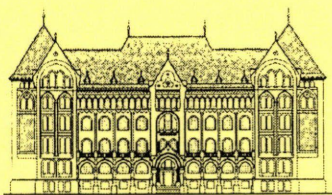
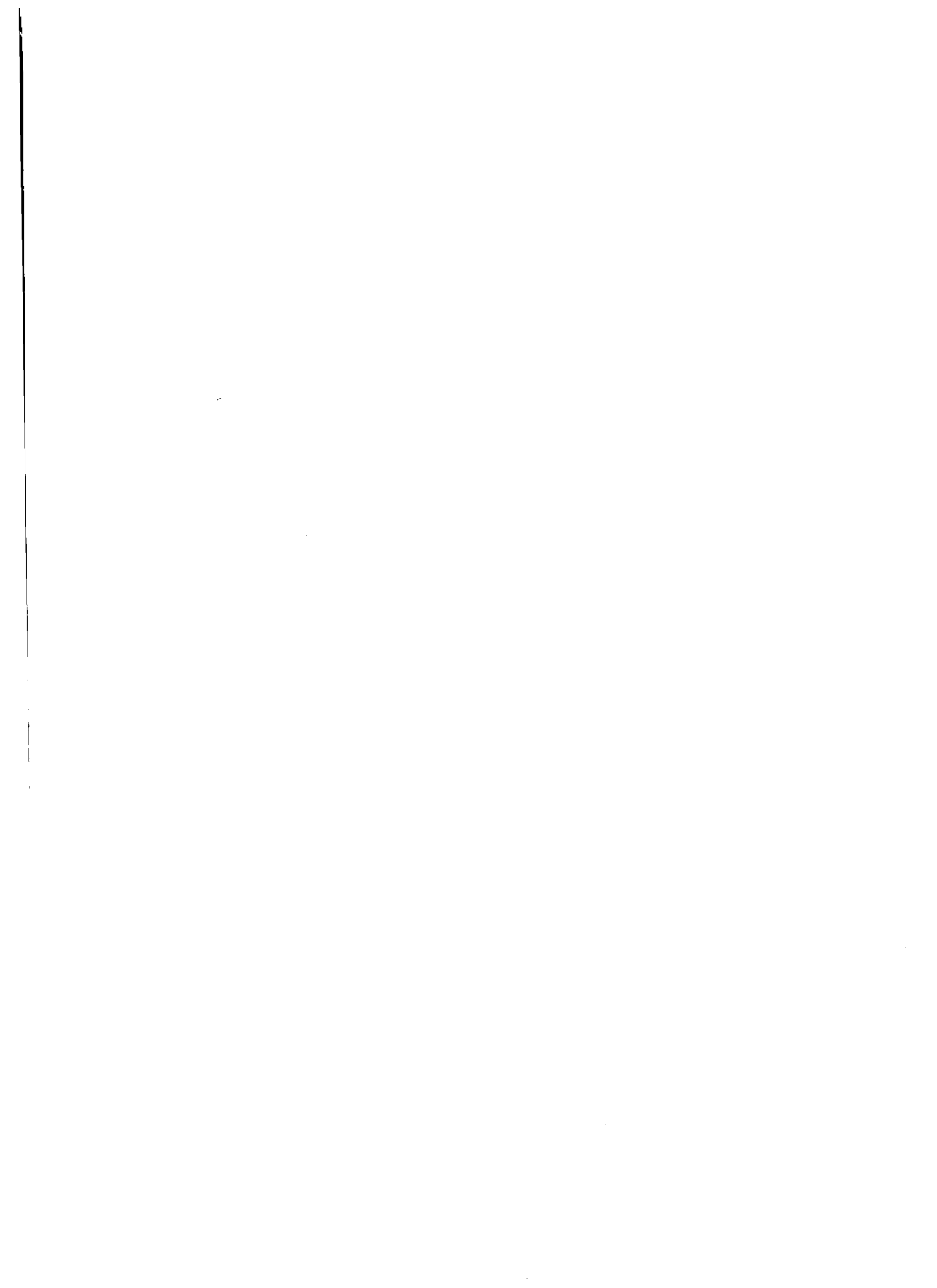

**DINNYÉS LAJOS ELSŐ KORMÁNYÁNAK
MINISZTERTANÁCSI JEGYZŐKÖNYVEI
1947. június 2. – szeptember 19.**

MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR BUDAPEST

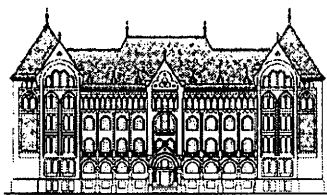

**DINNYÉS LAJOS ELSŐ KORMÁNYÁNAK
MINISZTERTANÁCSI JEGYZŐKÖNYVEI**

A MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR KIADVÁNYAI
II.
FORRÁSKIADVÁNYOK
36.

**DINNYÉS LAJOS ELSŐ KORMÁNYÁNAK
MINISZTERTANÁCSI JEGYZŐKÖNYVEI
1947. június 2. – szeptember 19.**

Szerkesztette, a jegyzeteket és a bevezető tanulmányt írta
Szűcs László

**MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
BUDAPEST, 2000**

Készült
a Nemzeti Kulturális Alapprogram
és az Országos Tudományos Kutatási Alap
támogatásával

Lektorálta
Gyarmati György

ISSN – 0073–4055
ISBN – 963 631 103 x

© Szűcs László, 2000
© Magyar Országos Levéltár, 2000

Kiadja a Magyar Országos Levéltár, Budapest
Felelős kiadó: Gecsényi Lajos főigazgató
Nyomdai előkészítés: Paulus-Publishing Bt.
1126 Budapest, Orbánhegyi út 26.
Nyomás: Palatia Kiadó és Nyomda, Győr
F. v.: Radek József

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	7
– Ki volt, milyen ember volt Dinnyés Lajos	8
– A Dinnyés-kormány megalakulása	17
– A kormány programja	23
– A miniszterek	27
– A kormány szervei, ezek személyi állománya	37
– A kormány politikai és közjogi helye	48
– A minisztertanács működése	55
– A kormány teljesítménye, mérlege	62
Dinnyés Lajos nemzetgyűlési bemutatkozó beszéde, a kormány programja	82
A Magyar Kommunista Párt előzetes véleménye a kormányprog- ramról	103
A minisztertanácsi jegyzőkönyvek	107
[1.] 181. 1947. június 2.	111
[2.] 182. 1947. június 9.	118
[3.] 183. 1947. június 12.	127
[4.] 184. 1947. június 19.	199
[5.] 185. 1947. június 26.	271
[6.] 186. 1947. június 27.	334
[7.] 187. 1947. július 3.	383
[8.] 188. 1947. július 4.	431
[9.] 189. 1947. július 10.	452
[10.] 190. 1947. július 15.	491
[11.] 191. 1947. július 17.	524
[12.] 192. 1947. július 24.	563
[13.] 193. 1947. július 28.	613
[14.] 194. 1947. július 31.	644
[15.] 195. 1947. augusztus 8.	695
[16.] 196. 1947. augusztus 14.	759
[17.] 197. 1947. augusztus 21.	816
[18.] 198. 1947. augusztus 28.	861
[19.] 199. 1947. szeptember 4. de. 11 ó.	916
[20.] 200. 1947. szeptember 4. de. 12 ó.	918
[21.] 201. 1947. szeptember 12.	953
[22.] 202. 1947. szeptember 19.	981
Napirendi pontok jegyzéke	1019
Napirendi pontok tárgymutatója	1094

Földrajzi nevek mutatója	1143
Személynevek mutatója	1153
Képek, faximilék	1177
Rövidítések jegyzéke	1187
Táblázat a minisztertanácsi üléseken megjelentekről	1191

BEVEZETÉS

A nyugati hatalmak és a Szovjetunió háborús szövetségének mintegy folyamánként 1944–1945-ben Európa több országában koalíciós kormány alakult. Ezek a nyugati és keleti orientáltságú pártokat egyaránt magukba foglaló koalíciók, a nagyhatalmak közötti növekvő ellentétek következtében 1947–1948 folyamán — különböző előjellel és dominanciával — sorra felbomlottak.

Ez játszódott le — sajátos formában: a koalíció látszat szerinti fenntartását erőltetve — Magyarországon is. Az 1944 őszén, a moszkvai fegyverszüneti tárgyalások során megalapozott koalíciós kormányzás buktatói: a megelőlegezett és mindenáron érvényesíteni kívánt kommunista majoritás következményei 1947 tavaszára már látványosan megmutatkoztak. Az ország — a kezdettől fogva jelentkező politikai, gazdasági zavarokon túl — súlyos erkölcsi válság felé sodródott. Része volt ebben természetesen a vesztes oldalán, megélt, de igazából nem vállalt háborúnak, de még inkább annak, hogy a régi rendszer — a nemzet jobbik fele által régóta kívánt — összeomlása, felszámolása, az új, demokratikusnak mondott berendezkedés, a Szovjetunió szigorú, minden kérdést döntő módon befolyásoló ellenőrzése mellett, nem egészen a megálmodott módon zajlott le, egyáltalán annak, hogy az újabb katonai megszállást — annak rettenetes velejáróival, következményeivel együtt — felszabadulásnak kellett mondani és dicsőíteni. Sértette a lakosság igazságérzetét, hogy egy méltányosan megállapított jóvátétel megfizettetése helyett az ország gátlástalan kifosztása folyt, hogy a hadifoglyok és az elhurcolt polgári személyek évekig nem térhettek haza, sorsukról is alig lehetett tudni, hogy a zsidó lakosság ellen folytatott politika szörnyű következményeinek lelkiismereti terhe után belékényszerült a magyar társadalom a német lakosság — felfogásától, józan ítéletétől idegen — kitelepítésébe, hogy a szomszéd országokból — elsősorban Csehszlovákiából — a magyar lakosság tömegesen menekülésre, majd áttelepülésre kényszerült, s mindez ellen az ország vezetői nem tehettek semmit, hogy az ekkor már kialakult új békeszerződés megalkotói, az emberi jogok védelmének folyamatos hangoztatása mellett nemcsak nem vették figyelembe az ország és a magyar nép méltányos igényeit, de még a trianonhoz képest is csonkították az ország területét, nem gondoskodtak a szomszédos országok határai közé került magyar lakosság emberi, kisebbségi jogainak védelméről. Roncsolta az ország közállapotait továbbá az, hogy az 1945. évi választásokon abszolút többséget nyert kigazdapárt nem érvényesíthette politikai akaratát, sőt túrnie kellett, hogy a vele forma szerint koalícióban lévő munkáspártok — kitüntetetten a kommunista párt — a szovjet jelenlétre támaszkodva fokozatos visszavonulásra kényszerítették. Ezt szolgálta az a politikai hadjárat is, amelyet a köztársaság elleni összeesküvés ügyhöz kapcsoltan — a szovjet hatóságok közvetlen közreműködésével — indítottak a kigazdapárt — és a magyar

Bevezetés

nemzeti érdekek védelmére képes és eltökélt vezető személyiségek ellen. Többek letartóztatását, elítélését, a Szovjetunióba történt elhurcolását, végül a miniszterelnöknek, majd a Nemzetgyűlés elnökének, több politikusnak, diplomatának az ország elhagyására kényszerülését eredményező politikai háború már nemcsak a vezető pozíciók, a hatalom meghódítását, hanem tudatosan vagy anélkül a magyar nemzeti önérzet megtörését is szolgálta, egy olyan lélektani légkör kialakítását, amelyben a magyarság saját maga számára is gyanússá vált bármely nemzeti gondolat felmerülése esetén.¹

Az országnak ebben az állapotában következett el az az időszak, amit — a kommunista párt szóhasználatával — a fordulat évének neveztek, s amely időszak miniszterelnöke Dinnyés Lajos lett.

Ki volt, milyen ember volt Dinnyés Lajos?²

A fáma szerint édesanyja összecsapta a kezét, amikor értesült a kinevezésről, mondván „mivé lett ez az ország, hogy már az én Lajkó fiam is miniszterel-

¹ A magyar társadalom állapotát folyamatosan és egyre aggodóbban vizsgáló Bibó István ebből az időből származó, a kibontakozás útjait felelősséggel kereső tanulmányai, így elsősorban a „Válság után – Választás előtt”, valamint a címével is értékítéletet kifejező „Eltorzult magyar alkat, zsákcútság magyar történelem” (In Bibó István Válogatott tanulmányok 1945–1949. Szerk.: Vida István, Magvető Könyvkiadó, 1986. Második kötet 521–549., 569–619. pp.) c. írásai — történelmi távlat nélkül is — pontos képét adták a kialakuló állapotoknak.

² Dinnyés Lajos (1901. április 16. – 1961. május 3.) gazdász. Alsódabas környékén birtokos középnemesi református családból származott. Három testvére volt: Pál (1902–1979), Etelka (1904–1986) és Endre (1909–1984). 1930-tól a Független Kisgazdapárt tagja. 1931-től két cikluson át országgyűlési képviselő. 1945-ben tagja lett az Alsódabasi Nemzeti Bizottságnak, április 2-ától az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, augusztus 20-ától a Kisgazdapárt Országos Intézőbizottságának, 1946. szeptember 7-étől 1947. szeptember 12-éig pártja Politikai Bizottságának. 1947. március 14-ével honvédelmi miniszterré, majd 1947. május 31-én — a honvédelmi tárca megtartása mellett — miniszterelnökké nevezte ki a köztársasági elnök. Az 1947. évi választások után, szeptember 24-én ismét ő alakíthatott kormányt. Miniszterelnökként több testület — így a Gazdasági Főtanács, 1947. július 18-ától a Tervgazdasági Tanács — elnöki posztját is betöltötte. 1948. december 10-én Nyárádi Miklós pénzügyminiszter, továbbá leány testvérének disszidálása miatt lemondásra kényszerült. 1948. december 11-én kinevezték az Egyesített Mezőgazdasági Kísérleti Intézet elnökévé, majd az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ főigazgatójává. 1954-től a Hazafias Népfrent Tanácsának, 1960. május 20-ától a Tanács elnökségének tagja. 1956. október 28-án tagja lett az V kerületi ideiglenes nemzeti bizottságnak. 1958. november 26-ától az Országgyűlés egyik alelnöke volt. Lásd bővebben Somlyai Magda: Dinnyés Lajos. In Politikus pályák. Szerk. Sánta Ilona. Bp. 1984. 257–267. pp., Izsák Lajos: Dinnyés Lajos. In Magyarország miniszterelnökei 1848–1990. Szerk. Dus Ágnes. Bp. 1993. 176–179. pp., Vida István-Vörös Vince: Dinnyés Lajos. In Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Almanachja, 1944. december 21.–1945. november 29. Főszerk. Vida István. Bp. 1994. 102–103. pp., illetve A Nemzetgyűlés Almanachja, 1945. november 29–1947. július 25. Bp. 1999. 109–11. pp. Továbbá részben Fábrián Miklós Dinnyés Lajosról írt, kéziratot tanulmányát használtam, amelyet lánya, Szatainé Fábrián Éva volt szíves rendelkezésemre bocsátani, részben pedig Dinnyés Lajos unokaöccse, Dinnyés Pál és felesége szíves szóbeli közléseire támaszkodtam, amelyekért ezúton is köszönetet mondok.

nök lehet!”³ Kiáltása egyaránt szólt az ország közállapotainak – és fia mentalitásának.

Dinnyés Lajos jó képességű, képzett, vidám, sőt bohém, a jó ügyért tenni kész alkat volt, ugyanakkor a magyar értelmiséget olyannyira jellemző megaluvási hajlam sem esett messze tőle.

Alsódabas, Dabas és környékének 48-as függetlenségi szellemisége – amit az is táplált, hogy Dabas temetőjében nyugszik Kossuth Lajos édesapja, Udvari Kossuth László – minden bizonnyal meghatározó jelentőségű volt a fiatal Dinnyés gondolkodásának, érzelmvilágának formálódására. Budapesten a református gimnáziumban végezte középiskolai tanulmányait. Nem volt szorgalmas tanuló, esze révén mégis kitűnő eredményt ért el. Az orvosi egyetemen elvégzett félév után tanulmányait a Keszthelyi Gazdasági Akadémián folytatta. Dabason és Keszthelyen is vidám kompániája volt (amelynek tagjaival szinte élete végéig kapcsolatot tartott), ugyanakkor élt benne bizonyos ellenérzés az akkori Magyarország nagyúri világával szemben.⁴ A főiskolai ifjúsági mozgalom egyik szervezője és irányítójaként is – minthogy németül jól beszélt – Európa több államában megfordult. Mindamellet alapos mezőgazdasági, közgazdasági ismeretekre tett szert.

Édesapja halála (1930) után, a tőle örökölt 173 katasztrális hold birtokon gazdálkodott. 1929-ben belépett Gaál Gaszton Agrárpártjába, majd 1930-ban – a két párt egyesülése révén – a Független Kisgazdapárt tagja lett. Pest megyében ő kezdte meg a Független Kisgazdapárt szervezését. Politikai szereplése és az okszerű gazdálkodás módszereinek terjesztése révén megyéjében rövid idő alatt népszerűsége tett szert és az 1931. évi választások alkalmával egyenes felkérésre vállalta el a dabasi kerületben a jelöltséget a Független Kisgazdapárt színeiben. Szoros küzdelemben nyert a kormánypárt jelöltjével szemben.⁵ Bekapcsolódott Pest vármegye közéletébe. 1934-ben bekerült a megye törvényhatósági bizottságába is. Tagja lett az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek, a Magyar Aero Szövetségnek, később a Magyar Úszószövetség és a Magyar Labdarúgó Szövetség vezetőségének. Napilapokban és folyóiratokban is több cikke jelent meg.

³ Más anekdota szerint maga Dinnyés mondta: „Micsoda ország ez, amelynek még én is miniszterelnöke lehetek!”

⁴ „Uri bandát” szervezett, amelynek ő volt a primása. Sportolt, kitűnő vívó hírnévre tett szert. Másrészt az egyik főiskolai év megnyitásának eseményeiről szüleinek beszámolva örömmel jelentette, hogy „grófból nem kaptunk hallgatót hála Istennek az idén.” (Dinnyés Lajos levele szüleihez, 1926. október 9-én. Szatainé Fábán Éva, Szerep községi lakos tulajdona.)

⁵ A kor választási gyakorlatának megfelelően azonban Dinnyés sem hagyatkozott csupán a programra. Voltak, akik favágási engedélyt kaptak a Dinnyés-erdőben, mások „választási” malacoknak örvendezhettek. Az egyik választási gyűlésre Dinnyés két báránnyal a nyakában jelent meg azzal, hogy „főztek meg és szavazzatok rám”. (Cseróczki András, későbbi tanácselnök visszaemlékezése – lásd Fábán Miklós id. mű.) Végül 3665 szavazattal 3177 ellenében szerezte meg a mandátumot.

Bevezetés

1931-ben — fiatalsága okán — a megalakuló képviselőház egyik korjegyzője lett, emellett beválasztották a gazdasági és a véderőbizottságba is. A parlamentben — az akkori baloldal (értsd a kisgazdapárt valamint a polgári ellenzék) és — az akkori képviselőházi szóhasználat szerinti — a szélsőbal (szociáldemokrata párt) élénk helyeslésétől kísérvé — gyakran felszólalt, interpellált. Visszatérő témája volt két cikluson keresztül — választói elvárásának megfelelően — az általa „Átokcsatornának” nevezett Dunavölgyi Lecsapoló, illetve Öntöző Csatorna ügye. Felszólalásaiban bizonyította, hogy az egyáltalán nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket: tönkre tette a földeket, válságba döntötte az érdekelt gazdákat. Követelte ezért, hogy az elhibázott építkezés költségeinek terhet vegyék le a gazdákról.⁶ Szakképzettségének megfelelően, felszólalásainak többségében az agrártársadalmat érintő kérdésekkel foglalkozott,⁷ de a

⁶ Az 1931–36. évi ON II. k. 311. p. – 1931. november 19.; III. k. 472–474. pp. – 1931. december 16.; XII. k. 254–258., 267–268. pp. – 1932. december 14.; XIII. k. 275–277. pp. – 1933. február 22.; XVI. k. 480. p. – 1933. június 1.; XVII. k. 118–120., 171–176. pp. – 1933. június 8. és 9.; az 1935–40. évi ON VI. k. 251–254. pp. – 1936. március 11.; VII. k. 298–304. pp. – 1936. május 8.; VIII. k. 592–593. pp. – 1936. június 6.; X. k. 194–197. pp. – 1936. november 18.; XII. k. 160–162. pp. – 1937. március 10.; XIV. k. 93., 112–113., 450. pp. – 1937. június 1., 1937. június 11.; XIX. k. 544–545. pp. – 1938. június 9. Szakszerű, kitűnő gazdaszra valló tanulmányt írt a kérdésről: Átokcsatorna címen. (Kézirat, Budapest, 1937. 2. kiadás, készült az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ házi sokszorosító üzemében.)

⁷ A Nagyatádi Szabó-féle földbirtokreform befejezéséről szóló törvényjavaslat vitájában felszólalva hangsúlyozta, hogy nem a befejezést, hanem végre az igazi földbirtokpolitikai reformot kell napirendre tűzni. (1931–36. évi ON III. k. 364–367. pp. 1931. december 12.) A hitbizományokra vonatkozó jogszabályok megreformálásáról szóló törvényjavaslat tárgyalásakor sürgette az elavult hitbizományi rendszer megszüntetését. (1935–1940. évi ON V. k. 2–9., 327. pp. – 1936. január 21.) Egyik főszereplője volt a telepítési és más földbirtokpolitikai törvényjavaslatok vitájának. (uo. VI. k. 407–414., 684–685., 688. pp. – 1936. március 20.) A földművelésügyi miniszter intézkedését sürgette, hogy a parcellázások során a gazdák méltányos áron juthassanak földhöz. (1931–36. évi ON VI. k. 325–326. pp. – 1932. április 27.) A magyar traktorákat bírálva rámutatott arra, hogy a gépgyárakat védő vámok és a kíméletlen kereskedelem végső soron a gazdák tömeges tönkremenéséhez, elárverezéséhez vezetett. (uo. és ugyanakkor 324–325. pp.) Követelte a gazdatartozások méltányos rendezését. (uo. XVI. k. 480. p. – 1933. június 1.; 1935–40. évi ON III. k. 345–350. pp. – 1935. október 18.) Tiltakozott a szeszföldék biztosításáról kiadott, a gazdákra újabb terhet róvo rendelet ellen. (Az 1931–36. évi ON II. k. 451–452. pp. – 1931. november 25.) Felszólalt a pusztavacsi Coburg-Koháry hitbizomány, valamint a Szász-Coburg-Gothai uradalom alkalmazottainak, illetve cselédeinek elbocsátása ügyében. (uo. III. k. 64–65. pp. – 1931. december 1.; az 1935–40. évi ON 258–260. pp. – 1936. február 5.) Ismételten szóvá tette a sárszentágotai vállálapítványi kisbérlok végrehajtásának ügyét. (uo. III. k. 404–405. pp. – 1935. október 23. és V. k. 41–43. pp. – 1936. január 22.) Felszólalt a falusi szegényemberek kenyerét veszélyeztető lisztforgalmiadó bevezetése ellen. (1931–1936. évi ON X. k. 60–61. pp. – 1932. június 16.) 1933. március 2. és 1935. május 1. között több mint húsz alkalommal szólalt fel a tejkartellnek méltánytalanul magas hasznót biztosító – és a gazdákat tönkretévó tejrendelet ellen. Többször foglalkozott a mezőgazdasági szakoktatás és az okleveles mezőgazdák elhelyezkedésének a kérdésével. Nem győzte hangoztatni, hogy az ország túlnyomóan mezőgazdasági jellege mellett nem megengedhető, hogy a kormány agrárellenes gazdaságpolitikát folytasson.

kisiparosok, a közalkalmazottak⁸ sőt a munkások helyzete sem került el a figyelmét.⁹ A szociális problémák iránti érzékenységre jellemző módon gyakran tette szóvá, hogy a kormány nem fordít kellő gondot a gyermekvédelemre, a népbetegségek gyógyítására, a hadirokkantak, hadiözvegyek, hadiárvaik helyzetének javítására, a munkanélküliség és a diákijűség nyomorának megszüntetésére.¹⁰ Tiltakozott a biatorbágyi merénylet ürügyén bevezetett statárium, a csendőrség politikai célokra való felhasználása, a rendőrség erőszakos fellépései, általában az állami hatalommal való visszaélés, túlkapás, a diktatórikus törekvések ellen.¹¹

A törvényhozó testület jogosítványának csorbításaként értékelte a gazdasági válság hatásainak kivédésére hivatkozással létrehozott 33-as parlamenti bizottság működését. Felhívta a figyelmet arra, hogy e bizottság révén a kormány kezébe olyan diktatórikus hatalmi eszköz került, ami nemcsak közjogi, hanem gazdasági és közerkölcsi tekintetben is aggályos helyzetet teremtett. Rámutatott ezzel kapcsolatban, hogy a bizottság 33 tagjából 21-en összesen 191 igazgatósági tagságot reprezentáltak, azaz a kartellek, a bankok, a nagytőke érdekeit képviselték.¹²

⁸ Az Ipartestületek Országos Központjának létrehozása ellen tiltakozva rámutatott arra, hogy az iparhatóságok ráültek az iparosok, kereskedők autonóm szervezeteire és ezt még egy újabb, vezető állásokat és címeket jelentő szervezet megteremtésével tetézte a kormány. (Az 1931–36. évi ON V. k. 287. p. – 1932. április 12.) Szóvá tette, hogy szervezési hibák folytán a községi közalkalmazottak és tanítók hónapok óta nem kapták meg illetményeiket. (uo. VI. k. 485–487. pp. – 1932. május 4.; XVI. k. 440–442. pp. – 1933. május 31.) Ismételt felszólalt az állástalan diplomások (Adob-osok) ügyében. (Az 1931–36. évi ON XII. k. 267–268. pp. – 1932. december 14.; XVI. k. 440–442. pp. – 1933. május 31., az 1935–40. évi ON VI. k. 119–121. pp. – 1936. március 4.; VIII. k. 96–98. pp. – 1936. május 20.)

⁹ Nem tudta elfogadni azt, hogy a kormány — a szénbánya-tulajdonosok érdekeire tekintettel — elutasította a szénbányamunkások munkaidejének szabályozása tárgyában kialakított egyezmény tervezetét. (az 1931–36. évi ON XI. k. 390–391. pp. – 1932. november 17.) A városrendezési törvényjavaslat kapcsán szóvá tette a városi nyomornegyedek kérdését (az 1935–40. évi ON XI. k. 166. p. – 1937. február 4.).

¹⁰ Az 1931–36. évi ON III. k. 252–255. pp. – 1931. december 9.; V. k. 356–358. pp. – 1932. április 13.; VIII. k. 226–228., 280–281. pp. – 1932. május 24. és 27.; XI. k. 273–274., 300–301. pp. – 1932. november 10. és 16.; XIV. k. 415. p. – 1933. március 31.; XVI. k. 101–102. pp. – 1933. május 19., az 1935–40. évi ON VII. k. 198. p. – 1936. május 8.).

¹¹ Az 1931–36. évi ON III. k. 246–247. pp. – 1931. december 9.; IV. k. 491–493. pp. – 1932. február 24.; V. k. 348–349. pp. – 1932. április 13.; XVII. k. 433. p. – 1933. június 23. Szóvá tette személyes tapasztalatait is. Így azt, hogy barátja, Endresz György, szerencsétlenül járt pilóta temetésén hatósági közegek molesztálták. (VIII. k. 213–214. pp. – 1932. május 27.) Elmondta továbbá, hogy az 1935. évi választások alkalmával a csendőrök a pincétől a padlásig felkutatták Dabason a családi házukat, édesanyját a sarokba állították, őt személyesen megmotozták. (Az 1935–40. évi ON XII. k. 482. p. – 1937. május 3.) Sérelmezte a telefonlehallgatásokat. (X. k. 154. p. – 1936. november 17.) Tiltakozott az ellen, hogy a főispánok, mint a kormány exponensei – egyben a kormánypárt szervezőiként is szerepelnek a megyékben; Gömbös diktatóri allűrjei, a körülötte kialakult személyi kultusz és hatásai ellen. (Az 1935–40. évi ON VII. k. 298–304. pp. – 1936. május 8.; VIII. k. 161–164. pp. – 1936. május 25.; IX. k. 51–56. pp. – 1936. június 8.)

¹² Az 1931–36. évi ON III. k. 186–190. pp. – 1931. december 9.; V. k. 469–474. pp. – 1932. április 19.

Bevezetés

Ezzel kapcsolatban, de más összefüggésben is sürgette a törvényhozás demokratizálását, a választójog reformját. Szinte minden felszólalásában támadta a bankok, a kartellek túlhatalmát.

Ismételten próbált szembenézni azzal a kérdéssel, hogy a szabadversenykapitalizmus káros hatásait miként lehetne kivédeni. A szovjet típusú tervgazdálkodást elutasította. A kor uralkodó közgazdasági felfogását követve, az egyéni törekvéseknek is teret engedő, irányított gazdasági rendszert tartotta a leginkább elfogadhatónak.¹³

Több vonatkozásban is a modern világ eredményei iránt fogékony emberként mutatkozott meg: Sürgette az automobilizmus elősegítését, a magyar autógyártás megindítását, autóutak építését, a transzkontinentális útépitési tervekbe való bekapcsolódást, a vasút modernizálását, a repülőgépforgalom fejlesztését, új repülőterek építését, üdvözölte a Duna-tengerjáró hajók építését.¹⁴

Visszatérően foglalkozott felszólalásaiban kulturális kérdésekkel is: a Nemzeti Színház, az Operaház tagságának, műsorpolitikájának megújításával. Sürgette az élnyelvek oktatásának előtérbe helyezését, az ifjúságnak a szabadpályák felé irányítását, az iskolai sport fejlesztését, a fedett sportcsarnok megépítését. Ismételten kifogásolta a szomszédos népek felé a „kultúrfölny” bizonyítását célzó politikát, ezzel szemben a magyar nép demokratikus szellemű nevelését kérte számon. Ráirányította a figyelmet a terjedő rádiózásra, mint a közvélemény-formálás, nevelés eszközére.¹⁵

Kiállt a hatóságok által zaklatott népi írók mellett.¹⁶ A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának visszaszorításáról szóló törvényjavaslat vitájában felszólalva, azt az alapvető emberi jogok és gazdasági érdekek megsértése miatt, de az állampolgári érdekek védelme szempontjából is elhibázottnak minősítette és elutasította.¹⁷

¹³ Az 1931–36. évi ON VII. k. 284–291. pp. – 1932. május 4.; XV. k. 172–178. pp. – 1933. május 9.

¹⁴ Lásd főleg az 1931–36. évi ON IX. k. 223–224. pp. – 1932. június 6.; XI. k. 242–243., 261. pp. – 1932. november 9.; XIII. k. 61–63. pp. – 1933. január 25.; XVI. k. 231–234. pp. – 1933. május 23.; az 1935–40. évi ON II. k. 148. p. – 1935. május 29.; VIII. k. 541–543. pp. – 1936. június 5.; X. k. 154. p. – 1936. november 17.; XIX. k. 321–325. pp. – 1938. június 2.

¹⁵ Lásd többek között az 1931–36. évi ON XV. k. 172–178. pp. – 1933. május 9.; XVI. k. 440–442., 445. pp. – 1933. május 31.; az 1935–40. évi ON II. k. 209–212. pp. – 1935. június 3.; III. k. 202–211., 213. pp. – 1935. június 26.; VIII. k. 41–43. pp. – 1936. május 19.

¹⁶ Tiltakozott a Veres Péter lakásán foganatosított házkutatás ellen (Az 1935–40. évi ON XIII. k. 165. p. – 1937. május 12.); május 20-án pedig 1000 egyetemi hallgató aláírásával ellátott, a népi írók zaklatása ellen tiltakozó memorandumot tett le a Ház asztalára. Felháborodva tiltakozott az ellen a szellem ellen, amely az izgatás és hazafiatlanság vádjával illette azt a fiatal magyar írógenerációt, „amely rámutat a magyar falvak, a magyar falusi nép bajaira s azokra a megoldásra váró súlyos problémákra, amelyeket az ellenzéki oldalon valamennyien követeltünk és ismertettünk itt a Házban is.” (Uo. 360. p.)

¹⁷ Nem fogadta el az ún. első zsidótörvénynek a sajtókamarából, valamint a színészkamarából való kizárásokra vonatkozó szakaszait. „Engedelmet kérek — mondta a vitában —, lehetnek

Tiltakozott az olasz és a német egypártrendszer mintául vétele, főleg az erősödő német orientáció ellen.¹⁸ Az alkotmányos rend védelmében szembeállt a kormány diktatórikus törekvéseivel épp úgy, mint a nyomuló nemzeti-szocialista, nyilas szélsőjobboldallal.¹⁹

Bátor, pontosan fogalmazó, éles hangú, de mindig udvarias, a hazai és külföldi szociológiai, közgazdasági irodalomra, statisztikákra gyakran hivatkozó kitűnő szónokként vált ismertté, akinek beszédei a parlamenten kívül is figyelmet keltettek.²⁰ Ígéretes baloldali politikusként mutatkozott meg.

Az 1935. évi választások alkalmával a hatóságok kitüntető figyelmében részesült, de a fokozott zaklatás ellenére még bekerült a parlamentbe, 1939-ben azonban az erős kormánypárti és szélsőjobboldali nyomás következtében már nem tudott mandátumot szerezni. Ezt követően évekre eltűnt a politikai életből.

különböző elvi felfogások és világnézeti differenciák, de vox humanának is kell lenni, amely nem mehet el szó nélkül ezek mellett a kérdések mellett.” Lehetetlennek minősítette, hogy kiváló újságírókat, akik nemzethűségüket beigazolták, egyszerűen állásvesztésre ítéljenek – és a törvény ne gondoskodjon arról, hogy mi történjen velük. „Rombolni könnyű — mondta a színészekről és a magán-színházakról szólva — és el lehet fölényes gesztussal intézni ezt a kérdést, de semmiképpen sem lehet egy törvénynek intenciója az, hogy kizárják a tőkét, megsemmisítik a szerzett jogokat és ugyanakkor ne biztosítsák ezeknek a színészeknek és a megfelelő műszaki személyzetnek elhelyezkedését.” (1935–40. évi ON XXII. k. 477–478., 480–481. pp. – 1939. március 22.)

¹⁸ Lásd többek között az 1931–36. évi ON XVII. k. 171–176. pp. – 1933. június 9.; Gömbösnek az egypártrendszer bevezetésének szükségességét bejelentő 1935. március 25-ei, a Nemzeti Lovardában tartott beszédét gunyorosan Marcia su Tattersalként emlegette. (Az 1935–40. évi ON VII. k. 302. p. -1936. május 8.) Tiltakozott az ellen, hogy az egyetemi ifjúságot a német Burschenschaftok mintájára szervezzék: „ne vegyük tehát át és ne majmoljuk mindig csak a rosszat. Én ellene vagyok — mondta — úgy a barna, mint a fekete ingnek.” (Az 1935–40. évi ON II. k. 209–212. pp. – 1935. június 3.)

¹⁹ Nem értett egyet azokkal, akik a hazai szélsőjobboldali szervezkedéseket komolytalan szárnypróbalgatásoknak minősítették. Felhívta a figyelmet, hogy a falusi lakosság siralmas helyzete miatt, körükben minden szélsőséges mozgalom talajra találhatott. Hangsúlyozta, hogy a kaszákereztes és nyilaskereztes mozgalmat komolyan kell venni. „Ne méltóztassanak csodálkozni — mondta —, sőt tessék számolni azzal a veszedelemmel, amelyet rejt magában az, hogy itt különböző jelszavak alatt bizonyos vezérek — elmeorvosi bizonyítvánnyal a zsebükben — elmennek vidékre és gyűjtik a híveiket. Ennek következtében számolnunk kell egy olyan megrázkódattással, amely a magyar nemzet, a magyar nép szempontjából, nem a kormány szempontjából, igenis a veszély érzetével és félelemmel kell, hogy eltöltsön minden magyar embert.” (Az 1935–40. évi ON VII. k. 300. p. – 1936. május 8.)

²⁰ Képviselői pályafutása kezdetén egy alkalommal, amikor a diákifjúság nyomoráról beszélt a parlamentben, a fiatalok tüntettek mellette – és rendőrségi beavatkozásra is sor került. (Az 1931–36. évi ON III. k. 273. p. – 1931. december 9.)

Pfeiffer Zoltán úgy idézte fel egy későbbi beszédében ezt az időt, mint amikor Dinnyéssel együtt harcoltak a kisgazdapártban a demokráciáért a reakció ellen. „Ő több mint két cikluson keresztül küzdött és a kisgazdapárt legkeményebb képviselői közé tartozott. sohasem alkudott meg a hatalommal és mindig az emberi szabadságjogokért szállt küzdelembe.” (N VII. k. 904–905. hasáb. – 1947. június 19.)

Bevezetés

Pártján belül elsősorban — a politikai küldetéssel rövidesen külföldre távozott — Eckhardt Tiborhoz kötődött (annak ellenére, hogy éppen a vele támadt konfliktusa miatt zárták ki rövid időre a kisgazdapártból). Az ő emberét látták benne, ami a háború alatt — és az azt követő években is — gyanúsításokra, rosszhírbe hozásra adhatott alkalmat.²¹ Hegedűs Katalinnal 1941-ben kötött házassága is visszatarthatta a közélettől: felesége baráti kapcsolatai révén — a mindig mértéken felül költekező Dinnyés — jól jövedelmező, gazdasági állást kapott az ácsi, illetve a selypi cukorgyárnál.²² Rövidesen behívták katonának. A fronton a hadtápnál teljesített szolgálatot. A voronyezsi katasztrófa utáni borzalmas visszavonulás lett a háborúval kapcsolatos meghatározó élménye. 1944. március 19-e, a német megszállás után tartózkodási helyét állandóan változtatva élte át a legsúlyosabb időket, a front átvonulását. Pfeiffer Zoltán elmondása szerint 1944-ben egy Tisza István (ma József Attila) utcai kis üzlet-helyiségben találkoztak. „Ott sem tagadta meg magát a régi Dinnyés Lajos, mert az illegalitásba menekült kisgazdapárti férfiak részére menedékhelyet nyújtott és az ő kis irodájában ültünk össze néha, tanácskozni, hogy mi is a teendő.”²³

1945 tavaszán nyomban bekapcsolódott pártja újjászervezésébe. 1945. március 16-án a pestmegyei szervezet elnökévé választották. Április 2-ával bekerült ugyan az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, majd az 1945. november 4-én tartott választásokon a Nemzetgyűlésbe is, de — szemben az 1931-től 1939-ig terjedő két országgyűlési ciklus alatti szereplésével — mintha ott sem lett volna: szinte meg sem szólalt, s ha igen, nem az érdemi ügyekben. 1945. augusztus 20-án beválasztották pártja Országos Intéző Bizottságába, majd 1946. szeptember 7-én a Politikai Bizottságába is, de ezekben a testületekben sem mutatott nagyobb aktivitást. Az ellenzéki szerepre berendezkedett Dinnyés az új helyzetben nem találta meg magát. A jelek szerint nem igazodott el a kisgazdapártban megjelent különböző irányzatok között.²⁴ Kezdetben inkább Tildyhez, és a paraszti csoporthoz állt közelebb, majd az 1945 végén kialakuló jobboldali polgári platformban vett részt. Valójában azonban nem annyira e-

²¹ Dinnyés Pál és Pálné szíves közlése.

²² Házassága miatt családjával is konfliktusai támadtak, mivel csak az esküvő után mutatta be a feleségét, az „elvált bárónőt”. Hegedűs Katalin (1909–1997) előzőleg Petrisevits Horváth Lázár felesége volt. (Imre Józsefné dabasi lakos – In Fábíán Miklós kézírata – és Dinnyés Pál közlése.)

²³ Az 1945–1949. évi NN VII. k. 904–905. hasáb. – 1947. június 29.

²⁴ „A párt bizonyos belső kérdéseiben — emlékezett később Pfeiffer Zoltán az 1945 utáni időkre — teljesen azonos álláspontot foglalt el, mint én azokkal a személyekkel szemben, akik később a pártnak igen sok kellemetlenséget, igen sok nehézséget és megaláztatást okoztak.” „A párt vezetősége 1945-ben nem ismerte fel tisztán a helyzetet és nem volt hajlandó olyan konzekvensen és olyan elszántan követni a Független Kisgazdapárt irányát, mint ahogy mi azt megszoktuk. Ez okozta azután azt, hogy Dinnyés Lajos duzzogva félrevonult.” (NN VII. k. 905. hasáb. – 1947. június 19.)

zekhez az irányzatokhoz, mint inkább a Pest megyei kisgazdacsoporthoz kapcsolódott²⁵ és többnyire szemben állt a párt vezetését kezében tartó, a centrumot jelentő Baranya megyeiek csoportjával is.²⁶ Talán azt is lehet mondani, hogy közelebb került a munkáspártok politikájához, mint saját pártjának a különböző frakciói közül bármelyik álláspontjához.

Volt benne valami sértődöttség, ami valószínűleg abból táplálkozott, hogy a kisgazdapárt vezetősége nem vette számításba semmilyen jelentős, felkészültségével és múltjával arányban álló párt, vagy állami tisztség betöltésénél. Talán ennek a megbántott önérzetnek, a hiúságnak is szerepe volt abban, hogy amikor 1947 márciusában a Baloldali Blokk követelésére Nagy Ferenc a jobboldalinak minősített kormánytagok lecserélésére kényszerült s a koalíciós partnereknek jobban megfelelő kisgazdapárti politikusokra volt szükség, a munkáspártok javaslatára elvállalta a honvédelmi tárcát.²⁷ Lehet hogy már ezt megelőzően is, de ezt követően feltétlenül közvetlenebb kapcsolatba került — a kommunista párt vezetésében többek között a rendőrségi és honvédelmi ügyekért felelős — Farkas Mihállyal. Állítólag szívélyes viszony alakult ki közöttük, más szóval a kommunista párt Farkas Mihályt állította rá a kisgazdapárt egyik, miniszteri pozícióba általuk jutott, s baloldalinak ismert politikusára.

A honvédelmi miniszterség – a magyar hadsereg jelentéktelen létszáma, gyenge felszereltsége és főleg a megszálló szovjet hadsereg jelenléte miatt az adott időben nem látszott fontos posztnak. A kommunista párt és a szovjet vezetés azonban már számolt azzal, hogy a békeszerződés ratifikálása után belátható időn belül ki fog vonulni a szovjet hadsereg Magyarországról. Erre

²⁵ A kisgazdapárt Pest megyei és néhány tiszántúli képviselőjével, feltétlen híveivel visszahúzódtott pártja Károlyi utcai helyiségébe, amelyet el is kereszteltek „Dinnyés tanyának”. (Somlyai i. m. 262. p.)

²⁶ Viszonyát a pártvezetéshez jól jellemzi a Dobi István visszaemlékezése egy, a párt Semmelweis utcai székháza előtti jelenetre: „Dinnyés Lajos, a párt egyik legrégebbi képviselő tagja, különben jó humorú ember jön kifelé a házból, valami érkező barátjával ölelkezik a járdán, nevetve óvja a belépéstől — Ne ment be — idegenek vannak odabent.” (Dobi István: Vallomás és történelem. Kossuth Könyvkiadó. 1962. 2. kötet 431. p.)

²⁷ A jelek arra utalnak, hogy pártja nem akarta, vagy helyesebben nem a pártja akarta a kinevezését. A pártközi értekezlet 1947. március 13-ai ülésén, amikor a miniszterek egy részének a kicserélése ügyében korábban felmerült terv realizálásaként Nagy Ferenc a pénzügyminiszter és a tájékoztatásügyi miniszter személyére megtette pártja javaslatát, kijelentette, hogy „honvédelmi miniszterré javasolni nem tudok senkit, de szóba került Dinnyés Lajos neve... de ezt minden kötelezettség nélkül említem, mert a pártom még nem járult hozzá”. Ries megjegyezte: „Nagyon jól ismerem, régi ember, 25 éve ismerem”. Rákosi megkérdezte: „Mikor tudtok határozni?” „Még ma — volt a válasz —, ha a pártközi értekezlet hozzájárul, akkor semmi akadálya nincs annak, hogy máris betöltse a tárcát.” Hozzájárultak; tehát nem a kisgazdapárt javaslata, hanem a pártközi értekezlet előzetes állásfoglalása alapján került sor a jelölésére. Ries még megkérdezte: „Dinnyést szeretik a kisgazdapártban?” mire Nagy Ferenc röviden csak annyit mondott (nem tudni milyen hangsúllyal): „Szeretik”. A pártközi értekezlet megállapodott a miniszterek ügyében – így Dinnyés kinevezésére nem saját pártjának a javaslata, hanem a többi párt megállapódása alapján került sor. (PIL 274. f. 7. cs. 163. ő. e.)

Bevezetés

készülve, a maguk számára biztos kézben akarták tudni a belügyi mellett a honvédelmi tárcát is. Amikor 1947 áprilisában Rákosi átbeszélte Molotovval Moszkvában a magyarországi helyzetet s a megszállás utáni időre hivatkozással fegyvereket kért, Molotov feltette a kérdést: „Kinek a kezében van a hadsereg?” Rákosi megnyugtatólag közölte, hogy a honvédelmi miniszter, Dinnyés a kisgazdák balszárnyához tartozik, arra a kérdésre pedig, hogy megbízható-e, a válasza igenlő volt. „Dinnyés barát” „... nemrég azt mondta nekem, hogy szerinte a demokrácia megőrzéséhez szükség van a kommunistákra. Megjegyezte azonban, hogy a kommunisták szektás hibákat követnek el. Ez megfelel a valóságnak. Azt hiszem, Dinnyésre lehet számítani” – tette hozzá. Molotov aggályoskodására: „De nem fog becsapni minket?” Rákosi válasza ismételten megnyugtató volt: „Dinnyés egyelőre együtt halad velünk, ezért támogatnunk kell. Most jól együtt dolgozik velünk. Nemrég például azt javasoltuk neki, távolítsa el a minisztériumból több reakciót. Megtette. Dinnyés néhány hét leforgása alatt jó hírnevet szerzett a katonák között. Járja a kaszárnyákat, együtt ebédel a katonákkal, figyelmes irántuk. Egy kissé bohém ugyan, de ugyanakkor a kisgazdapárt legrégebb parlamenti képviselője. Ennek nagy jelentősége van, s mi úgy gondoljuk együtt lehet dolgozni vele.”²⁸

Dinnyés más területen is hasznos szolgálatot tett a kommunista pártnak. 1947. május 28-án, pártja ceglédi nagygyűlésén — egyébként a harmincas években képviselt álláspontjával teljesen összhangban — egyértelműen kiállt a nagybankok államosítása mellett. Ezzel megtörte a kisgazdapártnak — a hároméves terv szempontjából döntő fontosságú — bankállamosítással szembeni egységesen elutasító álláspontját.²⁹

Még inkább felértékelődött személye a kommunista párt vezetői szemében a május végén kialakult politikai válság idején vitt szerepe folytán. Balogh István egykorú értesülése — és visszaemlékezése — szerint honvédelmi miniszterként a főváros köré vonta össze a hadsereget, arra az esetre, ha Budapesten „valami kirobbanna”.³⁰

Mindezek okán Dinnyés nem volt népszerű ember a kisgazdapárt köreiben. Nem nagyon kedvelték a Szociáldemokrata Párt vezetői és a Nemzeti

²⁸ Moszkvának jelentjük... Titkos dokumentumok 1944–1948. Szerkesztette és az utószót írta Izsák Lajos és Kun Miklós. Századvég Kiadó. Budapest. 1994. 199–200. pp.

²⁹ „Ma a drágaság áll a gazdasági kérdések középpontjában — mondta többek között — s ezzel kapcsolatban a drágaságot elősegítő nagybankok államosításának kérdése. Nemrégiben drákói rendszabályokat hoztunk a drágaság letörésére is, a nagybankok állami ellenőrzésére is. A nagybankok munkája ma mégis abban merül ki, hogy az államtól kapott pénzzel spekulálnak és drágítják a termelést... Sajnálatos, hogy ezt a problémát még mindig nem oldották meg és jóformán ott tartunk, ahol 1930-ban tartottunk. A földreformot megvalósította a demokrácia, meg kell valósítanunk a nagybankok államosítását is. Ez minden dolgozó, de elsősorban a parasztság érdeke.” (Szabad Nép. 1947. május 29.)

³⁰ PIL 867. f. 1/b-286. ó. e.

Parasztpárt vezetőségének jobboldala sem.³¹ A kommunista párt részéről viszont a kisgazdapárton belüli egyre fontosabb szövetségesüket látták benne.

A Dinnyés-kormány megalakulása

A kommunista párt politikája szinte az 1945. évi választásoktól kezdve a Nemzetgyűlés kisgazdapárti többségének lefaragására, erejének megtörésére irányult, mivel benne látta az ország szovjet típusú átalakítására irányuló törekvéseinek legfőbb ellenzójét. Ebből a szempontból jó eszköznek bizonyult az előzőleg gondosan megtervezett és megszervezett, majd 1946 végén leleplezett ún. köztársaság-ellenes összeesküvés.³² Az egyre szélesebb köröket érintő vádak következtében a kisgazdapárt elvesztette mandátumainak, jelentős politikusainak egy részét, a párt maradéka egymással vitatkozó csoportokra szakadt. Elérkezettnek látszott az idő a párt centrumának megsemmisítésére, az összeesküvés ügygel ugyancsak kapcsolatba hozott Nagy Ferenc pártelnök és miniszterelnök eltávolítására.

A kiélezett nemzetközi helyzetben magának Sztálinnak a kívánságát³³ teljesítette Rákosi, amikor a szovjet szervektől nyert valótlan vádakot felhasználva, a szabadságát külföldön töltő Nagy Ferencet a hazatérés és bíróság elé állás, vagy a külföldön maradás alternatívája, illetve a mindenképpen lemondás kényszere elé állította. A miniszterelnököt távollétében helyettesítő Rákosi a Magyar Távirati Iroda által 1947. május 30-án leadott hamis hír alapján – megindította a Nagy-kormány felmentésére és az új kormány kinevezésére irányuló eljárást.

³¹ A kedvezőtlen vélemények főleg kommunista és szovjet kapcsolatai miatt terjedtek el róla. Horváth Zoltán tudomása szerint Dinnyés súlyos adósságainak rendezése után „valósággal a KP zsebében” volt, amit a Szociáldemokrata Párt szempontjából cseppet sem tartott megnyugtatónak. Ehhez a véleményhez Szakasits is csatlakozott. (Böhm Vilmos válogatott politikai levelei 1914–1949. Szerk. Szabó Éva és Szücs László. Napvilág Kiadó, 1997. 368–369. pp.) Kovács Imre is egyetértőleg idézte könyvében Varga Béla véleményét, miszerint „Dinnyés nem volt valami jó hírű ember” és elsősorban szovjet részről támogatták. (Kovács Imre: Magyarország megszállása, Katalizátor Iroda Kft. 1990. 316. p.)

³² Lásd Palasik Mária: A jogállam csapdái Magyarországon 1947 első felében. A Magyar Közösség pere, mint eszköz a kisgazdapárt hatalomból történő kiszorítására. Századok. 1995. 6. 1305–1330. pp. A Magyar Központi Híradó Rt. Magyar Közvélemény Kutató Intézet bizalmas jelentése az ügyben 1947. január 20. és 22. között végzett felmérése bizonyította, hogy a megkérdezettek többsége szerint még fel nem fedezése esetében sem tartotta lehetségesnek azt, hogy az összeesküvés meg tudta volna dönteni a demokráciát. Ennek megfelelően a többség nem a megtorlást, hanem az életszínvonal emelését, a munkanélküliség megszüntetését, a tömegek demokratikus nevelését, a koalíciós politika megerősítését jelölte meg a legkívánatosabb ellenintézkedésként. (MOL XIX-B-1-r 1947–177. tétel 212 093, 47. d.)

³³ Ezekben a napokban Sztálin személyesen üzent Rákosinak, hogy használja fel Nagy Ferenc távollétét, s menjen át támadásba, mert ha ezt elszalasztja, utána nehéz helyzetbe kerülnek. (Rákosi Mátyás: Visszaemlékezések 1940–1956. Napvilág Kiadó. Szerk.: Feitl István, Gelléri-né Lázár Márta, Sipos Levente. 1997. 1. kötet 377. p.)

Bevezetés

A puccsot emlegető nyugati nyilatkozatok, valamint a korábbi tapasztalatok alapján várható jegyzékek kivédése céljából a kommunista párt és a baloldal semmiképp sem akart változtatni a kormány addigi pártarányain – különösen fontosnak tartották, hogy a miniszterelnök — a 45-ös választási eredményeknek megfelelően — kiszgadzapárti legyen, aki azonban segíti, vagy legalábbis nem gátolja céljaik elérését. Ezeknek a szempontoknak a figyelembevételével került előtérbe a kommunista párt részéről Dinnyés Lajos személye.

Rákosi, pártja vezetőségének állásfoglalása után természetesen kikérte a szovjet vezetők véleményét is, akik — visszaemlékezése szerint — nem nagy lelkesedéssel, inkább bizalmatlanul fogadták az elgondolást. „Maguk ismerik, maguk választották – mondta Sztálin. Ha rosszul választották maguk isszák meg a levét.”³⁴

„Dinnyéssel én jó viszonyban voltam — írta Rákosi visszaemlékezéseiben — s mikor elmondtam, hogy mire jelöljük, nyíltan megmondta, hogy ő nem szocialista, még kevésbé kommunista, de azt tapasztalta, hogy amit mi javasoltunk és tettünk, az helyes, s azt hiszi, hogy ez a jövőben is így lesz. Megállapodtunk, hogy általában ahhoz tartja magát, amit a kommunista párt javasol, mi viszont tekintetbe vesszük, hogy ő kiszgadzapárti.” Dinnyés — a visszaemlékezés szerint — szívesen ráállt, de megkérdezte: nem fog ebben kitörni a nyakam? Megmondtam neki, hogy efelől nyugodtan aludhat, különösen, ha rendszeren tartja velünk az egységfrontot.”³⁵

Ezek után már szinte csak formaságnak számított, hogy az illetékes magyar szervekkel is jóváhagyassák a jelölést, majd a kinevezést.

A Független Kiszgadzapárt Politikai Bizottsága azonban — amikor, mint legnagyobb párt illetékes testülete javaslatot tett — Dinnyés nevét Oltványi Imre, Dobi István, Mihályfi Ernő és Ortutay Gyula után, csak az ötödik helyen szerepeltette, rajtuk kívül szóba hozták hatodik helyen még Eröss Jánost is.³⁶

³⁴ Rákosi — a Magyar Kommunista Párt önállóságának kiemelése céljából — úgy állította be, mintha ezeket a beszélgetéseket csak a kinevezés után folytatták volna le. Rákosi i. m. 1. k. 392. p.

³⁵ Rákosi i. m. 1. k. 393. p., 2. k. 737. p.

³⁶ Rákosi beszámolója a két munkáspárt összekötő bizottságának 1947. május 30-ai ülésén a kérdéssel Balogh Istvánnal és Tildyvel folytatott megbeszéléséről. (PIL 283. f. 10. cs. 188. ó. e.) Nagy Ferenc — aki nyilván csak másod-harmadkézből értesült az utóda jelölése körüli megbeszélésekről — könyvében, nem kis elfogultsággal a következőkben rögzítette a hozzá eljutott részleteket. „A kiszgadzapárt vezetői, bár egészen kommunista befolyás alatt voltak már, még mindig próbáltak olyan embert helyemre állítani, akiben van valami önállóság. Ezért Oltványi Imrét, volt pénzügyminisztert és a Nemzeti Bank volt elnökét javasolták miniszterelnöknek. Rákosi erre kijelentette, nem hiszi, hogy a szovjet elfogadja Oltványit. Erre a pártvezetőség kijelölt három embert, Ortutay Gyulát, Balogh Istvánt és Jékely Lászlót, hogy keressék fel Szviridovot fogadtassák el vele Oltványi kinevezését. Ortutayt Rákosi hívta meg vacsorára, ezért nem mehetett Szviridovhoz. Balogh István és Jékely keresték fel Szviridovot.

- No, ki lesz az új miniszterelnök? – kérdezte kedélyeskéde Szviridov.

Gyakorlatilag nem akarták Dinnyés miniszterelnökségét. Rákosi, megkerülve a kigazdapárt Politikai Bizottságát, a köztársasági elnökhöz, Tildyhez fordult segítségért. „Tildy egy kicsit tétozott, mit szólnak hozzá, Nagy Ferenc, igazi paraszt után, a parasztok. Megjegyezte, hogy Dinnyésnek nem erős oldala a rendszeres munka, s nem ártana a demokráciának olyan miniszterelnök, aki dolgozni is tud és szeret. Én azt mondtam, hogy mindez igaz, de végre olyan miniszterelnök kell, akinek nem vagyunk kénytelenek folyton a körmére nézni, hogy titokban nem járja-e azt az utat, amin Nagy Ferenc kitorla a nyakát. Meg aztán, mondtam, nem is vagyunk valami bővében rendes, baloldali kigazda jelölteknek. Így azután Dinnyésben állapodtunk meg.”³⁷

Feltehetőleg tartva a kormányválság elhúzódásától s ez idő alatt Rákosi-nak a miniszterelnököt helyettesítő pozícióban való megerősödésétől, illetve

- A kigazdapárt Oltványi Imrét kívánja miniszterelnöknek – válaszolták a kiküldöttek.
- Oltványit? Reménytelen kívánság – mondta Szviridov. – Hiszen tudják az urak, hogy Vorosilov marsall eddig sem szerette Oltványit. Ő távolította el a Pénzügyminisztériumból, s az ő kívánságára kellett otthagynia a Nemzeti Bank elnökségét is, hogy képzelik, hogy hozzájárulna Oltványi kinevezéséhez?

- A kigazdapártnak nincs más alkalmas embere – felelték a megbízottak.
- Ugyan kérem, miért lenne szükség, hogy kormányon kívülálló emberből csináljanak miniszterelnököt, miért nem ajánlják a kormány valamelyik tagját?

- Mert egyik sem alkalmas arra, hogy miniszterelnök legyen – válaszolták Balogh István és Jékely.

- Dehogynem – mondta Szviridov -, sorolják csak fel a kigazdapárti minisztereket.

Jékely László és Balogh István tudták, hogy a szovjet a tehetségtelen és karrierista Dinnyés Lajost szeretné miniszterelnöknek s ezért elhatározták, hogy Dinnyés nevét nem említik a felsorolásnál. Végmentek az összes kigazdapárti minisztereken, de Dinnyést nem említették.

- Van ott még más is – mondta Szviridov, és úgy tett, mint hogyha törné a fejét, hogy kitalálhassa a nevét, de látszott, hogy semmiképpen sem akarja kiejteni Dinnyés Lajos nevét, nehogy ezzel bizonyítékát adja, hogy ők akarják kinevezettni az új miniszterelnököt.

- Nincs más – válaszolták ártatlan képpel a kiküldöttek.

Szviridov most már nem leplezhette tovább a szovjet szándékát.

- Dehogynem, kérem, ott van Dinnyés Lajos, a honvédelmi miniszter.

- Őt nem fogadná el a kigazdapárt, mert nem tartja a miniszterelnökségre alkalmasnak – válaszolták a magyarok.

- Hát kérem, én mindenestre továbbítom az önök kívánságát Vorosilov marsallhoz, noha meg vagyok róla győződve, hogy nem fogadja el Oltványit miniszterelnöknek. Önök pedig gondolkozzanak Dinnyés kinevezésén.

A beszélgetés eredményét a kiküldöttek közölték Tildy elnökkel.

Másnap, 31-én reggel, két és fél nappal az én lemondásom előtt, Tildy elnök kinevezte miniszterelnökké Dinnyés Lajost.” (Nagy Ferenc: Küzdelem a vasfüggöny mögött. Európa História. 1990. 2. k. 155–157. pp.) Lásd még Litván György: Az 1945–1947-es magyar demokrácia végnapjai. Oltványi Imre naplójegyzetei elé. Új Hold Évkönyve. 1990. 2. 353–383. pp.

Szviridov, G. V. (1897–1963) altábornagy a magyarországi SZEB helyettes elnöke, majd elnöke.

Vorosilov, K. J. (1881–1969) a Szovjetunió marsallja, 1925–1940 között hadügyi népbiztos, a magyarországi SZEB elnöke (1945–1947). A minisztertanács elnökhelyettese 1946 és 1953 között, majd a Legfelsőbb Tanács elnökségének tagja, egy időben elnöke.

³⁷ Rákosi Id. mű 2. kötet 737. p.

Bevezetés

remélve hogy az új kormány nem lesz hosszú életű, Tildy Zoltán ráhatására, a Független Kisgazdapárt Politikai Bizottsága végül hozzájárult Dinnyés jelöléséhez a miniszterelnöki posztra. Minthogy a Szociáldemokrata Pártnak volt ugyan fenntartása, de nem tett érdemi ellenvetést s a parasztpárt is elfogadta a jelölést, ezután már gyorsan perogtek az események.

A Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának 1947. május 31-én délután négy órára összehívott ülésén Varga Béla elnök felszólítására Balogh István államtitkár, nemzetgyűlési képviselő, mint a Politikai Bizottság előadója bejelentette, hogy Nagy Ferenc lemondása következtében a miniszterelnöki szék megürült, s ezt a minisztertanács tudomásul vette. Javasolta, hogy a Politikai Bizottság az 1946. évi I. tc. 13. §-ának (2) bekezdésében foglalt joga és kötelessége alapján, egyhangú határozattal ajánlja a köztársasági elnöknek a lemondott miniszterelnök felmentését és hozza javaslatba Dinnyés Lajos nemzetgyűlési képviselő miniszterelnökké való kinevezését. A Politikai Bizottság a javaslatot egyhangú határozattal elfogadta.³⁸

A Politikai Bizottság javaslata alapján Tildy köztársasági elnök ugyancsak május 31-én egyrészt felmentette Nagy Ferenc miniszterelnököt és kormányát, a kormány tagjait — Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes vezetésével — egyben megbízta az ügyek ideiglenes vezetésével, másrészt megbízta Dinnyés Lajost az új kormány megalakításával.³⁹

Dinnyés Lajos még ugyanazon a napon előterjesztést tett Tildyhez, amelyben kérte az ügyek ideiglenes vezetésével megbízott magyar kormány tagjainak — a külügyminiszter kivételével —⁴⁰ a felelős magyar minisztérium tagjaivá való újbóli kinevezését. Egyben kérte saját magának a honvédelmi tárca, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszternek pedig ideiglenesen a külügyi tárca vezetésével való megbízását.⁴¹ Az előterjesztést Tildy még aznap

³⁸ MOL XIX-A-1-j 1947-III-6767-6830. A Nemzetgyűlés Politikai bizottságának ülésén jelen volt Varga Béla elnök, dr. Balogh István, Bencze Imre, Dobi István, B. Farkas Ferenc, Farkas Mihály, Gerő Ernő, Justus Pál, Kádár János, Kéthly Anna, Kossa István, Kóvágó József, Oltványi Imre, Rátz Lajos, Rákosi Mátyás, Révai József, Sulyok Dezső, Szabó Árpád, Veres Péter, Virág József és Vörös Vince nemzetgyűlési képviselő.

³⁹ MOL XIX-A-1-j 1947-III-6767-6831

⁴⁰ Az előző kormány külügyminiszterének, Gyöngyösi Jánosnak, tulajdonképpen a békeszerződés ratifikálásáig a helyén kellett volna maradnia. Ő azonban miniszterelnöki ambíciókat táplált, amit — miután ennek érdekében saját pártja jobboldalának tett bizonyos engedményeket — a munkáspártok nem méltányoltak és nem támogattak. (PIL 283. f. 4. cs. 60. ő. e.) Gyöngyösi János (1893-1951) középiskolai tanár, lapszerkesztő. 1931-től a kisgazdapárt tagja. 1944. december 21-étől az Ideiglenes Nemzetgyűlés s később is a törvényhozó testület tagja. 1944. december 22-étől 1947. május 31-éig külügyminiszter, majd a Pénzügyi Központ elnöke.

⁴¹ Több fogalmazvány készült. az első változatban utólagos betoldással szerepel a következő szöveg: „Kérem Elnök Urat, hogy külügyminiszterré dr. Kertész István r. k. követ és meghatalmazott minisztert kinevezni szíveskedjék.” A másik változatnak ugyanez a része: „Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi minisztert pedig a kinevezett külügyminiszter hazaérkezéséig ideiglenesen a külügyi tárca vezetésével megbízni szíveskedjék.” Erre Bojta államtitkár ráírta, hogy tárgytalan,

aláírta, és a köztársasági elnök elhatározását Dinnyés ugyanakkor ellenjegyezte. Elkészültek a kormány tagjainak kinevezéséről szóló elnöki kéziratok is. Este hét órakor a kormány már bemutatkozó látogatást tett a köztársasági elnöknel és egy további óra múltán letette az esküt.

Megtörtént tehát a régi kormány felmentése és az új kinevezése. Szépség-hibája az volt, hogy Nagy Ferenc május 30-án kilátásba helyezte ugyan — bizonyos feltételektől függően — a lemondását, de csak ezek — legalábbis részbeni — teljesítése után, június 2-án adta át lemondó nyilatkozatát a svájci-osztrák határon Száll József külügyi tisztviselőnek. Így történt, hogy az országnak — rövid időre ugyan — két kinevezett miniszterelnöke — és egy további, a kormányt ténylegesen a kezében tartó miniszterelnök helyettese volt.⁴²

Rontotta az új kormány hitelét, hogy június 2-án külföldre távozott Varga Béla, a Nemzetgyűlés elnöke (aki néhány nappal korábban elnökkölt a kormányváltással foglalkozó politikai bizottsági ülésen) s vele együtt további kiszegzardapárti politikusok is. A követek és a követségi munkatársak sorra jelentették be lemondásukat, illetve külföldön maradási szándékukat.⁴³ Mindezek nyomán — mint egyébként is várható volt — felerősödött a nyugati sajtó támadása — és a szovjet orientációt elvető belső erők agitációja. Emiatt az új kormány az első időben állandó védekezésre, magyarázkodásra kényszerült. Mindezek ellenére a nyugati hatalmak nem tagadták meg a Dinnyés-kabinet elismerését.

Az előzőhöz képest az új kormány pártok szerinti összetétele nem változott. A Független Kiszegzardapártnak, a miniszterelnökkel és egy államminiszteri hellyel együtt hat, a Magyar Kommunista Pártnak és a Szociáldemokrata Párt-majd a fentiek figyelmen kívül hagyásával készült el az elnöki elhatározás végső tervezete. (MOL XIX-A-1-j 1947-III-6767-6823) Kertész István, értesülve a miniszterre való kinevezésének tervéről, nehezen jutott elhatározásra, de végül is elhárította annak elfogadását, sőt a lemondó diplomaták példájának követését is megfontolás tárgyává tette. Végül, miután hazarendelésének többször nem tett eleget, augusztus 20-án leváltották mint követet, majd szeptember 26-án lemondott állásáról. (Kertész István: Magyar békeillúziók 1945–1947. Szerk. Gyarmati György. Európa História. 1995. 383–406. pp.) Kertész István (1904–1986) jogi doktorátussal rendelkezett. 1932-től állt a Külügyminisztérium szolgálatában. A Hágai Nemzetközi Döntőbíróságnál a magyar bizottság titkára. 1942-ben a bukaresti magyar követség első titkára. 1943-tól a Külügyminisztérium békeelőkészítő csoportjának munkatársa. 1945 márciusától a békeelőkészítő osztály vezetője. 1946–1947-ben a párizsi magyar béke delegáció főtitkára. 1947. március 17-étől római magyar követ. Lemondása után tudományos munkával foglalkozott, egyetemi tanár volt az Egyesült Államokban.

⁴² Lásd Nagy Ferenc lemondásáról készített feljegyzést. (MOL XIX-J-1-j Vegyes 1945–64-4/cg 405/pol/res 1947. 9. d. Újabbán közli Csicsery-Rónay István, Cserenyey Géza: Konceptiók per a Független Kiszegzardapárt szétfűzésára. 1947. Tanulmány és válogatott dokumentumok. Szerk.: Palasik Mária. Budapest, 1998. 356–362. pp.)

⁴³ Június első napjaiban lemondott Szegedy-Maszák Aladár washingtoni, Rosty-Forgách Ferenc prágai, Auer Pál párizsi, Gordon Ferenc berni, Andaházi Kasnya Béla ankarai követ, továbbá Bartók László bécsi, Perlaky-Kassa Endre brüsszeli ideiglenes ügyvivő — és a követségi tisztviselők sora. (Lásd Gyarmati György összeállítását. In Kertész István i. m. 570–572. pp.)

Bevezetés

nak egy-egy miniszterelnökhelyettes-államminiszteri hellyel együtt négy-négy, míg a Nemzeti Parasztpártnak egy tagja került be a kormányba azzal, hogy a honvédelmi tárcát a miniszterelnök, míg a külügyi tárcát ideiglenesen a kisgazdapárti tájékoztatásügyi miniszter felügyelte. Így a kisgazdapárt ténylegesen nyolc helyhez jutott.

Személy szerint is ugyanazok foglaltak helyet a kormányban — a külügy-miniszter kivételével — mint Nagy Ferenc kormányában:

Dinnyés Lajos miniszterelnök, egyben honvédelmi miniszter (FKGP) mellett a kormány tagja lett:

Rákosi Mátyás államminiszter – miniszterelnökhelyettes (MKP),
Szakasits Árpád államminiszter – miniszterelnökhelyettes (SZDP) és
Dobi István államminiszter (FKGP), továbbá
Bán Antal iparügyi miniszter (SZDP),
Bárános Károly földművelésügyi miniszter (FKGP),
Eröss János közellátásügyi miniszter (FKGP),
Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter (MKP),
Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, egyben megbízva a külügyminiszteri teendők ellátásával (FKGP),
Molnár Erik népjóléti miniszter (MKP),
Nyárádi Miklós pénzügyminiszter (FKGP),
Rajk László belügyminiszter (MKP),
Ries István igazságügyminiszter (SZDP),
Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter (SZDP),
Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter (NPP).

Miután a külügyi tárca élére számításba vett Kertész István nem vállalta a feladatot, még június elején felmerült Szekfű Gyula, illetve Sebestyén Pál felkérése, majd röviddel ez után Tildy és Dinnyés felvetette Szakasitsnak, hogy a Szociáldemokrata Párt vállalja el a külügyet – cserébe az igazságügyi, vagy a kereskedelem- és szövetkezetügyi tárcáért. A Szociáldemokrata Párt politikai bizottsága azonban ezt nem fogadta el.⁴⁴ Így megbízás alapján Mihályfi Ernő maradt szeptemberig a külügyek vezetője. A kormány összetétele egyébként sem változott a választásokig.

Az új kormány 1947. június 2-án tartotta meg alakuló ülését. Elsőrendű feladatának tekintette, hogy meghatározza, mit vállal és mit nem az előző kormány által előkészített, esetleg a Nemzetgyűléshez már be is nyújtott törvényjavaslatok közül, továbbá hogy intézkedjék a miniszterelnök nemzetgyűlési beszédének, tulajdonképpen a kormány programjának az előkészítése ügyében.⁴⁵

⁴⁴ PIL 283. f. 4. cs. 61. ó. e.

⁴⁵ Lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 4. és a [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

Dinnyés június 3-án felkérte a köztársasági elnököt, hogy értesítse a Nemzetgyűlést Nagy Ferenc lemondásáról és az új kormány kinevezéséről. Tildy Zoltán június 7-én kelt elnöki üzenete a Nemzetgyűléshez azonban csak Dinnyés miniszterelnökké történt kinevezéséről szólt. Végül Dinnyés június 9-én a következő levéllel fordult a Varga Béla emigrálása folytán a Nemzetgyűlés elnökét helyettesítő Kossa Istvánhoz:

„A köztársaság elnöke a minisztérium lemondását elfogadta és az 1947. évi május 31-én kelt elnöki határozatával Nagy Ferenc miniszterelnököt állásától saját kérelmére felmentette és a hiteles másolatban ide mellékelte kéziratával engem magyar miniszterelnökké kinevezett.

A legfelsőbb megbízatás következtében előterjesztem az egyes miniszteri tárcák betöltésére vonatkozó javaslatomat és a köztársasági elnök úr 1947. évi május 31-én kelt és hiteles másolatban szintén ide mellékelte elnöki elhatározásával azt elfogadta.

Amidőn ezeket Elnök Úr szíves tudomására hozom, egyidejűleg kérem, hogy kineveztetésem tárgyában a Nemzetgyűléshez intézett elnöki üzenet kihirdetése végett a Nemzetgyűlést folyó hó 10-re összehívni szíveskedjék.”⁴⁶

A Nemzetgyűlés június 10-ére összehívott ülésén — mintegy politikai felvezetésként Guba Mihály ismertette a Független Kisgazdapárt elitélő nyilatkozatát az összeesküvés ügygel, a külföldre távozott Nagy Ferencsel és Varga Bélával kapcsolatban — majd miután felolvasták az említett dokumentumokat, valamint mellékleteiket és a Nemzetgyűlés mindezeket tudomásul vette,⁴⁷ a Dinnyés-kormány kinevezésének procedúrája tulajdonképpen befejeződött.

A kormány programja

Dinnyés még ugyancsak június 10-én megtartotta nemzetgyűlési bemutatkozó beszédét: ismertette a kormány programját. Ez a tárcák által készített fejezetekből állt össze és minthogy a tárcák különböző pártok kezében voltak, természetesen tartalmazta a pártok igényeit – mindenek előtt a kommunista párt elvárásait is.⁴⁸

Az adott helyzethez mérten, kötelességszerűen elítélte a külföldre távozott politikusokat, mondanivalóját azonban a hároméves tervre, a bankok államosí-

⁴⁶ MOL XIX-A-1-j 1947-III-6767

⁴⁷ NN VII. k. 1947. június 10. 763-767. hasáb.

⁴⁸ Azt nem tudjuk, hogy a koalíciós pártok valamennyiéhez eljuttatta-e Dinnyés a program tervezetét, de a kommunista párt iratai között megtalálható egy géppel írt példány. Ezen számos megjegyzés, jelölés olvasható, látható, amelyek feltételezésünk szerint magától Rákosi Mátyástól származnak. Így például, ahol a Szovjetunióról esik szó, a lap szélén a „melegebben”, a közellátásnál az „élesebben”, az utolsó bekezdés után a „lelkesebb” szó olvasható. A tervezet mellett egyébként megtalálható a — feltételezésem szerint ugyancsak Rákositól származó — programmal kapcsolatos levél fogalmazványi példánya. (PIL 274. f. 7. cs. 174. ó. e. 6-51. p.) A kormány bemutatkozó beszédét és a Kommunista Párt által a tervezetere adott előzetes véleményét a jelen bevezető tanulmány mellékleteként közöljük.

Bevezetés

tására és az egyszeri vagyondézmára összpontosította. Ezek a gazdasági és a társadalmi élet további alakulását alapvetően befolyásoló, meghatározó programpontok tulajdonképpen nem álltak távol Dinnyésnek már a harmincas évektől kezdve formálódó álláspontjától (bankok, kartellek túlkapásai, gazdaság irányítása stb.), a programnak az egyes igazgatási területek feladatait tárgyaló részeiben pedig sorozatosan előkerültek, visszacsengtek a régi, képviselőházi beszédekben még kritika, vagy követelésként megfogalmazott nézetei (a falu felemeléséről, az agrárrolló összezárásáról, az öntözőcsatornáról, az útépitésről, a közegészségügy, az automobilizmus, a repülés fejlesztéséről, a nevelésről, a sportról stb.). Programja tehát legalább olyan mértékben az övé volt, mint a szaktárcáké vagy akár a kommunista párté. Elsősorban szakmai jellegű program volt – s a szakterületek részfeladatainak összessége adta politikai irányát, ami kétségekívül antikapitalista, a kismagántulajdon tiszteletben tartását hangsúlyozó, a népi igényeket előtérbe helyező, félreérthetetlenül a szocializmus felé mutató irány volt.

A program öt napon át tartó nemzetgyűlési vitájában összesen tizennyolcan vettek részt. Először a koalíciós pártok előre bejelentett szónokai kaptak szót. Ők valamennyien egyetértettek a miniszterelnöki expozéval. A leghatározottabban a kommunista párt részéről felszólaló Révai József támogatta, főleg a Nyugatra távozott politikusok elítélésében, a hároméves tervvel kapcsolatos aggályok eloszlatásában. Csupán a mezőgazdasági érdekképviseletekről szóló törvényjavaslat félretételét illetően volt észrevétel a kormány eljárásával szemben Filó Sámuel részéről (FKGP), amihez Kisházi Ödön (SZDP) és Erdei Ferenc (NPP) is kapcsolódott, de érdemi vita ebben a körben nem bontakozott ki. Filó Sámuel kivételével valamennyien sürgették — az erőviszonyokban bekövetkezett változások reményeik szerinti legalizálást eredményező — választások kiírását.⁴⁹

A Magyar Szabadság Párt és a pártonkívüli ellenzék részéről felszólaló tizenkét képviselő viszont kivétel nélkül bizalmatlanságát fejezte ki a kormánnyal szemben és elutasította a programot. Nyíltan vagy burkoltan a munkáspártok akaratának fejet hajtó egész koalíciós kormányzás elutasítása fogalmazódott meg felszólalásaikban. Az elmúlt időszak sérelmei épp úgy előkerültek, mint a jövőtől való félelmek. Zsedényi Béla (pk) egyenesen követelte, hogy hozzák létre az ún. összeesküvésügyi kapcsán korábban már kezdeményezett parlamenti bizottságot „a magyar történelemben, ... de az egész világon és a parlamentarizmus egész történetében páratlan külsőségekben és kísérelésekben megnyilvánuló” válság kivizsgálására, ezt a nemzet becsületébe vágó kötelességnek mondta.⁵⁰ Elismerték ugyan, hogy az új kormány kinevezése formailag rendben történt, de kifogásolták, hogy a kormányfő személyét

⁴⁹ NN VII. k. 1947. június 10. 787–795.; június 11. 798–830. hasáb.

⁵⁰ Uo. június 12. 856–860. hasáb.

illetően a többségi kisgazdapárt parlamenti csoportjának nem volt módja véleményét nyilvánítani.⁵¹ Észrevételezték, hogy Dinnyés a programnak az államosításokat és a vagyondézmát illető részét nem egyeztetette pártjával, holott — mint Nagy Vince állította — Nagy Ferenc eltávozásának is az volt a fő oka, hogy Rákosi előzetes egyeztetés nélkül, tehát a többségi párt hozzájárulása nélkül, jelentette be ezeket a követeléseit.⁵² Többen számonkérték Dinnyéstől, hogy mi az oka pálfordulásának, az államosítások kérdésében korábban hangoztatott álláspontjával szemben.⁵³ Hiányolták, hogy miért nem kötelezte el magát a kormány a programban a sajtószabadság, a szólásszabadság, a gyülekezési szabadság mellett.⁵⁴ Felmerült a vitában az éppen e napokban tárgyalt Marshall-tervben való részvétel, és egyáltalán a külföldi kölcsönök igénybevétele, a függetlenség megőrzésének kérdése.⁵⁵ Jól érzékelték az ország külpolitikai helyzetében bekövetkezett változást. Kifogásolták a kormánnyal való együttműködést megtagadó követek megrágalmazását.⁵⁶ Sürgették az önkor-

⁵¹ Uo. Nagy Vince (MSZP) felszólalása június 19. 890. hasáb.

⁵² „Állítom és a nyilvánosság elé került jelentős nyilatkozatokból tudom — mondta Nagy Vince —, hogy ezt a kisgazdapárt előre nem fogadta el.” „Egy alkotmányos miniszterelnök nem ilyen sorrendben szokott nyilatkozni – folytatta. Előbb megkérdi pártját és az után, ha az magáévá teszi azt a javaslatot, nyilatkozik, hogy ez pártjának és magának a programja. Ez mutatja, hogy Dinnyés Lajos miniszterelnök úr nem egészen abban az alkotmányos gondolkodásban él, amelyet pedig elvárnánk mi, akik őt mint régi kisgazdapárti képviselőt becsültünk... úgy gondoltuk, hogy mind az alkotmányosság, mind a magántulajdon gondolatához való ragaszkodás irányító szerepet fog játszani programjában. Azonban... alkotmányosság hiányában szenved kormányzatának születése, alkotmányosság hiányát mutatja az, hogy előre elfogadta, pártja megkérdezése nélkül, a marxista gazdasági politikai programot, a nagybankok és ezzel az iparvállalatok nagyrészének államosítását.” (Uo. 900–901. hasáb.)

⁵³ Pfeiffer Zoltán (pk) felszólalása. (Uo. 921–922. hasáb.)

⁵⁴ Főleg a Holnap c. lap korábbi betiltására, továbbá a Magyar Szabadság Párt június 16-ai, tehát már az új kormány működése idején Szegeden tartott gyűlésének a munkaspártok részéről történt megzavarására, valamint a kormányprogram nemzetgyűlési vitája során a felszólalási idő korlátozására utalva kérték számon Dinnyéstől a szabadságjogok biztosítását. Sulyok Dezső (MSZP), Reicher Endre (pk), Hegymegi Kiss Pál (MSZP), Nagy Vince (MSZP), Parragi György (pk) és Futó Dezső (pk) felszólalása. (Uo. 850–851., 875–876., 884–889., 947., 958–960. hasáb.)

⁵⁵ Zsedényi Béla kifogásolta, hogy a program nem tért ki a külföldi kölcsön lehetőségére. Egyetértését fejezte ki a tekintetben, hogy csak politikai feltételek nélkül kerülhet erre sor, de nem tudta elhallgatni azt a véleményét, hogy a jóvátétel miatt amúgy sem lehet függetlenségről beszélni, a gazdasági függést e tekintetben természetesnek tartotta, de elfogadhatatlannak találta, hogy ez egyszerre mind politikai függést jelentsen. „A magyar miniszterelnököt — mondta ezzel összefüggésben — igenis ne Moszkvában és ne Washingtonban, hanem Budapesten, itt a magyar Nemzetgyűlésben jelöljék ki, illetve a Nemzetgyűlés politikai bizottságának jelölése alapján a magyar köztársasági elnök szabad elhatározásából nevezze ki.” (Uo. 861–862. hasáb.) Dénes István (pk) hangsúlyozta, hogy a Marshall-tervnek nincsenek olyan feltételei, amelyeket egy nemzet nem fogadhat el, érthetetlennek mondta a kormány magatartását az ügyben. (Uo. március 19. 928. hasáb.)

⁵⁶ Sulyok Dezső (MSZP) a két legfontosabb állami funkcionárius — az ő szóhasználatával — „dezertálásról” szólva, rámutatott arra, hogy ezzel egyidőben és ezzel kapcsolatban Magyarország külügyminisztere olyan körülmények között bukott meg, amely körülmények messze túlha-

Bevezetés

mányzati választások napirendre tűzését.⁵⁷ Előkerült a fakultatív vallásoktatás kezelése körül kialakult ellentmondásos helyzet.⁵⁸ E részről is kifogásolták a mezőgazdasági érdekképviseleti szervek létrehozásának levételét a napirendről.⁵⁹ Többen hiányolták, hogy nem szólt a program — az egyes pártok, politikusok által e napokban is sürgetett — választások megtartásáról, a választójogi törvény esetleges átalakításáról.⁶⁰ Visszatetszést váltott ki, hogy már a program feletti vita közben, tehát még mielőtt formálisan elnyerte volna a kormány a Nemzetgyűlés bizalmát — benyújtották a rendeletek útján való kormányzásról szóló felhatalmazási törvényjavaslatot; egyáltalán óvták a kormányt a felhatalmazási törvény adta lehetőség túlzott igénybevételétől.⁶¹

ladják a személyes bukás jelentőségét és arra mutatnak, hogy a magyar külpolitika eddigi és új vezetésében is törés állott be” — amit kiegészít — mondta — az új kormány vonalvezetésével egyet nem értő diplomaták lemondása. „Ízléstelen, bántó — háborodott fel — és az egész magyar nép megbecsülésének ártó jelenség az, hogy az új kormányt el nem ismerő követek egész sorozatával szemben a közönséges bűncselekmények vádját hozza fel és hangoztatja az új kormány és az új kormány sajtója.” „Talán tíz vagy tizenkét követünk van ez idő szerint szerre a nagyvilágban. Nem dicsőség egy országra az — mondta —, ha ezek közül a követek közül harminc vagy negyven százalékra az derül ki, hogy közönséges bűncselekmény, vagyoni bűncselekmény terheli őket.” (Uo. 836. hasáb.)

⁵⁷ Nyirjessy Sándor (pk) vetette fel a kérdést: kinek az érdeke, hogy az önkormányzati választásokat éppen a parasztság által lakott területeken nem tartották meg. (Uo. június 20. 955. hasáb.)

⁵⁸ Pfeiffer Zoltán (pk) a kommunista pártnak tett szolgálatra gyanakodva megkérdezte: miért a kisgazdapárt vetette fel a fakultatív hitoktatás gondolatát, holott ez éppen az ő tömegeinek a megbontását szolgálja. (Uo. június 19. 923. hasáb.)

⁵⁹ Nyirjessy Sándor (pk) úgy tette fel a kérdést: kinek az érdeke, hogy a parasztságot elűssék az érdekképviseletük megteremtésétől? (Uo. június 20. 954. hasáb.)

⁶⁰ Sulyok Dezső (MSZP) kifogásolta, hogy Dinnyés beszédében a Duna-Tisza csatorna építésének részletei nagyobb súllyal szerepeltek, „mint a választások kérdése és az a törekvés, hogy az 1945-ben létrejött demokratikus választási eredményeket »so oder so«, ha megy szép úton, ha nem megy, erőszakkal, csalafintasággal, ravaszsággal, de valami módon megváltoztassák”. (Uo. június 12. 852. hasáb.) Zsedényi Béla (pk) azt hangsúlyozta, hogy csak a teljes gyülekezési, gondolathirdetési és sajtószabadság birtokában, tehát a fegyverszüneti egyezmény által bevezetett korlátozások megszüntetése után szabad új választásokat tartani. (Uo. június 12. 863. hasáb.) Nagy Vince (MSZP) reményét fejezte ki, hogy Dinnyés a választójog szabályozásának és a választások lebonyolításának kérdésében még nem adta oda magát egy szélsőbaloldali felfogásnak. (Uo. június 19. 883. hasáb.) Parragi György (pk) megállapítva, hogy a magyar demokrácia holtponthoz érkezett, ezért szükségesnek mondta a választások megtartását. Kétségét fejezte ki azonban, hogy az a holtpontról való elmozdulást eredményezheti, mivel úgy gondolta, hogy szabad választások esetén ismét a kisgazda, illetve polgári pártok kerülnek többségbe, a kommunista párt pedig kisebbségben maradna továbbra is. Ez viszont azt jelentené — állította — „hogy fennmaradna a magyar politikának az a kettőssége, hogy egyrészt hirdetjük kifelé a nagy demokráciát, megszavazzuk a többségi parlamentáris elvet, befelé azonban végeredményben kisebbségi uralom van, befelé mégis csak az történik, amit a kommunista párt kíván.” (Uo. június 20. 951. hasáb.)

⁶¹ Zsedényi Béla (pk) (Uo. június 10. 793–796. hasáb.) Nyirjessy Sándor (pk) kérte, hogy a kormány ne ragaszkodjék a felhatalmazáshoz, mert — mint hangsúlyozta — a Nemzetgyűlés minden tagjának ki kell vennie a részét a törvényhozás felelősségéből. (Uo. június 20. 953. hasáb.)

Az ellenzéki képviselők — joggal — azt várhatták, hogy a vita — és Dinnyés válasza — után szavazás is lesz a programról. Erre azonban nem került sor. Dinnyés nem szólalt fel, helyette Dobi István válaszolt pártjának és ahogy ő fogalmazott „talán a koalíciónak a nevében is”. Nem tért ki a felmerült egyes kritikai észrevételekre. Nagy Ferenc magatartását ismételten elmarasztalva, kiállt az új kormány mellett, szólt a nyugati sajtó valótlan híreiről, élesen elítélte az ellenzék magatartását. „A demokrácia elbírja az ellenzéket, igényli a kritikát — mondta fenyegetővé váló hangon —, de nem tűri az összeesküvést. Ezzel szemben megvédi magát szellemi eszközökkel, amíg lehet, és a törvényes hatalom minden eszközével, ha kell. Aki hozzányúl a magyar demokráciához — fejezte be mondanivalóját — az a magyar parasztság ellensége és azzal, mint ellenséggel bánunk el.”⁶²

Ez új hang volt a parlamentben. A feszültté vált légkör mintegy feloldásaként, a pártelnök válasza után, Faragó László (SZDP) a felmerült ellenzéki észrevételek egy részére érdemben válaszoló sziporkázóan szellemes felszólalásával ért véget a vita.⁶³

Az elnök Kossa István meg sem kérdezve, hogy elfogadja-e a Ház a választ, megállapította, hogy nincs több hozzászóló, a kormányprogram feletti vitát bezárta. Így a Dinnyés-kormány programjának megvitatása, még inkább jóváhagyása, tulajdonképpen befejezetlen maradt, dokumentálva, hogy milyen távol került már ekkor is az új kormány bármiféle nyilvános legitimáció igénylésétől.

A miniszterek

Dinnyés Lajos mint miniszterelnök beváltotta a kommunista részről hozzáfűzött reményeket. „A legfontosabb politikai kérdésekben négyszemközt egyezett meg Rákosival, akit ilyenkor felkeresett a miniszterelnöki teremhez közel levő miniszterelnök-helyettes ugyancsak teremszerű irodájában.”⁶⁴ Rákosi — mint visszaemlékezéseiből kitűnik — kissé atyáskodva bánt vele. „Kértem — írta —, hogy a bohémtempóit most, hogy miniszterelnök, kicsit mérsékelje, s igyekezzen közelebb férkőzni a kisgazdapárti parasztokhoz, akik érezték rajta a földbirtokos szagot. A politikai együttműködés terén miniszterelnöksége idején nem is volt vele baj, s ebben a tekintetben voltak érdemei.... Mint átmeneti választás, az ő jelölése bevált.” Nyílt eszű, értelmes embernek tartotta Dinnyést s személyes jó viszonyt alakított ki vele.⁶⁵ A személyes szim-

⁶² Uo. június 20. 970. hasáb.

⁶³ Uo. június 20. 970–974. hasáb.

⁶⁴ Vas Zoltán: Akkori önmagunkról. Önéletírás II., Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1982. 254. p.

⁶⁵ Rákosi i. m. 1. k. 392–393. p. A Rákosi és mások által is gyakran emlegetett „bohém tempó” ebben az időben azt jelentette elsősorban, hogy szerette a művészek, írók vidám, szellemes társaságát (miniszterelnöki félhivatalos iratai között több levél található Rózsahegyi Kál-

Bevezetés

pátia úgy látszik kölcsönös volt, mert Dinnyés 1956 után is, valahányszor Rákosi hozzátartozóival találkozott, meleg üdvözlétét küldte.⁶⁶

Hasonló véleménnyel volt együttműködésükről Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtítkára, aki egyben a Miniszterelnökség kommunista politikai államtitkára is volt. „Csaknem minden nap felkerestem az Országházban lévő hivatalában. Megbízott bennem. Meghallgatta előterjesztéseimet. Kikérte tanácsomat. Tolmácsoltam feléje a párthatározatokat.... Dinnyés, mint miniszterelnök a jelentősebb kérdésekben aláírásom nélkül nem adott ki fontos miniszterelnöki ügyiratot.”⁶⁷

E szoros viszonynak megfelelően a kommunista párt álláspontját követve – határozottan elutasította a Marshall-tervben való részvételt⁶⁸ s a kommunista párthoz igazodott más kérdésekben is.

Dinnyés tehát betartotta a Rákosi által megállapított játékszabályokat. Ennek következtében is nem javult, sőt tovább romlott a saját pártjához való viszonya.⁶⁹ Helyzetének a fonákságát érezve Dinnyés meglehetősen passzívan, „rossz lelkiismerettel” vett részt a kormány munkájában: a minisztertanácsi ülésekről gyakran hiányzott, ha jelen volt kevésszer — és érdemben alig — szólalt meg. A miniszterelnöki szerepkört az ülésekben szinte teljesen átengedte a kommunista miniszterelnökhelyettesnek, Rákosinak, a honvédelmi tárca vezetését pedig szociáldemokrata államtitkárának. A kormány gazdasági kabinetjének szerepét betöltő Gazdasági Főtanácsnak a miniszterelnök szintén csak formálisan volt az elnöke. Dinnyés ennek üléseiről is gyakran távol maradt – s mivel ezekről az ülésekről csak határozati jegyzőkönyvek készültek, nem állapítható meg az, hogy jelenléte esetén mennyiben játszott szerepet az ügyek eldöntésében.

A kisgazdapártot a kormányban államminiszterként Dobi István⁷⁰ reprezentálta, aki 1947. július 1-jétől pártja elnöke is volt. Viszonylag keveset szere-mánnal, Molnár Ferencsel, Heltai Jenővel, Forrai Zoltánnal és másokkal tartott kapcsolatából; kedvelte a sportot (ekkor is motorcsónakja volt). Szeretett nagyokat enni, sokat dohányzott, de soha nem ivott mást csak vizet (örült, hogy a vodka olyan színű mint a víz). Törzshelye az Andrassy út és a Liszt Ferenc tér sarkán lévő Brazil eszpresszó volt. Miniszterelnöksége idején is megtartotta Nyáry Pál utcai kis kétszobás lakását, nem volt hajlandó máshová költözni. Látogatókat itt soha nem fogadott, vendégeit Dabasra, a családi kúriába hívta, ahol gyakran megfordul-tak hazai, de külföldi politikusok – így Vorosilov és Rákosi Máttyás is.

⁶⁶ Rákosi i. m. 2. k. 737. p.

⁶⁷ Vas i. m. 254. p.

⁶⁸ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

⁶⁹ Miniszterelnökké történt beiktatása után, felmérve, hogy pártján belül csak szerény többség támogatja a politikáját — feltételezhetően kommunista ösztönzésre — azt fontolgatta, hogy tagrevíziót hajt végre a kisgazdapártban. Erről azonban végül lemondott. (Dancs József: Utak és állomások. Kossuth Könyvkiadó. 1978. 264–267. pp.)

⁷⁰ Dobi István (1898–1968) földmunkás. A húszas évek elején belépett a Földmunkások Országos Szövetségébe, majd a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba, 1936-ban a Független Kisgazdapárt tagja lett. 1937-től a Földmunkástagozat elnöke. A Magyar Parasztszövetség alapító

pelt a minisztertanács ülésein, szinte csak jelenlétével igazolta pártja baloldali-vá átalakult vezetőségének hozzájárulását az ott hozott határozatokhoz. A kisgazdapárt részéről a kormányban helyet foglaló további négy miniszter közül kettő feltétlenül megfelelt a Kommunista Párt elvárásainak.

Ortutay Gyula⁷¹ pártjának a Fórum, vagy „O” csoport néven ismert értelmiségi baloldalához tartozott. 1946. március 7-én egyik aláírója volt annak a nyilatkozatnak, amelyben a kisgazdapárt balszárnya a Baloldali Blokk követeléseivel való egyetértését jelentette be. Ezért is választották be 1946 májusában — a kommunista párt kívánságára — a kisgazdapárt Politikai Bizottságába — majd zárták ki onnan néhány hónap múlva. Baloldali magatartásának volt a következménye, hogy amikor 1947. március 14-én — a Baloldali Blokk követelésére — Nagy Ferenc kormányát alakítására kényszerült, bekerült a kormányba, mint vallás- és közoktatásügyi miniszter. Miniszterként, a fakultatív vallásoktatás és az egységes tankönyvek bevezetésének erőltetésével jelentősen hozzájárult az állam és az egyház viszonyának további romlásához. Más oldalról nézve az egyik legkonzervatívabb minisztérium átformálása terén jelentős eredményeket ért el, amit a koalíció baloldala nagyra értékelt.

Tulajdonképpen balrább állt, mint Dinnyés Lajos. Ezzel együtt elképzelhető lett volna kettőjük jó együttműködése a kormányban. Személyi ellentétük miatt azonban ez nem valósult meg. Mindketten a kommunista párt elvárásainak megfelelően, de egymástól szinte függetlenül dolgoztak. Mindazonáltal saját pártján belül ugyanolyan megítélésben részesült Ortutay is mint Dinnyés. Az augusztusi választási eredmények ismertté válása után ellene — mi-

tagja, 1941-től a szövetség függetlenített szervező titkára. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945. június 24-én beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe — majd a későbbiekben is tagja a törvényhozó testületnek. 1945. augusztus 20-ától pártja alelnöke, a Politikai Bizottság és az Intéző Bizottság tagja. 1945. november 15-étől 1946. február 26-áig államminiszter, majd 1946. november 20-áig földművelésügyi miniszter. 1946. december 18-ától 1947. szeptember 24-éig ismét államminiszter. 1947. június 1-jétől a kisgazdapárt elnöke. 1948. április 16-ától 1948. december 10-éig ismét földművelésügyi miniszter, majd 1952. augusztus 14-éig miniszterelnök, ez után 1967. április 14-éig a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke. 1949. március 15-étől 1960. május 28-áig a Népfront alelnöke. 1959-ben belépett a Magyar Szocialista Munkáspártba és a Központi Bizottság tagja lett.

⁷¹ Ortutay Gyula (1910–1978) Szegeden végezte az egyetemi tanulmányait. Részt vett a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma néven alakult baloldali értelmiségi csoport munkájában. 1935-től 1944-ig a Magyar Rádió munkatársa, majd az Irodalmi Osztály helyettes vezetője. 1942-ben a Magyar Történelmi Emlékbizottság egyik szervezője. Ugyancsak 1942-ben belépett a kisgazdapártba, 1943-ban a párt Polgári Tagozatának alapító tagja. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945 januárjától a Magyar Központi Híradó Rt. elnöke. 1945. április 2-ától az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd később is ismételten a törvényhozó testület tagja. 1945. augusztus 20-án pártja Országos Intéző Bizottságának, 1946 májusától Politikai Bizottságának tagja. 1947. március 14-étől 1950. február 24-éig vallás- és közoktatásügyi miniszter. 1957 és 1964 között a Hazafias Népfront főtitkára. 1958-tól haláláig az Elnöki Tanács tagja. Számos társadalmi szervezet vezetésében vett részt. 1945 szeptemberétől a néprajz egyetemi tanára, az Akadémia levelező, majd 1958-tól rendes tagja.

Bevezetés

ként az értelmiségi baloldal többi tagja ellen — mozgalmak indultak a kisgazdapárt különböző szervezeteiben. Számonkérték tőle a paraszti érdekek képviselőjét, azaz a párttól idegen érdekek képviselőjét vetették szemére. Egyenesen a pártból való kizárását követelték. Ha ezt nem is érték el, az újjáalakított pártvezetőségbe őt sem választották be. Minderre tekintettel 1947 szeptemberében a kisgazdapárt nem kívánta jelölni Ortutayt az új kormányba. A kommunista párt azonban csak az ő segítségével látta biztosítottnak befolyását a kulturális élet terén, ezért ragaszkodott a személyéhez. Így végül ő is bekerült az új kormányba.⁷²

Mihályfi Ernő,⁷³ a másik baloldali kisgazdapárti kormánytag Ortutayval csaknem azonos helyet foglalt el pártjában. Ő is a Fórum, illetve az „O” csoport tagja volt, élvezte a baloldal támogatását. A választások utáni kormányalakítás tárcaelosztási aritmetikája azonban feleslegessé tette a Tájékoztatásügyi Minisztérium fenntartását, másrészt minthogy az általa megbízás alapján irányított külügyi tárcára a kommunista párt tartott igényt, nem került be az új kormányba, annak ellenére, hogy mindkét területen voltak számottevő érdemei. Mint tájékoztatásügyi miniszter előkészítette 1848/49 centenáriumának megünneplését, lépéseket tett az ország külföldi propagandájának megszervezése érdekében. Külügyminiszterként ő terjesztette a békeszerződést ratifikálás céljából a Nemzetgyűlés elé, megtette a szükséges intézkedéseket a békeszerződésből folyó feladatok megoldása érdekében. Elsősorban államtitkárai útján bonyolította a csehszlovák-magyar lakosságcserevel, a romániai magyar javak sorsával kapcsolatos tárgyalásokat. Gondoskodott az új kormánnyal való együttműködést megtagadó diplomaták pótlásáról sőt a diplomáciai kapcsolatok szélesebb körű kiépítéséről.⁷⁴

⁷² Vida István i. m. 343–344. pp.

⁷³ Mihályfi Ernő (1898–1972) Budapesten, illetve Szegeden szerzett bölcsész diplomát. A 20-as évektől kezdve újságíróként dolgozott. 1939-ben több értelmiséggel együtt tiltakozott a zsidótörvény ellen. Ugyancsak 1939-ben — Bajcsy-Zsilinszky Endrével együtt — részt vett a Független Magyarország c. lap megindításában, 1942-ben a Történelmi Emlékbizottság megalakításában. 1943-ban belépett a Független Kisgazdapártba, a Polgári Tagozat egyik alapítója. 1947. január 24-étől behívás útján a Nemzetgyűlés tagja. 1946-tól a Magyar Újságírók Országos Szövetségének ügyvezető alelnöke, 1947-től elnöke. 1947. március 14-étől szeptember 24-éig tájékoztatásügyi miniszter, s május 31-étől megbízás alapján egyben ellátta a külügyminiszteri feladatokat is. 1947. augusztus 31-én országgyűlési képviselő lett ismét. 1947. szeptember 24-étől 1948. november 17-éig a Köztársasági Elnöki Hivatal vezetője. 1948. április 17-én tagja lett pártja Politikai Bizottságának. 1948. szeptember 23-ától 1949. április 12-ig az Országgyűlés alelnöke. 1949. augusztus 23-ától az Elnöki Tanács tagja. 1949. júniusától 1950. januárjáig a Kulturális Kapcsolatok Intézetének elnöke. 1951. január 27-étől 1957. április 12-éig népművelési, majd művelődésügyi miniszterhelyettes 1958. szeptemberéig. 1953-tól egyetemi tanár. 1955. májusától a Hazafias Népfront főtitkára. 1957. szeptemberétől a Magyar Nemzet főszerkesztője.

⁷⁴ Lásd elsősorban a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 16., a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 69., a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 97., a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 65., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 13. a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 66., a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 17. napirendi pontját.

A Marshall-terv vitájából — azon kívül, hogy ő ismertette a minisztertanács előtt a Párizsba szóló meghívást, a Szovjetunió ezzel kapcsolatos üzenetét és a részvételt illető elutasító magyar válasz tervezetét — tulajdonképpen kivonta magát, személyes véleményt nem nyilvánított. Passzivitása — saját pártjának álláspontjával szemben — a kommunista álláspont elfogadását jelezte.⁷⁵

Bizonyos fokig más szint képviselt a kormányban az ugyancsak a márciusi koalíciós válság idején kinevezett Nyárádi Miklós.⁷⁶ Kitűnő szakember volt, nem annyira pártpolitikai meggyőződése, irányzatokhoz való elkötelezettsége alapján, mint gazdasági, jogászai tudásának felhasználásával tűnt ki. Képességeit, érveit tárgyalópartnerei: a kormány tagjai és külföldi, elsősorban a szovjet gazdasági és politikai vezetők is respektálták. A szovjet-magyar fizetési egyezmény ügyében Moszkvában folytatott tárgyalás-sorozat foglalta le szinte teljesen az első Dinnyés-kormányban kifejtett munkásságát.⁷⁷ Az ország pénzügyi, gazdasági helyzetére tekintettel óvatosan, de határozottan szembe fordult a Marshall-tervben való részvételt elvető kommunista állásponttal.⁷⁸ A tárcája körébe vágó nagyszabású kérdések — bankok állami felügyeletének, államosításának előkészítése, a vagyonadó, a szovjet-magyar vállalatok illeték- és adókedvezményei, költségvetési hitelek, külföldi pénzügyi tárgyalások stb. — tekintetében jórészt az államtitkáira támaszkodott. Helyette, képviselőként gyakran ők vettek részt a minisztertanács ülésein.

Bárányos Károly⁷⁹ földművelésügyi miniszter is szakemberként került be 1945-ben a kormányba. Részt vett pártja hároméves tervének kidolgozásában,

⁷⁵ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

⁷⁶ Nyárádi (Scheidl) Miklós (1905–1976) államtudományi oklevéllel rendelkezett, majd bírói és ügyvédi vizsgát tett. 1928-tól a Pesti Hazai Első Takarékpénztárnál dolgozott, 1936-tól ügyészként, 1938-tól főügyészként. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945-ben belépett a kisgazdapárthba. 1946. április 6-ától 1947. március 14-éig pénzügyminisztériumi államtitkár, a külföldre hurcolt magyar javak hazahozatali kormánybiztosa. 1947. március 14-étől 1948. december 20-áig pénzügyminiszter. Az 1947. augusztus 31-ei választásokon mandátumot szerzett. 1948 novemberében hivatalos külföldi úttjáról nem tért vissza. Az Egyesült Államokban élt, ahol egyetemi tanári állást kapott.

⁷⁷ Lásd elsősorban a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 53., a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 1–14., a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1–14., a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 44., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 1–3., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 70., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 76–78., a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját.

⁷⁸ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

⁷⁹ Bárányos Károly (1892–1956) jogi végzettséggel rendelkezett. 1910-től a Földművelésügyi Minisztériumban dolgozott, 1935-től egyben a Külkereskedelmi Hivatal alelnöke, 1941-től földművelésügyi adminisztratív államtitkár. 1944-ben nyugdíjazták. 1945. november 15-étől 1946. november 20-áig közellátásügyi, majd ugyanezen időponttól 1947. szeptember 24-éig földművelésügyi miniszter. Miniszterré történt kinevezése egyébként külföldön is visszhangot keltett. „A Borba kifogásolta azt, hogy a kisgazdapárt a demokratikus Dobi István helyett a Földművelésügyi Minisztérium élére Horthy volt államtitkárát, Bárányos Károlyt ültette” – írta a Szabad Nép 1946. december 18-i számában. 1947. július 1-jétől 1948 júliusáig a Magyar Országos Szövetkezeti Központ elnöke volt. 1947. augusztus 31-én országgyűlési képviselővé választották, de 1948. november 16-án lemondott mandátumáról.

Bevezetés

valamint pártközi egyeztetésében. E tárgyalások során tanúsított rugalmassága következtében vált elfogadhatóvá a koalíciós partnerek számára. Feltehetőleg ennek is betudhatóan tarthatta meg a földművelésügyi tárcát a márciusi kormányátalakítás után, majd az új kormányban is. Rövidesen azonban — látszólag szakmai alapon: a mezőgazdaság érdekeit következetesen védő magatartása miatt — konfliktusai támadtak.⁸⁰ A Marshall-tervhez való kapcsolódás kérdésének vitája során képviselt különvéleménye politikai színezetet kapott.⁸¹ A német lakosság kitelepítésével, a közigazgatás demokratizálásával, a választójog reformjával kapcsolatos állásfoglalásai alapján⁸² pedig már a kisgazdapárt jobbszárnyához sorolták.

Kezdetől a kisgazdapárt jobbszárnyához tartozott Eröss János⁸³ közellátásügyi miniszter. Már szabolcsi, majd szatmári főispán korában a helyi együttműködés akadályozójának tekintették baloldali partnerei. A kommunista párt ismételten támadta és mindent megtett, hogy megakadályozza a pártja által számára követelt belügyi államtitkárság elfoglalását. Később a munkáspártok tiltakozása ellenére lett közellátásügyi miniszter. Miniszterként — a tárcája körébe vágó érdekek következetes képviseletén kívül — főleg a választójogi törvény módosítása, valamint a németek kitelepítésével kapcsolatos belügyminisztériumi javaslatokkal szemben fogalmazta meg aggályait.⁸⁴

A Nemzeti Parasztpártot Veres Péter⁸⁵ építési és munkaügyi miniszterként képviselte a kormányban. A minisztertanács ülésein — a tárcája körébe tartozó kérdések előadásán túl — viszonylag ritkán szólalt meg. Gyakorlatias

⁸⁰ Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 7. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 61. napirendi pontját.

⁸¹ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

⁸² Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 55., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 20. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 1-2. napirendi pontját.

⁸³ Eröss János (1889–1962) jogi végzettséggel rendelkezett, majd bírói és ügyvédi vizsgát tett. Nyíregyházán volt ügyvéd. A Függetlenségi és 48-as Párt, majd a Bajcsy Zsilinszky Endre által vezetett Nemzeti Radikális Párt, végül 1936-tól a Független Kisgazda Párt tagja. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1944. október 31-étől Szabolcs vármegye, majd Szatmár vármegye főispánja. 1944. december 21-étől az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd később is, 1948 elejéig tagja a törvényhozó testületnek. 1945 decemberétől 1946 márciusáig országos pártigazgató 1946. február 23-ától 1946. november 20-áig a Jótételei Hivatal elnöke. 1946. április 18-án államtitkári címet kapott. 1946. november 20-ától 1947. szeptember 24-éig közellátásügyi miniszter. 1948 februárjától visszavonult a politikai élettől, majd rövidesen külföldre távozott. Az Egyesült Államokban élt.

⁸⁴ Lásd különösen a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 4. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 1-2. napirendi pontját.

⁸⁵ Veres Péter (1897–1970) földmunkás, író. A húszas évek elejétől a Magyarországi Szociáldemokrata Párt tagja. 1939-ben a Nemzeti Parasztpárt alapító tagja, 1945-től országos elnöke. 1945. április 2-án az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe beválasztott nyolc kiemelkedő közéleti személyiség egyikeként lett képviselő, majd élete végéig tagja volt a törvényhozó testületnek. 1945-ben az Országos Földbirtokrendező Tanács elnöke. 1947. március 14-étől 1947. szeptember 24-éig építési és közmunkaügyi miniszter, majd 1948. szeptember 9-éig honvédelmi miniszter. 1949-től az Alföld-fásítás és egyéb közérdekű erdőtelepítések országos felügyelője. Számos társadalmi szervezet vezető testületében vett részt. 1954-től 1956-ig a Magyar Írók Szövetségének elnöke.

észrevételeivel segítette a munkáspártok törekvéseinek érvényesítését. Javaslatai szinte kivétel nélkül elfogadásra találtak. Ilyen értelemben a koalíciós kormány hasznos tagjának bizonyult.

A Szociáldemokrata Párt részéről miniszterelnökhelyettes-államminiszterként a kormányban helyet foglaló Szakasits Árpádnak⁸⁶ kevés lehetősége nyílt arra, hogy miniszterelnökhelyettesként szerepeljen. Elsősorban szociális téren voltak kezdeményezései, ezek azonban nem minden esetben voltak megalapozottak.⁸⁷ Szereplése főleg arra irányult, hogy támogassa pártja minisztereit az általuk tett előterjesztések s álláspontjuk tekintetében.

Ries István⁸⁸ igazságügyminiszter pártjának a baloldalához tartozott. Azon túl, hogy a háború utáni kusza jogi viszonyok rendbehozására kellett összpontosítania, helyettesítette egy ideig a pénzügyminisztert a moszkvai szovjet–magyar pénzügyi tárgyalásokon, s bár jogászi alapállásának megfelelően ő is kemény tárgyalófélnek bizonyult, a nemzetközi egyezményeken alapuló szovjet igények maradéktalan teljesítése mellett volt.⁸⁹ A kormányban az alkotmányos rend, a törvényesség őreként lépett fel. Ilyen alapon fogalmazta

⁸⁶ Szakasits Árpád (1888–1965) kőfaragó, újságíró. 1903-tól a Magyarországi Szociáldemokrata Párt, 1907-től a MÉMOSZ tagja. Mind pártjában, mind a szakszervezeti mozgalomban vezető szerephez jutott. Részt vett a Tanácsköztársaság különböző szerveinek munkájában, ezért 1920-ban börtönbüntetésre ítélték. 1925-től 1948-ig pártja vezetőségének tagja, 1938 novemberétől a párt főtítkára, 1940 januárjától a Népszava főszerkesztője. Kiemelkedő szerepe volt az ellenállási mozgalomban. 1945 márciusában a Budapesti Nemzeti Bizottság elnökévé, április 2-án az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjává választották. A törvényhozó testületnek — megszakítással — később is tagja lett. 1945 augusztusától a Magyar Újságírók Országos Szövetségének elnöke. 1945. november 15-étől államminiszter, 1946. február 4-étől 1948. augusztus 5-éig miniszterelnökhelyettes államminiszter, 1948. február 26-ától egyben iparügyi miniszter. A két munkáspárt egyesülésekor, 1948. június 15-én a Magyar Dolgozók Pártjának elnökévé választották, 1948. augusztus 3-ától 1949. augusztus 23-áig köztársasági elnök, majd 1950. május 8-áig az Elnöki Tanács elnöke. 1950 áprilisában koholt vádak alapján elítélték, majd bebörtönözték, 1956-ban rehabilitálták. 1958. november 26-ától 1965. május 3-áig az Elnöki Tanács tagja. 1959-től élete végéig tagja volt az MSZMP Központi Bizottságának. Számos társadalmi szervezet vezetésében foglalt helyet.

⁸⁷ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját. Az aszály sújtotta gazdák megsegítése érdekében tett kezdeményezéséről a földművelésügyi és a közellátásügyi miniszter kiderítette, hogy nyitott kapukat döngtetett, mivel már az összes szükséges intézkedést megtették ([15.] 195. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pont).

⁸⁸ Ries István (1885–1950) jogi végzettséggel rendelkezett. 1912-től ügyvédi gyakorlatot folytatott. 1919-ben a Közoktatásügyi Népbizottság munkatársa, majd Bécsbe emigrált. 1924-ben hazatért. 1933-tól 1948-ig ismételtén pártja országos vezetőségének tagja. 1945. július 21-étől 1950. július 17-éig igazságügyminiszter. 1945. április 2-től az Ideiglenes Nemzetgyűlés képviselője – s később is tagja a törvényhozó testületnek. 1948-ban pártja főtítkárhelyettese, majd a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének tagja. Több társadalmi szervezet vezetésében foglalt helyet. 1950. július 7-én koholt vádak alapján letartóztatták. Börtönben halt meg. 1956-ban rehabilitálták.

⁸⁹ Lásd a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

Bevezetés

meg aggályait a kidolgozás alatt álló választójogi törvénnyel,⁹⁰ a rendőrség jogkörének kiterjesztésére, valamint a közigazgatás demokratizálására irányuló törekvésekkel kapcsolatban.⁹¹ Jogászai igényességével párosult humanizmusa nyilvánult meg a magyar államhoz hűséges, baloldali magatartást tanúsított németek melletti kiállásában⁹² vagy az igazolási eljárás szabályozásával kapcsolatban, harcolva azért, hogy a megélhetés lehetőségét ne vegyék el az embe-
rektől.⁹³

A Szociáldemokrata Párt balszárnyát reprezentálta a kormányban Rónai Sándor⁹⁴ kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter is. A politikai természetű vitákban nem vett részt. Figyelmét lekötötte a különböző országokkal létesített kereskedelmi egyezmények előkészítése, a külkereskedelem irányítása, kirendeltségek létrehozása, kereskedelmi attasék kiküldése, a belkereskedelem egyes kérdéseinek újraszervezése.

Bán Antal⁹⁵ iparügyi miniszter elsősorban szintén tárcája szakfeladataival szerepelt a kormány ülésein. Jól hasznosította korábbi kapcsolatait a rendkívül előnyösnek ígérkező jugoszláv-magyar gazdasági együttműködési megállapodás előkészítése és megkötése kapcsán. Következésképpen, megalapozott szakmai érvek alapján képviselte a magyar ipar érdekeit a szovjet-magyar pénzügyi és fizetési egyezmény minisztertanácsi tárgyalásai során, olyannyira, hogy a megbetegedett pénzügyminiszter helyetteseként őt kívánták kiküldeni Moszkvába a tárgyalások folytatására.⁹⁶ Az elsődlegesen politikai természetű vitákban

⁹⁰ Lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

⁹¹ Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 76., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 8., valamint a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 55. napirendi pontját.

⁹² Lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 69. és a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját.

⁹³ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontját.

⁹⁴ Rónai Sándor (1892–1965) kőműves. 1910-től a Magyarországi Szociáldemokrata Párt tagja. A miskolci szakszervezeti és pártmozgalom vezetője. A háború alatt ismételtet letartóztaták. 1944 decemberében bevásztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, majd a továbbiakban is tagja volt a törvényhozó testületnek. 1945 augusztusában tagja lett a Szociáldemokrata Párt vezetőségének és Politikai Bizottságának, 1948 júniusától a Magyar Dolgozók Pártja, később a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának és Politikai Bizottságának is. 1945. július 21-étől közellátásügyi, 1945. november 15-étől 1949. június 11-éig kereskedelem- és szövetkezetügyi, majd 1950. május 8-áig külkereskedelmi miniszter. 1950. május 8-ától 1952. augusztus 14-éig az Elnöki Tanács elnöke, haláláig az Elnöki Tanács tagja. 1952. augusztus 18-ától 1962. november 5-éig az Országgyűlés elnöke. Számos állami és társadalmi szervezet vezetőségében vett részt.

⁹⁵ Bán (Rozmayer) Antal (1903–1951) gépész. 1917-től vett részt a szociáldemokrata mozgalomban. 1919 után Jugoszláviában élt. 1939-től 1943-ig az újvidéki pártszervezet alelnöke. 1945 után bevásztották a magyar Szociáldemokrata Párt vezetőségébe, a Politikai Bizottságba, főtítkárhelyettes, majd a főtítkárság vezetője. 1945-ben tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, majd 1948-ig tagja maradt a törvényhozó testületnek. 1945. június 1-jétől 1948. február 26-áig iparügyi miniszter. 1948. márciusában kizárták a pártból. Svájcba emigrált. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt külföldi képviselőjének főtítkárára volt.

⁹⁶ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pontját.

nem vett részt. Nem is az ekkor felmerült kérdésekben elfoglalt álláspontja, hanem a két munkáspárt egyesítésével szembeni tiltakozása miatt sorolták később pártja jobboldalához.

A kormányban — és kommunista miniszterek sorában is — egészen különleges helyet foglalt el Rákosi Mátyás.⁹⁷ Ekkor már úgy láthatta, hogy sínen van pártja a hatalom megszerzése felé vezető úton – és mivel ő választotta ki Dinnyést, és ő csinált belőle miniszterelnököt, személy szerint saját magát a helyzet urának tekintette. A kormány ülésein ő helyettesítette a gyakran távollévő Dinnyést – és ha jelen volt is, a legtöbbször ő mondta ki a döntő szót a határozathozatal előtt. Úgy viselkedett, mintha nem miniszterelnökhelyettes, hanem miniszterelnök lett volna.

Rákosi mellett Gerő Ernő⁹⁸ közlekedésügyi miniszter képviselte a legkövetkezősebben, már-már agresszív módon pártja — mutatis mutandis — a szovjet érdekeket. Keményen keresztülhajtotta a tárcája körében felmerült igények végrehajtását. Különböző nemzetközi forgalmi stb. értekezlet, felszerelés beszerzése érdekében talán a közlekedésügy területéről került sor a legtöbb külföldi kiküldetésre – ugyanakkor lehetőség szerint elvágta a többi miniszter részéről felmerült hasonló igényeket. Kinevezések, állások betöltése tekintetében is — takarékosági szempontokra hivatkozva — ő bizonyult a kom-

⁹⁷ Rákosi Mátyás (1892–1971) magántisztviselő. 1910-től részt vett a szociáldemokrata mozgalomban. Orosz hadifogságból hazatérése után 1918 novemberében csatlakozott a Kommunista Magyarországi Pártjához. A Tanácsköztársaság idején népbiztos, a Vörös Őrség országos parancsnoka. Bécsbe, majd a Szovjetunióba emigrált. A Kommunista Internacionálé titkára. 1924-ben hazatért. A Kommunista Magyarországi Pártjának titkárává választották. 1925-ben letartóztatták, elítélték. 1935-ben életfogytiglani börtönrre ítélték. 1940-ben távozatott a Szovjetunióba. 1945 januárjában tért ismét haza. 1945-től 1948-ig a Magyar Kommunista Párt, majd 1956 júniusáig a Magyar Dolgozók Pártjának főtitkára, illetve elsőtitkára. 1945. november 15-étől 1949. szeptember 5-éig államminiszter-miniszterelnökhelyettes. 1949. szeptember 5-étől 1952. augusztus 14-éig a minisztertanács elnökének helyettese, majd 1953. július 4-éig a minisztertanács elnöke. 1956 júliusában a Szovjetunióba távozott. 1962 augusztusában kizárták a Magyar Szocialista Munkáspártból.

⁹⁸ Gerő (Singer) Ernő (1898–1980) egyetemi hallgatóként került kapcsolatba a munkásmozgalommal. 1918-tól a kommunista párt tagja. 1922-ben letartóztatták és börtönbüntetésre ítélték. 1924-ben a Szovjetunióba távozatott. A Kommunista Internacionálé megbízásából több európai országban végzett pártmunkát, részt vett a spanyol polgárháborúban. 1941-től a szovjet hadifogságba került magyar katonák körében végzett propaganda irányítója. 1943–1944-ben a Kossuth Rádió szerkesztője. 1944 novemberében hazatért. Beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, majd később is tagja lett a törvényhozó testületnek. Kezdetől fogva részt vett a Magyar Kommunista Párt, majd a Magyar Dolgozók Pártja legfelső vezetésében. 1945. május 11-étől november 15-éig kereskedelem- és szövetkezetiügyi majd 1949. február 18-áig közlekedésügyi, közben 1948. december 10-étől 1949. június 11-éig pénzügyminiszter is. 1949. június 11-étől 1952. november 14-éig államminiszter, 1952. november 30-áig egyben a Népgazdasági Tanács elnöke, közben 1950. május 9-étől május 30-áig külkereskedelmi miniszter, 1952. november 14-étől 1956. július 30-áig a minisztertanács elnökhelyettese, illetve 1953. július 4-étől első elnökhelyettese. 1953. július 4-étől 1954. július 6-áig belügyminiszter. 1956 júliusában a Szovjetunióba távozott. 1962-ben kizárták a Magyar Szocialista Munkáspártból. 1960-ba hazatérhetett.

Bevezetés

munista párt kivont kardjának. A közlekedés újjászervezése terén elért kétségkívüli eredményei alapján kivívott tekintélyével, de még inkább kellemetlen tárgyalási stílusával vitapartnerreit gyorsan elhallgatásra kényszerítette.

Rajk László⁹⁹ belügyminiszter szintén a kommunista párt kemény vonalát képviselte. A tárcája körébe tartozó kérdésekben (választások előkészítése, német lakosság kitelepítése) a pártja szempontjainak következetes képviselőtől nem nagyon folyt bele az egyéb napirendi pontok tárgyalásába.

Hasonló módon elsősorban a tárcája körébe vágó szakmai kérdésekkel szerepelt a kormányban Molnár Erik¹⁰⁰ népjóléti miniszter is. Minthogy 1944 decemberétől ugyanannak a tárcának az élén egyfolytában tagja volt mindegyik kormánynak, számára nyílt leginkább alkalom arra, hogy következetes építkező munkát végezzen a gondjaira bízott egészségügy és szociálpolitika területén.

A tárcák pártok szerinti elosztásának aránya az 1945-ös választási eredményeknek megfelelően alakult. Gondosan őrködtek ennek fenntartásán. Ez fontosabbnak bizonyult a szakmai szempontoknál is. A pártok az egyes tárcákat valósággal hitbizományukként kezelték. Ez fejeződött ki abban is, hogy ha egy miniszter hosszabb időre távol volt, a helyettesének kijelölése nem szakmai, hanem a pártszempont szerint történt: szociáldemokrata minisztert csak szociáldemokrata, kisgazdapártit csak kisgazdapárti miniszter helyettesíthetett.¹⁰¹ A pártok szerinti megoszlásnak — tehát annak, hogy az egyes miniszterek meny-

⁹⁹ Rajk László (1909–1949) 1930-ban egyetemi hallgatóként kapcsolódott be a kommunista mozgalomba. Letartóztatták, majd 1933-tól építőmunkásként dolgozott. 1937–1938-ban részt vett a spanyol polgárháborúban. Franciaországi és németországi internáló, illetve munkatáborban töltött évek után részt vett a magyarországi ellenállási mozgalomban, 1944 decemberében ismét letartóztatták. Németországba hurcolták. 1945 májusában tért haza. Részt vett a kommunista párt, majd a Magyar Dolgozók Pártja vezető testületeiben. 1945. június 2-án az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjává választották, majd a továbbiakban is tagja volt a törvényhozó testületnek. 1946. március 20-ától 1948. augusztus 5-éig belügyminiszter, majd 1949. június 11-éig külügyminiszter. 1949. május 30-án letartóztatták, majd koholt vádak alapján elítélték és kivégezték. 1955-ben rehabilitálták.

¹⁰⁰ Molnár Erik (1894–1966) jogi végzettséggel rendelkezett. 1924-től 1944-ig ügyvéd. 1944 novemberében Kecskemét helyettes polgármestere. Beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, a későbbiekben is ismételtelen tagja lett a törvényhozó testületnek. 1944. december 22-étől 1947. november 24-éig népjóléti miniszter, majd 1948. augusztus 5-éig külügyminiszter, 1948. január 26-áig egyben tájékoztatásügyi miniszter. 1948. szeptember 10-étől 1949. szeptember 26-áig moszkvai, 1948. október 13-ától egyben helsinki nagykövet. 1950. július 17-étől 1952. november 14-éig, majd 1954. október 30-ától 1956. október 31-éig igazságügyminiszter, közben 1952. november 14-étől 1953. július 6-áig ismét külügyminiszter. 1953. július 24-étől 1954. október 30-áig a legfelsőbb bíróság elnöke. 1949 szeptemberétől egyetemi tanár, 1957-től 1966-ig a MTA Történettudományi Intézetének igazgatója, akadémikus.

¹⁰¹ Lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 2., a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 87., a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 34. napirendi pontját, továbbá a MOL XIX-A-1-j 1947-III-1710 (6553) sz. ügyiratot. A tartós helyettesítésekről egyébként a kormány előterjesztése alapján a köztársasági elnök határozott. A határozat megjelent a Hivatalos Lapban. Lásd MKHL 1947. június 3-ai, június 7-ei, június 22-ei számát.

nyiben képviselték a jobb vagy baloldali irányultságot — pontosabban, hogy mennyire voltak hajlandók követni a kommunista politikát, ebben az átmeneti időszakban egyre nagyobb fontosságúvá lett.

A miniszterek többsége baloldalinak vagy — különböző fokon ugyan — a baloldali törekvésekkel rokonszenvezőnek volt minősíthető. Két kisgazdapárti minisztert, Eröss Jánost és Bárányos Károlyt számították egykorúlag jobboldalinak; a szociáldemokraták közül ketten — Ries István és Bán Antal — inkább szakmai megfontolásokból nyilvánított véleményük alapján képviseltek egyes kérdésekben a kommunista párt álláspontjával nem mindenben egyező nézetet — és kerültek közel a jobboldali véleményekhez. Annak ellenére, hogy a miniszterek kiválasztása pártpolitikai alapon történt és többségük nem volt szakértője a gondjaikra bízott területnek, lényegében eredményesen, egyesek kitűnően látták el feladatukat.

A kormány szervei, ezek személyi állománya

Az egész kormány és így a minisztertanács munkáját is összefogó Miniszterelnökség irányítását természetesen a miniszterelnök tartotta kezében. Közvetlenül ő felügyelte ezen belül is az elnöki ügyosztályt. Ide tartoztak az elnöki kabinet ügyei, az ügyintézés egyöntetűségének biztosítása, a Miniszterelnökség belső szervezetének megállapítása, tisztviselőinek személyi ügyei, valamint a miniszterek személyi ügyei is. Ezen kívül az államfőhöz felterjesztendő személyi ügyek, kitüntetések, az ünnepek, fogadások megrendezése. Az elnöki osztály vonta magához a többi miniszterelnökségi osztály ügykörén kívül eső ügyeket, így időlegesen — a külön osztály felállításáig, ami csak az adott időszak végén következett be — a sajtóügyeket. A tolmács és fordítószolgálat, a miniszterelnökségi épület gondnoksági gépkocsi stb. ügyeit is.

Mindezen feladatok ellátásában a miniszterelnök segítségére volt az általános helyetteseként szereplő politikai államtitkár.

Az összes többi osztály felügyelete az adminisztratív államtitkárhoz tartozott. Az adminisztratív államtitkár feladatát képezte különösen a minisztertanácsi ülések előkészítésével és határozatainak végrehajtásával kapcsolatos ügyek, a nemzeti ellenállási mozgalomban részt vett személyek érdemeinek elismerését illető ügyek — másrészt a háborús bűnösök ügyei; hozzá tartozott továbbá a Miniszterelnökség költségvetésével és zárszámadásával kapcsolatos munkák irányítása, nem utolsó sorban pedig a postabontás.

A Miniszterelnökség közigazgatási osztályának ügykörébe közigazgatási, közgazdasági és jogi ügyek egyaránt tartoztak. Így a Közigazgatási Bíróság, a Legfőbb Állami Számvevőszék miniszterelnökségi ügyei, a Központi Statisztikai Hivatal személyzeti és költségvetési ügyei, továbbá az Elhagyott Javak Kormánybiztosságával, a Gazdasági Főtanáccsal, az Egyes Állami Javak Kezelőségével kapcsolatos ügyek. Ennek az osztálynak a feladata volt a törvények

Bevezetés

kihirdetésének biztosítása, a Nemzetgyűlésben a miniszterelnökhöz intézett interpellációk megválaszolásának előkészítése, az ország címerének használatával kapcsolatos engedélyezési ügyek, a Magyar Vöröskereszt ügyei, a közérdekű memorandumokban és javaslatokban foglaltak értékelése, az általános közjogi és szociálpolitikai ügyek, az UNRRA ügyek és a Miniszterelnökség alkalmazottainak jóléti ügyei.

További miniszterelnökségi szervezeti egység volt a kultúrpolitikai osztály, amely a magyarországi nemzetiségek kultúrpolitikai ügyein és a külföldön élő magyarok ügyein kívül a békeelőkészítés és a békeszerződésből következő feladatok végrehajtásával foglalkozott.

Az 1946-ban végrehajtott, majd ismételten felülvizsgált B-listázásokkal kapcsolatos sokrétű feladat megoldására hozták létre a Miniszterelnökség kebelén belül az ún. B-lista osztályt.¹⁰²

A Miniszterelnökség mellett rendkívül fontos szerepe volt — a kormány gazdasági kabinetjeként már 1946 januárja óta működő — Gazdasági Főtanácsnak. Elnöke maga a miniszterelnök s tagja volt az iparügyi, a közlekedésügyi, a pénzügy és a közellátásügyi miniszter, illetve az Országos Tervhivatal megalakulása után ennek elnöke, alelnöke és főtitkára is. A Gazdasági Főtanács mellett működő Titkárságot a miniszterelnök által kinevezett főtitkár vezette, aki egyben miniszterelnökségi államtitkár is volt. A Gazdasági Főtanács a gazdasági élet szükségleteinek megfelelő előterjesztéseket tehetett a minisztertanácsnak, rendeletek kibocsátását kezdeményezhette és rendeleteket maga is kiadhatott.¹⁰³

A kormány apparátusát jelentő minisztériumok száma, elnevezése nem változott az első Dinnyés-kormány idején. A korábbiakhoz képest az egyes minisztériumok hatásköre, ügybeosztása is csak kisebb mértékben módosult.

Fontosabb átszervezések a tárcák felügyelete, irányítása alatt működő szervek körében történtek és főleg a hároméves terv beindításával, ezzel összefüggésben a bankok államosításának előkészítésével, a szövetkezeti mozgalom fejlesztésével, ugyanakkor a mezőgazdasági üzemek centralizált irányításának megteremtésével, a műszaki oktatás színvonalának emelésével és a fegyveres testületek fejlesztésével álltak kapcsolatban.

Így a Miniszterelnökség felügyelete alatt – a hároméves terv elfogadásával egyidőben létrehozták az Országos Tervhivatalt és a Tervgazdasági Tanácsot, később a minisztériumi, üzemi, valamint a törvényhatósági (megyei, városi) tervmegbízottak hálózatát.¹⁰⁴

¹⁰² MOL XIX-A-1-j 1947-XVI-7526

¹⁰³ Lásd a 12 090/1945. ME sz. rendeletet, MK 1946. január 9., továbbá a 3650/1946. ME sz. rendeletet, MK 1946. április 30., a 8530/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 16., valamint a 6/1945. GF sz. rendeletet, MK 1946. január 11.

¹⁰⁴ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 6. és a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját, valamint a 10 520/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 5.

A takarékoság, a pénzeszközöknek a tervfeladatok megoldására való összpontosítása jegyében a Gazdasági Főtanács és az Iparügyi Minisztérium szerveként megalakították a Közszállítási Tanácsot,¹⁰⁵ valamint a Gazdasági Főtanács kezdeményezésére a racionalizálási bizottságot.¹⁰⁶ A bankokhoz, pénzintézetekhez ellenőröket küldtek ki az államosításuk előkészítése céljából.¹⁰⁷

A Belügyminisztérium területén az Államvédelmi Hatóság, valamint a rendészeti másodfokú hatóságok létrehozása, illetve előkészítése jelentette a fontosabb szervezeti változást.¹⁰⁸

Korábban a Pénzügyminisztérium hatáskörébe tartozó Országos Központi Hitelszövetkezet és az Országos Földhitelintézet felszámolásával létrehozott Országos Szövetkezeti Hitelintézet a Kereskedelem és Szövetkezetiügyi Minisztérium felügyelete alá került. Ez utóbbi minisztérium átvette a Földművelésügyi Minisztériumtól a földművesszövetkezetek irányítását, felügyeletét – ugyanakkor létrehozták a Magyar Országos Szövetkezeti Központot.¹⁰⁹

Másrésről a mezőgazdaság nem szövetkezeti, hanem állami irányításának szerveiként hívták életre az Állami Mezőgazdasági Birtokok Üzemét, az Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központot,¹¹⁰ előkészítették az Országos Zöldmező Szövetség¹¹¹ megszervezését. A Földművelésügyi Minisztérium égisze alatt szervezték meg az Országos Kisállattenyésztési Tanácsot.¹¹²

Tulajdonképpen ugyancsak a hároméves terv szükségleteire hivatkozással készítették elő az Iparügyi Minisztérium részéről a műszaki közép- és felsőbb oktatás átszervezését.¹¹³

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium területén az 1947/1948-as tanévben a működésüket megkezdő pedagógiai főiskolák előkészítése,¹¹⁴ tovább-

¹⁰⁵ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 59. napirendi pontját.

¹⁰⁶ A Gazdasági Főtanács 1947. június 4-én hozott 4215 sz. határozata szólt arról, hogy hármas bizottság küldhető ki szükség szerint minden hatósághoz és közhivatalhoz, valamint közületi érdekeltségű vállalatokhoz, intézetekhez és intézményekhez annak elbírálása végett, hogy nem szüntethető-e meg, nem szorul-e leépítésre, vannak-e nélkülözhető állások az adott szervnél. A hármas bizottság a pénzügyminiszter, a Gazdasági Főtanács főtítkára és az érdekelt tárca egy-egy kiküldöttjéből állt. Arról, hogy hová és mikor szállt ki ilyen bizottság, a Gazdasági Főtanács főtítkára volt illetékes dönteni. A Gazdasági Főtanács főtítkárának kellett bejelenteni a nélkülözhetőnek minősített személyek adatait, valamint a B-listázásról szóló 5000/1946. ME sz. rendelet 2. § (3) pontja értelmében feleslegesnek nyilvánítottakat is. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIII-7413)

¹⁰⁷ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 46., a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 85. napirendi pontját.

¹⁰⁸ Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 76. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

¹⁰⁹ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját, valamint az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 84. napirendi pontját.

¹¹⁰ Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 65. és 71. napirendi pontját.

¹¹¹ 50 700/1947. FM sz. rendelet MKRT 1947. szeptember 27.

¹¹² 31 770/1947. FM sz. rendelet MKRT 1947. június 22.

¹¹³ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 60., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 25. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 19. napirendi pontját.

¹¹⁴ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 90. napirendi pontját.

Bevezetés

bá a Közművelődési Filmintézet valamint a Közművelődési Filmszakbizottság létrehozása jelentett változást.¹¹⁵

A szovjet csapatoknak a békeszerződés életbeléptetésével kapcsolatban remélt kivonásával összefüggésben nyert fontosságot a Tiszti Továbbképző Tanfolyam, a Honvéd Kossuth Akadémia, a Katonai Műszaki Intézet, a Honvéd Hadbiztosi Akadémia megszervezése. Ebben az időben hozták létre továbbá a Honvéd Levéltár és Múzeumot.¹¹⁶ Az említett megfontolások alapján szervezték át a Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai csoportját.¹¹⁷ – és sürgették a rendőrség megerősítését.¹¹⁸

Az Igazságügyminisztérium felügyelete alatt szervezték meg a Fiatalkorúak Budapesti Törvényszékét.¹¹⁹

Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium területén végrehajtott átszervezéssel kapcsolatban létrehozták az Építés- és Közmunkaügyi Főigazgatóságot, az Építési és Közmunkaügyi Tanácsot, a Balatoni Építési és Közmunkaügyi Igazgatóságot,¹²⁰ az Országos Házépítő Szövetkezetet¹²¹ (a Falusi Kislakásépítési Szövetkezet — a FAKSz — jogutódjaként).

A Közlekedésügyi Minisztérium területén — a centralizálás jegyében — megszervezték a Gazdasági Vasutak Igazgatóságát¹²² és — a légiforgalom újjáéledésére tekintettel — a légiközlekedési felügyelőségeket.¹²³

Mindezen új szervek létesítése, a régiék átszervezése számos személyi jellegű kérdést vetett fel, amelyek megoldásában, eldöntésében természetesen szintén elsődrendű szerep jutott a pártpolitikának.

A miniszterek mellett kiemelkedően fontos szerepük volt az egyes tárcaik vezetésében az államtitkároknak,¹²⁴ különösen a kormány egész munkájára is

¹¹⁵ Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

¹¹⁶ Lásd a HM 1947/eln. 15 000 sz. 1947. július 23-án kelt rendeletét.

¹¹⁷ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 71–72. napirendi pontját.

¹¹⁸ Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 76. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

¹¹⁹ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 48. napirendi pontját.

¹²⁰ Lásd a 2200/1947. ÉKM sz. rendeletet, MKRT 1947. június 7.

¹²¹ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 109., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 85. és a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját.

¹²² Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját.

¹²³ 21 000/1947. Közl. M. sz. rendelet, MKRT 1947. június 21.

¹²⁴ A kialakult gyakorlat szerint kétféle államtitkár volt: politikai és adminisztratív. A politikai államtitkár a miniszter politikai helyetteseként szerepelt. Koalíciós kormányzás idején valamely minisztérium politikai államtitkárai többnyire a tárca vezetését ellátó miniszter pártállásával nem azonos párt, illetve pártok vezető politikusai közül kerültek ki s mintegy a koalíciós érdekek érvényesülésének ellenőreiként szerepeltek az adott minisztériumban, ők biztosították a miniszter és a koalíció többi pártjának közvetlen kapcsolatát. Politikai államtitkár csak az lehetett, aki egyszersmind tagja volt a törvényhozó testületnek, mivel a minisztert — politikai helyetteseként — csak így képviselhette a parlamentben. 1928-ban honosították meg az adminisztratív államtitkári rangot. Addig az államtitkári elnevezés fenn volt tartva a politikusoknak. Azon magas rangú minisztériumi tisztviselők, miniszteri főtanácsosok kaphatták meg ezt a ran-

hatást gyakorló miniszterelnökségi államtitkároknak. Így bár nem tartozott a kormány tagjai sorába Balogh István¹²⁵ miniszterelnökségi államtitkár, lemondása vagy lemondatása a május végi, június elejei kormányváltás egyik legfeltűnőbb mozzanatának számított. A páter 1944 decemberétől csaknem valamennyi minisztertanácsi ülésen részt vett, minden titkok tudójaként szinte a koalíciós kormányzás szimbóluma, biztosítéka volt. Ezért a június 3-án történt távozása posztjáról, amit az új miniszterelnök és a közte lévő régebbi keletű ellentétekkel magyaráztak – egy korszak lezárulását jelezte.¹²⁶ A helyébe kinevezett Pongrácz Aladár,¹²⁷ aki Dinnyés Lajos szűkebb köréhez tartozott, elődjénél jóval szerényebb politikai képességekkel rendelkezett. Pesta László,¹²⁸ a Miniszterelnökség másik kiscsapatpárti politikai államtitkára nem játszott különösebb szerepet a kormány munkájában.

Balogh István helyét ténylegesen és egyre inkább az ugyancsak joviális természetű Vas Zoltán¹²⁹ foglalta el, aki miniszterelnökségi politikai államtitkárként, miniszteri rangban, egyben a Gazdasági Főtanács főtitkára is volt és helyet foglalt a kommunista párt vezető testületeiben. Amíg azonban Balogh Istvánnak a koalíció fenntartása szempontjából volt kulcsfontosságú szerepe, Vas Zoltán már a „fordulat évének” a jegyében dolgozott.

got, akik elérték a III. fizetési osztályt. (PIL 274. f. 7. cs. 176. ó. e. 31. p. id. Antall József felszólalása) Az adminisztratív államtitkárok — minthogy a miniszter elsősorban politikus volt, s többnyire nem ismerte minden részletében a gondjaira bízott igazgatási ágazatot — mindeneke-lőtt szakembereként vettek részt a tárca munkájában. Az összeférhetlenségi törvény értelmében parlamenti képviselő eredetileg nem lehetett részese a végrehajtó hatalomnak és nem lehetett adminisztratív államtitkár sem. Az 1946. évi XXVI. tc., az új összeférhetlenségi törvény azonban elhárította ezt az akadályt. Mint a törvény indoklásában olvasható, egyrészt a parlamentáris kormányzati elv érvényrejuttatását, másrészt a szakszempon-tok érvényesítését kívánták szolgál-ni az egyes közzolgálati állásoknak — így az adminisztratív államtitkári állásnak is — a képviselő-séggel való összeférhetővé nyilvánításával.

¹²⁵ Balogh István (1894–1976) Szeged alsóvárosi plébános. Kiscsapatpárti politikus. 1944 decemberétől az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, később is ismételtlen bejutott a törvényhozó testületbe. 1944. december 23-ától 1947. június 3-áig miniszterelnökségi politikai államtitkár. 1947. február 19-étől június 3-áig a Független Kiscsapatpárt főtitkára, 1947. június 21-étől az általa alapított Független Magyar Demokrata Párt vezetője. 1949 augusztusától 1951 decemberé-ig az Elnöki Tanács tagja. 1953 után visszatért a papi pályára.

¹²⁶ „Igenis én kiléptem a kiscsapatpártból, mert reménytelennek láttam a további tevékeny-ségemet, Dinnyés alatt én nem tudtam volna csinálni semmit. Én akkor — utalt vissza Balogh István a saját politikai államtitkárságának idejére — állandó kapcsolatban álltam Tildyvel. A Politikai Bizottság is permanenciában volt, ők mindig vártak engem. Dinnyés alatt aztán nagyon meglazult minden. A pozíciók így most átmentek kommunista kézbe. Nekem sok érintkezésem nem volt Dinnyéssel, mint miniszterelnökkel. Ő utána egyszer mondta jelenlétemben egy társa-ságban – folytatta: »Mikor miniszterelnök voltam, de sokszor gondoltam arra, hogy bár itt töttyög-ne körülöttem a páter, nem lenne gondom, mindent elintézne!« De erre nem került sor.” (PIL 867. f. 1/b-286. ó. e.)

¹²⁷ Pongrácz Aladáról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 6. sz. jegyzetét.

¹²⁸ Pesta Lászlóról lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 2. sz. jegyzetét.

¹²⁹ Vas Zoltánról lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 3. sz. jegyzetét.

Bevezetés

A Miniszterelnökség szociáldemokrata pártállású adminisztratív államtitkára Bojta Ernő Béla,¹³⁰ aki 1945 nyarától a minisztertanács jegyzőjeként is szerepelt és részt vett minden ülésen, szintén egyre nagyobb befolyást szerzett az ügyek intézésére.

Az új kormány egyébként, első üléseinek egyikén a többi tárca vonatkozásában is megvizsgálta, hogy az előző időszak politikai államtitkárai közül — akik Nagy Ferenc kormányával együtt szintén lemondtak — kiknek a megbízatását tartásuk fenn, illetve kik helyére kívánnak újakat kineveztetni a köztársasági elnökkel.¹³¹

Miként az új kormány összetételének megállapításánál — a baloldali puccs, vagy fordulat vádjának kivédése céljából — e tekintetben is ügyeltek a pártok közötti arányok fenntartására s arra, hogy minél kevesebb változást eszközöljenek. Ezt annál könnyebben megtehették, miután a baloldal igényeinek megfelelő néhány személycserét már április-májusban végrehajtottak a politikai államtitkárok körében is. A már említett miniszterelnökségi, továbbá a belügyminisztériumi és az igazságügyminisztériumi politikai államtitkárok körében következett be személycsere. Véglegesen csak a kisgazdapárti Balogh István és a szociáldemokrata Reisinger Ferenc vált meg a tisztségétől, ennek megfelelően két új személy: Faragó György és Kiss László kapott kinevezést a belügybe, további változást, a már ugyancsak említett Pongrácz Aladár és Dulin Jenő egyik tárcától a másikhoz való átkerülése jelentett.

Az összesen huszonkét politikai államtitkár közül nyolc a Független Kisgazdapárthoz, hat a Magyar Kommunista Párthoz, öt a Szociáldemokrata Párthoz, kettő a Nemzeti Parasztpárthoz tartozott, egy — rendhagyó módon — pártonkívüli volt.

Amíg a politikai államtitkárok a miniszter helyetteseként, az ő képviselőtében szerepelhettek a különböző fórumokon, így a Nemzetgyűlésben és a kormány ülésein — osztoztak a miniszter felelősségében, ezért mondtak le a kormányváltáskor — addig az adminisztratív államtitkárok elsősorban szakmai vezetőknek számítottak, ők biztosították az ügyek intézésének folyamatoságát kormányváltás esetén is, ezért az ő lemondásukra — és megbízatásuk generális felülvizsgálatára nem került sor. Valójában azonban, bár voltak kö-

¹³⁰ Bojta (Burger) Ernő Béla (1890–1969) jogot végzett, Szegeden volt ügyvéd. A Szociáldemokrata Párt tagja. Baloldali magatartása miatt 1940-ben, majd 1944 áprilisában letartóztatták. 1945 februárjától miniszterelnökségi miniszteri tanácsos. 1945 júniusától miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője. 1945 júliusától a Népbíróságok Országos Tanácsának bírója, a fellebbezési fórum elnöke, majd a Legfelsőbb Bíróság tanácselnöke. 1950-ben állásából elbocsátották. 1958-ban az ügyvédek felülvizsgáló bizottság tagja, majd az Országos Ügyvédi Tanács elnöke.

¹³¹ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 1–9. sz. jegyzetét, illetve egyes politikai államtitkárok vonatkozásában az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 1–2. sz. jegyzetét, valamint a [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 1–3. sz. jegyzetét, továbbá a MKHL 1947. június 15-i számát.

zöttük pártonkívüliek — mivel nem mindegyik pártnak volt valamennyi minisztériumnál politikai államtitkára — pártpolitikai szempontok érvényesültek az adminisztratív államtitkárok kinevezésénél is, így — szakmai feladataik mellett — az egyes politikai pártok exponensei is voltak egyes tárcáknál. Az adminisztratív államtitkárok azonban nem helyettesíthették a minisztert, többnyire vele együtt, az éppen napirenden lévő valamely kérdés szakértőjeként jelentek meg a kormány ülésein.

Összesen huszonöt adminisztratív államtitkár volt a különböző minisztériumoknál. Közülük négyen a Független Kisgazdapárthoz, öten a Magyar Kommunista Párthoz, heten a Szociáldemokrata Párthoz, öten a Nemzeti Parasztpárthoz tartoztak és négyen pártonkívüliek voltak.

A kétfajta államtitkár jogállását azonban tételesen semmilyen jogszabály nem rendezte. Ennek folytán a közöttük lévő különbség éppen ebben az időszakban fokozatosan elhalványult – elsősorban a pártpolitikai szerepük tekintetében.

Az egyes tárcáknál a következő államtitkárok működtek:

Miniszterelnökség	Pongrácz Aladár	politikai	FKGP
	Pesta László	"	FKGP
	Vas Zoltán	"	MKP
	Bojta Ernő Béla	adminisztratív	SZDP
Belügyminisztérium	Kiss László	politikai	FKGP
	Faragó György	"	SZDP
	Kiss Roland	adminisztratív	SZDP
	Szebenyi Endre ¹³²	"	MKP
Pénzügyminisztérium	Kemény György	politikai	SZDP
	Antos István	"	MKP
	Fóris László	adminisztratív	FKGP
	Vásárhelyi István	"	pk
Iparügyi Minisztérium	Hajdu Gyula	politikai	MKP
	Röth Pál	"	FKGP
	Kelemen Gyula	adminisztratív	SZDP
	Salamon B. Tamás ¹³³	"	NPP
Kereskedelem és Szövetkezet-ügyi Minisztérium	Koszér Nándor	politikai	FKGP
	Jócsik Lajos	"	NPP
	Barcza Sándor ¹³⁴	adminisztratív	SZDP

¹³² Szebenyi Endrét 1947. július 3-ával nevezték ki.

¹³³ Salamon B. Tamás egy idő után nem teljesített szolgálatot, de a fizetését megkapta.

¹³⁴ Barcza Sándort 1947. augusztus 13-ával nevezték ki.

Bevezetés

Földművelésügyi Minisztérium	Takács Ferenc	politikai	SZDP
	Donáth Ferenc	"	MKP
	S. Szabó Ferenc	adminisztratív	NPP
Közlekedésügyi Minisztérium	Varga Lajos	politikai	FKGP
	Bebrits Lajos	adminisztratív	MKP
Igazságügyminisztérium	Dulin Jenő	politikai	FKGP
	Szücs János ¹³⁵	adminisztratív	SZDP
	Domokos József	"	MKP
Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium	Alexits György	politikai	MKP
	Kovács Máté	"	NPP
	Bassola Zoltán	adminisztratív	pk
	Bóka László	"	SZDP
	Nagy Miklós	"	FKGP
Honvédelmi Minisztérium	Zentai Vilmos	politikai	SZDP
	Sárkány József	adminisztratív	pk
Népjóléti Minisztérium	Cseh-Szombathy László	politikai	FKGP
	Székely Miklós	adminisztratív	SZDP
	Vikol János	"	MKP
	Sz. Szabó Pál ¹³⁶	"	NPP
Közellátásügyi Minisztérium	Szobek András	politikai	MKP
	Mátéffy Géza	adminisztratív	FKGP
	Szabon János	"	NPP
Építési és Közmunakügyi Minisztérium	Vas-Witteg Miklós	politikai	SZDP
	Bencsik Gyula	adminisztratív	FKGP
	Borbíró Virgil	"	NPP
	Lakatos Miklós	"	MKP
Külgügyminisztérium	Sebestyén Pál	adminisztratív	pk
Tájékoztatásügyi Minisztérium	Boldizsár Iván ¹³⁷	politikai	pk.

A Külgügyminisztériumban szinte az egész időszak alatt nem volt politikai államtitkár, ezt a feladatkört a kommunista párti Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter töltötte be.

¹³⁵ Szücs Jánost 1947 júliusában nevezték ki.

¹³⁶ Sz. Szabó Pált 1947. augusztus 22-ével — miután kilépett a pártjából — felmentették.

¹³⁷ Boldizsár Ivánt 1947. augusztus 26-ával nevezték ki.

Az említettekén kívül voltak az egyes tárcáknál magas rangú tisztviselők, akik az általuk ellátott feladatkör fontosságának elismeréseként államtitkári címet kaptak, de nem kerültek államtitkári státusba. Ilyen államtitkári címmel rendelkezett az Iparügyi Minisztériumban Gombosi Zoltán (augusztus 19-étől), a Földművelésügyi Minisztériumban Hajdú István és Viczenik Ferenc (augusztus 13-ától), a Népjóléti Minisztériumban Ujhelyi Szilárd (június 30-ától) Az Iparügyi Minisztériumban szerződéses államtitkárként szerepelt Varga István.¹³⁸

A minisztertanács ülésein — akkor is, ha jelen volt a miniszterelnök, vagy helyettese — június 26-a után rendszerint Pongrácz Aladár ismertette a Miniszterelnökség előterjesztéseit, Vas Zoltán pedig a Gazdasági Főtanács ülésein az egyes kérdésekben kialakult álláspontot. A honvédelmi miniszter feladatainak ellátásával megbízott miniszterelnök képviselőjében rendszerint Zentai Vilmos szerepelt. A gyakran távollévő kereskedelem- és szövetkezetügyi minisztert rendszerint Koszér Nándor, a pénzügyminisztert — hasonló ok miatt — Kemény György, illetve Antos István helyettesítette a minisztertanács ülésein. Különösen az utóbbiak érdemben is részt vettek a napirendre került s a tárcájukat érintő ügyekkel kapcsolatos minisztertanácsi álláspont kialakításában.

Az előző években lefolytatott igazolási eljárások, B-listázások után azt lehetne gondolni, hogy a minisztériumok és a hozzájuk tartozó szervek, intézmények személyi állománya nyugvópontra jutott — ez azonban távolról sem volt így. Az élet újabb és újabb kérdéseket vetett fel és ezek személyi vonzatai is — politikai éllel — ismételten napirendre kerültek.¹³⁹ Másrészt — az ország gazdasági helyzete által egyébként indokolt — takarékosági megfontolásokból kiindulva, az egy-egy intézmény számára megállapított és megüresedett státushelyek betöltését, még inkább az ezeken túlmenő kinevezések jóváhagyását, a pénzügyminiszterrel való előzetes egyeztetésen kívül, a minisztertanács saját magának tartotta fenn.¹⁴⁰ A pártok a személyi kérdéseket — a kinevezéseken kívül a szolgálati idő beszámításokat, a rehabilitálásokat, a külföldi kiküldetéseket — politikai kérdésként kezelték. Különösen a munkáspártok, a hatalom megszerzésére készülve, pozíciószerzési lehetőséget láttak minden egyes ügyben. Főleg a kommunista párt hihetetlen szívóssággal nézett utána a legjelentéktelenebbnek látszó posztra kinevezett személy múltjának, magatartásának s vétőt emelt a neki nem tetsző javaslat ellen. Mindeközben a kiszgaz-

¹³⁸ PIL 274. f. 7. cs. 173. ó. e.

¹³⁹ Lásd a B-listázások revíziójára irányuló törekvésekről a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 6–7., a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 23., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 42. és 58., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 58. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 74. sz. napirendi pontját. Az igazolási ügyek visszásságairól lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 66., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 29., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 80. és a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 70. napirendi pontját.

¹⁴⁰ Lásd a 8100/1946. ME sz. rendeletet, MK 1946. július 17.

Bevezetés

dapárt, vagy más párt nemigen tett észrevételt a kommunista miniszterek vagy államtitkárok személyi javaslatai ellen. Ez a gyakorlat egy idő után — teljesen indokoltan — idegességet váltott ki a kisgazdapárt jobboldalához tartozó miniszterek körében.¹⁴¹

A kommunista miniszterek azonban a jól működő helyi pártszervezetek, a képviselők, vagy éppen a politikai rendőrség információs jelentései alapján mindig rendelkeztek olyan adatokkal, amelyekkel alátámaszthatták álláspontjukat.¹⁴²

A kormány helyi — vármegyei és törvényhatósági jogú városi — képviselőinek, a főispánoknak elsősorban felügyeleti hatáskörük volt. A főispán hivatalból elnökölt a törvényhatósági bizottság, a kisgyűlés és a közigazgatási bizottság ülésein. A központi végrehajtó hatalom képviselőjeként módja volt befolyásolni e testületek tárgyalását, elrendelhetette az államhatalom szempontjából általa helytelennek talált határozat felülvizsgálat céljából való felterjesztését az illetékes miniszterhez. Hivatalos tevékenységén túl azonban minden egyes főispán pártjának az exponense is volt az adott törvényhatóság területén. Így jelentős politikai hatalom futott össze a kezébe.

A főispánokat a pártok, illetve a pártközi értekezlet jelölése, a belügyminiszter javaslata és a kormány előterjesztése alapján a köztársasági elnök nevezte ki. Hasonlóan a politikai államtitkárokhoz, kormányváltás esetén, mint politikai tényezők, tartoztak lemondani, s az új kormány döntött, a pártok javaslata alapján, az esetleges megerősítésükről, vagy újjak kinevezéséről.

Ez történt Nagy Ferenc kormányának lemondása és a Dinnyés-kormány hivatalba lépése után is, ami azonban — tekintettel az új pártok alakulása folytán a kisgazdapártban bekövetkezett földcsuszamlásra — nem volt könnyen megoldható feladat. Első nekifutásra ezért — elsősorban a kommunista, szociáldemokrata és parasztpárti régi főispánok túlnyomó részének és a kisgazdapárt néhány főispánjának a megerősítésével — csak részlegesen sikerült a kérdést rendezni.¹⁴³ Néhány törvényhatóságnál még a Dinnyés-kormány választások utáni lemondásának időszakában is nyitott maradt a régi főispán megerősítésének vagy új személy kinevezésének ügye.

A kormány működésének idején — a korábban kialakított elosztást nagyjából követve — tizenhárom törvényhatóságnál volt kisgazdapárti, hétnél kommunista, hatnál szociáldemokrata és négy törvényhatóságnál parasztpárti

¹⁴¹ Eröss János, majd Bárányos Károly kifakadásáról lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 70., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 27., illetve a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 39. napirendi pontját.

¹⁴² A kommunista párt parlamenti frakciója kötelezte a párt képviselőit, hogy rendszeresen látogassák választókerületüket – és részletes beszámolókat készítsenek. Lásd a PII 274. f. 15. cs. 48–91., a 16. cs. 51., 53–244., a 17. cs. 33–60. és a 18. cs. 1–48. ó. e.-t, továbbá a MOL XVIII-1-b állagban a kommunista párt parlamenti frakciójának iratait.

¹⁴³ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 10–13. sz. jegyzetét, valamint a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját.

főispán, ami nagyjából megfelelt a pártoknak az 1945. évi választásokon elért eredménye alapján reálisnak minősíthető aránynak. A helyi hatalomban való részesedés képe azonban lényegesen módosul, ha figyelembe vesszük, hogy a helyi igazgatást ténylegesen irányító alispánok közül huszonegy tartozott a Baloldali Blokkhoz és csak kettő a kisgazdapárthoz, a törvényhatósági jogú városok polgármesterei közül tizenegy tartozott a Baloldali Blokkhoz és csak egy volt közülük kisgazdapárti, a megyei városok harminchét Baloldali Blokkhoz tartozó polgármesterével szemben pedig csak kettő volt kisgazdapárti.¹⁴⁴ Hozzá kell ehhez számítani, hogy a kisgazdapárt főispánjainak egy része egyszerű parasztember volt, ők álltak szemben a törvény által meghatározott jogi végzettséggel rendelkező alispánokkal vagy polgármesterekkel.

Feltehetőleg a megfelelő káderek szűkössége miatt is, de feltétlenül az egyszerűsítés és az olcsóbb megoldásra törekvés jegyében merült fel, hogy a vármegyék főispánjai töltsék be egyszersmind az adott vármegyék törvényhatósági jogú városainak a főispáni állásait is.¹⁴⁵

A minisztertanács egy korábbi határozata értelmében a főispánokat nevezte ki a közellátásügyi miniszter az adott törvényhatóság közellátási kormánybiztosává. E két tisztség azonban nem esett mindig egybe, mivel a főispáni felmentés nem jelentette egyszersmind a közellátási kormánybiztosi teendőik alóli mentesítést is.¹⁴⁶

A már korábban is működött kormánybiztosok — olajkormánybiztos, Magyar Nemzeti Bank kormánybiztosa, elhagyott javak kormánybiztosa, külföldre hurcolt magyar javak kormánybiztosa — közül kiemelkedően fontos szerep jutott a csehszlovák-magyar lakosságcserét és az áttelepültek elhelyezését végző áttelepítési kormánybiztosnak, aki ekkor Hajdú István, a Földművelésügyi Minisztérium miniszteri osztályfőnöke, az Országos Földhivatal ügyvezető igazgatója volt.

¹⁴⁴ Egészen pontosan a vármegyékben 6 kommunista, 11 szociáldemokrata, 4 parasztpárti és 2 kisgazdapárti alispán volt; a törvényhatósági jogú városokban 3 kommunista, 8 szociáldemokrata, 1 kisgazdapárti polgármester volt (a parasztpártnak nem volt polgármestere a törvényhatósági jogú városokban); a megyei városokban 19 kommunista, 17 szociáldemokrata, 4 parasztpárti és 2 kisgazdapárti illetve 2 pártönkízüli polgármester működött. Nem volt sokkal arányosabb a pártok szerinti megoszlás a többi helyi tisztség tekintetében sem. A Baloldali Blokkhoz tartozó 16 vármegyei főjegyzővel szemben csak 2 kisgazdapárti és 2 polgári demokrata párti; a Baloldali Blokk 11 II. főjegyzője mellett csak 6 kisgazdapárti; a Baloldali Blokkhoz tartozó 9 tiszti főügyész mellett csak 3 kisgazdapárti, a Baloldali Blokkhoz tartozó 90 járási főjegyző mellett csak 30 kisgazdapárti és 10 polgári demokrata párti volt. (PIL 274. f. 15. cs. 26. ó. e. 37–44. p.) Hozzá tartozott ehhez az is, hogy a rendőrség 90%-ban a Kommunista Párt kezében volt. Lásd még e kérdéskörről Pfeiffer Zoltán nemzetgyűlési felszólalását. (NN VII. k. 656. hasáb – 1947. április 17.)

¹⁴⁵ Lásd a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

¹⁴⁶ Lásd a 43/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. január 27.), továbbá a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 71. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

Bevezetés

A függetlenségi szabadságharc közelgő centenáriumára figyelemmel, az ünnepségek megrendezésére külön kormánybiztosság létrehozása is szóba került, ezt azonban elvetették.¹⁴⁷

Az adott időszakban — a gazdaságpolitikai változások előkészítését érzékelve — kiemelkedő figyelemben részesült a miniszteri biztosoknak a bankokhoz, pénzintézetekhez történt kiküldése és ténykedése.¹⁴⁸

Az állam külföldi képviselőinek — a lemondások következtében — szükségessé vált újjászervezése majd bizonyosfokú továbbfejlesztése,¹⁴⁹ valamint a külföldi kereskedelmi kirendeltségek létesítése¹⁵⁰ ugyancsak fontos részét képezte a kormány intézményfejlesztési politikájának.

Mindezek a szervezeti és személyi változások közvetlenül vagy közvetve a baloldal pozícionyerését is szolgálták és végső soron az ún. „fordulat évét” készítették elő.

Kormány politikai és közjogi helye

Az ország a békeszerződés aláírása és ratifikálása közötti közbülső állapotban élt. Jelen voltak a megszálló orosz csapatok, de mindenki remélte a közeli kivonulásukat. Még működött a Szövetséges Ellenőrző Bizottság, de már számolni lehetett a megszűnésével. A szovjet csapatok jelenlétével járó kellemetlenségek nem szűntek meg, de a korábbi évekhez mérten mérséklődtek. A SZEB élt a fegyverszüneti egyezményben biztosított valamennyi jogával, de a politikai erőviszonyoknak a baloldal számára kedvező eltolódásával arányosan egyre kevesebbszer lépett fel agresszíven.¹⁵¹ A kormány politikai mozgásterét mindazonáltal ezek a körülmények továbbra is erősen behatárolták. A megszállási időszak végére — ha korábban voltak is a nyugati orientációval, vagy utóbb a harmadik utas politikával kapcsolatos remények — kényszerült tudomásul venni a magyar politikai közélet, hogy a továbbiakat tekintve is csak a baloldali, szovjet irányultságú út áll nyitva az ország számára.

¹⁴⁷ Lásd a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját.

¹⁴⁸ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 46. és a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 85. napirendi pontját.

¹⁴⁹ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 102., a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 87., a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 67., a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 66., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 8–12., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 66–67., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 14., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 13. és 15., valamint a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 8–9. napirendi pontját.

¹⁵⁰ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 83., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 47. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 30–31. napirendi pontját.

¹⁵¹ A megszálló szovjet hadseregről és a SZEB-ről lásd DMB mt. jkv. c. kötet bevezető tanulmányának A hatalom szovjet birtokosai c. fejezetét, továbbá Cseh Gergő Bendegúz: Adalékok a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság szervtörténetéhez c. tanulmányát. In Levéltári Szemle 1998. 4. sz. 16–24. pp., nem utolsó sorban pedig Földesi Margit: A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyarországon (Visszaemlékezés, diplomáciai jelentések tükrében 1945–1947) IKVA Budapest, 1995. c. munkáját.

Erre a baloldali útra szorította a kormányt — és az országot — a kommunista párt, valamint az irányításával a Baloldali Blokkba tömörült szövetségei: a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt és a Szakszervezeti Tanács. Az 1945. évi választásokon parlamenti többséghez jutott — és ezen a jupon a köztársasági elnököt, a Nemzetgyűlés elnökét, a kormányfőt és több minisztert adó — de a Baloldali Blokkon kívül maradt kiscgazdapárt az országban élvezett támogatottsága ellenére sem volt képes irányt szabni az eseményeknek. Sokkal inkább arra kényszerült, hogy a rendkívül céltudatos baloldal igényének megfelelően újra és újra korrigálja a koalíciós kormány politikáját. Ennek fóruma már az előző kormányok idején is a pártközi értekezlet volt.¹⁵²

Tulajdonképpen nehéz megérteni, hogy miért tartották fenn a pártközi értekezletek intézményét a koalíciós kormányzás egész időszaka alatt. A pártok álláspontjának egyeztetésére ott lett volna a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, az Országos Nemzeti Bizottság vagy a Nemzetgyűlés politikai bizottsága. Ezek a fórumok azonban teljesen marginalizálódtak: a Nemzeti Függetlenségi Front és az Országos Nemzeti Bizottság az általános demokratikus elvek megfogalmazójává és felmutatójává vált, a Nemzetgyűlés politikai bizottságának tevékenysége pedig egyre inkább a törvények által rábízott közjogi és egyéb feladatok végrehajtásában merült ki. Egy idő után a koalíciós kormányzásban részes valamennyi párt vezére tagja lett a minisztertanácsnak s így önként adódott volna, hogy itt, a minisztertanácsi üléseken egyeztessék álláspontjaikat a pártok. Ekkorra viszont már megerősödött a pártközi értekezletek tartásának a rendszere s a munkáspártok, különösen a kommunista párt, ragaszkodtak a vitás kérdéseknek ebben a körben való előzetes megbeszéléséhez. Ennek oka az lehetett, hogy hallgatólagos megállapodás alapján többnyire azonos számban képviseltették magukat a kormánykoalíció tagjai, miáltal a Baloldali Blokk képviselői — akik álláspontjukat már előzetesen egyeztették — rendre eldöntötték a napirendre került kérdéseket, amelyek mint „koalíciós megállapodások” váltak a további cselekvés irányelveivé, azaz alapját képezték a különböző kormányrendeleteknek, jogszabályoknak. Ezzel a koalíciós politikai technikával volt intézményesíthető az, hogy a többségi kiscgazdák ne érvényesíthessék akarataikat és emiatt volt igazán fontos a felhatalmazási törvény időről-időre történő meghosszabbítása is.

Ugyanakkor szükség is volt a pártok álláspontjának időnkénti összeegyeztetésére, mivel csak az egyes pártoknak volt programjuk, magának a koalíciónak igazából nem volt.¹⁵³ Nem minősíthető valódi koalíciós programnak a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front Gerő Ernő és Révai József által kidolgo-

¹⁵² A pártközi értekezletekről lásd DMB mt. jkv. c. kötet bevezető tanulmányának 22. p.-jét.

¹⁵³ Ezt korábban is ismételtén észrevételezték a parlamentben. Lásd többek között Pfeiffer Zoltán (MSZP) és Belső Gyula (pk) felszólalását. (NN VII. k. 638–639. és 686. hasáb – 1947. április 17.)

Bevezetés

zott és még 1944. november 30-án Szegeden nyilvánosságra hozott programja, amelyet teljesen csak a Magyar Kommunista Párt vállalt. Már a Szociáldemokrata Párt is — az 1903-ban elfogadott programját továbbra is érvényesnek tekintve — külön akcióprogramot, illetve munkatervet dolgozott ki. A kisgazdapárt az 1930-as programjának továbbfejlesztésével alakította ki 1945 augusztusára a saját programját és a Nemzeti Parasztpárt is külön programot dolgozott ki 1945 nyarára. Egyedül a kommunista pártnak volt az adott időszak feladatait — és a térség sorsát kezében tartó nagyhatalom, a Szovjetunió elvárásait — konkrétan számbavevő, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programjára épülő nyilvános és — ezen is túlmutató — nem bevallott távlatos programja.¹⁵⁴

Nem tekinthetők valódi koalíciós programoknak az egyes kormányfők parlamenti bemutatkozó beszédei sem, mivel nem a pártok összecsiszolt álláspontját, hanem a miniszterelnök szándékait és a tárcák többnyire csak egymás mellé tett feladattervét tükrözték, illetve tartalmazták. Leginkább még — s ezt meg kell adni — a Dinnyés-kormány programja közelítette meg a koalíciós program fogalmát.

A pártközi értekezlet, mint intézmény, a pártálláspontok egyeztetésén kívül és ezen keresztül, a konkrét kérdésekben való egyetértés elérése révén, lassan, feltűnés nélkül a többi párt kommunista befolyásolásának az eszközévé vált. Ezzel együtt, anélkül, hogy bármiféle jogszabály ezt kimondta volna, a kormány, a minisztertanács politikai kabinetjének, bizottságának a szerepébe jutott.¹⁵⁵ Ez a gyakorlat tulajdonképpen a minisztertanács, a végrehajtó hatalom kiemelkedően fontos és a parlament felé felelősséggel tartozó testületének a jogosítványait csorbította s az ülések eszmecseréinek elszegényedéséhez vezetett.¹⁵⁶

A kormány és a minisztertanács közvetlen látóköréből jórészt ugyancsak kikerült a gazdaságpolitika irányítása is. A Gazdasági Főtanács, mintegy a kormány gazdasági kabinetje szerepelt, a kisgazdapárti miniszterelnök volt ugyan az elnöke, de tényleges vezetője a kommunista párthoz tartozó főtitkár lett, s mellette döntő szerephez jutottak az üléseken résztvevő kommunista és szociáldemokrata miniszterek, államtitkárok, illetve a főtanács apparátusában dolgozó ugyancsak főleg munkáspárti tisztviselők. A Gazdasági Főtanács határozatairól tájékoztatást adott a minisztertanács ülésein a főtitkár, de az ott

¹⁵⁴ Balogh Sándor–Izsák Lajos: Pártok és pártprogramok Magyarországon (1944–1948) Tankönyvkiadó, Budapest, 1979.

¹⁵⁵ A kisgazdapárti miniszterek észrevehetően fenntartásokkal viszonyultak a pártközi értekezletek állásfoglalásaihoz, érvényességük kötelező voltához. Nyáradi meg is fogalmazta egy alkalommal, hogy „a magyar alkotmány szerint a minisztertanács a felelős és nem az értekezlet...” [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontja.

¹⁵⁶ Ezért a minisztertanácsi jegyzőkönyvek sokszor csak a pártközi értekezleteknek a Politikai-történeti Intézetben található — és remélhetőleg rövidesen ugyancsak publikálásra kerülő — jegyzőkönyveivel együtt olvasva értelemezhetők.

kialakított állásponton szinte soha sem változtatott a kormány. Hasonló eredménnyel járt az Országos Tervhivatal és a Tervgazdasági Tanács életrehívása.

Amikorra tehát az ország észrevehetően, sőt látványosan nagy politikai és gazdasági változások elé került, éppen e folyamatok irányításának az eszközei jórészt kicsúsztak a koalíciós kormány kezéből és ezeket egyre inkább egy párt, a kommunista párt vonta magához.¹⁵⁷

A kormány koalíciós lényegének elgyöngítésével párhuzamosan végbe ment egy látszólag ellentétes tendenciát hordozó folyamat. Miután a kisgazdapárt az 1945-ös nemzetgyűlési választásokon elért abszolút többsége birtokában főleg a parlament útján próbálta érvényesíteni politikáját — a munkáspártok és elsősorban a kommunista párt viszont — amellet, hogy koalíciós partnere, a kisgazdapárt ellen politikai háborút indított mandátumai számának lefaragása céljából — a Nemzetgyűléssel szemben a kormány pozícióinak megerősítésére és egyáltalán a parlamenten kívüli eszközökkel való kormányzás előtérbehelyezésére törekedett.¹⁵⁸ Ez a tendencia érvényesült már a magyar felelős minisztérium jogállását az új helyzetnek megfelelően rögzítő két alapvető fontosságú jogszabály, az államhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló 1945. évi XI. tc. és a Magyarország államformájáról intézkedő 1946. évi I. tc.¹⁵⁹ egyes szakaszaiban is.

Az 1945. évi XI. tc. 15. §-a — tulajdonképpen az akkori inflációra, a fegyverszüneti, elsősorban a jótételi kötelezettségekre tekintettel — rendkívül széles hatáskört vont el a Nemzetgyűléstől és adott át a kormánynak. Az említett paragrafus a következőket tartalmazta:

¹⁵⁷ Az így érvényesülő tendenciát a kisgazdapárt megpróbálta ellensúlyozni a saját nem csekély erőinek összefogásával. Mind a minisztertanács, mind pedig a Gazdasági Főtanács ülései előtti napokon rendszeresen megtartotta a miniszterei, államtitkárai s más szakemberei részvételével a maga külön értekezletét, a következő napon előterjesztésre kerülő kérdésekkel kapcsolatos kisgazdapárti álláspont megvitatása és átbeszélése céljából. (MOL XIX-A-1-f 7. d. Meghívások 1947. 202/1947. július 5. Pongrácz Aladár levele Dinnyés Lajoshoz) Ez azonban csak gyenge védekezésnek bizonyult, a kezdeményezés átvételét nem tudta elérni.

¹⁵⁸ „A Nemzetgyűlés mai összetételében csak akadályozza a kormány munkáját – mondta Révai József 1945 őszén a kommunista párt első frakcióülésén - . A Nemzetgyűlés... adjon felhatalmazást a kormánynak, hogy rendeletekkel kormányozhasson. A Nemzetgyűlés permanens ülésezése a kisgazdapárt jobbszárnyának vágyálma.” (PIL 274. f. 9. cs. 24. ó. e. 14–19. p.)

¹⁵⁹ Az 1945. évi XI. tc. harmadik fejezete a minisztériummal foglalkozva, a korábbi ideiglenesség megszűnését hangsúlyozandó kimondta, hogy a Nemzetgyűlés megalakulásával kezdődően a kormány mint magyar felelős minisztérium működik, felsorolta a minisztériumot, azaz a kormányt alkotó tárcákat s kimondta, hogy a minisztérium, úgyszintén annak tagjai a Nemzetgyűlésnek felelősek, és az 1848. évi III. tc. 32–35. §-ában foglaltak szerint felelősségre vonhatók. Az 1946. évi I. tc. a köztársasági elnök jogait és kötelességeit meghatározva szövelt a kormány elnökének és minisztereknek a kinevezésével kapcsolatos eljárásról, a miniszterelnök ellenjegyzési jogáról, valamint arról, hogy az V. és az ennél magasabb fizetési osztályba tartozó állami tisztviselők kinevezését a köztársasági elnök az illetékes miniszter illetve a miniszterelnöki előterjesztés alapján eszközölheti.

Bevezetés

„A Pénzügyminisztérium az állam gazdasági, pénzügyi és közigazgatási rendjének biztosítása érdekében rendelettel megtehet a rendkívüli helyzetben szükséges bármely magánjogi, büntetőjogi, közigazgatási és a törvényhozás hatáskörébe tartozó egyéb rendelkezést és evégből a fennálló törvényektől eltérő rendelkezéseket állapíthat meg, kivéve a Nemzetgyűlés által alkotott törvényeket. E felhatalmazás alapján az állam főhatalmi szervezetét vagy annak működését érintő rendelkezéseket kibocsátani nem lehet. A kiadott rendeletek a Nemzetgyűlésnek — annak legközelebbi ülésén — utólagos jóváhagyás céljából bemutatandók. E §-ban foglalt felhatalmazás érvénye 1946. március hó 1-jén megszűnik és megszűnik esetleges kormányváltozás esetén is.” Már a törvény ezen szakaszának vitája során is csak nehezen tudta megnyugtanni a kérdés szociáldemokrata előadója a kisgazdapárti képviselőket afelől, hogy a parlamentáris kormányzást nem kívánják rendeleti kormányzással felváltani, és egyébként is csak egy rövid időre szól a felhatalmazás, a későbbiekben pedig, amikor ismételen, újabb és újabb meghosszabbítására került sor — és tulajdonképpen a nemzetgyűlési ciklus végéig, sőt azon túl is érvényben tartották — egyre hevesebb parlamenti tiltakozást váltott ki a törvényhozó testület jogainak ez a megcsönkítése.¹⁶⁰

Ugyanilyen irányba hatott az 1946. évi XVII. tc., amely — folytatva a háborús és inflációs helyzetre tekintettel 1945-ben kényszerűen kialakított gyakorlatot — jóváhagyta a kormánynak az 1946. január 1-jétől 1946. július 31-éig terjedő időben az állami kiadások teljesítése és a kiadások fedezésére szolgáló bevételek biztosítása terén tett intézkedéseit, egyben felhatalmazta a kormányt, hogy az 1946/47. évi költségvetési törvény életbelépéséig, de legkésőbb 1946. október 31-éig ugyanezen módon gazdálkodhasson. Az említett törvénnyel arra is felhatalmazást kapott a kormány, hogy a folyó bevételekből nem fedezhető kiadásokat — a Nemzetgyűlés pénzügyi bizottságánál történő bejelentés — és annak hozzájárulása alapján – hitelműveletek útján fedezhesse. A pénzügyminiszter, illetve a kormány kérésére azonban 1946 októberében, majd 1947 januárjában a Nemzetgyűlés ezt a felhatalmazást is meghosszabbí-

¹⁶⁰ A felhatalmazás ismételt meghosszabbításáról szóló 1946. évi VI. tc. értelmében felhatalmazás alapján kiadott rendeleteket azonban már nem a következő ülésen, hanem csak a kibocsátást követő évnegyed első ülésén kellett a Nemzetgyűlésnek jóváhagyás végett bemutatni. Az 1946. évi XVI. tc. pedig már úgy fogalmazott, hogy a felhatalmazás alapján kibocsátott rendeleteket a felhatalmazás lejártát követő első ülésen kell jóváhagyás végett bemutatni. Ez utóbbi törvény a kivételeket illetően kimondta továbbá, hogy a felhatalmazás alapján „nem lehet a Nemzetgyűlés által alkotott törvényektől eltérő, továbbá közjogi vonatkozású rendelkezést tenni, a közigazgatás szervezetét megváltoztatni, új büntetést megállapítani vagy büntettre nézve a törvényben meghatározottnál súlyosabb büntetés alkalmazását rendelni, kivéve az államháztartás egyensúlyának helyreállítására és a közellátás biztosítására.” Az 1947. évi XVI. tc. pedig azt is kimondta, hogy a felhatalmazás nem terjed ki olyan közjogi vonatkozású rendelkezések kibocsátására, amilyen például az állampolgári jogok megváltoztatása, az államforma megváltoztatása, a községi önkormányzati és nemzetgyűlési képviselőválasztások megváltoztatása.

totta, miután pedig az 1947 április végén elfogadott költségvetés 1946. augusztus 1-jétől 1947. július 31-éig terjedő időre szolt, 1947 júliusában további felhatalmazást kényszerült adni a kormánynak az 1947/48. évi költségvetés életbelépéséig, legfeljebb azonban 1947. október 31-éig.¹⁶¹

Az előzőekhez hasonló jellegű intézkedéseket tartalmazott a párizsi békeszerződés becikkelyezéséről szóló 1947. évi XVIII. tc. 4. §-a is. Többek között kimondta, hogy „a békeszerződés végrehajtása keretében a minisztérium rendelettel megtehet a békeszerződés rendelkezései által megkívánt bármely, a törvényhozás hatáskörébe tartozó magánjogi, perjogi, büntetőjogi vagy pénzügyi vonatkozású rendelkezést és evégből a fennálló törvényektől eltérő rendelkezéseket is megállapíthat.” Ez a törvény is kikötötte azonban, hogy e felhatalmazás alapján sem lehet közjogi természetű rendelkezéseket kiadni, és a kiadásra kerülő rendelkezések nem állhatnak ellentétben az államformáról szóló 1946. évi I. tc.-kel, végül, hogy a kibocsátott rendeleteket minden évnegyed első ülésén be kell mutatni a Nemzetgyűlésnek. A felhatalmazás hatálya 1948. december 31-éig szolt.

A kormány — pontosabban a kormányban helyet foglaló kommunista párt és szövetségesei — tehát indokoltan vagy indokolatlanul minden alkalmat felhasználta arra, hogy a legszélesebb körű felhatalmazást csikarja ki a maga számára a Nemzetgyűléstől. Sőt, mint kiszagdapárti részről nem egyszer szót tettek, a kormány még ezt a nagyon széleskörű felhatalmazást is túllépte és olyan kérdéseket szabályozott rendeleti úton, amelyek a Nemzetgyűlésnek voltak fenntartva.¹⁶²

A Nemzetgyűlés jogositványainak csorbítását — és közvetve a kormány mozgásterének növelését — eredményezte az is, hogy az 1945. évi XI. tc.-be bevették és ezzel valósággal egy új közjogi intézmény szintjére emelték az Ideiglenes Nemzetgyűlés által — szükséghelyzetben — különleges jogokkal felruházott egyik bizottságát, a politikai bizottságot.¹⁶³ Korábban ennek feladata volt, hogy a törvényhozó testületet a két ülésszak között, hosszabb szünetek esetében helyettesítse a kormányt ellenőrző, illetve a politikai döntéseket előkészítő szerepében. Ez lett volna a szerepe a baloldal, elsősorban a kommunista párt reményei, szándéka szerint a továbbiakban is. 1945 novembere után azonban a Nemzetgyűlés — a többségi kiszagdapárt akarata szerint — rend-

¹⁶¹ Lásd az 1946. évi XXVII., az 1947. évi II., az 1947. évi IX., az 1947. évi XX., illetve az 1947. évi XXV tc.-t.

¹⁶² Futó Dezső — másokkal együtt — a szuverén népakarat megnyilvánulásának sérelmeként minősítette azt, hogy a legfőbb alkotmány-biztosíték: a törvényalkotási és büdzséjog egy részét a Nemzetgyűlés ismételtlen és széles körben kényszerült átengedni a végrehajthatalomnak, a kormánynak. (NN 1947. VIII. k. 484. hasáb. 1947. július 22.)

¹⁶³ Az Ideiglenes Nemzetgyűlés, illetve a Nemzetgyűlés politikai bizottságáról lásd DMB mt. jvk. c. kötet bevezető tanulmányának 20. p.-t, valamint Föglein Gizella: Az államfői jogkör és gyakorlása. In A magyar parlament 1944–1949. Gulliver Lap- és Könyvkiadó. 1991. 44. p.

Bevezetés

szeresen ülésezett; a politikai döntések tényleges előkészítését pedig — mint már utaltunk rá — a pártközi értekezlet vonta magához. A politikai bizottság léte így jórészt okafogyottá vált. Formális jogot adott a politikai bizottságnak a létrehozásáról intézkedő törvény azon rendelkezése is, amely hatáskörébe utalta a Nemzetgyűlésnek azt a jogát, hogy a miniszterelnök személyére nézve javaslatot tegyen a köztársasági elnöknek, mivel érdemben e tekintetben is más fórumok döntöttek.

A politikai bizottság így, a kommunista párt és szövetségesei, illetve a kisgazdapárt kötélhúzósa folytán egyre szerényebb szerepkörbe szorult.¹⁶⁴ Erre a nem túl nagy szerepkörre is — biztos, ami biztos — rátelepedett a kormány: a 36 tagúra duzzasztott tagságú testületben 7 miniszter és egy államtitkár foglalt helyet.¹⁶⁵

Mint hogy a parlamenti többségi elv folytán kisgazdapárti köztársasági elnök volt, a pártok közötti harc logikájából következően a kommunista párt és szövetségesei a viszonylag gyenge elnöki hatalomban voltak érdekelve. Ezt lényegében érvényesíteni is tudták. Éppen a kormány jogállását illetően azonban — bár szinte csak deklaratív jelentősége volt a kérdésnek — nem tudta keresztülvinni akarátát. A törvényjavaslatban eredetileg szereplő szöveg: „A törvényhozó hatalmat a köztársasági elnök a Nemzetgyűlésnek felelős minisztérium által gyakorolja” helyett — el akarván kerülni, hogy a kormány működését ilyen szoros kapcsolatba hozzák a köztársasági elnökkel — a következő szövegezést javasolta: „A végrehajtó hatalmat a Nemzetgyűlésnek felelős minisztérium gyakorolja”, mondván hogy az eredeti szöveg szerint úgy lehet érteni a dolgot, hogy az elnök kormányoz és nem a kormány. Végül azonban az eredeti szöveggel fogadták el a törvény megfelelő szakaszát.¹⁶⁶

Az azonban teljesen egyértelmű volt, hogy a kormány a Nemzetgyűlés felé viselte a végrehajtóhatalom gyakorlásával járó felelősséget. Ez elsősorban abban nyilvánult meg, hogy a kormány a kinevezésétől számított nyolc napon belül tartozott a Nemzetgyűlés ülésében bemutatkozni és hogy a miniszterek

¹⁶⁴ A Nemzetgyűlés politikai bizottsága egyre inkább csak az ellenállási mozgalomban szerzett érdemeknek a földreform végrehajtása — a 300 hold területnek az arra érdemesek részére történő mentesítése — szempontjából való elbírálására irányult. Ezt a hatáskört a 600/1945. ME sz. rendelet, (MK 1945. március 18.), illetve az ezt törvénybe iktató 1945. évi VI. tc. 15. §-a ruházta a politikai bizottságra.

¹⁶⁵ A kisgazdapárt részéről — a vonatkozó törvényjavaslat tárgyalásakor — felhívták a figyelmet az abból adódó összeférhetlenségre, hogy a politikai bizottságban, amely időnként átveszi a parlament jogkörét, tagsággal bírnak a végrehajtó hatalom képviselői. Révai József ezt az észrevételt furcsa érveléssel hátrította el, mondván hogy a miniszterek nem ebben a minőségükben, hanem képviselőkként kaptak helyet a politikai bizottságban, illetve hogy a politikai bizottság legfontosabb feladata nem is az ellenőrzés, hanem a politikai döntések előkészítése, „tehát jobban fog funkcionálni, ha azok a miniszterek, akik egyben pártvezérek, jelen lesznek.” (MOL-XVIII-1-b. A Nemzetgyűlés közjogi és alkotmányjogi bizottságának 1945. december 5-ei ülésének jegyzőkönyve.)

¹⁶⁶ NN I. k. 344-345. hasáb - 1946. január 31., illetve az 1946. évi I. tc. 13. § (1) bekezdés.

az 1848. III. tc.-ben meghatározott esetekben¹⁶⁷ a Nemzetgyűlés tagjaiból szervezett 12 személyből álló választott bíróság által felelősségre vonhatók voltak. Másrészt a miniszterelnök és a miniszterek – illetve az őket helyettesítő politikai államtitkárok tartoztak a Nemzetgyűlés ülésein megjelenni: ők terjesztették a Ház elé a tárcájuk által kezdeményezett törvényjavaslatokat, részt vettek ezek vitájában, tartoztak megválaszolni a képviselők részéről felmerült interpellációkat. A gyakorlatban azonban a miniszterek többnyire csak a nemzetgyűlési ülészek elején, illetve csak a nagyobb horderejű kérdések tárgyalásán jelentek meg az ülésteremben, az interpellációkra pedig gyakran késlekedve — a Nemzetgyűlés házszabályában erre megállapított harminc napos határidőn túl — adtak választ.

Ezekon kívül is voltak olyan jelenségek, amelyek a kormány részéről a Nemzetgyűlés ellenőrzési jogának mérséklésére irányuló szándékot mutattak. Így ismételt előfordult, hogy nagyjelentőségű kérdéseket, mint például a Marshall-programhoz csatlakozás ügyét nem vitték a Nemzetgyűlés elé, de a hároméves terv esetében is csak a kerettörvényt terjesztették be, a részletes adatokat nem. Hasonló tendencia figyelhető meg a bankok államosítására vonatkozó törvényjavaslat előterjesztése körül is.¹⁶⁸ Nem egy esetben sürgősséggel kérte tárgyalni a miniszter az általa előterjesztett törvényjavaslatot, ami azt jelentette, hogy érdemi vitára nem kerülhetett sor. Így jórészt csak formális volt a kormánynak a Nemzetgyűléssel szembeni felelőssége.

Amíg tehát a Nemzetgyűlés jogosítványai fokozatosan átcsúsztak a kormány kezébe – a kormányhoz koncentrálnak az intézkedési lehetőségek viszont egyre inkább a kommunista párthoz összpontosultak. Így, bár kizsákmánytársa többségű Nemzetgyűlés és koalíciós kormány volt, lassan megteremtődtek a kommunista egypárti irányítás és a diktatúra lehetőségei.

A minisztertanács működése

A minisztertanács — a miniszterek rendszeresen megtartott értekezlete — testesítette meg a kormányt, az államfő mellett a legfőbb végrehajtó hatalmat. Közvetlen háttérintézménye a Miniszterelnökség volt, közvetve pedig az egyes minisztériumok is ilyen szerepet vittek.

¹⁶⁷ Az 1848. évi III. tc. 32. §-a értelmében a miniszterek felelősségre vonhatók voltak:

„a) Minden oly tettért, vagy rendeletért, mely az ország függetlenségét, az alkotmány biztosítékait, a fennálló törvény rendeletét, az egyéni szabadságot, vagy a tulajdon szentségét sérti s általuk hivatalos minőségben követetik el, vagy illetőleg adatik ki.

b) A kezeikre bízott pénz, s egyéb értékek elsikkasztásáért, vagy törvényellenes alkalmazásáért.

c) A törvény végrehajtásában, vagy a közcsend és bátorság fenntartásában elkövetett mulasztásokért, amennyiben ezek a törvény által rendelkezésükre bízott végrehajtási eszközökkel elháríthatók volnának.”

¹⁶⁸ Ez utóbbiról lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 26. és a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját.

Bevezetés

Feladatait azon kívül, hogy bizonyos közjogi ügyek (államfői döntést igénylő kérdések előterjesztése, törvényjavaslatoknak a törvényhozó testület elé terjesztése) eleve a minisztertanács elé tartoztak, elsősorban a kormányprogram, a fegyverszüneti egyezmény, illetve a békeszerződés és a kormány hatáskörét érintő jogszabályok határozták meg.

Azt, hogy az egyes kérdések milyen ütemezés szerint kerüljenek a minisztertanács elé, azt az egyes minisztériumok, esetenként maga a minisztertanács, jórészt azonban a pártközi értekezletek illetve a pártvezéreknek a minisztertanácsai ülést közvetlenül megelőző tanácskozásai határozták meg. Ebben az időben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság már nem szólt bele közvetlenül az ilyen kérdésekbe.

Működésének rendjét a már korábban, a Horthy korszak idején, főleg azonban az 1945 után kialakult gyakorlat szabta meg. Ekkorra már bejáratottan működött az apparátus. Csak a kormány-intézkedést igénylő ügyek kerültek a minisztertanács elé, a minisztériumi rendlettervezetek, amelyek többnyire a kormányrendeletek végrehajtását jelentették, nem. A kormány-intézkedést igénylő ügyeket minisztertanácsai előterjesztés formájában vitte a megfelelő tárca a minisztertanács elé. Az előterjesztés rendszerint a rendelet, vagy intézkedés tervezetét és indoklását tartalmazta. Az indoklás a kérdés előzményeit és az intézkedés szükségességét vázolta, továbbá az egyes részleteket, a paragrafusokat magyarázta.

A kialakult gyakorlat szerint az egyes minisztériumok az általuk készített előterjesztéseket előzetes hozzászólás, véleményezés végett megküldték valamennyi társminisztériumnak. Amennyiben valamely tervezet több tárca ügykörét is érintette, ezek szakemberei tárcaközi értekezleteken egyeztették szempontjaikat. Az írásban vagy szóban tett észrevételek szükség szerinti figyelembevételével elkészített, véglegesnek szánt előterjesztést és az írásos észrevételeket másolatban mellékelve, rövid levél kíséretében végül megküldte az intézkedést kezdeményező tárca a Miniszterelnökségnek és valamennyi minisztériumnak. A kísérőlevélben jelezte a módosítási javaslatokkal kapcsolatos álláspontját s ha ezeket nem vette figyelembe, ennek indokait. Az előterjesztést a minisztertanács ülése előtt négy nappal korábban kellett megküldeni a társminisztereknek és a Miniszterelnökségnek. Előfordult azonban, hogy egyes előterjesztéseket késve kaptak kézhez a miniszterek.

A Miniszterelnökségen az adminisztratív államtitkár — aki a minisztertanács jegyzője is volt — az előterjesztéseket tárcánként borítólapokba helyezte, ezekre rávezette az adott tárcától érkezett előterjesztések tárgyát és egyesekhez — a miniszterelnök számára — az előzményekre utaló vagy a kívánt elintéztést jelző megjegyzéseket fűzött. A tárcánként csoportosított előterjesztéseket tartalmazó borítólapokat többé-kevésbé meghatározott sorrendbe rakva vitte be a minisztertanács ülésére. Általában a Miniszterelnökség és

ennek keretében a Gazdasági Főtanács előterjesztései szerepeltek elől, majd a fontosabb tárcák, így a belügyi, a pénzügyi, igazságügyi stb. előterjesztései következtek és többnyire a népjóléti, tájékoztatásügyi előterjesztések szerepeltek a sor végén.

Gyakran előfordult, hogy előzetes bejelentés nélkül, a minisztertanács ülésén merült fel valamely kérdés és került tárgyalásra, – ilyenkor ceruzával jegyezték be az egyébként gépírással készített jegyzékbe ennek a tárgyát; egyes esetekben azonban elmulasztották az ilyen napirendi pont feljegyzését. Előfordult az is, hogy a jegyzékben szereplő előterjesztés nem került a borítólapba – és tárgyalása is elmaradt.

A minisztertanács üléseknek nem volt előre meghatározott időpontjuk, bár Pongrácz Aladár egy értesítése szerint¹⁶⁹ minden hét csütörtökjének délelőttjén tartották, valójában azonban a 22-ből csak 5 alkalommal esett erre a napra az ülés, 11 alkalommal a szerdai napra. A rendes heti minisztertanács üléseken kívül rendkívüli üléseket is tartottak. Formálisan ugyan csak három jegyzőkönyvön¹⁷⁰ tüntették fel ezt, ténylegesen azonban ilyennek minősült szinte valamennyi ülés, amelyen a szovjet-magyar pénzügyi egyezmény előkészítését, továbbá a kormány megalakulását, parlamenti bemutatkozásának előkészítését, majd felmentését és az ügyek vitelével való megbízását, illetve a választójogi törvényt tárgyalták. Ezek az ülések azért is rendkívüliek voltak, mert esetenként hétfőre, vasárnapra, esetleg a rendes ülést közvetlenül követő napra vagy éppenséggel ugyanazon nap egy későbbi időpontjára estek.¹⁷¹

Az ülések helyéül a Parlament delegációs terme szolgált.

A minisztertanács üléseken többnyire (10 alkalommal) a miniszterelnök elnökölt, további öt alkalommal is ő nyitotta meg ugyan az ülést, de egy idő után – rendszerint az első napirendi pontok tárgyalását követően – átadta az elnöklést Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes államminiszternek,¹⁷² egy alkalommal pedig csak később, az 51. napirendi pont után érkezett az ülésre s addig szintén Rákosi elnökölt.¹⁷³ Egy további ülésen Dinnyés a 27. napirendi pont után Szakasits Árpád miniszterelnökhelyettes államminiszternek adta át az elnöklést, aki a 69. napirendi pont után azt tovább adta Molnár Eriknek.¹⁷⁴ Négy teljes ülésen Rákosi,¹⁷⁵ egy további ülésen Szakasits elnökölt.¹⁷⁶

¹⁶⁹ MOL XIX-A-1-f 7. d. Meghívók 1947–202. július 5.

¹⁷⁰ Lásd az [1.] 181., a [6.] 186. és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyvet.

¹⁷¹ Lásd az [1.] 181., a [2.] 182., a [6.] 186., a [8.] 188., a [13.] 193., illetve a [19.] 199. és a [20.] 200. sz. jegyzőkönyvet.

¹⁷² Lásd a [8.] 188., a [12.] 192., a [13.] 193., a [14.] 194. és a [15.] 195. sz. jegyzőkönyvet.

¹⁷³ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyvet.

¹⁷⁴ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyvet.

¹⁷⁵ Lásd a [16.] 196., a [18.] 198., a [20.] 200. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyvet.

¹⁷⁶ Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyvet.

Bevezetés

Az üléseken a miniszterek rendszeresen részt vettek. Kinevezett külügy-miniszter hiányában Mihályfi Ernő, a külügyek gondozásával is megbízott tájékoztatásügyi miniszter az egész időszak alatt ellátta nem csak a tárca felügyeletét, hanem a minisztertanácsi üléseken való képviselőségét is – bár egyes üléseken, kiemelt fontosságú külügyi kérdések tárgyalásakor, megjelentek az üléseken a tárca magas rangú tisztviselői is. Hasonló volt a helyzet a honvédelmi ügyek tárgyalásakor is. A tárcát felügyelő miniszterelnök mellett rendszeresen részt vett az üléseken a honvédelmi politikai államtitkár is.

Az ülésekről legtöbbször (tizenhatszor) hiányzó pénzügyminiszter távollétét a szovjet-magyar pénzügyi tárgyalások moszkvai fordulója indokolta. Jórészt ugyanez a körülmény játszott közre az öt egy ideig Moszkvában helyettesítő Ries István hosszabb (hatszori) távollétében.

A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter — tizenháromszor volt távol — jórészt az ugyancsak Moszkvában folytatott kereskedelmi tárgyalások miatt. Bán Antal iparügyi miniszter a jugoszláv-magyar öt éves gazdasági együttműködési megállapodás előkészítése és megkötése okán hat alkalommal hiányzott. Rajtuk kívül Szakasits Árpád tizenkét, Gerő Ernő négy alkalommal betegség miatt kényszerült távol maradni az ülésekről.

A minisztereket távollétük idején a megfelelő tárca politikai államtitkára képviselte az üléseken.¹⁷⁷ Előfordult azonban, hogy az iparügyi minisztert az adminisztratív államtitkár helyettesítette.

Az adminisztratív államtitkárok egyébként csak mint egyes kérdések szakértői a miniszterrel együtt, vagy az öt helyettesítő politikai államtitkárral együtt vettek részt egy-egy kérdés tárgyalásán. Esetenként, főleg a pénzügyi kérdések tárgyalására más szakértőt is meghívtak az ülésre, így a Magyar Nemzeti Bank vezérigazgatóját, a Tervhivatal elnökét, vagy az Anyag és Arhivatal elnökét.

Egy alkalom kivételével minden ülésen jelen volt Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkára, úgy is mint miniszterelnökségi politikai államtitkár, és hivatalba lépése után — két ülés kivételével — Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár is. Kivétel nélkül minden ülésen jelen volt Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, mindvégig a minisztertanács jegyzője.¹⁷⁸

¹⁷⁷ A tartósan távollévő minisztereknek a tárcájuk felügyeletét illető helyettesítéséről a minisztertanács előterjesztése alapján — minthogy megbízatásukat, kinevezésüket is tőle kapták — a köztársasági elnök határozott. Határozata megjelent a Magyar Közlöny Hivatalos Lapjában. Lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv [2.] 182., a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 87. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 34. napirendi pontját. A minisztereknek a minisztertanácsi üléseken való képviselősége ezekről a határozatoktól független volt.

¹⁷⁸ Lásd e tekintetben a minisztertanácsi üléseken jelenlévőkről készített, a kötet végén található összeállítást.

Általában a miniszterelnök vagy helyettese felszólítása alapján először a miniszterelnökségi politikai vagy az adminisztratív államtitkár terjesztette elő a miniszterelnök — többnyire személyi természetű — javaslatait. A tanácskozás elején került sor a Gazdasági Főtanács főtitkárának az előterjesztéseire is, amelyek a főtanácsnak az ezt megelőző napon tartott ülésén hozott határozatok, állásfoglalások ismertetését jelentették. A korábban kialakult gyakorlatnak megfelelően azonban, gyakran az éppen aktuális, legfontosabb kérdés tárgyalásával kezdték az ülést. Többnyire azonban tárcánként bokrosítottan, a tárcák előterjesztéseit tartalmazó borítékokon szereplő jegyzékek sorrendjében haladva folytatták le a tanácskozást. Előfordult azonban, hogy egyik vagy másik miniszternek sürgős más irányú elfoglaltsága miatt el kellett hagynia az ülést, ilyenkor kérésére az elnök engedélyezte, hogy a megállapított sorrendtől eltérően tehesse meg előterjesztéseit.

Az ülésekről készített jegyzőkönyvek formájukat tekintve kielégítően jók. A minisztertanács jegyzőjének feljegyzései és az előterjesztések alapján gépirással készültek. Az 1944. december 23-ától kezdődően folyamatosan vezetett sorszámozásukon túl az első oldalukon feltüntették az ülés keltezését, azt, hogy ki elnökölt az adott ülésen, továbbá a jelen voltak felsorolását. Itt a nevük említésénél rendszerint kézjegyükkel látták el a jelenlévők a jegyzőkönyvet — ez azonban egyesek részéről gyakran elmaradt. A napirendi pontokat — néha azonban ezt elvétele — sorszámozták. A hasábosan vezetett jegyzőkönyv bal hasábjában rögzítették az előterjesztést, és a hozzászólásokat míg a jobb hasábjában a határozatot vagy állásfoglalást. A jegyzőkönyvet a miniszterelnök illetve az őt helyettesítő államminiszter, valamint a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírása zárta. A jegyzőkönyveket összefűzték, a fűzést a hátlapon zárappal és bélyegzővel látták el. A napirendek helyenkénti sorszámozási hibáin kívül, más fogyatékosága is van a jegyzőkönyvi anyagnak. Így a szöveg értelméből megállapítható, hogy egyes felszólalások kimaradtak a legépeléskor, egy helyen pedig feltehetően egy vagy két egész lap kimaradt az összefűzéskor.¹⁷⁹

A jegyzőkönyvek mellékletét képezik — a már említett módon borítólapokba helyezett és jegyzékbe foglalt — előterjesztések.

A jegyzőkönyvek tartalmilag is kielégítőek, a vitákat, hozzászólásokat rögzítik, nem szó szerint ugyan, de az álláspontokat, véleményeltéréseket tükröző módon. Helyenként azonban túlságosan szűkszavúak — esetenként csak az előterjesztésből derül ki, hogy miről is volt szó az adott napirendi pont keretében.

Az 1947. június 2-a és szeptember 19-e között megtartott összesen 22 minisztertanács ülésen forma szerint 1414 napirendi pont szerepelt. Ez a szám azonban nem tükrözi a tárgyalta ügyek tényleges számát, mivel egy-egy kérdést gyakran többször is tárgyaltak, azaz valami oknál fogva levették a

¹⁷⁹ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 31. és 32. napirendi pontját és jegyzeteiket.

Bevezetés

napirendről és a következő ülések valamelyikén ismét napirendre tűzték. 152 ilyen eset volt. Néhány alkalommal viszont egy-egy napirendi pont keretében több olyan kérdést is tárgyaltak, amelyek tulajdonképpen két-három önálló napirendi pontba kívánkoztak volna. Elenyésző számmal, de előfordult, hogy teljesen formális kérdések (a megjelentek üdvözlése stb.) is önálló napirendi pontba kerültek.

Több mint ötszáz, kinevezési, előléptetési, képesítési-kellék-elengedési, címadományozási, szolgálati időbeszámítási ügyet tárgyaltak, bár ezeknek mintegy felét elutasították, vagy legalábbis a későbbi tárgyalás szándékával levették a napirendről, mégis ezek tömegüknél fogva rendkívüli módon megterhelték a minisztertanácsi üléseket, főleg ha tekintetbe vesszük, hogy az említettekén túl napirendre került közel száz rehabilitációs és közel ötven kegydíj, illetve nyugdíjügy is.

Az említettekénél jóval kevesebb alkalommal, 21 ülésen került napirendre vagy esett szó összesen 25 törvényjavaslatról, korábbi törvény módosításáról. Több mint 200 esetben tárgyaltak — gyakran visszatérően is — rendelettervezetetről, ami részben az előkészítés, így az apparátus munkájának a gyengeségére, részben azonban az előzetesen nem tisztázott koalíciós ellentétek miatt vált szükségessé. Összesen 129 kormány, miniszterelnökségi, illetve gazdasági főtanácsi rendelet kiadására került sor. A jogszabályok legnagyobb része a mezőgazdaság igazgatásával; a 3 éves terv megvalósítását, az államosításokat segítő pénzügyi és szervezési kérdésekkel; a választások előkészítésével, ezzel összefüggésben a lakosság hangulatát javító intézkedésekkel; a közigazgatási, bírósági, oktatási és más területeken dolgozók jogviszonyának, illetményeinek rendezésével állt kapcsolatban.

Viszonylag sokszor foglalkozott a minisztertanács a diplomáciai kapcsolatok kiépítésével és főleg a különböző országokkal létesített kereskedelmi egyezményekkel, a háború előtti kölcsönök, tartozások rendezése ügyében indult tárgyalásokkal. Nagyobb számú külföldi tapasztalatcsere-látogatási, nemzetközi konferencián való részvételi, kapcsolatfelvételi célú kiutazás engedélyezésének az ügye került a minisztertanács elé — ami jelezte, hogy az ország szuverenitásának korlátozása lassan enyhült, de azt is, hogy a kormány a SZEB felé érzett felelőssége okán szigorúan kézben akarta tartani ezeket az ügyeket.

Az adott időszak nagy fontosságú kérdései közül szerepeltek a minisztertanács ülésein a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény végrehajtásával, a Romániában lefoglalt magyar javak felszabadításával, a német lakosság jelentős részének kitelepítésével, a választójog átalakításával, az államosítások előkészítésével, a hároméves tervvel, a Marshall-programhoz való csatlakozással kapcsolatos ügyek. Éves költségvetés hiányában visszatérően a minisztertanács elé kerültek a Gazdasági Főtanácsnak a tárcák havi hitelellátására vonat-

kozó javaslatok. A kormány egész időszaka alatt ismételt napirenden volt a Moszkvában folytatott szovjet-magyar pénzügyi egyezmény előkészítése ügyében eljáró magyar küldöttség beszámoltatása, utasításokkal való ellátása. Erdemi felszólalások, viták elsősorban ezekkel a kérdésekkel voltak kapcsolatosak, de esetenként felcsaptak a szenvedélyek egy-egy személyi ügy tárgyalásakor is.

A minisztertanácsi üléseken elfogadott határozatokat egyrészt a jegyzőkönyvvezető rögzítette, másrészt a miniszterek, illetve a tárcák képviselőiben jelenlévők feljegyezték ezeket. Így a határozatokról külön jegyzőkönyvi kivonatok formájában nem kellett értesíteni a minisztériumokat. A miniszterek vagy képviselőjük a saját feljegyzéseik alapján tették meg a szükséges intézkedéseket a minisztériumuk elnöki főosztálya útján.

Az előterjesztések körözés útján való jóváhagyásának gyakorlata (vagyis az, hogy a kevésbé jelentős ügyben készült rendelet vagy intézkedés tervezetének és indoklásának egy példányát körbeküldve a tárcák között kérje ki a kezdeményező miniszter a kormány többi tagjának hozzájárulását) nem volt kizárva, mégis mindössze egyetlen esetben, szinte kivételként történt utalás ilyen eljárásra.¹⁸⁰

Többször előfordult, hogy a minisztertanács elyben hozzájárult valamely rendelethez vagy intézkedéshez azzal, hogy a még tisztázatlan kérdéseket az érdekelt tárcák egymás között rendezzék. A minden tekintetben egyeztetett, a minisztertanács által jóváhagyott kormányrendelet kihirdetéséről a kezdeményező tárca gondoskodott. Ez úgy történt, hogy a Miniszterelnökségtől kapott számot és a „kinyomtatható” záradékot rávezette a rendelet megfelelő példányára, ráírta a miniszterelnök, esetleg a helyettese, vagy mint néha előfordult a miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár nevét – majd megküldte ezt a Magyar Közlöny Szerkesztőségének közzététel céljából. A Miniszterelnökségnek ezzel egy időben küldte meg a szaktárca a rendelet egy példányát, jelezve, hogy kihirdetéséről gondoskodott. A rendelet a kihirdetés, vagyis a közlönyben való megjelenés napján lépett hatályba. A rendeleten feltüntetett keltezés a minisztertanácsi határozat napját jelölte. A két időpont között rendszerint több napos, esetenként több hetes eltérés is volt.

1947. január 1-jétől a Magyar Közlöny két részben jelent meg: a rendeleteket a Magyar Közlöny Rendeletek Tárában, míg a kinevezéseket, hirdetményeket, pályázatokat, tájékoztatókat a Magyar Közlöny Hivatalos Lapban tették közzé. 1947. június 26-áig a kormányrendeleteket „ME” jelöléssel látták el, majd a miniszterelnökségi tárca-rendeletektől való megkülönböztetés érdekében erre a célra a „Korm.” megjelölést használták.¹⁸¹ „ME” jelölésű rendelet azonban csak ritkán fordult elő az említett időpont után. A köztársasági elnök

¹⁸⁰ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pontját.

¹⁸¹ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

Bevezetés

hatáskörébe tartozó kinevezési ügyek az ő aláírásával — és a miniszterelnök ellenjegyzésével — jelentek meg a Magyar Közlöny Hivatalos Lapban.

A törvényjavaslatokat a miniszterelnök, illetve az azt kezdeményező miniszter a Ház rendes ülésén terjesztette a törvényhozó testület elé. Az előterjesztő kérésére a Nemzetgyűlés elnöke megfelelő példányszámban kinyomtatta és kiadta a megfelelő bizottságnak illetve bizottságoknak véleményezésre. Ha az előterjesztő a javaslat sürgősséggel való letárgyalását kérte, a képviselők többségének hozzájárulása alapján a Nemzetgyűlés elnöke ezt elrendelhetette, ami azt jelentette, hogy bizottsági tárgyalás nélkül, egyetlen ülésben döntött a törvényhozás a javaslat felől. A kérdésben érdekelt miniszter, vagy képviselőtében a politikai államtitkár részt vett a tervezet vitájában mind a bizottsági ülésen, mind pedig a Nemzetgyűlés teljes ülésén. A határozathozatal után a Nemzetgyűlés elnöke a törvényt aláírásával ellátva megküldte a miniszterelnöknek, aki annak alapján ünnepélyes formájú példányokat készíttetett s azokat a köztársasági elnök elé terjesztette. A köztársasági elnök, aláírás után visszajuttatta a miniszterelnökhöz, aki ellenjegyezve a törvényt, gondoskodott annak az Országos Törvénytárban való kihirdetéséről, illetve egy további példánynak az Országos Levéltárban való elhelyezéséről.

A Miniszterelnökség elnöki, illetve sajtóosztálya gondoskodott arról, hogy a jogszabályok a hírügynökség, illetve a napilapok és a rádió útján is nyilvánosságot kapjanak.

A kormány teljesítménye, mérlege

A magyarországi kormányváltást követő angol-amerikai magatartás — miközben a nyugati sajtó szovjet beavatkozásról, kommunista puccsról írt — nyilvánvalóvá tette a nem sokkal korábban meghirdetett Truman-doktrína¹⁸² értékének viszonylagosságát – legalábbis a szovjet megszállás alá került közép- és kelet-európai országokat illetően. A szovjet beavatkozás esetére az egyes országoknak kilátásba helyezett amerikai segítség Magyarország tekintetében nem jöhetett számításba. „Amerika — mint Arthur H. Vandenberg szenátor fogalmazott — nem kezelheti Magyarországot úgy, ahogyan Görögországot kezeli. Magyarország ellenséges ország volt. Görögország örökös, állandó szövetséges. Magyarország a fegyverszüneti szerződést követően a Szovjetunió jogos katonai megszállása alatt áll. Ezért Magyarország nem kérheti és nem is részesülhet a segítségünkben úgy, ahogyan Görögország.”¹⁸³ Egyes amerikai

¹⁸² 1947. március 12-én Truman elnök a Kongresszushoz intézett üzenetében bejelentette, hogy az Egyesült Államok, saját biztonsága érdekében, a jövőben támogatni fogja a kommunizmustól fenyegetett, ez ellen fellépő államokat.

¹⁸³ Congressional Record-Senate 93. 5. rész, 80th Congress/1st Session 6231–6232. pp. Idézi Borhi László: Megalkuvás és erőszak. Az Egyesült Államok és a szovjet térhódítás Magyarországon, 1944–1949. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1997. 120. p.

körök részéről felmerült a diplomáciai kapcsolat megszakításának, emigráns kormány-alakítás támogatásának a terve, az ügynek az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé vitele, de csupán jegyzékeket intéztek a magyarországi SZEB elnökéhez, követelve, hogy háromhatalmi tényfeltáró bizottság vizsgálja meg a magyar helyzetet. Szviridov tábornok visszautasító válaszát (amelyben kifejtette az összeesküvéssel, Nagy Ferenc részességével, lemondásával — és az új kormány kinevezésével kapcsolatos jól ismert szovjet álláspontot — ¹⁸⁴ megerősítették, alátámasztották a koalíciós pártok már előzetesen tett, majd későbbi nyilatkozatai: valamennyien visszautasították a kommunista puccsot illető vádakat.¹⁸⁵ A nyugati hatalmak ezt végül is tudomásul vették: a történeteket nem elsősorban a magyar kormánnyal vagy politikai vezetéssel való konfliktusként kezelték — másrészt egy kis ország miatt nem kívánták a Szovjetunióhoz fűződő viszonyukat tovább feszíteni.

A Dinnyés-kormánynak fokozatosan sikerült pótolnia az együttműködést megtagadó diplomataikat, elfogadtatnia az új követeket mind Washingtonban, mind Bernben, Ankarában és Párizsban, később Rómában és másutt is.¹⁸⁶ Az előzetes tervek szerint Budapestre megérkezett új amerikai követ, Selden Chapin, bár megállapította, hogy a Magyarország szovjetizálására irányuló törekvések felerősödtek, a külügyminiszteréhez intézett 1947. július 22-i jelentésében azt tanácsolta, hogy az Egyesült Államok folytasson konstruktív politikát Magyarország irányába. Többek között javasolta, hogy kormánya ne zárkózzon el pénzügyi és anyagi segítség nyújtásától sem.¹⁸⁷

Mindezek alapján és következtében a Dinnyés-kormánynak a legitimitását kétségbevonó nemzetközi vihart sikerült túlvészelnie. Szempontjából szerencsés egybeesést jelentett, hogy az Egyesült Államok, amely 1947-ben még nem mondott le a háború utáni Európa békéjének alapvetően gazdasági eszközökkel való tartós biztosításáról, ekkoriban hirdette meg az Európai Újjáépítési Programját.

Marshall, amerikai külügyminiszter 1947. június 5-én a Harvard Egyetemen tartott beszédében bejelentette, hogy az Egyesült Államok kész részt

¹⁸⁴ Az amerikai jegyzék és a szovjet válasz a Szabad Nép 1947. június 17-i számában jelent meg.

¹⁸⁵ Rákosi Máttyás Csepelen. A világ szabadságszerető népei elismeréssel nézik a magyar demokráciát. Szabad Nép, 1947. június 5.; Nagy Ferenc és társai a régi úri bitangok világát akarták visszahozni. Dobi István rádióbeszéde. Szabad Nép. 1947. június 7.; Tildy Zoltán élesen visszautasította Nagy Ferenc állításait. Szabad Nép. 1947. június 14.; A kisgazdapárt nyilatkozata a Dinnyés-kormány megalakulásáról. Kis Újság. 1947. június 19., Böhm Vilmos egy interjúbán állt ki az új kormány mellett. Népszava, 1947. június 19.

¹⁸⁶ Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 67., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 11., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 66., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 42., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 15. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját.

¹⁸⁷ Foreign Relations of the United States (FRUS). IV. k. 340–348. pp. – Magyarul összefoglalóan ismerteti Borhi i. m. 124. p.

Bevezetés

venni a háborús károkat szenvedett európai országok megsegítését szolgáló program megvalósításában. Az európai termelés koordinálása, a termékek szabad áramlásának biztosítása révén tervezte kiküszöbölni a gazdasági rivalizálásból következő politikai-katonai konfliktusokat. „Nem lenne sem helyes, sem hatékony cselekedet az USA kormánya részéről — jelentette ki azonban Marshall külügyminiszter —, ha egyoldalúan dolgozna ki programot Európa gazdasági talpraállítása érdekében. Ez az európaiak dolga. Úgy vélem, a kezdeményezésnek Európából kell jönnie. Országunk feladata, hogy baráti segítséget nyújtson az európai program kidolgozásához, később pedig, hogy támogassa ezt oly mértékben, amennyire ez célszerű.”¹⁸⁸

A világszerte nagy érdeklődéssel fogadott bejelentés – különösen Marshall külügyminiszter néhány nappal későbbi azon nyilatkozata, mely szerint a megsegítendő Európa fogalmába a Szovjetuniót, valamint az általa ellenőrzött Közép- és Kelet-Európát is beleérti – reményt keltett, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok, illetve az egyes államokon belüli egyre jobban kiéleződő ellentétek kiegyenlíthetőkké válhatnak és valóban megnyílik a gazdasági újjáépítés lehetősége.

Új remények támadtak a magyar közvéleményben is. A program tárgyában Nagy-Britannia, Franciaország és a Szovjetunió külügyminisztereinek június 27-én kezdődött párizsi értekezletét „Az igazi békekonferencia” című cikkel köszöntötte a Népszava.¹⁸⁹ Különböző fokú fenntartásokkal ugyan, de örömmel fogadta a tervet a többi párt is. A kormány felszólította Bede István londoni magyar diplomáciai képviselőt, hogy utazzon Párizsba a háromhatalmi megbeszélés közvetlen figyelemmel kísérése céljából. Július 2-án pedig a Gazdasági Főtanács megbízta a pénzügyminisztert, hogy Bede követ részére a párizsi megbízatásánál való felhasználás céljából Magyarország újjáépítési szükségleteinek gyors áttekintésére alkalmas vázlatot készíttessen. Ezzel kapcsolatban megállapította, hogy az ország külföldi újjáépítési szükséglete a hároméves terv keretében — a háborús károsodási kulcs arányában — mintegy évi 300 millió dollárra tehető. A tájékoztatót ennek megfelelően kérte kidolgozni.¹⁹⁰

Az előkészületek közepette hideg zuhanyként érkezett a hír, hogy Molotov szovjet külügyminiszter a párizsi értekezlet utolsó napján elutasította a Marshall-tervben való szovjet részvételt.

A nyugati hatalmak azonban már a június 27-én kezdődött értekezlet előtt megállapodtak abban, hogy a Marshall-tervet a Szovjetunió nélkül is megvalósítják, de a kelet-európai államokat megpróbálják bevonni. Ennek megfelelően július 4-én a magyar Külügyminisztérium — miként a szóba jövő többi ország kormánya is — megkapta angol, majd francia részről a hivatalos meghívást az

¹⁸⁸ A State Department közleményei 415. sz. 1947. június 15. 1159–1160. pp.

¹⁸⁹ Népszava, 1947. június 26.

¹⁹⁰ MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 2-i jegyzőkönyvének 29. napirendi pont.

európai országoknak a tervvel kapcsolatos, július 12-ére Párizsba összehívott értekezletére.

Megváltozott, megosztottabb lett a pártok állásfoglalása. „Kár lenne tagadni, hogy valamennyiünk számára megnyugtatóbb és jobb lett volna, ha Párizsban a közeledés jelei mutatkoztak volna meg” – írta a Népszava július 4-i számának vezércikkében. A Szociáldemokrata Párt a meghívással kapcsolatban leszögezte, hogy addigi politikájához híven, mindent el akar követni annak érdekében, hogy megakadályozza az európai államok két egymástól elszakított blokkba tömörülését. Ugyanakkor jelezte, hogy saját álláspontját igyekszik összehangolni a környező államok szociáldemokrata pártjainak állásfoglalásával.¹⁹¹

Ezzel szemben a kommunista párt részéről Révai József, bár sajnálkozását fejezte ki a remélt külföldi gazdasági segítség elmaradása miatt, már ekkor rendkívül elutasítóan és élesen fogalmazott. Megállapította, hogy a nyugati hatalmak által összehívott értekezlet nem európai értekezlet lesz, hanem az amerikai vezetéssel, Anglia és Franciaország segítségével megteremtendő „nyugati blokk” alakuló értekezlete. „Magyarország — írta — nem vehet részt egy olyan értekezleten, amely Európának egy részét játsza ki egy másik része ellen. Magyarország nem foglalhat állást szomszédai ellen. Magyarország nem folytathat és nem akar folytatni szovjetellenes politikát, tehát nem fogadhat el meghívást egy szovjetellenes blokkban való részvételre.”¹⁹²

A kisgazdapárt — a lezajlott események folytán — súlyos belső válságban élt ezekben a hetekben, igazából nem volt képes az ország legnagyobb pártjától elvárható határozott és egységes állásfoglalásra. Tildy Zoltán köztársasági elnök, akinek nagy befolyása volt a pártban, a kommunisták véleményét osztotta. Dinnyés Lajos miniszterelnök, aki nem sokkal korábban úgy nyilatkozott, hogy Magyarország — politikai feltételek nélkül — szívesen elfogadna nyugati kölcsönt, a kommunisták nyomására és Tildy rábeszélésére szintén a részvétel ellen foglalt állást. Dobi István pártelnök láthatóan bizonytalankodott, véleményét befolyásolta, hogy a közvélemény a Marshall-segély elfogadását várta. A párt gazdasági szakértői, sőt értelmiségi baloldala is — amelyet a kommunisták politikai módszerei és a piacgazdaság felszámolása irányába tett lépései kezdtek aggasztani — szintén amellet voltak, hogy Magyarország kapcsolódjon be az amerikai segélyprogramba. A párt képviselőcsoportja, amelyben a polgári jobboldalhoz és a paraszti centrumhoz tartozók voltak többségben, és egyre inkább szembekerült a baloldali Politikai Bizottsággal, június 4-e és 8-a között olyan határozatot hozott, hogy Magyarország képviseltesse magát Párizsban és küldje el megbízottját. A kisgazdapárti határozat azonban nem

¹⁹¹ Átadták a brit és francia kormány hivatalos meghívását a párizsi értekezletre Magyarországnak. Népszava, 1947. július 6.

¹⁹² A párizsi értekezlet kudarca után. Szabad Nép. 1947. július 5.

Bevezetés

került nyilvánosságra s a párt nem is volt abban a helyzetben, hogy álláspontját érvényesítse.

A Nemzeti Parasztpárt sajtója is arról írt, hogy „a koalíció valamennyi pártjának mértékadó tényezői magánbeszélgetések közben annak a véleményüknek adnak kifejezést, hogy Magyarország részt vesz a párizsi konferencián.”¹⁹³ A Polgári Demokrata Párt is — amely nem vett részt a koalíciós kormányzásban, de jelentős értelmiségi körök véleményét képviselte — július 10-én határozatlan foglalt állást a párizsi értekezleten való részvétel mellett.¹⁹⁴

Míndeközben üzenetek, tanácsok, felszólítások érkeztek Moszkvából. Puskin szovjet követ július 5-én átnyújtott emlékirata, amely kormányának a június 27. és július 2. között tartott párizsi értekezleten nyilvánított elutasító álláspontjának indokait összegezte, még nem tartalmazott semmilyen javaslatot a július 12-ére összehívott újabb párizsi értekezletet illetően.¹⁹⁵ Ugyanezen a napon azonban a SZKP(b)P Központi Bizottsága táviratban értesítette a Szovjetunió kelet-európai követeit, hogy a szovjet kormány nem fog részt venni a július 12-i értekezleten, jelezte, hogy egyes velük baráti viszonyban lévő országok valószínűleg szintén vissza fogják utasítani a meghívást. „Azt gondoljuk azonban — olvasható a táviratban — jobb lenne nem elhárítani a részvételt, hanem elküldeni a konferenciára a küldötteket azzal, hogy magán a konferencián mutassanak rá az angol-francia terv elfogadhatatlanságára, akadályozzák meg a terv egyhangú elfogadását, majd pedig hagyják el a konferenciát úgy, hogy minél több más országbeli küldött kövesse példájukat. Ezt a rejtjeles táviratot — fejeződött be az utasítás — csak a kommunista pártok vezetőinek küldjük azzal, hogy vezérelje őket a kormányzati döntéseik meghozatalakor.”¹⁹⁶

Július 7-én kelt körtáviratában Molotov az SZKP(b)P Központi Bizottsága nevében már azt tanácsolta a kelet-európai országok kommunista vezetőinek — így a magyar kommunistáknak is —, hogy egyelőre ne válaszoljanak a meghívásra, majd egy július 8-i újabb körtáviratban, hogy utasítsák vissza a konferencián való részvételt, vagyis ne küldjenek delegációt a tanácskozásra. A visszautasítás indoklását minden ország saját belátására bízták.¹⁹⁷

A július 10-én délelőtt tartott pártközi értekezlet, majd az ezt követő minisztertanácsi ülés a kommunista párt kivételével a pártok előzetesen kinyilvánított és lehet mondani, hogy a magyar közvélemény egyöntetű állásfoglalásával

¹⁹³ Magyarország részt vesz a párizsi konferencián. Ez a pártok várható döntése. Szabad Szó. 1947. július 10.

¹⁹⁴ A Polgári Demokrata Párt határozata a párizsi konferenciára való meghívással kapcsolatban. Világ. 1947. július 11.

¹⁹⁵ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontjában Mihályfi Ernő előterjesztését.

¹⁹⁶ AVP (Orosz Föderáció Külpolitikai Archívuma (O. F. K. A.) f. 059, op. 18., p. 22., d. 151., l. 87. Közli Galina Tahnyenko: Anatomija odnovo politiceszkovo resenyija. (Egy politikai döntés anatomija) Mezsudunardnaja Zsizny 1992. 5. sz. 125. p.

¹⁹⁷ Uo. l. 28. és l. 101. Közli Galina Tahnyenko. Id. mű 126. p.

szemben a szovjet táviratok elvárásának megfelelően döntött. Ráadásul — az érvek felsorakoztatása helyett — Rákosi valósággal letorkolta a meghívás elfogadása mellett érvelő két kisgazdapárti minisztert. Dinnyés miniszterelnök pedig a vonatkozó kisgazdapárti határozatot alapszabályellenesnek minősítette, jelezve, hogy azt nem tartja érvényesnek és magára nézve kötelezőnek. Végül nem járult hozzá a kormány ahhoz sem, hogy Bede londoni képviselő akár csak nemhivatalos formában is megfigyelője legyen a párizsi értekezletnek.¹⁹⁸ A Szovjetunió hatalmi szempontjait a magyar érdekek elé helyezve így kényszeredetten lemondott a kormány az ország újjáépítéséhez szükséges anyagi eszközök megrázkódtatások nélküli előteremtésének lehetőségéről.

Groteszk módon a magyar kormány erre a szovjet-magyar pénzügyi tárgyalások kínos alkudozásokat jelentő, hosszan elhúzódó sorozatának kellős közepén kényszerült rá. Ezek a tárgyalások még a Nagy Ferenc-kormány idején kezdődtek és az első Dinnyés-kormány egész időszaka alatt folytatódva, csak az év végén megkötött egyezményvel fejeződtek be. Céljuk az volt, hogy a különböző címenek felmerült szovjet igényeket végre átfogóan rendezzék, hogy tisztán lássák mivel tartozik az ország a Szovjetunióknak és mivel rendelkezhet mint a sajátjával. A szovjet igényekről egy 1947 májusában készített feljegyzés szerint is csak hozzávetőleges ismeretei voltak a magyar kormánynak.¹⁹⁹

Az teljesen egyértelmű volt, hogy még az 1945. év folyamán a Szovjetunió kormánya által nyújtott 850 millió pengő kölcsönt (bár a kölcsönadott összeg a szovjet hadsereg által a különböző magyar pénzügyi intézetektől elszállított bankjegykészletből származott) vissza kell fizetni. Szovjet kalkuláció szerint — az 1945-ös év tavaszán érvényes árfolyamon számított 250 pengőt véve 1 dollárnak — ez a tartozás 3 200 000 dollárnak felelt meg. A potsdami határozmányok²⁰⁰ alapján szovjet részről követelték továbbá annak az összegnek a megfizetését, amellyel Magyarország tartozott Németországnak illetve magyar vállalatok német vállalatoknak – figyelmen kívül hagyva a magyar követeléseket, amelyek a tartozásnál jóval magasabb összeget jelentettek, de amelyekről a békeszerződésben a magyar félnek le kellett mondania.²⁰¹ Szovjet részről a német

¹⁹⁸ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját, valamint Szücs László-Vida István: A Marshall-terv és Magyarország. Levéltári Szemle. 1998. 1. sz. 32–44. pp.

¹⁹⁹ MOL XIX-J-1-j 1947. SZU-IV-563. 2 430–421. pp.

²⁰⁰ A szövetséges hatalmak 1945. július 17. – augusztus 2. között tartott potsdami értekezletéről kiadott jelentés IV. fejezetének 8. és 9. pontja szerint a Szovjetunió lemondott jóvátétel címén támasztható minden igényéről Németország nyugati megszállási övezetében lévő német vállalatokban való részesedését illetően s lemondott a német követelésekről minden országban, kivéve a keleti megszállási övezetben lévő német vállalatokat, továbbá a Bulgáriában, Finnországban, Magyarországon, Romániában és Kelet-Ausztriában lévő német követeléseket. (Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződésai. Szerk. Halmosy Dénes. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966. 651. p.)

²⁰¹ A békeszerződés (1947. évi XVIII. tc.) 30. cikkének 4. pontja törölte Magyarországot és a magyar állampolgárokat Németországgal, illetve német állampolgárokkal szemben 1939. szeptem-

Bevezetés

márka számukra legkedvezőbb átszámítási kulcsát alapul véve (1 márka = 3 forint), egyben az összeg növelésének lehetőségére utalva, ezt a követelésüket 230 millió dollárban jelölték meg. A potsdami határozmányok alapján már átadott volt német vállalatokon és egyéb javakon kívül — az ilyen irányú kutatásaik alapján — szovjet részről további vállalatok átadására is igényt tartottak, amelyek között a legsúlyosabb követelés a Weiss Manfréd komplexum volt.²⁰² Az adott időszakban fel sem mérhető kihatású követelés volt, hogy a Szovjetunió magyarországi vállalatai (azaz a volt német érdekeltségű vállalatok) által elért nyereségek mentesüljenek minden adó, illeték alól, továbbá, hogy a nyereség és az osztalék áruban illetve valutában kivihető legyen, a transzferálás mentesüljön minden — az ellátási nehézségek miatt —, a magyar jogszabályokban előírt kiviteli korlátozás alól. Igényt tartottak továbbá a Szovjetunió magyarországi vállalatainál (a volt német érdekeltségű vállalatoknál) adózás, közteherviselés folytán bekövetkezett bizonyos közvetett jövedelemcsökkenés megtérítésére. Igényüket a békeszerződés 26. cikkének 7. pontjára hivatkozva kívánták érvényesíteni.²⁰³ Ez mintegy 3 millió dollár követelést jelentett. Ezen kívül a magyar kormányra igyekeztek hárítani a volt német vállalatok, vagyonok terheit, a belföldi és a külföldi tartozásokat egyaránt, e tekintetben is figyelmen kívül hagyva a velük szemben fennálló magyar követeléseket. A belföldi tartozások az ekkori kalkulációk szerint mintegy 40 millió dollárt jelentettek. A külföldi tartozások összeírása ekkor még folyamatban volt. Ezen kívül jelentkeztek a volt német vállalatok ún. személyi terhei (nyugdíjak stb.) is.

ber 1-je és 1945. május 8-a között keletkezett követeléseit. Ez az összeg mintegy 750 millió márka volt.

²⁰² Vorosilov marsall már 1945 szeptemberében a potsdami határozmányokra hivatkozással jegyzékben 50 volt német vállalat részvényeinek és aktíváinak az átruházását kérte – ami hosszabb bizonyítási eljárás után meg is történt. (MOL XIX-L-1-k 244. d. „A magyarországi német vagyon átadása a Szovjetunió részére”) A magyarországi német vagyonnak 1946. január 8-áig a Szovjetunió részére való átadásáról a 11 700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 23.) intézkedett. A Weiss Manfréd gyár gépeit jórészt Németországba szállították (lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját), másrészüket a németek bevagonírozták ugyan, de már nem tudták kiszállítani, ez utóbbiakra a szovjet hadsereg tette rá a kezét. (MOL XIX-J-1-j IV. 536. 5. 116/5 SZU. Tük. 31. d. „Azon vállalatok jegyzéke, amelyeket az orosz katonai hatóságok teljesen vagy részben leszereltek és gépi berendezésüket elszállították, amelyek a jóvátételi listán nem szerepelnek.”)

²⁰³ A békeszerződést becikkelyező 1947. évi XVIII. tc. 26. cikkének 7. pontja: „Az Egyesült Nemzetek állampolgárai és azok javai mentesek minden olyan rendkívüli adó, dézsma vagy közteher alól, amelyet a magyar kormány vagy bármely magyar hatóság a Fegyverszünet kelte és a jelen szerződés életbelépése között lefolyt idő alatt, Magyarországon lévő tőkevagyonukra kirótt, abból a különleges célból, hogy a háborúból, a megszálló haderők költségeiből avagy valamely Egyesült Nemzetnek fizetendő jóvátételből folyó terheket fedezze. Az e címen befizetett összegek visszatérítendőek.”

Mindez egy második jóvátételt vagy annál is nagyobb megterhelést jelentett, különösen ha figyelembe vesszük, hogy szovjet részről a tárgyalások során újabb és újabb igények, követelések merültek fel. Ilyen volt többek között a MESZHART kártérítésének, a Szovjet-Magyar Bauxit-Alumínium Rt. kizárólagos zárt kutatómáni jogának biztosítása, a német tartozások márka-dollár átszámításának kérdése, a potsdami egyezmény alapján átadandó vállalatok, részvények, követelések körének állandó bővítése. Ezekben a kérdésekben felmerült viták jórészt abból következtek, hogy a potsdami megállapodás csak általános elveket tartalmazott értelmezésüket az érdekelt nagyhatalomra — Magyarország vonatkozásában a Szovjetunióra — bízta. Így az angol-amerikai nagyvonalúság, de inkább vétkes könnyelműség folytán Magyarország fokozottan kiszolgáltatott helyzetbe került a Szovjetunióval szemben.²⁰⁴ Ezért ezek a pénzügyi tárgyalások valójában az ország gazdasági — és ezen alapuló politikai — függetlenségének fenntartása érdekében folytatott utóvédharcokat jelentették.

A tárgyalásokat magyar részről a kiskgazdapárti pénzügyminiszter, vagy őt helyettesítve a szociáldemokrata igazságügyminiszter vezette. A kommunista miniszterek közvetlenül nem vettek részt a tárgyalásokon — csak a háttérből befolyásolták a magyar tárgyaló-delegációt. Feltehetőleg átlátták a helyzetük visszasságát: a szovjet tárgyaló féllel szemben kommunistákként nehezen tudtak volna érvelni, másrészt a szovjet fél felé mutatott engedékenyséjük minisztertársaik, de még inkább a közvélemény részéről a magyar érdekek elárulásának vádját vonhatta volna a fejükre. A tárgyalások kétes dicsőségét átengedték hát másoknak. Érezték, látták ezt a kiskgazda és a szociáldemokrata miniszterek — igyekeztek is szabadulni a kínos feladattól, utaltak arra is, hogy Vas Zoltán vagy Rákosi talán eredményesebben vezethetné a tárgyalásokat, de ebben a kérdésben a kommunista vezetők hajthatatlanok voltak.²⁰⁵ Ugyanakkor — jól tudva, hogy csak a hazai eredmények alapján érhetnek el politikai sikert — a jegyzőkönyvek tanúsága szerint időnként és talán nem csak taktikai megfontolásokból — meglepően jó érvekkel segítették a magyar tárgyaló delegáció munkáját.

Nyarádi Miklós, Ries István — és stábjuk — kitűnő felkészültségről, tárgyalókészségről, szívósságról tett tanúságot.²⁰⁶ A lényegesen jobb pozícióban lévő

²⁰⁴ A potsdami határozmányok nem adtak világos választ arra a kérdésre, hogy mi tekintendő német vagyonnak, főleg a részvények vonatkozásában. Vitássá vált ennek folytán, hogy a vagyon fekvése, a kibocsátó, avagy a részvények fekvési helye dönti-e el azt, hogy mi tekintendő német vagyonnak. Kívánatos lett volna, ha a potsdami értekezlet kimondja, hogy nem tekinthető német vagyonnak az, amelyet a nácizmus hatalomrajutása, tehát 1933. január 30-a után zsidóktól erőszakkal, népellenes jogszabály alapján vagy 1937. december 31-e után valamely államnak Németországtól függő helyzetbe kerülését felhasználva szerzett meg. Nem szólva arról, hogy az említett körülmények miatt, a német vagyon átadásával nemzetközi — de mindenképpen a német fél bevonásával alakított — bizottságot kellett volna megbízni.

²⁰⁵ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 14., a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1. és 14. napirendi pontját.

²⁰⁶ Nyarádi pénzügyminiszter „a hosszú és nehéz moszkvai tárgyalások” lezárásakor különösen kiemelte dr. Vásárhelyi István pénzügyi államtitkár, továbbá dr. Szívós István iparügyi minisz-

Bevezetés

szovjet féllel szemben bizonyos eredményeket értek el. Erre azonban természetesen csak azért kerülhetett sor, mert a Szovjetunió ekkor már politikailag biztosítottan tekinthette magyarországi pozícióját, így egyes kérdésekben nagyvonalúnak mutatkozhatott.

A pénzügyi tárgyalások lezárását jelentő 1947. december 9-én aláírt három jegyzőkönyv²⁰⁷ egyike szerint a Szovjetunió kormánya „tekintetbe véve Magyarország gazdasági helyzetét — olvasható e jegyzőkönyvben —, valamint a Magyar Köztársaság kormányának az egyidejűleg tárgyalt egyéb kérdésekben tanúsított jóakarátát, és eleget téve a magyar kormány kívánságának, beleegyezett” abba, hogy Magyarország a magyar természetes és jogi személyek terhére német természetes és jogi személyekkel szemben fennállott s a Szovjetunióra átszállt tartozásokat ne teljes összegben, hanem átalányösszeg formájában, annak csak egy részét fizesse ki, s ezzel az összeg tartozás kiegyenlítését nyerjen. A fizetendő átalányösszeget — az eredetileg követelt 230 millióval szemben — 45 millió amerikai dollárban állapították meg. Ez az összeg azonban nem foglalta magában azokat a fizetéseket, amelyet Magyarország a jegyzőkönyv aláírásáig e tekintetben már teljesített. Ugyanebben a jegyzőkönyvben kinyilvánította a szovjet fél, hogy beszünteti a magyar tartozások (azaz a neki járó volt német követelések) kutatására irányuló tevékenységét. Pillanatnyi könnyítést jelentett továbbá az is hogy a 45 millió dollárból 30 milliót három év alatt, egyenlő részletekben, forint összegben (1 dollár = 11 forint 74 fillér alapon) kellett a magyar kormánynak megfizetnie. A Szovjetunió a jegyzőkönyvben kilátásba helyezte ugyan, hogy ezeket az évenkénti részleteket elsősorban magyarországi szovjet és szovjet-magyar vegyes társaságokba fogja beruházni, de jelezte azt is, hogy ezeknek az összegeknek egy részét szovjet részesedésű vállalatok és más magyarországi vállalatok részvényeinek a felvásárlására fogja felhasználni. A fennmaradó 15 millió dollár fejében Magyarország 1949. január 1-jével kezdődő négy év alatt évi 3 750 000 dolláros részletekben áruszállításra vállalt kötelezettséget.

A másik két zárójegyzőkönyv lényegében maradéktalanul rögzítette a Szovjetuniónak a magyarországi volt német, vagy részben német érdekeltségű vállalatok átadásával, az így szovjet, vagy szovjet-magyar vegyes tulajdonúvá vált teri tanácsos, dr. Nékám Sándor külügyminisztériumi tanácsos, dr. Littke László pénzügyminisztériumi osztálytanácsos, dr. Uzoni Ödön miniszteri titkár és Tasnádi György, a Pénzügyi Központ főrevizorának kitűnő és áldozatos munkáját. (MOL XIX-L-1-k 244. d. A moszkvai pénzügyi tárgyalások anyaga.) Nyárádi Miklós egyébként *My ringside seat in Moscow* címen (Thomas Y. Crowell Company, New York, 1952.) érdekes beszámolót írt héthónapos moszkvai tartózkodásáról. Tárgyalásairól részletesebben egyébként csak egyetlen, *The end of a mission* c. fejezetében szólt. Kiemelte a szovjet tárgyalópartner merev, többnyire elutasító magatartását. Megemlítette azonban, hogy a tárgyalások lezárásakor Merkulov kezét rázott vele és nagy magyar hazafinak nevezte. 237–245. pp.

²⁰⁷ MOL XIX-L-1-k 244. d. A moszkvai pénzügyi tárgyalások anyaga.

vállalatok működésével (anyag- és valutaellátásával, vám-, adó- és illeték- kedvezményeivel, osztlékuk és nyereségük felhasználásával) kapcsolatos eredeti igényeit.

A háború folyamán különösen felerősödött német gazdasági térfoglalást a „felszabadulással” így a szovjet gazdasági befolyás váltotta fel – tulajdonképpen a korábbi német részesedésnél nagyobb mértékben, mivel a német tartozások nélkül vehette át a szovjet fél a német követeléseket, másrészt olyan külföldi cégek magyarországi befektetéseihez is hozzájutott, amelyekben a német tőke is részt vett valamilyen mértékben, nem szólva a háború során az egyes országok (Ausztria, Franciaország) megszállása után az ottani bankoktól erőszakkal megszerzett magyar részvényekről – amelyeket a szovjet fél szintén német tulajdonként kezel.²⁰⁸

Az említett tárgyalások csak az 1947. év végén zárultak ugyan, a zárójegyzőkönyvekben foglalt kötelezettségek, terhek részben már az első Dinnyés-kormány idején is jelentkeztek, illetve előre vetítették árnyékukat.²⁰⁹ Ezekhez járultak a fegyverszüneti egyezményből következő, a Magyarországon tartózkodó szovjet hadsereg és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátásával – és nem utolsósorban a jóvátételi kötelezettség teljesítésével járó terhek.²¹⁰

Mindezekon túl Magyarországnak voltak a nyugateurópai országok (elsősorban Anglia, Hollandia, Svájc, Svédország) felé is, a két világháború közötti

²⁰⁸ Az Egyesült Nemzetek 1943. január 5-én kelt ún. londoni nyilatkozata semmisnek minősítette Németországnak az általa megszállt országokban eszközölt érdekeltség- és jogszerzéseit. Ehhez a nyilatkozathoz a Szovjetunió is csatlakozott. Ennek ellenére például az osztrák Creditanstalt Bankverein magyar érdekeltségeit – amit a németek az Anschluss után szereztek meg – át kellett adni a Szovjetunióknak. Hasonló volt a helyzet a Magyar Általános Hitelbanknak a francia Union Européenne és a Banque de l'Union Parisienne vezetése alatt álló csoport tulajdonát képező részvényekkel, amelyekre a németek 1941 után tették rá a kezüket. (MOL XIX-L-1-k 244. d. A magyarországi német vagyon átadása a Szovjetunió részére, továbbá Tallós György: A Magyar Általános Hitelbank. (1867–1948. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995. 325–390. pp., valamint Borhi i. m. 74–75. pp.)

²⁰⁹ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 15/c. sz. mellékleteként közölt aide-memoire-t az ország gazdasági és pénzügyi helyzetéről, az államháztartás alakulásáról, az életszínvonal alakulásáról, a gazdasági és pénzügyi életre nehezedő terhekről. Lásd továbbá a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 76–78. napirendi pontját és mellékletét. Az e tárgyalásokon kényszerűen elfogadott szovjet követelések teljesítése vitte el a magyar dolgozók 1947 elején még ígéretesnek mutakozó életszínvonal-emelkedésének további lehetőségét. Hónapok alatt semmivé váltak azok a közellátási és közérzet javító intézkedések, amelyeket a kormány a munkáspártok nyomására a választások előtti időszakban hozott. 1947. és 1948. fordulóján a szakszervezetek ennek hatására már tiltakozni kényszerültek a viszonyok rohamos romlása ellen.

²¹⁰ Szücs László: A szovjet-magyar jóvátételi egyezmény. In: *Külpolitika*. 1996. 2. sz. 93–119. pp. Az 1947. február 1-jétől 1947. augusztus 1-jéig terjedő időszak jóvátételi szállításainak pénzügyi szükségletéről lásd A magyar jóvátétel és ami mögötte van... 1945–1949. Válogatott dokumentumok. (Napvilág Kiadó. Válogatta, a bevezetést és a jegyzeteket írta Balogh Sándor és Földes Margit) c. kötet 19. sz. dokumentumát. 125–128. pp. Lásd továbbá a [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 3., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 10. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját, illetve jegyzeteiket.

Bevezetés

időből származó jelentős adósságtörlesztési kötelezettségei,²¹¹ amelyekkel szintén szembe kellett néznie – különben az a veszély fenyegette, hogy kiszorul az olyannyira szükséges felszerelések, berendezések, anyagok beszerzése szempontjából nélkülözhetetlen európai piacról.

Az összes körülmény tehát — még a Szovjetunióknak járó szállítások teljesítése is — azt kívánta volna, hogy a magyar kormány két kézzel kapjon a Marshall-programban rejlő gazdasági segítség után; idegen hatalmi érdekek miatt és főleg ideológiai célok szolgálatában mégis elutasította azt. Így a háború utáni egyébként is nehéz helyzetet tovább súlyosbító feltételek mellett kerülhetett sor az ország újjáépítését célul tűző hároméves terv meghirdetésére és megkezdésére.

A hosszas előkészítés után 1947. június 2-án a koalíciós pártok értekezlete elé került tervvel kapcsolatban az adott időszak több problémája megmutatkozott. Mindenekelőtt éppen az, hogy a terv részleteit, a beruházások keretösszegeit és a fedezeti forrásokat csak a pártközi értekezlet vitatta meg és hagyta jóvá, a kormány és a parlament elé azonban nem kerültek – annak ellenére, hogy az ország sorsát hosszabb távon meghatározó állami beruházási, költségvetési programról volt szó. Az alapvetően a kommunista párt elgondolásának megfelelően kialakított terv további problémája volt, hogy ösztintélményben fogant. „A terv — mondta a kommunista párt vezérszónoka a törvény parlamenti vitája során — nem a magántulajdon megszüntetését, nem a munkáspártok diktatúráját, nem a szocializmus bevezetését jelenti, hanem hazánk demokratikus fejlődésének gazdasági megalapozását.”²¹² Erre is szolgálhatott volna valóban a terv, de már elfogadása idején több jel utalt arra, hogy a tervgazdálkodáson túlmutató szovjet típusú irányított, tervutasításos gazdaság megteremtését, a piacgazdaság felszámolását, mindenesetre annak előkészítését is célba vette. Nem volt megnyugtató a terv beindítása annak következtében sem, hogy a 6,3 milliárd forintos beruházási programnak csak mintegy kétharmadára tudtak költségvetési fedezetet biztosítani, míg egyharmadát a vállalatok beruházásaitól, illetve külföldi hitelezőktől, befektetőktől remélték. Ezek a költségvetésen kívüli források azonban éppen az adott időszakban hozott döntések: a nagybankok állami ellenőrzés alá vonása, majd államosítása, ezek érdekeltégi körébe tartozó vállalatok államosítása,²¹³ a mezőgazdasági üzemek központosítása, a nagyvagyonok erős megadóztatása,²¹⁴ a külföldi kölcsönlehetőség ideológiai alapon történt elhárítása stb. következtében elzárultak.

²¹¹ Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 53., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 82., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 73., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 79., a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 21., 29. és 90. napirendi pontját.

²¹² A 3 éves terv parlamenti vitájában az MKP vezérszónoka Mód Aladár volt. (NN VIII. k. 254. hasáb. 1947. július 1.)

²¹³ Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 26. és a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját.

²¹⁴ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 29. napirendi pontját.

A hároméves terv megvalósításához szükséges tőkét és más eszközöket az említett államosítások, adózási intézkedések mellett a különböző alapoknak költségvetésbe történt beolvasztásával,²¹⁵ a gazdasági intézmények összevonásával, racionális működtetésével,²¹⁶ a közszolgálati alkalmazások és a külföldi kiutazások szigorú ellenőrzésével,²¹⁷ a háború végén külföldre került magyar javak visszaszerzése révén²¹⁸ igyekeztek pótolni. Nem tekinthetők elhanyagolhatóknak ebből a szempontból a munkaintenzitás fokozására irányuló törekvések sem: a termelékenység emelésének fontos – sőt tulajdonképpen legfontosabb eszközeül szolgált a teljesítménybővezés széleskörű bevezetése.²¹⁹

A hároméves terv megkezdéséhez és a gazdasági élet talpraállításához jelentős mértékben járultak hozzá a szomszédos és a nyugat-európai országokkal kötött árucsereforgalmi megállapodások, az ezek alapján behozott áruk. Az indulásnál különösen nagy jelentősége volt az Egyesült Államoktól kapott 30 millió dolláros áruvásárlási hitelnek, továbbá annak, hogy Angliából, Franciaországból és Svájcól szerszámgépek, Angliából textiltételek, a Szovjetunióból vasúti teherkocsik, Franciaországból és Németországból amerikai mozdonyalkatrészek kedvezményes behozatalára nyílt lehetőség,²²⁰ valamint — a német felvevőpiac kiesése után —, hogy az angol-magyar megállapodás alapján az ország élelmiszerfeleslegét kedvezően, szabadon felhasználható fontsterling ellenében el tudták helyezni.²²¹ Egykorúlag is ellentmondásosan ítélték meg a szovjet-magyar kereskedelmi megállapodást, elsősorban talán azért, mert bár értékes nyersanyagok behozatalára adott lehetőséget, de szovjet részről olyan mennyiségű feldolgozott termék (pl. hengerelt áru) szállítására tartották igényt,

²¹⁵ Lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját.

²¹⁶ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 10., 44–45., 84., 109. és a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 51. napirendi pontját.

²¹⁷ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 49., a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 52. és az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját, továbbá az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 4. és a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

²¹⁸ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 121., a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 49., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 95–96., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 38., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 80., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 10., a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 20. és 22., valamint a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját.

²¹⁹ 1946 októberében a gyáripari munkások közel 64 százaléka dolgozott időbérben és csak 36 százaléka teljesítménybérben, 1947 augusztusára ez az arány 26, illetve 74 százalékra módosult. Pető Iván-Szakács Sándor: A hazai gazdaság négy évtizedének története. 1945–1985. I. Az újjáépítés és a tervutasításos irányítás időszaka. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1985. 72. p. Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 72., a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját.

²²⁰ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 45., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 81., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 32., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 19., és a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

²²¹ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 69. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 32. jegyzetét.

Bevezetés

amelyet a magyar ipar egyéb kötelezettségei mellett nem vagy csak nehezen tudott teljesíteni.²²²

Az egyik legjelentősebb és az adott helyzetben leghasznosabbnak ígérkező együttműködési megállapodás Jugoszláviával jött létre.²²³ Az öt évre szóló kölcsönös áruszállítási egyezmény bizonyos fokig hasonlított a szovjet-magyar kereskedelmi egyezményhez, de összehasonlíthatatlanul kedvezőbb volt ez utóbbinál, mindenképpen korrektebb és az egyenrangú felek közötti megállapodás követelményeinek sokkal inkább megfelelő. A hároméves terv beruházásainak megvalósításához mindenképpen jelentősen hozzájárult a Szovjetuniótól kapott 5 millió dolláros áruhitel, valamint a jugoszlávok által biztosított 6 millió dolláros előleg, amely utóbbi kifejezetten a számukra szállítandó berendezéseket gyártó üzemek (Ganz Villamosági, Láng Gépgyár) helyreállítását szolgálta.

Bulgáriával hasonló jellegű, bár kisebb volumenű együttműködési megállapodásra nyílt lehetőség. A bolgár fél is kész volt a magyar ipar által szállítandó gépek, fémipari gyártmányok előlegeként fizetéseket teljesíteni.²²⁴

Az előnyös külkereskedelmi, gazdasági megállapodásokat szervesen kiegészítette a magyar intézmények képviselőinek a nemzetközi szervezetek (UNESCO, FAO stb.) munkájába való bekapcsolódása, a számos ipari és mezőgazdasági jellegű külföldi tanulmányút.

Miközben a Dinnyés-kabinet kormányra kerülésének és a Marshall-programban való részvétel elutasításának zavaró körülményei ellenére — folytatva a már korábbról érvényesülő tendenciát — fokozatosan kinyílt a világ a magyar gazdasági, technikai, kulturális, tudományos élet számára, két szomszédos ország: Románia és Csehszlovákia vonatkozásában nem alakultak kedvezően a lehetőségek. Voltak természetesen pozitív mozzanatok — elsősorban a kölcsönös áruszállítások, a közlekedési kapcsolatok felvétele terén — e két ország esetében, de a román, illetve a cseh és a szlovák nacionalizmusok háború utáni felerősödése következtében az e népekkel együtt élő őslakos magyar kisebbség ügyeinek az állampolgári sőt az emberi jogokat sértő kezelése következtében az intenzívebb együttműködés feltételei nem alakulhattak ki.

A romániai magyarelles megnyilvánulások miatt tömegessé váló illegális áttelepüléseken túl elsősorban a román fegyverszüneti egyezmény értelmében lefoglalt magyar javak kérdése keltett jogos aggodalmakat a határon túli és inneni lakosság valamint a kormány köreiből is. A jelek arra utaltak, hogy a fegyverszüneti egyezmény rendelkezését a román hatóságok a romániai magyarságnak a vagyonától való megfosztására kívánták felhasználni, sőt a ma-

²²² Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 8. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját.

²²³ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 15., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 2. és 7., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 40., a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 89. napirendi pontját.

²²⁴ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 68. napirendi pontját és jegyzetét.

gyar állampolgárságú személyek és a magyarországi székhellyel bíró jogi személyek erdélyi vagyonára is rá akarták tenni a kezüket. A romániai Szövetséges Ellenőrző Bizottság e törekvésnek gátat vetni kívánó jegyzéke is csak részleges eredményt ért el; a magyar kormány részéről e tárgyban kezdeményezett kétoldalú tárgyalás pedig tulajdonképpen kudarcba fulladt: a mindkét fél által lényegében elfogadott egyezménytervezetet félretéve, egyoldalúan s természetesen a román törekvéseknek megfelelően, a román kormány rendeletben szabályozta a zárolt magyar javak kérdését.²²⁵

A román-magyar barátság hangoztatása és ilyen jellegű egyes gesztusok²²⁶ ellenére feszült viszonyt csak rontotta a román kormánynak a Petrozsényi Kőszénbánya Rt. magyar kézben lévő részvényeinek a szovjet jóvátétel céljára való felhasználásával kapcsolatban felvetett adó- és illetékfizetési igénye.²²⁷

Csehszlovák viszonylatban a csehszlovák kormánynak a magyar lakosság áttelepítésére irányuló makacs törekvése, illetve ebben az időben elsősorban az 1946. február 27-én aláírt csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény végrehajtása körüli zavarok jelentették a feszültség forrását.²²⁸ A megállapodás értelmében annyi felvidéki magyar áttelepítésére kerülhetett sor, ahányan a magyarországi — csehszlovák részről erősen túlbecsült létszámú — szlovákság köréből áttelepülnek Csehszlovákiába. Csehszlovák részről toborzási akciót folytattak a magyarországi szlovákok között, míg a csehszlovákiai magyarok közül az ottani hatóságok jelölték ki az áttelepítendőket. Ennek a következménye az lett, hogy Csehszlovákiából elsősorban a módosabb, nagyobb birtokkal, földterülettel rendelkező magyar családokat telepítették át, míg a magyarországi toborzás főleg a szegényebb szlovákok körében volt eredményes. Ennek ellenére az áttelepülésre jelentkezett szlovákok közül többen utólag visszavonták a kinyilvánított szándékukat. A lakosságcsere — mivel már az egyezmény előtt is sokezer magyar kényszerült Szlovákiából átmenekülni — a kicserélt lakosság létszámát és vagyoni erejét tekintve sem volt egyenértékű.²²⁹ Az áttelepített szlovákok közül — főleg akik magyar többségű falvakban kaptak elhelyezést az onnan kitelepítettek házaiban — számosan visszaszöktek Magyarországra, az eredeti lakóhelyükre.²³⁰ Másrészt a Csehszlovákiában maradt jelentős magyar lakosság nemzetiségi jogainak biztosítása rendezetlen maradt. Ezen kívül az átköltöztetések, a szerelvények indítása vasútforgalmilag és anyagilag is megterhelte az országot, aminek folytán a csehszlovák jóvátételi szállítások

²²⁵ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 97. és a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját és ezek jegyzeteit.

²²⁶ Lásd a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 52. napirendi pontját.

²²⁷ Lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 88. napirendi pontját és a 18/c. sz. mellékletét.

²²⁸ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 16., a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 69. és a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját.

²²⁹ Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

²³⁰ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 50., és a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 13. napirendi pontját.

Bevezetés

teljesítésének elhalasztása is felmerült. Ennek kapcsán sikerült elérni, hogy csehszlovák részről bizonyos kölcsönöket folyósítsanak a magyar kormánynak az áttelepítések lebonyolítására.²³¹ A Dinnyés-kormány kétes értékű sikerének számított, hogy az áttelepítendő magyarok Csehszlovákiában maradtak volna, bankbetéeteinek pénzbeli átutalása helyett, ezeknek az összegeknek a terhére a magyar fél bizonyos – a hároméves terv megvalósításához szükséges – árukat hozhatott be Csehszlovákiából.²³² Így az áttelepítés szomorú tényét – az áttelepülők nyomorúságát is sikerült a hároméves terv „javára” fordítani; más kérdés az, hogy miként számolt el ezekkel az összegekkel a magyar kormány az áttelepítettek felé.

A csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény végrehajtásának — mint-hogy az egyenlőtlen lakosságcsere folytán az áttelepülő magyarok elhelyezése nem volt megoldható — közvetlen hatása volt, hogy a magyarországi német lakosság jelentős részének kitelepítése sürgős feladattá vált. A potsdami egyezményre hivatkozással 1945-ben megkezdett kitelepítési akció Németország amerikai megszállási övezetének telítettsége, ellátási nehézségei miatt még 1946-ban leállt. A Csehszlovákiából áttelepített, illetve áttelepítendő magyarok elhelyezésére tekintettel kérte a Dinnyés-kormány a szovjet hatóságokat, engedélyezzék az áttelepítés folytatását most már Németország keleti megszállási övezetében.²³³ A kitelepítés újbóli napirendre kerülése természetesen ismét felbolydította a magyar társadalmat, főleg a német lakosság méltánytalan kezelése, a túlkapások váltottak ki jogos tiltakozásokat.²³⁴ Másrészről – bár a földreform révén jelentős számú mezőgazdasági lakosság jutott birtokhoz, még mindig nagy tömegű nincstelen várt elhelyezésre, akik számát növelték a háború során Bukovinából a Bácskába telepített, majd onnan elűzött székelyek, valamint a Romániából átjött csángók és más menekültek. Az ő elhelyezésükre is elsősorban a kitelepítendő németek háza, birtoka jöhetett számításba. Mindez — főleg a Dunántúlon — a kitelepítésre várók, a betelepülők összeköltöztetése, az ezzel járó nemzetiségi, társadalmi viszálykodások, emberi szenvedések közepette ment végbe.²³⁵

Nehezítette ezeknek a kérdéseknek a rendezését az 1946. és az 1947. évben a mezőgazdaságot sújtó aszály- és viharok. A lakosság kenyérgabonájának és a

²³¹ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 64. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 85. napirendi pontját.

²³² Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 5/c-f. sz. mellékletét.

²³³ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 115. napirendi pontját.

²³⁴ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 20., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

²³⁵ Mindszenty hercegprímás — mint korábban többször — ekkor is szóvá tette a túrhetetlen jelenségeket s ennek nyomán Dinnyés késznek mutatkozott az erélyes fellépésre. Annál meglepőbb, hogy az e kérdésekkel foglalkozó minisztertanácsi értekezleten meg sem szólalt. Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját és 17/a-b. sz. mellékletét. Lásd Tóth Ágnes: Telepítések Magyarországon 1945–1948 között, a németek kitelepítése, a belső népmozgások és a szlovák-magyar lakosságcsere összefüggései. Kecskemét 1993. 164–175. pp.; Földi István: Mádéfalvától a Dunántúlig. Szekszárd, 1987. Lásd továbbá a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját.

gazdák vetőmagjának az előteremtése ismételt kormány szintű tanácskozást, intézkedést igényelt.²³⁶ Hozzájárult ezekhez a gondokhoz az ugyancsak főleg a falusi, kisvárosi népesség körében a vállalkozási bizonytalanság következtében kialakult munkanélküliség. Kirívó jelensége volt ennek a helyzetnek, hogy munkaalkalom biztosítása érdekében a kormány kénytelen volt eltiltani az aratógépek használatát,²³⁷ az 1946 végén – 1947 elején Svédországba szerződött munkásokon kívül²³⁸ 1947 nyarán további négyezer építőmunkás jugoszláviai foglalkoztatására kötöttek megállapodást;²³⁹ magasabb szintű termelési kultúra elsajátítása címén parasztfjak, gazdászok csoportjait küldték ki Dániába, és hogy a költségvetésben jelentős összeget kellett elkülöníteni a munkanélküliség enyhítésére, a munkanélküliek segélyezésére.²⁴⁰

Nem segítette a nehéz gazdasági helyzet, a munkanélküliség enyhítését — mégis az egész magyar társadalom által legáhítottabb, leginkább várt esemény — a hadifoglyok mielőbbi hazatérése volt. Ehhez mérten viszonylag szerény teret kapott a kormány munkájában ez a problémakör. Mindazonáltal — és ezt a javára kell írni — nem habozott vállalni a hazaszállítás technikai lebonyolítását, ennek költségeit, sőt már hetekkel a hazatérés előtt a romániai táborokba összegyűjtött hadifogoly-tömegek egészségügyi ellátását és élelmezését.²⁴¹

A nehéz gazdasági helyzet – ugyanakkor a nagyvonalú tervgazdálkodás ígérete; a széleskörű nemzetközi kapcsolatok létesítésének felcsillanása, másrészt az elzárkózás az igazi nemzetközi együttműködés elől; a magántulajdon tiszteletbentartásának ígérete, de az államosítások előkészítése; a demokráciára való állandó hivatkozás mellett minden téren a központosítás térfoglalása és az egypárturalom mind realisabb veszélyé válása; az alapvetően agrárország sajátos igényeinek figyelembevétele helyett az iparosítás előtérbe helyezése stb., stb. az adott időszak átmenetiségét jelezte.

Az első Dinnyés-kormány átmeneti jellegét aláhúzta a kormány megalakulásától kezdve kilátásba helyezett országgyűlési választásokhoz és a békeszerződés életbelépéséhez fűzött, a lakosságot, a nemzetet eltöltő várakozás.

Nagy Ferenc lemondatását követően nyomban felmerült a parlamenti választások előbbrehozásának az igénye. Ezt legelsőként a Szociáldemokrata Párt vetet-

²³⁶ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 1. és a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 44. napirendi pontját.

²³⁷ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 31. és az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját.

²³⁸ Lásd Böhm Vilmos válogatott politikai levelei 1914–1948. Szerk.: Szabó Éva és Szücs László. Napvilág Kiadó 1997. 330–332. pp. Lásd továbbá a MOL XIX-A-1-j 1947-XVI-7414 sz. ügyiratot.

²³⁹ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 9., a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 43. és a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 47. napirendi pontját.

²⁴⁰ Lásd a [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és 7. sz. jegyzetét, a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 4., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját és az utóbbi 18. sz. jegyzetét.

²⁴¹ Lásd a [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 3., a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 77., a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 40. és 44., az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 78., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 91., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 67. és a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 88. napirendi pontját.

Bevezetés

te fel, arra számítva, hogy a látványosan meggyengült kisgazdapárt – és a kiérett politikai válságért a hazai és a nemzetközi közvélemény által elmarasztalt kommunista párt mellett nyerő pozícióba juthat. Az új választások előkészítése terén azonban rövidesen a kommunista párt vette át a kezdeményezést: nem akart ismét úgy járni, mint az 1945. évi választásokon, amelynek kudarcát két év nehéz munkájával kellett ledolgoznia. Az antibolsevista választási propaganda előtérbe kerülésétől tartva még júniusban azt javasolta Rákosi, hogy a jobboldallal szemben menjenek valamiféle blokkba a koalícióban résztvevő pártokkal, a romániai illetve a bulgáriai választási rendszerhez hasonlóan.²⁴² Ebbe azonban az előretörésében bízó Szociáldemokrata Párt és a korábbi sikerének megismétlésében reménykedő kisgazdapárt sem akart belemerülni. Így a kommunista párt részéről fokozottan előtérbe került — törekvéseinek egyébként is részét alkotó — a jobboldali választók kizárására, megosztására irányuló taktika. Rákosi az 1945 évinél eleve 4–500 000 választóval többet kívánt kizárni, fel akarta emelni a választási korhatárt, mivel az ifjúságot jobboldalinak minősítette, előnyösnek találta — és talán tett is ennek érdekében — ha a koalíción kívül maradt pártok minél megosztottabban indulnak a választásokon. Számolt a hazatérő hadifoglyok, a külföldön — elsősorban Jugoszláviában dolgozó — magyar munkások szavazataival.²⁴³

A kommunista belügyminiszter által előkészített — a pártja igényeit megszemlélően figyelembevevő törvényjavaslat az 1945. évi VIII. tc. módosítására — többfordulós, hosszas vitát váltott ki.²⁴⁴ A végül elfogadott választójogi törvény — bár néhány vonatkozásban enyhítették az eredeti javaslatot — a korábbi demokratikus választójogot több tekintetben csorbította. Ilyen jellegű rendelkezése volt az ajánlási rendszer bevezetése az új, illetve azon pártoknak az esetében, amelyek 1945-ben nem indulhattak. Ezeknek a pártoknak a választópolgároktól ötvenszer annyi írásbeli ajánlást kellett összegyűjteniük, mint amennyi a körzetben jelölhető képviselők száma volt; ez önmagában is sértette a választások titkosságát. Az egyenlőség elvét sértette továbbá a prémios rendszer bevezetése, ami azt jelentette, hogy amennyiben a választási szövetségre lépett pártok megszerezték a szavazatok 60%-át, úgy megkaphatták az országos listán megválasztható képviselői helyek 80%-át, ha 75%-os sikert értek el, az országos lista mandátumainak 100%-át vihették el. Meg kell jegyezni azonban, hogy csak azok a pártok léphettek választási szövetségre, amelyek már 1945-ben is indultak. Az általánosság elvét sértette a kizárások

²⁴² PIL 283. f. 10. cs. 189. ó. e. 1947. június 27.

²⁴³ Romániában a pártoknak jutó mandátumok számát a választások előtt meghatározták. Bulgáriában a jobboldali ellenzékkal szembe állított népfronton belül lehetett a baloldali pártokra szavazni. PIL 274. f. 2. cs. 46. ó. e. 1947. június 13.

²⁴⁴ Lásd a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 3–5., a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 5., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 4., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 19., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

kiterjesztése. A jobboldalinak minősített 1945 előtti pártok, társadalmi szervezetek vezetőin kívül kizárta a törvény a választásokból ezek választmányi tagjait, egykori országgyűlési képviselőit is. Az 1945. évi VIII. tc.-hez képest további egyesületek, szervezetek vezetőitől, a jobboldalinak minősített magyarországi németektől, gyakorlatilag a Csehszlovákiából áttelepültektől és mindazoktól megvonták a választójogot, akik Nyugatra menekültek és csak 1945. október 31-e után tértek haza, illetve akik 1947. május 1-je előtt nem Magyarországon laktak.

Megszorítást jelentett az is, hogy a törvény az egy mandátumhoz szükséges szavazatok számát a korábbi 12 000-ról 14 000-re emelte. Több olyan rendelkezés szerepelt a törvényben, amelyek visszaélésre — így az ajánlások hitelességének kérdésessé tételére, a választási eredmények utólagos felülbírálására — adtak lehetőséget. A legnevezetesebb ilyen rendelkezés a névjegyzék-kivonatokkal, az ún. kék cédulákkal való szavazás lehetővé tétele.²⁴⁵

A választási törvény megváltoztatásának keresztülvitelén túl céltudatosan dolgozott a kommunista párt azon, hogy az iparcikkek árának leszállítása mellett a választásokig árubőséget biztosítsanak; kimondottan a falusi lakosság megnyerését szem előtt tartva sürgette a beszolgáltatandó búza árának felemlését, a dézma eltörlését, az őrleési vám csökkentését, a beszolgáltatás 15 holdon felüli birtokhoz kötését, a beszolgáltatás után megmaradt gabona kedvező áron, szabadforgalomban való eladásának lehetővé tételét, külön beszolgáltatási jutalmak kilátásba helyezését. Követelte a kiosztott földek visszaadása miatt elmarasztalt Földbirtokrendező Tanács felfüggesztését vagy megszüntetését s helyette az újbirtokosok képviselőiből alakítandó Országos Földbirtokrendező Tanács létrehozását.²⁴⁶ További rétegek megnyerése érdekében sürgette a hadigondozottak megsegítését, a kiskereskedők adójának mérséklését,²⁴⁷ az új kollektív szerződések kapcsán a munkások, mérnökök jelentős béremelését s a köztisztviselők illetményeinek felemlését.²⁴⁸

Mindezek az ígéretek és törekvések megfelelő nyilvánosságot kaptak és ha részlegesen mentek is át a valóságba — és időleges érvényűek is voltak — megtették a hatásukat. Ezeknek is szerepük volt — nem csak a kékcéduláknak — a választási eredményekben.

Az 1947. augusztus 31-én megtartott országgyűlési választásokon a Magyar Kommunista Párt a szavazatok 22,3%-át szerezte meg és 100 mandátumot kapott,

a Demokrata Néppárt	16,4%-át és	60 mandátumot,
a Független Kisgazdapárt	15,4%-át és	68 mandátumot,

²⁴⁵ Lásd a választójog módosításáról szóló 1947. évi XXII. tc.-t.

²⁴⁶ PIL 274. f. 3. cs. 96. ó. e. 1947. július 10.

²⁴⁷ PIL 274. f. 3. cs. 92. ó. e. 1947. július 12.

²⁴⁸ PIL 274. f. 3. cs. 96. ó. e. 1947. július 10.

Bevezetés

a Szociáldemokrata Párt	14,9%-át és	67 mandátumot,
a Magyar Függetlenségi Párt	13,4%-át és	49 mandátumot,
a Nemzeti Parasztpárt	8,3%-át és	36 mandátumot,
a Független Magyar Demokrata Párt	5,2%-át és	18 mandátumot,
a Magyar Radikális Párt	1,7%-át és	6 mandátumot,
a Keresztény Női Tábor	1,4%-át és	4 mandátumot,
a Polgári Demokrata Párt	1,0%-át és	3 mandátumot

kapott.²⁴⁹

Az összesen 411 mandátum többségét így továbbra is a kisgazdapárt és a többnyire belőle kivált ellenzéki pártok szerezték meg; miután azonban a Választási Bíróság — amelyben a baloldali pártok többségben voltak — a Magyar Függetlenségi Párt mandátumait hamis ajánlásokra hivatkozással, a pótlás lehetőségének kizárásával megsemmisítette,²⁵⁰ a kommunista párt és szövetségesei abszolút többséghez jutottak. Mindez nemcsak a kommunista párt választási taktikájának sikerét, a jobboldal háttérbeszorulását, hanem a választópolgárok tényleges szándékának meghamisítását jelentette, s a számos párt részvétele ellenére a többpárt-rendszer, a demokrácia felszámolását, az egypárt-rendszer kialakításának az árnyékát is előre vetítette.

A magyar társadalomnak csatlakoznia kellett a békeszerződés életbelépésével kapcsolatos várakozást illetően is. A békeszerződést még az előző kormány tárgyalta, majd 1947 júniusban a Nemzetgyűlés becikkelyezte,²⁵¹ tehát ismert volt a közvélemény előtt a tartalma, nem ezzel volt kapcsolatos a várakozás. A fegyverszüneti állapot s a mindenható Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszüntetésével együtt a szovjet hadsereg kivonását, az ország szuverenitásának helyreállítását remélték az emberek a békeszerződés életbelépésétől, 1947. szeptember 17-étől.

Nem ez következett be: az Ausztriában állomásozó szovjet egységekkel való összeköttetés fenntartása címén maradt szovjet katonaság az országban. A szovjet befolyás folyamatos érvényesülését ekkorra már számos gazdasági egyezmény, intézmény – és a választásokon elért baloldali térnyerés, a kommu-

²⁴⁹ Lásd részletesebben: A parlament összetétele és működése (Tombor László). In: A magyar parlament 1944–1949. Guliver Lap- és Könyvkiadó, 1991. 254. p. Gyarmati György érdekes elemzésében kimutatta, hogy a Baloldali Blokk szavazataránya, illetve az ellenzék együttes részesedése közötti csekély különbség folytán, elvileg felvetődhetett volna a nagy vesztes, a kisgazdapárt „mérleg” szerepe. A korabeli helyzetben azonban minimális politikai realitása sem volt annak, hogy a kisgazdapárt merete volna vállalni a jórészt belőle kivált ellenzékkel való összefogást. Gyarmati György: „Itt csak az fog történni, amit a Kommunista Párt akar!” Adalékok az 1947. évi országgyűlési választások történetéhez. Társadalmi Szemle 1987. 8–9. sz. 159. p.

²⁵⁰ A választójoguktól adminisztratív úton megfosztottak 467 853-as számán túl, az MFP-re esett és megsemmisített 670 547 szavazattal együtt, összesen 1 137 400 állampolgári akaratnyilvánítás nem érvényesülhetett vagy ment veszendőbe. Gyarmati György uo. 161. p.

²⁵¹ Lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját és 7. sz. jegyzetét.

nista párt folyamatos nyomulása egyébként is biztosította. Az átmeneti időszak lezárulásának jelei mutatkoztak minden területen.

Összevetve a kormány teljesítményét a programjával megállapítható, hogy több vonatkozásban sikerült végrehajtania azt, több feladat megoldásához azonban csak hozzákezdett – ezek befejezése már a következő kormányra maradt, néhány feladat viszont (pl. a Duna-Tisza csatorna építése) végképp lekerült a napirendről. Leginkább azok a programpontok valósultak meg, amelyek a kommunista párt törekvéseivel egybeestek. Nem a koalíció, még kevésbé az ennek — választóit tekintve — számszerűleg legnagyobb pártját alkotó kisgazdapárt sikereit hozta a Dinnyés-kormány időszaka.

A kisgazdapárt a kialakult helyzet konzekvenciáját levonva — nem utolsó sorban a kormányban vitt, szinte már megalázó szerepére és főleg a választásokon elszenvedett nagyarányú vereségére tekintettel — nem akarta vállalni a továbbiakban a miniszterelnökséget. Az új kormány megalakítása tárgyában tartott pártközi értekezleten Dobi István és Gyöngyösi János meg is fogalmazta: mint többségi párt is csak áldozatokat hoztak, „mivel a miniszterelnökség csak egy reprezentálást jelentett.” „A miniszterelnök úrnak — tudom hogy nem sok öröme telt benne –, ha lehet erről beszélni — bizonyos pozíció gyengülése a pártban éppen abból ered — mondta Gyöngyösi nem kis iróniával —, hogy olyan munkával volt túlterhelve reggeltől-estig, amely lehetetlenné tette számára, talán jószándéka mellett is, a párttal való foglalkozást.”²⁵²

Dinnyés, talán a választási vereség és a kialakult helyzet miatt érzett rossz lelkiismerete következtében maga sem akarta vállalni az új kormány megalakítását, vezetését. Az ügy iránti érdektelenségére jellemző módon többnyire nem is volt jelen az e tárgyban tartott pártközi értekezleteken.

Annak ellenére azonban, hogy a kisgazdapárt nem akarta a miniszterelnökséget s hogy Dinnyés sem akart miniszterelnök maradni, végül ismét a kommunista párt akarata érvényesült: nyomására Dobi István szeptember 20-án bejelentette, hogy pártja mégis elvállalja a miniszterelnökséget s javaslatuk újra Dinnyés Lajos.²⁵³

²⁵² PIL 274. f. 7. cs. 169. ó. e. Az 1947. szeptember 18-án tartott pártközi értekezlet jegyzőkönyve. 12. p. Gyöngyösi János utalása Dinnyésnek a kisgazdapárton belüli pozícióvesztését illetően arra vonatkozott, hogy a párt szeptemberi nagyválasztmányán nem került be a Politikai Bizottságba. Vida i. m. 338. és köv. pp.

²⁵³ PIL 274. f. 7. cs. 170. ó. e.

DINNYÉS LAJOS MINISZTERELNÖKI BEMUTATKOZÓ BESZÉDE A
NEMZETGYŰLÉS 1947. JÚNIUS 10-I ÜLÉSÉN
(a kormány programja)

T. Nemzetgyűlés! Most, hogy hosszú ideje első ízben szólalok fel a t. Nemzetgyűlésen, első szavam a köszönet szava azok felé, akiknek előlegezett bizalmából és ajánlatára a köztársasági elnök úr engem miniszterelnökké kinevezett. De köszönetemet és hálámat fejezem ki mindazoknak, akik közreműködtek abban, hogy a külföldre szökések és árulások folytán beállott politikai válság gyorsan oldódhatott meg.

A magyar demokráciának egyik alappillére a Nemzetgyűlés. Az új kormány azért jött a Nemzetgyűlés elé, hogy bemutatkozzék és ismertesse programját, amelynek fő célja, hogy a magyar demokrácia eddigi eredményeit biztosítsuk, megerősítsük és a hároméves terv keretében továbbfejlesszük. A hároméves terv legfőképp oda irányul, hogy megszüntesse a gazdasági, kulturális és szociális különbségeket, amelyek eddig a falut a várostól elválasztották. Maga ez a tény, a falu szociális és gazdasági életének felemelése mutatja a demokrácia igazi útját a régi rend falupolitikájával szemben.

Tudatában vagyok úgy a magam, mint a kormány feladatai súlyosságának és ismerem azokat a nehézségeket, amelyekkel meg kell küzdenünk. Nem volt könnyű számomra sem vállalni a miniszterelnökséget, de egyrészt a pártom felől megnyilvánuló bizalom, másrészt a demokratikus pártok egyöntetű kívánsága parancs volt számomra. Amidőn tudom és érzem feladataim súlyát, hitem és meggyőződéselem az is, hogy a kormány meg fog felelni kötelességének és a parasztságnak, munkásságnak, valamint a polgárságnak együttműködésével lesz ereje legyőzni a mutatkozó nehézségeket és megvalósítani kormányzati programját. Mint a kormány miniszterelnöke, semmiképpen sem fogom megengedni, hogy a parasztságot szembeállítsák a munkássággal és az így előálló veszekedésben a reakció legyen a nevető harmadik. Az a nagy átalakulás, amelyen hazánk is keresztülment, fokozott felelősséget és kötelességet ró mindenkire. De még inkább ezt jelenti azok számára, akik az országot vezetik.

Mint minden kezdetnek, úgy a mi demokráciánknak is kezdeti nehézségei voltak és vannak. De életerejét mutatják az elért eredmények, mutatja kiváltképpen az, hogy ebben a termelési évben a bevetett terület elérte az 1938-as vetésterületet. Ez egyrészt a régi magyar gazdatársadalom, de különösen az új gazdák szorgalmát, áldozatkészségét és hazaszeretetét mutatja. Munkásaink újra felépítették a kifosztott és elpusztított gyárat és bányászaink is közeljárnak már az 1938-as termeléshez, a bányákban történt fasiszta rombolások ellenére. Vasutasaink, postásaink újra a régi európai hírű pontossággal és fegyelemmel dolgoznak, munkáskezek építik felrobbantott hídjainkat, javítják utainak és termelnek a gyárakban.

A dolgozók nagy összefogása a magyar demokrácia másik nagy alappillére. Szorosan ehhez idomul és velük együtt halad a demokratikus értelmiség nagy tábora.

A demokrácia bírálói elfeledkeznek ezekről az eredményekről, amelyek ma már letagadhatatlan tények s amelyek bizonyítják a magyar dolgozók és a magyar demokrácia élniakarását és erejét. Egyesek nem akarják tudomásul venni, hogy ami két esztendővel ezelőtt még elképzelhetetlen volt, az már valóság. Jóvátételi kötelezettségeinknek elegettéve maradt erőnk a stabil forint megalkotására és most ezen felül egy előre lefektetett hároméves terv keretében folytatjuk hazánk újjáépítését.

Ilyen körülmények között és ilyen eredmények mellett szinte elképesztőnek tűnik fel, hogy a kormányválsággal kapcsolatban a legképtelenebb ál- és rémhírek keltek szárnyra és akarták felkavarni az ország közvéleményét

Nézzünk szembe a tényekkel. Mi történt itt? A magyar reakció mélymagyarjai és a múltat visszaváró sámánok ügyes taktikával befészkelődtek különösen a kisgazdapártba és ott kezdték meg nép- és nemzetellenes munkájukat. Nekik nem a nemzet, a magyar demokrácia volt a fontos, hanem egyéni céljaik. Amikor az összeesküvést a nyomozó hatóságok felfedték és az összeesküvők a bíróság elé kerültek, már a nyílt bírósági tárgyaláson olyan vallomások hangzottak el, hogy az összeesküvésről tudott Nagy Ferenc volt miniszterelnök és Varga Béla, a Ház volt elnöke is. Mivel a vallomások nem voltak döntő érvényűek, az igazságszolgáltatás nem látott okot fennforogni az ellenük való bűnvádi eljárás azonnali megindítására. Amikor azonban nyilvánosságra került a szintén letartóztatásban levő Kovács Béla volt főtitkár vallomása, Nagy Ferenc, aki Svájcban volt, nem tett eleget sem a minisztertanács, sem a párt hazahívó felszólításának, hanem lemondott a miniszterelnökségről. A lemondást megelőző beszélgetések telefonon történtek, ami kizárja azt, hogy Nagy Ferencsel szemben bárki is erőszakot alkalmazhatott volna.

A kormány újjáalakítása teljesen a fennálló törvények és formák között történt, amit világosan kifejezett a köztársasági elnök úrnak e hó 7-én, szombaton elhangzott rádiószózata, amelyben a következőket mondta: Hadd mondjam meg mindenkinek itt bent és az ország határain kívül, akik sorsunkat figyelik, hogy a válság megoldása és a kormányban történt változás keresztülvitele teljesen annak a magyar alkotmánynak törvényei és rendelkezései szerint történt, amelyre magam is esküt tettem.

Hogy a kormány átalakítása csak a miniszterelnöknek a felelősség alól való megfutamodásával kapcsolatban történt, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy ennek az új kormányban minden egyes tagja az elmúlt kormányban is tagja volt. Ez külön cáfolata annak, mintha itt valami puccszerű változás történt volna. A kormány a törvényes keretek között tette le a köztársasági elnök úr kezébe az esküt. Amikor azután bizonyossá vált az is, hogy Varga Béla,

a Ház elnöke, eddig még pontosan meg nem állapítható személyekkel együtt szintén kiszökött az országból, ezzel ő is elismerte azt, hogy neki is szoros kapcsolatai voltak az összeesküvőkkel.

A Független Kisgazdapárt politikai bizottsága egyhangú felháborodással és megdöbbenéssel értesült Nagy Ferenc és Varga Béla szökéséről, akik férfihoz és politikushoz méltatlanul viselkedve elárulták nemcsak fajtájukat, a parasztságot, hanem a magyar demokráciát is és ezután mindkettőjüket kizárta a Független Kisgazdapárt tagjai sorából.

Ma már tényként megállapítja mindenki, aki itt él, vagy aki idejött közben, hogy itt semmiféle puccsról, semmiféle erőszakoskodásról nem volt szó. Barikádokat itt senki sem emelt, géppuskák nem ropogtak az utcán, csendben és rendben fogadta az ország közvéleménye az új kormány megalakulását.

T. Nemzetgyűlés! A Szózat fenségesen szép akkordjainak egy sora azt mondja: Itt élnek, halnod kell! Azok, akik az elmúlt napokban, előzőleg anyagilag jól bebiztosított emigrációba vonultak, csak élni, még pedig jól élni akartak itt az országban, de nem akarták viselni a felelősséget tetteikért. A magyar demokráciának ezek az Ocskay brigadérosai nem akartak tudomást venni azoknak az áldozatvállalásáról, akiknek sok esetben a mártírhalála tette lehetővé számukra, hogy ők maguk díszes közjogi pozíciót foglaljanak el a magyar közéletben.

Ebben a teremben is évtizedes harcok folytak a magyar demokráciáért, a magyar szabadságért, a magyar függetlenségért. Bajcsy-Zsilinszky Endre, Horváth Zoltán, Vázsonyi János és Kabók Lajos egykori képviselőtársaink itt, ebből a teremből hirdették elveiket és harcoltak a demokráciáért. És amikor elveikért felelősségre vonták és számonkérő szék elé állították őket, egész férfiaként vállalták a börtönt, az internálótábort és életüket is feláldozták elveikért, a magyar hazáért és a magyar demokráciáért. És ezeken a politikusokon kívül itt van még a mártíroknak egész sora: Kiss János, Rózsa Ferenc, Tartsay Vilmos, Mónus Illés, Stollár Béla, Schönherz Zoltán és a többiek, akik nem adták fel egy percig sem elveiket, vállalták a legsúlyosabb megpróbáltatásokat, de nem szöktek ki külföldre, gyáva konspirátorok módjára, hanem helyükön maradtak. Ezeknek a mártíroknak és hősöknek példája kell, hogy útmutató legyen valamennyiünk számára!

Büszkeséggel és örömmel tölt el, hogy kormányalakításomat nem kísérte a magyar politikai életben szokásos görögtűz és tapsorkán. Minden csoda három napig tart — mondja a magyar közmondás — és a puccsokról szóló mese még két napig sem tartott. A kormány eskütétele után nyomban kijelentettem, hogy mindenkit örömmel és szívesen látunk itt Magyarországon, hogy személyesen győződhessék meg arról, hogy itt semmi más nem történt, mint az, hogy az alkotmányos formák szigorú betartásával új kormány alakult. Ebben az országban rend, béke és nyugalom van; nyugtalanság csak az összeesküvők, a

múltat visszaváró reakciók, feketézők és spekulánsok táborában van. Ezeknek meg is van minden okuk a nyugtalanságra, mert a magyar demokrácia elég erős lesz ahhoz, hogy kérlelhetetlen szigorúsággal sújtsa le mindazokra, akik ellenségei.

A koalíció miniszterelnöke vagyok, t. Nemzetgyűlés, és mint ilyen akarom ellátni és teljesíteni kötelességemet, mert a mai súlyos helyzetben egy párt sem vállalhatja egymagában a feladatok megoldásának súlyát. Közös munkára van szükség, mint ahogyan közösen dolgozik mindenki együtt kint a vidéken, tanyaikon, falvakban és bent a városokban is az újjáépítés nagy munkájában. Nem lehet senkinek sem egyéni utakon járnia, hanem mindenkinek alá kell vetnie magát az egyetemes céloknak. Lejárt az ideje az egyéni utaknak és vége annak, hogy a társadalom egy vékony rétege irányítsa az ország gazdasági és politikai életét.

A felelőtlen és bűnös vezetés következtében járta meg ez a magyar nép a kálváriáját, kényszerítettetett bele egy olyan háborúba, amelyet egyáltalán nem kívánt és amely idegen, fasiszta, német célokat szolgált. Ennek a célnak érdekében dobták oda a magyarság színe-javát német ágyútölteleknek bűnös és vétkes kezek. Fiainkat rosszul felszerelve és rosszul ellátva küldték ki a messze harcterekre, azután magukra hagyták és nem törődtek velük. Rongyokba burkolódzva, éhezve álltunk kint messze orosz földeken, és akkor is csak egy gondolatunk volt: minél hamarabb haza! És nekünk, akik egynéhányan hazakerültünk és láttuk az elkövetkezendőket, nem hallgatott senki szavunkra, hanem az üldöztetés jutott osztályrészül mindazoknak, akik hirdették az elkövetkezendőket. Kóródi Bélát, a magyar újságírás egyik kiváló munkását csak azért, mert látta az elkövetkezendőket és azokat hirdette is, hamis vádak és bizonyítékok alapján végezték ki itt Budapesten.

A dolgozók jogait és kívánságait mindenkinek el kell ismernie; mert a magyar demokráciában nemcsak kötelességeik, hanem jogaik is vannak a dolgozóknak. Heréket, naplopókat, dologkerülőket nem tűrünk meg soraink között és megtaláljuk a módját annak, hogy ezeket is beállítsuk a nagy termelő munkába.

T. Nemzetgyűlés! Tisztán és világosan kijelentem, hogy a kormány a magántulajdon elvi alapján áll, s az egyén szabadságát és jogait minden tekintetben elismeri. Teljes nemzeti szuverénitásunk és függetlenségünk biztosítva van. A magyar függetlenségi gondolat nem mai keletű, hiszen szabadság és függetlenségi gondolatunk hősei évszázados küzdelmet folytattak a nemzeti függetlenségért. Most, amidőn ennek birtokába jutottunk, ezt a függetlenségünket erősíteni, biztosítani kell és biztosítani is fogjuk, mert ezt is egyik legfőbb kötelességünknek tartjuk.

Helyre kell állítani, t. Nemzetgyűlés, a bizalmat, nemcsak egymás iránt, hanem a pártok között is. Nem lehet az embereket és munkájukat aszerint

osztályozni, hogy ki milyen pártnak a tagja. A demokrácia két embertípust különböztet meg. Az egyik, aki dolgozik, a másik pedig spekulál, rémhíreket terjeszt, suttog a demokrácia ellen. Az előbbi tiszteletet érdemel, bármely pártnak is legyen a tagja, a másik azonban, bármelyik demokratikus pártnak a jelvényét is hordozza a gomblyukában, hitvány ember marad, aki csak tehertétel a nemzet életében.

A reakció ikertestvére a korrupció s miként a kormányzat a legkíméletlenebb harcot vezeti a reakcióval szemben, ugyanolyan kérlelhetetlen szigorral fogja kiirtani a magyar életből a korrupciót is. Nem engedheti meg a demokrácia és a magyar haza, a magyar nép, hogy ezekben a nehéz és súlyos időkben, midőn egyesek becsületes munkával alig tudják megkeresni maguk és családjuk számára a mindennapi kenyeret, legyenek egyesek, akik munka nélkül, spekulációval vagyonokat harácsolnak össze és költekező, kirívó és hangos életmódjukkal szemérmetlenül dorbézolnak. A spekulánsok, valutázók és feketézők édes testvérei azok is, akik a demokrácia életébe kalózlóbogók alatt lopakodtak be fontos pozíciókba és ezek a hatalmukat nem az újjáépítés, az alkotás szolgálatába állították, hanem azzal visszaélve, folytatják ugyanazt a tevékenységüket, amelyet a múlt rendszerben a németbérenc fasiszták honosítottak meg az országban. Ezek az úgynevezett biciklizők, akik még ma is felfelé görnyednek és lefelé taposnak. Ezeknek nincs helyük a demokráciában!

Ezek káros munkája veszélyezteti a demokrácia gazdasági és politikai életének másik fontos alapját, a stabil forintot is! Ezek idézik elő nagyban a drágaságot és idézik elő az ipari és mezőgazdasági cikkek közötti különbséget, amelyet az agráröllő fejez ki. A kormányzat egyik legfőbb feladata lesz az agráröllő megszükitése is, és ezzel együtt a spekuláció, a jogtalan haszonszerzés és a nemzet javai elherdálásának szigorú megfékezése.

Demokráciánk az általános életszínvonal felemelését akarja elérni mindenkinél és minden téren s ezért fogjuk megszüntetni a munkanélküli jövedelemre szert tevők here életét. Terméskilátásaink a legutóbbi hetek esőzései következtében javultak és minden remény megvan arra, hogy jobbak lesznek terméseredményeink, mint tavaly voltak. E hónapban mindenütt megkezdődik az aratás, nemsokára mindenki megszegheti asztalán az új magyar kenyeret, amelyet falusi népünk életnek nevez.

A kormányzat kötelessége arról gondoskodni, hogy a magyar kenyérből csak az kapjon, aki dolgozik és csak annyit kapjon, amennyit munkája után meg is érdemel.

Külpolitikánk alapja nem lehet más: egészséges viszony az összes demokratikus államokhoz. Barátságban akarunk élni elsősorban a Duna medencében élő szomszédainkkal s a legszorosabb együttműködést és kapcsolatot kívánjuk fenntartani és kimélyíteni az Egyesült Államokkal, az Angol Birodalommal, de elsősorban a Szovjetunióval, amely irántunk annyi baráti gesztust tanúsított

és sok tízezer fiát áldozta fel azért, hogy leverje a magyar nép kezéről a német fasizmus bilincseit. A magyar földben nyugvó szovjet katonák elhullatott vére a záloga annak, hogy az őszinte és baráti viszonyt, amely a Szovjetunióval kiépülőben van, ne engedjük többé megzavarni. Arra törekszünk, hogy az Egyesült Államok és az Angol Birodalom is megértse nehéz problémáinkat és ennek megfelelően támogassa hazánk talpraállítására irányuló áldozatos erőfeszítéseinket.

A kormány tudatában van annak, hogy külpolitikánk döntő tényezője a közvetlen szomszédainkkal való őszinte baráti viszony kell, hogy legyen. A szomszéd Jugoszlávia hősi népe, élén Tito marsallal, az utóbbi két esztendő folyamán már több ízben tanújelét adta annak, hogy a demokratikus magyar népben olyan szomszédot lát, amellyel barátságban akar és fog is élni. Románia miniszterelnökét, dr. Groza Pétert, néhány héttel ezelőtt szerencsénk volt fővárosunkban is üdvözölhetni. Az ő itt-tartózkodása biztos zálogává vált a magyar és a román nép megbékélésének és együttműködésének.

Jó szomszédi viszonyban akarunk élni Csehszlovákiával is, amellyel nemrégiben véglegesítettük az önkéntes népcserére vonatkozó egyezményt, abban a reményben, hogy a szlovákiai magyarság demokratikus jogainak biztosítása után végleg helyreáll a két egymásra utalt szomszéd nép egészséges jó viszonya. A külpolitikában is az őszinteség és a tiszta szándék vezeti a kormányt és ezzel az őszinteséggel reméli, hogy sok félreértést eloszlat, amely eddig zavarta a magyar külpolitika útjait. Hisszük és reméljük, hogy ez a becsületes és őszinte szándékunk viszonzásra fog találni nemcsak dunavölgyi szomszédaink körében, hanem messze túl, más világrészeken is és így a háború okozta sebek mielőbb begyógyulnak, hogy a háború pusztításai után megindulhasson mindenütt a termelő munka.

A közelmúltban, t. Nemzetgyűlés, ügyvivőt küldtünk Szófiába. Csehszlovákiával a diplomáciai kapcsolatok felvétele elvben máris el van határozva. Norvégiával, Egyiptommal és Chilével is felvettük a diplomáciai kapcsolatot.

Követeink közül azok, akik Nagy Ferenc ajánlatára nevezettek ki követekké, beigazolták, hogy a Független Kisgazdapártban kettős vezetés, kettős irányítás volt és ők nem a magyar demokráciát képviselték külföldön, hanem azokat, akik idebenn vagy összeesküdtek a demokrácia ellen vagy ellenségei voltak a magyar dolgozóknak. A disszidáló követek közül Auer Pál párizsi követünk viselkedett a legkorrektebbül. Beadta lemondását és elbúcsúzott a követség tisztviselőitől. Szegedy-Maszák Aladár, volt washingtoni követünk eljárását semmi sem mentheti, mert felelősségteljes posztjáról egyszerűen eltávozott és nem átalotta utána rögtön hazug és hamis nyilatkozattal indokolni távozását, miután családi vonalon biztosította magának a nyugodt és gondtalan emigrációt.

Gordon Ferenc volt berni követünk esete bármennyire elítélendő és súlyos is, az ország szempontjából csak nyereség, hogy nem ő képviseli továbbra Svájcban Magyarországot. Gordont egyébként Gyöngyösi János volt külügyminiszter két héttel ezelőtt már felszólította, hogy anyagi természetű ügyei miatt azonnal térjen vissza Magyarországra, aminek azonban nem tett eleget és jobbnak látta a disszidálást. Hogy miért, az t. Nemzetgyűlés, kiviláglik Gordon Ferencnek az United Press-nek adott tegnapi nyilatkozatából, amely a következőképpen hangzik: Elvittem ugyan értékeket a követségről, de ezek a múlt rezsim diplomatáitól kerültek oda. Ezt a cselekedetemet is Nagy Ferenc utasítására tettem s az értékeket Nagy Ferenc rendelkezésére bocsátottam.

T. Nemzetgyűlés, mélységes undorral — engedelmet kérek ezért a kifejezésért — és felháborodással értesült a magyar közvélemény Gordon Ferenc lopását beismerő nyilatkozatáról, amelyben beismerte, hogy az állam tulajdonát képező értékeket a követségről egyszerűen ellopta. A múlt rezsim diplomatái ugyanis nem a magánvagyonukat képező értékeket helyezték letétbe a berni követségen, hanem az állam tulajdonát képező értékeket, amelyek mint ilyenek, közvagyonot képviselnek, közvagyon fölött pedig kizárólag a törvényes magyar kormány utasítására, annak hivatalban lévő közegei rendelkezhetnek. A kormány azonnal megtette és megteszi ez ügyben a szükséges lépéseket és Gordon Ferenc beismerő vallomásán kívül a tények kivizsgálása után, ezek ismeretében a szükséges bűnvádi eljárást is folyamatba teszi. Ankarai követünk, Andaházi Kasnya Béla minősíthetetlen távozása is inkább büntetőjogi, mint politikai természetű volt. A jelenlegi helyzetben, t. Nemzetgyűlés, máris megállapítható, hogy a reakció, a belföldön leleplezett összeesküvésen kívül, külföldön is összeesküvést szőtt a magyar demokrácia ellen.

A belügyi kormányzat jövőbeni feladatai közé tartozik a közigazgatási reform megvalósítása. A közigazgatási reformnak nemcsak egyes elavult jogszabályok megváltoztatására, hanem az egész közigazgatásnak szervezeti és személyi vonalon történő átalakítására és a demokratikus követelményeknek megfelelő átszervezésére kell kiterjednie. Személyi vonalon annak lehetőségét kell megteremteni, hogy minél több paraszt- és munkáselem kerüljön be a közigazgatásba. Éppen ezért a Belügyminisztérium egyik fontos feladatának kell, hogy tekintse, hogy egyrészt az eddigi jegyzői tanfolyamok számát ötről tovább szaporítsa, másrészt, hogy az egyes tanfolyamok résztvevőinek létszámát is emelje. Szükségesnek tartja a szakképzettség tökéletesebb elsajátítása érdekében a tanfolyamok eddigi időtartamát is felemelni. Ugyanezt a célt szolgálja a Belügyminisztériumnak az az elhatározása is, hogy minél több parasztfiút képezzen ki rendőrtisztnak. Így nyílik lehetőség arra, hogy a népi elemek a megfelelő előképzettség megszerzésével a közigazgatásban, a rendőrségnél és az államapparátus minden ágazatában elhelyezést nyerjenek.

Az ország égető kérdése a svábok kitelepítésének azonnali, újból való megindítása. Ezért tartja a Belügyminisztérium azonnal megindítandónak ismét a svábok kitelepítésével kapcsolatos tárgyalások felvételét, mert csak a kitelepítés újbóli megindításával és gyors befejezésével biztosítható a csehszlovák-magyar lakosságcsere sima és eredményes lebonyolítása.

Az egyéni tárgyalások eredményei alapján a svábok kitelepítése legutóbb az amerikai zónába történt. Miután ezen a vonalon bizonyos nehézségek merülnek fel és a kitelepítés ideiglenesen szünetel, a kormány meg fogja keresni az Egyesült Nemzetek többi nagyhatalmait, hogy az általuk megszállva tartott zónákba is tegyék lehetővé a magyarországi németység kitelepítését.

A rendőrség megerősítését és szakképzettségének emelését szolgálják a már most működő és ezután szervezendő általános és szaktanfolyamok is. A rendőrség megfelelő felszereléssel és ruházattal való ellátása szintén elsőrendű biztonsági feladata a Belügyminisztériumnak.

T. Nemzetgyűlés! A magyar demokráciának kétségkívül legnagyobb alkotása a földreform volt. A megszüntetett nagybirtokrendszer helyén ma 675 000 család dolgozik és termel. Arra törekszünk, hogy a kiosztott ingatlanok teleteljesítését még ebben az évben, lehetőleg már októberig befejezzük és így jogilag is teljes biztonságot és nyugalmat teremtsünk ezen a téren. Ezzel véget kívánunk vetni annak a suttogó propagandának, amely egyszer a földek visszavételének, másszor a kolhozok felállításának meséjével ijesztget egyes hiszékeny embereket és veszélyezteti a termelés zavartalan menetét.

A kormány további feladatát a földhözjuttatottak gazdasági megerősítésében látjuk. A hároméves terv mezőgazdasági beruházásainak tekintélyes része éppen ezért a földhözjuttatott újjazdák talpraállítására szolgál. Így mindenekelelt a falusi kislakásépítésre szánt összegek, amelyekből még a régi lakásokban élő cselédség, továbbá a házhelyhez jutott újbirtokosok lakásigényeit kívánjuk korszerű módon kielégíteni.

A földhözjuttatottak megsegítése terén jelentős szerep vár a földműves- és parasztszövetkezetekre. Ezért a hároméves terv keretében e szövetkezetek támogatására 12 millió forintot irányoztunk elő.

A folyó termelési évben — amint már beszédem elején említettem — szántóterületünk már teljes egészében művelés alá került. Most a minőségi termelést megfelelő vetőmaggal kell biztosítanunk és elősegítenünk. Ez mindenekelelt 15 új növénynemesítő-telep feladata lesz, amelyeket a hároméves terv során állítunk fel.

A felszabadulás után megmaradt mintegy 10 500 traktorból ma már körülbelül 8500 üzemképes állapotban van és dolgozik. A hároméves terv keretében további 600 traktor üzembehelyezését tervezzük még ebben az évben.

Ipari nyersanyagokban szegények vagyunk, de a mezőgazdasági ipar nyersanyagait magunk tudjuk előállítani. ezért kötelességünk, hogy figyelmünket a

mezőgazdasági iparra összpontosítsuk. A hároméves terv keretében 47 millió forint jut a mezőgazdasági ipar, különösen pedig a tartósított élelmiszeripar fejlesztésére. Létrehozuk az Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemek Központját, mely főleg a nem működő mezőgazdasági ipari üzemeket lesz hivatva helyreállítani és üzembehelyezni.

Kisüzemi berendezésünk és a rövid idő múlva jelentkező mezőgazdasági világverseny arra készítet bennünket, hogy a sok munkáskezet foglalkoztató szőlészeti és kertészeti termelésre nagyobb figyelmet fordítsunk és nagyobb támogatásban részesítsük.

A gyümölcsstermesztés fejlesztésénél elsősorban a védőanyagok és a jóminőségű gyümölcsoltványok biztosításáról kell gondoskodnunk.

A háborús pusztítások következtében állatállományunk — amint köztudomású — katasztrófálisan tönkrement; nemcsak számban esett vissza, hanem minőségben és teljesítőképességben is. Fokozott erővel kell hozzákezdeni a tenyészállatok nevelésének ellenőrzéséhez, a tenyészállatok kiválasztásához és törzskönyvezéséhez. Állami támogatással évenként 1000 tenyészmént, 3500 tenyészbikát, 3500 tenyészkanat és 1500 tenyészkest kívánunk kiosztani. Ezenkívül súlyt helyezünk kiváló minőségű külföldi tenyészállatok behozatalára is.

Súlyos kárt szenvedett és természeti adottságainál fogva nehezen regenerálódó lótenyésztésünk talpraállítására érdekében három méntelepet és fedezett állomásokat kíván felállítani a földművelésügyi kormányzat. Gondoskodni fogunk különböző tudományos módszerek bevezetéséről is.

Kisüzemi gazdálkodásunk jellegére vagyunk figyelemmel akkor, amikor a baromfitenyésztés gyorsütemű fejlesztése érdekében új keltetőközpontok felállítását biztosítjuk.

Gondoskodni fog a földművelésügyi kormányzat arról is, hogy a gazdaközönség olcsó oltóanyaghoz jusson. Az oltóanyag árát máris olyan mértékben leszorítottuk, hogy az alatta marad minden más cikk, még a mezőgazdasági cikkek árindexének is.

A földreform végrehajtása során az állam tulajdonában volt erdők mintegy másfélmillió katasztrális holdra szaporodtak. Kötelességünk elsősorban, hogy mintegy félmillió katasztrális hold felújítatlanul maradt régi vágásterületet és közel negyedmillió katasztrális hold alföldi és kopár, fásításra kijelölt területet a hároméves terv során — lehetőleg gyorsan növekedő fánemekkel — beerdősítsünk, hogy ezáltal a fabehozatalt is csökkentsük.

Az ármentesítés, a belvízlevezetés, az öntözés, a telkesítések és elsősorban a szikjavítás is állami feladat.

Az árvizek elleni védekezés a kisebb problémát jelenti; nagyobb problémát jelentenek a földművelésügyi kormányzat számára a belvizek, mert a belvízszabályozás kérdése csak mintegy 30 százalékban nyert eddig megoldást. Tervbe

vettük, hogy a belvízszabályozás kérdését egységes, több évre szóló program keretében oldjuk meg.

Az ország éghajlata aszályos és ezért öntözésre elkerülhetetlenül szükség van. A hároméves terv keretén belül megkezdjük a Duna-Tisza-csatorna építését, mert ennek a csatornának a soroksári Dunaágból kiágazó első szakasza, mint öntözőcsatorna rögtön és közvetlenül hasznot hoz. A tervek szerint a Duna-Tisza-csatorna Dunaharaszti mellett indul ki és Gyónig terjed egy szintben. Itt szivattyútelep felállítása lesz szükséges, hogy az ott kezdődő dombokon zsiliprendszerekkel 21 méterrel felemeltesék a csatorna és átemeltesék a víz az úgynevezett gerinctartályba. A gerinctartály Kecskemét északi határáig tart, ahol kikötő építése van tervbe véve. Innen a csatorna zsiliprendszerrel száll le és Ókécskénél torkollik a Tiszába. A 106 kilométer hosszú csatorna oda-vissza hajózható lesz. Jelentőségét felesleges itt részleteznem.

A Sió hajózhatóvá tétele folyamatban van és még ebben az évben megindulnak a hajók a Balaton és a Duna között.

A mezőgazdasági tudományos és kísérletügyi intézeteknek is alkalmazkodniok kell a földreform következtében előállott termelési adottságainkhoz, ezért ezek mint tanácsadó intézetek és kisgazda kísérleti mintatelepek vannak hivatva dolgozni.

Nagy feladat vár az állami gazdaságokra. A növénynevelést, a nemesített vetőmag szaporítását, a köztenyésztésre alkalmas állatok nevelését ugyanis — amit a múltban nagyrészt a nagybirtokok láttak el — nemcsak el kell látnia, hanem fejlesztenie is kell és a fejlődést elő is kell mozdítania a földművelésügyi kormányzatnak.

Tekintettel arra, t. Nemzetgyűlés, hogy a mezőgazdaság tőkével nem rendelkezik, lehetőségeket fogunk találni arra, hogy a gazdák hiteligenyét kielégítsük.

Külkereskedelmünkben új piacot találtunk a Szovjetunióban, amely országgal a felszabadulás után elsőnek kötöttünk kereskedelmi megállapodást és az erre irányuló új tárgyalások is folyamatban vannak.

Biztató kilátásokkal vettük fel ugyanekkor a kapcsolatot a nyugati országokkal is, amelyeknek jelentősége piac szempontjából esetleg növekedni fog, mert azokat a terményeket keresik, amelyeknek termelésére a kisüzemi gazdálkodás elsősorban alkalmas.

A hároméves gazdasági terv megvalósítása jegyében indultak meg az 1947–48. év költségvetési előmunkálatai is. A hároméves tervvel kapcsolatos államháztartási kiadásokat külön költségvetés tartalmazza majd, természetesen a normál költségvetéssel szoros összefüggésben. A költségvetés a legszigorúbb takarékoság figyelembevételével készül, hogy a beruházási terv sikere ezáltal is minél jobban biztosítva legyen.

A hároméves terv megvalósításához szükséges rendkívüli bevételek biztosítása céljából az adóalanyokat a kormányzat egyszeri vagyonszaporulati dézsma, vagy egyszeri vagyondézsma fizetésére fogja kötelezni. A vagyonszaporulati dézsmát azoknak kell fizetniök, akiknél az 1939. december 31-ei vagyonnal szemben 1947. január 1-jén vagyontöbblet jelentkezett, tehát azoknak, akik az elmúlt hét esztendő alatt, kihasználva a háborús és inflációs idők vagyonszerzési lehetőségeit, vagyonukat gyarapították. Mindazok, akiknek tiszta vagyona 1947. január 1-jén körülbelül a 75 000 forintot túlhaladja, vagyondézsmát fognak fizetni. Minden dézsma természetesen progresszív lesz, ezzel szemben a kisvagyonokat a kormányzat ezek alól a terhek alól mentesíteni fogja. A pénzügyi kormányzatnak az a törekvése, hogy a tehetősebbeket kell jobban megadóztatni.

Kormányrendelet fogja szabályozni a kereseti és társulati adóknak a forintmérlegen alapuló új jogszabályait.

A magángazdaság hitelellátása terén a szelektív hitelpolitika irányelveit követjük. Elsősorban termelési érdekeket és célokat szolgáló produktív hitelek nyújtására törekszünk mind a mezőgazdaság, mind pedig az ipar terén. Az új termelés biztosítása érdekében a mezőgazdaságot a kormány fokozottabb mértékben részesítette már eddig is hitelben. Ennek a célnak a szolgálatában áll a mezőgazdaságban most bevezetett zöldhitelakció is. Hitelpolitikánk szervesen beilleszkedik a hároméves gazdasági tervbe. Ennek sikerét kívánják szolgálni és biztosítani a bankok fokozottabb ellenőrzésével kapcsolatban a közelmúltban már folyamatba tett intézkedések, valamint az államosítás előkészítése.

A bankok államosításának kérdése is napirendre került. Ebben a kérdésben nem csak a pártok között, hanem a pártokon belül is véleménykülönbségek mutatkoztak. A politikai pártok végeredményben valamennyien a bankok államosítása mellett foglaltak állást, és magam is azon az állásponton voltam, hogy a bankok államosítását is meg kell valósítani. Ezt az álláspontomat természetesen most is fenntartom s a kormány terve az, hogy a hároméves terv végrehajtásának megkezdésével a legnagyobb bankoknak már államosítva kell lenniök. Az erre vonatkozó megbeszélések már folyamatban vannak és mihelyt befejezést nyernek, a kormány hozzá fog kezdeni a bankok államosításának megvalósításához.

Ami a külföldi kölcsönök ügyét illeti, ezekre az ország újjáépítésének céljaira szükség van. Szívesen látunk és veszünk igénybe külföldi kölcsönöket megfelelő pénzügyi feltételek mellett.

A békeszerződés végrehajtása súlyos gondot jelent számunkra, azonban — mint eddig — ezentúl is pontosan eleget akarunk tenni fizetési kötelezettségeinknek.

Pénzügyi politikánk talpköve továbbra is a forint stabilitásának feltétlen biztosítása marad. Ennek érdekében a bankjegyforgalom felső határát mindenkor úgy állapítjuk meg, hogy összhangban legyen a piacra kerülő árumennyi-

séggel. A forintba vetett rendíthetetlen bizalmunk egyik bizonyítékeként nagymennyiségű ezüstműből vert ötforintos érmét hozunk folyamatosan forgalomba.

Gondoskodni kíván a kormány arról is, hogy a külföldről beszerzendő létfontosságú nyersanyagok megvásárlásához elegendő nemes valuta álljon rendelkezésünkre. Ennek érdekében a jövőben az importőröket arra fogjuk készíteni, hogy komoly devizális nyereséget biztosító reexport-kötelezettségeket vállaljanak és mindent el fogunk követni annak érdekében, hogy vagyonaát külföldre senki se vihesse ki.

Sürgősen el fogjuk készíttetni a földreform során felosztott ingatlanok földkataszteri munkálatait, hogy a földadó a föld minőségének megfelelően legyen kivethető és a valóságnak megfelelően.

Az ország cukorrépatermelését és ezzel kapcsolatban a cukorgyártást a hároméves terv keretében tovább fokozzuk és ezzel az ország cukorellátását a békeidőket meghaladó mértékben akarjuk biztosítani. A szesztermelés keretében a már eddig megkötött termelési szerződések lehetővé teszik, hogy a hároméves tervben számításba vett termelést elérhessük, illetve a mai termelést fokozzuk.

Dohánytermelő területeink az elmúlt évhez képest jelentősen növekedtek, úgyhogy az ország lakosságának dohányszükséglete gyenge közepes termés mellett is bőségesen fedezve lesz. A dohány beváltási árát úgy fogjuk megállapítani, hogy ezzel a termelő gazdák meg legyenek elégedve és a termelés kifizetődjön.

A hároméves terv sikeres végrehajtása szempontjából igen nagyjelentőségű az, a Magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság helyettes elnökétől, Szviridov altábornagy úrtól a közelmúltban kapott értesítés, hogy a nyilasok és a németek által elhurcolt, Németország szovjet zónájában levő javaink hazaszállítására rövidesen sor kerül. Az ország egészségügyi helyzetének szempontjából nagyjelentőségű, hogy az amerikai kormány hozzájárult a felbecsülhetetlen értékű kihurcolt kórházi és egészségügyi anyagok visszaadásához is.

A Gazdasági Főtanács tovább folytatja munkáját az eddigi mederben és minden erőnkkel azon leszünk, hogy eddigi eredményei fokozódjanak. A hitelkielégítés terén fő szempontunknak tekintjük, hogy fokozzuk a parasztság hiteligényeinek kielégítését.

A földreform után t. Nemzetgyűlés, a föld továbbaprózása már nem lehetséges és így az agrár-népfeleslegék elhelyezése csakis az ipar révén biztosítható. Ezért a hároméves terv tengelyében az iparfejlesztés áll. Ennek első szakasza a nehéz körülmények között végrehajtott újjáépítés volt, majd ezt követte a munkafegyelem helyreállítása és végül most folyik a termelés rohamos felfokozása.

Az ipar tervszerű újjáépítési politikájának eredményei ma már közismertek. a széntermelés áprilisban már csak 9 százalékkal maradt el az 1938. évi havi átlagtól. Ásványolajtermelésünk amellet, hogy a belső szükségletet teljesen fedezi, körülbelül évi 10 millió dolláros export-volumennel legjelentősebb kiviteli cikkünk lett. Az országnak mind a hat vaskohója üzemben van és az acélgyártó kemencéket is sorra üzembehelyezik. Mezőgazdasági gépgyártásunk lassankint eléri a béketermelés mértékét. A gumiabroncsgyártás már szintén békebeli színvonalon mozog, cipőgyártásunk pedig a világszerte mutatkozó bőrhiány ellenére is elérte már a békebeli termelés 60 százalékát. A textilipar munkája is folyton fokozódik.

A munkásság érdekképiseleteivel, a szakszervezetekkel karöltve az iparügyi kormányzat megalkotta az új kollektív szerződést és megvalósította az új üzemi alkotmányt. Az üzemi bizottságok kétéves tapasztalatai alapján történt ennek megalkotása. Az új üzemi alkotmány megnyitotta az utat arra is, hogy a dolgozók a vállalat vezetőinek sorába emelkedjenek. Ezen az úton a minisztérium tovább kíván menni, amidőn törvénybe akarja iktatni a munkakódexet, amely demokratikus szellemű modern foglalatú lesz az ipari munkafeltételeknek és biztosítéka a dolgozó nép további gazdasági, politikai és szociális érvényesülésének.

Az államosítás ügyét is állandóan felszínén tartja az Iparügyi Minisztérium, a kezdeti hibákat az illetékesek folyton orvosolják és az államosítást a nemzetgazdaság más életfontosságú területére is ki fogjuk terjeszteni. Ez a törvényjavaslat már készen is van és ugyancsak készül a villamosenergia-gazdálkodás államosításáról szóló törvény végrehajtási utasítása is, minthogy államosítási politikánk alapja változatlanul a kártalanítás elvének szem előtt tartása.

A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium munkássága nagyjából három részre oszlik: belkereskedelmi, külkereskedelmi és szövetkezetügyi részre. Belkereskedelmi vonalon a legfontosabb az árurészlet üzlet kifejlesztése annak érdekében, hogy a dolgozók közszükségleti cikkeiket részletfizetés mellett is beszerezhessék. A kiskereskedelemnek és a kisiparnak hitelekkel való intézményes támogatása is a kormányzat egyik fő feladata. Az árueelosztás a jövőben az egész ország területén a lakosság létszámának figyelembevételével fog történni. Árpolitikai vonalon általános irányelvként tűztük ki azt, hogy a kereskedelem számára oly üzleti haszon biztosíttassék, amely a kereskedő számára a tisztességes megélhetést lehetővé teszi. A folyamatban lévő iparrevízióknak az a célja, hogy az inflációs időkben konjunktúrális okokból felduzzadt kereskedői számot a szükséges keretek közé szorítsa.

Külkereskedelmi téren a legfontosabb külkereskedelmi kapcsolataink további tervszerű kiépítése. Külkereskedelmi politikánk alapvető feladata az, hogy az újjáépítéshez, továbbá mezőgazdaságunk és iparunk fejlesztéséhez szükséges és csak külföldön beszerezhető nyersanyagoknak és készárúknak a

behozatalát biztosítsa. Jelenleg a kereskedelemügyi miniszter igen fontos tárgyalásokat folytat Moszkvában a magyar-szovjet külkereskedelmi kapcsolatok lényeges kibővítéséről.

A szövetkezeti program a szövetkezeti törvényben foglalt alaptételeknek és intézkedéseknek a gyakorlatba való átültetése s ennek alapján az igazi népi szövetkezeti hálózat kiépítése. Gondoskodás történik arról, hogy a nép fiai a szövetkezetek elemi ismereteit már a népiskolákban és a középiskolákban elsajátíthassák. Felállításra kerül a törvény értelmében a szövetkezeti iskola is. A törvény értelmében hitelintézetet fogunk felállítani, amelynek feladata a szövetkezeteknek hitellel való ellátása lesz.

A Kereskedelem- és Szövetkezetiügyi Minisztériumban két törvénytervezet áll tárgyalás alatt. Az egyik törvénytervezet a magántulajdonban lévő vásártartási jogok megszüntetése, illetve az ilyen vásártartási jogoknak községesítése tárgyában készült, a másik törvénytervezet pedig az üzlethelyiségek bérletének fokozottabb védelméről szól.

A demokratikus művelődéspolitikai középpontjában az általános iskola fejlesztése és ezzel kapcsolatban a nevelőképző főiskolák megszervezése áll. Ezt a célt szolgálja az egységes iskolai tankönyvek használatáról szóló, már elkészült törvényjavaslat is, amelyet a kormány a legrövidebb időn belül a Nemzetgyűlés elé terjeszt. A tankönyvkiadás anyagi feltételei már biztosítottak tekinthetők s a tankönyvkiadás munkálatai már meg is indultak.

Ugyancsak az általános iskolák fejlesztése tekintetében a hároméves terv keretében több száz új tanterem és tanítólakás építésének költségeiről is gondoskodás történt. A paraszt- és munkásszármazású szegény és tehetséges gyermekek kollégiumi nevelésének biztosításáról szóló törvényjavaslat is ugyancsak elkészült. Az önhibájukon kívül iskoláztatásban nem részesült dolgozók iskoláinak számát az eddiginek többszörösére kívánjuk felemelni. Ezekben az iskolákban jelentősen emelni kívánjuk az oktatás színvonalát.

Gondoskodni kívánunk a középiskolák arányos elosztásáról és az új gimnáziumi tanterv mielőbbi életbeléptetéséről.

A felsőoktatás terén elsődleges feladatnak tekinti a kormány az intézmények helyreállítását és zavartalan működésük anyagi feltételeinek biztosítását.

Az 1948. jubiláris év folyamán nagyszabású kiállításokat óhajt rendezni a közoktatásügyi kormányzat és már erre való figyelemmel is sürgősen helyre kívánjuk állítani megrongált és szétlőtt múzeumainkat és egyéb tudományos intézményeinket.

A szabadművelődés igen erélyes ütemű fejlesztésére különös gondot fordít a közoktatásügyi kormányzat.

Minden előkészület megtörtént az 1948-ban Londonban megrendezendő olimpiai játékokon való eredményes részvételünk érdekében. A tömegsport fejlesztése céljából számos vidéki sportnapot kívánunk rendezni. Külföldi mű-

velődési kapcsolataink újjászervezése érdekében egész sorát szándékozunk megkötni a kulturális egyezményeknek, elsősorban szomszédainkkal, valamint a nagyhatalmakkal.

A közelmúltban éppen azok, akik a felelősségrevonás elől gyáván megfutamodtak — akkor, mint a kormány felelős tényezői, minden ok és cél nélkül — beledobták a magyar politikai életbe a fakultatív hitoktatás kérdését. Ezzel felzaklatták népünk vallásos rétegeinek lelki nyugalmát, tápot adtak különböző találgatásokra és szakadást okoztak a magyar népben. Nyíltan és őszintén kijelentem, hogy ezt a kérdést a kormány az arra illetékes egyházi hatóságokkal egyetértve közmegelégedésre akarja és fogja megoldani. Erre reményt és biztosítékot nyújtanak azok a tárgyalások, amelyek a kormány megalakulása óta máris folynak az erre illetékesek között.

Az Igazságügyminisztérium által elkészített népbírói novella a népbíráskodás terén a jogegység biztosítására, továbbá a Népbírói Országos Tanácsának tehermentesítésével az eljárás meggyorsítására irányuló rendelkezéseket fogja tartalmazni.

A legsürgősebb feladatok közé tartozik a hároméves terv büntetőjogi védelmének törvényes szabályozása, különösen az esetleges szabotálás megelőzése, illetőleg megtorlása céljából.

A magyar büntetőtörvénykönyv életbelépése óta eltelt hosszú idő, s az azóta végbement társadalmi és gazdasági változások időszerűvé teszik új büntetőtörvénykönyv alkotását. Addig is, amíg ez a nagy munkát és megfontolást igénylő alkotás elkészül, külön törvényt fogja orvosolni a hatályos büntetőtörvénykönyv legkirívóbb fogyatkozásait.

Az elhagyott javak problémáját az e tárgyban elkészített rendelet végleges megoldáshoz fogja juttatni.

Sürgős törvényhozási rendelkezést igényel a valorizáció kérdése, amelynek nehézségeivel ez idő szerint a bírói gyakorlat igyekszik megbirkózni.

Szociális szempontból különös jelentőségű a munka törvénykönyvének megalkotása. Ez a hatalmas mű fogja ölelni a munka jogviszonyaira vonatkozó összes magánjogi és közigazgatási jogi szabályokat. A kódex megalkotásán is külön bizottság dolgozik és a törvénykönyv általános részét, továbbá a munkaügyi bíráskodásra és a kollektív szerződésekre vonatkozó fejezeteket már el is készítette.

A fiatalkorúak bűnügyeinek intézésére Budapesten külön törvényszéket szervez az igazságügyi kormányzat.

Honvédségünk fokozatos fejlesztése is a hároméves tervbe van beiktatva. Honvédségünknek jelenleg hármas feladata van. Legfontosabb feladata határaink biztosítása, ami abból áll, hogy megakadályozza az országunkba jövő és kimenő csempészek káros tevékenységét s hasonlóképpen gátat vet különböző nemkívánatos elemek be- és kiszivárgásának; második feladata a katonai épü-

letek, vagyontárgyak és honvédségi értékek őrzése, míg a harmadik feladat a honvédség keretében a katonai kiképzés biztosítása és ezzel kapcsolatban részvétel az újjáépítés nagy munkájában.

A fejlesztés során elsősorban arra törekszik a honvédelmi kormányzat, hogy megfelelő ruházattal lássa el a honvédeket, mert a magyar demokrácia nem tűrheti, hogy a honvéd a demokrácia rongyokban járó számkivetettje legyen. A fejlesztés, amely tervbe van véve, szigorúan ragaszkodik [sic!] az ország pénzügyi helyzetéhez és az elkövetkezendő költségvetési évben a polgári alkalmazottakkal együtt a honvédség az engedélyezett 20 000 fő helyett mindössze 18 000 főt fog számlálni. A honvédség féltő gonddal örködik afelett, hogy a honvédség fejlesztésére előirányzott pénz az utolsó fillérig rendeltetési helyére juttassa, de még féltékenyebben vigyáz arra hogy soraiból kirekessze mindazokat, akik a honvédségbe furakodva akarták kifejtetni káros működésüket a demokráciával szemben.

A volt hadsereg tisztikarának körülbelül 80 százaléka nyugatra menekült s ezzel tanújelét adta német- és fasisztabarát érzelmeinek. Ezek helyett a honvédség új tisztikart fog nevelni és a tisztképzés már októberben megkezdődik a Kossuth — volt Ludovika — Honvéd Akadémián. Céltudatos és fokozott munkával a hiányokat rövidesen pótolni tudjuk és a lefektetett alapelvek szerint a munka folyamatosan tovább halad a demokratikus honvédség fejlesztése terén.

A népjóléti tárca feladatkörében a kormány gondoskodni kíván arról, hogy segítséget nyújtson mindazoknak, akik betegségük, előrehaladott koruk, háborús sérülésük, vagy eltartójuk elvesztése következtében nem tudnak munkájukból megélni. Ugyanakkor azonban a kormány a betegségek és a nyomor megelőzésére is törekszik.

A népbetegségek, a gümőkór, a nemibetegségek, a trachoma és a malária elleni küzdelem nehéz és rendkívül költséges feladatát igyekszünk az adott pénzügyi lehetőségek mellett a legeredményesebben megoldani.

Továbbfejleszteti a népjóléti kormányzat az Országos Közegészségügyi Intézetet, hogy egészségvédelmi feladatait az orvostudomány haladásának megfelelően folytathassa tovább.

Kórházi ágyaink száma a háború következtében 27 000-re csökkent, amit az újjáépítés folyamán sikerült már eddig 37 000-re emelni. A nyugatra hurcolt egészségügyi anyag hazaszállítása folyamatban van. Most várjuk az első vonatokat, ezekkel több száz vagon egészségügyi anyag hazahozataláról van szó.

A gyermekvédelem terén célunk, hogy a már elhagyottá vált gyermekek helyzetét gyökeresen megjavítsuk és hogy az étkeztetéssel egybekötött kisdóvóintézetek és napközi otthonok hálózatának kiépítésével a jövőben a gyermekek elhagyottá nyilvánítását lehetőség szerint megelőzzük.

A népjóléti tárca fokozatosan megszerzezi a szociális titkári állásokat; az Országos Szociálpolitikai Intézetet pedig az állami szociálpolitika központi tudományos adatgyűjtő és feldolgozó intézetévé fejleszti ki.

A külföldi segélyakciók áldásos működését úgy kívánjuk befolyásolni, hogy azok elsősorban az inséges vidéket és az új gazdákat támogassák.

A hadifoglyok tömeges hazatérésének lebonyolítása olyan kormányfeladat, amelynek megoldása ma a legjelentősebb kérdések közé tartozik. Ez alkalommal engedjék meg nekem, hogy úgy a magam, mint a magyar kormány, valamint a Nemzetgyűlés és az egész magyar nép nevében őszinte és igaz hálánkat fejezzük ki a Szovjetunió vezetőjének, Sztálin marsallnak, aki lehetővé tette, hogy a béke ratifikálása előtt megkezdődjék hadifoglyaink hazaszállítása, mely — remélhetőleg — karácsonyra befejezést nyer és karácsony szent ünnepén idehaza lesz már minden fiú, apa és testvér, aki jelenleg hadifogságban van. A kormány gondoskodik arról, hogy a hazatértek mielőbb eljussanak otthonukba, a hazatérő betegeket ingyenes gyógykezelésben, kórházi ápolásban részesíti; a rászorulókat segíezi, részükre munkalehetőséget és földet juttat.

A hadigondozás feladatkörében a járadékellátás fokozatos felemelését, a gyógykezelésre szoruló hadirokkantak részére új gyógyintézetek létesítését és egyéb szociális segítségeket tervez a népjóléti kormányzat.

A mezőgazdasági társadalombiztosítás továbbfejlesztését a kormány egyik legfontosabb feladatának tekinti és ennek érdekében máris folyik a gyakorlati tapasztalatok és adatok gyűjtése.

Az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap szolgáltatási rendszerének fokozatos kiépítése szintén folyamatban van. Törekvésünk az, hogy a közalkalmazottak ugyanolyan szociális elbánásban részesüljenek, mint a dolgozók. Tervbe vettük még a földreform végrehajtása során nyugellátás nélkül maradt volt gazdasági alkalmazottak nyugellátásának intézményes megoldását, az orvosok nyugdíjbiztosításának újjászervezését, továbbá a gyógyszerészek önálló nyugdíjintézetének felállítását is.

A közellátásügyi tárcának az elkövetkezendőkben a programja az, hogy a gazdasági életet és forgalmat szabaddá tegye, ami szorosan kapcsolódik a kormányznak a mezőgazdasági árszínvonal kialakítására vonatkozó elhatározásával. Általánosságban azt a célt kell magunk elé tűznünk, hogy a közellátás zavartalan biztosítása minél kevesebb hatósági beavatkozást igényeljen és a szükségletkielégítést minél előbb a termelés és a fogyasztás egyensúlyhelyzete magától oldja meg.

Ez a cél azonban csak fokozatosan érhető el, mert a mezőgazdasági és ipari árszínvonal, valamint a kötött bérrendszer összhangjának a biztosítását kell elsődleges célként megjelölni és ezt kell megoldani. Ennek keretében mérlegelés tárgyává kell tenni, hogy mikor milyen mezőgazdasági termékek vagy termelvények ára tehető szabaddá.

Az utóbbi napok országos esőinek hatása alatt megjavult terméskilátások lehetővé teszik, hogy a kormány — az adógabona kivételével — minden beszo-
gáltatási kötelezettségtől eltekintsen és a dézsmát is a normális őrlési vámmal
cserélje fel.

A közellátás terén a kormányzat a szabadforgalom visszaállításában látja
az egyedüli helyes és járható utat.

A közlekedésügyi tárca költségvetésének vitája óta lépett életbe az új me-
netrend, amelynek értelmében naponta 444 személyszállító és 234 tehervonat
közlekedik az országban. A vasutasok igen nagy erőfeszítéseket tesznek a nagy
forgalom lebonyolítására és hogy a forgalom teljesítőképessége fokozódjék. Va-
súti hídjaink helyreállítása és új vasúti hidak építése folyamatban van. Az
utóbbiak közül legfontosabb a budapesti vasúti összekötő Dunahíd végleges
hídjainak megépítése. [sic!] A nagyobb hidak közül a záhonyi Tiszahidat, amely
a Szovjetunióval való kapcsolataink szempontjából elsőrangúan fontos, a jövő
hét elején akarjuk átadni a forgalomnak, a kétvágányú szolnoki vasúti Tiszahi-
dat szintén még ebben az évben.

A forint megszületése óta a közlekedési kormányzat a vasúti tarifákat úgy
állapította meg, hogy az kedvező legyen a legnagyobb, legszélesebb néprétegek
szempontjából is. Az árutarifánál azt az elvet tartja szem előtt, hogy a legfon-
tosabb közérdekű cikkek kedvezményes szállítása váljék lehetővé. Mérsékelt
díjszabást állapított meg a vasút a munkavállalók átköltözési ingóságaira, a
legfontosabb élelmezési és más közérdekű cikkekre, mint például a tejre, bur-
gonyára és friss zöldségre.

Az új gazdák megsegítése céljából az új gazdák vetőmagvaira, új és javítás-
ra küldött mezőgazdasági gépeire ugyancsak mérsékelt tarifa vonatkozik. A
parasztság érdekében gabonára, hüvelyesre, olajos magvakra és őrleményekre
30 százalékos, vöröshagymára 20 százalékos, burgonyára és fejeskáposztára
pedig mintegy 40 százalékos kedvezményt engedélyeztünk. A főváros dolgozó-
inak ellátása érdekében pedig június 1-jétől kezdve ezenkívül újabb 20 százalé-
kos kedvezményes tarifával lehet a nagyvásártelepre szállítani zöldséget,
főzeléket és vöröshagymát.

A posta eredményes munkáját legjobban az bizonyítja, hogy míg 1945
tavaszán az egész országban csak 3800 levélszekrény volt kifüggesztve, ma
már 6800 postaládába dobhatja be a közönség a leveleit. Távbeszélőforgalmunk
szempontjából pedig az a helyzet, hogy míg a felszabadulás után egyetlen
távbeszélő-állomás sem működött, addig ma Budapesten 35 000 főállomás,
vidéken pedig 25 000 távbeszélő-állomás működik.

Az egész magyar közvélemény, de az egész világ közvéleménye is a legna-
gyobb érdeklődéssel hídjaink újjáépítése felé fordul. Jelenleg a legnagyobb fi-
gyelem a Margit híd újjáépítését kíséri. Minden erővel arra törekszik a

kormányzat, hogy a híd félszélességében folyó év végére már átadható legyen a forgalomnak. A Tiszán a kisari, a tiszai és szegedi hidak építése folyik.

A hatalmas károk ellenére az állami közutak 70 százalékát már helyreállítottuk. A hároméves terv keretében a legfontosabb az, hogy a falvakat és a tanyákat bekötőutakkal lássuk el.

Mindent elkövet a kormányzat, hogy a nagy tömegek szórakoztatója, a rádió minél jobb legyen. Komoly erőfeszítéseket tesz a Posta nagyteljesítményű korszerű adóberendezések létesítésére és az a terve, hogy az új lakihegyi 135 kilowattos nagyadó még ebben az évben megkezdje működését.

A repülőterek helyreállítása, a rádió és a meteorológiai szolgálat újjászervezése lehetővé tette, hogy a Magyar-Szovjet Légiforgalmi Részvénytársaság belföldi járatait az ország valamennyi vidéki gócpontjával kiépítse. A békeszerződés életbelépése előtt a rendszeres külföldi járatok megindítása elé egyelőre még akadályok gördülnek, de tárgyalások folynak a környező államok kormányaival a nemzetközi légiforgalom mielőbbi felvételére.

A felszabadulás után igen nagy erőfeszítéseket végzett a közlekedési kormányzat, hogy az automobilizmust ismét életrekeltsse. A legszélesebb rétegek szakmai nevelése érdekében életre hívta a demokratizált Köztársasági Magyar Automobil Clubot. Ez a motorizáció propagálását, új autós-generáció nevelését tűzte ki céljául, s a kisembereknek a gépjárművekhez való könnyebb juttatása céljából lehetővé tettük, hogy a 125 köbcentiméteren aluli motorkerékpárok vizsga nélkül legyenek vezethetők.

A MATEOSz szervezetét a kor követelményeinek megfelelően átdolgoztuk és különös tekintettel vagyunk arra, hogy az engedélyeket minél nagyobb számban kisemberek kapják.

A hároméves terv újjáépítési programjának előkészítő munkálatai már befejeződtek. A háborús épületkárok helyreállítása terén az épületjavítási alapnak az 1947/48. költségvetési évben 62 millió forintba becsülhető bevétele lehetővé fogja tenni Budapest és a 19 legtöbb háborús kárt szenvedett város épületkárainak legalább részben való helyreállítását.

A kormányzat — számolva az 1848. évi szabadságharc százéves évfordulójára várható idegenforgalommal — az elpusztult budapesti szállodák helyreállításának előmozdítása érdekében megkezdett hitelakciót is fejleszteni óhajtja. 74 budapesti és 105 vidéki középület helyreállítási munkálatai máris folyamatban vannak. E munkálatoknál több mint háromezer építőmunkást foglalkoztatunk. Az Építési és Közmunkaiügyi Minisztérium Duna-hidakat, valamint Rába-gátat is épít.

A kormány a legközelebbi minisztertanácsok egyikén foglalkozik a minisztérium által előterjesztett Országos Házépítő Szövetkezet létesítése tárgyában kiadandó rendelettervezettel.

E rendelet a földreform során földhöz és házhelyhez juttatottak, elsősorban a gazdasági cselédek házépítő tevékenységét fogja nagy mértékben előmoz-

dítani és lehetővé teszi, hogy állami támogatással és körülbelül 300 000 kisem-ber munkaerőjének a házépítő szövetkezeti mozgalomba való bekapcsolásával a vidéken nagyarányú építkezés induljon meg. Az új falusi lakások korszerűen és az egészségügyi kívánalmaknak megfelelően fognak felépülni. Ugyancsak megindult Pécsen 300, Debrecenben 100 kislakás építkezése. Vidéki kisebb városokban és falvakban 6–7 millió forintot fogunk kislakásépítkezésekre fordítani.

Az építőiparok ügyeinek korszerű szabályozását, az építkezések olcsóbbá tételét és ésszerűsítését, a szabványosítást a kormányzat fontos feladatának tekinti és az építőipari törvénytervezetet rövid időn belül a Nemzetgyűlés elé fogja terjeszteni.

A vidéki építkezések megkönnyítése és a középítkezések végrehajtása szakszerűségének biztosítása céljából az építés- és közmunkaügyi igazgatás vidéki szervezeteinek fokozatos kiépítése szintén folyamatban van. Egészséges településeket, lakásokat és egyéb épületeket nem lehet pusztán szabályrendeletekkel életrehozni; a helyszínen is kell üzleti szakember, aki szaktudásával a kivitelezésnél is segít az eddig elhanyagolt falusi népességnek.

A kormányzat a közmunkakötelezettség teljesítésével kapcsolatban új intézkedések kiadását tervezi, melynek célja egyrészt a közmunkaválltság mértékének progresszív megállapítása, másrészt az eddig kiadott rendeletek egységesítése.

A munkaerőgazdálkodás terén fontos feladat a munkaerőszükségletnek megfelelő átképző tanfolyamok rendezése, különös tekintettel a hároméves terv végrehajtása során várható munkaerőszükségletre és a hadifogságból hazatérő munkaerők munkábaállítására.

A Tájékoztatásügyi Minisztérium, t. Nemzetgyűlés, feladatának tekinti, hogy a múlt évben kiadott lapengedélyek fölött a nehéz papírellátási viszonyok szerint döntsön, továbbá, hogy a papírelosztást szabályozza, feladatának tekinti a bel- és külföldi propagandának, a külföldi kapcsolatoknak kiépítését, a külföldi sajtó, továbbá a külföldi államok tájékoztatásügyi szolgálatának figyelemmel kísérését.

Ehhez a feladathoz újabb igen fontos megbízást is kapott a minisztérium az 1848-as centenáriumi évek ünnepeinek központi irányításával. Ezeket a feladatokat a minisztérium eddig is a legszűkösebb anyagi lehetőségek mellett, igen szűkre szabott költségvetés keretében, de a lehetőségek kihasználásával máris elvégezte.

Szükséges, hogy a Nemzetgyűlés a jövő költségvetési évben a rá váró feladatok anyagi feltételeit a tényleges szükségletnek megfelelően állapítsa meg. Nem mehetünk el ugyanis közönnnyel ama tény mellett, hogy a centenáris ünnepek nyújtanak nekünk alkalmat arra, hogy az egész világot megismer- tessük a felszabadult Magyarország politikai, társadalmi, gazdasági és kulturá-

lis berendezkedésével és a centenárium során ránk váró nagy idegenforgalom lesz hivatva véglegesen elosztatni azt a sok félreértést, hamis hírt és a valóságnak meg nem felelő beállítást, amely Magyarország felől a reakció állandó propagandája révén külföldön elterjedt. Éppen ezért ezek a körülmények nemcsak fontossá teszik a Tájékoztatásügyi Minisztérium működését, hanem a következő évekre működésének kiterjesztése látszik fontosnak és szükségesnek.

T. Nemzetgyűlés! Ezek voltak azok a kormányzati szempontok és elvek, amelyek az új kormány politikájának alapjai. Nagyon jól tudom, t. Nemzetgyűlés, hogy minden program annyit ér, amennyit megvalósítanak belőle. Midőn 1931-ben szülőföldem parasztsága első ízben választott meg képviselőjévé, a mandátum átvételekor azt ígértem, hogy tisztességgel és becsülettel fogom szolgálni a magyar népet, a magyar hazát. Ma is ezzel az ígérettel fog neki a kormány minden egyes tagja a munkának: tisztességgel és becsülettel szolgáljuk a dolgozó magyar népet, hazánkat és demokráciánkat. Készek vagyunk a demokráciát minden rendelkezésünkre álló törvényes eszközzel megvédeni és meg fogjuk akadályozni, hogy bárki bárhogyan is éket verjen a demokrácia tisztán érző hívei közé.

T. Nemzetgyűlés! Az előző kormány által a Nemzetgyűléshez előterjesztett javaslatok közül a kormány nem tartja fenn az igazságügyminiszter úr által előterjesztett azt a javaslatot, amely »a népbíráskodással kapcsolatos egyes rendelkezésekről« szól, ellenben fenntartja a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr javaslatát a »paraszt és munkás származású szegény és tehetséges gyermekek kollégiumi neveltetésének biztosításáról«, továbbá »a Magyar Népi Művelődési Intézetről«, végül a »levéltárügy rendezéséről« szóló törvényjavaslatokat. Ugyancsak fenntartja az igazságügyminiszter úr törvényjavaslatát »a nemzetgyűlési képviselők összeférhetlensége tárgyában alkotott 1946:XXVI. tc. kiegészítéséről«, s fenntartja az igazságügyminiszter úr által előterjesztett »a nemzetközi munkaügyi szervezet 1926. évben módosított alkotmányának becikkelyezéséről«, továbbá »a nemzetközi munkaügyi szervezet első huszonnyolc értekezletén elfogadott egyezmények zárócíkkéinek módosításáról« szóló 1946. évi egyezmény becikkelyezéséről« szóló javaslatokat.

Kérem, hogy az előző kormányhoz előterjesztett és bejegyzett interpellációkat a Nemzetgyűlés törölje.

T. Nemzetgyűlés! Munkára és a kormányprogram megvalósítására a kormányt két szempont kötelezi: nehéz helyzetünk és céljaink. Céljaink világosan állnak előttünk. A kormány vállalja kötelessége teljesítését, de a felelősség nemcsak a kormány tagjait terheli, hanem egyenlő mértékben a Nemzetgyűlés tagjait is. Erre a közös munkára kérem a Nemzetgyűlés bizalmát és segítségét.

A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT — FELTEHETŐLEG RÁKOSI MÁTYÁS
ÁLTAL — KÉSZÍTETT MEGJEGYZÉSEI DINNYÉS LAJOS NEMZETGYŰ-
LÉSI BEMUTATKOZÓ BESZÉDÉNEK TERVEZETÉHEZ

Általános megjegyzések

Az összeesküvésről konkrétan kell beszélni. Leghelyesebb volna a kisgazdapárt Politikai Bizottsága által a múlt héten elfogadott szöveget idézni. Elővi-
gyázatból mellékelem. Ugyanúgy a kormányváltozás körülményeit is legjobb
az Elnök úr rádióbeszédében foglaltakkal idézni. A szöveget, melyet a vasárna-
pi lapok hoztak átadtam.

A 3 éves tervről sokkal konkrétan kell beszélni. A számokat, amelyek a
szövegben gyakran hamisak, ha nem tudod leellenőriztetni, úgy inkább hagyd
el. A hangsúlyt arra kell fektesd, hogy a 3 éves terv irányt vesz arra, hogy
megszüntesse azt a gazdasági, kulturális és szociális különbséget, mely eddig a
falut a várostól elválasztotta. Ebben mutatkozik a demokrácia falupolitikájá-
nak ellentéte a régi úri rend falupolitikájával szemben.

Feltétlenül ki kell hangsúlyozni az összeesküvéssel kapcsolatban, hogy
Nagy Ferencékkel szemben az új kormány feje semmi körülmények közt nem
fogja megengedni, hogy a parasztságot szembeállítsák a munkássággal és az
így előálló veszekedésben a reakció legyen a nevető harmadik.

A szövetkezet kérdésénél jó volna kihangsúlyozni, hogy a szövetkezetek
állami támogatása főleg a beruházásokra vonatkozik, és a szövetkezetek ilyen
támogatása semmiképpen nem irányul a tisztas kereskedelem és a kisipar
ellen. A kormány a kiskereskedelmet és a kisipart is teljes erővel támogatni
akarja.

A bankok államosításának kérdésében jó volna hangsúlyozni, hogy Te vol-
tál az, aki a kisgazdapárt egyes képviselőivel szemben azonnal a bankok álla-
mosítása mellett foglaltál állást, s ezt az álláspontodat természetesen most is
fenntartod azzal, hogy a 3 éves terv végrehajtásának megkezdésével, augusztus
1-jével a legnagyobb bankoknak már államosítva kell lenniök.

Feltétlenül beszélni kellene a beszolgáltatásról, esetleg a közellátási mi-
nisztérium kérdéséről. Ki kellene jelenteni, hogy az irányt a szabadforgalomra
veszed, s reméled, hogy az utolsó napok országos esőinek hatása alatt megja-
vult terméskilátások lehetővé teszik, hogy kormányod az adógabona kivételé-
vel, minden beszolgáltatástól eltekinthet és a dézsmát is a normális órlelési
vámval cserélhetik fel.

A hadifogoly-kérdésről szólva, annak a reményednek adhatnál kifejezést,
hogy a magyar népnek ez a fájó sebé, a fasiszta háborúnak ez a gyötrő hagyaté-
ka karácsonyra remélhetőleg olyan módon nyer elintézését, hogy Sztálin gene-

ralisszimusz nagylelkű gesztusa következtében, karácsonyig valamennyien hazatérnek. Ezzel kapcsolatban egy meleg mondat nem ártana erről a lépésről, mely újabb tanúbizonysága annak, hogy Sztálin generalisszimusz nemcsak megérti a magyar nép gondjait és bajait, hanem ahol módjában van, segít is rajta.

Saját magadra vonatkozóan a bevezetésben jó volna megemlíteni, hogy nem volt könnyű feladat számodra vállalni a miniszterelnökséget, de pártod hívó szavára, mint mindig, ezúttal is rendelkezésre álltál.

Erre a kérdésre a befejezésnél, a 44. oldalon még egyszer vissza kell térni, hangoztatnod kellene, hogy mennyire össze vagy nőve pártoddal, hogy egyik megalapítója vagy, hogy vállvetve harcoltál, már Gál Gaszton alatt a parasztság érdekeiért, a harácsoló kartellek és nagybankok ellen, hogy Bajcsy Zsilinszky Endrének fegyvertársa voltál stb. Erre a külföld felé is szükség van. Jó volna megemlíteni, hogy minisztériumodnak egyetlen olyan tagja nincs, aki a meglévő kormányban benne ne lett volna, ami az ország ügyeinek zavartalan továbbvitelét biztosítja és egyben külön cáfolata annak, mintha itt valami puccsszerű változás volna.

A konkrét kérdésekhez.

A második oldal első harmadában melegen megemlékezni arról, hogy a bevetett terület elérte az 1938-ast, ami a magyar földműves társadalom, de különösen az új gazdák szorgalmát, áldozatkészségét és hazaszeretetét mutatja. Feltétlenül néhány meleg szót kellene a bányászokról, akik a bányákban történt rombolások dacára, már közeljárnak az 1938-as termeléshez, a vasutasokról és postásokról, akik újra a régi Európa-hírű pontossággal és fegyelemmel dolgoznak, a hídverőkről és az ipari munkásság teljesítményeiről. Ezzel kapcsolatban a paraszt-munkás összefogás nemzetet és demokráciát építő jelentőségéről.

Az 5. oldalon, a közepén, a háborúval kapcsolatban rámutatni, hogy az mennyire idegen, nem magyar célokat szolgált és odadobta a magyarság színevaját német ágyútölteléknek. A 6. oldalon az első bekezdés végén a függetlenségünkkel kapcsolatban elhagynám azt a mondatot, amely az orosz államférfiak szerepére hivatkozik.

A külügynél különválasztandónak tartanám (6. oldal végén) az Egyesült Államokat, Angliát a Szovjetuniótól. Valahogy így: Külpolitikánk alapja nem lehet más, mint a demokratikus egészséges viszony az összes államokhoz, köztük az Egyesült Államokhoz és Angliához. Rajta leszünk, hogy e két Angolszász birodalom megértse nehéz problémáinkat és ennek megfelelően támogassa hazánk talpraállítására irányuló áldozatos erőfeszítéseinket. De nem feledhetjük el, hogy külpolitikánk döntő tényezője a közvetlen szomszédainkhoz való őszinte baráti viszony kell, hogy legyen. Ez vonatkozik nem-

csak a baráti Jugoszláviára, melynek hősi népe — Titó marsallal az élén — az utolsó két esztendő folyamán annyiszor adta tanújelét annak, hogy a demokratikus magyar népben más szomszédot lát, mint Horthy úri Magyarországaiban. Vonatkozik ez Romániára, melynek miniszterelnökét néhány héttel ezelőtt volt szerencsénk fővárosunkban üdvözölhetni. Áll ez Csehszlovákiára is, melylyel nemrégiben véglegesítettük az önkéntes népcserére vonatkozó egyezményt, abban a reményben, hogy a szlovákiai magyarság demokratikus jogainak biztosítása után, végleg helyreáll a két egymásra utalt szomszéd nép egészséges jó viszonya. De különösen áll ez új szomszédunkra a hatalmas Szovjetunióra, mely sok tízezer hősi fiát áldozta fel azért, hogy leverje a magyar nép kezéről a német fasiszta bilincset. A magyar földben nyugvó vöröskatonák elhullajtott vére a záloga annak, hogy azt az őszinte és baráti viszonyt, amely a Szovjetunióval kiépülőben van, nem engedjük többé megzavarni stb.

Feltétlenül meg kellene bélyegezni a disszidens és hazaáruló diplomatákat és a demokráciával, meg a néppel összenőtt képviselőket kell követelni.

A belügynél (10. oldal kezdete) nem említeném a népi kollégiumokat, ezeket közoktatásnál venném elő, annak hangsúlyozásával, hogy fejlesztésük a parasztság és a munkásság bekapcsolását jelenti a nemzeti kultúrába, ahonnan a régi rendszer kizárta őket. A rendőrségnél (utolsó bekezdés) megemlíteném a *demokratikus* parasztfjak bevonását a rendőrtisztikarba.

A földművelésügynél jóval többet szólnék az új gazdákról, és az egész szakaszt a többi tárcákhoz arányosítva lerövidíteném.

A pénzügynél jobban kihangsúlyoznám azt a tételt, hogy a tehetősebbeket az eddiginél hasonlíthatatlanul jobban bele kell vonni a közteherviselésbe. („Fizessenek a gazdagok.”) A 19. oldal második bekezdésénél a külföldi kölcsönökről úgy nyilatkoznék, hogy örömmel fogadunk minden ilyen kölcsönt, ha nincsen politikai feltételekhez kötve. A békeszerződésben lefektetett jóvátételről, mely súlyos gondot jelent a magyar nép számára, meg kellene említeni, hogy mint eddig, a jövőben is vállalt kötelezettségeinknek megfelelően, pontosan akarjuk teljesíteni. Itt elhagynám a nagyhatalmak jóindulatú megértését, valamint a 400 000 fontos angol ajándékot is.

Vallás és közoktatás kérdésénél lehetetlen hallgatni a szabad vallásoktatásról. Azt kellene mondani, hogy ezt a kérdést a kormány az erre illetékes egyházi hatóságokkal egyetértve, közmegelekedésre akarja és fogja megoldani. Az állami tankönyvek kötelező használatáról is meg kellene emlékezni, erősen aláhúзва annak gazdasági jelentőségét (olcsó stb.) is.

A közellátásnál feltétlenül élesebben a beszolgáltatását eltörlését. [sic!]

A végszóban a nemzeti demokratikus erők összefogását és a demokratikus koalíciót erőteljesen ki kellene hangsúlyozni. A végén néhány meleg közvetlen mondat a Nemzetgyűlés tagjaihoz arról, hogy a magyar nép elvárja tőlük, hogy egyedül és kizárólag sokat szenvedett hazánk talpraállításának és felvirágozta-

tásának ügyét tartsák szem előtt, mely ügyet a miniszterelnök is minden erejével szolgálni kívánja és ehhez kéri a bizalmat.

PIL 274. f. 7. cs. 147. ó. e. 2-5. p.

Gépel, aláírás nélküli fogalmazvány.

A feljegyzést a következő, ugyancsak aláírás nélküli levél kíséretében küldték meg Dinnyésnek: „Kedves Barátom! A pártközi értekezlet határozatának megfelelően, mellékelten küldöm a holnapi beszédedhez három és féloldal terjedelmű megjegyzéseimet. Baráti tisztelettel!”

Az irat mellett megtalálható Dinnyés Lajos beszédének tervezete. Ennek közlésétől eltekintettünk, mivel az elhangzott beszéd szövegéből pontosabban követhető, hogy mit vett figyelembe az észrevételekből.

A MINISZTERTANÁCSI JEGYZŐKÖNYVEK (szerkesztési szempontok)

A minisztertanácsi jegyzőkönyveket a Magyar Országos Levéltár a XIX-A-83-a jelzetet viselő fondjában, illetve állagában őrzi. A jelen kötet Dinnyés Lajos első kormányának (1947. június 2. – szeptember 19.) valamennyi, egykorú számozás szerinti — minthogy a minisztertanács üléseit, illetve ezek jegyzőkönyveit 1944. december 23-ától kezdve folyamatos sorszámmal látták el — 181–202., összesen 22 ülésének jegyzőkönyvét tartalmazza.

A jegyzőkönyvek eredeti, a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető hitelesítő aláírásával — és az adott ülésen résztvevő miniszterek, esetleg államtitkárok kézjeggyével — ellátott formában maradtak fenn, a közlés alapját ezek képezik.

A jegyzőkönyvek mellett általában megtalálhatók — tárcánként csoportosítottan borítékokba helyezve — az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések egykorúlag hitelesített sokszorosított formában, az ügyet kezdeményező miniszter vagy a politikai államtitkár aláírásával ellátott kísérőlevéllel együtt. A borítólapokon szerepel az adott tárca által előterjesztett napirendi pontok jegyzéke és az egyes napirendi pontokkal kapcsolatos, a Miniszterelnökségen rávezetett megjegyzés is.

Arra törekedtünk, hogy a kötet teljes képet nyújtson az első Dinnyés-kormány minisztertanácsi jegyzőkönyveiről, a hozzájuk tartozó dokumentumokról. A jegyzőkönyveket teljes szövegükben publikáltuk. Minden egyes jegyzőkönyvet — mellékleteivel együtt — önálló és egységes dokumentumként kezeltünk. A könnyebb áttekinthetőség céljából az eredeti sorszámozás mellett a jegyzőkönyveket 1-től 22-ig terjedően szögletes zárójelbe helyezett külön számokkal is elláttuk.

A sorszám alatt, az eredeti formának megfelelően szerepel minden jegyzőkönyv elején az ülés kelte, az elnöklést ellátó miniszterelnök vagy miniszterelnökhelyettes neve és a jelenlévők felsorolása. Ezt követik a jegyzőkönyvenként előlről kezdődő sorszámmal ellátott egyes napirendi pontok, hasábosan írva: a lap baloldalán az előterjesztés, illetve tárgyalás, míg a jobboldalán a hozott határozat.

Az egyes jegyzőkönyvekhez tartozó előterjesztésekről minden esetben tájékoztatást adtunk. A legfontosabb napirendi pontokhoz tartozó előterjesztéseket az adott jegyzőkönyv mellékleteként teljes terjedelmükben közöltük, akkor is, ha történetesen a jegyzőkönyv mellett nem található meg, de valamely más levéltári fondban sikerült felkutatnunk. A kevésbé fontos napirendi pontok előterjesztéseit — ha több információt nyújtanak, mint ami magában a jegyzőkönyvben olvasható a kérdésről — bőséges kivonat formájában jegyzetben közöltük. Megemlítettük jegyzetben az előterjesztés meglétét azonban akkor is, ha részletesebb információt nem tartalmaz.

A jegyzőkönyvnek a mellékleteit a jegyzőkönyv után, annak sorszámát az a-b-c betűvel tört jelzéssel ellátva helyeztük el a kötetben, utalva egyben arra, hogy az adott jegyzőkönyv melyik napirendi pontjához tartozik, pl.: 13/b. sz. melléklet (a 13/12. napirendi ponthoz).

Az egyes dokumentumok (e szempontból önálló dokumentumnak véve a mellékleteket is) után szerkesztői záradék (legenda) található, amely a dokumentum egészére vonatkozó forráskritikai megjegyzéseket tartalmazza. Nem adtuk meg azonban itt a jegyzőkönyvek őrzési helyét, mivel ezek kivétel nélkül a MOL XIX-A-83-a jelű állagban találhatók, s ugyanezt a megoldást követhetjük az előterjesztések túlnyomó része esetében is, ezek egy kisebb hányadát azonban más fondokban fellelt példány alapján közöltük, ilyenkor az eredeti őrzési helyet természetesen feltüntettük. A szerkesztői záradékban adtunk tájékoztatást az irat jellegéről, előállításának módjáról, eredetiségéről, a rajta található, az irat egészére vonatkozó megjegyzésekről, aláírásokról, a hitelesítésről, az esetleges pecsétlenyomatról; ugyancsak itt szoltunk az irathoz tartozó mellékletekről és az egykorú napirendi jegyzékekről, a jegyzékeken olvasható megjegyzésekről s arról, hogy e jegyzékekben szereplő, de az adott ülésen nem tárgyalt kérdéseket melyik minisztertanácsi ülésen tűzték napirendre.

A szerkesztői záradék után található az adott iratban tárgyalt kérdésre vonatkozó egykorú ügyintézési, esetleg történelmi, vagy bibliográfiai tájékoztatás (a kommentár). Jegyzőkönyvek esetében ilyen jellegű tájékoztatásra csak akkor került sor, ha az egész jegyzőkönyv egyetlen napirendi ponttal foglalkozott, gyakrabban volt alkalom erre az egyes mellékletek esetében.

Mind a jegyzőkönyvek egyes napirendi pontjaihoz, mind pedig a mellékletek egyes részeihez fűzött szöveggkritikai megjegyzéseket, vagy tárgyi magyarázatokat lapalji jegyzetekben adtuk meg, ezeket dokumentumonként előlről kezdődő sorszámokkal láttuk el.

A szerkesztésnél a szöveghű közléshez ragaszkodtunk. Ettől csak annyiban tértünk el, hogy az esetleges elírásokat — amennyiben efelől teljesen bizonyosak voltunk — korigáltuk, de ezt jegyzetben feltüntettük; más esetben szögletes zárójelbe helyeztük a tőlünk származó szövegkiegészítéseket. Változtatlanul hagytuk a feltűnő, esetleg csak a mondat teljes átírásával javítható szövegezési hibákat, ilyen esetben [sic!] jelölést alkalmaztunk. A helyesírásnál a ma érvényben lévő szabályokat vettük alapul.

A kötetben közlésre került jegyzőkönyvi anyagot létrehozó kormányról, a tevékenységét meghatározó körülményekről, a munkáját segítő hivatali apparátusról, a kormányzat tisztviselői karáról és magának a minisztertanácsnak a működéséről rövid bevezető tanulmányban igyekeztünk összefoglalóan tájékoztatást nyújtani.

A kötet használatát az ülések napirendi pontjainak a jegyzéke, továbbá háromféle mutató könnyíti meg. A tárgymutató a napirendi pontok címeiben

található tárgyi elemekről az igazgatási ágazatoknak nagyjából megfelelő alfabetikus csoportosítás szerint ad tájékoztatást, feltüntetve a megfelelő jegyzőkönyv, valamint napirendi pont számát. A földrajzi mutató és a személynévmutató alfabetikus rendben ad tájékoztatást a kötetben előforduló nevekről, utalva a megfelelő oldalszámra. A személynévmutatóban kurzivált oldalszámmal utalunk arra a helyre, ahol az adott személyről részletesebb adatok találhatóak. Itt jegyezzük meg, hogy a magyar hivatali apparátusban helyetfoglaló személyek közül általában csak az V. fizetési osztályba, illetve az ennél magasabb fizetési osztályokba tartozó tisztviselők személyi adatainak felderítésére törekedtünk.

Táblázat nyújt áttekintést az egyes ülések résztvevőiről, kurzív betűkkel jelölve a minisztereket. A kötetben előforduló – nem közhasználatú rövidítésekről jegyzék ad tájékoztatást. Hasonló módon külön jegyzékekben adtuk meg a kötetben hivatkozott levéltári fondok kódjeleinek feloldását, valamint a kötetben rövidített formában jelzett sajtótermékek és művek bibliográfiai adatait.

*

A jelen kötet az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok Bizottságának, valamint a Nemzeti Kulturális Alap Levéltári Szakkollégiumának nagyvonalú támogatásával jöhetett létre, amiért ezúton is köszönetet mondok. Köszönetet mondok továbbá az Országos Levéltár és a Politikátörténeti Intézet Levéltára valamint a megyei levéltárak vezetői és munkatársai által a kötet elkészítéséhez, a jegyzetanyag felkutatásához, összegyűjtéséhez nyújtott készséges segítségért, külön köszönöm Gyarmati Györgynek, a Pécsi Tudományegyetem tanárának, Vass Istvánnak, a Magyar Országos Levéltár főosztályvezetőjének és Vida Istvánnak, a Történettudományi Intézet főmunkatársának értékes segítségét.

Megköszönöm Faludi Pálnénak a kötet leírása és Pál Lajosnak a nyomdai előkészítés terén végzett gondos munkáját.

Budapest, 1999. augusztus

1. 1947. június 2.

[1.] 181.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi június 2-án déli 1 órakor Dinnyés Lajos elnöklete alatt tartott
rendkívüli minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Szakasits Árpád államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőjében, Koszér Nándor¹ államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[1.]

[Dinnyés] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanács ülését. Most, amikor az első alkalommal ülnek össze, őszinte baráti szívvvel üdvözlöi valamennyi minisztertársát s arra kéri őket, hogy nagy ügybuzgalommal és szeretettel legyenek segítségére az újjáépítés terén a hároméves terv keretében. Baráti-
lag is kéri őket, legyenek segítségére, mert egyedül csak az ő bizalmuk folytán vállalta ezt a nagy feladatot s amennyiben ebben a bizalomban törés fog mutatkozni, úgy a szükséges személyi változtatás tekintetében az ő személye egy pillanatnyilag [sic!] sem lehet akadály. A minisztertanács elnökségében két államtitkári kérdésnek a tárgyalását terjeszti elő. A Jóváértélt Hivatal elnökének a megerősítését és politikai államtitkárrá való kinevezését, valamint a Gazdasági Főtanács főtitkárnak újbóli kinevezését. A Jóváértélt Hivatal elnökének javasolja Pesta László kinevezését, mint politikai államtitkárt, s a Gazdasági

¹ Koszér Nándor (1904–1979) gazdálkodó. 1931-ben belépett a Független Kisgazdapártba, 1941-től részt vett a Parasztszövetség munkájában. 1944 decemberében a Baranya vármegyei és a pécsi városi Nemzeti Bizottság, majd a vármegyei és a városi törvényhatósági bizottság tagja. 1945 augusztusától pártja Országos Intéző Bizottságának tagja. 1945. június 24-én beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, november 4-én a Nemzetgyűlésbe. 1947. január 11-étől 1948. december 8-áig a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium politikai államtitkára. 1956-ban Pécsért részt vett a kisgazdapárt újjászervezésében.

² Pesta László (1902–1998) orvos. 1927-től Vácott dolgozott, 1937-től 1947-ig Újpest tisztiorvosa. 1945-ben belépett a kisgazdapártba. 1944–1945-ben az újpesti Nemzeti Bizottság elnöke,

1. 1947. június 2.

Főtanács főtitkárává Vas Zoltán politikai államtitkárt² javasolja újból kinevezni.

Minisztertanács Pesta Lászlónak a Jóvátételi Hivatal elnökévé való kinevezéséhez, valamint Vas Zoltánnak a Gazdasági Főtanács főtitkárává és politikai államtitkárrá való kinevezéséhez hozzájárult.

2.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: A távollévő Nyárádi Miklós pénzügyminiszter helyettesítésére dr. Bárányos Károly földművelésügyi minisztert, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter helyettesítésére pedig Bán Antal iparügyi minisztert kéri fel.³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

3.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: Az egyes kormánybiztosok személyére történő kinevezések illetve megerősítések kérdését pártközi értekezlet elé kell vinni. A pártok egymás közötti letárgyalása után a legközelebbi minisztertanács elé hozandó.

a képviselőtestület, illetve a Pest vármegyei törvényhatósági bizottság tagja. 1945 júniusában bevásztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, november 4-én pedig a Nemzetgyűlésbe. 1947-ben a Népjóléti Minisztérium közegészségügyi főtitkárviselője, 1947. április 24-én a Miniszterelnökség politikai államtitkárává, egyúttal a Jóvátételi Hivatal vezetőjévé nevezték ki. 1947-től 1990-ig országgyűlési képviselő. 1948 áprilisától részt vett a kisgazdapárt országos vezetésében, 1949-től pártigazgató. Ugyancsak 1949-ben kinevezték a Pénzügyminisztérium államtitkárává. 1950-től 1965-ig a Fővárosi Tanács Végrehajtóbizottságának elnökhelyettese, majd a Kulturális Kapcsolatok Intézetének alelnöke. Nyugdíjazása után is több társadalmi szervezet vezetésében foglalt helyet.

A Jóvátételi Hivatalt az 1500/1946. ME sz. rendelettel (MK 1946. február 12.) hozták létre. A fegyverszüneti egyezményből, majd később a békeszerződésből Magyarországra hárult jóvátételi és más gazdasági kötelezettségek teljesítésével járó feladatokat látta el. Átvette az ekkor megszüntetett Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság, a Jóvátételi Kormánybiztosság és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatalának feladatait.

Vas (Weinberger) Zoltán (1903–1983) újságíró. Az illegális kommunista szervezkedésben való részvétel miatt 1921-ben, majd 1925-ben ismételtelen elítélték. 1940-ben államközi megállapodás alapján a Szovjetunióba távozhatott. 1944 végén hazatérve a Magyar Kommunista Párt, majd a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének tagja. Budapest törvényhatósági bizottságának tagja, közellátási kormánybiztosa, majd polgármestere volt. 1945. december 5-étől miniszterelnökségi politikai államtitkár és az ekkor alakult Gazdasági Főtanács főtitkára. 1947-től a Tervgazdasági Tanács tagja, 1949-től az Országos Tervhivatal elnöke, a Népgazdasági Tanács tagja. 1956-ban Nagy Imre kormányának közellátási kormánybiztosa. 1956 után pártonkívüliként irodalmi tevékenységet folytatott.

A 12 090/1945. ME sz. rendelettel (MK 1946. január 9.) létrehozott Gazdasági Főtanács a kormány gazdasági kabinetjeként működött. Megszüntetéséről a 4083/1949. Korm. sz. rendelet (MKRT 1949. április 11.) intézkedett.

³ Nyárádi és Rónai miniszter a Moszkvában folyó pénzügyi, illetve kereskedelmi tárgyaláson vett részt. Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 8. és a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 53. napirendi pontját és jegyzetét.

1. 1947. június 2.

Rákosi Mátyás államminiszter: Csak ne legyen túl hosszú ez az idő, lássák, hogy a krízis hamar megoldódott, kéri, hogy még a holnapi nap folyamán hívják össze a pártközi értekezletet.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* A pártközi értekezlet idejéül folyó hó 3. napján[ak] du. 7 óráját jelöli meg. Kéri a pártvezéretet, hogy a pártjuk képviselteséről gondoskodjanak.⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

4.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* A következő kérdés, amire nézve döntést kell hozni, a parlament összehívása. A parlament összehívása előtt, hétfőre javasolja az első, rendes heti minisztertanács megtartását. A tárca körébe tartozó elgondolásaikat és tervüket juttassák el a miniszterek őhozzá, hogy 8 napon belül a kormány bemutatkozassék. Június 10-ére kellene a Nemzetgyűlést összehívni, mert voltaképpen a kinevezés a mai minisztertanáccsal vált teljessé.⁵

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Lesznek törvényjavaslatok, amiket azonnal be kell nyújtani. Így a békeszerződés becikkelyezése.⁶

[*Bán*] *Iparügyi miniszter:* Felveti a bányák államosításának kérdésével kapcsolatban a kártalanítást, amelyre az az állásfoglalása, hogy folyó év végéig történjék halasztás. Ilyen javaslatot tervez.⁷

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter:* A minisztérium kész az egyetemes tankönyvre vonatkozó tervvel, ami feltétlen kívánatos és sürgős. Mind pénzügyi, mind jogi és technikai téren készen áll a javaslat, csak a parlamenti szentesítést kívánja. Az oktatás demokratizálása szempontjából ezt teljesen elegendőnek tartja egyelőre s úgy véli, hogy a fakultatív hitoktatás kérdését most ne vessük fel. Politikailag nem lenne ez időszerű.

⁴ A pártközi értekezlet jegyzőkönyvét nem sikerült megtalálni.

⁵ A kormány programjának, azaz a miniszterelnök parlamenti bemutatkozó beszédének az előkészítését szolgáló, a tárcák által készített elaborátumok — már ami a földművelésügy, az ipar, a közellátás és a közlekedésügy kérdéseit illeti — megtalálhatók Dinnyés Lajos miniszterelnöki felhivatalos levelezésében. (MOL-XIX-A-1-f, 7. d. Közérdekű ügyek 1947. B-U feliratú dosszié) A program külügyi előkészítő anyaga a Külügyminisztérium iratai között MOL-XIX-J-1-k 1947-427/pol. res 5. d. jelzet alatt található.

⁶ A Párizsban 1947. február 10-én aláírt magyar békeszerződést a minisztertanács május 16-án (176. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pont) tárgyalta. A ratifikációs törvényjavaslatot 1947. június 11-én terjesztették a Nemzetgyűlés elé, az 1947. évi XVIII. tc. formájában került sor a becikkelyezésére.

⁷ A szénbányászat államosításáról szóló 1946. évi XIII. tc. III. fejezete (6. §) kilátásba helyezte a kártalanítást s hogy erről külön törvény fog intézkedni. Utasította az iparügyi minisztert, hogy a pénzügyminiszterrel egyetértésben a törvény hatálybalépésétől (1946. június 6.) számított négy hónap alatt az erre vonatkozó törvényjavaslatot nyújtsa be. Ez után azonban csak a határidő meghosszabbításáról intézkedő törvények láttak napvilágot (1946. évi XXVIII., 1947. évi VIII. tc.), a kártalanításra érdemben nem került sor.

1. 1947. június 2.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az itt felsorolt tételek között szerepelt, hogy jogilag is készen áll. Ez azt jelenti, hogy Mindszentyvel⁸ is megállapodásra jutott a kultuszminiszter?

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter:* Mindszentyvel nem jutott még megállapodásra, de megvan rá a lehetőség, hogy ezen törvényjavaslat nélkül is lehessen rendezni az állami tankönyv kiadásának kérdését.

Rákosi Mátyás államminiszter: A fakultatív vallásoktatás kérdését most nem venné ő sem elő. Ha törvényjavaslat nélkül szerződést köthetünk a tankönyvek kiadására, csak akkor kell törvényjavaslat, ha a szerződést nem fogadják el. [sic!] Javasolja továbbá, hogy a 25 évet le kell csökkenteni 3 évre.⁹ Ha előnyös szerződésről van szó, talán megoldható.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter:* Az egyház nehezen menne bele a szerződés megkötésébe. Csehszlovákiában pl. 14 éven felül már egyáltalán nincs hitoktatás. Megpróbál még megállapodásra jutni velük ebben a kérdésben.

Rákosi Mátyás államminiszter: Véleménye az, hogy a fakultatív vallásoktatást nyélbe ütjük majd, ha itt lesz a nuncius,¹⁰ most azonban ne forszírozzuk.

[*Véres*] *Építési és közmunkaiügyi miniszter:* Ha jól értette, a kultuszminiszter az egész tervet kútba akarja ejteni.

⁸ Mindszenty József (1892–1975) 1944-től veszprémi püspök, majd 1945. szeptember 16-tól esztergomi érsek, Magyarország hercegrímása. 1949-ben, koncepció perben, életfogytiglani fegyházra ítélték. 1956-ban kiszabadult, majd 1971. szeptember 28-áig az Egyesült Államok budapesti követségén élt, ezt követően Bécsbe távozott.

⁹ Ismételen megpróbálták rávenni az egyházakat, illetve az egyházi iskolákat — többek között a papirhiányra és az előállítási költségek mérséklésére hivatkozással —, hogy néhány évre mondjanak le önként a saját tankönyv kiadásáról. Az egyházak azonban elhárították ezt a kérést. 1947 szeptemberére a katolikus egyház 19 új tankönyv elkészítését jelezte. (Új Ember 1947. szeptember 7. Mikor jelenhetnek meg katolikus tankönyvek?) Lásd még a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját és jegyzeteit.

¹⁰ 1947 tavaszán Tóth László, a szegedi egyetem rektora, hivatalos megbízással Rómába utazott a Szentszékkal való kapcsolatok újrafelvétele ügyében való tájékozódás céljából. Megbeszéléseit azonban diplomáciailag nem készítették elő és a hazai egyes sajtókommentárok sem járultak hozzá, hogy a légkört kedvezőbbé tegyék. A Vatikán nem foglalt állást a kérdésben, a *Quotidiano* című katolikus lapban azonban megjelent egy nyilatkozat, amely szerint Magyarország és a Szentszék között nem szakadt meg a diplomáciai viszony csak a missziófonóki hely áll betöltetlenül Rotta nuncius kényszerű távozása folytán, így tulajdonképpen csak új képviselő kijelöléséről kellene tárgyalni. Rákosi kijelentése így nem volt teljesen alaptalan. Hangsúlyozta azonban a nyilatkozat, hogy a Vatikán csak akkor látja elérkezettnek az időt a diplomáciai kapcsolat gyakorlati rendezésére, ha Magyarország szuverenitásának ismét teljes birtokában lesz, s hogy ugyanez kerülhet sor a konkordátum megkötésére és az egyházpolitikai kérdések tárgyalására. A nyilatkozat ezt a békeszerződés érvénybelépésének idejére várta. (Új Ember 1947. június 29. Magyarország és a Vatikán) Valójában csak a rendszerváltozás után állt helyre a diplomáciai kapcsolat a Vatikán és Magyarország között, nuncius is csak ezt követően érkezett Budapestre.

1. 1947. június 2.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Erről szó sincsen, csak a fakultatív kérdést most nem akarja előhozni. Az egységes tankönyv kiadását óhajtja most megvalósítani törvénykezési [sic!] úton. Az ő felelőssége és kötelessége volt, hogy ezt a kérdést valami formában itt előhozza.

Minisztertanács a vallás- és közoktatásügyi miniszter azon bejelentését, hogy a fakultatív hitoktatás kérdése egyelőre függőben tartassék, tudomásul vette és ahhoz hozzájárult. Elfogadta elvileg az egységes tankönyv kérdését szabályozó törvényjavaslatra vonatkozó előterjesztését.¹¹

5.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ha az iparügyi miniszter előhozza a bányák kártalanítási kérdését, úgy nem hagyható szó nélkül a földbirtokok kártalanításának kérdése sem. Van egy kategória, amely ezen a címen teljesen nyomorba jutott. Nem lenne méltányos, főleg azokra nézve, akiknek semmiféle más lehetőségük nem maradt s most teljesen minden nélkül állanak.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Mekkora lehet ez a kategória?

¹¹ Az 1947. március 6-án és 11-én tartott pártközi értekezleten — a „köztársaságellenes összeesküvés” ügy kapcsán a kisgazdapártra nehezedő nyomás körülményei között — Nagy Ferenc hozzájárult „a pártok közötti békét akadályozó” kisgazda párttagok, képviselők kizárásához, egyes miniszterek kicseréléséhez, a hároméves terv kidolgozásához és a törvényhozás elé terjesztéséhez. Sőt a munkáspártokkal való együttműködési készségét bizonyítandó, maga kezdeményezte a baloldal részéről várhatóan előbb-utóbb felmerülő igény, a fakultatív hitoktatás és az egységes — állami és egyházi iskolákban egyaránt kötelező — tankönyvek bevezetésének, az egyházakkal e tárgyban folytatandó tárgyalásoknak a napirendre tűzését. (PIL 274. f. 7. cs. 162. ó. e., illetve PIL 283. f. 10. cs. 131. ó. e.) A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tett is bizonyos előkészítő intézkedéseket. A munkáspártok fenntartással kezelték ezt a kezdeményezést, a kormánykoalíció ellenzékének körében s a katolikus egyház részéről pedig heves ellenkezésbe ütközött. 1947. március 19–21-én Szegeden diáktüntetésekre került sor s többeket letartóztattak. Mindszenty hercegprímás körlevelében tiltakozott a fakultatív vallásoktatás ellen. (MOL XIX-B-1-r 1947. 246 t. 214 136, 48–49. d.; 259 t. 212 295, 48. d.) Az 1946/1947. évi költségvetés nemzetgyűlési tárgyalása során Nagy Ferenc megpróbálta magyarázni, védelmébe venni a kultusz-kormányzatnak ez ügyben tett intézkedéseit. (NN 1945–1949. VII. kötet 354–356. hasáb) Ez azonban csak olaj volt a tűzre. A katolikus püspöki kar április 12-én tiltakozó körlevelet adott ki. A kommunista párt nem elsősorban ezért, hanem taktikai okokból egyelőre elállt a fakultatív hitoktatással kapcsolatos kisgazda kezdeményezés támogatásától. Mindezek hatására alakult ki az új kormány álláspontja. Dinnyés Lajos a kormány programját ismertető beszédében ezzel kapcsolatban a következőket mondta: „A közelmúltban éppen azok, akik a felelősségvállalás elől gyáván megfutamodtak — akkor, mint a kormány felelős tényezői, minden ok és cél nélkül — bedobták a magyar politikai életbe a fakultatív hitoktatás kérdését, ezzel felzaklatták népünk vallásos rétegeinek lelki nyugalmát, tápot adtak különböző találgatásokra és szakadást okoztak a magyar népben. Nyíltan és őszintén kijelentem, hogy ezt a kérdést a kormány az arra illetékes egyházi hatóságokkal egyetértve közmegelégedésre akarja és fogja megoldani. Erre reményt és biztositókat nyújtanak azok a tárgyalások, amelyek a kormány megalakulása óta máris folynak az erre illetékesek között.” Lásd továbbá a jelen kötet bevezetőjének mellékletét. A tankönyvekről lásd még a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 37., a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 71. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját.

1. 1947. június 2.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nem sok, pár száz emberről van szó.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: A földbirtokrendezéssel kapcsolatban tényleg van egy kategória, amelyen feltétlenül segíteni kell.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A bányászok között mintegy 17–20 esetről van csak szó.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ebben a költségvetési évben már semmi esetre sem illeszthető be, csak augusztus után.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: De csak törvényhozási úton tudjuk megoldani.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Tegyen a földművelésügyi miniszter a földbirtok[os]ok kártalanítására nézve, az iparügyi miniszter a bányászok kártalanítására konkrét javaslatot.

Minisztertanács a bejelentéseket tudomásul vette.¹²

6.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Előterjeszti javaslatát a román-magyar határ vízügyeit rendező bizottság részére határátlépési igazolványok kiadása tárgyában. Hat személyről lenne szó.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ennek semmi akadálya nincsen.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.¹³

7.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtíkára*: Miután csak hétfőre terveznek újbóli minisztertanácsot, és a hitelek folyósítása halasztást nem szenvedhet, kéri a minisztertanács felhatalmazását, hogy a Gazdasági Főtanács döntése alapján a hitelek folyósíthatók legyenek.

¹² A telepítés és földreform befejezéséről szóló 1946. évi IX. tc. 20–21. §-a intézkedett azoknak a személyeknek a kártalanításáról, akik a gazdálkodással élethivatás szerűen foglalkoztak s akik birtokát nem sajátították ugyan ki, mégis mivel az adott községben kevés volt a kiosztható föld, igénybe vették és másutt sem kaptak csereingatlant. E törvény végrehajtása azonban késlekedett és csak szeptemberben tűzte napirendre a Gazdasági Főtanács a kérdést, határozatában hangsúlyozta, hogy a kártalanítási előleg címén kifizetendő összeg az évi 1 200 000 forintot nem haladhatja meg. (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 12. 23. napirendi pont). Végül a 13 840/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. november 29.) intézkedett bizonyos kártalanítási előlegek fizetéséről.

¹³ Magyarország határainak helyszíni kijelölésével összefüggő vízügyi kérdések ügyében Romániával, majd Jugoszláviával is folytak államközi tárgyalások. Különösen az ún. mozgóhatárok felülvizsgálata, a vízfolyások partszabályozása, az árvízvédelem és a vízienergia-gazdálkodás kérdései kerültek előtérbe. Az e tárgyban 1947. június 10-én Budapesten tartott magyar-román vegyesbizottsági ülés az árvíz idején való együttműködésről, a csatornák rendben tartásáról, a töltések gondozásáról, a vízitársulatok kapcsolattartásáról határozott. Megállapodtak továbbá abban, hogy a vegyesbizottság évente kétszer fog ülésezni: tavasszal Budapesten és ősszel Bukarestben. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXXV-2186–5981, illetve 9918)

1. 1947. június 2.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A minisztertanácsnak azonban utólag bemutatandók.

Minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy a június havi hitelek a Gazdasági Főtanács döntése alapján folyósíthatók, a minisztertanácsnak azonban utólag — jóváhagyás végett — előterjesztendők.¹⁴

Minisztertanács délután 3/4 2 órakor ért véget.

k. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gévelt tisztázat, a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek, a Gazdasági Főtanács főtitkára, valamint a kereskedelem- és szövetkezetügyi minisztert helyettesítő államtitkár kézjegye a jelen voltak felsorolásánál szerepel. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Szakasits Árpád aláírása.

¹⁴ A Gazdasági Főtanács 1947. június 4-én tartott ülésén határozta meg a június havi pénzgazdálkodás kereteit. (MOL XIX-A-10, 17. d.) Lásd a [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

2. 1947. június 9.

[2.] 182.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi június hó 9. napján de. 11 órakor Dinnyés Lajos elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviselőiben Kemény György¹ államtitkár, Bán Antal iparügyi miniszter képviselőiben Hajdu Gyula² államtitkár, Dr. Bányos Károly földművelésügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőiben Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőiben Alexits György³ államtitkár, Dr. Ries István igazságügyminiszter, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, úgy is, mint a Külügyminisztérium vezetésével megbízott miniszter, Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanácsfőtitkára, Dr. Bojta Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője.

[1.]

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: Megnyitja a minisztertanács ülését és felkéri a Külügyminisztérium vezetésével megbízott tájékoztatásügyi minisztert, bejelentett, napirend előtti előterjesztésének megtételére.

¹ Kemény György (1888–1976) a Budapesti Műegyetem Közgazdasági Karán szerzett oklevelet. Több lapnál dolgozott, egy ideig a Pester Lloyd gazdasági rovatának vezetője. A Szociáldemokrata Párt gazdasági szakértője. 1945 novemberétől pénzügyi politikai államtitkár. 1946-ban a pénzügyi stabilizációs program egyik előkészítője. 1947 végén lemondott. 1948 augusztusában Angliába emigrált. 1951-től 1959-ig a Szabad Európa Rádió gazdasági munkatársa.

² Hajdu Gyula (1886–1973) jogi végzettséggel rendelkezett. 1907-től a Magyarországi Szociáldemokrata Párt pécsi szervezetének egyik vezetője volt. A Tanácsköztársaság leverése után Ausztriában és Franciaországban élt. 1935-ben belépett a Francia Kommunista Pártba. 1944-től részt vett Párizsban a Magyar Függetlenségi Mozgalom munkájában. 1945-ben hazatérve a Magyar Kommunista Párt képviselője lett a Nemzetgyűlésben. 1947. január 25-étől 1947. november 15-éig iparügyi politikai, majd 1949. október 31-éig igazságügyi adminisztratív államtitkár. Ezt követően rövid ideig az Állami Ellenőrzési Központ főosztályvezetője. 1949-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogtudományi Karán a politikai, illetve a nemzetközi jog tanszékvezető tanára.

³ Alexits György (1899–1978) matematikus. A Tanácsköztársaság után emigrált. Graz-ban doktorált. 1929-ben középiskolai tanári oklevelet szerzett. 1926–1928-ban Romániában élt. Hazatérve polgári iskolában tanított. Részt vett az ellenállási mozgalomban, ezért 1944-ben letartóztatták, Dachaubá vitték. 1945 után gimnáziumi igazgató. 1947. április 3-ától vallás- és közoktatásügyi minisztériumi politikai államtitkár. Egy évig a Tudományos Tanács főtitkára. 1949–1950-ben az újjászervezett Magyar Tudományos Akadémia első főtitkára. Ezt követően a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészet Karán egyetemi nyilvános rendes tanár.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Előterjeszti [a] 3747/1/1947. számú javaslatát Gordon Ferenc berni, Szegedy-Maszák Aladár washingtoni és dr. Auer Pál párizsi követek felmentése iránt.⁴

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ezzel kapcsolatban megemlíti, hogy a diplomáciai front kérdését egyebekben is rendezni kell. Fel kell szólítani a berni követet, hogy a most átvett régi miniszterelnöki rendelkezési alapot bocsássa a magyar kormány rendelkezésére.⁵ Valamennyit fel kell szólítani a legsürgősebben, hogy a rendelkezésükre álló összegekről számoljanak el, mert az a tény, hogy a követ lemond és felmentették, nem mentesíti az állami pénz visszaszolgáltatásától.

⁴ A Külügyminisztérium 3747/1/1947. sz., június 26-án kelt előterjesztése szerint Gordon Ferenc és Szegedy-Maszák Aladár leváltását az indokolta, hogy a hazatérésre történt felszólításnak nem tettek eleget. Gordon az előterjesztés szerint úgy nyilatkozott, „hogy az új kormányt, figyelemmel megalakulásának előzményeire, nem tekinti olyannak, amely a magyar nép kívánságainak képviselője és szabad megvalósítója lenne”; Szegedy-Maszák Aladár pedig „az amerikai sajtónak olyan értelmű nyilatkozatot tett, miszerint az új magyar kormányt nem ismeri el”. Auer Pál esetében a felmentést egyszerűen az indokolta, hogy „nevezett lemondott a párizsi követség vezetéséről”. Az előterjesztés első lapján olvasható s a minisztertanács határozatát rögzítő feljegyzést Mód Péter szignálta. Gordon (Neuhaus) Ferenc (1893–1971) a Kereskedelmi Akadémián végzett. 1912-től a Magyar Általános Hitelbanknál dolgozott. 1924-től 1946-ig a Corvin Áruház Rt. igazgatója. 1934-ben belépett a Független Kisgazdapártba, a háború alatt bekapcsolódott a függetlenségi mozgalomba. 1945 májusától a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Rt. ügyvezető igazgatója, 1945. október 7-étől a budapesti törvényhatósági bizottság tagja, 1945. november 4-étől nemzetgyűlési képviselő. 1945. november 15-étől 1946. augusztus 26-áig pénzügyminiszter, majd 1946. augusztus 31-én rendkívüli követként és meghatalmazott miniszterként megbízták a svájci követség vezetésével. 1947. június 6-án lemondott. Ezt követően Argentínában telepedett le, részt vett az emigráns mozgalmakban, 1950-től 1956-ig tagja volt a Magyar Nemzeti Bizottmánynak. Szegedy-Maszák Aladár (1903–1988) diplomata, 1928-ban lépett külügyi szolgálatba. 1943. július 24-étől 1944. március 21-éig a Külügyminisztérium politikai osztályának vezetője. A német megszállás idején Dachauba vitték. 1945. november 20-ától washingtoni magyar követ. 1947 júniusa után az Egyesült Államokban élt. Auer Pál, alsóterényi (1885–1973) jogi doktorátussal rendelkezett. 1918 őszén belépett a Függetlenségi és 48-as Pártba. A két világháború között ügyvédként tevékenykedett. Számos nemzetközi vonatkozású megbízatásnak tett eleget. 1926-tól 1939-ig a budapesti törvényhatósági bizottság tagja. 1943-ban belépett a kisgazdapártba. 1944. március 19-e után illegálisba kényszerült. 1945 elején a Budapesti Nemzeti Bizottság tagja. 1945. augusztus 20-ától a kisgazdapárt Országos Intéző Bizottságának tagja, a párt Külügyi Bizottságának elnöke. 1945. április 2-án beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, majd novemberben a Nemzetgyűlésbe is. A Nemzetgyűlés Külügyi Bizottságának az elnöke lett. 1945. október 7-étől a budapesti törvényhatósági bizottság tagja. 1946. március 29-étől 1947. június 2-áig párizsi követ. Lemondása után jelentős szerepet játszott az emigrációs mozgalmakban. Tagja, 1954 után alelnöke volt a Magyar Nemzeti Bizottmánynak.

⁵ 1944 februárjában — más adatok szerint 1943 végén — a Kállay-kormány a Magyar Nemzeti Bank készletéből mintegy 6 millió svájci frank értékű aranyat küldött ki Svájcba azzal, hogy az ország német megszállása esetén egy külföldön létesülő ellenkormány anyagi bázisául szolgáljon. Annak érdekében, hogy a német befolyásra alakuló kormány ne juthasson ehhez a pénzhez, háromtagú bizottságot alakítottak, amely kizárólagos rendelkezési jogot kapott ennek kezelésére. Az alaplól fizették az úgynevezett követi komité tagjait s az 1944. március 19-e után disszidált diplomatákat. 1946 tavaszán Gordon Ferenc, akkori pénzügyminiszter, majd svájci

2. 1947. június 9.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Felkéri a külügyminisztert, hogy ez irányban is tegye meg a megfelelő lépéseket.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: A szükséges intézkedéseket azonnal fogantatósítja.

Minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy Szegedy-Maszák Aladár washingtoni, Gordon Ferenc berni és dr. Auer Pál párizsi követ felmentése iránt a köztársaság elnökéhez előterjesztés tétessék.

2.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Bejelenti, hogy Nagy Ferenc lemondólevele megérkezett. Átadta a köztársaság elnökének. Az elnöki hivatal irattárában őrzik és azt ott bárki megtekintheti.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Jó lenne a Miniszterelnökség irattárában is őrizni egy másolati példányt.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Intézkedni fog a másolati példánynak az elnöki hivataltól való megküldése iránt.⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

3.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Előterjeszti [a] 4500/1947. számú GF határozatot a június havi hitelek tárgyában, azzal a kiegészítéssel, hogy az orosz hadifoglyok hazaszállításával kapcsolatban felmerült költségek megtérítésére 1 millió dollárt ajánlottunk fel.⁷

tárgyalásai kapcsán Bán Antal iparügyi miniszter és az említett bizottság tagjai között tárgyalások indultak az alapnak a kormány rendelkezésére bocsátása érdekében. A megbízottak végül közölték, hogy Kállay, volt miniszterelnök utasítása értelmében csak Nagy Ferenc miniszterelnök által írásban meghatalmazott személynek adhatják át az alapot. Gordon, aki ezt követően rövidesen berni követ lett, 1947 márciusában kapta meg Nagy Ferenc meghatalmazását és 1947. április 9-én vette át jegyzőkönyvileg a Schweizerische Kreditanstalt pánccélszekrényében őrzött értékeket. Ettől az időponttól kezdve Gordon Ferenc és Száll József követségi titkár rendelkezett együttesen az alap felett. (MOL P-2006. 10., 12. és 28. dosszié, valamint MOL XIX-A-83-a 109. sz. — 1946. május 18-ai — jegyzőkönyv 1. napirendi pontja és MOL XIX-J-1-j 23-a-1948-83 biz/8. – Vass István kutatásai nyomán) Lásd még a jelen jegyzőkönyv 21. sz. jegyzetét. Kemény György pénzügyminisztériumi államtitkárnak a kérdéssel kapcsolatban a miniszterelnökhöz intézett levele megtalálható a jegyzőkönyv mellett, azt 2/a. sz. mellékletként közöljük.

⁶ Bojta miniszterelnökségi államtitkár június 12-én írásban kérte a köztársasági elnök Elnöki Hivatalának vezetőjét, hogy Nagy Ferenc miniszterelnök lemondó nyilatkozatának másolatát küldje meg a Miniszterelnökségnek (MOL XIX-A-1-j 1945-6767-7332). Dr. Vass Sándor elnöki osztályfőnök június 17-én tett eleget a kérésnek. (Uo. 7804) Levelének hátoldalára rávezették: „A melléklet eln. 3/1947. sz. alatt bizalmas irattárban elhelyezve. a/a Czoma VI. 21.” Az 1947. június 1-jén, déli 12 órakor kelt lemondó nyilatkozat szövegét közli Nagy Ferenc: *Küzdelem a vasfüggöny mögött*. Európa-História 1990. 2. k. 251. p.

⁷ A Gazdasági Főtanács 4500/1947. sz., 13 oldalra terjedő „Határozati javaslat”-a rögzítette, hogy a minisztertanács által már engedélyezett rendkívüli hitelek terhére június havára az egyes tárcák és üzemek részére (tételesen felsorolva a tárcákat, főhatóságokat és üzemeket, valamint az összegeket) összesen 38 935 000 Ft-ot bocsáthat rendelkezésre. Részletesen felsorolta

2. 1947. június 9.

Minisztertanács az előterjesztéshez azzal a kiegészítéssel, hogy a Szovjetunióból hazaszállított hadifoglyok szállítási költségeinek fedezésére 1 millió dollár folyósítását engedélyezte, hozzájárult.

4.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: Felkéri dr. Bojta Béla államtitkárt, hogy ismeresse azokat a törvényjavaslatokat, amelyek a Nemzetgyűlés előtt fekszenek, de letárgyalást még nem nyertek.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Az Igazságügyminisztérium részéről: 1. a népbíráskodás egyes rendelkezéseiről szóló törvényjavaslat.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Ez a javaslat még régebben nyert benyújtást, bizonyos módosítások szükségesek és e végből egészen új törvényjavaslatot terjeszt majd be, ezért nem kívánja a meglévőt fenntartani.⁸

az egyes tárcák és üzemek ezen túlmenő június havi hiteligényeit, amelyek teljesítését az államháztartás helyzetének jövőbeli alakulásától és a később jelentkező hiteligények rangsorolásától függően véleményezte. Ez utóbbi hiteligények összege 206 584 800 Ft volt, amelyből a Gazdasági Főtanács függőben tartani javasolt 40 248 250 Ft hiteligényt és nem véleményezett 16 460 821 Ft hiteligényt. A Gazdasági Főtanács a véleményezett, valamint a minisztertanács által már engedélyezett rendkívüli hitelekre vonatkozóan kimondta, hogy a hitelek — az áttelepítésre előirányzott 12 000 000 Ft, a hadifoglyok hazahozatalára előirányzott 15 000 000 Ft és a munkanélküliség csökkentésére előirányzott 4 000 000 Ft kivételével — a Főtanácsnak a június havi pénzgazdálkodás tárgyában hozott határozatára tekintettel — általában és tárcánként átlag 20%-kal csökkentett mértékben bocsáthatók csak rendelkezésre. Az egyes tárcáknak az 1946/1947. költségvetési évre előirányzott s az időközi csökkentések folytán meg nem nyitott hitelek pótlólagos rendelkezésre bocsátását, az államháztartás helyzetére tekintettel a Gazdasági Főtanács nem tartotta megengedhetőnek. Külön foglalkozott a határozati javaslat a szegedi Tisza-híd építési munkálatainak (1,2 millió Ft), Károlyi Mihály, volt köztársasági elnök kártalanításának (1,5 millió Ft), az államvasutaknál az amerikai mozdonyok jutalékának (2,350 millió Ft) és a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek erdősítési munkálatainak (összeg megjelölése nélkül) a hiteligényével, mint amelyeket feltétlenül ki kell elégíteni. Felkérte végül az egyes tárcákat, hogy tárgyalják meg a hároméves terv előkészítésével kapcsolatban támasztható rendkívüli hiteligényeket. Meg kell említeni, hogy az egyes tárcák, üzemek 206 584 800 Ft véleményezett hiteligényéből 124 440 000 forintot tett ki a fegyverszüneti egyezményből, illetve a jóvátételből származó teher. A szovjet ipari jóvátétellel (60 millió), a szovjet mezőgazdasági jóvátétellel (21 millió), a csehszlovák mezőgazdasági jóvátétellel (3 millió), a Vörös Hadsereg élelmezésével (8,250 millió), a Vörös Hadsereg ipari ellátásával (3,5 millió), a Vörös Hadsereg készpénzellátásával (8 millió), a Vörös Hadsereg szállításával (8 millió), a SZEB készpénzellátásával (3,3 millió), a Szovjetuniótól kapott élelmiszerkölcsön visszafizetésével stb.-vel volt kapcsolatos. További 12 millió Ft-tal szerepelt a szövetséges államok hadifoglyainak, deportáltjainak, menekültjeinek hazaszállítási költsége. Az utóbbi összeget — minthogy elsősorban szovjet állampolgárok hazaszállításáról volt szó — a magyar kormány a Szovjet Nemzeti Bank részére helyezte letétbe. (MOL XIX-A-10, 17. d. 1947. június 4-i jegyzőkönyv 31. napirendi pont.)

⁸ Első formájában 1946. február 7-én nyújtotta be javaslatát az igazságügyminiszter a Nemzetgyűléshez (NI 1945–1949. 14. sz.), majd 1946. július 24-én újabb változatban ismét előterjesztette, (NI 1945–1949. 44. sz.), végül 1947. decemberében, már az Országgyűlés tárgyalta és fogadta el az 1947. évi XXXIV. tc. formájában.

2. 1947. június 9.

Dr. Bojta Béla: Az Igazságügyminisztérium részéről továbbá: 2. a nemzetgyűlési képviselők összeférhetlensége tárgyában alkotott 1946. évi XXVI. tc. kiegészítéséről szóló törvényjavaslat.⁹ 3. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium: paraszti és munkásszármazású szegény és tehetséges gyermekek kollégiumi nevelésének biztosítása.¹⁰ 4. a magyar népi művelődési intézet létesítéséről,¹¹ 5. a Levéltár[ügy] rendezéséről¹² szóló törvényjavaslat.

Minisztertanács a felolvasott törvényjavaslatokat fenntartotta.

Dr. Bojta Béla: Kiss Sándor képviselő benyújtotta javaslatát [6.] a mezőgazdasági érdekképviselletekről.

Rákosi Máttyás államminiszter: A javaslat nem időszerű.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter:* A maga részéről sem ellenzi a levéltelét, de kéri, hogy a Földművelésügyi Minisztérium foglalkozhassék egy újabb javaslat előterjesztésével, amelyre vonatkozólag természetesen az érdekelt szerveket és társmisztériumokat megkérdezi.

Minisztertanács a mezőgazdasági érdekképviselletekről szóló törvényjavaslatot nem tartotta fenn.¹³

⁹ A törvényjavaslatot, amely a nemzetgyűlési képviselői tagsággal összeférhetetlen állások körét tovább szűkítette, 1947. december 7-én nyújtotta be az igazságügyminiszter. Lásd az 1948. évi II. tc.-t.

¹⁰ Korábban az 1946. október 4-ei, majd a november 22-ei ülésén (142. sz. jegyzőkönyv 47. és a 150. sz. jegyzőkönyv 60. napirendi pontja) tárgyalta a minisztertanács. A törvényjavaslatot 1946. december 3-án nyújtotta be a vallás- és közoktatásügyi miniszter (NI 84. sz.), a Nemzetgyűlés közoktatásügyi bizottsága december 18-án tartott ülésén — kisebb módosításokkal — elfogadta. (uo. 99. sz.)

¹¹ A törvényjavaslatot 1946. december 13-án tárgyalta a minisztertanács (155. sz. jegyzőkönyv 48. napirendi pontja), 1947. január 21-én nyújtotta be a vallás- és közoktatásügyi miniszter a Nemzetgyűléshez. (NI 127. sz.)

¹² A minisztertanács még az 1947. február 5-én tartott ülésén (161. sz. jegyzőkönyv 57. napirendi pont) elfogadta a javaslatot. A törvényjavaslatot 1947. február 11-én nyújtotta be a vallás- és közoktatásügyi miniszter. (NI 136. sz.) Lásd az 1947. évi XXI. tc.-t.

¹³ Kiss Sándor (1918–1982) tanítóképző intézeti tanári képesítést szerzett. A református ifjúsági mozgalom egyik vezetője. Részt vett a Márciusi Front munkájában s az ellenállási mozgalomban, a Görgey-zászlóalj egyik szervezője volt. A nyilasok elfogták, de sikerült megszöknie. 1945 januárjában belépett a kisgazdapártba. 1945. február 8-ától a MADISZ budapesti bizottságának elnöke, majd április 23-ától május végéig az országos bizottság alelnöke. 1945 májusától a Parasztszövetség igazgatója. 1945. június 24-én beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, majd november 4-én a Nemzetgyűlésbe is. 1945 májusától októberig tagja a budapesti törvényhatósági bizottságnak. 1945. augusztus 20-ától pártja Országos Intéző Bizottságának tagja, szeptember 7-étől pedig a Politikai Bizottságnak is. 1947. január 16-án a Magyar Közösség ún. köztársaságellenes összeesküvése kapcsán koholt vádak alapján letartóztatták, pártjából kizárták. 1949-ben szabadult. 1956-ban részt vett a kisgazdapárt, valamint a Parasztszövetség újjászervezésében, novemberben emigrált. Részt vett az emigráns szervezetek munkájában.

A mezőgazdasági érdekképviseltről szóló, Kiss Sándor által 1946. augusztus 14-én benyújtott törvényjavaslatot a Nemzetgyűlés nem tárgyalta. A törvényjavaslat célja a mezőgazdasági népesség érdekeinek előmozdítását, gondozását és képviselését, a mezőgazdasági termelés és értékesítés fejlesztését, a mezőgazdasági igazgatással kapcsolatos egyes közfeladatok ellátását segítő szervezet

2. 1947. június 9.

Dr. Bojta Béla: A külügyminiszter a következő törvényjavaslatokat nyújtotta be: 7. a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 1926. évi módosított alkotmányának becikkelyezése.¹⁴ 8. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet első 28 értekezletén elfogadott egyezmények zárócikkelyeinek módosításáról szóló 1946. évi egyezmény becikkelyezése,¹⁵ továbbá lenne még [9.] a békeszerződés becikkelyezése.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* A holnapi kormánybemutatkozással kapcsolatban közli, hogy a szöveget eljuttatta valamennyi miniszterhez és az arra szóló észrevételeket délután 4 óráig kéri a Miniszterelnökségre megküldeni. Legfontosabb a felhatalmazási törvényjavaslat s ezzel kapcsolatban a sürgősség kimondása, hogy [az] ex lex elkerülhetővé váljék.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Szerdán nyújtja be a felhatalmazás iránti javaslatot és fontos, hogy a Nemzetgyűlés kimondja a sürgősséget.¹⁶

Rákosi Mátvás államminiszter: Gondoskodni kell arról, hogy telt Ház legyen és a nyugodt légkört is biztosítani kell, mert valószínűleg nagy külföldi visszhangja lesz az első ülésnek.¹⁷

kiépítése volt. Ennek megfelelően önkormányzati hatáskörrel bíró községi és vármegyei mezőgazdasági testületeket valamint az Országos Mezőgazdasági Szövetséget kívánta életre hívni. (NI 1945–49. 61. sz.) A javaslatot, mint korporációs jellegű szervezet létrehozására irányuló törekvést a SZEB nem engedélyezte tárgyalni. A kérdéstről lásd részletesebben Kiss Sándor: A magyar demokráciáért. Magyar Öregdiák Szövetség Bessenyei György Kör. 1983. New Brunswick 66–68., 71–74. pp.

¹⁴ Előzményéről lásd a 164. sz. jegyzőkönyv 83. napirendi pontját.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet a Nemzetek Szövetségének megszűnése és az Egyesült Nemzetek végleges megalakulása közötti időre, hogy biztosítsa magának a cselekvőképességet, a Párizsban 1945 őszén tartott értekezletén már módosította az alkotmányát, ezt az 1947. évi VI. tc. iktatta be a magyar törvények sorába. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Egyetemes Értekezletének az 1946 szeptemberében Montreálba összehívott konferenciája az akkorra kialakult helyzetnek megfelelően módosította a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alkotmányát. Ez elsősorban szervezeti, eljárási előírásokat, a tagokat illető jogokat és kötelezettségeket, valamint a szervezet célkitűzéseiről szóló nyilatkozatot tartalmazta. Ezt az okmányt 1947. március 20-án terjesztette be a külügyminiszter a Nemzetgyűléshez. (NI 167. sz.)

¹⁵ A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alkotmányának módosítása folytán szükségessé vált, hogy az 1919-től 1946 közepéig elfogadott munkaügyi egyezmények szövegéből — fenntartva ezek érdemi intézkedéseit — töröljék mindazokat az utalásokat, amelyek nem voltak összhangban az új helyzettel. A Nemzetközi Munkaügyi Értekezlet Montreálban tartott konferenciáján erről hozott határozatot a külügyminiszter 1947. március 20-án terjesztette be a Nemzetgyűléshez és kérte annak törvénybeiktatását. (NI 168. sz.)

¹⁶ Lásd a jelen kötet bevezető tanulmányát és 160. sz. jegyzetét. A kormány részére rendeletek kibocsátására adott felhatalmazás újabb meghosszabbításáról szóló törvényjavaslatot azért kellett sürgősen elfogadtatni, mert a korábbi felhatalmazás érvénye a kormányváltozás következtében megszűnt. A vonatkozó törvényjavaslatot 1947. június 11-én nyújtotta be az igazságügyminiszter. Lásd az 1947. évi XVI. tc.-t.

¹⁷ Nagy Ferenc külföldön maradásának nagy nemzetközi visszhangja miatt, — annak demonstrálására, hogy a pártok elismerik az új kormányfőt — szorgalmazta Rákosi, hogy a képviselők lehetőleg teljes számban legyenek jelen az ülésen.

2. 1947. június 9.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Jó lenne, ha a békeszerződés ratifikálását csak benyújtanánk most, de a tárgyalását későbbi időpontra halasztanánk el. Vagy pedig arra is sürgősséget kérnénk.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: A békeszerződés ratifikálására nem célszerű sürgősséget kérni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A maga részéről sem helyesli, hogy a békeszerződés becikkelyezésének törvényjavaslata sürgősen tárgyalassék, mert ez visszás lenne. Ugyanis a sürgős javaslatokat a Ház következő ülésén le kell tárgyalni.¹⁸

Rákosi Mátyás: A miniszterelnök beszéde mintegy ötnegyed órát fog igénybe venni. Szünet után a kisgazdapártnak lesz egy rövid beszámolója, ekkor fog Implom¹⁹ beszélni. Felkéri Dobi államminisztert, hogy értesítse az új főtítkárt. Minden többi interpellációt töröltetni kell.

Dr. Bojta Béla: Az összes interpellációkat, amelyeket az előbbi kormányhoz intéztek, továbbá az arra adott választ törölni kell és erre a miniszterelnök beszédében hivatkozni fog.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette, a külügyminiszter 7. és 8. sz. javaslatait fenntartotta.²⁰

¹⁸ Lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját és 6. sz. jegyzetét.

¹⁹ Implom Ferenc (1901–1979) kisiparos, kiskereskedő. 1932-ben belépett a Független Kisgazdapártba, 1935-től az Országos Nagyválasztmány, 1938-tól az Intéző Bizottság tagja. 1940-ben letartóztatták. 1945. november 4-étől nemzetgyűlési képviselő. 1947. február 1-jétől a kisgazdapárt főtítkárhelyettese és a Politikai Bizottság tagja, 1947. június 4-étől 1947. szeptember 12-éig pártjának főtítkára. 1947. augusztus 31-étől országgyűlési képviselő, szeptember 12-étől pártja alelnöke. 1947. október 10-étől 1948. november 23-áig az Országgyűlés alelnöke. Ekkor lemondott mandátumáról és párttisztásegeiről. 1956-ban részt vett a kisgazdapárt újjászervezésében. 1958-ban három évi felfüggesztett és 1 évi letöltendő börtönbüntetésre ítélték.

²⁰ Dinnyés Lajos beszéde után nem Implom Ferenc kért szót, hanem Filó Sámuel (FKP) nyilvánította ki a kisgazdapárt egyetértését a programmal, majd Zsedényi Béla (pk) szólalt fel, kérve, hogy — akár a kormányprogram feletti vitát megszakítva — tűzzék napirendre a Nemzetgyűlés külföldre távozott elnökének kérdését és az új Ház-elnök megválasztását. Csak ezt követően szólalt fel Implom Ferenc. Bejelentette, hogy pártja az előző napon foglalkozott az üggyel, de mivel ez még tárgyalás alatt áll, kérte, hogy az eredeti napirendi terv szerint folytassák a tárgyalást. (NN VII. k. 787–796. hasáb) Rákosi utalása azonban lehetséges, hogy a kisgazdapárt által készített nyilatkozat felolvasására vonatkozott. Ezt, a Nagy Ferencet és Varga Bélát élesen elítélő nyilatkozatot szintén nem Implom, hanem Guba Mihály (FKP) ismertette, még az új kormányfő és a kormánytagok megbízatását illető köztársasági elnöki levelek bemutatása és a miniszterelnök beszéde előtt. (NN VII. k. 764–766. hasáb) Bemutatózó beszédének végén Dinnyés Lajos, jórészt a fentiekkel összhangban, bejelentette, hogy az előző kormány által a Nemzetgyűléshez előterjesztett javaslatok közül fenntartja a paraszt és munkásszármarzású szegény és tehetséges gyermekek kollégiumi neveltetésének biztosításáról, a Magyar Népi Művelődési Intézettről, a levéltárügy rendezéséről, a nemzetgyűlési képviselők összeférhetetlenségéről, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alkotmányának módosításáról s a szervezet első 28 értekezletén elfogadott egyezmények zárcikkelyeinek módosításáról szóló határozat becikkelyezéséről szóló javaslatot. Bejelentette továbbá, hogy nem tartja fenn az új kormány a népbírászkodás egyes rendelkezéseivel kapcsolatos korábbi javaslatot. (NN VII. kötet 786. hasáb) Meg kell említeni, hogy a felsorolt kérdések közül a békeszerződés becikkelyezésén kívül csak az összeférhetetlenségi törvény módo-

2. 1947. június 9.

5.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: A rendes heti minisztertanács pontos idejét kell még megjelölni. Jó lenne, ha lehetőleg az ülészak alatt egyáltalán nem tartanánk minisztertanácsot.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Akkor olyan nagy anyag fog felgyülni, amit nem lehet majd egyszerre letárgyalni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Akkor az e heti minisztertanács ülését csütörtökön reggel 1/2 9 órára tűzi ki.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Minisztertanács déli 12 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gévelt tisztázat, a miniszterelnök és jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál látták el kézjegyükkal a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Vas Zoltán aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1. és a 3. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés, illetve iromány. Az 1. napirendi ponthoz tartozó egyik irományt 2/a. sz. mellékletként közöljük.

2/a. sz. melléklet (a 2/1. sz. napirendi ponthoz)

Szigorúan bizalmas!

[PM] V, Szabadság tér 14.

Postafiók: Budapest 5. Telefon: 121-760.

Előadó: dr. Darvai Kornél pü. főtanácsos

37/1947.res. PM-IV.c.

Miniszterelnök Úrnak,
Budapest

A magyar és a külföldi sajtóból arról értesültem, hogy a Miniszterelnökség külföldi rendelkezési alapjának maradványát, és pedig valutákat és aranyrudákat, a rendelkezési alapot mindezideig használó disszidens magyar diplomaták a berni magyar követséghez visszaszolgáltatták. Gordon Ferenc berni magyar követ ezeket a híreket valutaosztályom vezetőjével szemben folyó évi május hó 30-án távbeszélőn keresztül megerősítette és egyben közölte, hogy az átadásról az illetékes hatóságoknak, nevezetesen a miniszterelnök úrnak, valamint a Külügyminisztériumnak részletes jelentést tett.²¹

sítása és a levéltárügy rendezése nyert törvényszintű rendezést. Egyáltalán nem tért ki beszédében a mezőgazdasági érdekképviselétről szóló törvényjavaslatra. Beszédének végén kérte Dinnyés, hogy az előző kormányhoz előterjesztett és bejegyzett interpellációkat törölje a Nemzetgyűlés. (Uo.) Lásd még a bevezető tanulmány mellékletét.

²¹ Június elején tárgyalások folytak Gordon Ferencsel a miniszterelnökségi rendelkezési alap sorsát, az alap őrzésére szolgáló safe kulcsának visszaadását illetően. Gordon megtagadta a

2. 1947. június 9.

Rá kell mutatnom arra, hogy a berni magyar követség nem tett eleget a külföldi fizetési eszközök és követelések, a külföldi értékpapírok és az arany forgalmának, valamint a fizetési eszközök kivitelének újabb szabályozása tárgyában kelt 8400/1946. ME sz. rendeletben²² előirt bejelentési kötelezettségnek, de elmulasztott engemet az átadásról, valamint arról is tájékoztatni, hogy miképpen történt az elszámolás a szóbanforgó alap múltbani kezelését illetően, annak ellenére, hogy az alap felhasználása tárcám ügyköre szempontjából elsőrangú fontosságú.

Mivel a Külügyminisztériumtól, Velics²³ követtől rövid úton nyert értesítés szerint a Külügyminisztérium az átadással kapcsolatos tárgyalásokba bevonva nem lett és az átadásról megfelelően tájékozva nincsen, a gondozásomra bízott érdekek szempontjából felkérem miniszterelnök urat, szíveskedjék engemet a szóbanforgó alappal kapcsolatban minden lényeges körülményről, így az elszámolás mikénti megejtéséről, az átadás tényéről, az átadott értékek nagyságáról és őrzési helyéről, továbbá arról is megfelelően tájékoztatni, hogy miniszterelnök úr, illetve hivatali előde, kinek, vagy kiknek adott felhatalmazást az alap felett való rendelkezésre, végül, hogy miniszterelnök úr milyen célokra kívánna az alapot igénybe venni.

Budapest, 1947. június 4.

A miniszter helyett:
Kemény György
(dr. Kemény György)
államtitkár

Gévelt tisztázat, Kemény György államtitkár saját kezű aláírásával. A levél első oldalának felső szélén ceruzával írva — a miniszterelnökségi iktatószámára utaló — „ME 7044/1947” jelölés látható. A levél végén, Dinnyés Lajos ceruzával írt következő utasítása olvasható: „Lásza Bojta államtitkár. Dinnyés” Ugyancsak a levél végén a következő géppel írt feljegyzés szerepel: „A mai minisztertanács ebben a kérdésben határozatot hozott, ennek folytán tárgytalan. Budapest, 1947. június hó 10.” A 10-es számot tintával 9-re javították, majd ugyancsak kézírással még a következőket írták hozzá: „a/a K VI-10 Bojta”

kulcs visszaszolgáltatását, a rendelkezési jogról való lemondását. Ezért a kormány június 28-án megbízta Száll József követségi titkárt, valamint Pulay Gábor követségi titkárt, hogy a helyszínen, azaz Svájcban, bírói úton érvényesítse a magyar köztársaság kormányának minden követelését Gordon Ferencsel szemben. A pert megindították, amit a magyar kormány megnyert. (MOL XIX-A-1-j 1947-III. — 7111-8035, valamint MOL XIX-J-1-j 23-a — 1948-83 biz/8)

²² MKRT 1946. július 28.

²³ Velics László (1890–1953) diplomata. 1921-től a müncheni konzulátus, illetve főkonzulátus vezetője, 1935-től 1939-ig követ, meghatalmazott miniszter a Nemzetek Szövetsége mellett. 1936-tól egyúttal berni követ, majd 1944. március 19-éig athéni követ. 1945 után a minisztériumban dolgozott. 1947 augusztusától 1949-ig római követ volt.

[3.] 183.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi június hó 12-én de. 11 órakor Dinnyés Lajos elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter képviseletében dr. Hajdu Gyula államtitkár, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviseletében Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviseletében Kemény György államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter képviseletében Varga Lajos¹ államtitkár, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Dinnyés Lajos honvédelmi miniszter képviseletében Sárkány József² államtitkár, A külügyi tárca képviseletében Bolgár Elek³ rk. követ és meghatalmazott miniszter, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[1.]

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanács ülését. Napirend előtt előterjesztést tesz a politikai államtitkárok kinevezése tárgyában. A kom-

¹ Dr. Varga Lajos (1885–1972) jogász. 1945-től a kisgazdapárt tagja. A MÁV főtanácsosa. 1945 novemberétől a Közlekedésügyi Minisztérium politikai államtitkára. 1945-től 1949-ig a fővárosi törvényhatósági bizottság tagja, 1948-tól alelnöke. 1950-től a MASPED, azaz a Magyar Szállítmányozó Vállalat elnöke.

² Sárkány József (1893–1972) államtudományi jogi végzettséggel rendelkezett. 1918-tól tartalékos hadnagyként polgári alkalmazott volt a Honvédelmi Minisztériumban. 1945 márciusában léptették elő századossá, miniszteri tanácsosi rangban a jogi csoport főnöke lett. 1945. augusztus 2-ától 1948 márciusáig a Honvédelmi Minisztérium adminisztratív államtitkára volt, ekkor a népbíróság, hamis vádak alapján, elítélte. 1963-ban a Legfelsőbb Bíróság hatályon kívül helyezte az ítéletet.

³ Bolgár Elek (1883–1955) történész, jogász. 1906-tól részt vett a szociáldemokrata mozgalomban. 1907-től 1911-ig az Egyesült Államokban élt. 1918-ban belépett a Kommunisták Magyarországi Pártjába, a Tanácsköztársaság bécsi követe, majd külügyi népbiztoshelyettes volt. 1919-ben Bécsbe, majd Berlinbe emigrált. 1937-től a Szovjetunióban élt, főiskolán, majd egyetemen oktatott. Hazatérése után, 1947 nyaratól 1947 végéig külügyminiszterhelyettes, 1948-tól prágai, 1949-től 1950-ig londoni követ. 1951-től az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanított.

3. 1947. június 12.

munista párt politikai államtitkárai változatlanul maradnak.⁴ A Szociáldemokrata Párt államtitkárai közül Reisinger Ferenc belügyi politikai államtitkár felmentését és helyére dr. Faragó György államtitkári kinevezését javasolja. A többi szociáldemokrata államtitkárok változatlanul maradnak.⁵ A független

⁴ A Magyar Kommunista Párt képviseletében politikai államtitkár volt: Alexits György Lásd a [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 3. sz. jegyzetét. Antos István (1908–1960) közgazdász, papírkereskedő, nyomda- és kiadótulajdonos. 1945-től tagja a kommunista pártnak. 1957-től a Magyar Szocialista Munkáspárt vezető testületében is helyet foglalt. 1954-től egyetemi tanár. 1949-től 1960-ig országgyűlési képviselő. 1945-ben az Országos Gazdasági Tanács főtiktára, 1945. november 23-ától 1951. január 27-éig pénzügyminisztériumi politikai államtitkár, majd 1955. január 10-éig, illetve 1956. november 16-ától 1957. május 9-éig a pénzügyminiszter első helyettese, azt követően haláláig pénzügyminiszter. Donáth Ferenc (1913–1986) jogász. 1934-től kommunista párttag. 1936-ban a Márciusi Front egyik szervezője. 1945-ben az Országos Földbirtokrendező Tanács elnökhelyettese. 1945 novemberétől 1948 januárjáig a Földművelésügyi Minisztérium politikai államtitkára. 1947 júliusától a Tervgazdasági tanács tagja. Több párttagságot töltött be. 1951-ben koholt vádak alapján elítélték, 1954-ben rehabilitálták. Az Akadémia Közgazdaságtudományi Intézetének igazgatója lett. 1956-ban Nagy Imre miniszterelnökségi titkárságán dolgozott, majd Romániába hurcolták. 1958-ban tizenkétévi börtönbüntetésre ítélték. 1960-ban amnesztiával szabadult. Agrártörténeti tudományos kutatásokat folytatott. Hajdu Gyuláról lásd a [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 2. sz. jegyzetét. Szobek András (1894–1986) ácsmunkás, később mestervizsgát tett és önálló vállalkozóként dolgozott. 1920-tól a szociáldemokrata párt, 1944 októberétől a kommunista párt békéscsabai, majd Békés vármegyei titkára. 1944 decemberétől az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd 1967-ig ismételen a törvényhozó testület tagja. 1945 januárjától Békés vármegye főispánja. 1945. szeptember 23-ától 1947. november 15-éig a Közellátásügyi Minisztérium politikai államtitkára, majd 1949 szeptemberéig a Közellátási Hivatal vezetője, egyidejűleg a Földművelésügyi Minisztérium politikai államtitkára. 1949 szeptemberétől 1950 májusáig moszkvai követ. 1950 májusától külkereskedelmi miniszter, 1953 decemberétől pekingi követ, 1954 júliusától 1956. október 24-éig begyűjtési miniszter. Vas Zoltánról lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 2. sz. jegyzetét, illetve a bevezető tanulmány 105. sz. jegyzetét.

⁵ Reisinger Ferenc (1880–1964) asztalos. Szociáldemokrata párttag. Az 1918. évi forradalom után Miskolc kormánybiztos főispánja volt. 1922-től 1939-ig nemzetgyűlési, illetve országgyűlési képviselő. 1945. november 14-étől 1947 szeptemberéig ismét nemzetgyűlési képviselő. 1945. november 15-étől 1947. június 14-éig belügyminisztériumi politikai államtitkár, majd országos erdészeti felügyelő. 1949-ben koholt vádak alapján elítélték. Kiszabadulása után rehabilitálták. Dr. Faragó György (1901–1985) jogász. 1939-től a Szociáldemokrata Párt tagja, 1944-ben bekapcsolódott a fegyveres ellenállási mozgalomba. 1945 után részt vett pártjának országos vezetésében. 1947 júniusától belügyminisztériumi politikai államtitkár. 1948-tól kincstári jogügyi igazgató. 1949-től a budapesti felsőbb bíróság tanácselnöke. 1947-től országgyűlési képviselő. 1945–1948-ban a Közalkalmazottak Szakszervezetének elnöke. A Szociáldemokrata Párt képviseletében politikai államtitkár volt továbbá: Bojta Ernő Béla – lásd a bevezető tanulmány 130. sz. jegyzetét. Kemény György, lásd az [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 1. sz. jegyzetét. Takács Ferenc (1893–1956) kőműves. 1910-től szociáldemokrata párttag. A húszas évek elejétől pártja hódmezővásárhelyi szervezetének titkára, 1935-től a Tiszántúli Párttitkárság vezetője. 1935-től 1939-ig országgyűlési képviselő. 1944 decemberétől az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd a Nemzetgyűlés tagja. 1944. december 22-étől 1945. június 1-jéig az Ideiglenes Nemzeti Kormány iparügyi minisztere, 1945 júniusától az Országos Gazdasági Tanács alelnöke. 1945. november 23-ától 1948. április 19-éig földművelésügyi politikai államtitkár. 1950-ben letartóztatták és tizenkétévi börtönbüntetésre ítélték. Halála után rehabilitálták. Vas Witteg Miklós (1895–1975) géplakatos. 1917-től szervezett munkás, szociáldemokrata párttag. 1933-tól 1945-ig a Vas- és Fémmunkások Központi

kisgazdapárti politikai államtitkárok közül javasolja dr. Pongrácz Aladár igazságügyi államtitkárnak felmentését és a Miniszterelnökségre történő kinevezését.⁶ Javasolja továbbá dr. Dulin Jenő belügyminisztériumi államtitkárnak felmentését és az Igazságügyminisztériumba való kinevezését.⁷ A Belügyminisztériumba dr. Dulin Jenő helyére Kiss László nemzetgyűlési képviselő kinevezését javasolja.⁸ A többi független kisgazdapárti államtitkárok, úgyszintén a Nemzeti Parasztpárt államtitkárai is változatlanul maradnak.⁹

Szövetségének helyettes elnöke. 1939-től 1948-ig pártja országos vezetőségének tagja; a Szakszervezeti Tanács elnöke, majd főtitkára. 1947. május 3-ától politikai államtitkár az Építési és Közmunkaügyi Minisztériumban. 1956-ban a Szakszervezetek Országos Tanácsának alelnöke. 1963-tól országgyűlési képviselő. Zentai (Zuschlag) Vilmos (1899-?) kertész. 1918-ban lépett be a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba. 1945–1947-ben pártja Politikai Bizottságának tagja, titkára. A két világháború között a Fővárosi Vízműveknél dolgozott. 1922-től 1944-ig pártja nemzetiségi bizottságának titkára, a II., majd a XII. kerületi pártszervezet titkára. 1945-ben a Budapesti Nemzeti Bizottság tagja, a Pártszervezet és a Fialatok c. lapok felelős szerkesztője. 1945 novemberétől nemzetgyűlési, 1947-től országgyűlési képviselő. 1945. november 20-ától 1947 végéig a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára, 1945-től a Fővárosi Vízművek igazgatója. 1950-ben koholt vádak alapján elítélték, 1963-ban rehabilitálták.

⁶ Pongrácz Aladár (1899–1973) jogi végzettséggel rendelkezett. 1930-ban belépett a Független Kisgazdapártba s bekerült a párt nagyválasztmányába. 1944-ben részt vett a németellenes ellenállási mozgalomban. 1945. november 4-étől nemzetgyűlési képviselő, 1945. december 18-ától 1946. augusztus 12-éig Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főispánja. 1946 szeptemberében tagja lett pártja Országos Intéző Bizottságának. 1947. február 21-étől igazságügyminisztériumi politikai, 1947. június 12-étől szeptember 27-éig miniszterelnökségi politikai államtitkár volt. 1948 áprilisában visszavonult a politikai élettől. 1971-ig ügyvédi tevékenységet folytatott.

⁷ Dulin Jenő (1889–1959) jogi végzettséggel rendelkezett. 1931-től volt tagja a Független Kisgazdapártnak. 1935-től 1939-ig országgyűlési képviselő, ezt követően Szekszárdon folytatott ügyvédi tevékenységet. 1945 májusában a Tolna vármegyei Nemzeti Bizottság elnökévé, 1945. június 24-én az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjává választották, később ismételt tagja lett a törvényhozó testületnek. 1945. augusztus 20-ától pártja Országos Intéző Bizottságának tagja és a Tolna vármegyei szervezet ügyvezető elnöke. 1945. november 15-étől a Kereskedelem- és Szövetkezetiügyi Minisztérium államtitkára. 1946. február 27-étől a Belügyminisztérium, 1947. június 14-étől az Igazságügyminisztérium politikai államtitkára 1950-ig. 1948 júliusától párt-főügyész. Nyugdíjazása után ismét ügyvédként dolgozott.

⁸ Kiss László (1909-?) jogot tanult. 1931-től 1934-ig Csehszlovákiában, illetve Ausztriában élt. 1945-ben belépett a kisgazdapártba, pártjának alkalmazottja lett. 1945. november 4-étől nemzetgyűlési képviselő. 1946 szeptemberétől pártja Országos Intéző Bizottságának tagja. 1947. június 14-étől november 15-éig a Belügyminisztérium politikai államtitkára. Az 1947. augusztus 31-ei választásokon bejutott a parlamentbe. 1949 nyarán elhagyta az országot. Venezuelában telepedett le.

⁹ A Független Kisgazdapárt politikai államtitkára volt még: Dr. Cseh-Szombathy László (1894–1968) orvos. 1925-től a Bethesda Közkórház belgyógyász főorvosa. 1935-től 1939-ig a Független Kisgazdapárt országgyűlési képviselője. 1945. június 24-étől az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd a Nemzetgyűlés tagja. 1945. augusztus 23-ától 1947. november 15-éig a Népjelölti Minisztériumban politikai államtitkár. 1947-ben országgyűlési képviselővé választották, de 1948 végén lemondott mandátumáról, visszavonult a politikai élettől. Koszér Nándor – lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 1. sz. jegyzetét. Pesta László – lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 2. sz. jegyzetét. Röth Pál (1908–1974) magántisztviselő. 1932-től az Első Pécsi Bőrgyár Rt. munkatársa, 1945. decem-

3. 1947. június 12.

Továbbá előterjesztést tesz a kormányváltás kapcsán lemondott főispáni kar kinevezésére vonatkozóan is. Javasolja a Kommunista Párt előterjesztése alapján a kommunista párti főispánok változatlan megtartását,¹⁰ a Szociálde-

berétől 1948-ig a cég vezérigazgatója. 1932-től a Független Kisgazdapárt tagja, 1945 után a pécsi szervezet főtitkára, részt vett a város és a vármegyei törvényhatósági bizottság munkájában. 1945 novemberétől nemzetgyűlési képviselő. 1946. augusztus 2-ától 1947. november 15-éig iparügyi politikai államtitkár. 1947 szeptemberétől 1948 áprilisáig pártja Politikai Bizottságának tagja. 1951 márciusában letartóztatták és elítélték. Kiszabadulása után visszavonult a politikai élettől. Varga Lajos – lásd a jelen jegyzőkönyv 1. sz. jegyzetét. A Nemzeti Parasztpárt politikai államtitkára volt: Jócsik Lajos (1910–1980) közgazdász, szociológus. Részt vett a csehszlovákiai Sarló mozgalomban. 1939-től Budapesten dolgozott. 1940–1942-ben a Kelet Népe c. folyóiratot szerkesztette. 1945 után részt vett a Nemzeti Parasztpárt vezetésében. 1945. június 24-étől az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd a Nemzetgyűlés és 1949 áprilisáig az Országgyűlés tagja. 1945. november 15-étől 1949-ig a Kereskedelem- és Szövetkezeti Minisztérium politikai államtitkára, egyben áttelepítési kormánybiztos. 1956-ban tagja a Petőfi Párt Ideiglenes Intézőbizottságának. Később gazdasági téren dolgozott. Kovács Máté (1906–1972) középiskolai tanár. 1945-től a Nemzeti Parasztpárt tagja. Ugyancsak 1945-től a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tisztviselője, 1947. április 14-étől 1948 végéig a minisztérium politikai államtitkára. 1947 augusztusától tagja a Parasztpárt Politikai Bizottságának. 1947. augusztus 31-én országgyűlési képviselővé választották. A politikai államtitkárok közül egyesek felmentéséről, mások megerősítéséről és új államtitkárok kinevezéséről a MKHL 1947. június 15-ei számában jelent meg a közlemény. Ez – az említett felmentéseken és kinevezéseken kívül tartalmazta dr. Balogh István miniszterelnökségi államtitkár felmentésére vonatkozó elhatározást is. Dr. Balogh Istvánról lásd a bevezető tanulmány 125. sz. jegyzetét.

¹⁰ A Magyar Kommunista Párt részéről: Boross István (1891–1980) 1918-ban orosz hadifogságban részt vett az ottani magyar kommunista pártszervezet létrehozásában. Hazatérése után a pécsi városi számvevőszék díjnoka. 1923-tól 1936-ig felsőkereskedelmi iskolai tanár, de politikai magatartása miatt nyugdíjazták, majd a Trieszti Általános Biztosító Társaságnál dolgozott. 1944 végén a Magyar Kommunista Párt pécsi szervezetének titkára. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja. 1945 januárjától Baranya vármegye, 1946 júniusától 1947 novemberéig Pécs főispánja. 1948-ban külügyi szolgálatba került: a belgrádi, majd a moszkvai követségen dolgozott. 1949-től 1960-ig a Magyar Nemzeti Múzeum Természettudományi Múzeumának főigazgatója volt. Földi István (1901–1984) gazdasági cseléd, 1925-től szociáldemokrata párttag. 1942–1944-ben állandó rendőri felügyelet alatt állt, majd internálták. 1944 októberétől Kisújszálláson a Magyar Kommunista Párt titkára. 1945-ben a Jászságban földosztó kormánybiztos. 1946. november 5-étől Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánja és közellátási kormánybiztosa. 1949 februárjától a Bábolnai Állami Gazdaság igazgatója, 1951-től 1953-ig Zsámbékon és Pilisvörösváron tanácselnök. 1954-től 1962-ig a zsámbéki hengermalom, majd több állami gazdaság igazgatója. Karácsonyi Ferenc (1889–1966) ácsmester, 1922-től szociáldemokrata párttag. 1935-től 1944-ig a hódmezővásárhelyi pártszervezet titkára, majd átlépett a Magyar Kommunista Pártba. 1944 decemberétől tagja az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek. 1945 januárjától 1949 végéig Csongrád vármegye főispánja. Keresztes Mihály (1902-?) asztalos. 1921-től szociáldemokrata párttag, 1944 végén a Magyar Kommunista Párt orosházi szervezetének titkára. 1944 decemberétől 1945 áprilisáig a kommunista párt Dél-kerületi, majd Szegedi Területi Bizottságának titkára. 1945 augusztusától 1947 szeptemberéig Békés vármegye főispánja. A Magyar Kommunista Párt, majd a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének tagja. 1948-tól 1960-ig a földművelésügyi miniszter helyettese, illetve első helyettese. 1953-tól 1957-ig a Magyar Nemzeti Bank ügyvezető igazgatója. 1960–1962-ben tanácselnök. Kertész Endre 1946 júniusától 1947 novemberéig Baranya vármegye főispánja. Oszip István (1897–1973) géplakatos. 1914-től vett részt a munkásmozgalomban. 1944. március 19-

3. 1947. június 12.

mokrata Párt főispánjainak a párt előterjesztésének megfelelően változatlan megtartását, kivéve dr. Hazai László Nógrád-Hont vm. főispánját, akinek kinevezése függőben tartandó.¹¹ A Nemzeti Parasztpárt főispánjai közül Mezei Mihály Bács-Bodrog vm. főispánjának kinevezését függőben kell tartani, a többi változatlan marad.¹² A Független Kisgazdapárt főispánjai közül Bakó Sándor Bihar vm. Öry István Debrecen thj. város, Balassa Tibor Heves vm. Tomasszki Mihály Szabolcs vm., és Pásztor József Zemplén vm. főispánjainak kinevezését javasolja függőben tartani, egyidejűleg Zsarnay Kálmán Pest vm. és Kóczán István Sopron vm. és thj. város főispánjainak felmentését, Pető

után letartóztatták, majd rendőrségi felügyelet alá helyezték. 1944 őszén csatlakozott a Magyarországi Kommunista Antináci Kimitéjához. 1945 után a Magyar Kommunista Párt miskolci szervezetének vezetőségi tagja, beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. 1945 márciusától 1947 novemberéig Borsod vármegye és Miskolc főispánja. Safrankó Emánuel (1890–1965) molnár. 1908-tól szociáldemokrata párttag. A Tanácsköztársaság után Csehszlovákiába emigrált, tagja lett az ottani kommunista pártnak. 1930-tól a Szovjetunióban élt. 1945-ben hazatérve a Magyar Kommunista Párt szolnoki titkára. 1945-től 1947 novemberéig Vas vármegye és Szombathely főispánja. 1947-től 1956-ig szófiai, majd pekingi, végül berlini követ, illetve nagykövet.

¹¹ A Szociáldemokrata Párt részéről: Borbély Endre Győr város főispánja volt. Hazai László Budapesten vámhivatali tanácsos. 1945 után lépett be a Szociáldemokrata Pártba, Nógrád (1946–1948), majd Fejér vármegye és Székesfehérvár főispánja. Kiss János régi Szociáldemokrata párttagként az orosházi pártszervezet Peyerista titkára. Csongrád, majd 1945. augusztus 9-étől Bihar, végül Csanád vármegye és Hódmezővásárhely főispánja. Szabó István (1896–1958) kalaposmunkás. 1921-től szociáldemokrata párttag, 1919-ben az endrői direktórium elnöke. 1924-től a Kalaposmunkások Szakegyletének elnöke. 1929-ben Budapesten a Gázműveknél dolgozott, a Szociáldemokrata Párt XI. kerületi elnökeként 1945 februárjában a Budapesti Nemzeti Bizottság tagja lett. 1945 áprilisától 1948-ig Fejér vármegye és Székesfehérvár főispánja. Szádeczky Kardos László (1910–) jogász, 1946–47-ben Kecskemét város főispánja volt, pártja jobboldalához tartozott. Szekeres János (1888–1973) szociológus, vármegyei tisztviselő, később a Központi Statisztikai Hivatal népmozgalmi osztályának vezetője. 1919-ben a Népjóléti Népbiztosság, majd a Belügyi Népbiztosság illetve Minisztérium munkatársa. 1924-ben B-listázták, a Társadalomtudományi Társaság utolsó főtitkára volt. Részt vett az ellenállási mozgalomban, 1944-ben letartóztatták. 1945 elején a Belügyminisztérium elnöki osztályának vezetője. 1945. május 4-étől Abaúj vármegye főispánja, 1945. augusztus 19-étől a Belügyminisztérium adminisztratív államtitkára. A Szociáldemokrata Párt tagja volt, 1947. augusztus 31-én mégis a Radikális Párt jelöltjeként választották országgyűlési képviselővé.

¹² A Nemzeti Parasztpárt részéről: Balogh István (1912–) bölcsész végzettséggel rendelkezett. 1933-tól 1945-ig a debreceni Déri Múzeum munkatársa. 1949-től 1957-ig a Déri Múzeum, majd a nyíregyházi múzeum, 1963-tól 1975-ig a Szabolcs-Szatmár megyei Levéltár igazgatója. 1945-ben Szatmár, 1946. január 5-étől Szatmár-Bereg, 1947. augusztus 31-étől Hajdú vármegye és Debrecen főispánja. Szatmár-Bereg vármegyében 1947. augusztus 31-e után utódjaként Szabó István lett a főispán. Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját. Bencsik István (1910–) agrár végzettségű középiskolai, majd egyetemi tanár. Pap Andor felmentése után 1947–1948-ban Zala vármegye főispánja. 1948-tól 1951-ig földművelésügyi minisztériumi államtitkár. 1951-től 1953-ig a Mezőgazdasági Tudományos Központ főtitkára. Később oktatási területen és a Hazafias Népfrontban dolgozott, ez utóbbinak 1970-től 1974-ig főtitkára volt. Több társadalmi szervezet vezetésében vett részt. Mezei Mihály (1901–?) korábban Esztergomban volt jegyző, Bács-Bodrog vármegye és Baja város főispánja. Papp Andor (1899–?) kaposvári ügyvéd, 1946 nyaratól 1947 közepéig Zala vármegye főispánja. 1947 végén pénzügyminisztériumi államtitkárnak jelölték. 1948 elején kizárták a parasztpártból, 1953-ban Ausztriába költözött.

3. 1947. június 12.

Lajosnak Pest vm., Vass Károlynak Sopron vm. és thj. város főispánjává való kinevezését javasolja.¹³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

2.

[Dinnyés] *Miniszterelnök* felkéri dr. Bojta Béla államtitkárt a miniszterelnökségi előterjesztések megtételére.

¹³ A Független kisgazdapárt réséről: Bakó Sándor (1910–1983) gazdálkodó, a Független Kisgazdapárt alapító tagja. 1945. december 18-ától 1947. augusztus 2-áig Bihar vármegye főispánja. 1947. augusztus 31-étől 1948 októberéig országgyűlési képviselő, majd visszavonult a politikától. 1947 augusztusában Barcsa Gyulát nevezték ki Bihar vármegye főispánjává. Balassa Tibor korábban a Mezőgazdasági Kamara titkára volt. 1945 után népbíróági eljárás indult ellene, de az igazságügyminiszter utasítására beszüntették az eljárást. Heves vármegyében lett főispán. 1947 augusztusában felmentették, helyére Fülöp Istvánt nevezték ki. Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját. Dr. Fekete Tibor (1910–1949) statisztikus, tanár, tankerületi fogalmazó. 1946. augusztus 12-étől Somogy vármegye, 1947. szeptember 17-étől november 18-áig Kaposvár főispánja. Ferenc Péter (1893–1978) gazdálkodó, 1947 májusától volt Tolna vármegye főispánja. Kóczán István (1898–1981) gazdálkodó lett Sopron vármegye és város főispánja, 1947. július 22-én felmentették és Horváth Lajos (1905–1993) földművest, a kisgazdapárt 1934 óta tevékeny tagját nevezték ki Sopron város, illetve Vass (Wanek) Károlyt Sopron vármegye főispánjává. Németh József (1899–1964) iskolaigazgató. 1945. október 25-étől 1947. december 17-éig Veszprém vármegye főispánja, majd 1949. június 17-éig belügyminisztériumi államtitkár. Óry István (1899–1963) földbirtokos. 1930-tól a Független Kisgazdapárt tagja, 1938-tól a debreceni pártszervezet elnöke. 1945. január 4-étől 1947. augusztus 26-áig volt Hajdú vármegye és Debrecen város főispánja. Részt vett pártja országos vezetőségében. 1947. augusztus 31-én országgyűlési képviselővé választották. 1948 tavaszán lemondott mandátumáról és visszavonult a politikai élettől. 1947. szeptember 4-én a kisgazdapárt Dózsa György debreceni lakost javasolta a megye és a város főispánjának, de előterjesztés nem történt az ügyben. (MOL XIX-A-1-j 1947-III-10 625) Pálffy György (1904–1970) polgármester és egyben Szeged város főispánja 1945 novembere és 1947 novembere között. Pásztor József (1900–1980) 16 holdas kisgazda, 1947. március 10-étől 1947 novemberéig Zemplén vármegye főispánja volt. Pető Lajos 1947 júniusától Pest vármegye főispánja. Dr. Rab Károly (1891-?) OTI főorvos. 1946. szeptember 20-ától 1948. október 3-áig Komárom-Esztergom vármegye főispánja. Szabó István (1887–1978) 1907-től 1920-ig az Egyesült Államokban élt. Hazatérése után gazdálkodott. 1944 őszétől a kisgazdapárt tagja. 1945. november 4-étől nemzetgyűlési képviselő. 1946 augusztusától 1948. szeptember 7-éig Szabolcs, illetve Szatmár-Bereg vármegye főispánja. Utóbb Szabolcs vármegye főispánja volt 1949-ig. Ezt követően termelőszövetkezeti tagként dolgozott. Tomasovszky Mihály (1891–1965) földműves. 1939-től a kisgazdapárt tagja. 1945-től 1947-ig pártja nyíregyházi szervezetének alelnöke, a Parasztszövetség Szabolcs vármegyei elnöke. 1945. november 4-én nemzetgyűlési képviselővé választották. 1946. augusztus 12-étől 1947. november 2-áig Szabolcs vármegye főispánja. Később villanyszerelőként dolgozott. 1956 októberében részt vett a kisgazdapárt újjászervezésében. Ez után csak kubikusként tudott elhelyezkedni. Vass (Wanek) Károly (1906–1962) kereskedelmi akadémiát végzett, majd sütőiparos mestervizsgát tett. 1927-től a soproni Wanek kenyérgyár cégvezetője. 1936-tól a Független Kisgazdapárt tagja, soproni vezetője. 1947 júliusától Sopron vármegye, 1948. február 12-től Veszprém vármegye főispánja, 1948 decemberében lemondott. Az ötvenes évek elején letartóztatták és életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1956 októberében kiszabadult, majd Bécsbe emigrált. Zsarnay Kálmán rendőrtiszt. Pest vármegye főispánja volt. 1947-ben átlépett a Magyar Függetlenségi Pártba, vezetőségének is tagja lett. Felmentették és helyére Pető Lajost nevezték ki főispánnak.

3. 1947. június 12.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a Miniszterelnökség tulajdonát képező Studebacker gyártmányú személygépkocsinak Károlyi Mihály¹⁴ részére való átadása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

3.

Dr. Bojta Béla előterjeszti 5958/1947. számú javaslatát a Jóvátételi Hivatalban Lahos Pál és társai alkalmaztatása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

4.

Dr. Bojta Béla előterjeszti a Gazdasági Főtanács javaslatát dr. Gorondy Novák Sándor min. titkárrá való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács dr. Gorondy Novák Sándor miniszteri titkárrá való kinevezéséhez hozzájárult.

5.

[*Vás*] *Gazdasági Főtanács főtítkára*: Pártközi értekezlet foglalkozott a hároméves gazdasági terv törvényjavaslatával. A tervet a tegnapi Gazdasági Főtanács elfogadta és most a Nemzetgyűlés elé való benyújtásához kéri a minisztertanács hozzájárulását azzal, hogy szövegezési szempontból az Igazságügyminisztériummal le fogja tárgyalni.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

6.

[*Vás*] *Gazdasági Főtanács főtítkára* előterjeszti javaslatát Tervgazdasági Tanács és Országos Tervhivatal létesítése tárgyában. A pártközi konferencia szintén elfogadta.¹⁶

¹⁴ Károlyi Mihály gr. (1875–1955) 1918. október 31-étől miniszterelnök, 1919 január 11-étől március 21-éig köztársasági elnök, később a demokratikus magyar emigráció vezetője. 1946 májusában hazatért. 1947. augusztus 21-étől 1949. április 2-áig Magyarország párizsi követe.

¹⁵ A hároméves terv pártközi értekezleten történt egyeztetéséről lásd a PII. 283. f. 10. cs. 134. ó. e.-t A törvényjavaslat szövege megtalálható a jegyzőkönyv mellett, ezt 3/a. sz. mellékletként közöljük. Lásd továbbá a [4] 184. sz. jegyzőkönyv legendáját és az 1947. évi XVII. tc.-t, valamint e kötet bevezető tanulmányát.

¹⁶ A Tervgazdasági Tanácsot, az 1947. évi XVII. tc. felhatalmazása alapján, a 8530/1947. Korm. sz. rendelettel (MKRT 1947. július 16.) hozták létre a hároméves gazdasági terv kidolgozásával és végrehajtásával kapcsolatos feladatok, valamint az Országos Tervhivatal munkájának irányítására. Tagjait a négy koalíciós párt, a Szakszervezeti Tanács, az Országos Földművelésügyi Tanács valamint az Országos Szövetkezeti Központ által javasolt személyek közül, a miniszterelnök javaslata alapján a köztársasági elnök nevezte ki. A tagok megbízatása 1950. július 31-éig szólt. Országos Tervhivatalt ugyancsak az 1947. évi XVII. tc. alapján, a 8530/1947. Korm. sz. rendelettel (MKRT 1947. július 16.) hozták létre. Feladata eredetileg a hároméves terv részletes

3. 1947. június 12.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nagyon tart attól, hogy ebből egy nagy hivatalt fognak kreálni. Elsősorban a B-listára tetteket kell elhelyezni s nem szaporítani még az állami létszámot.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ezt figyelembe fogják venni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

7.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a B-lista-revízió eljárásoknak június 30-áig való meghosszabbítása tárgyában.¹⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

8.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az orosz magyar kereskedelmi tárgyalások oly előrehaladtak, hogy felmerült a felhatalmazás szüksége, ezért kéri felhatalmazni a kereskedelem- és szövetkezetügyi minisztert az orosz-magyar kereskedelmi szerződés megkötésére.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ha csak egy mód van rá, konzervárukat is be kell venni.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] a maga részéről csak azt kéri, hogy a szerződés megkötésének részleteiről, a szállításokról stb. ne jelenjen meg hivatalos kommuniké.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] a maga részéről csak azt kéri, hogy a szerződés megkötésének részleteiről, a szállításokról épp az ellenkező kommunikét kell kihozni.¹⁸

[Dinnyés] *Miniszterelnök* felkéri a föld[művelésügyi] és a kereskedelem- és szövetkezetügyi minisztereket, hogy megfelelő módon közöljék a tájékoztatóügyi miniszterrel kívánalmaikat a kommuniké irányában.

Minisztertanács felhatalmazta a kereskedelem- és szövetkezetügyi minisztert az orosz-magyar kereskedelmi szerződés megkötésére.¹⁹

kidolgozása, a terveknek a szakminiszterekkel, az érintett gazdasági és érdekképviselői szervekkel való közlése, a terv végrehajtásának ellenőrzése volt. A miniszterelnök felügyelete alatt működött, élén az elnök állt, aki közvetlenül érintkezett a miniszterekkel, a gazdasági és érdekképviselői szervek vezetőivel, képviselte az Országos Tervhivatalt a nemzetközi tárgyalásokon, részt vett a minisztertanácsnak a tervet tárgyaló ülésein és a Gazdasági Főtanács ülésein. Feladatkörét többször bővítették, több szervet rendeltek alája. 1990 áprilisában felszámolták.

¹⁷ Lásd a közszolgálat körében történt elbocsátások felülvizsgálatának bejelentésére megállapított határidő módosítása tárgyában kiadott 7300/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. június 14.

¹⁸ Koszér Nándor két felszólalása között feltehetőleg mások is véleményt nyilvánítottak, csupán a jegyzőkönyvvezető nem rögzítette ezeket. A szerződés megkötéséről csak nagyon rövid, semmitmondó hír jelent meg a sajtóban.

¹⁹ 1947. április 30-ától magyar kereskedelmi delegáció tartózkodott Moszkvában és Rónai Sándor miniszter vezetésével tárgyalásokat folytatott az új szovjet-magyar kereskedelmi és ten-

9.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* bejelenti, hogy a jugoszlávokkal megegyezés jött létre magyar építőmunkások foglalkoztatása tekintetében. Mintegy 4000 magyar építőmunkásnak Jugoszláviába való kiküldetéséről van szó. A MÉMOSZ kötött egy szerződést a jugoszláv munkaügyi minisztériummal, viszont ez csak akkor lép életbe, ha államközi szerződéssé változtatjuk át. A szerződés jóváhagyásának kérdése és a szükséges pénzügyi kérdések már részletesen ki vannak tárgyalva. A minisztertanácstól az ügy rendkívüli sürgősségére való tekintettel azt kéri, hogy mivel ezeknek a munkásoknak már folyó hó 16-án indulniok kell Jugoszláviába, hatalmazza fel az építési és közmunkaügyi minisztert, hogy ezt a szerződést a kormány nevében írja alá és amennyiben pénzügyi nehézségek merülnének fel, a Gazdasági Főtanács a Pénzügyminisztériummal egyetértésben rendelkezéseket foganatosíthasson.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Az ország közvéleményében felmerült az a gondolat, ebben a romországban hogyan lehetséges az, hogy munkásokat adunk ki. A helyzet az, hogy sem tőkét, sem építkezési mozgósítást olyan mértékben bevonni nem tudunk, hogy nagyobbarányú építkezéseket foganatosíthassunk, a magántőkét sem tudjuk erre jelenlegi helyzetében kényszeríteni, ezért a maga részéről kénytelen tudomásul venni, hogy a magyar építőmunkás ott keresi meg kenyerét, ahol tudja.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Reméli, hogy a két munkaspárt is hozzájárul a munkások kiküldetéséhez, már csak a két állam közötti jó viszony táplálására való tekintettel is.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a pénzügyi részben a Gazdasági Főtanács és a Pénzügyminisztérium egyetértésben,

gerhajózási egyezmény megkötése érdekében. Az 1947. július 15-én aláírt szerződést meghatározatlan időre kötötték, hat hónapos előzetes felmondási idővel. Különleges rendelkezése volt a szerződésnek a szovjet kereskedelmi képviselő felállításáról szóló része és az ennek jogi helyzetét szabályozó melléklete; további jelentős rendelkezése volt a szerződésnek a két ország közötti kereskedelmi forgalommal kapcsolatos vitás ügyek eldöntésére szolgáló paritásos döntőbíróóság létrehozása. Ezzel együtt megkötötték az egy évre szóló, kölcsönösen 35 millió dollár értékű szállításokra vonatkozó árucserforgalmi és fizetési egyezményt továbbá a tranzit egyezményt, amelynek értelmében a tranzit kérdésekben mindkét fél részére biztosított a legnagyobb kedvezmény elve. Megkötötték ezen kívül a nem-kereskedelmi fizetésekre vonatkozó egyezményt, amely révén a követségi és konzuli ellátmányokon kívül a különféle hivatalos delegációk részére is biztosították az ún. kedvezményes diplomáciai kurzust. Végül megállapodás jött létre arról, hogy a Szovjetunió átengedi területén a Romániából a Tiszán tutajozott faféleségeket. Lásd még a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját és a 14/c. sz. mellékletet. Az ügy dokumentációja és a szerződés aláírására vonatkozó felhatalmazás megtalálható a MOL XIX-J-1-j SZU IV-571/a-b. jelű dossziében (37. d.). A Magyar Köztársaság és a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetsége között létrejött és Moszkvában 1947. július 15-én aláírt kereskedelmi és tengerhajózási szerződés becikelyezésére az 1947. évi XXVII. tc. formájában került sor.

3. 1947. június 12.

sürgősség esetén, intézkedéseket fogantatosíthat a minisztertanácsnak leendő utólagos bejelentés mellett.²⁰

10.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Kénytelen a minisztertanács figyelmét felhívni arra, hogy egyre többet előfordul, hogy a minisztériumok sürgős esetekben rendkívüli hiteleket folyósítanak annak ellenére, hogy hitelkérelmeket csak egyszer egy hónapban lehet minisztertanács elé hozni. A rendes heti minisztertanács rendelkezésre áll rendkívül sürgős esetekben rendkívüli hitelek engedélyezésére, de a minisztériumok hitelkérelmek nélkül ne folyósítsanak összegeket, mert ez a számvevőségi igazgatónak többévi megbüntetésével járhat.

Pénzügyminiszter [képviselőként Kemény György államtitkár] a maga részéről is arra kéri minisztertársait, hogy az egyes tárcák tartsák magukat ezekhez a havonta egyszeri kiutalásokhoz, mert ez az egyetlen módja a tervszerű gazdálkodásnak.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ez igaz, de a miniszterek mégse hozzák számvevőségüket ilyen kényszerhelyzetbe. A rendkívüli hiteleket hozzák csak be a heti minisztertanácsokra is, ha a hitel nagyon sürgős. Törvénytelen-ségre nem lehet bízni őket.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

11.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Tekintettel arra, hogy az igazságügyminiszternek a Ház ülésére kell bemennie, az ő előterjesztéseit kéri most előrevenni.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a népjárműügyi állások átrendszeresítése államügyészi állásokká, tárgyában.²¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

²⁰ A Gazdasági Főtanács jegyzőkönyve szerint 1947. június 2-án jött létre a megállapodás. A munkások érdekében szükséges intézkedések megtételére, a részletek kidolgozására a tárcák képviselőiből külön bizottság létrehozását határozták el. (MOL XIX-A-10, 17. d. 1947. június 11. 32. napirendi pont.) Lásd még a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 43., valamint a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 47. napirendi pontját. A MÉMOSZ, azaz a Magyarországi Építőmunkások Országos szövetsége 1903-ban a kőművesszövetség és más építőipari szakegylet bevonásával alakult, amelyhez később is több szövetség csatlakozott.

²¹ Az igazságügyminiszter 6334/1947. IM E sz. előterjesztésében utalt arra, hogy a népbíráskodásról szóló 81/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. február 5.) intézkedett ugyan a népjárműügyek létrehozásáról, de a népjárműveszek részére költségvetéssel rendszeresített állásokat nem létesített. Mivel a népjárműügyi állásokban alkalmazottak közül többeket úgy minősített, hogy alkalmasak államügyészi állásokra való alkalmazásra, javasolta összesen 30 népjárművész államügyésszé való kinevezését, az ennek megfelelő VI. és VII. fizetési osztályú állások megszervezését. A 30 népjárművész életrajzi adatai megtalálhatók az előterjesztésben.

12.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát 10 432/1947. sz. alatt dr. Erdélyi Gyuláné és társai kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

13.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Zalán Kornél kinevezése tárgyában.

Minisztertanács dr. Zalán Kornélnak miniszteri osztályfőnökké és dr. Szabó Imre miniszteri osztálytanácsosnak miniszteri tanácsossá való kinevezéséhez hozzájárult.²²

14.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kulcsár Jánosné rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

15.

[Ries] *Igazságügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 5. sorszám alatt szereplő előterjesztését a mai napirendről leveszi és azt az egységes kinevezések alkalmával fogja újra előterjeszteni.²³

16.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát Beör László besorolása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²² Az igazságügyminiszter 9220/1947. IM E. sz. előterjesztése szerint dr. Zalán Kornél (1905-?) jogtudori oklevéllel rendelkezett, 1928-ban kezdte meg közszolgálatát. 1936-tól volt budapesti büntetőtörvényszéki bíró. 1944 májusában nyugdíjazták. 1945 júniusában visszahelyezték állásába, majd szolgálatételre berendelték az Igazságügyminisztériumba, ahol a törvényelőkészítő osztály büntetőjogi előadója lett. Dr. Szabó Imre (1912–1991) 1937-ben Prágában szerzett jog és államtudományi oklevelet. 1945 előtt ügyvédjelölt, majd Pest vármegyénél aljegyző volt. 1945 júniusától az Igazságügyminisztériumban miniszteri titkárként, 1945 decemberétől miniszteri osztálytanácsosként a törvényelőkészítő osztály közjogi előadója, majd az osztály vezetője. 1949-től 1982-ig az Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogtudományi Karán egyetemi tanár. 1955-től az Állam- és Jogtudományi Intézet igazgatója. 1956-tól 1970-ig az MTA főtitkárhelyettese, 1970-től 1976-ig alelnöke.

²³ Az igazságügyminiszternek a tárgysorozatban 5. sorszám alatt szereplő 7689/1947. IM E. sz. előterjesztése dr. Somogyi Ödön kúriai tanácselnöknek a Kúria másodelnökévé való kinevezésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 83. napirendi pontját és 107. sz. jegyzetét, továbbá a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját és 86. sz. jegyzetét.

3. 1947. június 12.

17.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát Horváth Lászlóné nyugdíjának megállapítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

18.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Arady Bittner Béla elvált felesége részére kegydíj engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

19.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a bírói képesítési pótlék újból való folyósítása tárgyában. A pótlék mértéke a fizetés 40%-a lenne. A Gazdasági Főtanács már elfogadta ezt a javaslatát. Ő azonban azzal a módosítással terjeszti most elő, hogy a népbírák is kapják ezt a pótlékot, dacára népbírói pótlékuknak. A népbírói pótlék először, az infláció alatt, fizetésüknek 100%-a volt. A stabilizáció alkalmával 50%-ra csökkentették le. Ha azonban most a többi bírák is megkapják a 40%-ot, nem fogja biztosítani tudni a népbírákat, mert mindegyik vissza akar majd menni [bírói] státusba, ha nem lesznek megkülönböztetetten elbírálva.²⁴

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Két pótlékban a népbírák sem részesülhetnek és különben is, nehéz gazdasági helyzetünkre való tekintettel, eredeti hozzájárulásától eltérően csak 30%-ot javasol megadni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A bírák mindég külön státusban voltak és megkülönböztetetten voltak elbírálva. Ebben az esetben inkább visszavonja az

²⁴ A bírói képesítési pótlékot a közszolgálati illetmények és nyugdíjak rendezéséről szóló 2500/1945. rendelet (MKRT 1945. június 17.) szüntette meg. A bírák ezt ismételtelen sérelmezték; a kérdés rendezésére ekkor került sor. Az igazságügyminiszter 11 730/1947. IM E. sz. előterjesztése tulajdonképpen a Gazdasági Főtanács 1947. június 4-i ülésén a bírói képesítési pótlék újbóli bevezetése tárgyában hozott határozat azon részével szállt szembe, amely szerint a „népbírói alkalmazottak részére engedélyezett költségtérítés augusztus 1-jéig változatlanul folyósítható, akik azonban ebben a költségmegtérítésben részesülnek, azok részére a képesítési pótlék nem jár”. Rámutatott arra, hogy a népbírák és a népbírák költségmegtérítése a fizetés 50%-ában volt megállapítva s ha elveszítenék a bírói képesítési pótlékre való jogosultságukat, mindössze fizetésük 10%-ával kapnának több járandóságot, mint a rendes bíróságnál szolgálatot teljesítő bírák és államügyészek. Ezt annál kevésbé tartotta méltányosnak, mert — mint írta — „a népbírák és népbírák a köztársaság védelméről szóló törvény hatálybalépése után egyre súlyosabb feladatokat látnak el és helytelen volna olyan látszat keltése, mintha az ezzel kapcsolatos munkateljesítmény megbecsülése csökkent volna.” Helytelenítette továbbá azt, hogy miután a Gazdasági Főtanács 1947. május 27-én tartott ülésén a bírói képesítési pótlék újbóli engedélyezésének kezdő időpontját 1947. június 1. napjában jelölte meg — és ez ismertté is vált az érdekeltek körében —, a Gazdasági Főtanács június 4-én kelt határozata ezt az időpontot egy hónappal későbbre tette.

3. 1947. június 12.

egész javaslatot, mert a bírák tudomására jutott már, hogy a Gazdasági Főtanács a 40%-ot megszavazta.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Van egy másik megoldás is, hogy maradjon meg képesítési pótléknak a 40%, népbíráknak 50% s utóbbiak pluszként kapjanak 1/4 évenként egy bizonyos népbíráskodási pótléket.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Sürgősen meg kell csinálni a külön bírói státust, mert különben az egész adminisztráció csődbe megy.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Az ő egységes státustervezetét nemrég levette a minisztertanács.²⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez azzal járult hozzá, hogy a képesítési pótlék 40%, amely a népbírák részére is folyósítandó.²⁶

20.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Amíg az igazságügyminiszter jelen van, előterjeszti javaslatát a földreform műszaki munkálatainak előmozdítása tárgyában. Az igazságügyminiszternek súlyos észrevételei voltak a büntetőszankciókkal kapcsolatban. Miután azonban másként ezeknek a munkálatoknak befejezését biztosítani nem tudja, kéri ennek a pontnak elfogadását is. A mérnökök szakszervezete már hozzájárult.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ellenzi, hogy büntetőszankciókkal biztosítsuk magánjogi szerződések betartását. Tiszteli és becsüli a mérnökök szakszervezetét, de úgy látszik jogi érzékkel nem bírnak. A 3. § az egész jogrendszerünkkel ellenkezik. Helyesli, hogy az időre elvégzett munkát 25% pótlékkal jutalmazzuk, de magánjogi kötelezettségekre büntetőszankciókat nem alkalmazhatunk. Ez annyit jelentene, mint egy szerződést kényszermunkává átalakítani. A 3. § 2. szakasza teljesen elfogadhatatlan. Legfeljebb kötbért kell kikötni, de nem büntetéspénzt.

²⁵ Feltehetőleg az önkormányzati alkalmazottak illetményeinek és nyugellátásának szabályozásáról, továbbá egyes vármegyei, városi és községi tisztviselői állások elnevezésének megváltoztatása tárgyában készített s a napirendről ismételten levett belügyminisztériumi javaslatra vonatkozott az utalás. Lásd a 170. sz. jegyzőkönyv 80., a 172. sz. jegyzőkönyv 57. és a 173. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pontját. Lehetséges azonban, hogy Rajk az állandósuló „kádéréhség” csillapítására vonatkozó számos elképzelései egyikére utalt. Ismételten felvetette a köztisztviselők olyan központi nyilvántartásának felállítását, amely az ellenőrzésen túl a káderek mozgásának a megkönnyítését is szolgálta volna.

²⁶ Az igazságügyminiszter előterjesztésére gépirással a következőket vezették: „Ezt az előterjesztést a minisztertanács az 1947. június 12. napján tartott ülésén elfogadta azzal, hogy a népbírói (népügyészségi) alkalmazottak részére engedélyezett költségmenterítés augusztus hó 1-jéig változatlanul folyósítható a képesítési pótlék mellett és hogy a képesítési pótlék rendszerezésének kezdő időpontja 1947. évi július hó 1. napja. Budapest, 1947. június 12. Dr. Ries s. k.”

3. 1947. június 12.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthára*: A hároméves tervről szóló törvényben világosan bennfoglaltatik, hogy az, aki akadályozza az állami munkák elkészítését, büntethető.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ennek a javaslatnak pedig menni kell.

Rákosi Mátyás államminiszter: A mérnököket büntetni kell, mert sok esetben szabotálnak. A 25% jutalmazás nem eléggé serkenti őket a munkára.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ő megelégszik a kötbér-kikötéssel is.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ez nehezen fog menni.

Rákosi Mátyás államminiszter felkéri az igazságügyminisztert, hogy foglalkozzék ezzel a problémával és találjon valami móduszt ennek megoldására.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult azzal, hogy az Igazságügyminisztérium a büntetőszankciókra dolgozzon ki javaslatot, amely a hároméves terv védelméről szóló törvényjavaslatba beilleszthető lesz.²⁷

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Miután a Házba kell mennie a honvédelmi előterjesztéseket kívánja most tárgyalatni.

21.

Honvédelmi miniszter [képiseletében *Sárkány József államtitkár*] előterjeszti javaslatát a szovjet-orosz katonai emlékművek és hősi temetők kegyeleti gondozása tárgyában.²⁸

²⁷ A földművelésügyi miniszter 140 745/1947/VII. 1. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a földreform műszaki lebonyolítását végző mérnökök a vállalt kötelezettségüknek nem, illetve késlekedve, sokszor hibásan tesznek eleget s ez — a földhözjuttatott újgazdák bizonytalanságban tartása folytán — a mezőgazdasági termelésre káros hatással van, így a gazdasági élet rendjét, a közellátás zavartalanságát veszélyezteti. Ezért merült fel annak szükségessége, hogy a földreform műszaki munkálataiban szerződés alapján résztvevő vállalkozót szerződésileg vállalt magánjogi kötelezettségén felül büntetőjogi következményeket megállapító jogszabály is kötelezze a vállalt munka kellő időben történő pontos elvégzésére. Ugyanakkor lehetővé kívánta tenni, hogy az Országos Földhivatal jutalomban részesíthesse a határidő előtt és jól teljesítő vállalkozókat. A rendelettervezet megtalálható az előterjesztés mellett. Ennek 3. §-a hat hónapig terjedhető elzárást helyezett kilátásba azon vállalkozó számára, aki az általa szerződésben vállalt munkát nem, vagy telegkönyvi felhasználásra alkalmatlan módon végzi el. A 3. § (2) bekezdése a pénzbüntetés legmagasabb összegét huszonnégyezer forintban jelölte meg. Megtalálható a jegyzőkönyv mellett az Igazságügyminisztérium T.2183/1947. sz. levelének hivatalos másolata. Ebben kifejtette, hogy nem járulhat hozzá olyan jogszabályhoz, amely magánjogi szerződések feltételeinek betartását büntetőszankcióval biztosítaná, mivel ez ellenkezne a magyar jogrendszer alapelveivel. Javasolta e helyett, hogy az illetékes földhivatalok a szerződésben a nem, nem kellő időben, vagy nem megfelelő teljesítés esetére szerződéses bírságot kössenek ki. Az Igazságügyminisztérium álláspontjának helyt adva elhagyták a szigorú büntetőszankciókat s a rendeletbe az került, hogy a mulasztásból a közérdekre háruló sérelemhez mért nagyságú, legfeljebb azonban kétezer forintig terjedő pénzbírsággal sújthatja az Országos Földhivatal a vállalkozót. Lásd a 7500/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. június 24. Lásd még e jegyzőkönyv 89. napirendi pontját.

²⁸ Lásd a 3/b. sz. mellékletet, valamint az 1947. évi XIX. tc.-t.

3. 1947. június 12.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: A kisajátításoknál kéri minisztériuma bevonását.

Közlekedésügyi miniszter [*képviselésében Varga Lajos államtitkár*]: Ugyanezt kéri a maga részéről is.

Pénzügyminiszter [*képviselésében Kemény György államtitkár*] a maga részéről arra a nehézségre mutat rá, hogyha az egyes községek nem tudnák a saját háztartásukból fedezni a kisajátítási költségeket, úgy a Pénzügyminisztérium bevonása is szükségessé válik.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Mivel községekről van szó, a kisajátításoknál egyedüli illetékességgel ő bír.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: Miután nagyobb részt befejezett tények előtt állunk, amelyeket szankcionálni kell, ne támasszunk nagyobb nehézségeket.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A javaslatból tulajdonképpen mindenkinek ki lehet zárni, mert a 2. § megadja a belügyminiszternek a módot, hogy a kisajátítást elrendelheti. Az 1. §-ban is kifejezetten ki van mondva, hogy a kisajátításokat a belügyminiszter rendeli el. Az 1. §-ban az is szerepel, hogy „egyebekben az 1881:XLI. tc.²⁹ rendelkezései irányadók.” Tehát a közlekedésügyi miniszter benne van. Javasolja, hogy az eredeti tervezetet fogadja el a minisztertanács.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

22.

Honvédelmi miniszter [*képviselésében Sárkány József államtitkár*] előterjeszti javaslatát 8820/1947. sz. alatt a honvédelmi tárca szerződéses alkalmazottai egy részének kinevezése tárgyában.

Pénzügyminiszter [*képviselésében Kemény György államtitkár*]: Azzal a kiegészítéssel fogadja el, hogy a megüresedett nem rendszeres állásokat meg kell szüntetni.

Honvédelmi miniszter [*képviselésében Sárkány József államtitkár*]: Ez irányban intézkedni fog.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

Honvédelmi miniszter [*képviselésében Sárkány József államtitkár*] előterjeszti javaslatát a határőrség parancsnokságánál új polgári alkalmazottak felvétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²⁹ Az 1881. évi XLI. tc. a kisajátításokról intézkedett; IV. fejezete szolt a kártalanításról.

3. 1947. június 12.

24.

Honvédelmi miniszter [képviseletében *Sárhány József államtitkár*] előterjeszti javaslatát Horváth Tibor miniszteri osztályfőnök szolgálati idejének beszámítása tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

25.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Bruckner Győző egyetemi r.[endes] tanári címmel való kitüntetése tárgyában.³¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

26.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Pávay István középiskolai tanárnak a IX. fizetési osztály 3. fokozatába való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Pávay István középiskolai tanárnak a IX/3. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult.

27.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Hetényi Géza egyetemi ny. r. tanári kinevezése tárgyában.³²

Minisztertanács Hetényi Géza egyetemi ny. r. tanári kinevezéséhez hozzájárult.

28.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Sebestyén Lászlónak a IX. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.³³

Minisztertanács Sebestyén Lászlónak a IX. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult.

³⁰ A honvédelmi miniszter 10 768 sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy dr. Horváth Tibor 1923-ban, az akkori létszámcsökkentés alkalmával — családosaikra való tekintettel — minden kényszer nélkül saját maga kérte elbocsátását. 1926-tól került ismét a Honvédelmi Minisztérium állományába. Ennek a kiesett időnek a beszámítására tett javaslatot.

³¹ Dr. Bruckner Győző (1877–1962) 1904-ben bölcsészeti végzettséget szerzett. 1910-tól az eperjesi jogakadémián, 1914-től a kolozsvári tudományegyetemen, majd a miskolci jogakadémián tanított. 1923-tól a jogakadémia dékánja volt. 1923-ban a debreceni tudományegyetem magántanára, 1941-ben pedig nyilvános rendkívüli tanár lett. 1926-tól volt levelező tagja a Magyar Tudományos Akadémiának.

³² Hetényi Géza (1894–1959) belgyógyász egyetemi tanár, akadémikus. 1946-tól egyetemi rendkívüli tanár, majd 1947-től egyetemi rendes tanár a szegedi egyetemen.

³³ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 76 401/1947.IV. sz. előterjesztése szerint Sebestyén László (1896-?) teljesen vak ember 1919. augusztus 16-áig a Vakok Dunántúli Egyesületének volt

3. 1947. június 12.

29.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 81 741/1947. sz. javaslatát Vaszy Viktor zeneművészeti főiskolai tanár és társai kinevezése tárgyában.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*] kéri az előterjesztés levételét.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjesztését a napirendről leveszi.³⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

30.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Illyés Gyula részére szolgálati útlevel kiállítás tárgyában.³⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

31.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Székely Ferenc egyetemi műsz. tanácsos részére címadományozás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

32.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 3960/1947. sz. javaslatát Bartha János és társainak a képesítés alól való felmentése tárgyában azzal a kiegészítéssel, hogy Hajnóczky István[nak] és Magas Antalnak záros határidőn belül meg kell szereznie a szükséges képesítéseket.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

33.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Németh Jenő részére nyugdíj megállapítása iránt.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

a tisztviselője, ekkor; baloldali magatartása miatt elbocsátották. Elhelyezkedni sehol nem tudott. Bár nem volt közalkalmazott, méltányossági alapon javasolta a miniszter az alkalmazását egy polgári iskolai tanári állás terhére.

³⁴ Vaszy Viktor (1903–1979) karmester. 1945-től 1949-ig, majd 1957-től 1975-ig a Szegedi Nemzeti Színház igazgatója, illetve zeneigazgatója. Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 73. napirendi pontját.

³⁵ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 4075/1947. eln. sz. előterjesztése szerint a minisztertanács még 1947. április 10-ei ülésén (171. sz. jegyzőkönyv 108. napirendi pontja) hozzájárult ahhoz, hogy Illyés Gyula író kiküldje a genfi, a párizsi és a római magyar kultúrintézetek ellenőrzése és a külföldi vezető szellemi egyéniségekkel való kapcsolat felvétele érdekében. Ebből a célból kérte — bár a belügyminiszter jelezte ennek akadályát, nevezetesen, hogy Illyés nem közalkalmazott — a szolgálati útlevel kiadását. Illyés Gyula (1902–1983) író, költő, 1945–1946-ban tagja a Nemzeti Parasztpárt Intézőbizottságának és az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, majd a Nemzetgyűlésnek, s később is ismételtlen részt vett a törvényhozó testület munkájában. 1946 júliusában a Magyar Népi Művelődési Intézet elnöke lett.

3. 1947. június 12.

34.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Kun Bertalan özvegyének nyugdíja tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

35.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Répás Jánosné rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

36.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Belányi Jenő rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

37.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát az iskolai tankönyvek használatáról szóló törvényjavaslat tárgyában. Annak idején már előterjesztette ezt a javaslatát, de Nagy Ferenc volt miniszterelnök kérésére levették a napirendről. Az egységes tankönyvekkel kapcsolatban volt egy olyan lehetőség, hogy a felekezetekkel szerződést kötünk anélkül, hogy törvényjavaslatot kellene kihozni. Az állami tankönyvkiadás ügyében arra a megállapodásra jutottak, hogy valamennyi nyomda kap megbízatást, bár a katolikus egyház kijelentette, hogy a maga részéről ezt is olyannak tekinti, mint a fakultatív oktatás kérdését, tehát csak a nunciuson keresztül járulhat hozzá. Ha nem vesszük tekintetbe a primás aggályait, s kizárólag az állami iskolák részére valósítjuk meg a tankönyvek kiadását, egy igen jelentős nyomdai munka marad, amelyet akár az Athenaeumnak, akár a Szikrának adhatunk.

Rákosi Mátyás államminiszter: Itt is eldugva egy komoly konfliktus van. Nem lehet műsoron kívül ilyen fontos előterjesztéseket tárgyalni, amely a fakultatív oktatásnál még súlyosabb kérdéseket tárgyal. [sic!] A könyvek írását és nyomtatását kezdjük meg. Ha a nuncius megjön, az hatványozott mértékben túltelez majd Mindszentyn. Gondoskodni fognak róla, hogy egy olyan nunciust küldjenek, aki Mindszenty lanyhaságát egy kicsit felpaprikázza. Teljesen felesleges ezzel a kérdéssel a nunciust megvárni, úgyhogy javasolja: a tárgyalásokat folytatni kell és gazdasági téren kell őket falhoz szorítani.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Az állami iskolák szükségletére a protestáns egyházakkal már megállapodást kötöttek. [sic!]

[Vás] Gazdasági Főtanács főtitkára: A katolikusoknak nem adunk majd papírt és akkor őket is megállapodásra készítetik.

3. 1947. június 12.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ez nem fog olyan jól kinézni a közéletben, mint ahogy itt ezt elképzeljük. A kultuszminiszter nem világosította fel a minisztertanácsot, hogy a hit- és erkölcsstan szövegezésében milyen ellenőrzése lesz a kormánynak.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A múltkori törvényjavaslat mellett volt egy részletes indokolás, ott benne van, hogy az államnak joga van ellenőrizni a tankönyvek szellemét.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Mert valláskönyvekbe is bele lehet szövegezni demokráciaellenes dolgokat.

Rákosi Mátyás államminiszter: Úgy látja, még sok megvitatni való van a javaslattal kapcsolatban, ezért kéri a következő minisztertanácsra behozni.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette. Felhatalmazta a vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy a felekezeti iskolák tankönyvkiadására vonatkozó tárgyalásait az illetékes egyházakkal megkezdje.³⁶

38.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Nagy Elemér külkereskedelmi tanácsos kiküldetése tárgyában a párizsi és berni magyar külkereskedelmi kirendeltségek ügyvitelének felülvizsgálatára.

[Dinnyés] *Miniszterelnök* felhívja a minisztertanács figyelmét, hogy minél kevesebbre szorítsák le a kiküldetések számát.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*]: A kiküldetésiapidíjakat már leszállították, a konkrét javaslat ellen nem tiltakozik, mert itt hivatalok ellenőrzéséről van szó.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.³⁷

39.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumban a központi fogalmazási szakon történő kinevezések tárgyában.

³⁶ Előzményét illetően lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját és jegyzetét. Mindszenty bíboros már 1946. október 2-án kelt s a miniszterelnökhöz intézett levelében tiltakozott a tankönyvkiadás állami monopóliummá és az egységes tankönyveknek az összes iskolában való kötelezővé tétele ellen. (PIL 274. f. 7. cs. 247. ó. e. 90–93. p. – ME 1946-XXIII-23 342). Tiltakozását 1947. május 6-án megismételte. (Uo.) Lásd még a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 71. napirendi pontját.

³⁷ A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter 21 977/IV/1947. sz. előterjesztése hivatkozott arra, hogy Nagy Elemér május 31-én a zágrábi, június 14-én a milánói vásár megnyitásán vesz részt s ezekkel kívánta összekapcsolni — takarékosági megfontolásokból — nevezett berni és párizsi útját.

3. 1947. június 12.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Kénytelen megjegyezni, hogy nem bírja a pártját tartani és a minisztériumában a junctimot, mert sem a Közlekedésügyi, sem a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumban egyetlen egy kisgazdapárti kinevezés nem jön ki. [sic!] Csupán munkaspártiak lesznek kinevezve.

Rákosi Mátyás államminiszter: Utánanézett a javaslatnak és megállapította, hogy a kinevezések rendben vannak, mert soron lévő kinevezésekről van szó.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

40.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Fülep Jenő György kinevezése és nyugdíjazása tárgyában.³⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

41.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Hardi Róbertnek miniszteri osztályfőnökké való kinevezése tárgyában.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nem a személy ellen van kifogása, csak nem érti, hogy miért kell egy 38 éves embert a legmagasabb fizetési osztályba kinevezni, akkor a későbbi időben milyen kinevezést fognak neki adni.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Hardi Róbert tényleg szerzett érdemeket és megérdemli a kinevezést, de viszont ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogyha a kisgazdapártiak hasonló komoly eredményt tudnak felmutatni, azok is legyenek kinevezhetők.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez természetes.

Minisztertanács dr. Hardi Róbert miniszteri tanácsosnak miniszteri osztályfőnökké való kinevezéséhez hozzájárult.³⁹

³⁸ A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter 2302/Eln.fő/1947. sz. előterjesztése szerint Fülep Jenő György (1875-?) 1906-tól a Kereskedelmi Múzeumnál, majd a magyar külkereskedelmi érdekek szolgálatában 17 évet Kelet-Indiában, végül 1929-től 1945-ig a Külkereskedelmi Hivatalnál dolgozott, mindvégig szerződéses minőségben. Azért kellett kinevezni, hogy hosszú szolgálati idejére tekintettel nyugdíjazni lehessen.

³⁹ A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter 2810/Eln.fő/1947. sz. előterjesztése szerint Hardi Róbert (1904-?) közgazdasági doktorátussal rendelkezett, a textilkereskedelemben dolgozott. 1944 novemberében részt vett a Debrecenben kiadott Néplap c. politikai napilap megalapításában és annak belpolitikai szerkesztője volt. 1945 februárjában került a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium szolgálatába, 1946. február 27-étől a Kereskedelem és Szövetkezetügyi Minisztériumban miniszteri tanácsosi minőségben dolgozott s ellátta a külkereskedelmi főosztály vezetését. Részt vett több külkereskedelmi megállapodás létrehozásában és lebonyolításában.

42.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Ferdinándy Anna kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Ferdinándy Annának miniszteri fogalmazóvá való kinevezéséhez hozzájárult és az előírt képesítési kellék alól felmentette.

43.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát nem állami kereskedelmi középiskolai tanári állások betöltése iránt.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

44.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Holló Imre és Balogh Éva képesítés alóli felmentése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

45.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Joszt Béla időbeszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

46.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*] előterjeszti javaslatát az egyes pénzintézetekhez állami felügyelő kirendelése tárgyában. Az ellenőrzéssel kapcsolatos rendelet értelmében 8 napon belül kellett volna a miniszteri biztosokat kinevezni, de mivel pártközi megállapodás nem létesült még, nem tud listát erre nézve benyújtani. Ezért kéri a minisztertanácsot, hogy a pártközi megállapodás megejtése után körözés útján legyen elfogadható a miniszteri biztosok kijelölése.⁴⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

47.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*] előterjeszti javaslatát a földkataszteri munkálatokban [az] erdőművelési ágban nyilvántartott területek kataszteri tiszta jövedelmének leszállítása tárgyában.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter*: Nem helyesli, hogy az erdő földadóját a búza árához viszonyítják, mert ha a fató árát nem fogják emelni, akkor

⁴⁰ Az egyes pénzintézetek ellenőrzéséről a 6850/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. június 1.) intézkedett. Lásd továbbá a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 85. napirendi pontját.

3. 1947. június 12.

a rendeletnek semmi jelentősége nincs. Egy kat. hold erdő után 9 mázsa búza, 1 kat. szántó után pedig 40 kg búza az adó. Ha a búzához kötjük az erdő földadóját, akkor ez rossz junctim.

Rákosi Mátyás államminiszter: A pénzügyminiszter tárgyalja le a földművelésügyi miniszterrel. Elvben elfogadható a rendelet.

Minisztertanács az előterjesztést 1947. évi augusztus 1. napjáig terjedő hatállyal elfogadta. Ezt követően az érintett szempontok figyelembevételével új javaslat terjesztendő elő.⁴¹

48.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a földbirtok-termésben elemi csapások által okozott rendkívüli károk címén való földadó elengedése tárgyában.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Egész sereg észrevétele van a javaslat ellen. Különösen súlyos kérdés az, hogy csak három esetben — jégkár, tűzkár, árvíz kár — kap a gazda adókedvezményt s a többi elemi kár, így fagy, belvíz, sáskaveszély stb. nem vétetik figyelembe.

Rákosi Mátyás államminiszter: Újból azt tapasztalja, hogy kitárgyalatlan javaslat került minisztertanács elé. Kéri a két miniszter közötti megegyezést.

Minisztertanács az előterjesztés elvben elfogadta, a részletek összegegyeztetését a Gazdasági Főtanács elé utalta.⁴²

⁴¹ A pénzügyminiszter 97 200/1947/VIII. sz. előterjesztése és a rendelettervezet megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Az előterjesztésből kitűnt, hogy a Gazdasági Főtanács 1945. február 4-én kelt 858/1947. sz. határozata alapján — az erdők kiuzsorázottságára tekintettel — tette meg javaslatát a földadó mértékének a csökkentésére. Rámutatott arra, hogy az ország kétmillió kataszteri holdat kitevő erdőterületének faállománya csupán 60–70 millió köbméter, a régi, normálisnak tekintett 200 millió köbméterrel szemben, továbbá, hogy a normális fahozam az állomány 2%-a, tehát a holdankénti átlagos termés 3 köbméter kellene hogy legyen, ezzel szemben a túlzott fakitermelések miatt ekkor ez még az 1%-ot sem érte el. Felhívta a figyelmet továbbá arra, hogy a felvidéki, a kárpátaljai és az erdélyi kitűnő állapotban lévő erdőknek a jó kitermelési lehetősége és az akkori konjunkturális fakitermelés fokozott megadóztatása céljából emelték fel 1944. január 1-jével az erdők korábban megállapított kataszteri tisztajövedelmét a duplájára. Az említett területek elvesztése és az erdők túlkitermeltsége folytán vált indokolttá a régi állapot visszaállítása, vagyis az 1 kataszteri hold erdő 9 kg búzaföldadóval való megterhelése. Lásd a 7430/1947. sz. rendeletet, MKRT 1947. június 18.

⁴² A pénzügyminiszter 95 842/1947./VIII. sz. előterjesztése emlékeztetett arra, hogy a minisztertanács az 1946. évi november hó 22-én tartott ülésén (150. sz. jegyzőkönyv 39. napirendi pont) foglalkozott az elemi károk címén igényelhető földadóelengedések újabb szabályozásával, pontosabban az ilyen címen kérhető földadóelengedésekre vonatkozó törvényes rendelkezéseket hatályon kívül helyező 801/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 6.) eltörlésével. Nem tartotta azonban lehetségesnek a korábbi előírások teljeskörű visszaállítását. Felhívta a figyelmet arra, hogy a kataszteri tisztajövedelemnek az 1875. évi VII. tc. értelmében történt megállapításánál a földrészletek 10 évi átlagtermését vették figyelembe, tehát az a jó, a közepes és a rossz termések egybevetése útján lett meghatározva. Így a kataszteri tiszta jövedelemben feltétlenül kifejezésre

Miniszterelnök eltávozik, a minisztertanács elnökletét Rákosi Máttyás miniszterelnökhelyettes veszi át.

49.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmazása tárgyában.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: A rendelettervezettel nem ért egyet s amennyiben nem sürgős, kéri annak levételét a napirendről. A legutóbbi események bebizonyították, hogy erős revízió alá kell venni a közalkalmazottakat. Pl. a Belügyminisztérium rendőrségi létszáma a megengedett kereten alul van s a pénzügyminiszter mégsem engedi a létszám betöltését. Lehetetlen állapot, hogy a Pénzügyminisztérium — amely heteken keresztül elszabotálja az alkalmaztatási kérelmeket — engedélytől függjön a létszám betöltése. Elrendelte egy kataszter összeállítását az ideiglenes alkalmazottakra nézve. Kiderülte, hogy Miskolcon 527, Szegeden 245 és Szolnokon 193 ideiglenes alkalmazott van, a jutott a földrészteltek természetében az elemi csapások által okozott károk eredménye is. Csak a jégeső, az árvíz és a tűz által okozott károk nem juthattak kifejezésre a 10 évi átlagtermésben. Ezért e három elemi csapás esetében feltétlenül helyénvalónak jelezte a földrésztelkenkénti helyszíni kárfelmérés alapján a földadó mérséklését vagy elengedését. Nem tartotta viszont e szempontból méltánylandónak a rovarok, növénybetegségek, fagy, belvíz, szárazság, hóguta és mezei egerek okozta károkat. A földművelésügyi miniszter ezzel az állásponttal már az 1946. november 22-én kelt minisztertanácsi előterjesztésében, valamint a pénzügyminiszterhez intézett 1947. április 23-án kelt átiratában is szembehelyezkedett. Erre való tekintettel — a minisztertanács egyetértése esetén — a pénzügyminiszter előterjesztésében készségét nyilvánította, hogy az említett három elemi csapás fölül minden általános jellegű és több vármegyére vagy egyes országrészekre kiterjedő elemi csapás esetében is földadóleszállítást engedélyez, ha a károsodás az 50%-ot meghaladja. Ez utóbbi esetekben azonban — tekintettel a szakszemélyzet korlátozott voltára — a földrésztelkenkénti becslésen alapuló adóelengedési eljárást nem tartotta keresztülvihetőnek. A földművelésügyi miniszternek a pénzügyminiszterhez intézett, a jelen előterjesztéshez kapcsolódó — és a jegyzőkönyv mellett lévő — 5727/1947. eln.3. sz. levele nem találta kielégítő megoldásnak a pénzügyminiszter engedményét, mondván, hogy a gazdálkodót egyéni szempontból a saját kára éppúgy sújtja akkor is, ha a kár csak kisebb körzetben fordul elő, mintha az egész országban előfordult volna. Rámutatott arra, hogy a pénzügyminiszter tervezetében szereplő három kártényezőn kívül egyéb elemi kár esetében is előállhat az a helyzet, amely a földadóelengedésnek egyedül helyes kiindulópontja kell hogy legyen, ti. a megfelelő adóalap hiánya. „Érvényesülnie kell tehát ezen a téren is annak az elvnek — írta —, hogy megfelelő adóalap hiányában adót kivetni nem lehet.” A földadó-kedvezmények kiterjesztését a fölbirtokreform sikerének biztosítása szempontjából is szükségesnek jelezte. Hangsúlyozta, hogy az újonnan földhözjutottakat is részesíteni kell azokban a kedvezményekben, amelyeket korábban a nagybirtok is élvezett. A rendelet tervezetéhez részletes észrevételeket, javaslatokat fűzött. Megtalálható a jegyzőkönyv mellett a Gazdasági Főtanács főtitkárának az üggyel kapcsolatos 4595/1947. sz., Bojta Béla miniszterelnökségi államtitkárhoz intézett levele is. Javasolta a kár mértékének földrészteltek szerinti harmadrészekben való megállapítása helyett a százalékban történő kifejezését s így realisabbá tételét. Javasolta továbbá, hogy a kiadásra kerülő rendeletben részletesen szabályozzák a három alapkáron túli károk esetében követendő eljárást. Végül felvetette, hogy a valótlan adatokat közlő adóalany bírsága a tervezetben említett 300 Ft-nak többszöröse legyen. Lásd a földbirtok természetében elemi csapások által okozott rendkívüli károk címén való földadóelengedés és földadóleszállítás tárgyában kiadott 7450/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. június 17.

3. 1947. június 12.

városnál. Kiépül egy második ideiglenes közigazgatási apparátus, s ezt így folytatni nem lehet. Ez az első és legfontosabb szempont, melyet ki kell tárgyalni. A második szempont, mely miatt ezt a rendelkezést nem tudja elfogadni az, hogy a 8100/1946. ME sz. rendelettel⁴³ szemben olyan megszorításokat jelent, amely a vitathatatlan szakszempontoknak is ellentmond. A rendőrség megengedett létszáma 33 000-ban állapított meg, melyből jelenleg 26 913 van betöltve, hogy az engedélyezett létszámot betölthesse ő a Pénzügyminisztériumhoz van kötve.

Rákosi Mátvás államminiszter: A Pénzügyminisztériumban komoly szabatás van. Javasolja egy általános revíziónak elrendelését.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Meg tudja érteni a pénzügyminiszter szempontjait, de viszont a rendőrségi létszám teljes betöltésére meg kell adni a lehetőséget, függetlenül a Pénzügyminisztériumtól. De valamit csinálni kell, mert az alkalmazottak száma jóval magasabb, mint a stabilizáció kezdetén volt.

[Rajk] Belügyminiszter: Azt javasolja, hogy amennyiben a probléma nem annyira égetően sürgős, tűzzék ki a legközelebbi minisztertanácsra.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőében Varga Lajos államtitkár]: Kéri minisztériumát is megkérdezni az óraadó kereskedelmi tanárok kinevezésénél.

Pénzügyminiszter [képviselőében Kemény György államtitkár]: A kérdés tárgyalásával kapcsolatban arra kéri a minisztertanácsot, elvben mondja ki, hogy nem lehet a létszámot szabadon hagyni központi ellenőrzés nélkül, szükséges a pénzügyminiszter hozzájárulása az állások betöltésénél.

[Rajk] Belügyminiszter: A Pénzügyminisztériumot viszont kötelezni kell arra, hogy záros határidőn belül adja meg válaszait.

Pénzügyminiszter [képviselőében Kemény György államtitkár]: A szükséges vizsgálatot meg fogja tartani s előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴⁴

50.

Pénzügyminiszter [képviselőében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a csehszlovák áttelepülés kapcsán kitelepítésre jelentkezett közszolgálati alkalmazottak szolgálati viszonyának rendezése tárgyában, azzal a módosítással, hogy azok a közszolgálati alkalmazottak, akik kitelepülésre jelentkeztek, de jelentkezésüket visszavonták, azonnal állítsanak szolgálatba.

[Rajk] Belügyminiszter helyesnek tartja a javaslatot, csak kiegészíteni kívánja. Sokan jelentkezésük miatt nem kerülhettek B-listázás alá. Ezek most sürgősen — szolgálatba való állításuktól eltekintve — B-lista bizottság elé utalandók.

⁴³ A közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmáról szóló 8100/1946. ME sz. rendelet a MK 1946. július 17-i számában jelent meg.

⁴⁴ Lásd még a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 52. és az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

[Ries] Igazságügyminiszter kéri, hogy a rendeletből a „nemzethűség” kifejezést töröljék.

Dr. Bojta Béla: Záros határidőhöz kell kötni a B-listázások alá bocsátásokat. Javasol 60 nap terminust. Egyébként működik az állandó B-lista bizottság, amely elláthatja az ügyeket.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a rendelet hatálya alá eső köztisztviselők az állandó B-lista bizottság elé utalandók 60 napi záros határidő alatt, de azonnali hatállyal szolgálatba állathatók; a szövegből [a] „nemzethűség” kifejezés törlendő.⁴⁵

51.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a MÁVAUT által behozni szándékolt autóbuszok után járó behozatali díj elengedése tárgyában.⁴⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

52.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Magyar Állami Szénbányák Rt. hiteleivel kapcsolatos állami kezeségvállalás tárgyában.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴⁵ A pénzügyminiszter előterjesztése nincs a jegyzőkönyv mellett, csupán a Belügyminisztérium és az Igazságügyminisztérium ezzel kapcsolatos levele. A Belügyminisztériumnak a Pénzügyminisztériumhoz intézett 13 256/1947./II/1. sz. levele szükségesnek jelezte annak kimondását, hogy az állásukba visszahelyezett alkalmazottak közül azokat, akik az 5000/1946. ME sz. rendelet alapján elbírálva még nem lettek, elbírálás alá kell vonni. Az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezéseket tartalmazó 5000/1946. ME sz. rendelet a MK 1946. május 19-i számában jelent meg. A közszolgálati alkalmazottak létszámának az 1937/1938. költségvetési évben alkalmazottak számának kilencven százaléká alá szorítására vonatkozó intézkedéseket tartalmazott. Ez volt az ún. B-lista rendelet. Az Igazságügyminisztériumnak a Pénzügyminisztériumhoz intézett T 2207/1947. sz. levele hangsúlyozta, hogy a pénzügyminiszter előterjesztésében szereplő kikötést, miszerint az említett közszolgálati alkalmazottak nemzethűségi szempontból vizsgálandók, azért ellenzi, mert a fennálló jogszabályok egyrészt nem állapítják meg a nemzethűség fogalmát olyan módon, hogy az egyértelmű magyarázatot nyerjen, másrészt az előterjesztés arra nézve nem tartalmazott rendelkezést, hogy a nemzethűségnek esetleges vizsgálata milyen eljárás útján történjék. Nincs tudomásunk arról, hogy a rendelet megjelent volna.

⁴⁶ A Pénzügyminisztérium 155 743/1947./XII. sz. előterjesztése a 12 680/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. november 1.) azon előírása alól kért felmentést, hogy a magyar vámterületre beérkező árukat vámkezelni csak behozatali díj lefizetése után lehet. Kérését azzal indokolta, hogy a MÁVAUT költségvetését a behozatali díj figyelembevételével állította össze és a behozatali díj kiegyenlítését célzó újabb kölcsön felvétele további kamatterhet jelentene, így az üzem rentabilitását veszélyeztetné. Utalt arra, hogy a személyforgalom gyorsabbá tételét szem előtt tartva az autóbuszok behozatalát már korábban vámmentességben és forgalmazás mentességben részesítették.

⁴⁷ A Pénzügyminisztérium 82 459/1947./IVa. sz. előterjesztésében — a Magyar Állami Szénbányák Rt. nagyobb összegű forgótőke szükségletére és bányafabeszerzési igényére tekintettel — javasolta, hogy a korábbi 39,5 millió forintos állami készítetőkezeség-vállalást további 30 millióval növeljék meg.

3. 1947. június 12.

53.

Pénzügyminiszter [képviselőjében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Novák Tamás miniszteri fogalmazó kinevezése tárgyában.

Miniszttertanács dr. Novák Tamás miniszteri fogalmazó pénzügyi titkárrá való kinevezéséhez hozzájárult.

54.

Pénzügyminiszter [képviselőjében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát gépirónői állás betöltése tárgyában a Közérdekeltségek Felügyelő Hatóságánál.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Ellenzi a hozzájárulást, mert elsősorban a Közellátásügyi Minisztérium felesleges tisztviselőit kell elhelyezni. Névszerint is meg tudja jelölni, Balogh Magdát kell pl. erre a helyre alkalmazni.

Pénzügyminiszter [képviselőjében Kemény György államtitkár] hozzájárul.

Miniszttertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a szükséges állás betöltését a Közellátásügyi Minisztérium felesleges alkalmazottai közül kell betölteni.

55.

Pénzügyminiszter [képviselőjében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát 2100/1947. sz. alatt a Postatakarékpénztárnál leendő új alkalmazottak tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Ellenzi, mert erre a célra is tud elbocsátott tisztviselőket. Kéri a Gazdasági Főtanács elé utalni.

Miniszttertanács az előterjesztést előzetes letárgyalás végett a Gazdasági Főtanács elé utalta.⁴⁸

56.

Pénzügyminiszter [képviselőjében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Nagy János ht. törzsőrmester műszaki segédtitkárként való kinevezése tárgyában.

Miniszttertanács Nagy János ht. törzsőrmester műszaki segédtitkárként való kinevezéséhez hozzájárult.

⁴⁸ A Pénzügyminisztérium előterjesztésében utalt arra, hogy a Postatakarékpénztár forgalma egy esztendővel korábbinak többszörösére nőtt, sőt egyes üzletágokban az utolsó békeévek forgalmát is meghaladta. Kérte, hogy ideiglenesen betölthesse azoknak az állásait, akik ekkor még hadifogságban voltak, illetve akik Budapest ostroma óta szolgálatételre nem jelentkeztek. Összesen 94 állás betöltését javasolta. Kérte továbbá, hogy a költségvetési tárgyalások során a Postatakarékpénztár részére biztosított 401 főnyi kisegítő munkaerői keretét — az alkalmazottak körének változása esetén is — a teljes létszámra mindenkor kiegészíthesse. A Gazdasági Főtanács kisebb módosításokkal (10 állást egy évi időtartamra kért fenntartani) jóváhagyta az előterjesztést. (MOL XIX-A-10 18. d. 1947. július 2. 9. napirendi pont.)

57.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Szóts István ny. gazdasági főigazgató szerződéses alkalmaztatása tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Úgy a 11. mint a 13. számú előterjesztéseket kéri a napirendről levenni, mert mind a kettő fasiszta. Felkéri a pénzügyi államtitkárt, hogy az új pénzügyminiszter kinevezéséig a személyi ügyeket tartsa függőben.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 11. és 13. sorszám alatt szereplő előterjesztéseit a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴⁹

58.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Fóris László miniszteri osztályfőnöknek adminisztratív államtitkárrá való kinevezése tárgyában.⁵⁰

Minisztertanács dr. Fóris László miniszteri osztályfőnöknek adminisztratív államtitkárrá való kinevezéséhez hozzájárult.

59.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát állami kezességvállalás tárgyában kisipari hitelekért.⁵¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴⁹ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit felsoroló jegyzékben 11. sorszám alatt Szóts István B-listázás útján nyugállományba helyezett gazdasági főigazgató szerződéses alkalmazásának ügye, míg 13. sorszám alatt dr. Littke László miniszteri osztálytanácsos időbeszámítási ügye szerepelt. Szóts István ügyéről lásd a [4] 184. sz. jegyzőkönyv 63. napirendi pontját Nyárádi Miklós új pénzügyminiszter kinevezése természetesen megtörtént, csak moszkvai tartózkodása miatt az eskütételére nem került sor és formálisan nem vette még át a hivatalát.

⁵⁰ A Pénzügyminisztérium 35/1947.res.eln.A. sz. előterjesztése szerint dr. Vasady Kovács Ferenc pénzügyi adminisztratív államtitkár egészségi állapotának megromlására való tekintettel kérte nyugállományba helyezését. Az ő helyére javasolt dr. Fóris László (1895-?) jog- és államtudományi doktorátussal rendelkezett. 1920-tól a máramaroszi jogakadémián, 1924-től Hódmezővásárhelyen tanított. 1928-tól dolgozott a Pénzügyminisztériumban. 1933-tól 1938-ig a Közérdekeltségek Felügyelő Hatóságánál teljesített szolgálatot. 1938-tól a Pénzügyminisztérium csoportvezetője volt, 1945 májusától a minisztérium üzemi osztályát vezette. 1946 februárjában miniszteri osztályfőnökké nevezték ki, 1947 márciusában pedig — megtartva korábbi ügyosztályát — átvette a minisztérium elnöki főosztályának vezetését is, később több ügyosztály államtitkári jogkörben történő felülvizsgálatára kapott megbízást. 1918-tól tagja volt a Nagyatádi Szabó István féle kisgazdapártnak, majd megalakulásától kezdve a Független Kisgazdapártnak. 1926-ban a Vámbéry Ruzssem körül kialakult radikális csoportosuláshoz tartozott. A jegyzőkönyv mellett megtalálható Dobi István államminiszternek, mint a Független Kisgazdapárt megbízott elnökének az üggyel kapcsolatos, június 4-én kelt néhány soros levele.

⁵¹ A Pénzügyminisztérium 82 638/1947/IV.a. sz. előterjesztése utalt arra, hogy a kisipari társadalom jogos hitelszükségletének legalább részbeni biztosítása céljából a Gazdasági Főtanács

3. 1947. június 12.

60.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Dohányjövedék szerződéses alkalmazottai közé könyvszakértő felvétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

61.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát az Alapítványi Postás Kórház javára feláras bélyegsorozat kibocsátása tárgyában.⁵²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

62.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát a stornírozott, de szükségesnek tartott megrendelések érvényesítése tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* kéri levenni a napirendről.

Minisztertanács az előterjesztést előzetes kivizsgálás végett a GF elé utalta.⁵³

63.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Varga László MÁV elnök Svájcba való kiküldetése tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

lehetőséget biztosított arra, hogy a Budapesti Kisipari Hitelintézet Rt. és az Iparosok Központi Szövetkezete útján május és június hónapra összesen 4 millió forintot hitelkeret nyitassék. Kívánatosnak jelezte, hogy azok is részesülhessenek az akciónyújtotta kedvezményben, akiknek a rászorultsága nem vitás, megbízhatóságuk és szakmai rátermettségük ismeretes, de elégséges tárgyi fedezetet a kölcsön biztosítására nyújtani nem tudnak. Ezekre az esetekre gondolva javasolta, hogy a lebonyolításra kerülő akcióban a havi hitelkeretnek legfeljebb 15%-a, azonban a havi hitelkeretből legalább 400 000 forint fedezetlen kölcsönként kerüljön folyósításra oly módon, hogy a kincstár a hitelszervezet által nyújtott hitel 50%-a, sőt esetenként 100%-a erejéig hiányszavatosságot vállaljon.

⁵² Az Alapítványi Postás Kórház javára feláras bélyegsorozat kibocsátására tudomásunk szerint nem került sor.

⁵³ A 14 200/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. december 3.) úgy intézkedett, hogy az államkincstár az 1946. augusztus 1-jét megelőző időben keletkezett azon kötelezettségeit, amelyekre a költségvetésben előirányzott hitelek megfelelő fedezetet nem nyújtottak, köteles felmondani. A Gazdasági Főtanács a felmerült kérdéssel kapcsolatban elvben hozzájárult ahhoz, hogy a MÁV az 1946. augusztus 1-je előtt kötött szerződéseket érvényben tarthassa. Hangsúlyozta azonban, hogy a korábbi megrendeléseket újból le kell tárgyalni és új szállítási határidőt kell megállapítani. Hozzáfüzte, hogy a Nehézipari Központ kötelékébe tartozó vállalatoknál eszközölt megrendelések lehetőleg érvényben tartandók; az érvényben tartás részletkérdéseiben a MÁV és a NIK 30 napon belül állapodjon meg, továbbá hogy a MÁV — az addig fizetett előlegek valorizációs kérdésének és a háborús kármegosztás problémájának rendezéséig — a rendelés befejezéséhez szükséges összegeket fizesse. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 9. 20. napirendi pont.)

⁵⁴ Varga László (1891–1950) okleveles mérnök 1945 októberétől volt a MÁV elnöke, 1949-ben letartóztatták és konstruált perben halálra ítélték, 1950-ben kivégezték.

64.

Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Lingauer István és Mattyasovszky Zoltán kiküldetése tárgyában a csehszlovák-jugoszláv köteleki díjszabási tárgyalásokra Prágába.⁵⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

65.

Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Jándi György MÁV főmérnök és Gyarmati Béla MÁV mérnök jugoszláviai kiküldetése tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

66.

Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozatban 6., 7. és 8. sorszám alatt szereplő előterjesztéseit a napirendről leveszi, mert tárgysorozatban kívüli előadás mellett a múltkori minisztertanács már elfogadta.⁵⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

67.

Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát a MÁV részére folyósított forgótöke-kölcsön törlesztése tárgyában. [Vas] *Gazdasági Főtanács főtíkhára* kéri levenni és [a] GF' elé utalni.

Minisztertanács az előterjesztést előzetes kivizsgálás és véleménynyilvánítás végett a Gazdasági Főtanács elé utalta.⁵⁸

⁵⁵ A Közlekedésügyi Minisztérium 8393/1947. sz. előterjesztése szerint a MÁV két tisztviselőjének a prágai tárgyalásokon való részvétele azért volt kívánatos, mert a csehszlovák-jugoszláv átmenő forgalom a háború előtt is a MÁV egyik legjelentősebb üzleti kapcsolata volt és fontos érdeke fűződött ahhoz, hogy ezt a maga számára továbbra is biztosítsa.

⁵⁶ A Közlekedésügyi Minisztérium 7464/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint 40 000 db előzetesen lekötött talpa szakzerű átvétele tette szükségessé a két mérnök kiküldését.

⁵⁷ A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon felsorolt előterjesztések közül a 6. sorszám alatt Rostássy István, dr. Haviár Győző és Seres Tibor; a 7. sorszám alatt dr. Vágó Ferenc; a 8. sorszám alatt Földvári László és dr. Csonka László kinevezési ügye szerepelt. Feltehetőleg a 177. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontja keretében történtek meg a kinevezések.

⁵⁸ A Közlekedésügyi Minisztérium 21 731/1947/I. 1. sz. előterjesztése szerint az 1947. május 8-án tartott minisztertanács (175. sz. jegyzőkönyv 78. napirendi pontja) a pénzügyminiszter jóváhagyásától függően elvben hozzájárult ahhoz, hogy a MÁV részére 1946 augusztusában folyósított 22 452 000 Ft forgótökekölcsön törlesztésére adott halasztást 1947. augusztus 1-jéig meghosszabbítsák. Ehhez a pénzügyminiszter nem járult hozzá, de nem tett észrevételt az ellen, hogy a MÁV július 31-éig három egyenlő részletben fizesse vissza a kölcsönt. Ekkor azonban már azt kérte a Közlekedésügyi Minisztérium, hogy augusztus 1-je után 4 havi egyenlő részletben kerülhessen sor a kölcsön visszafizetésére. Egyidejűleg ilyen értelmű előterjesztést tett a Gazdasági Főtanácshoz. A Gazdasági Főtanács ekkor az előadottak értelmében nem foglalkozott a kérdéssel.

3. 1947. június 12.

68.

Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát 5000/1947. sz. alatt rehabilitálások tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

69.

Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát özv. Juhász Lajosné rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

70.

Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti 8438/1947. számú javaslatát Koós Imre légügyi főtanácsos, Bánhidi Antal és dr. Mester Miklós Belgrádba való kiküldetése tárgyában.⁵⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

71.

Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti 218 072/1947. sz. javaslatát az új budapesti helyközi távbeszélő központ építésére 6 millió forint értékben megrendelés kiadása engedélyezése tárgyában. [sic!]⁶⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

72.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1., 2. és 3. sorszám alatt szereplő előterjesztéseit a napirendről leveszi azzal,

Figyelemmel azonban arra, hogy az államnak is jelentős tartozásai voltak a jóvátételi szállításokkal kapcsolatban a MÁV-val szemben, 30 millió Ft hitelt engedélyezett a Jóvátételi Hivatalnak azzal, hogy ebből 18 millió Ft-ot a MÁV részére kell kiutalnia, amiből viszont 10 millió Ft-ot haladéktalanul a MÁV illetéktartozásának a törlesztésére kellett befizetni. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 23. 25. napirendi pont.) Ezt követően pedig megbízta a Gazdasági Főtanács a pénzügyminisztert, hogy készítse elő az állami szervek (így a MÁV, a Posta stb.) egymással szemben fennálló tartozásainak mielőbbi rendezését. (Uo. 1947. augusztus 6. 33. napirendi pont.) Rövidesen pedig a MÁV bevételei terhére 16 millió Ft újabb forgóókekekölcsönhöz járult hozzá. Kliring-hitelét 23 millió Ft-ra emelték. (Uo. 1947. augusztus 27. 2–3. napirendi pont.)

⁵⁹ Az előterjesztés szerint a három tisztviselő belgrádi kiküldetését a magyar-jugoszláv légitforgalmi egyezmény megkötése tette szükségessé.

⁶⁰ Az előterjesztés rámutatott arra, hogy a háborús rombolások után a budapesti helyközi távbeszélő központ helyreállítása csak ideiglenes jelleggel történhetett meg, ezért a központ sürgős kicserélése vált szükségessé. Ennek elmaradása, vagy késlekedése esetén a belföldi helyközi távbeszélő szolgálat csődjét helyezte kilátásba a valószínűsítette, hogy a nemzetközi forgalom útirányai szükségszerűen elfogják kerülni Magyarországot. Jelezte, hogy az új központ berendezését a magyar gyengeáramú ipar, nevezetesen a Standard Villamossági Rt., megfelelő szabadalmak birtokában közel 100%-os hazai gyártással képes elkészíteni.

3. 1947. június 12.

hogy az Országos Házépítő Intézet Rt. létesítésére készített előterjesztésére a társminiszterek mielőbb tegyék meg észrevételeiket, hogy a legközelebbi minisztertanácson már ne kerüljön levételre. Kéri mindhárom előterjesztése felvételét a következő minisztertanács tárgysorozatára.⁶¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

73.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Fővárosi Közmunkák Tanácsába új tagok kinevezése tárgyában.⁶²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

74.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát hitelátruházás engedélyezése tárgyában.⁶³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶¹ Az Építési- és Közmunkaügyi minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra olvasható felsorolás szerint az 1. sorszám alatti előterjesztés az építőipari munkák teljesítménybíranderben való végzésére; a 2. sorszám alatti a gyógy- és üdülőhelyeken fekvő lakóházak, penziók és szállodák helyreállításának meggyorsítására, míg a 3. sorszám alatti az Országos Házépítő Intézet Rt. létesítésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. Lásd a 4. [184.] sz. jegyzőkönyv 42. és az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 109. napirendi pontját.

⁶² Az építési- és közmunkaügyi miniszter 2000/1947. sz. előterjesztésében jelezte, hogy a Fővárosi Közmunkák Tanácsába kinevezett kilenc tag közül dr. Bibó István belügyminisztériumi miniszteri osztályfőnök és dr. Kotsis Iván műegyetemi nyilvános rendes tanár lemondott tagságáról. Helyükre dr. Borbíró Virgilt és dr. Fischer Gyulát javasolta kinevezni. Dr. Borbíró Virgil (1893–1956) műegyetemi tanulmányait külföldön végezte. 1918–1922-ben az Országos Lakásépítési Miniszteri Biztosságon dolgozott, majd magánmérnöki tevékenységet folytatott. 1945 májusától a Fővárosi Közmunkák Tanácsának meghívott szakértője volt, megszervezte az Építésügyi Kormánybiztosság kirendeltségeit. A Nemzeti Parasztpárt tagja lett. 1947. március 31-étől 1949-ig az Építés- és Közmunkaügyi Minisztérium adminisztratív államtitkára, majd műegyetemi tanár. Dr. Fischer Gyula (1893–1967) bányamérnöki, majd jogi tanulmányokat folytatott. 1919-ben a Pécs-Baranyai Köztársaság szolgálatában tevékenykedett, 1922-ig Jugoszláviában élt. Visszatérve Magyarországra államtudományi doktorátust szerzett, s pénzügyi fogalmazóként helyezkedett el. 1924-ben — baloldali magatartása miatt — állását elvesztette. Jogtudományi doktorátust szerzett és ügyvédként dolgozott. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945-ben a Magyar Kommunista Párt tagja lett. 1945 februárjától 1946 májusáig Pécssett népügyészként működött. 1946. május 2-án a Belügyminisztérium osztályfőnökévé nevezték ki, 1947-ben a Belügyminisztérium elnöki osztályának, 1948-tól a Pénzügyminisztérium jogügyi osztályának vezetője. 1949-ben kizárták a Magyar Dolgozók Pártjából. A pártba történt visszavétele után, 1957-től 1960-ig a Legfőbb Ügyészség főosztályvezetője volt.

⁶³ Az építési- és közmunkaügyi miniszter 2094/1947. sz. előterjesztésében — a tárca alkalmazottai körében előfordult nagyobb számú megbetegedésre és halálesetre tekintettel — arra kért engedélyt, hogy a költségvetése más rovatain jelentkező megtakarításokból 1200 forintot a jutalmak és segélyek alrovaon használhasson fel.

3. 1947. június 12.

75.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a „Közmunkaváltság Alap” terhére foglalkoztatott munkavállalók betegségi, öregségi stb. biztosítási kötelezettségének szüneteléséről szóló 5400/1947. ME sz. rendelet kiegészítése tárgyában.⁶⁴

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta azzal, hogy a társmiszterek 3 napon belüli észrevételei figyelembe veendők.

76.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi, de a következő minisztertanács programjára kéri felvenni.⁶⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

77.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 3. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁶⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁶⁴ Az 5400/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. május 7.) azzal mondta ki az említett munkavállalók betegségi biztosítási kötelezettségének, valamint az öregségi, rokkantsági, özvegy-ségi és árvasági biztosítás 1946. évi augusztus 1. napjától 1947. július 31. napjáig való szünetelését, hogy a baleseti biztosítási kötelezettség a betegségi biztosítási kötelezettség szünetelésének időtartamára is kiterjed. A népjóléti miniszter 75 990/1947./II. sz. előterjesztése egyrészt megállapította, hogy a rendelet végrehajtása nem volt következetes, másrészt annak olyan módon történő módosítását javasolta, hogy a biztosítás szüneteltetése nem vonatkozik azokra a munkavállalókra, akiket valamely község kötelező biztosítást ellátó intézetnél biztosításra bejelentett, illetve akiket a biztosítást ellátó intézet biztosítottként nyilvántartott és a járulékot kirota. Az előterjesztés mellett megtalálható a fentieknek megfelelő szövegű rendelettervezet. Az e tárgyban kiadott 9020/1947/ME sz. rendelet (MKRT 1947. július 26.) azonban ettől eltérően úgy intézkedett, hogy a biztosítást ellátó intézet által az 1946. augusztus 1. napjától 1947. április 30-áig terjedő idő alatt a község bejelentése nélkül, hivatalból nyilvántartásba vett munkavállalók után a község járulékot nem köteles megfizetni, az esetleg már befizetett járulékot vissza kell utalni, illetve a község javára túlfizetésként kell kezelni; a munkavállalók valamint hozzátartozóik pedig a részükre kifizetett járadékokat a biztosítást ellátó intézetnek tartoznak megtéríteni.

⁶⁵ A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon olvasható felsorolás 2. pontja alatt a fürdőügyi igazgatás szabályozására vonatkozó javaslat szerepelt.

Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 34. napirendi pontját.

⁶⁶ A népjóléti miniszter 63 992/1947.I/2. sz., május 31-én kelt előterjesztésében bejelentette, hogy két tisztviselőjét — az idő rövidege miatt a minisztertanács előzetes hozzájárulása nélkül, de utólagos engedélyének egyidejű kikérésével — kiküldte Bukarestbe, Foksaniba és Máramarosszigetre, a Szovjetunióból elbocsátott magyar hadifoglyok Románián át történő hazaszállításának a román kormánnyal való közvetlen meg tárgyalása céljából. Kérte a minisztertanácsot, hogy 5000 Ft hiteltülpést engedélyezzen erre a célra.

78.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Simonovits István kinevezése tárgyában.⁶⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

79.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Rády Ödön tisztifőorvos kinevezése tárgyában.⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

80.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát Gith Irma és társai kinevezése tárgyában.

[Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.]

81.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Négyessy Árpád és Palla Ákos kinevezése tárgyában.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

82.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a Budapesti Állami Gyermekehelynél két gépkocsivezető alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁷ A népjóléti miniszter 8262/1947.Eln. sz. előterjesztésében arra kért engedélyt, hogy dr. Simonovits István miniszteri tanácsosnak a IV. fizetési osztályba miniszteri osztályfőnökké történő kinevezése ügyében a köztársasági elnökhöz tehessen felterjesztést. Dr. Simonovits István (1907–1985) 1933-ban orvosi oklevelet szerzett, gyakorló orvosként működött. Részt vett a baloldali mozgalmakban, ezért üldöztetésben volt része. 1945. május 1-jétől a Népjóléti Minisztériumban miniszteri tanácsosként dolgozott, mint az egészségügyi csoport helyettes főnöke és a betegellátási főosztály vezetője. 1954-ben az egészségügyi miniszter helyettese, 1957-től 1963-ig első helyettese volt. 1960–1978 között tanított a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen. 1964-től az Országos Haematológiai és Vértranszfúziós Intézet főigazgatója volt.

⁶⁸ A népjóléti miniszter 161 718/1947.Vo. sz. előterjesztése dr. Rády Ödön tiszti főorvosnak a VI. fizetési osztályból az V. fizetési osztályba való átsorolására vonatkozó javaslatot tartalmazott. Dr. Rády Ödön (1894–?) 1920-ban orvosi, 1924-ben államtudományi oklevelet szerzett. Ekkor Komárom-Esztergom vármegyében teljesített szolgálatot.

⁶⁹ A népjóléti miniszter 27 517/1947.I/1. sz. előterjesztése egy szociális főfelügyelői és egy szociális felügyelői állás betöltésére vonatkozott. Dr. Négyessy Árpád (1911–1985) jogi végzettséggel rendelkezett. Éveken át Heves vármegye aljegyzője, közjóléti előadója. 1944 decemberében tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek. A Polgári Demokrata Párt Heves megyei vezetője, majd országos főügyésze. 1945 januárjától 1946 szeptemberéig az egri jogakadémia tanára. 1956-ban az USA-ba távozott, az arlingtoni, majd a norvichi egyetemen volt professzor. Palla Ákos (1903–1967) jogi tanulmányok után banktisztviselőként dolgozott, 1926–1928-ban Amerikában volt tanulmányúton, majd a Pénzügyminisztériumban alkalmazták. 1943-ban az Országos Hadigondozó Hatóság számvevőségének a vezetője lett. Ekkor a Népjóléti Minisztérium általános szociális igazgatási osztályán teljesített szolgálatot. 1952-től az Orvostörténeti Könyvtár igazgatója volt.

3. 1947. június 12.

83.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Réthi Aurél közkórházi rendelőfőorvos kinevezése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*]: A VIII. fizetési osztályba kinevezhető.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

84.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Haas Lajos egyetemi magántanár kinevezése tárgyában.

Minisztertanács dr. Haas Lajos egyetemi magántanárrá való kinevezéséhez hozzájárult.⁷⁰

85.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát Schusztér Vilmosné kegydíja tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

86.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 193 103/1947. sz. javaslatát a Londonban tartandó Nemzetközi Anya- és Csecsemővédelmi Kongresszusra kiküldetések engedélyezése tárgyában.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

87.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁷²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

88.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a halászatra vonatkozó jogszabályok módosítása tárgyában.⁷³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁷⁰ Elírás történt, mivel a népjóléti miniszter 205 199/1947.VIII.o. sz. előterjesztése szerint dr. Haas Lajos egyetemi magántanárnak a fővárosi közkórházainál megüresedett röntgen-főorvosi állásra való kinevezéséről volt szó.

⁷¹ Az 1947. június 25-től június 27-ig megtartott kongresszuson két magyar küldött vett részt: dr. Kálmán András miniszteri osztálytanácsos és Bazsik Renáta, a budapesti Állami Védőnőképző Intézet főnöknője.

⁷² A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapon 1. sorszám alatt az állami mezőgazdasági ingatlanok egységes kezelésére vonatkozó javaslat szerepel. Lásd még a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 20. és a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját.

⁷³ A földművelésügyi miniszter 113 676/1947/VI.A.1. sz. előterjesztésében a halászatra vonatkozó jogszabályok módosításáról szóló 6700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 23.) kiegészítését javasolta. A 6700/1945. ME sz. rendelet alapján a természetes vizekben a halászati jog az államra szállt át, a rendelet egyben kimondta, hogy az állam ezt a jogát — hacsak a

89.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a földreform műszaki munkálatainak előmozdítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁷⁴

90.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a jogerős népbírószági ítéletek alapján elkobzott egyes vagyontárgyak felhasználása tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Technikai észrevételei vannak. Kéri vele még letárgyalni.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult a pénzügyminiszterrel való összeegyeztetéstől függően.⁷⁵

91.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Magyarország a Vadászat Nemzetközi Tanácsának párizsi ülésén leendő képviselőtárgyában.

földművelésügyi miniszter halászati szakoktatás vagy egyéb közérdekű cél érdekében másképp nem rendelkezik — halászati szövetkezetnek való haszonbérbeadás útján hasznosítja. A halászati jog államra szállásának időpontjában fennállott szerződések megszüntetésére azonban csak a halászati szövetkezetekkel kötött új szerződés megkötésével egyidőben adott lehetőséget. Ezt a visszásnak minősített helyzetet igyekezett felszámolni az előterjesztés s kérte annak kimondását, hogy a régebbi haszonbérleti szerződések mindenképpen megszüntetendők. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 7400/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. június 22.

⁷⁴ Lásd a jelen jegyzőkönyv 20. napirendi pontját és jegyzetét.

⁷⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 138 791/1947./VII. 1. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a földreform során a földhözjuttatott új gazdákat csak igen hiányosan lehetett élő és holt felszereléssel ellátni, másrészt, hogy mintegy 21 000 földművescsalád — bár igényelt földet, s igényüket az illetékes hatóságok jogosnak találták — ingatlan hiányában juttatásban nem részesülhetett. Végül utalt arra, hogy a Csehszlovákiából kitelepített magyar lakosság elhelyezése is súlyos gondot okoz éppen a rendelkezésre álló földingatlan és lakóház elégtelen száma miatt. Ugyanakkor — mint írta — jogszabály hiányában nem lehetett birtokpolitikai célra felhasználni a népbírószági eljárás során háborús vagy népellenes bűncselekmény miatt jogerősen vagyonekrobzásra ítélt személyek élő és holt mezőgazdasági felszerelési tárgyait abban az esetben, ha ezeknek a földreformra vonatkozó jogszabályok hatálya alá tartozó földbirtokok nem volt (pl. állatkereskedők, mezőgazdasági eszközöket gyártó, vagy ezekkel kereskedő személyek eszközei, felszerelési tárgyai). Ezeknek a felszereléseknek az átvétele, kezelése és hasznosítása a pénzügyigazgatóságok hatáskörébe tartozott. Az említett helyzetre tekintettel javasolta a földművelésügyi miniszter, hogy ezek a jogerős népbírószági ítélettel elkobzott mezőgazdasági jellegű vagyontárgyak is felhasználhatók legyenek a földreform és a telepítés céljaira azzal, hogy a juttatottak által fizetendő megváltási ellenértéket a Földbirtokrendező Alapból a pénzügyi tárca javára kell átutalni. Az előterjesztésben jelezte a Földművelésügyi Minisztérium, hogy a kérdést megtárgyalta a Gazdasági Főtanáccsal, a pénzügy- és az igazságügyminiszterrel s hogy az igazságügyminiszternek fenntartásai voltak. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete; ez jelent meg a 7440/1947. ME sz. rendeletként. (MKRT 1947. június 24.)

3. 1947. június 12.

Rákosi Mátyás államminiszter javasolja, hogy az ottani követség egy tagját kérjük fel a képviselőre.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter: A kiküldött egyén Magyarország céllövő bajnoka és nagyon indokolt a kiküldetése.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁷⁶

92.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát 201 960/1947. szám alatt Tömösváry József és társai kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

93.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát Simonka István kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

94.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát Gonda Béla és Csaby Dénesnek az 1921:XLII. tc. 3. §-ában előírt gazdasági felügyelői államvizsga letétele alól való felmentése tárgyában.⁷⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

95.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát a Balkán Koop és társai szófiai cégnek az államkincstárral szemben támasztott kártérítési igénye tárgyában perenkívüli egyezség kötésére felhatalmazás iránt.

⁷⁶ A földművelésügyi miniszter 126 278/1947./V. 4. sz. előterjesztése hangsúlyozta, hogy a nemzetközi vadászati szervezettel való kapcsolat további fenntartása feltétele annak, hogy külföldi vadászok jöjjenek az országba s így az idegenforgalom fellendüljön. Dr. Lomniczy-Lumniczer Sándor egyetemi magántanár, főorvos kiküldését javasolta, aki már korábban is képviselte Magyarországot a Vadászat Nemzetközi Tanácsában, s jó kapcsolatot alakított ki a tanács elnökével. Jelezte egyben, hogy a pénzügyminiszter nem járult hozzá a kiküldetéshez.

⁷⁷ A földművelésügyi miniszter 201 452/1947./XII. 1. sz. előterjesztése szerint Gonda Béla (1907-?) 1945. január 17-től gazdasági felügyelő, 1946. május 31-étől gazdasági főfelügyelő, 1946. április 11-től országos termelési miniszteri biztos volt. Csaby Dénes (1887-?) gazdasági akadémiai oklevéllel rendelkezett. 1924-től 1938-ig Kanadában a kisállattenyésztést tanulmányozta, majd az Országos Öntözésügyi Hivatalnál, 1940-től 1945-ig a Felsődnántúli Állattenyésztő Egyesület Szövetségénél szerződéses igazgatóként dolgozott. 1945 szeptemberétől a Baromfi és Egyéb Kisállattenyésztők Országos Egyesületének volt az igazgatója; ezt a pozícióját meghagyva 1945 decemberében kinevezték gazdasági felügyelővé.

Az 1921. évi XLII. tc. a gazdasági felügyelői szolgálatról szól. A törvény 3. §-a szerint gazdasági felügyelővé csak gazdasági felügyelői államvizsgával rendelkező személyt lehetett kinevezni. Az államvizsga tárgyait és szabályait a földművelésügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértésben szabályozta. A vármegyei gazdasági felügyelők illetve a vármegyei gazdasági felügyelőségek a Földművelésügyi Minisztérium külső kihelyezett szervei voltak. A vármegyei gazdasági felügyelőkhoz tartoztak a járási gazdasági felügyelők.

3. 1947. június 12.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A lehetőség nincs meg rá.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Kéri végleg elutasítani ezt a kérelmet.⁷⁸

Minisztertanács az előterjesztést elutasította.

96.

[Bárános] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát Eröss János közellátásügyi miniszter szabadpályán eltöltött idejéből 20 évnek a nyugdíjba való beszámítása tárgyában.

Minisztertanács dr. Eröss Jánosnak szabadpályán eltöltött idejéből a nyugdíjba 20 évnek a beszámításához hozzájárult.

97.

Külgyminiszter [képviselőtében Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter] előterjeszti javaslatát a CASBI tárgyában létrejött Protocole jóváhagyása tárgyában.⁷⁹ A CASBI tárgyalásoknál a legtöbb tárca képviselve

⁷⁸ A földművelésügyi miniszter 4056/1947./eln. 3. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy 1944 folyamán egy brüsszeli szállítványozó cég megbízást adott a Duna-Transit, Valis Károly Árpád Budapesten bejegyzett cégnek arra, hogy a Balkán Koop szófiai szállítványozó cég részére Budapesten keresztül egy ruszcsuki cég és a Bolgár Mezőgazdasági Rt. szófiai cég címére mezőgazdasági szerszámokat, gépeket, textilipari villanymotorokat és árammérőket szállítson. A bolgár megrendelők az áruk értékét a belga eladóknak előre kifizették. A felszerelések megérkeztek Budapestre, de azokat a város ostroma miatt tovább szállítani nem lehetett. 1945. május 17-én Budapest közellátási kormánybiztosa, azaz Vas Zoltán, az árukat lefoglalta, egy részét elszállíttatta, más részét pedig a Magyar Földművelésügyi Minisztérium Mezőgazdasági és Kertészeti Újjászervező Csoportja elnevezésű szervnek adta át. Közben azonban a bolgár katonai misszió az ingóságok egy részét elszállíttotta. 1945. június 15-én az említett magyar szállítványozó cég kérte a Földművelésügyi Minisztériumtól az áruk eladásának, felhasználásának mellőzését, illetve azok visszaadását. Az elszállított áruk visszaadása elmaradt, de a mezőgazdasági felszereléseket igénybevevő Kertészek Termelő Anyagbeszerző és Értékesítő Szövetkezet 1945 decemberében azok árát a budapesti Központi Járásbírósnál letétbe helyezte. Ugyancsak 1945 decemberében a bolgár tulajdonosok egy budapesti ügyvéd útján bejelentették a Földművelésügyi Minisztériumnál az arra irányuló igényüket, hogy a Földművelésügyi Minisztérium Mezőgazdasági és Kertészeti Újjászervező Csoportja által átvett ingóságok ellenértékét a magyar államkincstár térítse meg. Bejelentették azt is, hogy a bírói letétbe helyezett készpénzt az időközi elértéktelenedés következtében elfogadni nem hajlandók. Igényüket mintegy 115–120 000 svájci frankban azaz 500–550 000 forintban jelölték meg. A magyar államkincstár nevében a földművelésügyi, a pénzügyi, a külügy és az igazságügyminiszter részvételével, a Kincstári Jogügyi Igazgatóság bevonásával tartott értekezlet a bírói út kizárásával magánegyezség megkötését javasolta. Ehhez kérte a földművelésügyi miniszter a minisztertanács hozzájárulását, valamint a szükséges 500 000 forint, illetve esetleg valuta felhasználásának engedélyezését.

⁷⁹ Az 1944. szeptember 12-én Moszkvában megkötött szovjet-román fegyverszüneti egyezmény 8. pontja kötelezte a román kormányt és főparancsnokságot, hogy akadályozza meg a Németország és Magyarország vagy ezek állampolgárai vagy az említett országok területén, illetve az általuk elfoglalt területeken lakhellyel bírók tulajdonát képező bármilyen természetű va-

3. 1947. június 12.

volt. Az ő egyetértésükkel jött létre ez a Protocole. A többi miniszter hozzászólás formájában adta meg a választ. Ezek a hozzászólások nagyon hasznosak s amennyiben lehetséges, figyelembe is fogja venni azokat.⁸⁰ Azonban azok a megjegyzések, amelyek a tárgyalások újabb felvételére, vagy pótegyezmény megkötésére utalnak, nem látszanak célszerűnek. Ez annyit jelent, mint felborítani az egész egyezményt. Javaslat az, hogy fogadják el a Protocole-t, úgy, ahogy van, határozatot hozván a pénzügyminiszter által említett két vitás pont tekintetében. Rendkívül veszélyes lenne a belügyminiszter javaslata. Van egy olyan része is a dolognak, ami nem jutott nyilvánosságra, mert egy diszkrét levélváltás volt csak a magyar delegáció elnöke és a román elnök között.⁸¹ Az állampolgárság tekintetében nem lesz semmiféle diszkriminálás. Ki fognak terjedni román állampolgárságú magyar etnikai személyekre is. Megjegyzi

gyonnak a szövetséges (szovjet) főparancsnokság engedélye nélküli kivitelét vagy kisajátítását. A román kormány és főparancsnokság ezeket a vagyontárgyakat a szövetséges (szovjet) főparancsnokság által megállapított feltételek mellett tartozott megőrizni. A román király ennek alapján adta ki a Casa de Administrare si de Supraveghere a Bunurilor Inamice (Ellenséges Javakat Kezelő és Felügyelő Pénztár), a CASBI létrehozásáról szóló 90. sz. törvényerejű rendeletét, amely a román hivatalos közlöny 1945. február 10-i számában jelent meg, majd több további rendeletben szabályozta a kérdés kezelését. A román rendelkezések nem vették figyelembe, hogy 1944. szeptember 12-én Észak-Erdély nem tartozott Romániához, továbbá azt, hogy Magyarország az 1945. január 20-án megkötött szovjet-magyar fegyverszüneti egyezmény, illetve a Németországhoz intézett hadüzenete folytán már nem tartozott az ellenséges államok sorába, végül hogy a potsdami egyezmény csak a kelet-európai német javaknak a lefoglalásáról és a Szovjetunió részére való biztosításáról rendelkezett. Nem volt következőes azonban e tények megítélését tekintve a szovjet fél sem. A magyar kormány és a romániai magyarok érdekképviseleti szerve a Magyar Népi Szövetség az említettek alapján több alkalommal szóváltotta, kérte a lefoglalt magyar vagyon felszabadítását. Részleges engedmények ellenére azonban a helyzet alapvetően nem változott. Ezért a magyar kormány az 1946. december 16-i minisztertanácsi ülésen (155. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pont) hozott állásfoglalása alapján kezdeményezte a kérdés kétoldalú tárgyalások útján való rendezését. Az 1947. április 21. és 1947. május 16. közötti tárgyalások eredményeként elkészített s a magyar kormány által végül jóváhagyott megállapodástervezetet azonban román részről nem ratifikálták. Petru Groza 1947. július 5-én magához kérette a bukaresti magyar misszió vezetőjét s közölte, hogy egyoldalúan, a törvényhozás útján rendezze a CASBI-t illető kérdéseket. Az 1947 októberében megjelent törvény – bár lehetővé tette a magyar állampolgárságú magánszemélyek zár alá vett javainak felszabadítását és Magyarországra szállítását, messze nem elégítette ki a magyar igényeket. A kérdéssről a későbbiekben további tárgyalásokat folytattak. Lásd részletesebben Lipcsey Ildikó CASBI: az Ellenséges Vagyonokat Kezelő és Felügyelő Pénztár működése Romániában (1945–1948). Régió Kisebbségi Szemle 1992. 2. sz. 76–89. p., továbbá Revízió vagy autonómia. Iratok a magyar-román kapcsolatok történetéről (1945–1947). Teleki László Alapítvány. 1998. (Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta Vincze Gábor) c. kötet 18., 41., 53., 56., 63. 78. sz. dokumentumát. A Külügyminisztérium 1947. május 23-án kelt, szám nélküli előterjesztését 3/c. sz. mellékletként közöljük. 3/d. sz. mellékletként közöljük az elfogadásra ajánlott jegyzőkönyv-tervezetet.

⁸⁰ Az előterjesztés mellett megtalálható a Közellátásügyi Minisztérium, valamint Kuthy Sándor hozzászólása illetve kiegészítése a tervezett egyezményhez; ezeket 3/e., 3/f. és 3/g. sz. mellékletként közöljük.

⁸¹ Ezt a levélváltást nem ismerjük.

még, hogy az állampolgársági kérdésben értük el a legnagyobb eredményeket, mert a románok igen messzemenő koncessziót tettek. Itt tulajdonképpen a semmisnek nyilvánított bécsi döntéssel kapcsolatban bizonyos kételyek merültek fel. Ők általában beszéltek arról, hogy ezekben a kérdésekben még a szovjet hatóságoknak is lehet beleszólása. Szuszejkov generális⁸² azt mondta, ha a románoknak aggályai vannak, forduljanak hozzá, majd ő eloszlátja azokat. Erre a tárgyalások során, amikor újra felmerültek ilyen aggályok, s ő felvetette, hogy minden ilyen kettős esetben üljön össze egy román magyar bizottság, egy szovjet ellenőrző elnöklete alatt, ők lemondottak minden további aggályukról. Óriási koncesszió ezért, hogy mi elálljunk a kártérítési követelésektől. Éppen ezért az a kérdés nyitva maradt, mert mi ilyen alkuba nem mehetünk bele. [sic!] Megmarad a kártérítési jogunk, de kizárólag a CASBI alkalmazottakkal szemben. Semmiféle román közhatalósággal szemben kártérítést nem fogunk támasztani. Lehetetlennek tartotta, kibocsátani a román kormányt ebből az obligóból. Így jött létre a benyújtott Protocole. A románok úgy fogták fel: „Ha ti kérték kártérítést, mi is kérünk azon a címen, amit a CASBI a vállalat javára beruházott.” Így jött létre a másik vitás kérdéspon. Vagy most határozunk a 4. és 5. cikkben mutatkozó alternatív javaslatok tekintetében, vagy pedig intézkedést kér, hogy a vitás kérdések tisztázása a lehető leggyorsabban megtörténjék.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Elsősorban egy igen fontos elvi szempontot kell, hogy felvessen, amire a minisztertanács figyelmét fel kell hívnia. Ez a szerződés így, ahogy meg van formulázva, tisztán a román kormány jóindulatától függ, hogy gyakorlatban hogyan lesz végrehajtva. Az 526/1945. ME sz. rendelettel⁸³ a magyar kormány hatályon kívül helyezte a bécsi döntés utáni összes törvényes jogszabályt és közigazgatási intézkedéseket, ezzel a törvénnyel tehát automatikusan megszűnt a magyar állampolgársága azoknak, akik ebben a zónában tartózkodtak. Az 5070/1946. sz. rendelet⁸⁴ rendezte a magyar állampolgároknak [a] helyzetét. Itt egy igen jelentős létszámról van szó. A törvényes rendelkezések alapján a magyar állam nem kötelezi a román államot ezeknek az elismerésére, tehát jóindulatától függ, hogy feloldja-e ezeket a CASBI kártérítések [sic!] alól, vagy sem. A magyar kisemberek egész sorát figyelmen kívül hagyta. Kéri a minisztertanácsot arra, hogy az egyezmény 2. cikke 3. pontjának 1. bekezdését oly értelemben módosítsa, hogy a magyar politikai misszió nem adhat a Romániában élő magyar állampolgároknak állampolgársági bizonyít-

⁸² Szuszejkov, azaz Szuszajkov, Iván Zaharovics (1903–1962) szovjet páncélos vezérezredes. Részt vett a szovjet- finn háborúban, 1943 októberétől 1945 márciusáig a 2. Ukrán Front haditanácsának tagja. 1944 decemberében a megalakuló magyar szervek és a Vörös Hadsereg közötti kapcsolat megteremtésére kapott megbízást, ezt a feladatot a fegyverszüneti egyezmény megkötéséig látta el. 1946-tól 1947-ig a romániai Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökhelyettese volt.

⁸³ MK 1945. március 17.

⁸⁴ Elírás történt, az 5070/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 21.) intézkedett a magyar állampolgárság ideiglenes igazolásáról.

3. 1947. június 12.

ványt. Az egyezmény 6. cikke 1. bekezdésének erre vonatkozó pontja a magyar állampolgárságot: „az illetékes magyar minisztérium” elnevezés helyett egyedül a „Belügyminisztérium” szóval kéri átalakítani, mert a gyakorlatban ez így érvényesülhet.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Az egyezménytervezet 2. pontjához van észrevétele. Az egyik a bérlők kártalanítása. Ebben a kérdésben van egy magyar és van egy román szöveg. A Pénzügyminisztérium a magyar szöveget elfogadhatónak és helyesnek tartja. Az 5. cikk, ahol a kártalanításról van szó, kihagyja mindkét fordításban a román kormányt az obligóból. A jegyzőkönyvet írjuk alá, de ezen két pont nyitva hagyása, illetve fenntartása mellett. Ebben a két pontban további tárgyalásokat javasol. Így javasolja a felhatalmazást a szerződés aláírására.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Itt tulajdonképpen egy olyan tárgyalásról van szó, hogyha nem fogadjuk el, akkor minden kezdődik előről. Itt a vagylagosság elfogadhatatlan, mert a magyar államnak mégis nagy összeget jelent. Egész sor észrevétele lenne, de ha nincs mit csinálni, írjuk alá az egyezményt, mert két pont nyitva hagyásával ők nem fogják elfogadni.

Külgügyminiszter [képviselőtében Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter]: Mióta a Protocole-t aláírtuk, a román kormány azt javasolta, hogy fogadjuk el a javaslatot. Ellenkező esetben ők támasztanak újabb követeléseket.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Kétségtelen, hogy ezt alá kell írni, mert máris támasztottak újabb igényeket. Fel kell hatalmazni a külgügyminisztert, hogy írja alá az egyezményt, de próbáljon még legmesszebbmenő eredményeket elérni.

Külgügyminiszter [képviselőtében Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter]: A Pénzügyminisztérium a romániai tárgyalásokon két taggal is volt képviselve, csodálja, hogy most újabb javaslatokkal jönnek. Nem látszik célszerűnek még tovább húzni ezt a kérdést. Elfogadja, hogy állampolgársági igazolványokat csak a Belügyminisztérium adhat ki, viszont a CASBI ügygel kapcsolatban tervezi a misszió is egy ideiglenes iroda felállítását, amely az egész CASBI kérdést lebonyolítja adminisztratív tekintetben. Nincs akadálya annak, hogy ott a belügyminiszter kiküldötte is jelen legyen, viszont az, hogy mi minden egyes esetben nehézségeket támasszunk, ez nagyon meggondolandó dolog.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezt a kérdést tárgyalja ki a külgügyminiszter a belügyminiszterrel, a vállalatoknál azonban csak a tényleges beruházásokra lehet kártérítést kérni. Van egy pont, ahol a román egyezmény látszik előnyösebbnek. A román szöveg nem tesz különbséget a fizikai és a jogi személyek között. A természetes személyek kifejezés a kisembereket jelenti, mondták a románok, nekünk azokat kell védenünk. Jogi személyek a vállalatok, amelyek majd megvédik magukat.

3. 1947. június 12.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Fogadjuk el, hogy ezt az egyezményt alá kell írni s a külügyminiszter igyekezzék a maximumot elérni s lehetőleg még a holt nap folyamán hívjon össze a Külügyminisztériumba értekezletet az érdekelt tárcákkal.

Rákosi Mátyás államminiszter: Akkor most határozatilag kimondja, hogy a Minisztertanács a javaslatot elvben elfogadja, a külügyminiszter igyekezzék kihozni a maximumot a két vitás pontban is. Felkéri a külügyminisztert, a holt nap folyamán hívjon össze minisztériumába egy értekezletet, ahol a kifogásolt pontokat a bizottság igyekezzék összeegyeztetni.⁸⁵

98.

Külügyminiszter [képviselőtében Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter] előterjeszti javaslatát dr. Bárd Imre és dr. Barsi Imre kinevezése tárgyában.⁸⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

99.

Külügyminiszter [képviselőtében Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter] előterjeszti javaslatát Perényi Józsefnek a Külügyminisztérium szolgálatában való meghagyása tárgyában.⁸⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁸⁵ Egy 1947. június 10-e előtt tartott értekezletről felvett jegyzőkönyv szerint csupán a lebonolytással kapcsolatos kérdéseknek a Pénzügyminisztérium hatáskörébe utalásáról döntöttek. (MOL XIX-A-j 1947-XXXVII-6949) Lásd továbbá a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját. A tárgyban további tárcaközi értekezlet tartására csak 1947. október 1-jén — miután megjelent a vitás ügyeket egyoldalúan rendező 1947. évi 333. sz. román törvény — került sor. (MOL XIX-A-1-j-1947-XXXVII-11 825)

⁸⁶ A Külügyminisztérium 3502/1-1947. sz. előterjesztése dr. Bárd Imre és dr. Barsi Imre miniszteri osztályfőnökké való kinevezésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. Dr. Bárd Imre (1884–1958) jogi végzettséggel rendelkezett. 1908–1909-ben az Egyesült Államokban megjelenő szociáldemokrata, magyar nyelvű *Előre* c. lap szerkesztője. 1918-ban az önálló magyar Külügyminisztériumban miniszteri osztálytanácsosi kinevezést kapott. A Tanácsköztársaság után fegyelmileg állásvesztésre ítélték. Ez után ügyvédként dolgozott. 1946-ban rehabilitálták. A Magyar Jogász Szövetség vezetőségi tagja, 1956 után a budapesti ügyvédi kamara vezetője volt. Dr. Barsi Imre (1886-?) jogi végzettséggel rendelkezett. 1907-től Budapest Székesfővárosnál dolgozott. 1919-ben a Külügyminisztériumba került, osztálytanácsosi rangban. A Tanácsköztársaság után nyugdíjazták. 1946-ban rehabilitálták.

⁸⁷ A Külügyminisztérium 3499/1-1947. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy Perényi József 1946. augusztus 2-a óta a Külügyminisztériumban, 1946. szeptember 24-e óta a moszkvai magyar követségen teljesített szolgálatot, ezért kérte, hogy nevezett, bár a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium státusába tartozott, a külügyi szolgálatban továbbra is megtarthassa. Perényi József (1915–1981) történelem és földrajz szakot végzett, 1938-tól 1939-ig tanársegéd volt a Pázmány Péter Tudományegyetemen, majd 1945-ig a Ganz-gyár képviselőjeként Isztambulban dolgozott. 1945–1946-ban a Külügyminisztérium fordítója. 1946–1949-ben a Kelet európai Tudományos Intézet munkatársa, közben 1946–1947-ben a moszkvai magyar követség sajtó- és kulturális attaséja, 1949-től a Magyar Tudományos Akadémia munkatársa. 1960-tól 1975-ig az Eötvös Loránd Tudományegyetem docense, majd tanszékvezető egyetemi tanára volt.

3. 1947. június 12.

100.

Külgügyminiszter [képviselőtében Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter] előterjeszti javaslatát Magyarország tagdíjhátralékának rendezése tárgyában a Nemzetek Szövetségénél. Még 80 000 forint folyósítására lenne szükség.⁸⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

101.

Külgügyminiszter [képviselőtében Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter] előterjeszti javaslatát Carlston budapesti amerikai főkonzul működésének engedélyezése tárgyában.⁸⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

102.

Külgügyminiszter [képviselőtében Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter] előterjeszti javaslatát Oltványi Imrének kairói követté való kinevezése tárgyában.⁹⁰

Minisztertanács Oltványi Imrének kairói követté való kinevezéséhez hozzájárult.

⁸⁸ Lásd a 3/h. sz. mellékletet.

⁸⁹ A Külgügyminisztérium 30 842/3/1947. sz. előterjesztése alapján került sor Harry E. Carlston a budapesti amerikai követséghez beosztott I. osztályú követségi titkár működésének engedélyezésére.

⁹⁰ A Külgügyminisztérium 3898/I./1947. sz. előterjesztése Oltványi Imrének rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterré való kinevezésére és az Egyiptomi Királyságban Kairó székhellyel felállításra kerülő magyar követség vezetésével követi minőségben történő megbízására vonatkozott. Oltványi (Ártinger) Imre (1893–1965) jogi végzettséggel rendelkezett. 1920-tól több gazdasági szervezet, egyesület munkájában vett részt. 1922-ben a Magyar Jelzálog-Hitelbank tisztviselője s 1938-tól 1944-ig ügyvezető igazgatója. 1920-tól a Nagyatádi Szabó-féle kisgazdapárt tagja, 1923-ban a Keresztény Gazdasági Pártba, majd a Független Kisgazdapártba lépett át. 1943-tól ez utóbbi párt Polgári Tagozatának társelnökeként tevékenykedett. A háború alatt részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945 után a Kisgazdapárt vezetésében kapott szerepet. 1945 januárjában a Budapesti Nemzeti Bizottság tagja. 1945. január 28-ától április 17-éig a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzügyintézet Központ ideiglenes vezetője, majd augusztus 31-éig a Magyar Nemzeti Bank elnöke. 1945. április 2-án beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. 1945 áprilisától augusztus 11-éig az Országos Gazdasági Tanács elnöki tisztjét is ellátta. 1945. július 21-étől november 15-éig pénzügyminiszter. 1945. november 15-étől 1946. augusztus 7-éig ismét a Magyar Nemzeti Bank elnökeként dolgozott. 1945. október 7-étől a budapesti törvényhatósági bizottság, november 4-étől a Nemzetgyűlés tagja. A kairói követi posztot a jelek szerint nem foglalta el. 1947 augusztusától 1948 augusztusáig berni követ. 1948 decemberétől a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke, illetve főigazgatója volt.

103.

[Mihályfi] *Tájékoztatásügyi miniszter* előterjeszti 3687/1947. sz. javaslatát a hároméves terv propagandájára rendkívüli hitel folyósítása tárgyában.⁹¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

104.

[Mihályfi] *Tájékoztatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát MTI tudósítók kiküldetésével kapcsolatban havi 80 000 forint két hónapra való folyósítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

105.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a mozgófényképezési berendezések bérletével kapcsolatos egyes kérdések rendezése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Kéri levenni a napirendről, mert későn kapta meg a javaslatot.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Annak idején a pénzügyminiszter és igazságügyminiszter észrevételei miatt vette le a napirendről. Az igazságügyminiszter észrevételeit megkapta, kéri elvben elfogadni s a Pénzügyminisztériummal majd még kitárgyalja.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* ezzel kapcsolatban megemlíti, a dassék lehetőség arra, különleges esetekben, hogy a mozitulajdonosok kártérítést kapjanak.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Nem tudja magáévá tenni az összes mozikkal szemben a magánjogi kereseteket.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A belügyminiszter saját hatáskörében elbírálna egyénileg ezeket a kérelmeket.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Viszont, ha ezt rendeletben lehozza, akkor a kérelmek egész sora fogja zaklatni minisztériumát. Kéri a földművelésügyi minisztert álljon el ettől a kérelemtől.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta, a pénzügyminiszter jóváhagyásától feltételezetten.⁹²

⁹¹ A tájékoztatásügyi miniszter 50 000 Ft rendkívüli hitel engedélyezését kérte. Indoklása szerint a hároméves terv végrehajtása a lakosság nagy megterhelését jelenti, ezért szükségesnek tartotta, hogy megfelelő propagandával készítsék elő az országot erre.

⁹² Előzményét illetően lásd az 1947. május 8-án tartott 175. sz. minisztertanácsi ülés jegyzőkönyvének 30. napirendi pontját. A május 8-ai ülés után az igazságügyminiszterrel egyetértésben átdolgozott rendelettervezetthez a Gazdasági Főtanács 3261/1947. sz. alatt hozzájárult. A belügyminiszter 319 050/1947.IV. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a mozgófényképezési berendezések bérletét szabályozó 2930/1941. ME sz. rendelet (MRT 1941. 1030-1032. pp.) vitás esetekben hosszan elhúzódható közigazgatási, illetve bírósági eljárást tett lehetővé. Szükségesnek jelezte ezzel kapcsolatban a mozgófényképezési berendezés használatáért kérhető és megítélhe-

3. 1947. június 12.

106.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát az önkormányzatok ellen támasztott egyes követelések érvényesítésének korlátozása tárgyában.⁹³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

107.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Horváth 18. Lajos próbarendőr halála utáni kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

108.

[Rajk] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy javaslatát egyes székesfővárosi műszaki tisztviselők külföldi kiküldetése tárgyában, mivel az már elavult, a napirendről leveszi.⁹⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

109.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kun András rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

110.

[Rajk] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 6. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁹⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

111.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Surányi Gyula egyetemi magántanár kiküldetése tárgyában.⁹⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

tő bérösszeg felső határának megsababását, mivel a magas adókkal és közérdekű szolgáltatásokkal terhelt mozgófényképüzemekkel szemben a teljesítőkéességüket meghaladó bérleti igények érvényesítésének megengedése az engedélyesek biztos tönkrejutását eredményezné. Ezért javasolta a 2930/1941. ME sz. rendelet hatályon kívül helyezését, a berendezések bérének meghatározott forintösszegben, vagy a telház alaphely árbevételének arányában, illetve a befolyó alaphely-árbevétel 3–5%-áig terjedő összegében való megállapítását s mindezek alapján a vitás kérdések gyorsabb lezárásának lehetővé tételét. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 7340/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. június 20.

⁹³ Lásd a 3/i. sz. mellékletet, valamint a 7350/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. június 25.

⁹⁴ A belügyminiszter 160 211/1947/III-3. sz., 1947. május 6-án kelt előterjesztésében az 1947. áprilisban megnyílt milánói építészeti kiállítás megtekintésére három fővárosi tisztviselő kiküldetését javasolta az új építőanyagok, eljárások és építési mód tanulmányozása céljából.

⁹⁵ A belügyminiszter előterjesztéseit összefogó borítólapon 6. sorszám alatt Hollós István rehabilitálásának az ügye szerepelt.

⁹⁶ A belügyminiszter 180 171/1947/III/3. sz. előterjesztése szerint dr. Surányi Gyulát, a Fővárosi Anya- és Kisdévedelmi Intézet igazgató főorvosát a vallás- és közoktatásügyi miniszter azzal bizta meg, hogy az 1947. június 24–27-e között Londonban tartott nemzetközi anya- és

112.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Radó Gyula miniszteri tanácsos kinevezése tárgyában.⁹⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

113.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Éry Frigyes tisztügyész-ségi fogalmazói minőségben történő alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

114.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Tolna vármegye törvényhatóságánál az alispáni állás betöltése tárgyában.⁹⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

115.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A sváb-kitelepítésekkel kapcsolatban előadja, hogy miután az amerikaiak megtagadták a zónájukba a svábok átvételét, kérelemmel fordult az oroszokhoz, hogy a szovjet megszállás alatt lévő német zónába lehessen a svábokat kitelepíteni. Az oroszok nem zárkóztak el a kérés elől, azonban felkérték hogy a magyar kormány forduljon írásbeli indokolással a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökéhez. Arra nézve kér most határozatot hozni, hogy a belügyminiszter ezt az átiratot az indokolással elkészíthesse s a miniszterelnök aláírásával küldjék el a kérelmet.⁹⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

116.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti most kézbe vett javaslatát Russay István kiküldetése tárgyában.¹⁰⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

csecsemővédelmi kongresszuson képviselje Magyarországot. A kiküldöttnek ezt az útját az angliai, franciaországi és svájci anya- és csecsemővédelmi intézmények tanulmányozására is fel kívánták használni. Jelezte, hogy a 25 napra tervezett kiküldetés költsége 4900 Ft.

⁹⁷ A belügyminiszter 6990/el. 1947. sz., február 27-én kelt előterjesztése szerint dr. Radó Gyula (1904-?) jogi végzettséggel rendelkezett. Baranya vármegyénél teljesített szolgálatot. 1940-től dolgozott a Belügyminisztériumban. 1945 júniusában miniszteri osztálytanácsossá nevezték ki s a városi osztály közigazgatási alosztályának vezetője lett. 1946 januárjában kapott megbízást az ellenőrzési osztály vezetésére.

⁹⁸ A Belügyminisztérium 158 657/1947./III. 1. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy Tolna vármegye törvényhatóságának az adott időpontban az alispáni és a főispáni állás is betöltetlen volt. A vármegye közigazgatásának zavartalan vezetése érdekében kérte a 8100/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 17.) 1. §-ában szereplő kinevezési tilalom alóli kivétel engedélyezését.

⁹⁹ Lásd a 3/j. sz. mellékletet.

¹⁰⁰ Russay István (1918–1986) jogász. 1938-tól 1944-ig a Külkereskedelmi Hivatal tisztviselője. 1945-től 1946-ig a Külkereskedelmi Igazgatóság osztályvezetője, 1946–1948-ban miniszteri

3. 1947. június 12.

117.

Iparügyi miniszter [képviselőében Hajdu Gyula államtitkár] előterjeszti javaslatát a gyapjú forgalmának, szállításának és felhasználásának szabályozása, valamint a gyapjúbecslő bizottság felállítása tárgyában.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára* kéri levenni a napirendről, mert még egyes kérdések nincsenek letárgyalva.

Iparügyi miniszter [képviselőében Hajdu Gyula államtitkár]: Előterjesztését a napirendről leveszi.¹⁰¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

118.

Iparügyi miniszter [képviselőében Hajdu Gyula államtitkár] előterjeszti javaslatát Textilgazdasági Bizottság működésével kapcsolatos költségek fedezése céljából 5000 Ft rendkívüli hitel engedélyezése tárgyában.¹⁰²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

119.

Iparügyi miniszter [képviselőében Hajdu Gyula államtitkár] előterjeszti javaslatát Gál László miniszteri osztályfőnök belgrádi kiküldetése tárgyában.¹⁰³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

120.

Iparügyi miniszter [képviselőében Hajdu Gyula államtitkár] előterjeszti javaslatát Arkos Frigyes és dr. Magyarossy István Csehszlovákiába és Romániába való kiküldetése tárgyában.¹⁰⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

biztosa. 1948-tól 1969-ig a Külkereskedelmi Minisztérium főosztályvezetője, majd 1984-ig a Mineralimpex Magyar Olaj- és Bányatermék Külkereskedelmi Vállalat igazgatója.

¹⁰¹ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

¹⁰² Az iparügyi miniszter 2140/1947. eln. sz. előterjesztése szerint ekkor még csak rendelettervezet volt a Textilgazdasági Bizottság szervezéséről. A bizottság feladata a textilipari nyersanyagok és termékek előállításával, forgalmával és felhasználásával kapcsolatos kérdések állandó figyelemmel kísérése és az e kérdésekkel foglalkozó hatóságok közötti összhang biztosítása, az érdekelt hatóságok részére való véleménynyilvánítás és javaslattétel lett volna. Létrejöttére vonatkozó további adatot nem találtunk.

¹⁰³ Előzményéről lásd a 175. sz. jegyzőkönyv 34. és a 177. sz. jegyzőkönyv 25. napirendi pontját. Az iparügyi miniszter 2131/eln./1947. sz. előterjesztése szerint Gál László kiküldetését a május végén kezdődött magyar-jugoszláv vegyesbizottsági tárgyalások tették indokolttá. A tárgyaláson a két állam közötti árucsereforgalmi megállapodás második félévében leszállítandó áruk és ezek árának megállapítására került sor. Megemlítette, hogy a vegyesbizottsági tárgyalás május első felében Budapesten tartott szakaszában szintén Gál László képviselte az iparügyi tárcát. Lásd továbbá a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 15. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 71. napirendi pontját.

¹⁰⁴ Az iparügyi miniszter 3293/6.-VII/a./1947. sz. előterjesztése szerint a két tisztviselő és egy további szakértő kiküldetésére azért volt szükség, hogy a Seailles és Basset francia mérnökök

121.

*Iparügyi miniszter [képviselőtében Hajdu Gyula államtitkár] előterjeszti javaslatát a Weiss Manfréd [Acél-] és Fémművek Rt. elhurcolt javainak restituciója ügyében folytatandó tárgyalásokon való résztvétele tárgyában.*¹⁰⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

122.

Iparügyi miniszter képviselőtében Hajdu Gyula államtitkár] előterjeszti javaslatát Bárány József állami köszönbányászati volt vajúár részére kegydíj megállapítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

123.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát Ortutay Gyula vallás- és közoktatásiügyi miniszter szolgálati idejébe egyetemi tanárságát megelőző, szabadpályán eltöltött éveiből 11 évnek a beszámítása tárgyában.

által kikísérletezett és az említett országokban már alkalmazott timföld-előállítás eljárását a helyszínen tanulmányozzák. Ezt követően a Gazdasági Főtanács hozzájárult ahhoz, hogy az iparügyi miniszter 60 000 svájci frank ellenében megvegye Seailles mérnökötől az eljárást. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 16. 11. napirendi pont.)

¹⁰⁵ Az iparügyi miniszter 19 265/VI./1947. sz. előterjesztése a Weiss Manfréd Acél- és Fémművek Rt. elhurcolt javainak restituciója ügyében folyó tárgyalásokról adott tájékoztatást. Jelezte, hogy az ügyben a pénzügyminiszter az Egyesült Államokban folytatott már megbeszéléseket, de szükségessé vált a tulajdonosok svájci képviselőivel további, a részleteket illető tárgyalásokat folytatni. Ezen — mint közölte — részt fog venni a bécsi és a frankfurti magyar visszaszolgáltatási bizottság vezetője, a Weiss Manfréd konzern ausztriai vagyongondnoka, a Weiss Manfréd vállalatok üzemi bizottságainak képviselője, valamint a Weiss Manfréd család magyarországi győnkkezelőségének egy tagja. Minisztériuma képviselőtében javasolta kiküldeni Svájcba, a tárgyaláson való részvétel céljából Varga Elek miniszteri osztálytanácsost, vagy az ő esetleges akadályoztatása esetén, helyette Hegedűs Tibor miniszteri osztálytanácsost. A Gazdasági Főtanács később a kérdés kezelését szinte teljesen magához vonva a következő irányelveket adta a tárgyalások lefolytatásához: „1. A család tagjainak személyes helyzete Magyarországon a felszabadulás előtt tett gestiokkal kapcsolatban tárgyalási alapul szolgálhat. 2. A család által létesítendő jogi személynek képviselői megbízás adása a nyugatra irányuló exportot illetően tárgyalási alapul nem szolgálhat. 3. A cégnek a felszabadulás előtt keletkezett, az Észak-Amerikai Egyesült Államokban zárolt, követeléseinek a család javára történő felszabadítása tárgyalási alapul szolgálhat. 4. A család tagjainak magyarországi magánvagyonra tekintetében a megbízottak rendelkezési jogának elismerése a magyar jogszabályok keretein belül; a gépek legfeljebb 20%-ig terjedően tárgyalási alapul szolgálhatnak.” Egyben felfüggesztette a Gazdasági Főtanács a Weiss Alfonz és neje tulajdonát képező ingatlanok elkobzására vonatkozó korábbi határozatának végrehajtását. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 23. 23. napirendi pont.) A Weiss Manfréd családdal kötött egyezménytervezetet a Gazdasági Főtanács elfogadhatónak találta. Megjegyezte azonban, hogy „mindent meg kell kísérelni a gépeknek az egyezmény megkötése nélkül való hazahozatalára. Ezért az egyezmény megkötésére csak akkor kerülhet sor, ha valamelyik megszálló hatóság a hazahozandó gépeket és felszerelési tárgyakat csak az egyezmény bemutatása mellett hajlandó kiadni. Amennyiben erre sor kerül, úgy a szóban forgó egyezményt a kincstár — tehát nem a magyar kormány — nevében a Kincstári Jogügyi Igazgatóság köti meg és írja alá.” (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 47. napirendi pont.)

3. 1947. június 12.

Minisztertanács dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter szabadpályán eltöltött idejéből egyetemi tanárságát megelőző 11 évnek a nyugdíjba való beszámításához hozzájárult.

Minisztertanács délelőtt 3/4 12 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gépell tisztazat, a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a felsorolásban Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkárának a neve, bár jelen volt az ülésen és fel is szólalt. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Mátyás, Varga Lajos, Sárkány József, Bolgár Elek és Vas Zoltán aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az igazságügyminiszternek az 1. napirendi ponthoz tartozó, Dulin Jenőre vonatkozó javaslata, továbbá a 2-5., a 11-16., a 18-21., a 24-26., a 28., a 30-36., a 38., a 40-45., a 47-48., az 50-60., a 62., a 64-71., a 73-75., a 77-86., a 88., a 90-95., a 97-103., a 105-108., a 110-114., a 118-122. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés. Ezek közül 3/a-i. sz. mellékletként közöljük az 5., a 21., a 97., a 100. és a 106. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket. 3/j. sz. mellékletként más fondban található irat alapján közöljük a 115. napirendi ponthoz tartozó levelet. Nem szerepel az előterjesztések felsorolásában az 1., az 5-6., a 8-10., a 19., a 37., a 46., a 70-71., a 86., a 96., a 102., a 115-116., a 123. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés címe. Csak pótlólag, kézírással vezették fel a megfelelő borítólapra a 19., a 37., a 70-71., a 102. és a 115. napirendi pontra utaló megjegyzést, vagy iktatószámot.

Az előterjesztéseket tárcánként borítólapokba helyezték, ezeken — sorszámossal ellátva — felsorolták az előterjesztések címét, egyes esetekben a beküldő szerv iktatószámát. Egyes előterjesztésekhez esetenként megjegyzést fűztek a Miniszterelnökségen vagy a minisztertanács ülésén. Erdemi megjegyzés esetén ezeket jegyzetben közöljük.

3/a. sz. melléklet (a 3/5. napirendi ponthoz)

Törvényjavaslat a hároméves gazdasági tervről

1. §

Magyarország gazdasági és szellemi felemelkedésének meggyorsítása, valamint demokratikus rendjének megszilárdítása céljából és a lakosság életszínvonalának javítására 1947. augusztus 1. napjával kezdődő¹⁰⁶ hároméves gazdasági tervet kell alkotni, amely a termelőerők fokozását, okszerű felhasználását és a különböző termelési ágak összhangját a nép egyetemes érdekében előírja és biztosítja.

2. §

(1) Az ország területén működő állami és önkormányzati hatóságok, érdekképviseltek¹⁰⁷ és egyéb köztisztviseltek kötelesek működésük körében a tervet minden rendelkezésükre álló erővel végrehajtani.

¹⁰⁶ Ez után a végleges szöveget a következőkkel egészítették ki: „és a 3. § (2) bekezdése szerint közléteendő”

¹⁰⁷ Ez a szó a végleges szövegből kimaradt.

3. 1947. június 12.

(2) Minden magyar állampolgár, belföldi jogi személy és Magyarországon munkavállalási engedéllyel bíró idegen honos köteles¹⁰⁸ a jelen törvény alapján kibocsátott jogszabályok keretében a tervet végrehajtani, munkaerejével és képességével¹⁰⁹ a terv megvalósításában közreműködni és a rendelkezésre álló anyagi és szellemi eszközöket¹¹⁰ a terv szolgálatába állítani. Ez a rendelkezés kiterjed a Magyarországon működést kifejtő külföldi jogi személyekre is az ország területén lévő, gazdasági célokat szolgáló vagyontárgyaik tekintetében.

3. §

(1) A terv megállapítása és az annak megvalósításához szükséges intézkedések megtétele a minisztérium feladata.

(2) Felhatalmaztatik a minisztérium, hogy a terv és részleteinek kidolgozására és végrehajtásának ellenőrzésére Tervgazdasági Tanácsot és Országos Tervhivatalt létesítsen.¹¹¹

(3) A Tervgazdasági Tanács és az Országos Tervhivatal szervezetét és működését a minisztérium rendelettel szabályozza.

(4) Az egyes közületek, intézmények, vállalatok és egyedek feladatkörét az összeruházások, a termelési program, valamint a terv egyéb követelményei tekintetében a Tervgazdasági Tanács, illetve Tervhivatal¹¹² kötelezően előírhatja.

4. §

Felhatalmaztatik a minisztérium, hogy a terv megvalósítása érdekében szükséges jogszabályokat rendelettel megállapítsa és ekként kibocsátott rendeleteit a szükséghez képest módosítsa.¹¹³

5. §

Felhatalmaztatik a minisztérium, hogy a jelen törvény, valamint terv megvalósítása érdekében kibocsátott rendeleteknek¹¹⁴ szándékkal vagy vétkes

¹⁰⁸ A végleges szövegbe ez után beírták „a minisztérium által” szavakat.

¹⁰⁹ A végleges szöveg kiegészült itt „a megfelelő termelési ágban” szavakkal.

¹¹⁰ Ez után a végleges szövegben a következő kiegészítés olvasható: „az adózással kapcsolatos intézkedések kivételével – megfelelő ellenszolgáltatás mellett”.

¹¹¹ Ez után a végleges szövegben a következő mondat olvasható: „A Tervhivatal köteles az elkészített tervet a törvény életbelépésétől számított 30 napon belül hiteles szövegben közreadni.” Itt említjük meg, hogy a részletes hároméves tervet a MK-ben 1947. augusztus 1-jén a 173/b. számban tették közzé.

¹¹² A végleges szövegben ez után „a minisztérium határozatai alapján” szavak olvashatók.

¹¹³ A végleges szövegbe ez után a következő szavakat, valamint új bekezdést vették fel: „illetve hatályon kívül helyezze. (2) E felhatalmazás alapján sem lehetséges a Nemzetgyűlés által alkotott törvényektől eltérő, továbbá közjogi vonatkozású rendelkezést tenni, vagy a közigazgatás szervezeteit megváltoztatni.”

¹¹⁴ Az itt olvasható hét szó helyett a következőket illesztették be a végleges szövegbe: „mind szándékosan, mind gondatlanságból”.

3. 1947. június 12.

gondatlanságból, cselekménnyel vagy mulasztással elkövetett megszegésének büntető jogkövetkezményeit ugyancsak rendelettel szabályozza¹¹⁵ és annak cselekményét, aki a terv megvalósítása érdekében kötelességét szándékosan vagy súlyosan megszegi, vagy a terv megvalósítását súlyos beszámítás alá eső egyéb módon akadályozza vagy hátráltatja, büntetési büntetés alá is helyezhesse. Az e felhatalmazás alapján megállapított büntettek tárgyában az eljárás¹¹⁶ a demokratikus államrend és a köztársaság büntetőjogi védelméről szóló 1946. VII. tc. 11. §-a értelmében alakított népbírószági különtanács hatáskörébe utalható. Ha az eljárás nem az Országos Tervhivatal, vagy az illetékes miniszter feljelentésére indult meg, annak folyamatba tételéről és a már megtett intézkedésekről az Országos Tervhivatalt és az illetékes szakminisztert haladéktalanul értesíteni kell.

6. §

A jelen törvény kihirdetésének napján lép hatályba, végrehajtásáról a minisztérium gondoskodik.

Gépett, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú egyszerű másolt.

A jelen tervezet és az 1947. évi XVII. tc. szövege között több eltérés van, ezeket jegyzetben közöljük.

3/b. sz. melléklet (a 3/21. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Tisztelettel kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását, hogy a szovjet-orosz katonai emlékművek és hősi temetők kegyeleti gondozása tárgyában készített és jelen előterjesztésemhez csatolt törvényjavaslatot alkotmányos tárgyalás végett a Nemzetgyűlésnek bemutathassam.

II.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság katonai osztályának főnöke, Kondratov vezérőrnagy¹¹⁷ ünnepélyes formák között, alárendeltjei jelenlétében sajnálatlalt hozta a vezetésem alatt álló minisztérium megjelent képviselőjének tudomására, hogy a magyarság bizonyos rétegei milyen kevéssé becsülik meg a felszabadító hősök emlékét. Jelentéseik vannak arról — mondotta —, hogy a Vörös Hadsereg hősi emlékműveit ledöntik, meggyalázzák, hősi temetőiket

¹¹⁵ A mondatot — az ezt követő részét elhagyva —, a következő módon véglegesítették: „s ebben a körben a szándékos bűncselekményt büntették is nyilváníthassa, egyébként pedig az erre vonatkozó rendelettel vétséget vagy kihágást állapíthasson meg.”

¹¹⁶ A mondatnak ezt követő részét elhagyták és helyére a következőket írták: „az uzsorabíróság hatáskörébe tartozik.”

¹¹⁷ Kondratov, Alex Mihajlovics vezérőrnagy 1945 elejétől látta el ezt a feladatot.

3. 1947. június 12.

szétrombolják, az elhalt hősök fejfáinak feliratait gyalázkodó feliratokkal látják el stb. Igen komolyan és igen nagy súllyal fejezte ki sajnálatát, hogy alig két esztendővel Magyarország teljes felszabadítása után a magyar nép egy bizonyos — bár nem nagyszámú — rétege nem tud, vagy nem akar tudomást szerezni a felszabadítás tényéről és az ezzel kapcsolatos erőfeszítésekről, amelyeket a Vörös Hadsereg Magyarorszáért tett.

A megszálló erők parancsnoksága teljes egyetértésben a Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal olyan intézkedéseket tett, hogy az országban szanaszét található egyes, vagy kis csoportú sírok a Vörös Hadsereg egységei által a legközelebbi szovjet-orosz hősi temetőbe helyeztessenek át. Ez a munka folyik és nagy vonalakban befejezés előtt áll.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság ismerve a magyar kormányzat nagyrabecsülését a felszabadító hadsereg iránt, felkérte a Honvédelmi Minisztériumot, készítsen törvényjavaslatot, amely a magyarországi szovjet-orosz katonai emlékművek és hősi temetők gondozását, karbantartását és tiszteletbentartását törvénybe foglalja.

A szóbanlévő törvényjavaslat a Szövetséges Ellenőrző Bizottság katonai osztálya vezetőjének bemutatott és azt az említett szerv jóváhagyólag vette tudomásul.

Ezek után ismételten kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását, hogy a csatolt törvényjavaslatot a Nemzetgyűlésnek tárgyalás végett bemutathassam.

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített másolat. Az előterjesztés mellett megtalálható a törvényjavaslat, annak indoklása és a honvédelmi miniszter 10 884/Eln.Kjogi.1947. sz. június 3-án kelt kísérőlevelének másolata. Megtalálható az előterjesztés mellett továbbá két tárcsa észrevétele a javaslattal kapcsolatban. Az Igazságügyminisztériumnak csak stiláris megjegyzései voltak, a Pénzügyminisztérium viszont javasolta, hogy amennyiben olyan község kényszerülne a hősi temető kialakítása céljából nagyobb földterületet kisajátítani, amely nem rendelkezik oly bevétellel, amelyből a felmerülő kiadásokat egyéb fontos feladatainak elhanyagolása nélkül fedezni tudná, keressék meg az anyagi fedezet biztosításának valamely más módját.

3/c. sz. melléklet (a 3/97. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi előterjesztés

Az 1947. évi március hó 13-án tartott minisztertanács¹¹⁸ határozata értelmében összeállított bizottság folyó évi április 21-től május 16-ig tárgyalásokat folytatott Bukarestben a Romániában zár alá vett magyar javak felszabadítása és visszabocsátása tárgyában. A tárgyalások során létrejött és a román illetve

¹¹⁸ Lásd a 167. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját.

3. 1947. június 12.

magyar delegáció elnöke által parafált jegyzőkönyvet tisztelettel előterjesztem és arra kérem a Minisztertanácsot, hogy jóváhagyását megadni szíveskedjék. Egyúttal felkérem a Minisztertanácsot: hozza meg döntését a jegyzőkönyvben nyitva maradt két pont tekintetében.¹¹⁹

II.

A román kormánydelegációval folytatott több mint háromhetes tárgyalás eredményképpen létrejött jegyzőkönyvben foglalt rendelkezések megítélésem szerint kielégítik a Romániában zár alá vett magyar javak tulajdonosainak érdekeit. A román kormány kötelezettséget vállalt arra, hogy hat héten belül jóváhagyja és aláírja a megállapodást. A román kormány egyúttal kilátásba helyezte, hogy a jegyzőkönyvben foglalt rendelkezések végrehajtásáról megfelelő jogszabályok útján sürgősen gondoskodni fog.

Budapest, 1947. május 23-án.

Gépelte tisztázatról egykorúlag sokszorosítási eljárással készített egyszerű másolat. Az előterjesztés felső szélén Mód Péternek a minisztertanácsi jóváhagyást rögzítő feljegyzése olvasható.

3/d. sz. melléklet (a 3/97. napirendi ponthoz)

Jegyzőkönyv

a CASBI-igazgatás alatt álló magyar javak zár alól való feloldásának
módozatairól és ezzel kapcsolatos egyéb kérdésekről

A magyar kormánybizottság és a román kormánybizottság attól az óhajtól vezérelve, hogy a két ország közötti kapcsolatokat a kölcsönös megértés és barátság szellemében kifejlesszék, az alábbi rendelkezésekben állapodott meg, amelyeket a két kormánynak elfogadásra ajánl:

Első cikk

I. A CASBI-ellenőrzés alól felszabadítandó javak két csoportra oszlanak:

- 1) természetes vagy jogi személyek tulajdonában lévő ingatlanok és ingóságok,
- 2) természetes vagy jogi személyek tulajdonában lévő kereskedelmi és ipari vállalatok.

¹¹⁹ Lásd a 3/d. sz. mellékletet, illetve ennek negyedik cikkét és 2/ pontját, továbbá az ötödik cikket.

Az első csoportba tartozó javak tárgyában benyújtott kérelmekre az illetékes román hatóságok harminc nap alatt kötelesek határozatot hozni. Ez a határidő a jelen jegyzőkönyvben megállapított előírásoknak megfelelő mellékletekkel ellátott kérelem benyújtásának napján veszi kezdetét.

A 2) csoportba tartozó javak tárgyában ez a határidő hatvan nap.

Ha a CASBI a kérelem tárgyában az igazoló okiratok vagy a feltétlenül szükséges felvilágosítások hiányában nem tud határozatot hozni, vonatkozó nyilatkozatában köteles az iratok hiányainak pótlása céljából szükséges felvilágosításokat megadni.

Amennyiben az iratok hiányait a fent említett intézkedés értelmében pótolták, a véghatározatot az ettől az időponttól számított harminc nap alatt meg kell hozni.

Ha a kérelmeket a bukaresti Magyar Politikai Misszió (bukaresti Magyar Követség) útján terjesztették elő, akkor a véghatározatot és egyéb közléseket is közvetlenül ennek a missziónak kell megküldeni.

II. A véghatározatot a román törvényekben megállapított büntető jogkövetkezmények terhe alatt harminc napon belül közzé kell tenni és végre kell hajtani.

III. A zár alól való feloldás iránti kérelmét a tulajdonos vagy annak képviselőjére a magyar jog szerint jogosult személy terjesztheti elő.

Abban az esetben, ha a magyar állampolgárok javaira vonatkozólag hatályban lévő törvényes rendelkezések alapján maga a magyar állam terjeszteni elő a kérelmet, a kérelemnek magában kell foglalnia a magyar állam nyilatkozatát arra nézve, hogy az esetleg felmerülő minden igény tekintetében felelősséget vállal.

Második cikk

I. A természetes személyek tulajdonát képező javak zár alól való feloldása céljából a következő tanúsítványokat kell előterjeszteni:

1) A tulajdonos jelenlegi magyar állampolgárságát, valamint azt a tényt igazoló okiratot, hogy az illető az 1944. évi szeptember hó 12. napján nem volt sem német, sem olasz állampolgár.

2) A tulajdonjogot — harmadik személyek jogainak mindennemű sérelme nélkül — a következő tanúsítványokkal kell bizonyítani:

A) Az ingatlan javak tekintetében telekkönyvi kivonattal, vagy adásvételi szerződéssel, vagy telekkönyvi bekebelezés alapjául szolgáló okirattal, amelyekből a „data certa”¹²⁰ kitűnik és az 1944. évi szeptember hó 12. napját megelőző kelettel vannak ellátva. A két utóbbi esetben a közjegyzői hitelesítést, vagy pénzügyi hatóság által történt záradékolást „data certa”-nak kell tekinteni.

¹²⁰ biztos adat

3. 1947. június 12.

Szükség esetén a bukaresti Magyar Politikai Misszió igazolja, hogy az illető magyar hatóság illetékes volt a „data certa” tanúsítására.

B) Az ingó javak tekintetében a tulajdonjog semmiféle különleges igazolására nincs szükség és a feloldást a zár alá vétel alkalmával felvett leltár alapján kell teljesíteni.

Abban az esetben, ha harmadik személy a jelen jegyzőkönyv létrejöttének időpontjáig a CASBI-leltárba felvett ingó javakra nézve igényt jelentett be, a zár alól feloldott javakat jegyzőkönyvileg a leltárban szereplő kérelmezőre kell bízni, aki azokat — a román törvényekben megállapított jogkövetkezmények terhe alatt — a bíróság döntéséig megőrizni tartozik. Ez a kötelezettség megszűnik, ha az igénylő három hónapon belül nem nyújt be a bíróságnál keresetet.

C) A kereskedelmi társaságok tekintetében:

a) a bemutatóra szóló részvényekkel rendelkező részvénytársaságokra és a szövetkezetekre vonatkozólag a magyar érdekeltség tulajdonában lévő részvények számát és névértékét, illetőleg az üzletrészekben való részesedést igazoló tanúsítványt;

b) más kereskedelmi társaságokra vonatkozólag a magyar részesedés arányát igazoló tanúsítványt.

II. A jogi személyek tulajdonát képező javaknak a zár alól való feloldása céljából a következő tanúsítványokat kell előterjeszteni.

a) Amennyiben a tulajdonos kereskedelmi társaság, olyan tanúsítványt, amely bizonyítja, hogy az illető társaság a Magyarországon hatályban lévő törvényes rendelkezéseknek megfelelően be van jegyezve, és ezeknek megfelelően működik, hogy székhelye magyar területen van, valamint hogy a társaságban sem nyílt, sem burkolt alakban semmiféle német vagy olasz részesedés nincs.

b) Amennyiben a tulajdonos nem kereskedelmi jellegű jogi személy, olyan tanúsítványt, amely bizonyítja, hogy a Magyarországon hatályban lévő törvényes rendelkezéseknek megfelelően alakult meg, ezeknek megfelelően működik, székhelye magyar területen van és hogy a társaságban sem nyílt, sem burkolt formában semmiféle német vagy olasz részesedés nincs.

2) A tulajdonjogot az I/A-C) bekezdésben felsorolt tanúsítványokkal kell bizonyítani.

III. A CASBI-hatóságokhoz benyújtandó összes bizonyítványokat, mind a természetes, mind a jogi személyek számára a bukaresti Magyar Politikai Misszió állíthatja ki.

A magyar kormány teljes felelősséget vállal azokért a magánjogi jogkövetkezményekért, amelyek abból a tényből származhatnak, hogy az állampolgársági bizonyítványok alapján tett intézkedések a Romániával kötött békeszerződés 26. cikkében foglalt rendelkezésekkel, vagy az Olaszországgal kötött békeszerződés vonatkozó rendelkezéseivel nem összeegyeztethetők.

Harmadik cikk

A.

1) Az ingó és ingatlan javak visszaadásakor a CASBI által kirendelt gondnok — a tulajdonosnak (vagy megbízottjának) közreműködésével — a román törvényekben foglalt büntető jogkövetkezmények terhe alatt jegyzőkönyvet köteles felvenni és ahhoz leltárt köteles csatolni.

A tulajdonosnak (megbízottjának) joga van a jegyzőkönyvben észrevételeit megtenni és a gondnok köteles azokat az észrevételeket a jegyzőkönyvbe felvenni.

A gondnok köteles a leltárban felvett javak tárgyában általa létesített jogviszonyokra vonatkozó összes okiratokat a leltárhoz csatolni és azokat a jegyzőkönyvben felsorolni. Amennyiben a visszaadott javakra vonatkozó jogcselekmények nem írásbeli szerződésen alapulnak, a gondnok köteles a szóbanlévő jogcselekményekre vonatkozó összes felvilágosításokat megadni.

A tulajdonosnak (megbízottjának) kérelmére a leltárt azon a helyen kell felvenni, ahol a visszaadandó javak vannak.

A tulajdonos jogosult megbízottja nevét és lakcímét, — a törvényes formában kiállított meghatalmazás csatolása mellett — a zár feloldása iránti kérelemben megjelölni. Ebben az esetben a megbízott nevét a zár alól való feloldás tárgyában hozott véghatározatban fel kell tüntetni.

2) A kereskedelmi és ipari vállalatok visszaadását illetőleg az 1) pontban megállapított eljárást kell alkalmazni a következő kiegészítésekkel:

a) a tulajdonosnak (megbízottjának) kérelmére a gondnok a leltárt vagy a társaság székhelyén, vagy azon a helyen veszi fel, ahol a vállalat van.

b) A vállalat kereskedelmi könyveiben fel kell jegyezni a leltár felvételének időpontját.

3) Azoknak a részvényeseknek a megbízottja, akiknek a vállalatban való részesedése miatt a vállalatot zár alá helyezték, részt vehet a leltár szerkesztésében és a tulajdonosnak a jelen cikk 1) pontjában meghatározott jogait gyakorolhatja.

4) Amennyiben a CASBI igazgatóságot (gondnokot) nevezett ki, ennek megbízatása az ellenőrzést megszüntető véghatározat [a] meghozatal napján minden külön intézkedés nélkül megszűnik.

Addig is, amíg újabb igazgatóságot (gondnokot) nem jelölnek ki, a korábbi igazgatóság (gondnok) köteles, ha a tulajdonos vagy a részvényesek megbízottja azzal megbízza,

a) a halasztást nem tűrő ügyek intézését ellátni,

b) az ellenőrzést megszüntető véghatározat keltétől számított hatvan napon belül rendkívüli közgyűlést összehívni, amelynek napirendjére fel kell venni az új igazgatóság megválasztását.

3. 1947. június 12.

Abban az esetben, ha a felmentett igazgatóság (gondnok) ennek a kötelezettségének nem tesz eleget, a részvényesek az illetékes törvényszéktől kérhetik a rendkívüli közgyűlés összehívását.

B.

A zárt feloldó véghatározatot követően a meglévő és a CASBI szerveinek ellenőrzése alatt lévő ingójavakat abban az állapotban [kell] a tulajdonosnak visszaadni, amilyen állapotban vannak; az ingóságok jelenlegi birlalója azokat harminc napon belül köteles visszaadni.

A CASBI meg fogja tenni a szükséges intézkedéseket, hogy a zár alatt lévő ingóságokat azok jelenlegi birlalója a vonatkozó román törvényekben meghatározott jogkövetkezmények terhe alatt ugyanazon a helyen szolgáltatassa vissza, mint ahonnan azt elszállította.

C.

Az ingóságok Magyarországra szállításához szükséges engedélyt, kiviteli engedélyt, a tulajdonos (megbízottja) még a javak visszaadása előtt meg fogja kapni.

A kiviteli tilalom alól kivételnek a keleti szőnyegek, varrógépek, házi használatra szolgáló ezüsttárgyak, zongorák, egyéb házi használatra szolgáló tárgyak, valamint a foglalkozás vagy mesterség gyakorlásához szükséges tárgyak, amennyiben azok a kérelmező berendezéséhez tartoznak.

Amennyiben az ingóságok között olyan javak vannak, amelyekre nézve a kiviteli tilalom alól fontos nemzetgazdasági és termelési érdekből nem lehet kivételt engedélyezni, a tulajdonos (megbízottja) részére biztosítani kell azt a jogot, hogy ezeknek a javaknak ellenértékét árucikkekben vagy más alakban a magyar-román kereskedelmi megállapodásban később megállapítandó feltételek mellett Magyarországra szállíthassa.

Negyedik cikk

1) A CASBI-hatóságok, vagy a CASBI által kirendelt szervek által fogantatosított minden olyan intézkedés és az általuk létesített minden olyan jogviszony, amely a tulajdonosnak a javaira vonatkozó szabad rendelkezési jogát a zár alól való felszabadítást követő időben korlátozná, az 1947. évi augusztus 31. napján megszűnik, kivéve

a) a háztulajdonosok és a bérlők közötti jogviszony szabályozása tárgyában az 1946. évi május 4. napján kelt 330. számú törvény hatálya alá tartozó lakbérleti szerződéseket,

b) a kollektív szerződések hatálya alá tartozó szolgálati szerződéseket.

2) A jelen cikk 1/a) pontjában nem említett bérleti szerződések a tulajdonos kívánságára az 1947. évi november 30. napján megszűnnek, kivéve ha már ez időpont előtt lejárnak.

3. 1947. június 12.

Magyar javaslat

A több mint 20 munkást foglalkoztató vállalatok bérlői, amennyiben szerződésük az előző bekezdésben foglaltak értelmében megszűnik, a visszaadott vállalat tulajdonosától jogosultak kártalanítást kérni, annak a tényleges gazdagodásnak (beruházások és hasznos kiadások) erejéig, amely a vállalatnak a bérleti szerződés időpontjában fennállott helyzetéhez képest megállapítható.

3) A részvénytársaságoknál lehetőséget kell adni arra, hogy a régi részvényesek a társaságban való részesedésük tekintetében az 1945. évi február 15. napján fennállott arányt, meghatározandó módozatok mellett, de a jelenlegi részvényesek érdekeinek épségben tartásával, visszaállítsák.

Addig is amíg a fentemlített művelet megtörténik a zár alá vételt megelőző utolsó közgyűlés jegyzőkönyvének [sic!] igazolt korábbi részvényesek ugyanolyan arányú szavazattal rendelkeznek, mint a CASBI igazgatás alatt végrehajtott alaptőke emelést megelőzően rendelkeztek.

Ötödik cikk

Magyar javaslat

Gyorsított eljárást kell bevezetni abból a célból, hogy természetes személyek ezen az úton érvényesíthessék kártérítési igényüket a CASBI-gondnokok, valamint minden más személy ellen, aki a CASBI szervei által szándékosan, valamint azok vétkes gondatlansága által előidézett károsodás révén vagyongát hátrányukra növelte.

Román javaslat

A tulajdonos a CASBI-leltárba felvett és a zár feloldásakor vissza nem adott javait jogcím nélkül birlaló magánszemélyek ellen a köztörvények szerint visszakövetelési keresettel élhet, hűtlen kezelés esetén pedig büntető eljárást indíthat később megállapítandó gyorsított eljárás útján.

Hatodik cikk

1) Az Észak-Erdélyben szolgálatot teljesített és jelenleg Magyarországon lakó magyar köztisztviselők ez idő szerint még Romániában lévő házi berendezési tárgyaikat Magyarországra szállíthatják függetlenül attól, hogy ezek a javak CASBI-kezelés alatt vannak-e vagy sem, a következő feltételek mellett:

a) az alábbi könnyítések minden közalkalmazottat, szolgálatban nem álló közalkalmazottat, valamint azok özvegyeit és árváit megilletik;

3. 1947. június 12.

b) az illetékes magyar minisztérium tanúsítja, hogy a kérelmező közalkalmazott volt és Észak-Erdélyt az 1945. évi január hó 20. napján kötött Fegyverszüneti Egyezményben foglalt rendelkezések¹²¹ értelmében hagyta el, valamint azt, hogy jelenleg Magyarországon lakik;

c) a szolgálatot teljesítő közalkalmazottak nem tartoznak állampolgárságukat külön igazolni, a többi közalkalmazott, valamint azok özvegyei és árvái magyar állampolgárságát az illetékes magyar minisztérium igazolja;

d) a kiviteli engedély iránti kérelmekhez leltárt, valamint a b) és c) pontokban megállapított tanúsítványt kell csatolni;

e) ezeket a kérelmeket a bukaresti Magyar Politikai Misszió továbbítja a megye főnökéhez;

f) a megyefőnök vagy megbízottja megállapítja, hogy a berendezés CASBI-ellenőrzés alatt volt és azt a kérelmezőnek visszaadták. Más ingójavak tekintetében csupán azt vizsgálja, hogy azok az 1944. évi szeptember hó 12. napján vagy ezt megelőzően a kérelmező birtokában voltak-e.

A fentiek megállapítása után a megyefőnök vagy megbízottja [a] vonatkozó leltárt láttamozza, ez a láttamozás pótolja a kiviteli engedélyt.

A román hatóságok minden tekintetben közreműködnek abban, hogy az ingójavak elszállítása késedelem nélkül lebonyolódjék.

g) A 3. Cikk C. pontjában foglalt rendelkezések a jelen cikk első bekezdésében meghatározott javakra nézve is alkalmazást nyernek.

A két kormány elvileg egyetért abban, hogy teljes mozgási szabadság és útlevel-könnyítés engedélyeztessék azoknak a magánszemélyeknek, akik ingójavaik Magyarországra való szállítása végett Romániába jönnek.

2) A román kormány kijelenti, hogy a CASBI-ellenőrzés alól feloldott javak, valamint a jelen cikk 1) pontjában meghatározott javak tulajdonosaira nézve hajlandó a Magyarország és Románia között a polgári eljárás, valamint a magánjog egyes kérdéseire vonatkozólag az 1924. évi április hó 16. napján Bukarestben kötött egyezmény 2. Cikkében, valamint 4–10. cikkeiben foglalt rendelkezéseket alkalmazni.

3) A zár alól feloldott magyar javak tulajdonosainak joguk lesz a Romániában lévő egyéb javaik feloldásából származó összegeket belföldön vállalataikban közvetlenül felhasználni. Ezeket az összegeket a társasági tőke növelésére, az adósságok fizetésére, valamint forgótőke gyanánt lehet felhasználni.

Ezeknek az összegeknek a felhasználását a Román Nemzeti Bank ellenőrizni fogja.

4) Az igazságügyi és pénzügyi hatóságok előtt újabb eljárásra való jog biztosítatik abban az esetben, ha a tulajdonos érdekeit a CASBI-igazgatás

¹²¹ Lásd az 1945. évi V. tc.-vel becikkelyezett 525/1945. ME sz. rendeletet, MK 1945. március 17. A 2. pont kötelezte Magyarországot arra, hogy kivonja csapatait és hivatalnokait Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia általa 1937. december 31-e után megszállt területeiről.

3. 1947. június 12.

szervei komolyan megsértették azáltal, hogy a törvényes jogorvoslat útján elmulasztották igénybe venni. [sic!]

5) A tulajdonosok javaiknak a CASBI-kezelés idejéből származó hátralékos adóterhének kifizetésére harminc napos halasztást kapnak. A folyó adókra nézve a halasztás 60 nap.

Ezek a határidők a javak tényleges visszaadásának napján kezdődnek.

A tulajdonosok ezen határidő alatt az adókat bírság nélkül fizethetik.

Hátralékos adónak az 1944. évi szeptember 1. napjától az 1947. évi március hó 31. napjáig esedékessé vált adókat kell tekinteni.

(Parafálva magyar részről: Bolgár rk. követ és megh. miniszter

(román): Christu¹²²

Bizalmas záradék

A román kormány kijelenti, hogy jóakarattal fogja elbírálni azoknak a magyar állampolgároknak a helyzetét, akiknek mezőgazdasági ingatlanát a CASBI-zár alól feloldották és lehetőséget fog biztosítani nekik, hogy ezeknek az ingatlanoknak az ellenértékét megkaphassák, a zár alól való feloldástól számított hat évi határidőt állapítva meg, hogy az alatt az idő alatt az elidegítés méltányos feltételek mellett történhessék.

Gévelt tisztázatról egykorúlag készített egyszerű másolat. A Jegyzőkönyv szövegét a Külügyminisztérium iratai között (MOL XIX-J-1-j Románia TÜK. 20. d. 23/g) található példány alapján közli: Revízió vagy autonómia. 324–331. pp.

3/e. sz. melléklet (a 3/97. napirendi ponthoz)

Közellátásügyi minisztérium

Másolat

V. Széchenyi rakpart 6.

Telefon: 122–710 Budapest,

1947. június 9.

Dr. Tóth Elek ke. tanácsos

102. mell. áll.

101 593/1947. szám.

Tárgy: Észrevételek a magyar és román kormánybizottságok által a CASBI-igazgatás alatt álló magyar javak zár alól való feloldásának módozatairól és az ezzel kapcsolatos egyéb kérdésekről felvett jegyzőkönyv egyes rendelkezéseihez.

Külügyminiszter Úrnak
Budapest

Az 1947. május 23-án kelt és ügyszám nélkül hozzám küldött minisztertanácsi előterjesztésre az alábbi észrevételeket teszem:

¹²² Christu, Jon meghatalmazott miniszter, a román bizottság elnöke.

3. 1947. június 12.

A jegyzőkönyv negyedik cikkének 2. pontjában ismertetett magyar javaslat 3 éves időtartam megszabásával volna kiegészítendő. A vállalat tulajdonosai ugyanis az átvétel időpontjában semmiképpen nem lehetnek abban a helyzetben, hogy a vállalat volt bérlői által eszközölt beruházásokat és hasznos kiadásokat rövidebb idő alatt a bérlőnek megtéríthessék. Egy rövidebb határidő tehát könnyen a vállalat elvesztését vonhatná maga után.

Az ötödik cikkben foglalt javaslatok közül a magyar javaslat fenntartását javaslom.

A hatodik cikk 5. pontja akként volna kiegészítendő, hogy a tulajdonosok javaiknak a CASBI-kezelés idejéből származó hátralékos adóterhének kifizetése alól mentesíttessenek, akár olyképp, hogy a kezelés ideje alatt esedékes adók töröltessenek, akár pedig oly módon, hogy ezekért felelőssé a CASBI-gondnokok tétessenek.

E rendelkezés jogszerűen következik a jegyzőkönyv negyedik cikkének 2. pontjában megszabott ama kötelezettségből, mely szerint a tulajdonos a bérlő által eszközölt beruházásokat és hasznos kiadásokat a bérlőnek megtéríteni tartozik. Ilyen körülmények között indokolt, hogy a CASBI-gondnok az élvezett haszonból a bérlet időtartamára eső adótartozásokat is viselje, illetőleg a CASBI-gondnok az esedékes adókat a bérekből (haszonbérekből) köteles volt kifizetni, ha tehát ezt nem tette, ezért egyedül őt terheli az anyagi felelősség.

A jegyzőkönyvben nem lévén megfelelő intézkedés a kezelésbevétel előtti időre esedékes adók mikénti rendezéséről, pótlólag felveendő volna az a rendelkezés is, miszerint ezekre az 1944. III. évnegyedtől (szeptember 1-jétől) esedékes adókra az átadástól számított 6 havi, a folyó adókra pedig 3 havi halasztás adandó.

E rendelkezések jegyzőkönyvbe való felvétele nélkül minden átadandó magyar vagyont az adóhátralékok miatt hamarosan elérverezhetnének, s ennek során ezek a vagyonok igen rövid időn belül, jóval áron alul, a magyar tulajdonosok kezéből idegen kézre kerülnének. Ilyképp az egyezmény által megvalósítandó cél elérhetetlen lenne.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Szakáts Kálmán s. k.
miniszteri osztályfőnök

A másolat hitelélül:
Bürgözdyné
min. shiv. igazgató h.

Gépelte, aláírás nélküli tisztázat karbonpapírral készített egykorú másolata. A másolatot a segédhivatali igazgatóhelyettes hitelesítő személy aláírása mellett a Közellátásügyi Minisztérium Központi Kiadójának bélyegzőlenyomata látható.

Az irat végén a következő, tintával írt megjegyzés olvasható: M. T. Külügy VI. 12.

3. 1947. június 12.

3/f. sz. melléklet (a 3/97. napirendi ponthoz)

Feljegyzés a Külügyminiszter Úr minisztertanácsi előterjesztéséhez

A CASBI-ügy így egyenesen nem terjeszthető a minisztertanács elé, mert a IV. és V. cikkben két párhuzamosan feljegyzett ellenkező állásfoglalás van döntő fontosságú kérdések tekintetében.

Előbb a román kormánynak kell döntenie, elfogadja-e a magyar álláspontot? Erre az az írásbeli ígéretünk volt, hogy e hóban, talán még hamarabb fog állást foglalni a román kormány.

Ha a román kormány fenntartaná azt az álláspontját, hogy a román bérlőt nem csak a beruházásokért, hanem minden kiadásáért is a magyar tulajdonos felelős!

ha a magyar kormány fenntartja azt az álláspontot, hogy a magyar tulajdonosok kártérítéshez jussanak, ugyanoly mérvben és módon, ahogy a CASBI alá vont német javak új tulajdonosai azt a román törvények szerint követelhatték (lásd a bizalmas jelentést),¹²³ akkor a két delegációnak Budapesten kell összeülnie és megkísérelni a békés megegyezést.

Budapest. 1947. május 27.

*Kuthy Sándor*¹²⁴

Gépelte tisztázta Kuthy Sándor saját kezű aláírásával. Az aláírás mellett a következő – más kéztől származó tintával írt feljegyzés olvasható: lásd még a „bizalmas 1. sz. mellékletet!”

3/g. sz. melléklet (a 3/97. napirendi ponthoz)

Budapest, 1947. május 21.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

Feljegyzés

a bukaresti CASBI-tárgyalásokkal kapcsolatban a románok azon állásfoglalásával szemben, hogy a CASBI-kezelés alatt a magyar vagyontárgyakat ért károkért kártérítési felelősséggel nem tartoznak:

Ebben a kérdésben megegyezés a két delegáció között nem jött létre, miértis mindkét delegáció [a] kártérítés ügyét saját kormánya döntése alá bocsátja.

¹²³ Lásd a 3/g. sz. mellékletet.

¹²⁴ Dr. Kuthy Sándor 1945-től a Miniszterelnökség tisztviselőjeként részt vett a békeelőkészítés munkájában. 1947 márciusában osztályfőnöki címet kapott s a IV. fizetési osztályba sorolták be. Balogh István államtitkár mellett teljesített szolgálatot.

3. 1947. június 12.

Amikor az ügy a minisztertanács elé kerül, a román álláspont megdöntésére a következő román törvényeket használhatjuk fel.

A román CASBI-törvények szerint román állam felügyelete alá vonta a magyar, német és olasz javakat.¹²⁵

A román fegyverszüneti egyezmény 8. §-a¹²⁶ megállapítja, hogy a CASBI felügyelete alá vont javak kezelése a szovjet haderők parancsnokságának engedélyével történik és az erre vonatkozó szabályokat is a szovjet haderő parancsnokságának kell jóváhagyni.

Bár a román Jóvátételi Hivatalnak és a CASBI-ügycsoportnak közös megbízottja volt az orosz parancsnokság mellett Vinzenz Constatntinescu osztályfőnök személyében, semmi adat nincs arra, hogy a CASBI-törvényeket előzetesen szovjet parancsnokságnak bemutatták volna, azokat a szovjet parancsnokság jóváhagyta volna, vagy pedig a felállított kezelésű és hasznosítású [sic!] eljárási szabályokat a szovjet parancsnokság látta volna, vagy az egyes jogügyleteket valaha vele közölték és azt jóváhagyta volna.

Jogi álláspontunk tehát csak az lehet, hogy a kulens¹²⁷ folyamatos ügyvitelt meghaladó minden CASBI-intézkedés a magyar javak felett semmis és érvénytelen. És mert semmis, az eredeti állapot helyreállítandó, és ahol ez nincs meg az okozott károkért a CASBI-igazgatóság, az adminisztrátorok és a román állam, amely ezeket a szerveket oda kirendelte és intézkedéseiket jóváhagyta, egyetemlegesen felelősek.

Ezt az álláspontot a román állam saját törvényeivel támaszthatjuk alá.

Maguk a román CASBI-törvények rendelkeznek akképpen, hogy ingatlanokat a CASBI csak hirdetmény útján adhat bérbe és legfeljebb egy esztendőre.

A CASBI ezzel ellentétben minden formaság nélkül és rendszerint több évre adta bérbe az ingatlanokat.

A fentemlített törvények szerint vállalatok kizárólag nyilvános árlejtés útján adhatók bérbe. Az árverés [sic!] csak Bukarestben tartható meg. A bérlet időtartama három évet meg nem haladhat.

Ezzel szemben a vállalatokat a megyei és helyi CASBI-szervek árlejtés nélkül, önkényesen adták bérbe három évnél hosszabb időre is, bár ha jóváhagyás végett a szerződéseket a CASBI-hoz felterjesztették, amely így a törvényellenes módon történt bérbeadás dacára azokat jóváhagyta és így mindenképpen felelős.

¹²⁵ A CASBI létrehozásáról szóló 1945. évi 91. sz. törvényerejű rendeletről, az Ellenséges Javak megyei Hivatalának létesítéséről és működéséről szóló 1945. évi 5822. sz. rendeletről, valamint az ezeket módosító 1946. évi 826. és az ugyancsak 1946. évi 998. sz. rendeletekről volt szó.

¹²⁶ A román fegyverszüneti egyezmény 8. §-áról lásd a jelen jegyzőkönyv 79. sz. jegyzetét.

¹²⁷ Készséges, szíves, méltányos.

Általában a bérleti szerződéseket suba alatt kötötték és azokat rendszerint pártfunkcionáriusok és a pártban érdeket szerzett nem szakértő egyéneknek adták át, így a CASBI-t a culpa in eligendo¹²⁸ is terheli.

Az említett 826. és 998. sz. CASBI-törvények¹²⁹ csak általában a román állam ideiglenes kezelése alá került javakról szólnak (magyar, német, olasz); kifejezetten nincs megmondva [a] törvényekben, hogy ezek magyar javakra is vonatkoznak, de kétségtelen, hogy külföldi állampolgárok javai nem részesülhetnek hátrányos[abb] kezelésben, mint az állami kezelésbe vett egyéb javak. Ez nemzetközi jogi jogszabály.

De más törvény is alátámasztja a teljes kártérítést igénylő magyar álláspontot.

Említettem, hogy a román kormány német és olasz javakat köteles volt zár alá venni a szovjet fegyverszüneti szerződés értelmében. A szovjet kormány ennek alapján át is vette saját tulajdonába a német javakat. Ide vonatkozólag [az] 1946. március 23-án megjelent 182. számú román törvény intézkedik.

¹²⁸ Büntethetőség.

¹²⁹ A korábbi CASBI-törvényeket módosító, a romániai SZEB elnökhelyettesének levele (lásd a 131. sz. jegyzetet) nyomán kiadott 1946. évi 826. sz. törvény a román hivatalos közlöny 243. számában jelent meg. Ez kimondta, hogy az 1945. évi 91. sz. törvény rendelkezései nem alkalmazhatók — nemzetiségre tekintet nélkül — azoknak a román állampolgároknak a személyes javaira (lakásra, házra, házhelyre, háztartási eszközökre, földadó alá eső területre, erdőre, holt mezőgazdasági felszerelésre, kisebb háziipari üzemekre), akik 1944. szeptember 12-én vagy az után a katonai műveletek időszakában Németországban, Magyarországon vagy az általuk elfoglalt területeken lakóhellyel bírtak. A CASBI kezelésében hagyta viszont az említettek kereskedelmi és ipari vállalatait, a bankletéteket, a nemesfémeket, részvényeket, devizákat és egyéb értékeket. A személyes javak visszaadását is csak akkor tette lehetővé az említett törvény, ha tulajdonosaik nem vettek részt önként idegen (értsd német, magyar, olasz) hadsereg vagy félkatonai alakulatok keretében az Egyesült Nemzetek elleni háborúban, vagy a román állam elleni vállalkozásokban, illetve nem tanúsítottak ezek érdekei elleni magatartást. A törvény szerint a javaknak állami ellenőrzés alá helyezéséről vagy a tulajdonos részére történő visszaadásáról a SZEB mellé rendelt román összekötő bizottság kormánybiztosa döntött az általa kiküldött bizottság javaslata alapján. Azok, akik a hadműveletek idején Németországba, Magyarországra távoztak és akiknek javai a törvény megjelenéséig nem kerültek a CASBI ellenőrzése alá – kötelesek voltak záros határidőn belül ezt a megfelelő meggyőzőségeen bejelenteni. Ennek elmulasztása 1–3 évig terjedő börtönbüntetést és 100 ezertől 10 millió lejjig terjedő pénzbüntetést vont maga után. Intézkedett a törvény a CASBI által kezelt ingóságok összegyűjtéséről, illetve általában a javak bérbeadásáról, bérletéről, a befolyó bérleti díjak felhasználásáról. A törvény tehát a CASBI-kezelés alá vont javak gyors visszaadása helyett, zár alá vont olyan vagyonokat is, amelyek korábban elkerülték ezt a sorsot. A zárlat felszabadítását rendkívül nehézkessé és hosszadalmassá tette. A félre hártotta annak bizonyítását, hogy milyen magatartást tanúsított a háború alatt. Sérelmes volt a bejelentési illetve a bizonyítékok bemutatására megszabott rendkívül rövid határidő, aminek betartása szinte képtelenség volt. Az egész erdélyi magyar gazdasági életre katasztrofális csapást jelentett a törvénynek az a része, amely a kereskedelmi és ipari vállalatokat, bankletéteket, nemesfémeket, részvényeket stb. továbbra is a CASBI kezelése alatt hagyta, s még csak kilátásba sem helyezte, hogy azok valaha is felszabadíthatók lesznek. (MOL XIX-J-1-a 61. d. IV-139. 118–125. pp.)

3. 1947. június 12.

A törvény 5. §-a így szól: „Bármely kezelési vagy jogügylet, melyet a Szovjetunió tulajdonába átment német javakra vonatkozólag 1944. szeptember 12. után a SZEB en...¹³⁰ – számítva semmi és hatálytalan.

Ezen törvény analógiája alapján kétségtelen, hogy mivel mind a német, mind a magyar javak zár alá vétele és a Szovjetunió, illetve a magyar állam és polgárai tulajdonába visszabocsátása ugyanazon fegyverszüneti egyezmény 8. §-a értelmében történt, ezen intézkedések a magyar viszonylatban is alkalmazandók lettek volna. Annál is inkább, mert mint említettem, a szovjet parancsnokság csak azokat az ügyleteket tekinti érvényeseknek, amelyeket ő jóváhagyott.

Ha még meglemlitem, hogy a szovjet parancsnokság a CASBI által kezelt német javakat ért bárminő hiányért és károkkért a román államot teszi felelőssé és a teljes kárt, pláne valorizálva, követeli és a román állam ezt teljesíteni köteles, kétségtelen, hogy a magyar teljes kártérítési követelés nemcsak méltányos és igazságos, hanem jogos is.

Célszerű volna tehát még mielőtt ez a kérdés egyáltalában tárgyalás alá kerül, külön meghatalmazott útján érintkezésbe lépni Szuszejkov vezérezzre-
dessel, aki a Szuszejkov-féle híres levélben¹³¹ már akkor is a magyar álláspont-
ra helyezkedett. Ha Szuszejkov a fegyverszüneti egyezményre hivatkozással
bizalmas levélben értesíti a román kormányt, hogy a szovjet a magyar kártéri-
tési igényt jogosnak tartja és felhívja a román államot, hogy egyezzen meg,
akkor alapos kilátásunk van arra, hogy a sokmillió dollár értékű kárból lega-
lább egy, a Groza¹³² által már felemlített globális összeg, ha nem is készpénz-
ben, de pl. só- és fa-szállításban megtörténjék.

¹³⁰ A dokumentum ezt követő része hiányzik, más forrásokban sem található. A kimaradt rész értelme az lehetett, hogy a SZEB engedélye nélkül az említett időpontot követően létrejött jogügyletek semmiek.

¹³¹ 1946. október 12-ei keltezéssel I. Szuszejkov, a Romániai Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökének helyettese — feltehetőleg a Romániai Magyar Népi Szövetség panaszainak hatására — a következő levelet írta Petru Grozához, Románia miniszterelnökéhez: „A Romániai Szövetséges Ellenőrző Bizottság ezennel tudomására hozza, hogy Magyarország és a magyar állampolgárok, valamint mindazok a fizikai és jogi személyek javai, melyek a Fegyverszüneti Egyezmény 8. szakaszának nyilvántartása és ellenőrzése alá estek, teljes egészükben kivételnek a Fegyverszüneti Egyezmény 8. szakaszának illetékessége alól és visszaadandók törvényes tulajdonosaiknak. Ezzel kapcsolatban a Szövetséges Ellenőrző Bizottság hatályon kívül helyezi azon perek felfüggesztésére vonatkozó rendelkezéseit, melyek magyar és román fizikai és jogi személyek tulajdonát képező és a CASBI-nyilvántartásokban és ellenőrzése alatt álló javakra vonatkozó kereseteket tartalmaznak. Kérem miniszterelnök urat, szíveskedjék különös figyelemben részesíteni azt a tényt, hogy a magyar és román javak felszabadítása és visszabocsátása folyamán azokból ne történhessenek elvonások, vagy eltulajdonítások és általában ne engedjék meg Németország, Olaszország és polgáraik tulajdonát képező javakra vonatkozó valamelyes ügyletek.” (MOL XIX-J-1-a 61. d. IV-139. 129. p.)

¹³² Groza, Petru (1884–1958) román politikus. 1921-től 1922-ig, majd 1926-tól 1927-ig tagja volt a kormánynak. 1933-ban megalapította az Ekés Frontot. A háború alatt részt vett az antifasiszta mozgalomban. 1945. március 6-tól 1952. június 2-áig miniszterelnök, majd 1958-ig a Nagy Nemzetgyűlés Elnökségének elnöke.

3. 1947. június 12.

Vigyáznunk kell természetesen a román népnek és a baloldali pártokkal szemben álló nagy tömegeknek a kártérítéssel szemben való ellenérzésére, mely a román kormánynak belpolitikai zavarokat csinálhatna és így kellő óvatossággal volna ez a kérdés kezelendő.

Budapest, 1947. május 21.

Gépelte, aláírás nélküli tisztázatról karbonpapírral készített egykorú másolat. A feljegyzést feltehetőleg Bolgár Elek készítette.

3/h. sz. melléklet (a 3/100. napirendi ponthoz)

Előadó: dr. Makai Pál
miniszteri tanácsos.

Tárgy: A Nemzetek Szövetségével szemben fenn-
álló tagdíjhátralék rendezése.

[PM] 83 786/1947

IV. b.

MINISZTERTANÁCSI ELŐTERJESZTÉS

A felszámolásban lévő és az Egyesült Nemzetek szervezetébe beolvadó Nemzetek Szövetségével¹³³ szemben 403 658,35 svájci frank tagdíjhátralékunk áll fenn.

A Nemzetek Szövetségének főtitkára kérte a magyar kormányt, hogy ezt a tartozást folyó hó 20-áig rendezze, és azt az ajánlatot tette, hogy a fent említett összeg 25%-ának megfizetése ellenében a tagdíjhátralékot a Nemzetek Szövetsége teljes egészében rendezettnek tekintené. Közölte egyben a Nemzetek Szövetségének főtitkára, hogy a Magyarországhoz hasonló pénzügyi és gazdasági helyzetben lévő államok (pl. Románia, Finnország) is rendezték hátralékaikat.

A kötelezettség nélküli megbeszélések során tisztázást nyert, hogy egyes államokkal szemben a rendezés 20%-os alapon történt. E tényállás alapján a Nemzetek Szövetségének főtitkára kilátásba helyezte, hogy amennyiben ily értelmű ajánlatot teszünk, Magyarország esetében a legnagyobb kedvezmény

¹³³ A Nemzetek Szövetségét (Népszövetség) Genf székhellyel a párizsi békekonferencia hozta létre. 1919. június 28-án tartotta meg első közgyűlését. Magyarország 1922-től 1938-ig volt tagja. Érdemben a második világháború elején befejezte tevékenységét, hivatalosan azonban csak 1946 áprilisában mondták ki a feloszlását azzal, hogy feladatait, hatáskörét az Egyesült Nemzetek szervezete vette át. Az Egyesült Nemzetek szervezete a második világháború végén, a német fegyverletétel után, a győztes nagyhatalmak San Francisco-i konferenciáján alakult meg, székhelyül New Yorkot jelölték ki. Szerveiként létrehozták a Közgyűlést, a Biztonsági Tanácsot, a Gazdasági és Szociális Tanácsot, a Nemzetközi Gyámügyi Tanácsot, a Nemzetközi Bíróságot és a Titkárságot.

3. 1947. június 12.

biztosítása mellett ugyancsak hajlandó lesz a tartozásnak 20%-os egyezségi alapon történő rendezéséhez hozzájárulni.

Ismeretes, hogy Magyarország az Egyesült Nemzetek, valamint az Egyesült Nemzetek keretében működő intézmények sorába való felvételét kérte.¹³⁴ A jelenlegi helyzetben, amikor Magyarországnak szándékában áll az egyes nemzetközi szervezetekben való belépés, nem közömbös az ország nemzetközi megítélése szempontjából, hogy a nemzetközi intézményekkel szemben a múltban vállalt kötelezettségeinek milyen mértékben tett eleget.

A Népszövetség főtítkárának közlése szerint a rendezés elmaradása esetén a Nemzetek Szövetsége kénytelen lenne a tényállást az Egyesült Nemzetek elé terjeszteni, ami Magyarország nemzetközi presztízse szempontjából nem lenne kívánatos. A rendezés elmaradása ezenkívül azt a következményt is maga után vonná, hogy az 1935. évben egyezségi alapon már létrejött megállapodásban foglalt engedmények hatályukat vesztenék, aminek következtében Magyarország hátralekai eredeti összegükben felélednének úgy, hogy Magyarország tartozása nem 403 658,35 svájci frank, hanem 907 758,20 svájci frank lenne. A 20%-os rendezés esetén viszont a tartozás mindössze 80 731,67 svájci frank fizetésével rendezhető volna, ami Magyarországra nézve aránylag csekély megterhelést jelent.

A fentiek alapján a külügyminiszter úrral egyetértésben tisztelettel kérek felhatalmazást arra, hogy a Nemzetek Szövetségével olyan megállapodást köthessek, amelynek értelmében a 403 658,35 svájci frank összegű tagdíjhátralék 80 731,67 svájci frank megfizetésével teljes egészében kiegyenlítettnek. A 80 731,67 svájci frank összeg forintellenértéke a pénzügyi tárcánál előirányzat nélküli kiadásként lenne elszámolandó, amihez a t. Minisztertanács hozzájárulását szintén kérem.

Meg kell végül jegyeznem, hogy a Nemzetek Szövetsége főtítkárának közlése szerint az egyezségi ajánlatot csak abban az esetben lesz módjában elfogadni, ha a tényleges fizetés folyó hó 20-áig megtörténik.

Budapest, 1947. május 13.

Dr. Nyárádi Miklós s. k.

Hitelesítem.

Budapest, 1947. május 13.

Abonyi

miniszteri irodafőigazgató

¹³⁴ Magyarország 1947. április 26-án kérte felvételét az Egyesült Nemzetek Szervezetébe. A Biztonsági Tanács augusztus 21-én, a többi legyőzött ország hasonló igényével együtt tárgyalta az ügyet és valamennyi kérést elutasította; október 1-jén ismét elutasította a megújított kérelmeket. Csak 1955. december 14-én vették fel Magyarországot, 15 más országgal együtt az Egyesült Nemzetek Szervezetébe.

3. 1947. június 12.

Gépeelt, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat. A hitelesítést ellátó miniszteri irodafőigazgató aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének a lenyomata látható.

A pénzügyminiszteri előterjesztés mellett található a Külügyminisztérium 24 360/1/1947. sz. előterjesztése, amelyben a maga részéről is támogatta a pénzügyminiszter fenti javaslatának teljesítését, azzal hogy 10 000 svájci frank kifizetésére azonnal, a fennmaradó 70 731,67 svájci frank kiegyenlítésére június 25. előtt kerüljön sor. Ez utóbbi előterjesztésen Mód Péternek a minisztertanácsi hozzájárulást rögzítő feljegyzése olvasható.

3/i. sz. melléklet (a 3/106. napirendi ponthoz)

Belügyminiszter
V. Markó u. 16.
Tel. sz.: 89 mell.

Tárgy: Az önkormányzatok ellen támasztott egyes követelések érvényesítésének korlátozás tbn.

84 107/1947/5/II/1. sz.

Ea.: Dr. Benczur József
min. o. tan.

Minisztertanácsi előterjesztés

A német megszállás megszűnése után előállott [helyzetben] a községek, illetőleg azok intézetei, intézményei és üzemei egyes közérdekű feladatok ellátása céljából kénytelenek voltak különféle szolgáltatásokat, építési anyagokat, üzemanyagot, irodafelszerelési cikkeket, vagy a lakosság ellátásához szükséges élelmiszereket stb. magánosoktól igénybe venni. Ez az igénybevétel igen gyakran a felszabadító hadsereg rendelkezésére és céljaira, tehát a fegyverszüneti egyezmény 11. és 12. pontjaiban meghatározott célokra történt.¹³⁵ Mindezek folytán a német megszállás megszűnése és 1946. évi július hó 28. napja között eszközölt áruszállításokból, vagy más magánjogi jogcímen teljesített szolgáltatásból, igen tekintélyes követelések állanak fenn az önkormányzatokkal szemben. E követelések kiegyenlítését részint a felszabadulást követő nehéz közigazgatási helyzet, az önkormányzatok teljes pénztelensége, költségvetés nélküli gazdálkodása akadályozta, részint pedig az, hogy a hitelezők egy része elmulasztotta követelését bejelenteni és így a követeléseket az önkormányzatok nem ismerik.

¹³⁵ Az 1945. január 20-án aláírt magyar fegyverszüneti egyezmény (525/1945. ME sz. rendelet, MK 1945. március 17., amelyet, mint az 1945. évi V. tc.-t emeltek törvényerőre) 11. pontja a Vörös Hadsereg és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátásával kapcsolatos kötelezettségről, a 12. pont pedig Magyarország jóvátételi kötelezettségéről szól.

3. 1947. június 12.

A stabilizáció időpontja után egyes hitelezők jelentkeztek és felszólították az önkormányzatokat tartozásaiknak valorizáltan való megfizetésére. Miután erre az önkormányzatok első stabilizációs költségvetésében fedezet nem volt, e felszólításoknak nem tehettek eleget, mire őket a hitelezők perrel támadták meg. Megjegyzem, hogy megfelelő rendelkezés hiányában a valorizáció mértéke is bizonytalan.

Miután az önkormányzatok e követeléseknek csak úgy tudnának eleget tenni, ha erre megfelelő állami hitelt kapnának, továbbá mivel a valorizációs jogszabály hiánya miatt a követelések mérve, az ingadozó bírói gyakorlat miatt is bizonytalan, a stabilizáció érdekében feltétlenül szükségesnek tartom, hogy az állam és az állami üzemek ellen támasztott egyes követelések érvényesítésének korlátozásáról szóló 12 660/1946. ME számú rendelet¹³⁶ hatálya a törvényhatóságokra, a városokra, a községekre, ezek intézményeire, intézeteire és üzemekre is kiterjesztessék.

A rendelettervezet 2. §-a a bejelentési kötelezettségről rendelkezik. Ennek segítségével az önkormányzatoknak módjukban áll az ellenük támasztott követelésekről teljes képet alkotni.

Mindezekre tekintettel kérem a t. Minisztertanácsot, szíveskedjék a csatolt tervezetet a minisztérium rendeletként elfogadni.

Budapest, 1947. évi május hó 31-én.

Rajk László s. k.
belügyminiszter

Gépelt, aláírás nélküli, sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

3/j. sz. melléklet (a 3/115. napirendi ponthoz)

Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak,
Budapest

A berlini hármas értekezlet jegyzőkönyvének XIII.¹³⁷ fejezetében Magyarországnak mód adatott, hogy a területén tartózkodó német lakosság Németországba való áttelepítésére vonatkozólag a szükséges intézkedéseket megtegye.

¹³⁶ MK 1946. november 1.

¹³⁷ Az 1945. július 17. – augusztus 2. között tartott berlini (potsdami) értekezlet jelentésének XIII. pontja szólt a német lakoságnak vagy egy részének Németországba történő áttelepítéséről. A jelentésben hangsúlyt kapott az, hogy rendezetten, emberségesen kell megoldani az áttelepítést

A Szövetséges Ellenőrző Tanács 1945. november hó 20-án kelt határozata alapján a magyar kormány megtette a szükséges intézkedéseket a magyarországi németek Németország amerikai katonai övezetébe való áttelepítésére. A szükséges rendeletek kiadása és az áttelepítési szervezet kiépítése után 1946 január hó közepén megkezdődött a magyarországi németek áttelepítése.

Az 1941. évi népszámlálás anyanyelvi és nemzetiségi bevallását alapul véve az áttelepítés tárgyában kiadott 12 330/1945. ME sz. rendelet¹³⁸ 477 229 magyar állampolgárt érintett. Ezek közül 173 702 csak német anyanyelvűnek, 303 527 pedig német anyanyelvűnek és német nemzetiségűnek vallotta magát.

Az áttelepítések megindításától 1946. június 21-éig áttelepült 111 530 magyarországi német.

Ekkor a németországi Amerikai Katonai Kormányzat, a németországi nehéz életkörülményekre való hivatkozással beszüntette a további szállítmányok átvételét. Újbóli tárgyalások után 1946. augusztus hó 22-én ismét megállapodás jött létre az Egyesült Államok katonai hatóságai és a magyar kormány között.¹³⁹ Ezen megállapodás szerint az áttelepítés 1946. szeptember hó 1-jén ismét megindulhat a megállapodásban lefektetett alapelvek szerint. 1946. szeptember 1. és 1947. április 1-je között maximálisan 90 000 magyarországi németet fogad be a németországi Amerikai Katonai Kormányzat az általa megszállva tartott területen. 1947. április 1. és 1947. december 31-e között, a megállapodás szerint a magyar kormánynak újabb 100 000 sváb áttelepítésére van

és hogy arányosan kell elhelyezni az áttelepülőket a megszállási övezetekben. Felszólította az értekezlet az Ellenőrző Tanácsban résztvevő képviselőiket, hogy tájékoztassák országaik kormányát, milyen számban érkeztek már áttelepülők Németországba és „közzik, mennyi idő múlva és milyen számban történhetik további áttelepítés, figyelembevéve Németország jelenlegi helyzetét.” Felszólították a csehszlovák és a lengyel kormányt, valamint a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottságot, „hogy a német lakosság további kiutasításait függesszék fel mindaddig, amíg az illető kormányok megvizsgálják az Ellenőrző Tanácsban résztvevő képviselők jelentéseit.” (Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződésai. Szerk.: Halmosy Dénes. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1966. 656. és köv. pp.)

¹³⁸ MK 1945. december 29.

¹³⁹ „Azon tapasztalatokon okulva — olvasható a megállapodásban —, amelyeket 120 000 magyarországi svábnak Németország amerikai megszállási övezetébe történt áttelepítése során ez év január vége és június vége között szereztünk, továbbá figyelembevéve a németországi nehéz életkörülményeket, amely a nagyszámú hontalan befogadásának volt az eredménye,” az Egyesült Államok ragaszkodott az áttelepítésekkel kapcsolatos bizonyos feltételek betartásához. Így megállapodás jött létre arról, hogy a családok nem választhatók szét, továbbá arról, hogy milyen felszerelési tárgyakat, élelmet, ruhákat, szerszámokat, ékszereteket, igazolványokat, milyen összegű pénzt vihetnek magukkal. Kitért a megállapodás a kitelepítés meghirdetésére és a bevagonírozásra, az útközbeni kifosztás elleni védekezésre, a szerelvények orvosi kíséretére, a kitelepítés folytatásának időpontjára, a szerelvények összeállítására, a Magyarországon maradt rokonokkal való kapcsolat tartására stb. Végül kimondta a megállapodás, hogy „a kitelepítés bármely fél által, bármily időpontban felfüggeszhető, amennyiben a jelen megállapodás akármelyik feltételét is megsérténék.” (MOL XIX-B-1-r 45. d. 1947. 80. tétel 847.)

3. 1947. június 12.

lehetősége a németországi USA övezetbe, s ezzel a svábok kitelepítése befejezést nyert volna.

A kötött megállapodás ellenére az abban lefektetett szeptember 1-jei terminus helyett, az Amerikai Hatóságok vonakodása miatt, csak november hó 8-án indulhatott meg az első szerelvény. November hóban összesen 5426 magyarországi németet sikerült áttelepíteni, amikor is a németországi Amerikai Katonai Kormányzat értesítette a magyar kormányt, hogy az időjárás viszonyokra való tekintettel további szállítmányokat átvenni nem áll módjában. Ezen időtől kezdve az Amerikai Katonai Hatóságok merev magatartása folytán nem sikerült a magyar kormánynak ismét megindítani a magyarországi németek áttelepítését, annak ellenére, hogy az 1946. augusztus 22-én kötött megállapodás feltételeit a maga részéről száz százalékosan teljesítette.

Az időközben megkötött magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezmény¹⁴⁰ folytán a Szlovákiából áttelepítendő magyarok elhelyezése érdekében szükségessé vált az áttelepítésre kötelezett német lakosság összeköltöztetéséről szóló 4300/1947. ME sz. kormányrendelet¹⁴¹ kiadása. ezen rendelet alapján az egyébként áttelepítésre kötelezett német lakosság össze lesz költöztetve s az így felszabaduló ingatlanokba a lakosságcsere-egyezmény keretében áttelepülő szlovákiai magyarok nyernek elhelyezést.

Az összeköltöztetést elrendelő 4300/1947. sz. kormányrendelet az előállott helyzet által megkövetelt kényszerintézkedés volt és nem oldhatta meg a magyarországi németiség kérdését.

Az összeköltöztetéssel érintett községekben túlszűfolttság állott elő, amely ezekben már most leküzdhetetlen megélhetési nehézségeket okoz, s a vagyontól megfosztott német lakossággal szemben a magyar kormányt olyan közrendészeti intézkedésekre kényszeríti, melyeknek hatása rájuk sérelmes, de amelyektől a kormánynak az adott helyzetre való tekintettel elállnia semmiképpen nem áll módjában.

A ma is meglevő munkanélküliség miatt a magyarországi németek megélhetését új munkalehetőségek teremtésével a kormány nem tudja biztosítani, sőt a már fokozatosan hazatérő hadifoglyok ebből a szempontból csak súlyosbíthatják a németiség helyzetét.

Mindezekon kívül az összeköltöztetés folytán az ingatlanoknak csak egy része szabadult fel, viszont a jelenlegi gazdasági helyzet, a földreform befejezése, a szlovákiai magyarok elhelyezésének biztosítása, a hazatérő hadifoglyok részére munkaalkalom teremtése, elengedhetetlenül szükségessé teszi, hogy

¹⁴⁰ Lásd az 1946. évi XV. tc.-t, valamint elsősorban a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját és jegyzeteit.

¹⁴¹ A 4300/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. április 4.) intézkedett „a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény alapján Magyarországra áttelepített szlovákiai magyarok elhelyezése érdekében a 12 330/1945. ME számú rendelet alapján Németországba való áttelepítésre kötelezett magyarországi német lakosság összeköltöztetése tárgyában”.

az áttelepítésre kötelezett összes német lakosság ingatlana a fentemlített célokra rendelkezésre álljon.

A magyarországi német kérdés az ország gazdasági talpraállítását nagy mértékben befolyásolja és ezt a talpraállást jelentősen elősegítené, ha az áttelepítésre kötelezett német lakosságnak a potsdami értekezlet alapján Németországba való áttelepítése megtörténnék.

Az eddig lefolytatott áttelepítések során, a megejtett számítások szerint, az 1941. évi népszámlálás alapján kimutatott német lélekszámnak 72%-a kerül áttelepítés alá; így a 477 229 lélekből 358 012 az áttelepítésre kötelezettek száma. Ebből ténylegesen áttelepült már 116 956, s így a fenti számítás szerint még áttelepítendő lenne 241 056 személy.

Magyarországnak létérdeke, hogy e nagy számú és helyzeténél fogva turbulens elemtől mielőbb megszabaduljon, mert ilyen súlyos tehertétellel a gazdasági talpraállítás lehetetlenné válik.

Erdeke azonban ez a magyarországi németységnek is, mivel a kormány nem tudja részükre még a legminimálisabb életlehetőséget sem biztosítani.

Feltételezhető, hogy ha az Amerikai Katonai Kormányzat az általa megszállva tartott németországi övezetbe bizonyos számú német lakosságot be is fogad, nem lesz hajlandó ilyen nagyszámú németység befogadására.¹⁴²

Ezért a Magyar Köztársaság kormánya nevében tisztelettel kérem a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot, miszerint a fentvázolt alapos indokokra való tekintettel szíveskedjék kieszközölni, hogy a magyarországi német lakosság

¹⁴² 1947 márciusában a magyar kormány levéllel fordult G. H. Weems dandártábornokhoz, a magyarországi SZEB mellett működő USA képviselő vezetőjéhez a kitelepítések folytatásának megbeszélésére lehetőséget kérve. Weems tábornok Nagy Ferenc miniszterelnökhöz és külön Szviridov altábornagyhoz, a magyarországi SZEB helyettes elnökéhez intézett 1947. március 27-ei levelében elhárította a kérés teljesítését és a kitelepítések folytatását. „Az amerikai zóna hatóságai — írta Szviridov altábornagynak — teljes mértékben tudatában vannak a potsdami megállapodásnak és az áttelepítési feltételek tárgyában 1946. augusztus 22-én kötött megállapodás pontjainak, de kijelentik, hogy Németország amerikai övezetében a letelepedési viszonyok a szigorú téli hónapok alatt oly nagymértékben romlottak, hogy kénytelenek továbbra is függőben tartani a befogadást, mivel teljesen lehetetlen a kitelepítetteket rendszeren és emberséges módon elhelyezni.” Felemlítette továbbá az Odera-Neise-vonaltól keletre fekvő területekről származó és az amerikai övezetben tartózkodó menekültek elhelyezésének gondját is. „Az amerikai zóna viszonyaiban lényeges javulásnak kell beállnia — írta — mielőtt az amerikai zóna hatóságai hozzájárulhatnak további kitelepítetteknek befogadásához. Ez a javulás az alantiek egyikének vagy többjének bekövetkezése folytán állhat elő: 1. Az amerikai zónában helytelenül letelepített menekültek visszatérnek azokba az egyéb övezetekbe, amelyek most nem hajlandók befogadni őket. 2. Hazaszállítják vagy másutt letelepítik az amerikai zónában tartózkodó deportáltak jelentős részét. 3. Az amerikai övezetben a gazdasági viszonyok lényegesen megjavulnak, ami most azért kérik, mert Németország nem kezelte egyetlen gazdasági egységként. Az amerikai hatóságok úgy hiszik, hogy Németország amerikai zónájában a letelepedési viszonyok lényegesen javulásával legalább is tizenkét hónapon belül nem lehet számolni.” (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIII-e-3694)

3. 1947. június 12.

Németország amerikai övezetén kívül a szovjet¹⁴³ övezetekbe is áttelepíthető legyen.

Budapest, 1947. június 11.

MOL XIX-A-1-j 1947-XXIII-7384

Gévelt fogalmazvány, amelyen az előadó és a leíró szignója mellett Rákosi Mátyás kézjegye látható. A tervezetet 1947. június 14-én Dinnyés Lajos kiadmányozta.

¹⁴³ Az eredetileg itt szereplő „többi” szó áthúzása után írta be az előadó a „szovjet” szót.

[4.] 184.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi június hó 19. napján délelőtt 11 órakor Dinnyés Lajos elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, a külügyi tárca képviselőjében Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter¹, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter, majd Kemény György államtitkár, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőjében, Koszér Nándor államtitkár, Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Geró Ernő közlekedésügyi miniszter államtitkár képviselőjében Varga Lajos, A honvédelmi tárca képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Erőss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

Rákosi Mátyás államminiszter a miniszterelnök távollétében megnyitja a minisztertanács ülést. Felkéri dr. Bojta Béla államtitkárt a miniszterelnökségi előterjesztések megtételére.

[1.]

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát dr. Gál Jenő közigazgatási bírósági tanácselnöki kinevezése tárgyában.

Minisztertanács dr. Gál Jenő közigazgatási bírósági tanácselnöki kinevezéséhez hozzájárult.

2.

Dr. Bojta Béla: Bejelentést tesz a Budapesti Nemzeti Bizottság által alakított Igazolóbizottságok Központi Titkárságánál tartott tárcaközi vizsgálatról.²

¹ Sebestyén Pál (1893–1973) diplomata. 1919-től a Külügyminisztérium munkatársa. 1923-tól a fumei konzuli kirendeltséget vezette. 1924-től a Vegyes Döntőbizottságok melletti Kormány megbízottak Hivatalánál, 1931-től 1936-ig a Nemzetközi Agráralap baseli titkárságán dolgozott. 1945 júliusától a Külügyminisztérium adminisztrációját irányította. 1945 októberétől adminisztratív államtitkár. 1946–1947-ben a párizsi békeelőkészítő értekezleten résztvevő magyar delegáció tagja. Mihályfi Ernő azonban megbízott külügyminiszteri minőségében is felszólalt.

² Lásd a 4/a. sz. mellékletet, valamint a jelen jegyzőkönyv 66. napirendi pontját.

4. 1947. június 19.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Nem kapta meg a bejelentést s ezzel kapcsolatban kéri [a] már egyszer elhatározott javaslatnak megfelelően, a Miniszterelnökség előterjesztéseit is pontosan úgy, mint egyéb tárcák előterjesztéseit, valamennyi miniszter részére kellő időben szétküldeni. Ezt az előterjesztést kéri levenni a napirendről, mert nem ismeri.

Dr. Bojta Béla: Bejelentését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette s határozatilag kimondotta, hogy a Miniszterelnökség minisztertanácsi előterjesztései előzetesen a társmínisztériumoknak megküldendők.

3.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát dr. Borsos Endre és dr. Kullmann Lajos tényleges szolgálatban való visszatartása tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtákará*: A Közigazgatási Bíróság egymás után hozza a demokrácia rendeleteinek megsemmisítését, mellyel a demokráciát meg akarja fűrni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Fel kell frissíteni a Közigazgatási Bíróság tisztviselőit s nem kell visszatartani a régi tisztviselőket. Javasolja elutasítani az előterjesztést.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította.³

4.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát Krasznay Lenke volt miniszterelnökségi tisztviselő jóvátétele tárgyában.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Nem látta az előterjesztést s azzal kéri elfogadni, [hogy] ha utólag nem merül fel ellene kifogása.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben, a pénzügyminiszter utólagos jóváhagyásától feltételezetten hozzájárult.

5.

Dr. Bojta Béla: A Jóvátételi Hivatal két tisztviselőjét sürgősen ki kellett küldeni Belgrádba folyó hó 17-én az 1946. évi elszámolás és az 1948. évi előkészítési munkálatok végett. Korábbi minisztertanácsi határozat alapján a miniszterelnök engedélyezte a kiutazást, kéri az utólagos hozzájárulást.⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³ A Pénzügyminisztérium 13 543/1947/II. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy dr. Borsos Endre a Magyar Közigazgatási Bíróság tanácselnöke, dr. Kullmann Lajos közigazgatási bírósági ítélelbíró volt. Lásd még a 18. [198.] sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

⁴ A Miniszterelnökség 7476/1947. II. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a két tisztviselő a jugoszláv jóvátételi delegációval együtt a már teljesített jóvátételi elszámolások és a jóvátételi terv tárgyalására utazott Belgrádba. Előzményéről lásd a 177. sz. jegyzőkönyv 25. napirendi pontját.

6.

Pongrácz Aladár államtitkár: Egy rendkívüli előterjesztéssel fordul a minisztertanácshoz. A homokterenyei bányász-szerencsétlenséggel kapcsolatban a község részére 200 000 forint gyorssegély folyósítását kéri az alispánon keresztül.⁵

Minisztertanács a homokterenyei bányász-szerencsétlenséggel kapcsolatban a község részére az alispáni hivatalhoz kettőszázezer forint gyorssegély folyósításához hozzájárult.

7.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát Koszér Nándornak a szabadpályán eltöltött idejéből 18 év beszámítása tárgyában.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtíkhára:* Antos államtitkár részére is kér beszámítást eszközölni.

Dr. Bojta Béla: Antos államtitkár részére 13 év, a pénzügyminiszter részére 19 év beszámítását, illetve biztosítását javasolja.

Minisztertanács Koszér Nándor kereskedelem- és szövetkezetügyi minisztériumi államtitkár részére 18 év, Antos István pénzügyminisztériumi államtitkár részére 13 év és Nyárádi Miklós pénzügyminiszter részére 19 évnek a közszolgálatot megelőzően szabadpályán eltöltött idejének a nyugdíjidőhöz való hozzászámításához, illetve biztosításához hozzájárult.

8.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a gyapjú forgalmának, szállításának és felhasználásának szabályozása, valamint a gyapjúbecslő bizottság felállítása tárgyában. A múltkori minisztertanácson levette a napirendről, mert igen sok észrevétel volt ellene. Most a beérkezett észrevételeket összegeztette és honorálta.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az a baj, hogy a tervezet az MSZK-ra és a FOK-ra támaszkodik és ezek rövidesen megszűnnek és beolvadnak a MOSZK-ba. A rendelet kötelezettségeket hárít rájuk, amelyeket valószínűleg nem tudnak saját erejükből, csak az állam támogatásával, teljesíteni. A juhtenyésztés előmozdítására más módszereket kell alkalmazni, mert ez árdrágító hatással van. Kéri levenni a napirendről és úgy megszerkeszteni, hogy már a MOSZK-kal számol s valami javaslatot kell találni a pénzügyi kihatásokra nézve is.

⁵ Vécs község határában szétszórt második világháborús lőszer gyűjtöttek össze a helyi lakosok a Somoskői Bazaltbánya Rt. számára. A mintegy 12 q robbanóanyag elszállításakor, június 16-án Homokterenyé községnél a cigarettázó kocsikísérők gondatlansága folytán a teherautó kigyulladt, az árokba fordult, majd felrobbant. Négyen meghaltak, huszonnyolcan súlyosan, többen könnyebben megsebesültek. Negyven ház megrongálódott, a szomszéd községben is kitértek az ablakok. (Népszava, 1947. június 18. és 19.)

4. 1947. június 19.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Itt arról van szó, hogy a másfél százalékot tekintik annak, ami árdragító hatással van. Ami a szövetkezetek kérdését illeti, hajlandó megnézni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Egy bizottságot kell létesíteni az iparügyi miniszter, földművelésügyi miniszter, pénzügyminiszter és a Gazdasági Főtanács megbízottaiból s hozzák a Gazdasági Főtanács elé.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Pénzügyileg nincs észrevétele csak az, hogy a Földművelésügyi Minisztérium költségvetésében legyen erre fedezet.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Nem tudja, hogy az ő írásbeli észrevétele honorálást nyert-e?

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Az újbóli részletes megvitatás során erre is sor fog kerülni, miután egy bizottság összeállítását tervezi és azután Gazdasági Főtanács elé hozza.

Minisztertanács az előterjesztést előzetes kivizsgálás és véleményezés végett a Gazdasági Főtanács elé utalta.⁶

9.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az iparban alkalmazott fiatalok orvosi vizsgálatáról szóló 77. számú nemzetközi munkaügyi egyezmény becikkelyezése tárgyában. A népjóléti miniszternek jelentéktelen

⁶ Előzményét illetően lásd a [3] 183. sz. jegyzőkönyv 117. napirendi pontját. A jegyzőkönyv mellett megtalálható az iparügyi miniszter 11 856/1/1947.-I. sz. előterjesztése, ez felhívta a figyelmet a háborús események következtében nagyon nagy károkat szenvedett juhállomány megnöveledésének, feljavításának szükségességére. Ennek elősegítése, s a belföldi gyapjú megvásárlásának biztosítása végett javasolta, hogy a feldolgozó iparosokat az általuk vásárolt belföldi gyapjú vételára után egy és fél százalék járulék, és a gyapjút tartalmazó mindenféle anyagot, gyártmányt vagy hulladékot vámkülföldről behozó személyeket az elvámolási érték egy százalékának megfelelő összegű járulék megfizetésére kötelezzék. Javasolta továbbá a Gyapjúbecslő Bizottság munkájának szervezettebbé tételét. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint a belügyminiszter 13 265/1947/II. 1. sz., továbbá a Közellátásügyi Minisztérium 100 480/1947. sz., kisebb észrevételeket tartalmazó hozzászólása. A rendelettervezet értelmében a gyapjú zár alá vételének, forgalmának, igénybevételének és szállításának szabályozásáról szóló 27 300/1946. IpM sz. rendeletet (MK 1946. április 12.) hatályon kívül helyezték. A Gazdasági Főtanács jegyzőkönyveiben nincs nyoma annak, hogy foglalkozott volna a kérdéssel.

A MSZK, azaz a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ a 2270/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. március 3.) alapján alakult. Az 1945 előtt működött szövetkezetek közül többek között a Futura Rt.-t a Magyar Mezőgazdák Szövetkezetét olvasztotta magába. Feladata volt többek között a szövetkezetek működésének segítése, a kötelező beadásra kerülő termény felvásárlása. A 7800/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. július 1.) értelmében beolvadt a MOSZK-ba.

A FOK, azaz a Földművelésszövetkezetek Országos Központja a 145 500/1946. FM sz. rendelet (MK 1946. július 4.) alapján alakult meg, valamennyi földművelésszövetkezet tagja lett, a Földművelésügyi Minisztérium felügyelete alá tartozott. Feladatát képezte a tagszövetkezetek üzletvezetésének és ügykezelésének ellenőrzése, irányítása, kölcsön folyósítása. A 7800/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. július 1.) megszüntette, feladatait a MOSZK vette át. A MOSZK-ról lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 84. napirendi pontját.

módosításairól írásbeli észrevételét megkapta és azokat figyelembe fogja venni.⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

10.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kelemen Gyula építési és közmunkaügyi minisztériumi számvevőségi II. o. főtanácsosnak a Belügyminisztérium számvevőségének létszámába való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Kelemen Gyulának a Belügyminisztérium számvevősége létszámába való kinevezéséhez hozzájárult.

11.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Lehóczky Lajos rendőrezredes csehszlovákiai kiküldetése tárgyában.⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

12.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Csopey Dénes magyar állampolgárságától való megfosztása tárgyában.⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁷ A jegyzőkönyv mellett megtalálható az iparügyi miniszter 7074/12/1947/I. sz. előterjesztése, a törvényjavaslat tervezete, ami tulajdonképpen azonos a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Montrealban tartott egyetemes értekezlete által 1946. november 1-jén elfogadott nemzetközi egyezmény szövegével, megtalálható továbbá a jegyzőkönyv mellett a törvényjavaslat indoklása, végül az Igazságügyminisztérium által az iparügyi miniszterhez intézett levél másolata, amelyben a nemzetközi egyezmények becikkelyezésével kapcsolatos általános eljárásra (az eredeti angol, vagy francia nyelvű szövegnek a magyar nyelvűvel való együttes közlésére) hívta fel a figyelmet. A törvénytervezet indoklása rámutatott arra, hogy a nemzetközi egyezményben szereplő kérdés nem új a magyar jogalkotás számára, mivel az 1928. évi V. tc. intézkedett az iparban foglalkoztatott gyermekek, fiatakorúak és nők védelméről és előírta a gyermekek és fiatakorúak kötelező orvosi vizsgálatát. Megállapította azonban, hogy a törvény több rendelkezése — köztük a kötelező orvosi vizsgálatot szabályozó §-a — hosszú ideig nem lépett hatályba. Csak az iparügyi miniszternek a népjóléti miniszterrel egyetértésben kiadott 52 300/1946. sz. rendelete (MK 1946. augusztus 3.) intézkedett az említett törvény még hatályban nem volt előírásai ügyében. Így részletesen szabályozta a kötelező orvosi vizsgálat módját is. Ennek megfelelően — olvasható az indoklásban — a törvényjavaslat elfogadása lényegbevágó új intézkedéseket nem tett szükségessé, csak a hatályos magyar jogszabályok néhány kisebb módosítását. Így többek között felhívta a figyelmet arra, hogy a nemzetközi egyezmény a veszélyes foglalkozási ágakban megkívánta az orvosi vizsgálatnak a 21. életévig való időszakos megismétlését — szemben a magyar előírással, amely csak a 18. életév betöltéséig tette kötelezővé az orvosi vizsgálatot.

⁸ A belügyminiszter 21 784/1947/I. 2. sz. előterjesztésében előadta, hogy a budapesti csehszlovák delegáció közlése szerint az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal iratanyagát és felszerelését a nyilas hatóságok Csehszlovákiába szállították s ennek nagy része Teresinben található. Ennek visszaszerzése indokolta a kiküldetést.

⁹ A belügyminiszter 223 723/1947.IV-1. a. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az Államrendőrség államvédelmi osztálya a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való részvétel gyanúja miatt nyomozást tett folyamatba Csopey Dénes ellen. Az illetékes

4. 1947. június 19.

13.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Magyarország és Csehszlovákia között fennálló problémákról szeretné a minisztertanácsot tájékoztatni. Az utóbbi időben nagyon sokan szivárognak vissza Szlovákiából az áttelepítettek közül. A határ átlépésével elveszítették minden igényjogosultságukat itthagytott vagyonuk fölött. Tulajdonképpen össze kellene szedni ezeket az embereket és visszaküldeni Szlovákiába. Vagy pedig egyszerűen adjunk nekik tartózkodási engedélyt, viszont ez, úgy gondolja, hogy további komplikációt jelentene.

Rákosi Máttyás államminiszter: Mennyire tehető ezeknek a száma?

[Rajk] *Belügyminiszter*: Már több-ezerre tehető.

Rákosi Máttyás államminiszter: Ez igen nagy szám és feltétlenül szóvá kell tenni a csehszlovák kormánynál és egy kicsit a sajtóban is le kell hozni. Ez tiszta becsapás és kijátszása az egyezménynek. Minden emberért kiemelnek egy magyar gazdát, vagy háztulajdonost. Nem tud más megoldást, mint visszaküldeni őket.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ott nem teljesítik az ígéretüket, viszont a visszaszivárgottakkal szemben semmiféle erkölcsi vagy jogi kötelezettségünk nincsen.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ezek teljesen nincstelenek és otthontalanok.

Rákosi Máttyás államminiszter: Akkor is vissza kell őket küldeni, mert megtörténhetik, hogy a szlovák kormány szisztematikusan küldi őket vissza. Április 8-án kezdtük meg, tehát még nincs 3 hónapja a kitelepítésnek s máris ezrével jönnek vissza.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A tájékoztatás teljességéért még azt is megjegyzi, hogy még a jelentkezettek közül is visszamaradtak sokan. Egyszerűen becsapták ezeket az embereket s azért nem akarnak Szlovákiába letelepedni.

Rákosi Máttyás államminiszter: Feltétlenül össze kell szedni és visszaküldeni őket s erről a szlovák kormányt értesíteni. Ezek most internálva vannak?

[Rajk] *Belügyminiszter*: Nem, szabadon járnak.

Rákosi Máttyás államminiszter: Feltétlenül hivatalos útra kell terelni ezt az ügyet, a sajtóban pedig objektív leírást adni a tényekről és nem ellenségesen Szlovákiával szemben.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.¹⁰

miniszter útján felhívta, hogy térjen vissza Magyarországra, de ennek, a római követ útján továbbított felszólításnak nem tett eleget. Az igazságügyminiszter T 2248/1947. sz., a belügyminiszterhez intézett levelében az előterjesztés több fogyatékoságára (határidő, közlés módja, Magyar Közlönyben való közzététel) hívta fel a figyelmet s kérte annak kiegészítését. Csopey Dénes diplomata, 1930-tól a pozsonyi, 1940-től a berlini, 1941-től a brassói konzulátuson dolgozott, 1941–1942-ben Bárdossy László külügyminiszter titkára, 1942-től a Külügyminisztérium politikai osztályának helyettes vezetője, 1944. március 19-e után vezetője.

¹⁰ A Belügyminisztérium 1947. június 18-án kelt 255/1/1947. eln. sz. előterjesztésében jelezte, hogy az áttelepítési kormánybiztos azeideig 54 visszaszivárgott személyt vett nyilvántartásba.

14.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a „Közbiztonsági Szolgálati Jel” alapítása tárgyában a köztársasági elnökhöz előterjesztést tehessen. Ez régen is megvolt a rendőrségnél és emeli a rendőrség szellemi és testi odaadó munkáját. Csak az első adományozásnál óhajt eltérni a betöltött évek számától. A továbbiakban a rendelet szerint kíván eljárni.¹¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

15.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A tegnapi nap folyamán értesült a lapokból, hogy a Közigazgatási Bíróság egy döntést hozott a Bihar vármegyei alispán ügyében, aki ellen fegyelmi eljárás volt folyamatban. Ezt rendes, törvényes úton megszüntették.¹² Az 1929. évi XXX. tc.¹³ kimondja, hogy az alispáni állás betöltését képesítéshez köti. A felszabadulás óta kiadott rendeletben szabályozva lett oly

Mivel — mint mondta — az 1946. évi XV. tc. 1. cikke értelmében, akik áttelepítettként átlépték a határt elvesztették magyar állampolgárságukat, kérdezte, hogy ezek a személyek külföldi állampolgároknak tekintendők-e, kiállítható-e részükre tartózkodási vagy lakhatási engedély, kérhetik-e visszahonosításukat, birtokba vehetik-e az áttelepülés előtt itthagyt ingó és ingatlan vagyonukat, avagy eltávolítandók az országból. (MOL XIX-I-1-s 1947-12.t.-4561) A magyarországi szlovákok közül, akik áttelepülésre jelentkeztek, többen (főleg közszerződéses alkalmazottak) utólag visszavonták a nyilatkozatukat. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXXIV-7738) A már áttelepültek közül sokan azért tértek vissza, mert magyar falvakban, számukra idegen környezetben kaptak letelepedési lehetőséget, míg Magyarországon viszont szlovák falvakban éltek. Lásd a Belügyminisztérium sajtóosztályának közleményét. A Csehszlovákiába áttelepített személyek visszaszivárgása. (Magyar Nemzet 1947. június 24.)

¹¹ A belügyminiszter 1946. 12. 19. IV/1. sz. előterjesztése hangsúlyozta, hogy az ország békéje és nyugalma a közbiztonság állapotától függ s kívánatosnak jelezte, hogy mindazok, akik a rend ellenségeivel örökös harcban állnak, életük, testi épségük folytonos veszélynek vannak kitéve, illetve a szellem erejével végeznek e téren munkát, a hosszabb időn át tartó kifogástalan szolgálatukért Közbiztonsági Szolgálati Jel adományozásával elismerésben részesüljenek. Az előterjesztés mellett megtalálható a Közbiztonsági Szolgálati Érdemjel alapszabályainak tervezete.

¹² Daróczy Pál (1904–1983) gazdálkodó. 1944 novemberében Berettyóújfalu közéleti vezetése vezette. 1944 decemberében Bihar vármegye megbízott főispánja. 1944. december 21-én beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. Előbb a Polgári Demokrata Párt, majd a Nemzeti Parasztpárt tagja, 1946-tól részt vett a párt Országos Nagyválasztmányában. 1945. május 5-én Bihar vármegye alispánjává választották. 1946 októberében felfüggesztették. 1947-ben a Közigazgatási Bíróság semmissé nyilvánította megválasztását. 1953-tól 1956-ig tagja volt a Hajdú-Bihar megyei tanácsnak.

¹³ A közigazgatás rendezéséről szóló 1929. évi XXX. tc. III. Része tartalmazta a közigazgatási tisztviselők és egyéb alkalmazottak személyi és szolgálati viszonyaira vonatkozó rendelkezéseket. Így a 65. § elméleti képesítésként előírta a tudományegyetemen szerzett jogi vagy államtudományi tudori vagy a Közgazdaságtudományi Kar közigazgatási szakosztályának elvégzése esetén a közigazgatás-tudori oklevél meglétét. A gyakorlati képesítésről intézkedő 66. § a gyakorlati közigazgatási vizsga letételét írta elő, bár alispán kinevezése esetén elegendőnek jelezte, ha az illető a 65. §-ban meghatározott elméleti képesítéssel rendelkezett.

4. 1947. június 19.

módon, hogy amennyiben képesítéssel bíró pályázó nincs, akkor a képesítési kellék felmentésével más személy is megválasztható. 1945-ben egy egyszerű parasztembert választottak meg, akinek utóbb elengedték képesítési kellékét. Akkor nem sérelmezte senki, s most, 1947-ben hozott a Közigazgatási Bíróság egy olyan döntést, amely megsemmisítette az 1945-ös választásokat azon az alapon, miszerint akkor képesített egyén is volt a pályázók között és az akkori választásokat hatályon kívül helyezte. A Közigazgatási Bíróság egyes régi törvényekre támaszkodva, lehetlenné teszi a demokrácia törvényeit, holott annak idején, a jelen esetben például, 36 szavazattal győzött 9 szavazattal szemben, tehát a többséget megkapta a választásokon. A maga részéről kéri a felhatalmazást arra, hogy egyelőre ne vegye figyelembe a Közigazgatási Bíróság döntését és időközben majd megtalálják a megfelelő megoldást.

Rákosi Mátyás államminiszter: Megbízják az Igazságügyminisztériumot, illetve, mint illetékes szervet, a Miniszterelnökséget, hogy egyelőre ne kézbesítsék ki a határozatot és az Igazságügyminisztérium találjon modus vivendi-t.

[Ries] Igazságügyminiszter: Az érvényben lévő törvények kötik a minisztertanácsot s ez a formája az elintézésnek nem volna helyes. Ha egyszer már ki van kézbesítve a Közigazgatási Bíróság határozata, azon változtatni nem lehet, a kézbesítés visszatartására pedig nincs jogunk.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Az érvényben lévő magyar jogszabályok szerint a Közigazgatási Bíróság által hozott döntést nem lehet másképpen eliminálni, csak ha az egész jogrendszerünket megváltoztatjuk.

[Rajk] Belügyminiszter: Ha nem is opportunus hozzáfogni most a Közigazgatási Bíróság megreformálásához, de ilyen dolgokban, mégis meg kellene rendszabályozni, mert felborítja a demokrácia összes törvényeit. Ha ki lenne már kézbesítve a határozat, kéri a minisztertanácsot, hatalmazza fel őt, hogy ne vegye azt figyelembe.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Ez jogrendszerünk flagráns megsértése lenne.

Pongrácz Aladár államtitkár: A Közigazgatási Bíróság ki fogja kézbesíteni a határozatot akkor, amikor technikailag erre lehetősége lesz. Addig az igazságügyminiszter és a belügyminiszter találjon megoldást erre az ügyre. Különben nem lehet szembehelyezkedni a határozattal.

Közellátásügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár]: Ismeri az ügyet, a helyzet az, hogy az 1929. évi XXX. tc. és az 1130/1945. ME sz. rendelet¹⁴ pontosan és világosan megmondja, hogy előzetesen szükséges a képesítés alóli felmentés.

¹⁴ Elírás történt: a közigazgatás ideiglenes rendezéséről szóló 14/1945. ME sz. rendeletet kiegészítő 1030/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. április 26.) 22. §-ának (2) bekezdésében történt intézkedés az önkormányzati állások esetében szükséges képesítés elengedésének lehetőségéről.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Megkapta a felmentést.

Közellátásügyi miniszter [*képviselőtében Koszér Nándor államtitkár*]: De utólagosan kapta meg. A 15 napos határidőn belül pontosan megérkezett a fellebbezés, amely azonban az alispáni hivatalban elfeküdt. Az alispán felfüggesztésekor az ideiglenes új tisztviselő, megtalálván az aktát, felterjesztette és a Közigazgatási Bíróság rendesen elintézte. Tehát anélkül, hogy a két miniszternek valami új modus vivendi-t kellene találnia, rendkívül egyszerű a dolog, mert 17 és 33 arányú szavazattal lett megválasztva alispánnak. Ha megadja a kormány Daróczinak a képesítés alól való felmentést, a közigazgatási döntés birtokában összeül a vármegyei törvényhatóság és új választást rendez. Ez az eljárás szabályszerű. Nem adhatunk egy rossz képet, azzal, hogy a demokrácia egyik legfőbb bírói döntését félretegyük.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Ha a dolog lényegét nézzük, akkor megállapítható, hogy a képesítés alól való előzetes felmentés csak abban az esetben kell, ha van képesített pályázó, mert ha van ilyen, akkor nem is szabadna megválasztani.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az apró részleteit az ügynek nem ismerik, erre nézve a két miniszter még vizsgálatokat fog végezni, mert szerintük vannak esetek, amikor a legszigorúbb törvénnyel is szembe lehet helyezkedni.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.¹⁵

A minisztertanács ülésére meghívtak dr. Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, továbbá dr. Hajdú István áttelepítési kormánybiztos,¹⁶ a tárgysorozaton következő kérdés előadói és szakértői minőségében.

16.

[*Mihályfi mb.*] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezménnyel kapcsolatban létrejött jegyzőkönyv aláírása tárgyában.¹⁷

¹⁵ Daróczy Pálnak végül távoznia kellett alispáni hivatalából.

¹⁶ Dr. Hajdú Istvánt (1904-?), a Földművelésügyi Minisztérium miniszteri osztályfőnökét, az Országos Földhivatal ügyvezető igazgatóját, addigi állásának érintetlenül hagyása mellett 1947. április 10-én nevezték ki áttelepítési kormánybiztossá. Feladatává tették, hogy az áttelepítési ügyeket fokozatosan az Országos Földhivatal hatáskörébe olvassa be. 1949. május 31-én felmentették. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXVII-b-2607-4405, továbbá uo. 1949-6291).

¹⁷ A Szlovák Nemzeti Tanács 1944 szeptemberétől intézkedéseket tett a szlovákiai magyar iskolák megszüntetésére, a magyar községek önkormányzatának felszámolására, a magyar lakosság vagyonának elkobzására. Az ún. kassai kormányprogram kinyilvánította, hogy az ellenállási mozgalomban közvetlenül részt vett és ezt igazolni tudó magyarokon kívül minden csehszlovákiai magyar kollektíve háborús bűntettes, ezért elveszíti csehszlovák állampolgárságát. Megkezdtek a magyar lakosság áttelepítésének előkészítését, illetve olyan helyzetet teremtettek, hogy tömegesen kényszerültek menekülni Szlovákiából. A csehszlovák kormánynak a magyarok kitoloncolására vonatkozó tervét az Egyesült Államok megvétőzte ugyan, de a magyar kormány olyan helyzetbe került, hogy az 1945 decemberében kezdődött csehszlovák-magyar tárgyalások eredményeként 1946. február 27-én aláírni kényszerült a lakosságcsere egyezményt (1946. évi XV. tc.).

4. 1947. június 19.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Varga Lajos államtitkár]: A szerződés-tervezet ellen egy javaslattal jött s azt átadta a külügyminiszternek.¹⁸ Az 1. §-ban meghatározott közlekedés a MÁV-ot igen megterheli, ezt a megterhelést nem bírja ki. Csehszlovákiából Magyarországra 1440 cseh [sic!] családot telepítünk ki s erre nézve pontosan vállalták is a kocsik rendelkezésre bocsaj-tását. Azonban most, amikor duplájára akarják felemelni ezt a számot, kb. 10 napra, kétezer vasúti kocsinak a lekötését jelentené. A mostani megállapodás szerint átlag naponta két vonat ment és két vonat jött, ezzel szemben a szerződés most négy vonatra kötelez bennünket. Az előző megállapodás szerint is 896 fedett és 304 nyitott kocsit vett igénybe s ez most még további 100 kocsinak a lekötöttségét vonja maga után. A most előttünk álló nagy feladatok mellett, amikor a gyümölcs és gabonaszállítások megkezdődnek, nem leszünk képesek ezt vállalni és teljesíteni, ezért az a javaslata, hogy ezt a még csak parafált egyezséget azzal a feltétellel írják alá, hogy az 1. § helyett az általa megküldött szövegezést fogadják el.

Ennek értelmében Magyarország vállalta, hogy befogadja a csehszlovák részről háborús bűnös-nek nyilvánított magyar személyeket, akiknek a száma azonban az ezer főt nem haladhatta meg, hozzájárult ahhoz, hogy csehszlovák részről propagandát fejtsenek ki a magyarországi szlovák lakosság körében a Szlovákiába való áttelepülés érdekében, Csehszlovákia továbbá jogot szerzett arra, hogy az áttelepülő szlovákokkal megegyező számú felvidéki magyart telepítsen át Magyarországra. A Szlovákiába áttelepülni kívánó magyarországi szlovákok s következőképpen az áttelepülésre jelentkezők száma messze alatta maradt a csehszlovák várakozásoknak. Ennek ellensúlyozásaként 1946 júniusában egy rendelettel ún. reszlovakizációs kampányt indítottak el azzal a céllal, hogy a lecsökkentett számú teljes magyar lakosság áttelepítését a párizsi békekonferencia számára könnyebben elfogadhatóvá tegyék. A békekonferencia amerikai és angol képviselője azonban elfogadhatatlannak minősítette a magyar lakosság egyoldalú kitelepítését. Ezt követően került előtérbe csehszlovák részről az egy tömbben élő magyar lakosság széttelepítésé-nek, azaz „munkaerő toborzás” címén Cseh és Morvaország egyes részeibe való deportálásának a programja. Mindez elhúzta az 1946. február 27-én megkötött lakosságcsere-megállapodás végrehajtását. Végül csak 1947 elején vették fel a tárgyalás fonalát, miután a csehszlovák fél nemzetközi nyomásra kénytelen volt leállítani a magyarok deportálását. Március elején Gyöngyösi János külügyminiszter Prágában folytatott megbeszéléseket, majd március 23-án Sebestyén Pál rendkí-vüli követ és meghatalmazott miniszter vezetésével utazott nagyobb küldöttség Pozsonyba a vitás kérdések rendezésének előkészítése céljából. (Részletesebben lásd Kertész István: Magyar békeil-lúziók 1945–1947. Oroszország és a Nyugat között. Európa História. 1995. 231–271. pp.; Janics Kálmán: A hontalanság évei, München, 1979. 251–275. p. és Balogh Sándor Magyarország külpo-litikája 1945–1950. Második, bővített, átdolgozott kiadás, Kossuth Könyvkiadó, 1988. 103–131. pp.) A Külügyminisztérium 2555/Pol.-1947. sz. előterjesztése, a csehszlovák és a magyar kormány képviselőinek 1947. március 2-án tartott megbeszéléséről készített feljegyzés, valamint a csehsz-lovák és a magyar kormányok között az áttelepítések lebonyolítása tárgyában létrejött megegye-zés jegyzőkönyve megtalálható a jelen jegyzőkönyv mellett. Ezeket az iratokat 4/b.-4/d. sz. mellékletként közöljük.

¹⁸ Feltehetőleg Hajdú István, áttelepítési kormánybiztos — alább Ries István által is emlí-tett s a 4/c. és 4/d. sz. alatt közölt jegyzőkönyvhöz és feljegyzéshez fűzött, főleg szállításokkal kapcsolatos — észrevételeit tartalmazó 1914/1947. sz. levelére vonatkozott az utalás. (MOL XIX-I-1-s-1947-12.t.-4560) Lásd még e kérdésről a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontjában említett 1. észrevételt.

4. 1947. június 19.

[Ries] Igazságügyminiszter: Az Áttelepítési Kormánybiztosság észrevételeit csak tegnap kapta meg, egyáltalán nem tudott vele foglalkozni. A másik része a dolognak az, hogy nagyon súlyos következményei lehetnek az egyezménynek s majdnem megoldhatatlan feladat elé állít bennünket. Kéri ezt a javaslatot egy héttel elhalasztani és ezen idő alatt részletesen át fogja vizsgálni.

Dr. Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter: Nincs semmi akadálya annak, hogy egy hét múlva kerüljön újból minisztertanács elé.

Közlekedésügyi miniszter [képviseletében Varga Lajos államtitkár]: Ő a vállalt kötelezettségeinek eleget akar tenni és éppen ezért csak annyit vállalunk, amit feltétlenül teljesíteni is tudunk.

Dr. Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter: A lakosságcsere a kormány hozzájárulása folytán megindult és jelenleg is folyik. Az Áttelepítési Kormánybiztosság kidolgozott egy új áttelepítési rendeletet¹⁹ s ennek alapján ezen hét alatt is folytatják a kitelepítéseket.

Rákosi Mátyás államminiszter: Van-e tudomása a követ úrnak a visszasi-várgásokról?²⁰

Dr. Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter: Az átszökésekkel kapcsolatban azt a tapasztalatot szerezte, hogy egy kicsit túlzott az, hogy ezerszámra szöknek vissza, inkább százakról lehet beszélni. Nincs semmi akadálya annak, hogy ezeket az embereket egyszerűen tolonc-úton áttegyük Szlovákiába. Természetesen a kormány egyidejűleg figyelmeztesse a csehszlovák kormányt erre az intézkedésére.

[Dr. Hajdú István] Áttelepítési kormánybiztos: Miután a csehek sürgetik az újabb tervek kidolgozását, arra kér felhatalmazást a minisztertanácstól, hogy az egyezmény szellemében ugyan, de a lehetőséghez képest, a napi 30 család kontingens figyelembevételével folytathassák a tárgyalásokat. Éppen itt van most a cseh delegáció s nem akarja őket munkájukban fenntartani.

Rákosi Mátyás államminiszter: A kérdést a legközelebbi minisztertanácson vegyük elő oly módon, hogy a Külügyminisztériumban tárcaközi értekezleten tárgyalják le a kérdést.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.²¹

Dr. Sebestyén Pál és dr. Hajdú István eltávoztak a minisztertanácscról.

17.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter előterjeszti javaslatát Andaházi Kasnya Béla ankarai magyar követ felmentése tárgyában.²²

¹⁹ Az áttelepítési kormánybiztos új áttelepítési rendeletét nem ismerjük.

²⁰ Lásd a jelen jegyzőkönyv 13. napirendi pontját.

²¹ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 39., valamint a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

²² A Külügyminisztérium 3990/1/1947. sz. előterjesztése szerint a felmentés indoka az volt, hogy a hazatérésre történt felhívásnak nem tett eleget. Andaházi Kasnya Béla (1888-?) festőmű-

4. 1947. június 19.

Rákosi Mátyás államminiszter: És nem csak felmenteni, hanem kellőképpen megbüntetni és elszámoltatni is kell.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

18.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Bója Ferencnek és dr. Avar Lászlónak az áttelepitési kormánybiztos helyetteseivé való kinevezése tárgyában.²³

Minisztertanács dr. Bója Ferencnek és dr. Avar Lászlónak az áttelepitési kormánybiztos helyetteseivé való kinevezéséhez hozzájárult.

19.

Honvédelmi miniszter [*képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár*] előterjeszti javaslatát a honvédségi nyilvántartásban álló évfolyamok számának csökkentése tárgyában.²⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

20.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről.²⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

vész. 1920-tól nemzeti földművespárti, 1927-től egységspárti parlamenti képviselő. 1931-ben a kisgazdapárthoz csatlakozott. 1935-től 1939-ig ismét parlamenti képviselő. 1945. szeptember 27-étől 1946. március 7-éig, mint az Ausztriába és Németországba hurcolt magyar javak felkutatásával megbízott kormánybiztos működött. 1946. december 13-ától 1947. július 3-áig ankarai követ, majd lemondott állásáról és külföldön maradt. 1949-től az emigráció által létrehozott Magyar Nemzeti Bizottság tagja volt.

²³ Helyesen dr. Bólya Lajos államügyész és dr. Avar László törvényszéki bíró kinevezésére került sor. Bólya Lajos már 1947. február 20-a előtt is az áttelepitési kormánybiztos — akkor Jócsik Lajos — helyettese volt. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXVII-b-2607-7611)

²⁴ A honvédelmi miniszter 9460/Eln.szerv.-1947. sz. előterjesztésében annak elrendeléséhez kért hozzájárulást, hogy a honvédelemről szóló 1939. évi II. tc.-ben foglalt előírásoktól eltérhessen és csak az öt legfiatalabb évfolyamba tartozó (1920–1924-es) korosztályok tagjainak nyilvántartását rendelhesse el. Megemlítette, hogy 1948. október 1-jétől kezdődően fokozatosan kívánja növelni a nyilvántartandó korosztályok számát. Kérése indokaként felemlítette, hogy a háborús események következtében a korábbi nyilvántartások elvesztek, a nyilvántartást végző személyek száma csekély, a bejelentési kötelezettséget gyakran elmulasztják; másrészt utalt arra, hogy a békeszerződésben egyébként is 70 000 főben határozták meg a honvédség létszámát, és csak a legfiatalabb évfolyamok részesülhetnek az új honvédség ki- illetve átképzésében. Felhívta ugyanakkor a figyelmet arra, hogy javaslata elfogadása esetén, ha időközben — bármely oknál fogva — a honvédség alkalmazására kerülne sor, az éppen nyilvántartott évfolyamokon felül csak hirdemények útján válik lehetővé a bevonulás elrendelése.

²⁵ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt az állami mezőgazdasági ingatlanok egységes kezelésének biztosítása tárgyában készült előterjesztés címe szerepel. E mellett a minisztertanács jegyzőjének következő megjegyzése olvasható: „Az igazságügy- és honvédelmi miniszter észrevételeit mellékelem.” A jegyzőkönyv mellékletei között azonban ezek nem találhatók. Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját.

21.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát tejtermékeknek állami ellenőrző jeggyel való ellátásáról szóló 1925:X. tc. egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában azzal, hogy az állami ellenőrző jegyben a Kossuth-címert kívánja alkalmazni.²⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

22.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 113 403/1947. sz. javaslatát a Magyar Állami Hal- és Nádgazdasági Üzemeknél rendszeresített állásokra leendő újabb kinevezések tárgyában.²⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Beyer Jenő volt selyemfonógyári igazgatónak az Állami Selyemtenyészési Üzemenél szerződéses viszonyban való alkalmazása tárgyában.²⁸ Nagyon nehéz helyzetben van, mert az illetőt az a) pont alapján B-listázták. Azonban Magyarországon egyetlen egy ember sincsen, aki selyemtenyészéshez ennyire értene. Ha előterjesztése elutasítást nyerne, akkor vagy Olaszországból, vagy Franciaországból kellene megfelelő szakértőt kérni.

[Ries] *Igazságügyminiszter* a leghatározottabban ellenzi a visszahelyezést, ez egyenes megkerülése volna az 5000-es rendeletnek,²⁹ mert azok a politikai okok, melyeknek alapján őt B-listázták, ma is fennállnak.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár] észrevétele mindössze az, hogy ne a kollektív szerződés szerint, hanem az állami rendszerű fizetés szerint legyen a fizetése megállapítva.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ez már csak technikai kérdés, ha a hozzájárulást megkapja.

²⁶ A földművelésügyi miniszter 48 170/1947/II. 3. sz. előterjesztésén kívül megtalálható a jegyzőkönyv mellett a rendelet tervezete, valamint a Belügyminisztérium észrevételeit tartalmazó, a földművelésügyi miniszterhez intézett 13 312/1947/II. 1. sz. levelének másolata is. Ez utóbbi javaslatait figyelembe véve jelent meg a 7700/1947. Korm. sz. rendelet. (MKRT 1947. július 8.)

²⁷ A javaslat alapján hat személy kinevezésére került sor.

²⁸ A földművelésügyi miniszter 64 933/1947.I.B.2. ü. o. sz. előterjesztése szerint Beyer Jenő korábban a Tolnai Állami Selyemfonógyár ipari és üzemgazdasági szakértője, igazgatója volt.

²⁹ Az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezések tárgyában kiadott 5000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 19.) 2. § (2) a. pontja szerint a közszolgálati alkalmazottak közül a tényleges szolgálatból el kellett bocsátani azokat, „akiknek hivatali működése az ország demokratikus szellemű újjáalakítását tevőlegesen nem szolgálja.”

4. 1947. június 19.

Rákosi Mátyás államminiszter: Attól tart, hogy egy ilyen ember csak öszszebogozza az állami selyemtenyésztes szálaít és elutasítaní javasolja az előterjesztést.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította.

24.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Hámori Dezső szerződéses alkalmaztatása tárgyában a Földművelésügyi Minisztériumban.³⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

25.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 4186/1947. sz. javaslatát Bóta Jenő és társai időbeszámítása tárgyában.³¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

26.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Danisska József kísérletügyi igazgató igazgatósági tagságának engedélyezése tárgyában.³²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

27.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Zámbo Ernő miniszteri osztályfőnök igazgatósági taggá való választása tárgyában.³³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

28.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát néhai Antal Károly volt földművelésügyi minisztériumi altiszt özvegye részére kegydíj engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁰ A Földművelésügyi Minisztérium 38 653/1947.II. 2. sz. előterjesztése szerint dr. Hámori Dezső egyetemi magántanárt, lótenyésztési szakértőt a Minisztérium lótenyésztési osztályán kívánták alkalmazni.

³¹ A javaslat alapján összesen kilenc személy magánszolgálatban eltöltött idejének a beszámítására került sor.

³² A földművelésügyi miniszter 181 715/1947/XI.1. ü. o. sz. előterjesztésében arra kért engedélyt, hogy dr. Danisska József, a Földművelésügyi Minisztérium Kísérletügyi ügyosztályának vezetője igazgatósági tagságot vállalhasson a Magyar Magtenyésztési Rt.-nél. Rámutatott arra, hogy a két állás nem összeférhetetlen, sőt az igazgatósági tagság várhatóan segíteni fogja nevezettet közhivatali feladatainak ellátásában.

³³ A földművelésügyi miniszter 190 435/1947./XIII. 1. sz. előterjesztése szerint dr. Zámbo Ernőnek a Magtenyésztési Rt. ajánlott fel igazgatósági tagságot.

29.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: előterjeszti javaslatát dr. Jeszenszky Árpád egyetemi ny. r. tanár közszolgálatban eltöltött idejének beszámítása tárgyában.³⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

30.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Gazdasági Főtanácson már elfogadott UFOSZ részére 40 000 forint folyósítása tárgyában.³⁵

Minisztertanács az UFOSZ részére negyvenezer forint folyósítását engedélyezte.

31.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy az aratógépek használatát a múlt évben a felesleges mezőgazdasági munkások nagy száma miatt betiltották.³⁶ A rossz termésre való tekintettel, nehogy nagy legyen a magvesztés, kéri az aratógépeknek újból való engedélyezését.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: 50 000 aratópár van munkanélkül. Azok a birtokosok, akik aratógéppel rendelkeznek, sohasem gondoskodtak aratómunkásokról, hogy használhassák gépüket.

Rákosi Mátyás államminiszter: Óriási a mezőgazdasági munkanélküliség.

[Bárányos] *földművelésügyi miniszter*: Ezek a birtokosok hajlandók kiadni az aratóknak a részüket.

Rákosi Mátyás államminiszter: A nem dolgozó részes aratónak kiadni a részét, demokráciaellenes lenne. Elutasítani javasolja az előterjesztést.

Minisztertanács akként határozott, hogy az aratógépek használatát a folyó gazdasági évre nem engedélyezi.

³⁴ A földművelésügyi miniszter 219 766/1947./X. 1. sz. előterjesztése szerint dr. Jeszenszky Árpád (1896–1988) 1921-ben lépett állami szolgálatba mint selyemtenyésztési felügyelő, 1938-ban a Gyümölcsstermelők Országos Egyesületéhez szakigazgatóul rendelték ki, 1942-től a Földművelésügyi Minisztérium kertészeti méhészeti és selyemtenyésztési ügyosztályának vezetője volt. Kérte, hogy a közszolgálatban eltöltött idejéből hat évet olyan minősítessen, mintha az az egyetemi nyilvános rendes tanári szolgálatban telt volna el. 1947–1949-ben az Agrártudományi Egyetem Kertészeti osztályán a Kertészeti tanszék vezetője volt.

³⁵ A Gazdasági Főtanács az UFOSZ részére vidéki hálózatának fenntartási költségeire engedélyezte a póthitelt. (MOL XIX-A-10 17. d. 1947. június 18. 38. napirendi pont) Az UFOSZ, azaz az Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos Szövetsége 1946. szeptember 15-én jött létre. 1948 végén beolvadt az akkor alakult Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetségébe.

³⁶ Az aratógépek használatának korlátozásáról a 141 000/1946. FM sz. rendelet (MK 1946. június 27.) intézkedett. A jelen minisztertanácsi határozat alapján adták ki a gabonaneműek aratási idejének, valamint az aratógépek használatának szabályozásáról szóló 171 200/1947. FM sz. rendeletet (MKRT 1947. június 21.). Lásd még az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját.

4. 1947. június 19.

32.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Annak idején, amikor ifj. Tildy neveztetett ki az erdőgazdasági birtokok élére, Szakasits államminiszter kikötött egy helyet a Szociáldemokrata Párt részére az üzennél. Most a Szociáldemokrata Párt Reisinger Ferenc volt államtitkárt ajánlja e helyre.³⁷

Rákosi Mátyás államminiszter: Reisinger Ferencről csak jót tud mondani, de fogalma sincs az erdőgazdasághoz. Tildy mellé egy megfelelő szakember kellene, mert őneki sincs meg a kellő gyakorlata hozzá. Kéri a minisztertanácsot, tegye megfontolás tárgyává s szívesen venné, ha a Szociáldemokrata Párt megfelelő más egyént tudna erre a pozícióra delegálni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

33.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Kendi-Finály³⁸ részére külföldi tartózkodási idejére szabadságolása tárgyában. [sic!]

Rákosi Mátyás államminiszter: Mondjon le az állásáról, akkor kimehet külföldre.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Kardos Tibor³⁹ esetében már egyszer megadtuk az engedélyt, tehát ez sem utasítható el, mert volt rá precedens.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

34.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről.⁴⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

35.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap igazgatása tárgyában.

³⁷ Ifj. Tildy Zoltán (1917–1996) 1940-ben államtudományi doktorátust szerzett. Ezt megelőzően tanulmányutat tett Angliában. 1940-től 1943-ig több vidéki fűrésztelepen dolgozott. 1944. március 23-án a német titkosrendőrség letartóztatta. 1946. október 30-tól a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek elnökgazgatója volt. Lásd még az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 57. és a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját.

³⁸ Kendi-Finály István a földművelésügyi Minisztérium kísérleti (XI/1.) ügyosztályán II. osztályú fővegyész volt.

³⁹ Feltehetőleg Kardos Tibor (1908–1973) irodalomtörténészre, egyetemi tanárra vonatkozott az utalás, aki 1946–1950-ben a római egyetemen a magyar irodalom tanára és a Magyar Intézet igazgatója volt.

⁴⁰ A népjóléti miniszter előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a fürdőügyi igazgatás szabályozásának kérdése szerepel; ehhez a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Belügyminiszter észrevétele mellékelve.” A jegyzőkönyv mellett azonban az előterjesztés és az észrevétel sem található.

4. 1947. június 19.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Az összetétellel szemben észrevételei vannak. Kéri ezt a javaslatot még egyszer átnézni s újból minisztertanács elé hozni.

[Molnár] Népjóléti miniszter: Előterjesztését leveszi a napirendről.⁴¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

36.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát dr. Gálócsy György belgyógyász főorvosi állásra való kinevezése tárgyában az OTBA kórházhoz.

Pongrácz Aladár államtitkár: Politikai megbízhatatlanságát illetően kapott néhány információt s miután szeretne erről meggyőződést szerezni, kéri levenni a napirendről.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Az ő információi szerint dr. Gálócsy rendkívül gyenge orvos és az egészségvédelmi tanács a negyedik helyen ajánlotta.

Pongrácz Aladár államtitkár: Nem akar pletykát közvetíteni, ezért az írásos adatokat megküldi a népjóléti miniszternek. Most kéri levenni a napirendről.

[Molnár] Népjóléti miniszter: Előterjesztését leveszi a napirendről.⁴²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

37.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti 166 047/1947. sz. javaslatát Róka Antal és társai kinevezése tárgyában.

[Ries] igazságügyminiszter: Róka Antal ellen van kifogása. Nem állnak fenn azok a kivételes körülmények, amelyek indokolttá tennék kinevezését.

[Molnár] Népjóléti miniszter: Ezek az orvosok már valamennyien működnek, a helyek betöltése szükségessé vált és célszerű lenne, ha a már több hónapja ott működő orvosokkal töltenék be az üres helyeket.⁴³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

38.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát egészségvédelmi intézményeknél megüresedett orvosi és segédszemélyzeti állások ideiglenes betöltése tárgyában.

⁴¹ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 60. napirendi pontját.

⁴² Dr. Gálócsy Györgyre vonatkozó további adatot nem találtunk. Lásd még az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 64. napirendi pontját.

⁴³ A javaslat alapján összesen ötvenhét községi, illetőleg kórorvos kinevezésére került sor. Az előterjesztés a jelöltek életrajzi adatait is tartalmazza.

4. 1947. június 19.

[Ries] Igazságügyminiszter: A szakszervezet nem kapta meg, s azt kéri általa, vétessék le a minisztertanács napirendjéről.

[Molnár] Népjóléti miniszter: Akkor elvben kéri csak elfogadni és a szakszervezet észrevételeit figyelembe fogja venni.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta azzal, hogy amennyiben utólag észrevétel lenne, újból minisztertanács elé terjesztendő.⁴⁴

39.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti 8385/1947. sz. javaslatát Papp Kálmán és társai kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a társmiszterek három napon belül észrevételeket tehetnek.⁴⁵

40.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti a 65 950/1947. számú javaslatát a hadifoglyok részére élelmiszer kiszállításának engedélyezése iránt.⁴⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴⁴ A népjóléti miniszter 193 691/1947/VII. sz. előterjesztésének jóváhagyása alapján negyven tanácsadó orvosnak a zöldkeresztes egészségvédelmi szolgálatnál, három orvosnak a székesfővárosi Anya- és Csecsemővédő Intézetnél, hét egészségügyi védőnőnek különböző községeknél, kilenc orvosnak és három asszisztensnőnek különböző községek tüdőbeteg gondozó intézeteinél, két orvosnak és egy asszisztensnőnek különböző városok nemibeteg gondozó intézeteinél és öt egészségőr különböző községekben való alkalmazására nyílt lehetőség.

⁴⁵ Az előterjesztés alapján a Népjóléti Minisztérium állományába harminchét ideiglenes minőségű számtiszt kinevezésére került sor. Az előterjesztés életrajzi adatokat is tartalmaz.

⁴⁶ A népjóléti miniszter előterjesztésében a minisztertanács hozzájárulását kérte ahhoz, hogy a máramaroszi és a foksani gyűjtőtáborokban lévő magyar hadifoglyok élelmezéséhez szükséges élelmiszereket az említett táborokba Biharkeresztesen, illetve Záhonyon, esetleg Érmihályfalván keresztül kiszállíthassa. A Szovjetunió kormányának közlésére hivatkozva jelezte, hogy 100 000 hadifogoly 15 napi élelmezésére milyen fajtájú és mennyiségű élelmiszerrre van szükség (694 tonna liszt, 232 tonna hús, 36 tonna makaróni, 103 tonna zsír, 104 tonna vaj, 47 tonna cukor, 780 tonna burgonya, 150 tonna hüvelyes, 45 tonna só, 1301 tonna főzelék, 6 tonna sűrített gyümölcs, 1,5 tonna tea, 0,4 tonna bors, 0,30 tonna mustár, 3 tonna ecet, 9 tonna paradicsom, 3 tonna burgonyaliszt, 32 tonna tojás, 30 000 liter bor, 0,3 tonna paprika, 3 tonna szárított hagyma, 37,5 tonna dohány, 500 000 doboz gyufa, 500 000 ív cigarettapapír szerepelt a felsorolásban). A Szovjetunió kormányának igénye alapján a felsorolt élelmiszerek 2/3-át tíz napon belül kellett a két gyűjtőtáborba leszállítani, mert havonta mintegy 30 000 hadifogoly hazaszállítását tervezte és a megfelelő mennyiségű élelmiszerkészletet tartalékként kívánta az egyes gyűjtőtáborokban tárolni. A népjóléti miniszter előterjesztésében utalt arra, hogy e szerint a hadifoglyok élelmezéséről a máramaroszi, illetve a foksani gyűjtőtáborokban, továbbá innen útközben a debreceni átadó-átvevő táborig, átlag 15 napon át tárcájának kell gondoskodnia, holott a hadifogságból hazatértek gondozásának szabályozásáról szóló 9010/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. augusztus 24.) semmiféle előírást nem tartalmazott arra nézve, hogy a magyar kormánynak milyen feladatai lennének az átadás-átvételt megelőzően a hadifoglyok ellátását illetően.

41.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. és 2. sorszám alatt szereplő előterjesztéseit leveszi a napirendről.⁴⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[42.] 43.⁴⁸

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a gyógy- és üdülőhelyeken fekvő lakóházak, penziók és szállodák helyreállításának meggyorsítása tárgyában. A pénzügyminiszter már hozzájárult azzal a módosítással, hogy az 5. §-ban említett kisajátítások lakóterülete 200 m²-nél nagyobb lehet. [sic!]

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Kozsér Nándor államtitkár]: Idegenforgalmi osztályának is vannak észrevételei a javaslattal szemben. Kéri összeegyeztetni azokat.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ez csak egy elvi tárgyú téma, a szakszervezet hajlandó helyreállításokat eszközölni a kisajátított házakon. Az észrevételeket különben írásban kéri közölni és elvben elfogadni kéri.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta, a vitás pontokban a Pénzügyminisztérium és az Építésügyi Minisztérium megegyezésétől függően, a kereskedelem- és szövetkezetügyi, valamint a belügyminiszter és igazságügyminiszter észrevételei figyelembe veendők.⁴⁹

⁴⁷ Az építési és közmunkaügyi miniszter előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt az Országos Házépítő Rt. létesítésére, 2. sorszám alatt az építőipari munkák teljesítménybérrendszerben való végzésére vonatkozó előterjesztés van feltüntetve. Az Országos Házépítő Rt. létesítésére vonatkozó rendelettervezet megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Lásd továbbá az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 109. napirendi pontját. Megtalálható a jegyzőkönyv mellett az építési- és közmunkaügyi miniszter 2116/1947. sz., az építőipari munkák teljesítménybérrendszerben, azaz normában végzéséről szóló előterjesztése is, továbbá az ezzel kapcsolatban rendelettervezet és a Közlekedésügyi Minisztériumnak 8828/1947. Eln. T sz., a rendelet kiegészítésére vonatkozó javaslatait tartalmazó, s az építési- és közmunkaügyi miniszterhez intézett levelének másolata. A Gazdasági Főtanács az ezt megelőző napon foglalkozott a rendelettel. s hozzájárult ahhoz, hogy azt az építési és közmunkaügyi miniszter saját hatáskörében kiadja. (MOL XIX-A-10, 17. d. 1947. június 18. 6. napirendi pont.) Lásd a 2600/1947. ÉKM sz. rendeletet (MKRT 1947. június 26.)

⁴⁸ Itt egykorúlag elvették a számozást, ezt szögletes zárójelbe tett sorszámokkal korrigáltuk.

⁴⁹ Az építési- és közmunkaügyi miniszter ügyszám, aláírás és keltezés nélküli előterjesztésében arra tett javaslatot, hogy mindazok a gyógy- és üdülőhelyeken lévő lakóházak, penziók és szállodák, amelyek helyreállításáról 1947. augusztus 31-éig a tulajdonosuk vagy bérlőjük nem gondoskodott, igénybevehetőek legyenek a népüdültetés intézményes előmozdítása céljából. Az igénybevételt a népjóléti miniszter által kijelölt jogi személy és az ingatlanl a magánjog szabályai szerint rendelkezni jogosult személy közötti kényszerbérleti jogviszony létrehozása útján javasolta megoldani. A kijelölt jogi személyt a tulajdonos akaratától függetlenül javasolta jogosítani és egyben kötelezni az ingatlan helyreállítására. A kisemberek érdekeire tekintettel a rendelettervezet csak a 100 négyzetméternél nagyobb lakóterületű villák igénybevételét írta elő. A

4. 1947. június 19.

[43.] 44.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Mint ismeretes, a MÉMOSZ szerződést kötött Jugoszláviával építőmunkások kiküldésére. Az egyezmény aláírására ő kapott megbízást. Különböző pontokban kételyei vannak, mely[ek]ben a minisztertanács állásfoglalását kéri.

[Ries] *Igazságügyminiszter* ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy a társmiszterek nemzetközi szerződéseket kötnek anélkül, hogy őt és nemzetközi osztályát megkérdeznék. Minisztériumának azért van nemzetközi osztálya, hogy az ilyen tárgyalásoknál részt vegyen. Ez a szerződés hiányos, ellentmondó, melyből később igen nagy bonyodalmak származhatnak. Kéri leszögezni a jegyzőkönyvben, hogy kivéve a kereskedelmi szerződéseket, valamennyi nemzetközi szerződésnél kéri nemzetközi osztályának bevonását.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Az egyezményt le fogja tárgyalni az Igazságügyminisztériummal.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette és kimondotta, hogy kivéve a kereskedelmi egyezményeket, valamennyi nemzetközi egyezmény megszövegezésénél az Igazságügyminisztérium bevonandó.⁵⁰

pénzügyminiszter ennek az alsó határnak 200 négyzetméterre való felemelését javasolta, de ezt a rendelet szövegének véglegesítésénél nem vették figyelembe. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint a Belügyminisztérium 13 282/1947./II./1. sz., az építés és közmunkaügyi miniszterhez intézett s a tervezet következetlenségeire rámutató hozzászólása. A belügyminiszter javaslatainak érvényesítésével jelent meg a 8200/1947. Korm. sz. rendelet a MKRT 1947. július 11-i számában.

⁵⁰ Előzményéről lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját. Az Építési és Közmun-
kaügyi Minisztérium e tárgyban kelt 1947. június 18-ai előterjesztése nincs a jegyzőkönyv mellett. A 2389/1947. sz. előterjesztésnek a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium iratai között található példányából megállapítható, hogy a szerződés hiányosságait maga az Építésügyi és Közmun-
kaügyi Minisztérium is jól látta. Elsősorban munkajogi vonatkozásban kérte tisztázni az idény befe-
jezésének időpontját, továbbá az Országos Társadalombiztosító Intézetnek a jugoszláviai munka
időtartama alatt fizetendő biztosítási járulék mértékét, nehogy a munkásoknak ez a külföldön
töltött ideje várományukból kiessék és hogy az itthonmaradt családtagok betegségi ellátása bizto-
sítva legyen. A szerződéssel kapcsolatos jogviták rendezése céljából szükségesnek tartotta egy
paritáson magyar-jugoszláv döntőbírótság életrehívását. gazdasági szempontból rendezendőnek
jelezte a családtagok egészére kikötött 50%-os keresetátutalás kérdését, mivel az ebből keletkezett
jelentős dinárköveteléseket — mint állította — „a jugoszláv árupiac helyzete folytán” árubeszer-
zésre felhasználni nem lehetett. A keresetnek ezt a Magyarországra átutalandó 50%-át 12–15
millió forintba tette, amelynek államközi elszámolására lehetőségként vetette fel a jóvátételbe
való beszámítását. ezért a szerződést bizonyos transzferrendelkezőkkel kívánta kiegészíteni.
szükségesnek jelezte azt is, hogy az ügyben államközi megállapodás jöjjön létre, mivel, — mint
hangsúlyozta — magyar munkások tömeges külföldi munkavállalása nem lehet csak egy érdek-
képviselési szerv megállapodásának tárgya. Jelezte végül, hogy a Gazdasági Főtanács elé vitte a
kérdést, amely minden tekintetben egyetértett az előterjesztésben foglaltakkal. (MOL. XIX-I-1-s
1947-12.t.-4753)

[44.] 45.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Franc Károly MÁV felügyelő Romániába való kiküldetése tárgyában.⁵¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[45.] 46.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Seres Tibor miniszteri osztálytanácsos Belgiumba való kiküldetése tárgyában.⁵²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[46.] 47.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát az 1947. június 9-én Prágában aláírt magyar-csehszlovák légi-forgalmi megegyezés tárgyában.⁵³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[47.] 48.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát özv. Várady Aladárné [, egy] ny. postafőfelügyelő özvegyének kegydíja tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵¹ A közlekedésügyi miniszter 8688/1947./Eln. sz. előterjesztése szerint a hadifogyó-szállítványok vasúti szempontból való irányítása tette szükségessé a 20 napra tervezett kiküldetést.

⁵² A közlekedésügyi miniszter 8752/1947./Eln. sz. előterjesztésében Seres Tibor miniszteri osztálytanácsosnak a Federation Internationale de l'Automobile (Nemzetközi Gépjármű Szövetség) 1947. június 28-ától július 2-ig terjedő időben Brüsszelben tartandó rendkívüli közgyűlésére való kiküldését javasolta. Megemlítette, hogy a közgyűlésen, valamint a szövetség nemzetközi idegenforgalmi bizottságának és a nemzetközi közlekedési és vámbizottság ezt megelőzően tartandó ülésein számos, az ország gazdasági érdekeit érintő kérdéstről lesz szó s feltétlenül kívánatosnak jelezte, hogy ezeken a magyar közúti közlekedési hatóságok képviselője is részt vegyen. Seres Tibor (1913-?) Brnben végzett, a technikai főiskolán. Gyárvezetőként működött, többek közt a Hazai Fésűsfonónál. 1945-től a Közlekedésügyi Minisztérium munkatársa, a gépjármű főosztály vezetője.

⁵³ A közlekedésügyi miniszter 25 098/1947./III. sz. előterjesztése szerint a légiforgalmi egyezmény megkötésére irányuló tárgyalásokat az 1946. december 20-án tartott minisztertanácsi ülés (156. sz. jegyzőkönyv 72. napirendi pontja) engedélye alapján folytatták le. Az egyezményt a román-magyar hasonló megegyezés mintájára készítették el. A megegyezés a Budapest-Bratislava-Prága légivonal rendszeres üzemeltetésére vonatkozott, ennek alapján kötött egymással vállalati szerződést a MASZOVLET és a Československé Aeroline. Az előterjesztés mellékletét képezte az aláírási jegyzőkönyv, a megegyezés és ennek függeléke, azaz ezek magyar nyelvű fordítása. A függelék szerint mindkét fél jogosulttá vált utasokat, postát és árukat felvenni és kirakni a nemzetközi forgalomban a Budapest-Bratislava-Prága útvonalon és vissza, de a csehszlovák felet ezen túl megillette a „transitjog és nem kereskedelmi leszállások” is. Az előterjesztés és mellékletei az eredetiben az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv előterjesztései között találhatók.

4. 1947. június 19.

[48.] 49.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőként Varga Lajos államtitkár] előterjeszti 8472/1947. számú javaslatát a jelenleg Moszkvában tárgyaló vasúti bizottság részére napidíj további folyósítása tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[49.] 50.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőként Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Jordán Imre MÁV főfelügyelő részére romániai tárgyalásai kapcsán napidíj és rendkívüli kiadásai fedezésére 250 dollár kiutalása tárgyában.⁵⁵

Minisztertanács a Romániában tárgyaló Jordán Imre MÁV főfelügyelő részére kettőszázötven dollár kiutalását engedélyezte.

[50.] 51.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőként Varga Lajos államtitkár] előterjeszti 9132/1947. sz. javaslatát dr. Járfalvi Ottó MÁV titkárnak Belgrádba való kiküldetése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőként Kemény György államtitkár] kéri kimutatni, hogy mennyi időre terjed a kiküldetés.⁵⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[51.] 52.

Pénzügyminiszter [képviselőként Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Pénzügyintézet Központjára vonatkozó jogszabályoknak és a Pénzügyintézet Központ alapszabályainak módosítása tárgyában.⁵⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁵⁴ A magyar-szovjet vasúti egyezmények befejező tárgyalására Moszkvába kiküldött négy tagú bizottság részére, a tárgyalások elhúzódása miatt szükségessé vált pótlólagos napidíjak engedélyezéséről volt szó. Előzményét illetően lásd a 148. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját. Lásd továbbá a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját.

⁵⁵ A közlekedésügyi miniszter 8646/1947./Eln. sz. előterjesztése szerint Jordán Imre főfelügyelő a MÁV Romániában lévő gördülőanyagának visszaszerzése ügyében folytatott tárgyalásokat; kinttartózkodásának hatvan nappal való meghosszabbítása vált szükségessé. Ezért részére napidíj címén 180, utólag elszámolandó rendkívüli kiadásokra 250 dollár felhasználásának engedélyezését kérte.

⁵⁶ Az előterjesztés szerint a Belgrádban folyt magyar-jugoszláv kereskedelmi tárgyalásokon közlekedésügyi szakértő részvétele vált szükségessé. Ezért került sor nevezett 10 napos kiküldetésére; e célra 10 000 dinár felhasználása vált szükségessé.

⁵⁷ A pénzügyminiszter 82 860/1947./IVa. sz. előterjesztése – utalással arra, hogy a Pénzügyintézet Központ alapszabályainak módosításáról, illetve kiegészítéséről szóló 6200/1945. ME sz. rendeletnek (MK 1945. augusztus 19.) az igazgatósággal, a választmánnyal és a felügyelőbizottsággal kapcsolatos ideiglenes rendelkezései jól beváltak, másrészt mivel még mindig hiányzott az a

4. 1947. június 19.

[52.] 53.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmazása tárgyában.

[Bán] Iparügyi miniszter: Tökéletesen lehetetlenné teszi a rendelet az iparban szükséges továbbfejlesztéseket.

[Dinnyés] Miniszterelnök: Úgy látja, hogy más miniszternek is van észrevétele. Ezért kéri levenni a napirendről.

[Rajk] Belügyminiszter: Egy szempontot kénytelen felhozni. Alapelvnek azt javasolja, hogy a Pénzügyminisztériumhoz csak olyan ügydarabokat kelljen átküldeni, amely új állásnak a felvételével van összefüggésben. [sic!] Azon belül ne kelljen előzetesen a Pénzügyminisztériumhoz küldeni, csak egyenesen minisztertanácsba hozni. A pénzügyminiszter itt is megtehetné észrevételeit, és ez rendkívül leegyszerűsítene az adminisztrációt.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Ez egy nagyon meggondolandó egyszerűsítés lenne. Arra kéri a minisztertanácsot, ne határozzon most ebben a kérdésben, hanem adjon számára kétheti időt, hogy erre nézve megfelelő javaslatot dolgozhasson ki.

Rákosi Mátyás államminiszter: Jó volna sürgősen megcsinálni ezt a javaslatot, mert a Pénzügyminisztériumon belül az utolsó két és fél év óta nagy szabotálás folyik.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: A pénzügyminiszter javaslatát Gazdasági Főtanács elé kell hozni s ki fogják dolgozni, hogy egyszer s mindenkorra vége legyen a lassú adminisztrációnak és az akadékoskodásoknak.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁵⁸

[53.] 54.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A kapott felhatalmazás⁵⁹ alapján tárgyalásokat folytatott Moszkvában a magyarországi személyi bázis, amely az eredeti állapotok helyreállítását lehetővé tették volna – javasolta, hogy az intézőbizottsági és a felügyelőbizottsági ügykör gyakorlásával megbízott személynek az intézményét továbbra is tartsák fenn addig, amíg az 1947. évi december 31. napjáról készített mérleget megállapító közgyűlés új igazgatóságot és választmányt, illetőleg felügyelőbizottságot nem választ. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 7600/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. június 21.

⁵⁸ Előzményéről lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 49. napirendi pontját. A Pénzügyminisztérium 6474/1947. sz. előterjesztése az új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmazása tárgyában kiadott 8100/1946. ME sz. rendeletnek (MK 1946. július 17.) más, újabban megjelent rendeletekkel való összhangba hozását, javított kiadását – és az eredeti rendelet hatályon kívül helyezését célozta. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, amely kiadására azonban nem került sor ekkor. Lásd még az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

⁵⁹ A kormány a következő felhatalmazást adta Nyárádi Miklós pénzügyminiszternek: „A Magyar Köztársaság kormánya nevében felhatalmazom Miniszter Urat, hogy a Szovjetunió kor-

4. 1947. június 19.

német vagyonnak a Szovjetunió részére való átadása tárgyában. Mindeneke-
lőtt szeretne rámutatni arra, hogy a tárgyalások kezdetén egy hosszas vita
alakult ki előbb a napirend, majd a magyar kormánytól kapott felhatalmazás
felett. A felhatalmazás ugyanis úgy szólott, hogy a kormány előzetes felhatal-
mazása nélkül nem áll módjában az elfogadott jegyzőkönyveket aláírni. Ezt az
álláspontot később a szovjet kormány honorálta és azt a kérelmet terjesztette
elő, hogy mindazon jegyzőkönyveket, amelyek a tárgyalások lefolytatása alatt
felvették, hozza haza és kérje a felhatalmazást azok aláírására. Öneki az volt
a véleménye, hogy mindaddig, míg a végső összeget nem ismeri, a hátralévő
tételekre nem tud kötelezettséget vállalni. A szovjet kormány ennek dacára
ragaszkodott a már letárgyalt anyag aláírásához. Végül is kénytelen volt bele-
menni, hogy ezeket a jegyzőkönyveket kormánya elé terjessze s a végleges
összeg ismerése előtt aláírja. A szovjet kormány eddig 13 jegyzőkönyvet készí-
tett, mindössze 7-nél van abban a helyzetben, hogy kisebb-nagyobb változtatá-
sok után aláírhatta. Meg kell mondania, hogy a tárgyalások két részre
oszlának. Az első része a szovjet-magyar vállalatok bevételeinek rendeltetéseiről
szól, a második rész pedig a potsdami egyezmény kérdése.⁶⁰ A magyar
vállalatokkal szemben jelentkező követelések és azok kiegyenlítése képezte az
első tárgyalások anyagát. Eddig az első részben történt bizonyos előrehaladás.
Úgy látja, hogy az az információ, hogy a tárgyalásoknak egy bizonyos részében
már a korábbi tárgyalásokon megegyezés történt, sajnos nem áll.⁶¹ Itt olyan

mányával tárgyalásokat folytasson mindazokról a kérdésekről, amelyek a Potsdami Egyezmény-
nek, illetőleg a békeszerződés 28. cikkének végrehajtásával kapcsolatban a Szovjetunió kormánya
és a Magyar Népköztársaság kormánya között felmerültek, továbbá amelyeket a magyarországi
szovjet vállalatok és a szovjet-magyar vegyes vállalatok ügyében a Szovjetunió kormánya felvet.
Végül felhatalmazom, hogy a Szovjetunió kormánya előtt esetleg egyéb pénzügyi és gazdasági vonat-
kozású kérdéseket is felvessen. A jelen felhatalmazás a magyar kormányra kötelező erejű nyilatkozato-
k megételére, megállapodások létesítésére és szerződések megkötésére is kiterjed, attól
feltételeztem, hogy a tervezett megállapodáshoz a magyar kormány előzetes hozzájárulását adja.
Budapest, 1947. május 17. (MOL XIX-A-1-j 1947-III.-6241) A meghatalmazást Rákosi kiadmányozta.

⁶⁰ A potsdami egyezményről lásd e kötet bevezető tanulmányának 200. sz. jegyzetét.

⁶¹ Előzményét illetően lásd a 147. sz. jegyzőkönyv 2., a 149. sz. jegyzőkönyv 60., a 156. sz.
jegyzőkönyv 3. a 157. sz. jegyzőkönyv 20., a 161. sz. jegyzőkönyv 121., a 176. sz. jegyzőkönyv 69.
napirendi pontját. Rácz Jenő korábbi pénzügyminiszter április 10-én kelt levelében összefoglaló-
an tájékoztatta utódát, Nyárádi Miklóst a folyamatban lévő szovjet-magyar pénzügyi tárgyalások
előzményeiről. „A jelenleg folyó vegyesbizottsági tárgyalásokat — írta — tulajdonképpen a ma-
gyar kormány kezdeményezte. Az első tárgyalás Szviridov altábornagy úrral folyt le és azon
magyar részről a miniszterelnök úr, a miniszterelnök helyettes urak, a pénzügyminiszter, az
iparügyi miniszter, a közellátásügyi miniszter, a Jóváételi Hivatal vezetője és a Gazdasági Főta-
nács főtitkára vettek részt. E tárgyaláson magyar részről világosan kifejezésre juttattuk, hogy
célunk a magyar államháztartás nyomasztó terheinek enyhítése a Szovjetunió által követelt
különféle szolgáltatásokkal kapcsolatban. Így elsősorban a jóváételi árak revíziójára, a megszállási
költségek enyhítésére és a potsdami egyezmény alapján a Szovjetunió részéről támasztott
követelések méltányos megállapítására gondoltunk. Csupán másodlagosan kerültek a tárgysoro-
zatra Szviridov altábornagy úr kezdeményezésére a Szovjetuniót érdeklő különféle pontok. Az

mélyreható ellentétek vannak az úgynevezett megegyezett kérdéseknél is, hogy minden egyes kérdésre nézve külön megállapodást kell még kötni. Pl. az

altábornagy úr és a miniszterelnök úr abban állapodtak meg, hogy az összes felmerült kérdéseket egy albizottság tárgyalja, amelynek tagjai magyar részről az iparügyi és a pénzügyminiszter, szovjet részről pedig a Moszkvából e célra ideérkező kiküldöttek és az itteni szovjet hatóságok képviselői. Ennek a megállapodásnak az alapján kezdődtek meg a tárgyalások Merkulov tábornok úrral és delegációjával. E tárgyalások azonban olyan irányt vettek, hogy kizárólag a Szovjetuniót érdeklő pontok maradtak előtérben, míg a jóvátételi árak revíziója, valamint a megszállási költségek csökkentése tekintetében Merkulov tábornok úr kijelentette, hogy ezek megbeszélésére nincs felhatalmazása. Ilyenformán a tárgyalások jelenlegi anyaga kizárólag a magyar államra és nemzetgazdaságra terhes megállapodásokat foglal magában, míg ugyanakkor kimaradtak azok a pontok, amelyekről terheink enyhítését remélhettük volna. Az azóta eltelt három hónap alatt is változatlanul kedvezőtlen árak mellett történik a magyar jóvátételi szállítások beszámítása, s mint bizonyára előttem is ismeretes, ezek között az árak között vannak olyanok, amelyek semmiféle tárgyilagosságot nem bírnak ki. Úgyszintén — Szviridov altábornagy úrnak azon határozott ígérete ellenére, amely szerint januártól kezdve a megszálló hadsereg és a SZEB együttes költségei havi 26 millió forintnál többet nem fognak kitenni — az e címen felszámított költségek havonta 40 és 45 millió forint között mozogtak. Ez a kérdés különösen fontossá vált azóta, amióta tudjuk, hogy a békeszerződés ratifikálása július vége előtt és ilyenformán a vörös hadsereg kivonulása október vége előtt nem várható. Kell, hogy figyelmeztesselek arra is, hogy ugyanakkor egy másik vonalon is jelentkeznek a Szovjetunió részéről követelések. Így Puskin követ úrnak 1947. március hó 26-án a miniszterelnök úrhoz intézett jegyzéke szerint a Szovjetunió kéri megtéríteni azt a kölcsönt, amelyet a Szovjetunió kormánya a magyar kormánynak magyar pengőbankjegyekben 850 millió pengő összegben az 1945. év elején folyósított. Ennek fejében 3 035 700 megtérítést kívánja Puskin követ úr. Nem kívánatos, hogy ez a kérdés kimaradjon a Merkulov tábornok úrral folytatott tárgyalás anyagából. Ezzel kapcsolatban azonban arra is fel kell hívnom figyelmedet, hogy ez a követelés milyen körülmények között merült fel első alkalommal a Szovjetunió részéről. Amikor a miniszterelnök úr részvételével folytatott fent említett tárgyalás alkalmával, mint pénzügyminiszter felhoztam azt, hogy a Szovjetunió tartozik Magyarországnak mintegy 11 millió dollárral azon a címen, hogy az Egyesült Izzó gépi berendezéseit elszállította, anélkül, hogy e berendezések akár a jóvátételbe beszámítottak volna, akár pedig hadiszármánynak minősítették volna: erre a bejelentésemre Szviridov altábornagy úr azzal replikázott, hogy amennyiben én felhozom ezt a követelést, akkor ő is felhozza a) a Szovjetunió által a magyar kormány részére pengőbankjegyekben folyósított kölcsönnek, b) a Szovjetunió által felszerelt két magyar hadosztály felszerelési költségeinek a kérdését.

Amikor én erre Szviridov altábornagy úrnak azzal válaszoltam, hogy végeredményben magyar pengőbankjegyekről és magyar hadfelszerelési cikkekről van szó, erre azt közölte, hogy ezeket a bankjegyeket és ezeket a felszerelési tárgyakat a Szovjetunió hadiszármánnyként tette magáévá és ilyenformán azok visszabocsátása a magyar kormány részére, kölcsönnek tekintendő. Mindezekre azért kívántam a figyelmedet felhívni, mert nézetem szerint kívánatos volna a jelenleg folyó tárgyalásoknak ezekre a kérdésekre való kiterjesztése is. A jelenlegi helyzetünkben ugyanis nem engedhető meg, hogy csupán a magyar államra terhes kérdéseket tárgyaljunk és ugyanakkor elhanyagoljuk a számunkra előnyt jelentő kérdéseknek a tárgyalását." (MOL XIX-J-1-j SzU TÜK IV-526-5. 285-288. pp. - 28. d.) Levelében hangsúlyozta Rácz Jenő, hogy az egyes kérdésekről készített jegyzőkönyvtervezetek alaposan átnézendők és kiegészítendők. Rácz Jenő (1907-1981) kiszagdapárti politikus. 1934-től a Külkereskedelmi Hivatalnál, 1939-től a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumban, 1944-től a Földművelésügyi Minisztériumban dolgozott. 1946. augusztus 26-ától 1947. április 9-éig pénzügyminiszter, 1947. február 12-étől 1947. március 14-éig ideiglenes jelleggel építési és közmunkaügyi miniszter is volt egyben. Merkulov, Vsevolod M. a Külföldi Szovjet Tulajdonok Főigazgatóságának vezetője. Lásd továbbá e kötet [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 1-13., valamint a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 2-14. napirendi pontját.

4. 1947. június 19.

osztalék-transzfer kérdésében, amit csak az 1947. évre jegyeztünk, ők a teljes 1946. évit is kéri. Továbbá, vitás volt a kártérítés a MESZHART-nál is. Az oroszok ragaszkodtak a teljes kártérítéshez. Ennek dacára a MESZHART kártérítési feltételeit nem tudja elfogadni és kéri, hogy újból vegyük tárgyalás alá, hozzuk Gazdasági Főtanács elé.⁶² Mindazokban a kérdésekben, amelyeknél úgy gondolták, hogy már megegyezés jött létre, teljesen különböző álláspontok alakultak ki. Ettől eltekintve a tárgyalások kedvező atmoszférában folytak és sikerült többé-kevésbé nagyjából megállapodásra jutni. Az egyes jegyzőkönyvek áttanulmányozása hosszabb időt igényel és nem óhajtja a minisztertanács türelmét most igénybe venni, hanem az Igazságügy- és [az] Iparügyi Minisztériummal történt megállapodás alapján azt a javaslatot teszi, hogy a Gazdasági Főtanács ülését szerda helyett kedden tartsák s ezen a delegáció tagjainak előzetesen kiküldendő jegyzőkönyv-tervezeteket fogja előterjeszteni.⁶³ A minisztertanácstól elvben kér felhatalmazást az aláírásra, de egyben kéri, hogy tekintettel a felmerülő problémákra, a Gazdasági Főtanácson az igazságügyminiszter is jelen lehessen, vagy pedig nemzetközi jogi szakértője.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Mivel igen nagy horderejű kérdéstről van szó, rendkívüli minisztertanács tartását javasolja, kedden reggel 9 órára, melyre a miniszterek szakértőiket is magukkal hozhatják.⁶⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[54.] 55.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a kisebb szövetkezeti szervek hiteligényeinek kielégítése céljából újabb állami kezességvállalási keret engedélyezése tárgyában.⁶⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁶² A MESZHART, azaz a Magyar-Szovjet Hajózási Rt. 1946-ban, a korábban működött hajózási vállalatok, így elsősorban a Magyar Folyami és Tengerhajózási Rt., valamint a német érdekeltségű Duna Gőzhajózási Társaság (DGT) magyarországi szénbányái, és más német vállalatok hajóegységeinek bevonásával alakult. 1955-ben, a MAHART létrehozásakor felszámolták. A Gazdasági Főtanács ülésein nem tűzték napirendre a vállalattal kapcsolatos kártérítés kérdését. A MESZHART veszteségeinek megtérítéséről lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 7. és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját.

⁶³ A moszkvai tárgyalásoknak ebben a fázisában nem foglalkozott a Gazdasági Főtanács a jegyzőkönyvtervezetekkel. Csak szeptember elején tűzte napirendre a még akkor is vitás kérdéseket. Lásd a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. napirendi pontját és mellékletét.

⁶⁴ Lásd az 1947. június 27-én tartott rendkívüli minisztertanács ülés jegyzőkönyvét ([6.] 186. sz. jegyzőkönyv), a kérdéstről a július 4-én ([8.] 188. jegyzőkönyv) és a július 15-én [10.] 190. jegyzőkönyv) tartott üléseken további tárgyalásokat folytattak.

⁶⁵ A Pénzügyminisztérium 82 276/1947/IVa. sz. előterjesztésében beszámolt az 1946. december 30-i minisztertanács ülésen (157. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontja) a kisebb szövetkezeti szervek hiteligényeinek kielégítés kapcsán engedélyezett 10 millió forintos állami szavatossági

[55.] 56.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Magyar Waggon és Gépgyár Rt. által végzendő vagonjavítási munkálatokra a francia vasutak részéről folyósítandó 20 millió frank összegű előleggel kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.⁶⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[56.] 57.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a 2 millió forint összegű traktorjavítási hitelakcióval kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[57.] 58.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát az állami tankönyvkiadás 1,5 millió forint összegű forgótöke szükségletének kielégítésével kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[58.] 59.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát az állami mezőgazdasági birtokok 1,5 millió forint összegű forgótöke szükségletének kielégítésével kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[59.] 60.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a gazdák mezőgazdasági gépellátására szolgáló elfogadványhitellel kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.⁶⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

keret igénybevételeéről, felsorolva a hiteleket igénybevevő szövetkezeteket. Egyben újabb 10 millió forintos szavatosságvállalási keret engedélyezését kérte.

⁶⁶ A Pénzügyminisztérium 82 850/1947./IVa. sz. előterjesztése szerint a Magyar Waggon- és Gépgyár Rt. a francia vasúttársaság Magyarország területén lévő mintegy 12 000 darab vasúti kocsijának helyreállítása ügyében folytatott tárgyalásokat. A 12 millió forint értékű helyreállítási munkához a francia társaság kész volt 20 millió frank (2 millió forint) értékű anyagbeszerzési előleget nyújtani, abban az esetben, ha erre az összegre valamely bank, vagy a magyar kincstár készfizető kezességet vállal. Tekintettel arra, hogy a bankgarancia súlyos terhet jelentett volna a vállalatnak és az elérendő hasznát csökkentette volna, továbbá mert a munka elvállalását nemzetgazdasági szempontból előnyösnek találta, kérte a minisztérium, hogy a kincstár képviseletében jutalékmentesen készfizető kezességet vállalhasson.

⁶⁷ A Pénzügyminisztérium 82 390/1947./IVa. sz. előterjesztése utalt arra, hogy a Gazdasági Főtanács 1947. január 21-én hozzájárult ahhoz, hogy a gazdáknak a tavaszi talajműveléshez szükséges mezőgazdasági gépekkel és szerszámokkal történő ellátása érdekében egyelőre 2 millió forint összegű visszleszámitási hitelt folyósítsanak. Rámutatott arra, hogy mivel az úgazdák földjei még nem voltak nevékre telekkönyvezve, szerszámgép-hitelben csak állami kezességvállalás

4. 1947. június 19.

[60.] 61.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap részére 16 millió forint előleg engedélyezése tárgyában.⁶⁸

Minisztertanács a Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap részére tizenhat millió forint előleget engedélyezett.

[61.] 62.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a pénzügyi altisztek egyesített létszámában megüresedett állások betöltése tárgyában.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[62.] 63.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Pénzügyintézeti Központnál Hegedűs Edith alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[63.] 64.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 2444/1947. sz. javaslatát Szóts István ny. gazdasági főigazgató szerződéses al-

lás mellett részeshülhetek. Erre való figyelemmel az ő szerszámgép-hitelekért a hitelakció lebonyolításában résztvevő pénzügyintézetek felé — bizonyos keret erejéig — a minisztérium elvállalta az állami készfizető kezességét. Ennek tudomásulvételét kérte, illetve felhatalmazást arra, hogy amennyiben a Gazdasági Főtanács, illetőleg a Tárcaközi Hitelvéleményező Bizottság további ilyen célú hiteleket szavazna meg, úgy az újjazdák részére jutó újabb hitelekkel kapcsolatban is hasonlóan járhasson el. A Tárcaközi Hitelvéleményező Bizottság tulajdonképpen az 1931-ben létrehozott Országos Hitelügyi Tanács többszörösen átalakított utód szerve volt. Tagjai a tárcák, illetve a pénzügyintézetek képviselőiből kerültek ki, elnöke a Magyar Nemzeti Bank elnöke volt. 1948-ban megszüntették, jogutóda a Gazdasági Főtanács irányításával létrehozott Hitelvéleményező Tanács lett.

⁶⁸ A Pénzügyminisztérium 156 245/1947./XII. sz. előterjesztésében tulajdonképpen azt kérte, hogy az 1945. augusztus 27-én aláírt magyar-szovjet árucsereregymény, valamint az ezt kiegészítő pótegyezmény kontingensének terhére kiszállított árucikkek vételárának kifizetése céljából az 1947. június havi pénzgazdálkodási tervben a Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap részére beállított 16 millió forintot előirányzat nélküli kiadásként engedélyezze felhasználni a minisztertanács. Jelezte, hogy az összeget a szovjet exportban résztvevő egyes cégeknek az egyes tárcákkal folytatott tárgyalás alapján fogja kifizetni.

A Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alapot a 12 170/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. december 23.) hozták létre. A pénzügyminiszter kezelte. Az alapból egyes vállalatoknak megtéríthette azt a tényleges veszteséget, valamint a méltányos haszon alapul vételével azt az elmaradt nyereséget is, amely áruknak vámkülföldre szállítása vagy behozatala folytán keletkezett. 1948-ban megszüntették.

⁶⁹ A Pénzügyminisztérium 116 559/1947./XVI. sz. előterjesztése szerint tizennégy állás betöltésére került sor.

4. 1947. június 19.

kalmaztatása tárgyában. A múltkori minisztertanács napirendjéről lekerült, de úgy véli, hogy most már nincs akadálya az elfogadásnak.⁷⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[64.] 65.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 2736/1947. sz. előterjesztését a Slovanska Banka részéről történő hitelnyújtás tárgyában a magyar-csehszlovák lakosságcserevel kapcsolatban.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[65.] 66.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről.⁷²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁷⁰ Lásd a [3] 183. sz. jegyzőkönyv 57. napirendi pontját. A pénzügyminiszter 2444/1947. eln. A. sz. előterjesztése szerint Szóts Istvánra a minisztérium kezelésében lévő Nyugdíjjáruék Alap tulajdonát képező üdülőszállók újjáépítése, berendezése és üzembehelyezését célzó munkák mielőbbi befejezése miatt volt szüksége a tárcának. Hivatkozott arra, hogy nevezett 1928 óta a minisztérium valamennyi ilyen jellegű építkezésének tervezésében, kivitelezésében részt vett, így tapasztalatait nem nélkülözheték.

⁷¹ Az 1947. évi csehszlovák jóvátételi szállítás tervének tárgyalása során a Gazdasági Főtanács visszatért a kérdésre. Megállapította, „hogy a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény-nyel kapcsolatos áttelepítési költségek Magyarország számára olyan súlyos megterhelést jelentenek, hogy azoknak a jóvátételi kötelezettségek teljesítésével egyidőben eleget tenni nem tud.” Felszólította a kormányt, hogy ezt a körülményt közölje a csehszlovák féllel s kérje, „hogy az áttelepítés költségeire a Csehszlovákia területén maradt magyar vagyon terhére folyósítson előleget, vagy járuljon hozzá ahhoz, hogy a lakosságcsere céljára szükséges összegek a jóvátételi kötelezettségektől elvonhatók legyenek.” Egyben hozzájárult a Gazdasági Főtanács ahhoz, hogy a Csehszlovák Nemzeti Bank által az áttelepítés céljára nyújtott 10 millió korona kölcsönrel kapcsolatban, a csehszlovák jóvátételi keret terhére 150 000 jóvátételi dollárnak megfelelő forint utaltassék ki a lakosságcsere ügyében Magyarországon működő csehszlovák küldöttségnek. (MOL XIX-10, 18. d. 1947. július 2. 25. napirendi pont.) Lásd a 4/e. sz. mellékletet, továbbá a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 85. napirendi pontját.

⁷² Előzményét illetően lásd a 169. sz. jegyzőkönyv 5. és a 171. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját. Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt az elhagyott javak kezelésének újabb szabályozására vonatkozó rendelettervezet ügye szerepel. E mellett a borítólapon a következő — feltehetően a minisztertanács jegyzőjétől származó — megjegyzés olvasható: „Sürgős volna, mert az apparátus jelenlegi fenntartása rendkívül költséges. Egyidejűleg gondoskodni kellene a személyzet jogviszonyának megszüntetéséről.” Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságát a 727/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. március 31.) hozták létre, azzal a céllal, hogy a háborús körülmények, elhurcolások következtében gazdátlaná vált ipari és kereskedelmi vállalatok, földbirtokok, házak, lakások, ingóságok felügyeletéről, üzembentartásáról, illetve megőrzéséről gondoskodják. Később az 1948. évi XVIII. tc. intézkedett az elhagyott javak kérdésének rendezéséről. Az 1800/1948. Korm. sz. rendelet (MKRT 1948. február 14.) intézkedett a felszámolásáról. Megszüntetését a 8920/1948. Korm. sz. rendelet (MKRT 1948. augusztus 27.) mondta ki. Lásd még a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját és 35. sz. jegyzetét.

4. 1947. június 19.

[66.] 67.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti az igazoló eljárások tárgyában készült rendelettervezetet. Az igazoló eljárásokkal kapcsolatban nagy visszaélések történtek és szükségessé vált az 1140/1945. ME sz. rendelet⁷³ módosítása.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Az igazolási eljárásokkal kapcsolatban a Miniszterelnökségnek is volt ma egy bejelentése,⁷⁴ ezeket ki kell vizsgálni, összeegyeztetni, újra minisztertanács elé hozni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Az igazolóbizottság tagjai közül nem lehet kikapcsolni a népi szervezetet, pl. a Budapesti Nemzeti Bizottság hatáskörét teljesen kiveszi.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Nincsenek kikapcsolva a népi szervezetek, mert az igazolóbizottság tagjai között szerepelnek. Rengeteg panasz érkezett be az igazoló eljárásokkal kapcsolatban, ahol törvényellenesen működtek. 40 forintot szedtek s a pénz ki nem fizetése esetén megtagadták a határozat kiadását. A népi szervezetekre nézve nem jelent semmi sérelmet a rendelet kiadása, csak a valótlan bejelentéseket óhajtják felülvizsgálni és szelektálni. Ha egy új bejelentés érkezik és az valótlanak bizonyul, akkor nincs új igazolás.

Pongrácz Aladár államtitkár: Ez helyes, viszont nincs akadálya annak sem, hogy ebben a bizottságban a belügyminiszter kiküldöttje helyet foglaljon. Mert teljesen le van rontva az igazolóbizottságok komolysága és ezt korrigálni kell. Megállapította, hogy a bejelentések 70%-ban alaptalanok.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Nem a bizottság összetétele ellen van aggálya, hanem így nagyon egyoldalúan van a népi szervezet képviselve.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Eddig csak arról volt szó, hogy az igazságügyminiszter képviselője vesz részt. Amennyiben a belügyminiszter is részt kíván venni, akkor a többi tárcák is hasonló kívánalmakkal fognak előállni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Itt senkit jogsérelem nem fog érni, mert a régi igazolóbizottság rendelkezései érvényben maradnak.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Miután a kérdés nincs kitárgyalva, kéri a napirendről való levételét.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Leveszi előterjesztését a napirendről, de kéri a minisztertanács hozzájárulását a rendelet kihirdetésének meghosszabbítására és kéri felvenni a legközelebbi tárgysorozatra.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette, és a rendelet kihirdetése elhalasztásának meghosszabbításához hozzájárult.⁷⁵

⁷³ Elírás történt, mivel az 1140/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 1.) az Országos Közművelődési Tanácsról szól. A közalkalmazottak igazolásáról a 15/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. január 4.), illetve a kérdést újra szabályozó 1080/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 2.) intézkedett. Feltehetőleg ez utóbbira vonatkozott a hivatkozás.

⁷⁴ Lásd a jelen jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

⁷⁵ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 80., a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 25., majd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontját.

[67.] 68.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát Hajnal Ferenc c. miniszteri tanácsos miniszteri osztálytanácsosi kinevezése tárgyában.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ez a kinevezés olyan precedenst teremt, hogy nehezen lehetne a többi tisztviselőt visszatartani. A szakképesítés igen erős feltétele az ilyen pozíciók betöltésének. Hajnal eddig segédhivatali igazgató volt s csak bírói képesítéssel lehetne a VI. fizetési osztályba kinevezni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ezt az embert annyit sanyargatták, hogy így módon akarta rehabilitálni. Pénzügyminiszter az előterjesztéshez azzal járult hozzá, hogy a VI. fizetési osztály 3. fokozatába és nem az 1. fokozatába neveztessék ki.

Rákosi Máttyás államminiszter: Azzal járul hozzá, hogy ez nem képezhet precedenst.

Minisztertanács Hajnal Ferencnek a VI. fizetési osztály 3. fokozatába való kinevezéséhez hozzájárult.⁷⁶

[68.] 69.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Ruttkay László és társai csehszlovákiai kiküldetése tárgyában.

Rákosi Máttyás államminiszter: Török László kiküldetését kifogásolja, mert hiányozni fog.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Csak 2–3 hónapról van szó.⁷⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[69.] 70.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát Solymos László letartóztatási [intézeti] ezredes részére vezérőrnagyi cím adományozása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁷⁶ Az igazságügyminiszter 11 162/1947. sz. előterjesztése szerint Hajnal Ferenc (1899-?) 1916-tól kezdve dolgozott igazságügyi területen, 1937-től irodatiszti minőségben. 1944 májusában származása miatt nyugdíjazták, 1945 januárjában állásába visszahelyezték s az igazságügyi igazolóbizottság jegyzője lett. 1945 augusztusától volt az Igazságügyminisztérium segédhivatali főigazgatója. 1946. április 5-én megkapta a miniszteri tanácsosi címet. Ténylegesen fogalmazói munkát is végzett. A javaslat a miniszteri osztálytanácsosi kinevezéshez szükséges képesítési kellék, azaz a főiskolai végzettség és az egységes bírói és ügyvédi oklevél megszerzése alóli mentesítésére vonatkozott.

⁷⁷ Az igazságügyminiszter 39 876/1947.IV sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy Magyarországnak a szomszédos országokkal kölcsönösen ki kell cserélnie azt a bírósági, telekkönyvi, birtokrendezési, cég és ügyvédi kamarai iratanyagot, amely a másik állam területével kapcsolatos. Ebből a célból javasolta — a szükséghez képest esetleg több alkalommal — kiküldeni Csehszlovákiába dr. Ruttkay Lászlót, az Igazságügyminisztérium nemzetközi jogi osztályára beosztott kúriai bírót, dr. Trócsányi Lászlót, az Igazságügyminisztérium nemzetközi jogi osztályára beosztott ítéltáblai bírót és dr. Török Lászlót, az Igazságügyminisztérium telekkönyvi ügyosztályára beosztott ítéltáblai bírót.

4. 1947. június 19.

[70.] 71.

*Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a közellátási célokra szolgáló gabona és liszt vámmentesítése tárgyában.*⁷⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[71.] 72.

*[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti az iskolai tankönyvek használatáról szóló törvényjavaslatot.*⁷⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁷⁸ A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter 26 758/III. fő. sz. előterjesztése utalt a hazai közellátás, különösen a liszt- és kenyérellátás nehézségeire s arra, hogy a közellátásügyi miniszter javaslata alapján az 1947. május 22-ei minisztertanácsi ülésen (177. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontja) elfogadott 6630/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. június 1.) egyebek mellett lehetővé tette 20 000 q búza 1947. június 30-áig való vámmentes behozatalát. A közellátásügyi miniszter újabb kezdeményezése alapján kérte további 1000 vagon búza, 50 vagon árpa és 400 vagon liszt vámmentes behozatalának rendeleti úton történő biztosítását. Hivatkozott az 1924. évi XXI. tc. 2. §-ára, amely felhatalmazást adott a kormánynak arra, hogy az élet fenntartáshoz nélkülözhetetlen közfogyasztási cikkeket vámmentessé tehesse, ha ezekben a cikkekben országos ínség áll be. Megemlítette végül, hogy a vám, vámkezelési illeték, a behozatali díj elengedését különösen indokolja az a körülmény, hogy a külföldi beszerzési ár lényegesen magasabb, mint az említett gabonaneműk hatóságilag megállapított belföldi ára. Lásd a 7620/1947. ME sz. rendelet, MKRT 1947. június 25.

⁷⁹ Előzményét illetően lásd a 173. sz. jegyzőkönyv 69., az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 4. és a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 37. napirendi pontját. A törvényjavaslat kimondta, hogy az 1947/48. iskolai évtől kezdődően valamennyi általános iskolában, népiskolában, középiskolában, középfokú iskolában és szakiskolában csak a vallás- és közoktatásügyi miniszter kiadásában megjelent tankönyvet szabad használni. Kivételt képeznek a hit- és erkölcs tanításához használt tankönyvek. A tervezet 3. §-át — amely arról intézkedett, hogy a szakiskolai tankönyvek kiadásának előkészítő munkálatait (pályázat, elbírálás) az illetékes miniszterek végzik, s az ezzel járó kiadásokról is a megfelelő tárca költségvetésében kell gondoskodni — utólag írták be a minisztertanács elé került szövegbe. A törvényjavaslat mellett megtalálható a Közellátásügyi Minisztérium 101 169/1947. sz., 1947. május 9-én kelt s dr. Mátéffy Géza államtitkár által jegyzett, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett levelének egykorú egyszerű másolata. Jelezte, hogy közellátási szempontból nincs ugyan észrevétele a tervezettel szemben, alkotmányjogi szempontból azonban kifogásolhatónak minősítette. Hangsúlyozta, hogy az ellentétben áll a Magyarország államformájáról szóló 1946. évi I. törvénycikknek a „szabad művelődéshez való jog”-ra vonatkozó deklarációjával. „Nem kétséges ugyanis — írta —, hogy amennyiben az összes alsó- és középfokú iskolákban csak a vallás- és közoktatásügyi miniszter kiadásában megjelent tankönyveket szabad használni, ez a tanítás szabadságának korlátozását jelenti.” Aggályosnak jelezte ezt általános kulturális szempontból is, mivel, mint mondta a szabad verseny kizárása következtében a tankönyvek minősége terén is feltétlen visszaesésre kell számítani. Érthetőnek találta, ha a demokratikus államrend ellenőrizni kívánja, hogy az iskolákban a fennálló renddel ellentétes tanokat ne tanítsanak, de az adott tankönyvkiadási rendszer fenntartása mellett a kívánt célt demokratikusan összeállított tankönyvbíráló szakbizottság útján is elérhetőnek tekintette. Papír és költségkímélés szempontjából is a korábbi rendszer fenntartását tartotta kívánatosnak. A törvénytervezet mellett, külön lapon a következő aláírás és keltezés nélküli feljegyzés található: „A minisztertanács a vallás- és

[72.] 73.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Franciaország és Magyarország közötti művelődési együttműködés, valamint a szellemi, művészeti és tudományos értékek kicserélése érdekében kötendő egyezmény tárgyában.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [*képviselőtében Koszér Nándor államtitkár*] javasolja, hogy létesítsenek a nagyobb városokban francia nyelvű iskolákat.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Ez későbbi megegyezés tárgyat képezheti, most már nem lehet bevenni az egyezménybe.⁸⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[73.] 74.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 81 741/1947. sz. javaslatát Vaszy Viktor és társai kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elvben, a pénzügyminiszter jóváhagyásától feltételezetten elfogadta.⁸¹

[74.] 75.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Bárdos Lajos kinevezése tárgyában.⁸²

Minisztertanács Bárdos Lajos kinevezéséhez hozzájárult.

közoktatásügyi miniszter előterjesztésére döntött az állami iskolák számára létesítendő Állami Tankönyvkiadó ügyében és felhatalmazta a minisztert, hogy a felekezeti iskolák tankönyvkiadására vonatkozó tárgyalásait az illetékes egyházakkal megkezdje.” Lásd még a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját.

⁸⁰ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 85 719/1947.X. a. ü. o. sz. előterjesztésében a magyar és a francia külügyminisztérium kiküldötteinek és a francia kulturális attasénak a bevonásával előkészített francia-magyar kulturális egyezmény aláírására kért felhatalmazást. Hangsúlyozta, hogy az egyezmény a két ország közötti szellemi kapcsolatok ápolására szolgáló intézetek, tanszékek, lektorátusok létesítésén, a kölcsönösen adományozandó ösztöndíjak és támogatások rendszerén túl lehetőséget teremt a Franciaország területén élő magyar szülők művelődésére, gyermekeik számára pedig az anyanyelvi oktatásra, továbbá a két ország között az iskolai és egyetemi fokozatok kölcsönös elismerésére. Megemlítette, hogy az egyezmény megkötését időszerűvé tette a magyar-jugoszláv és a magyar-román kulturális egyezmény közeli megkötése, s az a körülmény, hogy Franciaország Lengyelországgal, Belgiummal, Ausztriával és Csehszlovákiával már kötött kulturális egyezményt. Az előterjesztés mellett megtalálható a francia-magyar kulturális egyezmény tervezete, valamint az ennek 11. cikke alapján létrehozott Vegyes Bizottság munkájának alapjául szolgáló részletes javaslatok tervezete.

⁸¹ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 29. napirendi pontját.

⁸² Bárdos Lajos (1886–?) székesfehérvári tanfelügyelői hivatalban irodaigazgatói szolgálatot teljesítő népiszkolai tanító előléptetéséről volt szó.

4. 1947. június 19.

[75.] 76.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 69 338/1947. sz. javaslatát Zrinyi Aladár és társai kinevezése tárgyában.⁸³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[76.] 77.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 6. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről.⁸⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[77.] 78.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 7. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről.⁸⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[78.] 79.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Kerényi Jenő gyógypedagógiai tanár rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[79.] 80.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Molnár Eriknek a Közgazdaságtudományi Egyetemen, a magyar történeti tanszék helyére alakított magyar társadalomtudományi tanszékre való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁸³ A vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztése Zrinyi Aladár (1891-?) bajai, Berzáty László (1886-?) jászberényi, Kádár Ilona (1888-?) budapesti és Halmos Péter (1880-?) budapesti tanítóképző intézeti tanár előresorolására vonatkozott.

⁸⁴ A vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztéseit összefogó borítólapon 6. sorszám alatt Andrassy János volt Zala vármegyei tanfelügyelő tanügyi főtanácsosi kinevezésének ügye szerepelt. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 67 933/1947./V. 2. sz. előterjesztése szerint Andrassy János a Tanácsköztársaság idején Borsod, majd Zala vármegyében volt művelődési megbízott, az ellenforradalom idején börtönbüntetésre ítélték. Ennek a jóvátételeként javasolták az V. fizetési osztályba kinevezni.

⁸⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 7. sorszám alatt dr. Baumgarten Sándornak a portugáliai magyar lektorátus megszervezésére vonatkozó megbízása szerepel. A tárcza 81 813/1947. X. a. sz. előterjesztése utalt arra, hogy az 1947. április 17-én tartott minisztertanács (172. sz. jegyzőkönyv 73. napirendi pont) elvileg már hozzájárult, ezúttal azt kérte, hogy nevezettnek öt hónapra összesen 15 000 Ft tiszteletdíjat folyósíthasson, a portugál hatóságok jóváhagyásának elnyerése után pedig az 1947-1948. évi tanévre havi 300 dollár tiszteletdíjban részesíthesse. Baumgarten Sándor (1893-1975) irodalom- és művészettörténész. 1918-tól 1929-ig ügyvéd, 1930-tól Párizsban élt; visszatért Magyarországra, majd 1948-tól Franciaországban, egy idő után az UNESCO alkalmazottjaként dolgozott.

[80.] 81.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Szabon János államtitkár és társai időbeszámítása tárgyában.⁸⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[81.] 82.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Rosta Ilona kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Rosta Ilona kinevezéséhez hozzájárult.

[82.] 83.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 403 626/1947. számú javaslatát az 1947. III. 1. és IV. 30. közötti időben érkezett UNRRA-búza és egyéb szállítmányok elszámolása tárgyában.⁸⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[83.] 84.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 6948/1947. sz. javaslatát Hamza Lászlónak a képesítési kellékek alól való felmentése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁸⁶ A közellátásügyi miniszter 7861/1947. eln. sz. előterjesztése Szabon Jánoson kívül egy közellátási felügyelő, egy miniszteri irodasegédtsízt és egy miniszteri altiszt szolgálati idejének beszámítására vonatkozott. Dr. Szabon János (1900–1991) mezőgazdasági akadémián tanult, majd államtudományi doktorátust szerzett. 1924-től 1938 végéig, mint önálló bérlő a magángazdaságában tevékenykedett. A Nemzeti Parasztpárt tagja lett. 1938-tól a Baromfikiviteli Egyesülés tisztviselője, majd a Hüvelyesforgalmi Központ, később a Gabonaforgalmi Központ főtisztviselője. 1945. június 11-étől 1947 decemberéig a Közellátásügyi Minisztérium adminisztratív államtitkára. 1948-ban kizárták a Parasztpártból.

⁸⁷ Az United Nations Relief and Rehabilitation Administration (az Egyesült Nemzetek Segélyezési és Újjáépítési Hivatala) 1943. október 9-én Washingtonban alakult. Működését Európában 1947-ben, Kínában 1949-ben fejezte be. Az előterjesztés rámutatott arra, hogy Magyarországnak az UNRRA által segélyezendő országok közé történt felvétele alkalmával az UNRRA-szervezet és a magyar kormány között megállapodás jött létre, amely szerint Magyarországnak a területén átmenő UNRRA-küldeményeket vasúton díjmentesen kell átszállítania. Tekintettel azonban a Magyarországnak juttatott segély aránylag csekély voltára, a magyar kormány kérte az UNRRA szervezetet, hogy a Lengyelország, Csehszlovákia és Jugoszlávia felé irányuló átmenőforgalom költségeit ne kelljen viselnie. Ehhez az UNRRA nem járult hozzá, de a Magyarországnak biztosított 4 millió dolláros segélyprogramon felül — tekintettel a MÁV által ténylegesen teljesített szolgáltatásokra — további 148 200 dolláros segélyt nyújtott az országnak. Azt kérte a miniszter, hogy a segélyprogram keretében beérkezett cipő, bőráru, búza és gyógyszer eladásából befolyt 5 034 054,92 Ft-ból egyenlíthesse ki a fuvarozás 912 875,70 Ft költségét.

4. 1947. június 19.

[84.] 85.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Andrassy János és társai kinevezése tárgyában (7895/1947. szám).⁸⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[85.] 86.

Pénzügyminiszter [képviselőtében *Kemény György államtitkár*]: A bankok ellenőrzésével kapcsolatban létrejött a pártközi megállapodás a miniszteri biztosok kijelölése tárgyában. Ezzel kapcsolatban előterjeszti 2794/1947. sz. javaslatát és kéri a minisztertanács hozzájárulását.⁸⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[86.] 87.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* előterjeszti 1595/1947. számú javaslatát a Gazdasági Főtanácsnál történő kinevezések tárgyában.⁹⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[87.] 88.

[Mihályfi mb.] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát az ankarai követségre Velics László⁹¹ rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter kinevezése tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A leghatározottabban ellenzi, mert Velics a régi rendszernek nem is egészen megbízható követője. Pontosán ugyanaz az iskola, amiből a mostani disszidált kar kikerült. Kéri ezt megfontolás tárgyává tenni és levenni.

[Mihályfi mb.] *Külgügyminiszter*: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Minisztertanács délután 1/4 3 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

⁸⁸ Az előterjesztés alapján összesen hat közellátásügyi minisztériumi tisztviselő kinevezésére került sor. Andrassy János Szabolcs vármegyében volt korábban aljegyző, majd a Jóváételi Hivatalhoz került, ekkor Eröss János miniszter személyi titkára lett.

⁸⁹ Előzményét illetően lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pontját. Az előterjesztés utalt arra, hogy a 6850/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. június 1.) alapján az egyes pénzintézetekhez kiküldendő miniszteri biztosok személyét illetően pártközi értekezletet tartottak. E megbeszélések alapján tett javaslatot az előterjesztésben a miniszteri biztosokra, illetve helyetteseikre. Összesen tíz bankhoz küldtek ki további intézkedésig, de legfeljebb 1947. december 31-ig terjedő hatállyal miniszteri biztosokat.

⁹⁰ Az előterjesztés alapján összesen 35 személy kinevezésére került sor. A Miniszterelnökség ezzel kapcsolatban 7522/1947. I. sz. alatt felhívta a figyelmet arra, hogy a Gazdasági Főtanács előterjesztése öt személlyel többre vonatkozó javaslatot tartalmazott, mint amennyihez a pénzügyminiszter előzetesen hozzájárult.

⁹¹ Lásd a [2.] 182. sz. jegyzőkönyv 2/a. sz. mellékletének 23. jegyzetét.

4. 1947. június 19.

Gépel, a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával ellátott tisztazat. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál, az első oldalon látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet; nem szerepel itt Rákosi Mátyás, Sebestyén Pál és Varga Lajos aláírása. Nem szerepel a jelen voltak felsorolásában — bár részt vett az ülésen — az igazságügy-miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára és Pongrácz Aladár államtitkár neve — s így az ő aláírásuk sem látható a jegyzőkönyvön.

A 41. napirendi pont után egykorúlag elvették a sorszámozást. Ezt a hibát szögletes zárójelbe tett sorszámokkal korrigáltuk.

Az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések és irományok tárcánként borítólapokba helyezve, többnyire megtalálhatók a jegyzőkönyv mellett. A borítólapokon tárcánként újrakezdődő sorszámmal ellátva felsorolták az előterjesztések címét. Az egyes előterjesztések címéhez az ülésen, vagy már azt megelőzően megjegyzéseket fűztek, érdemi megjegyzés esetén ezeket jegyzetben közöljük.

A borítólapokon felsorolt előterjesztések általában napirendre is kerültek az ülésen. Az eltérést a jegyzőkönyvben többnyire jelezték, illetve jegyzetben kitértünk ezekre. Egyes esetekben olyan kérdések is napirendre kerültek, amelyek eredetileg nem szerepeltek a borítólapon lévő felsorolásban. Így a 6–7., a 13–15., a 18., a 30–33., a 40., a 43., az 50., az 53., a 63–64., a 69., a 79. és a 83–87. napirendi pont címe nem szerepelt a megfelelő borítólapon, illetve már az ülésen, feltehetőleg a minisztertanács jegyzője kézzel írva, mintegy emlékeztetőül utalt a 13–15., továbbá a 69. és a 79. napirendi pont tárgyára.

A Miniszterelnökség előterjesztéseit felsoroló borítólapon „Pótlás, 6.” sorszám alatt szerepel egy — feltehetőleg Bojta Ernő Bélától származó — feljegyzés, amely a minisztertanács ezen ülésén tárgyalt kérdések közül egyhez sem kapcsolódott. Ennek szövege a következő: „A hároméves gazdasági tervről szóló törvényjavaslatot a múlt minisztertanács elfogadta. Ugyancsak elfogadta már előre az ennek alapján kidolgozandó rendeletet a Tanács és Tervhivatal létesítéséről. Mindez Bán miniszter távollétében történt. Miután kifogás hangzott el és felmerült annak szükségessége, hogy a kérdés újból tárgyalassék a minisztertanácsban, az ügyet elő kell adni azzal, hogy a minisztertanács foglaljon állást a szövegezés letárgyalása tekintetében. — Ezt a GF főtitkáranak, aki a javaslatot előadta, bejelentettem és a fenti módozathoz hozzájárult.” A kérdés érdemi tárgyalásáról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját és mellékletét.

Az egyes tárcák előterjesztéseit összefogó borítólapokban olyan előterjesztések is találhatóak, amelyek ezen az ülésen nem kerültek megtárgyalásra. Ezek a következők:

A Külügyminisztérium előterjesztései között található egy 1947. április 4-én kelt, még Gyöngyösi János külügyminiszter által aláírt 420/Sajtó/1947. sz. előterjesztés az MTI külföldi hírszolgálati lapjának póthitele tárgyában, amelyre ráírták: „cessat”, azaz törölve.

A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapban található egy előterjesztés a MÁV két tisztviselőjének Angliába való kiküldése tárgyában. Az ügyet azonban csak a június 26-án tartott minisztertanács ülés — [5.] 185. sz. jegyzőkönyv — 73. napirendi pontjaként tárgyalták.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 2–3., az 5., a 8–12., a 14., a 16–17., a 19., a 21–29., a 37–42., a 44–45., a 47–52., az 54–64., a 67–68., a 70–72., a 74–77., a 80–86. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés. Ezek közül 4/a-e. sz. mellékletként közöljük a 2., a 16. és a 64. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket, illetve irományokat.

4/a. sz. melléklet (a 4/2. napirendi ponthoz)

Bejelentés a minisztertanácshoz

A minisztertanács az 1947. évi április hó 17. napján tartott ülésén⁹² a Budapesti Nemzeti Bizottság által létesített igazolóbizottságok központi tit-

⁹² Lásd a 172. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját. Az ehhez tartozó minisztertanácsai előterjesztés indoklása többek között a következő megállapítást tette: „Mértékadó forrásból úgy

4. 1947. június 19.

kársága működésének megvizsgálására a miniszterelnök, az igazságügyminiszter és a pénzügyminiszter kiküldötteiből álló tárcaközi bizottságot küldött ki.

A tárcaközi bizottság a titkárság működését megvizsgálta. A vizsgálat szerint a titkárság működése a törvényesség tekintetében kifogás alá esik azért, mert az igazoló eljárás alá vont személyektől díjakat szedtek, illetőleg az igazoló határozat kiadását díj befizetésétől tették függővé. A titkárság a befolyt díjából fedezte az igazolóbizottságok tagjainak ülésdíját, továbbá a titkárság adminisztrációs költségeit. Ezek a költségek túlméretezettek voltak abban a tekintetben, hogy egyes alkalmazottaknak a díjazását túlzott mértékben állapították meg és általában a pénzkezelés több szempontból kifogásolni valót mutat.

A tárcaközi bizottság megállapítása szerint viszont a titkárságra, mint az igazolóbizottságok mellett szervezett központi adminisztrációs szervre szükség volt.

Mínthogy a titkárság további működésének szabályozása és az észlelt vizs-
szások megszüntetése beletartozik az igazoló eljárás jelenleg tárgyalás alatt álló szabályozásának körébe, tisztelettel javaslom:

a minisztertanács kérje fel az igazságügyminiszter urat arra, hogy a titkárság jövőbeni működésének szükségességét tegye vizsgálat tárgyává és ahhoz képest a továbbiakra nézve tegyen kezdeményezést.

Budapest, 1947. évi június hó 16-án.

Gépel, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú egyszerű másolat.

4/b. sz. melléklet (a 4/16. napirendi ponthoz)

Magyar Külügyminisztérium
2555/Pol.-1947.

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Kérem a Minisztertanácsot, hogy az 1946. évi február hó 27-én aláírt és az 1946. évi XV. törvénycikkbe cikkelyezett magyar-csehszlovák lakosságcsere E-gyezmény végrehajtása és értelmezése tárgyában a magyar és csehszlovák kormányok képviselői között létrejött és ehhez az előterjesztéshez mellékel

értesültem, hogy az igazolóbizottságok központi titkárságának működése anyagi vonatkozásban nem kifogástalan. Amennyiben ez az állítás való, és nyilvánosságra jut, mielőtt a kormány a kérdést megvizsgálta és megfelelően intézkedett volna, ez megrendítheti a bizalmat az összes eddig lefolytatott igazolások pártatlanságában és politikai hangulatkeltésre lesz felhasználható.” A kiküldött bizottság megállapította, hogy a központi titkárság — amely a Budapesti Központi Járásbíróóság épületében működött — 21 712 ügyet, budai kirendeltségén 1844 ügyet intézett s 449 145,80 Ft díjat szedett be az igazolás alá vont személyektől. (MOL XIX-A-1-j 1947 XXIII-4845)

4. 1947. június 19.

nemzetközi okmányok tartalmát tudomásul venni és azoknak aláírására Rosty-Forgách Ferenc rendk. követ és meg. miniszter, prágai magyar meghatalmazottat felhatalmazni méltóztassék.⁹³

II.

Ismeretesek a Minisztertanács előtt azok a nehézségek, amelyekbe az említett lakosságcsere Egyezmény végrehajtása elejétől fogva ütközött. Az Egyezmény értelmezésére és végrehajtására hivatott vegyesbizottságban annak megalakulása óta⁹⁴ éles ellentétek mutatkoztak legfőképpen annak folytán, hogy a vegyesbizottságban helyet foglaló csehszlovák képviselők az Egyezmény rendelkezéseinek félremagyarázásával arra törekedtek, hogy a Csehszlovákiából Magyarországra áttelepíthető magyarok számát a megengedett határokon túl növeljék és egyben a gyakorlatban semmivé tegyék azokat a rendelkezéseket, amelyeket az Egyezmény az áttelepülők vagyoni érdekeinek megóvása, különösen pedig az áttelepülők ingó vagyonainak szabad átvitele tekintetében tartalmazott.

További nehézségeket okozott az a körülmény, hogy a csehszlovák kormány nem tett kielégítő módon eleget azoknak a kötelezettségeinek, amelyeket a lakosságcsere Egyezmény mellékletét képező Jegyzőkönyvben a szlovákiai magyarok vagyonára vonatkozó elkobzási rendelkezések felfüggesztése az illetményektől megfosztott köz- és magántisztviselők részére szociális segély folyósítása és a szlovákiai magyarok közmunkára való igénybevétele tekintetében vállalt.⁹⁵

⁹³ Lásd a jelen jegyzőkönyv 4/c. és 4/d. sz. mellékletét. Rosty-Forgách Ferenc (1892-?) diplomata, 1938-tól a Külügyminisztérium gazdaságpolitikai osztályának munkatársa. 1945. augusztus 15-től prágai magyar megbízott. 1947. június 16-án lemondott.

⁹⁴ A vegyesbizottság létrehozásáról a lakosságcsere egyezmény (1946. évi XV. tc.) X-XI. cikke szólt. Két-két tagból állt. Eljárási szabályait maga a vegyesbizottság határozta meg (ez megjelent a MK 1946. évi 151. számában), feladata az egyezmény végrehajtásának elősegítése volt. Határozatait egyhangúlag hozta meg; ha egyhangú határozat nem volt elérhető, a bizottság az ügyet az Egyesült Nemzetek valamelyik tagjának állampolgárai közül közös megegyezéssel választott elnök vezetése alatt újból tárgyalta és amennyiben így sem értek el közös álláspontot, szótöbbséggel döntöttek. A vegyesbizottság a lakosságcsere-egyezményt megerősítő okiratok Prágában 1946. május 15-én történt kicserélése alkalmával felvett jegyzőkönyvvel alakult meg. Véghatározatait a Magyar Közlöny Hivatalos Lap-ban rendszeresen közzétették. Lásd még a 4/d. sz. mellékletet.

⁹⁵ „Az egyezmény aláírásával egyidejűleg annak keretein túl a csehszlovák és magyar kormány közötti jegyzőkönyvi megállapodás jött létre, melynek értelmében a csehszlovák kormány fenntartja magának a jogot arra, hogy a csere lebonyolítása után visszamaradt magyarság sorsának kérdését a békeértekezleten felvesse, vagy más eszközökkel rendezze. A magyar kormány ugyancsak fenntartotta magának a jogot a kérdésnek a békeértekezlet elé tárására, fenntartotta továbbá jogait megfelelő állásfoglalásra arra az esetre is, ha Csehszlovákia más eszközökkel próbálna rendezni a magyar kérdést. A megállapodás szerint a csehszlovákiai magyarság kérdésének végleges rendezéséig a Csehszlovák Köztársaság felfüggeszti a magyarok kiutasítását és áttelepítését s nem hajtja végre a magyarok vagyonának elkobzására vonatkozó elnöki rendeletet.

4. 1947. június 19.

Mint hogy ilyen körülmények között a magyar kormány a lakosságcsere megindításához hozzájárulni annál kevésbé volt hajlandó, mivel a csere lebonyolításának jogi és gazdasági előfeltételek sem voltak még a vegyesbizottság által tisztázva, a csehszlovák kormány egyezményeszegezéssel vádolta a magyar kormányt és mintegy ellenrendszabályként a folyó év elején megkezdte a délszlóviai magyarság tömeges deportálását a történelmi cseh tartományokba. A deportálási intézkedéseket a munkaerő mozgósításról szóló 88/1945. számú elnöki dekrétum⁹⁶ alapján, munkaszolgálatra való behívások formájában hajtotta végre, azonban a törvényes rendelkezések által nyújtott lehetőségeken messze túlmenve a munkaszolgálatra behívott személyek családtagjait is eltávolította lakóhelyükről, házaikba, lakásaikba pedig idegenből jött szlovák viszszatelepülőket helyezett.

A csehszlovák kormány magatartása folytán rendkívül kiélesedett helyzetben puhatolódzások indultak meg a kibontakozás lehetősége iránt. E puhatolódzások eredményeképpen kialakult egy olyan platform, amely szerint a lakosságcsere végrehajtása tekintetében tárgyalások indulnának meg, a csehszlovák kormány pedig egyidejűleg beszüntetné a deportálásokat. Ennek folytán hivatali elődöm folyó évi március hó 2-án tárgyalásokat kezdett a csehszlovák kormány képviselőjében eljáró Clementis külügyi államtitkárral⁹⁷ a lakosságcsere végrehajtásáról és a deportálások beszüntetéséről. Ezek a tárgyalások pár napos tanácskozás után megszakadtak azért, mert a csehszlovák kormányküldöttség nem volt hajlandó a deportált magyaroknak személyi és vagyoni jogaiba való visszahelyezéséről tárgyalni.

Újabb diplomáciai eszmecsere után, amelynek során a jugoszláv kormány is értékes közvetítő tevékenységet fejtett ki,⁹⁸ megállapodás jött létre aziránt,

Ugyancsak kötelezte magát a csehszlovák kormány arra is, hogy a magyarok közül a volt közalkalmazottakat olyan szociális segélyben részesíti, amely számukra a megélhetést biztosítja." (XV. tc. a Magyarország és Csehszlovákia között lakosságcsere tárgyában Budapesten 1946. évi február hó 27. napján kelt magyar-csehszlovák egyezmény beicikkelyezéséről – Függelék 1. sz. jegyzete. In *Corpus Juris Hungarici*. 1946. 69–70. pp.)

⁹⁶ Az 1945. október 1-jén életbe lépett 88/1945. sz. elnöki dekrétum alapján 1946. november 19. és 1947. február 25. között 44 000 magyart deportáltak Csehországba. Az érintetteket megfosztották minden ingó és ingatlan vagyonuktól. Az akció nem vonatkozott azokra a magyarokra, akik ellen hazaárulás vagy a németekkel való együttműködés miatt eljárás folyt, s azokra sem akik a lakosságcsere keretében áttelepítésre voltak kijelölve.

⁹⁷ Gyöngyösi János külügyminiszterre vonatkozott az utalás. Clementis, Vladimir (1902–1952) csehszlovák kommunista politikus. 1939-től a londoni emigráció tagja. 1948-ig külügyi államtitkár, majd 1951-ig külügyminiszter. Koholt vádak alapján elítélték és kivégezték.

⁹⁸ Még 1945 szeptemberében a jugoszláv kormány a magyar kormány támogatását kérte a Triesztre vonatkozó igényével kapcsolatban, ennek fejében kilátásba helyezte minden olyan magyar törekvés támogatását, amely nem ellentétes Jugoszlávia érdekeivel. A magyar kormány abban a reményben, hogy viszonttámogatást kap a „szlovák kérdésben, továbbá román viszonylatban” elvileg hozzájárult Jugoszlávia néprajzi alapon nyugvó területi követelésének elősegítésé-

hogy a lakosságcsere április elején megindul, közben a szükséges megállapodások letárgyaltnak, a deportált magyarok kérdésének rendezése pedig a békeszerződés 5. cikke alapján⁹⁹ meginduló tárgyalások során fog megtörténni.

Ily előzmények után indultak meg március 24-én a tárgyalások a magyar és a csehszlovák kormány képviselői között. Minthogy e tárgyalások a legfontosabb kérdésekben — nevezetesen a Csehszlovákiából áttelepülő magyarok ingóságainak szabad áthozatala és pénzvagyonuk transzferálása tekintetében a csehszlovák kormány magatartásának megváltozása folytán — eredményre vezettek, a magyar kormány hozzájárult ahhoz, hogy a lakosságcsere április 12-én ideiglenesen meginduljon. Közben a tárgyalások tovább folytak és elhúzódnak éppen az okozta, hogy a tárgyaló bizottságoknak tulajdonképpeni feladatuk mellett a lakosságcsere lebonyolítása során felmerült számtalan részletkérdésben is tanácskoznioi és intézkedniök kellett. Előnye volt másfelől ennek a helyzetnek az, hogy a tárgyalóbizottságok együttléte lehetővé tette a végrehajtás első nehézségeinek és az ebből eredő súrlódásoknak és itt-ott jelentkező politikai feszültségeknek zökkenésmentes áthidalását és a végrehajtás első heteiben szerzett tapasztalatoknak a létrejött megállapodásokban való értékesítését.

A tárgyalások eredményeként — amelyeknek döntő fázisába hivatali elődöm és Clementis külügyi államtitkár ismét bekapcsolódtak — a következő okiratok tervezetére nézve jött létre megállapodás:

1) Feljegyzés (Proces Verbal) a tárgyalásokról.

2) Jegyzőkönyv (Protocole) a lakosságcsere Egyezmény értelmezéséről és végrehajtásáról.

3) Megállapodás az áttelepülők pénzkészletei és egyéb pénzeinek transzferálásáról.

Ezen okiratok tartalmát a következőkben van szerencsém ismertetni:

I. A Feljegyzés (Proces Verbal) lényegileg a tárgyalások lefolyását ismerteti. Lényeges része a magyar kormánynak március 2-án tett azon nyilatkozata, hogy a lakosságcsere Egyezmény végrehajtását egyelőre 3000 család kölcsönös kicserélésével azonnal megkezdeni hajlandó és a csehszlovák kormánynak u-

hez. (DMB mt. jkv. 208–209. pp.) Feltehetőleg ilyen alapon közvetített a jugoszláv diplomácia a csehszlovák-magyar lakosságcsere végrehajtásával kapcsolatos nehéz kérdések megoldásában.

⁹⁹ A Párizsban 1947. február 10-én kelt békeszerződés becikkelyezését tartalmazó 1947. évi XVIII. tc. II. Rész. Politikai rendelkezések c. fejezetében található 5. cikk a következőket tartalmazza: „1. Magyarország kétoldalú tárgyalásokba fog bocsátkozni Csehszlovákiával abból a célból, hogy rendezze azoknak a Csehszlovákiában lakóhellyel bíró magyar etnikai eredetű lakosoknak ügyét, akik a lakosságcsere tárgyában 1946. évi február hó 27-én kelt Egyezmény rendelkezései értelmében nem fognak Magyarországra áttelepedni. 2. Abban az esetben, ha a jelen szerződés életbelépésétől számított hat hónapon belül megegyezés nem jön létre, Csehszlovákiának joga lesz ezt a kérdést a Külügyminiszterek Tanácsa elé terjeszteni és a végleges megoldás elérése érdekében a Tanács segítségét kérni.” (Corpus Juris Hungarici 1947. 147. p.)

4. 1947. június 19.

gyancsak március 2-án tett abbeli nyilatkozata, hogy a lakosságcsere Egyezmény végrehajtásának megkezdésére való tekintettel a szlovákiai magyarok munkaerő-mozgósítását (deportálását) nem folytatja. A továbbiakban a feljegyzés megemlékezik arról a magyar követelésről, amely a tárgyalások március elején történt megszakítására vezetett, vagyis, hogy a tárgyalások anyagába vétessék fel a 88/1945. sz. eln. rendeletnek a szlovákiai magyarokra történt alkalmazásának a kérdése és leszögezi a két kormány arra vonatkozólag létrejött megállapodását, hogy ennek a kérdésnek a rendezése a békeszerződés 5. cikke alapján lefolytatandó tárgyalások anyagát fogja képezni.

Megemlékezik végül a feljegyzés arról, hogy a lakosságcsere április 12-én, havi 2000 család áttelepítését lehetővé tévő ütemben megkezdődött, azonban az áttelepítés üteme a magyar részről felmerült technikai akadályok folytán lecsökkentetett és ez csökkentett ütemben mindaddig fog tartani, amíg az átszállítandó ingóságoknak a csökkenése [sic!] az áttelepítés ütemének a havi 2000 családos keretre való vagy esetleg azon túlmenő felemelését újból lehetővé fogja tenni. Felsorolja végül a feljegyzés az aláírásra kerülő iratokat, amelyek között megemlíti az áttelepülők zárt betétjeinek és zárt címleteinek kezelése, valamint adótartozásaik rendezése tekintetében aláírandó megállapodást is. Ez a megállapodás jelenleg még tárgyalás alatt áll és annak tekintetében a tárgyalások lezárása után külön előterjesztéssel fogok a Minisztertanácshoz fordulni. Már most előadom azonban, hogy e kérdés kezelése tekintetében elvi megállapodás áll fenn abban a tekintetben, hogy a csehszlovák kormány

a) az áttelepülők zárt betétjeinek jelen állományából 15%-ot felszabadít és az alant ismertetendő transzfer-megállapodás keretén átutal Magyarországra;

b) az áttelepülők magyar és külföldi kibocsátású zárt címleteit a zár alól felszabadítja és azok Magyarországra való kivitelét engedélyezi, a csehszlovák kibocsátású címletek tekintetében pedig a csehszlovák állampolgárokkal egyenlő elbánást biztosít;

c) az áttelepülő adótartozásait a két kormány kölcsönösen törli oly módon, hogy a csehszlovák kormánynak a zárt betétekből a felszabadított összegek után fennmaradó részt módjában áll az áttelepülőkkel szemben fennálló adóköveteléseinek rendezésére fordítani.

E helyütt kívánok még megemlékezni arról, hogy a tárgyalások eredményeképpen számos egyéb olyan megállapodás jött létre, amely külső megjelenési formájában a lakosságcsere Egyezmény által létesített vegyesbizottság határozataként jelentkezik. Ezek között első helyen kell említeni a vegyesbizottság 26. sz. véghatározatát,¹⁰⁰ amelynek létrejötté a tárgyalások legfőbb és

¹⁰⁰ A Magyar-Csehszlovák Vegyesbizottság 26. sz. véghatározata a Magyar Közlöny Hivatalos Lap 1947. április 19-ei (88.) számában jelent meg. Ez I. pontjában hatályon kívül helyezte az áttelepülők ingóságaival foglalkozó 16. és 23. sz. véghatározatot. II. pontja az ingóságok fogalmát határozta meg. III. pontja az ingóságok átviteli jogával foglalkozott. IV. fejezete az áttelepülők

legjelentősebb eredményét képezte. Ez a véghatározat ugyanis a lakosságcsere Egyezmény rendelkezéseinek megfelelően lehetővé teszi az áttelepülőknek, hogy ingóságukat minden korlátozás nélkül magukkal vihessék. Ennek eredményeképpen az áttelepülő mezőgazdák máris igen jelentős élő és holt mezőgazdasági felszerelést, állatokat és gépeket hoztak át Magyarországra, ami nemcsak existenciájuk megalapozásához nyújt kellő feltételeket, hanem az állatban és mezőgazdasági gépekben szegény mezőgazdaságunk részére felbecsülhetetlen értékkel bír. Az ingók átvitelére nyújtott korlátlan lehetőség lehetővé teszi az áttelepülők számára azt is, hogy készpénzükért árukat vásároljanak és ily módon vagyonukat előnyösebben transzferálhassák Magyarországra, mintha azt a transzfermegállapodás¹⁰¹ keretén belül tennék. Ennek a lehetőségnek azonban, bár az az áttelepülőkre nézve kétségtelenül előnyös, általános pénzügyi és közgazdasági szempontokból hátrányai vannak, mert ily módon a transzfer-számlára történő befizetések csak jelentéktelen összegeket tesznek ki, másfelől az áttelepülőknek a pillanatnyilag kínálózkodó lehetőségekhez igazodó áruvásárlásaiból adódó burkolt árubehozatal keretében olyan cikkek jönnek Magyarországra, amelyekre a magyar köztársaságnak különösebb szüksége nincsen. Erre való tekintettel hivatali elődöm és Clementis államtitkár megállapodtak abban, hogy a vegyesbizottságot olyan határozat hozatalára fogják utasítani, amely a szállításból bizonyos nagyobb terjedelmű és a szállítás költségeivel arányban nem álló értékű árukat kizár.

II. A Jegyzőkönyv hat fejezetben az áttelepülés lebonyolítására vonatkozó rendelkezéseket, a vegyesbizottság további működésére vonatkozó szabályokat, a lakosságcsere Egyezmény I., IV. és V. cikkeinek¹⁰² értelmezése és végre-

által elszállítható termény, vetőmag, irattár, készpénz, történelmi vagy műemlék tárgyak, áruk, gépek kérdését szabályozta, hangsúlyozva, hogy a hatóságok által igénybe vett ingóságok árát az áttelepülőnek ki kell fizetniök, s hogy az áttelepülő szabadon értékesítheti azokat az ingóságait, amelyeket nem kíván elszállítani. Az V. pont az áttelepülők ingó és ingatlan vagyona kirendelt nemzeti gondnok (narodny spravca) kirendelésének megszűnéséről és elszámoltatásáról szól. Ennek alapján a kirendelés azonnali hatállyal megszűnt, a megmaradt vagyonról — a tulajdonos és az általa megjelölt két tanú jelenlétében — a gondnoknak leltár és jegyzőkönyv alapján el kellett számolnia, az esetleges károkat azonnal készpénzben ki kellett fizetnie. A kár megtérítése előtt az áttelepítést nem lehetett végrehajtani, viszont jogot kapott az áttelepülő, hogy ez alatt az idő alatt — megélhetése érdekében — foglalkozását folytathassa. A VII. pont az ingóságok értékesítéséről intézkedett, lehetőséget adva arra, hogy utólag, meghatalmazott útján kerüljön sor erre. Utólagos értékesítés esetére azonban kimondta, hogy a befolyt összeg nem fizethető be a készpénz átvitelére szolgáló számlára. A VIII. pont egyes részletkérdésekről, így a jószágok járlatlevelének kiállításáról szól. A IX. pont az ingóságok összeírására vonatkozó korábbi véghatározat módosítását írta elő; végül a feladat barátságos, jóindulatú lebonyolítására szólította fel a hatóságokat.

¹⁰¹ A transzfermegállapodás kifejezést tulajdonképpen a lakosságcsere megállapodás jelölésére használták.

¹⁰² A jegyzőkönyvet lásd a 4/d. sz. mellékletben. Az 1946. évi XV. tc.-ként a magyar törvények közé iktatott magyar-csehszlovák lakosságcsere egyezmény I. cikke kimondta, hogy minden Magyarországon állandó lakóhellyel bíró szlovák és cseh nemzetiségű személy, aki a Csehszlovákiába

4. 1947. június 19.

hajtása tekintetében létrejött megállapodásokat, valamint az utolsó fejezetében a zárórendeleteket tartalmazza.

A lakosságcsere lebonyolítására vonatkozó első rész az 1. §-ban megállapítja, hogy a lakosságcsere kölcsönösen havi 1440 család áttelepülését lehetővé tevő ütemben folyik. A magyar áttelepülők közül naponta 48 család kerül elszállításra, 192 vagonban. Családonként tehát 4 vagon áll rendelkezésre és ez a szám az eddigi tapasztalatok szerint elegendő ahhoz, hogy a nagyobb mennyiségű ingóságokkal rendelkező földműves családok elszállítása is biztosítva legyen. Amennyiben a jövőben az alább ismertetendőkől kifolyólag a szállítmányokban nem földművesek és kisebb birtokú földművesek kerülnek is majd átszállításra, a napi 192 vagonszám továbbra is fennmarad és a rendelkezésre álló rakterület a családok számának emelésére fog szolgálni.

A 2. § megemlékezik arról, hogy a lakosságcsere a csehszlovák részről kijelölt 3000 család kitelepítésével vette kezdetét és hogy a magyar kormány a tárgyalások megindulásakor létrejött megállapodásoknak megfelelően nem emelt kifogást az ellen, hogy e 3000 család összetétele más mint a csehszlovákiai magyarság társadalmi és vagyoni rétegződése. Leszögezi erre való tekintettel azonban a cikk, hogy az ebből eredő eltéréseket a következő szállítmányoknál kompenzálni kell. Ez a gyakorlatban azt fogja jelenteni, hogy a következő szállítmányokban a mezőgazdáknak eddigi 85%-os részesedése kb. 57%-ra fog leszállani és a mezőgazdák közül is a kevésbé módosak fognak áttelepülésre kerülni.

A 3. § arra vonatkozólag tartalmaz rendelkezést, hogy ha a szállítmányok berakása közben szabálytalanságok merülnének fel, úgy a két kormány képviselői haladéktalanul összeülnek, hogy a szükséges intézkedéseket megtegyék. E cikk felvételére annak következtében volt szükség, hogy a tárgyalások során a csehszlovák delegáció hozzájárult ahhoz, hogy a magyarok berakását Csehszlovákiában magyar szervek végezzék. Ez a rendszer, hála a dicséretre méltó módon működő tehergépkocsi oszlopoknak és rakodómunkásoknak, eddig a

való áttelepülésre irányuló szándékát kinyilvánítja, áttelepítésre kerül anélkül, hogy a magyar kormány azt megakadályozná. A IV cikk az áttelepítésre jelentkezés határidejét határozta meg, általában az egyezmény aláírásától számított három hónapot jelölve meg. Az V cikk mondta ki azt, hogy a „Magyarországból Csehszlovákiába áttelepítendő szlovákokkal és csehekkel egyenlő számban olyan Csehszlovákiában állandó lakóhellyel bíró magyar nemzetiségű személyek telepítetnek át Magyarországra, akik a Csehszlovák Köztársaság Elnökének a német és magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezése tárgyában kiadott, 1945. augusztus 2-án kelt rendelete (Törvénygyűjtemény 33/1945. szám) értelmében csehszlovák állampolgárságukat elvesztették.” Utalt az idézett V cikk az említetteken felül áttelepítésre kerülő magyar származású háborús bűntettekkel vádoltakra; kimondta továbbá, hogy az Egyezmény aláírásától számított 6 hónapi határidőn belül „a csehszlovák kormány közölni fogja a magyar kormánnyal azoknak a személyeknek névjegyzékét, akiket áttelepítésre kijelölt.” A magyar kormány kötelezettséget vállalt, hogy az így áttelepített személyeket területére befogadja.

gyakorlatban igen jól kiállotta a próbát és remélhető, hogy a rakodás terén a jövőben sem fognak nehézségek felmerülni.

A Jegyzőkönyv második része a vegyesbizottságra vonatkozó megállapodásokat foglalja össze, gondoskodva arról, hogy a Jegyzőkönyvben foglalt megállapodások végrehajtása, amennyiben arra szükség van, a vegyesbizottság útján történjék és intézkedéseket tartalmazva a vegyesbizottság munkájának gyorsítására.

A Jegyzőkönyv harmadik része a lakosságcsere Egyezmény I. cikkének értelmezésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza.

Amint ismeretes, az Egyezmény első cikke szerint Magyarországon áttelepülésre jelentkezhetnek azok a szlovák és cseh nemzetiségű személyek, akiknek Magyarországon állandó lakóhelyük van. Az Egyezmény azonban, tekintettel a nemzetiség fogalmának meghatározása körül jelentkező nehézségekre, tudatosan a végrehajtásra, illetve a vegyesbizottságra hagyta a nemzetiség fogalmának közelebbi definiálását. A vegyesbizottság foglalkozott is a kérdéssel, azonban nem tudott eredményt elérni. Míg ugyanis a vegyesbizottság szlovák tagozata az ún. szubjektív elv érvényesítése, vagyis amellett kardoskodott, hogy a nemzetiség elbírálásánál kizárólag az érdekelt személy nyilatkozata legyen irányadó, addig a vegyesbizottság magyar tagozata az ún. objektív elvet kívánta elfogadtatni, vagyis azt az elvet, hogy a nemzetiség bizonyos objektív ismérvek, mint leszármazás, nyelvtudás, nyelvhasználat stb. alapján legyen megállapítandó. Hivatali elődöm mindjárt a tárgyalások megindulásakor megállapodott Clementis államtitkárral egy oly megoldásban, amely a két elv kombinálásának tekinthető és amely szerint az Egyezmény alkalmazása szempontjából cseh vagy szlovák nemzetiségűnek kell tekinteni azt a személyt, aki az áttelepülésre irányuló nyilatkozatában magát ilyen nemzetiségűnek vallotta, amennyiben a cseh vagy a szlovák nyelv elemeit ismeri. Ezt a megállapodást a minisztertanács folyó évi március hó 31. napján tartott ülésében tudomásul vette.¹⁰³

A Jegyzőkönyv 6. §-a is ezt az elvet fogadja el, a továbbiakban pedig eljárási szabályokat állít fel arra, miképpen kell magyar részről benyújtani azokat a kifogásokat, amelyeket a nemzetiség tekintetében magyar részről tenni kívánnak és miképpen kell ezeket a kifogásokat elbírálni. Ez utóbbi tekintetben a Jegyzőkönyv külön bizottságok felállítását rendeli el, amely bizottságok a helyszínen fogják az érdekelteket kikérdezni és nyelvtudásukat megállapítani. Ezek a külön bizottságok a magyar Áttelepítési Kormánybizottság és a csehszlovák Áttelepítési Bizottság egy-egy képviselőjéből fognak állani, azoknak a személyeknek az esetét pedig, akik időközben már áttelepültek Csehszlovákiába, ugyancsak a helyszínen a pozsonyi magyar meghatalmazott és a csehszlo-

¹⁰³ Lásd a 170. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

4. 1947. június 19.

vák Áttelepítési Hivatal¹⁰⁴ egy-egy képviselőjéből álló bizottságok fogják megvizsgálni. Azokban az esetekben, amelyekre nézve a külön bizottságok megegyezni nem tudnak, a vegyesbizottság ex aequo et bono¹⁰⁵ dönt.

Foglalkozik a Jegyzőkönyv ezen cikke a gyakorlatban előfordult azokkal az esetekkel is, amikor a szlovák áttelepülő az áttelepülésre irányuló nyilatkozatában nemzetiségét — az állampolgársággal összetévesztve — magyarnak jelölte meg, holott szlovák nemzetiségű. A Jegyzőkönyv ezen esetek elbírálását is az előbb említett külön bizottságokra bízta és lehetővé teszi e személyek szlovák nemzetiségének elismerését, amennyiben téves nyilatkozatukat a külön bizottságok előtt helyreigazítják és amennyiben a bizottság előtt beigazolást nyer, hogy családjukban társalgási nyelvként a szlovákot, vagy a szlovákot és a magyart vegyesen használják. Az előbb említett minisztertanács az erre vonatkozólag létrejött megállapodást is tudomásul vette.

A Jegyzőkönyv 7. §-a [az] állandó lakóhely megállapításának kérdésével foglalkozik. Ez a kérdés magyar szempontból nagy jelentőségű, annak folytán, hogy szlovák részről sok olyan személy is jelentkezett áttelepülésre, akinek állandó lakóhelye Magyarországon nem volt. (Leginkább a fasiszta Szlovákia által üldözött és Magyarországra menekült, valamint szomszédos államokból az áttelepítésben való részvétel céljából Magyarországra szivárgott elemekről van szó, amelyek az Egyezményvel nem indokolható módon növelnék a kitelepülő szlovákoknak és ezzel a Szlovákiából kitelepíthető magyaroknak a számát.)

¹⁰⁴ A Magyar Áttelepítési Kormánybiztosságot, mint a csehszlovák-magyar lakosságcsere egyezmény végrehajtására kinevezett kormánybiztos mellé szervezett hivatalt az 5300/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. április 27.) alapján hozták létre. Felügyeletét a földművelésügyi miniszter látta el. Megszüntetéséről a 8104-773/1949. GF sz. rendelet (GF HT 1949. április 7.), valamint a 4066/1949. Korm. sz. rendelet (MKRT 1949. május 28.) intézkedett. A magyar Áttelepítési Kormánybiztosságnak megfelelő csehszlovák Telepítési Hivatalt a Csehszlovákián belüli telepítéseket szabályozó 27/1945. St. sz. elnöki dekrétum hozta létre Pozsonyban és Prágában. Elnökét a kormány javaslatára a köztársasági elnök nevezte ki, aki a kormányban tanácskozási joggal bírt. A dekrétum 1. §-a szerint „Belső telepítésen azoknak a rendszabályoknak az összességét kell érteni, amelyekkel, különleges előírások segítségével elérhető lesz Csehszlovákia egész területének az eredeti szláv elem kezébe való visszaadása.” Később, a lakosságcsere-egyezmény létrejötte után ez a hivatal készítette elő és bonyolította le az áttelepítéseket is. (Janics K. id. m. 135–136. pp.) A hivatal elnöke Dániel Okáli volt. A pozsonyi magyar meghatalmazott szerepéről a csehszlovák-magyar lakosságcsere egyezmény aláírásakor a két kormánybiztosság elnökei közötti levélváltás során esett szó, amennyiben a csehszlovák kormány a Pozsonyban felállítandó magyar konzulátusnak biztosította azt a jogot, hogy az egyezmény alá eső magyar nemzetiségű személyek érdekében a csehszlovák hatóságoknál eljárjon, illetve kimondta, hogy ha a konzulátus az egyezmény aláírásától számított hat hónapon belül nem lenne felállítható, akkor ez a jog az egyezmény által létesített Vegyesbizottság Csehszlovákiában székelő osztálya mellett működő magyar megbízottat fogja megilletni. (Corpus Juris Hungarici 1946. 71. p.) Az itt említett „külön bizottság” nem volt azonos a lakosságcsere egyezmény (1946. évi XV. tc.) II. és III. cikkében szereplő „különbizottsággal.” Ez utóbbiról lásd a 4/d. sz. melléklethez tartozó 111. sz. jegyzetet.

¹⁰⁵ egyenlőségből és jószándékúsgóbl kiindulva

Ebben a kérdésben a tárgyalások során elvi megállapodásra jutni nem sikerült és ezért a Jegyzőkönyv csak eljárási szabályokat állapít meg arra nézve, hogy a lakóhely hiányára alapított kifogásokat miképpen kell közölni és elbírálni, valamint arra nézve is, hogy a magyar részről emelt kifogások és az azokra csehszlovák részről tett észrevételek ismeretében a két kormány képviselői meg fogják állapítani azokat az elveket, amelyeknek alapján a vegyes bizottság a vitás eseteket elbírálni tartozik.

A Jegyzőkönyv 8. §-a a nemzetiség szempontjából vegyesnek tekinthető házasságban élő személyek jelentkezésének a kérdését rendezi. A szlovák fél jelentkezése kiterjed gyermekeire és más nemzetiségű feleségére is, szlovák feleséggel bíró magyar férjnek a feleség nevében tett jelentkezése szintén érvényes; a magyar férj és gyermekei azonban csak úgy települhetnek át, hogy az áttelepülők számába nem számítatnak bele.

A Jegyzőkönyv 9. §-a azokkal az esetekkel foglalkozik, amelyekben hadifoglyok vagy a háborús események folytán fogságban lévő polgári személyek feleségei tettek nyilatkozatot a Csehszlovákiába történő áttelepülésük iránt.

Mínthogy az Egyezmény értelmében az áttelepülésre irányuló szándék kinyilvánítására a férj mint családfő van hivatva, a szóban lévő nyilatkozatok tulajdonképpen érvényteleneknek lennének tekintendők. Hivatali elődöm azonban hozzájárult ahhoz, hogy a jelentkezések érvényeseknek legyenek tekinthetők, amennyiben

a) a fogságból hazatért férj felesége szabálytalan jelentkezését f. é. szeptember hó 1-jéig utólag megerősíti,

b) vagy amennyiben a feleség ugyancsak szeptember 1-jéig a férjének postai úton hozzáérkezett olyan írásos nyilatkozatát produkálja, amely szerint a férj az áttelepüléssel egyetért,

c) vagy amennyiben a feleség szeptember 1-jéig a Magyar Vörös Kereszt nyilatkozatával igazolja, hogy férje holléte megállapítható nem volt. Ebben az esetben a férjet az Egyezmény alkalmazása szempontjából eltűntnek kell tekinteni, ami lehetővé teszi, hogy a feleségnek, mint különváltan élő nőnek a jelentkezése az Egyezmény szempontjából érvényesnek legyen tekinthető. Ezt a rendezést a folyó évi március hó 31. napján tartott minisztertanács tudomásul vette.

A 10. § módot ad az áttelepülésre irányuló nyilatkozatokban észlelt alaki hiányok pótlására és megállapítja azokat az eljárási szabályokat, amelyek mellett az alaki szempontból emelhető kifogások közlése és a hiánypótlások eszközlése történik.

A 11. cikk szerint a Magyarországról áttelepült szlovákok számába be kell számítani azokat a személyeket is, akik az áttelepülésre érvényesen jelentkeztek, azonban Csehszlovákiába nem az áttelepítés céljaira szolgáló szállítmánnyokkal, hanem azon kívül költöztek át. A cikk megállapítja azt az eljárást,

4. 1947. június 19.

amelyet az ilyen esetek megállapításánál és elbírálásánál követni kell, a részletek kidolgozását a vegyesbizottságra bízva. Megjegyzendő, hogy ez a cikk a reciprocitást kellően szem előtt tartja, amennyiben az Egyezmény 19. cikke hasonlóan beszámítani rendeli a Csehszlovákiából Magyarországra áttelepített személyeket, akiket a csehszlovák kormány az áttelepítésre kijelölt, de akik a rendes áttelepítési szállítmányokon kívül költöztek át Magyarországra.

A 12. § szerint a Szlovákiába való áttelepülésre irányuló jelentkezés hatálya kiterjed a jelentkezőnek vele együtt élő feleségére és 18 évnél nem idősebb gyermekére akkor is, ha a jelentkező e hozzátartozóit a nyilatkozatában kifejezetten nem említette meg. Hasonló rendelkezést tartalmaz fordított viszonylatban a Jegyzőkönyv 20. §-ának harmadik bekezdése.

A Jegyzőkönyv 13. cikke, tekintettel arra, hogy a lakosságcsere lebonyolítása a tárgyalások alatt már megindult, oly rendelkezést tartalmaz, amely szerint az áttelepülésre irányuló nyilatkozat ellen emelhető kifogások nem képezhetik akadályát az áttelepülésnek. Ha az ilyen kifogásnak a vegyesbizottság utóbb helyt ad, az áttelepült személy nem számíthat be az áttelepülők számára és áttelepülése nem vonhatja ennek folytán maga után magyaroknak Szlovákiából való kitelepítését. Kimondja e cikk azt is, hogy amennyiben az áttelepülési nyilatkozat ellen emelt kifogásnak a vegyesbizottság az áttelepülés előtt ad helyt, úgy a nyilatkozatot tévő személy semmilyen vonatkozásban nem esik az Egyezmény rendelkezése alá.

A 14. cikk szerint a magyar hatóságok nem fognak kifogásokat emelni olyan személyek áttelepülési nyilatkozatai tekintetében, akiknek az áttelepülése ellen az őket szállító szerelvény listájának összeállításakor nem emeltek kifogást. E cikk rendelkezésének nagyobb gyakorlati kihatása nincsen, mert a magyar hatóságok a gyakorlatban a kifogásokat a szerelvények elindulása előtt mindig megtették.

A Jegyzőkönyv 15. cikke megemlékezik hivatali elődömnök a tárgyalások során tett oly értelmű kijelentéséről, amely szerint a rendelkezésre álló adatok szerint 70 000 körül fog mozogni azoknak a jelentkezőknek a száma, amelyek ellen magyar részről előreláthatólag kifogást emelni nem fognak.

A Jegyzőkönyv 16. cikke az Egyezmény első cikkéhez tartozó függelék¹⁰⁶ harmadik bekezdésébe kapcsolódik bele, amely szerint a Magyarországról Csehszlovákiába áttelepült szlovákok számára be kell számítani azokat a szlo-

¹⁰⁶ A lakosságcsere-egyezmény (1946. évi XV tc.) I. cikkéhez tartozó függelék egyrészt azt mondta ki, hogy az áttelepülésre irányuló szándékot a család tagjai nevében ki nyilváníthatta ki, másrészt, hogy a Csehszlovákiába való bebocsátást milyen esetekben (demokrácia ellenes magatartás, a cseh vagy a szlovák nemzet, illetve az Egyesült Nemzetek valamelyikével szembeni ellenséges magatartás, közönséges bűncselekmény) tagadja meg a csehszlovák fél; végül ez a függelék szólt arról, hogy az áttelepülő szlovákok és csehek számára be kellett tudni azokat a Magyarországon állandó lakhellyel bírt személyeket is, akik Magyarországról Csehszlovákiába távoztak 1945 után.

vákokat is, akik a felszabadulás után az Egyezmény aláírásáig Csehszlovákiába átköltöztek. A magyar tárgyalók törekvése ebben a vonatkozásban is az volt, hogy már most biztosítékokat szerezzünk abban az irányban, hogy e személyek közé nem vehetők fel olyanok, akik csak ideiglenesen tartózkodtak Magyarországon mint menekültek vagy üldözöttek. Minthogy elvi megegyezés ebben a kérdésben sem volt ez idő szerint elérhető, a cikk csak eljárási szabályok megállapítására szorítkozik, valamint annak a leszövezésére, hogy a csehszlovák részről beszámítani kívánt személyek névjegyzékének és az azzal szemben magyar részről tett észrevételeknek az ismeretében a két kormány képviselői meg fogják állapítani azokat az elveket, amelyek szem előtt tartásával a vegyesbizottság az egyes eseteket el fogja bírálni.

A Jegyzőkönyv negyedik része az Egyezmény IV. cikkének értelmezésével és végrehajtásával foglalkozik. Az erre vonatkozó 17. § azt a szabályt állítja fel, hogy a Csehszlovákiába való áttelepülésre jelentkező szlovákoknál a természetes népmozgalom (születések, halálozások, házasságkötések) által előidézett változásokat figyelembe kell venni és hogy a jelentkezés után házasságra lépett házastársak és a jelentkezés után született gyermekek az érvényesen jelentkező családfővel együtt szintén áttelepülhetnek. Hasonló rendelkezéseket tartalmaz fordított viszonylatban a Jegyzőkönyv 20. §-a.

A Jegyzőkönyv ötödik része az Egyezmény V. cikkének értelmezésére és végrehajtására vonatkozólag létrejött megállapodásokat foglalja magában.

Amint ismeretes, az Egyezménynek ezen cikke arról rendelkezik, hogy a Magyarországról Szlovákiába áttelepülő személyekkel egyenlő számban Csehszlovákia magyarokat telepíthet át Szlovákiából Magyarországra. Ebben a kérdésben is sok vita volt a vegyesbizottságban, amennyiben szlovák részről azt a helytelen álláspontot foglalták el, hogy a Szlovákiából Magyarországra áttelepíthető [magyar] nemzetiségű személyek számának megállapításánál nem a tényleg áttelepült magyarországi szlovákok száma, hanem az áttelepülésre jelentkező szlovákok száma az irányadó, tekintet nélkül arra, hogy a jelentkező személy valóban áttelepült-e vagy nem. A csehszlovák tárgyaló bizottság ebben a kérdésben is elhagyta az eredeti álláspontját és ez tette lehetővé, hogy a Jegyzőkönyv 18. cikke az áttelepíthető magyarok számának megállapítására a következő, az Egyezmény szempontjából helyes módszert állítja fel:

Az áttelepíthető magyarok számát úgy kell megállapítani, hogy kiindulópontul a Magyarországon áttelepülésre érvényesen jelentkező szlovákok közül tényleg áttelepült szlovákok számát kell venni. Ehhez a számhoz hozzá kell adni az Egyezmény I. cikkéhez tartozó függelék harmadik bekezdése alá eső személyeket, vagyis azokat a magyarországi szlovákokat, akik az Egyezmény aláírása előtt Magyarországról Szlovákiába átköltöztek és az így nyert összegből le kell vonni azoknak a szlovákiai magyaroknak a számát, akik az

4. 1947. június 19.

Egyezmény V. cikke értelmében az áttelepített magyarok számába beszámítandók, vagyis akik hatósági nyomásra vagy egyéb okból önként települtek át Magyarországra.

A Jegyzőkönyv 19. cikke a 11. cikkben lefektetett szabályok fordítottjaként előírja, hogy a Csehszlovákiából áttelepült magyarok számába be kell számítani azokat a magyar nemzetiségű személyeket is, akiket a csehszlovák kormány a Magyarországra való áttelepítésre kijelölt, azonban akik nem az áttelepítés céljaira szolgáló szállítmányokkal, hanem azon kívül költöztek át. A cikk megállapítja azt az eljárást, amelyet az ilyen esetek megállapításánál és elbírálásánál követni kell, a részletek kidolgozását a vegyesbizottságra bízva.

A 20. § a Jegyzőkönyv 11. és 12. cikkeiben lefektetett szabályok fordított viszonylatban való alkalmazásáról gondoskodik akkor, amikor kimondja, hogy a csehszlovák részről áttelepülésre kijelölt személyek között halálozás, új házasságkötés és a kijelölés után bekövetkezett családszaporulat folytán előállott változásokat figyelembe kell venni és hogy a kijelölés után házasságot kötött új házastársak és a kijelölés után született gyermekek a családfővel együtt áttelepítendők és az áttelepülő magyarok számába beszámítandók. Ugyancsak áttelepítendők és a létszámba beszámítandók az áttelepítésre kijelölt személyek olyan hozzátartozói is, akiket a csehszlovák hatóságok esetleg tévedés folytán nem vettek fel az áttelepítésre kijelölt személyek jegyzékébe.

A Jegyzőkönyv 21. cikke az érdemi kérdésekben való megegyezés hiányában eljárási szabályokat állít fel arra nézve, miképpen kell azoknak a személyeknek a jegyzékét elkészíteni és közölni, akik a magyar kormány felfogása szerint az Egyezmény V. cikkéhez tartozó Függelék¹⁰⁷ értelmében az áttelepülő magyarok számába beszámítandók. Megállapodást tartalmaz a cikk abban a tekintetben, hogy a magyar részről benyújtott jegyzékek és a csehszlovák részről ezekre tett észrevételek ismeretében a két kormány képviselői meg fogják állapítani azokat az elveket, amelyek szem előtt tartásával a vegyesbizottság az egyes eseteket elbírálni tartozik.

A Jegyzőkönyv 22. §-a azt a megállapodást foglalja írásba, amely az Egyezmény V. cikkét kiegészítő levélváltásban foglaltak értelmezése és végrehajtása tekintetében létrejött.

Amint ismeretes, ebben a levélváltásban a csehszlovák kormány aziránt vállalt kötelezettséget, hogy az Egyezmény értelmében Szlovákiából Magyarországra áttelepíthető személyek kijelölését oly módon fogja eszközölni, hogy

¹⁰⁷ A lakosságcsere egyezmény (1946. évi XV. tc.) V. cikkéhez tartozó függelék azzal foglalkozott, hogy a Csehszlovákiából áttelepítendő magyarok számába be kell tudni azokat a személyeket is, akik Magyarországra már áttettek vagy átköltöztek, azoknak a kivételével, akik a szlovák népbírósi rendelet hatálya alá estek. „Abban az esetben azonban, ha az ebbe a kategóriába tartozó személyek a csehszlovákiai bíróságok előtt jelentkeznének és azok őket felmentenék, ezeket a személyeket is bele kell számítani a kicserélendő magyarok számába.”

a kitelepített magyarok összetétele nagy vonásokban megfelelően a szlovákiai magyarság társadalmi és vagyoni rétegződésének.

A vegyesbizottságban ennek a kérdésnek a gyakorlati keresztülvitelére nézve sem jött létre megállapodás, a most lezárult tárgyalások során azonban hivatali elődömnök sikerült a következő értelemben megállapodásra jutni a csehszlovák delegáció vezetőjével:

Mindenekelőtt megállapodott a két delegáció abban, hogy a szlovákiai magyarság társadalmi, illetve foglalkozásbeli rétegződésére nézve a következő adatokat fogadja el irányadónak, amely adatok nagy vonásokban összhangban állanak a régebbi népszámlálások alapján nyert statisztikai adatokkal.

mezőgazdasági foglalkozásúak	67,6%
ipar, kisipar és bányászat	14,5%
kereskedők és pénzügyekkel foglalkozók	3,4%
köztisztviselők és szabad foglalkozásúak	3,9%
egyéb foglalkozásúak	10,6%

Tekintettel az áttelepülésre kerülő mezőgazdasági lakosság túlnyomó fontosságára, a továbbiakban megegyezést kellett létesíteni aziránt, hogy az áttelepülő mezőgazdák vagyoni rétegződése birtokos és földbirtokkal nem rendelkező földművelők, a birtokos kategórián belül pedig a birtokok nagysága szerint miként oszljék meg. A tárgyalások kezdetben azon az alapon folytak, hogy állapítsák meg a birtokos és földbirtokkal nem rendelkező mezőgazdasági lakosság arányszáma és a birtokosok között a gyakorlatban alkalmazott birtokkategóriák (1–5 holdig, 5–20 holdig, 20 holdon felül) százalékszámát. Mint-hogy azonban a megegyezés ilyen alapon a két delegáció statisztikai szakértői között megnyilvánult véleményeltérésekre való tekintettel nem volt lehetséges, felmerült az a gondolat, hogy állapítsák meg a szlovákiai magyar földművelőlakosság (birtokosok és birtok nélküliek) által bírt föld átlagos fejquótája és mondassék ki az, hogy az áttelepítésre kijelölt magyarok által bírt föld mennyisége nem haladhatja túl azt a területet, amely az áttelepült mezőgazdasági lakoságnak e fejquóta alapján kiszámított birtokállománya gyanánt adódik. Az erre vonatkozó számítások során a statisztikai szakértők lényegesen közeledtek egymáshoz. Ez a közeledés lehetővé tette, hogy az alkudozások során az említett fejquóta 2,37 kat. holdban állapítsák meg, amely fejquóta csak jelentéktelenül tér el a magyar statisztikusok által kiszámított 2,2 kat. holdas fejquótától és sokkal kedvezőbb mint a csehszlovák statisztikusok által eredetileg kiszámított 4 kat. holdas fejquóta.

E fejquóta alkalmazása a gyakorlatban azt eredményezi, hogy 8000 áttelepülő földműves családot számítva, ami családtagokkal együtt kb. 28 000 személyt jelent, kb. 65 000 kat. holdra rúghat az a maximális földmennyiség, amelynek birtokosai az áttelepülésre kijelölhetők. Minthogy pedig az áttelepülésre eddig kijelölt 3000 család földbirtoka kereken 30 000 kat. holdat tesz ki, a

4. 1947. június 19.

jövőben áttelepíthető 5000 család földbirtoka csak mintegy 35 000 holdat tehet ki, a családonkénti fejuóta tehát az eddigi 10 holdról 7 holdra, a fejenkénti fejuóta pedig az eddigi 2,8 holdas átlagról kb. 2 holdas átlagra fog alászállni. A jövőben tehát végeredményben a csehszlovák kormánynak vagy kisebb birtokú parasztokat kell kitelepítenie, vagy pedig, amennyiben nagyobb birtokosokat is kitelepít, úgy azok mellett megfelelő számú nincstelen földművest is ki kell jelölnie az áttelepülésre, mert csak így módon lesz képes a Jegyzőkönyvben vállalt fejuótát megtartani.

A Jegyzőkönyv 23. cikke a csehszlovák kormány kötelezettségét tartalmazza arra nézve, hogy a Jegyzőkönyv aláírásától számított 15 napon belül, de legkésőbb az első turnusban kijelölt 3000 család áttelepítésének befejezése előtt 15 nappal, további 10 000 családot magában foglaló áttelepítési tervet nyújtson át a magyar kormánynak, amely tervben gondoskodni kell arról, hogy az áttelepülők társadalmi és vagyoni rétegződésére vonatkozólag létrejött és a fentiekben ismertetett megállapodás kellően érvényesüljön és egyidejűleg kompenzáltassanak azok az eltérések, amelyek e rétegződéssel szemben az első turnusban kijelölt 3000 család összetételében jelentkeznek. Minthogy a rendelkezésre álló adatok alapján eszközölt számításokból hozzávetőlegesen az állapítható meg, hogy Csehszlovákiából nagyjában 12–13 000 család fog áttelepítésre kerülni, a további 10 000 családra vonatkozó áttelepítési terv nagyjában ki is fogja meríteni az áttelepülésre kerülő magyarok teljes létszámát és meg fogja szüntetni a kitelepítendő személye tekintetében eddig fenállott bizonytalanságot.

A 24. cikk a két kormány elvi nyilatkozatát tartalmazza abban a tekintetben, hogy mindkét kormány a legnagyobb fontosságot tulajdonítja annak, hogy az áttelepítésre kerülő magyarok száma minél előbb véglegesen megállapítható legyen. Az e célból szükséges eljárásokat és adatfelvételeket a legnagyobb sürgősséggel le fogják folytatni és a legközelebb tartandó kormányközi megbeszélésen e kérdést első pont gyanánt fogják tárgyalni. Minderre azért van szükség, nehogy olyan helyzet álljon elő, hogy Magyarország a már folyamatban lévő lakosságcsere során netán több magyart vegyen át, mint amennyire kötelezve volna, és éppen ezért értékes rendelkezése e cikknek az, hogy amennyiben az előbb említett megállapítások azt eredményeznék, hogy valamelyik fél több személyt vett át, mint amennyire kötelezve volna, úgy a lakosságcsere egyoldalúan lesz folytatandó mindaddig, amíg a paritás helyre nem áll.

A Jegyzőkönyv 25. és 26. cikkei az Egyezmény VIII. cikkének értelmezésére és végrehajtására vonatkozólag létrejött megállapodást tartalmazzák.¹⁰⁸

¹⁰⁸ A lakosságcsere-egyezmény (1946. évi XV. tc.) VIII. cikke szerint az V. cikkben (lásd a jelen jegyzőkönyv 102. sz. jegyzetét) meghatározott számon felül Csehszlovákiából áttelepíthetők olyan magyar nemzetiségű személyek, akik a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. május 15-én megjelent – a

4. 1947. június 19.

Amint ismeretes, az Egyezménynek az idézett cikkében a magyar kormány kötelezettséget vállalt aziránt, hogy az Egyezmény szerint lebonyolítandó csere keretében átvételre kerülő kontingensen felül átvegyen olyan személyeket, akik a szlovák nemzeti tanács által 1945. május 15-ei kelettel kibocsátott 33. számú rendelet értelmében mint háborús bűnösök elítéltek. Az idézett VIII. cikkel a magyar kormány nevezetesen ígéretet tett arra, hogy átveszi a rendelet 1–4. §-ai alá eső, és halállal vagy életfogytiglani fegyházbüntetéssel sújtandó nagy bűnösöket számbeli korlátozás nélkül, a rendelet 5. §-a alá eső kis bűnösöket pedig maximálisan 1000 személyt. Ismeretes az is, hogy az idézett rendelet hatályosságának tartama alatt, vagyis 1946. május 15-éig a szlovák népbíróságok mindössze 184 magyar nemzetiségű személyt ítéltek el az 1–4. §-ok alá eső súlyosabb bűncselekmények címén. Erre a csehszlovák hatóságok azt tették, hogy a rendelet hatályát 1947. év végéig meghosszabbították és tömegesen kezdték ítéleteket hozni magyarok ellen a 33/1945. számú rendelet 1–4. §-ai alapján, úgy hogy 1946. augusztus végén a csehszlovák hatóságok 23 000 ilyen címen elítélt magyar nemzetiségű személyről nyújtottak át névjegyzéket a magyar kormánynak, igényt tartva azoknak az Egyezmény VIII. cikke alapján való átvételére.

Ezzel a követeléssel szemben a magyar kormány arra az álláspontra helyezkedett, hogy az Egyezmény 4. cikkében történt kötelezettségvállalásnál a 33/1945. szlovák népbírósági rendeletet abban a formájában tartotta szem előtt, amint az az Egyezmény megkötésekor fennállott, e rendeletnek az Egyezmény megkötése után történt egyoldalú módosítása tehát nem növelheti a magyar kormánynak az Egyezményben elvállalt kötelezettségeit. Rámutatott a magyar kormány arra is, hogy ha az Egyezmény a nyilván nagyobb számban elítélt és a magyar kormány által átveendő kisebb bűnösök számát 1000-ben maximálta, úgy logikai lehetetlenség volna, hogy a magyar kormány a kis bűnösöknél magasabb számban vegyen át nagy háborús bűnösöket.

A kérdés rendezése az említett cikkekben végeredményben a következő alapon történt:

népbíráskodásról szóló 33/1945. sz. rendeletének 1–4. §-aiban megjelölt, Csehszlovákia ellenes vagy háborús bűncselekményeket követtek el. Ugyanez vonatkozott azokra is, akik az említett rendelet 5. §-ában megjelölt bűncselekményt követtek el azzal, hogy ez utóbbiak száma nem haladja meg az ezret. Az 1–4. § alá eső személyek nem részesülhettek az áttelepülőknek egyébként biztosított kedvezményekben (ingóságok, iratok stb. elszállításával kapcsolatos vám- és illetékmentességben). A csehszlovák hatóságok a lakosságcsere-egyezmény említett határozmányát arra akarták felhasználni — a 33/1945. sz. rendeletben megjelölt 1946. május 15-ei határidő kitolásával —, hogy több mint 23 000 magyar gyors elítélése alapján, ezek családtagjait is hozzászámítva mintegy 80 000 embert tehessen át a határon. A magyar kormány tiltakozása következtében letettek erről a szándékukról, de az elítélt és Csehszlovákiában maradt magyarok tízezreit megfosztották minden vagyonuktól. (Kertész István i. m. 256–262. pp.)

4. 1947. június 19.

[1] Ami a 33/1945. sz. kormányrendelet 1–4. §-ai alá eső nagyobb bűnösök kérdését illeti, a csehszlovák kormány egyelőre megelégszik azzal, hogy a magyar kormány átvegye az 1946. május 15-éig elítélt személyeket. Annak a kérdésnek az eldöntésére, hogy mennyiben tartozik az Egyezmény alapján a magyar kormány 1946. május 15-e után elítélt személyeket is átvenni, Clementis államtitkár döntőbírósgot javasolt, egy az Egyesült Nemzetek szervezetének főtitkára által kijelölendő döntőbíró személyében.¹⁰⁹ Ezt a csehszlovák javaslatot hivatali elődöm elfogadta, minthogy értékes precedenst látott ily módon létesülni abban az irányban, hogy a csehszlovák relációban esetleg még jelentkező hasonló kérdések elbírálását döntőbírósg elé lehessen vinni.

2) Ami az ún. kis háborús bűnösök kérdését illeti, hivatali elődöm és Clementis államtitkár között megállapodás jött létre aziránt, hogy az Egyezmény által 1000-ban maximált számban e bűnösöket a magyar kormány átveszi, csehszlovák részről viszont az Egyezményen túlmenő azt a kedvezményt nyújtották ebben a vonatkozásban, hogy az ily személyekkel együtt azok családtagjai is áttelepülhetnek oly módon, hogy az Egyezmény vagyoni jogi kedvezményei reájuk is alkalmazást nyernek. A csehszlovák delegáció megelégedett azzal, hogy egyelőre havi 64 ilyen család vétessék át, ami különösebb megterhelést számunkra nem jelent.

A kisebb háborús bűnösök átvételével kapcsolatban meg kell említeni, hogy hivatali elődömnek Clementis államtitkárral folytatott megbeszélései nem terjedtek ki arra a kérdésre, hogy a kisebb háborús bűnösök közül is csak azok vétessenek át, akik 1945. május 15-éig elítéltek. Midőn e kérdést a magyar tárgyaló bizottság vezetője hivatali elődöm és Clementis államtitkár távozása után a csehszlovák tárgyaló bizottság vezetője előtt felvetette, merov elzárkózásra talált és éppen ezért kénytelen volt a kérdés tekintetében való végleges állásfoglalást a minisztertanácsnak fenntartani.

Eldöntendő tehát a minisztertanács által, hogy ragaszkodni kíván-e a kisebb háborús bűnösök átvételének kérdésében ahhoz, hogy a kisebb háborús bűnösök közül is csak azokat veszi át, akik 1945. május 15-e előtt elítéltek. A minisztertanács tájékoztatására közölnöm kell egyfelől, hogy e kérdésnek a felvetése a nehezen létrejött megállapodást újabb teherpróbának vetné alá és a kérdés fiantalizálásának további elhúzódását jelentené, másfelől azt is, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint a csehszlovákoknak módjukban fog állani 6–700 május 15. előtt elítélt személyt produkálni, úgy hogy végeredményben a gyakorlati különbség csak 3–400 családra zsugorodik össze.

A Jegyzőkönyv V. fejezetében foglalt vegyes rendelkezések közül ki kell emelni a Jegyzőkönyv 28. cikkében foglalt arra vonatkozó megállapodást, amely szerint a békeszerződés V. cikke szerint Magyarország és Csehszlovákia

¹⁰⁹ Nincs tudomásunk arról, hogy ilyen döntőbíró felkérésére sor került volna.

között lefolytatandó tárgyalások Budapesten azonnal kezdetüket fogják venni, mihielyt a békeszerződést akár Magyarország és Csehszlovákia ratifikálták, akár pedig az a nagyhatalmak ratifikációja folytán életbelépett.

III. A tárgyalások folyamán az áttelepülők készpénzei és egyéb pénzeinek transzferálása tekintetében létesített megállapodás-tervezetet az alábbiakban van szerencsém ismertetni:

A megállapodás 1. cikke által közelebbről meghatározott személyeknek készpénzkészletei és egyéb olyan pénzei, amelyeknek transzferálására vonatkozólag a két kormány, illetve a vegyesbizottság megegyezésre jutott, vagy megegyezésre jut, Csehszlovákiában a Magyar Nemzeti Bank bratislavai intézeténél, Magyarországon pedig a Csehszlovák Nemzeti Bank bratislavai intézetének a Magyar Nemzeti Banknál vezetett gyűjtőszámláján íratnak jóvá. Az áttelepülők készpénzei Csehszlovákiában a magyar, Magyarországon pedig a csehszlovák áttelepítési közegek szedik be az áttelepülöktől és fizetik be az említett számlákra. A csehszlovák szervek által Magyarországon beszedett pénzek a csehszlovák áttelepítési bizottság költségeinek fedezésére szolgálnak. Csehszlovákiában viszont a beszedett pénzek a magyar áttelepítési szervek szükségleteit meghaladó mértékben 150 millió csehszlovák korona erejéig áruk vásárlására fordíthatók, amely áruk Magyarországra való kivitele és itteni értékesítése jelenti az áttelepülők pénzének transzferálását. A megállapodás melléklete tünteti fel a vásárolható árukat, nevezetesen 25% fa, faszén és faáru, 21% vasérc, 10% tűzálló anyagok, 16% gépek, szerszámok és vasgyártmányok, 10% különféle vegyszerek, robbanóanyagok, festékek, 10% bőr- és textilcipő, bőr vagy más talppal, végül 8% különféle áru. A Magyar Nemzeti Banknak a Csehszlovák Nemzeti Banknál vezetett számláján netán 150 millió csehszlovák koronát meghaladóan jóváírásra kerülő összegek ugyancsak csehszlovákiai áruk vásárlására lesznek felhasználandók, amennyiben a két kormány között megállapodás nem történik aziránt, hogy a befizetésre kerülő összegekkel esetleg a magyar kormány jóvátételi tartozásai legyenek törlesztetők.

Meg kell jegyezmem, hogy a hosszú tárgyalások és nagy nehézségek árán létrejött fenti transzfer megállapodás a gyakorlatban jóformán tárgytalannak bizonyult, mert az áttelepülöktől beszedett pénzek még a magyar Áttelepítési Kormánybizottság pozsonyi kirendeltsége költségeinek fedezésére is alig elegendők. Némileg más lesz a helyzet, ha az áttelepülők zárolt betéeteinek a felszabadítása megtörténik, azonban ebben az esetben is előrelátható, hogy a tervbe vett áruszállítás teljes egészében nem fog megtörténni.

Végül meg kell még említenem, hogy a tárgyalások során a magyar delegáció tárgyalásokat folytatott az áttelepülők különböző kárigényeinek rendezése tárgyában is. Oly károkról van szó, amelyeket az áttelepülők szabályosan vagy szabálytalanul végrehajtott vagyonekobjások, requirálások és egyéb igénybe-

4. 1947. június 19.

vételek címén szenvedtek el. Végleges megállapodás ebben a kérdésben nem volt elérhető, a csehszlovák delegáció késznek mutatkozott azonban arra, hogy a magyar delegáció által átnyújtott memorandumban részletezett kárigények felől tárgyalásokba bocsátkozzék, és — a tárgyaló bizottságok vezetői között lefolytatott levélváltás útján — megállapodás jött létre aziránt, hogy ezeket a tárgyalásokat egy kárösszeírás fogja megelőzni a célból, hogy mindkét tárgyaló bizottság kellően tájékozva legyen a felmerült károknak nemcsak jogi természetéről, hanem összecszerűségéről is.

A vegyesbizottság megkapta az utasításokat aziránt, hogy a kárösszeírás lebonyolítására vonatkozó szabályozást haladéktalanul készítse el és hajtsa végre.

Budapest, 1947. június 7.

Gépelt, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítással készített egykorú egyszerű másolat. Az előterjesztés első oldalára Mód Péter kézzel írt következő feljegyzése olvasható: „A minisztertanács 1947. VI. 19-i ülésén úgy határozott, hogy ez ügyben tárcaközi értekezlet tartandó. Budapest, 1947. VI. 19. Mód”

Kiegészítését lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 5/c. sz. mellékletében.

Mód Péter (1911–1996) tanár. Diákként kapcsolódott be a kommunista mozgalomba. 1935-től Párizsban élt. A második világháború alatt a francia partizánhadsereg századosa. 1945 után hazatért. 1947-től a Külügyminisztérium munkatársa. 1949-ben koholt vádak alapján letartóztaták, 1954-ben rehabilitálták. 1956-tól ismét a Külügyminisztérium munkatársa. 1957-től 1961-ig Magyarország állandó képviselője az ENSZ-ben. 1961-től 1968-ig a külügyminiszter állandó helyettese, majd 1974-ig párizsi követ.

4/c. sz. melléklet (a 4/16. napirendi ponthoz)

Feljegyzés

A csehszlovák és magyar kormányok alulírott képviselői 1947. március 2-án összeültek Prágában abból a célból, hogy kiküszöböljék mindazokat az akadályokat, melyek mindaddig megakadályozták a Magyarország és Csehszlovákia között, 1946. február 27-én kötött lakosságcsere egyezmény végrehajtását és hogy megállapítsák azokat az elveket, melyek e végrehajtásnál alkalmazandó rendszabályok alapjául fognak szolgálni.

A tárgyalások az alábbi nyilatkozatokkal kezdődtek meg, melyeket a két kormány képviselői jogi álláspontjuk fenntartása mellett tettek:

A magyar küldöttség elnöke a következőket jelentette ki:

„A magyar kormány hajlandó haladék nélkül megkezdeni a lakosságcsere egyezmény végrehajtását 3000 család kölcsönös kicserélésével, azzal, hogy e cserét az Egyezmény gyorsított végrehajtása első fázisának tekinti.”

A csehszlovák küldöttség elnöke a következőket jelentette ki:

„A lakosságcsere egyezmény végrehajtásának következtében a csehszlovák kormány nem fogja a szlovákiai magyar munkaerő mozgósítását folytatni.”

A küldöttségek megegyeztek továbbá abban, hogy a két kormány az alárendelt hatóságoknak utasításokat ad abban az irányban, hogy tartózkodjanak minden, az egyezménnyel ellentétes magatartástól és, hogy a sajtóhoz és a rádióhoz fordulnak felszólítva azokat, hogy kerüljenek minden olyan magatartást, amely az egyezmény végrehajtását akadályozhatná és a csehszlovák-magyar probléma végleges megoldásával kapcsolatban nehézségeket idézhetne elő.

Ami azt a magyar javaslatot illeti, mely szerint a [csehszlovák] köztársasági elnök 1945. október 1-jei 88/1945. számú és az általános munkakötelezettséggel kapcsolatos rendeletének¹¹⁰ csehszlovákiai egyes magyar eredetű lakosaira vonatkozó alkalmazásának a kérdése felveendő lenne a tárgyalásokba, a két küldöttség megállapodott abban, hogy megállapítja azoknak a tárgyalásoknak az időpontját és helyét, amelyek a magyar békeszerződés 5. cikkelye értelmében fognak tartani. E tárgyalások során mindent el fognak követni, hogy rendezzék azoknak a Csehszlovákiában lakóhellyel bíró magyar etnikai eredetű lakosoknak ügyét, akik a lakosságcsere tárgyában 1946. február 27-én kelt egyezmény értelmében nem fognak Magyarországra áttelepítettetni, beleértve azokat a magyar eredetű személyeket, akik az említett 88/1945. sz. rendelet értelmében kötelező munkaszolgálatra hívtak be.

A Bratislavában folytatott tárgyalások eredményeképpen a csere 1947. április 12-én havonta mindkét oldalról kicserélendő 2000 családni ütemben megkezdődött. Tekintettel azokra a technikai nehézségekre, melyek a magyar kormányt megakadályozták abban, hogy a Csehszlovákiából az ennek megfelelő ütemben érkező szállítmányokat átvehesse, ez az ütem a magyar kormány kívánságára 1947. április 27 és május 4-e között meglassult és tovább lassul 1947. május 12-étől kezdődően. Ez a lassulás a magyar kormány számára meg fogja adni a szükséges rendszabályok megtételére a lehetőséget, abból a célból, hogy a jövőben, az átszállítandó ingók mennyiségének előrelátható csökkenésének mértékében, a szállítmányok Magyarországon havi 2000 családni ütemben legyenek átvehetők, sőt e mértéken túl is.

Továbbiakban a két küldöttség megállapodott az Egyezmény és a vele kapcsolatos okiratok értelmezésére és alkalmazására vonatkozó bizonyos szabályokban. Az erre vonatkozó megállapodás a mai napon aláírt, a jelen Feljegyzés alkotórészét képező Jegyzőkönyvben, valamint a kicserélésre kerülő személyek vagyonának transzferére vonatkozó Megállapodásban és a zárolt

¹¹⁰ Lásd a 4/b. sz. melléklet 96. sz. jegyzetét.

4. 1947. június 19.

betétek és értékpapírok, valamint az elmaradt adók, illetékek és követelésekre vonatkozó Megállapodásban van lefektetve.

Jelen Feljegyzés aláírásával életbelép.

Ennek hitelül a két kormány képviselői ezt a Feljegyzést aláírták és pecsétjükkel ellátták.

Kelt Prágában, két példányban, 1947. június

Gépelt, aláírás nélküli tisztázat.

4/d. sz. melléklet (a 4/16. napirendi ponthoz)

Jegyzőkönyv

A magyar és a csehszlovák Kormányok alulírott képviselői megegyeznek a következőkben

Áttelepítési műveletek

1. §

A folyamatban lévő lakosságcserét az Egyezmény és a jelen Jegyzőkönyv rendelkezései szerint és keretei között kell folytatni és végrehajtani. Hónaponként legalább 1440 szlovák és cseh család települ át Magyarországból Csehszlovákiába és legalább 1440 magyar család települ át Csehszlovákiából Magyarországra. A magyar családok átszállítását illetőleg megegyezés áll fent aziránt, hogy naponként 48 család 192 vagonban kerül átszállításra. Ezt a napi kocsiszámot a csere egész tartama alatt fenn kell tartani és az átszállítandó ingók mennyiségének előrelátható csökkenése mértékében a rendelkezésre álló helyet fel kell használni a családok számának a napi 48 családon túli felemelésére.

A szállítások az általában alkalmazandó vasúti előírásoknak, a Vegyesbizottság által megállapított szállítási szabályzatnak és a két Kormány között létrejött megállapodásoknak megfelelően fognak történni.

2. §

A pozsonyi Telepítési hivatal 1947. évi március hó 25-én átadta az áttelepítendő magyarok érdekeinek képviselőjére kirendelt pozsonyi magyar Meghatalmazottnak az első időszakban kicserélendő 3000 magyar család jegyzékét. A magyar Kormány nem kifogásolta ezen családok kiválasztását, jelesen nem tett kifogást amiatt, hogy összetételük nem felel meg a szlovákiai magyar népesség társadalmi és vagyoni rétegződésének úgy, amint az alább meg van állapítva. Ebből a tényből eredő minden eltérés az említett 3000 család átszállítása után,

4. 1947. június 19.

a csereműveletek hátralevő részére nézve kidolgozandó átszállítási terv keretében kiegyenlítendő.

3. §

Ha a szállítmányok rakodása körül a csereműveletek folyamán szabálytalanságok fordulnának elő és ha ezek a szabálytalanságok a két Kormány szakközegei által nem volnának kiküszöbölhetők, a két Kormány képviselői ezek orvoslása végett haladéktalanul összeülnek.

Vegyesbizottság

4. §

Ott, ahol ennek helye van, a jelen Jegyzőkönyvben foglalt rendelkezések végrehajtását a két Kormány a Vegyesbizottság által biztosítja.

5. §

Amennyiben az alábbi rendelkezések különleges eljárást nem írnak elő, a Vegyesbizottság jövő munkálatai folyamán a következő módon fog eljárni:

a) amennyiben a Vegyesbizottság valamelyik tagozata, valamely ügyben előterjesztést tesz a Vegyesbizottsághoz, a Vegyesbizottság másik tagozata tartozik válaszáat az ügynek a bizottság elé terjesztésétől számított 15 napi záros határidőn belül megadni,

b) attól a naptól számított 6 héten belül, amidőn az előbbi bekezdésben említett válasz a Bizottsághoz beérkezett, a Vegyesbizottság tartozik az ügyet elintézni,

c) ha a Vegyesbizottság valamely kérdésben az előbbi bekezdésben meghatározott határidő alatt nem egyezik meg, a Bizottság két tagozata kormányához fordul és az ügy ez utóbbiak között közvetlen tárgyalások anyagát fogja képezni,

d) a Vegyesbizottság a jelen Jegyzőkönyv aláírását követő 8 napon belül összeül és váltakozva Magyarországon és Csehszlovákiában ülésezik. Az első ülés Budapesten lesz. Minden ülés legfeljebb egy hónapig tart és a következő ülés az előbbi bezárásától számított 8 napon belül kezdődik.

Az egyezmény I. cikkének értelmezése és végrehajtása

6. §

Az Egyezmény I. cikke értelmében állampolgárságukra való tekintet nélkül szlovák vagy cseh nemzetiségű személyeknek tekintetnek mindazok, akik

4. 1947. június 19.

nyilatkozataikban magukat ezen nemzetiségek egyikéhez tartozónak vallották és akik a szlovák vagy cseh nyelvnek legalább is elemi ismeretével rendelkeznek.

A jelen Jegyzőkönyv aláírásától számított 15 napi záros határidő áll a Vegyesbizottság magyar tagozata rendelkezésére abból a célból, hogy három példányban közölje a Bizottság csehszlovák tagozatával azoknak a személyeknek a jegyzékét, akik magukat szlováknak vagy csehnek vallották, de akik a magyar tagozat rendelkezésére álló adatok alapján valójában e nemzetiségek egyikéhez sem tartoznak. A jegyzéket ezen személyek legutolsó tartózkodási helye szerint községenként, a községek betűsoros rendjében és minden községben a nevek betűsoros rendjében kell elkészíteni. A jegyzéknek ezenfelül tartalmaznia kell a szóbanforgó személyek jelentkezési lapjának sorszámát.

A csehszlovák tagozat az elvi bekezdésben említett jegyzék átvételétől számított 15 napi határidő alatt tartozik közölni a magyar tagozattal azokat az eseteket, amelyekben a magyar tagozat által emelt kifogások helyt álló voltát elismeri.

A fennmaradó eseteket az előző bekezdésben említett közlés átvételétől számított 30 napon belül két tisztviselőből álló ad hoc bizottságok vizsgálják meg. Ezeknek egyenként tagját az Egyezmény II. cikkében említett külön Bizottság,¹¹¹ másik tagját a Magyar Áttelepítési Kormánybizottság tisztviselői sorából kell kijelölni. A Vegyesbizottság első ülését követő 10 nap folyamán közzé fogja tenni azokat az utasításokat, amelyeket az ad hoc bizottságok munkájukban követni tartoznak. Ezekben az utasításokban egyebek között ki kell mondani, hogy az ad hoc bizottságok szlovák vagy cseh nemzetiségű személynek ismernek el mindenkit aki magát ilyennek vallotta és aki a szlovák, vagy cseh nyelv legalábbis elemi ismeretével bír. Az utasításokban ki kell mondani azt is, hogyha az ad hoc bizottság munkájára kitűzött időben annak egyik tagja nem jelenik meg, a bizottság megjelent tagja dönt.

Azokban az esetekben, amelyekben a kifogásolt személy már Csehszlovákiában van, az ad hoc bizottságokat az áttelepítendő magyarok érdekeinek képviselőjére kirendelt pozsonyi magyar Meghatalmazott és a pozsonyi Telepítési Hivatal által kijelölt egy-egy tagból kell összeállítani.

¹¹¹ A lakosságcsere-egyezmény (1946. évi XV. tc.) II. cikke szól arról, hogy a Magyarországról Csehszlovákiába történő áttelepítés előkészítése az érdekeltek által tett, az áttelepülésre vonatkozó szándékot magában foglaló nyilatkozat átvétele, továbbá az áttelepítés megszervezése céljából a csehszlovák kormány a saját költségén és tetszése szerint összeállított különbizottságot fog Magyarországra küldeni. Az egyezmény III. cikke tért ki arra, hogy „a különbizottság tagjainak és személyzetének jogában fog állni, hogy Magyarország területén szabadon közlekedjék, a szlovák és cseh nemzetiségűnek tekinthető személyekkel érintkezzen, a sajtó és a rádió útján nyilvános felhívásokat bocsásson ki, az áttelepítendő személyekről névjegyzéket állítson össze és ezeknek személyi, anyagi és társadalmi viszonyaira nézve és egyéb, az áttelepítés szempontjából tekintetbe veendő körülményeire nézve tájékozódjék.”

Azok az esetek, amelyekben valamely ad hoc bizottság megegyezésre nem jut, haladéktalanul a Vegyesbizottság elé terjesztendő, amely ex aequo et bono 15 nap alatt dönt.

A Vegyesbizottság csehszlovák tagozatának a jelen Jegyzőkönyv aláírásától számított 15 napi záros határidő áll rendelkezésére abból a célból, hogy a magyar tagozattal három példányban kiállított jegyzékben közölje azokat az eseteket, amelyekben szlovák vagy cseh nemzetiségű személyek nemzetiségüket első nyilatkozatukban tévedésből magyarnak jelölték meg. A jegyzékben ezen személyek utolsó tartózkodási helye szerint községenként a községek betűsoros rendjében és minden községen belül a nevek betűsoros rendjében kell elkészíteni. A jegyzéknek tartalmaznia kell továbbá a szóban forgó személyek jelentkezési lapjának sorszámát.

Ezeket az eseteket a szóban forgó ad hoc bizottságok a fentebb említett eljárás útján a helyszínen megvizsgálják. A bizottságok mindazokat szlováknak vagy csehnek ismernek el, akik helyreigazító nyilatkozatukat előttük megerősítik és igazolják, hogy a családjukban használatos nyelv a szlovák vagy a cseh, vagy ezen nyelvek egyike és ezenkívül a magyar is.

Azok az esetek, amelyekben egy ad hoc bizottság nem tud megegyezni, haladéktalanul a Vegyesbizottság elé terjesztendő, amely 15 nap alatt ex aequo et bono dönt.

7. §

Az Egyezmény I. cikke értelmében Magyarországon állandó lakhellyel bírnak olyan személyek is, akik nem magyar állampolgárok.

A jelen Jegyzőkönyv aláírásától számított 15 napi záros határidő áll a Vegyesbizottság magyar tagozatának rendelkezésére abból a célból, hogy három példányban közölje a Bizottság Csehszlovák tagozatával azon személyek jegyzékét, akik áttelepítésüket kérték, de akiknek nincs vagy nem volt állandó lakhelyük Magyarországon. A jegyzékben ezen személyek utolsó tartózkodási helye szerinti községenként, a községek betűsoros rendjében és minden községen belül a nevek betűsoros rendjében kell elkészíteni. A jegyzéknek tartalmaznia kell továbbá a szóban forgó személyek jelentkezési lapjának sorszámát. A jegyzéknek tartalmaznia kell mindazokat az adatokat, amelyekre a magyar tagozat állásfoglalását alapítja.

Az előbbi bekezdésben említett közléstől számított 30 napi záros határidő áll a Vegyesbizottság csehszlovák tagozatának rendelkezésére abból a célból, hogy észrevételeit a Bizottság magyar tagozatával közölje, azoknak az adatoknak a kíséretében, amelyeken ezek az észrevételek alapulnak.

A Vegyesbizottság magyar tagozata által benyújtott jegyzék és a Bizottság csehszlovák tagozata által tett észrevételek ismeretében a két kormány képviselői

4. 1947. június 19.

selői, a magyar anyagi jogszabályok figyelembevételével megállapítják azokat az elveket, amelyeket a Vegyesbizottság az egyes esetek elbírálásánál követni tartozik.

A Vegyesbizottság ezen elveknek vele történt közlésétől számított 30 napon belül dönt.

8. §

A szlovák vagy cseh nemzetiségű férj által tett nyilatkozat a vele közös háztartásban élő feleségére, valamint a 18 évet be nem töltött gyermekeire is kiterjed még akkor is, ha a feleség más nemzetiségű.

A magyar nemzetiségű férj által tett nyilatkozat a vele közös háztartásban élő szlovák vagy cseh nemzetiségű feleségére és a 18 évet be nem töltött gyermekeire is kiterjed; az áttelepülést a férj és a gyermekek részére, az Egyezmény szerint és az abból folyó összes következményekkel lehetővé kell tenni, anélkül azonban, hogy ezek bele számíttatnának az áttelepülők számába.

9. §

a) A magyar és a csehszlovák kormány érvényesnek tekinti azokat a nyilatkozatokat, amelyeket az Egyezmény I. cikkében és az ezen cikkhez tartozó Függelék (1) bekezdésében megjelölt cézzel a feleség, a hadifogoly, vagy a hadicselekmények következtében fogságban lévő polgári személy nevében tett:

i) ha a közben hazatért férj 1947. szeptember hó 1. napja előtt a nyilatkozatot megerősíti,

ii) vagy ha a feleség 1947. évi szeptember hó 1. napja előtt, férje által postán hozzáintézett közlést mutat fel, amelyben a férj kijelenti, hogy egyetért a Csehszlovákiába való áttelepítésre vonatkozóan az ő nevében is tett nyilatkozáttal,

iii) vagy, ha a feleség a Magyar Vöröskereszt által kiállított tanúsítvány-nyal igazolja, hogy az 1947. évi szeptember 1. napja előtt férje címét nem volt lehetséges megszerezni.

b) A jelen jegyzőkönyv aláírásától számított 15 napon belül a magyar Kormány intézkedik aziránt, hogy a kérelmező feleségek számára az a) iii) bekezdésben említett tanúsítványokat a magyar Vöröskereszt kiadja. Amennyiben a magyar Vöröskereszt 1947. évi szeptember hó 1. napja előtt nem válaszol a folyamodónak és ez utóbbi igazolja, hogy az 1947. évi július hó 1. napja előtt a Magyar Vöröskereszthez fordult, a hadifoglyot, vagy a hadiesemények következtében fogságban lévő polgári személyt az Egyezmény szempontjából feltárlhatatlannak kell tekinteni.

c) Ha a hadifogoly vagy a hadiesemények folytán fogságban lévő polgári személy feleségének gyámhatósági engedélyre van szüksége ahhoz, hogy férje

vagy gyermekei tulajdonáról rendelkezék, a magyar kormány megteszi a szükséges intézkedéseket, aziránt hogy az ily engedélyek kellő időben megadassanak.

d)A fentebbi a), i), ii) bekezdés rendelkezései megfelelően alkalmazandók a szülők által olyan 18 éven felüli nőtlen gyermekük érdekében tett nyilatkozatokra, akik hadifoglyok, vagy a hadiesemények következtében mint polgári személyek fogságban vannak.

10. §

A jelen Jegyzőkönyv aláírásától számított 15 napi záros határidő áll a Vegyesbizottság magyar tagozatának rendelkezésére abból a célból, hogy a Bizottság csehszlovák tagozatával az indokok megjelölésével 3 példányban közölje mindazon esetek jegyzékét, amely esetekben álláspontja szerint a nyilatkozatok nem felelnek meg a szükséges alaki követelményeknek. (Mint pl. aláírás hiánya, meghatalmazás hiánya stb.) A jegyzéket ezen személyek utolsó tartózkodási helye szerint a községek betűsoros rendjében és minden községen belül a nevek betűsoros rendjében kell elkészíteni. A jegyzéknek ezenkívül tartalmaznia kell a szóban forgó személyek jelentkezési lapjának sorszámát.

Az alábbi bekezdésben említett közlés átvételétől számított 30 napi záros határidő áll a Vegyesbizottság csehszlovák tagozatának rendelkezésére abból a célból, hogy a Bizottság magyar tagozatával közölhesse azokat az iratokat és okiratokat, amelyek a jelentkezési nyilatkozat szabályossá tételére alkalmasak.

A Vegyesbizottság további 30 nap alatt az Egyezmény rendelkezéseinek és a magyar jog szabályainak figyelembevételével ex aequo et bono dönt.

11. §

Azok a csehszlovák és cseh nemzetiségű személyek, akik Magyarországból Csehszlovákiába való áttelepítésre irányuló nyilatkozatot tettek és akik a Vegyesbizottság által az átszállításra előírt eljárás bevétele nélkül Csehszlovákiába önállóan átmentek, beleszámítandók az Egyezmény I. cikke értelmében áttelepített személyek számába az Egyezményből folyó összes következményekkel együtt. A Vegyesbizottság csehszlovák tagozatára tartozik, hogy az ilyen eseteket, mihamlgy lehetséges, a Bizottság elé terjessze. A Bizottság egy erre a célra kidolgozandó gyorsított eljárás szerint felülbírálja a tényállítást, amelyeken a kérelem alapul. A nyilatkozat érvényességét érintő kifogásokra nézve a jelen Jegyzőkönyv által megállapított eljárás alkalmazandó.

4. 1947. június 19.

12. §

Megegyezés áll fenn arra nézve, hogy a férj, az apa vagy az anya által, az Egyezmény I. cikke és az ahhoz tartozó Függelék (1) bekezdése rendelkezéseinek megfelelően tett nyilatkozat hatálya kiterjed az el nem vált feleségre, valamint azokra a gyermekekre, akik a nyilatkozattétel időpontjában 18. életévüket nem töltötték be, még akkor is, ha nincsenek feltüntetve a nyilatkozatban.

13. §

A Vegyesbizottság magyar tagozata által a Magyarországból Csehszlovákiába való áttelepülésre jelentkezett személyekre vonatkozóan emelt bármilyen kifogás nem akadályozhatja meg ezen személyeknek Magyarországból Csehszlovákiába való áttelepítését, az Egyezmény rendelkezései értelmében ebből folyó összes következményekkel együtt. Megegyezés áll fenn arra nézve, hogy amennyiben ezen személyeknek Magyarországból való távozása után a jelen Jegyzőkönyvben megállapított eljárás útján megállapítást nyerne, hogy a kifogás helytálló, ezek a személyek, bár egyébként az Egyezmény hatálya alatt maradnak, nem számíthatók be az Egyezmény értelmében áttelepített szlovák vagy cseh nemzetiségű személyek számába.

Az előző bekezdés rendelkezései nem alkalmazhatók azokra, akikre nézve Magyarországból való távozásuk előtt és a jelen Jegyzőkönyvben megállapított eljárás után megállapítást nyert, hogy a kifogás alapos. Ezeket a személyeket úgy kell tekinteni, mint akik nem tartoznak az Egyezmény hatálya alá.

14. §

A Vegyesbizottság magyar tagozata semmiféle kifogást nem fog tenni azokkal szemben, akik már Magyarországból Csehszlovákiába szabályszerű szállítmányokkal áttelepítették és akiknek az áttelepítése ellen a magyar hatóságok írásbeli vagy jegyzőkönyvbe felvett kifogásokat nem emeltek. Ezen személyek áttelepítése úgy tekintendő, hogy az Egyezmény rendelkezéseinek mindenben megfelel.

15. §

A prágai tárgyalások folyamán a magyar küldöttség közölte a csehszlovák küldöttséggel, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint a magyar kormány, figyelemmel az Egyezmény I. cikkének magyarozatára vonatkozólag létrejött megegyezésre, azok közül a szlovák vagy cseh nemzetiségű személyek közül, akik Magyarországból Csehszlovákiába való áttelepítésre jelentkeztek, nem fog kifogást emelni körülbelül 70 000 személlyel szemben.

16. §

A jelen Jegyzőkönyv aláírásától számított 15 napi záros határidő áll a Vegyesbizottság csehszlovák tagozatának rendelkezésére abból a célból, hogy a Bizottság magyar tagozatával 3 példányban közölje az Egyezmény I. cikkéhez tartozó Függelék (3) bekezdése alá eső személyek jegyzékét. Ennek a jegyzéknek meg kell jelölnie a szóban forgó személyek utolsó magyarországi lakóhelyét és azt az időpontot (év és hónap), amikor a határt átlépték. A jegyzéket ezen személyek utolsó lakóhelye szerint a községek betűsoros rendjében kell elkészíteni.

Az előző bekezdésben említett jegyzék átvételétől számított 30 napi záros határidő áll a Vegyesbizottság magyar tagozatának rendelkezésére abból a célból, hogy a Bizottság csehszlovák tagozatával, az indokok megjelölése mellett közölje azokat a kifogásokat, amelyeket a jegyzékben felvett esetekkel szemben támasztani kíván.

A Vegyesbizottság csehszlovák tagozata által előterjesztett jegyzék és a Bizottság magyar tagozata által tett észrevételek ismeretében, a két kormány képviselői megállapítják azokat az elveket, amelyeket az egyes esetek elbírálásánál a Vegyesbizottságnak követnie kell.

A Vegyesbizottság ezen elveknek vele történő közlésétől számított 30 napon belül dönt.

Az egyezmény IV. cikkének értelmezése és végrehajtása

17. §

Azoknak a személyeknek a száma, akik az Egyezmény I. cikke szerint áttelepülésre jelentkeztek, a természetes népmozgalommal együtt (a nyilatkozat aláírása után történt születések, elhalálozások és házasságok) változik. A Vegyesbizottság csehszlovák tagozata ezeknek a változásoknak a jegyzékét minden hónap végén közli a Bizottság magyar tagozatával.

Megegyezés áll fenn arra nézve, hogy az elhalálozások semmiképpen sem érintik az elhalálozott, mint családfő által az Egyezmény I. cikkéhez tartozó függelék előírásainak megfelelően felesége és gyermekei nevében tett nyilatkozat érvényességét.

A nyilatkozat megtétele után született gyermekek, valamint a nyilatkozat megtétele után férjhez ment nők hozzászámítandók az Egyezmény I. cikke és az ahhoz tartozó függelék (1) bekezdése szerint nyilatkozatot tett személyek számához, mindazon következményekkel együtt, amelyek az Egyezményből folynak. Ez a rendelkezés nem érinti a vegyesházasságokat érintő fentebbi rendelkezéseket.

4. 1947. június 19.

Az egyezmény V. cikkének értelmezése és végrehajtása

18. §

A Csehszlovákiából Magyarországra áttelepíthető magyar nemzetiségű személyek számát szlovákok és csehek számának alapulvételével kell meghatározni, akik az áttelepülésre érvényesen jelentkezvén, Magyarországból Csehszlovákiába ténylegesen áttelepítettek vagy át fognak telepíttetni. Az így áttelepített személyek számához hozzá kell adni az Egyezmény I. cikkéhez tartozó Függelék (3) bekezdésének rendelkezései alá eső eseteket és abból le kell vonni az Egyezmény V. cikkéhez tartozó Függelék alá eső eseteket.

A jelen rendelkezés alapján eszközölt számítások alkalmával a jelen Jegyzőkönyv rendelkezéseit is tekintetbe kell venni.

19. §

Azok, akik a Csehszlovákiából Magyarországra való áttelepítésre kijelölt magyar nemzetiségű személyek jegyzékeiben szerepelnek (ezek a jegyzékek 1946. évi augusztus hó 27. napján adattak át a magyar hatóságoknak) és akik a Vegyesbizottság által az átszállításra előírt eljárás bevárása nélkül Magyarországra önállóan átmentek, beleszámítandók az Egyezmény V. cikke értelmében áttelepített személyek számába az Egyezményből folyó összes következményekkel együtt. A Vegyesbizottság magyar tagozatára tartozik, hogy ilyen eseteket, mihamlgy lehetséges a Bizottság elé terjesszen. A Bizottság egy erre a célra kidolgozandó gyorsított eljárás szerint felülbírálja a tényállást, amelyeken a kérelem alapul.

20. §

A Csehszlovákiából Magyarországra áttelepítésre kijelölt magyar nemzetiségű személyek jegyzékébe felvett azok a személyek, akik 1946. évi augusztus hó 27. napja után elhaláloztak, nem számítanak bele az Egyezmény V. cikke értelmében a Csehszlovákiából Magyarországra áttelepített személyek számába. Az ilyen személyeket az 1945. augusztus 27. napján átadott jegyzékekbe felvett más személyekkel lehet helyettesíteni.

Az áttelepítésre kijelölt személy 1946. évi augusztus hó 27. napja után született gyermekének, valamint az új személy feleségének, ha a házasságot az említett időpont után kötötték, jogukban van a családfővel együtt elhagyni Csehszlovákiát az Egyezményből folyó összes következményekkel együtt, annak ellenére, hogy nem szerepelnek az áttelepítésre kijelölt személyek jegyzékében.

Ugyanez a helyzet az olyan feleség és 18 éven aluli gyermek tekintetében, aki tévedésből nem vétetett fel a családfővel együtt az áttelepítésre kijelölt személyek jegyzékébe.

21. §

A jelen Jegyzőkönyv aláírásától számított 15 napi záros határidő áll a Vegyesbizottság magyar tagozatának rendelkezésére abból a célból, hogy a Bizottság csehszlovák tagozatával három példányban közölje az Egyezmény V. cikkéhez tartozó Függelék alá eső személyek jegyzékét. Ennek a jegyzéknek meg kell jelölnie a szóban forgó személyek utolsó csehszlovákiai lakóhelyét és azt az időpontot (év és hónap), amikor a határt átlépték. A jegyzéket ezen személyek utolsó lakóhelye szerint, a községek betűsoros rendjében kell elkészíteni.

Az előző bekezdésben említett jegyzék átvételétől számított 30 napi záros határidő áll a Vegyesbizottság csehszlovák tagozatának rendelkezésére abból a célból, hogy a Bizottság magyar tagozatával az indokok megjelölése mellett közölje azokat a kifogásokat, amelyeket a jegyzékben felvett esetekkel szemben támasztani kíván.

A Vegyesbizottság magyar tagozata által előterjesztett jegyzék és a Bizottság csehszlovák tagozata által tett észrevételek ismeretében, a két kormány képviselői megállapítják azokat az elveket, amelyeket az egyes esetek elbírálásánál a Vegyesbizottságnak követnie kell.

A Vegyesbizottság ezen elveknek vele történt közlésétől számított harminc napon belül dönt.

22. §

A magyar és a csehszlovák Kormány megállapítottanak fogadják el, hogy a csehszlovákiai magyar lakosság társadalmi rétegződése nagy vonásokban a következő:

földműves	67,6%
ipar, kézművesség és bányászat	14,5%
bank és kereskedelem	3,4%
közszolgálat és szabad értelmiségi foglalkozások	3,9%
más foglalkozások	10,6%

Megállapodás történt arra nézve, hogy a jelen rendelkezésben alkalmazott „nagy vonásokban” kifejezésnek az az értelme, hogy az áttelepített földművelők csoportjának összlétszámában legfeljebb 2%, minden más csoportban legfeljebb 10% eltérés lehetséges, a fentebb megjelölt százalékos arány szigorú alkalmazása útján nyert számtól.

A csehszlovák kormány a mezőgazdasággal foglalkozó magyar népesség köréből az áttelepítésre kijelölt személyeket oly módon fogja kiválasztani, hogy az általuk birtokolt földek összterjedelme a fejenkénti 2,37 kat. holdat ne haladja meg.

23. §

A pozsonyi Telepítési hivatal a jelen Jegyzőkönyv aláírását követő 15 napon belül, de legalább 15 nappal a jelen jegyzőkönyv második cikkében említett 3000 család áttelepítésének befejezése előtt az előbb említett háromezer családon felül további mintegy tízezer Csehszlovákiából Magyarországra áttelepítendő magyar nemzetiségű család áttelepítésére vonatkozó tervet ad át az áttelepítendőkéik érdekeinek képviselőjére kirendelt pozsonyi Magyar Meghatalmazottnak. Ez az áttelepítési terv figyelemmel lesz a jelen Jegyzőkönyv rendelkezéseire, különösen ami az áttelepítendő személyek társadalmi rétegződését illeti.

A magyar kormány erre az áttelepítési tervre, annak átvételétől számított 15 napon belül fog nyilatkozni. Az esetleges nézeteltérésekről a két kormány a kormánybizottságok legközelebbi összeülése alkalmával tárgyalni fog.

24. §

A két Kormány egyetértőleg felismeri annak a jelentőségét, hogy azon személyek száma, kik a kicserélendő személyek számába beleszámítanak, a lehető leggyorsabban megállapíttassék. Ebből a célból mindent elkövetnek, hogy a szükséges megállapítások elvégeztessenek és az erre a célra a jelen Jegyzőkönyv által előírt eljárások, ha lehetséges még az abban meghatározott határidők lejárta előtt, eredményesen befejeztessenek.

A két Kormány képviselői ezzel a kérdéssel legközelebbi összeülésük alkalmával első helyen fognak foglalkozni.

Mihelyt a fentebb érintett megállapításokból és eljárásokból kitűnik, hogy a két oldal között a kicserélhető személyek számába beleszámítandó személyek száma folytán eltérés mutatkozik, a szállításokat oly módon kell folytatni, amennyiben szükséges egyoldalúan, hogy az egyensúly a leggyorsabban helyreálljon.

25. §

Az Egyezmény VIII. cikkének megfelelően, feltéve, hogy olyan személyekről van szó, akik 1946. évi május hó 15. napjáig ítéltettek el, a magyar kormány kész befogadni azokat a személyeket akik a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi május hó 15. napján 33. szám alatt kelt rendeletének 1-4. §-ai alá eső bűncselekményeket követtek el.

A csehszlovák kormány, a magyar kormánnyal közölni fogja e személyek jegyzékét a vonatkozó ítéletek másolataival együtt. E személyeknek a magyar hatóságok részére való átadása a jegyzék közlését követő 15 napon belül fog megtörténni az erre a célra közös megegyezéssel kijelölendő egy vagy több

határállomáson. Amennyiben e személyek családtagjai (feleség és 18 éven aluli gyermekek) Csehszlovákiából Magyarországra óhajtanak átmenni, a két országban érvényes előírásokhoz kell alkalmazkodniok.

A csehszlovák kormány fenntartja azt az álláspontját, amely szerint az Egyezmény VIII. cikke értelmében jogában áll Csehszlovákiából Magyarországra átmenni mindazokat a személyeket, akik a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi május hó 15. napján 33. szám alatt kelt rendeletének 1–4. §-ai alá eső bűncselekményeket követtek el, még akkor is, ha elítélésük 1946. évi május hó 15. napja után történt. A magyar kormány nem osztván ezt az álláspontot a két kormány, a csehszlovák kormány javaslatára, megegyezett abban, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetének Főtitkárához fordulnak azzal a kéréssel, hogy ez a vita eldöntésére döntőbíró jelöljön ki. A két kormány az Egyesült Nemzetek Szervezetének Főtitkárához intézendő megkeresés tartalmát és alakját illetőleg meg fog egyezni.

26. §

A magyar kormány a csere keretébe tartozó rendes szállítmányokon kívül, kész azonnal befogadni az Egyezmény VIII. cikkének értelmében és annak keretei közt havonta 64 olyan személyt, aki bűnös valamely, a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi május hó 15. napján 33. szám alatt kelt rendeletének 5. §-a alá eső bűncselekményben. A csehszlovák kormány mihelyt lehetséges, közli ezen személyek jegyzékét a vonatkozó ítéletek másolatával együtt. Az első szállítás az első jegyzék átadásától számított 15 napon belül történik. A szóban forgó jegyzékek ismeretében a két kormány megállapodik e személyek áttelepítésének meggyorsítása tekintetében.

Ezen személyek ingó és ingatlan vagyonának kérdését, valamint azon szállítmányok előkészítését, összeállítását és elindítását illetőleg, amelyekben ezek helyet foglalnak, az áttelepített személyekre érvényes előírások alkalmazandók.

A szóban forgó személyek családtagjai (feleség és 18 éven aluli gyermekek) kérelmükre a családfővel együtt áttelepíthetők, anélkül, hogy ezek az Egyezmény rendelkezései szerint áttelepített magyar nemzetiségű személyek számába beszámíttatnának. Ebben az esetben ingó és ingatlan javaik olyan elbánásban részesülnek, mint az áttelepített személyek hasonló javai.

Különféle rendelkezések

27. §

A jelen Jegyzőkönyvben és a mai napon aláírt okmányokban használt „Egyezmény” kifejezés, a Magyarország és Csehszlovákia között a lakosságcse-

4. 1947. június 19.

re tárgyában 1946. évi február hó 27. napján aláírt Egyezményt s amennyiben annak helye van, az ahhoz tartozó okmányokat jelenti.

A jelen Jegyzőkönyvben és a mai napon aláírt okmányokban használt „Vegyeshbizottság” kifejezés, az Egyezmény X. cikke értelmében felállított Bizottságot jelenti.

28. §

Az 1947. évi február hó 10. napján kelt magyar Békeszerződés 5. cikkében említett tárgyalások Magyarország és Csehszlovákia között, mihelyt a Békeszerződés Magyarország és Csehszlovákia által megerősítettik, Budapesten, haladéktalanul megkezdődnek. Ha azonban a Békeszerződés e két állam által való megerősítés előtt lépne életbe, a tárgyalások a békeszerződés életbelépésével haladéktalanul megkezdődnek.

29. §

Az áttelepülésre jelentkezett személyeknek a Vegyeshbizottság 7. sz. Véghatározatával szabályozott konzuli védelmét a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság mellett működő csehszlovák kormánykiküldött működésének befejeztével a csehszlovák követségi és konzuli képviselőlet fogja gyakorolni.¹¹²

30. §

Amennyiben a jelen Jegyzőkönyv végrehajtása során kitűnnék, hogy egyes abban szabályozott munkálatok az ott megszabott határidőkben nem fejezhetőek be, a két kormány bármelyiküknek a szóbanforgó határidő lejárta előtt előterjesztett kívánságára tanácskozni fognak a határidők meghosszabbítása felől.

Ez a Jegyzőkönyv aláírásával életbelép.

Ennek hiteléül a két Kormány képviselői ezt a Jegyzőkönyvet aláírták és pecsétjükkel ellátták.

Kelt Prágában, két példányban, 1947. évi június hó napján.

Gépetl, aláírás nélküli tisztaírástól sokszorosítási eljárással készült egykorú egyszerű másolat.

¹¹² A Vegyeshbizottság 7. sz. véghatározata (MK 1946. augusztus 26.) a Magyarországból Csehszlovákiába, illetve Csehszlovákiából Magyarországra áttelepítésre kijelölt személyeknek bizonyos vonatkozásokban tényleges áttelepülésük napjáig biztosított különleges jogi helyzetéről, azaz jogvédelméről szól. Ezt a védelmet Csehszlovákiában a magyar meghatalmazott, illetve a Pozsonyban felállított hivatala, Magyarországon a Szövetséges Ellenőrző Bizottság mellett működő csehszlovák kormány megbízott látta el. A békeszerződés ratifikálásától és életbe helyezésétől számított 90 nap múltán, pontosan 1947. szeptember 15-én fejezte be működését a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság és a mellé rendelt csehszlovák delegáció.

4. 1947. június 19.

4/e. sz. melléklet (a 4/64. sz. napirendi ponthoz)

161 934/1947. A Slovenska Banka részéről történő
IV. c. hitelnyújtás a magyar-csehszlovák
lakosságcserevel kapcsolatban.

Előadó: dr. Darvay Kornél pü. főtan.

Minisztertanácsi előterjesztés

Az a feltevés, hogy a Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság Csehszlovákiában működő szerveinek költségei azokból a csehszlovák készpénzösszegekből lesznek fedezhetőek, amelyeket az áttelepülő magyarok áttelepülésükkor magukkal hoznak, nem nyert beigazolást és a megfelelő csehszlovák fizetési eszközök hiányában már az a veszély merült fel, hogy ezek a szervek működésüket nem tudják folytatni. Az ennek a helyzetnek áthidalása érdekében indított tárgyalások eredményeképpen a Slovenská Banka bratislavai pénzügyintézet a Csehszlovák Nemzeti Bank elvi hozzájárulásának birtokában hajlandónak mutatkozott egy 3 millió csehszlovák koronás folyószámlahitelt nyújtani az Áttelepítési Kormánybiztosság pozsonyi megbízottja részére azzal a feltétellel, hogy ennek a kölcsönnek visszafizetését a Szlovák Gazdasági Bank budapesti pénzügyintézet által vállalt készfizetői kezességén kívül ez utóbbi pénzügyintézetrel szemben a magyar kincstár kezessége is biztosítja. A kezesség elnyerésének feltételezése mellett a Slovenská Banka a folyószámlahitel 50%-át azonnal folyósította az Áttelepítési Kormánybiztosság pozsonyi megbízottjának.

A folyószámlahitel hat hónapra szól, 6 3/4% kamat, 2 ezrelék ellenőrzési illeték és 1 ezrelék folyósítási jutalék felszámítása mellett. A hitel a magyar áttelepülőknél a lakosságcsere végrehajtása során transzferre kerülő készpénzkészleteiből nyerne kiegyenlítést, ennek elégtelensége esetén pedig magyar áruknak Csehszlovákiába történő szállításából.

Tekintettel a lakosságcsere zavartalan lebonyolításához fűződő érdekekre, a hitelnyújtást, amelynek feltételei megítélésem szerint méltányosak, biztositandónak találtam. Az áttelepülőknél transzferre kerülő készpénzkészletei, melyekhez a zárt betétek és folyószámlakövetelések is tartoznak, előreláthatólag kellő fedezetet fognak képezni és csak ezeknek egyébként aligha várható elégtelensége esetén kerülhet a sor áruszállítás útján történő kiegyenlítésre. Mint-hogy ez a netáni áruszállítás a kívánt áruk felsorolásának és a csehszlovák korona – forint árfolyamra vonatkozó megállapodásnak hiányában előzetesen nem volt konkretizálható, a készfizetői kezesség idevonatkozó részére nézve szükségesnek tartottam kikötni, hogy ezeknek az áruknak nemére és árára

4. 1947. június 19.

nézve a legközelebb folytatandó magyar–csehszlovák árucserforgalmi tárgyalásokon megállapítandó áruféleségek és azok ára lesznek irányadók.

Figyelemmel arra, hogy a helyzet súlyossága folytán a hitelnyújtás sürgőssége nem tűrt halasztást, ennek biztosítása érdekében a készfizetői kezességet a magyar kincstár képviselőjében a Minisztertanács utólagos hozzájárulásának feltételezése mellett elvállaltam.

A készfizetői kezesség elvállalását tartalmazó, a Szlovák Gazdasági Bankhoz intézett leiratomat csatoltan bemutatom és kérem a Minisztertanácsot, hogy utólagos hozzájárulását megadni szíveskedjék.

Budapest, 1947. június 18.

A miniszter helyett:

dr. Kemény György s. k.

államtitkár

Hitelesítem:

Budapest, 1947. június 18.

Abonyi
miniszteri irodafőigazgató

Gépel, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú egyszerű másolat. A miniszteri irodaigazgatónak a hitelesítési záradékban látható aláírása is sokszorosított formában szerepel az iraton; aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének a lenyomata látható.

A Szlovák Gazdasági Bankhoz intézett leirat nem található az előterjesztés mellett.

5. 1947. június 26.

[5.] 185.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi június hó 26. napján délelőtt 11 órakor Dinnyés Lajos, majd Szakasits Árpád és Molnár Erik elnöklele alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Dobi István államminiszter, a külügyi tárca képviselőjében Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviselőjében dr. Kemény György, majd Antos István államtitkárok, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőjében Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, a honvédelmi tárca képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Erőss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter képviselőjében Varga Lajos államtitkár, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Vas Zoltán miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Megnyitja a minisztertanács ülését. Bejelenti, hogy a minisztertanács tárgysorozatától eltérően a miniszterelnökségi tárca után a pénzügyi tárca, majd pedig a közellátásügyi tárca következik, miután a tárca képviselőinek el kell távozni[ok].

1.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát a Magyar Köztársasági Érdemrend legmagasabb fokozatán felül látható megkülönböztetés rendszeresítése tárgyában, azzal a kiegészítéssel, hogy a köztársasági elnök visszavonhatja a kitüntetést, ha a megadományozott személy akár a köztársasággal szembe fordított magatartásával, akár más erkölcsi okból a kitüntetésre érdemtelenné vált.¹

¹ A Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemérem alapításáról az 1946. évi XXI. tc. intézkedett. Alapszabálya a MK 1946. december 28-ai számában jelent meg 24 594/1946. ME sz. közleményként. A Miniszterelnökség 4565/1947./I. sz. előterjesztése utalt arra, hogy a köztársasági elnök már 1947. április 11-én előzetes hozzájárulását adta ahhoz, hogy a Magyar Köztársasági

5. 1947. június 26.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Jelen időkbën is előfordultak olyan személyek, akik érdemtelenekké váltak a kitüntetésekre. Fontos, hogy legyen lehetőség arra, hogy ezeket a kitüntetéstől megfosszuk.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Szövegezési észrevételei vannak és kéri, hogy elvi elfogadás esetén a miniszterelnök utasítsa a referenst, hogy az ő törvényelőkészítő osztályával tárgyalja le a javaslatot.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtákará*: Még egy kiegészítést kér. A felterjesztés a minisztertanács előjoga. Az átcúsított Balogh államtitkár² kezébe. Vissza kell hozni ezt a minisztertanács hatáskörébe.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Minden ilyen törvényellenes dolgot meg kell szüntetni és a törvényes mederbe terelni. Az volt a helyzet, hogy a tárcák által előterjesztett kitüntetési ügyeket hónapok múlva az államtitkár fiókjában találták meg.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a végleges szöveg az igazságügyminiszterrel egyetértésben állapítandó meg.

2.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti a Legfőbb Állami Számvevőszék jelentését a költségvetési év I. féléve végén mutatkozó hiteleltérésekről.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtákará* javasolja az előterjesztést a napirendről levenni, hogy a Gazdasági Főtanács megnézze.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Minisztériuma is szeretne betekinteni.

Dr. Bojta Béla: Miután múltbeli tételekről van szó, javasolja, hogy a minisztertanács vegye tudomásul a bejelentést. Az iratokat eredetiben betekintés és esetleges intézkedés végett a Gazdasági Főtanács főtákaráságának a miniszterelnökség megküldi.³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Érdemrend legmagasabb fokozatán felül rendszeresítették olyan látható megkülönböztetés, amely az érdemrendnek államfők részére való adományozását is lehetővé teszi. Erre a célra a nyakban viselhető aranylánc rendszeresítését javasolta. Hozzájárult a köztársasági elnök ahhoz is, hogy a Magyar Köztársasági Érdemrendnek kormányelnökök vagy hasonló rangban lévő személyek részére adományozott nagykeresztje babérággal ékesítettessék. A minisztertanácsi előterjesztés magába foglalta a Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemérem alapszabályainak kiegészítése tárgyában a köztársasági elnök számára készített felterjesztés tervezetét. Ez az érdemrend — fenti módosításoknak megfelelő — részletes leírását tartalmazza. Külön lapon található az előterjesztés mellett az érdemrend visszavonására vonatkozó kiegészítés tervezete. Az alapszabály módosítása a MKRT 1947. augusztus 10-i számában jelent meg, de ez nem tartalmazta a visszavonásra vonatkozó kiegészítést.

² Dr. Balogh István volt miniszterelnökségi politikai államtitkára vonatkozik az utalás.

³ A Miniszterelnökség 7421/1947. sz. előterjesztése a Legfőbb Állami Számvevőszék 814/1947. eln. sz. jelentésének tudomásulvételét javasolta. Utalt arra, hogy a jelentés az 1946/1947. költségvetési évre az 1947. évi XIV. törvénycikkkel engedélyezett hitelekkel szemben a költségvetési év első féléve végén mutatkozó kedvezőtlen eltérésekről szolt.

3.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát kormányrendeletek megjelölése tárgyában.⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

4.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti a Gazdasági Főtanács javaslatát a közigazgatás egyszerűsítését célzó javaslatok jutalmazása tárgyában.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Nem kapta meg az előterjesztést.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*]: Ő sem.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Ő is csak 25-én kapta kézhez.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ez volt régen is. Régen 20 koronás aranyakat adtak jutalmazásul, ezeket kívánják most átváltani forintösszegekre.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

5.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Benke Tibor rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

6.

Dr. Pongrácz Aladár: A Független Kisgazdapárt Politikai Bizottsága 1947. évi június hó 17-én tartott ülésében elhatározta, hogy kérelmet intéz a Nemzetgyűlés elnöki tisztségének betöltésével kapcsolatban Varga Béla magyar állampolgárságától való megfosztása tárgyában. Kéri a belügyminisztert, tegye meg az intézkedést Varga Béla magyar állampolgárságától való megfosztása tárgyában. Aki pedig nem magyar állampolgár, az nem lehet képviselő és így nem lehet a Nemzetgyűlés elnöke sem. Ez így jogszabályszerű. Varga Béla a szabályok megsértésével távozott külföldre és így az 1939. évi XIII. törvénycikk 8. § 4 pontja értelmében állampolgárságától megfosztható.⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴ A Közigazgatási Bíróság hívta fel a figyelmet arra, hogy a kormányt a Nemzetgyűléstől kapott széleskörű s az államélet minden ágára kiterjedő jogszabályalkotási hatáskörében megillető jogánál fogva hozott, tehát a törvényerővel bíró rendeleteket meg kell különböztetni a Miniszterelnökség végrehajtási jogkörében kiadott rendeleteitől, ezt a rendeletek bevezető szövegében is kifejezésre kell juttatni. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXII-4429) Ennek megfelelően 1947. június 28-tól a kormányrendeleteket „Korm.”, míg a miniszterelnökségi rendeleteket ME megjelöléssel ellátva tették közzé a Magyar Közlöny Rendeletek Tárában.

⁵ Lásd az 5/a. sz. mellékletet. Varga Béla (1903–1995) katolikus pap, pápai prelátus. A Független Kisgazdapárt alapító tagja, 1937-től elnöke, 1939-től országgyűlési képviselő. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945. augusztus 20-ától pártja ügyvezető alelnöke, 1945 áprilisától az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd novembertől a Nemzetgyűlés tagja. 1945 decemberétől 1946 január közepéig a Nemzeti Főtanács tagja. 1946. február 7-étől 1947. június 2-áig a Nemzetgyűlés elnöke; ekkor külföldre távozott, 1991-ben hazatért.

5. 1947. június 26.

7.

Dr. Pongrácz Aladár ismerteti a Jóvátételi Hivatal június 17-iki átiratát, mely szerint egyes felhatalmazásokat Nagy Ferenc volt miniszterelnök aláírásával adtak ki.⁶ Dönteni kell a felhatalmazás szövege tekintetében. Az a javaslat, hogy vagy döntsenek úgy, hogy új felhatalmazást ír alá az egyik miniszterelnökhelyettes és a külügyminiszter, a minisztertanács felhatalmazásából, vagy Nagy Ferenc részére kiadott felhatalmazást utólag erősítsék meg. Ezt kéri az oroszok sürgősen.

Szakasits Árpád államminiszter az utóbbit javasolja.

Minisztertanács a Szovjetunió részére teljesítendő jóvátétellel kapcsolatos megállapodás aláírására vonatkozó felhatalmazás kérdésében akként határozott, hogy a Köztársaság kormányának nyilatkozatát Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes és a külügyminisztérium vezetésével megbízott Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter igazolják.

8.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti 7688/1947. ME sz. javaslatát a Miniszterelnökségre berendelt tisztviselők berendelésének meghosszabbítása tárgyában. Kéri a határidőt szeptember 30-áig meghosszabbítani, ugyanis a 7760/1946. ME számú rendelet alapján eszközölt eddigi meghosszabbítás június 30 napjával lejár, ezért volt sürgős az előterjesztés.⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

9.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát az Egyesült Nemzetek Emberi Jogok Bizottságának júliusban Genfben tartandó ülésére Hegedűs Nándor kiküldetése tárgyában. Hegedűs Nándor a Miniszterelnökség III. ügyosztályának szakelőadója, és a tájékoztatásügyi miniszter is az ő személyét hozta javaslatba.⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶ Előzményéről lásd a 173. sz. jegyzőkönyv 71. napirendi pontját.

⁷ A Miniszterelnökség előterjesztése szerint a különböző minisztériumoktól és hivataloktól berendelt 39 tisztviselő a B-lista ügyosztályon teljesített szolgálatot s az ügyosztály a feladatkörét csak az ő segítségükkel tudta ellátni.

⁸ Egyesült Nemzetek Emberi Jogok Bizottságát az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa hozta létre az emberi és szabadságjogok érvényesülésének vizsgálatára. Hegedűs Nándor (1884–1969) közíró, szerkesztő, irodalomtörténész. Nagyvárad közelében jelentős szerepet játszott. 1928-ban az Országos Magyar Párt képviselőjeként bekerült a román parlamentbe. Az 1940-es évek elejétől Budapesten élt. Ady Endre nagyváradi éveinek feldolgozásával foglalkozott. 1945 után miniszterelnökségi szaktanácsadó. Ismert kisebbségi szakértőként került javaslatba a genfi kiküldetésnél. Az ülésről érdekes jelentést készített. (MOL XIX-A-1-j 1947-XVI-6857)

10.

Dr. Pongrácz Aladár: A Gazdasági Főtanács tegnapi ülésén elfogadták az Országos Szövetkezeti Hitelintézet felállítására vonatkozó javaslatot. A tervezet szövegét csak a mai napon kapta meg, miért is javasolja, hogy a Gazdasági Főtanács főtitkára ismertesse az előterjesztést, amit a miniszterelnök magáévé tett.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* előterjeszti az Országos Szövetkezeti Hitelintézet felállítására vonatkozó rendelettervezetét.⁹ Ez a rendelet hosszas tárgyalások folyamánya, pártközi értekezlet is megvizsgálta, több ízben volt a Gazdasági Főtanács előtt és a tegnapi Gazdasági Főtanács az előterjesztett szöveget el is fogadta. Szakasits államminiszter módosító indítványt tett, amely elfogadható, s elfogadható a földművelésügyi miniszternek az az észrevétele, hogy az alelnök kiküldési joga ne három évre terjedjen. Kéri a minisztertanácsot, hatalmazza fel a pénzügyi államtitkárt és a Gazdasági Főtanács

⁹ A Gazdasági Főtanács az előző napon foglalkozott a kérdéssel. (MOL XIX-A-10, 17. d. 1947. június 25. 7. napirendi pont) Szám nélküli előterjesztése a szövetkezetekről szóló 1947. évi XI. tc. 155. §-ában foglaltak értelmében tett javaslatot az 1898. évi XXIII. tc. alapján alakult Országos Központi Hitelszövetkezet és az 1939. évi XIV. tc. rendelkezéseinek megfelelően létesített Országos Földhitelintézet összevonásával az Országos Szövetkezeti Hitelintézet életre hívására. Hangsúlyozta az előterjesztés, hogy nem az egyik intézetnek a másikba való beolvasztására, hanem a két intézet fúziójára kerül sor. Ennek megfelelően az egyesülő szövetkezetek tagjai az új intézet alapító tagjai lettek, az OKH tagszövetkezetei pedig az új intézet rendes tagjaivá váltak. Mindazok a jogok, jogosítványok és kötelezettségek, amelyek az egyesülő intézeteket illették és terhelték, az új intézetre szálltak át. Ugyanakkor hangsúlyosan érvényesült az új intézetben az állami dominancia. Az Országos Szövetkezeti Hitelintézet elnökét az államfő nevezte ki. Az igazgatóság és a felügyelőbizottság — egyébként a közgyűlés által megválasztandó — tagjait az első három évre kinevezés útján tartotta szükségesnek meghatározni. Vezérigazgatójának kinevezését a pénzügyminiszter által — a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter meghallgatásával — adott megerősítéstől tette függővé. Aláhúzta az előterjesztés, hogy mivel a két egyesülő intézetnek a háborús események következtében megváltozott vagyoni helyzete nem tette lehetővé a szövetkezetek hiteligényének ellátását, multhatatlanul szükségessé vált, hogy az új intézet gazdasági helyzetét az állam megfelelő anyagi támogatásával, illetőleg a szövetkezetben való anyagi részvételével biztosítsa. Ezt a célt szolgálta a tervezetnek az a rendelkezése, hogy a pénzügyminiszter az új intézetnél az államkincstár nevében üzletrészeket jegyezzen. Az új intézet feladatköre elsősorban a szövetkezetek hitelezésére terjedt ki. Üzletkörébe tartozott továbbá a mezőgazdaság hitelezése, főleg a hitelszövetkezeti taghálózat útján, továbbá az úgynevezett Földalap és Telepítési Alap vagyonának állami megbízott szervként való további kezelése, a földreformmal kapcsolatos állami pénzügyi műveletek lebonyolítása, a földreform során juttatott ingatlanokon végzett, illetve az építésszövetkezetekkel végrehajtott építkezések hitelezése és az ezzel összefüggő pénzügyi műveletek lebonyolítása. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A Gazdasági Főtanács üléseiről készített jegyzőkönyvekből nem derül ki, hogy személy szerint ki milyen javaslatot tett. Feltételezhető azonban, hogy Szakasits Árpádtól származott az a módosító indítvány, hogy az OSZH „egyik alelnökét, aki a hitelintézet elnökhelyettese, ugyancsak az államfő nevezze ki”. A földművelésügyi miniszter észrevétele egyébként arra irányult, hogy az általa kiküldött harmadik alelnök működésének időtartama ne korlátozassék csupán a telepítésről és a földreform befejezésének előmozdításáról szóló 1946. évi IX. tc. végrehajtásával kapcsolatos pénzügyi műveletek lebonyolításának idejére, mint ahogy az az eredeti előterjesztésben szerepelt. (MOL XIX-A-10, 17. d. 1947. június 25. 7. napirendi pont)

5. 1947. június 26.

főtítkárat, hogy az előbb érintett módosításokat és a pénzügy még esetleges észrevételeit kitárgyalják és ezekben megállapodhassanak, akként, hogy ne kelljen újból minisztertanács elé hozni a javaslatot, hanem az ekként elfogadott szöveg közzétehető legyen.

Pénzügyminiszter [képviselésében Kemény György államtitkár]: A Pénzügyminisztériumnak szövegezési észrevételei vannak, ezenkívül az adókedvezményrel kapcsolatban is be kell dolgozni egy rendelkezést. A maga részéről elfogadja a módosítások letárgyalására vonatkozó javaslatot.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta. Felhatalmazta a pénzügyminisztert és a Gazdasági Főtanács főtítkárat, hogy a földművelésügyi miniszter és Szakasits Árpád államminiszter által javasolt módosításokat, továbbá a pénzügyminiszter észrevételeit és az adókedvezményre vonatkozó rendelkezést tárgyalják le és az idevonatkozó szöveget véglegesen megállapítsák.¹⁰

11.

Pénzügyminiszter [képviselésében Kemény György államtitkár] napirend előtt előterjeszti a Magyar Általános Hitelbankkal kapcsolatos egyes kérdéseket. A Gazdasági Főtanács tegnap tárgyalta. Arról van szó, hogy a Hitelbank az orosz főrésztulajnos csoporttal egy szerződést kötött 90 000 db részvényre vonatkozólag, amely tranzakció tárgyát képezte annak idején. Ez létrejött a szovjet vagyonkezelőség kívánságára. Ez neutralizál bizonyos kérdéseket a szovjet fél érdekében. Ezután azzal a kívánsággal jöttek, hogy a részvényeket megkívánják venni. A Hitelbank a Pénzügyminisztériumhoz fordult és választ vár. Erre vonatkozólag már tett előterjesztést a Gazdasági Főtanács ülésén, amelyet most megismétel, hatalmazza fel a minisztertanács, hogy a magyar kormány nevében negatív választ adjon. Ez beleütközne az államosítási tervekbe.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.¹¹

12.

Pénzügyminiszter [képviselésében Kemény György államtitkár] bejelentést tesz a kinevezésekkel kapcsolatos bürokratikus procedúrák megrövidítése tárgyában. (22 156/1947. számú előterjesztés) Ezek után a pénzügyminiszter eltekint attól, hogy a kinevezéseket vele előzetesen letárgyalják, megelégszik azzal, hogy a minisztertanácsi előterjesztésekkel egyidejűleg kapja meg az ilyen javaslatokat, annak érdekében, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a nyilatkozatra, a kinevezéseket mindenkor az előterjesztést követő második minisztertanács tárgysorozatára kéri felvenni.

¹⁰ Az Országos Szövetkezeti Hitelintézet felállításáról a 8600/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. július 13.) intézkedett.

¹¹ Lásd bővebben Tallós György: A Magyar Általános Hitelbank (1867–1948) Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 1995. 381–390. pp.

5. 1947. június 26.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Ezt sem tartaná követendő irányelvnek. A hivatalos úton betöltött tisztviselői állásoknál az eddigi gyakorlat is azt mutatta, hogy a pénzügyminiszter majdnem 100%-ban hozzájárult. Rugalmasan kell kezelni ezt a kérdést.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

13.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*] előterjeszti javaslatát az államháztartásnak az 1947. évi augusztus hó 1. napjától 1947. évi október hó 31. napjáig terjedő vitele tárgyában.¹²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

14.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*] előterjeszti javaslatát az Életbiztosítási Rendezési Alapra vonatkozó jogszabályok kiegészítése tárgyában.¹³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

15.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.¹⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

¹² A Pénzügyminisztérium 75 249/1947/I. a. sz. alatt törvényjavaslatot terjesztett elő, három hónapra szóló indemnitás tárgyában. Jelezte, hogy az 1947/1948. költségvetési évre vonatkozó munkálatok megindultak, az egyes tárcák előirányzatainak részletes tárgyalása is megindult. Tekintettel azonban arra, hogy az új költségvetési előirányzat szoros összefüggésben volt a hároméves gazdasági tervvel, amelynek végleges adatai csak az adott időszakban váltak ismeretessé, az új költségvetési év kezdetéig a költségvetést nem lehetett elkészíteni, illetve a Nemzetgyűléssel letárgyalatni, ezért kérte a három hónapi felhatalmazást. Kérte a kormányt azt is a Nemzetgyűléstől, hogy a bevételekből nem fedezhető kiadásokat — miként korábban is történt — hitelműveletek útján fedezhesse. A törvény tervezete és indoklása megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd az 1947. évi XX. tc.-t. Lásd továbbá a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 34. napirendi pontját.

¹³ A Pénzügyminisztérium 9438/1947/V. sz. előterjesztése az 1936-ban csődbe jutott bécsi központú Phönix Életbiztosító Társaság magyarországi fiókintézetének alkalmazottait illető nyugdíjak és kegydíjak folyósításának rendezését kívánta előmozdítani. A hosszú időn át megoldatlan kérdésben érdekeltkező mozgalma nyomán javasolta, hogy a 4800/1936. ME sz. rendelettel (MRT 1936. 1261–1264. pp.) életrehívott Életbiztosítási Rendezési Alap közbenjöttével juttassák nyugvópontra a kérdést. Az Életbiztosítási Rendelkezési Alap feladata volt a Phönix Életbiztosító Társaság magyarországi ügyeinek rendezésén túl az is, hogy támogatást nyújtson olyan biztosító magánvállalatnak, amelyek életbiztosítási díjfedezetében hiány mutatkozott, mivel annak pótlása a biztosítottakra való tekintettel közérdekből kívánatos volt. Ezért javasolta az említett jogszabály megfelelő kiegészítését. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 7980/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. június 29.

¹⁴ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt az új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmazásáról szóló 8100/1946. ME sz. rendelet (MK 1946.

5. 1947. június 26.

16.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát az 5950/1946. ME sz. rendelet kiegészítése tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Észrevétele, hogy az 1946. évi XVI. tc.-re kell hivatkozni.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

17.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát az egyes pénzintézetek ellenőrzéséről szóló kormányrendelet egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában. Határidő meghosszabbításáról van szó a mérleg elkészítése tekintetében. A határidő eddig csak az ipari vállalatokra vonatkozott, most azonban a bankokra is kéri a meghosszabbítást. Ezzel a változtatással kéri elfogadni.¹⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

július 17.) kiegészítésére vonatkozó javaslat szerepelt. A kérdéshez a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést vezették a borítólapra: „A javaslat szelleme egészséges, legutóbb a belügyminiszter levéttette, mert a rendőrségre vonatkozóan nem fogadta el a tervezetet. Egyelőre módosító javaslatot nem küldött meg.” Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 52. napirendi pontját. A Pénzügyminisztérium 6553/1947./Teo. sz. előterjesztése összefoglalóan ismertette a június 19-i ülésen a napirendről levett tervszemből szemben a belügyminiszter, illetve a honvédelmi miniszter részéről felvetett észrevételeket. Az összesen négy észrevétel mindegyike a kinevezési eljárás egyszerűsítését célozta. A pénzügyminiszter azonban elhárította ezeket, hivatkozással arra, hogy a feladatát képező pénzügyi ellenőrzés a javaslatok következtében kicsúszna a kezéből. Csak a belügyminiszter azon kívánságát fogadta el, hogy az alkalmazási tilalom ne terjedjen ki a törvényhatóságoknál és községeknél rendszeresített, választás útján betöltendő, valamint az Államrendőrségnél rendszeresített fegyverviselésre jogosító állásokra, feltéve mindkét esetben, hogy az állás a kiadandó rendelet hatálybalépése után üresedett meg és betöltése következtében az 1946/47. évi költségvetésben meghatározott személyzeti létszám nem növekszik. Az előterjesztés mellett található rendelettervezet ezeket az észrevételeket már figyelembe vette. A belügyminiszter elfogadott kívánságát megfogalmazta az Igazságügyminisztériumnak a pénzügyminiszterhez intézett, az előterjesztés mellett található T.2368/1947. sz. levele is. Az Igazságügyminisztérium levele ezen túlmenően felhívta a figyelmet arra is, hogy nem lenne szerencsés a kinevezést gyakorló személyek esetében a kihágásért való felelősségrevonást kilátásba helyezni arra az esetre, ha a kiadandó rendelet előírásait megsértenék, kiváltképp azért — írta — mert a rendelet által szabályozott kinevezések és alkalmazások legnagyobb részt olyan alkotmányos tényezők hatáskörébe tartoznak, akiknek hivatali működése felett a parlamenti bírászkodás hivatott ítéletet mondani.

¹⁵ Lásd az 5/b. sz. mellékletet. A zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó egyes jogszabályok hatálya alá tartozott magyar állampolgárok külföldre hurcolt javai tárgyában kiadott 5950/1946. ME sz. rendelet a MK 1946. május 28-i számában jelent meg. Az 1946. évi XVI. tc. a magyar köztársaság kormánya részére rendeletek kibocsátására adott felhatalmazásról szól.

¹⁶ A Pénzügyminisztérium 2726/1947/IVa. sz. előterjesztése az egyes pénzintézetek ellenőrzése tárgyában kiadott 6850/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. június 1.) 5. §-ában előírt mérlegkészítés június 30-án meghatározott határidejének július 31-éig való meghosszabbítására vonatkozó javaslatot tartalmazott. Javaslatának indokaként jelölte meg, hogy a különböző hatóságok (pénzügyigazgatóságok, Gazdasági Főtanács, Anyag- és Árhivatal) által foganatosított

18.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát az 1946. évi verésű 5 forintos ezüstérmék bevonása tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ezt ő nem közölné. Pletykákra adna módot, ha közölnék. Ráérnek erre egy év múlva is. Felesleges nyugtalanságot okoz.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.¹⁷

19.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a budai épület részére örök alkalmazása tárgyában.¹⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

20.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Kónigh Kornél rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

21.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Ullmann Gizella rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

22.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Hubert Gusztáv rehabilitálása tárgyában.

ellenőrzési munkálatok következtében az egyes vállalatoknál olyan hátralék keletkezett a könyvelésben, amelynek feldolgozása több heti munkát igényelt, továbbá, hogy a mérleg elkészítéséhez szükséges leltározás önmagában 2-3 hónapos munkát igényelt, végül jelezte, hogy az ipari termelési tervnek 1947. június 30-áig előírt benyújtási határideje is befolyásolta a mérleg elkészítését. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 8090/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. július 1. A megjelent rendelet mind az egyes pénzintézetekre, mind az érdekeltségi körükbe tartozó vállalatokra vonatkozott.

¹⁷ A Pénzügyminisztérium 161 847./IV. o. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az 5860/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. május 10.) felhatalmazása alapján 161 200/1947.IV.c. PM sz. rendeletével (MKRT 1947. május 13.) kibocsátott 10 millió darab 5 forintos ezüstérme 12 grammos súlyával és 500-as finomságával eltér a forintérték megállapításáról szóló 9000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 28.) alapján vert „1946”-os évszámú 5 forintosok 20 grammos súlyától és 830-as finomságától. Nem találta megengedhetőnek, hogy két azonos névértékű és nagyjából azonos külsejű, de különböző súlyú és finomságú érme egyidejűleg forgalomban maradjon. Ezért kívánta az 1946. évi verésű érméket kivonni a forgalomból. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett, kiadására nem került sor. Az 1946-os kibocsátású 5 forintosokat fokozatosan kivonták a forgalomból.

¹⁸ A Pénzügyminisztérium várbeli, Szentháromság tér 1. alatti épületéről volt szó.

5. 1947. június 26.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Végh Sándor Rózsi nevű árvája részére kegydíj engedélyezése iránt.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

24.

[Eröss] Közellátásügyi miniszter előterjeszti 4813/1947. sz. javaslatát a dr. Haris és társa felperes egyezségi ajánlata és ezzel kapcsolatban 128 000 forint póthitel engedélyezése tárgyában.¹⁹

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Ezt ellenezni kell, mert háborús kár történt és az infláció alatt állították helyre és ilyen ügy sok van. Így veszedelmes precedenst jelentene.

[Eröss] Közellátásügyi miniszter: Nincs helyreállítva. A háborús kár nem szerepelhet, mert az 1942-ben kötött szerződésben vállalt kötelezettségek teljesítéséről van szó. Próbálták ezt a kérdést perben úgy kivédeni, hogy hivatkozott a tilalmazó 12 606-os rendeletre.²⁰ Megállapítást nyert azonban, hogy ez a rendelet erre a követelésre nem alkalmazható.

Szakasits Árpád államminiszter: Kérdés, hogy az ostrom tette-e tönkre a helyiségeket?

[Eröss] Közellátásügyi miniszter: Szakértőket küldött ki és az ő véleményük szerint járt el. Ez a kár olyan, amelyet az 1942 októberében kötött szerződés szerint teljesíteni kell. Ez nem bombakár. Az ügy ítéletre készen áll, előnyös lenne egyezséget kötni.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Hozni kell egy rendeletet, amely ezt meggátolja. Az igazságügyminiszter készítsen egy rendeletet, amely ilyen esetekre vonatkozik. Ez elvi kérdés.

[Ries] Igazságügyminiszter: Nagyon nehéz ebben az ügyben így véleményt mondani. Az aktákat nem ismeri. A [Kincstári] Jogügyi Igazgatóság arra nézve

¹⁹ Az előterjesztés szerint a Közellátásügyi Minisztérium még 1942-ben vette bérbe a Haris Ervin és Társa cégtől a Budapesten, V, Szent István tér 15. sz. alatti helyiségeket három év időtartamra azzal, hogy a bérleti idő elteltével használható állapotban tartozik a bérbeadónak visszaadni. 1945 októberében, amikor a visszaadásra sor került, a tulajdonos a helyiségek használhatóságát illetően kifogásokat emelt s kárigényének érvényesítése végett bírósághoz fordult. Az eredetileg több mint 600 ezer forintos kárigényét a cég végül 128 ezer forintra mérsékelte.

²⁰ Elírás történt, a 12 660/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. november 1.) intézkedett az állam és az állami üzemek ellen támasztott egyes követelések érvényesítésének korlátozásáról. E rendelet 1. §-a szerint az állam és az állami üzemek részére a német megszállás megszűnése után, de az 1946. évi július hó 28. napja előtt teljesített áruszállításból vagy más magánjogi jogcímen keletkezett követelést további rendelkezésig bírói úton érvényesíteni nem lehetett. A rendelet elsősorban a fegyverszüneti egyezményből folyó kötelezettségekkel, illetve a szovjet megszállással kapcsolatos magánjogi pereket kívánta kivédeni. Szükségessé tette továbbá ezt az intézkedést a stabilizáció sikeréhez fűződött nemzeti érdek is.

5. 1947. június 26.

kért véleményt, hogy elfoglalhatja-e azt az álláspontot, hogy ez a per nem folytatható. Erre nézve adott az Igazságügyminisztérium véleményt, hogy ne foglalja el az álláspontot [sic!]. Hogy ez a per érdemileg hogyan néz ki, azt csak akkor tudná megmondani, ha az összes periratokat bekéretné és átnézné.

Szakasits Árpád államminiszter: Leghelyesebb volna, ha az ügyet kiadnánk az igazságügyminiszternek átvizsgálni és a Gazdasági Főtanács is megnézné.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Nem tudja, van-e határidő kikötve az egyezsége?

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtákará:* A Kincstári Jogügyi Igazgatóság működése esetenként kifogásolható.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Konkrét ügyre nem lehet rendeletet hozni, ez a legvisszataszítóbb. Éppen elég olyan rendelet van amúgy is. Ügyis ostromolják már, hogy az elvesztett földbirtokok után behajtják a követeléseket. Hozunk rendeleteket, de mindig a Kincstár védelmére. Ezt meg tudja érteni, de csak bizonyos mértékig.

[*Veres*] *Építési és közmunkaügyi miniszter:* Rengeteg ilyen eset van.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter:* Ebben az ügyben egy jóváhagyástól függő jegyzőkönyv 1947 júniusában lett felvéve és eszerint 10 napos határidő van.²¹ Ezt azonban nem tekintik záros határidőnek, úgyhogy még további 8 nap nyitva maradt. Azóta ez a 8 nap is elmúlt. Történt azonban olyan megállapodás, hogy miután minisztertanács elé került a dolog, a minisztertanács határozatát megvárják.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Ausztriában van olyan jogszabály, hogy a kincstárt nem lehet perelni. Ott közigazgatási úton kell elintézni ezeket a vitákat. Akkor azonban ki kell mondani, hogy a kincstár ellen további intézkedések végrehajtása nem eszközölhető.

Szakasits Árpád államminiszter: A stabilizációs rendeletre hivatkozva az igazságügyminiszter készítsen erre vonatkozó kormányrendeletet. A közellátásügyi miniszter előterjesztését elutasítja a minisztertanács.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította. Felhatalmazta az igazságügyminisztert egy olyan kormányrendelet elkészítésére és kiadására, amely a Kincstár elleni végrehajtások foganatosítását további intézkedésig kizárja.²²

25.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 8579/1947. sz. javaslatát a Közellátásügyi Minisztériumban eszkozlendó címadományozások tárgyában.

²¹ Az utalás nyilvánvalóan a perenkívüli egyezségről felvett jegyzőkönyvre vonatkozott.

²² Kincstár elleni végrehajtások foganatosítását kizáró rendelet az első Dinnyés-kormány időszakában nem jelent meg.

5. 1947. június 26.

Szakasits Árpád államminiszter: Egyik miniszter sem kapta kézhez, kéri levenni.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter:* Előterjesztését a napirendről leveszi. Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.²³

26.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 3936/1947. sz. javaslatát Jerem Géza és Szabó-Jilek Jenő időbeszámítása tárgyában.²⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

27.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 4644/1947. sz. javaslatát dr. Weszely Lászlónak a gyakorlati közigazgatási vizsga letétele alól való felmentése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Miniszterelnök eltávozik, helyét Szakasits miniszterelnökhelyettes foglalja el.

28.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti 4930/1947. sz. javaslatát dr. Szebenyi Endre belügyminisztériumi miniszteri osztályfőnöknek adminisztratív államtitkárrá való kinevezése tárgyában.²⁵

Minisztertanács Szebenyi Endre belügyminisztériumi miniszteri osztályfőnöknek adminisztratív államtitkárrá való kinevezéséhez hozzájárult.

²³ Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 70. napirendi pontját.

²⁴ Az előterjesztés szerint Jerem Géza (1903-?) gépészmérnök 1924-től 1937-ig magánvállalatoknál működött, majd a MÁV-nál dolgozott, de 1939 októberében felesége származása miatt elbocsátották. Egy ideig az Árelenőrzés Országos Kormánybiztosánál nyert alkalmazást. 1945 júniusában miniszteri tanácsossá, majd októberben miniszteri osztályfőnökké nevezték ki. Az Anyag- és Árhivatal jóvátételi árelenőrzési főosztályának vezetője lett. A Közalkalmazottak Szabad Szakszervezetének egyik megalapítója, elnökségének tagja volt. Dr. Szabó Jilek Jenő (1896–1982) Bécsben kereskedelmi főiskolát végzett, majd Budapesten államtudományi oklevelet szerzett. A magángazdaságban tevékenykedett, 1931-ben lépett a Külkereskedelmi Hivatal szolgálatába. 1941-től a Közellátásügyi Minisztériumban dolgozott. 1947 januárjában a kenyérellátás, 1947–1948-ban a burgonyaellátás országos miniszteri biztosja. Mindkettőjük esetében a szabadpályán eltöltött idő bizonyos részének az állami szolgálati idejükhöz való hozzászámítását javasolták.

²⁵ Dr. Szebenyi Endre (1912–1950) jogi végzettséggel rendelkezett. Éveken keresztül a szegedi egyetemen tartott előadásokat. 1945. január 23-ától részt vett Budapesten a rendőrség megszervezésében. 1945 februárjában a budapesti Népügyészség első elnökévé választották meg, állását azonban nem foglalta el. 1945. február 26-ától Debrecenben a Belügyminisztériumban dolgozott, március 12-én miniszteri tanácsossá nevezték ki és a közrendészeti főosztály vezetésével bízták meg. 1945. szeptember 8-án miniszteri osztályfőnökké nevezték ki, egyben az Országos Mozgóképvizsgáló Bizottság elnöke lett. 1947. július 4-étől belügyminisztériumi adminisztratív államtitkár. A Rajk-per kapcsán 1949. június 7-én letartóztatták, 1950-ben halálra ítélték és kivégezték. 1955-ben rehabilitálták.

29.

[Rajk] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.²⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

30.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Pécs thj. városnál megüresedett fogalmazói állásnak dr. Botond Antallal való betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

31.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát 180 897/1947. sz. alatt a székesfővárosnál eszközzendő felvételek tárgyában.²⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

32.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a békéscsabai városi villamosműnél megüresedett főkönyvelői-irodavezetői állás betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

33

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát egy fogász szakorvos alkalmazása tárgyában a Székesfővárosi Alkalmazottak Segítőalapjánál.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

34.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kiskunfélegyházán üresedésben lévő városi állatorvosi állásnak Poór Lajossal való betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

35.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Pintér Béla és Bányász László képesítésének elengedése tárgyában.²⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²⁶ A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt dr. Surányi Gyula (1899–1958) gyermekgyógyász külföldi kiküldetésének ügye szerepelt. Surányi Gyula ekkor az Anya-, Csecsemő- és Kisdedóvó Intézet igazgatója, majd a fővárosi kórházak központi igazgatója volt.

²⁷ Az előterjesztés alapján három személy, köztük dr. Brestyánszky Ilona művészettörténész kinevezésére került sor.

²⁸ A belügyminiszter 180 401/1947/III. sz. előterjesztése szerint Pintér Béla (1892-?) géplakatos. 1928-tól a székesfővárosi Elektromos Műveknél dolgozott, 1944 júliusában nyugdíjazták.

5. 1947. június 26.

36.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Pető Pál rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

37.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Buss János rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

38.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kovács Dezső rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

39.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* bejelenti, hogy javaslatát a csehszlovák-magyar lakosságcsere egyezményvel kapcsolatosan létrejött jegyzőkönyv jóváhagyása tárgyában, a napirendről leveszi.²⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

40.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Haggenmacher Henrik belga tiszteletbeli konzullá és Dános Marcell belga tiszteletbeli alkonzullá való kinevezése tárgyában.

Szakasits Árpád államminiszter: Értesülése szerint nevezettek politikailag megbízhatatlanok.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Erről a két kérdésről ugyanez az észrevétele. A Külügyminisztériumban kialakult gyakorlat szerint, a Belügyminisztérium 1945 februárjában az üzemi bizottság vezetője lett, majd rövidesen az Elektromos Művek helyettes vezérigazgatójává nevezte ki a polgármester. Bányász László (1896-?) kereskedelmi középiskolai végzettséggel rendelkezett. 1922-től volt a Székesfővárosi Elektromos Művek tisztviselője, az áramszámlázási és behajtási ügyekkel foglalkozott. 1945 májusában a polgármester az üzem helyettes igazgatójává nevezte ki. Mindkettőjük esetében az elméleti képzési kellek elengedését kérte.

²⁹ Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját. A jegyzőkönyv mellett megtalálható a magyar-csehszlovák lakosságcserevel kapcsolatos 2555/Pol-1947. sz. minisztertanácsi előterjesztéshez (lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 4/b. sz. mellékletét) készített kiegészítés, a magyar és a csehszlovák lakosságcserevel kapcsolatos pénzáttalások lebonyolításáról szóló megállapodás tervezete, az ennek mellékletét képező, Magyarországra szállítandó áruk jegyzéke, továbbá ezzel kapcsolatban a csehszlovák delegáció elnökéhez intézett levél-tervezete. Ezeket 5/c-f. sz. mellékletként közöljük. Lásd még a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

5. 1947. június 26.

hoz fordultak, hogy politikai szempontból nem emel-e kifogást. Ebben a kérdésben mint belügyminiszter nem illetékes véleményt nyilvánítani, csak azt válaszolja, hogy megnézte a priuszt. Attól azonban még lehet nem megfelelő. A belügyminiszter észrevételei tehát ezen a téren nem kimerítőek.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ipari vonalon ezzel a családdal összeköttetésben van. Kiengedte vásárolni Svájcba, rendesen visszajött és soha semmi baja nem volt velük.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ő is úgy tudja, hogy rendes emberek.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Nagyon nehéz ezt megtagadni, az illető külföldi ország nevezi ki őket, a minisztertanács csak hozzájárulását adja. Egyébként is már azelőtt is betöltötték ezt a tisztséget.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.³⁰

41.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Hubay-Cebrian Andor norvég tiszteletbeli főkonzullá való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.³¹

42.

Honvédelmi miniszter [képviseletében Zentai Vilmos államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. és 2. sorszám alatt szereplő előterjesztéseit a napirendről leveszi.³²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

43.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi, mert azt már legutóbb elfogadták.

Dr. Bojta Béla: A rendeletet még nem fogadta el a minisztertanács csak elvi állásfoglalást eszközölt, hogy a gépek használatát megtiltja.

³⁰ Haggenmacher Henrik az 1867-ben Kőbányán sörgyárat alapító svájci Haggenmacher Henrik fia, utóda. 1946–1947-ben a Magyar Általános Hitelbank igazgatóságának tagja. Dános Marcell belga alkonzulra vonatkozó további adatot nem találtunk.

³¹ Hubay-Cebrian Andor (1898–1971) festő, szobrász. 1945 után a Herendi Porcelángyár igazgatója. 1948-ban Norvégiába költözött.

³² A Honvédelmi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt Thomay Frigyes, a 2. sorszám alatt Sedéry Pál nyugállományú alezredes részére az ezredesi nyugilletmény megállapítására vonatkozó javaslat szerepelt. Az ugyanitt megtalálható előterjesztések szerint mindkettőjük esetében feleségeik származása miatt került sor annak idején a kényszer-nyugdíjazásra, illetve ugyanezen okból maradt el az ezredesi előléptetésük. A borítólapon a következő, géppel írt megjegyzés olvasható: „Fekete őrnagy jelentése szerint a honvédelmi miniszter leveszi előterjesztéseit, mert a rehabilitáció más formában fog elintéztést nyerni.”

5. 1947. június 26.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Az a kívánság, hogy kivételes esetekben az aratógépek használatát mégis engedélyezzék. Egészen indokolt kivételes esetekben adjon majd erre engedélyt a minisztertanács.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Azért nem fogadnak előre aratót, hogy arra hivatkozhasanak, hogy érik a búza és nincs arató. Ő hozzájárul, de van munkás mindenütt.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthára*: Adót kell kivetni rá.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Nem adót, hanem a munkásokat akkor is tartozik fizetni.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: 10 kat. holdra számolva egy munkást.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.³³

44.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát egyes mezőgazdasági ipari vállalatok központi hasznosítása tárgyában. Az iparügyi miniszternek van a Mauthnerrel kapcsolatban észrevétele, ezt majd ketten kitárgyalják.³⁴

[Rajk] *Belügyminiszter*: Nem volt módjában alaposan átnézni ezt a rendeletet. Törvényelőkészítő osztálya említést tett arról, hogy ezzel kapcsolatban feltétlenül egyidejűleg gondoskodni kellene az 5600-as rendelet idevonatkozó részeinek szabályozásáról.³⁵

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Ha megállapodás jön létre erre vonatkozólag, azt még bejelentik.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: Ők sem tudtak foglalkozni a rendelettel.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ipari üzemek kerülnek a földművelésügyi miniszter hatáskörébe. Elvben kívánja megjegyezni, hogy a felügyeletet ezen a ponton az egész vonalon fenn kívánja tartani. Kívánatos ezzel kapcsolatban, hogy az 5600-as rendelet kapcsán az ég és föld között lógó üzemek ügyét elintézzék. Az ő elvi álláspontja az, hogy a két ütköző között azt az utat kell választani, hogy beolvadjon és állami kezelésbe kerüljön.

³³ Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 31. napirendi pontját. Lásd az 5/g. sz. mellékletet. A gabonaneműek aratási idejének, valamint az aratógépek használatának szabályozásáról szóló 171 200/1947. FM sz. rendelet (MKRT 1947. június 21.) módosítása, illetve kiegészítése tárgyában a 171 201/1947. FM sz. rendelet (MKRT 1947. július 1.) intézkedett.

³⁴ Lásd az 5/h. sz. mellékletet. Mauthner Ödön Magtermelő és Magkereskedelmi Rt.-re vonatkozik az utalás. A vállalat 1923-ban alakult. Családi és üzleti kapcsolat révén részvényeinek többsége 1926 után a Weiss Manfréd konzern kezébe került.

³⁵ Az 5600/1945. FM sz. rendeletre (MK 1945. június 7.) vonatkozhat az utalás, amely a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földművesnép földhözjuttatásáról szóló 600/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 18.) végrehajtása tárgyában kiadott III. végrehajtási rendeletként foglalkozott a mezőgazdasági ipari üzemek sorsával is.

5. 1947. június 26.

[Bárános] *Földművelésügyi miniszter*: Ez meglehetősen nehéz elvi kérdés. A földbirtokreform célja a földnek a nincstelenséghez juttatása volt. Azok a mezőgazdasági ipari üzemek, amelyek — legalább 120–140 ilyen esetben [sic!] — függetlenek a birtok termelésétől, nehezen elbírálnak esetek. Mi történjék ezekkel? Egy végrehajtási rendelet megjelent már elődje idejében, de nem óhajtja szigorítani elődjének, egy kommunista miniszternek rendelkezéseit. Most már olyan iparvállalatokat is el akarnak venni, amelyek túlnyomórészt idegen anyagokat dolgoztak fel.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ha a birtokos nem volt itthon és akkor átvették a parasztok, az más eset.

[Vas] *Gazdasági főtanács főtitkára*: Az a gondolat, amit az iparügyi miniszter mond, hogy en block átadni a földművelésügyi tárcának, ezt el kell fogadni, mert így legalább gazdája lesz ezeknek az üzemeknek. Kreálni kell benne egy háromtagú bizottságot, az iparügyi és földművelésügyi miniszter képviselőjének részvételével, amely tényleg rendelkezék ezekben a kérdésekben.

[Bárános] *Földművelésügyi miniszter*: A háromtagú bizottság nagyon jó eszme és elfogadja. Előterjesztését leveszi a napirendről és a jövő héten újból behozza.³⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

45.

[Bárános] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 3. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi, mert azt még ki kell tárgyalni.

Pénzügyminiszter [képviselőjében Kemény György államtitkár]: Részvételt kér a tárgyalásoknál.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.³⁷

³⁶ Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 51. napirendi pontját.

³⁷ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapon 3. sorszám alatt a honvédelmi igazgatás céljait szolgáló állami erdőknek a MÁLLERD kezelésébe való átadásának kérdése szerepelt. A Földművelésügyi minisztérium 234 266/1947/V1. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a földreform végrehajtása következtében az állam tulajdonában lévő erdők állománya mintegy tizenötszörösére emelkedett. Éppen ezért a kormány az erdőgazdálkodást a 12 120/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. december 23.) új alapokra helyezte s létrehozta a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (MÁLLERD) termelési és értékesítési szervezetét. Az említett rendelet azonban kivette a MÁLLERD jogköréből a katonai igazgatás céljait szolgáló mintegy 16 000 kh. erdőterületet. Ezt, mivel a honvédelmi igazgatás külön szervezetet volt kénytelen működtetni, gazdaságtalannak minősítette. Javasolta, hogy a honvédség céljait szolgáló erdők is termelés és értékesítés szempontjából a MÁLLERD-hez kerüljenek olyan módon, hogy a honvédségi lő- és gyakorlóterek kérdésénél a változott viszonyoknak megfelelően újból rendezzék. Külön hangsúlyozta, hogy nem kívánja érinteni a honvédelmi tárcának a hajmáskéri-várpalotai rezervátumon biztosított vadászati jogát. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

5. 1947. június 26.

46.

[Bárános] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a 7760/1947. ME sz. rendelet alóli újabb kivétel engedélyezése tárgyában.³⁸

[Ries] *Igazságügyminiszter* kéri, hogy minél hamarább bonyolítsák le ezeket az ügyeket. Szüksége van ezekre a személyekre. 600 bírói állás van üresedésben.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

47.

[Bárános] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát [a] Magyar Agrártudományi Egyetem tanári létszámába egyetemi tanári kinevezések tárgyában.³⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

48.

[Bárános] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Karácsonyi László dr. egyetemi nyilv. rendkívüli tanárrá való kinevezése tárgyában.⁴⁰

Minisztertanács Karácsonyi László dr. egyetemi nyilv. rendkívüli tanárrá való átminősítéséhez hozzájárult.

³⁸ A földművelésügyi miniszter 141 921/1947/VIII. 1. sz. előterjesztésében arra kért engedélyt, hogy a földbirtokreform lebonyolításának tartamára, de legalább további hat hónapi időtartamra olyan közszolgálati alkalmazottakat foglalkoztathasson — anélkül, hogy őket tárcája állományába átvénné, illetve illetményeiket tárcája terhére átvállalná —, akiket más tárcák engedtek át szolgálattételre. Jelezte, hogy az igazságügyi tárcától 129, a belügytől 59, a pénzügytől 72, a népjóléti-től 1 és a közlekedési tárcától is 1, összesen 262 szolgálattételre átengedett tisztviselő dolgozott a Földművelésügyi Minisztériumban. A rendelet évét rosszul adták meg. Az eredeti szolgálati helyüktől eltérő beosztásban működő közszolgálati alkalmazottakra vonatkozó egyes rendelkezésekről a 7760/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 17.) intézkedett. E rendelet 1. és 2. §-a meghatározta a kirendelés lehetséges határidejét — s tulajdonképpen ez alól kért felmentést a földművelésügyi miniszter.

³⁹ A földművelésügyi miniszter 221 785/1947/X. 1. sz. előterjesztésében dr. Császár Elemér és Manninger G. Adolf kinevezésére tett javaslatot. Dr. Császár Elemér (1891–1955) 1920-ban bölcsészdoktori szigorlatot tett. 1921-től 1938-ig a Pázmány Péter Tudományegyetem gyakorlati fizikai intézetében dolgozott tanársegédként, majd adjunktusi minőségben. 1938-tól a pécsi egyetemen az orvosi fizika tanára. 1946-ban az Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági Karának budapesti osztályán az agrármatematika előadója. Ekkor a matematikai és fizikai tanszékre kapott kinevezést. Manninger Gusztáv Adolf (1880–1954) gazdasági akadémiai oklevelet szerzett. 1902-től 1944-ig különböző gazdaságokban dolgozott. 1946 januártól a Földművelésügyi Minisztérium szakelőadója. Ekkor az Agrártudományi Egyetem debreceni osztályának növénytermesztési tanszékére nyert kinevezést.

⁴⁰ A földművelésügyi miniszter 220 738/1947/X. 1. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az Agrártudományi Egyetem felállításáról szóló rendelet szerint a mezőgazdasági akadémiák tanárai az új egyetem megfelelő karán csak egyetemi nyilvános rendes, illetve rendkívüli tanárrá kinevezésük után folytathatták működésüket. Dr. Karácsonyi László (1900–1985) vegyészmér-

49.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Hoffmann Pál kinevezés tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

50.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Jávör György kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

51.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a „Halászat” címnél engedélyezett tiszteletdíjas állások terhére leendő szerződéses alkalmaztatások tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

52.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát ausztriai borzderes import lebonyolításával megbízott szakbizottság tagjainak kiutazása tárgyában.⁴¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

53.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Perneckzy Béla stockholmi kiküldetése tárgyában.⁴²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

54.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Zajtay Artur jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

nők, malomipari szakértő, 1923-tól teljesített állami szolgálatot. 1942-ben gazdasági akadémiai tanszékvezető rendes tanárrá, 1944-ben pedig mezőgazdasági főiskolai nyilvános rendkívüli tanárrá nevezték ki. Átminősítése a fenti oknál fogva vált szükségessé.

⁴¹ A földművelésügyi miniszter 33 377/1947/II. 1. sz. előterjesztése szerint államközi megállapodás alapján 20 000 kat. holdon termelt napraforgómag ellenértékéért 2300 borzderes tenyészlát behozatalára került sor. Az átvételre hat gazdasági főfelügyelő, illetve felügyelő kiküldését javasolta.

⁴² A földművelésügyi miniszter 5837/1947. eln. 1. sz. előterjesztésében javasolta nevezettnek a Nemzetközi Racionalizálási Bizottság 1947. július 3. és 8. között Stockholmban tartandó kongresszusára való kiküldését. Hangsúlyozta, hogy a kongresszus a mezőgazdasági üzemszervezés, továbbá a tervgazdálkodás problémáját is napirendjére tűzte. Dr. Perneckzy Béla egyetemi magántanár a Földművelésügyi Minisztérium elnöki főosztályának főnöke volt.

5. 1947. június 26.

55.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 11. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁴³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

56.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* felveti az agráregyetem elhelyezésének kérdését. Ez több más elhelyezési kérdéssel kapcsolatos. Nem tudja megfelelő mértékben kiüríteni a Tudományegyetem helyiségeit. A Ludovikára vonatkozóan valami hitelt kell adni. Kéri, hogy a Gazdasági főtanács legközelebb tárgyalja ezt a kérdést.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Egyszer azonban ezeket a kérdéseket rendezni kell. Kollégiumokat csinálunk és a züllött gyermekek az utcán alszanak. Mégis valami sorrendet kell csinálni, ez a demokrácia első lépése.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: A saját előterjesztésével kapcsolatban kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a legközelebbi Gazdasági Főtanács elé vigye a kérdést.⁴⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

57.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Reisinger Ferenc országos erdőügyi felügyelőként való alkalmazása iránt. A megelőző minisztertanács[on] levéttetett azzal, hogy más személyt hozzon, aki megfelelő szakértelemmel viseltetik. A Szociáldemokrata Pártnak az volt az álláspontja, hogy Reisinger Ferenc szervezőképességénél fogva alkalmas és ragaszkodnak a kinevezéséhez.

⁴³ Elírás történhetett, mivel a Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 11. sorszám alatt dr. Pernecky Bélának az 53. napirendi pontként tárgyalt stockholmi kiküldetési ügye szerepelt. A 12. sorszám alatti, dr. Pernecky Béla és dr. Sibelka-Perleberg Artur római kiküldetési ügye nem került megtárgyalásra, tehát ezzel cserélték fel a jegyzőkönyvben szereplő sorszámot. A földművelésügyi miniszternek a 12. sorszám alatt szereplő 6582/1947. eln. 1. sz. előterjesztésében nevezetteknek a FAO európai nemzeti bizottságainak 1947. július 16-án kezdődő római együttes ülésén való részvételére vonatkozó javaslatot tartalmazta. A FAO, azaz Food and Agricultural Organization of the United Nations (Egyesült Nemzetek Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete), az ENSZ kezdeményezésére 1945-ben jött létre. Székhelye Róma. Feladata a világ élelmezési és mezőgazdasági állapotának figyelemmel kísérése. Legfelsőbb szerve a Konferencia, amelyen a tagállamok 1-1 küldöttel vesznek részt. Állandó irányító szerve a Tanács, amely a Konferencia által választott 24 képviselőből áll.

⁴⁴ A Ludovika Akadémiát — mint magyar katonai tisztképző főiskolát — az 1808. évi VII. tc. alapján hozták létre. I. Ferenc császár felesége Mária Ludovika királynő ötvenezer forintot ajánlott fel erre a célra, ezért róla nevezték el az intézetet. Pollack Mihály tervei alapján 1839-ben készült el az akadémia Pesten, a VIII. kerületben álló épülete. A Ludovika 1945 után megszűnt. Az Agrártudományi Egyetem nem itt, hanem több, más épületben nyert elhelyezést.

5. 1947. június 26.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára* kéri függőben tartani a kinevezést, miután éppen Rákosi Mátyás miniszterelnökkhelyettes kifogásolta a kinevezést s ezen a minisztertanácson nincs jelen.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Javaslatát a napirendről leveszi.⁴⁵
Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

58.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Tomcsányi Pál miniszteri fogalmazóvá leendő kinevezése tárgyában.

Minisztertanács dr. Tomcsányi Pál miniszteri fogalmazóvá leendő kinevezéséhez hozzájárult.

59.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Szóvá kívánja tenni a külföldi kiküldetéseket. Lehetetlen, hogy egy ilyen szegény ország ennyi embert küldjön ki mindenféle kongresszusra. Nem bírjuk anyagilag.⁴⁶

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ez minden háború után így szokott lenni. Újra fel kell venni a kapcsolatokat.

Szakasits Árpád államminiszter: Csak hadd menjenek.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

60.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap igazgatása tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ezt a rendeletet ellenzi. Ez a kérdést nem oldja meg. Ez átmeneti megoldás, amely nem javít, hanem ront. Az OTBA kérdését véglegesen meg kell oldani. Helyesli ezeknek az intézményeknek centralizálását, de nem ilyen módon. Már az OTI adminisztrációja is olyan nehézkes, hogy nem bírja el. Vissza kell állítani az OTBA autonómiáját és azután gondoskodni egy csúcsszervezetről, amely az OTI-t, OTBA-t és MABI-t összefogják. Így mindég rosszabb és rosszabb lesz a helyzet. Kéri, hogy vegyék le és vigyék pártközi értekezlet elé, amely az OTBA autonómiájának kérdését kitárgyalja.

[Molnár] *Népjóléti miniszter*: Itt félreértés van. Addig is azonban az OTBA jelenlegi szervezetét ideiglenes autonómiával kell felruházni, hogy a közalkalmazottak is beleszólhassanak.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Itt kinevezünk egy bizottságot, valójában a közalkalmazottaknak nincs befolyásuk a saját ügyeikbe. Ha ideiglenes megoldást akarunk, akkor a bizottság felállítását kell megfontolnunk.

⁴⁵ Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját, a kinevezésről a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját.

⁴⁶ Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

5. 1947. június 26.

dást csinálunk, akkor ez minket megnyugtat, viszont ezt a kérdést végleg meg kell oldani.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Az OTBA-nak a múltban autonómiája nem volt. A szakszervezettel letárgyalt tervezetet terjeszt most elő.

[*Báránys*] *Földművelésügyi miniszter*: A szakszervezet nem ezt kéri. Az azt kéri, amit az igazságügyminiszter kért. Leghatározottabban ellenzi és szeretné, ha az OTBA úgy, mint a múltban volt, a tisztviselők filléreiből létesülne. Ezt a leghatározottabban követelik.

Szakasits Árpád államminiszter: Mivel alapos tárgyalást igényel a kérdés, kéri a népjóléti minisztert, hogy vegye le a napirendről és pártközi értekezlet elé vigye.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Ő a szakszervezet hivatalos tényezőivel tárgyalt. Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette azzal, hogy az OTBA autonómiájának kérdését és az ezzel kapcsolatosan szükséges intézkedéseket pártközi értekezlet útján kell előkészíteni.⁴⁷

61.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a gazdasági munkavállalók társadalombiztosításával kapcsolatos egyes kérdések szabályozásáról szóló 3050/1947. ME sz. rendelet kiegészítése tárgyában.

⁴⁷ Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

A Népjóléti Minisztérium 76 312/1947. II. sz. előterjesztése utalt arra, hogy az egyes különálló betegségi biztosító intézetek önkormányzatának hatásköréről és szervezetéről szóló 11 600/1945. NM sz. rendelet (MK 1945. szeptember 12.) nem érintette az Országos Tisztviselői Betegségélyezési Alapot. Ezért szükségesnek jelezte, hogy addig is, amíg az OTBA-val összefüggő kérdéseket véglegesen nem rendezik az érdekképviselői szervek kiküldötteik útján az igazgatásban rész vehessenek. Javasolta egy 11 tagból álló véleményező bizottság alakítását, amelyben 3 taggal a Magyar Közalkalmazottak Szabad Szakszervezete, 2 taggal a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete, 1 taggal a Vármegyei és Városi Alkalmazottak Országos Szövetsége vegyen részt, további 1 tag kinevezésére pedig a Szakszervezeti Tanács előterjesztése alapján a népjóléti miniszter kapjon jogot. Javasolta végül, hogy ugyancsak a népjóléti miniszter nevezhesse ki a munkáltatói érdekeltséget képviselő 3 tagot. A bizottság tagjainak megbízatását 3 évben javasolta megszabni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapra e tárgyhoz — még a minisztertanács ülése előtt — a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „A múlt minisztertanácson szerepelt, Báránys észrevételei folytán levétetett. Ebben az ügyben a Pénzügyminisztérium egy tervezetet készített elő az OTBA-nak a pénzügyminiszter hatáskörébe való átvétele tárgyában és a javaslatot a miniszterelnök úr egy küldöttség előtt pártfogolta. A tervezet Pongrácz államtitkár úrnál van. Főris államtitkár közlése szerint a szociáldemokraták is támogatják a javaslatot. Megjegyzem, hogy ez egy régen húzódó ügy, amely a népjóléti miniszter ellenkezése folytán mindig elhúzódott. Javasolom, hogy most is vételessék le a népjóléti miniszter előterjesztése és a következő minisztertanácsra szétküldjük a Pongrácz államtitkár úrnál lévő tervezetet, mint miniszterelnökségi javaslatot.”

5. 1947. június 26.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ez nem tiszta formai intézkedés. Ez az első három hónapra kb. 4 millió forint terhet jelent a parasztságnak. Hozzáteszi, hogy olyan magasak ezek a terhelések, hogy ha ez a megterhelés marad, akkor a mezőgazdasági biztosítás 200 millió forint kiadást jelent a mezőgazdaságnak. Ez a jövő problémája, most csak azért szólal fel, hogy az április 1-je előtti időre ne kívánjanak ilyen terheket.

[Molnár] *Népjóléti miniszter*: Ha ezt nem hajtják be, hiányozni fog az a 4 millió forint.

Pénzügyminiszter [képviselőként Kemény György államtitkár]: Amit most a földművelésügyi miniszter mentesíteni kíván, az 100%-ként [sic!] állami terheként jelentkezik abban a pillanatban. Minthogy pedig ezen a téren már nagy terheket vállaltak, kéri, hogy pénzügyi szempontból a népjóléti miniszter javaslatát fogadják el.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Neki csak kötelessége volt, mint földművelésügyi miniszternek, ez ellen felszólalni.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁴⁸

62.

Szakasits Árpád államminiszter: Javasolja szavazzon meg a minisztertanács most rögtön 500 000 forintot az elhagyott gyermekekre vonatkozó gyors intézkedések megtételére. Az érdekelt négy tárca, a belügy, kultusz, igazságügy és népjóléti üljenek össze és tárgyalják le az összeg felosztását és felhasználását.

Minisztertanács az elhagyott gyermekekre vonatkozó gyors intézkedések megtételére 500 000 forint folyósításához hozzájárult.

63.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát Tóth József sebészfőorvosi kinevezése tárgyában.⁴⁹

Minisztertanács Tóth József sebészfőorvosi kinevezéséhez hozzájárult.

⁴⁸ A Népjóléti Minisztérium 77 383/1947. II. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy bár a 3050/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. március 23.) az egyes gazdák kataszteri tisztajövedelmének arányában az egész 1947. évre megszabta a gazdasági munkavállalók után fizetendő társadalombiztosítási hozzájárulás tételeit, a gyakorlati kivetés előkészítése során az az álláspont jutott előtérbe, hogy mivel a kormányrendelet csak 1947. április 1-jén lépett hatályba, a hozzájárulási tételeket csak háromnegyed részben kell érvényesíteni. Ezt a helytelennek ítélt gyakorlatot kívánta rendezni. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 8300/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 16.

⁴⁹ A népjóléti miniszter 205 868/1947. VIII. sz. előterjesztése alapján dr. Tóth József egyetemi magántanárt a miskolci kórház sebészfőorvosi állására nevezték ki.

5. 1947. június 26.

64.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Gálócsy György kinevezése tárgyában.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

65.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti Hajdú Sándor kinevezése tárgyában javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

66.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Petényi Géza és dr. Waltner Károly külföldi kiküldetése tárgyában.⁵¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

67.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 167 260/1947. sz. javaslatát hatósági bábaállások ideiglenes betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

68.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Körner Jenő rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

69.

Közlekedésügyi miniszter [*képviselőtében Varga Lajos államtitkár*] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését, miután azt egy előző minisztertanács már elfogadta, leveszi a napirendről.⁵²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Szakasits Árpád miniszterelnökhelyettes eltávozik s helyét a rangidős Molnár Erik népjóléti miniszter veszi át.

⁵⁰ Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 36. napirendi pontját.

⁵¹ A népjóléti miniszter 205 707/1947/VIII. sz. előterjesztésében az 1947. július 14. és 17. között New Yorkban rendezett 5. gyermekgyógyászati kongresszusra javasolta kiküldeni dr. Petényi Géza egyetemi nyilvános rendes tanárt és dr. Waltner Károly egyetemi címzetes rendkívüli tanárt, a Budapesti Állami Gyermekmenhely főorvosát.

⁵² A közlekedésügyi miniszter előterjesztéseit összefoglaló borítólapon 1. sorszám alatt a magyar-csehszlovák légiforgalmi megegyezés szerepel. Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pontját.

70.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát 8645/1947. sz. alatt ifj. Opczky István és társai átminősítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult, az illetményrész ki hagyásával.⁵³

71.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Németh Gizella alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

72.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Talyigás Ferenc kinevezése tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

73.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Girardi Géza MÁV műszaki főtanácsos és Borosi Vas József MÁV műszaki tanácsos angliai kiküldetése tárgyában.⁵⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

74.

Közlekedésügyi miniszter [képviselőtében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Gyimesi István MÁV főmérnök külföldi tanulmányútjának meghosszabbítása iránt.⁵⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵³ Az előterjesztés a Magyar Országos Gépkocsi Üzemi Rt.-nél, illetve az ennek érdekeltségi körébe tartozó Magyar Fogaskerek, Autó, Traktoralkatrész és Gépgyárnál alkalmazásra illetve előléptetésre kerülő, összesen hat személy ügyére vonatkozott. Az új kinevezéseknél szerepelt, hogy havi 250 Ft illetményt kívánt megállapítani; ezt észrevételezte a határozat.

⁵⁴ A közlekedésügyi miniszter 1693/1947.Eln. sz. előterjesztése szerint Talyigás Ferenc (1911-?) mérnök Budapesten, La Pazban, New-Yorkban különböző vállalatoknál volt műszaki vezető. Javasolta, hogy a MÁV Igazgatóság keretében létesített közlekedési főosztály forgalmi osztályának vezetésére kapjon megbízást.

⁵⁵ A közlekedésügyi miniszter 9160/1947/Eln. sz. előterjesztése jelezte, hogy az angol kormány által ajándékként felajánlott 200 000 font értékű szerszámgépből a MÁV részére biztosított 50 000 font értékű szerszámgépet korábban már kiválasztottak ugyan, de az angol kormány a gépek árát 50%-kal leszállította, így a MÁV részére további 25 000 fontos keret nyílt meg. E kereten belül a további gépek kiválasztására javasolta kiküldeni a MÁV két tisztviselőjét.

⁵⁶ A közlekedésügyi miniszter 9201/1947. eln. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy Gyimesi István Párizsban három hónapos tanfolyamon vett részt a „Bull” rendszerű számfejtőgép

5. 1947. június 26.

75.

*Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Král Andor MÁV felügyelő és dr. Mattyasovszky Zoltán MÁV titkár lengyelországi kiküldetése tárgyában.*⁵⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

76.

*Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát 8930/1947. sz. alatt dr. Kuszy Etele MÁV titkár és társainak csehszlovákiai kiküldetése tárgyában.*⁵⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

77.

Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti javaslatát Gecse János részére kegydíj engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

78.

*Közlekedésügyi miniszter [képviselésében Varga Lajos államtitkár] előterjeszti 9720/1947. sz. javaslatát Patkós László MÁV felügyelőnek Máramaros-szigetre való kiküldetése tárgyában.*⁵⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

kezelésének tanulmányozása céljából. A tanfolyamrendező cég közölte, hogy a gépek fenntartási és javítási munkáihoz szükséges ismeretek elsajátítását további három hónapos gyakorlati tanfolyamon biztosítja. Mivel a MÁV 2,5 millió forintot fordított a „Bull” irodagépek beszerzésére, javasolta nevezett főmérnök részvételét ez utóbbi tanfolyamon is.

⁵⁷ A közlekedésügyi miniszter 8898/1947/Eln. sz. előterjesztése utalt arra, hogy 1947 februárjában Opatijában megtartott vasútközi értekezlet egy lengyel-jugoszláv köteléki díjszabás létesítését határozta el. Ennek megfelelően a lengyel vasutak igazgatósága 1947. július 2-ától 22-éig Katowicé-ben tartandó díjszabási bizottsági ülést hívott össze. Tekintettel arra, hogy ezen nem csak a magyar érdekeket egyébként is érintő lengyel-jugoszláv, hanem bizonyos német területek Lengyelországhoz csatolása folytán a jugoszláv-német köteléki díjszabás irányítási elvei is napirendre kerülnek, feltétlenül szükségesnek jelezte a magyar részvételt a bizottsági ülésen. Reményét fejezte ki, hogy a volt német-jugoszláv kötelék alapján a háború előtt fennállott és e kötelék megszűnésével elveszett német-jugoszláv átmenőforgalom egy számottevő részét sikerül újból a MÁV részére biztosítani az e viszonylatban mutatkozó igen erős cseh-osztrák versennyel szemben. Ezért kérte a két MÁV-tisztviselő kiküldetésének engedélyezését.

⁵⁸ Az előterjesztés hivatkozva a magyar-csehszlovák lakosságáttelepítési megállapodásra, illetve a Magyar-Csehszlovák Vegyesbizottság határozatára, amely szerint a csehszlovák vasutak bratislavai igazgatóságára megfelelő létszámú irányító, berakó és forgalmi szolgálatot ellátó MÁV személyzetet kell biztosítani, javasolta 21 naponként váltva 13, összesen 39 tisztviselő kiküldetését.

⁵⁹ Az előterjesztés szerint a kiküldetés a hadifogollyszállítások zavartalanságának biztosítása érdekében vált szükségessé.

79.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Hatásköri Bíróság elnökét, tagjait és jegyzőjét megillető tiszteletdíjak, illetőleg ülésdíjak újbóli megállapítása tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ellenzi, hogy ilyen magas ülésdíjakat adjanak olyan bírácoknak, akik már amúgy is államtitkári pótlékban részesülnek. Havi 3000 forintokat kapnának.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Nem havi, csak évi összegekről van szó. Egyébként is törvényen alapul.⁶⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

80.

[Ries] *Igazságügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi, de kéri felvenni a legközelebbi minisztertanács tárgysorozatára.⁶¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

81.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Csehszlovákiából áttelepítettek igazoló eljárás alá vonása tárgyában.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A rendelet ellen lényegében észrevétele nincs. Elvben veti fel a kérdést, nem lenne-e helyesebb ezt az egész igazoló eljárást egységesíteni és ezt is a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szerepelt kérdéssel együtt letárgyalni.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Kéri, ha nagyon súlyos határozatról van szó, arra az esetre idézést kaphasson az illető, ne csak iratok alapján döntsenek ügye felett. A 7. §-sal kapcsolatban veti fel ezt a kérdést.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Itt semmi joghátrány nincs. Előterjesztését most leveszi a napirendről.⁶²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁶⁰ Az igazságügyminiszter 1947. június 17-én kelt, számnélküli előterjesztésében, tekintettel arra, hogy az ezt megelőző szabályozás 1946-ban rendkívül alacsonyan szabta meg a Hatásköri Bíróság elnökének, a bíróság tagjainak és jegyzőjének évi tiszteletdíját 1200, 840, illetve 480 forintban, továbbá figyelembe véve, hogy a Hatásköri Bíróság ügyforgalma jelentősen megnövekedett, javasolta az elnök tiszteletdíját 3000, a tagok tiszteletdíját 2400, míg a jegyzők tiszteletdíját 1800 forintban megállapítani. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 7990/1947. Korm. sz. rendelet. MKRT 1947. június 28.

⁶¹ Az igazságügyminiszter előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt az igazoló eljárások tárgyában készített rendelettervezet ügye szerepelt. Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 66., majd a későbbiekben a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 25. és a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontját.

⁶² Az igazságügyminiszter ad T.2104/1947. sz. előterjesztésében arra való hivatkozással tette meg javaslatát, hogy a magyar-csehszlovák lakosságcsere egyezmény végrehajtásával kapcsolatos

5. 1947. június 26.

82.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát Szunyogh Józsefné illetményei tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

83.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a magyar forint értékállóságát biztosító egyes büntető rendelkezések hatályának újabb meghosszabbítása tárgyában. Határidő-meghosszabbításról van szó. Szeptember 30-ig.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Miért nem veszünk mindjárt egy évet?

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Azért vette ezt a dátumot, mert akkor jár le a kormány felhatalmazása. Egyébként is jönnek új rendelkezések a hároméves tervvel kapcsolatban.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára* kéri, hogy azok az ügyek, amelyek a jövedéki bíróság előtt vannak, tárgyalhatók legyenek a jövedéki bíróság által.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a határidő december 31.⁶³

egyek kérdések ideiglenes rendezéséről szóló 5300/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. április 27.) 15. §-ának (5) bekezdése szerint: „Az áttelepítettek esetleges igazoló eljárás alá vonása külön nyel szabályozást.” Javaslataiban, abból kiindulva, hogy az áttelepítetteket magatartásuk elbírálása tekintetében az eredetileg is Magyarország területén lakott személyekkel egyenlő elbírálásban kell részesíteni, általában a korábban kiadott igazolási rendeleteket vette alapul, több tekintetben mégis eltért azoktól. Így, figyelemmel arra, hogy az áttelepítettek vonatkozó adatok elsősorban az áttelepítési kormánybiztosnak álltak a rendelkezésére, az igazolási ügyeket is hozzá igyekezett összpontosítani, továbbá mivel várható volt, hogy az igazolóbizottságok az egyes áttelepülőkre nézve kevés adatot tudnak majd beszerezni, az igazolási eljárás alá vont személy kötelességévé tette, hogy nyilatkozatában megjelölje azokat az adatokat, amelyekből magatartására nézve következtetni lehetett. Lehetővé kívánta tenni a tervezet, hogy az áttelepülő már az eljárás befejezése előtt is megkezdhesse foglalkozásának a gyakorlását. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A földművelésügyi miniszter által észrevételezett 7. § (1) bekezdése csak abban az esetben adott lehetőséget az eljárás alá vont személy személyes meghallgatása nélküli döntésre, ha az érdekelt nyilatkozatában felhozott adatok, vagy a nyilatkozatához csatolt okmányok alapján magatartása egyértelműen megállapíthatónak minősült. Lásd még a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontját, illetve a 10 000/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. augusztus 13.) 4. §-ának (2) bekezdésében az a) pontot.

⁶³ Az igazságügyminiszter 10 436/1947. sz. előterjesztése a gazdasági rend büntetőjogi védelme tárgyában kibocsátott 8800/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 28.) 20. és 21. §-a a forint értékállósága szempontjából különösen nagyjelentőségű bűncselekményeknek a közönséges jogszabályokban megállapított büntetéseknél lényegesen súlyosabb megtorlását helyezte kilátásba, abban az esetben, ha azokat a rendelet kihirdetésének napjától az 1946. évi december hó 31. napjáig terjedő időben követték el. Ezt a határidőt a 24 650/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. december 22.) 1947. június 30-ig meghosszabbította. A további meghosszabbítást az előterjesztés szerint az indokolta, hogy azok az okok, amelyek a súlyosabb büntetőjogi rendelkezéseket szükségessé tették, még ekkor is fennálltak. Lásd a 8000/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. június 28.

84.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a Magyar Országos Szövetkezeti Központ felállítása tárgyában. A Rizstermelők Értékesítő Szövetkezetét kivéve a központból. Ezen túlmenően stiláris módosítások is történtek.⁶⁴

⁶⁴ A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter 30 793/1947. Törv. elők. o. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy javaslatával a szövetkezetekről szóló 1947. évi XI. tc. 133., 181. és 182. §-ában foglalt kötelezettségnek tesz eleget, amely szerint a meglévő szövetkezeti központok egyesítésével létre kell hozni a Magyar Országos Szövetkezeti Központot (a MOSZK-ot). Felhívta a figyelmet, hogy a jogszerinti eljárás az lett volna ugyan, hogy a MOSZK első alapszabályát az alakuló közgyűlés állapítsa meg, mivel azonban a politikai pártok úgy határoztak, hogy az új szövetkezeti központnak 1947. július 1-jén már működnie kell, erre az időre pedig az egyesülő vállalatok közgyűlését nem lehetett összehívni, ezért szükségessé vált, hogy az alapszabályt a minisztérium rendeleti úton állapítsa meg. Javasolta továbbá, hogy a MOSZK igazgatóságának és felügyelőbizottságának tagjait — a pártok jelölése alapján — az első három évre ugyancsak a minisztérium nevezze ki. Jelezte, hogy az Iparosok Országos Központi Szövetkezetének beolvasztásával gyakorlati okok miatt várni kell addig, amíg az Országos Szövetkezeti Hitelintézet megalakul, mivel az Iparosok Országos Központi Szövetkezetének a vagyona részben a MOSZK, részben az OSZH között fog megoszlan. Jelezte továbbá, hogy mivel a „Nostra” Általános Áruközraktárak és Kereskedelmi Rt. közraktári ügyekkel foglalkozik, a pénzügyminiszter és a földművelésügyi miniszter is aggályosnak találta, hogy ezt a tevékenységet a MOSZK lássa el. Minthogy e kérdésben további tárgyalások váltak szükségessé, ezért a „Nostra” vagyonátruházásával kapcsolatos kérdéseket külön rendeletben javasolta szabályozni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet és a MOSZK alapszabályának tervezete. Az előterjesztés mellett található továbbá egy június 26-án kelt feljegyzés Koszér Nándor államtitkár részére, amely a rendelettervezettel kapcsolatban különböző részről felmerült észrevételeket tartalmazza. Így a pártok és a tárcák véleménye alapján javasolta, hogy a „Nostra” kérdéséhez hasonlóan a Rizstermelő és Értékesítő Szövetkezet ügyében is később határozzon a minisztérium. E feljegyzésben szerepel a pénzügyminiszternek az az igénye, hogy a MOSZK igazgatóságában képviselőt kapjon, tekintettel a nagy kincstári érdekeltségre. A feljegyzés készítője több stiláris módosító javaslatot mellékel, továbbá az egyes pártok által delegált igazgatósági és felügyelőbizottsági tagok névjegyzékét, megemlítve, hogy többszöri sürgetés ellenére nem küldte meg a jegyzéket a Magyar Kommunista Párt. Felvetette, hogy a Magyar Kommunista Párt névsorát esetleg a minisztertanácsnak való bemutatás nélkül kellene elfogadni és közzétenni, vagy körözés útján lehetne jóváhagyatni a miniszterekkel, hogy a MOSZK 1947. július 1-jén valóban megkezdhesse működését. A Magyar Kommunista Párt Politikai Bizottsága 1947. június 12-én majd 20-án foglalkozott a kérdéssel. A Szövetkezeti Központ igazgatósági tagjának Nagy Imrét, Erdei Mihályt, Gárdos Máriát, Ragó Antalt, Fáy Árpádot és Mód Aladárt; végrehajtóbizottsági tagjának Erdei Mihályt és Mód Aladárt; felügyelő bizottsági tagjának Sulyok Bélát és Beke Gábort; vezérigazgatójának Szántó Bélát, helyetteseként pedig Kemenes Lajost javasolta. A párt ragaszkodni kívánt ahhoz, hogy a személyzeti osztály és a szövetkezeti osztály vezetője Magyar Kommunista Párt tagja legyen. (PIL 274. f. 3. cs. 92. és 94. ó. e.) A MOSZK igazgatóságába a Kisgazdapárt Adorján József nemzetgyűlési képviselőt, András Géza gazdálkodót, Hangya üzletvezetőt, dr. Bárányos Károly földművelésügyi minisztert, Borbély János nemzetgyűlési képviselőt, dr. Kerék Mihály nemzetgyűlési képviselőt, Koszér Nándor államtitkárt, Kun József kisbirtokost, Mihály József nemzetgyűlési képviselőt, Z. Nagy Ferenc nemzetgyűlési képviselőt, Patonay Elek nemzetgyűlési képviselőt, Rátz Lajos nemzetgyűlési képviselőt, dr. Szakács Kálmán miniszteri osztályfőnököt és Szemes József nemzetgyűlési képviselőt javasolta. A Szociáldemokrata Párt igazgatósági tagnak javasolta Hamburger

5. 1947. június 26.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A NOSZTRA közraktár ezek szerint beolvasztatnék és csak a vagyoni részre történik külön rendeleti intézkedés, mivel egy közraktárra különleges rendelkezések állnak fenn. Itt inkompatibilis körülmények játszanak közre. Ez csak úgy fog tudni rendesen működni, ha továbbra is önállóan dolgozik. Helyesebb lenne, ha a NOSZTRA sem olvasztatnék be.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár]: A földművelésügyi miniszter észrevétele részben elfogadható. A NOSZTRA-nak csak vagyoni része kerül a központ ellenőrzése alá.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Kér a pénzügyi tárca részére 1-1 helyet biztosítani.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár]: Az alaptörvény szerint erre mód nem igen van. Választás útján nem lehet a pénzügyminiszter képviselőjének részvételét biztosítani.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Akkor a törvénynek kellett volna úgy rendelkezni, hogy egy tagot a Pénzügyminisztérium státusából kell választani.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A törvény tárgyalásakor ő ezt kifejezetten kihangsúlyozta, a Szövetkezeti Központnak érdeke, hogy a gazdasági tárcák részéről 1-1 igazgatósági tag legyen. Ez egy nagyon szükséges dolog. Erre rá fognak jönni és meg fogják csinálni.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár]: Részben indokolt ez az érvelés és esetleg meg lehet azt csinálni, hogy a Kisgazdapárt, miután a pénzügyi tárca kisgazda kézen van, egyik igazgatósági tagságát visszaadja és oda kerül a pénzügy képviselője.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ő elfogadja, de Dobi államminisztert, mint pártelnököt kéri meg, hogy jelöljenek egy megfelelő személyt.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ha a tagszövetkezet valamilyen mulasztást követ el, akkor ki lehet zárni a 12. § 1. bekezdés 2. pontja szerint. A következő mondatrészt fűzzük hozzá: „amelynek elmulasztásához fűződő jogkövetkezményekért a kizárást már a szerződésben kikötötték.”⁶⁵ Ezt figyelembe ajánlja

Sándor szövetkezeti elnököt, Barcza Sándor vezérigazgatót, Takács Ferenc államtitkárt, Turi István nemzetgyűlési képviselőt, Szeder Ferenc nemzetgyűlési képviselőt és Komáromi Lajos szövetkezeti ügyvezetőt. A Nemzeti Parasztpárt Erdei Ferenc, Farkas Ferenc és Mikita István nemzetgyűlési képviselőket javasolta az igazgatóság tagjául. A felügyelőbizottságba a Kisgazdapárt Farkas Elek református esperest, dr. Fülöp Kálmán miniszteri tanácsost, Győri Lajos nemzetgyűlési képviselőt és dr. Patakfalvy László ügyvédet, egyetemi magántanárt; a Szociáldemokrata Párt Halász Alfréd nemzetgyűlési képviselőt és Galló Béla pénzügyi központi igazgatót; míg a Nemzeti Parasztpárt Horváth Ferenc mezőgazdát jelölte. Lásd még Fülöp Kálmán: A Magyar Országos Szövetkezeti Központ felállítása c. cikket. Szövetkezés 1947. június 20.; továbbá „A dolgozó népi tömegek irányítása alá helyezzük a szövetkezeteket.” Bárányos Károly elnök nyilatkozata a Magyar Országos Szövetkezeti Központ feladatairól. Szövetkezés 1947. július 4.

⁶⁵ Ez a kiegészítés bekerült az alapszabály 12. §-ának a) pontjába.

a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszternek. A 39. § b. pontjára vonatkozólag is észrevétele van. Ennek már befolyásolási hatása is lehet és egész sor ipari szövetkezet lesz érintve, tehát mind a két vonalon a termelési és áralakítási vonalon az a kérése, hogy a 39. § b.) pontjánál az iparügyi miniszternek azt a jogát, hogy ezt az ellenőrzési jogát vele egyetértésben állapítsa meg, biztosítsa.⁶⁶

[Ries] Igazságügyminiszter: Az iparügyi miniszter első követelését nem tartja ilyen formában egész helyesnek, mert akkor az egyik szerződésben ki lenne kötve, hogy kizárja, a másokban pedig nem. A szerződésben kikötendő, hogy a kötelezettség nem teljesítése esetén jogában áll a Szövetkezeti Központnak a tagok sorából kizárni. Tehát akkor ez vonatkozzék mindenkire.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviseletében Koszér Nándor államtitkár]: A benyújtott névsort pedig kéri azzal elfogadni, hogy a Kisgazdapártnak jogában van egy nevet módosítani.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁶⁷

85.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviseletében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a szövetkezetek hirdetményeinek közzététele tárgyában.

[Ries] Igazságügyminiszter: Szerinte közzé kell tenni a közlönyben is. Ami nem a közlönyben jelent meg, nem számít. Az alapszabályokban bár ki lehet kötni bármilyen lapot, de mégis a közlönnyt olvassák a legtöbben.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviseletében Koszér Nándor államtitkár] előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁶⁸

⁶⁶ Az alapszabály 39. §-ának b) pontja arról szól, hogy a tagszövetkezetek a MOSZK-nak ellenőrzési költséget tartoznak fizetni, amit a lebonyolított forgalom legfeljebb 2%-áig terjedhető mértékben szabott meg. E kereten belül fizetendő ellenőrzési költség százalékos arányát az eredeti szöveg szerint „a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter által jóváhagyott szabályzat alapján a MOSZK igazgatósága” állapította volna meg. Az észrevételnek helytadva a végleges szövegbe bekerült, hogy a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter által „az iparügyi miniszter meghallgatása után jóváhagyott szabályzat alapján” állapítja meg a MOSZK az ellenőrzési költség százalékát.

⁶⁷ Lásd a Magyar Országos Szövetkezeti Központ felállítása tárgyában kiadott 7800/1947. Korm. sz. rendeletet. (MKRT 1947. július 1.) A rendelet mellékleteként megjelent a közlönyben a MOSZK alapszabálya is.

⁶⁸ A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter 101 997/1947. V. 1. sz. előterjesztésében arra tett javaslatot, hogy a budapesti székhellyel bíró szövetkezetek hirdetményeiket, közgyűlési meghívóikat illetőleg határozataikat a következőkben a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium szövetkezeti főosztályának Budapesten megjelenő „Szövetkezés” c. hivatalos lapjában tegyék közzé. Ezzel a közzététel szerteágazó gyakorlatát kívánta egységesebbé tenni, egyben azt is előmozdítani, hogy a szövetkezők egy lapban kapjanak tájékoztatást a kormány szövetkezetpolitikájáról és a különböző szövetkezeti eseményekről. Ezért javaslata elfogadása esetén mentesíthetőnek vélte az anyag és tökeszegény szövetkezeteket a Magyar Közlöny megvétele alól. A nem budapesti székhellyel rendelkező szövetkezetek hirdetményeinek közzétételét illetően kielégítőnek jelezte a helyi szokásoknak megfelelően kialakult gyakorlatot (pl. dobszó, a szövetkezet

5. 1947. június 26.

86.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a kereskedelmi és iparkamarai választások határidejének meghosszabbítása tárgyában.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Azzal a módosítással, hogy a bevezetésben az 1947. évi XVII. tc.-re kell hivatkozni.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁶⁹

87.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát Joszt Béla I. o. irodatiszt kinevezése tárgyában segédhivatali igazgatóvá.

Minisztertanács Joszt Béla segédhivatali igazgatóvá való kinevezéséhez hozzájárult.

88.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát az államsegélyben részesülő nem állami kereskedelmi középiskolai tanárok előléptetése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

89.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 50 000 forint rendkívüli hitel engedélyezése tárgyában a debreceni Tildy Zoltán kollégium újjáépítésére.

Minisztertanács a debreceni Tildy Zoltán kollégium újjáépítésére 50 000 forint folyósításához hozzájárult.

helyiségében való kifüggesztés). Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A kérdésre nem tértek vissza a későbbiekben. A Szövetkezés 1947. január 1-jén indult a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium hivatalos lapjaként, nem elsősorban a szövetkezeti vonatkozású rendelkezések közzététele céljából, hanem újság jelleggel. Kéthetenként jelent meg. Főszerkesztője Talpassy Tibor, szerkesztője Vajda Gyula volt.

⁶⁹ A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter 22 183/I. 3. 1947. sz. előterjesztése a kereskedelmi és iparkamarai választások ismételt elhalasztását (ezt megelőzően a 370/1947. ME sz. rendelet — MKRT 1947. január 17. — 1947. június 30-át jelölte meg határnapként) azzal indokolta, hogy a választási szabályzat csak késlekedve készült el, továbbá, hogy az egyes kamarák kerületeiben működő kereskedők és iparosok jelentős hányada a múltbeli politikai magatartását — technikai okokból — még nem igazolta s így a választások illuzoriussá váltak volna. 1947. szeptember 30-át javasolta határnapul meghatározni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 7900/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 1. Ismételt elírás történt: A rendelettervezetben a Párizsban 1947. február 10-én kelt békeszerződés becikkelyezéséről szóló 1947. évi XVIII. tc-re történt hivatkozás, ennek módosítását kérte az igazságügyminiszter; az 1947. évi XVII. tc. azonban a hároméves tervvel foglalkozott; a megjelent rendelet az 1947. évi XVI. tc.-re hivatkozott, amely a magyar köztársaság kormánya részére rendeletek kibocsátására adott felhatalmazás újabb meghosszabbításáról intézkedett.

90.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozat 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁷⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

91.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Zsák Viktor egy. ny. r. tanári kinevezése tárgyában.⁷¹

Minisztertanács Zsák Viktor egy. ny. r. tanárrá való kinevezéséhez hozzájárult.

92.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Rónai András és dr. Teleki Géza egy. ny. r. tanári kinevezése tárgyában.

[Vás] Gazdasági Főtanács főtíkhára: Teleki Géza személye ellen kifogást emel és kéri hogy tegye újabb megfontolás tárgyává.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Akkor csak a Rónai András kinevezésére vonatkozó előterjesztését tartja fenn. Egyelőre Teleki Géza kinevezését leveszi a napirendről.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁷²

⁷⁰ A vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a nevelőképző főiskoláról szóló törvényjavaslat szerepel. A jegyzőkönyv mellett megtalálható a törvényjavaslat tervezete és indoklása, valamint az Igazságügyminisztérium T2419/1947. sz. s a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez ez ügyben küldött véleményének a másolata. Az Igazságügyminisztérium mindenekelőtt a törvényjavaslat következetlenségeit kifogásolta, nevezetesen azt, hogy általános iskolai tanár és általános iskolai nevelő kifejezést váltakozva használta, sőt ezen kívül említést tett még gyakorló általános iskolai nevelőkről is, akik kinevezését nem kötötte a főiskola elvégzéséhez. A „nevelőképző főiskola” elnevezés helyett helyesebbnek találta volna az „általános iskolai tanítóképző főiskola” elnevezést. Kifogásolta továbbá a törvényjavaslatnak azt a megfogalmazását, hogy a „nevelőképző főiskola felállítása és fenntartása az állam feladata”, amiből a javaslatnak azt a célját vélte felismerni „hogy a hitfelekezeteknek ne legyen joguk a javaslatban szabályozott főiskolákat felállítani vagy meglévő tanintézeteiket ilyenre átalakítani”. Rámutatott arra, hogy ez az egyházak iskolafenntartási jogának korlátozását jelentené „amely jogot — mondta — a népoktatási tanintézetek tekintetében az 1868. évi XXXVIII. tc. 8. és 10. §-ában kifejezetten is elismert, oda sorolván a tanítóképző intézeteket is.” Így, hangsúlyozta, csak e törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezésével lehetett volna az államnak ezt a kizárólagos jogát kimondani. Ezekon kívül több stílusos észrevételt tett. Végül leszögezte, hogy „az előadottnál fogva a velem közölt törvényjavaslattal annak mostani alakjában nem érthetek egyet.” Minden bizonynal ennek alapján vették le a tervezetet a napirendről. A törvénytervezet indoklását 5/1. sz. mellékletként közöljük.

⁷¹ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 83 024/1947/VI. a. sz. előterjesztésében Zsák Viktornak a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karán megüresedett vaskohászati tanszékre egyetemi nyilvános rendes tanárrá való kinevezését javasolta. Zsák Viktor (1889-?) a selmechányai főiskolán szerzett vaskohómérnöki oklevelet. Több hazai és külföldi acélművet szervezett meg és korszerűsített, így dolgozott Ausztriában, Norvégiában, Bulgáriában és Romániában. 1937-től a Magyar Waggon- és Gépgyár győri öntő műveinek üzemvezetője és helyettes igazgatója volt.

⁷² A vallás- és közoktatásügyi miniszter 83 021/1947/VI. sz. előterjesztésében utalt arra, hogy a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán két

5. 1947. június 26.

93.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Móra Mihály egy. ny. r. tanári kinevezése tárgyában.⁷³

Minisztertanács dr. Móra Mihály egy. ny. r. tanári kinevezéséhez hozzájárult.

94.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Berlász Jenő egy. ny. rk. tanári kinevezése tárgyában.⁷⁴

Minisztertanács dr. Berlász Jenő egy. ny. rk. tanárrá való kinevezéséhez hozzájárult.

95.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Szabó József egy. ny. r. tanár időbeszámítása tárgyában.⁷⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

tanszéket kíván átszervezni. Ennek kapcsán vált szükségessé két tanár kinevezése. Dr. Rónai András (1906-?) geológus. 1928-tól az Államtudományi Intézet munkatársa, 1938-tól 1940-ig igazgatóhelyettese majd 1945-ig igazgatója. 1940-től 1949-ig a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi, illetve a Közgazdaságtudományi Egyetemen politikai földrajzot tanított. 1950-től 1986-ig a Magyar Állami Földtani Intézet osztályvezetője volt. Dr. Teleki Géza (1911–1983) budapesti és külföldi tanulmányok után 1936-ban Bécsben filozófiából, geológiából és ásványtanból doktorált. Ezt követően a Földtani Intézetben dolgozott. 1940 októberében a kolozsvári Erdélyi Tudományos Intézet tagja és a Ferenc József Tudományegyetem oktatója lett. 1941-ben a Ferenc József Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán a gazdaságföldrajz tanszékre egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá nevezték ki. 1944 szeptemberétől részese az erdélyi ellenállási mozgalomnak, ennek alapján lett tagja a Moszkvában tárgyaló fegyverszüneti delegációnak. 1944 decemberétől az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány tagja. 1947-től 1948-ig a Műegyetem Közgazdaságtudományi Karának tanára. 1949-től az Egyesült Államokban élt, docens, majd tanár volt az egyik egyetemen.

⁷³ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 81 836/1947/VI/a. sz. előterjesztése szerint dr. Móra Mihály (1908–1967) jogot végzett, 1931-től a gödöllői járásbírószágon dolgozott, 1933-tól a budapesti polgári törvényszék elnöki titkára. 1942-től a pestvidéki törvényszék bírója, 1945-től kúriai elnöki tanácsos volt. 1943-ban a Pázmány Péter Tudományegyetem Jog és Államtudományi Kara magántanárrá képesítette. A szegedi Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán az egyházjog tanszékére javasolták egyetemi nyilvános rendes tanárnak kinevezni. Később, 1949–1952-ben a polgári eljárásjog tanszékvezető egyetemi tanára, 1952-től 1960-ig az Eötvös Loránd Tudományegyetemen a büntető eljárásjog, 1960-tól 1967-ig a római jog tanszékvezető egyetemi tanára.

⁷⁴ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 83 022/1947/VI. sz. előterjesztése szerint dr. Berlász Jenő (1911-) a Pázmány Péter Tudományegyetemen tanári oklevelet szerzett, majd doktorrá avatták. 1936-tól Bécsben folytatott gazdasági és társadalomtudományi tanulmányokat. 1938-tól 1941-ig az Országos Levéltárban dolgozott. 1942-ben a Teleki Pál Tudományos Intézet intézeti tanárává nevezték ki. 1942-ben a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán a magyar gazdaságtörténetből magántanári képesítést nyert. 1947-től 1948-ig az egyetemen szervezett egyetemes gazdaság- és társadalomtörténeti tanszék nyilvános rendkívüli tanára, 1948-tól 1957-ig az Akadémiai Könyvtár osztályvezetője, 1957-től 1976-ig az Országos Széchényi Könyvtár főmunkatársa.

⁷⁵ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 79 051/1947/VI. a. sz. előterjesztése szerint dr. Szabó József (1909-) jogász. 1941-ben a kolozsvári egyetemen nyert magántanári képesítést. 1945 júniu-

96.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Hubay Miklósnak a képesítési kellékek alóli felmentése tárgyában.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*] kéri miniszteriumával a pénzügyi részt utólag letárgyalni. A hozzájárulás ellen elvben nincs észrevétele.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult, a pénzügyi rész a Pénzügyminiszteriummal utólag letárgyalandó.⁷⁶

97.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Baróti Dezső genfi és párizsi kiküldetése tárgyában.⁷⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

98.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Zbiskó Gyula rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

99.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Vas Margit rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

sától miniszteri tanácsos. 1947 februárjától a Szegedi Tudományegyetem nyilvános rendes tanára. Az 1945 utáni szolgálati éveinek az egyetemi nyilvános rendes tanári idejéhez való hozzászámítását javasolták.

⁷⁶ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 6640/1947/VI/b. sz. előterjesztésében Hubay Miklósnak a tudományos tisztviselők létszámába történő kinevezésével kapcsolatban kérte az előírt képesítési kellékek meglétének igazolása alóli felmentését, tekintettel arra, hogy sem tanári sem doktori képesítéssel nem rendelkezett, hangsúlyozta azonban, hogy jelentős tudományos és írói munkássága a mentesítésre méltóvá tette. Hubay Miklós (1918-) a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán nyolc féléven át folytatott tanulmányokat, majd Svájcba költözött. Genfben a Nouvelle Revue de Hongrie munkatársa, szerkesztője. 1946 közepén ideiglenes megbízást kapott a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár vezetésére. 1948-ban hazatért. A Színművészeti Főiskola, majd a Színház és Filmművészeti Főiskola tanára. Közben 1977-től 1988-ig a firenzei egyetem tanára. 1981-től 1986-ig a Magyar Írók Szövetségének elnöke. 1991-től 1994-ig a PEN Club ügyvezető elnöke.

⁷⁷ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 4478/1947. eln. sz. előterjesztése szerint dr. Baróti Dezső miniszteri tanácsosnak, a nevelési ügyekkel foglalkozó főosztály vezetőjének kiküldetését a Nemzetközi Nevelésügyi Intézet Genfben tartandó értekezletén, valamint a párizsi magyar iskola vizsgálatain való részvétel és a francia tanügyi reform tanulmányozása tette szükségessé. Dr. Baróti Dezső (1911–1992) irodalomtörténész. 1942-től a Szegedi Egyetemen magántanár, 1948-tól rendes tanár, az egyetem rektora. Az 1956-os eseményekben tanúsított magatartásáért eltávolították az egyetemről. 1958-tól a Petőfi Irodalmi Múzeum tudományos munkatársa.

5. 1947. június 26.

100.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Torday Lajos rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

101.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Szent István Bazilika helyreállítási költségeire 1 millió forint összeg folyósítása tárgyában.⁷⁸

Minisztertanács a Szent István bazilika helyreállítási költségeire 1 millió forint folyósításához hozzájárult.

102.

[*Mihályfi*] *Tájékoztatásügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁷⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

103.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 1660/1947. sz. alatt dr. Világhy Miklós és társai kinevezése tárgyában.

Dobi István államminiszter: Meg kell jegyezni, hogy a kinevezéseknél teljesen mellőzik a kiszagdákat. Kénytelenek lesznek az ő minisztereiket arra kérni, hogy ők is ehhez képest tegyék meg kinevezési előterjesztéseiket.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: Teremteni nem tud kiszagdákat. Az egész előléptetési komplexum 4 hónapja érik. Kifejezett utasítása volt a minisztériumon

⁷⁸ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 89 032/1947/I. sz. előterjesztésében arra való tekintettel kérte a rendkívüli hitel engedélyezését, hogy a Bazilika háborús behatások következtében súlyosan megsérült kupolájának helyreállítási munkálatai során kigyulladt és az újonnan fedett főkupola teljesen leégett. Javasolta, hogy a helyreállítást a minisztertanács nyilvánítsa sürgős állami feladattá.

⁷⁹ A tájékoztatásügyi miniszter előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt Nádass József norvégiai és dániai kiküldetésének ügye szerepelt. A tájékoztatásügyi miniszter ezzel kapcsolatos 3714/1947. sz. előterjesztése megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Az ebben foglalt indoklás szerint elsőrendű feladatnak minősült a skandináv államok közvéleményének tájékoztatása a magyar ügyekről, különös tekintettel arra, hogy az ENSZ főtítkári tisztét a norvég szociáldemokrata párt egyik vezetője és a volt norvég külügyminiszter, Trygve Lie töltötte be. A kiküldetés céljaként jelölte meg annak megvizsgálását, hogy mennyiben lehetne Oslóban vagy egy másik skandináv fővárosban magyar tájékoztatási hivatalt felállítani. Végül jelezte, hogy Nádass József feladatává kívánja tenni — útját megszakítva Prágában és Pozsonyban — az ottani tájékoztatásügyi minisztérium szervezetének és munkájának tanulmányozását. Nádass József (1897–1975) szociáldemokrata újságíró. 1938-tól 1940-ig Norvégiában élt, majd hazatért. 1944-ben Mauthausenbe deportálták. 1945 után a Külügyminisztérium osztályvezetője. 1946. május 15-étől a Tájékoztatásügyi Minisztérium munkatársa, majd 1948-ig a Népszava rovatvezetője, egy ideig a Kortárs c. folyóirat szerkesztője. 1957–1959-ben az Élet- és Irodalom munkatársa.

5. 1947. június 26.

belül, hogy az illetékes pártok embereivel tárgyalják le az előléptetéseket. A minisztérium létszámában sok olyan szociáldemokrata van, aki oda érkezett, hogy elő kell léptetni. Ebben az évben még csak egyetlen egy embert hozott be a minisztertanácsra. Most azonban a minisztérium munkája érdekében szükséges volt az előléptetéseket behozni. Ő a minisztériumon belül nem szól bele a párt munkájába és sok személyről nem is tudja, hogy milyen pártnak a tagja.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* kéri az iparügyi minisztert, hogy a legkirívóbb igazságtalanságokat orvosolja.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Utasítani fogja a személyi ügyek referensét, hogy a kifogásolt eseteket közöljék. Ezeket a sérelmeket — ha módjában áll — orvosolni fogja.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁸⁰

104.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 1177/1947. sz. alatt dr. Boda-Novy Béla és társai kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁸⁰ Az iparügyi miniszter 1660/2.-eln./1947. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy a magyar ipar újjáépítése és az ipari közigazgatás átszervezése elkerülhetetlenné tette a minisztériumban, valamint az alárendelt hatóságoknál, hivataloknál és intézeteknél nagyobb számú munkatárs szerződéses alkalmazását. Szolgálatba lépésük óta többen kiválóan megállták a helyüket. Szorgalmazta ezeknek a szerződéses és ideiglenes alkalmazottaknak a kinevezését és e célból a megfelelő állások rendszeresítését. Hangsúlyozta, hogy a javasolt kinevezések folytán az iparügyi tárca 1946/1947. évi költségvetésében megállapított létszáma nem emelkedett, mivel mások elbocsátására is sor került. Összesen 111 személy kinevezésére tett javaslatot. Köztük dr. Világhy Miklós, László Aladár, Lóránt Gyula és Jakab György az V. fizetési osztályba való besorolására tett előterjesztést. Dr. Világhy Miklós (1916–1980) jogi végzettséggel rendelkezett. Állami szolgálatát 1939-ben a Budapesti Törvényszéken kezdte meg. 1944 márciusában a Kispesti Járásbírósághoz nevezték ki járásbírónak. 1945 májusával az Igazságügyminisztériumba, 1946 novemberében az Iparügyi Minisztériumba rendelték be szolgálatra. Ebben az időben a törvényelőkészítő és jogi osztály vezetője volt. 1947–1949-ben a Népgazdasági Tanács titkárságának főosztályvezetője. 1953-tól egyetemi tanár a budapesti egyetemen, 1962-ben rektor, 1965-től dékán volt. László Aladár (1896–1981) bádogos, elvégezte a budapesti Állami Felsőipariskolát. Fogolycsere révén 1925-ben a Szovjetunióba került. A moszkvai Gazdasági Tervező Akadémián folytatott tanulmányok után az Orosz Föderáció népbiztosságán az ipari osztály helyettes vezetője. 1945 szeptemberében lépett magyar állami szolgálatba. Az adott időben az Iparügyi Minisztérium tervgazdálkodási szakcsoportját vezette. Lóránt Gyula (1892-?) kereskedelmi iskolai érettségi után a bécsi kereskedelmi akadémiát végezte el. 1945 májusától állt a minisztérium szolgálatában, mint iparügyi biztos. Jakab György (1897-?) gépészmérnöki oklevéllel rendelkezett. 1945 szeptemberétől dolgozott a minisztériumban, ekkor a munkaerőgazdálkodási szakcsoport vezetője volt. Az előterjesztés valamennyi javasolt személy életrajzi adatait tartalmazza. Az előterjesztés mellett megtalálható másolat formájában az Igazságügyminisztérium T.2418/1947. sz., az iparügyi miniszterhez intézett levele, amelyben felhívta a figyelmet arra, hogy a javaslatban szereplő több személy nem rendelkezett a betöltendő állás esetében megkívánt képezéssel, ezért javasolta ezek alacsonyabb fizetési kategóriába való besorolását.

5. 1947. június 26.

105.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 1280/1947. sz. alatt Nyári Sándor és társai kinevezése tárgyában. Ezekben az esetekben is meg fogja vizsgálni az előléptetéseken kívül eső esetleges sérelmeket.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

106.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti 18 235/1947. sz. javaslatát Róth Pál és társai stockholmi kiküldetése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*]: Nem volna elegendő 2 személyi kiküldetése?

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ettől tekintsen el a pénzügyminiszter. Róth Pál államtitkár felügyelője az osztálynak, a másik személy az állami ügyek osztályának vezetője és a harmadik a termelési osztály egyik vezetője.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁸¹

107.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Nagy Dezső szolgálatban való visszatartása tárgyában.⁸²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

108.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Hajdu Gyula rehabilitálása tárgyában.⁸³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

109.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az Országos Házépítő Szövetkezet létesítése tárgyában. Az eredeti szöveget a Gazdasági

⁸¹ Az iparügyi miniszter előterjesztésében hangsúlyozta, hogy a Nemzetközi Racionalizálási Bizottság 1947. július 2-ától 10-éig Stockholmban megrendezésre kerülő kongresszusa jelentős részben az ipari racionalizálási kérdésekkel foglalkozni s így érdemlegesen kapcsolódik a hazai Ipari Termelési Tanács munkájához. Ezért javasolta Róth Pál iparügyi államtitkáron, a tanács elnökén kívül Vajda Pál iparügyi miniszteri osztálytanácsosnak, a tanács póttagjának és Mártonfi Rudolf okleveles gépészmérnöknek, a tanács állandóan igénybe vett szakértőjének a kiküldését a kongresszusra.

⁸² Az iparügyi miniszter 4825/3/V/1947. sz. előterjesztése szerint dr. Nagy Dezső (1893-?) igazgatóhelyettes a MÁVAG ügyészségének főnöke volt s több folyamatban lévő peres ügy elintézésében való közreműködésére még nyugdíjazása utáni hat hónapi időtartamra is szüksége volt a vállalatnak.

⁸³ Az iparügyi miniszter 1929/1947./eln. sz. alatt tett előterjesztést dr. Hajdu Gyula iparügyi minisztériumi államtitkár rehabilitálására és az 1919. augusztus 20-ától a közszolgálatban és szolgálaton kívül eltöltött idejének a nyugdíjába való beszámítására.

5. 1947. június 26.

Főtanács állásfoglalásához mérten módosítja, illetve kiegészíti, a következőkkel: a 7. § (1) bekezdése akként változik, hogy az igazgatóság nem 22, hanem 28 tagból áll, az építési- és közmunkaügyi miniszter 14 tagot, a pénzügyminiszter kettő tagot, az iparügyi miniszter egy tagot, az Országos Földművelésügyi Tanács egy tagot hoz kinevezési javaslatba. Egyébként a szöveg szerkezetileg és érdemileg is változatlan marad. A 9. § d.) pontját azzal terjeszti elő, hogy Budapesten az Országos Szövetkezeti Tanács kiküldöttje is tagja a véleményező bizottságnak. A 11. § változatlan marad, egészen a gondolatjelig, a gondolatjeltől kezdődően a következőképpen módosul: „a 2. §-ban meghatározott feladatokra és módon felhasználhatja.”

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár]: Elvi ellentétet lát a szövegezési törvény [sic!] rendelkezéseivel és ezt észrevételként megjegyzi. Egyébként nincs kifogása a javaslat ellen.

[Ries] Igazságügyminiszter: Az eredeti szöveg ellen szövegezési észrevételei vannak, kéri a törvényelőkészítő osztályával letárgyalni.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta azzal, hogy a végleges szöveg az Igazságügyminisztériummal egyetértésben állapítandó meg.⁸⁴ Minisztertanács déli 1/2 2 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

⁸⁴ A rendelettervezetet már az 1947. június 19-én tartott minisztertanácsi ülésen is napirendre tűzték ([4.] 184. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontja). Az akkor bemutatott tervezethez képest néhány változtatást eszközöltek a szövegen. Erről az építési és közmunkaügyi miniszter 2492/1947. sz. előterjesztése adott összefoglaló tájékoztatást. Ebben előadta, hogy az előző minisztertanács állásfoglalásának megfelelően a tervezetet még június 19-én pártközi értekezlet általánosságban és részleteiben letárgyalta és egyhangúlag elfogadta, „csak — olvasható az előterjesztésben — a 10–11. § tekintetében eszközölt módosításokat. Ezek az utóbbi változtatások is csupán azt célozzák, hogy az Országos Házépítő Szövetkezet tevékenysége az általános pénzügyi politikával minden vonatkozásban összhangban legyen.” A Gazdasági Főtanács az előző napon tárgyalta és alakította ki a fentieknek megfelelő álláspontját. (MOL XIX-A-10 17. d. 1947. június 25. 6. napirendi pont) Az új változat megtalálható a jegyzőkönyv mellett — a minisztertanács ülésén elhangzott módosító javaslatok már erre vonatkoztak. A 7. § az Országos Házépítő Szövetkezet igazgatóságának és felügyelőbizottságának az összetételét szabályozta. A 9. § a helyi véleményező bizottságok összetételét szabtta meg. A 11. § a második — tehát a jelen minisztertanácsi ülés elé került változatban — a következőképpen hangzott: „Az építés- és közmunkaügyi miniszter a 2. §-ban meghatározott építkezések előmozdítására szolgáló összegeket az állami költségvetésnek és a hároméves tervnek megfelelően az Országos Szövetkezeti Hitelintézet (10. § (1) bek.), illetőleg a pénzügyintézet hálózat célszerű bevonásával a 2. §-ban meghatározott feladatok ellátása céljából az OHÉSZ rendelkezésére bocsáthatja.” Ennek a mondatnak az utolsó része módosult. Az Országos Házépítő szövetkezet létesítése tárgyában kiadott 8100/1947. Korm. sz. rendelet a MKRT 1947. július 3-i számában jelent meg. Lásd még a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 85. és a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját.

5. 1947. június 26.

Gépell tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Kemény György, Varga Lajos és Pongrácz Aladár aláírása.

A jegyzőkönyv mellett tárcánként borítólapok közé helyezve megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapokon, külön sorszámozva felsorolták az előterjesztések címeit. Ezekhez esetenként megjegyzéseket fűztek, amelyek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1-2., az 5-6., a 8., a 10., a 13-24., a 26-28., a 30-55., az 57-58., a 60-61., a 63-79., a 81-88., a 90-98, a 100-103., a 106-109. napirendi pont előterjesztése. Közülük 5/a-i. sz. mellékletként közöljük a 6., a 16., a 39., a 43-44. és a 90. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést, illetve irományt.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapokon a 7-12., a 26-28., az 59., a 62., a 78-89. napirendi pont s csak kézírással vezették rá a megfelelő borítólapra a 6., az 56. és a 83. napirendi pont tárgyát.

5/a. sz. melléklet (az 5/6. napirendi ponthoz)

Miniszterelnök Úr!

A Független Kisgazda-Polgári és Földmunkás Párt Politikai Bizottsága a mai napon tartott ülésében foglalkozott Varga Béla külföldre távozása folytán a Nemzetgyűlés elnöki tisztségének betöltése körül előállott rendkívüli helyzet megoldásával.

A fennálló törvényes rendelkezéseket figyelembe véve, az alábbi határozatot hozta és a határozatnak a minisztertanács elé terjesztését javasolja.

Varga Béla — kétségtelenül megállapíthatóan — saját elhatározásából olyan körülmények között hagyta el az ország területét, amelyekből nyilvánvaló, hogy a Nemzetgyűlés elnöki tisztségével járó és állandó itt tartózkodást feltételező kiemelkedő közjogi jelentőségű kötelezettségeket a jövőben nem kívánja és nem is tudja teljesíteni.

Varga Béla mind ez ideig nemzetgyűlési képviselői megbízatásáról, sem elnöki tisztségéről nem mondott le. A fent említett okok miatt azonban sürgőszerűen állott elő az a helyzet, hogy a fennálló jogszabályok-adta lehetőségek figyelembevételével ez a kérdés halaszthatatlan elintézését nyerjen.

A Nemzetgyűlés elnöki székének megüresedésére, illetőleg annak mielőbbi betöltésére, Varga Bélának magyar állampolgárságától leendő megfosztása ad módot.

A külföldön tartózkodó egyes személyeknek magyar állampolgárságától való megfosztásáról alkotott 1947.X. tc. 1. §-ának (5) bekezdése a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„Egyébként terheltnek a magyar állampolgárságtól való megfosztása esetén az 1939:XIII. tc. 8. §-ának (2), (3) és (4) bekezdésében foglalt rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell.”

5. 1947. június 26.

A hivatkozott 1939:XIII. tc. idézett szakaszai pedig a következő rendelkezéseket tartalmazzák:

„8. § (1) A minisztérium megfoszthatja magyar állampolgárságától:

8. § (1) 4. pontja azt, aki az ország területének elhagyására vonatkozó jogszabályok megszegésével, vagy kijátszásával külföldre távozik.”

A törvény 8. §-a (3) bekezdésében foglalt rendelkezések értelmében a minisztérium határozatát a Budapesti Közlönyben (Magyar Közlöny) közzé kell tenni, a határozat a közzététel napján válik hatályossá.⁸⁵

A minisztérium tehát az előadottak alapján a fentiek szerint kétségtelenül megfoszthatja magyar állampolgárságától azt a külföldön tartózkodó személyt, „aki az ország területének elhagyására vonatkozó jogszabályok megszegésével, vagy kijátszásával külföldre távozik.”

Kérjük a Miniszterelnök Úrnak ez ügyben a sürgős érdemi intézkedését, hogy a Nemzetgyűlés elnöki tiszte azonnal törvényszerűen betölthető legyen és erről méltóztassék mielőbb értesíteni.

Kelt Budapesten a Független Kisgazda-Polgári és Földmunkás Párt Politikai Bizottságának 1947. évi június hó 17-én tartott ülésében.

ideiglenes elnök⁸⁶

ideiglenes főtitkár⁸⁷

Gépelt, aláírás nélküli tiszttáza karbonpapírral készített másolata.

5/b. sz. melléklet (az 5/16. napirendi ponthoz)

66 442/1947. Tárgy: Az 5950/1946. ME számú

K. V. M. J. rendelet kiegészítése

Előadó: Dr. Mekkey Jenő pü. főtan.

Minisztertanácsi előterjesztés

a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó egyes jogszabályok hatálya alá tartozott magyar állampolgárok külföldre hurcolt javai tárgyában kiadott 5950/1946. ME számú rendelet⁸⁸ kiegészítése iránt.

⁸⁵ A MKHL 1947. június 28-i számában jelent meg a közlemény.

⁸⁶ Dobi István

⁸⁷ Implom Ferenc

⁸⁸ MK 1946. május 28.

⁸⁹ A zsidótörvények és rendeletek hatályon kívül helyezéséről szóló 200/1945. ME sz. rendelet a MK 1945. március 17-i számában jelent meg.

5. 1947. június 26.

A hivatkozott rendelet értelmében a zsidók vagyonára vonatkozó 200/1945. ME számú rendelet⁸⁹ értelmében hatályukat veszített rendelkezések hatálya alá tartozott magyar állampolgárok külföldre hurcolt javainak felkutatásáról, biztosításáról, átvételéről és hazahozataláról az 5950/1946. ME számú rendelet 2. §-a alapján szervezett bizottság gondoskodik. E bizottság tagjait a zsidószármazású izraelita vallású személyek közül a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája és a Magyarországi Aut. Orth. Izraelita Hitfelekezet Központi Irodája jelöli ki.⁹⁰

Mivel az elmúlt uralmi rendszer ideje alatt hatályban volt rendelkezések alapján a zár alá vett, majd külföldre hurcolt vagyontárgyak nemcsak az izraelita hitfelekezetekhez tartozók vagyonából kerültek ki, hanem zsidószármazású keresztény vallású személyek vagyonából is, indokolt volna, hogy az elhurcolt zsidó-vagyonok ügyeinek intézésére a hivatkozott kormányrendelettel szervezett bizottságban a katolikus és protestáns vallású zsidók érdekképviselői számára is megfelelő hely biztosítottassék. Hazánkban ily érdekképviselői szervként működik a Magyar Szent Kereszt Egyesület és a Magyar Evangéliumi Egyházak „Jó Pásztor” Misszió Alapítványa.⁹¹

Ezeket a szempontokat az 1946. XXV. tc. végrehajtása tárgyában kiadott 3200/1947. ME számú rendelet⁹² már figyelembe is vette ama rendelkezésével,

⁸⁹ A Magyarországi Izraeliták Országos Irodáját az 1868-ban összehívott kongresszuson elfogadott statutum alapján hozták létre. Az Országos Iroda a kongresszusi (neológ) szervezethez csatlakozott hitközségek központi intézményévé vált. A Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitfelekezetek Irodáját a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 102 284/1905. sz. rendelete (MKRT 1906. 160–168. pp.) alapján hozták létre — az 1868. évi kongresszushoz nem csatlakozott orthodox zsidó hitközségek képviselőit — az orthodox hitfelekezetek országos képviselőiségével és központi bizottságával együtt.

⁹¹ Magyar Szent Kereszt Egyesület 1938-ban a katolikus püspöki kar támogatásával, tulajdonképpen a zsidóüldözések elleni szervezetként alakult. A római és a görög katolikus vallásos érület erősítése mellett a felekezeti béke és általában a béke ügyének támogatását, illetve vallásra, fajra, nemzetiségre való tekintet nélkül minden rászoruló erkölcsi és anyagi védelmét tűzte ki céljául. Ennek megfelelően segítette a munkaszolgálatosokat, pápai menleveleket eszközölt ki zsidók részére, később támogatta a Szlovákiából és máshonnan menekülteket. Az egyesület egyházi fővédnőként és elnökén kívül kiváló értelmiségi személyiségek, egyetemi tanárok vettek részt a vezetésében. A közvélemény a katolikus vallásra áttért zsidó származásúak érdekvédelmi szervezeteként tartotta számon. 1952-ben feloszlatták. (MOL XIX-B-1-h 30. tétel 9157, 313. d.) 1942 októberében a Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventjének lelkész alelnöke, Ravasz László hívta létre a „Jó Pásztor” misszió albizottságot avégből, hogy a zsidó származású református egyháztagnak lelki és anyagi tekintetben segítségére legyen. A bizottság elnöke Muraközy Gyula, az egyetemes konvent missziói előadója, a Kálvin téri lelképásztor lett. Ehhez a bizottsághoz csatlakozott az evangélikus, majd más protestáns egyház is. Így alakult ki a Magyar Evangéliumi Egyházak „Jó Pásztor” Misszió Alapítványa. A Magyar Szent Kereszt Egyesülethez hasonló tevékenységet fejtett ki. (Református Egyház Zsinati Levéltára, Budapest, 15. f. 5. d. 2. dosszié. Jó Pásztor Zsidó Misszió iratai. Sz.K.5/1945. – Ezúton is köszönöm Kánási Szabolcs, a Református Zsinati Levéltár levéltárosának szíves segítségét.

⁹² Az 1946. évi XXV. tc. a magyar zsidóságot ért üldözés megbélyegzéséről és következményeinek enyhítéséről szól. A törvény külön alapot létesített az izraelita vallású, vagy zsidó szár-

5. 1947. június 26.

mellyel a törvénnyel létesített Országos Zsidó Helyreállítási Alap — amely alapra szállnak át hazahozataluk esetében a külföldre hurcolt azok az ún. zsidó vagyontárgyak is, amelyeknek jogszerű tulajdonosa nem állapítható meg — ügyeinek intézésére szervezett bizottság megalakításánál az említett két érdekképviselőnek szerepet biztosított.

Mindezekre tekintettel tisztelettel kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását, hogy az alábbi rendelettervezetnek mint a kormány rendeletének közzététele iránt intézkedhessek.⁹³

Budapest, 1947. évi június hó 16.

A miniszter helyett:

Dr. Kemény György s. k.

államtitkár

Hitelesítem.

Budapest, 1947. június hó 17.

Abonyi

min. irodafőigazgató

Gépelte, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat. A hitelesítő miniszteri irodafőigazgató aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

mazású azon személyek hagyatékából, akik az üldözések folytán 1941. június 20. és 1946. december 31. között életüket veszítették. Az alapba kellett vonni — hazahozataluk esetén — a külföldre hurcolt zsidó vagyontárgyakat is, feltéve ha a jogos tulajdonosuk nem volt megállapítható. A 3200/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. március 9.) lehetővé tette, hogy az alap intézőbizottságába való kinevezésre a Magyar Szent Kereszt Egyesület nyolc, a Magyar Evangéliumi Egyházak „Jó Pásztor” Misszió Alapítványa négy személyt hozzon javaslatba a miniszterelnöknél. A kérdéssel lásd még Cseh Gergő Bendegúz: Az Országos Zsidó Helyreállítási Alap létrehozásának körülményei és működése (1947–1989) c. tanulmányát. (Levéltári Közlemények LXV. évf. 1994. 119–127. pp.)

⁹³ A zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó egyes jogszabályok hatálya alá tartozott magyar állampolgárok külföldre hurcolt javairól szóló 5950/1946. ME sz. rendelet kiegészítéséről a 8670/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. július 20.) intézkedett. E szerint a javak felkutatására, biztosítására, átvételére és hazahozatalára szervezett bizottságba további két-két tagot jelölhetett ki a Magyar Szent Kereszt Egyesület és a Magyar Evangéliumi Egyházak „Jó Pásztor” Misszió Alapítványa.

5. 1947. június 26.

5/c. sz. melléklet (az 5/39. napirendi ponthoz)

Kiegészítés

a magyar-csehszlovák lakosságcserevel kapcsolatban a 2555/Pol.-1947. számú

Minisztertanácsi előterjesztéshez⁹⁴

Az 1946. évi február hó 27-én aláírt és az 1946. évi XV. törvénycikkbe cikkelyezett magyar-csehszlovák lakosságcsere Egyezmény végrehajtása és értelmezése tárgyában a magyar és csehszlovák kormányok képviselői között létrejött nemzetközi okmányok előterjesztésével (az előterjesztés 6. oldalán) megemlítettem, hogy az áttelepülők zárolt betéteinek és zárolt címleteinek kezelése, valamint adótartozásaik rendezése tekintetében tárgyalások folynak és az e tárgyban létrejövő megállapodás ügyében külön előterjesztéssel fogok a Minisztertanácshoz fordulni. Egyben ismertettem e kérdések kezelése tekintetében létrejött elvi megállapodásokat.

Időközben a zárolt betétek és zárolt címletek kezelése, valamint az adótartozások rendezése tekintetében folytatott tárgyalások befejeződtek és az elvi megállapodások figyelembevételével folytatott tárgyalások alapján létrejött Megállapodás szövegét, amely a követendő eljárást részletesen szabályozza, idemellékelten bemutatom.⁹⁵

A Megállapodás bevezető része kimondja, hogy a zárolt betétek és zárolt értékpapírok kezelése tekintetében a Megállapodásban biztosított jogokat ugyanazok a személyek élvezhetik, akikre az 1946. évi XV. törvénycikkbe becikkelyezett Egyezmény VI. cikkében biztosított kedvezmények vonatkoznak,⁹⁶ egyben pontosan meghatározza, hogy mely betétek és értékpapírok értendőek zárolt betétek, illetőleg értékpapírok alatt.

A Megállapodás I. fejezete azokkal a zárolt betétekkel foglalkozik, amelyeket a Megállapodás szerinti rendezés céljából az áttelepülők átadnak.

1. cikkében azokkal a zárolt betétekkel kapcsolatos eljárást szabályozza, amelyeket azok a személyek adnak át rendezés céljából, akik a jelenleg folyamatban lévő áttelepülés kapcsán költöznek Magyarországra. Pontosán meghatározza e cikk a zárolt betétekről készítendő jegyzék tartalmát és felsorolja mindazokat a mellékleteket, amelyek a zárolt betétek tulajdonjogának és a csehszlovák jogszabályokkal előírt bejelentések megtételére vonatkoznak.

2. cikkében azoknak a személyeknek a zárolt betéteivel kapcsolatos eljárást szabályozza, akik a lakosságcsere folyamán, de e Megállapodás létrejötté

⁹⁴ Előzménye a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 4/b. sz. mellékleteként szerepel az iratok között.

⁹⁵ Lásd az 5/d. sz. mellékletet.

⁹⁶ Lásd az 5/d. sz. melléklet 99. jegyzetét.

előtt települtek át, továbbá azoknak a személyeknek zárolt betéteiről intézkedik, akiknek az Egyezmény hatálya alá való tartozásuk e Megállapodás keltét követően állapíttatik meg. Mindkét kategóriára nézve megállapítja azt a határidőt, ameddig az említett személyek a megállapodás szerinti rendezést igénybe vehetik.

A 3. cikk pedig a 95/1945. számú csehszlovák köztársasági elnöki dekrétum⁹⁷ alapján utólag bejelentett zárolt betétekre vonatkozó eljárást szabályozza.

4. cikkében részletesen megállapítja a szükséges melléletek és igazolások megszerzésének módját.

A Megállapodás 5. cikke meghatározza a rendezés céljából átadott zárolt betétek és mellékletei felülvizsgálatának módját, továbbá a betétek alapján jóváírásra kerülő %-ot, valamint a zárolt betétek megváltása fejében jelentkező összegnek a Magyar Nemzeti Bank részére vezetett „Lakosságcsere” elnevezésű számlán való jóváírását. Az 5. cikk szövegébe nincs beiktatva a megváltás %-a, amely a létrejött elvi megállapodás szerint (I. MT előterjesztés 6. oldalán) 15%-ban állapított meg.

Mindazok a zárolt betétek, amelyek az előzők szerint megváltásra kerültek, a 6. cikk alapján a Csehszlovák Állam tulajdonába mennek át.

Míg az előzőkben ismertetett I. fejezet közös megállapodás alapján jött létre, addig a II. fejezet két szövegezésben készült, amelyek közül az első a magyar álláspontot, a második a csehszlovák álláspontot fejezi ki. A II. fejezet a rendezésre át nem adott zárolt betétek tekintetében rendelkezik, amelyek a magyar álláspont szerint a *csehszlovák állampolgárok* zárolt betéteivel azonos feltételek mellett és módon lennének rendezendők. Ezzel szemben a csehszlovák álláspont e zárolt betéteket a *magyar állampolgárok* zárolt betéteivel azonos feltételek mellett és módon kívánja rendezni.

A magyar álláspont abból a meggondolásból indul ki, hogy az áttelepülő személyek csehszlovák állampolgárok voltak, akik eddigi lakóhelyüket nem önkéntesen hagyták el, számukra tehát a csehszlovák állampolgárokkal azonos elbánás biztosítandó. Viszont a csehszlovák álláspont az Egyezményre hivatkozik és azzal érvel, hogy az áttelepülők az áttelepítés ténye által magyar állampolgárokká válnak, tehát a jövőben a magyar állampolgárokkal azonos eljárásban részesítendők.

Megjegyzem, hogy a csehszlovák kormány szoros kapcsolatot létesített a csehszlovák szöveg és az egész Megállapodás között és az elvi megállapodás szerinti 15%-os megváltást csak abban az esetben kívánja fenntartani, amennyiben e fejezet az általuk javasolt szövegezésben fogadtatik el.

Rámutatok arra, hogy a II. fejezet az eredeti csehszlovák javaslattal szemben komoly magyar eredményt jelent. A csehszlovák javaslat szerint ugyanis

⁹⁷ A 95/1945. sz. csehszlovák köztársasági elnöki dekrétumot nem ismerjük.

5. 1947. június 26.

valamennyi áttelepülő személy részére kötelező lett volna a 15%-os megváltás elfogadása. Ez azonban ellenkeznék az Egyezmény VI. cikkében az áttelepülők javára biztosított jogokkal, miért is hosszas tárgyalás után a csehszlovákok elejtették eredeti javaslatukat és elfogadták a fakultatív rendezésre irányuló magyar javaslatot.

A Megállapodás III. fejezete a zárolt értékpapírok rendezését szabályozza, lényegében a zárolt betétekkel azonos eljárások mellett. E rendelkezések közül leglényegesebb a 12. cikk, amely a létrejött elvi megállapodásnak megfelelően kimondja, hogy azok az értékpapírok, amelyek kibocsátójának székhelye a Megállapodás aláírásának napján nem Csehszlovákia területén van, tehát a magyar és külföldi kibocsátású papírok, a zárolás alól feloldatnak és azok Magyarországra való kiszállítása biztosított. Viszont azok a zárolt értékpapírok, amelyek kibocsátójának székhelye Csehszlovákia területén van, tehát a csehszlovák kibocsátású értékpapírok, egyelőre a bratislavai Postatakarékpénztárnál helyeztetnek el külön letéti gyűjtőszámlán és azok rendezése a 95/1945. sz. csehszlovák köztársasági elnöki dekrétumban elrendelt zárolás megszüntetése után történik, mégpedig a csehszlovák állampolgárok hasonló értékpapírjaival azonos feltételek és módok mellett. A felszabadítás során kiadásra kerülő értékeknek Magyarországra való kivitelét Csehszlovákia biztosítja.

A Megállapodás IV. fejezete a köztartozások kölcsönös törléséről intézkedik. A köztartozások tekintetében a Vegyesbizottság 7. számú véghatározata kimondta, hogy az áttelepülőkön 1946. augusztus 27-ét követően nem lehet sem adót, sem illetéket, sem egyéb pénzügyi természetű közjogi kötelezettséget behajtani, hanem az áttelepülő személyek köztartozásai az Egyezmény VII. cikkében szabályozott államközi elszámolás során kerülnek rendezésre. A tárgyalások során azonban megállapítást nyert, hogy a köztartozásoknak ez az elszámolása igen nagy adminisztrációt igényelne, maga az eljárás is igen hosszadalmas és költséges lenne, miért is a köztartozások kölcsönös törlésének gondolata került előtérbe. Mivel pedig Csehszlovákia köztartozásokból eredő követelése lényegesen nagyobb összegűre becsülhető, mint a Magyarországról átköltöző személyek köztartozás-hátralékai, figyelemmel arra, hogy a Csehszlovákiából kitelepülő személyek vagyonosabbak, mint a Magyarországról áttelepülők, továbbá, mivel Csehszlovákiában súlyos vagyondézma és vagyonszaporulati dézma fizetésére lennének az áttelepülők kötelezve, Csehszlovákia a köztartozások törlésénél különböztként mutakozó összeg rendezésére a megváltásra önként felajánlott zárolt betéteknél a megváltási %-on felül maradó részt használja fel.

Gépetl, aláírás és keltezés nélküli tisztázat karbonpapírral készített másolata.

5/d. sz. melléklet (az 5/39. napirendi ponthoz)

Megállapodás

A Csehszlovák Köztársaság kormánya és a Magyar Köztársaság kormánya megállapodott a következőkre nézve:

1.

A jelen megállapodás keretében transzferálásra kerülnek mindazoknak a személyeknek az alábbi 2. cikkben meghatározott készpénzkészletei és egyéb pénzei,

a) akik az 1946. évi február hó 27-én kötött Lakosságcsere Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény), illetve a jelen Megállapodással egyidejűleg aláírt Jegyzőkönyv⁹⁸ értelmében az 1947. évi július hó 31-ig áttelepítették vagy áttelepítették, kivéve azokat a személyeket, akik az Egyezmény VIII. cikke utolsó mondatának⁹⁹ hatálya alá esnek,

b) akik az Egyezmény, az Egyezmény függeléke, illetve a jelen Megállapodással egyidejűleg aláírt Jegyzőkönyv értelmében az 1947. évi július hó 31-ig áttelepülőeknek lesznek minősítve,

c) akiknek az Egyezmény, illetve a jelen Megállapodással egyidejűleg aláírt Jegyzőkönyv alapján lehetővé tétetik, hogy a lakosságcserevel kapcsolatos gazdasági rendelkezések hatálya alá kerüljenek.

2.

Transzferálásra kerülnek a fenti 1. cikkben meghatározott személyeknek

a) készpénzkészletei,

b) egyéb olyan pénzei, amelyeknek transzferálására vonatkozólag a két kormány, illetve a Vegyesbizottság megegyezésre jutott, vagy megegyezésre jut.

3.

A fenti 2. cikk alapján transzferálandó összes pénzek Csehszlovákiában a Magyar Nemzeti Banknak a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő

⁹⁸ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját és jegyzeteit; a jegyzőkönyvet 4/d. sz. mellékletként közöljük.

⁹⁹ Az egyezmény VIII. cikkének utolsó mondata a következőket tartalmazta: „Azok a személyek, akik az idézett rendelet (a Szlovák Nemzeti Tanács 33/1945. sz. rendelete – szerk.) 1–4. §-ainak hatálya alá esnek, a VI. és VII. cikkeiben foglalt kedvezményekben nem részesülnek.” A VI. és VII. cikk az áttelepülő ingó vagyonának vám, adó és illetékmentes áthozásával, az ingatlan vagyon értékesítésével, illetve a kártérítéssel foglalkozott.

5. 1947. június 26.

Szlovákiai Országos Intézeténél a magyar kormány megbízása alapján és részére vezetett „Lakosságcsere” elnevezésű kamatmentes gyűjtőszámláján, Magyarországon pedig a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézetének a Magyar Nemzeti Banknál a csehszlovák kormány megbízásából és a Csehszlovák Áttelepítési Bizottság, Budapest, részére vezetett „Lakosságcsere” elnevezésű kamatmentes gyűjtőszámláján iratnak jóvá.

4.

Az áttelepülőknél az áttelepülésük időpontjában birtokában levő olyan készpénzkészleteit, amelyek a kitelepítő országban érvényes devizarendelkezések szerint szabadon nem vihetők ki, vagy amelyeket az áttelepülők a megengedett értékkereten belül nem visznek ki, Csehszlovákiában a bratislavai Magyar Meghatalmazott által megbízott közegek, Magyarországon pedig az ott működő Csehszlovák Áttelepítési Bizottság közegei szedik be elismervény ellenében. A szóban lévő pénzek átvétele a kitelepítő ország illetékes hatósága egy képviselőjének jelenlétében történik, aki a pénzátvételnél megfigyelőként vesz részt.¹⁰⁰

Az áttelepítési szervek megbízottai az általuk átvett összegekről összesítő kimutatásokat készítenek, amely kimutatásokban fel kell tüntetni az átvételi elismervények adatait (sorszámait stb.). A szóban lévő kimutatások egy másodpéldányát azok elkészítésének napján át kell adni a kitelepítő ország illetékes hatósága által kirendelt képviselőnek. Az összesítő kimutatásokat az említett képviselő láttamozni fogja.

5.

A Csehszlovák Áttelepítési Bizottság a Magyarországról kitelepítésre kerülő személyektől folyamatosan beszedett összegekből legfeljebb 400 000 forintot kitevő összeget kizárólag az áttelepítéssel összefüggő, Magyarországon felmerülő kiadásainak a fedezésére saját részére visszatart, az ezen felül beszedett összegeket ellenben a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézetének a Magyar Nemzeti Banknál vezetett „Lakosságcsere” elnevezésű gyűjtőszámlájára fizeti be. A Magyar Nemzeti Bank a Csehszlovák Áttelepítési Bizottság közegei által a Magyarországról kitelepítésre kerülő személyektől beszedett teljes forintösszeget jóváírja a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézetének fent említett számláján és a jóváírásokkal egyidejűleg megterheli a számlát azokkal

¹⁰⁰ Lásd az 5/f. sz. mellékletet.

5. 1947. június 26.

az összegekkel, amelyeket a Csehszlovák Áttelepítési Bizottság a fenti 400 000 forint összegű kereten belül saját szükségletei fedezésére visszatartott.

A bratislavai Magyar Meghatalmazott hivatala a Csehszlovákiából kitelepítésre kerülő személyektől folyamatosan beszedett összegekből legfeljebb 3 millió Kcs-t kitevő összeget kizárólag az áttelepítéssel összefüggő, Csehszlovákiában felmerülő kiadásainak a fedezésére saját részére visszatart, az ezen felül beszedett összegeket ellenben befizeti a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézeténél a Magyar Nemzeti Bank nevéen vezetett „Lakosságcsere” elnevezésű gyűjtőszámlára. A Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézete a bratislavai Magyar Meghatalmazott megbízottai által a Csehszlovákiából kitelepítésre kerülő személyektől beszedett teljes csehszlovák-koronaösszeget jóváírja a Magyar Nemzeti Bank előbb említett számláján és a jóváírásokkal egyidejűleg megterheli a számlát azokkal az összegekkel, amelyeket a bratislavai Magyar Meghatalmazott hivatala a fenti 3 millió Kcs összegű kereten belül saját szükségletei fedezésére visszatartott.

6.

A Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézete a Magyar Nemzeti Bank gyűjtőszámláján jóváírt összegek 90%-át a szóban lévő gyűjtőszámla „A” alszámlájára, 10%-át pedig ugyanannak „B” alszámlájára, mindaddig, míg a gyűjtőszámlán jóváírt összegek 165 millió Kcs-t el nem érnek, naponta átvezeti. A gyűjtőszámlára 165 millió Kcs-n felül befizetett összegeket a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézete naponta teljes egészükben az „A” alszámlára fogja átvezetni.

A bratislavai Magyar Meghatalmazott hivatala által az 5. cikk 2-ik bekezdése szerint 3 millió Kcs összegű keretben közvetlenül visszatartott összegeket a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézete teljes egészükben a „B” alszámlára vezeti át. Ezzel szemben a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézete a Magyar Nemzeti Bank gyűjtőszámláján 3 millió Kcs összegben felül jóváírt további összegeket mindaddig, amíg a gyűjtőszámla két alszámláján — a két bevételi összeg közt — az előbbi bekezdésben megállapított szétosztási arány helyre nem áll, teljes egészükben az „A” alszámlára fogja átvezetni.

Amennyiben a Magyar Nemzeti Bank „B” alszámláján mindenkor rendelkezésre álló összeg az e számla keretében kielégítésre kerülő szükségletek fedezéséhez nem lenne elegendő, a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézete a szükségelt összegeket a Magyar Nemzeti Bank kérésére az „A” alszámláról a „B” alszámlára átvezeti. A Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézete az így átve-

5. 1947. június 26.

zetett összegeket a „B” alszámlán mutatkozó egyenleg terhére a Magyar Nemzeti Bank kérelmére az „A” alszámlára azonnal visszavezeti. – Amennyiben az „A” alszámlán mutatkozó egyenleg a csehszlovák külkereskedelmi minisztérium által kiadott árukiviteli engedélyekre való tekintettel ily átvezetés céljából már nem lenne igénybevehető, a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézete az átvezetést az „A” alszámlán ez után jóváírásra kerülő összegek terhére fogja teljesíteni.

7.

A Magyar Nemzeti Bank gyűjtőszámlájának „A” alszámláján jóváírt összegek 150 millió Kcs erejéig a jelen megállapodás mellékletében¹⁰¹ megjelölt és Magyarországra szállítandó csehszlovákiai áruk ellenértékének kiegyenlítésére nyernek felhasználást. A felhasználás a mellékletben feltüntetett százalékos arányok, illetve értékkeretek szerint történik.

Az „A” alszámlán jóváírt összegekből áruvásárlásra felhasználásra kerülő első 15 millió Kcs-összeg vasérc vásárlásra fordíttatik.

Az ezen megállapodás értelmében Magyarországra szállításra kerülő áruk árai nem lesznek kedvezőtlenebbek, mint azok az átlagos exportárak, amelyek mellett ugyanezek a csehszlovák árucikkek a többi országokba szállításra kerülnek.

Az illetékes csehszlovák hatóságok a jelen megállapodás értelmében Magyarországra szállításra kerülő csehszlovákiai áruk Magyarországra történő kivitelét, az illetékes magyar hatóságok pedig ugyanezen áruk Magyarországra történő bevitelét engedélyezni fogják.

8.

A Magyar Nemzeti Bank „A” alszámláján 150 millió Kcs-t meghaladóan jóváírásra kerülő összegek ugyancsak csehszlovákiai áruk vásárlására lesznek felhasználandók, illetve amennyiben az alábbi 9. cikkben említett jóvátételi tárgyalások megállapodáshoz vezetnek, a szóban lévő összegek felhasználására nézve a jelzett megállapodás intézkedései lesznek mérvadók.

Mihelyt a Magyar Nemzeti Bank gyűjtőszámláján jóváírt összegek 120 millió Kcs-t elérnek, a két kormánynak tárgyalásba kell bocsátkoznia annak megállapítása céljából, hogy az „A” alszámlán 150 millió Kcs-t meghaladóan jóváírásra kerülő összegek — a 9. cikk alapján történő esetleges jóvátételi felhasználás mellett — milyen csehszlovákiai áruk vásárlására nyerjenek és milyen felosztás mellett felhasználást.

¹⁰¹ Lásd az 5/e. sz. mellékletet.

5. 1947. június 26.

A 150 millió Kcs összegű árukereten felüli csehszlovák szállítások árújegyzékének összetételénél lényegileg ugyanolyan elgondolások fognak érvényesülni, mint a 150 millió Kcs végösszegű árukeretnél.

9.

A két kormány között a jelen megállapodás aláírásától számított 14 napon belül tárgyalások fognak megindulni Magyarország Csehszlovákiával szemben fennálló jóvátételi kötelezettségének rendezése kérdésében.¹⁰² Egyidejűleg tárgyalások fognak folyni arról is, hogy a jelen megállapodás alapján Magyarország javára transzferálandó pénzek jóvátételi fizetésekre is felhasználhatók lennének-e.

Függetlenül attól, hogy a jelen megállapodás értelmében Magyarországra transzferálandó pénzek jóvátételi fizetésre történő felhasználása tárgyában esetleg létrejövő megállapodás akkor kerül-e aláírásra, amikor az „A” alszámlán jóváírt összegek áruvásárlásra történő felhasználása még a 150 millió Kcs összegű, vagy pedig már a 8. cikk szerint megállapítandó további árukeretben történik, ennek az esetleg létrejövő megállapodásnak kell intézkedni arra vonatkozólag, hogy az „A” alszámlán jóváírt összegek milyen módozatok szerint lennének jóvátételi fizetésekre felhasználhatók.

Az a körülmény, hogy az 1. bekezdésben említett tárgyalások folyamatba tetetnek, nem érinti semmiben Magyarország Csehszlovákiával szemben fennálló jóvátételi kötelezettségeit és az ezekből folyó teljesítéseket.

10.

A Magyar Nemzeti Bank gyűjtőszámlájának „B” alszámláján jóváírt összegek az áttelepítéssel kapcsolatos, Csehszlovákiában felmerülő költségekre, a csehszlovákiai magyar külképviseleti szervek kiadásaira, valamint a Magyarországból Csehszlovákiába irányuló utazási és üdülési forgalom szükségleteinek fedezésére lesznek felhasználhatók.

11.

A Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézetének a Magyar Nemzeti Banknál vezetett gyűjtőszámláján jóváírt összegek Magyarországon az áttelepítéssel kapcsolatosan felmerülő költségekre, a magyarországi csehszlovák külképviseleti szervek kiadásaira, valamint a Csehszlovákiából Magyarországra irányuló utazási és üdülési forgalom szükségleteinek a fedezésére lesznek felhasználhatók.

¹⁰² Magyarország Csehszlovákiával szembeni jóvátételi kötelezettsége ügyében már 1945 augusztusától kezdve folytak tárgyalások és ezek nyomán szállításokra is sor került. (MOL XIX-A-58 II/1 1945 - 532/FB.; továbbá XIX-J-1-k 1945. sz. n.)

5. 1947. június 26.

12.

A jelen megállapodás alapján a gyűjtőszámlákon történő jóváírás céljából a megállapodás 2. cikke értelmében befolyó valamennyi összeg a transzfer-lebo-nyolítás teljes folyamata alatt mindennemű közjogi természetű megterhelés (adó, illeték, bírság stb.) alól mentes, semmiféle költséggel nem terhelhető, igénybe nem vehető és le nem foglalható.

Ezek a rendelkezések nem érintik a Csehszlovák Nemzeti Bank Bratislavában székelő Szlovákiai Országos Intézetének azt a jogát, hogy a Magyar Nemzeti Bank „A” alszámlájáról folyósított kifizetésekből a csehszlovák exportörök terhére a szokásos kezelési illetéket felszámíthassa.

13.

A jelen megállapodás 1947. évi április hó 11-i hatállyal lép érvénybe és aláírásával egyidejűleg a csehszlovák és magyar kormánydelegáció elnökeinek 1947. évi április hó 11-én kelt levélváltása érvényét veszti.¹⁰³

14.

A jelen megállapodás egyaránt hiteles szlovák és magyar nyelvű eredeti szövegben készült.

Kelt Bratislava, 1947 évi.....[sic!]

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról készített egykorú egyszerű másolat. Feltehetőleg ezt a megállapodást is a júniusi tárgyalások során fogadták el és írták alá.

5/e. sz. melléklet (az 5/39. napirendi ponthoz)

MELLÉKLET

a Csehszlovák Köztársaság és a Magyar Köztársaság között az 1947. évi.....-n [sic!] létrejött megállapodás 7. cikkéhez.¹⁰⁴

A Magyarországra szállításra kerülő csehszlovák áruk jegyzéke

Áru megnevezése	Érték 1000 Kcs-ben	Az árucsoportok %-os megoszlása
I. Fa, faszén- és faárúk:		25
fűrészelt áru	5000	
tűzifa	6000	
kemény bányafa	1500	
bánya szélvészka	9000	
távírópózna, impregnálva	4000	
rúd	2000	
faszén, boksa és retorta	6000	
faáru (donga, puhafa hordó, seprőnyél, stb.)	4000	

¹⁰³ A csehszlovák kormánydelegáció elnökéhez írt levelet illetően lásd az 5/f. sz. mellékletet.

¹⁰⁴ Lásd az 5/d. sz. mellékletet

5. 1947. június 26.

II. Vasérc:		31 500	21
III. Tűzállóanyagok:			10
tűzálló homok és agyag	4000		
magnezit égetett és kausztikus	4000		
mészke		4000	
talcum	2000		
grafit	1000		
IV. Gépek, szerszámok			
és vasgyártmányok			16
szerszámgépek	9000		
hegesztőelektródák	1000		
mezőgazdasági gépek,			
automatikus mérlegek	2000		
különféle precíziós szerszámok,			
speciálfűrők, menetfűrők,			
ásók, kapák	4000		
fűrészek		4000	
szög, tegszög is	1000		
bányacsillék és vastaliccskák	3000		
V. Különféle vegyszerek,			
robbanóanyagok,			
festékek:	15 000		10
VI. Bőr és textilcipő, bőr- vagy más			
talppal:	15 000		10
VII. Különféle áruk:	12 000		8
(gumiköpeny, különféle konfekció női szövet, csomagolópapír, cellulóze, vatta, speciális- és használati üvegárúk; papír-gyártmányok, ipari és mezőgazdasági agyag-gyártmányok (Steingut), apró fémárúk, ceruzák, fényképészeti lemezek stb.)			
Összesen: Kcs	150 000 000		100%

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázata karbonpapírral készített másolata.

5/f. sz. melléklet (az 5/39. napirendi ponthoz)

Magyar Delegáció Bratislava, 1947.....[sic!]

Nagyméltóságú Zdenek Procházka úrnak,
rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter,
a Csehszlovák Delegáció elnöke,
Bratislava

Elnök Úr!

A pénzkészletek transzferálásáról és az áttelepülők egyéb pénzkészleteinek átviteléről szóló megegyezés 4. fejezetének 1. bekezdése¹⁰⁵ szerint pénzkészletek átvétele azon állam képviselőjének jelenléte mellett végzendő,

¹⁰⁵ Lásd az 5/d. sz. mellékletet

5. 1947. június 26.

amelyből az áttelepülés történik. Ez a képviselő a pénzátvételnél mint megfigyelő vesz részt.

Mindkét delegáció megegyezik abban, hogy az említett képviselő jelenléte nem feltétele a pénz átvételének és hogy a képviselőnek esetleges távolléte, vagy eltávózkodása nem akadályozhatja meg a pénzátvételt, illetve annak beszédését.

Mindkét delegáció ugyancsak megegyezik abban, hogy a pénzátvételt, illetőleg a pénzbeszédést végző szerv feladatának megkezdése előtt legalább 24 órával előbb értesíti annak az államnak az illetékes hivatalát, amelynek területén a pénzbeszédés történik, hogy az említett hivatalnak lehetősége nyíljon megfigyelőjének kiküldésére. Csehszlovákiában a magyar pénzátvételő szervek értesítéseiket a Telepítési Hivatal (Osídlovaci Urad)-nak megfigyelő kiküldésére illetékes körzeti hivatalához, Magyarországon a csehszlovák pénzátvételő szervek a Magyar Áttelepítési Kormánybiztosságnak a megfigyelő kiküldésére illetékes körzeti hivatalhoz tartoznak megküldeni.

Felkérem Elnök Urat, szíveskedjék megerősíteni, hogy a fentiekkel egyetért.

Egyben felhasználom az alkalmat arra, hogy Önnek, Elnök Úr, legmélyebb tiszteletem kifejezését megismételjem.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázata karbonpapírral készített másolata.

5/g. sz. melléklet (az 5/43. napirendi ponthoz)

Földművelésügyi Miniszter

171 114/1947.

IX. 1.

ELŐTERJESZTÉS A MINISZTERTANÁCSHOZ

Egyes növények aratási és betakarítási idejének, valamint az arató gépek használatának szabályozása tárgyában kormányrendelet kibocsátása iránt. (Az Igazságügyminiszter Úrral előzetesen r. u. letárgyalva.)

I.

Tisztelettel kérem a Minisztertanácsot szíveskedjék hozzájárulni ahhoz, hogy a csatolt rendelettervezetet, mint a magyar köztársaság kormányának rendeletét közzé tehessem.

II.

Az aratási munkáknak igen gyakori késedelmes megkezdése, valamint a kézi aratás elhúzódása folytán a gabona egy nagy része nem viaszérésben, hanem teljesen beérve, sőt túlérve kerül levágásra és ez mind minőségileg, mind mennyiségileg (szempergés) tetemes nemzetgazdasági károkat okoz,

5. 1947. június 26.

mert a viaszérésben levágott gabona sokkal jobb minőségű termést ad és sokkal kisebb a pergése. E károk elkerülése, illetőleg csökkentése miatt szükséges, hogy az egyes növények aratásának és betakarításának idejét a körülményekhez képest megállapíthassam.

A kézzel való aratásnál azonban az aratási munkák nagyon elhúzódnak, és így az aratás idejének megállapítása esetén nincs biztosítva az hogy az említett minőségi és mennyiségi veszteség eredményesen elkerülhetők lesznek.

Az aratási munkák kellő időben való elvégzésének és így a mennyiségi és minőségi veszteségek csökkentésének is egyik fontos tényezője és lehetősége az aratógépek használatának engedélyezése, vagy szükség esetén kötelezővé tétele.

Az aratógépek használatának engedélyezése, illetőleg kötelezővé tétele esetén azonban sok mezőgazdasági munkás esnék el az aratási részkeresettől, ami figyelemmel a szociális szempontokra és a jelenleg is aggasztó mezőgazdasági munkanélküliségre feltétlenül elkerülendő. Ezért szükséges, hogy az aratógépek használata esetén ne csak azok a munkások kapják meg az aratórészt, akik a gép mellett dolgoznak, hanem a munkaadó köteles legyen az aratás idejére több, a kézi aratás munkásszükségletével arányban álló munkást alkalmazni és részükre az aratórészt ugyanúgy kiadni, mintha ők is arattak volna. Azok a munkások, akik az aratógép mellett nincsenek foglalkoztatva, az aratási időtartamának megfelelő időre más irányú munkával lennének foglalkoztathatók.

Ezért szükséges a t. Minisztertanács, illetve a Kormány részemre adandó oly értelmű felhatalmazása, hogy amennyiben az aratógépek használatát engedélyezem, vagy esetleg kötelezővé teszem, úgy megállapíthassam azoknak a munkásoknak a számát, akiknek a munkáltató az aratórészt kiadni köteles.

A fenti előterjesztésemhez az Igazságügyminiszter Úr előzetesen lefolytatott tárgyalás alapján rövid úton hozzájárult.

Gépet, aláírás és keltezés nélküli tiszttzat karbonpapírral készített másolata.

Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint a Belügyminisztérium által a földművelésügyi miniszterhez intézett 13 372/II.1.-1947. sz. levél egykorú másolata. A Belügyminisztérium azt javasolta, hogy a tervezetben szereplő rendelet megszegői ellen alkalmazandó hat hónapig terjedhető elzárás kilátásba helyezésével szemben két hónap legyen a büntetés. A kihirdetett rendeletben a javaslatot is túlhaladó mértékben enyhítették a büntetést és tizenöt napban határozták meg.

5/h. sz. melléklet (az 5/44. napirendi ponthoz)

Földművelésügyi Minisztérium
Budapest V, Kossuth Lajos tér 11.
Telefon: 121-790

66 681/1947. szám
I/A. 2. ü. o.

ELŐTERJESZTÉS A MINISZTERTANÁCSHOZ

Egyes mezőgazdasági ipari vállalatok központi hasznosítása tárgyában (A pénzügyminiszter úr előzetesen hozzájárult)

5. 1947. június 26.

I.

Tisztelettel kérem a t. Minisztertanácsot járuljon hozzá ahhoz, hogy az egyes mezőgazdasági ipari vállalatok központi hasznosítása tárgyában készített rendeletervezetemet, mint a magyar köztársaság kormányának rendeletét kiadhassam.

II.

A háborús termelés kényszerű adottságai ráterelték a figyelmet a hazai nyersanyagot feldolgozó mezőgazdasági iparágak fejlődőképességére és nemzeti jövedelemfokozó jelentőségére. Hazánk lakossága a gazdasági élet fejlődésének mai fokán kizárólag a mezőgazdasági termelésből nem élhet meg. Az ország lakosságának megélhetését csak az intenzív mezőgazdasági termeléssel együtt a párhuzamosan dolgozó ipar biztosíthatja. Az ország területének 70,9%-a áll mezőgazdasági művelés alatt, népességének pedig 51,8%-a őstermelésből él. A mezőgazdasági iparok, amelyek a mezőgazdaság nyerstermékeinek a feldolgozását végzik, főleg az agrárállamok gazdasági életében töltenek be jelentős szerepet. Tehát hazánk gazdasági életében a mezőgazdasági iparoknak fokozott jelentőséget kell tulajdonítani. Ezeknek az iparoknak egyéb jelentősége mellett csak két olyan szempontra kívánok rámutatni, amelyek a magyar mezőgazdaság mai helyzetében különösen előtérbe helyezik a mezőgazdasági ipar problémáját és jelentőségét.

Hazánk mezőgazdasági termelésének belterjesebbé tétele az ország gazdasági életének szinte létproblémája. Azok a tényezők, amelyek a mezőgazdálkodás belterjesebbé tételét előmozdítják, alapvető feltételei a mezőgazdasági ipari termelésnek. Így a mezőgazdasági iparok kihatása az állattenyésztésre, gyümölcs és zöldség-termelésre, a mezőgazdasági ipari növények termesztése révén a megfelelő vetésgörög szabályozására, nem is vitatható. A mezőgazdasági ipar értéknemesítő tevékenysége az a másik szempont, amely indokolja ennek a termelési ágának jelentőségét. A malomiparban a nyerstermékek értéke az ipari feldolgozás révén a felhasznált anyag beszerzési értékének 1/5-ével emelkedik, míg pl. a cukor, sör és szeszgyártásnál az értékemelkedés az alapértékkel egyenértékű, sőt néha annak kétszeresét is eléri.

A fent előadott szempontok, a gazdasági életnek nagyobb egységek felé irányuló fejlődése és az állami beavatkozás egyre fokozódó jelentősége és előtérbe nyomulása arra az elhatározásra juttattak, hogy azokat a mezőgazdasági ipari üzemeket, amelyek a jelenleg érvényben lévő jogszabályok alapján a magántulajdon elvének újabb korlátozása és szűkítése nélkül a központi igazgatás hatáskörébe lennének vonhatók, egy újonnan felállítandó szerv az Állami Me-

zőgazdasági Ipari Üzemek Központja (MIÜK) keretében a földművelésügyi tárca hatáskörébe vonjam.¹⁰⁶

A mezőgazdasági termelés újjáépítésének szolgálatában a földművelésügyi tárca már üzemésítette, illetve állami kezelésbe vette az erdőgazdaságot és életre hívta a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemeket. A hal- és nádgazdálkodást üzemésítő rendelet pedig, mint termelő, feldolgozó és értékesítő szervezetet, a Magyar Állami Hal- és Nád-gazdasági Üzemeket létesítette. Az állami mezőgazdasági birtokok és a selyemtenyésztes is állami üzemek keretében kezeltetnek.¹⁰⁷

A Mezőgazdasági Ipari Üzemek Központja létesítését elsősorban a szakszerűségi szempontok hatékonyabb érvényesítésének szükségessége indokolja. A MIÜK útján hasznosított üzemek nagy részükben jelenleg üzemen kívül vannak s ha pedig üzemben vannak, a vezetés sok kívánnivalót hagy maga után. Egy központi szervnek a felállítása, amelyben a legkiválóbb mezőgazdasági ipari szakemberek dolgoznak, feltétlenül biztosítani fogja minden egyes üzemben a szakszerű vezetést, ami által a nemzetgazdasági szempontból oly fontos üzemek nem maradnak kihasználatlanul és ezáltal az elérhető termelési értékek a nemzeti jövedelemből nem esnek ki.

A mezőgazdasági ipari üzemek termelésének egyik legfontosabb feltétele, a nyersanyagellátás is jobban biztosítható egy szerv keretében. A vezetésem alatt álló tárcának 80 000 kat. hold terület kiterjedésű ingatlana van. Tárgyalásokat folytatok a társtárcák tulajdonában lévő, mintegy 50 000 kat. hold területű ingatlanok kezelésébe vételéről. Ahol állami birtokon vagy annak közelében a MIÜK-be tartozó üzem van, ott a két üzem termelése — az ipari üzem nyersanyagellátása szempontjából — összehangolható és ezáltal az ipari üzem nyersanyagbeszerzési gondjai elháríthatók. Ahol az üzem az állami birtok termeléséből nem alimentálható, ott a felügyeletem alá tartozó szervek közreműködését kívánom igénybe venni az üzemek nyersanyagellátása érdekében.

A vezetésem alatt álló tárca fennhatósága alatt állanak az ország mezőgazdasági tudományos, kutató és kísérleti intézetei. Ezek az intézetek a mezőgazdasági ipar rendelkezésére állanak és az üzemek fejlesztésének és korszerűsítésének tudományos megalapozásával közvetve a mezőgazdasági termelést mozdítják elő. A MIÜK-be vonni kívánt üzemeket ezek az intézetek tanácsadásukkal és szakvéleményükkel állandóan ellátják és azáltal minőségi és mennyiségi termelésüket jelentősen előmozdítják. Így a tudományos, kutató és kísérleti intézetek közreműködésével, valamint a gyakorlati tapasztalat alapján, az üzemek racio-

¹⁰⁶ Az új szervet Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ néven a 8560/1947. Korm. sz. rendelettel (MKRT 1947. július 26.) hozták létre.

¹⁰⁷ A Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemeket a 12 120/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. december 23.), a Magyar Állami Hal- és Nád-gazdasági Üzemeket a 14 080/1945. ME sz. rendelet (MK 1946. november 17.) alapján létesítették. Az állami mezőgazdasági ingatlanok egységes kezelésének biztosítása érdekében a 9180/1947. Korm. sz. rendelettel (MKRT 1947. július 27.) hozták létre az Állami Mezőgazdasági Birtokok elnevezésű irányító szervet.

5. 1947. június 26.

nalizálása, nyersanyagellátási és gyártási tekintetben is könnyen keresztül vihető lesz és az így racionalizált üzemek, mint minta üzemek az ország egész mezőgazdasági ipari termelésére kedvező hatással lehetnek.

A rendelettervezet szerint az állam központilag hasznosítja:

a) az ez idő szerint az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának¹⁰⁸ a kezelésében lévő, a mindenkor érvényben lévő jogszabályok értelmében jogerősen elhagyottnak nyilvánított — az iparügyi miniszter, vagy a kormánybiztos által esetleg már bérbeadott — mezőgazdasági ipari vállalatokat,

b) azokat az elhagyott javaknak minősülő az — előbbi pontban nem említett — mezőgazdasági ipari vállalatokat, amelyeknek állami, vagy községi kezelésbevitelét az Elhagyott Javak Kormánybiztossága, vagy az ennek helyébe lépő hatóság elrendelte, illetőleg elrendeli,

c) az 1945. évi VI. tc.-kel törvényerőre emelt 600/1945. ME számú rendelet, továbbá az 1946. IX. tc.,¹⁰⁹ valamint az ezeket kiegészítő és végrehajtó jogszabályok alapján megváltott, vagy elkobzott ingatlanokhoz tartozott és a földreform során az állam tulajdonába adott, vagy ez után tulajdonába kerülő mezőgazdasági ipari vállalatokat,

d) az érvényben lévő jogszabályok alapján Németországba áttelepítésre kötelezett magyarországi német lakosság tulajdonában volt, az államra átszállt és a Földbirtokrendező Alap¹¹⁰ állagához tartozó mezőgazdasági ipari vállalatokat, mindaddig, amíg ezeknek esetleg községi, vagy szövetkezeti tulajdonba adása felől az illetékes földbirtokrendező hatóság nem határoz,

e) a magyar-csehszlovák egyezmény¹¹¹ alapján Csehszlovákiába áttelepült személyek tulajdonában volt és az állam tulajdonává vált, vagy ezután tulajdonába kerülő mezőgazdasági ipari vállalatokat,

f) a már állami kezelésbe vett és a NIK kezelésébe adott Mauthner Ödön Magtermelő és Magkereskedelmi Rt. bpesti bej. cég és a Pécsegyházai Mezőgazdasági és Kenderipari Rt. bpesti bej. cég vagyonát,¹¹²

¹⁰⁸ Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságáról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját és 72. sz. jegyzetét.

¹⁰⁹ A földbirtokreformról szóló 600/1945. ME sz. rendeletre (MK 1945. március 18.) és az ennek törvényerőre emeléséről szóló 1945. évi VI. tc.-re, valamint a telepítésről és a földreform befejezéséről szóló 1946. évi IX. tc.-re vonatkozik az utalás.

¹¹⁰ A földreformról szóló 600/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 18.) 39. §-a alapján a földhözjuttatottak által fizetett megváltási összegből hozták létre a Földbirtokrendező Alapot. Működéséről, felügyeletéről az 5600/1945. FM sz. rendelet (MK 1945. június 7.) és a 75 200/1945. FM sz. rendelet (MK 1945. október 31.) intézkedett.

¹¹¹ Lásd az 1946. február 27-én kelt magyar-csehszlovák lakosságcsere egyezményt becikkelyező 1946. évi XV. tc.-t.

¹¹² A NIK-et, vagyis a Nehézipari Központot az egyes vállalatok állami kezelésbe vételét kimondó 23 550/1946. ME sz. rendelet alapján hozták létre – az államosított vállalatok kezelésével járó irányítási feladatok ellátására. A Mauthner Ödön Magtermelő és Magkereskedelmi Rt.-ről lásd a jelen jegyzőkönyv 34. sz. jegyzetét. Helyesen: Pécsegyházamegyei Mezőgazdasági és Kende-

5. 1947. június 26.

g) a népbíráskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek alapján hozott jogerős ítéletekkel elkobzott mezőgazdasági ipari vállalatokat,

h) mindazokat a mezőgazdasági ipari vállalatokat, amelyek bármily egyéb jogcímen (pl. alapítás, vétel, öröklés, hagyomány) az állam tulajdonában vannak, vagy a jövőben tulajdonába kerülnek.

A rendelet a szeszegedáruságról szóló törvény, valamint az annak végrehajtása tárgyában kiadott rendeletek rendelkezéseit nem érinti.

A központi hasznosítás időtartama egyelőre 6 év.

A központi hasznosításra felállítandó szerv egy elnökből, két alelnökből, egy ügyvezető igazgatóból és 6 tagú igazgatótanácsból áll.

Az igazgatótanácsnak tagjai egyébként az elnök, a két alelnök és az ügyvezető igazgató is. Az elnököt a földművelésügyi miniszter előterjesztésére a minisztertanács nevezi ki. Az alelnökök közül egyet a földművelésügyi, egyet pedig az iparügyi miniszter előterjesztésére a miniszterelnök nevez ki. Az igazgatótanács tagjai közül egyet a pénzügyminiszter, egyet az iparügyi, egy további tagot pedig az Országos Földbirtokrendező Tanács¹¹³ jelölése alapján a földművelésügyi miniszter nevez ki.

A rendelet többi részeiben az átvétellel, az üzembentartással kapcsolatos teendőket, valamint a MIÜK szervezetét tartalmazza.

Tervezetemet a Gazdasági Főtanács felhívása alapján készítettem. A tervezetben foglaltakat az iparügyi, a pénzügy és igazságügyminiszter urakkal, valamint a Gazdasági Főtanáccsal, az Országos Földbirtokrendező Tanáccsal, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarával,¹¹⁴ valamint az Elhagyott Javak Kormánybiztosságával letárgyaltam.

Gévelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázat karbonpapírral készített egykorú másolata.
Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

5/i. sz. melléklet (az 5/90. napirendi ponthoz)

Indoklás

a nevelőképző főiskoláról szóló törvényjavaslathoz

A 6650/1945. ME sz. rendelettel¹¹⁵ létesített új népoktatási intézményünknek, az általános iskolának kifejlesztése nagy mértékben függ attól, hogy ebben az új iskolában megfelelő képzettségű nevelők működjenek.

ripari Rt.-t 1921-ben 720 000 pengő alaptőkével hozták létre. Központja Budapesten, V, Mária Valéria (ma Apáczai Csere János) u. 17. sz. alatt volt.

¹¹³ Az Országos Földbirtokrendező Tanácsot a földbirtokrendezésről szóló 600/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 18.) alapján hozták létre.

¹¹⁴ A kereskedelmi és iparkamarákat az 1868. évi VI. tc. alapján hozták létre. 1947-ben hét kereskedelmi és iparkamara működött az országban. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara újjászervezéséről a 12 460/1947. KSZM sz. rendelet (MKRT 1947. április 26.) intézkedett.

¹¹⁵ MK 1945. augusztus 18.

5. 1947. június 26.

Az általános iskola, mint ismeretes, a régebbi népiskola, a polgári iskola és az alsó négy gimnáziumi osztály szerepét veszi át és felső osztályaiban, az eddigi népiskola felső osztályainak célkitűzéseit messzire túlhaladva, minden tanulóknak olyan műveltséget kíván adni, mely őket további, magasabb tanulmányok végzésére is képessé teszi.

Az iskolaköteles gyermekekkel foglalkozó nevelők a múltban háromféle módon nyerték el képesítésüket. A tanulók zömét az iskolaköteles kor határáig az ötévfolyamú tanítóképzőt végzett tanítók nevelték, a nagyszámú polgári iskolai tanulók nevelőinek képzésére négyévfolyamú tanárképző főiskola szolgált, a tanköteles korban lévő, aránylag kisebb számú gimnáziumi tanulók nevelését pedig a tudományegyetemeink bölcsészeti karai mellett működő, ötéves középiskolai tanárképzőintézetet elvégzett középiskolai tanárok látták el. Mivel az általános iskola valamennyi iskolaköteles gyermek nevelését átvette, általános iskoláink egyelőre csak e háromféle módon képesített nevelők munkájára támaszkodhatnak. Ez más szóval azt is jelenti, hogy a köznevelés szempontjából méltán legfontosabbnak felismert általános iskolákban folyó nevelő munka egységét a különböző képesítésű és ebből kifolyólag egymással gyakran ellentétes nevelési elveket valló nevelők egyelőre csak a kívánatosnál kisebb mértékben tudják biztosítani, holott az általános iskolának épp azt az egész nevelési rendszerünket forradalmasító feladatot kell végrehajtania, hogy a lehetőség szerint minden iskolaköteles gyermek egységes nevelési elvek szerint feldolgozott tanulmányi anyag segítségével ismerkedjék meg mindazzal, ami további fejlődését lehetővé teszi.

Az általános iskolák megszervezése tehát szükségképp követeli, hogy számukra olyan nevelőket képezzünk, akik ezen új iskola új nevelési célkitűzéseinek a kívánatos mértékben való megvalósítására alkalmasak.

Ezt a feladatot a meglévő és egyébként rég elavult szervezetű nevelőképzőintézeteink nem lennének képesek elvégezni.

Nálunk is felmerült ugyan az a gondolat, hogy a nevelőképzés az eddigi középiskolai tanárképzéshez hasonlóan egyetemi tanulmányokra alapozva s az egyetemekkel szoros kapcsolatban történjék, ez a megoldás azonban csak a jelenlegi egyetemi rendszerünk nagymértékű átalakításával volna lehetséges, ezen kívül az egyetemek tudományos jellegét is veszélyeztetné. Ennél is nagyobb akadály a nevelőképzés szempontjából elsősorban számításba jöhető bölcsészeti karok befogadóképességének korlátozottsága.

Az általános iskolának megfelelő egységes iskolák nevelőinek tudományegyetemen való képzése különben azokban a külföldi országokban sem vált be, ahol ezzel hosszabb-rövidebb ideig kísérleteztek.

Az a körülmény viszont, hogy az általános iskola a régebbi nyolcosztályos népiskolánál jóval magasabb művelődést akar adni, már eleve kizárja egy olyan megoldás lehetőségét, mely a jelenlegi tanítóképzőkre bízna az általános iskolai

nevelők kiképzését, hiszen amióta a haladó neveléstudomány figyelme a gyermek tanulmányozására terelődött s a nevelés feladatát elsősorban a gyermek sajátos világához való alkalmazkodásában s a gyermek öntevékenységének biztosításában látjuk, a középiskolai jellegű tanítóképzés még azokban az országokban is elégtelennek bizonyult, ahol a tanítók az iskolaköteles gyermekeknek csak a felsőbb iskolai tanulmányokból jórészt eleve kizárt részét nevelik. Ezért igen sok helyen a tanítóképzés munkáját már az első világháború után főiskolák látták el, s a napjainkban vajúzó nevelési reformkísérletek kapcsán még azokban az országokban is a tanítók főiskolai képzésére gondolnak, ahol eddig erre nem került sor. Nálunk a Budapesten megrendezett III. egyetemes nevelési kongresszus már 1928-ban követelte a tanítóképzés akadémiai fokra való emelését, melyet azután az 1938. évi XIV., a háborús események folytán végrehajtásra nem került törvénycikk akart — legalább részben — megvalósítani.¹¹⁶ Pedig e követelés elhangzásakor az általános iskola kiépítéséről még nem esett szó.

Az elmondottak után aligha lehet kétséges tehát, hogy az általános iskolai nevelők megfelelő képzése a jövőben csak a célra létesített főiskolákon történhet.

E nevelőképző főiskola intézményét nevelési rendszerünk eddig is ismerte: a magyar nevelők egy részének képzése, amióta az eredetileg a mai általános iskola felső osztályaihoz sokban hasonlónak tervezett felső népiskola a tulajdonképpeni népiskolától leszakadt, majd polgári iskolává alakult át, főiskolai jellegű intézmény (Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola) kereteiben történt, e főiskola jogi helyzete azonban a mai napig sem szabályoztatott,¹¹⁷ az általános iskolai nevelők képzésére pedig csak megfelelő átszervezés után lesz alkalmas.

Az újonnan felállítandó nevelőképző főiskolának a leendő nevelőt már a képzés legelején rá kell eszméltetnie a későbbi hivatásából fakadó kötelességeire, el kell látnia mindazokkal az elméleti és gyakorlati ismeretekkel, illetve készségekkel, amelyek hivatása gyakorlására szükségesek, azonban éppoly egyoldalú volna, ha pusztán elméleti, tudományos képzésre törekednénk, mint ha az előbbi háttérbe szorításával csak a nevelés könnyen lélektelen, modorrá elfajuló gyakorlati fogásainak elsajátítására törekednénk.

Az általános iskolai nevelőképző főiskola tanárai ezért csak azok lehetnek, akik a kettős célkitűzésnek megfelelnek, s amennyiben ilyenek kellő számban

¹¹⁶ A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus Naplója. Négyesy László elnök közreműködésével szerkesztette Simon Lajos és Papp Gyula. I-II. k. Budapest, 1928. Lásd még Simon Gyula: A Harmadik Magyar Egyetemes Tanügyi Kongresszus In. Nevelésügyi Kongresszusok Magyarországon 1848–1948. szerk. Felkai László. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest. 1971. II. k. 9–162. pp. Az 1938. évi XIV. tc. a tanítóképzésről szólt.

¹¹⁷ A polgári iskolákat az 1868. évi XXXVIII. tc. alapján hozták létre, mint a népiskolák egyik típusát. Budapesten és Szegeden folyt állami, illetve állami rendszerű polgári iskolai tanárképzés. Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola — ezen a néven — 1928-tól létezett. 1947-ben, a pedagógiai főiskolák megszervezésével a külön polgári iskolai tanárképzés megszűnt.

5. 1947. június 26.

nem akadnak, kiképzésükről megfelelő módon (külföldi tanulmányutak, tanulmányi konferenciák stb.) gondoskodni kell.

A főiskola tanulmányi rendjének is az elméleti és a gyakorlati képzés egészséges egyensúlyának megvalósítására kell törekednie.

Az elméleti képzés színvonalát a főiskolai tanári állás magas tudományos fokozathoz, illetve értékes szakirodalmi munkássághoz való kötése mellett azáltal is biztosítani kívánom, hogy a főiskola hallgatóinak módot adok arra, hogy az egyetemeken, esetleg más főiskolákon, illetve tudományos intézetekben folyó munkába betekintsenek s így a további önművelésre, esetleg a tudomány művelésére ösztönzést nyerjenek. A tudományos kutatás módszereibe való betekintés bizonyára nagy mértékben elősegíti a nevelőink egy részénél oly sajnálatosan hiányzó kritikai gondolkozás kifejlését s arra is ráeszméltet, hogy napjaink forrongó tudományos világképe mindig újabb és újabb eredményekkel gazdagszik, melyekkel a haladni akaró nevelőnek főiskolai tanulmányai befejezése után is számolnia kell, egyébként magától az eleven élettől szakad el.

Az általános iskolában, különösen annak alsó négy osztályában a tudományos tájékozottságot megkívánó oktatásnál is fontosabb a családi nevelést folytató vagy azt kiegészítő nevelőtevékenység, mely az első években még az ápolásban, a szoktatásban, játékos kedélynevelésben, a sajátos gyermeki társadalom igényeihez való alkalmazkodásban nyilvánul meg. Az ilyen nevelés csak akkor lehet eredményes, ha a gyermeki lélek elméleti ismerete mellett sokirányú ügyességre (rajzolás, ének, játékos kézimunka s a cselekedtető oktatás egyéb módszerei) és e korban lehetséges nevelési, oktatási eljárások fölényes ismeretére is támaszkodik. Tehát a nevelőképző főiskolán folyó képzés nem szorítkozhatik az egyes szaktárgyak módszertanára, hanem az iskolai munka egységben látását, koncentrációját kell biztosítania.

A főiskola tanulmányi rendjében éppen ezért a gyermektanulmánynak s az ebből fakadó nevelési eljárások ismeretének, továbbá e jórészt cselekedtető eljárások végrehajtásához szükséges készségek megszerzését biztosító gyakorlatoknak is nagy szerepet kell juttatnunk. Eddigi nevelőképzésünkben legfeljebb csak elhanyagolt szerepe volt, holott a gyakorlati pedagógia céljaira külföldön már évtizedek óta magasigényű kutatóintézetek létesültek. Főiskoláinknak, amikor az ilyen irányú kísérleteket a magyar gyermek világához kell alkalmazniok, nehéz feladatuk lesz s alig tört úton indulnak el; meg vagyok azonban győződve arról, hogy ennek a sajátos munkának elvégzése köznevelésünk reformjának újabb állomásait is előkészíti. Magától értetődő, hogy e munka eredményességét csak megfelelő gyermeklélektani kutatóintézet, gyakorlóiskola és pedagógiai segédzsemélyzet biztosíthatja.

A főiskola elméleti és gyakorlati munkája azonban önmagában még nem biztosítja az eredményes nevelés legfontosabb előfeltételének, a nevelői hiva-

5. 1947. június 26.

tástudatnak a jövőendő nevelőkben való felébresztését. Az eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy az eredményes nevelőképzéshez a nehéz tanulmányokhoz megfelelő környezetet biztosító együttműködés, s az ezzel kapcsolatos közös élmények szorosan hozzátartoznak, arról pedig talán nem is kell részletesen szólnom, hogy főiskoláink megfelelő benépesülése csak úgy biztosítható, ha a főiskolai tanulmányok lehetőségét függetleníteni tudjuk a hallgatók vagyoni helyzetétől s gondoskodunk arról, hogy a hallgatókat a megélhetés gondjai ne vonják el a tanulányaiktól.

Tudatában vagyok annak is, hogy az egyelőre felállítható nevelőképző főiskolák aligha biztosítják az általános iskolák megszervezésével szükségessé vált többezernyi nevelő kiképzését. Ezért intézkedni kívánok arról, hogy addig is, amíg nevelőképzésünk új rendje kialakul, az átmenetileg még működő tanítóképzők munkája — a lehetőség szerint — a most kifejtett elvekhez alkalmazkodják, illetve arról, hogy a főiskolák átmenetileg négy évnél rövidebb tanulmányi idővel is működhessenek.

A jelen indoklásban kifejtett megfontolások ismételt, sokoldalúan megvitatott tervekre, javaslatokra, a Magyarországon eddig folyt nevelőképzés és a haladó külföldi nevelés kritikai megvizsgálására támaszkodnak. Az Országos Köznevelési Tanács,¹¹⁸ továbbá a magyar pedagógusok hivatalos szerve is mostani javaslatommal lényegében azonos megoldás mellett foglalt állást.

Mindezek elmondása után a magyar nép jobb iskolázása iránt érzett felelősségem tudatában terjesztem be törvényjavaslatomat. Meg vagyok győződve, hogy a négyéves főiskolai nevelőképzés megszervezésével a tanítósnak régi kívánsága teljesül és kiemeli a tanítósnak is abból a társadalmi elszigeteltségből, amely a múltban jogos panaszának tárgya volt.

Budapest, 1947. évi június hó 19.

¹¹⁸ Az Országos Köznevelési Tanácsot az 1140/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 1.) alapján hozták létre.

6. 1947. június 27.

[6.] 186.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi június hó 27. napján reggel 9 órakor Dinnyés Lajos miniszterelnök
elnöklete alatt tartott rendkívüli minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Szakasits Árpád államminiszter, Dobi István államminiszter, a külügyi tárca képviselőjében Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Rajk László belügyminiszter, Nyárádi Miklós pénzügyminiszter, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőjében Kocszér Nándor államtitkár, Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, a honvédelmi tárca képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, a közlekedésügyi tárca képviselőjében Varga Lajos államtitkár, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Vas Zoltán miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője, továbbá mint meghívottak: Dr. Jeszenszky [Ferenc],¹ a Nemzeti Bank vezérigazgatója, Kemény György és Antos István pénzügyminisztériumi államtitkárok.

1.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A minisztertanács előtt minden egyes kérdésre vonatkozólag többféle tervezet fekszik, az első a szovjet tárgyalóbizottság által előterjesztett jegyzőkönyvtervezet, a második pedig a magyar szakértőknek, az iparügyi-, pénzügy- és igazságügyminiszternek, valamint a közlekedésügyi miniszter[nek] és a Magyar Nemzeti Banknak a tervezetekkel szemben

¹ Jeszenszky Ferenc a Szociáldemokrata Párt tagja volt. 1945-ben a Pénzügyminisztériumban miniszteri tanácsos. 1946-tól a Magyar Nemzeti Bank vezérigazgatója, az Országos Hitelügyi Tanács, 1947-ben a Szociáldemokrata Párt Országos Gazdaságpolitikai Bizottságának s az állami bankok intézőbizottságának tagja.

6. 1947. június 27.

felhozott aggályait és az általuk elfogadhatónak vélt elveket tartalmazza.² Kénytelen itt rögtön az elején rámutatni arra a körülményre, hogy amidőn ezeket az orosz tervezeteket a minisztertanácsnak bemutatja, akkor ezeken a tervezeteken már a hosszas és minden részletre kiterjedő tárgyalások után igyekeztek mindazokat a javításokat megtenni, amelyeket lehetett és a tervezetek azt a véleménye szerint kb. végső szovjet álláspontot tükrözik vissza, amelynek az elfogadását a szovjet kormány tőlünk kéri. Rámutat arra, hogy a Budapesten január óta tárgyalt jelenlegi szovjet partnere és Bán és Rácz miniszterek között lefolyó tárgyalások Bán és Rácz véleménye szerint már bizonyos megegyezéseket tartalmaztak.³ Ezeket a jegyzőkönyvtervezeteket Moszkvában beterjesztették, azonban ezek közül egyetlenegy el nem fogadtak és a megállapodásokat, amelyeket Budapesten elvileg létesítettek, de papíron nem fektettek le, változatlanul abban a formában kívánják fenntartani, ahogy Budapesten előterjesztették és amivel szemben magyar részről engedmények történtek, de teljesen nem fogadtattak el. Így a magyar fél azt gondolja, hogy jelentékeny részben megegyezés jött létre, azonban azt vették észre, hogy az nem áll fenn. Ezek a jegyzőkönyvtervezetek hosszas tárgyalások eredményei és pl. rá fog mutatni arra, hogy mi volt az, amit maximálisan sikerült Moszkvában elfogadtatni és mi a különbség a szovjet részről eredetileg előterjesztett tervezetekkel szemben. A mi szakértőink a tervezeteket elfogadhatatlannak találják, de rá kell mutatni arra, hogy ő is azokat a szempontokat igyekezett érvényesíteni, amiket az iparügyi miniszter most mint aggályt jelöl meg.⁴ Hatóság vita után Merkulov kijelentette, hogy érve[nke]t⁵ nem tudja magáévá tenni és kéri, hogy a jegyzőkönyvtervezetet változatlan formában terjesszem a kormány elé. A szakértők által említett sok aggályt talán túlzottnak tartja, mert ezek abból a különbségből származnak, amely[ek] a szovjet jogrendszer és stilizálás és a magyar között adódnak, úgyhogy ezeket az aggályokat el fogja tudni oszlatni. Viszont vannak olyan elvek, amelyeknek gyakorlati alkalmazását kívánja a szovjet fél, amelyek magyar részről súlyos anyagi megterhelést és precedenst jelentenének, még hozzá nemzetközi vonalon is. Ezeket azonban a szovjet tárgyaló fél nem tartja veszélyes precedensnek. A következő felhatalmazást kéri: a Moszkvában való tárgyalás rendkívüli technikai nehézségekkel jár. A szovjet partner a kérő fél, aki élénk terjeszti a javaslatait. Nekünk kell ezekre válaszolni. A pénzügyi államtitkárok tudják, hogy milyen kínlóással próbálnak telefonon adatokat kérni. Természetesen, akár mennyi szakértőjük is van kint, nem pótolhatják a magyar kormány szervezetet. Igen súlyos dolog neki, mint a magyar kormány felelős tagjának, hogy

² Lásd a jegyzőkönyv kommentárját, valamint a 6/a. sz. mellékletet.

³ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 53. napirendi pontját és 61. sz. jegyzetét.

⁴ Lásd Bán Antal alábbi felszólalásait.

⁵ Merkulov-ról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 61. sz. jegyzetét.

6. 1947. június 27.

mialatt itthon igen komoly gazdasági rendszabályokat hoznak, ezeknek elintézésébe nem tud beleszólni. Kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a kormány nevében határozott kérelmet intézzen a szovjet félhez, járuljon hozzá a Budapesten való tárgyaláshoz, mert ez a példa is mutatja, hogy 10 napja ül itt Budapesten és ezalatt teljesen átdolgozták a minisztériumok azt, amit ott kidolgoztak, így ha visszamegy, majdnem előről kell mindent kezdeni. Kéri a hozzájárulást ahhoz, hogy a tárgyalásokat Budapesten folytathassák.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Nyomatékosan megfontolás tárgyává kéri tenni, mert mindig új és új nem várt anyagot kapunk a tárgyaló partnertől, amire itt kialakult adminisztrációja van a szovjet kormányzatnak, amivel mi Moszkvában nem tudunk rendelkezni. Nem hinné, hogy ez elől elzárkóznának és a tárgyalások gyors lebonyolításához szükséges volna, hogy itt adatok álljanak rendelkezésre.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az a gondolat, hogy idehozzák át a tárgyalásokat, az helyes, különben a végtelenségig fog elhúzódni. A részletekre vonatkozóan, amit mi itt javasolunk, az lényegében vak elutasítása mindannak, amit az oroszok kérnek.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A részletekre csak most kíván rátérni. Természetesen védni azt az álláspontot, amit Moszkvában elfoglalt, viszont ezzel szemben áll az az álláspont, amit itt a minisztériumok képviselnek.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Kéri, hogy a pénzügyminiszter tárgyalásai érdekében Budapestre helyezték át a tárgyalások székhelyét, annál is inkább, hogy a kormánynak ne kelljen nélkülöznie a pénzügyminiszter jelenlétét.

[2.]

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Rátér az egyes témákra. Az első kérdés a szovjet-magyar társaságoknak és szovjet vállalatoknak nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyaggal és külföldi devizákkal való ellátásának biztosítása. A tervezet szövege 1/A. alatt mellékelve van.⁶ Ez már az ő észrevételei részbeni figyelembevételével készült. A szovjet félnek egy komoly érve volt az első bekezdésnél, hogy a vegyes társaságoknak ezekkel a dolgokkal való ellátásában egyenlő elbánása legyen, mint a legjobban kedvezményezett magyar vállalatok. [sic!] Lényeges magyar kikötés volt, hogy beveszik „azonos feltételek fennforgása esetén” kitétel. Ezen volt egy hosszú vita az „egyenlő feltételek fennforgása esetén” szó bevételéhez a szovjet partner nem járult hozzá. Tett azonban egy engedményt, amely az 1/A. 1. bekezdésének utolsó mondatában szerepel, hogy azokat a kedvezményeket kapják, melyeket „a legjobban kedvezményezett magyar állami, szövetkezeti, városi, vagy magánvállalatokkal szemben megszabtak, illetve megszabni fognak”. Ez szinte teljesen egyenértékű a másik

⁶ Lásd a 6/b. sz. mellékletet. Az 1/A. jelű jegyzőkönyv aláírására vonatkozó felhatalmazást illetően lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját.

kifejezéssel. Az első kérdése az, hogy a minisztertanács hozzájárul-e ahhoz, [s] hogy „a Magyarországon fennálló gyakorlatnak megfelelő” kitétel kifejezi-e azt a magyar álláspontot, amit nézete szerint kifejez. Az iparügyi miniszter álláspontja szerint azonban nem fejezi ki. Ő két jegyzőkönyvet készített, mely szerint a vegyesvállalatok teljesen elkülönítendők a szovjet vállalatoktól. A második dolog, ahol eltérés van, az ő és az iparügyi miniszter jegyzőkönyvtervezete között, a bérmunka kérdése.⁷ A szovjet fél a bérmunka-kontingenst az érvényben lévő szovjet-magyar kereskedelmi szerződésen felüli anyagra kívánja kiterjeszteni, vagyis ő ezzel segítséget akar a magyar közgazdaságnak adni, ezzel szemben az iparügyi miniszter csupán a kereskedelmi szerződésen felüli kontingensnek a feldolgozásához járul hozzá. Szerinte nincs veszély abban, hogy túlmenőleg is állapítsuk meg ezt a kontingenst, legfeljebb azt kell bevenni, hogy ezen túlmenően csak akkor, ha a kontingensek kimerültek. Aggályá van azután az iparügyi miniszternek a külföldi devizáknak bankgarancia ellenében való rendelkezésre bocsátása körül, ti. az eredeti szovjet javaslat szerint ezek kötelesek bankgaranciát adni a devizák értékének forintban és megfelelő időben való fizetésére. Az iparügyi miniszter szerint nem lehet devizahitelt adni erre a célra, hanem a forintellenértéket azonnal kell megfizetni. Általános elvi kérdés, amely akkor merült fel, amidőn a bérmunkaszerződéseknek az engedélyezési feltételeiről volt szó. Itt a magyar kormány hangsúlyozni kívánta volna azt, hogy ezeket a magyar iparpolitikai szempontok figyelembevételével fogja vagy nem fogja engedélyezni és rámutattak a pamutiparra, mert Magyarországon a fonókapacitás aránylag kicsi, tehát ha ilyen kérdést terjesztenek elő az aránytalan kis kapacitásunkat megbénítják és ez kellően kihasználva nem lesz. Amidőn ő ezt magáévá tette, Merkulov azt mondta, hogy ezeknek a feltételeknek illetően való felvétele célját vesztené, mert ez a jegyzőkönyv teljes sterilizálását jelentené. Az illetékes magyar hatóságok engedélye nélkül amúgy sem kerülhet ilyenre sor. Merkulov szerint abban, hogy a bérmunkaszerződés a magyar hatóságok engedélyezése alapján jön létre, benne van az is, hogy a magyar kormány joga, hogy azokat az elveket, melyeknek alapján az engedélyt megadja, mindenkor megállapítsa, így nincs értelme, hogy ezeket bevegye a jegyzőkönyvbe, miután ezeket az elveket úgyis ő dönti el. Ugyanakkor, amikor a kereskedelmi delegációnak javaslatára fel akartunk venni egy amendment-t,⁸ hogy a szovjet társaságok a Magyarországon érvényben lévő devizagazdálkodási jogszabályoknak megfelelően kell, hogy működjenek, Merkulov szerint erre azért nincs szükség, mert ez teljesen magától értődik, mert semmiféle különállást ezen társaságok részére a magyar törvényektől biztosítani nem akarnak. Ezt a két nyilatkozatot tudomásul vette és ezért levelet szándékozik írni Merkulovnak, hogy ezeknek a kitételeknek a jegyzőkönyvbe

⁷ Lásd a 6/c-d. sz. mellékletet.

⁸ módosítást

6. 1947. június 27.

való felvételétől elállt, miután Merkulov ezt a két deklarációt tette.⁹ Kéri az iparügyi minisztert, hogy az általa bemutatott jegyzőkönyvtervezettel szemben fennálló aggályait ismertesse.

Szakasits Árpád államminiszter: Azt hiszi, hogy itt áthidalható bizonyos időbeli meghatározással. Emlékezteti a minisztertanácsot, hogy Angliában vásárolunk fonógépeket. Akkor, ha fonókapacitásunk növekszik, akkor elvállalható.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Ez a fonókapacitás ki fogja elégíteni a magyar igényt.

Rákosi Mátyás államminiszter: Miután ez az egyensúly helyreállt, akkor vissza lehet lépni.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Merkulov kifejezetten kijelentette, hogy nem tartoznak jegyzőkönyvbe azok az elvek, melyeknek alapján a kormány engedélyezni fogja a bérmunkát. Viszont ha ez kimarad, a hatóságoknak nem lesz meg a kellő erkölcsi ellenállása. Ezt akarja ő ezzel a levéllel ellensúlyozni. Az általa elgondolt levél, amely ezeket a kijelentéseket lerögzíti, [kérdéses, hogy] elegendő-e a magyar szervezeteknek arra, hogy a saját iparpolitikai elgondolásait érvényesítsék? Az iparügyi miniszter válaszából úgy látja, hogy nem tartja elegendőnek. Ez a jegyzőkönyvtervezet, amit a magyar kormánynak betervezt, elfogadható-e? Ezen túlmenően engedményeket elérni nem tudtak.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter:* Abból indul ki, ami a budapesti tárgyalások¹⁰ során ezzel a kérdéssel kapcsolatban ki lett tárgyalva. A szovjet tárgyaló felek akkor erre azért helyeztek súlyt, mert az érdekelt vállalatokat hajlandók nyersanyagokkal ellátni akkor is, ha a magyar ellátás keretén belül nem jutnának elegendő nyersanyaghoz. A szovjet félnek az az érdeke, hogy egyik-másik anyagnál, amennyiben kapacitás magyarországi gyártásra van, egy nagyobb mérvű textilszállításhoz jusson, [sic!] mint amennyi a kereskedelmi szerződésben biztosítva van. Ez elfogadható és rendes. Ez ellen akkor nem emelt kifogást, azonban ezt, tekintettel arra, hogy mindig látjuk amikor az egyéves kereskedelmi szerződéseket kötjük, igyekszünk lehetőleg az egész kereskedelmi szerződés keretén belül biztosítani és ez esetben nem forog fenn annak a szükségessége, hogy külön szerződések váljanak szükségessé. [sic!] Mi annak idején nem jutottunk végleges megállapodásra, ezért ugrott ki a dolog most. Az a fogalmazás, hogy „a magyar kormány engedélye alapján”, azt jelenti, hogy mi a magunk gazdasági lehetőségei szerint járulunk, vagy nem járulunk hozzá egy-egy bérmunkaszerződés megkötéséhez, ez szerinte elegendő garancia arra, hogy nem teszük lehetetlenné pamutiparunkat.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Szakértői úgy látszik, más álláspontot foglalnak el, mint az iparügyi miniszter.

⁹ Nyárádi Merkulovhoz írt levelét nem ismerjük.

¹⁰ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 53. napirendi pontját és 61. sz. jegyzetét.

6. 1947. június 27.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ők csak a legnagyobb biztonságot akarják.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A Merkulovhoz intézett levelében ezt külön ki fogja domborítani.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Azt akarta mondani, hogy a sok között ez az a javaslat, amelyet egészen nyugodtan el lehet fogadni.

Antos István [pénzügyi] *államtitkár*: A minisztertanács nem foglalt állást abban az igen fontos elvi kérdésben, hogy a nyersanyag és deviza ellátás tekintetében a szovjet és közös vállalatok általában az állami vállalatokkal egyenlő elbírálásban részesüljenek, vagy a nem állami magyar vállalatokkal.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Itt a nem állami vállalatokról van szó.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Az 1/A. a szovjet fél kérése tőlünk, az elért lehető engedményekkel. Voltaképpen ennek az elfogadása, vagy el nem fogadása és az iparügyi miniszter tervezetének elfogadása körül folyik a vita.

Antos István [pénzügyi] *államtitkár*: A kormány pl. most vásárol Csehszlovákiából cukrot dollár ellenében. Ezt állami vállalat bonyolította le. Ha az eredeti szovjet javaslatot fogadnák el, akkor a Meini cég,¹¹ amely tiszta szovjet érdekeltségű, szintén kér cukorimportra devizát és kénytelenek lennének megadni. Szerinte feltétlenül az iparügyi miniszter álláspontját kell elfogadni, hogy a nem állami vállalatokkal egyenlő elbírálásban részesüljenek. Ellenkező esetben élesen disztingválni kell az 50%-os magyar-szovjet érdekeltségű és a potsdami egyezmény¹² alapján a Szovjetunió birtokába került vállalatok között.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ehhez a fogalmazáshoz, amit Antos államtitkár javasol, hozzájárul.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Erre vonatkozóan szeretné megmondani, hogy amidőn ezeket az érveket Merkulovnak előadta, a válasz részben az volt, hogy a potsdami egyezmény alapján a Szovjetunió tulajdonába átment vállalatoknál megtehették volna azt, hogy leszerelik és kiszállítják Magyarországról. Miután hozzájárultak ahhoz, hogy ezek Magyarországon maradjanak, azért kérnek ők ezeknek a vállalatoknak, ezen méltányossági szempontok felvetése mellett ugyanazokat a kedvezményeket, amelyeket a vegyesvállalatok kértek. [sic!] Általában amikor ezeknek a kérdését tekintve próbált rámutatni, hogy ez veszélyes precedenst képez más államok tulajdonában lévő vállalatokkal szemben, mert ugyanazokat a kedvezményeket kérhetik, kijelentették, hogy ők ezt nem tekintik precedensnek. Ez volt a nagy vitának a vége. Azért mondja, hogy el kell dönteni, hogy a lehetőség szerint igyekezzünk a szovjet fél által felfektetett jegyzőkönyvek gondolatmeneténél maradni. Ami javításunk van, ha elke-

¹¹ A Meini Gyula Kávébehozatali Rt. 1909-ben Bécsben alakult. Prágában és 1910-től Budapesten is voltak üzletei, továbbá csokoládé, cukorka, likőr és rumgyára. 1945 után, mint német érdekeltségű üzem szovjet tulajdonba kerül. 1952-ben a magyar állam kapta meg és beolvasztotta más állami vállalatba. 1991 óta Csemege Julius Meini Ipari és Kereskedelmi Rt. néven működik.

¹² A potsdami egyezményről lásd a bevezető tanulmány 200. sz. jegyzetét.

6. 1947. június 27.

rülhetetlen, igyekezzünk ebbe beledolgozni, bár a bizottság már a végsőkig elment ott, amidőn ezt a pár javítást keresztül tudta vinni. Úgyhogy kb. a helyzet ma az, hogyha ilyen lényegbemenően módosítunk, akkor kb. ugyanazon a holtpontra leszünk, ahol a tárgyalások január óta állnak. Még egyszer olvassák el a jegyzőkönyvtervezetet és ha feltétlenül fontos aggályt látnak, próbálják belekombinálni, mert abszolút nem célravezető, hogy két teljesen eltérő jegyzőkönyvtervezetet adjanak. A többi kérdéseknél nem lesz ennyire részletekbemenő a vita.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem tartja helyesnek, hogy mondatról-mondatra szövegezzünk. Megállapítják az elveket. A következő gondolatok vannak egy jegyzőkönyv elfogadására. [sic!] A szovjet-magyar vegyes társaságoknál az iparügyi miniszter sem találja aggályosnak, ha megkapják az állami vállalatok kedvezményeit.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter:* Egyáltalán nem.

Rákosi Mátyás államminiszter: Akkor ez a rész mehetne.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Kihúzandó, hogy „és a szovjet vállalatok”.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ne legyenek merev elutasítások. Az ő érvelésükben van valami igazság, ennél fogva talán vegyük bele, hogy „esetenként” ezeknél is lehet kivételt tenni. Ez modus vivendi lenne. Minden kérdésnél meg fogjuk nézni, hogy mit kérnek.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Ezt a maga részéről elfogadja.

Rákosi Mátyás államminiszter: A másik a feldolgozás kérdése. Itt is az a helyzet, hogy amennyiben az orosz vállalatoknak olyan fölös kapacitásuk van, amit mi nem tudunk kihasználni, abban az esetben nem aggályos ez a bérmunkaszerű dolog. Tehát itt bele kell venni, hogy abban az esetben, ha ilyen felesleg mutatkozik, akkor esetenként benne vagyunk.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* A kereskedelmi szerződés keretein túlmenően is.

Rákosi Mátyás államminiszter: Igen. Így vegyük bele. Ezzel is bizonyos fokig eléje megyünk az orosz követeléseknek. Ez nekünk is tiszta haszon és legalább látják, hogy minden jogos kérésükkel számolunk.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* A Nemzeti Bank nagyon kifogásolta a külföldi devizáknak nem azonnali kifizetését.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez annyit jelent, hogy amennyiben egy szovjet vállalat kér devizákat, akkor a Nemzeti Banknak a forint-ellenértékre esetleg 14 napot is kell várnia.

Jeszenszky [Ferenc MNB] vezérigazgató: Ez a deviza- és hitelpolitikának [az] irányítását nagyon megnehezíti.

Rákosi Mátyás államminiszter: Elvben benne vagyunk, azonban az eseteket mindenkor látni kívánjuk.

6. 1947. június 27.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ők általános érvényű jegyzőkönyvtervezeteket akarnak, mert egyébként az egész megegyezés illuzórikussá válik.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az oroszoknak részben igazuk van. Az egyik fele mindig agyoncsapja a másikat. Ennek dacára ki kell tartani mellette, különben a devizagazdálkodásunk válik bizonytalaná. Ezekben hivatkozni kell rá, hogy első évében vagyunk a stabilizációnak és hogy a körülöttünk lévő országok devizaviszonyai bizonytalanok és átmenetileg kérjük ezt. Generálisan nem lehet belemenni.

Jeszenszky [Ferenc MNB] vezérigazgató: A szovjet-magyar vállalatokkal kapcsolatban volt már egy ilyen devizagazdálkodási szabály,¹³ esetleg azt is ide lehetne vonatkoztatni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Elfogadjuk – néhány fenntartás, ami gondot ad nekünk.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ha ebben a kérdésben nem tudnak további engedményt elérni, mert alapjában véve túlságosan nem veszedelmes, elfogadhatja-e így? Ezen ne múljon a tárgyalások sikere.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: A Magyar Külforgalminak pl. monopóliuma van gyarmatáru behozatalára. Ez kizáró minden vállalattal szemben. A szerződés 1. §-ának megfelelően ezt meg kell szüntetni és meg kell adni ugyanezeket a jogokat a szovjet-magyar vállalatoknak.¹⁴ Ezt pedig azért csinálták, hogy 100%-os adóbevétel legyen.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: El tudja oszlatni ezeket az aggályokat. Ez ki van küszöbölve azzal, hogy „a Magyarországon fennálló gyakorlatnak megfelelően”. Ne változtassuk meg az első bekezdést, mert ez nekünk teljes garanciát jelent.

Jeszenszky [Ferenc MNB] vezérigazgató: A b) ponttal¹⁵ kapcsolatos megegyezéshez hozzáfűzi, hogy még végső esetben sem szabad ezt így felvenni. Nem tehetjük meg, hogy a szovjet vállalat nyersanyagot hoz be, mi ezért devizákat áldozunk fel és nincs devizatermés belőle.

¹³ Az e tárgyban 1947 áprilisában készült jegyzőkönyvtervezet tartalmazta azt a szovjet igényt, hogy a Magyar Nemzeti Bank mindenkori devizakészletének behozatali célokra történő kiutalásoknál a magyarországi szovjet és vegyes vállalatok ugyanolyan helyzetbe hozandók, mint a hasonló iparágban működő, legkedvezőbb helyzetben lévő magyar vállalat, feltéve ha ugyanazokat a feltételeket teljesítik, mint amelyeket a magyar hatóságok a magyar vállalattal szemben megszabtak. A magyar delegáció már akkor kérte, hogy a szovjet hatóságok legyenek figyelemmel arra, hogy a magyar kincstár hónapról-hónapra különféle igen jelentős összegű fizetéseket teljesít forintban a Szovjetunió részére s kérte, hogy szovjet részről a korábbiakban tapasztalt méltányos szellemű gyakorlatot folytassák. (MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. 28. d. IV-526-5. 255. p.)

¹⁴ A 100%-osan állami tulajdonban lévő vállalatként alakult Magyar Külforgalmi Rt. majd 1948 augusztusától Nemzeti Vállalat (Budapest, V, Deák Ferenc u. 5.) létrehozása a külkereskedelem központosítását szolgálta. Később ebből váltak ki a különböző „impex” vállalatok.

¹⁵ A szóban lévő feljegyzésekben nem szerepel „b)” pont. Feltehetőleg a saját példányában jelölte ezzel Jeszenszky az általa szóváltott kérdéskört.

6. 1947. június 27.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Merkulov szerint nem is kíván a magyar nyersanyaggyártáskor túlmenni. Ezt akarja a Merkulovhoz írandó levélben leszögezni és ennek alapján utasítani kívánja az összes érdekelt szerveket. Kéri ezekkel a módosításokkal elfogadni.

Minisztertanács a pénzügyminiszter által 1/A. szám alatt előterjesztett jegyzőkönyvtervezetet a felhozott módosításokkal elfogadta.

[3.] 2.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Bemutatja a 2/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.¹⁶ Ez még nem volt tárgyalás alatt, csak állásfoglalás végett kapta meg mielőtt elutazott. Az elvekre kíván csak rámutatni, ahol elvi eltérés van és útbaigazítást kér a végleges jegyzőkönyvtervezetre. Az elvi eltérés ott van, hogy a Szovjetunió fenntartja az 1946-os osztaléktranszferálás iránti kérelmét is. A magyar álláspont szerint 1946-ban osztalék nem volt, azt jogszabályaink lehetővé nem tették, tehát erre az évre ennek helye nem lehet.

[Bán] Iparügyi miniszter: Ebben elvileg az a megállapodás, hogy a folyó évre előleg formájában évenként négyszer utólagos elszámolással azt a gyakorlati utat látják jónak, hogy az árucseréforralmi egyezmény csatornáin jut ki, a precedens elkerülése végett. A szovjet fél prezentálta a maga jegyzőkönyveit és ez arra a napra esett, amikor Rác miniszter távozott és utána, a miniszter távozás miatt nem voltak további részletes tárgyalások Budapesten, a szovjet jegyzőkönyvtervezetek már belevették az 1946-os esztendő is. Amikor adóvonalakon tárgyaltak, mindig arról volt szó, hogy a vállalatok vesztesek. Később kiderült, hogy a vállalatoknak van mit transzferálni[ok].

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ő ebben a kérdésben azon az állásponton van, hogy 1946-ra vonatkozóan osztaléktranszferhez a Bán miniszter által említett okok folytán sem lehet hozzájárulni. Tehát az 1947-re várható osztaléknak 50%-ában előlegként való transzferálásához javasolja a hozzájárulást és kéri, hogy adjanak neki ebben az értelemben felhatalmazást, azzal, hogy az I. pontban említett azon szovjet kívánságnak, hogy az osztaléknak a Szovjetunió részére kifizetendő része nem esik adófizetési kötelezettség alá, semmiképpen nem fogadjuk el, mert ezt a magyar jogszabályok alapján elfogadni és indokolni sem tudná.

[Bán] Iparügyi miniszter: Miután kézhezvették [az] előbb említett jegyzőkönyveket és a tárgyalások megszűntek, Merkulovtól kaptak egy árulistát, amely tartalmazta a Szovjetunió igényét a transzfer kérdésénél az előlegekkel kapcsolatban. Kaptak olyan feljegyzést, hogy mekkorák ezek a nyereségek az

¹⁶ Lásd a 6/e-f. sz. mellékletet. A 2/A. jelű jegyzőkönyv aláírására vonatkozó felhatalmazást illetően lásd a [8. 188. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

6. 1947. június 27.

1946-os évben. Ilyen körülmények között az állítólagos nyereségeknek felülvizsgálása szükséges és nem lehet számszerűleg operálni.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ezekkel az elvi fenntartásokkal adjanak utasítást a további tárgyalásokra.

Jeszenszky [Ferenc MNB] vezérigazgató: Nyárádi miniszter úr tisztában van azzal, hogy milyen óriási precedenst jelent az osztaléktranszfer kérdése, különösen, ha 100%-osan történik. 7 millió pengő osztalékfizetéssel 21 millió devizapengőt tudtak azelőtt kiegyenlíteni. Azonkívül precedens veszélyt jelent azért is, mert ez mindig sorrendben az adósságszolgálat mögött következett. Ha tehát mi így cselekszünk, szükségszerűen felvetjük a 270 millió dollár adósságunkkal¹⁷ kapcsolatos transzfer kérdését is. Tudja, hogy Nyárádi miniszter ezekre felhívta a Szovjetunió figyelmét is. Ha osztalékról van szó, és ha mégis úgy találjuk, hogy azt teljesíteni kell, akkor is a szovjet tárgyalófél nem csak osztalékokról, hanem nyereségről is beszél. Még a pénzfelesleget is mint nyereséget kívánják minősíteni és a Goszbank¹⁸ részére átutaltatni. Ez tulajdonképpen vagyontranszfert jelent.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A kormány már a Bán és Rácz miniszterek által vezetett tárgyalásoknál a várható osztalék várható 50%-ának transzferálásához hozzájárult. Ha a már egyszer felelős magyar miniszterek által elfogadott álláspontot visszavonja, ezáltal az atmoszférát annyira rontaná, hogy ez nem lenne célravezető. Aggályait feltétlenül osztja, ez a kérdés azonban még nem került sorra, ezért kérte az általa említett elveknek figyelembevételét. 1. Osztalék-adómentességet nem lehet kimondani, 2. 1946-os osztalékot nem lehet transzferálni, 3. a nyereség és osztalék között élénk különbség teendő. Annál is inkább, mivel a szovjet fél hangsúlyozza, hogy nem kíván a Magyarországon fennálló jogrendszeren túlmenni. Az itt tárgyalt elvek alapján kéri a felhatalmazást az osztaléktranszfer problémának a tárgyalására.

Rákosi Máttyás államminiszter: Még tovább lehetne menni. Az 50% már megvan, hogy később, ha megváltozik az ország gazdasági és devizahelyzete, akkor természetes, hogy nem lesz kifogás az egész osztalék transzferálása ellen. Ez pillanatnyi gazdasági rendszabály, amelyet gazdasági helyzetünk ír elő.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ez amúgy is csak egy évre kötődik. Ideiglenes megállapodás. Itt van még az árulistának a kérdése.¹⁹ A Szovjetunió a transzferálást részben áruban, részben devizában kéri, olyképpen, hogy az árulistát

¹⁷ A jóvátételi tartozásra vonatkozik az utalás.

¹⁸ GOSZBANK azaz Goszudarsztvennij Bank SZSZSZR, a Szovjetunió központi állami bankja, egyben jegybankja.

¹⁹ Lásd még a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 27–28. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 78. napirendi pontját.

6. 1947. június 27.

ők állítják össze. Javasolja, hogy ezt egy erre a célra szerveződő szovjet-magyar vegyes bizottság állítsa össze.

Jeszenszky [Ferenc MNB] vezérigazgató: Veszélyes, hogy deviza teljesítési kötelezettséget vállalunk, mert esetleg képtelenek leszünk rá. Inkább javasolja az áruban való teljesítést.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Mi legyen az elv: áruban, vagy devizában, milyen áruban és ki állítja össze a listát? Javasolja, hogy a mindenkori magyar devizahelyzetnek megfelelően, esetleg devizában is legyen teljesíthető.

Minisztertanács a 2/A. számú jegyzőkönyvtervezethez a hozzáfűzött megjegyzésekkel hozzájárult.

[4.] 3.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Bemutatja a 3/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.²⁰ A jobboldali hasáb tartalmazza az eredeti szovjet javaslatot, a baloldali hasáb tartalmazza a magyar bizottság által tett módosításokat. A magyar kormány tartozik ezeknek a vállalatoknak különböző szállításokért, amelyeket nem fizetett ki. Ezek ezért adófizetési késedelembe estek. Ezek a rájuk kirótt büntetések elengedését kívánták. A kívánság jogos, csak a megfogalmazás körül voltak nehézségek. Mi azt mondtuk, hogy elfogadjuk ott, ahol összefüggően bizonyítva van, hogy az állam eladósodása folytán kerültek ezek a vállalatok ilyen helyzetbe. A szovjet kormánynak az volt az álláspontja, hogy globálisan a magyar-szovjet vállalatoknak ez a bírsága és kamata engedtesse le és ellentételeképpen hajlandók voltak lemondani a késedelmes szállításokból eredő késedelmi kamatokról. A két tétel: 800 000 forintot tennének ki a bírságok és büntetések és kb. másfél-kétmillió között vannak a késedelmi kamatok, amelyekkel a magyar kormány tartoznék.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Csak jóvátételi vonalon vagyunk hátralékban és ott amúgy is meg kell fizetni a pönálét.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Van máshol is hátralékunk. Ez még legkevesebb mértékben jelent precedenst és legkevésbé jelent anyagi megterhelést és ezért feltétlenül még a javaslaton túlmenően is elfogadható.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Kéri a 3/B. alatti jegyzőkönyvtervezetet elfogadni.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: A 3/B. 2. pontjához van hozzászólása. Azzal, hogy különbséget akartak tenni a vegyes vállalatok és a potsdami egyezmény által megítélt vállalatok között, azt is így kell módosítani. Vagyis a közös vállalatoknál belemehetünk abba, hogy a legjobban kedvezményezett állami vállalatokkal szemben alkalmazott rendszabályokat alkalmazzuk. Ellenben nem lehet a potsdami egyezmény által megítélt vállalatoknál is érvényesíteni

²⁰ Előzményét illetően lásd a 171. sz. jegyzőkönyv 19. napirendi pontját. Lásd a 6/g. sz. mellékletet, majd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját.

6. 1947. június 27.

ezt, mert akkor a többi nyugati államok is jönnek hasonló kérelemmel. A közös magyar-szovjet vállalatoknál beleme gyünk, hogy ugyanazok a kedvezmények biztosíttassanak, amelyek a legjobban kedvezményezett magyar vállalatok részére, a potsdami vállalatokkal szemben azonban csak általában lehet ilyet kimondani.²¹

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Nem lehet különbséget tenni, mert ők kimondottan csak a potsdami vállalatokra kérik.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: A szovjet vállalatoknak [az] adókedvezményei a legjobban kedvezményezett magyar magánvállalatokkal egyeznek.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Azok a potsdami vállalatok, amelyekben a Szovjetunió a felénél több részzel rendelkezik.

Jeszenszky [Ferenc MNB] vezérigazgató: Javasolja, hogy tisztázzák, mit értenek szovjet-magyar, szovjet és potsdami vállalat alatt.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Erre majd a vezérigazgatónak Moszkvában módja lesz.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Kéri belevenni, hogy a potsdami vállalatoknál nem az állami vállalatok adókedvezményeit vesszük, hanem a legjobban kedvezményezett magánvállalatokét.

Minisztertanács a 3/A. számú jegyzőkönyvtervezet-hoz a felvetett módosításokkal hozzájárult.

[5.] 4.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Bemutatja a 4/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.²² A magyar kormány-nak a szovjet-magyar vegyes vállalatokkal és szovjet vállalatokkal szemben fennálló adósságait rendezni kell, mégpedig olyképpen, hogy az 1946. június 27. utáni adósságokat a szállítás napján érvényben lévő áron kell megfizetnünk. Erre vonatkozóan a Szovjetunió és közöttünk nem állnak fenn véleménykülönbségek, belementek abba, hogy ezeket a tartozásainkat az áru átvételének idején érvényben volt áron 1947. év augusztus 1-jétől október 1-jéig három egyenlő részletben törlesszük. A 4/B. a változtatott jegyzőkönyvtervezetet tartalmazza.²³ A lényeges eltérés a következőkben van: Az 1. bek. a. pontjái-g változatlanul elfogadásra ajánlja.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Honnan veszi rá a pénzt?

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Majd ad a Gazdasági Főtanács.

²¹ Lásd a 6/h. sz. mellékletet.

²² Lásd a 6/i. sz. mellékletet. Lásd a jegyzőkönyv aláírására vonatkozó felhatalmazást illetően a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

²³ A 4/B. sz. változatot külön nem találtuk meg, feltehetőleg a javítások keresztülvezetése utáni szövegre gondoltak.

6. 1947. június 27.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Ez azt jelenti, hogy az infláció alatt keletkezett adósságokat 100%-osan valorizáljuk.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Még nem tartunk ott. Ez csak az infláció utáni adósságokra vonatkozik.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Ez rendben van.

Rákosi Mátyás államminiszter: Minisztertanács ehhez a részhez hozzájárul.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A b. pontban már ellentét van. Ezek infláció előtti tartozások és ott nekünk a budapesti tárgyalásokon az volt az álláspontunk, hogy irányelv a magyar valorizációs jogszabályban²⁴ megállapítandó összeg. Erre a szovjet kijelentette, hogy miután előreláthatólag ezek a jogszabályok nem fognak 100%-os kulcsot megállapítani és miután ezeknek kiegyenlítése előreláthatólag kötvényekben és más egyebekben fog megtörténni, ragaszkodnak ezen a vonalon a teljes kártérítéshez. Akkor belementünk, hogy kifizetjük a valorizáció alapján megállapítandó összeget és a többieket kamatmentes kölcsön formájában bocsátjuk rendelkezésre.

[Bán] Iparügyi miniszter: Annak idején azt közölték, hogy a valorizációs jogszabályok reájuk is kötelezőek lesznek.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ezeket csakis a megszállási költségek megszüntét követő első hónaptól vagyunk hajlandók fizetni. Ezt az álláspontot a szovjet fél nem honorálta, mert nem tesz említést erről a kikötésről, azonkívül nem fogadtatott el az az álláspont sem, hogy a kamatmentes kölcsön csak a valorizációs jogszabályon felül mutakozó tartozás kiegyenlítésére vonatkozik, hanem kéri a teljes kártérítést, részben a valorizációs törvény, illetőleg az ezen felüli teljes összegnek kamatmentes kölcsönként leendő folyósítása folytán.

[Vás] Gazdasági Főtanács főtitkára: Hány millióról van szó?

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Összegszerűséget nem tud, de 32–33 millióról lehet szó.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez egy rendkívül fontos körülmény, mert ha kiderülne, hogy mielőtt fizetnénk, azelőtt konfrontálni fogják a követelést a tartozással, az iparügyi miniszter szerint ezek kb. ki fogják egymást egyenlíteni.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Tulajdonképpen az államnak a hozzávetőleges becslése szerint inflációs tartozásai kitehetnek félmilliárdot. Mi ezt nem fogjuk tudni valorizálni, mert a magánvállalatok legnagyobb része nagyon

²⁴ Lásd a forintérték megállapításáról és az ezzel összefüggő rendelkezésekről szóló 9000/1946. évi ME sz. rendeletet (MK 1946. július 28.), valamint a pengőnek és adópengőnek forintra való átszámításánál irányadó értékarány megállapításáról intézkedő 8640/1946. ME sz. rendeletet (MK 1946. július 29.). Ezekon túlmenően csak az adópengőre szóló egyes takarékbetétek után járó kártalanításról szóló 7200/1947. ME sz. rendelet (MK 1947. június 13.) intézkedett. Az infláció előtti tartozások és követelések valorizációjára vonatkozó általános jogszabályról nem tudunk. Ezek rendezése minden esetben külön alku, bírósági döntés tárgyát képezte.

6. 1947. június 27.

jól járt még így is és ez egy tiszta precedens lenne. Ebben a tekintetben szakítunk az általános elvvel, a Szovjetunió felé valorizálunk és a magyar vállalatokkal szemben nem fogunk valorizálni.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Annak idején közöltük, hogy nem lesz kivétel a szovjet vállalatok és a magyar vállalatok közötti valorizáció között.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Ez annyit jelent, hogy akkor a 30 milliót, mint állami tartozást elismertük. A precedenst elkerülhetjük egy ügyes formulával, de fizetni azért kell. A lényeg ugyanaz marad.

Kemény György [pénzügyi] államtitkár: Van egy olyan elképzelés a Pénzügyminisztériumban, hogy ez az összeg kb. 100 milliót jelenthet.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Ha úgy határoznak, hogy ezt ki kell fizetnünk, akkor minimális kérés, hogy a hadsereg-ellátási költségek²⁵ megszűnése után fizessünk, mert ez óriási kiadási többletet jelentene.

Rákosi Mátyás államminiszter: Némi meglepetéssel hallja ezt az összeget. De facto akkor az összes vállalatok csődben voltak. Honnan jöhet ez az óriási összeg?

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtinkára*: A munkások nyomorúságából.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Minden magyar vállalat az infláció utolsó 3 hónapjában az államtól megkapta a teljes rezsijét és munkaköltségét. Ilyen módon mi most utólag valorizáljuk teljes mértékben ezeket az áruszállításokat. Amennyire méltánytalan lenne egy 100%-os valorizáció a magánvállalatok felé, éppen úgy a vállalatok prosperitásának szempontjából ez plusz és hozzájárulás és erkölcsi szempontból is jelentős.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A vállalatoknak a létalapját a jóvátétellel hozták összefüggésbe és azt mutatták ki, hogy ők nem járhatnak rosszul, mert Magyarországon rendezetlen viszonyok voltak.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Igen, ez az állandó érvelés. Ez a magyar kormány tartozása és őket nem érdekli, hogy milyen körülmények között keletkezett.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ha ki tudják mutatni, hogy ez nekik jár, ezzel nagyon nehéz vitatkozni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtinkára*: Akkor rögtön a munkabéreket is valorizálva kellene szembeállítani.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: A mai árak árában van egy munkabér rész. Azt kell akkor megpróbálni szembeállítani.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Az akkori viszonyok szerint kell az általunk teljesített munkabér-fizetések beállítását, ellentétképpen.

Rákosi Mátyás államminiszter: Akkor is kijön a 100 millió forint.

²⁵ A szovjet hadsereg Magyarországon állomásozó alakulatainak az ellátási költségeiről volt szó. Ez a kötelezettség a békeszerződés életbeléptével szűnt meg. Erre utaltak az alábbiakban, amikor a „megszállás megszűnése utáni” kifejezést használták.

6. 1947. június 27.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Sajnos az egész anyagot elküldte Moszkvába, úgyhogy nem tud belenézni.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Van egy olyan elgondolás, hogy az iparügyi miniszter Moszkvában betekinthesse iratait. [sic!] El kell dönten, hogy a magyar kormány fenntartja-e az elfogadott álláspontját, hogy az inflációra első tartozásokat 100%-ban fogja megfizetni, vagyis megfizeti a valorizációs törvény alapján mutatkozó összeget és ezen felül pedig egy kamatmentes kölcsönnel folyósítsa a tényleges differenciát, igen, vagy nem?

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Nekünk ki kell fizetni a hadsereg megszervezését és felszerelését is.²⁶ Akkor ezt is most ki kell fizetni.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Azt mondták, hogy ezekre a tartozásokra vonatkozólag meg fog jelenni a valorizációs rendelet. Ez rájuk nézve is vonatkozik teljesen. A differenciára vonatkozólag mondták, hogy van egy kamatmentes nem visszafizetésre kerülő kölcsön formája, amelynek a fizetési határidő-kezdeté a megszállás megszűnté utáni hónap.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ez csak a gondolat. Hozzá kell tenni, hogy erre egy szűkebb bizottság állítatik fel, amely az összezszerülésre nézve megállapodik.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Benne van a 2. bekezdésben. Ők ezeknek az áraknak 75%-a erejéig már kérik a folyósítást augusztus 1. és október 1. között. Fenn kell tartani az eredeti javaslatot.

Antos István [pénzügyi] *államtitkár*: Limitálni kellene a havonta kifizetésre kerülhető összegeket.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Azokon a tárgyalásokon az 5 milliót ők le is tárgyalták velük.

Rákosi Mátvás *államminiszter*: Van erről jegyzőkönyv?

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Be is terjesztette azt és nem fogadták el.

Antos István [pénzügyi] *államtitkár*: Amennyiben Bán miniszter úr lerögzíti, hogy erre nézve már megállapodás volt, a minisztertanács nem igen tud ezen változtatni, és azt kellene megcsinálni, hogy kikötjük, hogy minden ilyen természetű tartozás csak a megszállás után törlesztetik. Az első törlesztési összegek fordítottassanak erre a célra és csak ezután kerüljön sor a következőkre, vagy pedig azt kell kimondani, hogy az ilyen címen teljesítendő havi részletek 30 milliót nem haladhatják meg és csak olyan tempóban történhetik a törlesztés, ahogy a 30 millióval megy. Ez annyit jelentene, hogy nem 3 hónap alatt, hanem esetleg 6 hónap alatt lenne kiegyenlítve.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ez azonnal nyereségként fog mutatkozni és az előbb tárgyalt jegyzőkönyv értelmében ezt át kell majd adni.

²⁶ Az 1945-ben, a fegyverszüneti egyezmény alapján felállított magyar hadosztályok felszereléséhez nyújtott szovjet segítségről van szó. Lásd a DMB mt. jkv. A) k. 179., 183-187., 215. pp.

6. 1947. június 27.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A mi eredeti elgondolásainkhoz ragaszkodjunk, hogy a stabilizáció előtt keletkezett tartozásoknak fizetése a valorizációs rendelet alapján, azon felül pedig kamatmentes kölcsön formájában és havi 5 milliós részletekben fizetünk a megszállás után. A stabilizáció utáni tartozásainkat augusztus-szeptember és október hónapban fizetjük.

Az árakra vonatkozólag megtörtént a megállapodás az infláció alatti szállítókra azok az árak irányadóak, amelyek a stabilizációkor voltak érvényben. Nyilvánvaló, hogy a munkabérekénél szintén az 1946. augusztusi munkabérek veendőik figyelembe.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez azonban a bizottságra tartozik, amely egy hónap múlva össze fog ülni.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Azonban helyes az elveket lerögzíteni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezzel másképp néz ki a dolog.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Javasolja, hogy ez 5 milliós részletekben kerüljön folyósításra, a megszállás utáni 1 hónappal kezdődően. Ha pedig a valorizációs törvény nem lép életbe, mint ahogy nem fog életbe lépni ebben az évben, akkor a szovjet vállalatokat illető követelés a magyar államra száll.

Minisztertanács a 4. számú jegyzőkönyvtervezetet a felvetett módosításokkal elfogadta.

[6.] 5.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter bemutatja az 5/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.²⁷ A maga részéről különleges aggályt ez ellen nem lát, úgyhogy a maga részéről kész volt ezt változatlan formában a minisztertanács elé terjeszteni. Az iparügyi miniszter hozzá intézett átiratában különböző aggályokat lát fennforogni és egy rövid jegyzőkönyvtervezetet csatolt, amely még kevesebbet mond, úgyhogy nem gondolná, hogy a célt az eredeti jegyzőkönyvtervezet nem érné el.²⁸

[Bán] Iparügyi miniszter: A vállalatoknak az ügyvitelét mindig úgy képzelték el, hogy azok magánjogi alapon állnak. Egy ilyen bizottság bekapcsolása azt is jelentené, hogy a bizottság a felmerülő kérdésekkel foglalkozna és ez esetben kapnánk egy ilyen két nemzet közötti bizottságot, amely államközi alapon intézne mindent. A bauxit-szerződésben²⁹ lerögzítettük azt, hogy a vitás kérdéseket a szerződés alapján kell eldönteni. Ilyen megoldási módok vannak rögzítve több helyen a vegyes vállalatokkal kapcsolatban. A legjobb módja

²⁷ Lásd a 6/j. sz. mellékletet. A jegyzőkönyv aláírására vonatkozó felhatalmazást illetően lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

²⁸ A pénzügyminiszter által készített jegyzőkönyvtervezetet illetően lásd a 6/k. sz. mellékletet.

²⁹ Az 1945. augusztus 27-én létrejött szovjet-magyar gazdasági együttműködési megállapodás alapján 1946. április 8-án kötött szovjet-magyar bauxit megállapodásra, illetve a Magyar-Szovjet Bauxit-Alumínium Részvénytársaság létesítésére vonatkozik az utalás. Az utóbbi alapszabályáról lásd a 9020/1946. ME sz. rendeletet, MK 1946. augusztus 6.

6. 1947. június 27.

ennek, ha így folytatjuk, ahogy eddig csináltuk, mert így mindig a magyar jogszabályok szerint intéztük a vállalatok ügyeit. Ha azonban ezt úgy értelmezzük, hogy ennek a bizottságnak a munkája száll át egy ilyen állandó jellegű bizottságra és akkor a kormánynak nem kell állandóan ilyen kérdésekkel foglalkoznia, így nem aggályos a kérdés.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A kormány nincs benne képviselve.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: A 4. pont szerint ez a bizottság a kormány elé javaslatokat terjeszt és meghozza a szükséges intézkedéseket a kormány döntésének keresztülvitelére. A vegyesbizottság javaslatait e szerint a kormánynak kötelessége teljesíteni.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A lehetőség nyitva hagyja a tagok kérdését. [sic!] Kinevezhetjük tagnak akár a miniszterelnököt is.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az 5/B. számú jegyzőkönyvtervezet³⁰ eleve vissza kell utasítani, mert az önmagunk ellen fordított fegyver lenne.

Jeszenszky [Ferenc MNB] vezérigazgató: Az iparügyi miniszter jegyzőkönyvtervezete teljes elutasítást tartalmaz. Ezt a pénzügyminiszter úgysem tudná képviselni. A veszélyt a bizottság végrehajtási joga jelenti. Ezt azzal kell módosítani, hogy célja a nehézségek áthidalása és javaslataiknak a kormányok elé terjesztése.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Nyárádi pénzügyminiszter képviselje Moszkvában azt az álláspontot, hogy ezek a vállalatok döntsék el, hogy milyen vállalatnak tekintik magukat, államnak, vagy nem államnak?

Antos István [pénzügyi] államtitkár: A hattagú bizottság 3 magyar és 3 szovjet kormányzati személyből kell, hogy álljon, de a bizottság tárgyalásain a vállalatok elnökei szakértőként járnak el.

Rákosi Mátyás államminiszter: Azért van az eredeti orosz javaslat elfogadása mellett, mert ez lesz az egyetlen, amit elfogadunk. Ez teljesen értelmetlen, sőt hasznos dolog. Egy mondat kivételével.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Az utasítási jog kivételével. A 3. pont sem veszélyes. Úgy kell megfogalmazni, hogy a bizottság közvetlenül a kormány elé terjeszti javaslatait a megfelelő utasítások kiadására. A 3. és 4. pontot összevonjuk, hogy közvetlenül a kormány elé terjesztik a megfelelő utasítások iránti javaslataikat.

Minisztertanács az 5/A. számú jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult.

[7.] 6.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter* bemutatja a 6/A. számú jegyzőkönyvtervezet.³¹ A gazdasági kényszerűségből előállott alacsony ármegállapításból szár-

³⁰ Lásd a 6/k. sz. mellékletet.

³¹ Lásd a 6/l. sz. mellékletet. A jegyzőkönyv aláírására vonatkozó felhatalmazást illetően lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját.

6. 1947. június 27.

mazó veszteséget megtéríti a MESZHART-nak abban a mértékben, ahogy a MÁSZ-nak megtéríti.³² A Gazdasági Főtanács két ízben is döntött ilyen értelemben és ezzel annak idején Bán és Rácz miniszter kezét megkötötte.³³ Ilyen értelmű jegyzőkönyvtervezetet terjesztett a szovjet tárgyaló fél elé, aki nem volt hajlandó elfogadni azt, hogy mi csak a MÁSZ-nak megállapított módon fizessünk kártérítést, hanem a régi ármegállapításból eredő teljes kártalanítást követelte a maga részére. Ebből született meg a 6/A. jegyzőkönyvtervezet, amely a MESZHART-nak számszerű veszteségét is kimutatja azzal, hogy ezeknek a törlesztése a szovjet kormány szerint a következő módon történik: leírjuk az adó és illetéktartozást, töröljük a MESZHART-nak Magyarország különböző hatóságaival szemben fennálló adósságát, végül a fennmaradó kb. 3 millió forintot kitevő tartozást a magyar kormány a MESZHART javára megtéríti.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az egész MESZHART 18 millió pengő ér

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ragaszkodtunk ahhoz, hogy a MESZHART számszerű vesztesége magyar szervek bevonásával és karöltve történjék meg [sic!]. A maximális engedmény az volt, hogy a jegyzőkönyvtervezet utolsó bekezdésében azt mondta: „A felek megegyeztek... stb.” Ezzel voltaképpen a fenn megadott szám hatályát veszti. Ezzel szemben van a 6/B.³⁴ számú jegyzőkönyvtervezet, amely kifizetné a mi szakértőink véleménye szerint az eredeti módon csak a MÁSZ-nak juttatott kártalanításnak megfelelő összegben fizetendő kártérítést, és van a 6/C. jegyzőkönyvtervezet,³⁵ amely elismerné, hogy a teljes kártalanítás fizetendő, azonban nem veszi bele azokat a számokat, amelyeket a szovjet fél belevenni kíván, hanem Pécsett kell a szovjet-magyar feleknek a veszteséget megállapítani és azt fogják kifizetni. A 6/A. Merkulov javaslata. A 6/C. nem veszi be az árakat és azt későbbi megállapításra bízza, de ezek szerint a 6/A. számú jegyzőkönyvtervezetet is el lehet fogadni. Kér erre vonatkozólag döntést.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A 6/B. számú jegyzőkönyvtervezetet javasolja.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Az abszolút nem ad meg semmit, mert az teljesen a szovjet álláspont ellen van.

³² A MESZHART-ról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 62. sz. jegyzetét. A MÁSZ, a Magyar Állami Szénbányák a 6240/1946. IpM rendelet (MK 1946. szeptember 29.) nyomán jött létre a szénbányák államosításáról szóló 1946. évi XIII. tc. alapján az államra átszállt vagyon, úgyszintén a Magyar Állami Kőszénbányászat és a Magyar Ércbánya- és Kohóművek cégek kezelésében állott vagyontárgyak kezelésére. Ez a 23 500/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. november 26.) értelmében részvénytársasággá alakult.

³³ A Gazdasági Főtanács úgy döntött, hogy a „szovjet érdekeltségű vállalatok által az árak méltánytalanul alacsony megállapítása révén támasztott visszamenőleges követelés tárgyában... nem ismerhet el követelést.” (MOL XIX-A-10, 10. d. 1947. március 8. 4. napirendi pont c) pontja.)

³⁴ Lásd a 6/m. sz. mellékletet.

³⁵ Az eredeti jelölés szerinti 6/C. sz. mellékletet nem találtuk meg.

6. 1947. június 27.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ki lehet húzni a MÁSZ-szal szemben fennálló összehasonlítást és vegyünk még egy paragrafust hozzá, hogy az ilyen módon megtérített veszteséget a MESZHART köteles külön számlán kezelni és beruházásokra fordítani.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Így elősegítjük az irracionális termelést.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Nem.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Ez így havi 1 millió forintos összeg.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ebből kár nem származik.

[Nyarádi] *Pénzügyminiszter*: A 6/B. számú jegyzőkönyvtervezetet azért ellenzi, mert a technikumot beveheti [sic!], ezért kár bosszantani őket. Az elv az, hogy csak azt adunk, amit a MÁSZ-nál, vagy pedig hajlandók vagyunk-e teljes kártalanítást fizetni?

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Többet nem fizethetünk, mint a MÁSZ-nál.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ez az ügy valóban kétszer volt a Gazdasági Főtanács előtt. Amikor az első könyvvizsgálat volt, akkor a MÁSZ-nál 53 fillért tett ki a veszteség mázsánként. A megkötést nem fogadták el és hajlandók voltak egy közös vizsgálatra. Azonban rendszerint ezek nem járnak eredménnyel, mert amit mi nem fogadunk el költségtényezőnek, az pl. az 1946-os esztendőre olyan volt, amit ők túlfizettek, ők ebből kimutattak egy nagy differenciát és nem voltak hajlandók a mi álláspontunkat elfogadni. Az összeg szerinte több lesz, mint 2 millió, inkább 2 és 10 millió között lesz. Nem látja annak lehetőségét, hogy elfogadják a MÁSZ-nál alkalmazott számot.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Hallatlan ráfizetéses út ez. Nem tudjuk rákényszeríteni őket, hogy racionalisan termeljenek.

[Nyarádi] *Pénzügyminiszter*: Teljesen osztja ezeket az aggályokat és rá kell utalnia arra, hogy a Gazdasági Főtanács határozatát, a precedens-kérdést, a tényezők közötti különbséget a bizottság elé tárta, mégis kérték, hogy terjessze a minisztertanács elé.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Az orosz alumíniumgyár, modernsége miatt sokkal olcsóbban termel, mint a Magyar Általános Kőszénbánya. Viszont az a termelés nem elég, így feltétlenül a MAK termelését is fel kell használni.³⁶ Segítséget kell adni nekik. Állandóan prémiumot kell adni a szovjet alumínium-termelésnek. Ezzel általános precedenst teremtünk és így állandóan fizetnünk kell.

[Nyarádi] *Pénzügyminiszter*: Egyik helyen a devizaellátás kérdésében belement abba, hogy a legnagyobb kedvezmény elvét megadjuk előzékenységből,

³⁶ A MÁK, azaz a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. 1893-ban alakult. 1901-ben 12 millió aranyfrank összegű elsőbbségi kötvényt bocsátott ki. Alaptőkéje az 1940-es évek elején 48 400 000 pengő volt.

de amidőn egy másik téren az adófizetés és vámkedvezmények terén elzárkózott, akkor azt az érvet kapta, hogy ha itt megadta, akkor miért zárkózik el ott.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az adó és illeték kérdésében őket állandóan nehéz helyzetbe hozzák. Az összes állami vállalatokkal szemben be kell hozni, hogy az adófizetés megelőzi a munkabérfizetést is. Ezt legközelebb Gazdasági Főtanács elé viszi.³⁷

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Kér végleges utasítást, hogy melyiket képviselje a három jegyzőkönyvtervezet közül. Még más nehézség is lesz a kártérítés kérdésében. Ezért a szovjet bizottság kijelentette, hogy ezt nem fogadja el és kéri a visszamenőleges kártérítést. Ez két negatív álláspont.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ott, ahol nem a visszamenőleges kiegyenlítésről van szó, hanem arról, hogy a vállalatok ne ráfizetéssel termeljenek, ott ez az elv elfogadtatik, akkor ez a MESZHART-ra is érvényes és ezért nem akarják ők elfogadni a MÁSZ nagyságú kártérítést.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Szerintük ezek a vállalatok őket jóvátételképpen a potsdami egyezmény alapján illetik. Tehát nem magánjogi, hanem közjogi alapon. Ezért nem károsodhatnak.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Tehát MÁSZ, vagy teljes kártalanítás?

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Ne vegyük ennyire mereven, hanem mondjuk ki, hogy a MÁSZ-hoz hasonló termelési viszonyok között lévő vállalatok alapján, vagy pedig a kiszámításnál csak azokat az összegeket vegyük figyelembe, amelyek a fennálló rendelkezések szerint megfelelnek.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A szovjet elvi álláspontja az, hogy ők itt közjogi alapon vannak benne és nem érdekli őket az, hogy a magyar kormány az általános magyar gazdasági viszonyokra való tekintettel milyen alapon állapít meg egy helytelen árnívót és nekik ez kárukra nem szolgálhat. A gazdasági érveket elmondotta, ezeknek eredménye az volt, hogy érvelését nem tudták elfogadni. Ezek szerint abszolút holtpontra leszünk, mert ők álláspontunkat nem fogják megérteni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem lehet a komlói bányára hivatkozni?

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ők a veszteségük azon részének megtérítését kérik, amely a magyar árpolitikából ered.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Itt a Felten és Guillaume kérdése.³⁸ Akkor nekik meg kell fizetni, hogy a Felten és Guillaume-ból elvitték a gépeket.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Mi ezt az elvet így alkalmazzuk, de hajlandók vagyunk állami kezelésbe venni a MESZHART-ot és ennyi és ennyi bért fizetni.

³⁷ A kérdést külön napirendi pontként nem tárgyalta a Gazdasági Főtanács.

³⁸ Felten és Guillaume Kábel-, Sodrony- és Sodronykötélgyár Rt.-t 1906-ban alapították, a Budafoki út 60. alatt működött. Gépeinek, felszereléseinek értéke az 1940-es évek elején 3 537 810 pengő volt. 1945 tavaszán Jeronka és Sattarov ezredesek parancsára a gyár berendezésének és

6. 1947. június 27.

Rákosi Mátyás államminiszter: Erre már próbáltuk rábeszélni őket, de nem fogadták el. Fel kell azonban mégis vetni Moszkvában.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Ezek szerint a 6/B. maradna, amit nem fognak elfogadni.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Módosítsuk úgy, hogy a MÁSZ-hoz hasonló viszonyú vállalatok szerint.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter:* A tárgyalás folyamán ugyanezt a tapasztalatot szerezte.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* A 6/B. jegyzőkönyvtervezet ezzel a kiegészítéssel elfogadtatik.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthára:* És az árukiegészítés precedenst nem képezhet.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Fenntartva a Gazdasági Főtanács március 8-án és április 18-án hozott határozatát,³⁹ hogy az egyéb vállalatoknál árviszszatérítéshez nem járul hozzá.

Minisztertanács a 6/A. számú jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult.

[8.] 7.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter* bemutatja a 7/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.⁴⁰ A 2. bekezdésben az iparügyi miniszter szerint ez nem teljesíthető, mert ez kb. 50%-a a termelésnek. Tehát az iparügyi miniszter azt a módosítást kéri, hogy a MOLAJ⁴¹ a kapacitásához viszonyítva megkapja a mindenkori nyersanyagmennyiséget finomításra.

Rákosi Mátyás államminiszter: A MOLAJ 50%-os állami érdekeltség. Ezeknek nem lehet valamilyen kedvezményt adni?

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthára:* A Péti⁴² 100%-os állami érdekeltség és mégsem lehet. A MOLAJ nem tudja végigvinni a finomítást, egyedül a SHELL.⁴³

[*Bán*] *Iparügyi miniszter:* A MOLAJ 26%-os kapacitásának megfelelően. Ez a legjobb álláspont.

raktárkészletének 90%-át vagonokba rakták és elszállították. A magyar kormány ismételten kérte a leszerelés és elszállítás megszüntetését, illetve az elszállított gépek visszaszolgáltatását. (MOL XIX-J-1-k 166. d. 4/fh 7., Takács Ferenc iparügyi miniszter 1945. május 8-án kelt, 52 629/1945/II/2. sz. levele Vorosilov marsallhoz.)

³⁹ Lásd a jelen jegyzőkönyv 33. sz. jegyzetét.

⁴⁰ Lásd a 6/n. sz. mellékletet. Csak tévedésből szerepelhetett itt a „7/A.” jelölés, mivel magán a jegyzőkönyvtervezeten csak a „7.” jelölés látható s „7/B” jelzésű jegyzőkönyvtervezet nem szerepel az iratok között. Lásd továbbá a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontját.

⁴¹ „MOLAJ” Magyar Szovjet Olajművek Rt. vállalatát az 1942-ben alapított Magyar Olajművek Rt. szónyi cég alakult át.

⁴² Az 1930-ban alapított Péti Nitrogénművek Rt. pétfürdői Ásványolaj Finomítójáról van szó.

⁴³ SHELL Kőolaj Rt. 1925-ben alakult Csepel telephellyel. A The Asiatic Petroleum Co. Ltd., London és a N. V. de Bataafsche Petroleum Mij, Gravenhage alapítása volt. A Royal Dutch Shell csoporthoz tartozott.

6. 1947. június 27.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A kieső 10 000 tonnás többletmennyiséget akarják ellensúlyozni. Ez viszont a teljes magyar termelésnek 50%-át jelenti.

Rákosi Mátyás államminiszter: A mi finomítónk kb. háromszorosa a magyar termelésnek és előbb-utóbb racionalizálásra kell majd rátérni, holott ha két gyárra összpontosítanánk, 20%-kal olcsóbb lenne a késztermék.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Már megpróbáltuk, de amikor ez a kérdés szóba kerül, ott rögtön megjelenik a világpolitika.

[Bán] Iparügyi miniszter: Ez a megoldás a nemzetközi szempontoknak is megfelelő. Ezzel nem szorítjuk meg sem az angolokat, sem az amerikaiakat.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: 10%-kal feltétlenül csökkenni fog a termelésünk, ez biztos.

[Bán] Iparügyi miniszter: Későbbi termelésünk érdekében hullámvölgyet kell teremteni. Ha megkötjük magunkat a 25%-nál, akkor el fog menni a MOLAJ felé 22 000 tonna.

Rákosi Mátyás államminiszter: Tehát úgy, hogy „kapacitásának arányában”.

Minisztertanácsa a 7/A. számú jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult.

[9.] 8.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti a 8/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.⁴⁴ Módosítása [az], hogy azokat az anyagokat, amennyiben a közlekedésügyi miniszter az iparügyi miniszterrel egyetértően megállapítja, hogy az említett felszerelési stb. tárgyak szükségesek. Ha lehet, fogadjuk el az orosz javaslatot. Viszont az elején lévő kifejezések (adók, illetékek, stb.) tekintetében precízebb fogalmazás kell.

Minisztertanács a 8/A. számú jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult.

[10.] 9.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti a 9/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.⁴⁵ A magyar kormány annak idején megvásárolt négy magánvasutat. A Szovjetunióknak ezekben részesedése van 3%-tól 66%-ig, mint volt német vagyomban, ennek alapján kérnek 50 millió forintot egy év alatt megfizetni. Ezzel szemben a szakértők álláspontja az, hogy vállaljuk a járadéknak forintosított összegét, ugyanúgy, mint ahogyan fizetnénk, ha az államosítás nem ment volna végbe.

Rákosi Mátyás államminiszter: És később hajlandók vagyunk meg is venni tőlük.

⁴⁴ Lásd a 6/o. sz. mellékletet. 8/B. sz. jegyzőkönyvtervezet nem található. A jegyzőkönyv aláírására vonatkozó felhatalmazást illetően lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

⁴⁵ Lásd a 6/p. és a 6/q. sz. mellékletet. Az eredeti jelölés szerinti 9/A. jegyzőkönyv aláírására vonatkozó felhatalmazást illetően lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 13. napirendi pontját.

6. 1947. június 27.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Pontosán ez az ő javaslata is. Addig, amíg a mai gazdasági helyzet tart, forintosított összegben kifizetjük.

Minisztertanács a 9/A. számú jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult.

[11.] 10.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti a 10/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.⁴⁶ Itt a szovjet investigációs bizottságok felállítását követeli a szovjet, méghozzá vegyes magyar-szovjet bizottságokat, amelyek felkutatják a német javakat és azokat 5 napon belül átadják a Szovjetuniónak. Az igazságügyminiszter készült 10/B. alatt tervezete [sic!],⁴⁷ amely jóhiszeműen kielégíti a szovjet kívánásokat, de a magyar szuverenitás biztosításával. Annál is inkább, mert a Jóvátételi Hivatalnál már működik egy ilyen bizottság. Miután ezt a kérdést még nem tárgyalták, kéri az igazságügyminiszter által készített, 10/B. számú jegyzőkönyvtervezet elfogadását.

Rákosi Mátyás államminiszter: Három konkrét esetet felsorolnak. Esetleg ezek ellen is indítsák meg az eljárást.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Megtehetjük, de nem vesszük be a jegyzőkönyvbe. Szovjet feljelentést fog megkapni az igazságügyminiszter és az eljárást meg fogja indítani.

[Ries] Igazságügyminiszter: Nem ismeri a kérdést, csak annyit tehet, hogy kihallgattatja az illetőket.

Közellátásügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár]: A Jóvátételi Hivatalban pontos írások vannak az ügyekről, azokat az igazságügyminiszter megkaphatja.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Az a.) pontban lévő ellentétre hívja fel a figyelmet. Itt arról van szó, hogy a szovjet követnek kell átnyújtani az aktívák jegyzékét. Az igazságügyminiszter szerint a magyar kormány a SZEB elnökének kell, hogy átadja ezen vagyonok jegyzékét. Ez mindig a Szövetséges Ellenőrző Bizottságon ment keresztül. De a békeszerződés után sem a követ lesz illetékes, hanem a békeszerződésben megállapított szerv. Ne térjünk le az eddigi gyakorlattól, amikor az a helyes.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ha a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszűnt, már most bele kell venni azt is, hogy kinek adják át, ha nem lesz Szövetséges Ellenőrző Bizottság.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: A békeszerződés szerint a berlini Négyhatalmi Tanács⁴⁸ dönt ezekben a kérdésekben, vitás esetekben pedig a budapesti három nagyhatalom diplomáciai képviselőjének vezetői.

⁴⁶ Lásd a 6/r. sz. mellékletet. Az eredeti jelölés szerinti 10/A. jegyzőkönyv aláírására vonatkozó felhatalmazást illetően lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

⁴⁷ Lásd a 6/s. sz. mellékletet.

⁴⁸ A Szövetséges Ellenőrző Tanács megalakítását tulajdonképpen már az 1944. november 14-i egyezmény is előírta. Az 1945. június 5-én közzétett berlini nyilatkozat leszögezte, hogy mivel

6. 1947. június 27.

Rákosi Máttyás államminiszter: Azoknak pedig Puskin követ lesz a vezetője, tehát mindegy.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Ez így nincs benne a békeszerződésben.

Rákosi Máttyás államminiszter: De valószínű. Tekintettel arra, hogy az átadás közös magyar-szovjet bizottság tárgyalásának eredménye lesz és csak azokat fogjuk átadni, amelyeket mi is ilyen tulajdonnak tekintünk, tehát most azon veszekedni, hogy kinek adjuk át őket, céltalan. Tehát azt javasolja, hogy amíg az Ellenőrző Bizottság létezik, annak a vezetője, amikor az megszűnik, a Szovjetunió magyarországi képviselője.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Itt csak egy egyszeri átadásról van szó.

Rákosi Máttyás államminiszter: De lesznek még hónapok múlva is új esetek. Minek adjunk feleslegesen olyan látszatot, mintha minden módon ezeket ki akarnánk játszani.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* A békeszerződés után nem csinálhatunk attól eltérő szabályozást. Ezzel azt a látszatot keltenénk, mintha a békeszerződés alól megkerülő mozdulattal ki akarnánk bújni.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főttháza:* Az oroszok be akarják tartani a békeszerződést. Kérdezze meg, hogy hogyan látja az orosz külügyminiszter és amit ők javasolnak, azt vegyék be.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Ehhez hozzájárult.

Minisztertanács a 10/A. számú jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult.

[12.] 11.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter* bemutatja a 11/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.⁴⁹ A következő kérdés merült fel. A 11/A. szerint ők tudomásul vették az igazságügyminiszternek azt a rendeletét,⁵⁰ amellyel a telekkönyvi, cégbírósági bejegyzéseket meggyorsítja. Ők egy hetet kértek, de ez túl gyors, mi belevettük, hogy haladéktalanul. Ezt ők elfogadták. Van itt egy probléma a külföldi központú német érdekeltségű vállalatok magyarországi fiókjai tekintetében. A

Németországnak központi kormánya nincs, a négy győztes hatalom kormányai Németországban átveszik a főhatalmat. Az 1945. június 6-án megtartott első ülésük rögzítette, hogy a megszálló hatalmak a saját zónájukban gyakorolják a főhatalmat, de a Németország egészét érintő kérdésekben a Szövetséges Ellenőrző Tanács illetékes. Az Ellenőrző Tanács tagja volt Eisenhower amerikai hadseregtábornok, Zsukov szovjet marsall, Robertson angol altábornagy és Koeltz francia tábornok. (Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti időszak és a második világháború legfontosabb külpolitikai szerződései. Második, átdolgozott kiadás. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó – Gondolat Könyvkiadó. 1983. Szerk. Halmosy Dénes, 625–628. pp.)

⁴⁹ Lásd a 6/t. sz. mellékletet. A minisztertanácsi jegyzőkönyvben ugyan nem utaltak rá, de az előterjesztés mellékletei között szerepelt egy 11/B. jelű jegyzőkönyvtervezet is, ezt 6/u. sz. mellékletként közöljük. Az eredeti jelölés szerinti 11/A. jegyzőkönyv aláírására vonatkozó felhatalmazást illetően lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját.

⁵⁰ Tulajdonképpen nem rendelet, hanem körrendelet intézkedett a cégbírósági és telekkönyvi bejegyzések meggyorsításáról. Lásd a 6/t. sz. melléklet első bekezdését.

6. 1947. június 27.

magyar kereskedelmi jog értelmében ezek a fiókok nem képeztek jogi személyiséget. Az igazságügyminiszter el is készítette azt a rendeletet, amelynek értelmében az ilyen vállalatoknál a cégvezetők bejegyzése stb. megtörténjék. Az igazságügyminiszter terveze teljesen megfelel ebből a célból és kéri elfogadását. A rendelet igazságügyi száma: 1280/1947. Ig. min.⁵¹

Minisztertanács a 11/A. sz. jegyzőkönyvtervezetet elfogadta.

[13.] 12.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti a 12/A. számú jegyzőkönyvtervezetet.⁵²

Minisztertanács a 12/A. sz. jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult.

[14.] 13.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Ezek a tárgyalásoknak kisebb jelentőségű kérdései és még ezeken sem vagyunk túl, mert majdnem minden kérdésben változtatások vannak. A tárgyalások még igen sokáig fognak húzódní, mert a nagy kérdések még hátravannak. Arra vonatkozólag a javaslattétel is csak később fog megtörténni.⁵³ Úgy tervezte, hogy holnap utazik vissza. Ez már csak azért sem lehetséges most, mert már nem tudja feldolgozni az anyagot.

Rákosi Mátyás államminiszter: Vissza kell utaznia holnap, mert különben az oroszoknál az a benyomás keletkezik, hogy szándékosan húzzák a dolgot. Nagyon kéri, hogy dolgozzon ma teljes erővel és holnap reggel menjen vissza Moszkvába. Rónai miniszter is sürgősen kéri ezt.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Nagyon szerette volna megkérni az iparügyi minisztert, hogy legalább egy hétre nem tudná átvenni tőle a tárgyalásokat, mert az orrát meg kell operálni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem lehet kivinni az orvost?

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Mindenképpen visszamegy, de arra kéri az iparügyi minisztert, hogy egy hét múlva 8 napra váltsa le őt. A kontinuitás kedvéért kéri ezt, hogy ne legyen fennakadás. Csak egy hétre kéri a felváltását.

[Bán] Iparügyi miniszter: A jugoszláv tárgyalások még folynak.⁵⁴ Ez rendkívül súlyos dologgá válhat. Ha elmenne Moszkvába, úgy nézne ki, mintha ez elől térne ki.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem lehet ezt egy hét alatt befejezni. [?]

⁵¹ Lásd a Szovjetunió részére átadott vállalatok egyes jogviszonyainak szabályozása tárgyában kiadott 9080/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 25.

⁵² Lásd a 6/v. sz. mellékletet. A jegyzőkönyv aláírására adott felhatalmazást illetően lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

⁵³ Lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1–14., a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 2., a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 44., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 1., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 70., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 76–78., a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81., a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját.

⁵⁴ Lásd a 155. sz. jegyzőkönyv 46., a 158. sz. jegyzőkönyv 18., a 175. sz. jegyzőkönyv 34., a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 119., a jelen jegyzőkönyv 15., továbbá a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: De igen. Ez idő szerint azonban úgy dolgozik, hogy meglehetősen súlyos epegörcei vannak. Nem enged a kérésnek, hogy lefeküdjék másfél napra, amíg megvizsgálják. Nem meri megtenni, hogy be ne fejezze a jugoszláv tárgyalásokat.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Esetleg kijöhetne Ries, vagy Vas.

Rákosi Mátyás államminiszter: Feltétlenül ki kell menni. A pénzügyminiszter néhány napra jött haza és már 10 napja itt van. Feltétlenül a jugoszláv dolgot is be kell fejezni. Feltétlenül Bán miniszternek is le kell feküdnie kivizsgálásra. A pénzügyminiszter most kimegy. Ott megvizsgálhatja magát egy orvossal és egy hét múlva visszajön. Arra a hétre talán nem is kell minisztert helyettesíteni, hiszen most is 10 napja helyettes nélkül dolgozik a bizottság. Amennyiben a Bán miniszter egészségi állapota megengedi, akkor esetleg felváltja az operáció tartamára a pénzügyminisztert. Vagy ha az igazságügyminiszter vállalja, akkor menjen ki ő.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Vállalja. Majd letárgyalja az anyagot a pénzügyminiszterrel.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Rákosi Mátyás államminiszter felkéri az iparügyi minisztert, röviden ismertesse a jugoszláv tárgyalások mai állását.

[15.] 14.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A tárgyalások több mint három hónapja folynak Budapesten. Előrelátható volt, hogy egy hónap alatt nem fogják tudni befejezni a tárgyalásokat. Megállapodott abban, hogy az egész tárgyalást Budapesten fogják lefolytatni és befejezni. Ennek első lépése az volt, hogy beszerzik az ajánlatokat, felülbírálják és kiegyeznek az árakban, és az így kidolgozott szerződések adják az egész anyagot és a keretszerződés kialakítására folynak közben a tárgyalások. Rögtön kikötötte, hogyha ők kialakítják a maguk igényét és megvannak a szerződéstervezetek, akkor a magyar kormánynek joga van ezt felülbírálni és azután törölheti, amit ellenez. Június közepe táján érkeztek addig, hogy tablójukat kialakították és rendelkezésünkre bocsátották. Ennek az összértéke 123 millió dollár volt, 5 évre. A levélváltás 150–200 milliós keretről szólt. Ő akkor azt az utasítást adta, hogy most műszaki emberek vonassanak be a tárgyalásokba és egyeztessék össze a dolgokat kapacitásunk, nyersanyaghelyzetünk és a 3 éves terv szempontjából. A jugoszlávok kaptak ígéretet, hogy 17-én készen leszünk. A bizottságnak olyan jelentése volt, hogy reálisnak találja, ha 30 vagy 35%-ot teljesítünk a jugoszláv követelésből. Ezt nem találta kielégítőnek. A kapacitás vitás, nem lehet így szabadon kimondani és hiába szavaznának meg bármilyen forintösszeget. A magyar kormány tüzetesen kivizsgálja az egészet. A vizsgálat megtörtént és jelenti, hogy a vizsgálat, amely figyelembe vette a 3 éves tervet, valamint a jóvátételi kötelezettségeket,

6. 1947. június 27.

az eddig fennálló exportkötelezettségeinket és a belső szükségletet, azt a javaslatot tette, hogy 95 milliót elfogadhatónak talál a 123-mal szemben. A rendelés, amit a Ganzzal tárgyaltak ki, sok gondot okoz neki, mert 36 milliós terhet ró a Ganzra.⁵⁵ A Bulics-tervet⁵⁶ csak felében akartuk teljesíteni. A legnagyobb erőfeszítést kell, hogy tegyünk, hogy nekik zavarokat ne okozzunk. Ezért itt a 18 millió dollárt 25-re emeltük fel. A műszaki emberek és a tervvel ismerős emberek is azt közölték, hogy tovább akarnák a Ganz kapacitását fejleszteni és ez a beruházásokat aránytalanul megemeli és rendkívül sokat kíván és követel. [sic!] Hogy a jugoszlávok ehhez mit fognak szólni, nem tudja, de az így elfogadott 95 millió, amelyet 100-zá szeretne bővíteni, a mi részünkről 150 millió forint beruházást igényel. A jugoszlávoknál elértük azt, hogy két részletben olyan előleget adnak, amely nem a 30%-os kereskedelmi előlegbe számítandó be, hanem csak az ő tervüket szolgáló kapacitás jöjjön ebből létre. A 90 millióra fedezetet itthon kell találni. A jegyzőkönyvtervezetet, amelyet műszaki emberek írtak alá mind a négy pártból, bejelenti, hogy ezt az összeget még meg lehet emelni, azonban nem mondja meg, hogy hol és hogyan? [sic!] Ebben a pillanatban itt állunk és a legnagyobb gondot ez a Ganz gyárnál történt rendelés okozza, mert tudja, hogy a jugoszlávoknál ez zavarokat fog okozni. A feladat az, hogy a 95–100 milliót el tudjuk érni. A határidőknél kitolások fognak bekövetkezni. A jugoszlávok terve 1950. elejére teszi a főtermelést, a miénk pont az ellenkezőjét jelenti és az elejére teszi a kisebb termelést. Ez azonban nem áthidalhatatlan. Ezeket az eredményeket tegnap délután még egy külön bizottsággal felülbíráltatta és közölnie kell a jugoszlávokkal, hogy az általuk be nem jelentett sin és csötételek anyagmérlegünket súlyosan terhelik és ezt nem tudja vállalni.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A csövet esetleg még el tudjuk vállalni, de a sánt nem.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Akkor sem így, hanem a kereskedelmi szerződés vonalán, nem az ötéves terv keretén belül. Ők lemondtak egy traktorgyárat, visszautasították. Ehhez joguk van. Tegnap délután azt a jelentést kapták, hogy megállapodtak mégis a traktorgyárban, de 4 millió dolláros differencia van az árakban. Ez egy felülbírálandó dolog és legszívesebben enélkül maradna. Kérné, hogy a minisztertanács továbbra is járuljon hozzá ahhoz, hogy csak az esetben írhatja alá a szerződést, ha pontosan minden ki van tárgyalva és a magyar érdekeket nem sérti, de a maximális erőfeszítést megtegye, nehogy a jugoszláv 5 éves tervet megzavarja.

Rákosi Mátyás államminiszter: A jugoszlávok rendkívül elégedetlenek, mert úgy érzik, hogy dezorganizáljuk az egész 5 éves tervüket. Ők jöttek egy

⁵⁵ A Ganz Ábrahám által 1844-ben Budán alapított vasöntödéből fokozatosan kifejlesztett óriásvállalat, amely 1928-tól Ganz és Társa Villamossági-, Gép-, Waggon- és Hajógyár Rt. néven működött. 1946-ban állami kezelésbe vették, 1948-ban államosították.

⁵⁶ Bulics-tervről nincsenek további ismereteink.

6. 1947. június 27.

igen jelentékeny javaslattal, 200 millió dolláros tervszel. Mi ezen az első pillanatban kapva-kaptunk, ahelyett, hogy megmondtuk volna, hogy a mi iparunk már annyira meg van terhelve. [sic!] Ehelyett engedtük őket ebben az illúzióban hosszú ideig. Amikor készen volt az egész, akkor megmondtuk, hogy ez irreális. Ők pedig már otthon ezt publikálták, úgyhogy ez úgy néz ki, hogy nem kooperálunk eléggé. Most így visszamenőleg kétségkívül helyesebb lett volna, ha együtt csináltuk volna a terveket. Meg kellett volna mondani, hogy nekünk is van egy 3 éves tervünk és jóvátételünk, és ezen belül segítettünk volna nekik. Ennek 30 %-át tudjuk vállalni nyugodt lélekkel és most kezdtünk csak feljebb mászni. A dolognak már vannak nemzetközi visszhangjai is. Legutóbb Prágában⁵⁷ öt nagy kételkedéssel kérték, hogy kérdezze meg itthon, hogy mi ez? Tudatosan be akarják csapni őket, vagy nem ismerjük a saját képességeinket. Megmondotta, hogy persze, hogy nem akarják becsapni a jugoszlávokat, de így a dolognak rendkívül súlyos optikája van. A Bulics-terv külön nagyon súlyos, mert ez a jugoszláv villamosításnak nagyon súlyos része, amibe a Ganz nagyon szívesen beleugrott, mert azt hitte, hogyha aláírja, akkor a kormány kötelezve lesz. 140 milliós befektetés volna, ami nagy összeg és a Ganz urainak nem volt joguk a jugoszlávokat így falhoz állítani. Nagyon súlyosan néz ki a dolog. Úgy hallja, hogy diplomáciai téren is szóvá akarják tenni. Mi segíteni akartunk rajtuk és rossz procedura következtében ilyen hangulat keletkezett. Arra kéri az iparügyi minisztert, hogy igyekezzék a maximumot teljesíteni, ami a magyar gazdasági élet kapacitásával összefér. Mert különben nagyon megromlik a viszony ezzel a szomszéddal, amellyel egyébként jó viszonyban vagyunk.

[Bán.] *Iparügyi miniszter:* A 3 éves tervet annak idején még nem ismerték teljes egészében. Rámutatott velük szemben arra, hogy a 3 éves terv hogyan fogja igénybe venni a magyar gazdasági életet és ennek a kettőnek egyeztetése nélkül nem tud semmibe belemenni. Az ő érdekükben is van az, hogyha mi nem vállalunk olyant, amit nem tudunk teljesíteni.

Szakasits Árpád államminiszter: Elvileg azt kell elfogadni, amit az iparügyi miniszter referátuma első részében említett: lehetőleg maximumot teljesíteni a jugoszlávok felé, de mindig a magyar gazdasági érdekek szem előtt tartásával.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez helyes. Az ülést ezzel bezárja.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Minisztertanács déli 1/2 1 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

⁵⁷ Rákosi Mátyás 1947. június 23–25-én Farkas Mihállyal együtt tartózkodott Prágában. Elsősorban a lakosságcsere-egyezménnyel és a csehszlovákiai magyar lakosság kisebbségi jogainak biztosításával összefüggő kérdésekről folytattak tárgyalásokat. (PIL 274. f. 3. cs. 93. ó. e.)

6. 1947. június 27.

Gépelte tisztázat a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek közül csak Dobi István, Rajk László, Ortutay Gyula, Molnár Erik és Eröss János látta el kézjegyével a jelen voltak felsorolásánál a jegyzőkönyvet.

A jegyzőkönyvben jelzett dokumentumok nincsenek a jegyzőkönyv mellett. Magát a Pénzügyminisztérium minisztertanácsi előterjesztését és az egyes napirendi pontokhoz tartozó jegyzőkönyvtervezeteket, illetve hozzászólásokat (A., B., C. stb. jelzésű melléletek) a Külügyminisztérium iratai között található példányok alapján 6/a-v. sz. mellékletként közöljük.

6/a. sz. melléklet (a 6/1. napirendi ponthoz)

84 000/1947_

Tárgy: A pénzügyminiszter Moszkvában folytatott tárgyalásai.

IV. b. PM Melléklet: 21 db⁵⁸

Minisztertanácsi előterjesztés

A május 1-jei rendkívüli és a május 16-i rendes minisztertanácsok határozata szerint, valamint a magyar kormány május 17-én adott írásbeli felhatalmazása alapján tárgyalásokat folytatok Moszkvában.⁵⁹

A tárgyalások eddigi menetéről a szovjet tárgyaló fél által javasolt tárgyalásrendnek megfelelően oly módon számolok be, hogy bemutatom a minisztertanácsnak azokat a jegyzőkönyvtervezeteket, amelyeket az eddigi tárgyalások alapján a szovjet fél a magyar delegáció útján a magyar kormány elfogadására ajánl és amelyeknek elfogadását már a tárgyalások jelenlegi szakában, tehát a tárgyalások befejezése előtt kéri.

Ezzel kapcsolatban tisztelettel rámutatok arra, hogy a tárgyalások napirendjén a szovjet tárgyaló fél nyomatékos kívánságára szerepelnek sorrendben először a főkérdéshez viszonyítva aránylag kisebb jelentőségű és anyagi kihatásaikban viszonylag kisebb terjedelmű kérdések. Azt az álláspontomat ugyanis, hogy a német javaknak a potsdami egyezmény alapján történő átadásából származó összes vitás kérdések és az ezzel kapcsolatban támasztott szovjet igény⁶⁰ tárgyalása először kerüljön sorra, vagy legalábbis ennek tárgyalásáig a többi kérdésekben se jöjjön létre végleges megegyezés, a szovjet tárgyaló fél nem tette magáévá.

Az átmeneti visszatérésem óta eltelt három nap alatt az egyes jegyzőkönyvtervezeteket megvizsgáló szakértők munkája a tervezetek jelentős részére vonatkozólag azt eredményezte, hogy az illetékes tárcák a maguk részéről szükségesnek tartották álláspontjukat új jegyzőkönyvtervezet formájában leegyszerűsíteni. Ennek megfelelően jelen minisztertanácsi előterjesztésem mellékleteit nemcsak azok a jegyzőkönyvtervezetek képezik, amelyek elfogadását a

⁵⁸ Valójában 12 melléklete van az előterjesztésnek, tehát itt elírás történetelt. A mellékleteket — minthogy azokat külön napirendi pontként tárgyalták — a jegyzőkönyv mellékleteiként 6/b-v sz. mellékletként közöljük.

⁵⁹ Lásd a 175. sz. jegyzőkönyv 2., valamint a 176. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

⁶⁰ A potsdami egyezményről lásd a jelen kötet bevezető tanulmányát és 200. sz. jegyzetét.

6. 1947. június 27.

szovjet tárgyaló fél kéri és amelyeknek egy része kéthasábos elrendezésben a magyar bizottság részéről javasolt módosításokat (bal hasáb) is feltünteti, hanem a tárgyalási anyag egy részére vonatkozólag a legutóbbi napokban Budapesten szakértők által készített új jegyzőkönyvtervezeteket is kötelességemnek tartom bemutatni.

A következőkben felsorolom azokat az egyes konkrét kérdéseket, amelyekről szovjet jegyzőkönyvtervezeteket, illetőleg új magyar jegyzőkönyvtervezeteket terjeszttek elő és amelyekre vonatkozólag a minisztertanács szíves döntését kérem.

1. Az anyag- és devizaellátással kapcsolatos tételt (A) az iparügyi minisztérium részletesen megvizsgálta és azt két (B-C) teljesen új jegyzőkönyvtervezetben dolgozta fel. Az A. megoldás melletti esetleges döntés esetére levélváltásban tartanám szükségesnek lerögzíteni azt a tárgyalások során szovjet részről elhangzott két kijelentést, amely a szovjet részről javasolt szövegnek magyar szempontból előnyösebb értelmezését biztosítaná.

2. Az osztaléktranszferrel kapcsolatban a szovjet tárgyaló fél két jegyzőkönyvtervezetet (A-B) ajánl a magyar kormány elfogadására. A kérdés igen nagy horderejére és komplikált voltára tekintettel a Magyar Nemzeti Bank csak a keddi minisztertanács⁶¹ megkezdésekor lesz abban a helyzetben, hogy a Pénzügyminisztériummal egyetértésben készített tervezetét a minisztertanácsnak bemutathassa.

3. A szovjet vállalatok adóproblémáira (A) vonatkozólag a Pénzügyminisztérium új jegyzőkönyvtervezetet (B) készített.

4. A szovjet vállalatokkal szembeni adósságrendezés jegyzőkönyvtervezetével kapcsolatban felmerült az az elgondolás, hogy a precedens veszélyére tekintettel a hozandó valorizációs jogszabály és az áruban való valorizálás között mutatkozó különbözettel kapcsolatos térítésre vonatkozó megegyezés még a két delegáció részéről szerkesztett jegyzőkönyvben se kerüljön rögzítésre, hanem csupán a delegációk vezetői közötti bizalmas levélváltásban jusson kifejezésre.

A Magyar Nemzeti Bankkal szembeni tartozás kétszer szerepel a jegyzőkönyvtervezet harmadik oldalán, e helyett mindkét esetben a Magyar Nemzeti Bank által nyújtott visszleszámítolásból eredő tartozás írandó.

5. A szovjet-magyar gazdasági együttműködési egyezményvel kapcsolatos állandó bizottságról szóló tétel szövegezését (A) az Iparügyi Minisztérium szintén módosítandónak tartja és új jegyzőkönyvtervezetet (B) készített.

6. A MESZHART pécsi szénárkülönbözetének megtérítésével (A) kapcsolatban az Iparügyi Minisztérium új jegyzőkönyvtervezetet (B) készített.

7. A MASZOVOL-MOLAJ⁶² tételre vonatkozólag az Iparügyi Minisztérium csak a 2. bekezdést tartja módosítandónak. E szerint az aláírandó jegyzőkönyv-

⁶¹ Azaz a jelen, 1947. június 27-én tartott minisztertanácsi ülés.

⁶² MASZOVOL, vagy MASZOLAJ, azaz Magyar-Szovjet Olajipari Vállalat az 1945 előtt magyar-német tulajdonban volt magyarországi olajipari vállalatokból, a potsdami egyezmény,

6. 1947. június 27.

tervezetben az szerepelne, hogy a magyar kormány a MOLAJ-t olyan arányban látja el nyersolajjal, ahogy a MOLAJ kapacitása a többi magyarországi olajfinomító kapacitásához viszonylik. A szovjet részről javasolt mennyiség ugyanis a magyar nyersolajtermelés közel 50%-át biztosítaná az egész feldolgozó kapacitás alig negyedét jelentő MOLAJ számára.

8. A MASZOVLET behozatali adó-, vám- és illetékkedvezményével kapcsolatban a Pénzügyminisztérium a keddi minisztertanácsig még megvizsgálja, hogy a felvetett kérdés hogyan hozható kapcsolatba a MASZOVLET részére már régebbi rendeletben biztosított kedvezménnyel.

9. A magyar állam által megváltott magánvasutakkal kapcsolatos szovjet jegyzőkönyvtervezet (A) 1. pontjára vonatkozólag a Pénzügyminisztérium a Közlekedésügyi Minisztériummal egyetértésben új szöveget (B) javasol.

10. A német javak átadásával kapcsolatos eljárásra (A) vonatkozólag az Igazságügyminisztérium nem lényegesen módosított új szöveget (B) adott.

11. Az átadott német vagyon tulajdonjogának biztosításáról készített szovjet jegyzőkönyvtervezetre (A) vonatkozólag az Igazságügyminisztérium szintén nem lényegesen módosított új szöveget (B) adott és egyidejűleg bemutatja a szövegben kilátásba helyezett kormányrendelet tervezetét.

12. A bauxit-kutatási jogról szovjet részről előterjesztett jegyzőkönyvtervezetet a magyar delegáció és a most meghallgatott szakértők elfogadhatónak tartják.

Befejezésül még a minisztertanács szíves döntését kell kérnem a szovjet vállalatokat a magyar kormány ármegállapító intézkedései következtében ért károsodás kérdésében is. A szovjet tárgyaló fél nyomtatékosan kér ugyanis arra, hogy ismét vigyem minisztertanács elé ezt a kérdést, amelyben a Gazdasági Főtanács március 8-án a 4/c. tárgysorozati ponttal és április 2-án a 18. tárgysorozati ponttal már negatív álláspontot foglalt el.⁶³

Budapest, 1947. június 22.

dr. Nyárádi Miklós s. k.

Hitelesítem.

Abonyi

Budapest, 1947. június 22.

Miniszteri irodafőigazgató.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. IV 526.5 28. d. 310-314. pp.

Gépelte, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat. A miniszteri irodafőigazgató aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének a lenyomata látható.

illetve az 1945 augusztusában megkötött magyar-szovjet gazdasági együttműködési megállapodás alapján 1946-ban hozták létre. 1955-ben a Szovjetunió átadta magyar tulajdonba a vállalatot.

⁶³ Lásd a jelen jegyzőkönyv 33. sz. jegyzetét.

6. 1947. június 27.

6/b. sz. melléklet (a 6/2. napirendi ponthoz)

1/A. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.
(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a szovjet-magyar társaságoknak és szovjet vállalatoknak nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyagokkal és külföldi devizákkal való ellátásának biztosítása tárgyában.

A magyar fél megteszi a lépéseket arra, hogy a szovjet-magyar vegyes társaságok és a szovjet vállalatok nyersanyagokkal való ellátása, valamint a külföldi devizáknak részükre való biztosítása ugyanolyan feltételek mellett történjék, mint amelyeket az ugyanazon ipari és kereskedelmi ágakban működő, legjobban kedvezményezett magyar állami, szövetkezeti, városi, vagy magánvállalatokkal szemben megszabtak, illetve megszabni fognak a Magyarországon fennálló gyakorlatnak megfelelően.

A fenti feltételek alkalmazandók a magyar kormánysszervek által a szovjet vállalatok és a szovjet-magyar vegyes társaságok részére adandó engedélyek kiadásánál export-import kompenzációs ügyletek megkötésének jogára vonatkozólag.

Nyersanyagoknak, vagy egyéb áruknak harmadik országban való vásárlására kapott külföldi devizák kézhezvételénél a szovjet vállalatok és szovjet-magyar társaságok kötelesek *bankgaranciát adni a kapott külföldi devizák értékének forintban és megfelelő időben való megfizetésére.*

Az illetékes magyar hatóságok engedélye révén a szovjet-magyar társaságok és szovjet vállalatok a szovjet fél által behozott nyersanyag feldolgozására vonatkozó szerződéseket köthetnek a fizetési és áruforgalmi egyezmény szerinti feldolgozásra előírányzott, vagy előírányzandó nyersanyagmennyiségen felül azzal, hogy a behozandó nyersanyag kompenzációjaként a szovjet fél a megfelelő vállalatok által a behozott nyersanyagból előállított kész árukat fog kapni. A felek megegyezésével ezek a jogok kiterjeszthetők azokra a vállalatokra is, melyekben a szovjet fél részesedése alacsonyabb 50%-nál. A behozatalra kerülő nyersanyag, valamint a kivitelre kerülő készáruk, vagy félgyártmányok a behozott nyersanyag értékének összegéig a világpiaci árak középértékén értékelendők és a Magyarországon érvényben lévő törvényeknek és rendeleteknek megfelelően adó-, illeték- és vámmentesek.

MOL XIX-J-1-j-SZU. TÜK. IV-526.5 28. d. 315-316. pp.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

6. 1947. június 27.

6/c. sz. melléklet (a 6/2. sz. napirendi ponthoz)

1/B. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

Jegyzőkönyvtervezet

a szovjet-magyar vegyesvállalatoknak nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyagokkal és devizákkal való ellátásának biztosítása tárgyában

A magyar fél megteszi a lépéseket arra, hogy a szovjet-magyar vegyes társaságok nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyagokkal való ellátása, valamint a külföldi devizáknak részükre való biztosítása ugyanolyan feltételek mellett fog végbemenni, mint ahogyan az a legjobban kedvezményezett magyarországi *nem állami* vállalatokkal és társaságokkal szemben történik a Magyarországon kialakult gyakorlat szerint ugyanazon ipari és kereskedelmi ágban.

A fenti feltételek alkalmaztatnak a szovjet-magyar vegyes társaságokkal szemben a magyar kormány szervei által történő engedélyek kiadásánál export-import kompenzációs ügyletek megkötésének jogára vonatkozólag, továbbá a harmadik országban vásárolandó nyersanyag és egyéb áruk megszerzésére szükséges idegen devizák engedélyezésénél.

A szovjet-magyar vegyes társaságok szovjet részről behozott nyersanyagokra bérmunkaszerződéseket köthetnek a két állam között fennálló vagy megkötendő áruforgalmi és fizetési, valamint egyéb egyezményekben megállapított keretek között azzal, hogy a behozott nyersanyag ellenértékeképpen a szovjet fél olyan készárukat fog kapni, amelyeket az említett vállalatok gyártanak a behozott nyersanyagokból. A bérmunkaszerződés engedélyezése a magyar hatóságok részéről ugyanolyan feltételek mellett történik, mint amilyeneket ugyanazon ipar- és kereskedelmi ágban a legjobban kedvezményezett magyarországi *nem állami* vállalatok élveznek.

A behozott nyersanyag, valamint az exportálandó készárúk és félgyártmányok a behozott nyersanyag értékének összegéig a két állam között létrejött egyezményekben megállapított árakon, ennek hiányában a magyarországon hatóságilag megszabott árakon, mindkettő hiányában pedig a világpiaci ár középértékén értékelendők. Adó, illeték és vám tekintetében pedig ugyanazokat a kedvezményeket élvezik, amelyeket a legjobban kedvezményezett magyarországi *nem állami* vállalatok élveznek bérmunkaszerződés kötése esetében ugyanazon ipar és kereskedelmi ágban.

A szovjet fél kötelezettséget vállal arra, hogy a szovjet-magyar vegyes társaságok a magyar anyag- és devizagazdálkodási jogszabályoknak megfelelően fognak eljárni.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. IV-526.5 28. d. 317-318. pp.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

6. 1947. június 27.

6/d. sz. melléklet (a 6/2. sz. napirendi ponthoz)

1/C. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

Jegyzőkönyvtervezet

a magyarországi szovjet vállalatok bérmunkaszerződési tárgyában

Azok a magyarországi vállalatok, amelyekben legalább 50% szovjet részesedés van, szovjet részről behozott nyersanyagokra bérmunkaszerződéseket köthetnek a két állam között fennálló vagy megkötendő áruforgalmi és fizetési, valamint egyéb egyezményekben megállapított keretek között azzal, hogy a behozott nyersanyag ellenértékeképpen a szovjet fél olyan készárukat fog kapni, amelyeket az említett vállalatok gyártanak a behozott nyersanyagból. A bérmunkaszerződés engedélyezése a magyar hatóságok részéről ugyanolyan feltételek mellett történik, mint amilyeneket ugyanazon ipar és kereskedelmi ágban a legjobban kedvezményezett magyarországi nem állami vállalatok élveznek.

A behozott nyersanyag, valamint az exportálandó készáru és félgyártmányok a behozott nyersanyag értékének összegéig a két állam között létrejött egyezményekben megállapított árakon, ennek hiányában a Magyarországon hatóságilag megszabott árakon, mindkettő hiányában pedig a világgiazi ár középértékén értékelendők. Adó, illeték és vám tekintetében pedig ugyanazokat a kedvezményeket élvezik, amelyeket a legjobban kedvezményezett magyarországi nem állami vállalatok élveznek bérmunkaszerződés kötése esetében ugyanazon ipar és kereskedelmi ágban.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. IV-526.5 28. d. 319. p.

Gépett, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

6/e. sz. melléklet (a 6/3. napirendi ponthoz)

2/A. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

szovjet-magyar és szovjet vállalatok nyereségének és osztalékának kifizetési rendje tárgyában

I.

A szovjet-magyar társaságoknak, szovjet vállalatoknak és szovjet részesedésű vállalatoknak Szovjetunió részére kifizetendő nyeresége és osztaléka nem

6. 1947. június 27.

esik adófizetési kötelezettség alá és a szovjet fél kívánságára át lehet azokat vinni a Szovjetunióba áruban és a Magyar Nemzeti Banktól hivatalos vételi árfolyamon beszerezhető szabad valutában.

II.

A nyereség és osztalék fejében a szovjet félnek szállítandó áruk a Szovjetunió számára azon áron szállíttatnak, amelyet erre nézve a szovjet-magyar áruforgalmi egyezmény állapít meg, azon áruk árai pedig, amelyek az egyezményben nem szerepelnek – a Magyarországon érvényben lévő exportárakon. A magyar kormány a szovjet-magyar társaságoknak és szovjet vállalatoknak, amelyek ezeket az árukat exportálják, biztosítja mindazon kedvezményeket és exportprivilegiumokat, amelyeket a legjobban kedvezményezett magyar exportőr élvez, vagy fog élvezni.

Valamennyi formalitást, ami a nyereség és osztalék fejében a Szovjetunióba szállítandó áruk akadálytalan szállításával áll kapcsolatban, az illetékes magyar kormánysszervek az ilyen áruk kiszállítására vonatkozó bejelentést (kérelem) beérkezésétől számított egy hét alatt elintézik.

III.

A szovjet-magyar társaságok és szovjet vállalatok nyeresége és osztalékai negyedévenként előlegképpen utaltatnak át a Szovjetunióba a társaságok és vállalatok három hónapos működési mérlege alapján meghatározandó mértékben az előző negyedévre vonatkoztatva. A nyereségek és dividendák kifizetésének végleges elszámolása a működési év befejezése után és az évi mérleg elkészülése után fog megtörténni.

IV.

A magyar kormánynak a nyereséget és dividendák kifizetésének mértékére vonatkozó korlátozott rendelkezései, mint ahogy azok jelenleg már be vannak vezetve és amelyeket a jövőben bevezethetnek, nem terjednek ki a szovjet-magyar társaságokra és szovjet vállalatokra.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. IV-526.5 28. d. 320-321. pp.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítás útján készített egykorú másolat.

6. 1947. június 27.

6/f. sz. melléklet (a 6/3. napirendi ponthoz)

2/B. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a szovjet magyar társaságok és szovjet vállalatok 1946. és 1947. évi nyereségének és osztalékának kifizetése és felhasználása tárgyában

1. Az ötvenszázalékos, vagy azon felüli részesedésű szovjet-magyar társaságoknak és szovjet vállalatoknak az 1946. évi működés eredményeképpen a Szovjetunió részére fizetendő nyeresége és osztaléka 19,5 millió forint összegben az alábbiak szerint lesz felhasználva:

a) 13,5 millió forint értékben 1947. augusztus 1-jéig áru lesz a Szovjetunióba kiszállítva a mellékelt felsorolás szerint,

b) 3 millió forint lesz átutalva a Szovjetunióba szabad valutában, amelyet a Magyar Nemzeti Bank bocsát rendelkezésre 1947. július 15-ig.

c) 3 millió forint lesz felhasználva Magyarországon investíciókra és egyéb intézkedésekre a szovjet vállalatok és szovjet-magyar társaságok működésének kiterjesztésével és megjavításával kapcsolatban.

2. Az 1947. év 9 hónapjára számított nyereség és osztalékként 17 millió forint értékben áruk lesznek kiszállítva a Szovjetunióba előlegképpen a mellékletben csatolt lista szerint.

Az első három negyedévre eső nyereség és osztalékok kiszámítása az 1947. évben októberben fog megtörténni a szovjet-magyar társaságok és szovjet vállalatok negyedéves működési mérlege alapján. Egyidejűleg meg lesz állapítva az 1947. év negyedik negyedére szóló nyereség és osztalék előlegösszege, amely átutaltatik a Szovjetunióba, valamint ennek felhasználási rendje.

3. Az 50%-nál kisebb szovjet részesedési vállalatok 1946. és 1947. évi Szovjetunióra eső része a szovjet fél által Magyarország belsejében történő fizetésekre lesz felhasználva.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. IV-526.5 28. d. 322-323. pp.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

A jegyzőkönyvtervezetben említett áru listák nem találhatók az iratok között. Ezeket lásd a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 13/c. sz. mellékletében.

6. 1947. június 27.

6/g. sz. melléklet (a 6/4. napirendi ponthoz)

3/A. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a magyarországi szovjet vállalatoktól beszedendő adók és illetékek tárgyában

1. Kapcsolatban⁶⁴ a magyar kormányzerveknek a⁶⁵ szovjet vállalatokkal szemben való eladósodásával⁶⁶ amely maga után vonta ezen szervek adó- és illeték-eladósodását, a magyar kormány felmenti a szovjet vállalatokat büntetések, bírságok és kamatok fizetésétől, amelyet az adók és illetékek elhúzóó (késedelmes) befizetésének következtében számítanak (fizetnek).

A szovjet fél megteszi a szükséges lépéseket 1947. október elsejéig a fenti szovjet vállalatok adó-, és illetéktartozásának törlesztésére.

2. A szovjet vállalatoknak, amelyekben a Szovjetunió részesedése 50%, vagy annál nagyobb, az adók, illetékek és vámok fizetése tekintetében⁶⁷ ugyanazon kedvezmények biztosíthatnak, amelyeket a legjobban kedvezményezett magyar állami, szövetkezeti, városi, vagy magánvállalatok és társaságok élveznek ugyanazon ipari, vagy kereskedelmi ágban.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. IV-526.5 28. d. 324. p.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készült egykorú másolat. A kiegészítések is gépelt, egykorúlag sokszorosított formában szerepelnek az iraton.

6/h. sz. melléklet (a 6/4. napirendi ponthoz)

3/B. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

Jegyzőkönyvtervezet

a magyarországi szovjet vállalatoktól beszedendő adók- és illetékek tárgyában

1. Figyelemmel arra, hogy a magyar kormányzerveknek egyes szovjet vállalatokkal szembeni eladósodása azzal a következménnyel járhatott, hogy ezek

⁶⁴ Ezt a szót áthúzták és helyére írták a „Figyelemmel arra hogy” szavakat.

⁶⁵ Az „a” betű helyére az „egyes” szót írták.

⁶⁶ A bekezdés ez után következő részét egykorúlag áthúzták és helyébe írták a lap bal szélére a következő szöveget: „azzal a következménnyel járhatott, hogy ezen vállalatok adó- és illetékfizetési kötelezettségüknek nem tudtak kellő időben eleget tenni, az illetékes magyar hatóságok méltányosan fogják elbírálni ezen vállalatok arra irányuló kérését, hogy az adóknak és illetékeknek a fenti okból történt késedelmes befizetése következtében felszámított büntetés, bírság és kamat elengedtessek.”

⁶⁷ A mondat ez után következő részét egykorúlag áthúzták és helyébe a lap bal szélére a következő szöveget írták: „a belföldi tulajdonban lévő vállalatokkal egyenlő elbánásban fognak részesíttetni.”

6. 1947. június 27.

a vállalatok adó- és illetékfizetési kötelezettségüknek nem tudtak kellő időben eleget tenni, az illetékes magyar hatóságok méltányosan fogják elbírálni az említett vállalatok arra irányuló kérelmét, hogy az adóknak és illetékeknek a fenti okokból történt késedelmes befizetése következtében már felszámított, illetőleg az 1947. évi október hó 1. napjáig még felszámítható büntetés, bírság és kamat elengedtessek. Ezzel szemben a szovjet fél lemond azokról a kamatigényekről, amelyeket a magyar állammal szemben a szovjet illetőleg szovjet érdekeltségű vállalatok osztalékainak késedelmes megfizetése miatt támaszthatna.

A szovjet fél megteszi a szükséges lépéseket 1947. évi október hó 1-jéig a fenti szovjet vállalatok adó- és illetéktartozásának kiegyenlítésére.

2. A szovjet vállalatok, amelyekben a Szovjetunió részesedése 50% vagy annál nagyobb, az adók, illetékek és vámok fizetése tekintetében a belföldi tulajdonban levő azonos kereskedelmi társasági formában és üzlet-(ipar)ágban működő magánvállalatokkal egyenlő elbánásban fognak részesítettetni hasonló feltételek vállalása esetén.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. IV-526.5 28. d. 325. p.

Gépet, aláírás és keltezés nélküli tiszttáztat sokszorosítási eljárással készített egykorú másolata.

6/i. sz. melléklet (a 6/5. napirendi ponthoz)

4. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a magyar kormányzerveknek a szovjet-magyar társaságokkal és a szovjet vállalatokkal szemben fennálló adósságának törlesztése tárgyában

1. A magyar kormányzerveknek a szovjet vállalatokkal és a szovjet-magyar részvénytársaságokkal szemben áruszállításokból származó adóssága 1945. január 20-ától 1946. december 31-éig⁶⁸ azon árakon állapíttatik meg, amelyeket a magyar kormányzervek az illető árura 1946. augusztus hónapjában állapítottak meg, az az adósság pedig, amely 1946. december 31-étől⁶⁹ 1947. május 1-jéig keletkezett, azokon az árakon, amelyek az áru átadása napján voltak érvényben.

A fentemlített adósságot a magyar kormány a következőképpen törleszti:

⁶⁸ Az előző három szót eredetileg áthúzták és a lap bal szélére, ennek helyébe a következőt írták: 1946. július 27-ig”.

⁶⁹ Az előző dátumot egykorúlag áthúzták és helyébe a lap bal szélére a következőt írták: „1946. július 27”.

6. 1947. június 27.

a) Az az adósság, amely 1946. július 27-től 1947. május 1-jéig keletkezett, jelen szerződés aláírásától 1947. szeptember 1-jéig terjedő időben havonta egyenlő részletekben⁷⁰ fizettetik meg.

b) Az az adósság, amely 1945. január 20-tól 1946. július 27-ig keletkezett, 1947. szeptember 1-jéig⁷¹ oly módon fog törlesztetni, ahogyan azt a valorizációs törvény elő fogja írni.

Emellett az egész adósság összege, valamint ezen összegnek azon része közötti különbséget,⁷² amelyet a valorizációs törvény⁷³ értelmében fognak törleszteni, a magyar kormány a szovjet-magyar társaságoknak és a szovjet vállalatoknak 1947. október 1-jéig⁷⁴ kamatmentes és visszavonhatatlan kölcsönt nyújt.⁷⁵

Ha a valorizációs törvény az adósság törlesztésére fent megszabott ideig nem lesz kiadva, akkor a magyar kormány a szovjet-magyar társaságoknak és a szovjet vállalatoknak ugyanolyan idő alatt, vagyis 1947. október 1-jéig kamatmentes és visszavonhatatlan kölcsönt nyújt az adósság egész összegére.

2. A magyar kormány szerveknek a szovjet-magyar társaságokkal és szovjet vállalatokkal szemben fennálló tartozása és ezen társaságok és vállalatok tartozása a magyar kormány szervekkel⁷⁶ szemben kölcsönösen kiegyenlíttetik az egyik oldalon mutatkozó egyenleg megfizetésével a másik fél szaldójának levonása után.

A kölcsönös adósságok összegének megállapítására a szovjet és magyar felekből vegyes bizottság alakítatik, amely ezt a munkát egy hónapi idő alatt elvégzi.⁷⁷

⁷⁰ Az előző tizenegy szót egykorúlag áthúzták és helyükbe a lap bal szélére a következőket írták: „1947. augusztus elsején, szeptember elsején és október elsején három egyenlő részletben”.

⁷¹ Az előző három szót egykorúlag áthúzták és helyébe a lap bal szélére a következőt írták: „akkor és”.

⁷² Ezt a szót egykorúlag áthúzták és a lap bal szélére a következőket írták: „különbség erejéig”.

⁷³ E szót egykorúlag áthúzva helyébe a lap balszélére írták: „jogszabály”.

⁷⁴ Az előző három szót egykorúlag áthúzták és helyébe a következőket írták a lap bal szélére: „az alábbi módon”.

⁷⁵ Ez után a lap bal szélére egykorúlag a következő új bekezdést írták: „A magyar kormány a meg szállási költségek megszűnését követő hónap első napjától a fenti időszakra eső teljes tartozás 75%-a erejéig havi 5 millió forint egyenlő részletekben a kölcsönre előlegfizetéseket fog teljesíteni. A valorizációs jogszabály megjelenése után a végleges elszámolás azonnal meg fog ejteni. Ha az elszámolás alapján a valorizációs jogszabály szerint a teljesítés betudásával a Szovjetunió javára esetleg teljesített túlfizetést pedig a Szovjetunió azonnal visszatéríti.”

⁷⁶ Ezt a szót egykorúlag áthúzták és helyébe a lap bal szélére a „kincstárral és a Magyar Nemzeti Bankkal” szavakat írták.

⁷⁷ Ez után a lap bal szélére a következő kiegészítést írták: „annak szem előtt tartásával, hogy a szovjet-magyar társaságoknak és a szovjet vállalatoknak követeléséből levonásba hozza

6. 1947. június 27.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. 526.5 28. d. 326-328. pp.

Gépet, aláírás és keltezés nélküli tisztázat sokszorosítási eljárással készített egykorú másolata. A kiegészítések is gépet, egykorúlag sokszorosított formában szerepelnek az iraton.

6/j. sz. melléklet (a 6/6. napirendi ponthoz)

5/A. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a Szovjetunió és Magyarország közötti gazdasági együttműködés kérdéseiben felállítandó állandó bizottság megalapítása tárgyában

1. A gazdasági együttműködés kérdéseire vonatkozó állandó bizottság a Szovjetunió és Magyarország között 1945. augusztus 27-én kötött gazdasági együttműködési egyezménynek⁷⁸ megfelelően állíttatik fel.

2. Az állandó bizottság működési területe a következő:

a) A vegyes szovjet-magyar társaságok rendszeres működésének biztosítása és tevékenységük fejlesztése.

b) A hiányok megszüntetésére és a fenti társaságok működésének megjavítására hozott intézkedések egyeztetése, valamint a munkájukban mutatkozó megszakítások megelőzésére szolgáló intézkedések kidolgozása.

c) A felek képviselői által a bizottság elé terjesztett mindazon kérdések vizsgálata, amelyek a feleknek ezen társaságokban lévő működését és érdekeit illetik, valamint mindazon kérdések, amelyeket a felek képviselői a bizottság által való megvizsgálásra beterjeszhetnek.

3. Azokban a kérdésekben, amelyekben a bizottságban megegyezés jött létre, és amelyeket nem szükséges a tárgyaló felek kormánya, vagy azok szervei elé terjeszteni, a bizottság szovjet vagy magyar része utasításokat ad a megfelelő (szovjet vagy magyar) megbízottaknak a társaságok igazgatási szerveiben a bizottság határozatának végrehajtásáról.

4. Azon kérdésekben, amelyekben megegyezés jött létre a bizottságban, de szükséges hozzá valamilyen intézkedés meghozatala a tárgyaló felek kormánya, vagy ezek szervei részéről a bizottság szovjet vagy magyar része a megfelelő kormány vagy annak szervei számára javaslatot terjeszt elő, amely a

ezeknek a kincstárral, valamint a Magyar Nemzeti Bankkal szemben fennálló tartozásait, továbbá a szállításokra már teljesített fizetéseket; ezeket a tartozásokat és fizetéseket természetesen a tartozás keletkezésének, illetőleg a fizetés teljesítésének napján érvényes árak alapulvétele mellett kell számításba venni.

⁷⁸ A kérdésről lásd a DMB mt. jkv. B) k. 335-342., 351-359., 423-425., 454-456. pp.-t.

6. 1947. június 27.

bizottság döntésén alapul és meghozza a szükséges intézkedéseket a megfelelő kormány döntésének keresztülvételére.

5. Mindazon kérdések, amelyekben a bizottságban nem jön létre egyezmény, a Szovjetunió kormánya és Magyarország kormánya elé terjesztetnek döntés végett.

6. Az állandó bizottság 6 tagból áll. 3–3 mindkét féltől. A bizottság tagjait az üléseken azon helyetteseik helyettesíthetik, akiket a felek kineveznek (erre).

7. A bizottság üléseit a felek egyikének javaslatára hívják össze szükség szerint, de legalább négyszer egy évben, azok Moszkvában vagy Budapesten ülnek össze azon személyek megegyezése szerint, akik a felek által a bizottságban való elnöklésre vannak felhatalmazva.

8. A bizottságban való elnöklést az üléseken, amennyiben azok Moszkvában vannak, a bizottság szovjet részét vezető személy látja el. A Budapesten levő üléseknél pedig azon személy, aki a bizottság magyar részét vezeti.

MOL- XIX-J-1-j SZU. TÜK. 526.5 28. d. 329–330. p.

Gépetl, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítás útján készített egykorú másolat.

6/k. sz. melléklet (a 6/6. napirendi ponthoz)

5/B melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

Jegyzőkönyvtervezet

a Szovjetunió és Magyarország közötti gazdasági együttműködés kérdéseiben felállítandó állandó bizottság megalapítása tárgyában

A felek megállapodnak abban, hogy állandó bizottságot létesítenek a Szovjetunió és Magyarország között az 1945. évi augusztus hó 27. napján kötött gazdasági együttműködési egyezmény alapján létesült szovjet-magyar vegyes társaságok működésének elősegítése és összhangba hozatala céljából.

A bizottság a szovjet-magyar vegyes társaságok elnökeiből és alelnökeiből alakul. Ülésein felváltva az a szovjet, illetőleg magyar tag elnököl, akit a megfelelő fél bizottsági tagjai egymás között kijelölnek. A bizottság a szükséghez képest, de legalább évenként négyszer ülészik. Az ülések összehívását bármelyik fél kezdeményezheti.

A bizottság ülésein bármely bizottsági tag által előterjesztett javaslatokat tárgyal és a két fél egyetértésén alapuló megállapításait az érdekelt szovjet-magyar vegyes társaságok igazgatóságainak tudomására hozza.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. 526.5 28. d. 331. pp.

Gépetl, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

6. 1947. június 27.

6/l. sz. melléklet (a 6/7. napirendi ponthoz)

6/A. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a MESZHART szovjet-magyar részvénytársaság veszteségeinek megtérítése tárgyában

A szovjet-magyar MESZHART részvénytársaság 8 122 138 forint értékben a vállalat pécsi szénére megállapított alacsony árak következtében előállott veszteségei 1946. december 31-éig terjedő időre éppúgy mint azok a károk, melyek ugyanezen oknál fogva az 1947. év első negyedében 2 320 712 forint értékben keletkeztek, vagyis összesen 10 442 850 forint a magyar kormány által a következőképpen térített meg:

1. A MESZHART társaság 3 378 041 forint adó- és illetéktartozása leíratik.

2. A MESZHART társaság 3 248 965 forintot kitevő Magyarország különféle kormánysszerveivel fennálló adóssága leíratik.

3. A MESZHART társaság által a magyar kormánytól a veszteségek törlesztésére 1947. év folyamán kapott 800 000 forint számításba vétetik.

4. A fennmaradó 3 015 843 forintot a magyar kormány ezen összegnek a MESZHART társaság folyószámlájára való átírása útján fedezi.

5. A MESZHART társaságnak a fenti okokból 1947. március 31-éig keletkezett veszteségeit a magyar kormány a társaság által ezen veszteségek nagyságát igazoló okmányok benyújtásától számított 1 hónapos időszak alatt téríti meg.

A felek megegyeztek, hogy a jelen jegyzőkönyvben feltüntetett számok a magyar Anyag- és Árhivatal által a MESZHART társaság igazgatóságával kötött a jelen jegyzőkönyv aláírásától számított 15 nap alatt kiigazítatnak, ami után a következő 15 napban Magyarország kormánya a jelen szerződés 4. pontjának megfelelőleg megtéríti a MESZHART társaságnak a kiigazítás és ellenőrzés után megállapított veszteségösszeget.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. 526.5 28. d. 332-333. pp.

Gépetl, aláírás és keltezés nélküli tisztázat sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

6/m. sz. melléklet (a 6/7. napirendi ponthoz)

6/B. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

Jegyzőkönyvtervezet

a MESZHART szovjet-magyar részvénytársaság veszteségeinek megtérítése tárgyában

A magyar kormány elismeri azt a kötelezettségét, hogy a MESZHART-nak a szénárak alacsony megállapításából eredő veszteségét megtéríti abban a mértékben, amelyben ezt a MÁSZ-szal szemben is megteszi.

6. 1947. június 27.

Az ennek megfelelően megtérítendő kár összegét a felek által a jelen egyezmény hatálybalépése után haladéktalanul alakítandó és egyenlő számú szovjet, illetőleg magyar tagból álló bizottság a MESZHART pécsi bányauzemében a helyszínen állapítja meg.

MOL XIX-J-1-j SZU. TŰK. 526.5 28. d. 334. p.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykori másolat.

6/n. sz. melléklet (a 6/8. napirendi ponthoz)

7. sz. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a MOLAJ szovjet-magyar társaságnak szállítandó nyersolaj tárgyában

A szovjet fél tudomásul veszi Magyarország iparügyi miniszterének rendeletét arról, hogy a magyar fél a MASZOVOL társaságba részvénytársasági tőkeként behozandó apportját 1947. augusztus 1-jéig havi 10 000 tonnás nyersolaj szállításokkal fedezi, amely a MOLAJ szovjet-magyar társaság vállalatában dolgoztatik fel.

A magyar kormány meghozza a szükséges intézkedéseket arra, hogy 1947. augusztus elsejétől a MOLAJ szovjet-magyar társaságnak feldolgozásra havonta kiutaltassék nem kevesebb, mint 22 000 tonna nyersolaj.

MOL XIX-J-1-j SZU. TŰK. 526.5 28. d. 335. p.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykori másolat.

6/o. sz. melléklet (a 6/9. napirendi ponthoz)

8. sz. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a MASZOVLET szovjet-magyar társaság számára Magyarországra behozott anyagok és felszerelés adótól, illetéktől és vámtól való mentesítése tárgyában

A magyar kormány mentesíti az adóktól, illetékektől és vámoctól a MASZOVLET⁷⁹ szovjet-magyar társaság normális működésének biztosítására

⁷⁹ MASZOVLET, Magyar-Szovjet Légiforgalmi Társaság — az 1945 augusztusi magyar-szovjet gazdasági együttműködési megállapodás alapján — a korábbi Magyar Légiforgalmi Rt. helyett, 1946-ban szovjet részvétellel alakult. 1954-ig működött, utóda az ekkor létesült MALÉV lett.

6. 1947. június 27.

Magyarországra behozott fűtő-, kenőanyagokat, felszerelést, repülőgép tartalékalkatrészeket és egyéb anyagokat.

MOL XIX-J-1-j SZU. T.ÜK. 526.5 28. d. 336. p.

Gépetl, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykori másolat.

6/p. sz. melléklet (a 6/10. napirendi ponthoz)

9/A. sz. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a Szovjetunióknak a magyar kormány által államosított vasúti részvénytársaságokban való részesedésének kifizetése tárgyában

1. Azzal kapcsolatban, hogy a magyar kormány 1945. évben államosította a következő vasúti részvénytársaságokat:

„Keszthelyvidéki” szovjet részesedés	66,5%
„Pécs-barcsi” szovjet részesedés	3,0%
„Szentlőrinc-drávaparti” szovjet részesedés	20,8%
„Budapest-Esztergom-Fűzitő” szovjet részesedés	53,0%

(elsőbbségi részvények), amelyeket az 1931–32-es években a magyar kormány bérbevett a koncesszió lejárasának idejéig megfelelő bérösszeg kifizetése ellenében, a magyar kormány hajlandó fizetni a Szovjetunióknak a reá eső bérösszeg erejéig, amely 49 990 395 forintot tesz ki a jelen jegyzőkönyv aláírásától számított 1 év alatt egyenlő havi részletekben. A fenti összeget a felek megegyezésével áruban vagy szabad idegen valutában fizetik meg a Szovjetunióknak.

Ennek az összegnek kifizetése után a fent felsorolt vasutakban lévő szovjet részesedés átmeqy Magyarország kormánya tulajdonába.

2. A szovjet részesedés értékének megállapítására a Szeged-Csanád vasúti részvénytársaságban vegyes szovjet-magyar bizottság állítatik fel, amely 1 hónap alatt megejti a fent említett értékelést és eldönti azokat a kérdéseket, melyek a Szovjetunió részének a magyar kormány által a Szovjetunióknak történő kifizetésével állnak kapcsolatban.

MOL XIX-J-1-j SZU. T.ÜK. IV-526.5 28. d. 337. p.

Gépetl, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykori másolat.

6. 1947. június 27.

6/q. sz. melléklet (a 6/10. napirendi ponthoz)

9/B. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

Jegyzőkönyvtervezet

a Szovjetuniónak a magyar állam által megváltott magánvasutakban való részesedésének megfelelő évjáradék kifizetése tárgyában.

1.⁸⁰ Azzal kapcsolatban, hogy a magyar állam 1945-ben leszámította az alábbi három vasúttársaságnak az engedélyidő lejáratának napjáig megállapított járadékösszegeket, illetőleg elősegítette a Pécs-Barcsi Vasút Rt. összes még vissza nem váltott részvényeinek soronkívüli beváltását, a magyar kormány hajlandó fizetni a Szovjetuniónak a vasúttársaságokban jelképesen fennálló %-os részesedésének megfelelő évi..... [sic!] forint járadékösszeget az 1932. évben a kérdéses vasúti társaságokkal kötött egyezségnek megfelelő engedélyidő lejáratáig. Ez a fizetési kötelezettség a magyar kormány részére abban az időpontban áll fenn, amikor a békeszerződés értelmében a Szovjetunió megszálló alakulatai az ország területét elhagyják, illetőleg akkor, amidőn a Szövetséges Ellenőrző Bizottság részére teljesítendő különböző szolgáltatásokból álló készpénzfizetési kötelezettsége megszűnik. A fenti összeget a felek kölcsönös megegyezéssel áruban vagy szabad idegen valutában fizeti a magyar kormány a Szovjetuniónak.

A jelen megállapodás megkötésével egyidejűleg az alább felsorolt vasutakban lévő szovjet részesedés átmegy a magyar kormány tulajdonába. A szóbanlevő magánvasutak a következők:

Keszthelyvidéki HÉV, szovjet érdekeltség	66,5%
Budapest-Esztergom-Füzitői HÉV, szovjet érdekeltség	41,28%
Szentlőrinc-Drávaparti HÉV, szovjet érdekeltség	20,8%
Pécs-Barcsi Vasúti Rt., szovjet érdekeltség	3,0%

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. 526.5 28. d. 338-339. pp.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

⁸⁰ A 2. pontot az iraton nem jelölték.

6. 1947. június 27.

6/r. sz. melléklet (a 6/11. napirendi ponthoz)

10/A. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a magyar kormány részéről hozandó hatásos intézkedésekről a volt német aktíváknak a Szovjetunió tulajdonába való átadása és az ezen aktívák megrövidítésében bűnös személyek megbüntetése tárgyában

A volt német aktíváknak a Szovjetunió tulajdonába való átadásának meggyorsítására a magyar kormány 1947. június és július hónapokban a következő intézkedéseket fogja hozni:

a) a magyar kormány a Szovjetunió követének átnyújtja valamennyi német aktívának [a] jegyzékét, amelyet bejelentettek és megtaláltak Magyarország valamennyi megyéjéből. (rayon)

b) A volt német aktívák megrövidítésének és eltitkolásának felderítésére Magyarország megyéiben és járásaiban (!) közös szovjet-magyar bizottságokat alakítanak.

A fent említett bizottság által felderített volt német aktívákat 4 napi idő alatt át kell adni a Szovjetunió birtokába. (Ez a 4 nap értetődik természetesen attól az időtől számítva, amikor megállapítják, hogy német jav.)

c) Magyarország kormánya illetékes szerveinek utasítást ad vizsgálat és per bevezetésére. 10 napi határidő van azon személyek ellen, akik a volt német aktívák megrövidítésében bűnösök.

A magyar kormány ugyancsak elrendeli a perindítást ez év júliusában az Elhagyott Javak kormánybiztosa, Zombori úr ellen, valamint a „Tesztiliana” textilüzem tulajdonosa, Kovács úr ellen, valamint a Magyar Farma Rt. volt vezérigazgatója, Dukesz úr ellen,⁸¹ akik bűnösök voltak német javak megrövidítésében és eltitkolásában.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. 526.5 28. d. 340-341. pp.

Gévelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

⁸¹ Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságáról lásd a 4. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját és jegyzetét. Zombori Gyula 1945. szeptember 17-étől volt a Kormánybiztosság vezetője. A „Textiliana” Kendő-, Kötött- és Divatárugyarak Rt. 1923-ban alapított, Budapesten a XIV, Gizella út 27. sz. alatti vállalatról lehetett szó. Kovács Imrére, a vállalat korábbi igazgatóságának tagjára vonatkozhatott az utalás. A Magyar Pharma Gyógyáru Rt., Budapesten, a XIV, Telepes u. 53. alatti vállalatról volt szó. Dukesz úrra vonatkozó további adatot nem találtunk.

6. 1947. június 27.

6/s. sz. melléklet (a 6/11. napirendi ponthoz)

10/B. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

Jegyzőkönyvtervezet

a magyar kormány részéről teendő hatásos intézkedésekről a volt német vagyonnak a Szovjetunió tulajdonába való átadása és e vagyon megrövidítésében bűnös személyek megbüntetése tárgyában

A magyarországi volt német vagyonnak a Szovjetunió tulajdonába való átadásának megkönnyítése és gyorsítása érdekében a magyar kormány 1947. június és július hónapokban a következő intézkedéseket teszi:

a) a magyar kormány a budapesti Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökének átadja a magyarországi bejelentett volt német vagyonok jegyzékét;

b) a magyarországi volt német vagyon eltitkolására vagy megrövidítésére vonatkozó, a Szovjetunió vagy bárki más által tett bejelentéseket a potsdami egyezmény végrehajtására alakított szovjet-magyar vegyesbizottság⁸² haladéktalanul megvizsgálja és a vizsgálat eredményéhez képest a Jóvátételi Hivatal⁸³ útján a kérdéses vagyonnak a Szovjetunió részére való átadása iránt haladéktalanul intézkedik;

c) a magyar kormány illetékes szerveit utasítja a bűnvádi eljárás megindítására azokkal szemben, akik a magyarországi volt német vagyon egészen vagy részben való eltitkolásával gyanúsíthatók.

MOL. XIX-J-1-j SZU. TÜK. 526.5 28. d. 342. p.

Gépett, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

6/t. sz. melléklet (a 6/12. napirendi ponthoz)

11/A. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

a Szovjetuniónak átadott volt német aktívák tulajdonjogának biztosítása tárgyában a magyar hatóságok által

Tekintetbe véve, hogy 1947. február 28-án Magyarország igazságügyminisztere a 17 298/1947. számú körrendeletével, már utasítást adott a fenti

⁸² A potsdami egyezmény végrehajtására alakított szovjet-magyar vegyesbizottságról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 61. sz. jegyzetét.

⁸³ A Jóvátételi Hivatalról lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 2. sz. jegyzetét.

6. 1947. június 27.

kérdésben a magyar bírósági szervezetnek a felek a következőkben állapodtak meg:

Magyarország kormánya megteszi a szükséges lépéseket arra, hogy a Szovjetunió tulajdonjogának megállapítása a volt német aktívákra vonatkozólag Magyarországon az illetékes magyar bírói hatóságok által, a vonatkozó okmányoknak hozzájuk való beérkezése után egy hét alatt⁸⁴ megtörténjék és hogy utasítást ad a cégbíróságoknak a szovjet részéről kinevezett igazgatók és cégvezetők bejegyzésére külföldi cégek azon fiókjainál, amelyeknél az aktívák nagy része átadatott a Szovjetunióknak.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. 526.5 28. d. 343. p.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással egykorúlag készített másolat.

6/u. sz. melléklet (a 6/12. napirendi ponthoz)

11/B. sz. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.

Jegyzőkönyvtervezet

a Szovjetunióknak átadott volt német vagyontulajdonjogának a magyar hatóságok által biztosítása tárgyában

Tekintettel arra, hogy az 1947. évi február hó 28. napján a magyar igazságügyminiszter a bírósági szervezet (a telekkönyvi hatóságokat és a cégbíróságokat) a 17 298/1947. számú körrendeletével már utasította arra, hogy a Szovjetunió tulajdonszerzésére vonatkozó bejegyzéseket a telekkönyvbe és a cégjegyzékbe soronkívül foganatosítsák, a felek a következőkben állapodtak meg:

Magyarország kormánya megtette és a jövőben is megteszi a szükséges lépéseket arra, hogy a Szovjetunió tulajdonjoga a volt német vagyont tekintetében Magyarországon az illetékes bírói hatóságok által az erre vonatkozó megkeresés hozzájuk érkezését követően haladéktalanul biztosíttassék.

A német vállalatoknak a Szovjetunió részére átadott magyarországi fiókjai tekintetében a magyar kormány rendelettel biztosítja a szovjet részről kinevezett igazgatók e minőségének a cégjegyzékbe való bejegyzését.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. IV-526.5 28. d. 344. p.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

⁸⁴ Az előző három szót egykorúlag áthúzták és helyükre a lap bal szélére gépírással a „haladéktalanul” szót írták.

6. 1947. június 27.

6/v. sz. melléklet (a 6/13. napirendi ponthoz)

12. sz. melléklet a 84 000/1947. PM IV. b. számhoz.
(Első, gyors fordítás)

Jegyzőkönyvtervezet

Magyarországon a szovjet-magyar vegyes bauxit alumínium részvénytársaságoknak bauxit-lelőhely felkutatása zártkutatómányi jog megadása tárgyában

A szovjet fél tudomásul veszi, hogy a szovjet-magyar bauxit alumínium részvénytársaságok megalakításáról szóló egyezmény⁸⁵ 9. §-ának végrehajtásaképpen a magyar köztársaság kormánya 1947. március 2-án kiadta a 2700/1947. ME számú rendeletet, melynek értelmében a magyar bányatörvény 22. §-ának megváltoztatásával, Magyarország iparügyi minisztere felhatalmaztatik Magyarország területén bauxit-lelőhely felkutatására szóló engedély kiadására.⁸⁶

A szovjet fél ugyancsak tudomásul veszi, hogy Magyarország iparügyi minisztere a számára adott, fent említett felhatalmazás értelmében kiadott egy olyan rendeletet, amely szerint a szovjet-magyar bauxit alumínium részvénytársaságok kizárólagossági jogot élveznek a bauxit felkutatására különben egyenlő feltételek mellett. Ennek következtében az iparügyi miniszter valamennyi más szervezet vagy cégtől bauxit-kutatásra befutó kérelmek közül a szovjet-magyar bauxit alumínium társaságokkal, melyek 15 napon belül kötelesek jelenteni az iparügyi miniszternek, hogy kívánják-e a szóban forgó területet a kérelmezővel egyenlő feltételek mellett bauxit-kutatásra.

Abban az esetben, ha valamely szovjet-magyar társaság bejelenti, hogy meg kívánja kapni a bauxit kutatási jogot a bejelentett területre és kötelezi magát, hogy teljesíti mindazokat a feltételeket, amelyeket az eredeti kérelmező felajánlott, akkor Magyarország iparügyi minisztere elutasítja az eredeti kérelmet és ennek a szovjet-magyar társaságnak a kérését teljesíti.

MOL XIX-J-1-j SZU. TÜK. 526.5 28. d. 345-346. pp.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

⁸⁵ Lásd a jelen jegyzőkönyv 29. sz. jegyzetét.

⁸⁶ A 2700/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. március 2.) a bauxitkutatásról szól. Az abszolutizmus idején, 1849-1861 között, az országbírói értekezlet javaslata alapján elfogadott ideiglenes törvénykezési szabályok között „VII. Bányaugy” címmel szerepel az 1854. évi általános osztrák bányatörvény Magyarország területén — bizonyos módosításokkal — való bevezetését tartalmazó jogszabály, amely még ebben az időben is érvényben volt. Ennek 22. §-a a következőket mondta ki: „Öröklött bányajogosítványok és bányászati birtokok valamint eddig, úgy ezentúl is, ősi vagyon természetével nem bírván: fölöttük az illető tulajdonosok mind életükben, mind halál esetére korlátlanul rendelkezhetnek; végrendelet hiányában pedig a polgári törvények e hivatékemre is alkalmazandók.”

7. 1947. július 3.

[7.] 187.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi július hó 3. napján délelőtt 11 órakor Szakasits Árpád elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, a külügyi tárca képviselőjében Sebestyén Pál r. k. követ és megh. miniszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviselőjében Kemény György államtitkár, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter képviselőjében Hajdu Gyula államtitkár, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőjében Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter képviselőjében dr. Dulin Jenő államtitkár, a honvédelmi tárca képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Erőss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Vas Zoltán államtitkár, a Gazdasági Főtanács főtítkára, Hajdú István áttelepítési kormánybiztos, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[1.]

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök* bejelenti, hogy nem tud részt venni a minisztertanács ülésén, mert Szviridov altábornagynak most fogják átnyújtani ünnepélyes keretek között a Szabadság szobor kicsinyített másolatát.¹ Miniszterelnök eltávozik s helyét Szakasits Árpád államminiszter foglalja el.

Szakasits Árpád államminiszter megnyitja a minisztertanács ülését. Felkéri Pongrácz Aladár államtitkárt a miniszterelnökségi bejelentések megtételére.

[2.] 1.

Dr. Pongrácz Aladár államtitkár előterjeszti javaslatát Hevesi György kártalanítása tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem helyesli a kártalanítást, mert dűsgazdag emberről van szó.

¹ A Gellért hegyi Szabadság szoborról volt szó.

7. 1947. július 3.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ez az egész rendkívüli segély alapja attól függ, hogy a fa tényleges elszállításában akadályozva volt-e vagy sem. Javasolja Gazdasági Főtanács elé vinni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Nem javasol kártérítést nyújtani, mert ez veszedelmes precedenst képezne, mindenesetre megvizsgálja a Gazdasági Főtanács ülésén.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.²

[3.] 2.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát az elmaradt belügyminisztériumi póthitelek engedélyezése iránt.³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[4.] 3.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát a nyugellátásoknak az államháztartás érdekében szükséges korlátozásáról szóló 6800/1946. ME sz. rendelet kiegészítése tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* kéri ezt az ügyet egy héttel elhalasztani, mert nem volt alkalma megnézni. Több olyan része van, amit meg kell alaposabban nézni. A feltételek olyanok, hogy ha nagyon szorosan vesszük, akkor minden egyes esetenél revíziót lehet alkalmazni. Túlságosan szélesre nyitja a kereteket, tengeri kígyó lesz belőle.

Dr. Bojta Béla [*miniszterelnökségi államtitkár*]: Vigyázni fogunk, hogy ne legyen az.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Jogi abszurdum, hogy a bizottságnak a határozata érvénytelen marad, ha a népbíróság ellenkező határozatot hoz. Ha

² A Miniszterelnökség 6119/1947. sz. előterjesztése szerint Hevesi György és testvérei a tulajdonukban volt tápiószecsői erdőingatlan államosítása alkalmával számukra biztosított faki-termelési joggal — a közigazgatási hatóságok illetéktelen intézkedése folytán — a megadott határideig nem élhettek. Ezért a Miniszterelnökség részükre egyszeri rendkívüli segély kiutalására tett javaslatot. A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapra ehhez a tárgyhoz megjegyzésként hozzáfűzték, hogy az előterjesztés elfogadható, mivel egy korábbi minisztertanácsi határozaton alapszik. Az 1946. október 16-i minisztertanácsi ülés (144. sz. jegyzőkönyv 27.) napirendjén szerepelt az ügy, de határozatot nem hoztak. A határozathozatalt hátráltatta az a körülmény, hogy a Pénzügyminisztérium 132 200 Ft-ra, míg a Földművelésügyi Minisztérium 23 200 Ft-ra becsülte a kár összegét. Kemény György pénzügyi államtitkár azt javasolta, hogy Hevesi György Nobel-díjára tekintettel legfeljebb 50 000 Ft kártalanítási díjat állapítsanak meg részére. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIII-5027) Dr. Hevesi György (1885–1966) 1918–1919-ben a budapesti Tudományegyetemen a fizikai-kémiai tanszék tanára. 1919 után Dániában, rövid ideig Németországban, majd Svédországban dolgozott. 1943-ban Nobel-díjat kapott.

³ A Miniszterelnökség 7832/1947. sz. előterjesztésében a Belügyminisztérium új székházának átalakítására 1,5 millió, tűzoltószerek beszerzésére 500 000 Ft, az államrendőrség felszerelésére (ruházat, gépkocsik, berendezések) 9,25 millió, a Közigazgatási Bíróság céljára 22 532 Ft hiteltüллítés engedélyezését kérte.

7. 1947. július 3.

a népbíróság bebizonyítja, hogy rendes ember s a bizottság pedig elbocsátja, mint politikai megbízhatatlant, ez elfogadhatatlan. Különben egy héten belül beterjeszti írásbeli észrevételeit.

Dr. Pongrácz Aladár: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴

[5.] 4.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát a nyugdíjas közszolgálati alkalmazottak elbírálására megállapított határidő meghosszabbítása tárgyában.⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[6.] 5.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Károlyi Mihálynak a Köztársasági Érdemrend babérággal ékesített nagykeresztjével leendő kitüntetése tárgyában a köztársaság elnökéhez előterjesztés tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[7.] 6.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* előterjeszti a Gazdasági Főtanács határozatát a július havi hitelkeretek megállapítása tárgyában. A Pénzügyminisztérium előirányzata 64 millió forint hiányt állapított meg. A Gazdasági Főtanács mérlegelve a pénzügyi helyzetet – elhatározta, hogy a június havi hitelkeret az 1500 millió forintot nem haladhatja meg, melyet bankjegy-emisszióval óhajt megoldani. Ebben a keretben szabja meg a költségvetés, valamint a magánhitelek határát. Lényegében kizárólag bevételekből lesz kénytelen élni és nem eszközölhető külön, a már megszavazott póthiteleket illetően folyósítás, mint [ahogy] a már szükségesnek mutatkozó póthiteleket, egészen jelentékeny mértékben kénytelen lesz leszorítani. Tehát a bankjegyemisszió nem lehet több 1500 millió forintnál, kivéve a gabonavásárlásokat, amely 12 millió forintot már meghalad ebben a keretben. Kéri a minisztertanácsot, hogy hatalmazza fel a pénzügyminisztert, hogy az elmondottakat figyelembe véve, a Gaz-

⁴ Lásd a 7/a. sz. mellékletet, továbbá a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját. A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „Ezt még a miniszterelnök jogelődjé idején a miniszterelnökhelyettesek és a pénzügyminiszter bevonásával határozták el. A javaslatot el kellene fogadni, komoly nyugtalanságot és jogfosztásokat lehetne levezetni.”

⁵ A szám és aláírás nélküli előterjesztés a 4400/1947. ME sz. rendelet alapján (MKRT 1947. április 17.) a nyugdíjasok elbírálására alakított bizottságok működésének határidejét — elsősorban a Honvédelmi Minisztérium igényére tekintettel — 1947. június 30-a helyett 1947. október 31-ében javasolta megállapítani. A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál megjegyezték, hogy a Honvédelmi Minisztériumban még meg sem kezdte a bizottság a munkát és más tárcáknál is vannak függő ügyek. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 8380/1947. ME sz. rendeletet, MKRT 1947. július 10.

7. 1947. július 3.

dasági Főtanács elé terjesztett pénzügyi keretnek megfelelően a július havi pénzgazdálkodást már eszközölhesse s a kereteknek részletezését a következő minisztertanácsba hozhassa be.⁶

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Fogadják el ezt a javaslatot, mert kényszerítve vagyunk rá, de az illető tárcával tárgyalják le a megszorításokat. Az egész hároméves terv veszélyeztetve van ezzel az intézkedéssel. Különösen a mezőgazdaság vonalán, mert ott csak úgy lehet a tervet megvalósítani, ha előzetes hitellehetőségeket kapnak. De így el van zárva ennek lehetősége. Ezt a kérdést kéri felülvizsgálni, mert hiába hirdetjük a hároméves tervet, ha most már az első héten kiderül az, hogy képtelenek vagyunk megindítani a munkát.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Igyekezni fog ezeket a redukciókat végrehajtani s megbeszéli azokat előzetesen az egyes tárcákkal.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ez egy igen fontos és komoly kérdés. Már most pl. meg tudja állapítani, hogy a hároméves tervben a traktorkérdés nem lesz megvalósítható, mert ki van zárva, hogy ezen idő alatt az előirányzott traktor-mennyiség legyártható legyen. Azok a traktorok, amelyek legyártásra javasoltattak 20 évvel ezelőtti modellek. Feltétlenül bizonyos fejlődés van, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette. Felhatalmazta a pénzügyminisztert a júliusi hitelek folyósításának megkezdésére, az egyes tárcák hitelkereteit részleteiben a legközelebbi minisztertanácsra terjessze elő.⁷

[8.] 7.

[Bán] *Iparügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁶ A Gazdasági Főtanács határozatában, a fentieknek megfelelően, felkérte a pénzügyminisztert és a GF főtitkárát, hogy a július havi hitelkeretek és pénzgazdálkodás tételeit az érdekelt tárcák meghallgatásával dolgozzák át. Hangsúlyozta azonban, hogy gabonafelvásárlásra az 1500 millió forintos felsőhatáron túl is minden szükséges hitel rendelkezésre bocsátandó. Ugyanakkor kimondta, hogy a zöldhitelek folyósítását azonnal be kell szüntetni. Felszólította a Magyar Nemzeti Bankot hasson oda, hogy a magán giro hitelek lehívása csak a feltétlenül indokolt mértékben és a legszűkebb korlátok között történjék. Felkérte egyben a Főtanács „a pénzügyminisztert és GF főtitkárát, hogy a Tervhivatallal együtt dolgozzanak ki pénzügyi tervet a hároméves gazdálkodás elindítására.” Mindezzel kapcsolatban — az általános gyakorlattól teljesen eltérő módon — még a következőket rögzítette a határozat: „Az iparügyi miniszter képviselőjének óhajára a Gazdasági Főtanács elrendeli jegyzőkönyvbe vételét annak, hogy az ipari magánhitelek korlátozását az iparügyi tárca aggályosnak tartja.” Az iparügyi tárcát egyébként Hajdu Gyula államtitkár képviselte az ülésen. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 2. 1. és 2. napirendi pont)

⁷ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját.

⁸ Az iparügyi miniszter 4824/3.-1947. sz. előterjesztése a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak hét alkalmazottjának a szolgálati idő kitöltése utáni visszatartására vonatkozott.

[9.] 8.

Dr. Bojta Béla a tájékoztatásügyi miniszter távollétében [helyette] előterjeszti javaslatát Nádass József szabadpályán töltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[10.] 9.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Közművelődési Filmintézet létesítése tárgyában. A kérdést egy tárcaközi értekezlet tárgyalta ki, teljes megállapodásra jutott.⁹ Ellenvélemény azóta nem futott be. Azon tárcák észrevételét, akik tagságot akarnak, a rendeletbe bedolgozza.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A kultuszminiszter javaslata ellen elvileg nincs észrevétele, de sajnálattal állapítja meg, hogy őt nem vonták be a tárgyalásokba s nem tudja így a pénzügyi kihatásait megállapítani.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A tervezet 2. oldalán van szó a pénzügyi kihatásról is.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* kéri, hogy képviselője feltétlenül legyen jelen, mert oktatófilmekről lévén szó, a vasút, posta és egyéb vonalán erősen érdekelve van.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Ez a javaslat minisztériumába csak tegnap este 6 órakor érkezett meg s ennek igen sok pontja érinti tárcáját. Hozzájárul elvileg, azonban kéri még utólagosan tárcájával letárgyalni s amennyiben komoly észrevételek nem merülnének fel, elfogadható véglegesen a rendelet.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára* javasolja, hogy a filmszakbizottság létszáma 40 helyett maximum 25 legyen.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* saját tárcájától is kéri a végleges szöveg bejelentését, illetve letárgyalását. [sic!]

Minisztertanács az előterjesztést elvileg elfogadta azzal, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter a pénzügyminiszterrel, belügyminiszterrel és a népjóléti miniszterrel előzetesen még tárgyalja ki.

[11.] 10.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Mézáros Lajos gimnáziumi hittanárrá leendő kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁹ Lásd a 7/b. sz. mellékletet. Az 1947. június 13-án tartott tárcaközi értekezleten Ortutay Gyulán kívül részt vett a földművelésügyi, a kereskedelemügyi, az iparügyi, a belügyi, a népjóléti, a honvédelmi, a tájékoztatásügyi tárca, valamint Budapest Főváros képviselője. Az előterjesztés mellett megtalálható a Közművelődési Filmintézet létesítéséről szóló rendelet tervezete. Lásd a 9060/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 26.

7. 1947. július 3.

[12.] 11.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Löwinger Sámuel[nek az] Orsz. Rabbiképző Intézet igazgatójává történő kinevezése tárgyában.¹⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[13.] 12.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Szabó Endre ny. áll. gimn. tanár reaktiválása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[14.] 13.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Bacsó Jenő egy. ny. r. tanár tényleges szolgálatban való visszatartása tárgyában.¹¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[15.] 14.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 88 140/1947. sz. alatt Korbacsics Pál és társai kinevezése tárgyában.¹²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[16.] 15.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Incze Gyula egy. ny. r. tanárrá leendő kinevezése tárgyában.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*] kéri egy héttel való elhalasztását.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.¹³

¹⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 91 331/1947/II. sz. előterjesztése dr. Löwinger Sámuelnek rendes egyetemi tanári és egyben az Országos Rabbiképző Intézet igazgatójává való kinevezésére vonatkozott. Dr. Löwinger Sámuel (1904–1980) 1931-től a Rabbiképző Intézet rendkívüli tanára, 1942-től az intézet megbízott igazgatója, majd igazgatója, 1950-ben Izraelbe távozott, s ott a Zsidó Dokumentumok Filmarchivumának vezetője lett.

¹¹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 79 573/1947. VI. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az oktatás reformja következtében a tanszemélyzet túl van terhelve és nehezen nélkülözne az országsszerte elismert professzorát. Dr. Bacsó Jenő (1877–1955) jogász. 1905-től a máramarosszigeti, 1913-tól a debreceni jogakadémia tanára, 1914-től a debreceni egyetemen a polgári törvénykezési jog tanára.

¹² Az előterjesztés négy testnevelési felügyelő, köztük Farkas Gizella asztalitenisz világbajnok kinevezésére, valamint egy további személy képzési kellek alóli mentesítésére vonatkozott.

¹³ Dr. Incze Gyula (1903–1955) Szegeden volt az igazságügyi orvostan egyetemi tanára. Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját.

[17.] 16.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Kölönte Géza kinevezése tárgyában.¹⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[18.] 17.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Tóth Sándor egy. r. k. tanári címmel leendő kitüntetése tárgyában.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[19.] 18.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Kassay Dezső egy. r. k. tanári címmel leendő kitüntetése tárgyában.¹⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[20.] 19.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Kárász Artúr egy. ny. r. tanárrá leendő kinevezése tárgyában.¹⁷

Minisztertanács dr. Kárász Artúr egy. ny. r. tanárrá leendő kinevezéséhez hozzájárult.

¹⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 81 814/1947/VI. sz. előterjesztése Kölönte Gézának, a debreceni Tudományegyetem questorának az V. fizetési osztályba való kinevezésére vonatkozott.

¹⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 75 594/1947. VI/a. sz. előterjesztése szerint dr. Tóth Sándor (1898-?) 1922-től a pécsi Tudományegyetem szülészeti és nőgyógyászati tanszékén dolgozott, 1931-ben képesítették magántanárrá. 1932-től a Tolna vármegyei közkórház főorvosa.

¹⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 34 358/1947. VI. a. sz. előterjesztése szerint dr. Kassay Dezső (1899–1981) 1925-től dolgozott a pécsi Tudományegyetem sebészeti klinikáján. 1929-től a hódmezővásárhelyi, 1941-től a nagyváradai állami kórháznál lett főorvos. 1942-től a budapesti Fehér Kereszt Gyermekórház orr-fül-gégeosztályának főorvosa. 1947-től a budapesti egyetem, 1957-től Philadelphiában a Temple egyetem professzora.

¹⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 86 553/1947. VI. sz. előterjesztése dr. Kárász Artúrnak a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán szervezett Jegybankpolitika elnevezésű tanszékre való kinevezésére vonatkozott. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e napirendi ponthoz kapcsoltna a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Valószínűleg az előterjesztés kifogás tárgyát fogja képezni. Támogatandó lenne.” Dr. Kárász Artúr (1907–1992) jogi végzettséget szerzett. 1931-től volt a Magyar Nemzeti Bank tisztviselője. 1945-ben a Nemzeti Parasztpárt tagja lett. 1945 augusztusától november 15-éig a bank elnöke. 1947–1948-ban egyetemi tanár. 1948-tól külföldön élt. Az Egyesült Államokban főiskolai, majd egyetemi tanár. 1956-tól 1974-ig a Világbank vezető tisztviselője, 1968-tól európai irodájának az igazgatója.

7. 1947. július 3.

[21.] 20.

Igazságügyminiszter [képviselőtében Dulin Jenő államtitkár] előterjeszti javaslatát Máthé Dezső ny. járásbíró özvegye részére kegydíj engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[22.] 21.

Igazságügyminiszter [képviselőtében Dulin Jenő államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Liska Károlynak az V. fizetési osztályú főállamügyész-helyettesessé való kinevezése tárgyában.¹⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[23.] 22.

Igazságügyminiszter [képviselőtében Dulin Jenő államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Kleitsch Imrénék az V. fizetési osztályú főállamügyész-helyettesessé való kinevezése tárgyában.¹⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[24.] 23.

Igazságügyminiszter [képviselőtében Dulin Jenő államtitkár] előterjeszti javaslatát Vadócz Ferenc köz. j.b. I. osztályú irodatiszt özvegye részére kegydíj engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[25.] 24.

Igazságügyminiszter [képviselőtében Dulin Jenő államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 5. sorszám alatt szereplő előterjesztését napirendről leveszi.²⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

¹⁸ Az Igazságügyminisztérium 9936/1947. sz. előterjesztése szerint dr. Liska Károly (1888-?) 1911-ben kezdte meg bírósági szolgálatát a szegedi törvényszéknél. 1917-ben államügyészi kinevezést kapott. 1938-tól Debrecenben államügyészségi alelnök, 1941-től nagyváradai főállamügyész-helyettes lett. 1946 novemberében az Igazságügyminisztériumba rendelték be s egyben a budapesti főállamügyészséghez helyezték át.

¹⁹ Dr. Kleitsch Imrére vonatkozó további adatot nem találtunk.

²⁰ Az igazságügyminiszter 1947. június 6-án kelt, szám nélküli előterjesztésével az igazoló eljárások körében észlelt zavarok rendezését és az igazolóbizottságok eltérő gyakorlatának egységesítését kívánta előmozdítani. Különösen sürgössé tette ezt az, hogy egy 1947. március 27-i minisztertanácsi határozat értelmében felfüggesztették az igazolási eljárásokat, kimondva, hogy egységes jogszabályt kell alkotni a kérdésről. Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapra e ponthoz a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Kétszer le lett véve a napirendről, sürgős javaslat, legutóbb azért vették le, mert a csehszlovák igazolási kérdést is be kívánták dolgozni a belügyminiszter javaslatára.” A Csehszlovákiából áttelepülők igazolásáról volt szó. Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 66. és az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontját. Lásd végül a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontját.

[26.] 25.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] napirenden kívül előterjeszti 176 257/1947. számú javaslatát a bankok államosításával kapcsolatban a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzintézeti Központ I. kúriájába tartozó részvénytársasági alakban működő pénzintézetek magyar tulajdonban lévő részvényeinek állami tulajdonba vétele tárgyában. Az érintett bankok jogi önállósága megmarad. A koordinálást egy háromtagú intézőbizottság fogja végezni. Miután a részletet a tegnapi GF már letárgyalta, így csak akkor ismertetni részleteiben, ha a társmiszterek valamelyike tájékozatlan a kérdésben.²¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[27.] 26.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát új állások rendszeresítése tárgyában az Állami Nyomda, [az] Állami Pénzverő, [a] Nemesfémhitelesítő Hivatal, [az] Érc- és Fémvizsgáló Intézet és a Wekerle Állami Munkástelepnél, tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[28.] 27.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Magyar Külforgalmi Rt. anilinfesték és fésűsgyapjúszalag behozatalára szolgáló hiteleivel kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[29.] 28.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát textilfelsőrészszel készült, nem bőrtalpú lábbelik átmeneti vámmentessége tárgyában.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Reméli, hogy nem fogják behozni ezeket a cipőket, mert ezért igen nagy szemrehányásban lesz majd részük.

²¹ A jegyzőkönyv mellett megtalálható a Pénzügyminisztérium előterjesztésén kívül a törvényjavaslat szövege és a Gazdasági Főtanácshoz intézett pénzügyminisztériumi előterjesztés. Az utóbbi dokumentumot — mint ami a minisztertanácsi előterjesztés érdemi kiegészítését képezi — 7/c. sz. mellékletként közöljük. A minisztertanácsi előterjesztés megemlítette, hogy a Gazdasági Főtanács a törvényjavaslatot, az érintett pénzintézetekhez ideiglenes vezetők vagy vezetőségek kirendeléséről szóló 7. § (1) bekezdésének részbeni kiegészítésével, változatlan formában elfogadta. A Gazdasági Főtanács jegyzőkönyve azonban csak az elfogadás tényét rögzítette. A Pénzügyminisztérium felhatalmazást kért arra, hogy a törvényjavaslatot a Nemzetgyűlés elé terjeszthesse. A Magyar Nemzeti Bank és a Pénzintézeti Központ I. Kúriájába tartozó, részvénytársasági alapon működő pénzintézetek magyar tulajdonban lévő részvényeinek állami tulajdonba vételéről szóló törvényjavaslatot a miniszterelnök azonban csak 1947. november 4-én nyújtotta be az Országgyűléshez. Lásd az 1947. évi XXX. tc.-t.

7. 1947. július 3.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A helyzet az, hogy rosszminőségű bort adunk ezekért a munkások szükségleteit kielégíteni szolgáló fatalpú cipőkért.

Rákosi Mátyás államminiszter nem helyesli a munkásságnak ilyen rossz fatalpú cipővel való ellátását. Nézze meg a Gazdasági Főtanács.

Minisztertanács az előterjesztést előzetes kivizsgálás és véleményezés végett a Gazdasági Főtanács elé utalta.²²

[30.] 29.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Rapkay Kálmán és társai részére cím adományozása tárgyában.

Igazságügyminiszter [képviselőtében Dulin Jenő államtitkár]: Az az észrevétele, hogy a fennálló jogszabályaink értelmében nyugdíjasoknak nem lehet címet adományozni, csak tényleges közszolgálatban eszközölhető címadományozás.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[31.] 30.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Tekes Sándor nyugellátásának helyesbítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[32.] 31.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a közforgalmú repülőtereknek földadó alóli mentessége tárgyában.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ezeket az adómentesítéseket nem lehet csak 100 holdra korlátozni, mert van repülőtér, amely 500 holdat is kitesz.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Kénytelen egy bizonyos határhoz ragaszkodni.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Talán úgy megoldható, hogy egyelőre 3 évre fogadják el.

²² A Pénzügyminisztérium 156 500/1947. XII. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy Csehszlovákiából 400 000 pár cipőt kívántak behozni a bányá- és nehézipari munkástömegek elsörendű szükségletének kielégítése céljából. Az előterjesztés mellett található a vámmentességre vonatkozó rendelet tervezete. A Gazdasági Főtanács hozzájárult a textilfelsőrészrel készült, nem bőrtalpu cipők átmeneti vámmentessége tárgyában készült kormányrendelet kiadásához. (MOL XIX-A-10 18. d. 1947. július 9. 17. napirendi pont) Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

7. 1947. július 3.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Állapítsuk meg a határt 500 holdban és egyben ki kell mondani, hogy szükség esetén a pénzügyminiszter kivételeket eszközölhet.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ennek semmi jelentősége nincs, mert nem nagy összeget tesz ki. Meg kell adni a földadómentességet 500 holdig.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Rengeteg repülőtér van azonban, amely bérbé van adva kaszálóként, vagy a SZE/B ellenőrzése alatt van.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Még meg fogja jobban vizsgálni ezt a kérdést, most leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.²³

[33.] 32.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát özv. Német Józsefné rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[34.] 33.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Békési János átminősítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²³ A Pénzügyminisztérium 96 711/1947. VIII. sz. előterjesztése a földadóra vonatkozó hivatalos összeállítás megfelelő §-aira hivatkozással kérte, hogy a közforgalmú vasutakhoz, pályaudvarokhoz hasonlóan a közforgalmú repülőtereket is mentesítsék a földadó alól. Rámutatott ezzel kapcsolatban arra, hogy csak azt a földterületet kell mentesíteni, amely a repülőgépek fel- és leszállásához szükséges és így mezőgazdaságilag nem használható, továbbá utalt arra, hogy „a legnagyobb típusú repülőgépeknek a legkedvezőtlenebb körülmények mellett is legfeljebb 800 méter hosszú területre van szükségük a fel és leszálláshoz. Mivel — folytatódik az előterjesztés indoklása — a fel és leszállás iránya a szélétől függ, ezért az említett 800 méteres futópálya minden irányban szükséges a gépeknek, tehát a futópálya nagysága 800x800 méteres négyzetes területnek megfelelő 100 kataszteri hold.” A budapest-budaörsi, a debreceni, a pécsi, a szombathelyi, a győri és a szegedi repülőtér céljára összesen 600–700 kataszteri hold mentesítését javasolta, ami 8960 Ft földadó kiesését jelentette. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint a Közlekedésügyi Minisztérium 9828/1947. I. sz. hozzászólása, továbbá a rendelettervezetnek egy ehhez mellékelt változata. Azt kérte, hogy a rendeletben ne határozzák meg a mentesítendő terület nagyságát, mivel a modern nagy gépek gurulópályáját nem lehet 100 holdban maximálni, másrészt felhívta a figyelmet arra, hogy a repülés veszélyes üzem, így a repülőtér más célra nem használható. A Gazdasági Főtanács csak később tért vissza a kérdésre, de akkor is — további tárgyalás végett — levette a napirendről, mivel a Közlekedésügyi Minisztérium részéről az az igény merült fel, hogy visszamenőlegesen 1945. június 1-jei hatállyal mentesüljenek a közforgalmi repülőterek a földadó fizetése alól. Ehhez viszont a Pénzügyminisztérium nem volt hajlandó hozzájárulni, legfeljebb 1947. január 1-je utáni idő tekintetében adott helyt a kérésnek. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 8. napirendi pont)

7. 1947. július 3.

[35.] 34.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Göndör Arnold igazgató-főorvos szabadpályán eltöltött szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[36.] 35.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Pintér Géza hites könyvvizsgáló pénzügyi könyvszakértő szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[37.] 36.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Majthényi László pénzügyi főtanácsos szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[38.] 37.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Farkas Elek rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[39.] 38.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Központi Híradó Rt. engedélye tárgyában a közhasználati műsorszóró rádióállomásoknak műsorral való ellátására.²⁴

²⁴ A háborús propaganda tevékenységük miatt elmarasztalt korábbi hírközlő szervek (a Magyar Távirati Iroda Rt., a Magyar Tudósító Rt., a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt., a Magyar Filmiroda Rt. és a Magyar Hirdető Rt.) vagyonát a 6770/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. augusztus 22.) az állam elkobozta. A régi társaságok főrészvényeseitől — akik között vitéz leveldi Kozma Miklós, Láng József, dr. Wünscher Frigyes, dr. Frigyesy József, Havel Béla, dr. vitéz Lőrinczy Sándor, dr. Ludinszky Lajos foglalt helyet — jórészt népbírói ítélet alapján elvették a részvényeiket. az elkobzott vagyont (berendezéseket) az állam, külön szerződéssel, az ekkor — a korábbi öt részvénytársaságból holdingként — alakult Magyar Központi Híradó Rt.-nek engedte át használatra. A megszerzett részvények — egyenlő arányban elosztva — a koalíciós pártok és a Szakszervezeti Tanács tulajdonába kerültek. Mindez hosszan elnyúló jogi vitákat eredményezett. (MOL XIX-A-1-j 1945-IV-1575) A jogi helyzet tisztázását szolgálta a Közlekedésügyi Minisztérium kezdeményezése. Az előterjesztés nincs a jegyzőkönyv mellett. A Közlekedésügyi Minisztérium 217 654/1947. IV főo. 7. ü. o. sz. előterjesztése többek között rögzítette, hogy a magyar műsorszóró-rádióállomásnak műsorral való ellátására még 1926-ban a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. kapott engedélyt, amely 1948. január 1-jéig terjedően biztosította számára a jogot. A bekövet-

7. 1947. július 3.

[*Bárános*] *Földművelésügyi miniszter*: Nem lehetne-e valami más megoldást találni, mert ez a múltban is éppen így volt. Kedvezőbb feltételek mellett kellene egy szerződést az állam javára biztosítani. Korábban ezt a szerződést súlyosan kifogásolták.

Rákosi Mátyás államminiszter: Különbég van azonban abban, hogy a Horthy és strómannjai részére folytak be ezek az összegek, vagy pedig a demokratikus pártok részére.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[40.] 39.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a postamestereknek és postamesteri alkalmazottaknak a posta állami személyzetébe való átvétele tárgyában, azzal a kiegészítéssel, hogy a rendelet ne úgy lépjen életbe, hogy a kihirdetés napjától, hanem január 1-jével, mert elvben már akkor kimondatott az államosítás s előlegeket is folyósítottak. Így csak besorolást jelentene, az egész időre 900 000 forintot tesz ki a visszamenőleges különbözet.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: Illetékes osztálya megjegyzi, hogy bizonyos részletek még nincsenek kitérve, tehát azzal kéri elfogadni, hogy a pénzügyminiszterrel egyetértésben.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Ez már korábban ki lett tárgyalva, de elfogadja.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy az államosítás január 1-jétől visszamenőlegesen számítandó, a pénzügyminiszterrel a pénzügyi rész kitérvealandó.²⁵

kezett események folytán megszűnt társaság tevékenységi körét az állam — azaz a nevében eljáró Posta — azonban csak ideiglenes megállapodás alapján bízta a Magyar Központi Híradó Rt.-re. Időszerűnek találta a minisztérium a Magyar Központi Híradó Rt. működésének végleges rendezését. Ezt — az előterjesztés mellékleteként bemutatott — engedélyokirat tervezetének a jóváhagyásával kívánta elérni. (MOL XIX-I-1-s 1947-12.t.-3643. 32.d.)

²⁵ A Közlekedésügyi Minisztérium 201 200/1947.IV.fő.o.3.ü.o. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a postamesterek valamely postahivatal önálló kezelésére kinevezett közszolgálati alkalmazottak voltak, akiknek a jogviszonya azonban — az állami postaalkalmazottak közszolgálati jogviszonyától eltérően — magánjogi vonatkozású elemeket is tartalmazott, amennyiben a kezelésükre bízott postahivatal forgalma alapján évenként megállapított fenntartási költségben részesültek, amely összegből fedezték a postahivataluk személyi és dologi költségeit. Anyagi vonatkozásban tehát mint vállalkozók szerepeltek. A postamesteri tisztí és altisztí munkaerők a postamester magánalkalmazottai voltak. A közszolgálati illetmények és nyugellátások rendezése tárgyában megjelent 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) alapján kiadott kereskedelem- és közlekedésügyi minisztériumi rendeletek változtattak ezen a helyzeten, amennyiben 1945. április 1-jétől valamennyi postamesteri alkalmazott a Postától kapta a járandóságát. A postamesterek és a postamesteri alkalmazottaknak a Posta személyi létszámába való átvételét már ezért is indokoltnak találta, de ettől eltekintve elsőrendű államérdeknek jelezte, hogy a Posta a szolgálatot a postamesteri hivataloknál is állami alkalmazottakkal és né állandóan változó, a

7. 1947. július 3.

[41.] 40.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* bejelenti hogy a tárgysorozaton 3. és 4. sorszám alatt szereplő előterjesztések csupán tévedésből kerültek tárgysorozatra, mert azt már a múltkori minisztertanács elfogadta, ezért leveszi a napirendről.²⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[42.] 41.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 9459/1947. szám alatt Karkész Lajos, [Görög Ferenc] és Progli István átminősítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

postához gyenge érdekszállal fűződő félig magánalkalmazottakkal lassa el. A javaslat a Posta állami személyzetének létszámába 4714 postamesteri tiszt és 2115 postamesteri altiszt átvételét tervezte. Egyben a Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyező – és Nyugdíj Egyesületének az állami, illetve a Magyar Posta tulajdonába való átvételét javasolta. A nyugdíjegyesület vagyona – az előterjesztés szerint – a háború előtt 6 200 000 pengő értékű bérház volt. Az államosítással az állam tulajdonába került az egyesület 3 320 362 forintot kitevő díjtartalékalapja is. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezetének két változata. Elsősorban a nyugellátás részletezése tekintetében tér el egymástól a két szöveg. A rövidebb szöveg elfogadására került sor. Lásd a postamesterek és postamesteri alkalmazottaknak a Posta állami személyzetének létszámába való átvétele tárgyában kiadott 8500/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 13.

²⁶ A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 3. sorszám alatt Szarvas Béla nyugalmazott MÁV műszaki főtanácsos és Dukay Kornél MÁV felügyelő ausztriai; 4. sorszám alatt Bebrits Lajos államtitkár olaszországi kiküldetési ügye szerepel. A Közlekedésügyi Minisztériumnak a jegyzőkönyv mellett található 9172/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint az ausztriai kiküldetésre a nemzetközi vasúti kocsikiegyenlítő szerv, a CEWEC, július 9-ei prágai alakuló ülésével kapcsolatos osztrák és magyar álláspont egyeztetése céljából volt szükség. Ezenkívül megbeszélést kívántak folytatni a járműcserék helyzetéről és a nemzetközi kocsiszabályzatnak az osztrák és a magyar vasutak kölcsönös forgalmában való alkalmazásáról. A kérdésről lásd még a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 48. napirendi pontját. A jegyzőkönyv mellett található 9610/1947. Eln. sz. előterjesztés szerint a Duna-Száva-Adriai Vasúttársaság Velencében, 1947. július 9-én tartott igazgatótanácsi ülésére kívánták kiküldeni Bebrits Lajost, mint az igazgatótanács tagját. A párizsi békeszerződés (1947. évi XVIII. tc. 26. cikkének 10. pontja a volt Duna-Száva-Adria Vasúttársaság (a volt Délvaspálya Társaság) ügyének rendezésével kapcsolatban, a Brioniban 1942. augusztus 10-én kelt egyezmény (4140/1943. ME sz. rendelet MRT 1943. 1717–1718. pp.) hatálytalansága mellett Magyarországot arra kötelezte, hogy a Vasúttársaság ügyében Rómában 1923. március 23-án kelt egyezmény (1923. évi XXXVI. tc.) végrehajtásával kapcsolatos mindazon tárgyaláson vegyen részt, amelyek arra irányulnak, hogy a római egyezmény rendelkezésein, az azokban megszabott évi szolgáltatások méltányos rendezésének biztosítása végett szükséges módosításokat keresztülvigyék. Ez tette szükségessé Bebrits Lajos kiküldését Velencébe. Bebrits Lajos (1891–1963) vasúti forgalmi tiszt. 1910-től 1919-ig a MÁV-nál, majd a román államvasútnál dolgozott. 1919-től 1923-ig az Erdélyi Vasutas Szövetség titkára. 1923-tól 1932-ig az Egyesült Államokban dolgozott. 1932-től Moszkvában a Kazányi Vasútigazgatóság forgalmi osztályának vezetője. 1945 után, hazatérve, a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium közlekedési főosztályán dolgozott, 1945 novemberében adminisztratív államtitkár, 1949-től 1956-ig közlekedési és postaügyi miniszter. 1957-től svédországi, norvégiai és izlandi nagykövet, 1959-től 1962-ig az Országos Idegenforgalmi Tanács főtítkára.

7. 1947. július 3.

[43.] 42.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 27 850/1947. szám alatt az 1947. június 23-án Belgrádban aláírt magyar-jugoszláv légiforgalmi megegyezés tudomásulvétele iránt.

Igazságügyminiszter [képviselőiben Dulin Jenő államtitkár] szükségesnek tartaná, hogy az eredeti francia szöveget is betekinthesse, mert az a véleménye, hogy egy új fordítást kell készíteni, így egy rész a szabadalmi jog szabályaiba ütközik.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem érti, hogy miért kifogásolja most az igazságügy ezt az egyezményt, amikor pontosan mása a román-magyar megegyezésnek s azt jóváhagyta. Különbön is már alá van írva s így nehéz rajta változtatni. Egyszerű vonalegyezményről van szó. A fordítást majd még megnevezeti az Igazságügyminisztérium[mal] és szakközegeivel. Mindenesetre a jövőben megtárgyalja az Igazságügyminisztérium nemzetközi jogi osztályával az esetleges újabb megállapodásnál való figyelembevétel végett.²⁷

Minisztertanács az előterjesztést tudomásul vette.

[44.] 43.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 7803/1947. számú javaslatát Szabó Béla miniszteri számvevőszéki igazgatói címmel felruházott miniszteri számvevőszéki I. osztályú főtanácsosnak az V. fizetési osztályba, miniszteri számvevőszéki igazgatóvá történő kinevezése iránt.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[45.] 44.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 129 146/1947. számú javaslatát művésztaggyári alkalmazottak kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²⁷ Az előterjesztésben jelezte a Közlekedésügyi Minisztérium, hogy a megegyezés aláírására az 1946. december 20-án tartott minisztertanácsi ülés (156. sz. jegyzőkönyv 72. napirendi pontja) hozzájárulása alapján került sor. A megegyezés illetve a hozzátartozó függelék értelmében lehetővé vált a Budapest-Belgrád, a Budapest-Belgrád-Szófia és a Budapest-Zágráb-Zadar légi útvonal rendszeres használata. A jugoszlávok ezen felül jogot kaptak a Belgrád-Prága, a Zágráb-Pozsony és a Belgrád-Varsó tranzitjáratokra is. Az előterjesztés mellett megtalálható a megegyezés szövegének és függelékének hivatalos magyar fordítása, valamint a jugoszláv tárgyalódelegáció vezetőjének a magyar delegáció főnökéhez intézett levél fordítása, „amelyben nevezett kilátásba helyezte, hogy a magyar kormány minden Jugoszlávián általa keresztülvezetni szándékolt tranzitjáratra engedélyt fog kapni abban az időpontban, amikor a jugoszláv kormány azon országokkal, amelyekbe a kérdéses tranzitjáratok irányulni fognak, maga is légiközlekedést teremt.”

7. 1947. július 3.

[46.] 45.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.²⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[47.] 46.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Vastagh Gábor egy. m. tanár soronkívüli előléptetése tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[48.] 47.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Havas András kiküldetése tárgyában a Tuberkulózis Elleni Nemzetközi Szövetség Párizsban tartandó ülésére.³⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[49.] 48.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát Fónagy Artúrné OTI segédtsízt szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[50.] 49.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az állami mintagazdaságokban alkalmazott állandó gazdasági munkavállalók szolgálati viszonyának rendezéséről szóló 8650/1947. ME sz. rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása, illetve kiegészítése tárgyában. Lényege, hogy azok, akik más birtokokról kerültek alkalmazásba ugyanúgy kezeltessenek, mint akik

²⁸ A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt az „UNRRA bevételi feleslegéből szociálpolitikai és egészségügyi intézmények újjáépítésére 5 millió forint kiutalása” c. tárgy szerepel. Ehhez a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „A javaslat felülvizsgálandó lenne abból a szempontból, hogy valamennyi érdemes intézmény bevonatott-e a számításba?” Lásd a 7/d. sz. mellékletet, továbbá a jegyzőkönyv 71–72. napirendi pontját

²⁹ A Népjóléti Minisztérium 193 553/1947. VII. sz. előterjesztése dr. Vastagh Gábor (1899–1987) vegyész, egyetemi magántanárnak az Országos Közegészségügyi Intézet csoportvezetőjének az V. fizetési osztályba való soronkívüli előléptetésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. Nevezett 1948-ban az Országos Közegészségügyi Intézet igazgatója, majd főigazgatója, 1968-tól az Országos Gyógyszerészeti Intézet igazgatója lett.

³⁰ A Népjóléti Minisztérium 9191/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint dr. Havas András az Országos Közegészségügyi Intézet igazgatója a Tuberkulózis Elleni Nemzetközi Szövetség igazgatótanácsának 1947. július 24–25-én tartott ülésére utazott Párizsba. Dr. Havas András (1891–1954) immunológus. A Tanácsköztársaság után Olaszországba, majd a Szovjetunióba emigrált. 1945-ben hazatérve, az Országos Közegészségügyi Intézet igazgatója lett.

7. 1947. július 3.

már régen ott teljesítenek szolgálatot. Tulajdonképpen szociális intézkedésről van szó, a pénzügyminiszter által megadott hitelkereten belül.³¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[51.] 50.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát egyes mezőgazdasági ipari vállalatok központi hasznosítása tárgyában. A múltkori minisztertanácson a belügyminiszternek voltak észrevételei s azokat bedolgozta.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Észrevételei vannak a 13., 14. és 20. szakaszt illetően.

Minisztertanács az előterjesztést a pénzügyminiszter jóváhagyásától feltételezetten elfogadta.³²

[52.] 51.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát szaktisztviselők Csehszlovákiába történő kiutazásának engedélyezése iránt.³³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[53.] 52.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Kovács István okl. gazdának telepfelügyelőként való alkalmazása tárgyában.³⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³¹ A rendelet évét illetően elírás történt, helyesen a 8650/1946. ME sz. rendeletről volt szó, amely a MK 1946. augusztus 8. számában jelent meg. A Földművelésügyi Minisztérium 190 533/1947. XIII. 1. sz. előterjesztése egyrészt a földreform során átvett mintagazdaságok azon alkalmazottainak jogviszonyát kívánta rendezni — az egyenlő elbánás elvéből kiindulva — akik nem tartoztak a gazdasági munkavállalók fogalma alá, másrészt szociális méltányosságból kedvezményt kívánt megállapítani az ellátás tekintetében a 65. életévet vagy a 40. szolgálati évüket betöltött, de állami szolgálatba át nem vett gazdasági munkavállalókra nézve. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 8400/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 16.

³² Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 44. napirendi pontját, valamint a 8560/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 26. A rendelet 13. §-a a felállítandó Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ igazgatótanácsáról; 14. §-a a felügyelőbizottságáról; 20. §-a pedig az igénybe vett mező- és erdőgazdasági ingatlanon lévő ipari üzemek elkobzásáról, illetve megváltásáról szólt.

³³ A Földművelésügyi Minisztérium 66 820/1947. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy a háborús pusztítások során a hazai minőségi burgonyatermesztés teljesen tönkrement s így szükségessé vált a vetőgumó frissítése céljából külföldről megfelelő fajú és minőségű vetőburgonya beszerzése. Mivel ekkor Európában a cseh vetőburgonya-termesztés elismerten a legkorszerűbb volt, s az ott nemesített fajták közül több a hazai termesztési viszonyoknak is megfelelt, onnan kívánt bizonyos mennyiségű elit burgonyát behozni, valamint az ottani termesztési módszereket tanulmányozni. Ezért javasolta három szakember kiküldését Csehszlovákiába, az ottani megfelelő szervek meghívása alapján.

³⁴ A Földművelésügyi Minisztérium 134 962/1947. VII. 1. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy helyesen Kovács Iván (1891-?) okleveles mezőgazdász kinevezéséről volt szó. A javaslat szerint

7. 1947. július 3.

[54.] 53.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 93 407/1947. szám alatt Klinger Pál min. o. tan. és Rázsó Imre egy. ny. r. tanár külföldi kiküldetése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Valuta osztályának az a megjegyzése, hogy ilyen célból már történtek kiutazások s a Földművelésügyi Minisztérium valutakerete már kimerült.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter:* Ilyen ügyben még senki nem ment ki és csakis a megengedett valutakereten belül kívánja a kiküldetést eszközölni.³⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[55.] 54.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Berendi János kinevezése tárgyában.³⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[56.] 55.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Botskor József és Bódis Tivadar alkalmazása tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Botskor 26 éves, ennél fogva csak a IX. fizetési osztályba lenne kinevezhető.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter:* Olyan alacsonyak a fizetések, hogy ennyiert nem tud szakembert kapni.

Dr. Bojta Béla: Szerződéses alkalmaztatásról van szó s így reá nem vonatkozik az ilyen korlátozás.

Várbalog (Jessemajor) községben elhelyezett telepések gazdálkodásának szakszerű irányítása lett a feladata.

³⁵ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztésében jelezte, hogy a hároméves terv keretében a mezőgazdaság gépesítésének fejlesztése és korszerűsítése céljából 345 millió forint értékben kíván mezőgazdasági gépeket — részben külföldről — beszerezni. Tekintettel arra, hogy a külföldi gépipar igen nagy fejlődésen ment keresztül, részben a belföldi ipar korszerűsítése, részben a hazai viszonyoknak megfelelő külföldi mezőgazdasági géptípusok kiválasztása céljából javasolta Klinger Pálnak, a minisztériumi gépesítési ügyosztály vezetőjének, valamint Rázsó Imrének, az Agrártudományi Egyetem budapesti mezőgazdasági géptani tanszékvezető egyetemi tanárának hat heti időtartamra való kiküldését Angliába, Franciaországba, Belgiumba, Hollandiába és Svájcba.

³⁶ A Földművelésügyi Minisztérium 4437/Eln. 1947. VI. B. 1. sz. előterjesztése szerint, Berendi helyesen Berendy János (1899-?) okleveles mérnök 1928-tól állt állami szolgálatban. Részt vett a szolnoki átrakódó kikötő, a csepeli szabadkikötő, valamint a nemzeti kikötő kiegészítési munkálatainak irányításában, majd mint az Ungvölgyi Kirendeltség vezetője az Ungvölgyi Vízierőtelep építését irányította. 1945 után a Sió, a Sajó csatornázási és a Balatoni Kikötők Felügyelőséghez tartozó munkálatokat irányította. A javaslat miniszteri tanácsossá váló kinevezésére vonatkozott.

7. 1947. július 3.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Erre tekintettel visszavonja észrevételét.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.³⁷

[57.] 56.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Reiter László és Bánlaki József I. o. műszaki tisztté való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[58.] 57.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a magyar-csehszlovák lakosságcsere végrehajtó szervek átrendezése és az ezzel kapcsolatos személyi kérdések tárgyában.³⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[59.] 58.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 9. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.³⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[60.] 59.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Irányos József kísérletügyi igazgató és dr. Kosinszky Viktor egy. ny. r. tanár franciaországi tanulmányútra való kiküldetése tárgyában.⁴⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁷ A Földművelésügyi Minisztérium 66 380/1947. II. B. 2. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a két okleveles mezőgazdát, gyakorló méhészt a gödöllői méhészeti és méhbiológiai kutatóállomáson kívánták foglalkoztatni.

³⁸ A Földművelésügyi Minisztérium 142 794/1947. VII. 1. sz. előterjesztésében a hatékonyabb ügyintézés és a takarékos gazdálkodás szempontjából — az áttelepítési kormánybiztos kezdeményezése alapján — javasolta a magyar-csehszlovák lakosságcsere végrehajtó Vegyesbizottság mellett működő kormány megbízotti tisztség megszüntetését és azt, hogy a pozsonyi meghatalmazott az Áttelepítési Kormánybiztosság pozsonyi kirendeltségének vezetője legyen. Javasolta továbbá, hogy a Vegyesbizottság és az Áttelepítési Kormánybiztosság vezetését vonják össze olyan módon, hogy a Vegyesbizottság elnöke dr. Bólya Lajos államügyész, kormánybiztos-helyettes, tagjai pedig dr. Zsolt László, az Országos Földhivatal telepítési főosztályának vezetője és Berecz Kálmán, az Áttelepítési Kormánybiztosság pozsonyi kirendeltségének vezetője legyen. Javasolta végül, hogy az áttelepítési kormánybiztos hatáskörébe kerüljön a lakosságcserevel foglalkozó minden hivatali szerv vagy szervezet, beleértve az áttelepülőket vagyónának összeírásával, ezek ellenőrzésével foglalkozó szerveket és a gazdasági szerveket is.

³⁹ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 9. sorszám alatt a minisztérium elnöki II. ügyosztályának gépkocsibeszerzési ügye szerepelt.

⁴⁰ A Földművelésügyi Minisztérium 65 556/1947. I/B.1. sz. előterjesztésében a franciaországi szőlőművelési és bortechnikai eljárások tanulmányozása céljából javasolta a minisztérium ré-

7. 1947. július 3.

[61.] 60.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A cséplés körül határozott nehézségek vannak. Az üzemanyag kérdése rendben van ugyan, azonban olyan szigorúak voltunk a százalék megállapításánál, hogy nagyon nehéz a cséplőgéptulajdonosoknak ilyen módon a gépüket rendelkezésre bocsátani. Új adótöbbletként mutatkozik az illetményadó. Tulajdonképpen nem indokolt ez a megterhelés.

Minisztertanács akként határozott, hogy a cséplőgépek rendelkezésére bocsátásának megtagadása esetén a gépek igénybevételét biztosítja. Felhatalmazta a közellátásügyi minisztert, hogy ezzel kapcsolatosan kormányrendeletet szövegezzon meg és tegyen közzé, amelyben a főispán, mint közellátási kormánybiztos a gépek igénybevétele tekintetében közvetlenül intézkedhet.⁴¹

[62.] 61.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Reisinger Ferencnek az Erdőgazdasági Üzemekhez felügyelőként való alkalmazása tárgyában.

Szakasits Árpád államminiszter: Miután kitűnő szakember, a párt ragaszkodik hozzá.

Rákosi Mátyás államminiszter: Akkor a Kommunista Párt részéről is hasonló kívánsággal fognak jönni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: El van rá készülve, mert már a Nemzeti Parasztpárt is jelentkezett hasonló kérelemmel.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁴²

szeről Irányosi Józsefnek (1903-?), a borgazdasági ügyosztály vezetőjének és dr. Kosinszky Viktor-nak (1909–1954), az Agrártudományi Egyetem Kert- és Szőlőgazdaságtudományi Karán szervezett szőlőművelési tanszék vezetőjének kiküldését.

⁴¹ Lásd a 102 030/1947. KM sz. rendeletet, MKRT 1947. július 6.

⁴² A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra pótlólag vezették rá ezt a napirendi pontot. Ehhez a következő megjegyzést fűzték: „Tévedésből maradt le Reisinger Ferenc kinevezése az erdőgazdasághoz. Korábbi minisztertanácson Rákosi miniszterelnök helyettes azzal kérte levenni, hogy a Szociáldemokrata Párt, amelyet ezen pozíció megillet, szakembert hozzon javaslatba. A párt ragaszkodik Reisingerhez, a legutolsó minisztertanácson azzal vették le, hogy a kifogásttevő Rákosi nincs jelen.” Előzményéről lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 32., és az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 57. napirendi pontját. A Földművelésügyi Minisztérium 6390/1947. V. 1. sz. előterjesztésében arra tett javaslatot, hogy az állami erdőgazdálkodást ellátó Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek feladatkörének és a földművelésügyi miniszter által gyakorolt erdészeti igazgatásnak az összhangját országos erdőügyi felügyelő útján biztosítsák. Az országos erdőügyi felügyelő feladatkörébe kívánta utalni az állami erdőgazdasági üzemek működésének felügyeletét, valamint az erdészeti igazgatás állandó figyelemmel kísérését, a magyar erdészet egyetemes szempontból való vizsgálatát, a faanyagok és melléktermékek szétosztását és a faellátás tervszerűségének biztosítását. Az országos erdőügyi felügyelőnek ajánlott Reisinger Ferenc nemzetgyűlési képviselő személyét illetően hangsúlyozta az előterjesztés, hogy a Nemzet-

[63.] 62.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 26 agráregyemtemi hallgató Svédországi tanulmányúttjával kapcsolatosan 30 000 forint kiutalása tárgyában. Böhm Vilmos akciója volt ez. Fejenként kb. 1000 forint kiadás merül fel, ebből 700 forint az útiköltség. Egyébként az egyetemi hallgatók az ellátást ott munkájuk ellenében kapják.

Rákosi Mátvás államminiszter: Sokallja az összeget, mert ezek a fiúk kint dolgozni fognak.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter*: Ó 20 000 forint összeget is elfogad, talán a fiúk is tudnak majd hozzájárulni.

Minisztertanács 26 agrártudományi hallgató svédországi tanulmányúttjával kapcsolatban 20 000 forint költség folyósításához hozzájárult.⁴³

[64.] 63.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát száj- és körömfájás elleni oltószer beszerzése tárgyában. Heves megyében ütötte fel fejét ez a betegség. Erre a célra 40 000 sv. frankra van szükség. Kéri ennek kiutalását a minisztertanácstól.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*]: Ez 100 000 forintot tesz ki.

Minisztertanács a száj és körömfájás elleni oltóanyag beszerzésére 40 000 sv. frank folyósításához hozzájárult.

[65.] 64.

[*Mihályfi mb.*] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát kormánybizottság kiküldése tárgyában az osztrák köztársasággal létesítendő polgári jogsegély-egyezmény, magánjogi-egyezmény, valamint kiadatási és bűnügyi jogsegély-egyezmény megkötésének előkészítése céljából.

gyűlés hozzájárulásával kormányzati feladat ellátására kapott megbízás nem jelenthet összeférhetetlenséget, ha a megbízás ellátásáért a költségtérítésen és a szokásos napidíjon felül más javadalmazásban nem részesül. Költségtérítés címén havi 2160 Ft illetmény megállapítását javasolta számára.

⁴³ Böhm Vilmos stockholmi magyar követ több akciót szervezett főleg mezőgazdasági munkások svédországi átmeneti foglalkoztatására, illetve paraszt fiatalok, gazdászok skandináviai tapasztalatszerzése céljából. (MOL XIX-J-27, 8. d. 20/a, 22/a, illetve 10. d. 1948–1852; 2249) Böhm Vilmos (1880–1949) műszerész, szociáldemokrata politikus. Államtitkárként, miniszterként, népbiztosként az 1918–1919-es forradalmak kiemelkedő személyisége. Ezt követően több mint huszonhat évet töltött emigrációban. Kapcsolatba került az őt befogadó Ausztria, Csehszlovákia, majd Svédország szocialistáival, valamint a nemzetközi antifasiszta mozgalom több vezetőjével. 1946. május 1-jétől 1948. június 2-áig Magyarország stockholmi követe, 1948. januárjától ellátta az osztrák és 1948. márciusától a kopenhágai képviselőt is. Életének utolsó évét ismét emigrációban töltötte.

7. 1947. július 3.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Miért kell ehhez 9 tisztviselőt kiküldeni s még többször is.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Intézkedni fog, hogy a kiutazók száma csökkentsék.

Dr. Bojta Béla: A felmerülő költség csekély, miután Bécsbe történő kiutazásról van szó.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁴⁴

[66.] 65.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát a külügyi tárca kötelekébe tartozó tisztviselők és egyéb alkalmazottak útszámláinak megvizsgálása és érvényesítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést előzetes kivizsgálás végett a Gazdasági Főtanács elé utalta.⁴⁵

[67.] 66.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Károlyi Mihálynak párizsi követté való kinevezése és részére az agreement megkérése iránt.⁴⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[68.] 67.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 3. és 4. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁴⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁴⁴ A Külügyminisztérium 104/843/10/1947. sz. előterjesztésében előadta, hogy osztrák részről még 1946-ban ajánlatot tettek az egyezmények létrehozására. Ennek alapján 1947 áprilisában Budapesten szóbeli tárgyalások indultak az ügyben. Az osztrák kormány javaslatára Bécsben terveztek a tárgyalások folytatását, illetve lezárását. Hangsúlyozta az egyezmények jelentőségét, mivel e kérdésekről Ausztria és Magyarország között addig még nem jött létre alakszerű megállapodás – s a bíróságok, illetve más hatóságok csak a viszonzásági gyakorlatban kialakult szabályokat alkalmazhatták, ami az ügyintézésnél sok bizonytalanságra adott okot. A javaslat szerint a magyar kormány képviseletében eljáró dr. Szondy Viktor rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter kapott megbízást a kiutazó delegáció vezetésére. A delegációban a Külügyminisztérium nemzetközi jogi és szerződési osztályának vezetője, az Igazságügyminisztérium három és a Belügyminisztérium két vezető tisztviselője, valamint a delegáció titkára foglalt volna helyet. Az előterjesztésre gépirással a következő megjegyzést vezették: „A július 3-i minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a kiküldendők létszáma csökkentendő. Budapest, 1947. július 4. Mikes.”

⁴⁵ A Külügyminisztérium 24 397/eln. 1947. sz. előterjesztésében felhívta a figyelmet arra, hogy a külföldön szolgálatot teljesítő alkalmazottak kiküldetési és átköltözködési költségeiről szóló 2180/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. február 22.) nem tartalmazott intézkedést az 1946. augusztus 1-jét követő útszámlák megvizsgálását és érvényesítését illetően. Ennek pótlását javasolta.

⁴⁶ Károlyi Mihályt 1947. augusztus 21-én nevezték ki párizsi követté. 1949. június 2-án lemondott.

⁴⁷ A Külügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 3. sorszám alatt a minisztérium távirat és távbeszélő költségeinek fedezésére szolgáló összeg 1,1 millió forint póthitel formá-

Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, valamint Hajdú István áttelepítési kormánybiztos megérkeznek a minisztertanács ülésére.

[69.] 68.

Sebestyén Pál [rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter] előterjeszti 2767/1947. számú javaslatát a magyar-csehszlovák lakosságcsere ügyében.⁴⁸ Az ügy előzményéhez tartozik, hogy a minisztertanács már június hó 17-én foglalkozott a kérdéssel,⁴⁹ azonban a tárcák részéről különböző észrevételek merültek fel s úgy döntött, hogy ezeket egy értekezlet tisztázza. Ennek eredményeképpen a tárcák észrevételeik egy részét elejtették, úgyhogy végeredményben hat olyan pont van, amelyben állásfoglalás szükséges. Mellőzi most azokat a kérdéseket, amelyek tekintetében a tárcák részéről nem merültek fel észrevételek.

1. Az Áttelepítési Kormánybiztosság és a közlekedésügyi miniszter az 1. §⁵⁰ oly módon való megváltoztatását látják szükségesnek, hogy a havi 1440 család helyett csak havi 1000 család, azaz napi két vonat telepíttessék át, tekintettel arra, hogy a hazatérő hadifoglyok szállítása, valamint a meginduló mezőgazdasági szállítások következtében nem áll megfelelő mennyiségű vagon rendelkezésre. Fentiek szerint indokoltnak látszik, hogy kísérletet tegyünk, hogy a tárgyalási egyezményekkel ellentétben egy további leszállítását kérjük a kontingensnek. Ezt annál is inkább remélhetjük, mert a megbeszélések során az a benyomás alakult ki, hogy egy ilyen proposíció elől nem fognak elzárkózni. Tehát az 1. §-t azzal a módosítással fogadjuk el, hogy 1000 család áttelepítését hozzuk javaslatba azzal a hozzáadással, hogy a szállításokhoz szükséges vasúti szerelvények összeállítása a vegyes bizottság által lefektetett módon történik.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ne arra vegyünk irányt, hogy lehetőleg, hanem induljunk ki abból, hogy sem pénzügyileg, sem szállítási szempontból ezt végrehajtani nem tudjuk. Napi 4 szerelvényt nem vállalhatunk, legfeljebb kettőt, mert már most teherszállításunk elérte az 1938-as évi színvonalat. Igen nagy szállítási problémáink lesznek a következő hónapokban.

jában való megemelésére, 4. sorszám alatt pedig a hágai állandó választott bíróság magyar nemzeti csoportjában megüresedett helyek betöltésére vonatkozó javaslat szerepelt. Az utóbbihoz a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Elfogadható javaslat.” Az utóbbi kérdésről lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját.

⁴⁸ A javaslat külön feljegyzés formájában megtalálható a jegyzőkönyv mellett, mivel azonban ez csaknem szó szerint megegyezik az alábbi 1–6. pont előterjesztő részével, közlésétől eltekintettünk.

⁴⁹ Valójában június 19-én tárgyalta a kérdést a minisztertanács. ([4.] 184. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontja)

⁵⁰ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját és 4/d. sz. mellékletét.

7. 1947. július 3.

Sebestyén Pál [rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter]: A következő tárgyalási pontokra sorrendet kér s az észrevételeket azután kéri megtenni. A közlekedésügyi miniszter észrevételeihez fogja magát tartani ennél a pontnál.

2. Az igazságügyminiszter az Áttelepítési Kormánybiztossággal egyetértésben javasolja a 15. §⁵¹ törlését, mely hivatali elődjének a prágai tárgyalások során tett arra vonatkozó bejelentését tartalmazza, hogy a magyar kormány — a rendelkezésre álló adatok szerint — nem fog kifogást emelni kb. 70 000 személynek Magyarországról való kitelepülése ellen. A kijelentés semmi jogi kötelezettséget nem tartalmaz s ezért ennek fenntartása aggályos. Javasolja, hogy a tárgyalások alkalmával térjünk vissza erre a kérdésre.

A 3. kifogás egy igen súlyos és komoly kérdésre vonatkozik. Mint az a minisztertanács előtt ismeretes a lakosságcsere egyezményhez tartozik egy levélváltás, amelyben a csehszlovák kormány kötelezettséget vállalt, hogy a társadalmi és vagyoni rétegződést arányosan fogja szem előtt tartani a kitelepítésnél.⁵² Megállapodtak, hogy mennyi mezőgazda, mennyi értelmiségi, mennyi iparos stb. telepíthető át az egyik és mennyi a másik részről. Elsősorban ez a megállapodás a mezőgazdáknál játszik szerepet. Ebben a tekintetben próbáltak a birtok keretében megállapodni, hogy mennyi százalék legyen a törpebirtokos 5–10 holdig, 10–20 holdig s azon felül stb. Ebben a kérdésben azonban megállapodni nem tudtak. Magunkévá tettük azt a javaslatukat, hogy ne kategóriában, hanem fejkvótában próbáljunk megállapodni. A delegáció statisztikusai között igen nagy eltérések voltak. A magyar statisztikusok 1,70 holdat és 2,10 holdat, míg a csehszlovák statisztikusok 4 holdat hoztak ki. A dolog alkudozássá vált Gyöngyösi és Clementis között, amelynek következtében 2,37 kat. holdas fejkvótában állapodtak meg. A kormánybiztosság túl magasnak tartja ezt a fejkvótát. Ha ezt a megállapodást azonban felrúgnánk, akkor a csehszlovák delegáció újabb kérésekkel jönne elő.

A 4. pont a háborús bűnösök kérdésére vonatkozik. Az igazságügyminiszter és az Áttelepítési Kormánybiztosság együttes javaslata szerint a kis háborús bűnösök ugyanolyan elbírálás alá esznek, mint a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi május hó 15. napján 33. szám alatt kelt rendeletének 5. §-a, illetve az

⁵¹ Lásd uo.

⁵² Az egyezmény aláírásakor a magyar és a csehszlovák kormánybiztosság elnökei közötti levélváltások során a csehszlovák kormány kötelezte magát arra, hogy az áttelepítendő csehszlovákiai magyarok kiválasztásánál figyelemmel lesz az ottani magyarok foglalkozási rétegződésére és vagyoni helyzetére. Ígéretet tett a csehszlovák kormány arra, hogy azok a magyar nemzetiségű személyek, akik a csehszlovák közigazgatás visszaállítása után az egyezmény aláírásáig hagyták el Csehszlovákiát, elhagyott lakóhelyükre visszatérhessenek és ingóságait elhozassák. A Vegyesbizottság kilátásba helyezte, hogy átalányösszegben méltányos kártalanítást fog megállapítani a csehszlovák kormány terhére azokért az ingóságokért, amelyekről ezek a személyek törvényhozási, közigazgatási, vagy más intézkedések következtében megfosztottak. Hasonlóképpen megtéríti a Csehszlovák Köztársaság azokat a károkat is, amelyeket a csehszlovák haderő vagy annak tagjai magyarok sérelmére okoztak. (Corpus Juris Hungarici 1946. 71. p.)

1–4. §-ai alá eső személyek, vagyis csak azok vétessenek át, akik ellen 1946. május 15-ig marasztaló ítéletet hoztak.⁵³ A megállapodások rendezik az ún. nagy háborús bűnösök kérdését oly értelemben, hogy mi csak azokat a háborús bűnösöket vesszük át, akiket az eredeti szlovákiai népbírószági rendelet alkalmazásával 1946. május hó 15-ig elítéltek. E rendelet határidejének meghosszabbítása után elítéltek is átveendők lennének. Mi ezt visszautasítottuk. Volt egy javaslat, melyet Gyöngyösi elfogadott, hogy 1946. május 15-e után elítélt személyekkel kapcsolatban a döntést az Egyesült Nemzetek döntése elé kell utalni. A kis bűnösökre nézve nem történt döntés. Ezeknek a száma azonban nem haladhatja meg az ezret, ezen belül átvehetjük a május 15-e után elítélteket is. Ezt is lehetne a döntőbíró határozata elé bocsátani. Ezzel kapcsolatban felteszi a kérdést, hogy politikai, vagy technikai kérdést kell elbírálni? Azonban veszélyeztetjük ennek tárgyalásával a már eddig elfogadott egyezségeket. Azt az eljárási módot javasolja, hogy a Külügyminisztérium a csehszlovák kormánnyal közölje a kormány ezen észrevételeit s egyben hívja meg a csehszlovák kormány kiküldöttéit Budapestre az egyezmény végleges aláírása végett.

5. Megállapította, hogy a csehszlovák áttelepítési hivatal által átadott és 10 000 családot tartalmazó lista (22. §) társadalmi rétegződés szempontjából való összetétele nem felel meg a Jegyzőkönyv 22. cikkében lefektetett elveknek.⁵⁴ Ennek konzekvenciáit az értekezlet levonandóknak tartotta.

6. Szükséges végül, hogy a minisztertanácsi előterjesztés tárgyát képező okmányok aláírásával kapcsolatban intéztessék ünnepélyes közlés a csehszlovák kormányhoz, amely szerint a magyar kormány az okiratokat abban a feltevésben írja alá, hogy a csehszlovák kormány a lakosságcsere egyezményhez tartozó jegyzőkönyvben a szlovákiai magyarság kezelése tekintetében vállalt kötelezettségeit teljesíteni fogja.⁵⁵ Még az egész kép teljességéhez tartozik, hogy [a] létrejött két pénzügyi megállapodás [közül] az egyik vonatkozik az átköltözők pénzeinek transzferálására, a másik pedig az átvándorlók papírjainak kezelésére.⁵⁶ Az áttelepülők közül, azok, akik igénybe kívánják venni a zárolt betéteket 15%-ot megkapnak, vagy jogositva vannak adótartozásra fordítani. A csehszlovák kormány azonban minden fenntartás nélkül hozzájárult az áttele-

⁵³ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 108. sz. jegyzetét.

⁵⁴ Feltehetőleg elírás történt: a 10 000 családot illetően a 23. §-ra kívánt utalni. A jegyzőkönyv 22. §-a jelölte meg azt, hogy miként alakult a csehszlovákiai magyarság társadalmi rétegződése s hogy ezt miként kell az áttelepítésnél figyelembe venni. Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 4/d. sz. mellékletét.

⁵⁵ A szlovákiai magyarság kezelésére csehszlovák részről vállalt kötelezettség nem az egyezményhez tartozó jegyzőkönyvben, hanem a magyar és a csehszlovák fél 1947. március 2-án Prágában megtartott értekezletéről készített feljegyzésben szerepel. Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 4/c. sz. mellékletét.

⁵⁶ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 5/d. sz. mellékletét. A másik megállapodás nincs az iratok között.

7. 1947. július 3.

pülők adótarozásainak törléséhez. Ezen az alapon mi is eltöröltük az áttelepülők adótarozásait. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban még egy probléma vár eldöntésre. Azok, akik nem veszik igénybe s nem ajánlják fel betétjeiket a 15%-os leírásra — magyar részről azt a kívánságot támasztottuk a tárgyalások elején —, hogy ezzel szemben a magyar állampolgárokat a csehszlovák állampolgárokkal egyenlő elbánásban részesítsék. [sic!] A csehszlovák kormány hajlandó ezeknek a kérdéseknek a tárgyalására. A pénzügyi szakközegeink azt képzelik el, hogy ne ragaszkodjunk az egyenlő elbánáshoz, hanem más módon próbáljunk reájuk befolyást gyakorolni. Ezt nem tartja helyesnek, mert ebben a tárgyban a csehszlovákokkal szemben több kedvezményt nem tudunk elérni, ez nem látszik valószínűnek.

[Hajdú] *Áttelepítési kormánybiztos*: A minisztertanács határozata alapján együtt tárgyalták le Sebestyén követtel ezeket a kérdéseket. Megegyeztek abban, hogy az 1. §-ban módosítást kérnek. A 15. §-nak a törlését kérik. Nem tudja kitől származik az 1,6 és 1,8-as fejkvóta megállapítás, de a 2,37 holdban végleges a megállapodás. Így 120 091 hold föld marad ott az ő jegyzékeik szerint is. Igen nagy kijátszások és visszaélések vannak, a levélváltással kapcsolatos rétegeződés arányosítása tárgyában. Békéscsabáról pl. eltávozott 105 iparos, kik közül csak ötnek volt iparjogosítványa, a többi kontár volt. A tárgyalások során ki kell hangsúlyozni ezeket a kérdéseket. A betétekkel kapcsolatban felhívta a figyelmet, hogy 15%-ot kapjanak meg azok, akik belemennek tranzakcióba. A magyar államnak ezekkel szemben obligót kell vállalni. Az a kérdése mi tévő legyen, mert most csak 9-éig fut a telepítés. Három hetes aratási szünetet kértek és azt, hogy [az] utána következő szállítási tervekbe a vagyontalanok és iparosok soroltassanak be. A telepítés folytatásával kapcsolatban addig, míg a kormányzat nem ratifikálja a jegyzőkönyvet, nem tud csak egy hetet elfogadni, most már a harmadik hetet futtatják. Az már egy engedmény a részünkről, hogy folytatjuk. Javasol legalább két hét aratási szünetet. Ha a jegyzőkönyv már ratifikálva volna, meg lehetne szakítani azzal, hogy nem tettek eleget a megállapodásnak. Utána újból összeállítunk egy két hónapos tervet a kitelepítésre nézve, ami mezőgazdasági szempontból szintén nagy jelentőséggel bír. Olyan állápontra helyezkedne, hogy 32 családot vállalunk naponta. Ha vegyes bizottság hozná meg a döntést, akkor nem lennének birtokon belül valamilyen probléma felett. A takarékoskodás már minden vonalon megindult, ez abból is észlelhető, hogy az első hónapban 14, a másodikban 12 s most már csak 10 millió forint kiadás mutatkozott.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Valóban szegények azok, akik innen elmentek, de viszont még a földbirtok után járó adót sem fizették meg. Szlovákiai magyarjaink pedig fizették végig az adójukat.

7. 1947. július 3.

[*Mihályfi mb.*] *Külgügyminiszter*: A vagyondézsma-kezelés Damokles kardjaként függött állandóan felettük, mi tiltakoztunk is a vagyondézsma ellen.⁵⁷

Rákosi Mátyás államminiszter: Prágában megértik az aratás fontosságát, mert ez nekik is fontos. Ennélfogva a három hetet minden további nélkül keresztül lehet vinni. Tehát csak városi lakosságot lehet három héten keresztül áttelepíteni. Ezt elfogadják, de nem tartják be, mint a legtöbb ígéretüket. Ezért a kormánybiztos állapítsa meg, hogy hány földmívest küldenek át.

[*Hajdú*] *Áttelepítési kormánybiztos*: Eddig 3500 családot, tehát 12 500 embert vettünk át. Ők nagyon kérik, hogy ne szakítsuk meg a népcserét, mert annak igen erélyes visszhangja lenne. Tehát ha három héten belül nem küldenek át földmíveseket, akkor lehet folytatni az átvételt. – Fel kell vetni továbbá a költségeket. Nagyon rendes, hogy lementek 14 millióról 10 millióra, de viszont meg kell állapítania, hogy az utolsó hónapban kevesebb család is jött át, így a megtakarítás csak látszólagos. A csehszlovákok 70 000 kicserélendőről beszélnek. Ez szerinte igen nagy szám. Arról van szó, hogy egy minimum 64 milliós költség, ami az idei és a jövőesztendei büdzsénket terheli. Amennyiben folytatni akarják, kérnünk kell, hogy szüntessék be erre az időre a jóvátételt, vagy adjanak előleget a jóvátételre, vagy arra, ami a csere folytán a magyar kormány javára meg fog maradni. Különben mi ezt az önkéntes népcserét nem tudjuk folytatni.

[*Mihályfi mb.*] *Külgügyminiszter*: Ők ezt meg fogják érteni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Mikor ő felhívta a figyelmet arra, hogy igen sok a költség, azt válaszolták, hogy a magyar tisztviselők négyszeresét kapják az ottani fizetéseknek napidíjként.⁵⁸

[*Hajdú*] *Áttelepítési kormánybiztos*: Ő is furcsállta, amikor felemelték a napidíjat. Ő már meg is tette az intézkedéseket, hogy a megállapított díjnak csak 60%-a fizethető ki.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ellenőriztetni kell a napidíjakat.

[*Hajdú*] *Áttelepítési kormánybiztos*: Az ő kiküldötteik viszont itt kapják az ötszörösét az itteni fizetéseknek. Összesen 200 személygépkocsi van foglalkoztatva, mindegyikhez két sofőr. A kormánybiztosságról különben összesen csak 9 személy van kint. Van kint egy vagyonösszeíró bizottság, melynek tagjait ott alkalmazták, 3000 csehszlovák a havi átlag fizetésük. Ilyen van 90 személy. A vagyonösszeírásoknál nem tudunk leépítéseket eszközölni. Egy nap alatt egy háromtagú bizottság két objektívumot tud összeírni. Pontosan kell megállapítani és felvenni azokat. Ezen most már nagyon nehéz lenne változtatni, mert a kataszteri tisztajóvédelem szerint is kell összeírásokat eszközölni.

⁵⁷ A csehszlovák vagyondézsma-rendeletnek az áttelepülő magyarok esetében való alkalmazásáról volt szó.

⁵⁸ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 57. sz. jegyzetét.

7. 1947. július 3.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem tartja a dolgot elveszettnek, mert a csehszlovákoknak is kezd sok lenni a kiadás. Már a múltkor is javasolta, hogy a kártérítés formája rendeztessék. Ellenőriztetni kell az autókat is, mert félig megrakott kocsik jönnek át s ez igen nagy üzemköltséget jelent.

[Hajdú] *Áttelepítési kormánybiztos:* Az autók megrakására pontos grafikon van felállítva, s most sikerült neki a MATEOSZ-nál 25%-os engedményt elérni. Ezentúl a megtett út lesz csak felszámítva és a várakozási idő nem. Így fogják módosítani a szerződést.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter:* Le kívánja szögezni, hogy a minisztertanács a jegyzőkönyvet a felvetett észrevételekkel elfogadja és megbízza a Külügyminisztérium vezetésével megbízott tájékoztatásügyi minisztert, hogy ezeket az észrevételeket hozza a csehszlovák kormány tudomására, hívja meg a csehszlovák delegációt Budapestre a jegyzőkönyv végleges formájának aláírására. A három heti aratási szünetet csak a mezőgazdasági munkásokra és birtokosokra vonatkoztatjuk. Ezen idő alatt csak városi lakosokat lehet kitelepíteni.

Rákosi Mátyás államminiszter: A sajtókommuniké azonban legyen barátságos.

Minisztertanács a külügyminiszter bejelentését az elhangzott észrevételekkel tudomásul vette. Az Egyezményvel kapcsolatos jegyzőkönyv és hozzátartozó okmányok tervezetéhez hozzájárult. Felhatalmazta a külügyminisztert, hogy az Egyezmény-tervezetnek észrevételezett rendelkezéseit a csehszlovák kormánnyal közölje és véglegesen letárgyalja.⁵⁹

Sebestyén Pál, Hajdú István áttelepítési kormánybiztos és Dulin Jenő igazságügyi államtitkár eltávoznak.

[70.] 69.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 8579/1947. számú javaslatát dr. Massányi Antal és társai részére címadományozás tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter:* Az igazságügyminiszter helyetteseként jelen volt államtitkár eltávózése előtt felkérte őt arra, észrevételezze a tömeges címadományozásokat az igazságügyi tárca nevében. Az előterjesztés nagy címetéréseket okoz a társminisztériumokkal szemben. Ugyanez az észrevétele van a 3. tárgysorozati ponttal kapcsolatban. Politikai kifogást is emel 10 személy ellen, olyan információi vannak, hogy németbarátok, nyilasok, feddással igazoltak, rossz munkaerők stb. is vannak közöttük.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter:* A Közellátásügyi Minisztérium 1807 alkalmazottja oszlik meg a külső és belső tisztviselők között. A Pénzügyminisztérium által engedélyezett keret olyan, amely a kinevezésre már két esztendeje

⁵⁹ Lásd a 7/e. sz. mellékletet.

7. 1947. július 3.

nem adott módot. A rendelkezésre álló keretet sem engedélyezték betölteni. Öt olyan fizetési osztály van, ahol kinevezés egyáltalán nem lehetséges. 1807 ember közül 87-nek a címadományozása nem túlzott s ezek az igazoláson és a B-listán mind keresztülmentek, tehát ilyen ellenvetés nem hozható fel, mert épp oly procedúrán estek keresztül, mint a többiek. Ha a nehéz pénzügyi helyzet nem engedi meg azt, hogy fizetéseket emelhessünk, nem tudja miért nem engedhető meg a címadományozás, amikor annak semmiféle költségkihatása nincs és alkalmas lenne egy belső nyugtalanság levezetésére. Nem alaptalanul mondja, hogy míg a többi miniszterek százával hozzák be a kinevezéseket, ő 1946. november 21. óta 5 kinevezést hozott a minisztertanács elé. A címadományozásnál elvben kimondotta a minisztertanács, hogy annak elvi akadályja nincs.

Rákosi Mátyás államminiszter: Amennyiben a közellátási miniszternek presztízse nincs angazsálva, egy hetet kér várni és az igazságügyminiszter, valamint a közlekedésügyi miniszter aggályai ezen idő alatt megvizsgálatnák.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Az igazságügyminiszter elvben ellenzi a tömeges címadományozásokat.

Rákosi Mátyás államminiszter: Vállaljon a közellátásügyi miniszter egy hetet még az igazságügyminiszterrel való megegyezés céljából, ezen idő alatt [a] közlekedésügyi miniszter is rámutat az egyes kirívó esetekre.

[*Erőss*] *Közellátásügyi miniszter:* Ezek a címadományozások hosszas tárgyalások és a szakszervezettel való megegyezés után jöttek létre. 96%-ban egyezett a szakszervezet listájával. Minden egyes tárgyaláson maga a politikai államtitkár vett részt. Felteszi a kérdést, mikor érünk el azon időponthoz, amikor a minden eddig rendelkezésre álló szelekción túl, zaklatások nem érik az embereket. Az egyenlőség is azt követeli, hogy minden minisztériumban történhessenek kinevezések.

Szakasits Árpád államminiszter: Talán nem lesz különösebb anyagi hátrány belőle, hiszen úgyszólván csak címadományozásokról van szó, ha egy héttel elhalasztjuk ezt a kérdést.

[*Erőss*] *Közellátásügyi miniszter:* Ebből elvi kérdést kell csinálnia, mert abban, hogy a felügyelete alatt álló minisztériumban akármelyik más minisztérium tagjai mondjanak bírálatot a tisztviselők felett, nem tűrheti akkor, amikor törvényszerű kifogás nem hozható fel, s újból kezdődjenek előlről a procedúrák.

Rákosi Mátyás államminiszter: Elvi kifogás nem lehet az, hogy bizonyos személyekre nézve a többi tárcák megjegyzéseket tesznek, s ezzel a dologgal lehet is foglalkozni, s meg kell mondania, hogy a nagy földrengés után már csoda, hogy itt tartunk, de azt hiszi nem rossz jós, hogy még néhány hónap, esetleg még néhány évet is igénybe vesz az, hogy a bíróságok döntése után indokolt esetekre felhívjuk a figyelmet egyes tisztviselők veszélyeire. [sic!]

7. 1947. július 3.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: A későbbi felelősségrevonásnál nem lesz különbség, hogy mint titkárt, vagy mint c. osztálytanácsost vonják az illető felelősségre.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: De a köztársasági kormány ne jutalmazza az ilyeneket. A 10 kifogásolt eset kivételével hozzájárul az előterjesztéshez.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Ezt ő is elfogadja, ezért javaslatát a közlekedésügyi miniszter által kifogásolt 10 személy kivételével tartja fenn. A 10 személlyel szemben támadt aggályokat ki fogja vizsgálni. Egyidejűleg tehát előterjeszti 8446/1947. számú javaslatát is és erre is vonatkozik az előbbi állásfoglalása.

Minisztertanács a 8579/1947. és a 8446/1947. számú módosított előterjesztésekhez hozzájárult.⁶⁰

[71.] 70.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 403 972/1947. számú javaslatát az UNRRA segélyakció lebonyolításával kapcsolatos költségek biztosítása tárgyában.⁶¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[72.] 71.

Rákosi Mátyás államminiszter fenti tárggyal kapcsolatban felveti, hogy kell állítani az UNRRA mérlegét, mennyibe került nekünk és mennyit kaptunk mi.

⁶⁰ A Közellátásügyi Minisztérium 8579/1947. sz. alatt összesen negyvenkét tisztviselőjének javasolt magasabb címet adományozni. A 8446/1947. sz. előterjesztésében Szomolányi Sándor és társait javasolta címadományozásban részesíteni — mint ez a Közellátásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 3. sorszám alatt olvasható feljegyzésből kitűnik — de maga az előterjesztés nem található az iratok között. Megtalálható viszont a borítólapon az Igazságügyi-minisztérium T. 2504/1947. és T. 2569/1947. sz. azonos szövegű levele, amelyekben a tömeges címadományozást helytelenítő véleményét fejtette ki. Rámutatott arra, hogy címadományozásnak csak egyes, különösen kitűnő teljesítményt nyújtó alkalmazottak esetében lehet helye, továbbá, hogy az ilyen gyakorlat a tárcák között aránytalanságot teremt, végül felhívta a figyelmet arra, hogy a „demokrácia érdeke, hogy a közszolgálati alkalmazott az általa tényleg betöltött állás címét viselje és annak megfelelő illetményeket kapjon,” s nem lenne jó, ha a régi rendszert követve, megfelelő illetményekkel nem járó címeket adományoznának. Ezért az előterjesztésben foglaltakkal nem értett egyet. Az iratokból nem derül ki az, hogy ki volt a kifogásolt tíz személy.

⁶¹ A Közellátásügyi Minisztérium előterjesztéséből kitűnik, hogy 1947. augusztus végével az UNRRA szállításokkal kapcsolatban 1 810 000 Ft költség elszámolására kért engedélyt. Rámutatott arra, hogy a már beérkezett és az augusztus végéig beérkező UNRRA árukkal kapcsolatos szállítási, raktározási, személyi, épületbérleti költségek 10 066 000 Ft-ot tettek ki, amiből 2 410 000 Ft esett az 1947. évre, ezzel szemben a beérkezett, illetve beérkező áruk értékesítéséből, a tranzit-szállításokból 2 7990 000 Ft bevétel származott.

7. 1947. július 3.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter*: Ez éppen most van feldolgozás alatt s teljes és pontos mérleget fog ide beterjeszteni a legközelebbi minisztertanácson.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: A mérleg nem lehet precíz, mert az inflációs időkre nem lehet megállapítani.⁶²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[73.] 72.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az Egyesült Nemzetek Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének Londonban összehívott nemzetközi konferenciájára dr. Erődi-Harrach Béla min. titkár kiküldetése tárgyában.⁶³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[74.] 73.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Szántó Rezső rehabilitálása tárgyában.⁶⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[75.] 74.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Fischer Gyula⁶⁵ szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[76.] 75.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Horváth János⁶⁶ időbeszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶² Lásd még a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 110., valamint a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját.

⁶³ A Közellátásügyi Minisztérium 404 047/1947. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy az 1947. augusztus 4-ére összehívott FAO értekezlet azzal a kérdéssel foglalkozott, milyen eszközökkel lehet hatályosan védekezni a beraktározott élelmiszerkészletek károsodása ellen. Felvetette a Közellátásügyi Minisztérium, hogy nem lenne-e helyes a Magyar Növényegészségügyi Intézet szakértői közül is kiküldeni valakit a konferenciára. A FAO-ról lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 55. napirendi pontját és jegyzetét.

⁶⁴ A Belügyminisztérium 225 892/1947-IV/1. a. sz. előterjesztésében dr. Szántó Rezső szolgálati idejének 1919-től történő beszámítására és rendőr vezérőrnaggyá való kinevezésére, ilyen minőségben való nyugállományba helyezésére tett javaslatot. Dr. Szántó Rezső (1892–1970) jogász. 1918 novemberében a budapesti népőrség parancsnoka, 1919-ben a magyar Vörös Hadsereg hadosztály, illetve hadtest politikai megbízottja. A Tanácsköztársaság idején tanúsított magatartásáért 15 évi fegyházra ítélték. 1922-ben fogolycsere révén került Szovjet-Oroszországba. Részt vett a spanyol polgárháborúban. 1947-ben tért haza.

⁶⁵ Fischer Gyuláról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 62. sz. jegyzetét.

⁶⁶ Horváth János (1879–?) 1913-tól a győri Munkásbiztosító Pénztár szolgálatában állt. 1919 februárjától Székesfehérvár kormánybiztos főispánja. 1919 augusztusában Csehszlovákiába

7. 1947. július 3.

[77.] 76.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti 84 139/5/II/1. számú javaslatát az önkormányzati alkalmazottak illetményrendezése tárgyában. Ezt még áprilisban terjesztette elő és azzal lett levéve, hogy a pénzügyminiszter megkísérli az egységes státusrendezést, s annak keretébe vonja az előterjesztést. Ez ebben az időben le lett tárgyalva a szaktárcák által, komolyabb észrevétel csak a Földművelésügyi Minisztérium részéről merült fel, mely szerint a segédjegyzőknek a X. fizetési osztályba való sorolását túl magasnak találta.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ha csak ez volt akkor az észrevétele, most eláll ettől.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A javaslat szerint a községi jegyző a VI. fizetési osztályig mehet fel és a XI. helyett a X.-ben kezdi. Egyébként be kívánja jelenteni, hogy ez nem egy komoly megterhelését jelenti az apparátusnak, és az államháztartásnak sem jelent többet, mint 450–500 000 forintot. – Nagy aránytalanságok vannak a 2500-as rendeletben, amelyet feltétlenül korrigálni kell. A soronkívüli előléptetéseket egyhated arányban állapítja meg, ez is be lesz dolgozva a rendeletbe.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Abban az időben már ki lett tárgyalva, nem lehet külön illetményeket kidolgozni.

Szakasits Árpád államminiszter: Hogy viszonylik ez a közalkalmazottak státusához?

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Neki éppen ez az aggálya, s minthogy nem sikerült az egységes státusrendezés, most nagyon kényesnek tartja pillanatnyilag hozzányúltni. Egy heti késedelem úgy véli nem okozna komplikációt.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A félreértéseket szeretné eloszlatni. A besorolások rosszak voltak, s csak egyes kategóriákra vonatkozik a rendelkezés. Egyébként nincs kifogása ellene, hogy Gazdasági Főtanács elé menjen a javaslata.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Van ebben azért elvi kérdés is.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az egységes státus megbukott, hat hetet kapott a belügyminiszter, hogy státuson belül behozza javaslatát.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Csak abban az esetben hozná újból minisztertanács elé, ha valamelyik miniszterrel nem tudna megegyezésre jutni.

Minisztertanács az előterjesztést elvben a pénzügyminiszter jóváhagyásától feltételezetten elfogadta. Felhívja a társmisztereket, hogy esetle-

emigrált és csak 1940-ben tért vissza az országba. Letartóztatták, rendőri felügyelet alá helyezték, majd internálták. Az V. fizetési osztálynak megfelelő nyugdíj megállapítását javasolta számára a miniszter.

7. 1947. július 3.

ges észrevételeiket sürgősen közölik a belügyminiszterrel, aki az elfogadható módosító javaslatokat a rendeletbe dolgozza be.⁶⁷

[78.] 77.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti 181 381/1947. számú javaslatát Tolnai József pécsi polgármesternek Párizsba való kiküldetése tárgyában.⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[79.] 78.

[Veres] *Építési- és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti a 2441/1947. számú javaslatát Schwott István és társai gépkocsivezetői minőségben való alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁷ A Belügyminisztérium 84 139/II./1. sz. előterjesztésében utalt arra, hogy a főispánok és önkormányzati alkalmazottak illetményeinek és nyugellátásának szabályozásáról, továbbá egyes vármegyei, városi és községi tisztviselői állások elnevezésének megváltoztatásáról szóló rendelettervezetét a minisztertanács elé terjesztette már 1947. február 19-én (164. sz. jegyzőkönyv 66. napirendi pont), április 10-én (171. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontja), 17-én és 24-én (172. sz. jegyzőkönyv 57. napirendi pontja) azonban — mint utólag kiderült — félreértésen alapuló észrevételek miatt levették a napirendről. Negyedik alkalommal azért vették le a napirendről, mert kilátás volt a közalkalmazottak általános illetményrendezésére, az erről szóló 2500/1945. ME sz. rendelet teljes átdolgozására. A pénzügyminisztert kötelezte is a minisztertanács arra, hogy három héten belül terjessze elő a javaslatát, ami azonban nem következett be. Ezért — kisebb módosításokkal — előterjesztette ismét a korábbi saját javaslatát. Ilyen módosításként bevette a tervezet 9. §-ába, hogy a soronkívül előléptethetők száma ugyanabba a szakba tartozó alkalmazottak számának egyheted részét egy-egy évben nem haladhatja meg. A 11. §-ba felvette az V. fizetési osztályba előléptethető vármegyei alkalmazottak közé — feladatának fontossága alapján — a járási főjegyzőt is. Elhárította ugyanakkor a földművelésügyi miniszter részéről felmerült azon aggályt, hogy a községi (kör)jegyző és a segédjegyző munkájának minősége között mutatkozó különbséget a tervezet 7. §-a a kezdő fizetések megállapításánál nem a megkívánt mértékben fejezi ki. Nem honorálta a földművelésügyi miniszternek azt az észrevételét sem, hogy az egyes önkormányzati alkalmazottak kinevezésére a belügyminiszternek biztosított előterjesztési lehetőség (11. §) az önkormányzatokra sérelmes lenne. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 8450/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 10.

⁶⁸ A Belügyminisztérium előterjesztéséből kitűnik, hogy a Városok és Helyi Hatóságok Nemzetközi Szövetsége 1947. július 6 és 12 között tartott nemzetközi kongresszusán való részvételre a Magyar Városok Országos Szövetsége jelölte Tolnai Józsefet, Pécs város polgármesterét. A Kongresszus napirendjén a községi önkormányzat, a polgári nevelés, az újjáépítési, közigazgatási és pénzügyi helyzet, valamint a Nemzetközi Szövetség működésének és fejlesztésének kérdései szerepeltek. Tolnai József (1900–1951) 1933-tól szociáldemokrata párt pécsi titkára, 1945 után az országos pártvezetőség tagja; egy ideig Pécs polgármestere. 1945. novemberétől nemzetgyűlési képviselő. 1950-ben koholt vádak alapján börtönbüntetésre ítélték; a börtönben hunyt el. 1962-ben rehabilitálták.

7. 1947. július 3.

[80.] 79.

[Veres] Építési- és közmunkaügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Borbíró Virgil államtitkár külföldre való kiküldetése tárgyában.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[81.] 80.

[Veres] Építési- és közmunkaügyi miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozaton 3. sorszám alatt felvett előterjesztését a napirendről leveszi.⁷⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[82.] 81.

Kereskedelem- és Szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti 32 441/1947. számú javaslatát az 1947. július 23-án Londonban kezdődő élelmiszer tárgyalásokra bizottság kiküldése tárgyában.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[83.] 82.

Kereskedelem- és Szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti 32 129/1947. sz. javaslatát gazdasági küldöttségnek Berlinbe való kiutazása tárgyában. Egy korábbi minisztertanácsi határozat már Rónai minisztert felhatalmazta a tárgyalások vezetésére, azonban Moszk-

⁶⁹ Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium 2551/1947. sz. előterjesztése szerint a Párizsban rendezett lakásügyi és városrendezési kiállításon való részvételtől volt szó. Jelezte, hogy a Gazdasági Főtanács 1947. május 21-én már hozzájárult a kiküldéshez, a minisztertanács azonban május 22-én levette előterjesztését a napirendről. Lásd a 177. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pontját. Borbíró Virgilről lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 62. sz. jegyzetét.

⁷⁰ Az Építés- és Közmunkaügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 3. sorszám alatt az építésügyről szóló törvényben meghatározott határidők meghosszabbítására vonatkozó javaslat szerepel. A minisztérium 2554/C/1947-Eln./c. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy a városrendezésről és építésügyről szóló 1937. évi VI. tc. az általános rendezési terv, valamint a felmérés elvégzésére hat évi határidőt állapított meg, a háborús események következtében azonban a városok rendezési tervei megsemmisültek, de a háborús rongálások egyébként is bizonyos módosításokat tettek szükségessé, különösen a sertésszállások, sertéshizlalók kitelepítését, valamint az útépitésre igénybe vett területeken az út megépítését illető kötelezettség tekintetében. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd még a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 77. napirendi pontját.

⁷¹ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium a kormány hozzájárulását kérte ahhoz, hogy a magyar mezőgazdasági termékek Angliába irányuló kivitele ügyében 1947 májusában kezdődött tárgyalások folytatására delegációt küldhessen ki Londonba. A delegáció elnökeként Korányi Jenő miniszteri osztályfőnököt, tagjaként dr. Szakáts Kálmán közellátásügyi miniszteri osztályfőnököt, dr. Ujházy László földművelésügyi miniszteri osztálytanácsost, dr. Gergely György kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszteri titkárt, Kürthy Istvánt, a Külkereskedelmi Igazgatóság főtanácsosát és dr. Jármy Elemért, a Magyar Nemzeti Bank igazgatóhelyettesét hozta javaslatba. A küldöttség beszámolóját illetően lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját, illetve a 18/a. sz. mellékletet. Az előterjesztés is ott található.

7. 1947. július 3.

vában való jelenlegi tartózkodása miatt a bizottság összetétele és vezetése módosítást kíván. Ezt tartalmazza a javaslat s ezért vált szükségessé egy új javaslat.⁷²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács délután 1/2 3 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gépell tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál látták el kézjegyükkal a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Mátyás, Sebestyén Pál, Vas Zoltán, Hajdú István és Pongrácz Aladár aláírása.

Az ülésen tárgyalta előterjesztéseket a Miniszterelnökségen tárcánként borítólapokba helyezték, ezeken felsorolták az adott tárca előterjesztéseinek tárgyát és itt tüntették fel az ezekkel kapcsolatos esetleges észrevételeket. Az észrevételeket, amennyiben nem csupán a kezelésre vonatkoznak, jegyzetben közöljük.

A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon szerepel még Villax Ódön svédországi kiküldetésének, Gonda Béla országos termelési miniszteri biztosnak és dr. Kovalszky Viktor mezőgazdásznak az előléptetési ügye is. Ezek a napirendi pontok azonban itt nem kerültek megtárgyalásra. Villax Ódön kiküldetéséről lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 63. napirendi pontját; Gonda Béla ügyéről pedig a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 58. napirendi pontját.

A Közellátásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon szerepelt Hamza László közellátási felügyelő képzési kellekek megléte alóli mentesítése, amit azonban már korábban jóváhagytak. Lásd a 4. sz. jegyzőkönyv 83. napirendi pontját.

Megtalálható a jegyzőkönyv mellett a 2-5., a 8-15., a 17-20., a 22., a 25-37., a 40-50., az 52-58., a 60., a 62., a 65-66., a 69-71., a 73-81. sz. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés, ezek közül a 4., a 10., a 26., a 46. és a 69. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést a 7/a-7/e. sz. mellékletként közöljük.

Csak az ülésen jegyezték fel ceruzával a 6-7., a 43-44., a 63-64., a 67., a 69., a 71., a 73., és a 77-78. napirendi pont tárgyát.

7/a. sz. melléklet (a 7/4. napirendi ponthoz)

Előterjesztés a Minisztertanácshoz

A 6800/1946. ME számú rendelet⁷³ az állami nyugdíjasok és az állammal viszonyosságban álló nyugdíjintézetek tagjai magatartásának, illetőleg hivatali

⁷² Rónai Sándor a minisztertanács 1947. május 22-i ülésén (177. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pont) a berlini szovjet zónával való kereskedelmi kapcsolat felvételére kapott felhatalmazást. Ugyanakkor ő vezette a moszkvai magyar kereskedelmi tárgyalódelegációt is. A kérdéstről lásd még a 22. [202.] sz. jegyzőkönyv 49. napirendi pontját.

⁷³ MK 1946. június 14.

7. 1947. július 3.

működésének felülvizsgálatát rendelte el arra nézve, hogy a magatartás, illetőleg működés demokratikus szempontból sértette-e a magyar nép érdekeit.

A rendelet szerint az eljárást a létszámcsökkentés végrehajtásáról szóló kormányrendelet alapján alakult három tagú bizottság folytatja le,⁷⁴ vagyis a bizottság elnökét a miniszterelnök, egy-egy tagját pedig az illetékes szakminiszter és a szakszervezeti tanács jelöli ki. Ha a bizottság megállapítja, hogy a nyugdíjas személy magatartása, illetőleg hivatali működése sértette a magyar nép érdekét, a rendelet szerint a bizottság a nyugellátás csökkentését, súlyosabb esetben pedig a nyugdíjigény elvesztését mondja ki.

A bizottságok munkájukat már befejezték és az elmaradt kevés számú ügyet, az e célra alakított ún. állandó bizottságok bírálják el. A beérkezett jelentésekből és a felterjesztett jegyzőkönyvekből megállapíthatóan a bizottságok munkájában hibák fordulnak elő.

Kifejezett jogszabálysértések történtek. Ilyen pl., hogy olyan személyt bíráltak el és fosztottak meg nyugdíjától, akit a létszámcsökkentési eljárás során vontak végelbánás alá; a rendeletben megállapított legmagasabb mértéknel magasabb mértékben csökkentették a nyugdíj összegét; anélkül határozott a bizottság, hogy a rendeletben megkívánt kérdőív rendelkezésére állott volna; a kézbesített határozat nem egyezik a jegyzőkönyvben foglalt határozattal; illetéktelen bizottság járt el stb.

A tényálladék megállapításában is fordulnak elő hibák azáltal, hogy kellő bizonyíték nélkül fogadták el a bejelentett tényt. A mérlegelésben is voltak elhajlások, ami elkerülhetetlen volt, mert több száz bizottság munkájában természetesen nem lehetett meg az egységesség teljes mértékben. A hibák és a túlzások csak kisebb számban fordulnak elő. Az eddig ismeretes eredmények arra engednek következtetni, hogy a jogszerűtlen és méltánytalan határozatok csak kevesebb számban vannak, ezért az orvoslásnak az államháztartás szempontjából alig volna jelentősége, viszont az orvoslás mellett szól a méltányosságon felül a jogszerű eljárás biztosítása is.

Mindezekhez hozzá kell venni még azt is, hogy a rendelet az eljárásban az érdekelt fél meghallgatását nem tette kötelezővé, így a védekezésre alig volt lehetőség. Ezáltal a nyugdíjasok lényegesen kedvezőtlenebb helyzetbe kerültek a tényleges szolgálatban állóknál, mert az igazoló eljárást a felek meghallgatásával folytatták le és a jogorvoslat is biztosítva volt, márpedig az igazoló határozat a létszámcsökkentési eljárásban a döntések meghozatalánál sok esetben irányadóul szolgált.

Az igazságtalan, a méltányosságot sértő és sokszor kifejezetten jogszabályellenes határozatok megváltoztatására ez idő szerint nincs lehetőség, mert a rendelet a bizottságok határozata ellen jogorvoslatot nem enged. Az elmondot-

⁷⁴ Lásd az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezésekről szóló 5000/1946. ME sz. rendelet (1946. május 19.) 4. §-át.

7. 1947. július 3.

tak viszont világosan mutatják, hogy megfelelő jogszabály kezdeményezésével módot kell találni arra, hogy azok a határozatok, amelyek a nyugdíj összegének mértékét csökkentik, vagy a nyugdíjigény elvesztését mondják ki, felülvizsgálat alá vonhatók legyenek.

A felülvizsgálatot a miniszterelnökből, a két miniszterelnökhelyettes államminiszterből és a pénzügyminiszterből álló bizottság hatáskörébe kellene utalni.

A felülvizsgálat alá tartozó ügyek két csoportba oszlanak.

Az egyik csoportba tartoznának azok az ügyek, amelyekben a hozott határozatok a figyelembe veendő jogszabályokat (6800/1946., 8320/1946., 4400/1947. ME számú rendeletek)⁷⁵ sértik.

A jogszabálysértő eseteket a kiadandó kormányrendelet pontosan felsorolná. Ezeket a határozatokat a bizottság megsemmisíteni volna köteles.

Második csoportba kerülnek azok az ügyek, amelyekben a hozott határozatokra nézve a rendeletben felsorolt semmisségi okok nem forognak fenn ugyan, de a bizottság egyéb okokból indokoltnak találja a megsemmisítését. Ilyen esetekben a bizottság a határozatot megsemmisítheti.

Mindkét esetben a bizottság, ha a határozatot megsemmisíti, az ügyet érdemileg bírálja és dönti el, feltéve, hogy annak szüksége fennforog. A megtartott tárcaközi értekezlet álláspontjának megfelelően a bizottság minden esetben az illetékes miniszter meghallgatása után határoz.

A felülvizsgálat hivatalból, vagy az érdekelt fél kérelmére történik. Hivatalból az illetékes miniszter kezdeményezhetné a felülvizsgálatot.

A bizottság ügyrendjét maga állapítaná meg és annak keretében az előkészítő eljárást ugyanúgy lehetne szabályozni, mint a létszámcsökkentési eljárás felülvizsgálatánál: az úgynevezett revíziós eljárásban szabályoztatott.

Ezzel a megoldással szemben fel lehetne hozni azt, hogy a jogszabálysértés eseteiben miért bízzuk a döntést testületi szervre, amikor — tiszta jogesetekről lévén szó — azt gyorsabban el lehetne bíraltatni egyéni hatósággal: a miniszterelnökkel, aki az illetékes szakminiszterrel egyetértve, vagy annak meghallgatásával járna el.

Ez csak látszólag van így, mert a valóság az volna, hogy az érdekelt felek megpróbálnák mind a két utat, a jogszabálysértést és a revíziót is. Ez a kettősség a hatáskör egységesítésével kiküszöböltenék, ami az egész felülvizsgálatot lényegesen meggyorsítaná és ezáltal az egész kérdés jóval gyorsabban kerülne nyugvópontra.

Meggyorsítaná az ügyek befejezését az is, hogy megsemmisítés esetében a bizottság az ügyet — ha annak szüksége fennforog — érdemben is elbírálná, s

⁷⁵ A 8320/1946. ME sz. rendeletet (MK 1946. július 24.) a nyugellátások korlátozásáról szóló 6800/1946. sz. rendelet végrehajtásáról intézkedett. A 4400/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. április 17.) a 6800/1946. ME sz. rendelet kiegészítését tartalmazza.

7. 1947. július 3.

ezáltal el lehet kerülni, hogy az ügy újabb elbírálása az alapeljárásban eljárt bizottsághoz kerüljön vissza s újból kezdődjék az egész eljárás.

Természetes, hogy még gyorsított eljárással is két-három hónapig tartana a nyugdíjmegvonások és csökkentések felülvizsgálata, viszont a nyugdíjakat a megvonások folytán már most beszüntették és így az idősebb nyugdíjasok, akik között számos munka- és keresetképtelen személy van, nélkülözéseknek vannak kitéve. Ezért egyidejűleg gondoskodni kellene arról, hogy azok, akiknek nyugdíjigényét elvonták, három hónapon át segélyt kapjanak.

A segély mérve tekintetében a megoldás az lehetne, hogy a megvont utolsó ellátásnak 50%-a folyósíttassék segély címén, a beszüntetéstől számított további három hónapon át. Ez a megoldás a Pénzügyminisztériumból beszerzett adatok szerint az államháztartást lényegtelenül terhelné meg, mert ha a rendelkezésre álló eredményeket tekintjük, a három hónapi segély együttesen — az egész állami és önkormányzati igazgatás területén — nem jelentene többet, mint öt-hatszázezer forintot. Ki kell emelni, hogy segélyt csak azok kapnának, akiknél a nyugdíjat teljesen megvonták. Tehát akiknél csak csökkentették a nyugdíj mértékét, segélyben nem részesülnének. Ez indokolt azért is, mert a nyugdíjat ugyanis csak 50% erejéig lehetett csökkenteni.

A kifizetett segély egy része nyilvánvalóan meg is térül, minthogy abban az esetben, ha a felülvizsgálat során a nyugdíjigény elvesztését kimondó határozatot megsemmisítik, s a hozott határozat értelmében a nyugdíjast továbbra is nyugellátás illeti meg, természetesen a nyugellátás összegéből a segélyt le kell vonni.

— . — .

A most elmondottak figyelembevételével készült a csatolt rendelettervezet.

A tervezet ellen a megtartott tárcaközi értekezleten érdemben észrevétel nem merült fel, az egyes rendelkezésekkel kapcsolatban tett és az értekezleten elfogadott változtatásokat, illetőleg kiegészítéseket pedig a tervezetnek megfelelően keresztülveztettem.

Végül megjegyzem, hogy a tárcsaközi értekezlet megtartása után a honvédelmi miniszter átiratban kérte, hogy a 3. §-ban⁷⁶ a méltányosság gyakorlására felhozott példaszzerű esetek között a „hadigondozottság”-ot is vegyem fel. Ehhez képest ezt utólag a szövegbe beiktattam.

⁷⁶ A rendelettervezet — így kiegészített — szövege szerint a javasolt bizottság megsemmisíthette volna a 6800/1946. ME sz. rendelet végrehajtása során hozott határozatot, ha a nyugellátás csökkentését vagy a nyugdíjigény elvesztését — az eset körülményeire (pl. hadifogság, elhurcoltatás, hadigondozottság, munkaképtelenség, életkor stb.) figyelemmel — az illetékes minisztérium meghallgatása után indokolatlannak találja.

7. 1947. július 3.

Kérem a t. Minisztertanácsot, hogy a csatolt rendelettervezetet elfogadni és felhatalmazni szíveskedjék, hogy azt mint a magyar köztársaság kormányának rendeletét kibocsáthassam.

Budapest, 1947. évi június hó 28. napján.

Gépelte, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített másolat.
Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

7/b. sz. melléklet (a 7/10. napirendi ponthoz)

Vallás- és közoktatásügyi minisztertől.
3593/1947. eln. szám.

Előterjesztés a Minisztertanácshoz

A közművelődés korszerű és hathatós fejlesztése érdekében elkerülhetetlen az, hogy a művelő célzatú mozgóképek használatát a jövőben szélesebb alapokra helyezték. Ennek érdekében az eddig csupán a közép- és középfokú iskolákban rendszeresített iskolai oktatófilm-ellátást mindenfajta iskolára és tanintézetre ki kell terjeszteni. Szükséges továbbá, hogy a szabadművelődés, a tudományos, művészeti és kutatóintézmények, valamint külföldi tudományos intézményeink is fokozatosan bekapcsolódjanak a filmmellátás kiépítendő rendszerébe.

Ezzel kapcsolatban kívánatosnak látszik az, hogy hazai készítésű kulturális célzatú filmek (pl. az egyes minisztériumok, kormányzati szervek, idegenforgalmi érdekeltségek stb. tájékoztatást szolgáló filmjei) megalkotása és felhasználása során — elsősorban tudományos és technikai szempontok érvényesítésére — központi szakintézmény álljon rendelkezésre, illetőleg, hogy a kulturális természetű filmügyek szolgálata ebben a szervezetben összpontosuljon. Helyet adna még a fenti célokból létrehozott szervezet történelmi, dokumentális filmarchívum, művészeti és tudományos filmgyűjtemény, filmtörténelmi és egyéb közérdekű vonatkozású filmmúzeum, közművelődési diapositív-kölcsönző elhelyezésének is. Ezt az összpontosítást célszerűvé teszi az a körülmény is, hogy a legtöbb művelő célzatú film egyes jelenetei, részei, helyszíni felvételei, sőt gyakran az egész film a művelő munka több területén használhatók.

Ezeknek az ismerete nemcsak a nemzeti művelődés szempontjából nagyjelentőségű, hanem a nemzetközi viszonylatban is jelentékeny vonzó erőt biztosító feladatoknak elvégzésére a vezetésem alatt álló minisztérium Oktatófilm Kirendeltségének működési területét kellene megfelelőképpen kifejleszteni,

7. 1947. július 3.

ezért a Kirendeltséget „Közművelődési Filmintézet”-té szándékozom átszervezni.⁷⁷

Gépel, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat. Az irodavezető hitelesítő aláírása mellett a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium körbélyegzőjének a lenyomata látható.

Az előterjesztés első oldalán a „Kulturális Osztály VII. 1.” utasítás szerepel. Ennek megfelelően az előterjesztés utolsó oldalán a következő olvashatók: „A Kult. osztály hozzászólása: A fenti minisztertanácsi előterjesztéshez mellékelt rendelettervezet 3. §-a akként egészítendő ki, hogy a Közművelődési Filmszakbizottságban állandó tagsági hely biztosítandó a külügyminiszter képviselőjének. VII. 1. Tassy, I.” olvashatatlan aláírás.

Mintegy ennek folytatásaként az előterjesztés első oldalára a következő megjegyzést vezették: „Minisztertanács a hozzászólást elfogadta. 1947. VII. 3.”

Az előterjesztés utolsó oldalának felső szélén két ismeretlen személytől származó szignó (Otti, Bi) és általunk ugyancsak feloldhatatlannak talált „S+B+Mb/VII. 30.” feljegyzés látható.

7/c. sz. melléklet (a 7/26. napirendi ponthoz)

[PM] 176 216/1947. szám

Előadó: dr. Mátyásfalvy György min.

IV. a. titkár

Gazdasági Főtanácsi előterjesztés

Mellékelten tisztelettel előterjesztem a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzintézeti Központ I. kúriájába tartozó részvénytársasági alakban működő pénzintézetek magyar tulajdonban lévő részvényeinek állami tulajdonba vételéről szóló törvényjavaslat tervezetét.

A törvényjavaslat szövegét pártközi értekezlet dolgozta ki⁷⁸ és azt az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztálya jogszabálytechnikai szempontokból már megvizsgálta.

A törvényjavaslat szövegével kapcsolatban a gondozásomra bízott érdekek szempontjából még a következőkre kell rámutatnom:

A tervezet 5. §-a értelmében az állami tulajdonba vétel által érintett pénzintézetek üzletvitelének irányítása céljából a magyar köztársaság kormánya

⁷⁷ Az előterjesztés további — itt terjedelmi korlátokra tekintettel nem közölt — három oldalnyi részében a felmerülő költségek és a rendelet egyes paragrafusainak ismertetése olvasható.

⁷⁸ Az 1947. május 16-án, 23-án tartott pártközi értekezlet foglalkozott a bankok államosításának kérdésével. (PIL 283. f. 10. cs. 135. ó. e.)

három tagú intézőbizottságot létesít. Az intézőbizottság tagjait a tervezet szerint a kormány nevezi ki és menti fel.

Figyelemmel arra, hogy a pénzügyi tárca feladata, véleményem szerint a három tagú intézőbizottság elnökének hivatalból a pénzügyminiszternek kellene lennie s ennek a törvény szövegéből is világosan kifejezésre kellene jutnia.

Kötelességszerűen be kell jelentenem a t. Gazdasági Főtanácsnak, hogy az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztálya a javaslat 7. §-ával kapcsolatban kifogásolja azt, hogy az államosítás alá kerülő pénzügyintézetek ideiglenes vezetőit, illetőleg ideiglenes vezetőséget lehessen kirendelni. Az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztálya ugyanis azon az állásponton van, hogy a pénzügyintézetek államosítása az általuk kibocsátott részvények állami tulajdonba vételével történt s ennél fogva az államhatalomnak mint részvényesnek áll jogában csupán fellépni. A törvényjavaslat szövege ezzel ellentétben akkor, amikor ideiglenes vezető, illetőleg ideiglenes vezetőség kirendelés[ér]e ad lehetőséget, lényegében olyan rendelkezést tartalmaz, amely akkor volna helyénvaló, ha a pénzügyintézetek teljes egészükben kerülnének államosításra, mint pl. az a francia bank-államosítás esetében történt.

Utalt ezzel kapcsolatban az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztálya arra, hogy a törvényjavaslat jelenlegi szövege értelmében olyan vállalathoz is lehetne ideiglenes vezetőt, illetőleg vezetőséget kirendelni, amelynél a részvényeknek csupán kisebbsége kerül az állam tulajdonába, amely esetben az a tény, hogy az ideiglenes vezető kirendelését a pénzügyminiszter előterjesztésére mellőzni lehet, a külföldi részvénytulajdonos szempontjából nem nyújt elég biztosítékot.

A magam részéről a 8. §-al kapcsolatban kell a t. Főtanács figyelmét felhívnom arra, hogy a 8. § (2) bekezdésének gyakorlati célját nem látom,⁷⁹ emellett ez a rendelkezés alkalmas arra, hogy annak a rendelkezésnek, mely szerint a kártalanításról későbbi külön törvény gondoskodik, az optikáját meglehetősen elrontsa. Utalnom kell itt még egyszer arra, hogy aligha hiszem hogy a kártalanítási segélyre indokolt jogosultsággal bíró személyek köre széles legyen, amihez hozzá kell fűznöm még azt is, hogy az egész rendelkezés a szomorú emlékü hadikölcsönsegélyezési akcióra emlékeztet.⁸⁰

⁷⁹ A törvényjavaslat 8. § (1) bekezdése mondta ki, hogy az állami tulajdonbavétel kártalanítás ellenében történik s hogy a kártalanításról külön törvény fog rendelkezni. A (2) bekezdés a következőket tartalmazza: „Különös méltánylást érdemlő esetben, ha a részvény volt tulajdonosának vagy eltartásra jogosult családtagjának megélhetése van veszélyeztetve, az 5. szakaszban említett intézőbizottság a kártalanítási összegre előleg folyósítását engedélyezheti. Az eljárásra vonatkozó szabályokat a Magyar Köztársaság kormánya rendelettel állapítja meg.”

⁸⁰ Az utalás az első világháború idején kibocsátott nyolc hadikölcsönre vonatkozik. Ezek kamatai, valorizációja, visszafizetése óriási terhet jelentett az államnak. A békeszerződések a

7. 1947. július 3.

A 11. §⁸¹ rendelkezésével kapcsolatban kötelességszerűen rá kívánok mutatni arra, hogy a magam részéről tartok attól, hogy eme szakasz analógiájára fel fog vettetni az olyan részvénytársaságok tárcájában lévő pénzügyi részvényeknek az államosítás szempontjából különleges elbírálásban való részesítése, illetőleg még az államosítás alól való kivétele, melyeknek részvénytöbbsége, illetőleg üzletrészeinek vagy törzstőkéjének több mint 50%-a külföldi tulajdonban van.

Budapest, 1947. évi július hó 1.

A miniszter helyett:
dr. Kemény György sk.
államtitkár

Hitelesítem:

Abonyi

Budapest, 1947. július 1.

min. irodafőigazgató

Gépet, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat. Az irodafőigazgató aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének a lenyomata látható.

7/d. sz. melléklet (a 7/46. napirendi ponthoz)

Népjóléti minisztérium

Kossuth Lajos tér 11.

Tel. 122–730.

184 851.szám

1947. VI. 3.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

A miniszterelnök úrral és a közellátásügyi miniszter úrral egyetértésben kérem a Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy — az UNRRA és a magyar kormány között létrejött megállapodás⁸² szerint — az UNRRA-árak el-

Monarchia utódállamait kötelezték a saját polgáraikon kívül az elcsatolt volt országrészek polgárainak kártalanítására is. A Magyarország által nosztrifikált kötvények névértéke 9,5 milliárd koronát tett ki. Ezt az óriási összeget az állam nem tudta fizetni, de segélyt fizetett törlesztésként a kötvénytulajdonosoknak.

⁸¹ A törvényjavaslat 11. §-a kimondta: „A jelen törvény rendelkezéseit alkalmazni kell olyan külföldi kereskedelmi társaság tulajdonában lévő részvényekre is, amely társaság részvényeinek, üzletrészeinek, illetőleg törzstőkéjének többsége magyar állampolgároknak, vagy Magyarországon székhellyel bíró jogi személyeknek tulajdonában van.”

⁸² Az UNRRA-ról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 87. sz. jegyzetét. Mrs. Lucy W. Adams a magyarországi UNRRA misszió vezetője bejelentette, hogy a misszió 1947. május 31-ével meg

7. 1947. július 3.

dásából befolyt bevételekből egyelőre 5 millió forintot egy összegben azonnal, vagy havi 2 millió forintos részletekben az alábbi intézmények újjáépítésére elszámolhassak:

- 1 200 000 Ft-ot az állami Művégtaggyár
- 800 000 a budapesti állami gyermekmenhely
- 898 000 a szolnoki volt katonai kórház

1 565 000 a budapesti Daróczy-úti hadigondozó kórház

500 000 állami gyermekotthonok (Hajdúhadháza, Debrecen) és

37 000 a pestszentlőrinci egészségház fejlesztésére, újjáépítésére, illetőleg átalakítására.

Kérem a Minisztertanács oly értelmű határozatát, hogy az 5 000 000 forintot a Pénzügyminisztérium a Közellátásügyi Minisztérium útján egy összegben azonnal, vagy folyó évi július hó 1-től kezdve havi 2 millió forintos részkiutalásokkal rendelkezésemre bocsássa.

Indoklás:

Az 5 millió forint UNRRA bevételi maradvány kiutalásának engedélyezését — a szociális és egészségügyi újjáépítési szempontok mellett — az teszi szükségessé, hogy a magyar kormányt képviselő külföldi segélyeket ellenőrző tárcaközi bizottság még folyó évi március hó folyamán megállapodott az UNRRA misszióval a segélykészletek eladásából származó bevételi többletek felhasználására nézve. A kormány ez alkalommal kötelezettséget vállalt arra, hogy a bevételi többleteket részben jóléti, részben egészségügyi intézmények kijavítására és újjáépítésére fordítja, annál is inkább, mert a bevételeknek csupán ilyen módon való felhasználása felel meg az UNRRA célkitűzéseinek.

A szóbanforgó újjáépítési terveket a tárcaközi bizottság és az UNRRA magyarországi missziója felülvizsgálták és jóváhagyták. Megállapodás jött létre arra nézve is, hogy a tárcaközi bizottság hozzájárulása, illetőleg az UNRRA londoni európai körzeti hivatalának véleménynyilvánítása nélkül a már elfogadott tervekben módosítás nem történik.

fogja ugyan szüntetni tevékenységét, a még hátralévő néhány UNRRA szállítmány érkezését, ezek szétosztását, valamint az UNRRA-javak értékesítéséből befolyó összegnek bizonyos egészségügyi, népjóléti intézmények helyreállítására való felhasználását figyelemmel fogják kísérni. Az e kérdések tárgyában — részvételével tartott — tárcaközi bizottság megállapodásairól Mrs. Lucy W. Adams tájékoztatta az UNRRA Európai Körzeti Hivatalát. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIX-7073, 7739) A Nemzetközi Segélyeket Ellenőrző Tárcaközi Bizottság — amelynek ülésére a fentiekben utalás történt — a 2320/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. március 3.) alapján létesült. Tagja volt a miniszterelnök, a népjóléti és a közellátásügyi, illetve egy későbbi határozat értelmében pénzügyi vonatkozású kérdések tárgyalása esetében a pénzügyminiszter - illetve képviselőjük. Elnöke a miniszterelnök volt. A miniszterelnököt állandó jelleggel Körmeny Ékes Sándor miniszteri tanácsos képviselte az üléseken. (MOL XIX-A-1-j XXIX-A-Kcs 11 652)

7. 1947. július 3.

Az UNRRA-árak eladásából (ide nem értve a MÁV tranzit követelésére tekintettel engedélyezett külön programok bevételeit) ezideig 14 millió forint bevétel folyt be, ezzel szemben a kiadások eddigi összege 4,9 millió forint. A még lebonyolításra váró szétosztással kapcsolatban várható bevételek 2,5 millió forintot tesznek ki, mellyel szemben összesen még 2 millió forint kiadással kell számolni. A végelszámolásnál várható összes bevétel tehát: 16,5 millió forint, mellyel szemben a kiadások összesen csupán 6,9 millió forintot tesznek ki, az igénybevehető maradvány tehát: 9,6 millió forint. Ebből a maradványból egyelőre csak 5 millió forint folyósítását kérem.

Hangsúlyozni kívánom, hogy e bevételek és kiadások kizárólag az UNRRA eredeti [?] millió dolláros programjának lebonyolításából erednek és a MÁV-ot illető tranzit fuvar költségek ellenében lebonyolítandó külön 1 millió dolláros és külön 235 000 dolláros segélyprogramok bevételeit és kiadásait nem érintik, mivel ez utóbbiak elkülönítve kezeltetnek.

A tárcaközi bizottság álláspontja szerint az igényelt összeg rendelkezésemre bocsátásának nem lehet akadálya az a körülmény, hogy az UNRRA bevételi számla végleges lezárása még nem történt meg és az a tény sem, hogy a Pénzügyminisztériumnak az UNRRA bevételi számlával szemben még az inflációs időkből származó adópengő követelése áll fenn. Kétségtelen tény ugyanis, hogy az UNRRA bevételi számlán ezideig 14 millió forint befolyt s e bevételből az igényelt 5 millió forint azonnal folyósítható, másrészt a Pénzügyminisztérium az említett adópengő követelést — mely a tárcaközi bizottság álláspontja szerint és a Közellátásügyi Minisztérium számításai alapján forint-ellenértékben az 1 milliót nem haladhatja meg — az 5 millió forinton felül mutatkozó bevételi többletekből is levonásba hozhatja.

Az 5 millió forint nem tekinthető rendkívüli hitelnek, mert — a tárcaközi bizottság és az UNRRA között létrejött megállapodás kizárja azt, hogy az UNRRA-bevételek az állami költségvetéssel bármilyen vonatkozásba kerüljenek, annak ellenére, hogy e bevételek egy meghatározott állami csekkszámára folynak be.

Az igényelt összeg rendelkezésemre bocsátásának elhúzódása súlyosan veszélyeztetné a kormány által vállalt nemzetközi kötelezettség teljesítését és a külföld részéről hátrányos magatartást váltana ki országunk iránt. Megjegyzem, hogy az igényelt összegből fedezendő építkezési munkálatok — az akadálytalan kiutalás reményében — már részben megkezdődtek s ha az összeg vagy annak legalább egy része f. évi június hó elején rendelkezésemre nem áll, ez éppen az építkezési idény közepén a munkálatok kényszerű leállítását eredményezné, ami nemcsak szociálpolitikai és egészségügyi érdekekből volna káros, hanem a már foglalkoztatott építőmunkások közhangulatát is hátrányosan befolyásolná.

7. 1947. július 3.

Az UNRRA magyarországi missziójának vezetője, Mrs. Lucy V. Adams elutazása előtt egyébként közölte a tárcaközi bizottsággal, hogy amennyiben az UNRRA-árak eladásából származó bevételi feleslegeknek a már megállapított újjáépítési célokra történő felhasználása a lehető legrövidebb időn belül nem kezdődne meg, az UNRRA kénytelen lenne a kormány költségére külön megbízottat küldeni Magyarországra, aki a bevételi felesleg felhasználását személyesen ellenőrizné.

Budapest, 1947. évi június 19.

dr. Molnár Erik s. k.

népjóléti miniszter

Gévelt, aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

7/e. sz. melléklet (a 7/69. napirendi ponthoz)

[Feljegyzés a magyar-csehszlovák lakosságcsere egyezmény vitás kérdéseiről]

A minisztertanács utoljára folyó évi július hó 3-án tartott ülésében foglalkozott a magyar-csehszlovák lakosságcsere kérdéseivel, amikor állást foglalt a magyar és csehszlovák tárgyalóbizottságok által a lakosságcsere egyezmény értelmezésére és végrehajtására vonatkozóan kidolgozott nemzetközi okmányok tervezete tekintetében.

A minisztertanács a fenti tárgyban kidolgozott jegyzőkönyv tervezetére bizonyos észrevételeket tett, nevezetesen a jegyzőkönyv-tervezet 1., 15. és 26. cikke tárgyában, amelyek közül az 1. cikk az áttelepítés ütemét havi 1440 családban állapítja meg és amivel szemben a minisztertanács csak havi 1000 család áttelepítését ítélte lehetségesnek. A 15. cikk az áttelepülő szlovákokkal szemben magyar részről emelendő kifogások tárgyában tartalmazott bizonyos tájékoztató számszerű adatokat; ezt a cikket a minisztertanács kihagyandónak vélte. Végül a 26. cikknek az ún. kisebb háborús bűnösökre vonatkozó rendelkezéseit a minisztertanács a nagyobb háborús bűnösökre vonatkozó 25. cikkben foglalt rendelkezésekhez hasonló rendelkezésekkel tartotta helyettesítendőnek.

A minisztertanács utasított arra, hogy fenti észrevételeit hozzam a csehszlovák kormány tudomására és azok letárgyalására hívjam meg a csehszlovák kormány kiküldötteit Budapestre. Utasított a minisztertanács arra is, hogy hozzam a csehszlovák kormány tudomására, miszerint a magyar kormány az áttelepítéssel kapcsolatos és kb. havi 12 millió forintra tehető terheket csak akkor képes viselni, ha ehhez csehszlovák részről támogatást kap. A támogatás

7. 1947. július 3.

módját a minisztertanács egyrészt a jóvátételi szállításoknak az áttelepítés tartamára való szüneteltetésében, másrészt az ingatlanokért járó kártérítésre csehszlovák oldalról előleg nyújtásában határozta meg.

Jelentem a t. Minisztertanácsnak, hogy a fenti kettős megbízásnak eleget tettem és a csehszlovák kormánnyal folyó évi július hó 4-én jegyzékben közöltem mind a magyar kormánynak a szóban lévő jegyzőkönyv-tervezettel szemben tett észrevételeit, mind a lakosságcsere lebonyolításához igényelt pénzügyi támogatásra vonatkozó kívánságát. A csehszlovák kormány mindkét kérdésben mereven elutasító álláspontra helyezkedett és két külön jegyzékben közölte egyfelől azt, hogy ragaszkodik a tárgyalóbizottságok által annak idején kidolgozott jegyzőkönyv-tervezet változtatás nélküli elfogadásához, másfelől, hogy a lakosságcsere lebonyolításához semminemű anyagi támogatást nyújtani nem hajlandó, minthogy erre a lakosságcsere egyezmény értelmében nincsen kötelezve.⁸³

Ilyen körülmények között sajnálatos módon nem kerülhetett sor a csehszlovákokkal tárgyalások felvételére. Ennek az a két hátrányos következménye van, hogy a folyó évi március, április és május havában lefolyt hosszadalmas tárgyalások eredményeként létrejött jegyzőkönyv és megállapodás-tervezetek mind máig nem voltak véglegesíthetők, valamint hogy nem kerülhetett eddig sor azoknak a fontos kérdéseknek a letárgyalására, amelyek az említett tárgyalások során rendezhetők nem voltak és amelyek tekintetében a két tárgyalóbizottság között olyan megállapodás volt, hogy azokat a tárgyalásoknak egy második menetében, legkésőbb június 15-től kezdődőleg kell letárgyalni. E kérdések közül a legfontosabb az ún. kvóta-kérdés, vagyis annak megállapítása, hogy a lakosságcsere egyezmény által elrendelt különböző beszámítások figyelembevételével voltaképpen hány magyar telepíthető is át Magyarországra, valamint az áttelepítésre kijelölt magyarok által különböző körülmények között elszenvedett károk megtérítésének a kérdése.

Minthogy pedig az időközben eltelt immár közel három hónap alatt a lakosságcsere tovább folyt anélkül, hogy a megoldatlan kérdések az eredeti elképzelések szerint rendeződtek volna, most az fenyeget, hogy a lakosságcsere jórészt lebonyolítást nyer e kérdések rendezése nélkül s így, a csehszlovákoknak e kérdések rendezéséhez nem fűződven többet érdekük, mindezek a kérdések az áttelepülők legnagyobb kárára végül is kielégítő megoldás nélkül maradnak.

E helyzet tarthatatlan voltára az áttelepítési kormánybiztos úr a minisztertanács előtt fekvő előterjesztésében részletes adatok kellő ismertetésével rámutatott.⁸⁴ Hasonlóképpen a pénzügyminiszter úr is összefoglalta egy fel-

⁸³ Ezzel szemben lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 64., majd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 85. napirendi pontját.

⁸⁴ Lásd a jelen jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

jegyzésben azokat a kérdéseket, amelyeknek rendezetlen volta a gondozására bízott érdekeket különösen sértik.⁸⁵ Anélkül tehát, hogy e kérdések részletes taglalásába belebocsátkoznék, a magam részéről csak általánosságban kívánok rámutatni arra, hogy a fentiekben vázolt helyzetet magam is tarthatatlannak ítélem. Amellett, hogy a tárgyalások megszakadása és a több hónapos tárgyalási szünet tárgyalási pozíciókat a lakosságcsere műveletek előrehaladása folytán egyre kedvezőtlenebbé teszi, arra is rá kell mutatnom, hogy azok a remények, amelyeket a magyar kormányzat a lakosságcsere egyezmény megkötéséhez, majd végrehajtásának megindításához fűzött, nevezetesen azok a remények, hogy az egyezmény magyar részről történő lojális végrehajtásával a Csehszlovákiában élő magyarság helyzetén könnyíteni fogunk tudni, nem valósultak meg. Bizonyos régi sérelmek, mint a vagyon[el]kobzásra vonatkozó intézkedések hatálytalanítása, még ma sincsenek orvosolva, amellett újabb sérelmek is jelentkeznek magyarok lakásának rekvirálása, illetve magyarok összeköltöztetése formájában.⁸⁶ Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a lakosságcsere végrehajtására hivatott csehszlovák, illetve szlovák hatóságok bizonyos olyan rendelkezéseket sem hajtanak végre, amelyek a lezajlott tárgyalások folyamán létesült megállapodások formájában jöttek létre s amelyeket a vegyesbizottság határozatilag kötelező erőre emelt. Ezen a téren első sorban a nemzeti gondnokságok⁸⁷ megszüntetésére vonatkozó rendelkezések szabotá-

⁸⁵ Vájlok Sándor, a Külügyminisztérium legrégebb csehszlovák-szakértője készített egy memorandumot a csehszlovák-magyar lakosságcsere egyezményben tisztázatlanul hagyott pénzügyi kérdésekről. Ezt eljuttatták a köztársasági elnökhöz, a miniszterelnökhöz és a koalíciós pártok vezetőihez, de az egyezménytervezet minisztertanácsi tárgyalásokor ezt figyelmen kívül hagyták. (Kertész István i. m. 252–253. pp.)

⁸⁶ A 108/1945. Sb sz. dekrétum (1945. október 25.) kimondta, hogy kártérítés nélkül el kell kobozni a Csehszlovák Köztársaság számára minden ingó és ingatlan vagyont, amelynek tulajdonosa német vagy magyar fizikai személy, azok kivételével, akik bebizonyítják, hogy hűek maradtak a Csehszlovák Köztársasághoz. Ezt a dekrétumot a lakosságcsereéről szóló egyezmény értelmében felfüggesztették ugyan, de Slovenska Národná Rada 1946. május 14-én kiadott 64/1946. sz. rendelete a magyar tulajdont képező ingatlanokat elkobzottanak nyilvánította. A 31/1947. sz. törvény intézkedett az elkobzott vagyon szétosztásáról, a családiházak és a kisebb iparvállalatok magánkézbe adásáról. Ezeket a rendelkezéseket számos más vagyoni és jogfosztó intézkedés követte. Így megvonták a magyar lakosság nyugdíját, a bérelt lakásból bármikor kitehetők lettek, kizárták őket a háborús rokkantsági kártérítésből, a gyógyfürdők igénybevételeből, az UNRRA által nyújtott penicillinnel való gyógykezelésből. (Janics K. i. m. 152–155. pp.)

⁸⁷ A kassai kormányprogram célul tűzte ki a nem szláv elemeknek az ország gazdasági életéből való kirekesztését. Ennek értelmében az 1945. május 19-én kiadott 5/1945. Sb. sz. dekrétum előírta, hogy szlovák, illetve cseh nemzeti gondnok felügyelete alá kell helyezni minden német vagy magyar tulajdonban lévő kereskedelmi vagy ipari üzemet. A 20-nál kevesebb alkalmazott esetében a helyi nemzeti bizottság, 20–300 alkalmazott esetében a járási nemzeti bizottság, a 300-nál több alkalmazott esetében pedig a Szlovák Nemzeti Bizottság nevezte ki a nemzeti gondnokot. A rendelkezés a földbirtokra is vonatkozott, az 50 hektárnál kisebb birtok felügyelete a helyi komiszár hatáskörébe került. A gondnok személyét a karhatalmi szervek rangjára emelte a dekrétum. (Janics Kálmán i. m. 134–135., 171. pp.)

7. 1947. július 3.

lását kell kiemelni, amely tárgyban az áttelepítési kormánybiztos úr előterjesztése részletes adatokat tartalmaz.

A t. Minisztertanács hivatott dönteni abban, hogy a fennálló helyzetben milyen út követése mutatkoznék a legalkalmasabbnak fenyegetett érdekeink megvédésére. Kétségtelen, hogy a holtpontra jutott kérdések megoldása csak tárgyalások útján remélhető. A tárgyalások megindulásának nem is volna akadálya, ha a magyar kormány az eredeti jegyzőkönyv-tervezetet változtatás nélkül elfogadná. Ennek azonban különösen az áttelepítés ütemére vonatkozó 1. pont tekintetében, valamint a háborús bűnösökre vonatkozó 26. pont kérdésében komoly akadályai vannak.⁸⁸

Az áttelepítés ütemének a kérdését az illetékes közlekedési és telepítési szervekkel letárgyaltam és e tárgyalások során megállapítást nyert, hogy ha az áttelepítésre szükséges vagonok még talán elő volnának is teremthetők, az áttelepítés ütemének a fokozása a be- és kirakodó állomások elégtelensége folytán előbb-utóbb torlódásokra vezetne, és nem hozná meg a várt eredményt. A jegyzőkönyv esetleges elfogadásával megoldatlanok maradnának a pénzügyi kérdések is mindaddig, amíg a csehszlovák kormány a pénzügyi támogatás tekintetében elfoglalt merev álláspontjától engedni nem hajlandó. Végül pedig kétségtelennek látszik az is, hogy a lakosságcsere folytatása mellett további tárgyalásokhoz túlzott reményeket azért sem lehet fűzni, mert ily módon a tárgyalások mielőbbi eredményes befejezéséhez a csehszlovákoknak nem fűződik érdekük.

A minisztertanács által megfontolandó és eldöntendő tehát, ne térjünk-e rá arra az útra, hogy a lakosságcserét, amely egyébként is ideiglenes jelleggel indult meg és folyik, átmenetileg leállítjuk és a csehszlovákokkal közöljük, hogy azt csak az összes függőben lévő kérdések megoldása után vagyunk hajlandók tovább folytatni. Esetleges ily irányú lépésünket egy oly lépéssel lehetne bevezetni, amellyel a csehszlovák kormányt a tárgyalásoknak záros határidő alatt történő felvételére és lefolytatására felszólítanánk azzal, hogy amennyiben a tárgyalások meg nem kezdődnének vagy eredményre nem vezetnének, úgy nem vagyunk abban a helyzetben, hogy a lakosságcserét tovább folytassuk.

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázat.

⁸⁸ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 4/d. sz. mellékletének 108. sz. jegyzetét.

8. 1947. július 4.

[8.] 188.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi július hó 4. napján délelőtt 11 órakor Dinnyés Lajos miniszterelnök, majd Rákosi Mátyás államminiszter elnöklete alatt tartott rendkívüli minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Szakasits Árpád államminiszter, Dobi István államminiszter, a külügyi tárca képviselőjében Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter képviselőjében Hajdu Gyula államtitkár, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőjében Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter képviselőjében Dr. Dulin Jenő államtitkár, a honvédelmi tárca képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter képviselőjében Vas Miklós államtitkár, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Vas Zoltán államtitkár, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője, továbbá mint meghívottak: Dr. Jeszenszky, a Nemzeti Bank vezérigazgatója, Fóris, Kemény és Antos pénzügyminisztériumi államtitkárok és Dr. Szívós István iparügyi minisztériumi osztálytanácsos¹

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanács ülését, üdvözli a minisztereket és felkéri a pénzügyminisztert, ismertesse a moszkvai tárgyalások újabb eredményeit.

¹ Dr. Szívós István (1919-?) 1942-ben mérnöki, 1943-ban közgazdaságtudományi oklevelet szerzett. 1945. október 15-től az Iparügyi Minisztériumban miniszteri osztálytanácsosként dolgozott. Tagja volt a potsdami határozatokkal összefüggő kérdésekről 1947. május 15-étől Moszkvában tárgyalásokat folytató magyar delegációnak.

8. 1947. július 4.

1.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: T. Minisztertanács! A ma egy hete tartott minisztertanács² határozatait magával vitte Moszkvába és ott négy hosszú tárgyaláson át vitatta meg a szovjet kiküldöttekkel. A tárgyalások eredményeképpen sikerült sok tekintetben érvényre juttatni és elfogadtatni a magyar álláspontot, részletesen be fog számolni azokról a tételekről, ahol a szovjet bizottság elfogadta az általunk kifejtett magyar álláspontot és egyben rá kíván mutatni arra is, hogy bizonyos pontokban olyan formulát találtak, amiről reméli, hogy elfogadható és ezekben a kérdésekben meg lehet egyezni, viszont, van három kérdés, ahol az álláspontok olyan mereven állnak egymással szemben, hogy ezért újra minisztertanács elé kell terjesztenie. Egyben a szovjet fél kérte a magyar kormány állásfoglalását abban az irányban, hogy a potsdami követelések³ rendezése szempontjából volna-e a magyar kormánynek javaslata és mi lenne az? Ez félhivatalos beszélgetés folyamán hangzott el. Tehát ebben a kérdésben is álláspontnak kell kialakulni a minisztertanácson, hogy ennek megfelelően tudja ezt a kérdést, a bizottság Moszkvában képviselni. Mindenekelőtt azonban bejelenti, hogy azért jött haza, hogy megoperáltassa magát. Odakint egy orosz tábornok-orvos vizsgálta meg és megállapította, hogy egy nagyobb műtetre lenne szüksége. Így a kérdésnek ez a része is rendezve van. Kérték, hogy a tárgyalásokat Ries miniszter úr folytassa, eredeti tervük az volt, hogy a ma elhangzott határozatokat Ries fogja Moszkvában képviselni. Sajnálattal közli, hogy Ries mind a mai napig nem kapta meg még a vízumot, úgyhogy ma visszatér Prágából és majd Budapestről fog Moszkvába menni, ha megkapja a vízumot. Ugyanígy nincs meg még Szívós visszautazási vízuma és három hét óta nem kapták meg a vízumot azok a szakértők sem, akiknek kiutazását a tárgyalások érdekében sürgősen kérte. Ugyanígy sürgősen szükségük lenne tolmács kiutazására is, mert az ottani követségi tolmács nem mindig megfelelő. A bizottság teljesen csonka, úgyhogy ilyen körülmények között nem tudja, hogy ki fogja képviselni a mai minisztertanácson hozandó határozatokat. Ries nem tud még kimenni, Szívós sem, úgyhogy érdemben nem lehet tárgyalni. Arra az esetre, ha Ries nem kapja meg a vízumot, illetve a szakértők sem, nem tudja, hogyan fogják tovább vinni a tárgyalásokat. Ő talán 10–12 napig nem tud kint lenni, viszont állandóan sürgetik őket az oroszok, hogy gyorsan tárgyaljanak. Kérdést tesz fel, hogy mi legyen a magyar kormány álláspontja, hogy addig, amíg Ries és a többi szakértő beutazása nincs meg, addig megadhatják-e a kint lévő 3 úrnak, akik úgysem tudnak tárgyalni, mert nem állnak szóba velük, az engedélyt a hazatérésre. Kér erre utasítást.

² Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 1–14. napirendi pontját.

³ A potsdami egyezményről és az ennek alapján támasztott szovjet követelésekről lásd a bevezető tanulmányt és 200. sz. jegyzetét, valamint a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 53. napirendi pontját és jegyzetét.

8. 1947. július 4.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem tudja elképzelni, hogy Ries miniszter ne kapja meg a vízumot. El kell menni a szovjet követségre és megsürgetni.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Minden nap ott vagyunk. Kértük Vast is, hogy telefonáljon.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtthkára: Telefonált is és közölte a minisztertanács határozatát és kérte, hogy adják ki a vízumot.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Merkulov négy héttel ezelőtt hozzájárult ezeknek a szakértőknek [a] beutazásához.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezek technikai természetű kérdések és nem ezért jött haza a pénzügyminiszter, ez nem tartozik minisztertanács elé.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: De enélkül nem lehet tárgyalni és nem akarják azt a látszatot kelteni, mintha ők akarnák elhúzni a dolgokat.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ezt nem lehet minisztertanácson eldönteni, el kell menni és meg kell kérdezni, hogy milyen nehézségek vannak. Vannak-e nehézségek, mert nyilván ők még nem kaptak választ.

[2.]

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Referál az egyes jegyzőkönyvtervezetekről. Közli, hogy a múlt heti minisztertanácson 5. szám alatt elfogadott jegyzőkönyvtervezettel kapcsolatban a szovjet tervezettel szemben magyar részről az volt az aggály, hogy a felállítandó vegyes bizottságnak ne adassék utasítási jog, hanem csak javaslatokat tehessen a kormánynak, amely javaslatokra azután a kormány megfontolás után kiadja a megfelelő utasításokat. Ezt a szovjet fél honorálta és az általuk megszerkesztett jegyzőkönyv ennek a szempontnak megfelel. Elfogadásra ajánlja a 5. számú jegyzőkönyvtervezetet és felhatalmazást kér aláírására.

Minisztertanács az 5. számú jegyzőkönyvtervezetet elfogadta és annak aláírására a pénzügyminisztert felhatalmazta.⁴

[3.] 2.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Bemutatja a 8. számú jegyzőkönyvtervezetet. Az eredeti szovjet jegyzőkönyvtervezet azt tartalmazta, hogy a magyar kormány a MASZOVLET részére behozandó üzemanyagot stb.-t mentesíti a behozatali engedély, valamint mindennemű adó, illeték és vám alól. Ezzel szemben a Pénzügyminisztériumnak az volt az álláspontja, hogy mentesíti ezeket a vállalatokat a behozatali engedély, az illeték és vám alól. Ezt a szovjet fél elfogadta. Kéri a felhatalmazást a jegyzőkönyvtervezet aláírására.

Minisztertanács a 8. számú jegyzőkönyvtervezetet elfogadta és annak aláírására a pénzügyminisztert felhatalmazta.⁵

⁴ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját és 6/j-k. sz. mellékletét.

⁵ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját és 6/o. sz. mellékletét.

8. 1947. július 4.

[4.] 3.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Bemutatja a 10. számú jegyzőkönyvtervezetet. A szovjet fél eredeti kérelme az volt, hogy a magyar kormány adja át a szovjet követnek a még itt lévő és átadatlan német javak listáját. A magyar álláspont ezzel szemben az volt, hogy tekintettel a fegyverszüneti állapotra, ne a követnek, hanem a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökének adják át ezeket a jegyzékeket. Ehhez a szovjet tárgyaló fél minden további nélkül hozzájárult. A b.) pontban a szovjet fél kérte Magyarország minden megyéjében, városában és járásában 1–1 vegyesbizottság felállítását. Ezzel szemben mi ragaszkodtunk az eddigi eljáráshoz, hogy a Jóváételti Hivatal keretén belül alakított bizottság bírálja el ezt a kérdést. Az eddigi állapot fenntartásához hozzájárult a szovjet fél. A c.) pontban kérte a szovjet tárgyaló fél, hogy bizonyos személyeket büntessünk meg. A vizsgálatot elrendeltük, ezt közölte is a szovjet tárgyaló féllel, ezért ez az intézkedés kimaradt a jegyzőkönyvből. A szovjet bizottság azt kívánta, hogy a magyar kormány az eljárást 10 nap alatt folytassa le, ez sajtóhiba, melyet úgy kell módosítani, hogy csak az eljárás megindítására vonatkozzék a 10 napos határidő.

Minisztertanács a 10. számú jegyzőkönyvtervezetet, a c.) pontra nézve az eredetitől eltérően, a pénzügyminiszter által most javasolt, módosított szövegben fogadta el.⁶

[5.] 4.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Bemutatja a 11. számú jegyzőkönyvtervezetet. Itt a szovjet fél teljes mértékben figyelembe vette a múltkori minisztertanácsi határozatot, tudomásul vették az igazságügyminiszter által a német központú és Magyarországon fiókteleppel rendelkező vállalatok átadásával kapcsolatos rendeletét. Itt teljesen a magyar kormány álláspontja érvényesült.

Minisztertanács a 11. számú jegyzőkönyvtervezetet elfogadta és felhatalmazta a pénzügyminisztert annak aláírására.⁷

[6.] 5.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Bemutatja a 12. számú jegyzőkönyvtervezetet, amelynél már az előző tárgyalások folyamán sem volt semmi nézeteltérés. Változatlanul elfogadásra ajánlja.

Minisztertanács a 12. számú jegyzőkönyvtervezetet elfogadta és a pénzügyminisztert felhatalmazta annak aláírására.⁸

⁶ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját és 6/r-s. sz. mellékletét.

⁷ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontját és 6/t-u. sz. mellékletét.

⁸ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 13. napirendi pontját és 6/v. sz. mellékletét.

[7.] 6.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Bemutatja az 1. számú jegyzőkönyvtervezetet. Itt a magyar aggály az volt, hogy csak a szovjet-magyar vegyes vállalatoknak vagyunk hajlandók biztosítani a magyar állami vállalatokkal szemben gyakorolt kedvezményeket. A szovjet vállalatoknak azonban csak egészen indokolt alapos kérés esetén, akkor is csak külön-külön. Egyrészt nem akartunk precedenst kreálni, másrészt pedig fenn kívántuk magunknak tartani a jogot arra, hogy a szovjet vállalatok kéréseit esetenként bíráljuk el. Ebbe a szovjet tárgyaló bizottság belement, úgyhogy a jegyzőkönyv első oldala már akként van megfogalmazva. Ugyancsak elfogadta a szovjet tárgyaló fél a Magyar Nemzeti Banknak a 3. bekezdéssel kapcsolatos kifogását, ahol az eredeti fogalmazás szerint a Magyar Nemzeti Bank köteles lett volna ezeknek a vállalatoknak devizahitelt folyósítani. Hozzájárultak a mi javaslatunkhoz, amelyet Jeszenszky vezérigazgató terjesztett elő. Itt jelentékeny engedményeket sikerült elérni. A 3. bekezdésben az volt a szovjet fél kérelme, hogy a bér munkakérdés tekintetében ezek az engedmények ne csak a vegyes magyar-szovjet, hanem a tisztán szovjet vállalatokra is vonatkozzanak, tekintettel arra, hogy olyan vegyes vállalat, amely bér munkát végez, tulajdonképpen nincs is. Ennek folytán itt nem lát aggályt abban, hogy a 4. bekezdés a szovjet javaslat értelmében kerüljön elfogadásra, annál is inkább, mert kérésünkre belevették, hogy az illetékes magyar hatóságok engedélyével, tehát az engedélyek feltételei a magyar kormánytól függenek, azonfelül pedig belevettük azt is, hogy csak akkor kerülhet erre sor, ha van a vállalatoknak szabad kapacitásuk. Itt a szovjet tárgyaló fél azzal érvelt, hogy ez magyar érdek is, hogyha szabad kapacitás van, akkor nyersanyag álljon rendelkezésre. Ezt előnyösnek tartotta és kéri, hogy ezt ebben a formában fogadják el, hacsak az iparügyi miniszter képviselőjének nincs ellene kifogása. Egyébként a jegyzőkönyvtervezet megfelel a múltkori minisztertanácson kialakult álláspontnak.

Antos államtitkár: Itt egy fogalmazási problémára hívja fel a figyelmet. Magyarországon jelenleg semmilyen olyan rendelkezés nem áll fenn, amely bér munkára dolgozó vállalatoknak adandó adómentességekre vonatkozik. Mérsékelt adókulcs áll fenn. Nem aggályos-e az, hogy itt mentességről beszélünk?

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Benne van a szövegben, hogy a Magyarországon érvényben lévő törvényes intézkedések és rendeletek szerint. Ezért nem aggályos.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Igazat ad Antos államtitkárnak. Ezt lehet kétféleképpen értelmezni. Azt lehet kiolvasni, hogy minden körülmények között mentességben fognak részesülni, de figyelembe véve a Magyarországon érvényben lévő törvényes rendelkezéseket.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Akkor meg lehet fordítani a dolgot.

8. 1947. július 4.

Antos államtitkár: Van egy javaslata: megfelelő adó, illeték és díjkedvezmény, illetőleg mentesség.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: De akkor legyen benne a kedvezmény szó.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Benne van. Ez már a múltkor keresztülment itt nálunk, ezért nem is vitatkoztak rajta.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Ugyanez a hiba van a következő paragrafusban.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Oroszul az van a szövegben, hogy „kiterjeszti”, egy közeljövőre vonatkozó kifejezéssel.

[Dinnyés] Miniszterelnök: Tehát ezzel a két módosítással elfogadja a minisztertanács?

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Antos államtitkár módosításával és azzal, hogy „kiterjeszti” szó helyett „kiterjesztheti” veendő fel. Bár a kérelmet ő bírálja el, tehát mindegy, hogy ki terjeszti be.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: De amennyiben ők indokolt kérelmet terjesztenek be, akkor ki kell rájuk terjeszteni a kedvezményeket.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Még abba is bele lehet menni, hogy indokolt esetben ki „fogja” terjeszteni. Ez is meghagyja a kormány kezében a döntés jogát és ugyanakkor aláhúz egy bizonyos jószándékot.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ez helyes. Kéri, hogy nézzék meg az utolsó passzust. A közlekedésügyi miniszter az orosz szöveget nézze meg.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ez véleménye szerint rendben van.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Szóval ennek a grammatikáját kell alkalmazni az előző passzusra is. Ugyanezt kérnénk az előző bekezdésben is.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Lehetséges, hogy ebbe nem fognak belemenni. Inkább az „indokolt esetben” kifejezést ajánlja.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ezt pontosan ugyanígy kérték és ebbe nem voltak hajlandók belemenni, azzal az indokolással, hogy most egy barátságos kormány köti ezt a szerződést, de egy későbbi, esetleges barátságtalanabb kormányt ez nem kötelezné.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ez is mutatja, hogy ez nem egyszerű szövegezési kérdés.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ezt a módosítást is magáévá teszi és az 1. számú jegyzőkönyvtervezetet a most felvetett változtatásokkal kéri elfogadni.

Minisztertanács az 1. számú jegyzőkönyvtervezetet a felvetett módosításokkal elfogadta és annak aláírására a pénzügyminisztert felhatalmazta.⁹

⁹ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját és 6/b-d. sz. mellékletét.

[8.] 7.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Bemutatja a 2. számú jegyzőkönyvtervezetet. Itt eleve ellentét állott fenn a két bizottság között az osztalék-transzfer kérdésében. A múltkor bemutatta a minisztertanácson az osztalék-transzferre vonatkozó szovjet javaslatot, amit kértek teljes egészében, változatlanul a minisztertanács elé újbóli megfontolás végett terjeszteni. A lényegbevágó eltéréseket nagyjából a múltkor is ismertette, ezek a következők: a szovjet mindegyelőtt nem fogadja el azt az elvet, hogy a részére kifizetésre kerülő osztalékokra a magyar jogszabályok szerinti illeték kirovassék. Ők ezeket a szovjet vállalatokat jóvátétel fejében, közjogi alapon kapták és nekik a jóvátételi követelésük egy részét képezi, ilyenformán azt semmilyen teher nem terhelheti. Ugyanígy ragaszkodnak ahhoz, hogy a magyar osztalék-korlátozó rendszabályok ugyanezen indoklás alapján rájuk ne legyenek kiterjeszthetők. A 2. alatti jegyzőkönyvtervezetben az osztalék-transzfer elvének velük szemben való megengedését kérik és ennek a végrehajtását, és végül árulástát csatolnak az 1946-os és 1947-es osztalék-transzfer kiegyenlítésére. Ez egy rendkívül veszélyes kérdés. Az osztalék-transzfer megengedése precedenst jelent, amely a békeszerződés 30. §-a¹⁰ alapján arra fog vezetni, hogy minden egyes külföldi államnak ezeket a jogokat meg kell majd adni, azonkívül pedig részünkre, devizahelyzetünk szempontjából elviselhetetlen terhet jelentene. Miután Bán és Rácz miniszterek annak idején¹¹ az 1947-es osztalék 50%-ának előlegként való transzferálásába belementek, megmondotta, hogy a magyar kormány ezen túl nem tud engedményt tenni. Ezek után hivatkoztak a potsdami szerző-

¹⁰ Az 1947. évi XVIII. tc.-kel a magyar törvények közé iktatott békeszerződés 30. cikke a következőket tartalmazza:

„1. A jelen Szerződés életbelépésétől kezdve Magyarországnak és magyar állampolgároknak Németországban levő javait nem lehet többé ellenséges javakként kezelni s minden ilyen bánásmódon alapuló megszorítást meg kell szüntetni.

2. Magyarországnak és a magyar állampolgároknak azokat a javait, amelyeket a német haderő vagy hatóságok 1945. évi január hó 20. után erőszakkal vagy kényszerrel hurcoltak el Magyarországról területéről Németországba s amelyeknek azonossága megállapítható, visszaszolgáltatásra ki kell választani.

3. A Németországban levő magyar javak visszaszállítását és visszaszolgáltatását a németországi megszálló Hatalmak által meghatározandó szabályoknak megfelelően kell foganatosítani.

4. Ezeknek a rendelkezéseknek és a németországi megszálló Hatalmak által Magyarországra és magyar állampolgárok javára kiadott bármely egyéb rendelkezésnek érintetlenül hagyásával Magyarország a maga és a magyar állampolgárok nevében lemond minden, Németországgal és német állampolgárokkal szemben az 1945. évi május 8-i állapot szerint fennálló igényről, kivéve azokat, amelyek 1939. évi szeptember hó 1. előtt kötött szerződésekből és más elvállalt kötelezettségekből és ugyanazon időpont előtt szerzett jogokból folynak. E lemondás úgy tekintendő, hogy az magában foglalja a pénzköveteléseket, minden oly kormányközi igényt, amely a háború folyamán kötött megállapodásokból folyik és mindennemű, a háború folyamán felmerült veszteségre vagy kárra vonatkozó igényt.”

¹¹ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 61. sz. jegyzetét.

8. 1947. július 4.

désből folyó különállásukra¹² és arra is, hogy nem akadályozhatjuk meg őket abban, hogy ezeket az osztalékokat elvigyék, miután kedvezményt nyújtottak Magyarországnak azzal, hogy itt hagyták a vagyontárgyakat és vállalatokat. Ő azzal érvelt, hogy ők a németek jogállásába helyezkedtek bele és ugyanúgy, ahogy a németek sem vihették volna ki ezt a vagyont, úgy nekik sem áll ez módjukban. Ezzel szemben ők változatlanul azt az álláspontot képviselik, hogy itt jóvátételnek minősülő helyzetről van szó. Ezt ő nem tudta magáévá tenni, viszont arra kérték, hogy másodszor is változatlan formában terjessze elő a kérdést a minisztertanácsnak. Tekintettel arra, hogy az 1947-es osztaléknak 50%-ban elegendőként való transzferálásához hozzájárultunk, nem utasította el azt a javaslatot, hogy egy vegyesbizottság próbálja megállapítani azt az árulistát, amely ennek az 50%-nak a transzferálását előkészítené. Ez is 10–15 milliót jelentene. Felhívja a minisztertanács figyelmét arra, hogy a szovjet tervezet szerint az exportra kerülő áruk a szovjet-magyar kereskedelmi szerződésben¹³ meghatározott áron kerülnének elszámolásra. Ez dupla megterhelést jelentene Magyarországnak számára, mert míg a benzin önköltségi ára pl. 51 dollár, ezzel szemben a szovjet-magyar kereskedelmi szerződésben 32 dollárral számítják. Tehát nem csak arról van szó, hogy áruvásárlásra használják fel az osztaléktranszfert, hanem még nagy árkiegyenlítésről is van szó és e szerint kettős fizetést jelentene. Legfeljebb abba mehet bele a maga részéről, hogyha ilyen árkiegyenlítésről szó lehet, akkor csakis a kereskedelmi szerződésen belül történhet. Itt viszont az árkiegyenlítés kérdése erősen előtérbe kerülne. Ehhez kéri a magyar kormány hozzájárulását, miután az ő javaslatukat nem fogadták el, itt tehát a két álláspont egymással szöges ellentétben áll.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Talán a pénzügyminiszter tegyen javaslatot.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ő változatlanul csak a kormánynak eddig tett javaslatát tudja fenntartani. Ő a maga részéről már az 50%-os osztaléktranszferhez való hozzájárulást is veszedelmesnek tartja, de ezt még ki lehet küszöbölni. Igen súlyos precedenst jelent az egész kérdés. Erre felhívta a szovjet tárgyaló fél figyelmét is, mire kijelentették, hogy a magyar kormány nem annyira a precedenstől fél, hanem nem akar fizetni.

[Gerő] *Közellátásügyi miniszter*: Arról nem volt szó, hogy maga az osztalék, mint ilyen, kivihető legyen, de nem szerződéses megállapodás alapján, hanem technikai elintézésel, hogy precedenst ne teremtsünk.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ez volt Bán és Rácz miniszterek terve, amikor ezt a kérdést a kereskedelmi szerződés keretein belül óhajtották végrehajtani. Azonban a szovjet fél ragaszkodik ennek a kérdésnek a jegyzőkönyvbe való foglalásához, valószínűleg itt is azon indokolás alapján, hogy a jelenlegi

¹² tulajdonképpen: különleges helyzetükre.

¹³ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját és 19. sz. jegyzetét.

barátságos kormány transzferálja az osztalékot, de esetleg egy később kevésbé barátságos kormány, ezt nem teszi meg.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Esetleg egy kísérő levélben kell biztosítani, hogy a transzferálás megtörténik, de nem „sub titulo”¹⁴ osztalék-transzfer. Ez csak akadémikus megállapítás, mert nem lenne kormány, amely barátság-talan gesztusként félretenné a jelen kormány által kötött szerződést.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ez a mi véleményünk, de nem a szovjet felé. Kijelentették, hogy a megállapodások egy része bizalmas kell, hogy legyen, bár tudjuk, hogy a titkos megállapodások is milyen szépen kikerülnek.

Antos István *államtitkár*: Felvet egy más utat, amely talán kivezetést jelentene erről a fennálló holtpontról. Nekünk arra lehetne terelni a dolgot, hogy megengedjük, hogy a szovjet vállalatok saját áruikat transzferálják osztalék fejében és tudomásul vesszük, hogy ezen a címen olyan összegű és értékű áru kerülne külföldre, amely megfelel az illető árucikk világszociális dollár-árának. Ebben az esetben a transzfer-problémát visszahárítottuk az orosz vállalatokra, ez azt jelentené, hogy a MOLAJ szállít ki olajat, akkor az ott lévő árdifferencia magát a vállalatot terheli és nem a kormányt. Ebben az esetben a transzfer-mennyiséget is automatikusan korlátozzuk.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A kormány nem tudná felemelni a kvótát?

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Antos államtitkár javaslata a kérdésnek csak egyik és talán kisebb részének megoldását jelentené, az árkiegyenlítés kérdésének megoldását. Nem vonatkozik a jogi precedensre és nem vonatkozik arra, hogy az árkiegyenlítés kikapcsolásával fennmarad egy transzfer-probléma. Nem kapcsolja ki sem a lényegét, a precedens-kérdést, és egyébként a transzfer-kérdést.

Jeszenszky [Ferenc] *vezérigazgató*: Az a kérdés felvetődött, hogy mit minősítünk osztaléknak és mit nyereségnek?

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Nem, mert olyan merev ellentétek voltak, hogy ilyen részletekbe nem is mentek bele. Az az érzése, hogy ezt nem kívánják tisztázni, mert itt megint hivatkoznak arra, hogy kivihették volna ezeket a vállalatokat. A javaslat tárgyalásába nem mentek bele. A kérés az volt, hogy változatlan formában terjessze a magyar kormány elé.

Hajdu Gyula *államtitkár*: Ez csak arra az időre szól, amíg zárt devizagazdálkodás lesz.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ez nyilvánvaló, de ez még hosszú, beláthatatlan időnkig fog tartani.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Mi történik, ha kitartunk álláspontunk mellett?

¹⁴ ilyen cím alatti

8. 1947. július 4.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ebben az esetben igen nehéz helyzetben van, mert szemrehányást kapott, hogy a magyar kormány úgy kezeli a szovjet vállalatokat, mintha közönséges kapitalista vállalatok lennének, pedig ők egészen más állásponton vannak. Ő a gazdasági és jogi érveket felhozta, de azokat elutasították.

Jeszenszky [Ferenc] vezérigazgató: Az a kérdés szóba sem került, hogy bizonyos arrangement-t¹⁵ létesítsenek, mert annak idején 300%-os felárral transzferáltak osztalékot. Itt ők is segítséget nyújthatnának. Ezeknek a nyereségeknek megállapítása meglehetősen labilis.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ők ragaszkodnak a teljes transzferhez. Minden lehető érvet felhozott, de ez mind nem érdekelte őket, kijelentették, hogy ehhez ők jóvátételi alapon jutottak és a gyümölcsét élvezni akarják.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az eredeti álláspont úgy szól, hogy az osztalék felét bizonyos körülmények között... [sic!]

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Bán és Rácz ehhez hozzájárultak, de a kereskedelmi szerződésbe beleépítve.

Rákosi Mátyás államminiszter: Van erről írás is?

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Nincs és az oroszok nem ismerték el, hogy a hozzájárulás csak 50%-os előleg-transzferhez történt.

[Vás] Gazdasági Főtanács főtitkára: Igen és osztalék-transzferről szó sem volt.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A lényeges eltérés az, hogy mi hozzájárultunk ahhoz, hogy ezt a precedenst és a végleges kötelezettséget elkerüljük, a kereskedelmi szerződés keretén belül egy 50 %-os előleg transzferálásához azzal, hogy ami volt 1946-os osztalék arról nem beszélünk és ami lesz 1948-as osztalék arról sem. Erről volt csupán szó. Ők ezzel szemben generális megállapodást akarnak, ahol le van szögezve, hogy nekik az osztalék-transzferáláshoz joguk van árukban és szabad valutákban. Az áruknak az elszámolása a kereskedelmi szerződésben megállapított áron történik azután, hogy az 1946-os osztalék is jár, amire a magyar kormány azt mondja, hogy nem jár, hogy a 20%-os adó őket nem terhelheti és hogy a magyarországi törvényes korlátozó rendszabályok rájuk nem vonatkoznak.

Rákosi Mátyás államminiszter: Fenn kell tartani eredeti álláspontunkat.

[Erőss] Közellátásügyi miniszter: Ez nem célravezető, mert abban a szovjet félnek igaza van, hogy ők közbizalmi természetű követeléssel állnak velünk szemben és mindenben nem lehet ráhúzni a kapitalista rendszabályokat a szovjet vállalatokra. A jogállás mellett rá kell mutatni arra, hogy ez ránk nézve elviselhetetlen és következményeit nem bírjuk.

¹⁵ elintézés, egyezséget, kiegyezést

8. 1947. július 4.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter*: Ezt már mind elmondották és mégis ragaszkodnak eredeti elgondolásaikhoz. Ezen már túlvagyunk.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: Akkor fenntartjuk az eredeti álláspontunkat.

Jeszenszky [Ferenc] vezérigazgató: A szovjet vállalatok átadása késedelme-sen történt meg, tehát nem tudtak dolgozni a vállalatok és az elmaradt haszon fejében nyújthatnánk valami kártérítést.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Fizetni mi már akarnánk, de az elveket nem tudja a kormány képviselni.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: Majd kialakul valami helyzet a tárgyalások folyamán.

Minisztertanács a 2. számú jegyzőkönyvtervezetet elutasította és eredeti álláspontját tartotta fenn.¹⁶

[9.] 8.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter*: Bemutatja a 3. számú jegyzőkönyvtervezetet. Az 1. pontban megállapodás áll fenn, tehát nehézség nincs. A 2. pont a másik áthidalhatatlan kérdés. Itt kéri ugyanazokat a kedvezményeket, mint a legjobban kedvezményezett magyar állami, szövetkezeti, városi vagy magánvállalatok élveznek ugyanazon ipari vagy kereskedelmi ágban. Antos szerint csak a magánvállalatok jöhetnek szóba, mert itt megint precedenst teremtünk. Másrészt pedig nem lehet egy ilyen kedvezményezett csoportot létesíteni az országban. Itt megint szemrehányást kapott, hogy a magyar kormány kapitalista vállalatokként kezeli a szovjet vállalatokat és megvan a joguk arra, hogy különleges elbírálásban részesüljenek. Az a kérdés, hogy megadható-e a szovjet vállalatoknak ez a kedvezményezési jog.

Antos államtitkár: A Pénzügyminisztérium azért kívánta ezt a megkülönböztetést élesen kihangsúlyozni, mert itt a precedens-veszély rendkívül súlyos. Abban a pillanatban, amikor mi ezt elfogadjuk, nemcsak a szovjet vállalatokra, hanem a nyugati hatalmak kezében lévő vállalatokra is automatikusan kiterjedne ez a rendelkezés. Pl. a Szovjetunióknak van itt egy bankvállalata. Magyarországon a legjobban kedvezményezett bankvállalat a Nemzeti Bank, amelynek teljes adómentessége van. Automatikusan teljes adómentességet kellene adni ennek az orosz banknak is. A magyar adójogban az iparfejlesztésre való tekintettel átmeneti kedvezmények intézménye áll fenn, adómentességet nem ismerünk. Itt megint erős precedens-veszély áll fenn. Felhívja a figyelmet, hogy politikai és egyéb okokból ezen a téren merev ragaszkodás nem kívánatos. Nekünk kellene a kérdést megfordítani és általában az állami és szövetkezeti vállalatoknál eddig úzusban volt rendkívüli kedvezményeket megszüntetni. Így nem mondhatnák, hogy azért hozunk ilyen jogszabályt, hogy visszaszívjuk

¹⁶ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és 6/e-f. sz. mellékletét.

8. 1947. július 4.

a kedvezményeket, mert az adókötelezettség fennáll, csak ideiglenes mentességet élveznek egyes vállalatok. Ha sok fontos politikai szempont szól amellett, hogy ezt a javaslatot fogadjuk el, akkor azt a következményt kell vállalni, hogy más vonalon is mérsékelt, de konzekvens adózást tartunk fenn. A mindenkori jegybankot természetesen kivételezni lehet.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az elvet magát elfogadhatónak tartja, de pl. meg találnak adni egy szubvenciót bizonyos vállalatoknak, akkor mit tegyenek a szovjet vállalatokkal?

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Itt benne van az, hogy a velük azonos ipari vagy kereskedelmi ágakban. Úgyhogy ha egy szubvenciót akarunk adni, ez nem zavarja az egyezményt.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Pl. itt van a Péti. Abban a pillanatban, ha a mezőgazdaság vonalán adunk nekik kedvezményt, abban a pillanatban ki kell terjeszteni az oroszokra és amerikaiakra is.

Antos államtitkár: A forgalmi adókat nem a vállalat fizeti, annak csak inkasszó szerepe van.

Rákosi Máttyás államminiszter: Amit az államtitkár úr javasol, az kibúvó, de járható kibúvó. Az állami vállalatoknál adózás kliringgel menne, nem pedig készpénzzel.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ezt ugyanígy kifejtette Moszkvában és erre Merkuloznak az volt a megjegyzése, hogy az állam az állami vállalatokat megadóztatja és így az egyik zsebéből a másikba teszi a pénzt. Egy áthidalható javaslatot próbált belevenni, azt, hogy azonos „feltételek vállalása esetén.” Ha valamilyen célt el akar érni, kedvezményeket ad és ellenszolgáltatást kér érte.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ha akarunk kedvezményt adni a kereskedelem felé, akkor meg kell adni nekik a teljes adómentességet.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Azt javasolta, hogy az azonos társasági formában működő társaságra vonatkozzék. Ebbe sem voltak hajlandók belemenni.

Antos államtitkár: A precedens-veszély nem ilyen komoly. Arról van szó, hogy a szövetkezetek adózását az új szövetkezeti törvény¹⁷ alapján újabban rendezték. Lényegében a szovjet kereskedelmi vállalatai is ezt a kulcsot fizetik jelenleg is. Itt tehát lényeges változás nincs. A probléma az, hogy az ilyen elvi megállapodásokat hogyan értelmezik. Mert ha a Szovjetunió analógiát csinál pl. a Meinel és a különböző szövetkezetek között, akkor ez zavarokat okozhat.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nem fordulhat elő az, hogy ezeket az általunk nyújtott kedvezményeket is olybá kezelik, amik az ő vállalataikra is nyújtandók lennének?

Antos államtitkár: Akkor a jövőben eleve minden adókedvezmény iránti kérelmet elutasítunk és ha a kormány mégis szükségesnek tartaná egyes vállalatok

¹⁷ Lásd az 1947. évi XI. tc.-t.

latok kedvezményezését, azt szubvencióban részesíthetné. Az ő álláspontjuk az egyedül járható út, ő csak egy kibúvót említett meg.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Úgy látja, itt Antos államtitkár által felvetett gondolattal érdemes foglalkozni és kimunkálni ezt az utat és ezen az alapon talán a pénzügyminiszter tartson ki eredeti álláspontunk mellett.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Szóval addig, amíg kimunkálják az Antos államtitkár által felvetett javaslatot, kéri függőben tartani a kérdést.

Minisztertanács a 3. számú jegyzőkönyvtervezettel kapcsolatban utasította a pénzügyminisztert, hogy a felvetett módosítások feldolgozásával a végleges jegyzőkönyvtervezetet ismételten terjessze elő.¹⁸

[10.] 9.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Bemutatja a 4. számú jegyzőkönyvtervezetet. Az 1. bekezdés a) pontjáig bezárólag nem áll fenn ellentét, a valorizáció után keletkezett tartozásainkat megfizetjük, 3 egyenlő részletben, augusztus, szeptember és október hónapokban. A b) pontnál a magyar kormány csak a megszállási költségek megszűnése után és csak havi 5 millió forintos összegekben hajlandó ezeket az összegeket folyósítani. A szovjet fél ezeket a tartozásokat is augusztus 1-jétől kéri havi 7 és fél milliós részletekben folyósítani. Belemennének abba, hogy itt csak jelképes fizetést teljesítsünk addig, amíg a megszállási költségek tartanak és ezek megszűnte után kerüljön sor a rendes fizetésre. Kér olyan felhatalmazást, hogy olyan javaslatot tehessen, hogy augusztus, szeptember és októberben havi 500 000 forintot fizessünk és októbertől kezdődően havi 1 millió forintot a megszállási költségek megszűntéig és onnan kezdve 7 és fél millió forintot havonta. A magyar bizottság azt vitatja, hogy az infláció alatt olyan nagy összegeket bocsátott a szovjet fél rendelkezésre, hogyha a stabilizáció alkalmával megállapított áron fizetjük ki az árukat, akkor az időközben történő fizetéseket is valorizálva kell beszámítani. Ezt ők nem voltak hajlandók elfogadni, de indítványozták, hogy majd egy bizottság bírálja el, hogy milyen áron lennének beszámítva az áruk. Az oroszok szerint ebben benne van az, hogy a tartozások megállapítása ennek a bizottságnak a feladata. A valorizációs szempontot nem hajlandók belevenni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Akkor egy mázsa nyersolaj ára 320 forint volt, ma pedig 70 forint.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Pedig az 1946. évi augusztus havi árakat számítják. Vannak egyébként más árucikkek, ahol kisebbek az árak, mint a stabilizációkor voltak.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az alapvető a petróleum, mert ott tartozunk a legtöbbel.

¹⁸ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját és 6/g-h. sz. mellékletét.

8. 1947. július 4.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Az orosz szövegben „kiszámításnak” megfelelő szó szerepel. Jobb a „kiszámítás” szó, mint a „megállapítás”.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A b) pont kimondja, hogy nem engedi valorizálni az ő tartozásait. Mi fizetünk bizonyos összeget és a kérdés le van zárva.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Azért mondták, hogy lemondanak az esetleg őket illető tartozásról.

Iparügyi miniszter [képviselőiben Hajdu Gyula államtitkár]: Jobb, ha benne van.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Az elképzelhetetlen, hogy a megszállítás alatt ne kelljen fizetni?

Antos államtitkár: Ezekbe a szerény összegekbe bele lehet menni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Nem tudja, mennyi az, amit valorizációban kérnek.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ők sem tudják pontosan, a Jóvátételi Hivatal megállapítása szerint ők tartoznak nekünk. A „kiszámítás” szóban tényleg benne van az, hogy kiszámítják, hogy mennyivel tartozunk egymásnak.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az egész szerződés nagyon zavaros és emiatt sem tárgyalható. A b) pont elvben elismeri a mi valorizációkat feljűk. Nincs megmondva, hogy mikor fejeződik be a 7 és fél millió fizetés[e].

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ezt a bizottság állapítja meg.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Itt az ellentétel a valorizációnk. Ezt biztos elfogadják.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: De nem. Azt mondják, hogy ők nem tudják, hogy milyen összegekről van szó és azért nem hajlandók velünk erről tárgyalni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Ezek szerint eredeti álláspontunk mellett kitarunk.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: És jelképet se fizetünk amíg a megszállítás tart.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Javaslat a következő: jelképes fizetés augusztus-szeptember-október hónapokban, október 1-je után a megszállítás végéig jelképes összeget kell vállalni, mert addig már kifizettük az új tartozásokat. Akkor a megszállítás megszűntétől lehet 7 és fél milliós részletekben vállalni, amennyiben a jelen szerződés utolsó bekezdése értelmében egyáltalán van a magyar kormánynak tartozása. Amíg a tartozás teljesen kiegyesíthetést nem nyert.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Tartsunk ki az eredeti álláspontunk mellett.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem lát veszélyt abban, hogy a pénzügyminiszter javaslatát fogadják el.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ne fizessünk, mert ma már a megszállítás költségei is jelentős összegeket jelentenek nekünk. Ebben van egy morál is.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Viszonyt a megszállás megszűnése bizonytalan, mivel a ratifikálás elhúzódik, mert a Szovjet Legfelső Tanács szeptember 1-je előtt nem ül újra össze.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem kell a Szovjet Legfelső Tanács. A Prezidium is ratifikálhat. Ez a sajtóban is tévesen jelent meg.¹⁹

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: A pénzügyminiszter által tett kiegészítő javaslat elfogadható.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Tehát a 2. bekezdésnél ragaszkodunk, hogy a valorizációs jogunk az infláció alatt teljesített fizetésekre kimondassék. Jelképes fizetést hajlandók vagyunk teljesíteni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: De csak december 31-éig.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Helyes, december 31-éig fizetünk. Háromszor 500 000-et és kétszer 1 milliót. Miután nekünk is érdekünk, hogy ezek a tartozások gyorsan megállapíttassanak, kéri, hogy ez a bizottság már hétfőn összeülhessen.

Minisztertanács a 4. számú jegyzőkönyvtervezetet a felvetett módosításokkal elfogadta és felhatalmazta a pénzügyminisztert annak aláírására.²⁰

[11.] 10.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Bemutatja a minisztertanácsnak a 6. számú jegyzőkönyvtervezetet. Sikerült azt az engedményt elérni, hogy az általuk követelt számok kikerültek a jegyzőkönyvtervezetből. Ehelyett egy bizottság állapítja meg a veszteségeket. Ellenben nem mentek bele abba, hogy a magyar kormány csak a MÁSZ-nak fizetendő kárpótlásban részesítse őket, hanem kéri az alacsony ármegállapításból eredő kárnak teljes megtérítését. Ő azt mondotta, hogy a magyar kormány nem hajlandó vállalni az irracionális termelésből eredő veszteségeket. Az alacsony ármegállapítás miatt eredő [sic!] veszteségekért hajlandó kártérítést adni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Ki kell tartani eredeti álláspontunk mellett.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Tehát akkor marad a komló bánya esetének megfelelő kártérítés.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Igen.

Minisztertanács a 6. számú jegyzőkönyvtervezetet azzal utasította el, hogy a pénzügyminisztert az eredeti szövegezésű javaslat aláírására hatalmazta fel.²¹

[12.] 11.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Bemutatja a minisztertanácsnak a 7. számú jegyzőkönyvtervezetet. A szovjet fél ragaszkodik a 22 000 tonnás juttatáshoz.

¹⁹ A Szovjetunió 1936-ban elfogadott alkotmánya értelmében a Legfelső Tanács hatáskörébe tartozott a nemzetközi szerződések megkötése, megerősítése és felbontása.

²⁰ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját és 6/i. sz. mellékletét.

²¹ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontját és 6/l-m. sz. mellékletét.

8. 1947. július 4.

Indok: a MOLAJ a két kormány gyermeke és természetes, hogy többen kell részesülnie, mint az idegen, kapitalista vállalatoknak.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Azóta a kiküldött bizottság megállapította, hogy a MAORT-nak csökkenteni kell a termelését.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Mennyit kap most a MOLAJ?

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Augusztus 1-jéig megkapja a kért 22 000 tonnás mennyiséget, miután ehhez 10 000 tonnás apportot is kap. Teljes holtpontra jutunk ezekkel a dolgokkal.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A MOLAJ-nál az a baj, hogy nem viszi végig a termelést.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Nagyon figyelmébe ajánlja a minisztertanácsnak, amit legelső előterjesztésében is mondott, hogy mindez nagyrészt politikai probléma. Nagyon nehéz éppen neki képviselni ezt az álláspontot, mert azt mondják rá, hogy a kapitalista vállalatokat képviseli. Ha ezeket az álláspontokat más képviselné, talán Vas, vagy Gerő miniszter urak, vagy maga Rákosi miniszterelnökhelyettes, sokkal könnyebb lenne a dolog.

Rákosi Mátyás államminiszter: Akkor azt mondanák, hogy eladja a hazát.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Így viszont rá mind a két oldalról vonatkoznak a felhozott vádak. Nagyon nehéz helyzetben van, mert azt mondják, hogy merevségével a kapitalista érdekeket védi. Nem hiszi, hogy ő erre a feladatra alkalmas lenne. Azt sem tudja, hogy vajon Ries miniszter úr alkalmas-e erre a feladatra. Ha egyáltalán megkapja a beutazási engedélyt.

Rákosi Mátyás államminiszter: Épp most telefonált. Puskin követ beteg, a követségen egyébként úgy tudják, hogy Ries miniszter még meg sem érkezett. Mindenesetre megígérték, hogy sürgősen intézkednek.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A tárgyalások legelején vetette fel, hogy gazdasági vonalon végig a legtárgyilagosabb érvekkel igyekezett a magyar álláspontot képviselni. Vannak azonban kérdések, amelyek talán túlmennek a gazdasági kérdéseken és nem tudja, hogy itt ő-e az alkalmas személy? Most itt vagyunk a MOLAJ-nál, ahol ők a mi javaslatunkhoz nem járulnak hozzá.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Amennyiben a MOLAJ szerződést tud kötni a többi vállalattal, hogy átadja nekik végkimmunkálásra az anyagot és nem fogjuk elfüteni, akkor hozzá lehet járulni. Amennyiben ők a nyersolajat feldolgozzák, utána szerződést kötnek a többi finomítóval, hogy végkitermelésre átadják az anyagot, akkor vállaljuk.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Megpróbálják majd ezt az álláspontot képviselni. Nem mennek bele a 22 000 tonnába, legfeljebb úgy, hogy hajlandó a magyar kormány a MOLAJ nyersanyagellátását biztosítani, ha egy ilyen értelmű szerződést tud kötni.²²

²² Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját és 6/n. sz. mellékletét.

[13.] 12.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Bemutatja a minisztertanácsnak a 9. számú jegyzőkönyv tervezetét. Itt igen jelentékeny eredményt sikerült elérni, mert az eredeti orosz követelés az volt, hogy a magyar kormány által megváltott magánvasúti vállalatokkal megváltott összeg fejében majdnem 50 millió forintot fizessünk. Ők maguk is belátták, hogy másra, mint a járadéokra nincs joguk és ennek összege nem lehet több, mint 1 millió forint évente. Olyan értelmű felhatalmazást kér, hogy a valorizáció mérvét tárgyalják le, mert ez itt arany-pengővel van számítva. Végösszeget nem is állapítunk meg, mert évi összegekben fizetjük a járadékot. Itt még alkudozni is fognak. Maximum évi 1 millió forintról van szó.

Antos államtitkár: Itt is van precedens.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: A magyar kormány a szovjet kormánnyal megállapodást létesített 1946. március 27-én arról, hogy az 1945. január 20-án átvett potsdami követelések hogy értékelhetők át dollárra.²³ Ezt meggyőződése szerint a jelen esetben nem lehet alkalmazni, mert ezek a járadékok akkor még nem váltak esedékessé, itt tényleg folyamatos kifizetésről van szó. Fenntartjuk ennek a megállapodásnak a mértékét, de majd megállapodunk a valorizációs kulcsban. A Szeged-csanádi vasút kérdését is akarják tárgyalni, amely a Közlekedésügyi Minisztérium véleménye szerint nem áll. Itt vegyesbizottság alakul, amely majd elintézi ezt a kérdést.

Minisztertanács a 9. számú jegyzőkönyvtervezetet elfogadta és annak aláírására a pénzügyminisztert felhatalmazta.²⁴

[14.] 13.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Az egyik félig magánbeszélgetés során Merkulov megkérdezte azt, hogy a magyar kormány hajlandó-e és ha igen milyen javaslatot tenne a potsdami pénzkövetelések egy összegben való kifizetése tárgyában? Mielőtt ezt a javaslatot megtennénk és Ries minisztert informálnánk arról, hogy meddig lehet elmenni ebben a kérdésben, közli: már az, hogy ilyen magánbeszélgetések során megállapították, hogy itt mint 200 millió dolláros problémáról szóló értesülés nem áll fenn, [sic!] a szovjet követelés lecsökkent 137 dollárra. Ez az, amit ők most kérnek, a 3,8 filléres valorizációs alapon. Összes követelésüket 500 millió márkában jelölték meg. A magyar bizottság maximálisan 300 millió márkáig tudna a követeléseknek összegszerűségébe

²³ Elírás történt: 1945. január 20-án a fegyverszüneti egyezményre került sor, amelyben a „potsdami követelések”-ről nem lehetett szó. A magyarországi német vagyonnak a Szovjetunió részére való átadásáról intézkedő 11 700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 23.) viszont csakugyan a berlini háromhatalmi értekezlet döntésére hivatkozott. Az 1946. március 27-ei megállapodás előkészítéséről lásd a minisztertanács 95. sz. jegyzőkönyvének 60. napirendi pontját.

²⁴ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját és 6/p-q. sz. mellékletét.

8. 1947. július 4.

belemenni és a 300 millió márkás követelést eddig, mint lehető legkedvezőbb árfolyamon, 40 filléres árfolyamon kívánta valorizálni. Mindenesetre az 1:50-es arány már csökkent. Összegezve ez nincs messze a Bán és Rácz miniszterek által létesített megállapodástól. Hagyjuk tehát el a potsdami dollárkövetelésről szóló hírverést. 120 millió a magyar javaslat. Rá kíván mutatni ezzel kapcsolatban arra, hogy itt, ennél a követelésnél magyar részről két probléma van. Az egyik büdzsé vonalon felmerülő probléma, a másik pedig a transzfer-probléma, mert nyilván a szovjet fél ezeket az összegeket transzferálni kívánja. A Bán és Rácz-féle tárgyalásokon elhangzott egy olyan nyilatkozat, félhivatalos formában, hogy a Szovjetunió hajlandó volna hozzájárulni ahhoz, hogy ezen összegeknek egy részét Magyarországon hagyja. Ebben az esetben a kérdés könnyebbé válik, mert esetleg a hároméves terv beruházási szektorába be lehet ezeket az összegeket illeszteni. Sokkal nehezebbé válik a dolog akkor, ha transferálásra kerül a sor. Ha a magyar kormány direktívákat akar adni, akkor más álláspontot kell elfogadni, ha az összeg itt maradhat, mint akkor, ha transferálásra kerül a sor, mert ekkora összegnek a transferálása is úgyszólván lehetetlen. Az a kérdés, hogy tudunk-e valamit találni, amit át tudunk adni ennek fejében? Itt van a finn kérdés, ők 60 millió dollár fizetését vállalták. Utána 3 napra ratifikálták a békeszerződésüket. Ezeket ők Angliában lévő szabad fontokban fizetik, bizonyos területsávok, hadihajók átadásával és a Goszbanknak²⁵ nyitott folyószámlával, amelynek terhére vásárlások történhetnek. Ezt két év alatt fizetik. Kénytelen rámutatni arra is, hogy itt ő eredetileg azt az álláspontot képviselte, hogy jogi álláspontot is kell érvényesíteni, részint a békeszerződés 28. §-át,²⁶ részint pedig azt, hogy a német követeléseknek átadása azóta éppen csak akkor eszközölhető, ha a generális német-magyar kliring után volna még Németország javára követelés. Erre sajnos csak terheket tudnánk felhozni, mert a követelések átadása már tavaly megtörtént. Csak az összezszerűségek megállapításáról volna szó. Van itt egy amerikai álláspont, amely szerint a német követelések csak a német-magyar kliring-szerződésen keresztül vehetők figyelembe és nem lehet egyes vállalatok tartozásáról beszélni, hanem csak generális megoldásról. Amikor azonban megkérdezte az amerikai ügyvivőt, hogy benne van-e ez a békeszerződésben, akkor azt válaszolta, hogy sajnos nincs benne. Erre mondotta, hogy így nagyon nehéz nekünk ezt érvényesíteni. Miután a követelések átadása megtörtént, csak az összezszerűségen vitatkozhatunk. Kérdi, hogy [mi] az az összeg, amit így elvileg felajánlhatunk és mik a fizetési feltételek?

²⁵ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 18. sz. jegyzetét.

²⁶ Az 1947. évi XVIII. tc.-vel a magyar törvények közé iktatott békeszerződés 28. §-a kimondta: „Magyarország elismeri, hogy a Szovjetunió joga van a Magyarországon lévő s a németországi Ellenőrző Tanács által a Szovjetunióra átruházott minden német vagyonra és kötelezi magát, hogy minden szükséges intézkedést megtesz, hogy ezeket az átruházásokat megkönnyítse.”

8. 1947. július 4.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Előbb vitatkozni kell a márka beszámítási kulcsán, mert itt is van egy eltérés.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A magyar kormánynek a 300 millió márkát kell figyelembe venni és csak a valorizációs kulcs tekintetében legyen hajlandó eléje menni az oroszoknak.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Erre volt már minisztertanácsi határozat.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ez csak a 10 millió dolláros ajánlatra vonatkozott. Beszéljünk forintban. Ha a dolgokat kevesebbel meg tudjuk úszni, azt sem bánja, ha a jóvátétel után, és ha a dolgok bennmaradnak az országban, akkor 10 milliót is lehet vállalni.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Azt fogják mondani, hogy előbb az összegben állapodjanak meg és csak azután a feltételekben. Ezt azonban meg lehet fordítani.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Mondjuk azt, hogy a magyar kormány most azt kívánja, hogy tárgyaljuk ki pontosan az összegszerűséget. Úgyhogy itt most megint egy csomó meddő vita lesz, mert már látja, hogy mindig az a vita vége, hogy nem fogadtatnak el az érveink és kéri, hogy változatlan formában fogadjuk el.

Rákosi Mátyás államminiszter: Itt a helyzet az, hogy az összeg olyan óriási, hogy a legközelebbi 3 évben komoly fizetéseket erre nem tudunk eszközölni. A szovjetnek viszont éppen ez a három év a fontos. Úgyhogy mi azt kérjük a pénzügyminisztertől, hogy tovább is hősiiesen küzdjön minden fillérért és nem kell nekünk feltétlenül konkrét javaslattal offenzívába átmenni. Meg kell mondani, hogy ezek az összegek olyan nagyok, hogy teljesen tanácstalanok vagyunk és akkor majd kapunk valamilyen javaslatot tőlük.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Neki tényleg nehéz a helyzete, mert kialakítottak egy kedvező atmoszférát, viszont ők őt teszik felelőssé, ha a minisztertanács nem fogad el valamit. Ő megmondta őszintén, hogy mi az, amit tud és amit nem tud elfogadni. Ő itt a puffer szerepét játsza. Talán visz magával egy külön levelet, amely ugyan szokatlan, amelyben benne lesz, hogy egyénileg teljesen felelőtlen. Ezt a kritikus pillanatokban mindig elő fogja venni. Ezek viszont a szubjektív szempontok.²⁷

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Nem egészen, mert sok olyan kérdés van, ahol ő a kérdés politikumánál fogva tud ugyan határozott elutasító határozatot képviselni, de annak más az akusztikája, mint ha mondjuk Rákosi, vagy Vas fejtené ki azt az álláspontot. Az ő szájából egy argumentum egészen másként hangzik, mint Rákosi, Vas, vagy Gerő szájából.

Rákosi Mátyás államminiszter: Kár erre ilyen súllyal rámutatni. Ők nagyon jól tudják tapasztalatból, hiszen 30 éve folytatnak ilyen tárgyalásokat,

²⁷ Észrevehetően itt kimaradt valakinek a hozzászólása, amelyre a pénzügyminiszter a következőkben válaszolt.

8. 1947. július 4.

hogy aki náluk van, az nem magánember, hanem az illető államot és annak álláspontját képviseli és ettől eltérni csak milliméterekben lehet. Ez talán személy szerint feszélyezheti a tárgyalásokon a pénzügyminisztert, de nagy jelentősége nincs. Felhatalmazzák a pénzügyminisztert, hogy közölje Moszkvában, hogy azon a minisztertanácson, ahol ezeket a javaslatokat tették, Rákosi Mátyás volt az elnök.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ő sem fedni akarja magát és teljesen lojális.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem sikerült megállapítani ügyes tárgyalás közben, hogy mi volna az a minimum, amit a Szovjetunió elfogadna?

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Bán szerint akkor volt egy olyan érzés, hogy ők 50–60 millió dollárral meg lennének elégedve. Ez volt akkor, amikor 200 millióról beszéltek. Miután most már lementünk 137 millióra, 25–30 millióról lehetne beszélni. Ők a 10 millió dollárt nevetségesnek, sőt sértőnek találták.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Mi hagynánk magunkat megsérteni 10 millió dollárral. Ez a relativitás.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: 20–30 millió dollár talán nem nevetséges előttük.

Rákosi Mátyás államminiszter: Adjunk felhatalmazást, hogy 25 millió dollárig elmehet a pénzügyminiszter. A részletekben lehetőleg a 3 éves terv után, vagy pedig részletfizetésre, úgy hogy a Vörös Hadsereg eltávozása után, és azután a módozatokról majd tárgyalunk. Először az összeg állapíttassék meg.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: És azzal, hogy az összeg legnagyobb része benn maradjon az országban.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezt nagyon nehéz így megmondani. Az országnak más kötelezettségei is vannak és így az összeg transzferálása szinte lehetetlen. Teljes összegű transzferálásról szó sem lehet, elvben lehetne valamilyen kamatban megállapodni. A szovjet álláspont az, hogy nem mennek bele abba a helyzetbe, mint 1920-ban, hogy miután minden állam ratifikálta a békeszerződést, Amerika kijelentette, hogy különbékét köt. Ezért várnak most, amíg megérkezik a többi állam ratifikálása.

Minisztertanács a potsdami egyezmény alapján a Szovjetunió által támasztott követelésekkel kapcsolatban felhatalmazta a pénzügyminisztert, hogy 25 millió dollár globális összeg erejéig megállapodást létesítsen, ilyen összegű fizetési kötelezettség elvállalására. Utasította a pénzügyminisztert, hogy a részletmegállapodásoknál legyen figyelemmel a hároméves tervvel kapcsolatos kötelezettségekre és oda hasson, hogy a megállapodás létrejötte esetén a Szovjetunióknak fizetendő összeg legnagyobb része az országból való kivitelre ne kerüljön; amennyiben a részletkérdések huzamosabb tárgyalást igényelnek, úgy az idevágó feltételek későbbi meghatározásában állapodjék meg.²⁸

²⁸ Lásd a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 2. és a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

8. 1947. július 4.

[15.] 14.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti 32 711/1947. számú javaslatát a Varsóban folytatandó kereskedelempolitikai tárgyaláson vezetésével dr. Szilágyi Mihály min. osztályfőnök megbízatása és a delegáció tagjainak kijelölése tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[16.] 15.

Igazságügyminiszter [képviselőtében Dulin Jenő államtitkár] bejelenti, hogy Svájcban a büntetőjog egységesítése érdekében nemzetközi konferencia lesz. Ide meghívtak bennünket is. Kéri, hogy az idő rövidegére való tekintettel a Külügyminisztériumon keresztül egy kinn tartózkodó jogásunkat a magyar kormány képviselőtével meghízhassa. Ennek nagy jelentősége lenne, de most már csak a Külügyminisztérium útján lehetne valakit megbízni.

Bojta Béla államtitkár: Hegedűs Nándort éppen most engedték ki Svájcba és őt amúgy is megbízta, hogy kísérje figyelemmel a konferenciát. Megbízást kell neki adni és ezzel a kérdés el van intézve.

Minisztertanács a Svájcban tartózkodó Hegedűs Nándor c. min. osztályfőnököt megbízta a büntetőjog egységesítéséről tárgyaló nemzetközi konferencián a magyar kormány képviselőtével.³⁰

[17.] 16.

[Báránycs] Földművelésügyi miniszter: Félévkor szoktak a tisztviselőknek úgynevezett félévi segélyt adni. Azzal jöttek hozzá, hogy egyes helyeken már megkapták ezt a segélyt. Kéri, hogy nem egységesen sehol se adjanak ilyen segélyeket, hanem valamennyi tárca egyenlő elbánás mellett részesüljön ilyen juttatásban.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács déli 1/2 2 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gépell tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A jelenlévők felsorolásánál csak Dobi István, Rajk László, Ortutay Gyula, Dulin Jenő, Molnár Erik és Eröss János látta el kézjegyével a jegyzőkönyvet.

²⁹ A magyar-lengyel kereskedelmi egyezmény megkötéséről lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját és a 16/f. sz. mellékletet, továbbá a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 34. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 13. napirendi pontját.

³⁰ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját.

9. 1947. július 10.

[9.] 189.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi július hó 10. napján de. 11 órakor Dinnyés Lajos elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Nyárádi Miklós pénzügyminiszter és Kemény György államtitkár, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőiben Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőiben Alexits György dr. államtitkár, Dr. Ries István igazságügyminiszter képviselőiben dr. Dulin Jenő államtitkár, a honvédelmi tárca képviselőiben Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Erőss János közellátásügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter; Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, úgy is mint a külügyi tárca képviselője, Vas Zoltán államtitkár; a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár államtitkár, Dr. Bojta Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

1.

[Dinnyés] *Miniszterelnök* üdvözli a minisztertanács tagjait és a minisztertanács ülését megnyitja. Bejelenti, hogy napirend előtt a párizsi kongresszussal¹ kapcsolatos döntést kívánja tárgyalatni. Felkéri Mihályfi Ernőt, a Külügyminisztérium vezetésével ideiglenesen megbízott tájékoztatásügyi minisztert, hogy erre vonatkozó előterjesztését tegye meg.

[Mihályfi] *Tájékoztatásügyi miniszter, mint a Külügyminisztérium vezetője:* Jelentenie kell, hogy a párizsi követ meghívót adott át a párizsi konferenciára a magyar kormány részére.² A meghívó átvétele utáni napon Puskin követ emlékiratot nyújtott át.³ Az emlékirat szövege a következő:

¹ Marshall amerikai külügyminiszter által 1947. június 5-én a Harvard Egyetemen bejelentett európai segélyprogram ügyében július 12-ére Párizsba összehívott értekezleten való magyar részvétel kérdésében kellett döntenie a kormánynak. Lásd a bevezető tanulmányt és 188., 191. sz. jegyzetét. Marshall, George Catlett (1880–1959) amerikai táborno. 1939 szeptemberétől 1945 novemberéig a szárazföldi erők vezérkari főnöke. Az amerikai katonai küldöttség vezetőjeként részt vett a szövetségesek casablancai, washingtoni, quebeci, kairói és teheráni konferenciáján. 1947 januárjától külügyminiszter, 1950-ben védelmi miniszter. 1953-ban Nobel-békedíjat kapott.

² A budapesti francia, illetve angol diplomáciai képviselő vezetője 1947. július 4-én adta át a Párizsba szóló meghívót a magyar Külügyminisztériumban.

³ Az emlékirat nyers fordítása külön lapon is megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ezzel azonos szövegű emlékiratot intézett a szovjet kormány a többi kelet-európai ország vezetőihez is.

9. 1947. július 10.

„Szükségesnek tartjuk Önöket értesíteni a három miniszternek nemrég Párizsban tartott értekezlete⁴ tárgyáról az ismert Marshall-indítvánnyal kapcsolatban az európai országoknak adandó hitel és más segítségre vonatkozóan.

Mint a sajtóból ismeretes a Szovjet Kormány kezdettől fogva kevés bizalommal viseltetett a kezdeményezés iránt, részint azért, mert az angolok és franciák még a tanácskozások megkezdése előtt megállapodásra jutottak az Egyesült Államokkal a Szovjetunió háta mögött,⁵ részint azért is, mert magának Marshallnak kijelentéseiben nem voltak részletezve a hitelnek sem feltételei, sem méretei, sem pedig magának a hitelnek a realitása sem.

Ennek ellenére a Szovjet Kormány elküldte a maga delegációját arra az értekezletre,⁶ hogy tisztázza a helyzetet, valamint a hitel feltételeit, méreteit, és realitását s azután ennek alapján megfelelő állást foglalhasson el.

A három miniszter tanácskozásának munkálatai, melyek hat napon át tartottak, megmutatták, hogy sem a hitel feltételeiről, sem annak méreteiről, sem pedig annak realitásáról az Egyesült Államok semminemű adatokat nem nyújtottak s még az is bizonytalan, hogy vajon a Kongresszus egyáltalán beleegyezik-e, ilyen hitel nyújtásába és milyen feltételek mellett.

Ezzel szemben az Egyesült Államok azt kívánja, hogy intézőbizottságot⁷ hívjanak egybe, amely az európai országok számára gazdasági programot állítana össze, megállapítanak minden állam segélyforrásait, melyek felhasználhatók volnának ennek a programnak a megvalósítására, ama segélyforrásokkal egyetemben, melyeket az Egyesült Államoknak kellene nyújtania. A Szovjetunió küldöttsége ebben a törekvésében azt a vágyát pillantja meg, hogy az Egyesült Államok beleavatkozzon az európai országok belső ügyeibe, hogy megnehezítsék

A Szovjet állami- és pártvezetők ezt követően több üzenetet intéztek a kelet-európai államok vezetőihez annak érdekében, hogy maradjanak távol a Marshall-terv előkészítését célzó további megbeszélésektől. Lásd a bevezető tanulmányt és 196–197. sz. jegyzetét. Puskin, Georgij Makszimovics (1909–1963) szovjet diplomata. 1937-től a Külügyi Népbiztosságon dolgozott. 1942-től 1944-ig Kínában főkonzul. 1944 végétől a Szovjetunió magyarországi megbízottja, 1945 január végétől a SZEB politikai tanácsadója. 1945. november 2-ától 1948-ig budapesti szovjet követ. 1949-től 1952-ig a Német Demokratikus Köztársaságban a szovjet diplomáciai misszió vezetője.

⁴ Az angol, a francia és a szovjet külügyminiszter 1947. június 27. és július 2. között tartott értekezletéről van szó.

⁵ Az angol és a francia külügyminiszter a Szovjetunió képviselőjének meghívása nélkül már június 17-én egyeztetette álláspontját s már ekkor megállapodásra jutottak az amerikai segélyprogram néhány kérdésében.

⁶ Az 1947. június 27. – július 2. között tartott értekezletre vonatkozik az utalás.

⁷ Clayton, W. amerikai külügyminiszterhelyettes 1947. június 24. és 26. között Londonban járva megállapodott az angolokkal abban, hogy a segélyprogramot a Szovjetunió nélkül is megvalósítsák, de a kelet-európai államokat megpróbálják bevonni. Felállítanak egy közös bizottságot, amely — az európai államok képviselői által kidolgozandó átfogó program alapján — irányítja Európa gazdasági újjáépítését. Ezt a bizottságot az ENSZ-től, tehát a Biztonsági Tanács egyik állandó tagjától a Szovjetuniótól független szervként tervezték létrehozni. Megállapodtak abban is, hogy Németország nyugati megszállási övezeteit is bevonják a Marshall-terv kedvezményezettjeinek a körébe.

9. 1947. július 10.

nekik feleslegeiknek értékesítését ott, ahol ezt ők jónak látják és ilyen módon ezeknek az országoknak gazdasági életét az Egyesült Államok érdekeitől tartásuk függőségben.

Érthető, hogy a Szovjetunió küldöttsége nem egyezhetett bele ebbe. A Szovjetunió küldöttsége azt tartja, hogy mindenekelőtt a hitel realitásának kérdését kellene tisztázni, annak feltételeit és méreteit, azután pedig kérdést intézni az európai országokhoz hitelszükségeikre vonatkozólag és végül a beérkező nyilatkozatokból állítani össze a programot oly formában, hogy a hiteligényeket lehetőleg az amerikai kölcsönök terhére lehessen kielégíteni.

Ilyen megoldásnál az európai országok megmaradhatnak saját gazdasági segélyforrásaikkal és feleslegeikkel.

Az angol-francia és a szovjet álláspontok ilyen komoly eltérése mellett [a] megállapodás lehetetlennek bizonyult. A szovjet kormány szükségesnek tartja ezt Önnel közölni, többek között azért is, mert az angolok és franciák — közléseik szerint — július 12-ére tanácskozásra hívják össze az összes európai államokat, amelyen nyilván ugyanazok a kérdések fognak megvitatásra kerülni, melyeket a három miniszter párizsi konferenciáján is megtárgyalta.”

Bejelentette ezzel kapcsolatban, hogy a magyar kormány állásfoglalását csak akkor tárgyalja, ha a minisztertanács már állást foglalt.⁸ Bulgária, Jugoszlávia, Románia, Lengyelország már visszautasította a meghívást. Tegnap délután pártközi értekezletet tartottak, ahol a négy párt úgy döntött, hogy a magyar kormány ne vegyen részt a párizsi konferencián.⁹ Kéri a minisztertanács hozzájárulását, hogy a magyar köztársaság kormánya nevében elutasító választ adhasson arra való hivatkozással, hogy miután a nagyhatalmak nem tudnak megegyezni és a szomszédos államok sem vesznek részt, Magyarország sem kíván részt venni a párizsi konferencián.

Rákosi Máttyás államminiszter: Hangsúlyozni kell, hogy a szomszédos államokhoz hasonlóan, tehát az ő elvüket követve.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Ausztria és Csehszlovákia részt vesz,¹⁰ tehát az indokolás hiányos, miután ezek is szomszédos államok.

⁸ Feltehetőleg rosszul fogalmazták a mondatot s valójában arról volt szó, hogy a kormány választát csak a minisztertanács állásfoglalása után fogalmazzák meg.

⁹ 1947. július 10-én délelőtt, Dinnyés Lajos miniszterelnök elnökletével rövid, 40–45 percig tartó pártközi értekezlet foglalkozott a kérdéssel. Ezen Mihályfi Ernő megbízott külügyminiszter ismertette a párizsi meghívás ügyét. A Kisgazdapárt részéről — az említetteken kívül — Oltványi Imre, Bognár József és Pongrácz Aladár; a Kommunista Párt részéről Rákosi Máttyás, Gerő Ernő és Rajk László, a Szociáldemokrata Párt részéről Kéthly Anna, Marosán György és Buchinger Manó, míg a Parasztpárt részéről Veres Péter, Erdei Ferenc és Farkas Ferenc volt jelen. (Magyar Nemzet 1947. július 11.) A pártközi értekezlet jegyzőkönyvét nem ismerjük.

¹⁰ Ausztria részt vett a párizsi értekezleten. A csehszlovák kormány már július 4-én elhatározta, hogy elküldi képviselőjét Párizsba s hetedikén kijelölték azt a diplomatát, akit kiküldenek. Ekkor Moszkvába hívták a prágai kormány több tagját. A Gottwald miniszterelnök által vezetett küldöttséget Sztálin július 9-én személyesen fogadta s a csehszlovák-szovjet viszony megromlásá-

9. 1947. július 10.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Hogy Csehszlovákia nem vesz részt, az még nem biztos, s hogy mi nem veszünk részt ez a köztársasági elnök álláspontja is.¹¹ Tekintettel arra, hogy olyan meghívásról van szó, amelyekben nem egységesek a nagyhatalmak, mi nem veszünk részt.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: A szomszédos államok magatartására való hivatkozás dokumentálja azt a kötöttséget, amiről felesleges beszélni.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A választ illetően az a véleménye, hogy a szövegezés legyen egy kicsit rugalmasabb, pl. „sajnálattal közöljük, hogy nem áll módunkban részt venni”. Az udvarias forma szokásos és helyesebb.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ő semmiféle előzetes tárgyaláson nem vett részt, de ismeri a közvéleményt. A párizsi tárgyalásokról elmaradni nem volna szabad és ez az álláspont határozottan az ország közvéleményével egyező álláspont. Ő a maga részéről nagyon megfontolónak tartja s kellene javasolni valakit kiküldésre. Úgy tudja ez volt a Kisgazdapárt álláspontja is.¹²

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Felmerült a gondolat egy megfigyelőnek esetleges kiküldésére, viszont megfigyelőre nem kaptunk meghívást. Nekünk most a részvétel tekintetében kell határoznunk.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ismeri az ország gazdasági helyzetét, öngyilkoságnak tartja gazdaságilag nem megragadni az utolsó szalmaszálát, mely segítségre kínálkozik. Információi szerint Olaszországban már igen megjavultak a viszonyok, mióta amerikai segítséget élveznek.¹³

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Most járt nála az olasz követ s ő közölte, hogy Olaszországban rengeteg a munkanélküli s ők úgy mennek a konferenciára, hogy ragaszkodnak egy ötös tanács felállításához, melynek feladata a munkanélkülieknek más országokban való foglalkoztatása.

Rákosi Mátyás államminiszter: A pártközi határozat egyhangú volt s ehhez nincs mit hozzátennie. A közlekedésügyi miniszter által felvetett udvarias formát helyesnek tartja. Ami az ország egyhangú közvéleményét és túlnyomó álláspontját illeti, arra nézve meg kell hogy mondja, nem volt közvéleménykutatás, viszont felvilágosítás sem történt. Ez a vélemény csak az nak következményeit esetelve rávette őket arra, hogy álljanak el a párizsi értekezleten való részvételtől.

¹¹ Tildy Zoltán (1889–1961) köztársasági elnök teljesen elfogadta a Szovjet álláspontot, a jelek szerint Dinnyés Lajosnak is ő tanácsolta a Marshall-tervtől való távolmaradást.

¹² 1947. július 4-e és 8-a között a kisgazdapárt Politikai Bizottsága olyan határozatot hozott, hogy Magyarország képviseltesse magát Párizsban. A határozat azonban nem került nyilvánosságra s a párt az összeesküvés ügy, valamint Nagy Ferenc külföldön maradása utáni meghasonlottsága miatt nem volt abban a helyzetben, hogy álláspontját érvényesítse.

¹³ Szamosvölgyi Gábor: Képek az Örök Városból címen színes beszámolót közölt az olasz gazdasági helyzetről, amit az angolszász országok sokoldalú támogatása, jóindulata ellenére nehéznek jellemzett — bár, mint mondta — minden kapható volt, nem lehetett észrevenni, hogy jegyrendszer van. (Magyar Nemzet, 1947. június 1.)

9. 1947. július 10.

a bizonyos pesti társaság, amely angol és amerikai körökkel szimpatizáló konzervatív kör s ezek igyekeznek Magyarországot helytelen irányba lökni.¹⁴ Az ilyen hivatkozások abszolúte nem jelentenek semmit politikusok előtt. Túlnyomó része helytelen, sőt katasztrofális helyzetbe sodorná az országot, ha a vezetők nem ragadnák meg hirtelen a kormánykereket. Az országot nem pillanatnyi hangulatok alapján kell irányítani. Ha felvilágosították volna őket, akkor ők is ezt az álláspontot foglalták volna el. A másik része a dolognak az utolsó szalmaszálba való kapaszkodás. Két évvel ezelőtt még kapaszkodtunk, mert hasonlítottunk a vízbe fülőkhöz. De most már ezen túl vagyunk. Jobban hasonlít hozzá most Olaszország, mint mi. A miniszterelnök tájékoztatása szerint az olasz követ elpanaszolta a sokezer munkanélküli óriási nyomorát. Három éve élvezi már Olaszország az angol és amerikai segítő kéz gyümölcseit. Aki külkereskedelmi kapcsolatban volt Olaszországgal az véleményt tud adni Olaszország gazdasági helyzetéről. Nemrégiben Franciaországgal volt egy telefonbeszélgetése. Óriási a pánik és fejtelenség ott. Várják a köztisztviselői sztrájkot.¹⁵ Szokjunk le ezekről a módszerekről, amely mellényzsebből előrángatott országokkal érvel. Meggyőződése az, hogy Magyarország okos és szilárd politikája következtében sokkal jobb és több segítséget fog kapni, mint hogyha lefekszik. Láthatjuk, hogy mindenféle fenyegetés dacára küldik továbbra is az amerikai kölcsönből vásárolt holmikat.¹⁶ Semmit meg nem szüntettek. Meg van győződve, hogy sokkal többet tudunk így majd elérni, mint enélkül. Itt most arról van szó, hogy vegyünk részt, vagy ne vegyünk részt egy politikai

¹⁴ A sajtó részletesen beszámolt a Marshall-segély körüli vitákról s a közvélemény, több kommentár szerint, várakozással tekintett az amerikai program megvalósítása elé. A Parasztpárt lapja arról írt, hogy a „koalíció valamennyi pártjának mértékadó tényezői magánbeszélgetések közben annak a véleményüknek adnak kifejezést, hogy Magyarország részt vesz a párizsi konferencián. (Szabad Szó 1947. július 11.) Dobi István a nyilvánosság előtt elismerte a minisztertanácsi ülés után, hogy „sokaknak az volt a felfogása, hogy az értekezletre el kell menni” „s közönségünk egy részét csalódás érte, mert nem elégtette ki a kormány határozata.” (Hírlap 1947. július 16.) A Szociáldemokrata Párt pedig kezdettől fogva sok reményt fűzött a Marshall-segélyhez s a kormány elutasító válasza után is hangoztatta, „hogy megnyugvással fogadtunk volna olyan határozatot is, hogy a konferencián részt veszünk.” (Népszava 1947. július 11.)

¹⁵ Ezt megelőzően beszámoltak a lapok arról, hogy Párizsban banksztrájk volt és, hogy több nagyáruház személyzete is sztrájkba kezdett. (Magyar Nemzet. 1947. június 20.)

¹⁶ 1946 februárjában az Egyesült Államoktól 10 millió dollár kölcsönt kapott Magyarország az amerikai hadsereg európai készleteiből való vásárlás céljára. 1947 februárjában az Egyesült Államok kormánya közölte, hogy ezt a hitelt felemelték 30 millió dollárra. 1947 májusában viszont bejelentették, hogy a még igénybe nem vett 15 millió dollár kölcsön folyósítását leállítják. Ugyanakkor — s Rákosi erre utalhatott — Nyárádi pénzügyminiszter a budapesti amerikai követtől és a párizsi surplus központtól olyan értesülést nyert, hogy az amerikai fölös hadianyagból származó árukölcsön folyósításának felfüggesztésére amerikai részről nem történt intézkedés, s hogy ennek megfelelően a már megérkezett 400 mozdonyon felül további mozdony beérkezésére lehet számítani és hogy a — korábbi tárgyalásoknak megfelelően — a németországi hadianyagraktárból is megkezdődnek az áruszállítások. (MOL XIX-A-10, 1947. június 20. 1. napirendi pont.)

intrikában, amely számunkra semmiféle anyagi előnnyel nem járna. Az Egyesült Államok semmi néven nevezendő kötelezettséget nem hajlandó magára venni. Tehát ez volt az az ok, amiért nem lehet hivatalos jelentést adni a párizsi értekezletről.¹⁷ Mi azért vagyunk politikusok, hogy számba vegyük az eshetőségeket. A nehéz helyzetben a koalíció megállta helyét. A csehszlovák álláspont-ról még nincs hivatalos jelentés s még nem tudjuk, hogy mik azok a motívumok, amelyek őket befolyásolták. Ausztria pedig nem példa. Ha tudni akarjuk, hogy mit kell csinálni, vagy mit nem kell csinálni, akkor merőben az ellentétét kell Ausztriának tenni. A miniszterelnök a köztársasági elnök álláspontját közölte, aki mindnyájunk előtt foglalta el ezt az álláspontot. Rábeszélésről szó sem volt.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Még egyszer hangsúlyozza, hogy mikor a közvéleményre hivatkozott, nem a pesti társaságnak a közvéleményét adta vissza, hanem a faluét. Valamelyik nap a Kisgazdapárt is foglalkozott a kérdéssel s azon az állásponton volt, hogy helyesebb volna kimenni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Pártügyeket nem szeret pertraktálni, de a Kisgazdapártnak ez a határozata teljesen alkotmányellenes volt. Az egészet olyan valaki iniciálta, aki már 5 éve képviselő, de még hangját nem hallotta. Eltekintve mindentől, e téren kapott információi szerint az amerikai szenátus a gazdasági fedezetről semmit nem mondott, csupán megbeszélésről van szó. Felesleges hangsúlyoznia, hogyan vélekednek rólunk odakint. Juttatásról szó sincs, határozottan közölték, hogy a finanszírozási kérdések szóba sem jöhetnek, mert az amerikai szenátus egyáltalán nem döntött még. Vállalja az egészért a felelősséget. A közvélemény is rá fog jönni, hogy senki nem kap semmit s mint a többi dolog ez is le fog kerülni a napirendről.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A politikai pártok külön-külön és együttvéve megegyeztek abban, hogy Magyarország elfogad külföldi hiteleket, de azt semmiféle politikai feltételekhez kötni nem hajlandók. Ennek a meghívásnak, amelyik most itt fekszik a minisztertanács előtt, van egy politikai és egy gazdasági oldala. A politikai oldal elintézettnek vehető a Szovjetunió emlékiratával. Láthatjuk, hogy politikailag a helyzetünk milyen s milyen álláspontot kell elfoglalni. A földművelésügyi miniszter javaslatának azt a részét, amelyben egy esetleges megfigyelőnek kiküldését említette – szükségesnek tartja s megfontolásra ajánlja. Mégpedig abból az okból — bár ő nem tudja az ország közvéleményét, mert egyrészt külföldön tartózkodott, másrészt betegen feküdt,¹⁸ — de azt hiszi, hogy a közvéleményt ez a kérdés tényleg annyira érdekli, hogy jobban meg lenne nyugodva, ha a segítség általunk előre megjósolt kilátástalanságát,

¹⁷ Az angol, a francia és a szovjet külügyminiszter 1947. június 27. és július 2. között lezajlott párizsi értekezletéről csakugyan nem adtak ki hivatalos jelentést. Ennek oka az lehetett, hogy nem akarták tovább élezni a nyugati hatalmak és Szovjetunió közötti viszonyt.

¹⁸ Nyárádi pénzügyminiszter az előző hetekben Moszkvában tartózkodott a szovjet-magyar pénzügyi és fizetési egyezmény előkészítése céljából. Másrészt az orrát kellett megoperálni ebben az időszakban.

9. 1947. július 10.

a kiküldött megfigyelő közölné az országgal a konferencia után – az á limine történő elutasítás helyett. Itt most csak egy tájékoztatásról van szó. Tehát ebben az esetben, ha a magyar kormány nem vesz részt az értekezleten, akkor megfontolás tárgyává kell tenni, vajon az elutasítás helyett, vagy ezzel parallel egy bizonyos érdeklődést tanúsítsunk, hogy ne kelljen vállalni a felelősséget, ha akárhonnan is valami segítséget kaphatunk, – s úgy tűnjék fel mintha azt a magyar kormány már eleve elvileg elvágta. [sic!] Az érveket reálisnak és plauzibilisnek tartja, de a sokat emlegetett közvélemény megnyugtatóására mégis kell valamit tenni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Az előzetes tárgyalások¹⁹ nem fogadták el ezt a módozatot.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A pártközi értekezleten elhangzott érvek — miután a magyar alkotmány szerint a minisztertanács a felelős fórum és nem az értekezlet — a minisztertanács előtt is ismereteseznek kell lenniök. Miután pedig a minisztertanács a felelős, ezért kénytelen volt ezeket leszögezni. Amennyiben elutasító okok állnak fenn, úgy természetesen nem érvel ellene.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Tekintettel arra, hogy megfigyelőre nézve semmiféle meghívást nem kaptunk s ez szóba se jött egy országnál sem, ebben nem határozhatunk igenlően.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Akkor Bede londoni követet²⁰ bízunk meg azzal, hogy nem hivatalos formában ugyan, de megfigyelője legyen a konferenciának.

Rákosi Mátyás államminiszter: Bede jobb lett volna, ha nem megy el Párizsba, mert olyan nyilatkozatot tett, hogy 5 millió métermázsa búzát tud Magyarország exportálni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Elfogadhatónak jelenti ki a külügyminiszter előterjesztését s a minisztertanács alatt megfogalmazott szöveghez válaszképpen a meghívásra hozzájárult.

Folyó hó 4-én az angol [és a] francia kormány megbízásából átadott meghívást a Párizsban folyó hó 12-én összeülő konferenciára a magyar kormány a mai napon tartott minisztertanácsi ülésen tüzetesen megvizsgálta és a következő határozatot hozta:

A magyar kormány teljes mértékben méltányolja az európai újjáépítő törekvések jelentőségét, de a legnagyobb sajnálatára nem lát lehetőséget arra,

¹⁹ A pártközi értekezletre vonatkozik az utalás.

²⁰ Bede István (1904–1978) diplomata, 1929-től a Külügyminisztérium munkatársa. 1930-tól 1934-ig a pozsonyi konzulátuson, majd 1939-ig a belgrádi követségen dolgozott. 1939-től központi szolgálatot látott el. 1943 szeptemberétől 1944. március 18-ig a sajtóosztály vezetője volt. 1945 júliusában kinevezték rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterré. 1946-tól ügyvivő, majd 1947 szeptemberétől 1948-ig követ volt Londonban. Az angol, a francia és a szovjet külügyminiszter 1947. június 27. és július 2. között tartott értekezlete idejére Bede Párizsba utazott — mivel ekkor ott nem volt magyar követ — közvetlenebb tájékozódás céljából.

hogya a párizsi konferencián magát képviseltesse. Az előzetesen lefolyt francia-angol-szovjet értekezlet bebizonyította, hogy a párizsi konferenciára kitűzött terv tárgyában a nagyhatalmak nem tudtak megegyezésre jutni. Magyarország nem vehet részt olyan tárgyaláson, amelynek kérdésében az érdekelt nagyhatalmak nem egységesek. Ezzel az elhatározással a magyar kormány egyáltalán nem akar kikapcsolódni az európai újjáépítés nagy munkájából, s mi sem áll tőle távolabb, mint a kölcsönös segítség elvének elvetése.²¹

2.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát a nyugellátásoknak az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges korlátozásáról szóló 6800/1947. ME sz. rendelet kiegészítése tárgyában.²² A múlt minisztertanácson a közlekedésügyi miniszter kifogásolta, hogy nem ismeri kellőképpen a rendeletet. Most feljegyzést küldött hozzá észrevételei tárgyában.²³ A 2. §-t módosítani kéri s a módosítás után a 4. §-t feleslegesnek tartja.²⁴ Továbbiakban az illetékes miniszter meghallgatása után a „helyett” szó helyébe „az illetékes miniszterrel egyetértve” kéri felvenni.²⁵ Az előterjesztést a miniszterelnök jogelődje, a két miniszterelnökhelyettes és a pénzügyminiszter részleteiben letárgyalta s a maga részéről arra hívja fel a figyelmet, hogy a módosító indítványok a rendeletervezetnek a szövegével szemben feleslegesnek mutatkoznak. Tekintettel arra, hogy a miniszterelnökhelyettesek tagjai a bizottságnak, nem hiszi, hogy személyük ne lenne elég garancia, hiszen az egyes esetekben érvényesíteni tudják. Ellenben sürgős a döntés, mert rengeteg olyan nyugdíjas van hátrányos helyzetben, aki politikailag nem kifogásoltott. Kéri a változatlan szövegezésben elfogadni.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Tévedés, hogy ezt a rendeletet mint javaslatot a két miniszterelnökhelyettes és [a] pénzügyminiszter részleteiben elfogadta volna. Ők csak a rendelet tervéhez járultak hozzá, de a szöveghez nem. Annak lényegét ő is végre akarja hajtani, csupán a szövegezésre vonatkozóan kíván némi változtatást. Pl. meg akarják semmisíteni a határozatot abban

²¹ A nyilatkozat szövege külön lapon is megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Az MTI nem közölte a nyilatkozat utolsó mondatát s ez a lapokban sem jelent meg.

²² Előzményét illetően lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját, valamint a 7/a. sz. mellékletet. A rendeletet illetően elírás történt, valójában a 6800/1946. ME sz. rendeletre (MK 1946. június 14.) kívánt utalni. A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólappra emlékeztetőül rávezették, hogy korábban Gerő Ernőnek volt észrevétele, majd a következő megjegyzést fűzték ehhez: „A rendelethez ragaszkodni kell.”

²³ A közlekedésügyi miniszter feljegyzése nem található a jegyzőkönyv mellett.

²⁴ A rendeletervezetnek a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontjához tartozó mellékletei között található szövege szó szerint megegyezik a MK-ben megjelent szöveggel. A közlekedésügyi miniszter módosító javaslatát tehát nem vették figyelembe.

²⁵ A rendeletervezetben nincs olyan szövegrész, amellyel az itt említett módosítási javaslat azonosítható lenne.

9. 1947. július 10.

az esetben is, ha csak formailag volt tévedés, de lényegileg a határozat helyes volt.

[Dr.] *Bojta Béla államtitkár:* Ilyen esetben a bizottság határoz érdemben. Meg akarjuk előzni a Közigazgatási Bírósághoz való fordulást, ez nem jelent új eljárást. A rendelettervezet szövege az 5000/1946. ME sz. rendelet elveit követi,²⁶ nincs ok a szigorításra a nyugdíjasokkal szemben.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter:* Az 5000-es rendeletben is úgy van, hogy „az illetékes miniszterrel egyetértésben.”

Rákosi Mátyás államminiszter: Meg kell, hogy mondja, hogy az ő személye nem elég garancia, mert csak a referensek véleményére támaszkodik. Ha nagyon komolyan vennénk a miniszteri felelősséget, meggyűlna a bajunk.

[Rajk] *Belügyminiszter:* Valóban igaza van az államtitkárnak, hogy az 5000-es rendelet alapján készült s véleménye szerint annak lett következménye, hogy a demokratikus szempontból elbocsátottakat mind visszavették s a becsületes embereket nem tudta visszahelyeztetni, mert az összes kvótát egy minisztérium törzsére alkalmazták. A Belügyminisztériumba az összes fasiszták visszavétettek, mert a vidéki kvótát a Belügyminisztérium törzsére is alkalmazták. Minden ilyen dolog megismétlődésének elkerülése végett legyen benne, hogy csak a szakminiszter meghallgatásával legyen szabad határozni.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter:* Egy lavinát indítunk meg ezzel az eljárással. Egy sereg olyan eset van, hogy kényszer-nyugdíjazásra ítélték kerültek vissza a minisztériumba. Igen kevés esetben vonták el a nyugdíjat is.

Dr. Bojta Béla: Egy bizonyos revízióra szükség van, mert a bejelentések szerint valóban indokolatlan elvonások történtek éppen kisembereknél.

[Rajk] *Belügyminiszter:* Amikor ez a bizottság megalakult, a miniszterelnök, két miniszterelnökhelyettes és a pénzügyminiszter személyeiből, az volt az álláspont, hogy azért van erre szükség, mert ebben a bizottságban a pártok képviselve vannak s főleg a vezetőség. Egy kompromisszumos megnyugvás érdekében a szakminiszttert is be kell venni.

[Dr.] *Bojta Béla államtitkár:* Be lehet venni, hogy a szakminiszter meghallgatásával.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter:* Nem zárkózik el egy olyan megoldástól, hogy nem egyetértésben, hanem bevonásával.

Dr. Bojta Béla: Akkor a négyes bizottságot ötre kell kiegészíteni. Ötös bizottság tagja az illetékes szakminiszter. [sic!]

²⁶ Az 5000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 19.) az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezések tárgyában címet viselte, s a B listázásokról intézkedett. Alapvető elve az volt, hogy a „demokrácia” szempontjából nem teljesen megbízható tisztviselőket eltávolítsák a közigazgatásból.

9. 1947. július 10.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Így elfogadja. Még egy észrevétele van. A politikai megítélést illetően ha úgy dönt, hogy rendes ember, ez nem érinti a létszámapasztó bizottság határozatát.

Dr. *Bojta Béla*: Állami szempontból ez közömbös, mert csak a más pályán való elhelyezkedésre vonatkozik. Ha a minisztertanács gondolja, hogy helyes, ha a magán pályáról is kizárjuk az illetőt, így lehet megváltoztatni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ezt a részt kihagyhatjuk nyugodtan, hiszen az 5000-es számú alaprendeletben sem történt gondoskodás erről. Nincs munkaezőhiány, ami indokoltá tenné egyszerűen megsemmisíteni az elbocsátásokat.

Minisztertanács az előterjesztést a következő módosításokkal elfogadta:

1. négytagú bizottság helyett öttagú bizottság határoz, ötödik az illetékes miniszter; 2. ha szabálytalanságot észlel a bizottság, nem kell megsemmisíteni és visszaküldeni, hanem maga a bizottság az ügy érdemében a törvényes feltételek alapulvételével határoz. 3. Kihagyandó az a rész, amely a bírósághoz való fordulást biztosítja a politikai megbízhatóság tisztázására.²⁷

3.

Dr. *Pongrácz Aladár* előterjeszti javaslatát a magy.[ar] állam címerének alakja tárgyában.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ebben a kérdésben a Belügyminisztérium és a Miniszterelnökség között egy hosszú vita van, hogy ez a kérdés hová tartozik. Ettől a problémától függetlenül a következő megjegyzése van: 1945 februárjától meg tudunk lenni anélkül, hogy bármiféle rendezéssel a szokássá vált címert intézményesítsük, akkor még egy-két hónapot várhatunk. Kifogás tárgyát képezi majd külpolitikai szempontból. A választás egy politikai atmoszférát fog teremteni s megnyugvást hoz. Várjuk meg ezt az időt és semmiféle olyan rendelkezést ne adjunk ki, hogy egy elfogadott végleges ténynek látszék.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Ezzel kapcsolatban bejelenti, hogy a honvédség erősen kifogásolt sapkarózsája helyett a 48-as Kossuth címert rendszeresítette. Sok külpolitikai érzékenységre adott ez okot.

Dr. *Pongrácz Aladár*: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.²⁸

²⁷ Lásd a 8900/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 22., valamint ennek a leírási hiba folytán szükségessé vált s a MKRT 1947. augusztus 20-i számában közölt helyesbítést.

²⁸ A Miniszterelnökség 8101/II. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a címerforma használata a gyakorlatban már megoldást nyert az által, hogy a köztársasági elnök több mint egy évvel korábban a korona nélküli, hajlított oldalú pajzs, az ún. Kossuth címer használatát vezette be, így a Kossuth címer használata a Magyar Köztársaság szokásjogán alapult. Kérte, hogy a minisztertanács járuljon hozzá a címer e formájának kötelező használatához. A címerrel kapcsolatos külpolitikai érzékenységet illetően Kertész István jellemző esetként említi, hogy 1945 decemberében

9. 1947. július 10.

4.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Lukács György és Szücs János Magyar Szabadság Érdemrenddel történő kitüntetése tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

5.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát új munkaerők felvétele tárgyában a cséplési statisztika elvégzése céljából.

Közellátásügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] ezzel kapcsolatban bejelenti, hogy csak összesen 188 000 forint fedezete van erre a célra s ez nem elég.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Póthittel fedezheti a közellátásügyi miniszter a hiányt.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

6.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Örtl Jenő gépkocsivezetőnek az Elhagyott Javak Kormánybiztosságához való felvétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

7.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát a Jóvátételi Hivatal elnökének és elnökhelyettesének romániai kiküldetése tárgyában. Ez a hivatal kérelme, azonban véleménye szerint egyszerre mind a két vezetőnek elmenni nem lehet. A hivatal két vezetőjén kívül két sofőr is menne ki Romániába, miután gépkocsival mennek.

Clementisz csehszlovák külügyi államtitkár egy négyszemközi eszmecsere során felvetette, hogy jó szolgálatot tenne a magyar-csehszlovák megbékélés ügyének, ha Magyarország elhagyná címereből „a szlovákiai folyókat és hegyeket jelképező sávokat és dombokat”, amit Kertész természetesen visszautasított. (Kertész István: Magyar békeillúziók 1945–1947. 244–245. pp.) Csak az év végén tértek vissza a kérdésre. Ortutay Gyula 1947. december 3-án a miniszterelnökhöz és a belügyminiszterhez intézett átiratában felvetette, hogy „Magyarországnak ezideig nincsen heraldikai szempontból kifogástalan, művészi szép és egységesen használható címere. Ezért — írta — kívánatosnak tartom a címer megtervezése céljából tervpályázat kiírását.” A belügyminiszter egyrészt arra utalt a válaszában, hogy a címer ügye nem tartozik a vallás- és közoktatásügyi miniszter hatáskörébe, másrészt nem tartja indokoltnak a pályázat kiírását, egyébként sem lát okot lényegesebb változtatásra. Legfeljebb a korona elhagyását találta elfogadhatónak. (MOL XIX-B-1-r 1947 61. d. 828–11 578)

²⁹ A Miniszterelnökség 7721/1947. sz. előterjesztése szerint Lukács György őrnagy 1945. március 27-én 525 fővel átvált az orosz csapatokhoz, majd a Katonapolitikai Csoportfőnökségen teljesített szolgálatot; Szücs János, a tatai kegyesrendi gimnázium igazgatója a német megszállás idején 30 katonát, illetve levente-szökevény diákat rejtegetett a tatai rendházban. Mindkettőjüket a Magyar Szabadság Érdemrend ezüst fokozatával való kitüntetésre javasolta.

9. 1947. július 10.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Nem okoz zavart Szentpéterynek a távolléte. Hozzá lehet járulni mindkettő kiutazásához.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.³⁰

8.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Országos Tervhivatal létesítése és a Tervgazdasági Tanács felállítása tárgyában. Egy korábbi előterjesztését elvben már elfogadta a minisztertanács azzal, hogy az igazságügyminiszterrel a szöveg letárgyalandó. Ez most megtörtént és így készült az előterjesztés.³¹

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Az egész szöveget elfogadta egy pártközi bizottság.³²

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Meg kell állapítani, hogy az új szövegezés megfelel-e annak a határozatnak, amit hoztak.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Ezzel kapcsolatban itt vannak a kinevezések is, mely[ek]hez szintén a minisztertanács hozzájárulása szükséges. Előterjeszti javaslatát Vajda Imre kereskedelem- és szövetkezetügyi államtitkárnak az Országos Tervhivatal elnökévé, Harmathy Lajos nemzetgyűlési képviselőnek az Országos Tervhivatal alelnökévé és Berei Andor közírónak az Országos Tervhivatal főtthkárává való kinevezése tárgyában. Előterjeszti továbbá a Tervgazdasági Tanács elnökévé Dinnyés Lajos miniszterelnöknek, a Tervgazdasági Tanács tagjaivá Harmathy Lajos nemzetgyűlési képviselőnek, Berei Andor közírónak, Vas Zoltán miniszterelnökségi államtitkárnak, B. Farkas Ferenc nemzetgyűlési képviselő, az Országos Földhitelintézet elnökének, Kárász Artúr, a Magyar Nemzeti Bank ny. igazgatójának, Vajda Imre kereskedelem- és szövetkezetügyi államtitkárnak, Timár László miniszteri osztályfőnöknek, Kisházi Ödön nemzetgyűlési képviselő, a Szakszervezeti Tanács elnökének, Piros László nemzetgyűlési képviselő, a Szakszervezeti Tanács h. főtthkárának, Erdei Ferenc nemzetgyűlési képviselőnek és dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszternek, a Tervgazdasági Tanács pótagyáivá pedig dr. Varga István államtitkárnak, dr. Donáth Ferenc földművelésügyi minisztériumi államtitkárnak, Adorján János nemzetgyűlési képviselőnek, Máj József, a NIK vezértthkárának,

³⁰ A Miniszterelnökség 8351/II. sz. előterjesztése szerint dr. Pesta László államtitkár, a Jóvátételi Hivatal elnökének és Szentpétery György, a Jóvátételi Hivatal elnökhelyettesének kiküldésére került sor. Az utazás célja a jól működő román jóvátételi szervezet tanulmányozása, bizonyos részletproblémák megbeszélése volt. Szentpétery György (1911-?) a Ludovika Akadémia elvégzése után 1924-ben lépett a honvédség szolgálatába. A bukaresti katonai attasé helyettese volt. 1941-ben vezérkari őrnagyként saját kérésére — felesége származása miatt — nyugállományba helyezték. 1945 után a Jóvátételi Kormánybiztosságnál dolgozott, majd Jóvátételi Hivatallá történt átszervezése után, ennek elnökhelyettese lett. A Szociáldemokrata Párt tagja volt.

³¹ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját és jegyzetét.

³² Külön pártközi értekezletet nem tartottak ebben az ügyben, csak a pártok szakértői vizsgálták meg a szöveget.

9. 1947. július 10.

Halász Alfréd nemzetgyűlési képviselőnek, Spiró Miklós, a NIK főosztályvezetőjének, Zsigmond Gyula és Zlinszky György, az Országos Szövetkezeti Központ vezérigazgatóhelyettesének 1950. évi július hó 31. napjáig történő megbízatással való kinevezése tárgyában.³³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³³ Vajda Imre (1900–1969) közgazdász, 1917-től a Szociáldemokrata Párt tagja. A Tanácsköztársaság után Bécsbe emigrált. 1936-ban kiutasították Ausztriából és hazatért. 1945 után pártja értelmiségi titkára. 1946. április 18-ától a Kereskedelem- és Szövetkezeti Minisztérium miniszteri osztályfőnöke, majd államtitkára, 1947 júliusától 1949-ig az Országos Tervhivatal elnöke, a Tervgazdasági Tanács tagja, majd a Belkereskedelmi Minisztérium államtitkára, 1951-ben koholt vádak alapján letartóztatták. 1956-ban rehabilitálták, a Közgazdaságtudományi Egyetem tanszékvezető tanára volt.

Harmathy Lajos (1897–1982) gépészmérnök, gyáros. 1931-től a kisgazdapárt tagja. 1945. október 7-étől a fővárosi törvényhatósági bizottság, november 4-étől a Nemzetgyűlés tagja. 1946 szeptemberében beválasztották pártja Országos Intéző Bizottságába. Több gazdasági szervezet, vállalat vezetésében vett részt. Irányításával dolgozták ki a kisgazdapárt hároméves terv-javaslatát. 1947-től 1949 májusáig az Országos Tervhivatal alelnöke és a Tervgazdasági Tanács tagja. Később a Magyar Szabványügyi Hivatal főelőadója.

Berei Andor (1900–1979) közgazdász, 1917-től szociáldemokrata majd 1919 májusától kommunista párttag. A Tanácsköztársaság után elítélték, fogolycserével került a Szovjetunióba, ahol a Kommunista Internacionáléban dolgozott. 1945 után különböző párt és állami tisztséget töltött be. 1947 júliusában a Tervgazdasági Tanács tagja. 1954 decemberétől 1956 októberéig az Országos Tervhivatal elnöke. 1948–1953-ban, majd 1961–1972-ben a Közgazdaságtudományi Egyetem tanára, a Kossuth Könyvkiadó igazgatója.

Vas Zoltánról lásd az [1.] 181. sz. jegyzőkönyv 3. sz. jegyzetét.

B. Farkas Ferenc (1903–1966) közgazdász. A Márciusi Front, majd 1939-ben a Parasztpárt alapító tagja. 1945. április 2-ától az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, majd 1949-ig nemzetgyűlési, országgyűlési képviselő. Részt vett pártja országos vezetésében s a Budapesti Nemzeti Bizottság és az Országos Nemzeti Bizottság munkájában is. 1945-től 1949 szeptemberéig az Országos Földhitelintézet, illetve az Országos Szövetkezeti Hitelintézet elnök-vezérigazgatója, elnökhelyettese. 1945-ben az Országos Gazdasági Tanács, 1947 júliusától a Tervgazdasági Tanács, 1948-tól a Magyar Nemzeti Bank Főtanácsának tagja. Több gazdasági szervezet vezetésében vett részt. 1956-ban a Petőfi Párt néven újjáalakult Parasztpárt főtitkára, novemberben Nagy Imre kormányában államminiszter volt.

Kárász Artúrról lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját és jegyzetét.

Timár László (1899-?) Kereskedelmi Akadémiát végzett. Külföldi tanulmányok után a Fiat gyár magyarországi vezérképviselőjének igazgatója. 1931-től Párizsban, majd Londonban dolgozott. 1946-tól a Szociáldemokrata Párt gazdaságpolitikai osztályának vezetője, a gazdaságpolitikai bizottság titkára. 1946 februárjától az Újjáépítési Minisztérium osztályvezetője, majd novemberétől a Gazdasági Főtanács munkatársa, rövidesen a főtitkár helyettese. 1948-ban Kanadába távozott.

Kisházi Ödön (1900–1975) szerszámsztergályos. 1922-től szociáldemokrata párttag, részt vett a Vas- és Fémmunkások Központi szövetségének vezetőségében, 1945 után a Szövetség főtitkárhelyettese, a Szakszervezeti Tanács elnöke, a Szociáldemokrata Párt vezetőségének tagja. 1947 júliusától a Tervgazdasági Tanács tagja. 1952-ben koholt vádak alapján letartóztatták, 1955-ben rehabilitálták. 1957-től 1963-ig a Szakszervezetek Országos Tanácsának főtitkárhelyettese, majd munkaügyi miniszter, országgyűlési képviselő, több állami, társadalmi tisztséget töltött be.

Piros László (1917-) 1945-től a Szakszervezeti Tanács titkára, majd főtitkárhelyettese. 1948-tól 1956-ig a Magyar Dolgozók Pártja vezető testületeiben foglalt helyet. 1950-től a Határőrség,

9.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a B-lista ügyek befejezése végett a revíziós osztálynál alkalmazott tisztviselők 3 hónapi időre tartó különmunkadíja céljára 32 000 forint póthitel³⁴ engedélyezése tárgyában. Ezzel a szeptember 30-i záros időig fedezve van a különmunkadíj. Feltétlenül kéri ezt az 1953-tól az Államvédelmi Hatóság parancsnoka. 1954-től 1956 októberéig belügyminiszter. Később a szegedi Szalámigyár főmérnöke, majd igazgatója.

Erdei Ferenc (1910–1971) agrárközgazdász. Részt vett a Márciusi Frontban. 1939-ben a Nemzeti Parasztpárt egyik alapítója, majd főtítkára. 1944 decemberétől az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, 1944. december 22-étől 1945. október 15-éig belügyminiszter. 1948–1949-ben államminiszter, 1949–1953-ban földművelésügyi, 1953–1954-ben igazságügyminiszter, 1955–1956-ban a Minisztertanács elnökének helyettese, majd Nagy Imre kormányának miniszterelnökhelyettese. 1957-től tudományos területen dolgozott. 1964–1970-ig a Hazafias Népfront elnöke.

Bárános Károlyról lásd a bevezető tanulmány 79. sz. jegyzetét.

Varga István (1887–1962) statisztikus, közgazdász. 1927-től a Magyar Gazdaságkutató Intézet igazgatója. 1945-től a Kisgazdapárt tagja. 1945. június 13-ától az Újjáépítési Minisztérium gazdaságpolitikai osztályát vezette államtitkári rangban. 1946. január 9-től államtitkár, 1946. június 19-től az Anyag- és Árhivatal elnöke. 1948-tól az MTA Közgazdaságtudományi Intézetében, 1957-től a Közgazdaságtudományi Egyetemen dolgozott.

Donáth Ferencről lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 4. sz. jegyzetét.

Adorján János (1900–1949) tanítói képesítéssel rendelkezett. Önképzés útján, munka mellett szerzett mezőgazdasági üzemviteli ismereteket. 1945-től a parasztpárt tagja. 1945-től 1947-ig nemzetgyűlési képviselő. 1945. június 17-étől 1946. június 11-éig az Újjáépítési Minisztérium államtitkára. 1946-tól 1948-ig a Magyar Mezőgazdaság c. hetilap főszerkesztője. 1949-ben öngyilkos lett.

Máj József (1901-?) befejezetlen műegyetemi tanulmányok után a MÁV-nál volt műszaki gyakornok, majd több gyárban, 1924-től az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-nél dolgozott, itt az igazgatótestület tagja lett. 1947-ben a MÁVAG igazgatója.

Halász Alfréd (1889–1955) nyomdász. 1906-tól szociáldemokrata párttag, 1932-től pártja és a Könyvnyomdai Munkások Egyesületének vezetésében vett részt. 1925-től a fővárosi törvényhatósági bizottság tagja. 1945. április 2-ától az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd a Nemzetgyűlés, 1953-ig az Országgyűlés tagja. 1945-től az Országos Nemzeti Bizottság titkára és 1948 márciusáig a Szociáldemokrata Párt vezetőségének tagja, a nyomdász szakszervezet főtítkára, több szakszervezeti tisztséget töltött be.

Spiró Miklósról további adatot nem sikerült találni.

Zsigmond Gyula (1919–1992) jogi végzettséggel rendelkezett. 1936-tól a Pénzügyminisztériumban, majd az Iparügyi Minisztériumban dolgozott. 1945-ben belépett a parasztpártba. 1947 júniusától a Magyar Országos Szövetkezeti Központ vezérigazgató helyettese. 1947-től a Tervhivatal ügyvezető titkára, majd több helyen dolgozott. 1956. november 3-ától a Petőfi Párt néven újjászervezett parasztpárt főtítkárhelyettese. 1962-ben összeesküvés vádjával letartóztatták, szabadulása után az Európa Könyvkiadónál lektorként dolgozott.

Zlinszky György a Magyar Mezőgazdák szövetségének vezérigazgató helyettese, a Magyarok Világszövetségének egyik alelnöke volt.

³⁴ A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapra ezt a kérdést „Pótlás”-ként vezették fel a következő szöveggel: „A B-lista osztályon működők pótlékára július-augusztus-szeptember hónapokra 32 000 forint póthitelt kérünk. A B-lista osztályt végre be kell fejezni. Késő estig tartó munka mellett válik ez csak lehetővé, amit pótlékkal kell jutalmazni. Nagyobb kár származik abból, ha nem így hajtják végre, egyébként korábban is kaptak pótlékokat és indokolt a meghosszabbítás időtartamára is. A 32 000 forint három hónapra szól.”

9. 1947. július 10.

összeget megszavazni, mert különben nem tudja biztosítani külön munka nélkül a szeptember 30-ig való lebonyolítást, s ez jelentős károkat fog okozni.

Minisztertanács a B-lista ügyek szeptember 30-ig való befejezése céljából különmunkadíj céljára harminckétezer forint folyósításához hozzájárult.

10.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a miniszterelnökségi tisztviselők rendkívüli különmunkadíja tárgyában 100 000 forintnak folyósítása iránt. A Statisztikai Hivatal bevételei is indokolják a más tárcánál szokásos nagyobb különmunkadíjakat.

[*Vás*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Kérjen a Miniszterelnökség az „R” Alap terhére póthitelt s abból fedezzék a tisztviselők különmunkadíját. A Rendelkezési Alapra 100 000 forint póthitelt javasol, de ebből kéri a GF tisztviselőit is jutalmazni.

Minisztertanács a miniszterelnökségi „Rendelkezési Alap” javára 100 000 forint póthitel folyósítását engedélyezte, a miniszterelnökségi, valamint a Gazdasági Főtanács tisztviselőinek különmunkadíjára.

11.

[*Vás*] *Gazdasági Főtanács főtitkára* előterjeszti 5400/1947. számú határozatát a július havi rendkívüli hitelek engedélyezése tárgyában. A Miniszterelnökség Rendelkezési Alapjára 100 000 forint, a belügyminisztériumi tárca javára a választások előkészítése céljaira 15 00 000 forint bocsátható rendelkezésre. Kéri továbbá a minisztertanács engedélyét a Párizsban tartandó cserkész jamboree-re 500 fiúnak a kiküldésére. Javasolja továbbá a MIOT részére 32 000 forint segély kiutalását.

[*Nyarádi*] *Pénzügyminiszter*: A cserkészfiúk kiküldése több mint 60 000 forintba kerülne. Mindössze 50 embernek a kiküldetéséhez járulhat hozzá s ehhez a megfelelő kiküldetési összeget nem ellenzi. A MIOT részére kiutalt 32 000 forint a Miniszterelnökség „Rendelkezési Alap”-ja részére folyósítandó.

[*Vás*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ezt így elfogadja.

Minisztertanács az előterjesztéshez a javasolt módosítással hozzájárult.³⁵

³⁵ A kérdést 1947. július 9-i ülésén tárgyalta a Gazdasági főtanács. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 9. 4., 5. és 42. napirendi pont.) A Magyar Ifjúság Országos Tanácsnak visszatérő segélyezésén túl a 1947. augusztus 31-én megtartott országgyűlési választások előkészítésének és az 1947 augusztusában a Párizs melletti Rosny-ban megtartott cserkész világjamboree költségeiről, valamint a Magyar Ifjúság Országos Tanácsának támogatásáról volt szó. A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapon található egy „Minisztertanácsi emlékeztető” (valójában előterjesztés), amely szerint a „minisztertanács 1947. évi július hó 10. napján tartott ülésén hozzájárult ahhoz, hogy a Magyar Cserkészfiúk Szövetsége a Franciaországban tartandó világjamboree-ra 50 cserkészfiút államköltségen kiküldhessen.” A feljegyzés utalt arra, hogy a franci-

9. 1947. július 10.

12.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a büntetőeljárás során értékesíteni rendelt tárgyak közellátási, illetőleg ipari célra fordítása tárgyában. A belügyminiszternek volt észrevétele, azt majd a végrehajtási utasításban fogja honorálni.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter*: Javaslata az, hogy csak elvben fogadtassék el s a Pénzügyminisztériummal még kitárgyalandó részleteiben.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta, részleteiben a Pénzügyminisztériummal kitárgyalandó.³⁶

13.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az UNRRA bizottság megszűnésével kapcsolatban, csomagok ellenőrzése céljából egy bizottságnak Triesztbe való kiküldetése tárgyában.³⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

14.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviseletében *Alexits György államtitkár*] előterjeszti törvényjavaslatát a bevett és elismert vallásfelekezetek közötti megkülönböztetés megszüntetése tárgyában.³⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

ák 550 magyar cserkészfiú kiutazására számítottak, s hogy erre a célra az Union Democratique des Hongroise en France (a Franciaországi Magyarok Demokratikus Egyesülete – amelynek díszelnöke ekkor Bölöni György, elnöke Pór Bertalan volt) egy franciaországi pénzintézetnél 2,5 millió francia frankot helyezett letétbe, továbbá a Párizsban élő magyarok segélyakciója mintegy 200 fontnyi összeget bocsátott a Magyar Cserkészfiúk Szövetségének a rendelkezésére. Az emlékeztetőben kérték, hogy a kormány az eredetileg 50 fiúra engedélyezett államsegély összegét emelje fel úgy, hogy ez 100 fiú kiküldetését biztosítsa, továbbá hogy engedélyezze a minisztertanács további 100 (összesen 200) fiú kiutazását a franciaországi magyar szervek költségére. A Magyarországi Cserkészfiúk Szövetsége — miután a Magyar Cserkészszövetség működési engedélyét 1946 nyarán bevonták — az igazolt régi cserkészcsapatokból 1947 elején alakult. A franciaországi cserkész jamboree 1947. augusztus 9-én nyílt meg és augusztus végén tértek haza a küldöttek. A MIOI, a Magyar Ifjúság Országos Tanácsa 1946 márciusában alakult, mint a demokratikus ifjúsági szervezetek összekötő bizottsága, majd csúcsszerve. Főtitkára Nonn György volt. 1948-ban, a Magyar Ifjúság Népi Szövetségének megalakulásakor befejezte tevékenységét.

³⁶ A Közellátásügyi Minisztérium szám nélküli előterjesztése a büntetőeljárás során lefoglalt közszükségleti cikkek közellátási célokra fordításáról szóló 730/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. január 25.) és az ennek módosításáról intézkedő 2690/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. március 13.) pontosabbá, az eljárás egyszerűbbé tételét célozta. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 730/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 7.

³⁷ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 82. és a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pontját és jegyzetét.

³⁸ Lásd a 9/a-b. sz. mellékletet.

9. 1947. július 10.

15.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviseletében Alexits György államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.³⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

16.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviseletében Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Kanizsai Dezső kinevezése tárgyában.⁴⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

17.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviseletében Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát 69 336/1947. sz. alatt Cz. Horváth Gyula és társai kinevezése tárgyában.⁴¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

18.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviseletében Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Zoltai Zoltán kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

19.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviseletében Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Balázs János dr. svájci kiküldetése tárgyában.⁴²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt dr. Incze Gyula egyetemi tanárrá való kinevezésére vonatkozó javaslat szerepelt. Ehhez a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Inczt kiváló szakembernek tartom, szegedi viselkedése során demokratikus gondolkodásúnak tűnt fel.” Előzményéről lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 16. sz. napirendi pontját. Lásd még a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 16. és a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 22., végül kinevezéséről a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját.

⁴⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 79 488/1947. IV. sz. előterjesztése nevezettnek az V. fizetési osztály 2. fokozatába történő kinevezésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. Kanizsai Dezső (1886–1981) 1907-től a budapesti Izraelita Siketek Országos Intézetének tanára, 1923-tól igazgatója. Tagja volt több gyógypedagógiai egyesületnek, testületnek. 1945-től a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola tanára.

⁴¹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztése Cz. Horváth Gyula (1887-?), Szetey András (1887-?), Pálla Jenő (1884-?), özv. Straub Gyuláné Schmidt Olga (1885-?), özv. Poppe Kornélné László Lujza (1886-?), Grabovszky Kamil (1884-?), Hruska Károly (1884-?), Betkowszki Jenő (1888-?), Ernyei Jenő (1885-?) és Törös Béla (1888-?) gimnáziumi tanároknak az V. fizetési osztály 2. fokozatába való előléptetésére vonatkozó javaslatot tartalmazott.

⁴² A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 79 715/1947. X. sz. előterjesztésében dr. Balázs János miniszteri osztálytanácsost a zürichi Institut für Auslandsforschung mintegy fél éves szeminariumán való részvétel céljából javasolta kiküldeni Svájcba, azzal, hogy utána esetleg valamelyik svájci lektori állásra kapjon kinevezést.

20.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Szabó József és Melczér Zoltán részére címado-mányozás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

21.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Deutsch Kálmán özvegye részére kegdyj engedélye-zése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

22.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Bükfásy Erzsébet rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Gál Pál rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

24.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát özv. Hankiss Szilárdné rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

25.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében Alexits György államtitkár] előterjeszti 96 556/1947. számú javaslatát a Nemzetközi Közigazgatástu-dományi Intézet hetedik nemzetközi kongresszusára, Bernbe, magyar delegáció kiküldetése tárgyában.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: A mai súlyos viszonyok között teljesen felesle-gesnek tartja a kiküldetést.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében Alexits György államtitkár]: Olyan nagy fontosságúnak tartja ezt a kongresszust, hogy Magyarország javára szolgálna az ottani képviseltetése.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Három kiküldetéshez kellene hozzájárulni.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében Alexits György államtitkár]: Elfogadja, hogy három kiküldhető törvényes állami költségen.

Minisztertanács három személy kiküldetéséhez a Nemzetközi Közigazga-tástudományi Intézet hetedik nemzetközi konferenciájára, hozzájárult.⁴³

⁴³ Az előterjesztés szerint a minisztérium a július második felében megtartott kongresszus-
ra eredetileg négy személyt (dr. Bojta Béla miniszterelnökségi és dr. Székely Miklós népjóléti

9. 1947. július 10.

26.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviseletében *Alexits György államtitkár*] előterjeszti 90 276/1947. számú javaslatát Ernst Jenőnek a pécsi Tudományegyetem Orvostudomány Karára való kinevezése tárgyában.⁴⁴

Minisztertanács Ernst Jenőnek egyetemi tanárrá a pécsi Tudományegyetem Orvostudományi Karára való kinevezéséhez hozzájárult.

27.

Igazságügyminiszter [képviseletében *Dulin Jenő államtitkár*] előterjeszti javaslatát dr. Sipos Zoltán kisvárdai járásbírói aieknöknek budapesti büntető törvényszéki tanácselnökké való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

28.

Igazságügyminiszter [képviseletében *Dulin Jenő államtitkár*] előterjeszti javaslatát a római katolikus lelkészi állás betöltésére a budapesti országos gyűjtőfogháznál, a szegedi kerületi börtönnél és a hartai országos büntetőintézetnél.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

29.

Igazságügyminiszter [képviseletében *Dulin Jenő államtitkár*] előterjeszti javaslatát dr. Nádas Béla rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

30.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését, miután egyes társmiszterek későn kapták, a napirendről leveszi.⁴⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

31.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát az 1910/1947. ME sz. rendeletben megállapított határidők újabb meghosszabbítása tárgyában.⁴⁶

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

minisztériumi államtitkárt, dr. Mártonffy Károly egyetemi tanárt és dr. Beer János fővárosi tisztii főügyészt) javasolt kiküldeni, s jelezte, hogy a svájci intézet további két személyt hívott meg a kongresszusra.

⁴⁴ Az előterjesztés szerint dr. Ernst Jenő (1895–1981) az orvosi diploma megszerzése után 1926-tól 1939-ig a szegedi tudományegyetem kémiai és orvosi-fizikai intézetében dolgozott, 1928-ban magántanár lett. 1937-ben rendkívüli tanári címet kapott. 1944 decemberétől a pécsi egyetem orvosi fizikai tanszékét helyettesként vezette.

⁴⁵ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt az egyszéri vagyondézmáról és az egyszéri vagyonszaporulati dézmáról szóló előterjesztés szerepelt. Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 29. napirendi pontját.

⁴⁶ A Pénzügyminisztérium 75 272/1947. sz. előterjesztése szerint az állammal, az állami üzemekkel és az állami érdekeltségű vállalatokkal szemben a német megszállás megszűnése és az

32.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az egyetemi tanári pótdíj megállapítása és a bírói képesítési pótdíj felemelése tárgyában, azzal a módosítással, hogy a bírói pótdíj az eddigi 40% helyett 50% legyen, a tanárok képesítési pótdíja [a] jelenleg[i] 40%-ról 50%-ra emeltessék fel. Az előterjesztés ugyancsak tartalmaz javaslatot a magántanárok pótlékára is, de erre még nincs megállapítás. Javasolja, hogy azok a magántanárok, akik jelenleg állami szolgálatban vannak, szintén 50%-os pótlékban részesüljenek.

Miniszttertanács az előterjesztést elvileg elfogadta, a részletek a vallás- és közoktatásügyi minisztériummal letárgyalandók.⁴⁷

33.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát címadományozások a Postatakarékpénztárnál tárgyában.

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

34.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a pénzügyi műszaki tisztviselők egyesített létszámában az üresedésben lévő állások betöltése tárgyában.

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

35.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a postatakarékpénztári V. fizetési osztályú kinevezések tárgyában.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: dr. Kiss Mihály V. fizetési osztályba való kinevezését javasolja elutasítani, beszerzett információi alapján.

Miniszttertanács az előterjesztést elutasította.⁴⁸

1946. július 28-a között keletkezett, magán jogcímen alapuló követelések bejelentésére az 1910/1947. ME sz. rendeletben (MKRT 1947. február 14.) megállapított határidő a vállalatokra és elsősorban az állami kezelésbe vett vállalatokra olyan hatalmas adminisztrációs munkát hárított, amelyet, tekintettel a hároméves terv beruházási programjával kapcsolatos munkálatokra, feltétlenül csökkenteni, illetve egyszerűsíteni kellett. Ezért vált szükségessé a bejelentési határidő meghosszabbítása. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 8580/1947. Korm. sz. rendeletet (MKRT 1947. július 12.)

⁴⁷ A Pénzügyminisztérium 22 158/1947. II. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a pótdíj bevezetését az egyetemi tanárok kérték azzal az indoklással, hogy „a szorosan vett megélhetési költségeken túlmenően legalább a legminimálisabb kulturális igényeiket kielégíthessék.” A bírók hasonló pótlékban részesítését maga a pénzügyminiszter kezdeményezte az igazságügyminiszternél. Az egyetemi magántanárok esetében, mivel ez a cím a tudományos munkálkodás eredményeinek elismerését szolgálta és az egyetemek részéről jelentéktelen javadalmazással járt, a pótdíj mértékét, amennyiben nem állami alkalmazotról volt szó, fix összegben javasolta megállapítani.

⁴⁸ A Pénzügyminisztérium 2915/1947. eln. A. sz. előterjesztése szerint dr. Kiss Mihály (1891-?) 1911-ben kezdte a postatakarékpénztári szolgálatot. Ekkor a Postatakarékpénztár központi üzleti főcsoport felülvizsgálójának a helyettese volt. A Gerő Ernő által beszerzett információt nem ismerjük.

9. 1947. július 10.

36.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Varjas László pénzügyi számvizsgálónak pénzügyi tanácsossá való kinevezése tárgyában.

Dr. Pongrácz Aladár: Varjas László kinevezését a fenti okok szerint kéri szintén elutasítani.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Az észrevételek alapján kivizsgálásokat fog eszközölni, addig leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

37.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a Magyar Külforgalmi Rt. jugoszláviai marónátron, valamint egyiptomi, illetőleg indiai pamut és amerikai műselyemfonal behozatalára szolgáló hiteleivel kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

38.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Elekes István budapesti lakosnak a Pénzintézeti Központnál való alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

39.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Hadzsega Gyula II. o. forg. adóhiv. tiszt özvegye László nevű kiskorú gyermekének kegydjában való részesítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

40.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát néhai Burchard-Béla-vary Pál ny. követségi titkár özvegyének kegydjá tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

41.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Budai Imre rehabilitálásának helyesbítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

42.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 75 658/1947. sz. javaslatát a hároméves tervvel kapcsolatos előirányzott munkálatai 100 000 forint előirányzat nélküli kiadás engedélyezése tárgyában.⁴⁹ [sic!]

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴⁹ Az előterjesztés szerint szerkesztői tiszteletdíjra és nyomdai költségekre kívánták felhasználni a jelzett összeget.

43.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A bankok államosításával kapcsolatban a külföldi állampolgárok részvényeinek bejelentési határidejeként szeptember 1-jét határozta meg. Kéri ennek a határidőnek október 1-jéig való meghosszabbítását. Csupán technikai okokból van szükség erre.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

44.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtárháza* a pénzügyi témákkal kapcsolatosan megjegyzi, hogy a svéd kormány a magyar költség helyettesítésével és a magyar ügyek gondozásával kapcsolatos kiadásai megtérítését kérte. Hatalmazza fel a minisztertanács a pénzügyminisztert, hogy a svéd kormány részére erre a célra megfelelő előlegeket folyósíthasson.⁵¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

45.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Szovjetunió által felajánlott 10 000 vasúti teherkocsi megvásárlásával kapcsolatos megállapodások és a költségek hitelfedezete tárgyában. Csak elvi hozzájárulást kér, mert a Gazdasági Főtanács elé kívánja vinni. Lehetséges, hogy a megállapodásokat 3–4 héten belül alá lehet írni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Javasolja, hogy a Külügyminisztérium nemzetközi osztálya is nézze meg ezeket a megállapodásokat, nehogy bonyodalom álljon elő belőle.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A megállapodások gazdaságilag rendkívül kívánatosak, de hogyan teremtsük elő a hitelfedezetet, azt nem tudja.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult, egyébként a Gazdasági Főtanács hatáskörébe utalta.⁵²

⁵⁰ Az egyes pénzügyintézetek ellenőrzéséről szóló 6850/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. június 16.) 6. §-ában intézkedett a rendelet hatálya alá tartozó pénzügyintézetek részvényeit tulajdonukban tartó természetes vagy jogi személyeknek a bejelentési kötelezettségéről; 17. §-ában a külföldiek bejelentési kötelezettségére az 1947. évi szeptember 1-jét szabta meg. Lásd a 9090/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 26.

⁵¹ A svéd követségek látták el egyes országokban a magyar érdekek képviseletét; az ezzel kapcsolatos költségek megtérítéséről volt szó. Előzményéről lásd a 160. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját.

⁵² A Közlekedésügyi Minisztérium 27 560/1947-I/2. sz. előterjesztése szerint a 10 000 német eredetű teherkocsi vételára 10 600 000 dollár volt. Ennek fejében egyrészt a Szovjetunió számára terveztek széles nyomtávúra átalakítani és kijavítani további 6000 teherkocsit, továbbá a vételárba kívánták beszámítani a Szovjetunió által harmadik országból magyar vasútvonalon átszállított zsákmányáru és egyéb szovjet áru fuvardíját. Az előterjesztés a vételt kedvezőnek jelezte, mint-hogy a szükséges átalakítás után az új kocsik árának 45%-ért juthatott használható vasúti teherkocsikhoz a MÁV. Lásd továbbá a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

9. 1947. július 10.

46.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Ugray Károly min. osztálytanácsosi kinevezése tárgyában.⁵³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

47.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Altorjay Elek és társai csehszlovákiai kiküldetése tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

48.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Szarvas Béla és Dukay Kornél csehszlovákiai kiküldetése tárgyában.⁵⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

49.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Pályi Zsigmond németországi és franciaországi kiküldetése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

50.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát özv. Csete Lajosné kegydíja tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

51.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 10 211/1947. szám alatt Zelei István MÁV titkár és dr. Iványi József postatanácsosnak a szeretetcsomag szállítmányok ellenőrzése céljából Triesztbe való kiküldetése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵³ A Közlekedésügyi Minisztérium 7631/1947/Eln. sz. előterjesztése szerint Ugray Károly (1901-?) folyamór mérnök alezredes 1945 júliusa óta a minisztériumban a hidroncskiemelési és árvízvédelmi célokból szükséges robbantási és bűvármunkálatokat irányította.

⁵⁴ A Közlekedésügyi Minisztérium 9954/1947/Eln. sz. előterjesztése szerint a vasúti forgalom felvétele tárgyában 1946. április 6-án Pozsonyban kötött megállapodásban foglaltak módosítása (egyszerűsítése) céljából vált szükségessé MÁV hét tisztviselőjének csehszlovákiai kiküldése.

⁵⁵ A Közlekedésügyi Minisztérium 9429/1947/Eln. sz. előterjesztése szerint a CEWEC (Nemzetközi Vasútkocsi Kiegyenlítő Szerv) 1947. július 9-én Prágában tartott alakuló ülésén való részvétel céljából volt szükséges kiküldeni a MÁV két főfelügyelőjét. Előzményét illetően lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját.

52.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a gazdasági munkavállalók biztosítási körének kiterjesztése tárgyában.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: A rendelet igen nagy horderejű, mert nem valószínű, hogy az első időkben 110 000 biztosításnál több legyen. Elhiszi, hogy az év folyamán történnek majd még biztosítások, de ez nem biztos és ezért felállítani egy ekkora apparátust, nem célszerű. Közel 200 milliós kiadást jelent.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtájkára*: A rendelet feltétlenül indokolt, mert a szabályellenességeket meg kell szüntetni. Fel kell kérni a népjóléti minisztert, hogy tárgyalja ki a Földművelésügyi Minisztériummal s azután jelentesse meg a rendeletet.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Ő vállalja 48 óra alatt ennek letárgyalását.

Minisztertanács az előterjesztést a földművelésügyi miniszter jóváhagyásától feltételezetten elfogadta.⁵⁶

53.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Ferencz Gábor OTBA igazgató főorvossá való kinevezése tárgyában.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A minisztertanács korábbi határozata értelmében, vagyis az OTBA helyzetének végleges rendezéséig, kéri a javaslatot a napirendről levenni.⁵⁷

[Molnár] *Népjóléti miniszter*: Bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

⁵⁶ A Népjóléti Minisztérium 78 250/1947. II. sz. előterjesztése utalt arra, hogy a gazdasági munkavállalók társadalombiztosításáról szóló 3050/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. március 23.) kimondta többek között azt, hogy a biztosítási kötelezettségbe átmenetileg csak azokat a gazdasági munkavállalókat kell bevonni akiknek nincsen olyan saját gazdaságuk, amelynek területe az egy katasztrális holdat meghaladja. Ez azért szorult módosításra, mert a munkáltató gazdák jelentékeny része csak olyan munkavállalót volt hajlandó alkalmazni, akinek egy katasztrális holdat meghaladó területű saját gazdasága volt, s így az eredeti szándék nem valósulhatott meg. Ezért az előterjesztés a korlátozásnak ezt az előírását javasolta hatályon kívül helyezni, és ezzel visszaállítani a kérdést alapvetően szabályozó 6180/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 14.) előírására, amely öt katasztrális holdban jelölte meg azt a birtokot, amely a mezőgazdasági munkavállaló kötelező biztosításának felső határát jelentette. A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e napirendi ponthoz fűzött következő megjegyzés olvasható: „Szakkérdés, amit szakértő által kellene észrevételeztetni.” Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 8660/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 17.

⁵⁷ Lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 60. napirendi pontját.

9. 1947. július 10.

54.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 167 438/1947. sz. javaslatát dr. Bánó István és társai kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

55.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a menekültek, hadifoglyok és deportáltak szociális gondozási osztálya munkaerőinek alkalmazása tárgyában.⁵⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

56.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 168 804/1947. számú javaslatát dr. Bugyi Balázs és dr. Dubovits Dénes közegészségügyi felügyelők Belgiumba és Franciaországba való kiküldetése tárgyában.⁵⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

57.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 192 783/1947. számú javaslatát Koppenhágában az influenza és egyéb vírusbetegségek leküzdése céljából tartandó nemzetközi kongresszusra kiküldetés engedélyezése tárgyában.⁶⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵⁸ A Népjóléti Minisztérium 65 963/1947.-I/2. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy amikor a Belügyminisztériumtól átvette a menekültek, hadifoglyok és deportáltak gondozásának ügykörét, úgy látszott, hogy a költségvetési keretben megállapított létszámra nem lesz szükség, ezért a rendelkezésre bocsátott álláshelyeket nem töltötte be. „Időközben azonban — olvasható az előterjesztésben — a menekültek áradata olyan nagy mértékben megindult, hogy naponta átlagban százötven menekült is jelentkezik és kéri gondozásba vételét. Feltehető továbbá, hogy a magyar-szlovák lakosságcsereére vonatkozó egyezmény végrehajtása során kb. 200 000 magyar fog az ország területére áttelepülni. Jelentős részük előreláthatólag majd szintén szociális gondozásra szorul.” Mindezek alapján kérte tíz tiszteletdíjas állás betöltésének engedélyezését. Az előterjesztés a javaslatba hozott személyek életrajzi adatait is tartalmazza.

⁵⁹ Az előterjesztés szerint a két közegészségügyi felügyelő a British Council által Birminghamben rendezendő üzemi jóléti tanfolyamon való részvétel céljából utazott Angliába, azzal, hogy közben Belgiumban és Franciaországban is tanulmányozzák a kérdést.

⁶⁰ A Népjóléti Minisztérium előterjesztése felhívta a figyelmet egyebek között arra, hogy mivel a Szovjetunió kivül „az influenza kérdés tudományos feltárásában és kísérleti kivizsgálásában az európai kontinensen egyedül Magyarország végzett a múltban jelentékeny munkát, Magyarországnak erről a kongresszusról nem szabad elmaradnia, hogy a múltban kivívott helyét megtarthassa és a kongresszus állásfoglalásának a megismerésével az influenza elleni védekezés legjobb eljárásának a kiválasztásában tevékenyen közreműködjék.” Az 1947. július 20–26-án tartott kongresszusra dr. Dreguss Miklós egyetemi magántanárr, az Országos Közegészségügyi Intézet osztályvezetőjének a kiküldését javasolta.

58.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Gonda Béla miniszteri tanácsosi kinevezése tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A kinevezés szabályellenes, mert nemrég lett kinevezve.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A kinevezés már egy évvel ezelőtt történt.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

59.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Szántó Lászlónak a X. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

60.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Kovalszky Viktornak a X. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

61.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti a Földművelésügyi Minisztérium elnöki II. ügyosztálya részére gépkocsi beszerzésének engedélyezése tárgyában tett javaslatát.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Az autóhasználatokra nézve, főleg az állami kocsikkal kapcsolatban rendszabályt kell alkalmazni, mert az állami kocsikban állandóan nők és gyermekek ülnek és a Vásárcsarnok előtt reggelenként rengeteg állami kocsit látható. A Gazdasági Főtanács főtítkárát kéri meg a kidolgozásra.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ő a maga részéről még elősegíti tisztviselőinek hét végén vidékre való leruccanását, mert a köztisztviselő fizetése úgyis olyan csekély, hogy ennyivel kell rajtuk segíteni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Itt nem a tömeges hétfégi üdülésekről van szó.

Minisztertanács az előterjesztést előzetes kivizsgálás és véleményezés végett a Gazdasági Főtanács elé utalta.⁶¹

⁶¹ A Földművelésügyi Minisztérium 6920/1947. eln. 2. sz. előterjesztése az egész földművelésügyi igazgatás alapos átszervezésének szükségességével indokolta az újabb személygépkocsi igénylését. Így többek között azzal, hogy havonta tervgazdasági értekezleteket és vármegyéenként havonta legalább két járási földművesnapot kíván tartani, továbbá azzal, hogy úgynevezett repülőbizottságok útján a földművelésügyi igazgatás egész szervezetének meglepetésszerű helyszíni szemléit kívánja bevezetni; végül megemlítette, hogy a vármegyei székhelyeken létesítendő földművelésügyi színházak megszervezésénél is hasznosítani szeretné a gépkocsit. A Gazdasági Főtanács hozzájárult ahhoz, hogy a földművelésügyi igazgatás újjászervezésével kapcsolatos feladatok ellátására, az 1946/47. évi költségvetési évre biztosított összeg terhére mintegy 35 ezer Ft vételárért egy személygépkocsit vásároljon a minisztérium. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 16. 30. napirendi pont.)

9. 1947. július 10.

62.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Berzsényi János László és dr. Bogyó Tamás olaszországi kiküldetése tárgyában.⁶²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

63.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Villax Ödön és dr. Győrffy Barna svédországi és angliai kiküldetése tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtíkhára*: Angliába már felesleges a kiküldetés – csak Svédországhoz járul hozzá.

Minisztertanács dr. Villax Ödön és dr. Győrffy Barna svédországi kiküldetéséhez hozzájárult.⁶³

64.

[Mihályfi] *Külügyminiszter* előterjeszti 4140/1947. számú javaslatát Marik Pál és társai kinevezése tárgyában.⁶⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶² A Földművelésügyi Minisztérium 6825/1947/eln. sz. előterjesztése szerint a két kísérleti-
gyi főadjunktust az olaszországi Bergamoban 1947. július 28. és augusztus 12. között tartott
heterozis kukorica tanfolyamon való részvétel céljából kívánták kiküldeni. Ez azért vált szüksé-
gessé, „mert a tanfolyamon ismertetésre kerülő legújabb eredmények felhasználása — olvasható
az előterjesztésben — nagymértékben elősegítené a hazai kukoricatermesztéssel kapcsolatos kér-
déseket megoldását... mivel a belterjesztett kukoricafajták keresztezése révén a kukoricatermés
átlaga legalább 20%-kal javítható meg.” Utalt arra, hogy a tanfolyamon részt vesznek az Egyesült
Államok szakkiküldöttei is, akik már több mint másfél évtizede foglalkoztak a heterozis kukorica
kérdésével.

⁶³ A Földművelésügyi Minisztérium 6094/1947/eln. sz. előterjesztésében jelezte, hogy a
Stockholmban 1947. július 11-én kezdődő növénynevelési és sejttani kongresszuson való rész-
vételtől várható, hogy a magyar szakemberek megismerkedhetnek olyan újszerű növénynevelési
módszerekkel és eredményekkel, amelyek hazai alkalmazásától a hazai növénynevelési
alapanyag nagymértékű gazdagítása várható. Egyben javasolta, hogy a svédországi növénynevelési
intézetek és az angliai hasonló intézetek munkájának a tanulmányozására is adjanak lehető-
séget a kiküldötteknek. Dr. Villax Ödön (1899–1964) a mosonmagyaróvári Növénynevelési
Kísérleti Intézet kísérletiügyi főigazgatója és ugyanezen intézet biológiai és genetikai laboratóriu-
mának vezetője volt. 1948-ban Franciaországba távozott, később Portugáliában és Marokkóban
dolgozott. Dr. Győrffy Barna (1911–1970) egyetemi magántanár, kísérletiügyi II. osztályú főad-
junktus volt. Később az MTA Genetikai Intézetének igazgatója lett.

⁶⁴ A Külügyminisztérium előterjesztése alapján Marik Pál és Alth Aurél miniszteri osztály-
tanácsossá, továbbá Nagy Iván miniszteri titkárrá és Sik Endre miniszteri tanácsossá való kine-
vezésére került sor. Az indoklás szerint valamennyiüknek jelentős szerepe volt abban, hogy
Szegedy-Maszáék washingtoni magyar követ lemondásakor nem állt be fennakadás a követség
munkájában.

Marik Pál követségi tanácsos miniszteri tanácsossá történt kinevezéséről volt szó, lásd még
a 11. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

Alth Aurél diplomata. 1939-től 1941-ig majd 1945 után is a washingtoni magyar követségen
dolgozott. Visszatérve a Külügyminisztérium gazdaságpolitikai, politikai, majd protokollosztá-
lyán dolgozott.

65.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter tájékoztatja a minisztertanácsot a CASBI-ügy fordulatairól. Groza miniszterelnök közölte, hogy a román kormány nem hajlandó a két bizottság által megszövegezett jegyzőkönyvet aláírni, hanem egyoldalúan törvénnyel kívánja a kérdést rendezni.⁶⁵ A vonatkozó törvényjavaslat már el is készült és annak tartalma lényeges eltérést mutat a jegyzőkönyvben foglaltakkal szemben, illetve mellőzi mindazokat a rendelkezéseket, amelyek beiktatását a magyar tárgyalóbizottság az érdekelt személyek szempontjából elengedhetetlenül szükségesnek tartott. A bukaresti ügyvivő információja szerint a törvénytervezet a következőkben tér el a magyar-román jegyzőkönyv szövegétől: a) Nem állapít meg határidőt a CASBI-hoz benyújtott felszabadítási kérelmek elintézésére, illetve a döntések végrehajtására. b) Az érdekelt személyek beadványait a bukaresti [magyar] misszió nem terjesztheti elő. c) Romániában lakó, vagy onnan Magyarországra költözött magyar állampolgárságú személyeknél a román hatóságok felülvizsgálják az illetőnek különböző időpontokban fennállott állampolgárságát. (Ez azt jelenti gyakorlatilag, hogy mindazokat a személyeket, akiknek magyar állampolgárságát sikerült a tárgyalások folyamán elismertetni, vagyis ezekben az esetekben fennáll a vagyonekbozás lehetősége.) d) A kiviteli tilalom alá eső javak ellenértékének áruban való kivitelét nem engedélyezik. e) A bérleti szerződések megszüntetését a feloldó határozat közzétételétől számított 3 hónap múlva rendelik el. f) A kártérítési igénynek köztörvényi úton való érvényesítésénél a jegyzőkönyv 5. pontjában foglalt román javaslat szerepel. g) A magyar közalkalmazottak is kötelesek állampolgárságukat igazolni. h) A zár alól felszabaduló, magyar állampolgárok tulajdonát képező mezőgazdasági ingatlanok értékesítésére 6 év helyett csupán 2 év biztosítatik. i) A törvényjavaslat kifejezetten kizárja a román állam felelősségét, illetve a vele szemben fennálló kártérítési igényt.

A bukaresti [magyar] misszió tájékoztatta a Külügyminisztériumot arról, hogy a CASBI-val kapcsolatos sérelmek újra szaporodnak. Így továbbra is kivétel nélkül kisajátítják a magyar állampolgároknak zár alól felszabaduló kis- és

Nagy Iván Gábor (1920-?) külügyminisztériumi segédtitkár. 1945 novemberétől Washingtonban teljesített szolgálatot.

Sik Endre (1891–1978) jogász, történész. az első világháború idején orosz fogságba került, csak 1945-ben tért haza. 1946-tól 1948-ig Magyarország washingtoni követségének tanácsosa, majd követe. 1949-től a Külügyminisztérium főosztályvezetője, 1953-tól külügyminiszterhelyettes, 1958-tól 1961-ig külügyminiszter.

⁶⁵ Előzményéről lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 97. napirendi pontját és 79. sz. jegyzetét. A jegyzőkönyvet a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 3/d. sz. mellékleteként közöljük. A megbízott külügyminiszter tájékoztatója a Külügyminisztérium politikai osztálya által készített, 1947. július 8-án kelt feljegyzésén alapult, azzal szinte szó szerint megegyezett. A feljegyzést 66. sz. dokumentumként közli a *Revízió vagy Autonómia?* c. kötet, 337–339. pp.

9. 1947. július 10.

törpebirtokait, a felszabaduló magyar vállalatokhoz pedig azonnal román felügyelő-gondnokokat neveznek ki.

A román Belügyminisztérium — a bukaresti [magyar] misszió többszöri tiltakozása ellenére — legutóbb megint egyoldalúan kiköltözési engedélyt adott 101 moldvai csángónak, akik minden kétséget kizáróan román állampolgárok. A misszió intervenciójára, hogy t. i. helyeztessenek vissza fenti személyek eredeti jogaikba és kapják vissza elvesztegetett ingatlanaikat és ingóságaikat, a román kormány mindezideig csak ígéreteket tett. A szerencsétlen moldvaiak még most is a curtici határállomáson tartózkodnak élelem nélkül és a legborzasztóbb egészségügyi körülmények között.⁶⁶ Egyébként a Romániából Magyarországra irányuló illegális kivándorlás a magyar határrendészeti szervek jelentése szerint állandóan növekszik.

Ugyanakkor az erdélyi magyarság helyzetére vonatkozóan is nyugtalanító hírek érkeznek a bukaresti [magyar] missziótól.

A politikai osztály véleménye szerint ezek az események előbb-utóbb súlyos kihatással lesznek a két ország közti viszonyra, amelynek megjavítása érdekében a magyar kormány utóbbi időben jelentős áldozatokat hozott. A politikai osztály fentiek alapján azt javasolja, hogy tegyen a magyar kormány sürgősen olyan lépéseket, amelyek alkalmasak egyrészt a kialakuló magyar-román barátság biztosítására, másrészt a veszélyeztetett romániai magyar érdekek hathatós védelmére.

Gyöngyössy István⁶⁷ követségi tanácsos Ankarából rendeltessék haladéktalanul vissza Bukarestbe. Töltessék be minél előbb az ankarai követi poszt.

⁶⁶ Egyes jelentések szerint a Magyarországra már korábban betelepült csángók részéről folytatott bevándorlási propaganda váltotta ki a moldvaiak megindulását. Gyanú merült fel ugyanakkor, hogy az illegális kivándorlási akcióhoz a román hatóságok is segítségét nyújtottak. 100–111 moldvai csángó magyar 1947 júniusában mindenét felszámolva elindult Magyarország felé. Július végén már hetek óta a határ román oldalán vesztegeltek, mert a magyar hatóságok nem engedték be őket az országba. Tárgyalást folytatott ez ügyben a bukaresti magyar misszió ideiglenes vezetője a román hatóságokkal is. Iklódi Dezső követségi tanácsost július 5-én kihallgatáson fogadta Groza miniszterelnök. Kijelentette, hogy eredeti lakhelyükre nem tudják visszatelepíteni őket — mivel minden vagyonukat eladták. Megoldásként a bánáti svábok földjeire való letelepítésüket, ingatlanjuttatásban és segélyben részesítésüket helyezte kilátásba. Javasolta azt is, hogy a romániai Magyar Népi Szövetség rendezzen gyűjtést a csángók javára, kijelentette: ő lesz az első adakozó. A tárgyaláson szóba került a csángók magyar nyelvhasználatának egyházi tilalma is. (MOL XIX-A-1-j 1947 XXXVII-8940) Iklódi Dezső jelentését a 65. sz. dokumentum mellékleteként közli a Revízió vagy autonómia c. kötet, 335–336. pp. Lásd még a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját.

⁶⁷ Gyöngyössy István (1910–?) 1932-ben jogi doktorátust szerzett, 1937-ben bírói és ügyvédi vizsgát tett. 1945 előtt az Egyesült Izzólámpa Rt. ügyvezető igazgatója. 1945 után kommunista párttag, a Külügyminisztérium békeelőkészítési osztályán, mint miniszteri osztálytanácsos dolgozott 1946 februárjában bukaresti magyar misszióhoz került, rövid ideig tartó ankarai megbízása után. 1947 nyaratól ismét a bukaresti magyar misszió követségi tanácsosa, majd misszióvezetője.

9. 1947. július 10.

Történjenek megfelelő lépések a Romániával való diplomáciai kapcsolatok felvételére. Addig is emeltessek külképviseletünk tekintélye azáltal, hogy azt lehetőleg követi rangban lévő személy vezeti.

A magyar és román kormány között jöjjön létre elvi megállapodás valamennyi függő kérdésnek közvetlen tárgyalások útján való rendezésére. E célból tűzzenek ki megfelelő időpontot és állapítsák meg általánosságban a szükséges eljárást, valamint zárják ki ezekben a kérdésekben az egyoldalú és sérelmes intézkedések lehetőségét. A bevezetésben ismertetett kérdések haldéktalanul tisztáztassanak, legalább politikai síkon.

A két kormány vizsgálja meg, hogy látja megvalósíthatónak a békeszerződések életbelépése után, a kulturális és gazdasági közeledésen túl a két ország közötti politikai együttműködést. Utasítást kér, hogy ebben az irányban megindítsa a teendőket.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Voltaképpen ezek a törvényjavaslatban ismertetett intézkedések úgyszólván teljesen megsemmisítik a tárgyalások eredményét. Miután a tárgyalásoknak a megindításával a romániai Szövetséges Ellenőrző Bizottság egy határozata⁶⁸ adta meg az alapot, ez nem csak belügy.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ők kijelentették, hogy ilyen levélváltás a két ország Szövetséges Ellenőrző Bizottsága között nem volt. Fel kell hívni a figyelmet, hogy nézzenek utána ennek és állapítsák meg. A fegyverszüneti állapot fenntartása óta teljes szuverénitása nincs a román kormánynak. Nincs joga megsemmisíteni a tárgyalások eredményeit. Gyöngyössy Istvánnak igen jó összeköttetései vannak, úgyhogy javasolja az ő megbízatását a további tárgyalásokon.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

66.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a demokratikus pártok és szervezetek által rendezett vigalmaknak rendőrségi felügyeleti és ellenőrzési díjak alóli mentesítése tárgyában.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁸ A romániai SZEK vezetőjének, Szuszajkov tábornoknak Groza miniszterelnökhöz 1946. október 12-én intézett levelére vonatkozott az utalás. Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 131. sz. jegyzetét. Lásd továbbá a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 32. napirendi pontját és jegyzetét.

⁶⁹ A Belügyminisztérium 320 771/1947.IV/2. sz. előterjesztése hangsúlyozta „a díjak elengedése politikai okokból is célszerű. Nehezen lehetne a rendőrhatalóságoknak a demokratikus pártok vagy szervezetek valamelyike által rendezett vigalmakat megtiltani azért, mert azok a felügyeleti díjat nem tudják előre kifizetni.” Az 546 750/1946. BM sz. rendelet (MK 1946. július 27.) intézkedett a rendőrhatalósági felügyeleti és ellenőrzési díjakról. Az előterjesztés mellett megtalálható a mentesítésről szóló rendelet tervezete. Lásd a 9180/1947. Korm. sz. rendeletet. (MKRT 1947. július 27.)

9. 1947. július 10.

67.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a közmunkaerő-nyilvántartási teendők ellátására kiegészítő munkaerők alkalmazása tbn. a községekben és városokban.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Egy bizonyos ügynek tisztázásáig csak elvben kéri elfogadni.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta, a pénzügyminiszterrel utólagosan kitárgyalandó.

68.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát tűzoltóparancsnoki és tűzoltóhadnagyi állás betöltése tárgyában Szombathelyen.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

69.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti 3–3 székesfővárosi tisztviselő kiküldése tárgyában tett javaslatát a Párizsban megtartandó „Városok Nemzetközi Kongresszusára”, valamint a Bernben megtartandó „Nemzetközi Közigazgatástudományi Kongresszusra”.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Csupán 1–1 kiküldetéshez járul hozzá.

Minisztertanács egy-egy kiküldetéshez hozzájárult.

70.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Győr thj. városban 4 tanári és 1 igazgató, Nyíregyháza m. városban pedig 1 tanári állás betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

71.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Zentai Vilmos vízművi igazgatónak a képesítési kellékek alóli felmentése tárgyában.⁷⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

72.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Boday Antal tűzoltóvezérőrnagy képesítési kellék alóli felmentése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁷¹

⁷⁰ Az állás betöltéséhez mérnöki, közgazdaságtudományi vagy jogi képesítést írt elő a főváros szabályrendelete. Zentai Vilmos viszont csak polgári iskolai végzettséggel rendelkezett. A demokrácia érdekében kifejtett munkásságra tekintettel javasolta a belügyminiszter a képesítési kellékek megléte alóli mentesítését. Zentai Vilmosról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 5. sz. jegyzetét.

⁷¹ Boday Antal (1899-?) 1931 óta fővárosi tűzoltó; a Tűzoltó Szakszervezet elnöke. Ekkor országos tűzoltó főparancsnokká történő kinevezésére került sor.

9. 1947. július 10.

73.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Debrecen városánál tisztviselői állások betöltési határidejének meghosszabbítása, továbbá öt fogyasztási adóellenőri állásnak kiegészítő munkaerővel való betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

74.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Ritscher József időbeszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

75.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Lach Béla rehabilitálása tárgyában.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Nem kapta meg időben és a nyugdíjostályaival még le kell tárgyalni.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

76.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A választásokkal kapcsolatban van három bejelentése. A pártközi értekezletek most fognak lefolyni s utána megszavazzák a törvényjavaslatot. Kéri hogy mielőtt a módosító javaslatok letárgyalása befejeződne a Nemzetgyűlésen, a Belügyminisztérium már hozzákezdhesen bizonyos választási munkálatok előkészítéséhez. Az érvényben lévő 1945. VIII. törvénycikk szolgálna alapul, amennyiben olyan kérdések lennének, amelyek nem kapnának kellő indokolást, később töröltetnék, [sic!] de a számlálólapok előállítását már most meg kell kezdeni. Kéri továbbá, hogy a főispánok részére három személygépkocsit beszerezhesen a Közlekedésügyi Minisztériumon keresztül. Erre meg van a fedezete. Végül 5 db személygépkocsi beszerzésére kér 250 000 forintot, szintén a főispánok részére.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Akkor a belügyi júliusi hitelt 250 000 forint összegével javasolja felemelni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

77.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az 1937. évi VI. tc.-ben megállapított egyes határidők meghosszabbítása tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* felveti a kérdést, hogy jogunk van-e rendelettel törvényt megváltoztatni.

9. 1947. július 10.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ez már az Igazságügyminisztériummal le van tárgyalva.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁷²

78.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a földreform során házhelyhez juttatottak részére folyósított építési kölcsönök telekkönyvi biztosítása tárgyában.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Kéri levenni a napirendről.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta, a Pénzügyminisztériummal azonban letárgyalandó.⁷³

79.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Győri László közmunkatanácsai számvevőségi I. oszt. főtanácsos igazgatóvá való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

80.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a lakóházak helyreállításáról szóló 11 800/1946. ME sz. rendelet módosítása tárgyában.⁷⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

81.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviseletében Koszér Nándor *államtitkár*] előterjeszti javaslatát a szövetkezetek hirdetményeinek közzététele tárgyában.

⁷² Előzményét lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 81. napirendi pontjában. Lásd továbbá a 9070/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 7.

⁷³ Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium 2728/1947. Eln. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy az 1945. VI. tc.-vel törvényerőre emelt 600/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 18.) 43. §-a alapján a földreform során juttatott ingatlanok terhelési és elidegenítési tilalom alá kerültek, amely alól a földművelésügyi miniszter adhatott felmentést. Ezt a kérdést kívánta általános érvennyel szabályozni, hogy az építési kölcsön telekkönyvileg biztosítható legyen. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 145 000/1947. FM sz. rendeletet, MKRT 1947. július 30. – 171/a. sz.

⁷⁴ Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium 2659/c/1947-Eln./C. sz. előterjesztése a házadókedvezményre jogalapot szolgáltató helyreállítási munkák körének megállapítása szempontjából jelezte szükségesnek a lakóházak helyreállításáról szóló 11 800/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. október 13.) módosítását. A módosító rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 8700/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 19.

9. 1947. július 10.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A Magyar Közlöny egy jelentős jövedelemtől esik el ebben az esetben és nem lesz kötelező érvényű. Ha csak a szövetkezeti lapban jelenik meg, közjogi jelleggel nem bír. A belügyi hirdetések a Belügyi Közlönyön kívül a Magyar Közlönyben is megjelennek.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A Szövetkezeti Lapnak még fejlődésen kell keresztül mennie. Kéri levenni most a napirendről.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjesztését a napirendről leveszi.

Miniszttertanács a bejelentést tudomásul vette.⁷⁵

82.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a 8840/1945. ME sz. rendelet 10. §-ának hatályon kívül helyezése tárgyában.⁷⁶

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

83.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a frankfurti és brüsszeli külkereskedelmi kirendeltség felállítására és megszervezése tárgyában.

[Nyarádi] *Pénzügyminiszter*: Dr. Varvasovszki László külkereskedelmi titkár Bécsben vezeti az Elhurcolt Javak osztályát, ott meg kell őt hagyni addig, amíg ez le nem bonyolódik. Célszerűnek látszik az ügyek rendezéséig függőben tartani.

Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjesztését a napirendről leveszi.

Miniszttertanács a bejelentést tudomásulvette.⁷⁷

⁷⁵ A Kereskedelem- és szövetkezetiügyi Minisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapon e kérdéshez a következő megjegyzést fűzték: „A Közlönyben való megjelentetéshez ragaszkodni kell.” A Szövetkezés c. lapról lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 68. sz. jegyzetét.

⁷⁶ Az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeti közgyűlések tartásáról szóló 8840/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. október 2.) 10. §-a azt mondta ki, hogy a szövetkezet alapszabályainak módosítása csak abban az esetben érvényes, ha a módosításhoz az Országos Szövetkezeti Tanács hozzájárult, továbbá, hogy amennyiben az OSZT a hozzájárulást megtagadta, a vállalat tárgya szerint illetékes miniszter pótolhatta az OSZT hozzájárulását. Lásd még a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontját.

⁷⁷ A Kereskedelem- és szövetkezetiügyi Minisztérium 3220/Eln. 1947. sz. előterjesztése emlékeztetett arra, hogy a két külkereskedelmi kirendeltség létesítését már az 1946/1947. évi költségvetésben engedélyezték. A Frankfurt am Mainban létesítendő kirendeltség vezetésére javasolt dr. Varvasovszky László (1912-?) jogi doktorátussal rendelkezett. 1937-től állt a Külkereskedelmi Hivatal szolgálatában. A brüsszeli kirendeltség vezetésére dr. Gáspár Lillyt (1901-?) hozták javaslatba, aki ügyvédi diplomával rendelkezett s közsolgálatát 1947 februárjában kezdte meg.

9. 1947. július 10.

84.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 4. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁷⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

85.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát Radó Sándor időbeszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

86.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát néhai Koch Sándor rehabilitálása és özvegye részére nyugdíj megállapítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

87.

Dr. Bojta Béla államtitkár bejelenti, hogy a közellátásügyi minisztert és a pénzügyminisztert egy korábbi minisztertanácsi határozat értelmében a földművelésügyi miniszter helyettesíti. Miután a közellátásügyi miniszter jelenleg távol van és a pénzügyminiszter elutazása is bekövetkezhet, javasolja, hogy a minisztertanács a korábbi helyettesítési felhatalmazást tartsa továbbra is hatályban. A vallás- és közoktatásügyi minisztert, távolléte ideje alatt, Dobi István államminiszter kívánja helyettesíteni és kéri ehhez is a minisztertanács hozzájárulását.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács 3/4 2 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

⁷⁸ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 4. sorszám alatt a Külkereskedelmi Igazgatósághoz való kinevezési ügyek szerepelnek. A 3043/Eln./1947. sz. előterjesztésében javasolták kinevezni a Külkereskedelmi Igazgatóság elnökévé Marinovich Lászlót, alelnökévé pedig Pásztor József Mihályt és dr. Molnár Albertet. Javasolta továbbá 53 tisztviselő és altiszt kinevezését. Az előterjesztés szerint dr. Marinovich László (1902-?) mezőgazdasági doktorátussal rendelkezett. 1929-től állt a Mezőgazdasági Kiviteli Intézet szolgálatában. 1946 decemberétől megbízás alapján ellátta a Külkereskedelmi Igazgatóság elnöki feladatait. Pásztor József Mihály (1883-?) felsőkereskedelmi iskolai érettségivel rendelkezett. 1902-től az Adria Tengerhajózási Rt-nél dolgozott. A két világháború között több nagy vállalat tanácsadójaként tevékenykedett. 1939-től 1944-ig a Goldberger Textilművek igazgatója. 1946 januárjától a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság alelnöke volt. Dr. Molnár Albert (1901-1961) filozófiai doktorátussal rendelkezett. 1945 februárjától Budapest Székesfővárosnál, majd a Jótéteti Hivatalnál, illetve a Gazdasági Főtanácsnál dolgozott. 1946. június 1-jétől a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság alelnöke. 1955-től az Akadémiai Kiadó lexikon szerkesztőségénél felelős szerkesztő. Lásd még a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját.

9. 1947. július 10.

Gépelt tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál látták el kézjegyükkal a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Mátyás, Koszér Nándor, Alexits György, Zentai Vilmos, Mihályfi Ernő és Pongrácz Aladár aláírása.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a minisztertanácsi ülés tárgysorozata, amelyre kézírással rávezették, hogy az egyes tárcák részéről ki volt az adott napirendi pont előadója, valamint röviden jelölték az egyes előterjesztések ügyében hozott döntés lényegét (pl. Elu. = elutasítva, Le = levéve, H = helybenhagyva). Többnyire megtalálhatók továbbá a jegyzőkönyv mellett tárcánként borítólapokba helyezve az előterjesztések is. A borítólapra az egyes előterjesztésekhez a Miniszterelnökségen megjegyzéseket írtak, amelyek közül az érdemi észrevételeket jegyzetben közöljük.

Utólag, feltehetőleg már az ülésen ceruzával jegyezték fel a borítólapra a 25–26. és az 51. sz. napirendi pontot.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1–7., a 11–12., a 14., a 16–29., a 31–42., a 45–48., az 50., az 52–64., a 66., a 68–71., a 73–75., a 78., a 80., a 83–86. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés, amelyek közül a 14. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést 9/a-b. sz. mellékletként közöljük.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapon a 8., a 10–11., a 13., a 42–44., az 56., a 65. és a 76. sz. előterjesztés.

A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon szerepel Di Gléria János (1899-?), vegyész, az Agrártudományi Egyetem nyilvános rendes tanárának időbeszámítási ügye is. Ezzel kapcsolatos előterjesztés azonban nem található a borítólapon és a jegyzőkönyvben sem történt róla említés. A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon dr. Szmodits Kázmér és társai milánói kiküldetésével kapcsolatos tárgy szerepel, amelyre vonatkozóan előterjesztés szintén nem található a borítólapon és a jegyzőkönyvben sem tettek említést arról, hogy tárgyalták volna a kérdést.

9/a. sz. melléklet (a 9/14. napirendi ponthoz)

Vallás- és közoktatásügyi minisztertől

4827/1947. eln. szám Tárgy: Törvényjavaslat a bevett és elismert vallásfelekezetek közötti megkülönböztetés megszüntetéséről

Előterjesztés a Minisztertanácshoz

Tisztelettel kérem a Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy „A bevett és elismert vallásfelekezetek közötti megkülönböztetés megszüntetéséről” szóló idemellékelt törvényjavaslatot a Nemzetgyűlés elé terjeszthessem.

A törvényjavaslat mielőbbi tárgyalását és elfogadását a demokratikus elveknek a vallásfelekezetekkel szemben való érvényesítése indokolja, ma már nem tartható fenn ugyanis az az állapot, mely szerint vannak több kedvezményben és nagyobb jogvédelemben részesülő egyházak és az államhoz való viszony szempontjából másodrendű vallásfelekezetek. Egyébként a törvényjavaslat általános indoklásában mutatok rá azokra a szempontokra, amelyek a javaslatnak mielőbbi törvényerőre emelkedését szükségessé teszik.

Megjegyzem még, hogy a törvényjavaslat elfogadása esetén az államkincstárra új teher nem származik, mert az ez idő szerint elismert felekezetek közül a baptista vallásfelekezet az állami segízésre igényt nem tart. A másik

9. 1947. július 10.

elismert vallás, a mohamedán pedig vallásfelekezetté még nem alakult s így — tekintettel arra is, hogy mohamedánok alig vannak az országban — a törvényjavaslatnak a mohamedán vallással kapcsolatban tulajdonképpen gyakorlati jelentősége nincs, ami végül a jövőben elismerendő felekezeteket illeti, mint pl. a methodista egyház, amelynek elismerése folyamatban van — azok — mint szabadegyházak — ugyancsak nem igénylik az állam anyagi támogatását.

Budapest, 1947. június hó 27.

Dr. Ortutay Gyula s. k.

A kiadvány hitelül:

Lugosi Miklós
irodavezető

Gépell, aláírás nélküli tiszttázat alapján sokszorosítási eljárással készült hiteles másolat. A hitelesítő aláírás mellett a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium körbélyegzőjének a lenyomata látható. Az előterjesztés mellett megtalálható a törvényjavaslat szövege és annak indoklása. az utóbbit 9/b. sz. mellékletként közöljük.

A bevett és az elismert vallásfelekezetek között az elismert vallásfelekezetek hátrányára fennálló különbségek megszüntetéséről szóló 1947. évi XXXIII. tc.-t 1947. december 23-án hirdették ki.

9/b. sz. melléklet (a 9/14. napirendi ponthoz)

Indoklás

„a bevett és elismert vallásfelekezetek között az elismert vallásfelekezetek hátrányára fennálló különbségek megszüntetéséről” szóló törvényjavaslathoz

A vallás szabad gyakorlatáról szóló 1895:XLIII. tc. — ámbár annak rendelkezései jelentékeny fejlődést mutatnak a vallásszabadság és lelkiismeretszabadság szempontjából a múlttal szemben — mégis abban a részében, amennyiben [sic!] az elismert vallásfelekezetekre nézve a bevett vallásfelekezetekhez képest több korlátozó rendelkezést tartalmaz, — korszerűtlenné vált. Ez a tc. bizonyos történeti fejlődést tartva szem előtt — midőn egyfelől éles határt von az állam védelme és főfelügyelete alatt álló felekezetek és ezt a védelmet nem élvező vallási társulatok, vallási egyesületek között, másfelől az állami védelemben részesülő vallásfelekezetek között is rangsorol és nem biztosítja az elismert felekezeteknek az államhoz való viszonyában ugyanazt a jogi helyzetet, mint ami a bevett felekezeteket illeti meg.

Ez a demokratikus jogfejlődéssel s a mai korszellemmel össze nem egyeztethető és a vallásszabadság és az egyenlő elbánás elvét sértő állapot — amely

9. 1947. július 10.

az 1946:I. tc.⁷⁹ alkotójának az intenciójába is ütközik — tovább fenn nem tartható. Az egyes vallásfelekezeteknek nem elegendő jogot biztosító helyzet nem vet jó fényt a magyar demokratikus államberendezkedésre és ma már semmivel sem indokolható. Az állam érdekeinek védelme sem kívánja meg ezeknek a korlátozó rendelkezéseknek további hatályban tartását. Azzal ugyanis, hogy az államhatalom egy vallásfelekezetet az állam védelme és főfelügyelete alá helyez és ezáltal lehetővé teszi és biztosítja az illető vallásfelekezeteknek a hitéleti területen való és a vallási társulati jellegéből folyó szabad működését, — az illető vallásfelekezetet elismeri. Ha pedig az államhatalom ezt az elismerést egy vallásfelekezettel szemben deklarálja és annak hitelveit, nemkülönben szervezeti szabályzatát az állam érdekeivel összhangban állónak találja, vagy negatívén kinyilvánítja, hogy az illető felekezet működése nem ütközik az állami törvényekbe és a közrendbe — akkor nem indokolt, hogy olyan korlátozó rendelkezéseket állítson fel az illető felekezettel szemben, amelyek más felekezetekkel vonatkozásban nem állanak fenn, talán éppen azért, mert azok akár lélekszámuknál, akár egyéb okoknál fogva nagyobb befolyást tudnak gyakorolni az államhatalomra, vagy mert a történelmi fejlődés során szorosabb kapcsolatba kerülvén az állammal, maguknak több jogot tudtak biztosítani. Amikor egy vallásfelekezetet a kormányhatalom elismer, módjában áll megvizsgálni, hogy az illető felekezet hitelvei és szervezeti szabályzata nem ütközik-e a közrendbe és ezt a jogát az államhatalom az elismert vallásfelekezet e minőségben fennállásának egész tartama alatt érvényesítheti és a jóváhagyást visszavonhatja, ha úgy látja, hogy az illető elismert felekezetnek a működése ütköznék az állami törvényekkel és a közrenddel. A fentiekből következik, hogy az állami célok szempontjából sem látszik indokoltnak az elismert felekezetekkel szemben az 1895:XLIII. tc.-ban, valamint egyéb jogszabályokban statuált korlátozó rendelkezéseket fenntartani és pedig annál kevésbé, mert egyes felekezeteknek nagyobb jogvédelemben való részesítése jogos aggodalmat kelthet a külföldi demokráciákban a magyar államhatalom, ill. a magyar törvényhozás demokratikus felfogása és a demokratikus államberendezkedés megvalósítása tekintetében. Ennek a törvényjavaslatnak már az első világháborút követően is meg volt az aktualitása és ilyen irányú törvényalkotás nyilván előnyös színben tüntette volna fel a magyar államot nemcsak bel, hanem külföldi vonatkozásban is.

⁷⁹ Az 1946. évi I. tc. Magyarország államformájáról szól. Az utalás feltehetőleg a törvény bevezetőjében olvasható nyilatkozat következő részére vonatkozik „Az állampolgárok természetes és elidegeníthetetlen jogai különösen: a személyes szabadság, jog az elnyomatástól, félelemtől és nélkülözéstől mentes emberi élethez, a gondolat és vélemény szabad nyilvánítása, a vallás szabad gyakorlása, az egyesülési és gyülekezési jog, a tulajdonhoz, a személyi biztonsághoz, a munkához és méltó emberi megélhetéshez, a szabad művelődéshez való jog s a részvétel joga az állam és önkormányzatok életének irányításában.”

9. 1947. július 10.

De ez a különböző mértékkel való mérés az egyes vallásfelekezetekkel szemben a jövőben annál kevésbé volna fenntartható, mert mind a szomszédos államokban, mind a nagy demokráciákban az egyház és az állam viszonyát rendező jogszabályok nem tesznek különbséget felekezetek között a felekezeteknek biztosított jogi helyzet, jogi védelem és az állami felügyeletnek mind a tartalma, mind pedig a mértéke tekintetében. Ezek az elgondolások indokolják azt, hogy a törvénytárunkban felfalálható és a bevett és elismert felekezetek között fennálló hátrányos megkülönböztetések megszüntessenek és a jövőben ne legyen különbség az állam védelme és főfelügyelete alatt álló egyes vallásfelekezetek között, ami által megszűnnék az elsőbrendű és másodrangú felekezetek a fogalma. Nem volna indokolható az, hogy egy vallásfelekezet — amelynek hitelvi és szervezeti szabályzata az állami törvényekbe és a közérkölcsiségbe nem ütközik — elismerése után is egyházközségi üléseit csak nyilvánosság mellett tarthassa, jegyzőkönyveit bemutatni tartozzék, ingatlanszerzési képessége a bevett felekezetekhez viszonyítva csak bizonyos célokra korlátozódjék, az egyes hitközségek alakulását a törvényhatóság első tisztviselőjének bejelenteni legyen köteles, iskolái a magántársulati iskolákkal essenek egy tekintet alá és hogy velük szemben általában más elvek érvényesüljenek, mint a bevett vallásfelekezetekkel szemben.

A törvényjavaslat 1. §-a kimondja, hogy meg kell szüntetni mindazokat a jogszabályi rendelkezéseket, amelyek az elismert felekezeteket a bevett felekezetekkel szemben hátrányosabb helyzetbe hozták. Nem látszott célszerűnek pontonként felsorolni az elismert felekezetekre nézve fennálló hátrányos megkülönböztetéseket és jogszabályszerkesztési szempontból is helyesebb, a részletes és esetleg nem kimerítő felsorolás helyett általános elvi kijelentést tenni.

A törvényjavaslat 2. §-a fenntartja az 1895:XLIII. tc. 7. és 8. és 18. §-át, amely az elismert felekezetté alakulás feltételeit határozza meg és az állami érdekek védelmében taxatívra felsorolja, hogy milyen okból lehet csak megtagadni a hitelvi és szervezeti szabályzat jóváhagyását, illetve az elismert felekezetté történt megalakulás bejelentésének tudomásulvételét. Ezen szakaszoknak a további hatálybantartása nem sérti a vallásszabadság elvét, mert itt az állami érdekek védelméről van szó és a törvény nem is ad a kormányhatóságnak, illetve a vallás- és közoktatásügyi miniszternek idevonatkozóan korlátlan jogkört.

A 3. § a törvény életbeléptetésére és a végrehajtásra vonatkozóan rendelkezik.

Budapest, 1947. június 26.

Gépelte, aláírás nélküli fogalmazvány.

10. 1947. július 15.

[10.] 190.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi július hó 15-én délután 6 órakor Dinnyés Lajos elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviseletében Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter képviseletében dr. Alexits György államtitkár, Dr. Ries István igazságügyminiszter képviseletében Dulin Jenő államtitkár, Nyárádi Miklós pénzügyminiszter, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter úgy is, mint a külügyi tárca képviselője, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[1.]

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanács ülését. Bejelenti, hogy a mai rendkívüli minisztertanácsnak két tárgysorozata van. Az egyik az országgyűlési választásokról szóló törvényjavaslat, a másik pedig az orosz transzfer-kérdés, mely az igazságügyminiszter és a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter távirata alapján vált indokolttá és sürgössé. Felkéri dr. Bojta Béla miniszterelnökségi államtitkárt, hogy a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter távollétében az előterjesztést adja elő.

[2.]

Dr. Bojta Béla előterjeszti a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter 34 750/1947/II. számú javaslatát az orosz osztlék-transzfer áruszállítás céljára történt áruszállításhoz való hozzájárulás tárgyában. [sic!] Az igazságügyminiszter, a moszkvai delegáció jelenlegi vezetője olyan táviratot küldött, mely szerint a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszterrel a kérdést odakint le-tárgyalta és a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter a minisztertanács hozzájárulásától feltételezetten elfogadta. Ezt a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter távirata megerősítette.¹

¹ Rónai Sándor a szovjet-magyar kereskedelmi egyezmény zárótárgyalásain vett részt Moszkvában. Táviratát nem ismerjük. Az igazságügyminiszter Nyárádi pénzügyminisztert he-

10. 1947. július 15.

[Nyarádi] *Pénzügyminiszter*: Ehhez kiegészítőleg jelenti, hogy ma éjjel telefonbeszélgetést folytatott az igazságügyminiszterrel, aki a következő örömteljes megállapodást közölte: az osztalék-transzfer kérdésben sikerült a veszedelmes precedenst a jegyzőkönyvből kiküszöbölni, mert a Szovjetunió lemondott arról, hogy az osztalék-transzfert elvileg leszögezzék és ugyancsak lemondott arról, hogy az 1946 évre transzferáljunk osztalékot. Tehát a magyar álláspont érvényesült. Ezzel szemben a teljes 1947-es évre kell most transzferálni.² Az a Szovjetunió részéről a kívánság azonban, hogy ennek nem lesz osztalék-transzfer jellege, hanem ugyanazok az elvek és számítások érvényesülnek, mint a kereskedelmi szerződésben.³

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez egy óriási ráfizetést jelent.

[Nyarádi] *Pénzügyminiszter*: Ráfizetés, de ezen már nem lehet változtatni, mert Bán és Rác miniszterek ezt annak idején már elfogadták,⁴ ettől már nem lehet eltérni. Most megállapítandó a várható osztalék mennyisége, hogy milyen árukról van szó, milyen árakkal, de a kereskedelmi szerződés keretében.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Külön kellett volna választani a tiszta szovjet vállalatokat a vegyes orosz-magyar vállalatoktól, akkor ebből annyi hasznunk lett volna, hogy a vegyes vállalatoktól annyit, amennyit az oroszoktól jár, transzferáltuk volna, a többit pedig be kellett volna rögtön fizetni az államkincstárba. [sic!]

[Nyarádi] *Pénzügyminiszter*: A vegyes vállalatoknál csak az 50% kerül különben is transferálásra, a másik 50%-ot a magyar állam kiveszi. Ez ki is van mondva és fel is vetettük ezt a kérdést.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: 9 milliót kell transzferálni, azonban ezt még nem találtuk meg.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Mindegy, mi csak annyit transzferálunk, amennyi ténylegesen megvan, vagyis annak 50%-át. Meg kell adni az igazságügyminiszternek a felhatalmazást, hogy az osztalék transzferre vonatkozólag az ismertetett tények alapján tárgyaljon. Ennek a fedezéséről a kereskedelmi szerződés keretén belül találjunk módot s határozott formában vessük fel a magyar részre eső nyereségnek a magyar állam részére való kifizetését is.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez természetes, hogy ha az oroszok kivonják a maguk százalékát, mi is kivonhatjuk a mienket. Mi birtokon belül vagyunk különben is, tehát ezen a téren nem lehet aggály.

lyettesítette az ugyancsak Moszkvában folyó pénzügyi tárgyalásokon. A szovjet tulajdonba áttent volt német vállalatok osztalékának áru formájában való kiviteléről volt szó.

² Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 6/a. és e. sz. mellékletét, valamint a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

³ Az 1947. július 15-én Moszkvában aláírt szovjet-magyar kereskedelmi egyezmény. Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 8. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját.

⁴ Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 61. sz. jegyzetét.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Morális szempontból is fontos. Ezek a vállalatok semmiféle garanciát nem kaptak.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Magától értetődik, hogy a magyar államnak is megvan a joga a vegyes vállalatokból reá eső nyereségnek kivonására s ezzel megakadályozzuk azt is, hogy dividenda transzferáláson felül esetleg vagyónál-
lag transzfer is történjék. Kéri a minisztertanácsot, hogy a kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszternek adjuk meg a hozzájárulást azzal, hogy az osztalék összegszerűsége kitárgyalandó lesz. Amennyiben megértette az éjszakai moszkvai telefonadást, az oroszok azzal álltak el az 1946-os osztaléktól, hogy 1947-re teljes osztalékot transzferálunk, azonban most csak 50%-ra történik transzfer, előlegképpen. Az 50%-ot transzferálni lehet a kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter által említett keretben és módon. A további várható 50%-ot szintén transzferáljuk majd, de kihangsúlyozzuk, hogy ugyanakkor a magyar állam is jogosult a saját 50%-át kivenni.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ez „egydőben megtörténik” kitételrel hangsúlyozandó ki.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Az osztalék transzferálásra elvi kötelezettség nem történt, az orosz tárgyaló partner az 1946-os osztalékról lemondott.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy az osztalék összegszerűsége és az árkérdés kitárgyalandó.⁵

[3.] 2.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát az országgyűlési választásokról szóló törvény tárgyában.⁶ Ismertetni a törvényjavaslatot nincs szükség, mert mindenki megkapta. A hozzászólásokat szakaszonként kéri majd. Írásbeli észrevételt kapott a Független Kisgazdapárttól a következő pontokra nézve: A 6. szakasz 5. bekezdés 13. pont így alakulna szó szerint: „Aki az 529/1945. ME számú rendelet 6. szakasza alapján felosztatott egyesületek közül jelen pontban felsorolt pártban, egyesületben, társaságban stb. vezető tisztséget viselt, kivéve, ha tisztségéről 1941. július 22. napja előtt lemondott és azt követően antifasiszta (demokratikus) magatartást tanúsított. Ezen egyesületek, illetőleg szervezetek a következők: (ide felsorolandó a belügyminiszter által a minisztertanács előtt felsorolandó egyesületek), ezen egyesületek lesznek azok, amelyeknek tisztségviselői a fentiek szerint nem vehetnek részt mint szavazók a

⁵ Lásd a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és a 13/a., valamint a 13/c. sz. mellékletét.

⁶ A Rajk László által készített s a Kommunista Párt Politikai Bizottsága által 1947. július 3-án, majd a pártközi értekezlet által július 12-én tárgyalta választójogi törvénytervezet szövegét és a hozzá fűzött megjegyzést 10/a. sz. mellékletként közöljük. A törvényjavaslatot 1947. július 16-án nyújtotta be a belügyminiszter a Nemzetgyűléshez. A benyújtott törvénytervezet indoklását 10/b. sz. mellékletként közöljük. Az 1947. évi XXII. tc. szolt az országgyűlési választásokról. Lásd továbbá a jelen kötet bevezető tanulmányának 55-57. oldalát.

10. 1947. július 15.

választáson.⁷ Nem fogadhatja el a [kiszgazda]pártnak ezen javaslatát. A maga részéről a ma délben nála megjelenő Bencze kiszgazdapárti képviselő előtt azon aggályát fejezte ki, hogy a feloszlott egyesületek felsorolása igen terjedelmes. Ugyanis nem csak pártegyesületekről, hanem több fasiszta egyesületről van szó. A végrehajtási utasításban kívánja felsorolni ezeket az egyesületeket.⁸

Pongrácz Aladár államtitkár: A kiszgazdapárt csak azt kéri, hogy azok az egyesületek, mint pl. a KALOT, KALÁSZ,⁹ tehát amelyek nem esnek a tiltó

⁷ A fasiszta politikai és katonai jellegű szervezetek feloszlásáról szóló 529/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 17.) 3. §-a 25 szélsőjobboldalinak minősített szervezetet sorolt fel tételesen. A rendelet 6. §-a azt mondta ki, hogy ha a törvényhatóság első tisztviselője olyan fasiszta szervezet, párt, egyesület vagy társaság létezéséről szerez tudomást, amely a 3. §-ban nincs felsorolva, köteles azt haladéktalanul jelenteni a belügyminiszternek, aki a feloszlásra szükséges intézkedést megteszi. A bejelentések alapján számos további szervezet feloszlására került sor. Ez utóbbi szervezetek vezetőinek a választásokból való kizárásáról folyt a vita. Az 1947. évi XXII. tc. 6. §-ának (5) bekezdésében a 13. pont végül is a következőket tartalmazta: „aki az 529/1945. ME számú rendelet 6. §-a alapján feloszlott, alább felsorolt szervezetek (pártok, egyesületek, társaságok stb.) valamelyikében vezető tisztséget viselt: Birodalmi Németek Egyesülete, Egészségpolitikai Társaság Egyesület, Fehérház Bajtársi Egyesület, Fogtechnikusok Nemzeti Szövetsége, Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége, Hungária Magyar Technikusok Egyesülete, Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége, Magyar Dolgozók Országos Hivatásszervezete, Magyar Gyógyszerészek Nemzeti Szövetsége, Magyar Jogművesek Társasága, Magyar Nemzetpolitikai Társaság, Magyar Nemzeti Szövetség, Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége, Magyar Műegyetemi Lövész Egylet, Magyar Oskeresztény Malmosok Szövetsége, Magyar Turista Egylet, Magyarországi Németek Szövetsége, Magyarországi Németek Közművelődési Egyesülete, Magyarországi Turán Szövetség, Nemzeti Kaszinó, Országos Frontharcos Szövetség (Magyar Tűzharcos Szövetség), Országos Magyar Szentkorona Szövetség, Székely Hadosztály, Balatonföldvári Hungária Kaszinó, Állatkereskedők Országos Egyesülete, Lövészegyesületek, Országos Kaszinó, Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége. Nem esik azonban e jelen pontban foglalt kizáró ok hatálya alá, aki tisztségéről az 1941. évi június hó 22. napja előtt lemondott és ezt követően antifasiszta (demokratikus) magatartást tanúsított.” A kiszgazdapárt részéről elsősorban azért kifogásolták a választójogi törvényjavaslatnak ezt a részét, mert az 1945 előtti kormánypártok vidéki választmányi tagjai a háború után csaknem kizárólag a kiszgazdapárt tagjai, sőt helyi vezetői lettek. E réteg kizorítása a politikai életből azt jelentette volna, hogy a párt vidéki vezető garnitúrája megtizedelődik s szervezetei bomlásnak indulnak; de az országos vezetőség köréből is többeket érintett ez a szigorító intézkedés. (Bővebben lásd Vida István: A Független Kiszgazdapárt politikája. 1944–1947. Akadémiai kiadó, Budapest, 1976. 304–314. pp.)

⁸ Bencze Imre (1904–1980) zalaegerszegi, majd 1940-től budapesti ügyvéd. 1934-től tagja volt a kiszgazdapártnak. Bekapcsolódott a KALOT mozgalomba, a szervezet ügyésze lett. 1945. június 24-től tagja az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, 1945. november 4-étől nemzetgyűlési, majd 1947-től országgyűlési képviselő. 1945. augusztus 20-ától 1947. szeptember 12-éig a kiszgazdapárt főügyésze, az Országos Intéző Bizottság tagja. 1947 nyarán részt vett pártpárt választási bizottságában. 1948. június 15-én lemondott mandátumáról, visszavonult a politikától és ismét ügyvédként dolgozott.

⁹ A KALOT, azaz a Katolikus Legényegyletek Országos Testülete. 1936-ban Szeged székhellyel alakult. 1945 után bekapcsolódott az ország demokratizálásáért indult munkába, csatlakozott a Magyar Ifjúság Országos Tanácsához. 1946 júliusában a SZEB követelésének eleget téve betiltották. Lásd Balogh Margit: A KALOT és a demokratikus átalakulás – avagy egy katolikus mozgalom végnapjai. Levéltári szemle 1991. 2. sz. 19–29. pp. Lásd még MOL XIX-B-1-h 200. d. 70, 5639. A KALÁSZ azaz a Katolikus Leánykörök Szövetsége 1939 februárjában alakult. Célja

rendelkezés alá, vétessenek ki ez alól a rendelkezés alól, vagyis soroltassanak fel taxatív a törvény alá eső egyesületek. Nem elegendő csak a végrehajtási utasításba bevenni, mert ez esetleg félreértésre adna okot. Miután a pártközi megállapodás¹⁰ során ezek kivétettek, semmi akadályja nem volna a felsorolásnak. Teljesen lényegtelen dolog, de félreértések elkerülése végett megnyugtató lenne.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Bencze képviselő ma délben azt mondta, tisztában van azzal, hogy úgy helyes, ahogy azt a belügyi törvényelőkészítő osztály jogászaik kijelentették. Tehát az 529-es rendelet alá nem tartoznak ezek az egyesületek. A párton belül azonban vannak laikus emberek s ezeket izgatja, hátha vonatkozik ilyen egyesületekre is. Meg kell mondani, hogy a KALO'T egy későbbi rendelet alapján lett beszüntetve, de ezt a későbbi rendeletet még az alapszövegezésbe sem vettük bele. Az 529-es rendelet az 1945. év elején jelent meg. Amikor megkapta a kisgazdapárt javaslatát, már akkor mondta Bencze képviselőnek, hogy semmi kifogása nincs az ellen, ha nem ütközik technikai nehézségbe, hogy felsorolja ezeket az egyesületeket. A törvényelőkészítő osztály azt mondta, hogy 1500 ilyen egyesületet kellene felsorolni.

a már meglévő katolikus falusi leánykörök és különböző néven működő falusi leányifjúsági egyesületek, társulások céltudatos nemzetépítő munkára való összefogása, a tagok érdekeinek képviselete. A szövetség tagjai csak rendes tagegyesületek lehettek. 1942-től Szadán népfőiskolát tartott fenn. Vállalás alapon szemben állt a fasiszmussal. Központi vezetője Luczenbacher Rita, központi titkára Medveczky Ilona. 1946-ban feloszlatták. (MOL XIX-B-1-h 181. d. 435, 5639)

¹⁰ A kormánykoalíció egységes választójogi álláspontjának kidolgozása ügyében több pártközi értekezletet tartottak; július 8-án, 10-én tulajdonképpen nem jutottak eredményre, érdemi eszmecserére július 12-én került sor, az után, hogy a kisgazdapárt átadta partnereinek a törvénytervezettel kapcsolatos, fentebb már említett észrevételeit. A kisgazdapárt részéről külön fogalmazta meg észrevételeit a parlamenti frakció és a politikai bizottság. Rákosi elsősorban a baloldaltibbnak minősült politikai bizottság észrevételei kapcsán rendezett kirohánást. „Ez sokkal súlyosabb és reakciósabb megállapításokat tartalmaz — mondta — mint amit az országgyűlési frakciótól kaptunk. Mi az országgyűlési frakció képviselőinél mindig tekintetbe vettük, hogy ennek a frakciónak zömét mégiscsak Nagy Ferenc, meg Saláta, meg Kovács Béla stb. állították össze. Mi tehát mindig igyekeztünk a frakció és a politikai bizottság között különbséget tenni a politikai bizottság javára. Annál meglepőbb, hogy a politikai bizottság nevében most kapunk egy javaslatot, amelynek fő tendenciája az — anélkül, hogy részletekbe belemennénk, megmondom —, hogy feltétlenül mentse Sulyokékat, a nyugatosokat, a fasisztákat, a svábokat, az internáltakat, az A) pont alapján béliasztottakat, szóval az egész fasiszta, reakciós, népellenes bandát. Ugyanakkor — persze óvatosan és alattomosan — megvonja a választójogot azoktól a munkásoktól, akik Jugoszláviába mentek állami támogatással dolgozni... (Pongrácz Tibor: Nem.)... azoktól a vasutasoktól, akik nem lesznek lakóhelyükön a választói jegyzékhez képest, azoktól a munkásoktól, akiket az OTI szanatóriumban tart, tehát nem lesznek lakóhelyükön és még egész sereg ilyen dolog.” Elismerve, hogy a kisgazdapártban két csoport létezik, valósággal fenyegetően fordult a jobboldal felé: „Nagyon szeretném, ha a kisgazdapárt politikai bizottsága megértetné ezekkel az emberekkel, hogy ha a magyar demokrácia el tudott készülni Nagy Ferencsel, Kovács Bélával, Salátával, meg Jackóval és még nem tudom kikkel, övelük is el tud készülni.” (PIL 283. f. 10. cs. 137. ó. e. 89. p.) Ilyen tárgyalási mód mellett — miután a két munkaspárt egységesen lépett fel — végeredményben csaknem minden kérdésben meghátrálásra kényszerítették a Kisgazdapártot. (Lásd még Vida i. m. 310. p.)

10. 1947. július 15.

Pongrácz Aladár államtitkár: Éppen azért mert a belügyminiszternek sincs észrevétele ellene s hajlandó megmondani, hogy az említett egyesületeket nem az 529-es rendelet alapján szüntette meg, próbáljon áthidaló megoldást, hogy a törvényjavaslatban ez kifejezésre jusson. A maga részéről a pártja részéről felmerült aggályokat eloszlatván egy olyan kitétel kellene a törvényben [sic!], hogy ez a szakasz csak azokra az egyesületekre vonatkozik, amelyek 1946. február 1. napja előtt, vagyis a köztársaság megalakulását megelőzően jogerősen oszlattattak fel.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Ezt azért nem lehet jogilag így megformulálni, mert a Belügyminisztérium még az 1945-ös évben hozta ezt a rendeletet, de ebben az időben még saját maga nem dönthetett a feloszlásban véglegesen, hanem azt a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz kellett megküldeni és még ma is megtörténik, hogy jön egy-egy régi ügyre vonatkozó feloszlató végzés a SZEB-től.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Miután a belügyi kormányzat és a kisgazdapárt megegyeztek, esetleg be lehet negatívra is venni az idevonatkozó részt s az kevesebb helyet foglal el.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Hozzon a minisztertanács egy olyan határozatot, mely szerint ő köteles a végrehajtási utasításban taxatívra felsorolni a tiltó egyesületeket.

Dr. Bojta Béla: Ha a belügyminiszter a végrehajtási utasítást a kormány elé terjeszti, akkor ez a felvetett kérdés ezzel kiküszöbölődött.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* A kormány többi tagja hatáskörébe nem tartozik a végrehajtási utasítás, csak az ő jogkörébe tartozik s nem engedheti át másnak.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Éppen ezért akarjuk a törvénybe belevenni, hogy a kormány összes tagjai beleszólhassanak ezen egyesületek jegyzékének összeállításába.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* Ezt törvénybe venni a maga részéről is lehetetlennek tartja, viszont helyesli, hogy ezeknek az egyesületeknek a névsora valamilyen formában a kormány elé kerüljön.

Pongrácz Aladár államtitkár: Talán mégis be lehetne a törvénybe is venni, hogy „amelyek a végrehajtási utasításban sorolandók fel.”

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Nem kell nevetségessé tenni a törvényjavaslatot, mert magától értetődik, hogy lesz végrehajtási utasítás, erre nem kell külön utalni.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Az az aggálya van, hogy a választási bizottságok elnökei, de maguk a választási bizottságok is önkényeskedhetnek ezen § alkalmazása körül, de különben is tájékozatlanok lesznek. Ezért azt tartaná célszerűnek, ha a belügyminiszter tüzetesen felsorolná a törvény alá eső feloszlott egyesületeket és ezek jegyzékét külön közölné a választási bizottsággal.

10. 1947. július 15.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nyilvánvaló, hogy a felvetett kérdés a kiscgazdapárt egyik részének kifogása ez. [sic!] De próbáljunk egy másik módszert. Hozzon a minisztertanács határozatot, amelyben felkéri a belügyminisztert, hogy az összeállítást, amit a végrehajtási utasításban fog közölni, mutassa be a minisztertanácsnak. Miután 1500 egyesület van, legalább egy sor kell két egyesületnek, 30 sor az egy oldal, tehát 25 oldalra lenne szükség, hogy ezeket az egyesületeket mind felsoroljuk. Több kárt okoznánk vele, mint hasznot, mert a választójog szabotálása lenne, ha végig kellene olvasni a 25 oldalt. Ez annyit jelentene, hogy a nagy óvatossággal éppen az ellenkezőjét érnének el. A választási vezetők tévelyeghetnének a labirintusban. Az illető képviselőkkel közölnénk ezt a minisztertanácsi határozatot, de a törvényben a bizalmatlanságnak ne legyen nyoma, mert az nem lenne jó hatással.

Közellátásügyi miniszter [képviseletében Koszér Nándor államtitkár]: Ez már csak múlt időre vonatkozik, mert az egyesületek fel vannak oszlatva. Az az aggály, hogy van sok feloszlott egyesület, aminek semmi köze a politikához s mégis beleesnek ezekbe a tiltó rendelkezésekbe. A végrehajtás során nincs biztonsága arra, [sic!] hogy a belügyminiszter leszögezi álláspontját s a végrehajtó közegek egyszerűen ez alá a szakasz alá vonják őket is.

Rákosi Mátyás államminiszter: Meg fogják kapni az utasítást, hogy ezek kivételnek.

[Rajk] Belügyminiszter: Feltételezi azt, hogy minden egyesületnek megvan a feloszlattási végzése és azt el fogja hozni magával s bemutatja.

[Dinnyés] Miniszterelnök: Csak a fasiszta jellegűeket kell belevenni a listába, ez kifejezésre is jut.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Az általa javasolt módozattal le lehet egyszerűsíteni a dolgot. Most is úgy látja, hogy aggály csak azért van, hogy a választási bizottságok nem fogják tudni, melyek azok az egyesületek, amelyeket az 529-es rendelettel oszlattak fel, ezeknek a listáját a belügyminiszternek a választások vezetőségeivel kell közölni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Viszont ezzel nem nyernek megnyugtatót a kiscgazdák aggodalmai. [sic!]

[Dinnyés] Miniszterelnök: Fel kell sorolni az egyesületeket betűrend szerint, amelyek az 529-es rendelettel lettek megszüntetve, illetve, amelyek fasiszta jellegűek voltak. A választási elnök kezében kell lenni ennek a listának és betűrend szerint hamar megtalálható.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez sem nyugtatja meg és nem biztosítja őket arról, hogy a belügyminiszter milyen egyesületeket állít össze. Ők attól félnek, hogy a belügyminiszter tetszése szerint fogja ezt a listát összeállítani. Javaslat az, hogy a belügyminiszter mutassa be ezt a listát a minisztertanácsnak.

[Rajk] Belügyminiszter: A maga részéről nem látja értelmét, hogy efelett vitatkozzunk, amikor már bejelentése idején kijelentette, hogy hajlandó beven-

10. 1947. július 15.

ni a végrehajtási utasításba az egyesületek felsorolását. Szükségtelen, hogy ezt külön vegyük a törvénybe. A maga részéről úgy látja, hogy bizonyos rugalmasságot kell kapnia és ne legyen kötelezve minden feloszlattott egyesületnek a felvételére. Ha ezt a szöveget, hogy „a végrehajtási utasításban felsorolandó” felveszi, akkor kötelezve van minden olyan egyesület felsorolására, amely az 529/1945. ME számú rendelet alapján oszlattatott fel, holott az egyesületek között megkülönböztetést kíván tenni. Elvileg azonban nincs akadálya, hogy felvegye az előbb érintett szöveget, de felhívja a figyelmet az ezzel kapcsolatos minden körülményre.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Valóban ebben az esetben már nem áll módjában a belügyminiszternek válogatni, ha imperatív módban szövegezik meg, vagy írják elő: „ami a végrehajtási utasításban felsorolandó”. Itt kellene megállapodni abban, hogy az 529-es rendelet az irányadó a kizárásra vonatkozólag.

[Rajk] Belügyminiszter: Nincs értelme, mert ő bemutatja a listát a Miniszterelnökségnek és ezt beleveszi a végrehajtási utasításba. Úgy szövegeznék meg, hogy „a végrehajtási utasításban a belügyminiszter fel fogja sorolni”. Az 529-es rendelet pontosan csak fasiszta egyesületekre vonatkozik.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Meg kell adni a lehetőséget az enyhítésre. Ne a belügyminiszter tetszésétől tegyük függővé, hogy melyik az az egyesület.

Rákosi Mátyás államminiszter: Jelen volt az első választási törvény tárgyalásánál.¹¹ Csodálkozására Auer szót kért s azt mondotta, hogy a javaslat nem üldözi a fasisztákat. Bediktált még öt egyesületet, amelyről senki nem tudott, de később név szerint felvették. Felgyűrte ingét és nagy fasiszta mentésbe kezdett ezután. Megnyugtatóul közölni kell, hogy a fasiszta egyesületek névsorát be fogja mutatni a belügyminiszter a minisztertanácsnak, s végrehajtási utasításában közli a választási elnökkel.

[Rajk] Belügyminiszter: Ezt vállalja és a névjegyzéket még a holnapi nap folyamán széjjel küldi úgy, hogy a csütörtöki minisztertanács elé kerülhet.

Minisztertanács a javaslat 6. § (5) bekezdésének szövegét változatlanul fogadta el azzal, hogy a belügyminiszter az 5. bekezdés 13. pontja alá eső egyesületek névsorát a társmiszterekkel sürgősen közli úgy, hogy 1947. július 17. napján tartandó minisztertanács az összeállítást tárgyalhassa.¹²

[Rajk] Belügyminiszter: A maga részéről helyesbíti a 2. § (5)¹³ bekezdésének az 1946. I. tc. 2. §-ára való hivatkozását, mert a 2. § helyett „10–15” §

¹¹ Feltehetőleg az 1945. évi választójogi törvény (az 1945. évi VIII. tc.) tervezetét tárgyaló pártközi értekezletre vonatkozik az utalás.

¹² Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját.

¹³ Az 1947. évi XXII. tc. 2. §-a arról szólt, hogy a Nemzetgyűlés megbízatásának megszűnésével jogköre egykamarás országgyűlésre száll át; másrészt az országgyűlés összehívására és

számok veendőik fel.¹⁴ A Kisgazdapárt a 12. § 3. sorába¹⁵ a következő szöveget kéri bevenni a „megvizsgálja” szó után: „hogy a törvényes követelményeknek megfelelnek-e és hogy a lajstromon szereplő egyes jelöltek az 1945. évi VIII. tc. 4., 5., és 6. §-ai,¹⁶ vagy az ezt kiegészítő jelen törvény 5., 6. és 7. §-ai¹⁷ alapján választhatók-e vagy sem”. A 6. sor közepébe beszúrandó a lajstromon törölt jelölt helyett „a párt országos központja (vezetősége) a törlés kifüggesztésétől számított 24 órán belül más jelöltet vehet fel a lajstromba.”¹⁸

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A pártközi megállapodásban létrejött szöveg eltér ettől a szövegtől. A pártközi megállapodás az volt, hogy amelyik jelölt nem felel meg, azt a választási lajstromból törölni kell.¹⁹ Itt pedig most az van, hogy a lajstromot visszautasítják. Nem kell visszautasítani, csak a lajstromból egyszerűen törölni.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Nincs eltérés, csak a pontos formulázás kérdése az egész. Itt két probléma van. Első a törvényes előfeltételek betartása, másodsor a listák felülvizsgálása. Pl. ha elmulasztják ezeket és benyújtják a lajstromot, mivel nem felel meg a törvényes feltételeknek, visszautasítják. Erre nézve van a két mondatrész, hogy megnézi a szabályokat s ha nem felelnek meg a szabályoknak, kihúzzák őket.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A lajstromot annyi példányban kell kiállítani, ahány párt indul. Pl. egy párt csak három példányban fogja kiállítani. Ezzel nem lehet visszaélni, mert erre pontosan megvan a törvény.

berekesztésére vonatkozó köztársasági elnöki jogkört rögzítette. Ezzel összefüggésben az (5) bekezdés kimondta, hogy „A Magyarország államformájáról szóló 1946.I. tc. 10. és 15. §-a érintetlen marad.”

¹⁴ A Magyarország államformájáról szóló 1946. évi I. tc. 2. §-a azt mondta ki, hogy Magyarország köztársaság, a köztársaság élén elnök áll s hogy a köztársasági elnököt a Nemzetgyűlés négy évre választja. Az 1946. évi I. tc. 10.–15. § a köztársasági elnök jogköréről, a köztársasági elnök és a Nemzetgyűlés viszonyáról intézkedett, de erről szóló tulajdonképpen a 16. sőt bizonyos fokig a 17. § is.

¹⁵ Az 1947. évi XXII. tc. 12. §-ának (1) bekezdésébe bekerült a Kisgazdapárt által kívánt szövegrész.

¹⁶ A nemzetgyűlési választásokról szóló 1945. évi VIII. tc. 4. §-a a választójogosultságról; 5. §-a a választójogból való kizárásról; míg a 6. §-a a nemzetgyűlési képviselővé választhatóságról intézkedett.

¹⁷ Az 1947. évi XXII. tc. 5. §-a a választójogosultságról szól, míg a 6. és a 7. §-a a választójogból való kizárás indokait, illetve a képviselővé választást kizáró okokat sorolta fel.

¹⁸ Az 1947. évi XXII. tc. 12. §-ának (1) bekezdésébe bekerült a Kisgazdapárt által javasolt szöveg.

¹⁹ 1947. július 12-én délután a köztársasági elnöknel tartott értekezleten a lajstromok felülvizsgálatával kapcsolatban a Szociáldemokrata Párt felvetette azt a kívánságát, hogy ez ne a választási bizottság elnöke, hanem a bizottság feladata legyen s a törvény pontosan határozza meg, mi legyen az eljárás ha valamely jelölt esetében kizáró ok forog fenn. Javaslat az volt, hogy az illető nevét törölni kell, de nem kell pótolni. A kisgazdapárt ezzel szemben fellebbezési lehetőséget kívánt biztosítani. Az értekezlet meg is állapodott fellebbezési fórumként az Országos Nemzeti Bizottságban, három napi fellebbezési határidővel. (PIL 283. f. 10. cs. 137. ó. e. 91. p.)

10. 1947. július 15.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Visszaélés esetén a kizárás gondolatával kell foglalkozni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Két órán belül más jelöltet lehet felvenni a lajstromba. Megadja a törvényes lehetőséget a pótlásra.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: A pártoknak az érdeke, hogy rendes ember kerüljön a listára.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A kiszegzapárt további két pontját nem tudja elfogadni, mert eddig nem volt ilyen határidő.²⁰ A 15 napos határidőből három napot lecsapott már a felszólalásokra. Nem tudja elfogadni továbbá, hogy kiértéssel éljenek. A hivatalos értesítést az idő rövidsége miatt mellőzte. Kifüggesztik a hivatalos helyiségben s a párt megbízottja megtekintheti.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Erre nincs is szükség, mert van posta és van táviró s van autó is.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Nem tudja elfogadni továbbá a kiszegzapárt azon javaslatát, hogy az Országos Nemzeti Bizottság határozatát csak eredeti okiratokra alapíthatja. Ez azt jelenti, hogy lényegében az összeférhetlenségi törvényt is sokkal rosszabb törvényt fogunk alkotni.²¹ Ha valakiről nyilvánvaló, hogy keretlegény volt, de okiratilag nem tudom bizonyítani, az még más módon is bizonyosságot nyerhet. Ez még bírói vonalon is ismeretlen, mert ott is vannak a tanuk stb.

Pongrácz Aladár államtitkár: Csak akkor lehet jogos, ha ebbe a törvénybe ütközően az illető választhatóságának törvényes akadályja van.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Most, amikor megmondotta, hogy hajlandó elfogadni a kiegészítő javaslatokat ő is kiegészítéssel kíván élni. Előfordulhat az,

²⁰ A kiszegzapárt észrevételeinek további két pontja is a törvényjavaslat 12. §-ára vonatkozhatott, amely kimondta, hogy a választási bizottság „a törvényes követelményeknek meg nem felelő lajstromot visszautasítja, ha pedig a kifogás csupán a lajstromon szereplő egyes jelöltekre vonatkozik, a lajstromot a kifogás alá eső jelöltek törlésével fogadja el. A lajstromon törölt jelölt helyett a párt országos központja (vezetősége) a törlés kifüggesztésétől számított 24 órán belül más jelöltet vehet fel a lajstromba. A lajstrom visszautasítása, illetőleg valamely jelölt törlése esetében a választási bizottság a kizáró okok pontos megjelölését tartalmazó határozatát a lajstrom benyújtását követő nap déli tizenkét órájáig helyiségében kifüggeszti. A határozat ellen az érintett párt országos központja (vezetősége) a kifüggesztést követő nap déli tizenkét órájáig közvetlenül az Országos Nemzeti Bizottságnál írásban felszólalhat. Az Országos Nemzeti Bizottság a felszólamlás tárgyában huszonnégy óra alatt határoz és határozatát ugyanezen idő alatt közli az érintett párt országos központjával (vezetőséggel).” A kiszegzapárt észrevétele feltehetőleg arra irányult, hogy a választási bizottság ne csak kifüggeszesse határozatát a saját helyiségében, de értesítse is az érintett pártot, másrészt a határidőket tartotta rövidnek. Az Országos Nemzeti Bizottság, mint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front szerve 1945. szeptember 4-én alakult.

²¹ A nemzetgyűlési képviselők összeférhetlenségéről szóló 1946. évi XXVI. tc.-re vonatkozik az utalás, amelynek 11. §-a a (4) bekezdésében előírta, hogy az összeférhetlenségi bejelentésben említett okiratokat a bejelentés első példányához eredetben vagy hitelesített másolatban, második példányához pedig egyszerű másolatban kell csatolni. Lehetőséget adott a törvény tanú bevonására is a kizáró határozat meghozatalával kapcsolatban.

10. 1947. július 15.

hogy a központi választóbizottság valakiket a választói névjegyzékből töröl, tehát nincs választó joguk, viszont az országos Nemzeti Bizottság választhatóknak minősíti őket. Ezt az ellentétet ki kell küszöbölni. Előfordulhat az is, hogy valakinek megvonják a szavazó jogát, aktív választó joga nincs, de megadjuk neki a passzív választó jogot.

Rákosi Mátyás államminiszter: Már az alaptörvényben is benne van, hogy csak az választható, akinek választói joga van.²²

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Akkor legyen benne a hivatkozás az alaptörvényre. Az alaptörvény idevonatkozó része a következő: „nemzetgyűlési képviselővé csak az választható, akinek választói joga van, tekintet nélkül arra, hogy a választói névjegyzékbe fel van-e véve, vagy sem”. Annak idején azért történt így e szövegezés, mert még sokan voltak, akik nem kerültek elő. Most bevedőnek tartja, hogy „abban az esetben, ha az illető a névjegyzékben szerepel, választható.”

Rákosi Mátyás államminiszter: Bele kell venni, hogy csak az választható, akinek választói joga van.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Csak azért hívta fel erre a minisztertanács figyelmét, mert pl. a Szabadságpárt²³ x embere nem fogja kitölteni a számláló lapot, ennek folytán nem lesz felülbíráható [a] személyisége, viszont a passzív választójogot megkaphatja.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezt a részt a végrehajtási utasításban kell rendezni. Az Országos Nemzeti Bizottság természetesen nem fog határozatot hozni addig, amíg meg nem tudja, hogy miért törölték az aktív választók névjegyzékéről.

[*Veres*] *Építési és közmunkaügyi miniszter:* A 16. §-hoz²⁴ van észrevétele. Amennyiben két vagy több választási szövetség létesülne, akkor kit illet az elsőbbség.

²² Az utalás az 1945. évi VIII. tc. 6. §-ára vonatkozik.

²³ A Magyar Szabadság Párt a Kisgazdapártból 1946. március 12-én kizárt húsz nemzetgyűlési képviselő kezdeményezésére Sulyok Dezső elnökletével alakult meg, mint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Fronton kívül álló, a koalíciós kormány ellenzékét képező keresztény színezetű párt. Csatlakozott a párthoz a Keresztény Demokrata Néppárt korábbi szervezője, Pálffy József gróf. Jelentős szerepet játszott a párt vezetésében Nagy Vince, Vásáry István, Vásáry József, Holter Béla. A baloldal erősödő támadásai hatására 1947. július 21-én kimondta a vezetőség a párt feloszlását. Vezetői közül többen rövidesen elhagyták az országot. (Lásd Izsák Lajos: Polgári ellenzéki pártok Magyarországon 1944–1949. Kossuth Könyvkiadó, 1983. 117–136. pp.)

²⁴ Az 1947. évi XXII. tc. 16. §-a a pártoknak a szavazólapon szereplő sorszámozásával foglalkozott. Kimondta „hogy ha olyan pártok lépnek választási szövetségre, amelyeknek az 1945. évi november hó 4. napján az 1945. VIII. tc. alapján megtartott nemzetgyűlési választásokon való részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság annak idején megállapította, az ilyen pártokat a többi pártokat megelőző sorszámok illetik; a választási szövetségben részt vevő ilyen pártok sorszámainak egymás között való sorrendjét sorsolással kell megállapítani. Ennek megtörténte után a többi párt sorszámát kell — ugyancsak sorsolással — eldönteni.” Kimondta továbbá, hogy

10. 1947. július 15.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ebben igaza van [az] építési és közmunkaügyi miniszternek.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Ezen a választáson csak négy párt fog szövetségre lépni.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Csak arról van szó, hogy melyek azok a pártok, amelyeknek nem kell ajánlást beadni.

[Mihályfi] *Tájékoztatásügyi miniszter*: Kívánatos lehet számukra, hogy szövetséget kössenek.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Részt vehet a Radikális és a Polgári Demokrata Párt²⁵ is.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Olyan választási listával menni, mint az 1945-ös volt, nem lehet. Nem lehet feltételezni, hogy lehetetlenség a szövetségrelépés.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Amennyiben két választási szövetség van, abban az esetben az elmúlt képviselői mandátumok adják a képviselőket.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Így fogalmazható meg: két vagy több választási szövetség esetén az elsőbbség azt a szövetséget illeti meg, amelyeknek pártja több mandátummal rendelkezik a jelenlegi Nemzetgyűlésben.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ezt elfogadja. Még egy észrevétele van a 2. § (4) bekezdésére²⁶ vonatkozóan: „hatvan napnál nem későbbi” szövegrész helyett „hatvan napon belül”-i szövegrészt kell felvenni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Magáévá teszi a módosítást.

Igazságügyminiszter [képviseletében Dulin Jenő államtitkár]: És mi a biztosíték arra, hogy nem fog valaki 17 listán leszavazni?

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Az igazolványokat le kell adni, amikor a szavazás megtörténik, ezzel technikailag a kérdés biztosítva van.

ha az előbb említett pártokból két vagy több választási szövetség létesülne, azt a pártot, pártszövetséget illeti elsőbbség, amelynek a Nemzetgyűlésben nagyobb képviselői létszáma volt.

²⁵ A Magyar Radikális Pártot az 1914-ben Jászi Oszkár szellemi vezetésével alakult Országos Radikális Párt utódjaként 1944 novemberében kezdte újjászervezni Csécsy Imre. A párt szolidaritást vállalt a Magyar Nemzeti Függetlenségi Fronttal, de nem lett tagja. A Párt vezetésében kiemelkedő szerepet játszott Csécsy Imrén kívül Kende Zsigmond, Fenyő Miksa és Zsolt Béla. (Lásd Izsák L. i. m. 34–43. pp.) A Polgári Demokrata Párt különböző szegedi, debreceni, budapesti polgári csoportokból 1944 végén – 1945 elején alakult meg. Rövid ideig Teleki Géza, majd Szent-Iványi Sándor volt az elnöke. Arculatát főleg Supka Géza és Bródy Ernő határozta meg. Tagja lett a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontnak. Mandátumokat kapott az Ideiglenes Nemzetgyűlésben, a Nemzetgyűlésben. (Lásd Izsák L. i. m. 11–34. pp.)

²⁶ Az 1947. évi XXII. tc. 2. §-ának (4) bekezdése — az észrevételnek megfelelően — arról intézkedett, hogy az „országgyűlést berekesztésétől, illetőleg feloszlásától számított hatvan napon belüli időpontra kell összehívni. Az összehívásnak már a berekesztésről, illetőleg a feloszlásról szóló elnöki elhatározásban kell megtörténnie.”

10. 1947. július 15.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Az 5. § (2) bekezdésében²⁷ a még ez után átjött és ittlévő állampolgársággal nem rendelkezőkről is kell, hogy gondoskodás történjék.

Rákosi Máttyás *államminiszter*: Normális körülmények között a választói lajstromot mindig januárban készítették el. Ennélfogva ne törjük magunkat azzal, hogy a legutolsó állapotnak megfelelően legyen összeállítva ez a lista s mindenkit belevegyünk.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A 6. § a) pontjára²⁸ nézve az az észrevétele, hogy tág fogalom az a megjelölés „aki a választások idején rendőrhatalósági őrizetben/internálva van.” Legalább azt kell kifejezni, hogy „jogerős határozattal internálva van.”

Rákosi Máttyás *államminiszter*: Mindegy, mert aki rendőri felügyelet, illetve internálás alatt van, azt nem lehet leszavaztatni. Vagy a kapitányságon kell egy szavazó bizottságot felállítani, vagy pedig rendőrrel kísértetni a szavazásra.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Megmondja őszintén, attól fél, hogy ezen idő alatt egy csomó embert le fognak internálni.

Rákosi Máttyás *államminiszter*: Reméli is, hogy ez meg fog történni, hiszen ez a legnagyobb béke idején is megtörtént.²⁹ 1926-ban, amikor vizsgálati fogoly volt, védőügyvédjével is megtörtént. Egy-két tucat internálás még nem számít.

[Erős] *Közellátásügyi miniszter*: Egy-két tucat még nem, de egy-két ezer már baj lenne.

Rákosi Máttyás *államminiszter*: Pártközi értekezleten is volt már erről szó, de így el lett fogadva.³⁰

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Legalább úgy kell módosítani, hogy aki a választások előtt egy hónappal internálva van.

Pongrácz Aladár *államtitkár*: Ő is indítványozta a Kisgazdapártban, hogy aki június 1. napján politikai okokból rendőri őrizet alatt áll. Ezt azonban elvetette a párt, tehát nem lenne korrekt, ha most másképp referálná.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ha rendőr kíséri szavazni az őrizettest, nem mondhatnánk, hogy teljesen szabad a választás.

²⁷ Az 1947. évi XXII. tc. 5. §-a a választói jogosultsággal foglalkozott, (2) bekezdése kimondta: „Az (1) bekezdésben megjelölt egyéb kellékek megléte esetén választójoga van annak is, aki a magyar-szlovák lakosságcsere-egyezmény végrehajtása keretében Magyarországra települt, feltéve, hogy az igazolási eljárás során hátrányos következmények alkalmazása nélkül igazolták.”

²⁸ Az 1947. évi XXII. tc. 6. §-a a választójogból való kizárás indokait ismertette, a) pontjában az eredeti szövegezés maradt, vagyis hogy „aki a választások idején rendőrhatalósági őrizetben (internálva) van.”

²⁹ A két világháború közötti időben csakugyan gyakorlat volt a hatóságok részéről, hogy választások idején a szélsőségesnek minősített személyeket átmenetileg rendőrhatalósági őrizet alá vették.

³⁰ Lásd a jelen jegyzőkönyv 10. sz. jegyzetét.

10. 1947. július 15.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Sorra fogják majd le az embereket, ez abszurdum lenne. Továbbá a 10. § (1) bekezdésében³¹ „ha a kizáró ok hiányát okirattal igazolja” szöveg is módosítást igényel. Nehéz ma ilyen okmányokat beszerezni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Majdnem mindenkinek van okirat a kezében és azt majd elhozza.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A 11. § 4. pontjában³² a „bizottság elnöke megállapítja” szövegrészből az „elnöke” szót törölni kéri.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ezt elfogadja.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Még egy észrevétele van, amire ma hívták fel pártjában a figyelmét. A 7. § (2) bekezdésében³³ a negyedik sorban „országgyűlési képviselője” helyett „országgyűlési tagja” szöveget kell felvenni, mert lehettek köztük főrendiházi tagok is.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ezt elfogadja.

[Erős] *Közellátásügyi miniszter*: Nem tudja, hogy a Kaszáskeresztes pártot miért veszik előnyösebb helyzetbe, mint a Nyilaskeresztes Pártot.³⁴

Rákosi Mátyás államminiszter: Csak passzív választói jogot kaphatnak. Választó lehet, de nem választható meg. Ugyanez vonatkozik a Nyilaskeresztes Pártra is, sőt azok még választók sem lehetnek.

Minisztertanács az országgyűlési választásokról szóló törvényjavaslatot elfogadta a következő módosításokkal: A 2. § (4) bekezdésében a második sorban „60 napnál nem későbbi időpontra” szöveg a következőképpen

³¹ Az 1947. évi XXII. tc. 10. § (1) bekezdésében és az eredeti szövegezés maradt meg, vagyis, hogy nincs felszólamlási joga annak, aki az 1945. évi VIII. tc. meghatározott pontjai, illetve az 1947. évi XXII. tc. 6. §-a alapján zártak ki a választójogból, „kivéve, ha a kizáró ok hiányát okirattal igazolja.”

³² Az 1947. évi XXII. tc. 11. § (4) bekezdéséből kihagyták az „elnöke” szót, így az a következő módon alakult: „Ha a választási bizottság megállapítja, hogy az ajánlások a törvényes rendelkezéseknek nem felelnek meg, a jelölést visszautasítja és a pártnak a szükséges pótlások eszközzésére huszonnégy órai haladékat engedélyez.”

³³ Az 1947. évi XXII. tc. 7. §-ának (2) bekezdése szerint: „Nem választható képviselővé az sem, aki a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalomnak, a Magyar Nemzeti Szocialista Pártnak, a Népakarat Pártjának, a Kaszáskeresztes Pártnak, a Magyar Megújulás Pártjának tagja, országgyűlési tagja vagy képviselője volt, valamint az sem, aki a Nemzeti Egység Pártjának vagy a Magyar Élet Pártjának országgyűlési tagja vagy képviselője volt, végül az sem aki fasiszta irányú hírlapnak vagy folyóiratnak főszerkesztője, felelős szerkesztője, főmunkatársa vagy kiadója volt.”

³⁴ A Kaszáskeresztes Párt a 30-as évek elején Böszörményi Zoltán vezetésével, a német nemzetiszocialisták támogatásával alakult. Bázisát az agrárproletariátus képezte. 1936-ban szélsőséges propagandája, hatalomátvételi tervei miatt eljárást indítottak ellene, amelynek következtében felszámolta szervezeteit, illetve tagjai a nyilas mozgalomhoz csatlakoztak. Lásd Szakács Kálmán: *Kaszáskeresztesek*, Kossuth Könyvkiadó. 1963. A Nyilaskeresztes Párt a harmincas évek elején létrejött szélsőjobboldali csoportok egyesüléséből 1938–1939-ben alakult Szálasi Ferenc vezetésével. A párt 1944. október 15-én, a németek támogatásával átvette a hatalmat. (Lásd Laczkó Miklós: *Nyilasok, nemzetiszocialisták, 1935–1944*. Kossuth Könyvkiadó. 1966.) 1945 elején az Ideiglenes Nemzeti Kormány betiltotta és felszámolta.

10. 1947. július 15.

módosul „60 napon belüli időpontra”. Ugyanezen § (5) bekezdésében az „1946:I. tc. 2. §-a” helyett „1946:I. tc. 10. és 15. §-a” kerül. A 6. § 6/b. pontjánál a második sorban „okból” helyébe „okokból” kerül. A 7. § (2) bekezdés negyedik és hetedik sorában „országgyűlési képviselője” helyébe „országgyűlési tagja” kerül. A 11. § (4) bekezdés első sorában a „bizottság elnöke” kifejezésnél az „elnöke” szó törlendő. A 12. § módosított szövege a következő: „(1) Az 1945.VIII. tc. 20. §-ának (3) bekezdése azzal a rendelkezéssel egészül ki, hogy a választási bizottság a pártok által benyújtott lajstromokat megvizsgálja, hogy a törvényes követelményeknek megfelelnek-e és hogy a lajstromon szereplő egyes jelöltek az 1945.VIII. tc. 4., 5. és 6. §-ai vagy az ezt kiegészítő jelen törvény 5., 6. és 7. §-ai alapján választhatók-e vagy sem; a törvényes követelményeknek meg nem felelő lajstromot visszautasítja, ha pedig a kifogás csupán a lajstromon szereplő egyes jelöltekre vonatkozik, a lajstromot a kifogás alá eső jelöltek törlésével fogadja el. A lajstromon törölt jelölt helyett a párt országos központja (vezetősége) a törlés kifüggesztésétől számított 24 órán belül más jelöltet vehet fel a lajstromba. A lajstrom visszautasítása, illetőleg valamely jelölt törlése esetében a választási bizottság a kizáró ok pontos megjelölését tartalmazó határozatát a lajstrom benyújtását követő nap déli 12 órájáig helyiségében kifüggeszti. A határozat ellen az érintett párt országos központja (vezetősége) a kifüggesztést követő nap déli 12 órájáig közvetlenül az Országos Nemzeti Bizottságnál írásban is felszólalhat. Az Országos Nemzeti Bizottság a felszólamlás tárgyában ugyanezen idő alatt közli az érintett párt országos központjával (vezetőségével).” A 13. § (2) bekezdés utolsó sorában „a 11. § (1) bekezdését” helyébe „11. § (2) bekezdését” szöveg kerül, az utána következő „és 12. §-át” szöveg-részt törölni kell. A 16. §-hoz egy második bekezdés alkalmazandó a következő szöveggel: „Amennyiben az előbbi bekezdésben meghatározott pártokból két vagy több választási szövetség létesül, úgy a jelen szakasz 1. bekezdés alkalmazása szempontjából azon választási szövetséget illeti elsőbbség, amelynek a feloszlátandó Nemzetgyűlésen (Országgyűlésen) nagyobb képviselői létszáma van. A 22. § után egy 23. § iktatandó a következő szöveggel: „Jelen törvény életbelépésével az 1946. évi XI. törvénycikk³⁵ hatályát veszti.” A hatálybalépés szakaszszáma 24-re módosul. Az egyéb szövegrészeket a minisztertanács a javaslat szerint fogadta el.

³⁵ Az 1946. évi XI. tc. a Nemzetgyűlés által az ország szellemi és közéleti vezető személyiségei közül választott nemzetgyűlési képviselők számának újabb megállapításáról intézkedett.

10. 1947. július 15.

[4.] 3.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A választójoggal kapcsolatban még három kérdést kell tisztáznia. Tekintettel arra, hogy tovább nyúltak a pártközi értekezletek, mint ahogy terveztük, az indokolást a fenti okoknál fogva csak most tudta befejezni. Ez széjjel küldve nem is lett, ezért kéri a minisztertanács felhatalmazását, hogy a miniszterelnökségi államtitkárokkal való átolvasás és megtárgyalás után, szintén leadhassa kinyomtatásra. A holnapi benyújtással kapcsolatban, mivel nem sürgősséggel terjeszti be, hivatkoznia kell a Házzsabályok 74. §-ára,³⁶ amely módot ad a három nap mellőzésével való tárgyalásra. Ennek alapján a Ház már csütörtökön foglalkozhat a javaslattal.

Pongrácz Aladár államtitkár: Tulajdonképpen nem kellene ezzel élni, mert ha holnap benyújtja a belügyminiszter, akkor vasárnap, hétfőn letárgyalhatnák és csütörtök, pénteken már be is fejezhetnék.

Rákosi Mátyás államminiszter: Sokkal célszerűbb, ha a bizottság rögtön tárgyalja. Ehhez hozzá lehet járulni a Házzsabályok 74. §-a alapján.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A harmadik kérdés pedig az összeíró bizottságok tagjaiapidíjának megállapítása.

Rákosi Mátyás államminiszter: A belügyminiszter tegyen erre megfelelő javaslatot.

Minisztertanács felhatalmazta a belügyminisztert, hogy az országgyűlési választásokról szóló törvényjavaslat indokolását a miniszterelnökségi államtitkárokkal való megtárgyalás után a törvényjavaslattal együtt betervezthesse. Hozzájárult továbbá ahhoz, hogy a törvényjavaslat tárgyalásánál a Házzsabályok 74. §-a alapján a három napi szünet mellőzését kérhesse. Az összeíró bizottságok tagjaiapidíjára nézve a július 17-i minisztertanács³⁷ tegyen előterjesztést.

³⁶ A Nemzetgyűlés házzsabályainak (NI 1947. I. kötet 20–39. pp.) 35. §-a úgy intézkedett, hogy a bizottságok, hacsak a Nemzetgyűlés másként nem rendelkezik, a hozzájuk utasított ügyek tárgyalását szétosztásukat követő 3 napon belül nem kezdenek meg. Ezt a rendelkezést az indokolta, hogy a bizottságok tagjainak elegendő idejük legyen az eléjük került ügyek tanulmányozására. A 74. § ezzel szemben lehetőséget adott arra, hogy a miniszter a törvényjavaslat benyújtásakor kérhesse a bizottságok számára biztosított három napos tanulmányozási idő mellőzését. Lehetővé lett volna a házzsabályok 95. §-a alapján a törvényjavaslat sürgősséggel való tárgyalására is, ami azt jelentette, hogy a javaslatot a benyújtáskor nyomban szét kellett volna osztani a képviselők között és a tárgyalást a benyújtást követő napon napirendre tűzve, bizottsági tárgyalás nélkül egy legfeljebb 16 órás ülésben kellett volna lefolytatni. Ezt azonban a kérdés fontosságára, valamint a kiscsapat, illetve az ellenzék várható s nehezen kivédhető tiltakozására tekintettel maga Rajk sem tartotta jó megoldásnak.

³⁷ Az 1947. július 17-i minisztertanács ülés ([11.] 191. sz. jegyzőkönyv) 3. napirendi pontja foglalkozott a szavazóbizottságok elnökeinek és tagjainakapidíjával. Tulajdonképpen az összeíróbizottságok alakultak át az összeírás után szavazatszedő, illetőleg választási bizottsággá. (Lásd az 1945. évi VIII. tc. 7. és 20. §-át.)

[5.] 4.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Meg kell említenie, hogy a kisgazdapárt képviselőitől nyert információi szerint a képviselők nem látták a törvényjavaslatot. Emiatt komoly nyugtalanságtól tart.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A kisgazdapárt politikai bizottságának állásfoglalása plusz a parlamenti csoport állásfoglalása volt a határozat.³⁸

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem tudja, hogy a többi párttal hogyan volt, de [a] kommunista párt képviselőcsoportja sem foglalkozott a javaslattal. A sürgősségre való tekintettel erre idő sem volt.

Dobi államminiszter: A kisgazdapárt képviselőcsoportjának elnöke, Baráth, kérte, hogy ne legyen addig napirendre tűzve, amíg a képviselőcsoport nem foglalkozik vele. Külön parlamenti csoportot küldött az észrevételek eszközzése céljából. Ő közölte velük továbbá azt is, hogy teljes megállapodás eredménye a javaslat és a köztársasági elnöknel egy újabb pártközi értekezlet is megegyezett ebben.³⁹ Ha még ennek dacára is foglalkozni kíván a kisgazdapárti képviselőcsoport a kérdéssel, meggondolandónak tartja a teendő intézkedéseket.

Rákosi Mátyás államminiszter: A holnapi nap folyamán a képviselők a Nemzetgyűlésen mind hozzászólhatnak a javaslathoz.⁴⁰ Előtte megnyugtathatják őket külön-külön, hogy a nyugtalanság megszűnjék.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

A minisztertanács este 1/2 9 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

³⁸ Lásd a jelen jegyzőkönyv 10. sz. jegyzetét.

³⁹ Miután a július 12-i pártközi értekezleten a kisgazdapárt meghátrálásra kényszerült a kommunista párt álláspontjával szemben (PIL 283. f. 10. cs. 137. ó. e. 90–92. pp.). A még nyitva maradt kérdésekről ugyanaz nap délutánján Tildy Zoltán köztársasági elnöknel Balatonlellén tartottak egy megbeszélést. Tildy azonban a kisgazdapárti kívánságokkal szemben inkább a munkáspártok álláspontját támogatta. Megállapodtak többek között abban, hogy az 1945 előtti kormánypártok képviselői nem juthatnak mandátumhoz, a választójogi korhatárt viszont változatlanul 20 évben állapították meg. Rajk bejelentette, hogy a választási gyűlésekre hites gyorsírókat küld.

⁴⁰ A törvényjavaslatot a belügyminiszter 1947. július 16-án nyújtotta be. A Nemzetgyűlés alkotmányjogi és közjogi, közigazgatási, valamint igazságügyi bizottságában is heves vitákat váltott ki. A bizottságok együttes jelentése ezt nem tükrözte ugyan, de az ehhez fűzött, Reicher Endre és Vásáry István által aláírt kisebbségi vélemény előrevetítette a Nemzetgyűlés teljes ülésén kibontakozó vita hangulatát. A kisebbségi vélemény aggályosnak minősítette a javaslatot az államformáról szóló 1946. I. tc.-ben biztosított örök és elidegeníthetetlennek nyilvánított emberi jogok, valamint a békeszerződésben a politikai vagy polgári jogok egyenlősége tekintetében vállalt kötelezettségek érvényesülése szempontjából. „Nem lehet szó... jogegyenlőségről — olvasható a kisebbségi véleményben — akkor, amikor a választójogról szóló törvény megkülönböztetést tesz különféle jogállású képviselőjelöltek indulási lehetősége között s ugyanakkor a képviselőjelöl-

10. 1947. július 15.

Gépelt tisztázat a miniszterelnök és a jegyzőkönyvvezető saját kezű aláírásával. A miniszterek, az államtitkárok, valamint a Gazdasági Főtanács főtitkáranak kézjegye a jegyzőkönyv első oldalán a „jelen voltak” felsorolásánál található. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Máttyás, Nyárádi Miklós és Pongrácz Aladár aláírása. Nem volt jelen, utólag mégis kézjegyével látta el a jegyzőkönyvet Ries István is.

10/a. sz. melléklet (a 10. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontjához)

Törvényjavaslat

a nemzetgyűlési választásokról szóló 1945. évi VIII. tc. egyes rendelkezéseinek módosításáról

1. §

A nemzetgyűlési választásokról szóló 1945:VIII. tc. 1. § (1) bek. hatályát veszti.

tek egy része tekintetében áthágja a titkosságnak és egyenlőségnek magában a javaslatban is kifejezésre juttatott elveit.” Elvetendőnek nyilvánította azt, hogy az Országos Nemzeti Bizottság határozza meg, melyik párt jogosult részt venni a választásokon, minthogy az Országos Nemzeti Bizottság a pártok és a szakszervezetek küldötteiből állván, ez minden jövőbeni politikai fejlődést lehetetlenné tesz. Elvetendőnek mondta a korábban is kifogásolt ajánlási rendszernek egyes pártokkal szembeni fenntartását, mivel ezt az egyenlőtlenségen felül a demokratikus szabadságjogokkal sem tartotta összeegyeztethetőnek. Kifogásolták továbbá a tervezetnek azt a rendelkezését, amely kizárta a választásokból azt, aki a választások idején rendőrhatalósági őrizetben (internálva) van, mondván, hogy így végeredményben a rendőrhatalóságtól lett függővé téve, hogy képviselőjelöltként ki indulhasson. A felosztatott egyesületek és pártok vezetőinek, választmányi tagjainak, valamint országgyűlési képviselőinek a választójogból való kizárását elsősorban a korábbi kivételek megszorítása szempontjából sérelmezték. „Az antifasiszta magatartásnak, mint kivételezetségnak a mellőzését... károsnak és veszélyesnek tartjuk — olvasható a kisebbségi véleményben — azért, mert személyes érdeket nem tekintő áldozathozatalt csak olyan állam kívánhat a polgáraitól, amely a múltban hozott ilyen áldozatvállalásokkal szemben nem mutatkozik hálátlanul.” Sérelmesnek és indokolatlanul minősítették azt az intézkedést is, hogy a választási bizottság felülvizsgálhatja azt, hogy a lajstromban szereplő egyes jelöltek a választhatóság szempontjából megfelelnek-e vagy sem. Ezt az összeülő új Országgyűlés kompetenciájába tartozónak minősítette s ilyen értelemben javasolta kiegészíteni a képviselői összeférhetlenségről szóló 1946. évi XXVI. tc.-t. Az egyenlőség elvével össze nem egyeztethetőnek mondta a pártszövetségeknek előnyt biztosító prémiumrendszer alkalmazását. (NI 1947. III. kötet 345–346. pp.) A törvényjavaslat 1947. július 22–23-án lefolytatott tárgyalásának megkezdése előtt Nagy Vince a Magyar Szabadság Párt részéről nyilatkozatot olvasott fel. Bejelentette, hogy pártja nem vesz részt a törvényjavaslat vitájában és nem vesz részt e törvény alapján megtartásra kerülő választásokon sem, miután minden erőfeszítésük ellenére sem tudták elérni, hogy a „jogegyenlőséget és politikai szabadságot mélyen sértő rendelkezések ebből a javaslatból kiküszöböltesse.” (NN 1947. VIII. kötet 437–438. hasáb.) A drámai hangvételű hozzászólásokban bővelkedő vita során Futó Dezső pártokon kívüli képviselő figyelmeztette a kisgazdapárti képviselőket, „hogy a radikális polgári gondolat, a hamisítatlan demokrácia egyaránt elvész földalatti összeesküvésekben, de elvész a túl engedékeny kompromisszumos politikában is.” (NN 1947. VIII. k. 493. hasáb.) Július 23-án végül hatvan képviselő indítványára — tulajdonképpen elvágyva a további hozzászólások lehetőségét — lezárta a Nemzetgyűlés a törvényjavaslat vitáját.

2. §

Az 1945:VIII. tc. 2. § (1) bek. helyébe a következő rendelkezés lép: „A nemzetgyűlés megbízatása összeülésétől számított 4 (négy) évre szól. A nemzetgyűlési képviselőket részben a pártok választókerületi lajstromain kell megválasztani általános titkos, közvetlen, egyenlő és községenkénti választójog alapján, az érvényesen leszavazott választók arányában, úgy hogy 16 000 érvényes szavazatra essék egy képviselői megbízás, továbbá 80 (nyolcvan) képviselőt kell választani ugyanazzal a szavazással a pártok országos lajstromai alapján.

Az 1945:VIII. tc. 2. §-a a következő (3) bekezdéssel egészítették ki: „Az a párt, amely az 1945:VIII. tc. alapján elsőkben 1945. évi november hó 4. napján megtartott nemzetgyűlési választásokon részt vett, a választáson való részvételre irányuló szándékát az előbbi rendelkezésben megszabott határidő alatt bejelenti az Országos Nemzeti Bizottságnak. Az ilyen pártot az előbbi rendelkezés alkalmazása szempontjából úgy kell tekinteni, mintha részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság megállapította volna.

3. §

Az 1945:VIII. tc. (3) bekezdésében az egyes szavazókörökre eső szavazók száma 400-ról ezerre változik.

4. §

Az 1945:VIII. tc. 4. § (1) bekezdésének a következő része „1945. évi szeptember hó 1-jén Magyarország 1937. évi december hó 31-i határain belül lakott” hatályát veszti és helyébe a következő rendelkezés lép: „feltéve, hogy a választói névjegyzéknek a jelen törvény alapján történő elsőkbeni összeállítását, a választói névjegyzék helyeshítése esetén pedig a vonatkozó év szeptember hó 1. napját megelőzően legalább két év óta Magyarországnak a békeszerződésben megállapított határain belül állandó lakóhelye van.”

5. §

Az 1945:VIII. tc. 5. §-ának (6) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:
„6/a. aki a választás kitűzésének vagy megtartásának idején rendőrhatósági őrizetben (internálva) van,

6/b. aki a felszabadulást követően 1947. évi június hó 1. napja előtt politikai okból elrendelt rendőrhatósági őrizetben (internálva) volt, kivéve ha rendőrhatósági őrizetet abból az okból szüntették meg, hogy az internálás elrendelésének nem volt kellő ténybeli alapja,

10. 1947. július 15.

6/c. aki az 1947. évi június hó 1. napján politikai okokból rendőrhatósági felügyelet alatt állt.

Az 1945:VIII. tc. 5. § 8. pontja akként módosítottatik, hogy az említett pontban felsorolt indokoknál fogva nincs választójoga annak, akinek földbirtokait a 600/1945. ME sz. rendelet 4. §-a alapján jogerős határozattal elkobozták.

Az 1945:VIII. tc. 9. pontja azzal egészítettetik ki, hogy a választójogból ki van zárva az is, aki a Magyar Közösségben tisztséget viselt, továbbá ki van zárva a választójogból az is, aki a 9. pontban felsorolt szervezetekben választmányi tag volt, vagy az ott felsorolt valamelyik pártnak országgyűlési képviselője volt.

A 10. pont helyébe a következő rendelkezés lép:

„A választójogból ki van zárva az, aki a 12 330/1945. ME számú rendelet értelmében áttelepülésre köteles.”

Az 1945:VIII. tc. 5. §-a az alábbi 13–18. pontokkal egészítettetik ki:

(13) aki az 529/1945. ME számú rendelet 6. §-a, illetőleg a 3830/1946. ME számú rendelet 1. §-a alapján felosztatott szervezetben (pártban, egyesületben, társaságban stb.) vezető tisztséget viselt, kivéve ha tisztségéről az 1941. évi június hó 22. napja előtt lemondott és ezt követően antifasiszta (demokratikus) magatartást tanúsított,

(14) aki a Magyar Megújulás Pártjának, a Magyar Nemzeti Szocialista Pártnak, a Népakarat Pártjának, a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalomnak, a Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetségnek, a Magyar Tudományos Fajvédő Társaságnak, vagy a Kettőskereszt Vérszövetségnek tagja volt, kivéve ha a felszabadulás után antifasiszta (demokratikus) magatartást tanúsított,

(15) akit az 5000/1946. ME sz. rendelet 2. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján a szolgálatból elbocsátottak, kivéve ha a 9050/1946. ME, illetőleg a 6030/1947. ME számú rendelet alapján a szolgálatba visszavették, vagy az 5000/1946. ME sz. rendelet végrehajtása során vele szemben hozott határozatot a 11 000/1946. ME sz. rendelet alapján megsemmisítették,

(16) akivel szemben a 6800/1946. ME számú rendelet 3. §-ának (3) bekezdése alapján a nyugdíjigény elvesztését, vagy a nyugellátás csökkentését kimondó határozatot hoztak,

(17) akit a 7660/1946. ME számú rendelet 1. §-ának (3) bekezdése alapján a magánalkalmazás körében betöltött állásából elbocsátottak,

(18) aki a felszabadító hadsereg elől az ország területéről Németország, vagy a németek által megszállott valamely más ország területére távozott, kivéve, ha az 1945. évi október hó 31. napja előtt visszatért.

Az előbbi 6/a, 6/b, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18. pontokban foglalt kizáró okok hatálya az 1950. évi december hó 31. napjáig tart.

6. §

Az 1945:VIII. tc. 13. §-ában „az 1945. évi szeptember hó 1-jei lakóhelyre” szavak helyébe az „állandó lakóhelyre” szavak lépnek.

7. §

(1) Az 1945:VIII. tc. 16. §-ának (1) bekezdése a következő bekezdéssel egészítették ki: „nincs felszólamlási joga annak, akit a választójogból az 1945:VIII. tc.-nek a jelen törvény 5. §-a által kiegészített 5. §-ban foglalt 1., 3., 4., 5., 6/a., 6/c., 7., 8., 10., 11., 12., 15., 16., 17. alapján zártak ki,

(2) az 1945. évi VIII. tc. 10. §-a (1) bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

A belügyminiszter a jelen törvény hatálybalépése után haladéktalanul megteszi az új választói névjegyzék összeállításához szükséges intézkedéseket. Az így elkészült névjegyzék helyesbítése tekintetében az 1945. évi VIII. tc. 78. §-a (3) bekezdésében foglalt rendelkezés az irányadó.

Az 1945:VIII. tc. 16. §-a (3) bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

Ha a felszólamlás olyan személy részéről történik, akinek számlálólapját az összeíróbizottság már elbírálta, a felszólamlást indokolni kell és mellékelni kell hozzá azokat az okiratokat, amelyek a felszólamlásban előadottakat igazolja, illetőleg a magyar állampolgárságot valószínűsítik.

8. §

Az 1945. évi VIII. tc. 20. §-a (1) bekezdése a következő rendelkezésekkel egészítették ki:

Az olyan párt, amely az 1945. évi VIII. tc. alapján első ízben az 1945. évi november hó 4. napján megtartott nemzetgyűlési választásokon nem vett részt, a választást megelőző 15-dik nap déli 12. órájáig nyújthatja be a választókerület székhelyén alakult választási bizottság elnökénél, vagy helyettesénél az alábbi rendelkezések értelmében szükséges ajánlásokat:

Minden választókerületre nézve 500-szor annyi választó írásbeli ajánlása szükséges, mint amennyi az illető választókerületben jelölhető személyek legmagasabb száma. az írásbeli ajánlások száma azonban legfeljebb 8000 legyen. Ajánlási joga csak annak van, aki az illető választókerületben választó jogosultsággal rendelkezik. Az aláírások valóságát az aláíró lakóhelye szerint illetékes polgármesterrel, jegyzővel, vagy közjegyzővel hitelesíteni kell.

Az 1945. évi VIII. tc. 20. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„Az egyes választókerületekben az egyes lajstromokon az alábbi számú jelölteket lehet jelölni

1. a baranya tolnai választókerületben legfeljebb 27 jelöltet,

10. 1947. július 15.

2. a somogyi választókerületben 22 jelöltet,
3. a zalai választókerületben 20 jelöltet,
4. a vas vármegyei választókerületben 15 jelöltet,
5. a győr-moson-soproni választókerületben 20 jelöltet,
6. a veszprémi választókerületben 15 jelöltet,
7. a fejér-komárom-esztergomi választókerületben 27 jelöltet,
8. a nagybudapesti választókerületben 85 jelöltet,
9. a pest-pilis-solt-kiskun vármegyei és bács-bodrog vármegyei választókerületben 66 jelöltet,
10. a csongrád-csanádi választókerületben 28 jelöltet,
11. a békési választókerületben 18 jelöltet,
12. a jász-nagykun-szolnoki választókerületben 23 jelöltet,
13. a hajdú-bihari választókerületben 28 jelöltet,
14. a szabolcs-szatmár-beregi választókerületben 34 jelöltet,
15. a borsod-gömör-zemplén-abauji választókerületben 36 jelöltet,
16. a heves-nógrád-honti választókerületben legfeljebb 33 jelöltet.

9. §

Az 1945. évi VIII. tc. 21. §-ának (1) bekezdése a következő rendelkezésekkel egészítették ki.

Két vagy több politikai párt abban is megállapodhatik, hogy a választókerületenkint reájuk eső szavazatok számában 16 000-rel történt elosztása után fennmaradó szavazatok (maradékszavazatok) száma összeszámtassék. Ha az ilyen megállapodás alapján összeszámtott szavazatok száma a 16 000-et eléri, vagy ha meghaladja, a megállapodásban résztvevő pártokat együttesen annyi képviselői megbízatás illeti meg, ahányszor a maradékszavazatok együttes számában a 16 000 bennfoglaltatik. Azt, hogy a megállapodásban részt vett pártokat a maradékszavazatok alapján együttesen megillető képviselői megbízatások melyik pártnak jussanak, a megállapodásban résztvevő pártok országos vezetőségei állapítják meg. A megállapodást az 1945. évi VIII. tc. 20. § (1) bekezdésében meghatározott határidőig kell az ott megjelölt szervnél bejelenteni. A bejelentésnek ki kell terjednie arra is, hogy maradékszavazatokra eső képviselői megbízatás (megbízatások) melyik pártnak (pártoknak) jussanak.

10. §

Az 1945. évi VIII. tc. 30. §-ának (1) bekezdése a következő rendelkezésekkel egészítették ki. A jelen törvény 9. §-ában szabályozott megállapodás esetében a maradékszavazatokra eső képviselői megbízatások felosztása tekintetében a jelen törvény 8. §-a az irányadó.

11. §

Az 1945. évi VIII. tc. 53. §-a (1) bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

A választások érvényessége felett a Választási Bíróság határoz. A Választási Bíróságba 1–1, összesen 3 tagot az igazságügyminiszter jelöl ki a Magyar Kúria, a Közigazgatási Bíróság és a Népbíróságok Országos Tanácsa bírói sorából. 1–1 további tagot pedig a választásban részt vett azok a pártok küldenek ki, akik az országban a választások során leadott szavazatok legalább 5%-át egyenkint elnyerték.

Megjegyzés

a választójogi törvény novelláris módosításához

1) A 2. §-ban az országos lajstrom alapján választandó képviselők számát 80-ra tettük. Ha azonban 16 000 érvényes szavazat kell egy képviselői megbízáshoz, akkor a múlttal szemben a mandátumok száma 33%-kal csökken, tehát még további 50–70 mandátummal fölemelhetjük az országos lajstromon megválasztandók számát.

2) A 4. § megszővegezhető olyként is, hogy választási joga van annak, aki magyar állampolgár és 1947. bizonyos napján Magyarországon tartózkodott, a hadifoglyokat pedig külön §-ban az ittlakás kötelezettsége alól kivesszük.

3) A 8. §-nál a választókerületekben állítandó jelöltek számának részletes felsorolása helyett rendelkezhetünk akként, hogy a belügyminiszter rendeletileg 30–40%-kal csökkenti a lehető jelölési számot.

4) 9. §-hoz a maradék szavazatoknál megfontolandó lenne a tervezetben lévő szöveg helyett:

a) Ha a 4 koalíciós párt választási szövetségben indul, mondassék ki: ha a maradékok 60%-át ez a koalíció elviszi, akkor az összes mandátumot ami az összeszámolt maradékokra egyáltalán esne, elviszi. A 4 pártnak egymás között kellene megállapodni az elosztás arányában.

b) Jogot biztosítani esetleg arra, hogy egy párt előre történő bejelentés alapján két választókerületben a saját maradékait kaphassa.

Végül felmerül még az, hogy egy mandátumra eső szavazatok száma 16 ezer vagy ennél egy pár ezerrel több legyen és ez esetben az országos lajstrom alapján kiutalandó mandátumok számát tovább emeljük.

Kimondandó lenne, hogyha a választási koalíció elviszi a szavazatok 60%-át, akkor az országos lajstromon minden mandátum a választási koalíciót illeti meg, egymás között olyan arányban, amilyen az országban a koalícióban résztvevő egyes pártokra eső szavazatok aránya.

10. 1947. július 15.

Gépelte, aláírás nélküli tisztázott másolópapírral készített egykorú egyszerű másolata.

A törvényjavaslatnak a fenti — a Magyar Kommunista Párt Politika Bizottságának 1947. július 3-i ülése elé került — szövege és a többi párt elé került szöveg között bizonyos eltérések lehettek. Így a sokat vitatott 6. §-ban, az itt közölt változatban, még 5. §-ként szerepel.

10/b. sz. melléklet (a 10/2. napirendi ponthoz)

Indoklás

„az országgyűlési választásokról” szóló törvényjavaslatához

I. Általános indoklás

A nemzetgyűlési választásokról szóló 1945:VIII. törvénycikk lényegileg egy alkalomra szóló törvény volt, amely egyszeri választás jogi szabályozása céljából készült. Ez a körülmény egymagában is szükségessé teszi új választójogi törvény alkotását, mert az 1945:VIII. törvénycikk alapján megválasztott Nemzetgyűlés megbízatásának bármily okból történő megszűnése esetére gondoskodni kell új választójogi törvényről.

A törvényjavaslat elkészítésekor felmerült az a kérdés, hogy teljesen új választójogi kódex készíttessék-e, vagy csupán egy módosító és kiegészítő jogszabály. A választás a novelláris megoldásra esett, azért, mert az 1945:VIII. törvénycikk alapelvei a demokratikus választójogról alkotott felfogásnak mindenben megfelelnek, az annak alapján megtartott 1945. évi őszi választások előkészítése és lefolyása pedig megmutatta, hogy az e törvényben meghatározott szervek és eljárás a gyakorlatban teljesen beváltak. Nincsen szükség tehát e bevált jogszabálynak félretételére, csupán bizonyos módosítások és kiegészítések keresztülvételére.

Az új javaslat tartalmaz azonban lényegbevágó alkotmányjogi módosítást is. Ezeket a 2. § tartalmazza. E módosítások közül legfontosabb a Nemzetgyűlés jogkörének az egykamarás Országgyűlésre való átszállása.

A magyar nép tudatában a törvényhozó hatalom letéteményeseként az országgyűlés él. Ez az elnevezés felel meg a történeti hagyományoknak és fejlődésnek; ez fejezi ki a törvényhozó hatalom gyakorlására hivatott legfőbb állami szervnek azt az állandó jellegét, amely a közjogi alapintézmények legszükségesebb tulajdonságai közé tartozik. Ezzel szemben nemzetgyűlés alakulására nagy államjogi fordulatok idején, meghatározott feladat elvégzése céljából, nevezetesen az új alkotmány alapjainak lerakása végett szokott sor kerülni. Amidőn tehát a demokratikus államrend megszilárdulása után, a gazdasági terv megvalósulásának előestéjén alkalom nyílik a közjogi stabilizáció kifejezésére is: mindenképpen indokolt, hogy a magyar köztársaság törvényho-

10. 1947. július 15.

zása külső elnevezésében is kifejezésre juttassa a közjogi ideiglenesség lezárását és a demokratikus magyar államrend véglegessé válását.

Az egykamarás országgyűlés mellett való állásfoglalásnak az az elvi indoka, hogy a kétkamarás rendszer fenntartásának tulajdonképpen csak a föderatív államokban van létjogosultsága, ahol is az egyik ház a közvetlen népképviselőten alapulhat, a másik pedig a tagállamok kiküldötteiből áll. Idejét múlt az a meggyőződés, amelyik a valamiféle felsőházat a képviselőházzal szemben, mint „féket” kívánja alkalmazni. Demokratikus államban különben is csak választott felsőházzal lehet szó. A választott felsőházak (szénatusok) viszont, ha azok demokratikus választójog alapján keletkeznek, tulajdonképpen a képviselőház duplikátumai, ha pedig az aktív és passzív választójog különféle megszorításaival, vagy különleges eljárással jönnek létre, akkor az általános, egyenlő és közvetlen választójog demokratikus alapelvét sértik.

A Magyarország államformájáról szóló 1946:I. törvénycikk nyitva hagyja azt a fontos közjogi kérdést, hogy a törvényhozó testület összehívására és berekesztésére ki jogosult. Ez a jog demokratikus köztársasági alkotmányok szerint is az államfői tisztség velejárója szokott lenni. Ezt a fontos közjogi kérdést tehát ilyen értelemben kellett szabályozni.

Az 1945:VIII. törvénycikk sem a választójogosultság, sem a megválaszthatóság feltételeinek szabályozása terén nem tanúsította az óvatosságnak azt a fokát, amely a fasiszta törekvések érvényesülését kellőképpen kizárta volna. Gondoskodni kell tehát arról, hogy mind a választójog, mind a megválaszthatóság szabályozása olyan módon történjék, hogy a választások alapján megalakuló törvényhozó testület a valóban demokratikus népakarat hű kifejezője legyen.

Mindezeknek a céloknak a szolgálatában készült el a jelen törvényjavaslat.

II. Részletes indoklás

Az 1. §-hoz: Minthogy a jelen javaslat nem kimerítő és teljes választójogi törvény alkotására, hanem csupán az 1945:VIII. törvénycikknek az általános indokolásban kiemelt szempontokhoz igazodó kiegészítésére és módosítására irányul: a javaslat 1. §-a kimondja, hogy a javaslatban nem szabályozott vonatkozások tekintetében az 1945:VIII. törvénycikk továbbra is alkalmazandó.

A 2. §-hoz: E § (2) bekezdése kimondja, hogy az 1945:VIII. törvénycikk értelmében megalakult Nemzetgyűlés megbízatásának megszűnésével a Nemzetgyűlés jogköre Országgyűlésre száll át. Ez az Országgyűlés a demokratikus államrendszer követelményeinek megfelelően egy kamarából, nevezetesen képviselőházból áll. A § (3) és (4) bekezdése a köztársasági elnök hatáskörébe utalja az Országgyűlés összehívását és berekesztését, mindazonáltal érintetle-

10. 1947. július 15.

nül hagyja az 1946:I. tc. 10. §-át, amely szerint elnapolás esetében a Nemzetgyűlést — legalább száz képviselő indítványára — a Nemzetgyűlés elnöke köteles összehívni. Természetesen érintetlenül marad az 1946:I. tc. 15. §-a is, amely arról szól, hogy a köztársasági elnök tisztségének megüresedése esetében az új köztársasági elnök megválasztása céljából a Nemzetgyűlés elnöke gondoskodik annak összehívásáról.

A parlamentáris rendszer természetéből folyik, hogy az Országgyűlés berekesztése, illetőleg feloszlata és annak egybehívása között nem telhet el túlságosan hosszú idő. Az állami szuverénitást birtokló nép nem maradhat huzamosabban az akarátának kinyilvánításához szükséges képviseleti szerv nélkül. Ezt az időt a jelen § (4) bekezdése legfeljebb hatvan napban szabja meg, egyben úgy rendelkezik, hogy az Országgyűlés összehívásának már a berekesztésről, illetőleg a feloszlatastról szóló elnöki elhatározásban kell megtörténnie.

Ugyancsak hatvannapi határidőt szab a jelen § (6) bekezdése a jelen törvény alapján elsőízben megtartandó választások végbemenetelére is.

A 3. §-hoz: A jelen § (2) bekezdése a képviselők számának csökkentése céljából tizenkétezerrel tizenégyezerre emeli az egy képviselői megbízatáshoz szükséges szavazatok számát. Nem veszi át ez a bekezdés az 1945:VIII. tc. 2. §-a (1) bekezdésének utolsó mondatában, illetőleg az 1946:XI. tc. 1. 1. §-ában foglalt azt a rendelkezést, amely szerint a Nemzetgyűlés további 12 képviselőt választ tagjai közé az ország szellemi és közéleti vezető személyiségei közül. A választásnak ez a módja ugyanis ellentétben áll az egykamarás parlament fogalmával és a közvetlenség elvével, amely utóbbi pedig a demokratikus választójog elsőrendű követelménye.

Az 1945:VIII. tc. 2. §-ának (2) bekezdése értelmében a választáson csakis olyan párt vehet részt, amelynek részvételi jogát — a párt céljainak, vezetőinek és összetételének demokratikus szempontból való megvizsgálása alapján — az Országos Nemzeti Bizottság megállapítja. E rendelkezés hatálya alól a jelen § (4) bekezdése kivézi azokat a pártokat, amelyeknek részvételi joga az 1945. évi november hó 4. napján megtartott választások szempontjából már megállapított, mert ezek a pártok demokratikus szempontból már elbírálásban részesültek. Az ilyen pártok tehát a (4) bekezdés értelmében csupán bejelentést tesznek a választáson való részvétellel irányuló szándékukról az Országos Nemzeti Bizottságnak.

A 4. §-hoz: Ez a § a technikai okokból mérsékelten felemeli az egyes szavazókörökre eső szavazók legmagasabb számát, amennyiben azt négy száz helyett (1945:VIII. tc. 8. § (3) bek.) hatszázban állapítja meg, de fenntartja azt a rendelkezést, amely szerint minden egyes község, ha ennél kevesebb szavazója van is, egy szavazókört alkosson. A törvény alapján kibocsátandó végrehajtási rendelkezésekben gondoskodás történik majd a tanyaközpontokról is.

Az 5. §-hoz: Már a választói névjegyzék összeállítása, illetőleg helyesbítése szempontjából is természetes, hogy csak olyan magyar állampolgárnak lehet választójoga, aki meghatározott időpontban Magyarország jelenlegi területén állandó lakhellyel rendelkezik. Ezt az időpontot a jelen § (1) bekezdése a névjegyzék összeállítása, illetőleg helyesbítése évének május hó 1. napjában állapítja meg. A jogi életben nem vitás tétel az, hogy az egyén lakóhelye az a hely, ahol az állandó tartózkodás céljából letelepszik, tekintet nélkül arra, hogy ott-tartózkodása a valóságban mennyi ideig tartott. Már a lakóhelynek ebből a fogalmából is következik, hogy a hadifogság a korábbi lakóhelyet nem szünteti meg. Ezt a természetszerű következményt juttatja — félreértések elkerülése végett — kifejezésre a § (1) bekezdésének második mondata.

A § (2) bekezdése különleges rendelkezést tartalmaz a magyar-szlovák lakosságcsere-egyezmény végrehajtása keretében Magyarországra települt személyekre nézve. Ha az áttelepülés május 1-je előtt történt, az illető a § (1) bekezdése értelmében — az egyéb kellékek megléte esetében — választójogosult. A (2) bekezdés azonban megadja a választójogot a később áttelepült személyeknek is, tehát részükre kedvezményt biztosít, de attól feltételezeten, hogy az igazoló eljárás során hátrányos következmények alkalmazása nélkül igazoltattak.

A 6. §-hoz: A jelen § kiegészíti és módosítja az 1945:VIII. tc. 5. §-ában foglalt és a választójogból kizáró okokat szabályozó rendelkezéseket. A §-nak ebből a rendszeréből következik, hogy minden egyéb tekintetben érintetlenül maradnak az 5. §-ban foglalt szabályok. A választójogból kizáró körülményeket tehát — a javaslat törvényerőre emelkedése után — az 1945. évi VIII. törvény-cikknek a jelen § által kiegészített és módosított tartalma adja meg.

A § (1) bekezdése a 6/a. pont alatt azt zárja ki a választójogból, aki a választások idején akár politikai, akár nem politikai okokból rendőrhatalósági őrizetben (internálva) van, mert visszásnak tartaná, ha hatósági kényszerintézkedés hatálya alatt levő személy választójogot gyakorolhatna. A 6/b. pont értelmében nem lesz választójoga annak sem, aki a felszabadulás időpontja után és az 1947. évi június hó 1. napja előtt rendőrhatalósági őrizetben (internálva) volt, de csak abban az esetben, ha rendőrhatalósági őrizet alá helyezése politikai okokból történt. Ez a kizáró ok sem áll fenn azonban, ha a rendőrhatalósági őrizetet abból az okból szüntették meg, hogy elrendelésének nem volt kellő ténybeli alapja. A jelen bekezdés 6/c. pontja értelmében ki van zárva a választójogból az is, aki június hó 1. napján politikai okokból rendőrhatalósági felügyelet alatt állt. A rendőrhatalósági felügyelet az őrizetnél enyhébb intézkedés lévén, indokolt, hogy enyhébb jogkövetkezmények is fűződjenek hozzá. Éppen ezért sem a felszabadulás időpontja és június hó 1. napja között rendőrhatalósági felügyelet alatt álló személyek, sem azok a személyek, akik június hó 1. napja után kerülnek rendőrhatalósági felügyelet alá, nem vesznek el választó-

10. 1947. július 15.

jogukat, hanem csupán azok, akik ez év június hó 1. napján állnak politikai okokból elrendelt rendőrhatalósági felügyelet alatt.

A most említett 6/b. és 6/c. pontok az 1945:VIII. tc. 5. §-ának 6. pontjához képest bizonyos fokú szigorítást jelentenek, amely azon a feltevésen és meggyőződésen alapszik, hogy a felszabadulás után politikai okokból internált, illetőleg rendőrhatalósági felügyelet alá helyezett személyek ez idő szerint még nem alkalmasak arra, hogy a legfőbb állami akarat kialakításában tevékenyen közreműködjenek.

A jelen § (2) bekezdése arra való tekintettel módosítja az 1945:VIII. tc. 5. §-ának 8. pontját, hogy a földreform a vonatkozó törvényes rendelkezések értelmében befejeződött, tehát csak azt lehet a választójogból kizárni, akinek földbirtokát háborús vagy népellenes bűnössége miatt a 600/1945. ME számú rendelet 4. §-a alapján jogerős határozattal már elkobozták.

A jelen § (3) bekezdése kapcsolatban áll az 1945:VIII. tc. 5. §-ának 9. pontjával, amely a fasiszta és antidemokratikus pártok, szervezetek, egyesületek tisztviselőit zárja ki a választójogból. A jelen § (3) bekezdése az 1945:VIII. tc. 9. pontját annyiban egészíti ki, hogy kizáró oknak minősíti a Magyar Közösségben viselt tisztséget vagy választmányi tagságot, az említett 9. pont alá eső szervezetekben betöltött mindennemű tisztséget és választmányi tagságot, továbbá az ott említett pártok országgyűlési képviselőit is kizárja a választójogból. Az első kiegészítés nem szorul indoklásra. A választmányi tagságnak a tisztséggel azonos elbírálás alá vonása abban leli magyarázatát, hogy a választmányi tag éppen olyan jelentős szerepet visz valamely párt vagy szervezet életében, mint egyik-másik tisztségviselője. A Magyar Élet Pártjának képviselőit pedig azért kellett a választójogból kizárni, mert lehetséges, hogy valaki — bár nem volt a párt választmányi tagja vagy tisztségviselője — annak képviselői életében szerzett képviselői megbízatást; márpedig nem felelne meg a demokratikus követelményeknek, ha a tisztségviselők, vagy választmányi tag a választójogtól megfosztatnák, ellenben a párt képviselője, aki az előbbieknél sokkal aktívabb politikai szerepet vitt, a választójog gyakorlásában meghagyatnák.

Az 1945:VIII. tc. 5. §-ának 9. pontja két mentesítő okot tartalmaz: a feltétel nélküli igazolást, továbbá az 1941. évi június hó 22. napját megelőző lemondást, kapcsolatban a lemondást követő antifasiszta magatartással. E mentesítő okok közül a jelen bekezdés a feltétel nélküli igazolást elejti, mert megállapítást nyert, hogy sok esetben az igazoltak a későbbiek során antidemokratikus magatartást tanúsítottak. Gondoskodik azonban a jelen bekezdés új mentesítő ok megállapításáról, amennyiben feljogosítja az Országos Nemzeti Bizottságot, hogy a Magyar Élet Pártjában viselt választmányi tagsághoz fűződő kizáró ok hatálya alól — megfelelő előterjesztésre — felmentést adhasson. Előfordulhatnak ugyanis esetek, amelyekben a Magyar Élet Pártjában választmányi tagságot viselt személyek — e szerepüktől eltekintve — demokratikus szempontból

10. 1947. július 15.

nem esnek kifogás alá, sőt a politikai élet alsó fokozatán való további szereplésük közérdekűnek látszik.

A jelen § (4) bekezdése kizárja a választójegyből a 12 330/1945. ME számú rendelet értelmében áttelepülésre köteles személyeket. Az e rendelet hatálya alá eső egyének a múltban megtagadták magyar voltukat, és ama hatalom híveinek vallották magukat, amely Magyarországot legsúlyosabb történelmi katasztrófába sodorta.

Az 529/1945. ME számú rendelet 3. §-a tüzetesen felsorol bizonyos fasiszta jellegű szervezeteket, ezeknek felsorolását átvette az 1945:VIII. tc. 5. §-ának 9. pontja is. Az 529/1945. ME számú rendelet 6. §-a azonban a belügyminiszter feladatává tette azoknak a fasiszta jellegű szervezeteknek a feloszlását is, amelyekről az illetékes hatóságok később szereznek tudomást. Ehhez képest a jelen § (5) bekezdésének 13. pontja az 529/1945. ME számú rendelet 6. §-a alapján, tehát fasiszta jelleg miatt feloszlott szervezetek vezető tisztviselőit is kizárja a választójegyből, de itt is fenntartja azt a kivételt, amely az 1941. évi június hó 22. napja előtt történt lemondáshoz és az ezt követően tanúsított antifasiszta demokratikus magatartáshoz fűződik. Az egyéb címen, így pl. a 7330/1946. ME számú rendelet alapján feloszlott egyesületek tisztségviselőire ez a rendelkezés természetesen nem vonatkozik.

A jelen § (5) bekezdésének 14., 15. és 16. pontja azokat zárja ki a választójegyből, akik az úgynevezett B-lista eljárás során a közszolgálatból, vagy a magánalkalmazás köréből politikai okból elbocsáttattak, illetőleg, akinek nyugdíját hasonló okból elvonták, vagy csökkentették. Természetesen nem terjed ki a kizárás arra a közszolgálati alkalmazottra, akit az elbocsátások felülvizsgálata során, vagy a vele szemben hozott határozat jogszabálysértő volta címén, végül a demokratikus pártok közmegegyezése alapján a szolgálatba visszahelyeztek.

A jelen § (5) bekezdésének 17. pontja a felszabadító hadsereg elől német területre vagy a németek által megszállt más ország területére költözött személyeket zárja ki a választójegyből, feltéve, hogy az 1945. évi október hó 31. napjáig nem tértek vissza. Akinek visszatérése ennél későbbi időpontra esik, az feltehetően ellenszenvvel viseltetett a demokratikus átalakulás iránt, nem óhajtott részt venni az újjáépítés kezdeti erőfeszítéseiben vagy politikai múltja miatt késleltette a visszatérést. Az ilyen személyeknek választójegyből való részesítése nem lenne indokolt.

A 18. pont rendelkezése nem szorul indoklásra. A jelen § (6) bekezdése az egyes kizáró okok időbeli hatályát szablya meg.

A 7. §-hoz: A jelen § a kimondottan fasiszta jellegű pártok tagjait, országgyűlési tagjait, vagy képviselőjelöltjeit zárja ki a választhatóságból, úgyszintén a Nemzeti Egység Pártjának és a Magyar Élet Pártjának országgyűlési tagjait és képviselőjelöltjeit és végül azokat, akik fasiszta irányú hírlapnak vagy folyó-

10. 1947. július 15.

iratnak főszerkesztői, felelős szerkesztői, főmunkatársai, vagy kiadói voltak. az 1945.VIII. tc. hatálybalépése után ugyanis a magyar törvényhozás megalkotta a nemzetgyűlési képviselők összeférhetetlenségéről szóló 1946:XXVI. törvény-cikket, amely a fasiszta pártok tagjait, továbbá a Magyar Élet Pártjának és a Nemzeti Egység Pártjának képviselőit, úgyszintén a fasiszta hírlapok és folyóiratok főszerkesztőit, stb. összeférhetetleneknek nyilvánította. Akik a most ismertetett törvényes rendelkezés hatálya alá esnek, azokat a passzív választójogból is ki kellett zárni, hiszen nem volna értelme a képviselővé választhatóságot olyanok számára nyitva tartani, akik megszerzett képviselői megbízásukat az összeférhetlenségi törvény értelmében amúgy is elvesztik. A jelen § azonban túlmegy az 1946:XXVI. tc. 9. §-ának (3) bekezdésén, amennyiben a képviselővel egy tekintet alá vonja a képviselőjelöltet is. Aki valamely párt programjával jelöltséget vállal, teljes mértékben azonosította magát az illető párt programjával és személyén kívül eső okból nem nyerte el a képviselői megbízást. Szigorítást tartalmaz azonban a jelen § annyiban is, amennyiben nem fűz mentesítő hatályt az 1941. évi június hó 22. napja előtti való kilépéshez és az azt követően tanúsított antifasiszta magatartáshoz. Az ugyanis, aki fasiszta pártba lépett, vagy a Nemzeti Egység Pártjának, illetőleg a Magyar Élet Pártjának programjával országos képviselői jelöltséget vállalt, végül az, aki a fasiszta sajtó szolgálatában kiemelkedő helyet töltött be — még jóhiszeműségét feltételezve is — legalábbis súlyos politikai tévedést tanúsított és a magyar nép valóságos érdekeinek teljes félreismeréséről tett tanúbizonyságot. Semmiféle szempont sem teszi tehát indokolttá, hogy az ilyen személyek a demokratikus magyar köztársaság törvényhozásának tagjai legyenek.

„Az országgyűlés tagja” kifejezés azért vált szükségessé, mert a kizáró okok a felsőház volt tagjaira is értelemszerűen alkalmazandók.

A 8. §-hoz: A választói névjegyzék összeállítására és helyesbítésére vonatkozó önként értődő rendelkezést tartalmaz.

A 9. §-hoz: Természetes következménye az 5. §-nak.

A 10. §-hoz: A jelen § (1) bekezdésében felsorolt kizáró okok hatósági megállapítás alapján lévén észlelhetők, az ilyen okból a választók névjegyzékéből kihagyott személyt csak akkor célszerű a felszólamlásra feljogosítani, ha a kizáró ok hiányát okirattal igazolja. Ugyancsak a felszólamlás elintézésének megkönnyítésére irányul a § (3) bekezdése, amely szerint az okiratokat mindig mellékelni kell a felszólamláshoz. Megjegyzendő, hogy a § nem közokiratról, hanem általános okiratról szól, igazolásul tehát magánokiratok, például magánszemélyek írásbeli nyilatkozatai is szolgálhatnak.

A 11. §-hoz: A jelen § (1)-(4) bekezdései mérsékelt számú írásbeli ajánlást kívánnak azoktól a pártoktól, amelyeknek a választáson való részvételi joga az 1945.VIII. törvénycikk alapján első ízben megtartott választások alkalmával, annak idején még nem állapított meg. A (3) bekezdés megszabja az ajánlá-

sok számát, az ajánló személy minősítését, valamint az ajánlások külső kellékeit, a (4) bekezdés pedig az ajánlások felülvizsgálásáról és a szükséges póthatáridő engedélyezéséről szól.

Az 1945:VIII. tc. 20. §-ának (2) bekezdése az egyes választókerületekben állítható jelöltek legmagasabb számát tartalmazta. Minthogy a jelen javaslat 3. §-ának (2) bekezdése az egy képviselői megbízáshoz szükséges szavazatok számát tizenkétezerrel tizenégyezerre emelte fel, szükségessé vált az egyes választókerületekben jelölhető személyek legmagasabb számának megfelelő arányban való csökkentése. Ez történt meg a jelen § (6) bekezdésében.

A 12. §-hoz: Ez a § az 1945:VIII. törvénycikknek egy hézagát tölti ki, amikor a pártok által benyújtott lajstromok megvizsgálása tárgyában követendő eljárást szabályozza. E rendelkezések lényege az, hogy a benyújtott lajstromokat a választási bizottság — tehát nem annak elnöke — megvizsgálja abból a szempontból, vajon azok a törvényes követelményeknek megfelelnek-e. Ha az egész lajstrom kifogás alá esik a törvényesség szempontjából, a választási bizottság azt visszautasítja; ha azonban csak egyes jelöltek személye esik törvényes kifogás alá, a választási bizottság az illető jelöltet törli, egyébként pedig a lajstromot elfogadja és a törölt jelölt pótlására lehetőséget nyújt. Mindkét esetben a kizárás okát is tartalmazó határozatot a § (1) bekezdésében megszabott időben és módon ki kell függeszteni. A visszautasítás, illetőleg törlés ellen felszólamlásnak van helye, amelyet az Országos Nemzeti Bizottság bírál el.

A 13. §-hoz: Ha a közös lajstrommal induló pártok között olyan párt is van, amelynek az 1945:VIII. törvénycikk alapján megtartott választásokon való részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság annak idején nem állapította meg: az ilyen közös lajstrom egészére — éppen annak közösségéből folyóan — alkalmazni kell az ajánlásokra vonatkozó rendelkezéseket.

A 14. §-hoz: Ez a § lehetőséget ad választási szövetség kötésére, közös lajstrom állítása nélkül is.

A 15. §-hoz: Az 1945:VIII. tc. 22. §-ának (1) bekezdése akként rendelkezett, hogy ugyanaz a személy ugyanannak a pártnak legfeljebb négy választókerületi lajstromán szerepelhet jelöltként. Minthogy semmiféle nyomatékos közérdek nem kívánja ennek a korlátozásnak a fenntartását, az elejtendőnek látszik.

A 16. §-hoz: Ez a § az újjáépítés politikai vonatkozásaiban már érdemeket szerzett régebbi pártokat abban a merőben technikai előnyben részesíti, hogy választási szövetségre lépésük esetében a szavazólapon megelőzik a többi pártot.

A 17. §-hoz: Számos választójogosult személy hivatásánál fogva a választás időpontjában rendes tartózkodó helyétől távol van. A vasúti alkalmazottak, egyes postai közegek, föld- és építőmunkások, a munkásüdülőkben és egyéb gyógyintézetekben elhelyezettek stb. Ennélfogva elesnének a választójog gyakorlásának lehetőségétől, ami mindenképpen kerülendő. Ezért a 17. § módot ad arra, hogy az ilyen választó megkapja a választói névjegyzéknek személyére

10. 1947. július 15.

vonatkozó kivonatát és annak alapján tartózkodó helyén gyakorolhassa szavazati jogát. A belügyminiszter által kibocsátandó végrehajtási rendelkezések gondoskodni fognak a szabályozásnak arról a módjáról, amely a visszaélések, nevezetesen a többszöri szavazás lehetőségét kizárja.

A 18. §-hoz: Hasonló meggondolás szolgál a jelen § alapjául, amely biztosítani kívánja a választójog gyakorlásának lehetőségét azok számára is, akik a köztársasági kormány engedélyével nagyobb csoportokban munka teljesítése vagy üdülés céljából ideiglenesen külföldre távoztak. A hazájától távol munkát kifejtő vagy korábban végzett munkájának fáradalmaiktól kipihenő állampolgár számára bizonyára megnyugvással szolgálhat, hogy távolléte ellenére is lehetősége van legfontosabb állampolgári jogának gyakorlására.

A 19. §-hoz: Ez a § az 1945.VIII. törvénycikkeknek a választási eredmény megállapításáról szóló 50. §-át egészíti ki, lehetővé téve az úgynevezett töredékszavazatok országos összeszámítását és a töredékszavazatok pártonként számított országos összegébe eső képviselői megbízatások megfelelő felosztását. Annak azonban, hogy valamely párt a reá esett töredékszavazatok címén képviselői megbízatáshoz jusson, az a feltétele, hogy valamely választókerületi lajstromon az illető párt legalább egy képviselői megbízatást nyert legyen. Pusztán a töredékszavazatok alapján tehát egy párt sem juthat képviselőkhöz a törvényhozásban, mert a töredékpártok szereplése a parlamentarizmus gyakorlati tapasztalatai szerint nem kedvez az egészséges államélet kialakulásának.

A 20. §-hoz: Hasonló szempont alá esik a jelen § (2) bekezdése is, amely az országos lajstrom alapján felosztásra kerülő képviselői megbízatásokban való részesedést kettős feltételhez, nevezetesen legalább nyolcvanezer érvényes szavazattól és ezenfelül legalább egy választókerületben, legalább egy képviselői megbízatás elnyerésétől teszi függővé.

Amint arra az előbbi §-hoz fűzött indokolásnál már utaltam, nyugodt kormányzást biztosító egészséges parlamentarizmus csak ott fejlődhet ki, ahol töredékpártok nem forgácsolják túlságosan szét a törvényhozó testület egészét. E szempontok mérlegelése alapján és követve a legtöbb külföldi törvényhozás példáját, a jelen § (4) bekezdése úgynevezett prémiumhoz juttatja azokat a politikai pártokat, amelyek az országosan leadott érvényes szavazatok komoly többségét érték. Ha ez a többség 60%-ra rúg, a szövetkezett pártok az országos lajstrom alapján felosztásra kerülő képviselői megbízatások 80%-át nyerik el, ha pedig többségük eléri a 75%-ot, akkor az országos lajstromok alapján kizárólag ők részesednek a képviselői megbízatásokban. Az előbbi esetben a fennmaradó 20% a választásban részt vett valamennyi olyan párt között osztandó fel, amely nyolcvanezer érvényes szavazatot kapott és legalább egy választókerületi képviselői megbízatáshoz jutott.

10. 1947. július 15.

A 21. §-hoz: Az 1945:VIII. tc. 53. §-ának (1) bekezdése értelmében a Választási Bíróság részben változatlan, részben változó tagokból áll: a bírósági tagok száma ugyanis összesen három, a pártok részéről kiküldött tagok száma azonban aszerint alakul, hogy a választásban hány párt vett részt.

Mínthogy túlságosan nagy számú bírói testületek köztudomás szerint kevésbé alkalmasak hatáskörükbe utalt feladatok elvégzésére: a pártok részéről a Választási Bíróságba kiküldhető tagok számának bizonyos határt kellett szabni. Erről gondoskodik a jelen §, amidőn a Választási Bíróság szervezetét egyebekben érintetlenül hagyva kimondja, hogy a Bíróságba csak azok a pártok küldhetnek ki egy-egy tagot, amelyek a választások során leadott szavazatoknak legalább 5%-át elnyerték.

A 22. §-hoz: Mínthogy a jelen törvény javaslata az 1945:VIII. törvénycikk legtöbb rendelkezését érintetlenül hagyja, azok továbbra is hatályban maradnak, de a jelen javaslat 2. §-ának (2) bekezdésében foglalt fontos változásnak megfelelően az 1945:VIII. törvénycikk rendszerében Nemzetgyűlés helyett a jövőben Országgyűlést kell érteni. Ezt mondja ki a jelen § első mondata.

Az 1945:VIII. törvénycikk alapján megalakult Nemzetgyűlés büntetőjogi védelméről stb. számos jogszabály intézkedik részben közvetlenül, részben közvetett utalások útján. Ha a Nemzetgyűlés helyébe az Országgyűlés intézménye lép, akkor mindazok a jogszabályok, amelyek az 1945:VIII. törvénycikk alapján megválasztott Nemzetgyűlésre vonatkoznak, új tárgyat nyernek. Ez a tárgy az Országgyűlés lesz. A jogszabályok rendszerében azonban az Országgyűlés csak akkor válthatja fel a Nemzetgyűlést, ha az mint valósággal létrejött intézmény már létezik. Erre való tekintettel mondja ki a jelen § második bekezdése, hogy ahol az 1945:VIII. törvénycikktől különböző jogszabály Nemzetgyűlésről rendelkezik, ott a jelen törvény alapján megválasztott Országgyűlés első összeülése után kell országgyűlést érteni.

A 23. §-hoz: E § az 1945:VIII. tc. 2. §-a (1) bekezdésének hatályon kívül helyezésével van összefüggésben.

A 24. §-hoz: Ez a szokásos életbeléptetési és végrehajtási rendelkezéseket tartalmazza.

Budapest, 1947. évi július hó 16.

Rajk László s. k.
belügyminiszter

11. 1947. július 17.

[11.] 191.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi július hó 17. napján de. 11 órakor Dinnyés Lajos elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Dobi István államminiszter, a külügyminiszter képviselőjében Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviselőjében Antos István államtitkár,¹ Bán Antal iparügyi miniszter, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőjében Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőjében dr. Alexits György államtitkár, Dr. Ries István igazságügyminiszter képviselőjében dr. Dulin Jenő államtitkár, Dinnyés Lajos honvédelmi miniszter képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Veres Péter építési- és közmunkaügyi miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Béla miniszterelnökségi államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Dinnyés] *Miniszterelnök*. Üdvözli a minisztertanács tagjait s az ülést megnyitja. Bejelenti, hogy a most folyó választójogi törvényjavaslat tárgyalására való tekintettel a belügyminiszter előterjesztéseit előre veszi.²

1.

[Rajk] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését, miután azt már régebbi minisztertanács elfogadta, a napirendről leveszi.³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

2.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kiss László államtitkár, valamint Dulin Jenő volt belügyi államtitkár szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács Kiss László államtitkár szabadpályán töltött idejéből 12 évnek, Dulin Jenő államtitkár szabadpályán eltöltött idejéből 20 évnek a

¹ A rögzített hozzászólások szerint jelen volt az ülésen Nyárádi miniszter és Antos államtitkár is.

² A választójogi törvényjavaslat nemzetgyűlési tárgyalására vonatkozott a megjegyzés.

³ A Belügyminiszter előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt Kun András 1918-1919-es kecskeméti rendőr rehabilitálásának ügye szerepel.

11. 1947. július 17.

nyugdíjba való beszámításához a 7380/1946. ME sz. rendelet jogkörében, hozzájárult.⁴

3.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: A legutóbbi minisztertanácson kapott felhatalmazás alapján a választásokkal kapcsolatos szavazóbizottságok elnökei és tagjai napidíjának megállapítása tárgyában előterjeszti 22 164/1947. számú javaslatát.⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

4.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: A választási alaptörvény kimondja, hogy az összerőrbizottság kívánságára a választási munkáknál köztisztviselők is vehetők igénybe. Tekintettel arra, hogy most közvetlenül a termésbetakarítás és szállítások, valamint a hároméves terv küszöbén állunk, az a javaslata, hogy köztisztviselő, főleg közigazgatási tisztviselő ne vétessék igénybe. Előállhat ugyanis egy olyan eset, hogy a közigazgatási tisztviselők a csábító napidíjra tekintettel, annyian fogják munkahelyüket elhagyni, hogy a közigazgatás hátrányára lenne s ők pedig dupla fizetésben részesülnének. Különösen az alaptörvény 9. § 3. bekezdés⁶ körében kíván javaslata szerint rendelkezni. [sic!]

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

5.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Elsősorban bocsánatot kér minisztertársai éjszakai zavarásáért, de az egyesületek névjegyzéke tekintetében a választások gyors előkészítése és a nyomdai munkák elvégzése szempontjából is sürgősen határozni kell.⁷

⁴ A Belügyminisztérium 5134/1947/el. sz. előterjesztése szerint Kiss László esetében a kigazdapárt szolgálatában eltöltött idejének a nyugdíj szempontjából való beszámítására került sor. Az előterjesztésben nincs szó Dulin Jenő szolgálati idejének beszámításáról. A két államtitkárról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 7., illetve 8. sz. jegyzetét. A 7380/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 31. 172/b. kötet) az 1945 után közszolgálatba lépett alkalmazottak szabadpályán töltött idejének beszámítása tárgyában intézkedett.

⁵ Az előterjesztés nincs a jegyzőkönyv mellett.

⁶ Az 1945. évi VIII. tc. 9. §-ának (3) bekezdése arról szól, hogy a választási bizottságok segédszemélyeit a bizottságok alkalmazzák. „E célra a törvényhatóságok, városok, községek alkalmazottai, hivatali főnökük kijelölése alapján a bizottságok rendelkezésére kötelesek állni. Díjazásukat, valamint a bizottságok tagjainak napidíját és esetleges útiköltség megtérítését a belügyminiszter rendelete szabályozza.” Lásd az országgyűlési választásokkal kapcsolatos költségátalányok, fuvardíjak és túlóradíjak szabályozásáról szóló 510 400/1947. BM sz. rendeletet. (MKRT 1947. augusztus 7.) A rendelet nagyon szűk körben, hivatalfőnöki engedélyhez, illetve a Belügyminisztériumhoz tett bejelentéshez kötötten adott lehetőséget a közszolgálati alkalmazottak igénybevételeire.

⁷ Előzményét illetően lásd a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontjának első részét.

11. 1947. július 17.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Miután öt éjjel 2 órakor zaklatták fel s már nem tudott tovább aludni, azonnal átolvasta a jegyzéket. Megállapította, hogy a jegyzék még átdolgozásra szorul, mert mindenféle kis szakmai egyesületek és kaszinójellegű körök is szerepelnek a névjegyzékben, amelyeknek pedig politikai jelentőségük nincs.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ő csak arra adott utasítást, hogy az 529/1945. ME sz. rendelettel⁸ megszüntetett egyesületek névjegyzéke legyen összeállítva. E célból ma délután 3 órára kéri a Belügyminisztériumba valamennyi párt megbízottját kiküldeni a névjegyzék megvizsgálása és átdolgozása végett.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: A Kisgazdapárt részéről Pongrácz Aladár államtitkárt bizza meg.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: A Kommunkista Párt részéről nem kell kiküldött, mert Rajk belügyminiszter fogja képviselni.

Dr. Bojta Béla: A Szociáldemokrata Párt részéről Kiss Roland államtitkár legyen a megbízott, mert ő úgylis belügyi államtitkár.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Kiss Roland személyéhez hozzájárul.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: A Nemzeti Parasztpárt részéről Erdei Ferencet jelöli meg.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Kéri, hogy a végleges névjegyzék csak azokat sorolja fel, amelyek tényleg kimondottan fasiszta jellegű egyesületek voltak.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Kb. 20–30 egyesület, amelyek a legismertebbek legyenek felvéve, s amelyek jelentős fasiszta szerepűek.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A törvényjavaslat szövegét is meg kell akkor változtatni, mert ott imperatív rendelkezés van, amitől a belügyminiszter se tekinthet majd el. „A végrehajtási utasításban mellékelt szövegben felsorolt egyesületek” szöveggel kell az alaptörvényt kiegészíteni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A törvénybe ezt nem lehet bevenni. A törvény indokolása, vagy a végrehajtási utasítás a törvény magyarázatát is képezi, tehát elegendőnek tartja, a végrehajtási utasításban való felsorolást.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.⁹

6.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A legutóbbi pártközi értekezleten, ahol a köztársasági elnök is jelen volt, felemlítette, hogy az ország általános nyugalma és a belpolitikai helyzet szempontjából hasznos lenne, hogy a választások idejére

⁸ A fasiszta politikai és katonai jellegű szervek feloszlatásáról intézkedett az 529/1945. ME sz. rendelet, MK 1945. március 17.

⁹ Az országgyűlési választásokról szóló 1947. évi XXII. tc. egyes rendelkezéseinek végrehajtása tárgyában kiadott 510 003/1947. BM sz. rendelet (MKRT 1947. július 26. – 186/b.) 3. sz. melléklete sorolta fel azokat a kizáró okokat – köztük azokat a fasiszta, szélsőjobboldali pártokat, szervezeteket, amelyekben való részvétel indokul szolgálhatott egyeseknek a választójogból való kizárására.

11. 1947. július 17.

hiteles parlamenti gyorsírókat venne igénybe a választási jegyzőkönyvek elkészítésére. Kéri a minisztertanács hozzájárulását a gyorsírók alkalmazására, ez mintegy 150 000 Ft pluszt jelent.¹⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Belügyminiszter eltávozik.

7.

Dr. Pongrácz Aladár: előterjeszti javaslatát Bíró Rudolfnak a Magyar Szabadság Érdemrenddel való kitüntetése tárgyában.¹¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

8. *Dr. Bojta Béla:* Egy helyesbítést kell bejelentenie. Ugyanis a július 10-i minisztertanács a külügyminiszter javaslatára Marik Pálnak II. osztályú követségi tanácsosi kinevezéséhez járult hozzá, holott ő már ebben a fizetési osztályban volt. Kéri a minisztertanács hozzájárulását Marik Pálnak miniszteri tanácsossá leendő kinevezéséhez.

Minisztertanács Marik Pál II. osztályú követségi tanácsosnak miniszteri tanácsossá leendő kinevezéséhez hozzájárult.¹²

9.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtíkhára* előterjeszti a GF 5700/1947. számú határozatát július havi újabb rendkívüli hitelek engedélyezése tárgyában. Kéri a minisztertanácsot, adja meg a pénzügyminiszternek a felhatalmazást, hogy a határozatnak megfelelő elfogadásokat, vagy elutasításokat hajtsa végre.¹³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

10.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőként dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát az általános iskola kifejlesztése tárgyában.¹⁴

¹⁰ Lásd a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 39. sz. jegyzetét.

¹¹ A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál a következő megjegyzés olvasható: „Honvédelmi miniszter előterjesztése folytán történik.” Bíró Rudolf (1895-?) kereskedő, a kisgazdapárt tagja, 1944-ben egy ellenállási csoportban vett részt, a Gestapo letartóztatta. 1945 elején a budapesti V. kerületi Nemzeti Bizottság tagja lett.

¹² Előzményét illetően lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 64. napirendi pontját.

¹³ A kérdést az 1947. július 16-i ülésén, 42. napirendi pontként tárgyalta a Gazdasági Főtanács. (MOL XIX-A-10, 18. d.)

¹⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 4882/1947. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy az általános iskolában az adott időben háromféle képesítésű nevelő taníthatott, úgymint gimnáziumi tanár, polgári iskolai tanár és tanító, s hogy a nevelői karnak ez az összetétele nem nyújtott biztosítékot arra, hogy a középiskolai színvonalra emelt általános iskolai felső tagozaton a közismereti anyagot a nevelők megfelelő szakismerettel fogják tanítani. Ezért gon-

11. 1947. július 17.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter*: Mivel ezek a népiskolai tanítók szaktárgyakat fognak tanítani, kevesli a hat hónapi [sic!] kiképzést. Ezen idő alatt nehezen fog menni pl. a mezőgazdasági tudományok elsajátítása, kéri, hogy a Földművelésügyi Minisztérium részéről is legyen valaki az ilyen oktatóknál jelen, mert nem szeretné, ha a tanulók olyan tanárokhoz kerülnének, akik laikusok.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőben dr. Alexits György államtitkár]: Az iskolákban nem egy tanító fog tanítani, hanem szaktanítók is lesznek. Mivel a jelenlegi tanítóknak nincsen ilyen szakképzettségük, [ezért] létesítik ezeket a kétszer hat hetes kurzusokat. A végén szigorú vizsgálat lesz, akik ezeket a vizsgákat kiállják, [azok] fognak csak kineveztetni általános iskolai tanárokká.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter*: A 1. § (3) bekezdése azt mondja, hogy a tanfolyamokon a hallgatók megfelelő bevezetést, tájékoztatást és irányítást kapnak a választott szaktárgyaikban folytatandó tanulmányaiknak magánúton való elvégzésére. Azonban aki ezt a kurzust elvégzi még nem szakközeg.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

11.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőben dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Lámfalussy Sándor okl. erdőmérnök egy. tanárrá való kinevezése tárgyában.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

12. *Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőben dr. Alexits György államtitkár]* előterjeszti javaslatát dr. Botvay Károly állami főerdőtanácsos egy. ny. rendes tanárrá való kinevezése tárgyában.¹⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

doskodni kívánt arról, hogy a népiskolai tanítói oklevéllel rendelkező nevelők magasabb szakképesítést szerezzenek. E célból a már működő tanítók számára két nyáron át tartó hat-hat hetes tanfolyamot kívánt szervezni, amelynek végén szakosító vizsga letételét írta elő. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd az általános iskolai tanítók továbbképzéséről szóló 8930/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 22.

¹⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 88 473/1947. VI. sz. előterjesztése szerint Lámfalussy Sándor (1896–1975) a selmechányi Bányászati és Erdészeti Főiskolán szerzett diplomát, állami szolgálatát 1912-ben kezdte. 1919–1921-ben a bánya- és erdőmérnöki főiskola erdőhasználati tanszékén volt tanársegéd, majd az Esterházy erdészeti üzemekben vezető beosztásban dolgozott, illetve a Magyar Erdőbirtokosok Faértékesítő Részvénytársaságnál volt igazgató. 1945 novemberétől a MALLERD üzemeknél szolgált. 1946-tól a Budapesti Műszaki Egyetem erdőhasználati tanszékén előadó. 1948-tól a Soproni Erdőmérnöki Főiskolán tanszékvezető egyetemi tanár.

¹⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 88 471/1947. VI. sz. előterjesztése szerint dr. Botvay Károly (1897–1958) a selmechányi Bányászati és Erdészeti Főiskolán szerzett diplomát.

11. 1947. július 17.

13.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőjében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát 90 539/1946. sz. alatt Lantos János és társai kinevezése tárgyában.¹⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

14.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőjében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Koczás Gyulának az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.¹⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

15.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőjében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Abódy Előd műegyetemi ny. r. tanárnak az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.¹⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

16.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőjében dr. Alexits György államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 7. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi azzal, hogy a jövő hétre már most kéri felvenni.²⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

1924-től a főiskola tanszemélyzetéhez tartozott. 1939-ben a Földművelésügyi Minisztérium erdőmérnöki létszámába került, 1940-től a Soproni Erdészeti Kutatóintézet erdőmérnöke, majd főmérnöke. Később erdőtanácsos, majd főerdőtanácsos. 1947-től egyetemi tanár, a Soproni Erdészeti Főiskola termőhely-ismereti tanszékének vezetője.

¹⁷ A javaslat alapján huszonöt tanító és középiskolai tanár szabadművelődési titkárrá, illetve fogalmazóvá való kinevezésére került sor.

¹⁸ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 98 248/1947. V 1. sz. alatt arra való hivatkozással tette meg javaslatát, hogy a minisztérium költségvetési előirányzata szerint a gimnáziumi tanárok 10%-át elő lehet léptetni az V. fizetési osztályba. Az előterjesztés szerint dr. Koczás Gyula (1905-?) 1927-ben szerzett mennyiségtan-természettudomány szakos középiskolai tanári oklevelet. 1926-tól 1938-ig a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen gyakornokként, majd tanársegédként dolgozott. 1935-ben szerzett egyetemi magántanári képesítést. 1944-ben részt vett a fegyveres ellenállásban, ezért letartóztatták és Németországba hurcolták. 1947-ben megkapta a Szabadságrendet; a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium felsőoktatási és tudományos főosztályán a tudományos ügyekkel foglalkozó ügyosztály vezetője lett.

¹⁹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 88 472/1947. VI. sz. előterjesztése szerint dr. Abódy Előd (1896–1949) 1921-ben szerzett mérnöki oklevelet, s 1930-ban lett egyetemi magántanár. 1922–1923-ban az Állami Gépgyár hídosztályának önálló tervezője, 1923–1924-ben a Légügyi Hivatal munkatársa. 1934-ben műegyetemi rendkívüli tanár, 1936-tól műegyetemi nyilvános rendes tanár. Megszervezte az Aerodinamikai Intézetet. 1947-től a mérnök-kari mechanikai tanszék vezetője.

²⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 7. sorszám alatt dr. Incze Gyula nyilvános rendes egyetemi tanárrá való kinevezési javaslat szerepel. A

11. 1947. július 17.

17.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát 93 629/1947. sz. alatt az Országos Könyvtári Tanács elnökének kinevezése tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az helyes, hogy a kultusz tárca három személyt terjeszt elő erre a tisztségre, ez alkotmányos szokás, mert az elnök választási joga le van fektetve. Az angoloknál is ez a szokás, a hajókra is rá van írva „Őfelsége flottája”, sőt a parlamentben az ellenzék „Őfelsége ellenzéke”. A javaslatot mégiscsak az illető tárcának kell tenni, legalábbis olyan sorrendben sorolja fel a jelölendő személyeket, ahogyan javasolja.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében dr. Alexits György államtitkár]: A minisztériumnak eddig még nincsen kialakult állásfoglalása erre nézve, a következő minisztertanácsra visszahozza. Most leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.²¹

[18.] 19.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Waldbauer Iván és Seregély Klára kinevezése tárgyában a IX/1. fizetési osztályba.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[19.] 20.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Baráth Béla állami tanító reaktiválása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[20.] 21.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Kenedy Dezső egyetemi magántanár időbeszámítása tárgyában.²²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

borítólapon e tárgy mellett a következő megjegyzés olvasható: „Kiváló tudós, támogatandó.” Előzményéről lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 16., a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 15., majd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját, a kérdés érdemi tárgyalását illetően pedig a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját.

²¹ A Könyvtárak Országos Tanácsát, valamint az Országos Könyvtári Központot a 11 170/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. december 8.) hozták létre. Lásd továbbá a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját. Ezt követően egykorúlag elvették a napirendi pontok sorszámozását. A hibát szögletes zárójelekbe tett számokkal korrigáltuk.

²² A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 88 752/1947. VI. sz. előterjesztése szerint dr. Kenedy Dezsőt a Tanácsköztársaság idején tanúsított magatartásáért eltávolították a budapesti egyetem bőrgyógyászati tanszékéről. 1921 után az Apponyi Poliklinikán, majd a budai ingyenes betegrendelő intézet főorvosaként dolgozott. 1945 augusztusától a Népjóléti Minisztérium megbí-

[21.] 22.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Varga István szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem szívesen járul hozzá.

Dr. Bojta Béla: A 7380-as rendelet előírja, hogy joga van a köztisztviselőnek magánpályán eltöltött idejét beszámítani szakértelem megszerzése címén.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: De egyszer már beszámították neki, így legfeljebb csak további 5 évet lehet beszámítani.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Feddással igazolták, igazán nem tudja, miért kell ennyi szolgálati évet beszámítani neki.

[Dinnyés] Miniszterelnök: Érdemekre való hivatkozás nélkül további 5 évet beszámíthatunk.

Minisztertanács dr. Varga István szabadpályán eltöltött idejéből, a már engedélyezett 15 éven felül, további 5 évnél a beszámításához hozzájárult.²³

[22.] 23.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Kerényi József tényleges szolgálatban való megtartása tárgyában.²⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[23.] 24.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Bíró Mihálynak az Országos Képzőművészeti Főiskola tanári létszámába a IV. fizetési osztály 1. fokozatába való besorolása tárgyában.²⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

zásából az Országos Közegészségügyi Intézet kötelékében megszervezte az Országos Lupus Központot.

²³ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 87 693/1947. VI. 1. sz. előterjesztése dr. Varga István egyetemi nyilvános rendes tanári szolgálati idejébe javasolta beszámítani az 1945 november előtti szabadpályán eltöltött szolgálati idejéből, a korábbi időbeszámításon túl, további öt esztendő. Varga Istvánról lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját és jegyzetét. A 7380/1946. ME sz. rendeletet illetően lásd a jelen jegyzőkönyv 4. sz. jegyzetét.

²⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 91 543/1947. IV. 5. sz. előterjesztése Kerényi Józseffel együtt összesen nyolc gyógypedagógiai intézeti tanárnak a nyugdíjkorhatáron túli szolgálatban való visszatartására tett javaslatot. Ezt a gyógypedagógiai tanárhiánnyal indokolta, jelezve, hogy a gyógypedagógiai tanárképző főiskola új tanárokat csak két év múlva fog kibocsátani.

²⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 92 074/1947. VII. sz. előterjesztésében tett javaslatot Bíró Mihály rehabilitálására. Bíró Mihály (1886–1948) festő-, grafikus- és szobrászművész. A Szociáldemokrata Párt tagja volt. 1919. június 24-én kinevezték a Képzőművészeti Főis-

11. 1947. július 17.

[24.] 25.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviseletében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Tekes Sándorné részére min. osztálytanácsosi cím adományozása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[25.] 26.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviseletében dr. Alexits György államtitkár] előterjeszti javaslatát Kiss Árpád ny. állami tanító rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[26.] 27.

Igazságügyminiszter [képviseletében dr. Dulin Jenő államtitkár] előterjeszti javaslatát a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok folytán elvesztett gazdasági felszerelésekről szóló 6400/1947. sz. rendelet kiegészítése tárgyában.²⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[27.] 28.

Igazságügyminiszter [képviseletében dr. Dulin Jenő államtitkár] előterjeszti javaslatát a letartóztatási intézetek őrsemélyzete költségvetési létszámának betöltése tárgyában.²⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

kola rendes tanárává. A forradalmak után Ausztriában, majd Franciaországban élt. 1947-ben tért haza.

²⁶ A 6400/1947. ME sz. rendelet (MK 1947. május 24.) a zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok folytán elvesztett ingóságok tárgyában kiadott korábbi rendelkezések hatályát kiterjesztette a mezőgazdasági ingatlanok élő és holt gazdasági felszereléséhez tartozó ingóságokra is. A rendelet 2. §-ának (3) bekezdése úgy intézkedett, hogy az ilyen ingóságokkal kapcsolatos igények érvényesítésére irányuló per, értékre tekintet nélkül a járásbíró hatáskörébe tartozik. A rendelet hatálybalépésekor azonban a törvényszéknél már folyamatban voltak ilyen természetű ügyek, amelyeket a törvényszékek részben megszüntettek, részben a járásbírókhoz tettek át. Az Igazságügyminisztérium a 2629/1947. sz. javaslatával azt kívánta elérni, hogy a már folyamatban lévő pereket a törvényszékek fejazzék be és a felek csupán a következőkben legyenek kötelesek ilyen tárgyban a járásbírósnál eljárni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 8990/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 24.

²⁷ Az Igazságügyminisztérium 47 093/1947. VI. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy a letartóztatási intézetek 1629 fős őrsemélyzeti létszámából csak 1470 állás volt ekkor betöltve. A biztonság és a büntetésvégrehajtás különleges követelményeire tekintettel kérte az üresedésben lévő 159 őr állás sürgős betöltésének engedélyezését.

[28.] 29.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter* bejelenti, hogy szombaton utazik vissza Moszkvába s Ries igazságügyminiszter pedig visszatér, hogy az eddig Moszkvában elért eredményeket ismertesse.²⁸ Ezért bejelenti, hogy amennyiben a bankok államosítása napirendre kerülne... [sic!]

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: De nem kerül a Parlament elé.

Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes: A Ház bezárja most üléseit s a bankok államosítását csak utólag fogják bejelenteni jóváhagyás végett. Ez már határozott dolog volt, csodálja, hogy a pénzügyminiszter nem tudott róla.²⁹

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ebben az esetben felszólalására nincs szükség.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

[29.] 30.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a vagyondézsma tárgyában. A múltkori minisztertanácson szerepelt már ez a javaslat, de levették a napirendről.³⁰ Ries igazságügyminiszter Moszkvából, telefonon arról informálta, hogy ha el is fogadná a minisztertanács ezt a rendeletet addig ne nyerjen kibocsátást, míg haza nem tér s a kérdés orosz vonatkozásairól részletekben nem informálja a kormányt. Antos pénzügyi államtitkár ugyancsak kapott hivatalos értesítést a moszkvai tárgyalások pénzügyi szakértőjétől, hogy a rendelet kibocsátásával várni kell.³¹ Javaslat az, hogy elvileg elfogadható a rendelet. A részletek ismertetésére felkéri Antos államtitkárt.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: A rendelet szétküldetett s annak ismertetése nem szükséges, a tárcák részéről csak az igazságügyi tárca tett észrevételeket, ezek azonban kizárólag fogalmazási jellegűek voltak. Kéri a

²⁸ A szovjet-magyar pénzügyi tárgyalásokról van szó. Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 1–14., a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1–14. és a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

²⁹ A Nemzetgyűlést — a kiírt választásokra tekintettel — 1947. július 25-ével feloszlatta a köztársasági elnök. A bankok államosítására vonatkozó törvényjavaslatot 1947. november 4-én nyújtotta be az Országgyűléshez a miniszterelnök. Az Országgyűlés pénzügyi bizottsága 1947. november 12-én ismertette a javaslattal kapcsolatos jelentését. További tárgyalására november 14., 18–21-én került sor. Lásd a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzügyintézetek Központ I. kúriájába tartozó, részvénytársasági alapon működő pénzügyintézetek magyar tulajdonban levő részvényeinek állami tulajdonba vételéről szóló 1947. évi XXX. tc.-t.

³⁰ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját.

³¹ Az egyszeri vagyondézsma és az egyszeri vagyonszaporulati dézsma tárgyában kiadott 10 130/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. augusztus 20.) 2. §-a felsorolta azokat a vállalatokat, intézményeket, amelyek mentesítést kaptak az egyszeri vagyondézsma és az egyszeri vagyonszaporulati dézsma fizetése alól, így 18. sorszám alatt megemlíttette az 11 700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 23.) alapján a Szovjetunióknak átadott vagyont (vagyonrészt) és 19. sorszám alatt azokat a részvénytársaságokat, szövetkezeteket és korlátozott felelősségű társaságokat, amelyekben a fenti rendelet alapján 50% vagy ezt meghaladó érdekeltsége volt a Szovjetunióknak. A figyelmeztetések ezekkel a szovjet érdekekkel állhattak kapcsolatban.

11. 1947. július 17.

minisztertanácsot, hogy mivel ellenvetés nincs, hagyja jóvá, hogy a holnap Moszkvából visszaérkező Vásárhelyi államtitkár³² esetleges aggályait figyelembe véve, ne kerüljön újból minisztertanács elé.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Mivel nem volt napirendre tűzve a javaslat s nem készült fel rá, nem tud hozzájárulni az elfogadáshoz, egyáltalán nem foglalkozott vele.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Amennyiben lényegileg differenciák nincsenek, s a földművelésügyi miniszterrel is megtörténik a megegyezés, elfogadható.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Mégis azt kéri, hogy ma csak elvileg fogadja el a minisztertanács s holnap Vásárhelyi államtitkár már az orosz vonatkozásában is megteheti észrevételeit.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem tudja megérteni, miért kell a házingatlanoknak értékkedvezményt kapni. Az ingatlanok értéke emelkedő tendenciát mutat.³³

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Kérdés, hogy hasznos-e az aláértékelés, vagy sem.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A házak egészen alá vannak értékelve.

Antos István [pénzügyi] *államtitkár*: A pénzügy ezt nem tekinti elvi kérdésnek, lehet rajta változtatni.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Független a ház értéke a jelenlegi értéktől.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A házbérek alacsonyak, sőt alacsonyabban, mint békeidőben voltak.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A házbirtoknak a mai értéke ugyanis annyira rossz, hogy ezt akarta valamiképpen honorálni, részben a későbbi szempontokra is figyelemmel. Az amúgy is terhelt házvagyonot nem akarta megterhelni. Javasolja, hogy fogadják el az eredeti tervezetet.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Kéri őt is bevenni a földművelésügyi miniszter részéről amúgy is felvetett tárgyalásokba.³⁴ Nem szabad a házingatlant megölni, viszont nagy probléma, mert úgyis alacsonyan van értékelve, ez meglehetősen bonyolult dolog. Olyan szempontot kell alkalmazni bizonyos házkategóriákban, hogy méltányossági okok érvényesüljenek, tehát ez ne legyen általános.

³² Vásárhelyi István (1897-?) közgazdász. A Keleti Kereskedelmi Akadémia elvégzése után jogi doktorátust szerzett. 1920-tól dolgozott a Pénzügyminisztériumban. A Szálasi-kormány idején politikai magatartása miatt kényszernyugdíjazták. 1945 áprilisában került vissza a munkahelyére. 1945. június 26-án kinevezték pénzügyminisztériumi adminisztratív államtitkárrá. 1945. július 15-én a Magyar Nemzeti Bank kormánybiztoshelyettese lett.

³³ A házingatlanok értékkedvezménye nem került bele az elfogadott rendeletbe.

³⁴ Feltehetőleg azzal kapcsolatos a megjegyzés, hogy a földművelésügyi miniszter részéről esetleg felmerülő észrevételeket külön tárgyaláson javasolta a miniszterelnök tisztázni.

11. 1947. július 17.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Nem bérházakat veszünk, hanem családi házakat. Erről van szó, hogy családi háznál figyelembe vegyük-e az 50%-os csökkentett értéket.

[*Véres*] *Építési és közmunkaügyi miniszter:* Itt van egy méltányos határ, nem tudja azonban, hogy hol van ez?

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Ez kifejezésre jutott a szövegezésben, kéri tehát elfogadni.

[*Bárános*] *Földművelésügyi miniszter:* Ez a házaknál pengő-alapon megállapított alap.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* De csökkentett házbér-alapon. A házbér-alapon számítják a házbéreket.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: A teljesítőképességet is figyelembe kellett venni a rendeletervezet elkészítésénél. A házakat még terheli az újjáépítési kölcsön is, amely a jövedelmének 90%-át veszi igénybe. Ez jelentkezett a méltányosságnál. A vagyonszaporulati dézsma azokat terheli, akiknek a háború előtti és a mostani vagyona között 50% különbség mutatkozik. Különbséget akart tenni azok között, akik meg lettek adóztatva s akik nem lettek adóztatva. Ha igazolható, hogy ez a vagyontöbbletadó alá esett, akkor 50%-os engedményt kap.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Észrevétele az, hogy tekintettel ezek háborúvagyon jellegére ilyen természetű kedvezményt nem kaphatnak. A vagyontát ügyis átmentette, vagy Napóleont vett rajta.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Az egész összegért nem vett Napóleont.³⁵

Rákosi Máttyás államminiszter: A háborús nyereségeknek nem kell kedvezményt biztosítani.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Amennyiben a moszkvai tárgyalók részéről, továbbá a földművelésügyi és [az] építési miniszter részéről nem merül fel lényeges ellenvetés, akkor a rendelkezések megjelentethetők. Az 50%-os kedvezmény azonban elesik.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta s akként határozott, hogy a házingatlanok [esetében] 33%-os értékkezdvezményt engedélyez, a vagyonszaporulati részben az 50%-os kedvezményt elutasította. Felhatalmazta a pénzügyminisztert, hogy a moszkvai tárgyalásoknak [sic!] az előterjesztés érintett részeinek figyelembevételével tétesse közzé a rendeletet, amelynek végleges szövegezésénél a földművelésügyi miniszter esetleges észrevételeit is vegye figyelembe.³⁶

³⁵ III. Napóleon francia császár által kibocsátott aranyaknak értékállandóságuk folytán nagy szerepük volt a háború utáni gazdasági életben.

³⁶ Lásd a jelen jegyzőkönyv 31. sz. jegyzetében említett rendeletet. Végrehajtásáról a 183 100/1947. VII. PM sz. rendelet intézkedett. (MKRT 1947. szeptember 10.)

11. 1947. július 17.

[30.] 31.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a Jóvátételi Hivatal által a SZEB felszámolásával kapcsolatosan végzett munkálatok során felszabaduló és a kincstár birtokába visszakerülő berendezési tárgyak hasznosítása tárgyában.³⁷

[Molnár] Népjóléti miniszter: Helyes az, hogy a berendezési tárgyakat a közalkalmazottak üdültetésére akarja használni, de az a kérése, hogy a munkásintézmények is kapjanak belőle.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Mindenekelőtt a Tervhivatal berendezésére kell a dolgokat fordítani. Fontosabb, hogy előbb az új állami hivatalokat rendezzük be.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: A pénzügyminiszternek arra kell venni az irányt, hogy ezekből a holmikból minél több gyors és effektív bevételt tudjon szerezni. Megérti, hogy vannak nem értékes holmik, de vannak műtárgyak is, amiket úgysem tudnak állami hivatalokban felhasználni.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Amint valahonnan eltávoznak az oroszok, az angolok tartanak rá igényt, bérfizetés mellett.

[Bán] Iparügyi miniszter: Apróságnak látszik az egész. Szerinte a Magyar-Jugoszláv Társaság részére is kell valamit rendelkezésre bocsátani, mert megfelelő berendezésekkel a társaság nem rendelkezik, viszont a jugoszláv barátság szempontjából nagy fontossággal bír az együttműködés.

[Erőss] Közellátásügyi miniszter: Az angoloknak nem tartozunk odaadni.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Nem tartozunk, de mit csináljunk, amikor bérbe kívánják venni.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A maga részéről igyekezni fog a közlekedésügyi miniszter által felvetett igen helyes alapelvek szerint eljárni s elsősorban valutáris szempontból megpróbálja a dolgokat értékesíteni. A javaslat egyébként az eladásokra is módot nyújt.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[31.] 32.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Budapest székesfőváros területén befolyó házadóból részesedés megállapítása tárgyában.³⁸

³⁷ Lásd a 11/a. sz. mellékletet.

³⁸ A Pénzügyminisztérium 180 300/1947. VII. sz. előterjesztésében utalt arra, hogy a 3480/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. március 29.) a Budapest területén befolyó házadó részesedésének mérvét — 1947. július 31-éig terjedő érvénnyel — úgy határozta meg, hogy a főváros részesedését 35%-ról 30%-ra szállította le s ennek megfelelően 5%-kal felemelte az államkincstár részesedését. A hároméves tervvel kapcsolatban az államkincstárra háruló fokozottabb kötelezettségekre tekintettel kérte az említett rendelkezés érvényének az 1947. július 31-ét követő folytatólagos meghosszabbításához a kormány hozzájárulását. Az előterjesztés mellett megta-

[32.]

Ezt a javaslatát³⁹ a külügyminiszterrel egyetértésben terjeszti elő. A múltkori bejelentés alapján számolni kell, hogy ezek a kérdések újra fel fognak vetődni.

[Molnár] *Népjóléti miniszter*: A 7310/1947. számú rendelet⁴⁰ az igénybevételek részben a népjóléti miniszter hatáskörébe utalja.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A jegyzőkönyvek szociális része, amely az átköltötetással kapcsolatos, csak igen jelentéktelen anyaga az egész komplexumnak, nem zárkózik el a népjóléti miniszter meghallgatása elől, azonban egységesen kell az egész kérdést rendezni.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Az előterjesztéshez a maga részéről két észrevétele van. Egrészt, hogy iparügyi vonatkozásokban a pénzügyminiszter az iparügyi miniszterrel egyetértőleg járjon el – továbbá, hogy a tanúsítványokat továbbra is az iparügyi miniszter állítsa ki.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Az iparügyi miniszter ezen észrevételeit magáévá teszi.

lálható a rendelet tervezete, valamint a Belügyminisztériumnak a tervezett intézkedéssel kapcsolatos 13 551/1947. II/1. sz. észrevétele. Levelében hangsúlyozta a Belügyminisztérium, hogy a főváros házadórészesedésének a leszállítására az államháztartás helyzetének átmeneti kedvezőtlen alakulása miatt volt szükség s nincs észrevétele az említett rendelet hatályának meghatározott időre történő meghosszabbítása ellen sem, ha erre szükség van. „A rendelettervezet azonban — olvasható a levélben — a fenti rendeletben szabályozott leszállítást állandósítani kívánja, ami a székesfőváros háztartási érdekeit sérti.” Ezért kérte, hogy a leszállítás időtartamát a rendeletben jelöljék meg. A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e napirendi pontnál a Belügyminisztérium véleményét helyeslő észrevétel olvasható. Az e tárgyban kiadott 9140/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. július 26.), helyt adva a Belügyminisztérium észrevételének, a Budapest területén befolyó házadó részesedési aránynak az államkincstár javára való módosításáról szóló rendelet érvényét 1948. december 31-ében jelölte meg. A napirendi pont vitája — feltehetőleg leírási hiba folytán — nem szerepel a jegyzőkönyvben, bár az eredeti oldalszámozás folyamatos.

³⁹ Leírói hiba folytán e napirendi pont előadásának, illetve tárgyalásának első része nem szerepel a jegyzőkönyvben — az is lehet, hogy egy teljes napirendi pont kimaradt — bár az eredeti oldalszámozás folyamatos. A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál a következő feljegyzés olvasható: „A külügyminiszternek ezzel kapcsolatban bejelentése volt már a múlt minisztertanácson, és pedig az, hogy a román kormány a Protokoll-t nem fogadja el, nem ratifikálja, hanem egyoldalúlag kormányrendelettel kíván intézkedni. Szükséges, hogy megfelelő személy ezt a kérdést Romániában tárgyalja és amennyiben nem Bolgár kísérelné a tárgyalások felvételét, úgy erről más irányban kell megfelelően gondoskodni. A Protokoll tárgyalásait Bolgár vezette. A nálunk lévő észrevételeket a pénzügyminiszternek adjuk át, ha a kérdés az ő hatáskörébe utaltatik.” Előzményét illetően lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját.

⁴⁰ Elírás történt, a Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál 7310/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. június 27.) szerepel, amely a Népgondozó Hivatal felszámolásáról szól. E rendelet 2. §-a úgy intézkedett, hogy a német lakosság Németországba való áttelepítésével kapcsolatban tennivalókat a továbbiakban a belügyminiszter, míg a Népgondozó Hivatal egyéb feladatait a népjóléti miniszter látja el. A szlovák-magyar lakosságcserevel kapcsolatos feladatok ellátását külön jogszabályban tervezte rendezni.

11. 1947. július 17.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a szaktárcákat érintő részben a pénzügyminiszter az illetékes miniszter meghallgatása után, iparügyi vonatkozásokban pedig az iparügyi miniszterrel egyetértőleg határoz.

[33.] 34.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a szeszestital-forgalmi illetékből származó bevétel egy részének az államkincstár részére való megtartása tárgyában.⁴¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[34.] 35.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az illetékről szóló rendelettervezet tárgyában.⁴²

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Nem volt ideje áttanulmányozni, de nem volna kifogása az ellen, ha elvben elfogadnák s amennyiben vannak olyan kérdések, amelyek részéről észrevételként felmerülnének az áttanulmányozás kapcsán, úgy vétessék az figyelembe.

[Bárános] Földművelésügyi miniszter: Neki is lennének észrevételei, ezért azt javasolja, hogy amennyiben valamelyik tárcának észrevételei vannak, azt 5 napon belül közölje a pénzügyminiszterrel.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Az állami tisztviselők 500 forinton felül bélyegilletéket kötelesek fizetni.⁴³ Ez szerinte igen súlyos megterhelése a köztisztviselőknek.

⁴¹ A Pénzügyminisztérium 109 425/1947. XV. sz. előterjesztésében emlékeztetett arra, hogy 1923 végéig a szeszestitalforgalmi illetékekből származó bevétel az államkincstárt illette, akkor a 8700/1923. ME sz. rendelet (MRT 1923. 353. p.) 1924. szeptember 1. napjától átengedte annak a községnek (városnak), amelynek területén az illető italmérési (árusítási), nagybani eladási vagy közvetítő üzlet telephelye működött. A szeszestitalok árának jelentős megemelkedésére tekintettel az illetéket javasolta kétszeresére emelni, másrészt pedig — az államháztartás szükségletére tekintettel — az emelésből származó bevételt 85% erejéig az államkincstár számára kérte megtartani. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a szeszestitalforgalmi illeték-bevételekből a községeket (városokat) megillető részesedés újabb megállapításáról szóló 8880/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 8.

⁴² A Pénzügyminisztérium 175 200/1947. XI. a. sz. előterjesztése szerint az addig hatályos illetékjogszabályok egy része még az 1850-ben kiadott császári pátens eredeti szövege, nagyrésze pedig a pátens már hatályban nem lévő részeinek módosított és kiegészített rendelkezése volt. Ezekhez járult a későbbi jogszabályok egész sora. A jogszabályoknak ez a tömege ekkorra már annyira szerteágazóvá és áttekinthetetlené vált, hogy alkalmazásuk nemcsak az adózó közönség, hanem a szakemberek részére is nehézséget jelentett és jogbizonytalansághoz vezetett. Ezért és az állami érdekek hatályosabb biztosítása céljából is multhatatlanul szükségesnek jelezte az illetékjogszabálynak korszerű, áttekinthető és rendszeres kódexbe foglalását.

⁴³ A rendelettervezet 183. §-a — az előterjesztésben foglaltak szerint — az alkalmazotti jogviszonyból származó illetmények felvételéről kiállított nyugtákat 0,5% illeték alá vonta. A

11. 1947. július 17.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ez már eddig is megvolt és fizették a köztisztviselők.

Antos István [pénzügyi] államtitkár: Az előterjesztés kodifikálása a meglévő állapotnak s nem tartaná helyesnek, ha a korábbi helyzeten változtatnánk.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta azzal, hogy a társmiszteriumok 5 napon belül közölt észrevételét a pénzügyminiszter megfontolás tárgyává veheti és a rendeletbe bedolgoztatja.⁴⁴

[35.] 36.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a textilfelsőrészrel készült lábbelik átmeneti vámmentessége tárgyában.⁴⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[36.] 37.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát újabb állami kezességvállalások tárgyában szövetkezeti központok hiteleivel kapcsolatban.⁴⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[37.] 38.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát közszállítások felszámolására felállított XIV. ügyosztály személyzeti létszámának kibővítése tárgyában.

szociális szempontokra figyelemmel azonban az 500 forintot meg nem haladó illetményeket mentesíteni javasolta az illetékek alól. Az alkalmazottaknak az illetményeikről kiállított nyugtái korábban illetékmentesek voltak, mivel azok illetékét az alkalmazottak kereseti adójába olvasztották. Az illetéknek más köztartozásba olvasztását azonban a jogrendszer tisztasága és áttekinthetősége szempontjából tartották helytelennek. Hasonló előírást tartalmazott a tervezet 324. §-a, amely az alkalmazotti jogviszonyt alapító munkavállalási szerződés illetékét az abban feltüntetett illetménynek ugyancsak 0,5%-ában állapította meg, de szintén mentesítést adott az 500 forintot meg nem haladó illetmények esetében.

⁴⁴ Lásd az illetékekről szóló 9100/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 29. A rendelet már nem 500 hanem 1000 forintban jelölte meg az illetékmentesség felső határát a 43. jegyzetben említett mindkét esetben.

⁴⁵ Előzményéről lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 29. napirendi pontját; továbbá a 8800/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 20.

⁴⁶ A Pénzügyminisztérium 82 879/1947. IV. a. sz. előterjesztése utalt arra, hogy az 1946. évi augusztus 9-i minisztertanácsi ülésen (129. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pont) felhatalmazást kapott arra, hogy a szövetkezeti központok közérdekű felvásárlásaival összefüggő hitelekkel kapcsolatban keretkorlátozás nélkül, utólag teendő bejelentés mellett, vállalhassa el a kincstár nevében a készfizető kezességét. „Az egyéb állami kezességvállalásokkal szemben — olvasható az előterjesztésben — ezt a kivételes eljárást a szövetkezeti központok jogszabályi alapokon álló kivételes helyzete, valamint a közérdekű felvásárlások révén a közellátásban betöltött fontos szerepe tette indokoltá.” Jelezte, hogy 1946. október 12-én egyszer már eleget tett az utólagos beszámolási kötelezettségének. Ekkor az azóta eltelt időben vállalt kezességekről adott tájékoztatást.

11. 1947. július 17.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ne szerződéssel, hanem mint nyugdíjasokat kell berendelni őket.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Gyenes Kálmán MÁV igazgató ellen észrevétele van, ő volt az, aki a MÁV-nál kidobta a szociáldemokratákat a műhelyekből. Ő kényszerítette őket a Nemzeti Munkaközpontba.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Egy régi dolognak a likvidálásáról van szó s már régen alkalmazásban vannak.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy Gyenes Kálmán személyét illetően a pénzügyminiszter a közlekedésügyi miniszter által szolgáltatott adatok figyelembevételével határozzon. Az alkalmaztatás módja nyugdíjasként való berendelés.⁴⁷

[38.] 39.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát Rutkai Ferenc ny. pü. irodatiszt szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[39.] 40.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát Dobos József dohánygyári igazgató Bulgáriába való kiküldetése tárgyában.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[40.] 41.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kadosa József rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[41.] 42.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sor-szám alatt szereplő előterjesztését a mezőgazdasági vasutak igazgatóságának felállítása tárgyában a napirendről leveszi, mert a földművelésügyi miniszterrel még össze kell egyeztetnie.

⁴⁷ A Pénzügyminisztérium 145 236/1947. XIV. b. sz. előterjesztésében jelezte, hogy az 1945 előtti kormányok, illetve azok szervei részéről eszközölt megrendelésekből származó kincstári követelések és tartozások megállapítására, valamint rendezésére külön ügyosztály állított fel. Ezen az osztályon kívánta szerződéses alapon alkalmazni Fuchs Jenő nyugalmazott műszaki főtanácsost és Gyenes Kálmán nyugalmazott MÁV igazgatót, mint szakértőt.

⁴⁸ A Pénzügyminisztérium 41 315/1947. XIII. a. sz. előterjesztésében bejelentette, hogy a Dohányjövédék keleti dohányszükségletét Bulgáriából gyógyszerkompenzáció ellenében tudja biztosítani. Mivel a leszállítandó dohányok tekintetében a bolgár dohányjövédék készletéből — a megállapodások értelmében — szabadon lehet választani, kívánatosnak jelezte, hogy a magyar Dohányjövédék egy szakértője Bulgáriába utazzék.

11. 1947. július 17.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nem kell levenni a napirendről, mert a megegyezés már megtörtént.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Akkor saját magának van egy módosítása, mégpedig a vasút elnevezésére nézve. Ne mezőgazdasági vasutak legyen a neve, hanem csak „gazdasági vasutak”, ez sokkal célravezetőbb, mert lehetnek azok téglagyári vasutak is.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőében Koszér Nándor államtitkár]: Mivel szövetkezetekről van szó, az igazgatóságba kéri minisztériumának képviselőjét is.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Erre nincs szükség. A MOSZ is földműves szövetkezet és képviselve van.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőében Koszér Nándor államtitkár]: Ez esetben kérelmétől eláll.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁴⁹

[42.] 43.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő előterjesztését, miután az nem minisztertanácsi előterjesztés s tévedésből vétetett fel, a napirendről leveszi.⁵⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[43.] 44.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Boldizsár Ferenc MÁV szertárnok napidíja tárgyában.⁵¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴⁹ A Közlekedésügyi Minisztérium 28 540/1947.I/1. sz. előterjesztésében felhívta a figyelmet arra, hogy a földbirtokreformról szóló rendelet, illetve törvény azon rendelkezése, hogy az igénybe vett birtokhoz tartozó kisajátított gazdasági felszerelést, amennyiben azok szétesztása nem felel meg a termelés érdekeinek, a földhözjuttatottakból alakítandó földművesszövetkezetek tulajdonába kell adni, a gazdasági vasutak vonatkozásában csak kismértékben valósulhatott meg. Elsősorban azért, mert a földművesszövetkezetek csak hosszabb idő múltán alakultak meg, másrészt pedig mert a háborús események és egyéb körülmények folytán erősen megrongálódott vasutakat a szükséges szakismeret és anyagi eszközök hiányában helyreállítani és üzembehelyezni nem tudták. „A körülbelül 2500 km hosszúságú mezőgazdasági vasutak elsorvadása és az ország gazdasági berendezéséből való kiesése — különösen a mostani súlyos igaerőhiány mellett — mezőgazdaságunk termelő képességére rendkívül hátrányos következményekkel járna...” – olvasható az előterjesztésben. Ezért javasolta, hogy hozzák létre a Mezőgazdasági Vasutak Igazgatóságát, amelynek feladatává kívánta tenni a gazdasági vasutak karbantartásának, fejlesztésének irányítását. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a gazdasági vasutak helyreállításának és üzembehelyezésének tárgyában kiadott 9030/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 25.

⁵⁰ A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt a gépjármű kerékbroncs külföldi beszerzéséhez szükséges 30 000 dollárnak megfelelő nemes valutakeret rendelkezésre bocsátására vonatkozott.

⁵¹ A Közlekedésügyi Minisztérium 10 046/1947. Eln. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a MÁV faszénigényének biztosítása céljából 10 kocsiállóból álló ingajáratot küldtek ki Csehszlová-

11. 1947. július 17.

[44.] 45.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Juhász Kálmán és dr. Németh Pál Ausztriába való kiküldése tárgyában.⁵²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[45.] 46.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Tass István MÁV műsz. főtanácsos Ausztriába való kiküldése tárgyában.⁵³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[46.] 47.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a háztartási alkalmazottak és az alkalmi háztartási munkások szolgálati jogviszonyának szabályozása tárgyában. Az igazságügyminiszter észrevételeit honorálta.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[47.] 48.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát 9457/1947. sz. alatt dr. Klaniczay Gyula és társai időbeszámítása tárgyában.⁵⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

kiába, s a kocsik visszatérése érdekében mutatkozott szükségesnek a kísérők kirendelése. A kísérő személy napidíjának megállapításáról volt szó.

⁵² A Közlekedésügyi Minisztérium 9552/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint híd-faanyagok és egyéb fenyőfűrészárúk beszerzése céljából vált szükségessé a kiküldetés.

⁵³ A Közlekedésügyi Minisztérium 9432/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint a vasúti teherkocsik burkolati anyagául szolgáló lucfenyő áru beszerzése, illetve átvétele céljából vált szükségessé a kiküldetés.

⁵⁴ A Népjóléti Minisztérium 32 254/1947.1/1. sz. előterjesztése szerint ekkor még több elavult és demokratikus szempontból bírálható idevágó jogszabály volt érvényben, ezért szükségessé vált a kérdés átfogó rendezése. A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „A rendeletre szociális okokból szükség van. Miután azonban törvények hatályon kívül helyezése is bekövetkezik, kormányrendeleti intézkedésre van szükség és így a kérdés nem utalható kizárólag a népjóléti miniszter hatáskörébe. Megoldható lenne akként, hogy a népjóléti miniszter a belügyminiszterrel és a miniszterelnökkel egyetértésben.” Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9130/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 31. Ez a rendelet azonban csak felhatalmazást adott a népjóléti miniszternek arra, hogy a kérdést a Szakszervezeti Tanács meghallgatásával szabályozza. Az érdemi szabályozásra a 34 510/1947. NM sz. rendeletben (MKRT 1947. augusztus 5.) került sor.

⁵⁵ A Népjóléti Minisztérium előterjesztésében dr. Klaniczay Gyula (1892-?) az Országos Gyermekvédő Ligánál 1920-tól 1946-ig eltöltött idejének; dr. Botár Bálint (1904-?) hitoktatói illetve lelkesítő pályán 1927-től 1945-ig eltöltött idejének; továbbá dr. Scheiner Tibor (1888-?) orvos és dr. Földi Emil (1889-?) orvos, utóbbi községi tisztiorvos szabadpályán eltöltött idejének beszámítását kérte. Dr. Klaniczay Gyula 1946-tól, dr. Botár Bálint 1945-től teljesített szolgálatot a Népjóléti Minisztériumban miniszteri osztálytanácsosként.

11. 1947. július 17.

[48.] 49.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát 9458/1947. sz. alatt dr. Cseh-Szombathy László és társai időbeszámítása tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[49.] 50.

[*Báránys*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a háborús események folytán gazdát cserélt egyes hasznos háziállatok marhalevéllal ellátása tárgyában. Ez a rendelet arra készült, hogy a kisembereket megvédjék a zaklatásoktól.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: A 2. § 1. bekezdésének utolsó mondata „vagy az állatnak részére történt juttatása egyébként gazdaságilag nem volt indokolt” szövegrész törlendő. Ez bizonyos önkényre ad alkalmat. Egyébként a rendelet helyes.

[*Báránys*] *Földművelésügyi miniszter*: Ezt magáévá teszi.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁵⁷

[50.] 51.

[*Báránys*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát rizsforgalmi adó címén befolyó összegből 500 000 Ft-nak a földművelésügyi tárca részére leendő kiutalása tárgyában.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Aki eddig még nem jutott hitelhez, azok is részesüljenek. Javasolja a szétosztást a Gazdasági Főtanácsnak bemutatni.

⁵⁶ A Népjóléti Minisztérium előterjesztésében dr. Cseh-Szombathy Lászlón kívül dr. Székely István örkényi községi orvos, dr. Hatos György tatabányai orvos és Deutsch Elemér gyöngyösi szociális titkár szabadpályán eltöltött szolgálati idejének beszámítását kérte. Dr. Cseh-Szombathy Lászlóról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 9. sz. jegyzetét.

⁵⁷ A kérdés előzményét illetően lásd a 7680/1945. ME sz. rendeletet (MK 1945. szeptember 20.) és az ezt kiegészítő 5550/1946. ME sz. rendeletet (MK 1946. május 21.), illetve az 1945. augusztus 16-i (45. sz.) minisztertanácsi jegyzőkönyv 30. napirendi pontját, valamint az 1945. augusztus 31-i (48. sz.) minisztertanácsi jegyzőkönyv 24., továbbá az 1946. március 5-i jegyzőkönyv (166. sz.) 37. napirendi pontját. A Földművelésügyi Minisztérium 42 176/1947. II. 2. sz. előterjesztése a kincstári lovak visszaszerzésének lehetővé tétele érdekében kérte módosítani az alaprendelkezésnek azt a részét, amely kimondta, hogy az állatnak olyan megszerzőjével szemben, aki a rendelet alapján kiállított marhalevéllal rendelkezett, a tulajdoni igényt kizárólag 1947. június 30. napjáig lehet érvényesíteni. Tekintettel arra, hogy még ekkor is érkeztek bejelentések a kincstári lovak hollétéről, javasolta, hogy az államkincstár tulajdoni igényének érvényesítési lehetőségét 1947. december 31-éig hosszabbítsák meg. Másrészt mivel a nemzeti, termelési, földigénylő vagy egyéb bizottság közvetítésével juttatott állatok tulajdona tekintetében sok per indult, javasolta kimondani, hogy a marhalevéllal ellátott állatnak az előző szerző birtokában való visszaadását a bíróság is csak az esetben rendelhesse el, ha a juttatásban részesült új birtokos nem élelthivatászerűen foglalkozik földműveléssel. Az előterjesztés mellett megtalálható rendelettervezetnek ehhez a részéhez kapcsolódott a Gerő Ernő által kifogásolt szöveg, amit ki is hagytak a kiadásra került rendeletről. Lásd a 9040/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 26.

11. 1947. július 17.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Az összeállítást be fogja mutatni a Gazdasági Főtanácsnak, de hangsúlyozza, hogy a szövetkezeteket kívánja első-sorban támogatni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a szétesztás tervezete a Gazdasági Főtanácsnak bemutatandó.⁵⁸

[51.] 52.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Szabó Kálmán országos lótenyésztési felügyelő használatára egy személygépkocsi beszerzése tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthára*: Csak elvileg kívánja megjegyezni, annak idején azzal történt a kinevezés, hogy a havi 1000 forinton kívül egyéb kiadással nem jár. Most autót kell venni részére, ami ellenkezik az annak idején tett kijelentéssel.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Feladatkörét rendkívül nagy hasznossággal látja el a különböző területeken lévő eljárásaihoz a gépkocsira feltétlenül szükség van.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[52.] 53.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Sipos Lajos kinevezése tárgyában. Részére státushelyet is kapott.⁵⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[53.] 54.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Soós Gábor és dr. Almásy Józsefnek a gyakorlati közigazgatási vizsga alól való felmentése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵⁸ A Földművelésügyi Minisztérium 68 472/1947. I. A-1. sz. előterjesztésében azzal indokolta az 1947. július 31-éig rizsforgalmi adó címén befolyó összegből 500 000 forintnak a tárcája részére való átengedését, hogy ebből az OKH-n keresztül hiteltámogatást kíván nyújtani azoknak a gazdáknak, akik addig hitelhez nem jutottak, továbbá az öntözés előfeltételeit biztosító sürgős műszaki munkák elvégzéséhez kívánta felhasználni. A Gazdasági Főtanács állásfoglalásáról lásd a XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27. ülésének 23. napirendi pontját.

⁵⁹ A Földművelésügyi Minisztérium 7485/1947. eln. I. sz. előterjesztése szerint dr. Sipos Lajos (1902-?) állam- és jogtudományi oklevéllel rendelkezett. 1922-től kezdve a MÁV-nál dolgozott. 1945 novemberében az Újjáépítési Minisztériumnál kapott miniszteri osztálytanácsosi kinevezést, 1947 júniusától ugyanilyen rangban az Építés- és Közmunkaügyi Minisztériumban dolgozott, majd a Földművelésügyi Minisztériumba került. 1947 januárjától a Közalkalmazottak szakszervezetének alelnöke volt.

[54.] 55.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 5. sorszám alatt szereplő előterjesztése tárgytalan, mert át kell venni státusba. Így a napirendről leveszi.⁶⁰

Miniszttertanács a bejelentést tudomásul vette.

[55.] 56.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Svastits Géza ny. r. tanár időbeszámítása tárgyában.⁶¹

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[56.] 57.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A Dániába utazó gazdasz-fiúkkal kapcsolatban van előterjesztése. Tábori Mihálynak, mint kísérőnek kiküldetéséhez kéri a hozzájárulást, aki azonban azonnal vissza is jön.⁶²

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[57.] 58.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a most külföldre távozott Dessewffy Gyula⁶³ 300 holdját elmenetele előtt felajánlotta a nyíregyházi kertészeti főiskola részére ingyen, bérbe. 40 hold gyümölcsös és 100 hold szántó a terület. [sic!] A főiskola szempontjából rendkívül fontos ez a kérdés és kéri a miniszttertanács hozzájárulását ehhez a bérbevitelhez, miután a kérdésnek politikai jellege is van. A 100 hold szántó tekintetében elvileg a szétosztás mellett foglalt állást.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Itt van egy érdekes jogi probléma. Még nincs megfosztva magyar állampolgárságától és földjétől, így nem

⁶⁰ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 5. sorszám alatt Takács Vilmos, a MÁV által a Földművelésügyi Minisztériumhoz még 1942-ben átengedett gépkocsivezető helyzetének a rendezésére tett javaslat szerepel.

⁶¹ A Földművelésügyi Minisztérium 221 773/1947. X. 1. sz. előterjesztése szerint dr. Svastits Géza (1896-?) 1930 óta a Keszthelyi Gazdasági Akadémián a gazdasági építészet, majd 1943-tól a kultúrtechnika előadója volt. 1947-ben egyetemi nyilvános rendes tanárrá nevezték ki.

⁶² Mezőgazdasági szakismereteik gyarapítása céljából utaztak Dániába fiatal gazdaszok. Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját és jegyzetét. Tábori Mihály a Földművelésügyi Minisztérium szakoktatási főosztályán a külföldi tanulmányi ügyek előadója volt.

⁶³ Dessewffy Gyula gróf (1909-) gazdasági és jogi tanulmányokat végzett. 1937-ben kiadta az Ország Útja c. folyóiratot. Belépett a Kisgazdapártba. 1940-ben megvette a Kis Újság című lapot. A háború alatt tagja a Magyar Frontnak. 1945. június 24-én tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, majd novemberben a Nemzetgyűlésnek is. 1946 márciusában megvált a Kis Újság főszerkesztői tisztségétől. 1947 júniusában külföldre távozott. Tagja lett az emigráció Magyar Nemzeti Bizottmányának. 1951-től a Szabad Európa Rádió Magyar Osztályának vezetője, majd a New-York-i iroda tanácsadója. 1961-től Brazíliában él.

11. 1947. július 17.

lehet azt igénybe venni. A törvényes eljárástól függetlenül azonban a Földművelésügyi Minisztérium kezelésébe kell adni költségvetésszerűen.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nagyon nagy a földínség Szabolcsban, széjjel kell osztani ezt a földet.

[Erőss] Közellátásügyi miniszter: Ismeri a kérdést, mert annak idején ő adta bérbe ezt a birtokot a kertészeti főiskolának. A legprímább mintagazdaság, gyönyörűen van kezelve. Az egész környéket ellátja vetőmaggal. Sokkal több hasznot tudunk így kihozni belőle. Ha megszavaztatnánk az ottani népet a szétosztásra nézve, ők is azt mondanák, hogy maradjon egyben ez a birtoktest.

Rákosi Mátyás államminiszter: Gondolja, hogy szép birtok lehet, mert a Dessewffyék értettek a gazdálkodáshoz.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Egyelőre kapja meg az iskola, azonban nézzék meg a helyszínen az állapotokat.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy október 1-jéig a nyíregyházi kertészeti iskola használja a 40 hold gyümölcsöst és a 100 hold szántó tekintetében elvileg a szétosztás mellett foglalt állást.⁶⁴

[58.] 59.

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti 10/19/1947. sz. javaslatát ipari tulajdonjogok fenntartása, illetve visszaállítása tárgyában.⁶⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁶⁴ A gazdaság további sorsáról nincsenek ismereteink.

⁶⁵ Magyarországon az ipari tulajdon védelméről az 1929. évi XVIII. tc. intézkedett, amely tulajdonképpen az ipari tulajdon védelmére 1883. március 20-án alakult párizsi Unió egyezményének ismételt, ezt közvetlenül megelőzően Hágában, 1925. november 6-án átvizsgált szövege volt. E kérdéskörhöz kapcsolódott az 1932. évi XVII. tc., amely a találmányi szabadalomról, továbbá a védjegyek oltalmáról szóló törvény egyes rendelkezéseinek módosításáról és kiegészítéséről intézkedett. Az Iparügyi Minisztérium előterjesztése a második világháború által érintett ipari tulajdonjogok fenntartása, illetőleg visszaállítása tárgyában Neuchatelben 1947. február 8-án kelt megállapodás, valamint az ehhez tartozó zárójegyzőkönyv és pót-zárójegyzőkönyv becikkelyezéséről szóló törvényjavaslatnak a Nemzetgyűlés elé vitelét célozta. Hangsúlyozta, hogy a becikkelyezendő megállapodásban a lényeges jogcselekmények teljesítésére kitűzött határidő 1947. december 3-án lejár s mivel az érdekelteknek e cselekmények teljesítése érdekében többrendbeli levélváltást kell tenniük, sok esetben tengerentúli országokkal, az idő igen rövid. Indokoltnak jelezte, hogy a Nemzetgyűlésben a tárgyalásra a sürgősség kimondását kérje. Az előterjesztés mellett megtalálható a törvényjavaslat szövege s ennek részeként a nemzetközi megállapodás, a zárójegyzőkönyv és a pót-zárójegyzőkönyv francia nyelvű szövege és magyar fordítása. A törvényjavaslat felsorolta, hogy a fenti okmányokat mely európai és mely tengerentúli ország írta alá. Nem szerepel az aláírók között az Egyesült Államok és a Szovjetunió sem. Megtalálható az előterjesztés mellett a törvényjavaslat indoklása. Ennek az általános indoklást tartalmazó részét és a részletes indoklásnak a nemzetközi megállapodásokat ismertető részét 11/b. sz. mellékletként közöljük. Lásd az 1947. évi XXVII. tc.-t.

[59.] 60.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az 50 000/1934. KM sz. rendelet (Közszállítási Szabályzat) módosítása tárgyában.⁶⁶ Azért vált szükségessé, mert időközben igen sok rendelet és jogszabály látott napvilágot, amelyet ebbe bedolgoztak. Az előterjesztés bizonyos egységesítést hajt végre és rendet teremt a különböző eltérő és széteső szabályok között. Lényegében le van tárgyalva valamennyi tárcával. A pénzügyminiszter nem tudja kiadni a beszerzések felügyeletét és felül kell bírálni, hogy az esetleges beszerzések szükségese-e vagy nem. [sic!]

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: A 46. § 2. bekezdését javasolja átszövegezni oly értelemben, hogy a hazai beszerzés kötelezettsége alól az iparügyi miniszter az építés- és közmunkaügyi miniszter meghallgatásával adhat felmentést.⁶⁷

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ezt elfogadja.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A 46. és 47. §-ok⁶⁸ szerinte teljesen feleslegesek és indokolatlan. [sic!] Viszont, ha már benne van, akkor „építési ügyekben” kifejezést kell használni „ügyekben” helyett.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ezt is elfogadja.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Észrevételeit írásban átnyújtja az iparügyi miniszternek.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a földművelésügyi miniszter által adott észrevételeket az iparügyi miniszter tegye megfontolás tárgyává.⁶⁹

⁶⁶ Az 50 000/1934. KM sz. rendelet (MRT 1934. 842–925. pp.) a közszállításokról és a hazai beszerzés kötelezettségéről (Közszállítási Szabályzatról) szolt. A kérdést már az 1947. évi március 13-ai ülésen (167. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pont) is tárgyalták. az Iparügyi Minisztérium 8439/4-VI.1947. sz. előterjesztésében tulajdonképpen azt foglalta össze, hogy a korábban tárgyalt szöveghez képest milyen változtatásokat eszközölt. Megtalálható a jegyzőkönyv mellett a rendelet tervezete, valamint az Iparügyi Minisztérium tájékoztató feljegyzése a miniszterelnök számára. Ez utóbbit 11/c. sz. mellékletként közöljük. Az előterjesztés mellett megtalálható a Közlekedésügyi Minisztérium 10 556/1947. I. sz. alatt a miniszterelnöknek megküldött, a rendeletervezettel kapcsolatos észrevétele – amit egyébként a vita során szóban is kifejtett.

⁶⁷ A rendeletervezet 46. §-ának nincs (2) bekezdése. A 46. § a következőket tartalmazta: „A Szabályzat első részében és e rendeletben felsorolt mindazokban az ügyekben, amelyek az 1946:XXIV tc. értelmében az építés- és közmunkaügyi miniszter hatáskörébe tartoznak, az építés- és közmunkaügyi miniszter az iparügyi miniszter hozzájárulásával intézkedhet.” Az 1946. évi XXIV tc. az építésügyi, városrendezési és közmunkaügyi igazgatás szabályozásáról s ennek keretében az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium ügyköréről szolt.

⁶⁸ A 47. § a rendelet hatályba lépéséről, a végrehajtása tárgyában illetékes miniszterekről és a hatályon kívül kerülő korábbi rendeletekről szolt. A végrehajtásról szólva részben megismételte a 46. §-ban foglaltakat.

⁶⁹ A földművelésügyi miniszter észrevételei nincsenek a jegyzőkönyv mellett. A 9000/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. július 25.) intézkedett a közszállításokról és a hazai beszerzés kötelezettségéről szóló 50 000/1934. KM sz. rendelet (Közszállítási Szabályzat) módosítása és

11. 1947. július 17.

[60.] 61.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát műszaki középiskola létesítése tárgyában.⁷⁰ Igen fontosnak tartja a rendszeres középiskolai oktatás rendezését, mert feltétlenül bele kell kalkulálni a jövőre nézve egy rendszeres ipari kiképzést. A rendeletet a kultusz tárcával is kitárgyalta. Erősen bízik benne, hogy ezen oktatásnak a legközelebbi időben jó kihatásai jelentkezni fognak.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Elismeri, hogy a rendelet nagyon jó, de mibe kerül?

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Egyenlőre csak az előirányzott összegeket fogja felhasználni s ezek biztosítják a kiadásokat.

Igazságügyminiszter [képviselőtében dr. Dulin Jenő államtitkár]: Törvényelőkészítő osztálya részéről is vannak észrevételei.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter [képviselőtében dr. Alexits György államtitkár]: Kétségtelen, hogy erre szükség van, viszont egyes helyeken ellentmondó szakaszok vannak, különös tekintettel, hogy az iskola főiskolai képesítést is nyújt. A 18. § (2) bekezdése érthetetlen.⁷¹

Rákosi Mátyás államminiszter: Tekintettel arra, hogy lényeges megjegyzései vannak a kultuszminiszternek, földművelésügyi miniszter[nek], közlekedésügyi miniszternek, [az] építési és közmunkaügyi miniszternek és az igazságügyminiszternek, elvileg javasolja elfogadni és részleteiben tárgyalják ki egymás között.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta azzal, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter, földművelésügyi miniszter, közlekedésügyi miniszter, igazságügyminiszter és építési miniszter észrevételeit az iparügyi miniszter az érintett tárcákkal tárgyalja le.⁷²

[61.] 62.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 1300/1947. sz. alatt az Anyag- és Árhivatalhoz átrendelt tisztviselők átvétele, illetve kinevezése tárgyában.⁷³

kiegészítése tárgyában, továbbá az Iparügyi Minisztérium irányítása alatt létrehozta a Közszállítási Tanácsot.

⁷⁰ Lásd a 11/d. sz. mellékletet.

⁷¹ A jegyzőkönyv mellett megtalálható rendelettervezet 18. § (2) bekezdése a következőket tartalmazta: „A műszaki középiskolai érettségi bizonyítvány mindazokra az állásokra és tisztségekre képesít, amelyek elnyeréséhez az 1883:I. törvénycikk vagy más jogszabály értelmében középiskolai érettségi vizsgálat szükséges. Képesít továbbá a műszaki középiskolákkal kapcsolatban létesíthető felsőipariskolákon (22. § (1) bekezdés) és a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem megfelelő mérnöki karán, Közgazdaságtudományi Karának közgazdasági és kereskedelmi osztályán, valamint gazdasági szaktanárképző intézetben, az Agrártudományi Egyetemen és a szakfőiskolákon folytatandó tanulmányokra.” Feltehetőleg az utóbbi mondatot minősítette érthetetlennek Alexits György.

⁷² Lásd a 13 970/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. december 5.

⁷³ Az előterjesztés szerint az Anyag- és Árhivatalnál 222 állást rendszeresítettek. Ezek betöltésére tett javaslatot az iparügyi miniszter. Közülük a IV. fizetési osztályba anyaghivatali

11. 1947. július 17.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Az átvételek kérdésében meg kell egyezni.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A tisztviselők egy része fél az átvételektől. Az iparügyi miniszter azonban többeknek ígéretet tett az átvételre.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Javasolja, hogy az iparügyi, pénzügy, és közellátásügyi miniszterekkel tárgyalják ki együttesen.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[62.] 63.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Alexander József nyugellátásának rendezése tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Hasonló tárgyú ügye egy minisztertanácsi ülésen levétetett a napirendről. Most kéri Mészáros Kálmán ügyét is rendezni, aki 68 éves, előbb reaktiválni kellene, egy fokkal magasabban besorolni s úgy nyugdíjazni. Ez nagyon hosszadalmas eljárás. Javasolja, hogy Mészáros Kálmán rehabilitálását illetve magasabb fizetési osztályba való besorolásához is járuljon hozzá a minisztertanács.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Technikailag egyszerű megoldás, ha a minisztertanács engedélyezi a magasabb fizetési osztályú nyugdíjat.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Erről van szó, de ő szeretné a címet is megkapni.

Minisztertanács Alexander József és Mészáros Kálmán nyugellátásának rendezéséhez hozzájárult.

[63.] 64.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Végi János rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[64.] 65.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Buchinger Manó nemzetgyűlési képviselő diplomata útlevelének meghosszabbítása tárgyában. Ezzel egyidejűleg előterjeszti javaslatát Varga István hasonló irányú kérelme tárgyában is.⁷⁴

igazgatóvá javasolta kinevezni Konti Jenőt (1895-?), az Anyag- és Árhivatal osztályvezetőjét. Az V fizetési osztályba javasolta kinevezni dr. Szendrei Gyula közellátási főtanácsost; Vajda György (1910-?) vegyészmérnököt, az Anyag- és Árhivatal osztályvezetőjét; dr. Gál László (1903-?) jogászt, az Anyag- és Árhivatal osztályvezetőjét; dr. Gsell János (1892–1958) orvosi oklevéllel is rendelkező vegyészmérnököt, az Anyag- és Árhivatal munkatársát. Az előterjesztés tartalmazza a kinevezett és előléptetésben részesült munkatársak személyi adatait. Gál Lászlóról lásd még a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját és jegyzetét.

⁷⁴ A Külügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárggyal kapcsolatban a következő megjegyzés olvasható: „Azért került minisztertanács elé, mert diplomata útleveleket miniszterek, államtitkárok, valamint külügyi szolgálatot nem teljesítő személyek részére a kor-

11. 1947. július 17.

Rákosi Mátyás államminiszter: Amennyiben van rendelet, hogy államtitkároknak jár a diplomata útlevel, őtöle sem lehet megvonni.

Dr. Bojta Béla: Tulajdonképpen öneki nem jár, mert csak címzetes államtitkár.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ebben az esetben elutasítandó az utolsó kérelem.

Minisztertanács Buchinger Manó diplomata útlevelének meghosszabbításához hozzájárult.

[65.] 66.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti 4612/1947. számú javaslatát Gál Endre és társai kinevezése tárgyában.⁷⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[66.] 67.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Csornoki Vikornak kairói követté való kinevezése tárgyában. Ezzel kapcsolatban bejelenti, hogy Oltványi Imre ilyen irányú megbízatását visszavonja.⁷⁶

Minisztertanács Csornoky Vikornak rendkívüli követ[té] és meghatalmazott miniszterré való kinevezéséhez kairói székhellyel, hozzájárult.

[67.] 68.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [*képviselőtében Koszér Nándor államtitkár*] előterjeszti javaslatát az állami gyakorló kereskedelmi középiskola szakvezető tanárainak kinevezése tárgyában.⁷⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

mány engedélyezhet. Ezt egy régebbi minisztertanácsi határozat rendelte így." Buchinger Manó (1875–1953) könyvkötőmunkás. 1904-től a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségének tagja, 1905-től 1919-ig pártja központi titkára. A forradalmak után emigrált. Hazatérését követően ismét tagja lett a párt vezetőségének, országgyűlési képviselővé választották. 1944-ben Mauthausenbe deportálták. 1945 nyaratól nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselő volt. Ekkor pártja külügyi osztályát vezette. Varga Istvánról lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját és jegyzetét.

⁷⁵ A Külügyminisztérium azzal indokolta javaslatát, hogy a külképviseleti hatóságokhoz beosztott és szolgálatból kivált tisztviselők helyét részben a központból kiküldendő politikailag megbízható, megfelelő képzettséggel rendelkező tisztviselőkkel kívánja betölteni. Minthogy azonban az ország érdekeit a külképviseletek csak akkor képviselhetik teljes súllyal, ha az ott szolgálatot teljesítő tisztviselők beosztásuknak megfelelő ranggal bírnak, a javaslatba hozott hét tisztviselő soronkívüli előléptetése szolgálati érdekből vált szükségessé. Gál Endre szófia követ-ségi ügyvivő lett.

⁷⁶ Csornoky Viktor (1919–1948) ügyvéd. Tildy Zoltán veje. 1942-től a Kiszgazdapárt tagja, 1945 után a fővárosi szervezet titkára. Tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek majd a Nemzetgyűlésnek is. 1945 novemberében kinevezték a washingtoni követségre tanácsossá. 1947 nyarán kairói követ lett. 1948. november 15-én valótlán elemeket tartalmazó vádak alapján halálra ítélték és kivégezték.

⁷⁷ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 30 922/1947. sz. előterjesztésében hét kereskedelmi középiskolai tanár szakvezető tanárrá való előléptetésére tett javaslatot. Köztük dr.

[68.] 69.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti 34 745/1947. sz. javaslatát a Bolgár Népköztársasággal kötött árucserforgalmi egyezmény tárgyában.⁷⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[69.] 70.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti 34 285/1947. sz. javaslatát Londonba kereskedelmi delegáció kiküldése tárgyában azzal, hogy a kiküldendő személyek, akik a kereskedelmi delegáció tagjai az új magyar-angol fizetési megállapodást is letárgyalhassák, a minisztertanácsnak megküldendő előzetes bemutatás után.⁷⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Mérei Kálmán (1897-?) címzetes igazgatót és dr. Lácsek István (1892-?) gyakorló kereskedelmi középiskolai tanárt az V fizetési osztályba javasolta kinevezni. Az előterjesztés a javaslatba hozott tanárok személyi adatait tartalmazza.

⁷⁸ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előterjesztésében a Moszkvában 1947. június 26-án kötött magyar-bolgár árucserforgalmi megállapodás tudomásulvételét kérte a minisztertanácstól. Az előterjesztés mellett található három Moszkvában, 1947. június 26-án kelt levél másolata, amelyeket Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter Yordan Bojilov bolgár kereskedelmi miniszterhez, a moszkvai bolgár delegáció elnökéhez intézett. Az első levél a Magyarországon lakó bolgár kertészek jövedelmének rendezésével kapcsolatban a Magyar Nemzeti Banknál nyitandó számla kezeléséről szól. A második levél a Magyarország és Bulgária között 1944. december 31-e előtt bonyolított kereskedelmi ügyletekből származó régi követelések és tartozások felszámolására irányuló kölcsönös szándék kinyilvánítása tárgyában kelt. A harmadik levél annak tudomásulvételét tartalmazza, hogy a bolgár kormány országa ipari fejlődésének elősegítése érdekében a magyar gép- és fémipari gyáraknál mintegy hárommillió USA dollár értékben megrendeléseket kíván tenni a következő három éven belül s hogy ezen megrendelések teljesítésének megkönnyítése céljából hajlandó a magyar ipar javára előlegképpen fizetéseket teljesíteni.

⁷⁹ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium Korányi Jenő miniszteri osztályfőnök vezetésével, dr. Gergely György miniszteri titkár, valamint dr. Jármay Elemér, a Magyar Nemzeti Bank igazgatóhelyettesének részvételével javasolt kereskedelmi delegációt küldeni Londonba. E delegáció feladatává kívánta tenni az új magyar-angol fizetési megállapodás előzetes megtárgyalását. Az előterjesztés mellett megtalálható a budapesti Brit Politikai Missió által átnyújtott angol-magyar sterling fizetési megállapodás magyar fordítása. Az előterjesztés megállapította, hogy ez csak a magyar-angol fizetési forgalom technikai lebonyolítására vonatkozó intézkedéseket tartalmazott s nem érintette a háború előtt keletkezett magyar tartozások rendezésének kérdését. Megállapította, hogy bár a két ország közötti fizetési forgalom az érvényben lévő korábbi megállapodás alapján is jól működött, az új megállapodás mégis szükségessé vált annak következtében, hogy Anglia az amerikai kölcsönszerződés feltételeinek megfelelően 1947. július 25-től kezdve az angol font felhasználását a korábbinál szélesebb körben kívánta biztosítani, ami Magyarországra nézve is előnyt jelentett. Jelezte, hogy a magyar delegáció feladatává kívánja tenni annak biztosítását, hogy egyrészt az ún. „Sterlingblokk”-on kívüli országokból teljesített fizetések révén a korábbinál nagyobb fontjövedelemhez jusson az ország, másrészt pedig, hogy az angol fontköveteléseket szabadon átválthassa egyéb devizára. Rámutatott arra, hogy az angol részről átnyújtott megállapodás-tervezet erre lehetőséget is adott.

11. 1947. július 17.

[70.] 71.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát 1932. évi október hó 1. napja és a német megszállás megszűnése között áruszállításból és munkateljesítésből keletkezett állami tartozások és követelések bejelentése tárgyában kiadott 690/1947. ME sz. rendelet módosítása tárgyában.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Nem járul hozzá s kéri a javaslat levételét egy heti időtartamra.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Áthidalható a pénzügy észrevétele azzal, ha „egyetértés” helyébe „meghallgatás után” szövegrész kerül.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ezen módosított szöveghez hozzájárul.

Minisztertanács az előterjesztést a Gazdasági Főtanács főtitkára által említett módosítással elfogadta.⁸⁰

[71.] 64.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát új közszolgálati alkalmazottak felvételének engedélyezése tárgyában a katonapolitikai csoport részére.⁸¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[72.] 65.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát a katonapolitikai csoporton állások szervezése tárgyában.⁸²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁸⁰ Az 1932. október 1. és a német megszállás megszűnése között áruszállításból és munkateljesítésből keletkezett állami tartozások és követelések bejelentése tárgyában kiadott 690/1947. ME sz. rendelet a MKRT 1947. január 19-i számában jelent meg. Az ezzel kapcsolatban a honvédelmi miniszternek biztosított hatáskört a 9050/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. július 25.) a pénzügyminiszterhez tette át. A rendelet kimondta, hogy a pénzügyminiszter ezt a hatáskört a honvédelmi miniszter meghallgatásával gyakorolhatja. Ezt követően a napirendi pontok sorszámozását ismét elvették. Ezt szögletes zárójelbe tett sorszámokkal korrigáltuk a továbbiakban is.

⁸¹ A Honvédelmi Minisztérium szám és keltezés nélküli, Dinnyés Lajos által aláírt előterjesztésében előadta, hogy a katonapolitikai csoportnál a szakmunkási létszám 80 főnyi egyidejű csökkentése mellett, a többi központi igazgatási tisztviselőtől elkülönítve „katonapolitikai szak” címen, ennek szakelőadói karán 20, nyomozói karán 50, műszaki segédtszti karán pedig 10 rendszeres állást kíván szervezni. Indoklasként előadta, hogy a katonapolitikai csoport „az ország demokratikus fejlődése érdekében és a reakció elleni küzdelemben, valamint az új nemzeti hadsereg demokratikus alapokon való felépítésében rendkívül nagyjelentőségű tevékenységet fejt ki.” Felemlítette, hogy a katonapolitikai csoport polgári alkalmazottainak létszámát — a SZEB-bel egyetértésben — egylőre 211 főben állapították meg. Átmenetileg többnyire szerződéses munkatársakat alkalmaztak, akik viszont bármikor kiléphetnek. „Ez a körülmény viszont — olvasható az előterjesztésben — a rájuk bízott különleges feladatoknál fogva a szolgálat szempontjából rendkívül káros, miért is fontos érdek fűződik ahhoz, hogy az említett csoportban működő szerződéses polgári alkalmazottaknak legalább egy részére állandó jelleggel véglegesíthető legyen.” Jelezte, hogy a véglegesített szakelőadókat és nyomozókat négyhónapos tanfolyam elvégzésére kívánja kötelezni.

⁸² E tárgyban külön előterjesztés nem található az iratok között. Nincs kizárva, hogy a 81. jegyzetben ismertetett előterjesztés szolgált e napirendi pont alapjául is, mivel az részletes leírást

11. 1947. július 17.

[73.] 66.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Tóth József shiv. igazgató részére főigazgatói cím adományozása tárgyában. A pénzügyminiszter észrevételeit honorálta.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[74.] 67.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Varga Gyula hadnagy rehabilitálása tárgyában.⁸³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[75.] 68.

[*Veres*] *Építési és közmunkaügyi miniszter* bejelenti a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a július 10-i minisztertanács már elfogadta így leveszi a napirendről.⁸⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

Minisztertanács délután 2 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gépellt tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál, a jegyzőkönyv első oldalán látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. A jelen voltak felsorolásából kihagyták, de megjelent az ülésen és felszólalt Rajk László belügyminiszter és Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtítkára is. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Mátyás, Mihályfi Ernő, Nyárádi Miklós, Koszér Nándor, Alexits György, Zentai Vilmos és Pongrácz Aladár aláírása.

A jegyzőkönyv napirendi pontjainak számozását a 17. sorszám után, majd az eredeti számozás szerinti 71. sorszám után egykorúlag elvették, ezért ezeket a hibákat szögletes zárójelekbe tett számokkal korrigáltuk. Észrevehetőleg kimaradt a 31. napirendi pont tárgyalását rögzítő jegyzőkönyvi rész vége és a 32. napirendi pont eleje.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapok közé helyezve, többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapokon, külön sorszámozva

adott arról is, hogy az egyes szakokon hány és milyen fizetési osztályú, milyen elnevezésű állást kívántak szervezni.

⁸³ A Honvédelmi Minisztérium 123 853/eln. Szü. 1947. sz. előterjesztése szerint Varga Gyulát 1915-ben lázításért megfosztották főhadnagyi rangjától. 1916 elején orosz hadifogságba került, ott csatlakozott a forradalmi mozgalomhoz. Dandár, hadosztály, majd hadtestparancsnokként részt vett a polgárháborúban. szerepe volt a Szirowy-féle csehszlovák fehér hadsereg szétverésében, a Magyar Tanácsköztársaság megsegítését célzó hadjárat irányításában. A Szovjetunióban elvégezte a hadiiskolát. 1938-ban hadisérülései miatt nyugdíjazták. A javaslat a főhadnagyi rendfokozatba való visszahelyezésére és a tábornoki karban nyugállományú vezérőrnaggyá való kinevezésére vonatkozott.

⁸⁴ Az Építési és Közmuunkaügyi Minisztérium által készített előterjesztések nincsenek a jegyzőkönyv iratai között, borítólapjuk sincs, így nem állapítható meg, hogy milyen tárgyban kelt előterjesztés vétetett le a napirendről.

11. 1947. július 17.

felsorolták az előterjesztések címeit. ezekhez esetenként észrevételeket fűztek, amelyek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1-2., a 8., a 10-15., a 18-27., a 30-31., a 33-34., a 36-55., az 58-65., a 67-69., a 71., a 73-74. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés. Ezek közül 11/a-d. sz. mellékletként közöljük a 30., az 58-60. napirendi ponthoz tartozó előterjesztéseket.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapon a 68-69., valamint a 75. napirendi pont s csak az ülésen, kézírással vezették rá a megfelelő borítóra a 3-6., a 8., a 30., az 56-57., a 65-66. napirendi pontra vonatkozó utalást.

A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon „Pótlás” megjelöléssel szerepel az „Egyes vámtételek módosítása tárgyában készült rendelettervezet” c. napirendi pont. Ennek az előterjesztése azonban nem található a borítólapon s a jegyzőkönyvben sincs szó a kérdés tárgyalásáról. Esetleg a textilfelsőrészrel készült lábbelik átmeneti vámmentességével állhatott kapcsolatban az előterjesztés.

11/a. sz. melléklet (a 11/30. napirendi ponthoz)

132 924/1947.

Tárgy: A Jóvátételi Hivatal által a SZEB felszámolásával kapcsolatosan végzett munkálatok során felszabaduló és a kincstár birtokába visszakerülő berendezési tárgyak hasznosítása.

Előadó: Radovics György pü. titkár

Minisztertanácsi előterjesztés

Tisztelettel kérem a T. Minisztertanács felhatalmazását ahhoz, hogy a fegyverszüneti egyezmény 11. pontja⁸⁵ alapján a Szövetséges Ellenőrző Bizottság számára beszerzett vagy igénybe vett és a Jóvátételi Hivatal által kezelt berendezési tárgyakat az alábbi elvek szerint hasznosíthassam:

1. A SZEB missziók helyét átvevő külképviseletek tagjai részére a kincstári tulajdont képező berendezési tárgyak közül azokat, melyekre továbbra is igényt tartanak, nevezetteknek bérbeadhassam, vagy eladhassam, a lakásokba beépített azokat a berendezési tárgyakat pedig, amelyeknek leszerelése költsé-

⁸⁵ A fegyverszüneti egyezményről szóló s az 1945. évi V. tc.-kel törvényerőre emelt 525/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 17.) 11. pontja szerint a magyar kormány köteles volt magyar valutában időszakonként pénzbeli kifizetéseket teljesíteni és olyan árukat (üzemanyagot, élelmiszert), eszközöket és szolgáltatásokat rendelkezésre bocsátani, amelyekre a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokságnak funkciói teljesítésére, valamint a szövetséges államok ama misszióinak és képviselőinek, melyek a Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal kapcsolatban állnak – szükségük lehet. Szükség esetén biztosítani kellett a szállítási vállalatok, a posta, távíró, távbeszélő és rádió, az erőművek, a közüzemi vállalatok és berendezések, az üzemanyag és egyéb anyagraktárak használatát és irányítását, azoknak az utasításoknak megfelelően, melyeket a fegyverszünet tartama alatt a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság, vagy a SZEB ad ki.

ges volna és fokozott értékcsökkenésre vezetne, méltányos feltételek mellett hasznosíthassam.

2. A szerződések megkötése után visszamaradó s kincstári tulajdont képező berendezési tárgyak tekintetében a más tárcák által esetleg támasztott igények bejelentése után azok mikénti hasznosításáról belátásom szerint határozhatok.

3. A magánosoktól igénybe vett azokat a berendezési tárgyakat, melyeknek tulajdonosa ismeretlen helyen tartózkodik, vagy meg nem állapítható, a tulajdonos jelentkezéséig vagy a törvényes elévülési idő leteltéig, a kincstári tulajdont képező ingókkal azonos feltételek mellett bérbeadás útján hasznosíthassam.

4. A magánosoktól igénybe vett berendezési tárgyaknak a tulajdonosok részére történő visszaadása során támadó kárigények tekintetében (megsemmisülés, eltűnés, megrongálódás stb.) a 4650/1946. ME számú rendelet 2. §-ában foglalt rendelkezések⁸⁶ végrehajtásáról rendeletileg intézkedhesem és szükség esetén a kárigényeket kedvező egyezséggel rendezhesem.

A fegyverszüneti egyezmény 11. pontja értelmében a SZEB intézményeinek és az egyes delegációk ellátásának terhe a magyar államra hárult. A magyar állam ennek a kötelezettségének úgy tett eleget, hogy magánosoktól vásárolt, vagy vett igénybe berendezési tárgyakat és ezeket a SZEB és delegációi rendelkezésére bocsátotta. Ezek közül az ingóságok közül a kincstár tulajdonát képező berendezési tárgyak a Szövetséges Ellenőrző Bizottság katonai küldöttségeinek és politikai delegációinak távozása után a kincstár rendelkezése alá kerülnek vissza, ennél fogva értékesítésük, vagy hasznosításuk tekintetében intézkedni kell. A Jóváételti Hivatal a szóban levő berendezési tárgyakat a számviteli szabályoknak megfelelően fokozatosan rendelkezésemre bocsátja, ennél fogva ezeket az ingóságokat abban az esetben, ha értékesítésük nem feltétlenül szükséges, elsősorban bérbeadás útján használatba adni, másodsorban az egyes hatóságok és hivatalok, illetőleg jóléti intézmények felszerelésére kívánom fordítani és csak, ha ezek a hasznosítási módok nem vezetnek célra, szándékozom azokat árverésen eladni.

A használatra való bérbeadásnál természetesen azok, a külképviseletek szolgálatában álló személyek jönnek elsősorban figyelembe, akik a lakásberendezési és felszerelési tárgyakat eddig is használták, de természetesen nem zárkoznék el az elől a szándék elől sem, hogy az ilyen személyek az ingóságokat saját tulajdonul megvásárolhassák. A szerződések megkötésénél tehát azt a

⁸⁶ A 4650/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 1.) arról intézkedett, hogy a fegyverszüneti egyezményben vállalt egyes kötelezettségek végrehajtása során keletkezett kártérítési igényeket bírói úton nem lehet érvényesíteni, az ilyen megkereséseket a bíróságnak vissza kell utasítania. A rendelet 2. §-a viszont kimondta, hogy az ilyen igénybevéttel kapcsolatban követelhető kártalanítás végleges rendezéséig a kincstár az igénybevételt szenvedő részére, az igénybe vett dolgok (vállalat, üzlet, üzem, ingóság stb.) értékének, valamint a kincstár által használhatóvá tételük érdekében teljesített kiadások összegének figyelembevételével havi részletekben méltányos összeget folyósít.

11. 1947. július 17.

szempontot tekinteném irányadónak, hogy a bérleti díj a bérlőre nézve kedvező, a vételár pedig az ingók értékének megfelelő legyen és az egyéb feltételek a kincstár anyagi érdekeit mindenképpen biztosítsák.

Az egyes tárcák igényeinek elbírálásánál valutáris okokból előnyben kívánom részesíteni a külképviseleti hatóságokat, a jóléti intézmények közül pedig a kezelésem alatt álló hévízi, balatonföldvári és galyatetői tisztviselői üdulőket, mert ezeknek ingó berendezései a háborús események következtében túlnyomórésztben elpusztultak.

A magánosoktól igénybe vett, de tulajdonosaiknak vissza nem adható ingóságok tekintetében a kincstári tulajdont alkotó berendezési tárgyak hasznosításánál alkalmazott feltételeket kívánom alkalmazni, mert már azok megállapításánál figyelembe vettem az érték állagának megőrzéséhez szükséges biztosítékokat.

A magánosoktól igénybe vett ingóságokban esett kár megtérítéséről azért kell intézkednem, mert ez a kár annak következtében állott elő, hogy a kincstár nem tudott a fegyverszüneti egyezmény 11. pontja alapján reá háruló kötelezettségeinek kellő módon eleget tenni, a kártalanítás fedezetéül a befolyó bérleti díjak és vételárak szolgálhatnak.

Budapest, 1947. évi július hó 4.

A miniszter helyett:

Dr. Fóris László s. k.

államtitkár

Hitelesítem:

Budapest, 1947. július 4.

Abonyi

miniszteri irodafőigazgató

Gépelt tisztázatról sokszorosítási eljárással készített, aláírás nélküli egykorú másolat. Első oldalán ceruzával írva a „Sürgős!” megjegyzés olvasható. A miniszteri irodafőigazgató aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

*11/b. sz. melléklet (a 11/58. napirendi ponthoz)
ad 10/19–1947. IpM szám*

Indoklás

a második világháború által érintett ipari tulajdonjogok fenntartása, illetőleg visszaállítása tárgyában kötött nemzetközi Megállapodás, valamint az ahhoz tartozó Zárójegyzőkönyv és Pót-zárójegyzőkönyv becikkelyezéséről szóló törvényjavaslatához.

I. Általános indoklás

Az ipari tulajdonjogok (szabadalmi, védjegy- és ipari mintaoltalmi jogok) megszerzéséhez és fenntartásához különböző, időhöz kötött jogcselekmények szükségesek (bejelentések, díjfizetések stb. teljesítése). E jogcselekmények elmulasztásának rendszerinti következménye, hogy az illető jogot nem, vagy csak kisebb terjedelemben lehet megszerezni, illetve, hogy a már megszerzett jogok elenyésznek.

A második világháború folyamán, a háború következtében felmerült postai és pénzáttalási akadályok, továbbá a jogfenntartásban érdekelt személyek háború okozta akadályoztatása folytán e jogcselekmények számos esetben elmulasztottak. Az egyes államok belső törvényhozásai a háború folyamán az így felmerült hátrányokat különféle, regionális hatályú jogszabályokkal orvosolták. E szabályozások a dolog természeténél fogva sok vonatkozásban egymástól eltérőek, ami — tekintettel arra, hogy az ipari tulajdonjogi jogszolgáltatásban túlnyomórészt külföldiek érdekeltek — jogbizonytalanságra vezetett.

Az ipari tulajdon védelmére az 1883. évi március hó 20-án alakult párizsi Unióban részes államok — közöttük Magyarország is — az 1947. évi február hó 5–8. napjáig Neuchatelben diplomáciai értekezletet tartottak és olyan megállapodást létesítettek, amely a fent körvonalazott kérdéseket egységesen szabályozza. Magyarország meghatalmazottai a Megállapodást és mellékleteit aláírták; annak alapelvei a magyar jogrendszer elveivel nem ellentétesek, így a Megállapodásnak és mellékleteinek becikkelyezése nem aggályos, sőt — figyelemmel azokra az előnyökre, amelyeket a Megállapodás magyar állampolgárok számára külföldi jogaik fenntartása tekintetében biztosít — fölötte kívánatos.

II. Részletes indokolás

Az 1. § a becikkelyezésről szól és felsorolja azokat az államokat, amelyeknek meghatalmazottai a Megállapodást, illetőleg mellékleteit aláírták.

A 2. § a Megállapodásnak és hivatalos magyar fordításának szövegét tartalmazza.

A Megállapodás 1. cikke az 1947. évi december hó 31. napjáig meghosszabbítja ama elsőbbségi jogok érvényesítésének határidejét, amelyek a háború során benyújtott szabadalmi bejelentésekből erednek.

A 2. cikk az 1948. évi június hó 30. napjáig terjedő utólagos határidőt enged a szabadalmak stb. fenntartásához szükséges és a háború következtében elmulasztott jogcselekmények pótló foganatosítására.

11. 1947. július 17.

A 3. cikk az ily módon megújított védjegyekkel kapcsolatban kimondja, hogy a mulasztás folytán az oltalomban keletkezett időhégag nemlétezőnek tekintendő.

A 4. cikk ugyanezt az elvet állapítja meg a nemzetközi védjegyekkel kapcsolatban.

Az 5. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a gyakorlatbavételre rendelt határidőbe a háborús időszak tartama nem számít be. Ugyanígy nem számít be a belajstromozott védjeggyel szemben a belajstromozást megelőzően használt, de be nem lajstromozott védjegy tulajdonosa részéről indítható törlési kereset határidejébe sem a háborús időszak.

Az 5. cikk (2) bekezdése szerint továbbá a szabadalmak stb. a nemgyakorlás miatti jogkövetkezményekkel az 1949. évi június hó 30 napja előtt nem sújthatók.

A 6. cikk (1) bekezdése lehetővé teszi, hogy azok, akik a háborús mulasztások folytán időlegesen megszűnt ipari tulajdonjogokat e megszűnés idején jóhiszeműen gyakorlatba vették, e gyakorlatat a jogoknak a jelen Megállapodáson alapuló visszaállítása után is folytathassák. A jogok tulajdonosainak járó kártalanítás iránt — viszonság esetén — rendelettel kell intézkedni.

E cikk (2) bekezdése lehetővé teszi, hogy a tényleges használóval egyező elbánásban részesíttessék az a feltaláló, akit a tényleges gyakorlatbavételben a háború megakadályozott.

A 7. cikk megengedi szűkebb körű, esetleg kétoldalú kedvezőbb megállapodások létesítését.

A 8. cikk szerint a Megállapodás nem gátolja a békeszerződések érvényesülését.

A 9. cikk a Megállapodás megerősítését és az ahhoz való csatlakozás szabályait határozza meg; a 10. cikk az egyes államok fennhatósága alá tartozó területekre való kiterjesztés lehetőségéről, a 11. cikk pedig az eredeti Megállapodásszöveg őrzéséről szól.

A 3. § a Zárójegyzőkönyv szövegét és hivatalos magyar fordítását tartalmazza. Ennek I. alatti része az ún. UNRRA-segélyezés során netán felmerült védjegyutánzásokkal kapcsolatban zárja ki, hogy azok akár a védjegytulajdonos terhére, akár annak javára érvényesíthetők legyenek.

E Zárójegyzőkönyv II. alatti része a csehszlovák honosságú személyek számára azt a jogot biztosítja, hogy ama bejelentéseikkel kapcsolatban, amelyeket a reájuk nézve fennállott kényszer hatása alatt a berlini német szabadalmi hivatalnál kellett benyújtaniok, a rendes csehszlovák bejelentésekkel egyező jogokat érvényesíthessenek.

A 4. § a Pót-zárójegyzőkönyv eredeti szövegét és hivatalos magyar fordítását tartalmazza. Ez a jegyzőkönyv a Zárójegyzőkönyv I. száma alatt a védje-

11. 1947. július 17.

gyekkel kapcsolatban megállapított szabályt a szabadalmakkal kapcsolatban is alkalmazni rendeli.⁸⁷

Budapest, 1947. évi július hó

Bán Antal s. k.

iparügyi miniszter

Gépell, aláírás nélküli tisztázatról egykorúlag készített másolat.

11/c. sz. melléklet

(a 11/59. napirendi ponthoz)

Tárgy: A Közszállítási Szabályzat módosító rendelettervezete

Tájékoztatás a Miniszterelnök Úr számára

A csatolt minisztertanácsi tárgyalásra előterjesztett Közszállítási Szabályzatot módosító rendelettervezettel kapcsolatban tisztelettel az alábbiakat közlöm.

A rendelettervezet, dacára annak, hogy hat tárcaközi értekezlet együttes fogalmazása alapján szövegeztetett meg, az 1947. évi március 13-án tartott minisztertanácsról, váratlanul támasztott észrevételek miatt levétezt.

Az észrevételeket tévő közlekedésügyi miniszter úrral a végleges szövegezésben időközben megegyeztem.

Az *Építési és Közmunkaügyi Minisztériummal* folytatott sorozatos tárgyalás befejezéseként június 28-án tartott értekezleten a rendelettervezet kizárólagos célját szolgáló *közszállítási* igazgatási kérdésekben végleges megállapodás jött létre. A tanácskozáson azonban kiderült, hogy az ÉKM a közszállítási igazgatás területén biztosított hatáskörét úgy kívánja magyarázni, hogy az nemcsak az 50 000/1934. KM számú (általában Közszállítási Szabályzatnak ismert) rendelet „első része” közszállítások címre vonatkozik, hanem az ugyanezen rendelet „második rész”-ében szabályozott *hazai beszerzési kötelezettség* tekintetében is az iparügyi miniszterrel szemben az egyéb tárcákat megillető hatáskörön túlmenő hatáskört jelentene a számára.

Ezen szándék felismerése mellett a rendelettervezet az ÉKM hatáskörét megállapító 46. §-ában kénytelen voltam a szövegezésben kifejezetten feltüntetni azt, hogy az a hatáskör kizárólag a Közszállítási Szabályzat első része tekintetében illeti meg az építési és közmunkaügyi minisztert.

Álláspontom az 1931:XXI. tc.⁸⁸ alapján vitathatatlan. Az idézett törvény-cikk 18. §-a (4) bekezdése szerint ugyanis a hazai beszerzés kötelezettsége alól

⁸⁷ A további — a törvény hatálybaléptetésével és végrehajtásával kapcsolatos — részek közlését terjedelmi okokból mellőztük.

⁸⁸ Az 1931. évi XXI. tc. az iparfejlesztésről szól s az 1884. évi XVII. tc.-be foglalt ipartörvény és az ezt módosító 1922. évi XII. tc. hatálya alá tartozó vállalatokra, az energiatermelő és elosztó vállalatokra, a háziipari vállalatokra, valamint a kohászati vállalatokra és ezek segédszerveire

11. 1947. július 17.

a felmentést az a) pont alá tartozó saját felügyelete alatt működő hatóságoknak, hivataloknak, intézeteknek, intézményeknek, vállalatoknak és üzemeknek, az ezek részére szállítást, vagy munkálatot teljesítő ipartelepeknek vagy vállalatoknak, valamint a 18. § b), c) és d) pontjai alá sorolt természetes és jogi személyeknek az *iparügyi miniszter*; a saját felügyelete alatt álló hatóságoknak, hivataloknak, intézeteknek, intézményeknek, vállalatoknak és üzemeknek, valamint az ezek részére szállítást vagy munkálatot teljesítő ipartelepeknek vagy vállalatoknak az *illetékes miniszter az iparügyi miniszter hozzájárulásával adhatja meg*.

Ettől a jogszabályrendezéstől, amely végeredményben a saját hatáskörben történő külföldi beszerzés esetére a teljes kezdeményezést biztosítja a tárcáknak — a gondozásomra bízott hazai ipar védelme érdekében — az ÉKM javára sem tehetek engedményt. Annyival is inkább nem, mert a hazai beszerzés kötelezettségének terjedelmét tekintve a közszállításokban előforduló külföldi beszerzés csak egy csekély részt képez. A külföldi beszerzések nagyobbik részét az iparfejlesztési törvény 18. § (4) bekezdésének b), c) és d) pontja alá tartozó közszállítást nem teljesítő természetes és jogi személyek eszközölik. Nem látom be tehát annak indokát, hogy az utóbbiak kérelmei esetében miért ne a hazai ipartermelést irányító iparügyi miniszter döntsön kizárólagos joggal külföldi beszerzéseik szükségességének elbírálása tekintetében. Hasonlóképpen fenn kívánom tartani magamnak a kizárólagossági jogot a hazai beszerzési kötelezettség betartásának ellenőrzése tekintetében is, különösképpen azért, mert a kötelességemmé tett általános ipari ellenőrzésnek ez amúgy is egyik szerves részét képezi, tehát felesleges az, hogy más hatóság is — az egységes ipari termelési szempontok ismerete nélkül — azonos ellenőrzéssel zaklassa a hazai vállalkozókat.

Tisztelettel felkérem tehát Miniszterelnök Urat, hogy a minisztertanácsi tárgyalás során szíveskedjék hangsúlyt adni az előadott indokaimnak és az iparfejlesztési törvény adta jogom alapján történt rendelet-szövegezéssel szemben (a rendeletervezet 46. §-át illetően) esetleg felmerülő jogosulatlan hatásköri kívánságokat hasonlóképpen véglegesen kiküszöbölni szíveskedjék.

Budapest, 1947. évi július hó 7.

Gépelt, aláírás nélküli tisztázatról készített egykorú másolat.

vonatkozott. I-II. fejezete a törvényben megállapított kedvezmények adományozásának feltételeiről és magáról a kedvezményről; a III. fejezete a segélyekről; a IV. fejezete a közszállításról és a hazai beszerzés kötelezettségéről; V. fejezete az Országos Ipartanács szervezetének módosításáról és az iparfejlesztési bizottságokról; VI. fejezete a hatósági üzemekről rendelkezett, míg VII. fejezete vegyes és záró rendelkezéseket tartalmazott.

11. 1947. július 17.

11/d. sz. melléklet (a 11/60. napirendi ponthoz)

18 059/IV. számhoz.

1947.IpM

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Tisztelettel kérem a t. Minisztertanács szíves hozzájárulását ahhoz, hogy a műszaki középiskola létesítésére vonatkozó, csatolt rendelettervezetet, mint a Magyar Köztársaság kormányának rendeletét közzétehessem.

II.

Közismert tény, hogy iparoktatásunk elavult, átszervezésére, felfrissítésére van szükség. Az ország és iparunk újjáépítése csak úgy lehetséges, ha elegendő létszámú, jól felkészült, minden tekintetben kitűnően képzett szakemberről gondoskodunk. A legutóbbi idők gyors iparosodási folyamata nem tudott megfelelő számú és elég jól képzett iparost és ipari vezetőt biztosítani.

A magyar iparoktatás reformját jelentő rendelettervezet ismertetése előtt, annak nagy jelentőségére való tekintettel, a kérdést az iparoktatás történetének perspektívájába, a tisztánlátás távolságába kívánom állítani. Ezt kell tenem felelősségem tudatában de azért is, hogy ezzel is hozzájáruljak a kérdés sikeres megoldásának biztosításához.

Amióta hazánkban az iparoktatás iskolapolitikája pontosan kijelölt, tervszerű utakon halad, az ipariskolai szervezetben következetesen megállapítható a hármas tagozódásra való törekvés. Az 1884. évi ipartörvény⁸⁹ vezette be a kötelező tanonciskolai oktatást és tette az ipariskolai szervezet legalsó fokozatává. Felsőfokon a budapesti és kassai, úgynevezett középipariskolák álltak, amelyek a későbbiek során a felsőipariskola nevet vették fel. A hiányzó középső fokozatot az 1890-es években létesített szakiskolák jelentették. Ez a hármas tagozódás iparoktatásunk történetében a továbbiak során mindvégig megmaradt. A későbbi reformok arra törekedtek, hogy emeljék az ipari pályákra törekvő tanulóanyag színvonalát és emeljék maguknak az iskoláknak minőségi színvonalát is.

A tanonciskolák, szakirányúvá történő átalakulásuk következtében, színvonalban mindjobban megközelítették az ipari szakiskolák szintjét és ezért a szakiskolák lassú ütemben ugyan, de mind határozottabban igyekeztek felsőipariskolákká átalakulni, mert ellenkező esetben tanulóanyaguk legértékesebb

⁸⁹ Az 1884. évi XVII. tc. volt az ún. ipartörvény.

11. 1947. július 17.

részét elveszítették volna. Ezt az irányzatot megváltoztatta az 1938:XIII. törvénycikk, mely a gyakorlati irányú középiskolák felállításáról és szervezéséről gondoskodott. A megmaradt szakiskolák legtöbbször e törvény alapján ipari középiskolává alakult át. Nem kívánok ez alkalommal az ipari középiskolák létesítésének indító okaival foglalkozni, bár azok a demokratikus ipari és műszaki iskolapolitikai reformtervek legfőbb kérdéseibe nyúlnak bele, csak rámutatok arra, hogy jelenleg a hármas tagozódású iparoktatási szervezet középső fokozatán lényegében véve három iskolafajta helyezkedik el, mégpedig a szakiskola, az ipari középiskola és a tanítástervében elavult, s emiatt felsőfokozati jellegét elveszített felsőipariskola.

Reformtervezetem egyik célja, hogy iparoktatási szervezetünk középső fokozatához tartozó három iskolatípus helyett, egyetlen egységes iskolafajta létesítsen, a négyéves műszaki középiskolát. A második cél, hogy a magyar iparoktatás történetében jól bevált hármas tagozódású keretet megtartva, gondoskodjunk a felsőfokozatnak eddig is kívánt továbbfejlesztéséről és felső tagozatok létesítésével módot nyújtsunk az ifjúságnak, hogy az eddig külföldön, elsősorban Németországban folytatott gyakorlati műszaki tanulmányokat hazánkban is elvégezhesse.

A tervezett iskolafajta elsődleges rendeltetése ugyan a minél eredményesebb és átfogóbb szakmai képzés, de tanítástervének elkészítésénél szem előtt kívánom tartani azt a körülményt is, hogy az ipariskolai növendék alakításra, tökéletesítésre, fejlődésre, nevelésre váró ember, s ennek megfelelően kellő lehetőséget kívánok biztosítani a közműveltségi tárgyaknak is.

Az előzetes tárgyalások szerint a műszaki középiskola tanításterve összeállítható úgy, hogy az ebben az iskolában érettségizett tanulók aggodalom nélkül bocsáthatók a gimnáziumot végzett tanulókkal teljesen egyenlő feltételek mellett műszaki főiskolai tanulmányokra.

A reformtervezet hivatott egyben a mérnök és technikus cím használatnak a múltban oly sok vitára alkalmat adó rendezetlen kérdésében is bizonyos tisztázódási folyamatot elindítani.

Véleményem szerint javaslataim alkalmasak arra, hogy az értékes hagyomány termékeny talaján biztosítsák a hármas tagozódású magyar iparoktatási szervezet egészséges továbbfejlesztését és színvonalemelkedését.

Megjegyzem végül, hogy a műszaki középiskola szervezési kérdését a vezetésem alatt álló minisztérium iparoktatási osztálya az Országos Köznevelési Tanáccsal és a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium illetékes szakosztályának előadóival letárgyalta.

Gépett, aláírás nélküli egykorú egyszerű másolat.

[12] 192

Jegyzőkönyv

az 1947. évi július hó 24-én de. 11 órakor Dinnyés Lajos elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviselőében Kemény György államtitkár, dr. Fóris László államtitkár, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőében Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, a honvédelmi tárca képviselőében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Erőss János közellátásügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter képviselőében Vas Miklós államtitkár, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, úgy is mint a külügyi tárca képviselője, Vas Zoltán államtitkár, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[1.]

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: Megnyitja a minisztertanács ülését. Üdvözli a megjelenteket. Ismerteti a Köztársaság Elnökhöz intézett felterjesztését és az Országgyűlés összehívását szeptember 30. napjára javasolja kitűzni. A felosztási tervezet szövege a következő: „Az 1945. évi november hó 29. napjára összehívott Nemzetgyűlést a Magyar Köztársaság kormányának előterjesztésére az 1946:I. tc. 10. §-ának (2) bekezdésében biztosított jogomnál fogva ezenel felosztatom. Egyben az új Országgyűlést az 1947:XII. tc. 2. §-ának (4) bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében az 1947. évi szeptember hó 16. napjára összehívom.”¹

¹ A jegyzőkönyv mellett megtalálható a köztársasági elnökhöz intézett levél tervezete; ezt 12/a. sz. mellékletként közöljük. Külön lapon megtalálható az elnök által a Nemzetgyűléshez intézendő levél tervezete is, amely csak annyiban különbözik a jegyzőkönyvben idézett szövegtől, hogy az Országgyűlés összehívásának időpontja nincs megjelölve, tartalmaz viszont egy bekezdést, amelyben köszönetét fejezte ki az elnök a Nemzetgyűlésnek „a Magyar Köztársaság érdekében kifejtett érdemes munkásságáért.” A Magyarország államformájáról szóló 1946. évi I. tc. 10. §-ának (2) bekezdése mondta ki, hogy a köztársasági elnök jogosult a Nemzetgyűlés felosztására, ha eziránt a kormány előterjesztést tesz vagy ha ezt a nemzetgyűlési képviselők legalább

12. 1947. július 24.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ezzel kapcsolatban kéri a felhatalmazást, hogy augusztus 31-ére kiírassa a választásokat. Vasárnapi napra esik s úgy véli ez megfelel.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult és felhatalmazta a belügyminisztert, hogy a választások napját augusztus 31-ére kiírassa.

Miniszterelnök eltávozik az elnöklést Rákosi államminiszter veszi át.

2.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Tárgysorozat előtt előterjeszti javaslatát a hosszú lejáratú magyar szállítások és jugoszláv ellenszállítások egyezménye tárgyában. Most fejeződtek be Budapesten a négy hónapon át tartó jugoszláv-magyar kereskedelmi tárgyalások.² Az előterjesztés a szállítási mellékleteket, általános feltételeket, utasításokat, további fizetési egyezményt, a világpiacon árcsúszását, a jugoszláv ellenszállítások lebonyolítását, az egyes szervek[re] és bíróságokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz.³

A mellékletek között van három bizalmas levélváltás⁴ és egy bizalmas jegyzőkönyv a super-avance-re vonatkozólag. E jegyzőkönyv szerint a jugoszláv

kétötöd része felterjesztésben kéri. A választásokról szóló 1947. évi XII tc. 2. §-ának (4) bekezdése arról intézkedett, hogy az Országgyűlést a feloszlástól számított hatvan napon belüli időpontra össze kell hívni.

² Lásd a 12/b. sz. mellékletet. Az iparügyi miniszter 1947. január 10-én jelentette be a minisztertanácsnak (158. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pontja), hogy 1946 decemberében Belgrádban folytatott tárgyalásai alkalmával felmerült egy öt éves magyar-jugoszláv együttműködési terv megvalósításának a lehetősége. 1947. január 15-étől szakértői tárgyalások indultak, majd a minisztertanács február 13-án (163. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontja) adott felhatalmazása alapján márciusban Budapesten sor került az egyezmény előzetes aláírására. Jugoszláv részről Nikola Petrovics külkereskedelmi miniszter volt megbízva a tárgyalások lefolytatására és az egyezmény előzetes aláírására. (MOL XIX-A-1-j 1947-III-4712) Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra ezt pótlólag vették fel. E tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „Bán miniszter úr, miután a Gazdasági Főtanácsnál szerdán bemutatja, utólagosan a minisztertanáccsal is el akarja fogadtatni. Sürgős, tehát soron kívül előterjeszhető.”

³ Pontosabban az előterjesztéssel együtt bemutatta az iparügyi miniszter a minisztertanácsnak az egyezmény tervezetét, ezen kívül A) a magyar szállítások jegyzékét, B) a jugoszláv ellenszállítások jegyzékét, D) az egyes adás-vételi szerződésekre vonatkozó feltételek leírását és az ezekre vonatkozó utasításokat, E) a fizetési egyezményt; I. sz. függelékként a világpiacon versenyár-rendeletkezés értelmezését. II. sz. függelékként a jugoszláv ellenszállításoknál követendő eljárás leírását. III. sz. függelékként a szállítások zavartalanossága érdekében létrehozandó Vegyesbizottságra, beruházási bizottságokra, Döntőbíróra és Választott Bizottságokra vonatkozó megállapodásokat. Megjegyzendő, hogy az egyezmény C) melléklete tartalmazta a megkötött előszerződések jegyzékét, ez azonban ekkor még nem készült el.

⁴ Az első levél arról szólt, hogy késedelmes magyar szállítás esetén milyen okok (pl. külföldi beszállító igazolt késedelme) alapján hajlandó eltekinteni a jugoszláv kormány a kőtbértől; a második levél azt rögzítette, hogy a világpiacon versenyár elve nem alkalmazható olyan mereven, hogy az egyik vagy másik szerződő félnek komoly veszteséget okozzon; a harmadik levél azzal az esettel foglalkozott, hogy ha az előszerződés megkötését követően két hónapon belül nem jönne

12. 1947. július 24.

kormány a magyar kormánynak 5 000 000 USA dollár rendkívüli előleget folyósít, azonban időközben ezt sikerült 6 millió dollárra felemeltetni. 1947-ben folyósítanak három és fél milliót, 1948-ban pedig két és fél millió USA dollárt.⁵

Ez a szerződés azt a keretet jelenti, amely szerint Magyarország és Jugoszlávia 5 évre terjedően az irányban köt megállapodást, hogy Jugoszlávia beruházási javakat rendel a magyar kormánynál, amiért nyersanyaggal fizet. Az előszerződésben állapították meg az a határidő, ameddig a végleges szerződést meg kell kötni s akkor alakulnak ki a végleges árak. A határidőkkel kapcsolatos a kötbér-rendelkezés, amely olyképpen szerepel az általános utasításokban, hogy az egyes szerződésekbe kerül bele s összege 2%. A határidőknek a problémája jugoszláv részről rendkívül sürgős azért is, mert az ötéves terv keretén belül pontosan akarják megkapni a szállításokat. Mi a cégeket óvatosságra intettük hogy a kötbér-kötelezettség elkerülhető legyen, hosszabb időtartamú szállításra bírtuk őket.

Az árakról [az] 1. számú függelék intézkedik. Ez azt jelenti, hogy a világpiacon árák tekintetében ne jöhessen létre egy szabad vadászterület és bizonyítékokat szerezhessenek be mindkét részről. A 2% kötbér a jugoszlávoknak külön kérésük volt, mert az egész konstrukciója a megállapodásoknak nagyméretű, az egyes nagy tételeknél veszélyesek a volumenek, mert teljes gyári berendezéseket ölelnek fel. Igyekezett olyan megállapodást létesíteni, amely a legkevesebb veszélyt rejti magában. Ha bizonyos részek nem érkeztek meg, akkor a szállító cég újabb négy hónapi haladékot kaphat. Ez esetben új szállítási határidő megállapodást kell kötni.

A döntőbírósnak egy magyar, egy jugoszláv tagja van s a Szovjetunió kereskedelmi attaschéja az elnöke, a döntőbírósnak feladata az, hogy az egyezség szellemét magyarázza.

létre a végleges adás-vételi szerződés, mennyiben van helye a határidő meghosszabbításának, illetve mikor tartozik valamely fél kártérítést fizetni.

⁵ A bizalmas jegyzőkönyv megállapodást tartalmazott arra vonatkozólag, hogy a jugoszláv kormány a magyar kormány kívánságára és jóvállása mellett egy meghatározott magyar szervnek „a magyar ipar újjáépítése és teljesítményének növelése céljából 5 000 000 USA dollár rendkívüli előleget folyósít, hogy így a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságba irányuló magyar szállítások a megállapított határidőre, a feltételeknek megfelelően pontosan teljesíthessenek.” A magyar kormány ezzel kapcsolatban kifejezetten „kötelezettséget vállalt, hogy a rendkívüli előleg fejében átvett fenti összeget kizárólag azon iparvállalatok újjáépítésére és teljesítményének növelésére fogja fordítani, amelyek a hosszúlejáratú magyar szállításokról és jugoszláv ellenszállításokról szóló Egyezmény keretében szállításokat teljesítenek.” A jegyzőkönyv kimondta, hogy a jugoszláv kormány az előleget választása szerint szabad devizában vagy áruban fizetheti, azzal hogy a fizetés módjáról a magyar kormányt előzetesen értesíti. A bizalmas jegyzőkönyv 1951. december 31-ét jelölte meg a fenti összeg elszámolásának, illetve visszatérítésének végső határidejeként. Super advance = rendkívüli előleg.

12. 1947. július 24.

Általános rendelkezés tartalmazza azt a kötelezettséget, hogy 30 napon belül 30%-ot előlegben kell befizetni a szállító cégnek s a szállításoknál a hiányzó 70%-ot fizeti ki.

Bemutatja a jugoszláv szállítások listáját. Ezzel kapcsolatban bejelenti, hogy a b.) listáján ferroszilicium ezer tonnával szerepel. Ez hibás, kijavítandó 1500 tonnára. A szállítások határideje csak a szerződés aláírása után lesz megállapítva.

A super avance tehát 6 millió dollárt tesz ki. Elsősorban arra gondolt, hogy ebből a Ganz Villamossági Gyár és a Láng Gépgyár újjáépítése eszközlendő. A szerződés végrehajtására egy külön részvénytársaság lenne megbízva. Ezzel kapcsolatban forintszükséglet reexport irányban is jelentkezik egy bizonyos szükséglet. [sic!] A Gazdasági Főtanács már hozzájárult az új részvénytársaság részére 5 millió forint folyósításához, hogy munkáját el tudja kezdeni.⁶

A szerződés olyan konstrukciójú, hogy egybe hangolja a két állam gazdasági továbbfejlesztését. Ők a rendelők és mi vagyunk a szállítók. Jugoszláviának ilyen természetű szerződése már van Svédországgal és Csehszlovákiával. Ez a szerződés 5 évre terjed, de ezzel a lehetőségek nincsenek kimerítve. Újabb szerződés következik utána valószínűleg és ez iparfejlesztő jelleggel bír Magyarországra nézve. Amikor a szerződés kötött, illetve a tárgyalások folytak, még nem volt meg, sőt még ma sem működik a Tervhivatal, a hároméves tervvel azonban igyekezett összehangolni a szerződés egyes részeit. Nézete szerint a magyar gazdasági életnek, a magyar iparnak, bizonyosfokú fejlődéséhez járul hozzá. Végre négyhónapi tárgyalás után a szerződés abba a stádiumba jutott, hogy ma este aláírhatja, ha erre a minisztertanácstól a felhatalmazást megkapja. Meghatalmazásának kicserélését is kéri, mert annak idején még Nagy Ferenc írta alá. Június 17-ére volt kitűzve az aláírási határidő. Az addig kidolgozott szöveget nem tartotta kielégítőnek és folytatta a tárgyalásokat. Ma este 1/2 8 óráig a szerződés aláírható. Ezek után kéri a minisztertanács felhatalmazását arra vonatkozólag is, hogy a létrejött szerződés végrehajtásáról gondoskodhasson.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nagyon helyesli az egész szerződést és azt hiszi, hogy a saját hároméves tervünk szempontjából is fontos és feltétlenül szükséges. Kétségtelen ez számmunka nyújt előnyt, viszont kötelezettséggel is jár. Van néhány kérdés, ahol még meg kell kísérelni, nem lehetne-e valamivel többet elérni. A volument egy kicsit magasnak tartja, de erre a kérdésre nem

⁶ A Gazdasági Főtanács tudomásul vette az iparügyi miniszter bejelentését, miszerint a jugoszláv-magyar alumíniumipari szerződésből folyó magyar kötelezettségek teljesítésére Déleurópai Iparfejlesztő Rt. néven vállalatot hoz létre, egyben bejelentette azt is, hogy a jugoszláv-magyar 5 éves együttműködési szerződés lebonyolítására a Déleurópai Iparfejlesztési Rt.-vel együttműködő és lehetőleg azonos személyzetű új állami vállalatot is létesít. (MOL XIX-A-10, 17. d. 1947. június 18. 39. napirendi pont.)

érdemes visszatérni. Nem szabad azt a látszatot kelteni, hogy már előre akadályokat gördítünk és vissza akarunk térni a tárgyalásokra. Van azonban néhány olyan kérdés, amit el lehet intézni anélkül, hogy a dolognak a lényegét érintenénk. Az első kérdés az ún. super avance-nak a kérdése. Ez 6 millió dollár. Feltétlenül meg kellene kísérelni, hogy itt egy kicsit rugalmasabb legyen a szerződés végrehajtása. Ennek folyósítása ne aszerint történjék, ahogy ők azt szükségesnek tartják devizában, vagy áruban, hanem úgy, ahogy újból megállapodunk. További megfontolásra említi az 5 év idejét, ezt túl nagynek tartja. Előfordulhat, hogy egy év múlva megváltozik a helyzet, tehát valamilyen módon biztosítani kell, hogy évenként az árulistát revízió alá vegyék és azokban változtatásokat hajtsanak végre. Ez nem olyan természetű dolog, amely veszélyeztetné a szerződés aláírását. A harmadik az, hogy az ármegállapításnál ki kell mondani, egyik fél sem számíthat fel többet az árukért, mint amennyiért ugyanazt az árut egy harmadik félnek a legkedvezőbb áron szállítja. Ezzel elkerüljük azt, hogy túl magas árat kelljen fizetni. Az utolsó kérdés a szerződés lebonyolításával kapcsolatos az állami részvénytársaság ügye. Az a veszély fenyeget, hogy a magánfelek az esetleges árdifferenciát az államra fogják hárítani. Ha ebben a három kérdésben sikerül eredményt elérni, az feltétlenül hasznos volna, szükségesnek tartaná megkísérelni. Természetesen, ha nem sikerülne elérni eredményeket, a szerződést akkor is aláírhatónak tartja.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Állandóan az az aggodalom tölti el a szakembereket, hogy a hároméves tervünket erősen veszélyezteti ez a szerződés. Egyes szektorokban igen nagy erővel jelentkezik ez a túlvállalkozás és kényszerhelyzetben nem fogunk úgy tudni teljesíteni, ahogy ezt a megállapodás kötelezi. [sic!] Valami módot kell rá találni, hogy ha belső érdekeinknek megfelelően valamiképpen meg kellene tagadni a vállalt kötelezettségek teljesítését; erre már most hivatkozni kellene.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem lehet megtagadni egy vállalt szerződés teljesítését.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Azért kellene már most kényszerhelyzetünkre hivatkozni. Lesz néhány szektor, ahol 100%-ban nem fogunk tudni teljesíteni.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A közlekedésügyi miniszter felszólalásával kapcsolatban közli, hogy a super avance kérdésében már közölte a jugoszláv kormány azon határozatát, hogy 5 millióról hozzájárul 6 millió dollárra való felemeléséhez. Az itt tárgyaló elnökhelyettessel közölte, hogy az ő érdekében is úgy kell nézni, hogy amikor devizára van szükség, akkor — figyelembe véve az ő lehetőségeiket is és a mienket is — történjék a folyósítás. Ezt a kért jóakaratot tanúsítani fogják. Azonban ezt a szerződést szövegébe nem tudja belevenni, legfeljebb levélváltás formájában tudja leszögezni. Az árulista-revízió évenként meg fog történni. A 6. cikk taxatív felsorolja, hogy mivel egyenlít Jugoszlávia.

12. 1947. július 24.

Más árucikkekre évenként összejön a bizottság, amely a kontingenst és árakat állapítja meg. Évenkénti árrevízió lehetséges, a bizottság minden év novemberében összeül és a világpiacon árnak megfelelően egyeztetni az árakat. Az I. számú függelékben a világpiacon árak értelmezése pontosan körül van írva. A III. pont kizárja azokat, akik spekulatív jellegűek. Az árakra vonatkozólag a cégek a végleges megkötésnél állapotodnak meg a jugoszláv céggel. Amennyiben az árban megállapodás létrejön, az a beruházási bizottsághoz kerül. Kötelessége a bizottságnak, hogy simán és jól bonyolódjanak le a szállítások s igyekezzenek egy megfelelő árat kihozni. Amennyiben azonban a beruházási bizottság sem tud megállapodni, akkor nem jön létre az ügylet. Azonban igen kemény és nehéz tárgyalások során itt a két miniszternek módja van mérlegelni és áttekinteni az egész tablót és engedmények alapján lehet megállapodást létesíteni. Igyekezzünk elérni egy lefelezési lehetőséget. [sic!] A végleges szerződések hozzák ki azonban csak a végleges árakat. Elvként az is elfogadható, hogy a cégek kötelezettséget vállalnak, ha valahol jelentkezik egy plusz, azt elvehessük kiegyenlítés érdekében. A levélváltás alapján megállapítható, hogy a jugoszláv kormány a kötbérre vonatkozólag 4 esetben hajlandó eltekinteni. Ez főleg minket érint, mert mi vagyunk az a szállító fél, melytől félnek, hogy olyan árakat hoz ki, amely[ek] felette állnak a világpiacon áraknak. Nekik szükségük van ezekre az árukra. Ők könnyebben kontrollálhatók, mert nyersanyagot szállítanak, de mi nehezebben vagyunk kontrollálhatók, mert a konstrukcióban szerepel a tervezés is, tehát szellemi munka honorálása is. Ezzel tisztában vannak. Az erre vonatkozó függelék, a levélváltás, valamint az egyéb körülírása a világpiacon áraknak a legtöbb, amit el tudtunk érni. A tárgyalások során szerzett tapasztalatok alapján nekünk olcsóbb árat kellene elfogadnunk. A másik oldalon megvan a különbség az árszint között. Ez azonban jelentkezik bármely szerződésnél. A legolcsóbb árat nem tartja teljesen megnyugtatónak. Igyekeztek azt elérni, hogy a fiktív ajánlatok oldalán a kötelezettségeket megjelölje. Egy adatgyűjtést kíván rendezni s az adatokkal majd az árharcot sikeresen tudjuk megvívni.

Arra, hogy veszélyezteteti-e az egyezmény a hároméves tervet, azt válaszolja, hogy a Tervhivatal még nem volt meg s még ma sincs meg. Elő fog állni egy helyzet, melynek nyomán nagy erőfeszítéseket kell tenni. Tökéletesen egyetért abban, hogy bár itt nem veszélyezteteti kapacitásban a hároméves terv végrehajtását, azonban ilyen irányban lehet kilátása. De készlet bennünket beruházásokra, iparunk fejlődését vonja maga után.

A super avance nem teljes mértékben elégíti ki a plusz beruházási szükségleteket. Levélváltás formájában próbálja majd a super avance deviza részét tisztázni. A mód tehát megvan rá. Amennyiben még a szerződés aláírása előttre kívánja ezt a minisztertanács, úgy telefonon is összeköttetésbe tud lépni Belgráddal és az itteni megbízottakkal is beszél. A legtöbb aggodalom a világ-

12. 1947. július 24.

piaci árnál van. Itt valóban minden lehető meg kell tenni, hogy a bizonytalan-
ság elkerülhető legyen. Ami a szállító cégeket illeti, import és export lebonyolí-
tásokra gondol. A lefelezést megkísérli.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Inkább kiegyenlítésre gondol, mint lefe-
lezésre.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtájkára*: 13 millió az e havi eredmény. A szerző-
dést kitűnőnek tartja és azt gondolja, hogy levélváltás alapján meg lehet javíta-
ni a super avance-t. A két fél megállapodása alapján jöjjön létre. Ez döntő
kérdés számunkra, közölnünk kell velük.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A levélváltás a szerződés kiegészítését
képezné.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtájkára*: Ugyanebben a levélben kell érinteni
— egy klauzulával — az ármegállapítást. Ott van pl. a fatranszport kérdése. Mi
pl. 41 millió dollárért vásárolunk fát s most ugyanazt a fát, amit a cseheknek
38 millióért szállítottak. Ennek a három pontnak kitérgyalására kell lehetősé-
get találni. Véleménye szerint a jugoszlávok feltétlenül engedni fognak. Lénye-
gében nem akarja a szállítási listát megváltoztatni. A két fél beleegyezésével
természetes, hogy lehet az egyezményen változtatásokat eszközölni, és ezt kell
biztosítani.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A délelött folyamán megpróbál telefonon érint-
kezésbe lépni a felvetett kérdések tekintetében, hogy még ma este az aláírást
végre tudja hajtani. Hat hete késik az aláírás az árnehézségek miatt. Megpró-
bálja az érintett problémákat eliminálni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az egész szerződés végrehajtása és sima
lebonyolítása a két ország politikai helyzetétől is függ. E szerződésnek keret
jellege van. Ennek dacára nem árt, ha a jugoszlávok látják, hogy milyen aggá-
lyaink vannak s mik merültek fel a minisztertanácson a szerződés aláírásával
kapcsolatban. Legalább tisztában vannak, mik a fájó pontok. Ezért helyes, ha
az aláírás kitűzésének időpontja mellett megkíséreljük megbeszélés alapján
leszögezni az aggályokat. Ha nehézségek támadnak évek múlva, jobb ha hivat-
kozunk ezekre a tényekre. Felveti, nem volna-e célravezetőbb, ha az iparügyi
miniszter és a Gazdasági Főtanács főtájkára lemennének Jugoszláviába s köny-
nyebben el tudnák személyesen intézni a felmerült aggályokat. A gyors lebo-
nyolítás érdekében is szükséges lenne ez az utazás. Esetleg 1-2 szakértőt is
vigyünk magunkkal.

Minisztertanács a hosszúlejárátú magyar szállítások és jugoszláv ellen-
szállítások tárgyában tett előterjesztéshez hozzájárult és felhatalmazta
az iparügyi minisztert az aláírásra. Felhívta az iparügyi minisztert, hogy
a közlekedésügyi miniszter által felvetett javaslatokat közölje távbeszél-
lőn a jugoszláv kormánnyal, valamint az itteni bizottsággal s utána levél-
váltás formájában párhuzamosan szögezze le a kormány aggodalmait. A

12. 1947. július 24.

szerződés sima lebonyolítása érdekében az iparügyi miniszter és a Gazdasági Főtanács főtítkára és esetleg szakértők bevonásával legfeljebb három napi időtartamra utazzanak le Jugoszláviába.⁷

3.

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti javaslatát Kelemen Gyula államtitkár időbeszámítása tárgyában.⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

4.

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Fodor László min. osztályfőnök időbeszámítása tárgyában.⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

5.

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti javaslatát Lévai Pál rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

6.

[Bán] Iparügyi miniszter előterjeszti javaslatát Ács János volt MÁVAG asztalos rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

7.

[Bán] Iparügyi miniszter: A Gazdasági Főtanács határozata alapján kéri a minisztertanács hozzájárulását a jugoszláv árucserre egyezmény lebonyolításá-

⁷ Lásd a jelen jegyzőkönyv 7. napirendi pontját. Lásd továbbá a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 79., valamint a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját.

⁸ Az Iparügyi Minisztérium 2164/1-1947. eln. sz. előterjesztése szerint Kelemen Gyula (1897-1973) 1915-től 1919-ig a Láng L. Gépgyár Rt.-nél, 1920-tól a Chinoín Gyógyszer- és Vegyszeti Rt.-nél, 1922-től 1923-ig a Törekvés Takarékpénztár Rt.-nél, majd 1925 közepéig Párizsban a Renault Műveknél dolgozott. Ezt követően a Szociáldemokrata Párt újpesti szervezetének titkára, illetve a Törekvés Takarékpénztár Rt. újpesti fiókjának vezetője, 1939 júniusától 1945 júniusáig a Magyar Asphalt Rt. főtisztviselője volt. 1916-tól a Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Magántisztviselők Országos Szövetségének tagja. 1929-től Újpest város képviselőtestületének és Pest vármegye törvényhatósági bizottságának tagja volt. 1945. június 8-án kinevezték az Iparügyi Minisztérium adminisztratív államtitkárává. 1948. január 21-én lemondott minden tisztségéről. Január 29-én letartóztatták és életfogytiglani fegyházra ítélték. 1956-ban kiszabadult. Részt vett a Nagy Imre-kormányban, majd külföldre távozott.

⁹ Az Iparügyi Minisztérium 1928/1-1947. eln. sz. előterjesztése szerint Dr. Fodor László (1900-?) jogi végzettséget szerzett s 1944 novemberéig ügyvéd volt. 1944. november 14-én Mezőtúr polgármesterévé, 1945. augusztus 28-án Jász-Nagykun-Szolnok vármegye alispánjává nevezték ki. 1946. május 27-étől az Iparügyi Minisztérium osztályfőnöke volt.

12. 1947. július 24.

ra alakuló részvénytársaság munkájának megkezdéséhez 5 millió forint rendkívüli hitel folyósítása engedélyezéséhez.¹⁰

Minisztertanács a jugoszláv árucserre egyezmény lebonyolítására alakuló részvénytársaság munkájának megkezdéséhez 5 millió forint rendkívüli hitel folyósításához hozzájárult.

8.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát magyar konzulátus felállításának engedélyezése tárgyában Németország amerikai megszállási övezetének területére kiterjedő hatáskörrel.¹¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

9.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Tirana-ban felállításra kerülő magyar követség vezetésével Szántó Zoltán rk. követ és megh. miniszter megbízatása tárgyában.¹²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

10.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát tisztviselők és altisztek felvétele tárgyában a felállítandó külképviseleti hatóságoknál költségvetési előirányzaton belül.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Javasolja elutasítani az előterjesztést.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Előterjesztését a napirendről leveszi.¹³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

¹⁰ Lásd a jelen jegyzőkönyv 2. napirendi pontját és 6. sz. jegyzetét.

¹¹ A Külügyminisztérium 4319/1–1947. sz. előterjesztésében hangsúlyozta, hogy a Németországban kialakuló gazdasági és politikai helyzet figyelemmel kísérése Magyarország szempontjából elsődrendű fontosságú, s a magyar gazdasági életnek piacutatás és gazdasági adatszerezés szempontjából tisztában kell lennie a németországi gazdasági élettel. Rámutatott arra, hogy Németország amerikai megszállási övezetében működik ugyan a Magyar Visszaszolgáltatási Bizottság, de ennek hatásköre csak a még ott lévő magyar javak nyilvántartására és hazaszállítására szorítkozik, ugyanakkor a régebb óta Németországban élő magyar állampolgárok minden jogvédelem nélkül állnak. Szükségesnek jelezte a konzulátus felállítását az oda menekült háborús bűnösök felkutatása szempontjából is. A konzulátus székhelyétül Frankfurtot javasolta kijelölni.

¹² A Külügyminisztérium 4760/1–1947. sz. előterjesztésében jelezte, hogy SZEB hozzájárult a diplomáciai kapcsolat létesítéséhez. Szántó Zoltán (1893–1977) magántisztviselő. 1918 őszétől a Kommunisták Magyarországi Pártjának tagja. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrált, pártja Külföldi Bizottságában dolgozott. 1936-tól a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának munkatársa, majd a Kommunisták Magyarországi Pártjának ideiglenes vezetője. 1945 után pártja Észak-Dunántúli Pártbizottságának titkára. 1947–1949-ben belgrádi és tiranai, 1949–1954-ben párizsi, 1955–1956-ban varsói követ. Közben 1954–1955-ben a Tájékoztatói Hivatal elnöke volt.

¹³ A Külügyminisztérium 4590/1–1947. sz. előterjesztésében kérte, hogy a létszámgazdálkodásra vonatkozó szigorú előírásoktól eltérhessen és a minisztertanács hozzájárulása nélkül vehes-

12. 1947. július 24.

11.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Oltványi Imre rend. követ és megh. miniszter berni követé váló kinevezése tárgyában.

Minisztertanács dr. Oltványi Imre rk. követ és megh. miniszternek berni követé váló kinevezéséhez hozzájárult.

12.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Gulácsy Györgynek¹⁴ rendkívüli követé és meghatalmazott miniszterré váló kinevezése tárgyában.

Dr. Bojta Béla: Csak akkor lehet kinevezni, ha meghatározott helyre történik, különben címadományozásnak minősül, ami egy minisztertanácsi határozat folytán csak köztisztviselőnek adható.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Leszögezni kívánja, hogy bizonyos esetekben már engedélyezett a minisztertanács címadományozást. Nem kívánja ezt a konkrét esettel kapcsolatban érvényesíteni, csak utal erre.

Rákosi Mátyás államminiszter: A Kisgazdapártnak bizonyos politikai megfontolásai voltak az esettel kapcsolatban.

Dr. Bojta Béla: Ha van a külügyminiszternek konkrét javaslata a kinevezéssel kapcsolatban, úgy elfogadható előzetesen a címadományozás.

sen fel tisztviselőket és altiszteket a felállítandó külképviseleti hatóságok személyzetének biztosítása céljából. Indoklasként előadta, hogy a legutóbbi időkig szinte csak a szomszédállamokban és a nagyhatalmaknál volt Magyarország képviselve, konzuli hatóságok pedig — a New York-i főkonzulátus kivételével — sehol sem működtek. A békeszerződés ratifikálása után a rendes külképviseleti hálózat lehetővé válva, több külképviselet felállítására kerül sor. A kérés teljesítését a Gazdasági Főtanács előző napi ülésén elutasította. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 23.) A külügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „A Külügyminisztérium telefonjelentése szerint a napirendről le fogja venni.” Az előterjesztés mellett megtalálható az Igazságügyminisztérium e tárgyban a Külügyminisztériumhoz intézett T2814/1947. sz. levelének a másolata. Ebben felhívta a figyelmet arra, hogy a 8100/1946. ME sz. rendelet 2. §-a értelmében ahhoz van joga a minisztertanácsnak, hogy az 1. §-ában foglalt tilalom alól indokolt esetekben kivételt engedélyezzen, ahhoz azonban nincs, hogy a rendeletet egyes tárcák vagy azok egyes szakai tekintetében általában hatályon kívül helyezze. A 8100/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 17.) intézkedett az új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmáról.

¹⁴ Dr. Gulácsy György (1908–1979) ügyvéd. 1931-től tagja a kisgazdapártnak, 1936-tól a párt ügyésze. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945 januárjától májusig a Budapesti Nemzeti Bizottság titkára. 1945. április 2-án beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, majd november 4-én a Nemzetgyűlésbe. 1945. november 15-étől a Belügyminisztérium politikai államtitkára. 1946 októberétől kilépett a kisgazdapártból, de Nagy Ferenc lemondása után visszalépett. Pártja baloldalihoz tartozott. 1947. augusztus 27-én ankarai követé nevezték ki. (Lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 66. napirendi pontját.) 1949 tavaszán elhagyta állomáshelyét, emigrált. Csak 1963-ban tért haza.

12. 1947. július 24.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Egyelőre nincs, de azzal kéri elfogadni, hogy amennyiben konkrét javaslata lesz, hatályba lép. Egyelőre elvi hozzájárulást kér.

Minisztertanács dr. Gulácsy Györgynek rk. követté és meghatalmazott miniszterré való kinevezéséhez hozzájárult.

13.

[Mihályfi] *Tájékoztatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 28 000 Ft póthitel igénybevétele tárgyában.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

14.

Építési és közmunkaügyi miniszter [képviseletében Vas Miklós államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.¹⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

15.

Honvédelmi miniszter [képviseletében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Bachrich Kálmán rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

16.

Honvédelmi miniszter [képviseletében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Stein Margit rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

17.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a tesztelési fősztály részére egy db. személygépkocsi vásárlása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

¹⁵ A Tájékoztatásügyi Minisztérium 4416/1947. sz. előterjesztése szerint a moszkvai külügyminiszteri értekezletről való tudósítás céljából még áprilisban kiutazott Boldizsár Iván költségeire igényelte az összeget, illetve a kiutalás utólagos jóváhagyását. 1947. március 10. és április 24-e között tartották meg a négy nagyhatalom külügyminisztereinek értekezletét Moszkvában. Boldizsár Iván (1912–1988) publicista, író, lapszerkesztő. 1945 után egy ideig a Nemzeti Parasztpárt tagja volt. 1947-ben a Külügyminisztérium munkatársa. 1970-től a magyar PEN Club elnöke, 1972-től az Országos Béketanács elnökhelyettese, 1984-ben a Nemzetközi PEN Club alelnöke lett.

¹⁶ Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium 2568/1947.-elnöki/a. sz. előterjesztése Győri László (1910-?), a Fővárosi Közmunkák Tanácsánál dolgozó számvéveségi főtanácsos számvéveségi igazgatóvá, az V. fizetési osztályba való előléptetésével kapcsolatos javaslatot tartalmazott. Az Építés- és Közmunkaügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál a következő megjegyzés olvasható „(előző min. tan. már tárgyalta, hozzájárult)”. Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 79. napirendi pontját.

12. 1947. július 24.

18.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Polgár István egyetemi r. k. tanári címmel leendő kitüntetése tárgyában.¹⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

19.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti 70 817/1947. sz. javaslatát Zsembai Ferenc és társai részére címadományozás tárgyában.¹⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

20.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozaton 3. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.¹⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

21.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. György Oszkár részére tanügyi tanácsosi cím adományozása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

22.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozaton 6. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi, mert a sebészeti tanszék vonatkozó javaslatával együtt fogja előterjeszteni.²⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

¹⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 92 597/1947. VI. a. sz. előterjesztése szerint dr. Polgár István (1888–1954) oklevelének megszerzése után Budapesten az I. sz. Kórbonctani Intézetben, majd a nőgyógyászati klinikán dolgozott. 1919-től az Apponyi Poliklinika nőgyógyászati osztályának asszisztense. 1944 novemberében a szegedi szülészeti és nőgyógyászati klinika és a bábaképző intézet megbízott vezetője. 1946-tól Klinikai főorvos. 1947-től címzetes egyetemi rendkívüli tanár, 1950-től intézeti tanár.

¹⁸ Előterjesztésében a vallás- és közoktatásügyi miniszter Zsembai Ferenc, a siketnémák váci intézetének tanára; Gáldy Andor, a vakok budapesti intézetének tanára és Berényi Ferenc a budapesti gyógypedagógiai intézet tanára részére a gyógypedagógiai intézeti igazgatói cím adományozását javasolta.

¹⁹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 3. sorszám alatt dr. Armentánó Lajos egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitüntetése szerepel. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 96 530/1947. VI. a. sz. előterjesztése szerint dr. Armentánó Lajos (1904-?) oklevelének megszerzése után a Szegedi Egyetem belgyógyászati tanszékén dolgozott, 1941-ben a Kolozsvári Egyetem belgyógyászati diagnosztikai klinikáján volt adjunktus, itt szerzett magántanári képesítést. 1945 után a sárvári kórház és a tüdőgondozó intézet vezetője lett.

²⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 6. sorszám alatt dr. Incze Gyula egyetemi nyilvános rendes tanárrá való kinevezésére vonatkozó javaslat szerepel. Lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 88., majd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját.

23.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti 93 629/1947. sz. javaslatát az Országos Könyvtárügyi Tanács elnökének kinevezése tárgyában. Most már sorrend szerint tette meg javaslatát.²¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

24.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát 69 335/1947. sz. alatt Pánczél Imre és társai kinevezése tárgyában.²²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

25.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Gulyás György állami tanítóképző intézeti rendes tanárrá való kinevezése tárgyában.²³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

26.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Szőke Lajos kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

27.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Kereszti Alfréd múzeumi főmérnökké való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²¹ Előzményéről lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 17. napirendi pontját. Az előterjesztésben dr. Mátray László, dr. Tolnai Gábor és dr. Trócsányi György neve szerepel, mint akik közül kiválasztani javasolta a miniszter az Országos Könyvtárügyi Tanács elnökének személyét. Dr. Mátray László (1909–1983) filozófus 1945-től a Pázmány Péter Tudományegyetem Könyvtárának főigazgatója, egyetemi magántanár. Dr. Tolnai Gábor (1910–1990) 1934-től az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, 1945-től 1948-ig főigazgatója. 1948–1949-ben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium egyetemi és tudományos főosztályának vezetője, 1949–1952-ben római magyar követ. 1953-tól az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a magyar irodalomtörténeti tanszéken egyetemi tanár. Dr. Trócsányi György (1896–1973) könyvtáros. 1921-től az Országgyűlési Könyvtár munkatársa, 1945-től főigazgatója.

²² Az előterjesztés Pánczél Imre, Györgyfy Ákos, dr. Bárczi Gusztáv, Leopold Rezső gyógypedagógiai intézeti igazgatónak és tizenegy gyógypedagógiai intézeti tanárnak az V. fizetési osztályba való előléptetésére vonatkozó javaslatot tartalmazott.

²³ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 96 376/1947. V. 2. sz. előterjesztése szerint Gulyás György (1916-?) ének és zenetanár, 1942-től a debreceni református tanítóképző tanára, 1946 szeptemberében megbízást kapott a békési országos állami ének-zenei szakirányú liceum és vele kapcsolatban ének és zenei gyakorló általános iskola megszervezésére, illetve vezetésére.

12. 1947. július 24.

28.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Kozma Lajos időbeszámítása tárgyában.²⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

29.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Szentmihályi Jánosnak a Szovjetunióba való kiküldetése tárgyában. Ugyancsak előterjeszti Sötér István kiküldetését is. Az eredeti javaslat ugyanis csak egy személyre szólt, de a szovjet részről kifejezték hogy többet is szívesen látnak.²⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

30.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Almásy György és dr. Márkus István kiküldetése tárgyában Dániába.²⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztése szerint Kozma Lajos (1884–1950) építész, grafikus, iparművész 1913-tól a Fővárosi Iparrajz Iskola tanára, 1919-ben a Művészeti Direktórium tagja. 1919 áprilisában a Műegyetem nyilvános rendes tanárává nevezték ki. 1920-ban állásából elbocsátották. Ezt követően magánépítészként dolgozott. 1945 után tagja a Magyar Művészeti Tanácsnak és a Fővárosi Közmunkák Tanácsának.

²⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 5409/1947. eln. sz. előterjesztésében előadta, hogy 1946-ban az illetékes szovjet tényezőkkel folytatott tárgyalás értelmében Leningrádban (Pétervár) az ottani egyetemmel kapcsolatosan magyar intézetet kíván szervezni. Az intézet célja – olvasható az előterjesztésben „Magyarország és a Szovjetunió között tudományos és általában művelődési kapcsolatok ápolása, a magyar nyelv és irodalom megismertetése és a Szovjetunióban élő magyarral rokon népek viszonyainak, történetének és nyelvének tanulmányozása.” Mivel szovjet részről felmerült az igény, hogy a megbeszéléseken foglalkozzanak a magyar-szovjet kulturális egyezmény előkészítésével is, az eredetileg tervezett egy helyett három személy kiküldése került a javaslatba. Dr. Szentmihályi Jánost, a minisztérium a külföldi kapcsolatok főosztályán a szovjet kulturális ügyeket intéző előadót, dr. Sötér István tanárt, a külföldi kulturális kapcsolatok főosztályának vezetőjét és dr. Czinkótzky Jenő külügyminisztériumi miniszteri tanácsost javasolta Moszkvába kiküldeni. Sötér István (1913–1988) író, irodalomtörténész, egyetemi tanár, 1965-től a Magyar Tudományos Akadémia tagja.

²⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 103 726/1947. VIII. sz. előterjesztése szerint a dániai diákszervezet meghívott 200 magyar gazdafiút egyéves dániai tanulmányútra, azzal, hogy magyar részről csak az oda- és visszautazás költségeit kell vállalni. Már kijelölték a 200 személyt, amikor kiderült, hogy csak 50 fiatal kiutazására van lehetőség. Kísérőjükül dr. Almásy György hódmezővásárhelyi szabadművelődési felügyelőt és dr. Márkus Istvánt, a Teleki Pál Tudományos Intézet asszisztensét egymást váltva javasolta megbízni azzal, hogy 3–3 hónapig lássák el a csoport felügyeletét, s a következő hat hónapban a Földművelésügyi Minisztérium megbízottai vegyék át ezt a feladatot. Dr. Márkus István (1920-) szociológus, a Kelet-európai Tudományos Intézet, a Népi Kollégiumok Országos Központja, majd a Közgazdaságtudományi Egyetem munkatársa. Az ötvenes években ismételten börtönbüntetésre ítélték. Előzményéről lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 56. napirendi pontját.

31.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti a tárgysorozaton kívül javaslatát a Vígszínház és a Művészsínház megsegítésére 100 000 forint virement²⁷ engedélyezésére. Megbeszélte a szakszervezettel, a színiakadémiával. Másképpen nem tudjuk megakadályozni a két színház tönkremenését. Fontos és megnyugtató, ha nívót tudunk tartani, ez kulturális és politikai érdek.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Nem akarja megellenezni a tételt, de a folyó évi költségvetés szerinti tételeket mezőgazdasági vonalon visszatartják s ő pl. nem tud hozzájutni a saját megszavazott hiteleihez sem. A már folyamatban lévő munkákat sem tudja befejezni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

32.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a jóvátételi hajószállítási garanciamegállapodás aláírására felhatalmazás tárgyában.²⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

33.

Dr. Bojta Béla bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.²⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

34.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát 140 000 Ft póthitel a Rendelkezési Alap javára, és 35 000 Ft póthitel gépkocsi javítási költségekre.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Nem érdemes régi gépkocsik javítására annyit költeni, hiszen azért már majdnem új kocsit lehet venni.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Javasol a Rendelkezési Alapra 40 000 forintot megszavazni. Ennek az összegnek augusztus 1-jéig elégnek kell lenni. A gépkocsi javítására a 35 000 forintot csak abban az esetben javasolja megszavazni, ha a javítás már megtörtént, viszont felhívja a Miniszterelnökség figyelmét, hogy ilyen nagy tételeket gépkocsi javításokra ne folyósítson.

Dr. Bojta Béla: A gépkocsi generáloztatását még Nagy Ferenc miniszterelnök rendelte el, az ő utasításait nem tudta dezavualni.

²⁷ átutalás, a költségvetési rovatok közötti átcsoportosítás

²⁸ A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál a következő megjegyzés olvasható: „Szét van küldve a Jóvátételi Hivatal előterjesztése. Berendezési tárgyak javítására előírányzott összegekkel kapcsolatban 17 820 Ft hitelösszegekről van szó. Pénzügyminiszter hozzájárult.”

²⁹ A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt a Közigazgatási Bíróság dologi rovatára való hitelátruházás tárgyában kelt napirendi pont szerepel.

12. 1947. július 24.

Minisztertanács a miniszterelnökségi Rendelkezési Alapjára 40 000 forint póthitel és gépkocsi javításra 35 000 forint póthitel folyósításához július hónapra hozzájárult.

35.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát állami külföldi kiküldetések tárgyában alakítandó bizottság létesítésére.³⁰

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Azzal a kiegészítéssel kéri elfogadni, hogy a bizottság hatásköre terjesztessék ki az állami tulajdonban lévő, vagy állami érdekeltséggel rendelkező magán érdekeltségekre is.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: A magán utazásokat is ellenőrizni kell, csak akinek a részére a bizottság javasolja az útlevelet, az kaphassa meg.

[Vás] Gazdasági Főtanács főtitkára: Ez újabb korrupcióra ad alkalmat a keresztülvihetetlen. Elég az állami érdekeltségeknél az ellenőrzés.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a bizottság hatásköre az állami érdekeltséggel bíró magán-cégekre is kiterjed.

36.

Dr. Bojta Béla előterjeszti a Földművelésügyi Minisztérium javaslatát Kulin Sándor és dr. Ormos Imre egy. ny. r. tanári kinevezése tárgyában.³¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

37.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a földművelésügyi miniszter kérelmére Tima Lajos jószáigazgató kinevezése tárgyában.³²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁰ A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgyhöz a következő megjegyzést fűzték: „Szükséges, hogy valami kontroll történjék a kiutazások körül, miután rendkívül nehéz devizaviszonyaink vannak, másrészt pedig sok panasz érkezik a kiutazásokkal kapcsolatban.” Az ún. Külföldi Kiküldetéseket Véleményező Bizottság elnöke a miniszterelnök, tagja a pénzügyminiszter, a külügyminiszter, továbbá a kiküldetést kezdeményező tárca vezetője, valamint a Gazdasági Főtanács főtitkára, illetve az őket képviselő állandó kiküldött volt. Így a miniszterelnök képviselőtében Bojta Béla államtitkár látta el állandó jelleggel a bizottság elnöki tisztét, esetleges távollétében őt Radványi Imre miniszterelnökségi osztályvezető helyettesítette; a pénzügyminisztert Vásárhelyi István államtitkár, a külügyminisztert László Iván miniszteri osztálytanácsos, míg a Gazdasági Főtanács főtitkárát Kemenes Gyula miniszteri titkár helyettesítette állandó jelleggel. A tárcáknak javaslataikat öt példányban és öt nappal a minisztertanács ülése előtt kellett eljuttatniuk a bizottsághoz. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIII-3853)

³¹ A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgynál a következő megjegyzés olvasható: „Földművelésügyi miniszter előterjesztése. Minisztertanács elé kell hozni azért, mert minden ilyen kinevezés politikai jellegű és ezért minisztertanács elé szoktuk hozni.” Kulin Sándor (1904-?) állattenyésztési szakértő, a mezőgazdasági tudományok doktora. Dr. Ormos Imre (1903-1979) kertészeti kérdésekkel foglalkozott.

³² A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál is a 31. jegyzetben szereplő megjegyzés olvasható.

38.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát dr. Mike Gyula min. osztályfőnöki és dr. Papp László min. tanácsosi kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

39.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát Witkowsky Tibor stat. ellenőr fogalmazói kinevezéséhez szükséges képesítési elengedés tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

40.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a közigazgatási bírósági tanácsjegyzők képesítési pótléka tárgyában.³³

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Ellenzi ezt a rendelkezést, mert egyes minisztériumokhoz is vannak berendelve bírósági vizsgálva rendelkező bírók s ezek nem kapnak pótlékot.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthára*: Az egész Közigazgatási Bíróságot meg kell rendszabályozni s ő nem híve ennek a reakciós intézménynek.³⁴ Viszont ezt meg kell szavazni részükre, mert hátrányosabb helyzetbe kerülnek a többiekkel szemben. Ezek is rendelkeznek bírói vizsgálva.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter*: Akkor valami más munkadíj címén kell megszavazni, mert veszedelmes precedenst képez.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthára*: Javasolja személy szerint megszavazni s ez csak addig jár, míg a jelenlegi tanácsjegyzők a Közigazgatási Bíróságnál teljesítenek szolgálatot.

Dr. Bojta Béla: Ezt elfogadja és így módosítja javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

41.

Dr. Bojta Béla bejelenti, hogy a tárgysorozaton 10. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.³⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

³³ A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál a következő megjegyzés olvasható: „Támogatjuk a Közigazgatási Bíróság kérelmét, hogy 50% képesítési pótlékot kaphassanak a tanácsjegyzők. Ugyanis a tanácsjegyzők egy része nem bírói, hanem pénzügyi képesítésű és egyforma elbánásban kell őket részesíteni.”

³⁴ A Közigazgatási Bíróság természetesen nem volt „reakciós intézmény”, tény azonban, hogy ismételten felhívta a kormányzat figyelmét intézkedéseinek régebbi törvények által megszabott korlátaira, ebben többen visszahúzó tevékenységet véltek felfedezni.

³⁵ A Miniszterelnökség előterjesztései összefogó borítólapon 10. sorszám alatt az ítélebírók és ügyészek részére megállapított képesítési pótlék ügye szerepel. A borítólapon e tárgy mellett a következő megjegyzés olvasható: „Tájékoztatásügyi miniszter tett ilyen előterjesztést, de nem tartozik hatáskörébe, ezért mi tűztük ki. Úgy tudom a kérdés el van döntve éspedig a Gazdasági Főtanács elutasította, éppen ezért csak fel kell vetni a kérdést.” A Tájékoztatásügyi Minisztérium

12. 1947. július 24.

42.

Dr. Bojta Béla elvi kérdést kíván felvetni. A B-lista megsemmisítések során megsemmisítési eljárással nyugatosokat is visszavettek állásukba s ezek részére visszamenőlegesen folyósították a fizetéseket. Ezt meg kell szüntetni, mert a stabilizációt veszélyezteti. Az volna a javaslata, hogy ezek a tisztviselők, akiknek B-listája megsemmisítettett a megsemmisítést követő hónap 1. napjától kezdve kapjanak fizetést. Kéri a minisztertanács felhatalmazását ilyen értelmű rendelet kiadására.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Illetményosztályával nem volt letárgyalva a rendelet.

Dr. Bojta Béla: Ez nem is fontos, mert államháztartási szempontból csak előnyös.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: A keletiekre is vonatkozzék ez a rendelet.

Dr. Bojta Béla: Ezt elfogadja.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.³⁶

43.

Dr. Bojta Béla bejelenti, hogy a Jóvátételi Hivatal elnökének és elnökhelyettesének távollétében kapott a Miniszterelnökség a Jóvátételi Hivataltól megkérését abban a tekintetben, hogy a Bauxit Trust részvényállagából a Szovjetuniónak még át nem adott 7,2% kiadásához a miniszterelnök járuljon hozzá, illetve erre adjon utasítást. A tényállás az, hogy a német kompasze szerint a német érdekeltség 42,2%-nak van feltüntetve és így eredetileg a Gazdasági Főtanács ezt a részvény mennyiséget adta át német vagyonként a potsdami egyezményre utalással.³⁷

4308/1947. sz., a Gazdasági Főtanács elnökéhez, azaz Dinnyés Lajoshoz intézett levelében, utalással arra, hogy a műszaki képesítéssel rendelkező közigazgatási fogalmazók részére a GF képesítési pótlékot állapított meg, javasolta, hogy a jogtudományi doktorátuson felül ügyvédi és bírói képesítéssel rendelkező közalkalmazottak is kapjanak hasonló pótlékot. A Gazdasági Főtanács úgy foglalt állást, hogy bírói képesítési pótlékot az ítélőbírákon és ügyészekon kívül továbbra is csak az Igazságügyminisztérium fogalmazási létszámába kinevezett bírói és ügyészi képesítésű személyek számára lehet folyósítani – a közigazgatásban foglalkoztatottak számára bírói pótdíj engedélyezésétől tehát elzárkózott. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 16. 25. napirendi pont)

³⁶ Előzményét illetően lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját és 7/a. sz. mellékletét, valamint ezek jegyzeteit. Újabb rendeletet e tárgyban nem adtak ki, csupán helyesbítették a 8900/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. július 22.) 7. § (2) b) pontjának hivatkozását (MKRT 1947. augusztus 20., 2419. p.), ez azonban nem érintette a fentiekben felvetett elvi kérdést. „Nyugatosok”-nak nevezték annak idején a kiürítési rendeletek alapján Nyugat-Magyarországra, majd Ausztriába és Németországba áttelepített — majd a háború után visszatért — magyar közigazgatási tisztviselőket. Vas Zoltánnak a „Keletieket” illető megjegyzése feltehetőleg a szovjet táborokból hazatérő hadifoglyokra, illetve a civil lakosság köréből a szovjet hadsereg által a háború végén elhurcoltakra vonatkozott.

³⁷ Kompasze, azaz címtár jellegű tájékoztató könyv a gazdasági szervekről, ezek tőkeerejéről, érdekeltsegeiről. A potsdami egyezményről lásd a bevezető tanulmány 200. sz. jegyzetét.

Utóbb az iparügyi miniszter és a pénzügyminiszter arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a német érdekeltség csak 35% és a különbözeti 7,2% kérdése függőben maradt. A tegnapi napon Matvijenkó tábornok Sviridov altábornagnak [a] sürgetését fejezte ki az ügy elintézésére nézve, amivel szemben az iparügyi miniszternek az volt az álláspontja, hogy a moszkvai tárgyalások anyagába kell ennek a kérdésnek eldöntését is bevonni.³⁸ Szovjet részről ezt ellenzik, mondván, hogy elintézett kérdés és végre kell hajtani. A Miniszterelnökség nem tud álláspontot foglalni, hanem a minisztertanács határozatát kéri. A szovjet megbízottal is közölte, hogy a minisztertanács elé terjeszti a kérdést.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Helyesli, ha a moszkvai tárgyalások anyagába vonják be a kérdést.

Rákosi Mátyás államminiszter: Szintén azt javasolja, hogy vonassék be a moszkvai tárgyalásokba.

Minisztertanács a Bauxit Trust részvényállagából a Szovjetunióknak még át nem adott 7,2% kiadásához nem járult hozzá. A kérdés letárgyalását a moszkvai tárgyalások anyagába utalta.

44.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a Miniszterelnökség III. ügyosztályán szolgálatot teljesítő újságírók részére címadományozások tárgyában. Azért szükséges, mert fontos külföldi megbízatásokat látnak el.

Rákosi Mátyás államminiszter: Meg kell vizsgálni, mert nem ismeri mindegyiket. Kéri tárgysorozatra felvenni.

Dr. Bojta Béla előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

45.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát 2 Tatra gépkocsi vásárlása tárgyában. A régi gépkocsik generálóztatása oly sokba kerülne, hogy inkább eladná a Miniszterelnökség rossz kocsijait és azon az áron két új gépkocsit szerezne be.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a Gazdasági Főtanács főtitkárával és a közlekedésügyi miniszter közreműködésével történjék a vásárlás.

46.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára* előterjeszti 5828/1947. számú javaslatát az Andrassy út és Bajza utca sarkán lévő palotának a Szovjetunió részére való átadása tárgyában. Az átadás letétbe helyezés nélkül is foganatosítható.³⁹

³⁸ A moszkvai tárgyalásokról lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 1–14., a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1–14., a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 2., továbbá a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját. Matvijenkó tábornokra vonatkozó további adatokat nem találtunk.

³⁹ Az Andrassy út 38. sz. alatti épület a Szovjetunió kereskedelmi kirendeltsége mellett működő igazgatóság birtokában volt, ezt kívánták elcserélni az Andrassy út 104. sz. alatti ingat-

12. 1947. július 24.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Közjogi jellegű kérdés, amire nincs a kormánynak felhatalmazása.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: A tegnapi Gazdasági Főtanács ülésén úgy próbálta megoldani a problémát, hogy miután az államháztartás egyensúlyának biztosítására vonatkozik a kérdés, így van felhatalmazása a kormánynak erre.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Az összeg letétbehelyezéséhez egy bankgaranciát kell adni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: 2 milliót kell kifizetni.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A PK [Pénzügyintézeti Központ] adjon egy bankjegygaranciát készpénz helyett. Így megoldható a probléma.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Előterjesztését a napirendről leveszi és megkísérli a külügy útján elintéztetni.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

47.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Tárgysorozaton kívül előterjeszti 44 478/1947. számú javaslatát a só fogyasztói árának leszállítása tárgyában. 14 filléres csökkentést javasol.⁴⁰

Rákosi Mátyás államminiszter: Eredetileg 26 fillér csökkentés volt tervbevéve. Vissza kell térni erre. Finomabb luxus sónál kell pótolni az árkülönbötet.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: 20 filléres csökkentésnél is már 8 millió visszaesés lenne. Ezt a kiesést még a luxus só árának felemelésével sem tudjuk behozni, mert ez legfeljebb 1 millió forintot jelentene.

lanra olyan módon, hogy az utóbbit követségi épületként a Szovjetunió tulajdonába adják. Az Andrássy út 104. alatti ingatlan azonban magántulajdonban volt. A kisajátításokról szóló 1881. évi XLI. tc. 45. §-a értelmében az ingatlan a kártalanítási eljárás befejezése előtt csak az esetben volt birtokba vehető, ha az ingatlan becsértékét előzetesen bírói letétbe helyezték. Ezt követően kerülhetett sor a bírói eljárásra és ennek kapcsán a becsült értékkel szembeni esetleges ellenvélemény bejelentésére. Mivel ez hosszadalmasnak ígérkezett – s nem kívánták az adott esetben letétbe helyezni a szakértői bizottság által megállapított 1 720 000 Ft-ot, javasolta a Gazdasági Főtanács az 1881. évi törvény 45. §-ának rendeleti úton való módosítását olyan értelemben, „hogy amennyiben a kisajátító az államkincstár, az előzetes birtokbavezetés a birtokbíróság által hivatalból kinevezett szakértők becsüjében foglalt érték letétbe helyezése nélkül is foganatosítható” legyen. Ilyen értelmű rendelettervezet minisztertanácsi előterjesztésére szólította fel az igazságügyminisztert. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 23. 20. napirendi pont.) Lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját és jegyzetét.

⁴⁰ A Pénzügyminisztérium előterjesztéséből kitűnik, hogy a só árának mérséklését részben a szovjet-magyar gazdasági egyezmény alapján behozott só alacsonyabb beszerzési ára tette lehetővé, részben pedig az, hogy a finom só forgalmának növekedésével s az ebből származó magasabb árbevétellel lehetett számolni. Lásd a sójövédéki, nagykereskedői és fogyasztói áraknak újabb megállapítása tárgyában kiadott 3372/1947.XIII.b. PM sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 1.

12. 1947. július 24.

Rákosi Mátyás államminiszter: Akkor hozzájárul a 14 filléres csökkentéshez s így a só ára 1,70 Ft-ban állapítandó meg.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a só fogyasztói ára 1,70 Ft-ban állapított meg.

48.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 3320/1947. sz. javaslatát a petróleum ásványolajadójának és kincstári részesedésének leszállítása tárgyában. Az árleszállítás nagyon kívánatos, de itt is nagy kiesés lenne. Felhívja a földművelésügyi miniszter figyelmét a mezőgazdaság üzemanyaghelyzetére. Szakosztályának az a véleménye, hogy ne mentesítsük a mezőgazdaságot sem az adó alól, hanem utólagos igazolás mellett adóvisszatérítéssel kerüljön forgalomba. Akkor behozzuk ezt a veszteséget.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter:* Ez nagyon körülményes dolog.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* 5 forintra csökkentjük a kincstári adót és a finomítókra hárítsunk át 5 forintot.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A finomítókra esetleg még többet is át lehet hárítani.

Rákosi Mátyás államminiszter: Határozatilag kimondható, hogy minimum 5 forint hárítandó a finomítókra, amennyiben többet tudna a pénzügyminiszter elérni, ebben szabadkezet adnánk neki.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁴¹

49.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 189 375/1947. sz. javaslatát 6 millió forint előleg tárgyában a Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap részére.⁴²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴¹ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgyhoz kapcsolódóan megtalálható az Anyag- és Árhivatal vegyi ármegállapító osztályának egy 1947. július 26-án kelt feljegyzése Bojta Béla államtitkár számára. Ez felemlítette, hogy a Gazdasági Főtanács július 23-i ülésén hozott határozata szerint a petróleum literenkénti fogyasztói árának 10 fillérrel való mérséklését a kincstári árrészesedés megfelelő leszállításával kell megoldani, ezzel szemben arról értesült, hogy a minisztertanács úgy döntött, hogy a 10 filléres árcsökkentésből származó árkülönbséget felerészben a kincstári árrészesedés csökkentése útján kell fedezni, felerészben pedig az előállító gyárakra kell áthárítani. A határozat végrehajtása érdekében kérte annak soron kívüli megküldését. Lásd a petróleum után fizetendő ásványolajadó és kincstári részesedés csökkentése tárgyában kiadott 3386/1947. X. a. PM sz. rendeletet, MKRT 1947. július 31.

⁴² Az előterjesztésből kiténik, hogy a 6 millió forint előleget a szovjet-exportban résztvevő egyes cégek között, az érdekelt tárcákkal folytatott tárgyalások alapján kívánta a Pénzügyminisztérium elosztani és kifizetni. Megemlítette, hogy a Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap az adott időpontban megfelelő összeggel nem rendelkezett.

12. 1947. július 24.

50.

*Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 176 659/1947. számú javaslatát 50 millió forint névértékű kincstári jegy kibocsátása tárgyában.*⁴³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

51.

*Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát az egyes pénzügyintézetek ellenőrzéséről szóló 6850/1947. ME sz. rendelet egyes rendelkezéseinek újabb módosítása tárgyában.*⁴⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

52.

*Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2–3. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.*⁴⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁴³ A Gazdasági Főtanács 1947. július 23-án hozott döntése alapján került sor az előterjesztés megtételére. Ebben bejelentette, hogy az államháztartás folyamatos továbbvitelével kapcsolatos pénzügyi szükséglet fedezése céljából vált szükségessé a hitelművelet. A Pénzügyintézeti Központnál felveendő 50 millió forint összegű kölcsönt évi 4 1/2%-kal kamatozó, 6 havi lejáratú kincstári jeggyel kívánta fedezni. A Postatakarékpénztárnál vezetett állami számlák tartozik-egyenlegét a kincstárjegy átadásával kívánta eltüntetni és elérni azt, hogy az államkincstár újból követel-egyenlegbe kerüljön.

⁴⁴ A Pénzügyminisztérium 3155/1947. IV. a. sz. előterjesztése az említett rendelet 17. §-ában a külföldön lakó részvénytulajdonosok számára megszabott bejelentési határidő meghosszabbítására vonatkozó javaslatot tartalmazta. A 6850/1947. ME sz. rendeletről (MKRT 1947. június 1.), illetve az előzményekről lásd a 179. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 8090/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 1.

⁴⁵ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt a gépjármű forgalmiadóval, 3. sorszám alatt az Állami Nyomda póthitelével kapcsolatos előterjesztés szerepel. A Pénzügyminisztérium az egyes gépjárművek belföldi átruházása esetén fizetendő forgalmiadóról szóló 573/1947. XI. sz. előterjesztésében felhívta a figyelmet arra, hogy a gépjárművek korábban adómentes magánforgalma jórészt meghaladta a kereskedelmi forgalmat. Ezért indokoltnak találta a magánforgalom megadóztatását is. 10%-os forgalmi adót kívánt kivetni egységesen. A közületek részére történő gépkocsiátruházást azonban mentesíteni kívánta az adó alól. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint az Igazságügyminisztérium T2818/1947. sz., továbbá a Honvédelmi Minisztérium 15 722/eln. közjogi. 1947. sz. ezzel kapcsolatos észrevétele. Az Igazságügyminisztérium egyrészt azzal kapcsolatban tett fel kérdést, hogy miként alkalmazható a rendelet a külföldi állampolgárok Magyarországon, illetve magyar állampolgárok külföldön kötött gépkocsi adás-vételi ügyleteire, másrészt stílusos és jogszabályszerkesztési észrevételeket tett. A Honvédelmi Minisztérium arra hívta fel a figyelmet, hogy nemzetgazdasági és honvédelmi érdek az ország gépjárművekkel való minél nagyobb mérvű ellátása, ezért megfontolandónak jelezte az új adó bevezetését, helyette az üzemanyag megadóztatása révén javasolta elérni a kívánt állami bevételnövekedést. Az Állami Nyomda 1 200 000 forintos póthitelét illető 133 311/1947. XV. a. sz. pénzügyminisztériumi előterjesztés tulajdonkép-

53.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a svájci pénzüzetekkel szemben fennálló úgynevezett kötvényvásárlási kölcsönrel kapcsolatos elszámolás tárgyában.⁴⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

54.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a tavaszi szántási hitelekkel kapcsolatos készfizetői kezesség vállalása tárgyában.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

55.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Magyar Külforgalmi Rt. újabb négyrendbeli behozatalára szolgáló hiteleivel kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

pen a belügyminiszter által a választási előkészületek céljára az 1947. július 10-i ülésen ([9.] 189. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontja) kért összeg egy részének a választási nyomtatványok legyártási költségeire való felhasználásával, ennek elszámolási módjával kapcsolatos.

⁴⁶ A Pénzügyminisztérium 180 507/1947. VII. sz. előterjesztése szerint az állam még 1944 előtt a Postatakarékpénztár útján különböző svájci pénzüzetektől magyar államadóssági címletek vásárlása céljából hitelt vett igénybe, amelynek adósság-szolgálatát a „Vagyonváltság Alap”-ra terhelték. 1944 utolsó negyedére 75 363,61 svájci frank adósság-szolgálatot teljesített az állam, ami a felmerült költségekkel együtt 212 393,33 forintnak felelt meg. Ezt ideiglenesen az állami adósságok fejezet 2. cím „Átfutó kiadások, adott előlegek” terhére számolták el. A különböző rovatokon kezelt ügy átkönyvelés útján való rendezésére kért engedélyt.

⁴⁷ A Pénzügyminisztérium 82 516/1947. IV. a. sz. előterjesztésében tájékoztatást adott arról, hogy a minisztertanács 1946. október 16-ai ülésén (144. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontja) adott felhatalmazása alapján a kincstár nevében összesen 14 millió forint összegben vállalt készfizetői kezességet az 1946. évi őszi szántási hitelakció kapcsán. Bejelentette, hogy a Gazdasági Főtanács az 1947. évi tavaszi szántási munkák elősegítésére összesen 13 millió forint hitelkeretet engedélyezett. Ebből az összegből 891 500 hitel került ténylegesen folyósításra. Arra való tekintettel, hogy a hitelben földhözjuttattak és háborús kárt szenvedett gazdák részesültek, akik általában nem voltak abban a helyzetben, hogy a kölcsönért megfelelő biztosítékot nyújthattak volna, kérte, hogy az említett összegért az Országos Központi Hitelszövetkezettel, az Országos Földhitelintézettel és a Magyar Nemzeti Bankkal szemben a kincstár nevében ismét elvállalhassa a készfizetői kezességet.

⁴⁸ A Pénzügyminisztérium 176 462/1947. IV. a. sz. előterjesztése szerint a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület, a Magyar Általános Hitelbank, valamint a Dunavölgyi Bank és Kereskedelmi Rt. által a Magyar Külforgalmi Rt. műselyem-, gyapjúrongy- és cukorbehozatali tevékenységéhez nyújtott közel 364 ezer dollár és több mint 6 millió forint értékű hitel ügyében kérte a kincstári kezességvállalás utólagos engedélyezését.

12. 1947. július 24.

56.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát állami kezességvállalás tárgyában a törvényhatósági állattenyésztési alapok 3 millió forint összegű viszleszámítási hitelével kapcsolatban.⁴⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

57.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát az Országos Szövetkezeti Hitelintézet elnökének és elnökhelyettesének kinevezése tárgyában.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

58

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát 9050/1946. ME sz. rendelet alapján a pénzügyi tárcánál visszavehető alkalmazottak létszámának megállapítása tárgyában.⁵¹

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Ehhez nem járul hozzá, mert a B-lista teljes megsemmisítését jelentené.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Csak a megállapított 10%-ot óhajtja visszavenni.

⁴⁹ A Pénzügyminisztérium 82 328/1947. IV. a. sz. előterjesztése szerint a törvényhatósági állattenyésztési alapok apaállományának felújítása és kiegészítése céljából az állami költségvetésbe beállított 3 millió forint összegű államkölcsön nem bizonyult elegendőnek, ezért a földművelésügyi miniszter előterjesztésére a Tárcaközi Hitelvéleményező Bizottság hozzájárult ahhoz, hogy további 3 millió forintot bankhitel formájában fordítsanak az említett célra. Ennek a hitelnek a kezességét vállalta el a pénzügyminiszter s kérte az utólagos felhatalmazást a minisztertanácstól.

⁵⁰ A Pénzügyminisztérium 176 556/1947. IV. a. sz. előterjesztésében ahhoz kérte a minisztertanács hozzájárulását, hogy az Országos Szövetkezeti Hitelintézet elnökévé Farkas Ferencet, elnökhelyettesévé pedig Propper Sándort javasolhassa kinevezni a köztársasági elnöknek. Farkas Ferencről lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 33. jegyzetét. Propper Sándor (1877–1956) kárpitós. 1894-től vett részt a szakszervezeti mozgalomban. 1907-től 1919-ig a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár tisztviselője. 1919-től 1939-ig a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségének tagja. 1925-től a fővárosi törvényhatósági bizottság tagja. 1922-től 1939-ig nemzetgyűlési, illetve országgyűlési képviselő. 1945-től 1947-ig az Országos Központi Hitelszövetkezet elnöke, 1947-től 1948-ig az Országos Szövetkezeti Hitelintézet alelnöke.

⁵¹ A 9050/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. augusztus 6.) az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges rendelkezésekről szóló 5000/1946. ME sz. rendelet alapján történt elbocsátások felülvizsgálata tárgyában intézkedett. A Pénzügyminisztérium 116 800/1947. XVI. sz. előterjesztésében előadta, hogy területéről 4761 alkalmazottat B-listáztak, viszont az említett rendelet alapján csak 380 főt vettek vissza. Hivatkozva arra, hogy a felülvizgálatra vonatkozó rendelet 3. §-a lehetővé tette az elbocsátott alkalmazottak 10%-ának visszavételét, de a pénzügyi tárca területén ez csak 8%-os arányban történt meg. Kérte a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a fennmaradt 2%-nak megfelelő arányban visszavehessen még munkatársakat. Ez 96 alkalmazott visszavételét jelenthette. Kérését a hároméves terv folyamán megnövekvő feladatokkal indokolta.

12. 1947. július 24.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem 10%, csak 6% volt megállapítva a visszavételre. Ezen az alapon újra lehetne kezdeni a revíziót az összes minisztériumnál. Egyes kivételes helyeken még plusz 2%-ot engedélyeztek s így jött ki 8%, viszont 10%-ról szó sem volt.

Dr. Bojta Ernő Béla: A B-lista revízió során visszaveendő alkalmazottak se kapjanak visszamenőlegesen illetményt, csak a szolgálatbaállítás napjától javasolja megállapítani.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* A visszavételi határozat napjától kell az illetményeket folyósítani.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez helyes és egy ilyen irányú kormányrendelet szövegezésére javasolja a pénzügyminisztert felhatalmazni.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította. Felhatalmazta a pénzügyminisztert, egy olyan kormányrendelet elkészítésére és kiadására, amely a B-listán visszavettek illetményeinek fizetése kezdő idejét a visszavételt követő hó 1. napjától kezdődőleg határozza meg.⁵²

59.

Rákosi Mátyás államminiszter megemlíti, hogy a mai Kis Újságban az adócsökkentési javaslatokat mint a kisgazdapárt javaslatát emlegetik.⁵³ Eddig nem akarta hangoztatni, de ezek után ő is kénytelen lesz kihozni a Szabad Népből, hogy bizony ezeket a rendelkezéseket a kommunista párt kezdeményezte.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁵² A 13 000/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. november 8.) az elbocsátások felülvizgálatáról szóló 9050/1946. ME sz. rendeletet (MK 1946. augusztus 6.) azzal egészítette ki, hogy az e rendelet alapján visszavett alkalmazottak részére csupán a visszavételt követő hónap 1. napjától, illetőleg, ha a visszavételt követően szolgálatételre korábban jelentkezett, a szolgálatételre jelentkezés napjától kezdve jár illetmény.

⁵³ A Kis Újság 1947. július 23-i számában megjelent „Budapest hároméves terve a pénzügyi szakbizottság előtt. A Kisgazdapárt szónoka a kisipar támogatását és az adózók megerősítését követelte.” című beszámolójára vonatkozhatott az utalás. A bizottság ülésén Gyömrei Sándor dr. — olvasható a tudósításban — „arra mutatott rá, hogy a főváros és az állam munkaprogramja között szükséges valami fogalmi megkülönböztetést felállítani. Az állam mozgási lehetősége sokkal nagyobb, mert nemcsak adópolitikát folytat, hanem a hitelélet befolyásolásával a megtakarításokat irányítani tudja. Ezzel szemben a főváros a beruházható értékeket csupán azzal növelheti, hogy a nem-termék kiadásokkal takarékoskodik és a magángazdálkodás adófizető képességét növeli. A főváros munkatervének forrásai kizárólag csak adófillérekből és az üzemek feleslegeiből adódnak. Tehát a hároméves terv finanszírozói az adózók. Éppen ezért az adófizetőket nem szabad gyengíteni és kerülni kell minden olyan intézkedést, mely az adófizető képességét csorbítja.” Hangsúlyozta ezzel összefüggésben a külföldi kölcsönök igénybevételének szükségességét. Kívánatosnak tartotta, hogy a főváros állítson be 200 millió forint külföldi kölcsönt a hároméves terv céljára.

12. 1947. július 24.

60.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a kereskedelmi és iparkamarai fegyelmi hatóságok átmeneti szervezése tárgyában.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Kéri levenni a napirendről, mert nem volt ideje az áttanulmányozáshoz.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.⁵⁴

61.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát kereskedelmi középiskolai tanári kinevezések tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

62.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti ad. I. 3043/1947. sz. javaslatát dr. Molnár Albert és társai kinevezése tárgyában.⁵⁵

Pénzügyminiszter [képviselőként Kemény György államtitkár]: Illetékes osztályával nem lett letárgyalva.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nagy Elemért és Garat Sándort⁵⁶ a VI. fizetési osztályba kértük kinevezni s meglepetéssel látja, hogy most a VII. fizetési osztályra vannak javaslatba hozva.

⁵⁴ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 28 611/1947.I/3. sz. előterjesztésében utalt arra, hogy a kereskedelmi és iparkamarai választások határidejének ismételt meghosszabbítása után a 7900/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. július 1.) a választások legvégső határidejét 1947. szeptember 30-ában jelölte meg, az országgyűlési választások miatt azonban valószínűnek találta a további halasztást. Mivel azonban szükségessé vált egyes kamarai alkalmazottakkal szemben a fegyelmi eljárás megindítása, az önkormányzati szervek szabályszerű megalakításáig gondoskodni kívánt megfelelő fegyelmi szervek létesítéséről. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9500/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 2.

⁵⁵ Az előterjesztés a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság két alelnökének, ötvenhat tisztviselőjének és huszonnégy altisztjének a kinevezésére vonatkozott. Lásd még a jegyzőkönyv legendájának Marinovich Lászlóval kapcsolatos, e napirendi ponthoz tartozó részét. Előzményéről, Marinovich Lászlóról és Molnár Albertről lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 84. napirendi pontját és jegyzetét.

⁵⁶ Nagy Elemér a Külkereskedelmi Igazgatóság elnöki főosztályának helyettes vezetője volt; már korábban is a VI. fizetési osztálynak megfelelő illetményekkel volt alkalmazva. Garat Sándor 1945 januárjától a rendőrség századosa, 1946 januárjától a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság elnöki főosztályának vezetője, majd a párizsi külkereskedelmi kirendeltség vezetője volt. Már korábban is az V. fizetési osztálynak megfelelő illetménnyel volt alkalmazásban.

12. 1947. július 24.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőében Koszér Nándor államtitkár]: Hajlandó őket ebbe a fizetési osztályba kinevezni és megvizsgálja a kérdést, ha nincs státushelye a Pénzügyminisztériumtól fogja megkísérelni a helyek engedélyezését.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

63.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a szálloda és pensio céljára szolgáló épületek más célra történő felhasználásának megtiltása tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter:* A rendelet nem mondja ki világosan, hogy mikortól alkalmazandó.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* A rendeletnek visszamenő hatálya nincs. Ki kell mondani, hogy a miniszter kivételt tehet.

Pénzügyminiszter [képviselőében Kemény György államtitkár]: Technikai jellegű észrevételei vannak, kéri kitárgyalni a minisztériumával.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőében Koszér Nándor államtitkár]: Ezeket elfogadja.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a rendeletnek visszamenő hatálya nincs s a miniszter kivételezési joga beszövegezendő.⁵⁷

64.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Jócsik Lajos államtitkár és társainak Dániába és Svédországba való kiküldetése tárgyában.⁵⁸

⁵⁷ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 32 760/1947.I/4. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy miközben a kormányzat jelentős erőfeszítéseket tett a szállodák újjáépítése és helyreállítása érdekében, másfelől a helyreállított szállodákat rendeltetésüktől eltérően hasznosítják. Ennek a helyzetnek a megszüntetését kívánta elérni, sőt a tíz szobát meghaladó nagyságú penziókra is javasolta kiterjeszteni a kiadandó rendelet hatályát. Sürgősnek jelezte az intézkedést az 1948-as évben tartandó centenáriumi ünnepségek alkalmával várhatóan megnövekvő idegenforgalom miatt is. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9250/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 30., valamint az ezt kiegészítő 11 200/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 23.

⁵⁸ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 107 776/1947. V. 2. sz. előterjesztésében dr. Jócsik Lajos államtitkáron kívül Quittner Pál és Talpassy Tibor kiküldésére tett javaslatot. Dániában elsősorban a szövetkezeti termelés és értékesítés, valamint a szövetkezeti oktatás kérdését, Svédországban pedig a fogyasztási szövetkezetek működését kívánta a küldöttség 21 napos tanulmányútjának tárgyává tenni. Dr. Jócsik Lajosról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 9. sz. jegyzetét. Quittner Pál a Szociáldemokrata Párt tagja, a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előadója, 1947. április 22-étől a Szövetkezetgazdálkodási főosztály vezetője, a Szövetkezés c. lap állandó cikkírója volt. Talpassy (Kabdebó) Tibor (1904–1988) író, szerkesztő. Jogi tanulmányokat végzett, de az egyetemet nem fejezte be. 1928-tól 1945-ig postatiszt. Bajcsy Zsilinszky Endre közvetlen munkatársa, lapjainak cikkírója. 1945 után a Nemzeti Parasztpárt tagja,

12. 1947. július 24.

Rákosi Mátyás államminiszter: Be kell egyszer már fejezni a hivatalos kéjutakat. Javasolja elutasítani, mert nem szükséges.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította.

65.

[**Bárányos**] **Földművelésügyi miniszter** előterjeszti javaslatát az állami mezőgazdasági ingatlanok egységesítése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Nagyon súlyos aggályai vannak, kéri a szeszegyedáruság és dohányjüvedék kivételét a rendeletről.

[**Bárányos**] **Földművelésügyi miniszter:** A kivételezéseknél konkrét esetekben hármas bizottság dönt.

[**Ries**] **Igazságügyminiszter:** A büntető szankciók végrehajtására nézve tett észrevételeket.

[**Bárányos**] **Földművelésügyi miniszter:** Ezeket figyelembe veszi.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁵⁹

a Sarló Könyvkiadó lektora, majd a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium szövetkezeti nevelésügyi szakosztályának tanácsosa, egy ideig a Szövetkezés c. lap felelős szerkesztője. 1949 júliusában a minisztériumból elbocsátották. Ez után fizikai munkából élt. Több dokumentumértékű regényt, visszaemlékezést írt.

⁵⁹ Előzményét illetően lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 87. és a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját. A Földművelésügyi Minisztérium 190 581/1947. XIII. 1. sz. előterjesztésében felhívta a figyelmet arra, hogy vannak olyan mezőgazdasági közfeladatok (növénynevelés, nemesített vetőmagvak szaporítása, lótenyésztés, minőségi állattenyésztés stb.), amelyeket magánkézben, a magánbirtokok területi adottságai, az említett feladatok költséges volta miatt vagy egyéb okokból megvalósítani egyáltalán nem vagy csak részben lehet. Rámutatott arra, hogy termelési és üzemgazdasági adatokon nyugvó számítások szerint az állam gazdasági feladatainak megvalósítására, tehát állami gazdaságok céljaira 400 000 kat. hold terület lett volna szükséges, amivel szemben az adott időpontban mindössze 70 000 hold állt rendelkezésre. Megemlítette, hogy a szomszédos államok mind lényegesen nagyobb területet biztosítottak ilyen célra. „A rendelet kiadása és annak végrehajtása után — hangsúlyozta az előterjesztés — az erre a célra szolgáló terület lényegesen megnagyobbodik és hatványozottan lehet eleget tenni azoknak a feladatoknak, amelyek a mezőgazdasági kultúra felemelését és az ország újjáépítését szolgálják. Utalt arra, hogy a Gazdasági Főtanács az 1947. március 11-én hozott 2120/1947. sz. határozatával már kimondta az állami mezőgazdasági ingatlanok egységes kezelésének szükségességét. Másrészt bejelentette, hogy az 1947. június 12-i minisztertanácsi ülést követő tárcaközi megbeszéléseken felmerült észrevételeket a rendelettervezetben figyelembe vette. Az előterjesztés mellett megtalálhatók az Igazságügyminisztérium T2139/1947., T2655/1947. és T2754/1947. sz., a földművelésügyi miniszterhez intézett leveleinek másolatai, amelyekben a rabgazdaságok céljait szolgáló ingatlanok kivételét kérte az egységes kezelésbevitel alól. Megtalálható az előterjesztés mellett továbbá a Honvédelmi Minisztérium által a földművelésügyi miniszterhez intézett 15 591. eln. kjogi. 1947. sz. levél másolata, amelyben a katonai gyakorlóterek kivételét kérte a rendelet hatálya alól. Az előterjesztés mellékletét képezi a rendelet tervezete. Lásd a 9180/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 27. E rendelet hívta életre az „Állami Mezőgazdasági Birtokok” üzemét a Földművelésügyi Minisztérium irányítása alatt.

12. 1947. július 24.

66.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát [az] Agrártudományi Egyetem Állatorvostudományi Kara egyes évfolyamai anyakönyveinek megsemmisülésével kapcsolatos intézkedések tárgyában.⁶⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

67.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Pesterzsébet község határában a soroksári Dunaág mentén lévő kincstári területek szabadkézből való haszonbérbeadása tárgyában.⁶¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

68.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 1 db Renault gyártmányú személygépkocsi megvásárlásának engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

69.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Viczenik Ferenc min. osztályfőnök részére az államtitkári cím adományozása tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem járul hozzá, mert nyilas volt.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Öt éve miniszteri osztályfőnök, az elnöki osztály főnöke volt, az egész minisztérium ügykörét a legjobban ismeri, szorgalmas, nagy tudású szakember. Nem volt az sohasem nyilas. Minden igazolási eljárásom keresztülment.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Kéri mégis egy héttel elhalasztani, hogy tényeket tárhasson a földművelésügyi miniszter elé.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.⁶²

⁶⁰ A Földművelésügyi Minisztérium 223 281/1947. X. 1. sz. előterjesztése szerint az Állatorvosi Főiskola által annak idején rendszeresen megjelentetett és az adott évben oklevelet szerzett hallgatók adatait tartalmazó évkönyvek lehetőséget adtak az elveszett anyakönyvek pótlására. Lásd a 9370/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 7.

⁶¹ A Földművelésügyi Minisztérium 114 786/1947. VI. 8. 2. a. előterjesztéséből kitűnik, hogy a soroksári Dunaág bal partján fekvő kincstári területből 234 méter hosszú partszakaszt 10 évre a Magyar Cserkészfiúk Szövetségének, 350 méteres szakaszt pedig 20 évre a Kőszénbánya és Téglagyár Társulatnak vízisporttelep, illetve munkásüdülő létesítése céljára kívánt nyilvános versenytárgyalás mellőzésével haszonbérbe adni.

⁶² A Földművelésügyi Minisztérium 7537/1947. eln. sz. előterjesztése szerint dr. Viczenik Ferenc (1895-?) jog- és államtudományi doktori oklevéllel rendelkezett. 1917-től állt a Földművelés-

12. 1947. július 24.

70.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Spergely Imre min. osztályfőnöki címmel felruházott min. tanácsosnak min. osztályfőnökké leendő kinevezése tárgyában.⁶³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

71.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Harmathy Lajosnak a Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ elnökévé történő kinevezése tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Most nevezték ki a Tervhivatal alelnökévé, ez összeférhetetlen.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Valószínűleg hajlandó egyik állásáról lemondani.

Rákosi Mátyás államminiszter: Lehetetlen dolog, hogy pártközi értekezleteket és minisztertanácsot foglalkoztat Harmathy Lajos és a végén ő elé tárjuk a választást, holott mindkét állásra abszolút alkalmatlan. Gondolja meg a kisgazdapárt; most kéri levenni a napirendről.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.⁶⁴

72.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Kovács János alkalmazása tárgyában a földbirtokrendezési szolgálat szerződéses személyzetének létszámában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

73.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az adó- és kincstári árrészesedés-mentes mezőgazdasági üzemanyag ellenőrzésével kapcsolatban gépkocsivezetők alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

sügyi Minisztérium szolgálatában. 1934-től a minisztérium mellé rendelt számvevőség vezetője. 1942 decemberében minisztériumi osztályfőnökké nevezték ki.

⁶³ A Földművelésügyi minisztérium 6457/1947. eln. 1. sz. előterjesztése szerint dr. Spergely Imre (1894-?) jog- és államtudományi doktori oklevéllel rendelkezett. 1914-ben kezdte közszolgálatát, 1922-től állt a Földművelésügyi Minisztérium szolgálatában. 1946 januárjától ellátta a külföldre hurcolt magyar javakkal kapcsolatos ügyek vezetését. 1947 januárjában miniszteri osztályfőnöki címet kapott.

⁶⁴ Harmathy Lajosról lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját és 33. sz. jegyzetét. Az Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központtról lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 44. napirendi pontját és 5/h. sz. mellékletét.

74.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Kertész Ervin és Jankó Béla állatorvostanhallgatók javítószigorlatra bocsátása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

75.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Kótzsián Emil min. osztályfőnök, Sipos József növényegészségügyi főfelügyelő és dr. Hinfner Kálmán kísérletügyi igazgató ausztriai és svájci kiküldetése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy csak két személy kiküldetését engedélyezte.⁶⁵

76.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát az Államrendőrség zavartalan működésének biztosítása tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: Általános illetményjogi szempontból aggályosnak tartja a 10. §-t.

[Ries] *Igazságügyminiszter:* Kéri levenni a napirendről, mert közjogi aggályai vannak. A felhatalmazási törvény kiveszi a közjogi rendeletek kibocsátását. Ezt csak törvénnyel lehet szabályozni.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter:* Tulajdonképpen saját hatáskörében is végezhetné ezt a belügyminiszter.

[Ries] *Igazságügyminiszter:* Nem végezheti. Pl. a köztársasági elnök nem kap felhatalmazást a katonai fegyelmi szabályzatokra.

Rákosi Mátyás államminiszter: ME és BM rendeletek megváltoztatásáról van csak szó.

Dr. Bojta Béla: A belügyminiszternek meg volt korábban is a joga, hogy szabályozza, de felhatalmazást kapott.

Rákosi Mátyás államminiszter: Törvénysértést nem akarunk elkövetni, tehát tisztázni kell a kérdést az igazságügyminiszterrel.

[Rajk] *Belügyminiszter:* Nem osztja az igazságügyminiszter véleményét és aggályait, mielőtt ezt az előterjesztést megtette, jogászaival kitárgyalta ezt a kérdést, hogy vajon a felhatalmazás keretébe belefér-e. Különbösen nem is hozta volna ide. A törvényelőkészítő osztály szakértői semmiféle vonatkozásban nem

⁶⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 184 985/1947. sz. előterjesztéséből kitéjük, hogy dr. Kótzsián Emil az 1947 tavaszán orosz, jugoszláv, osztrák és svájci részvétellel megkezdett növényegészségügyi tárgyalások befejezése céljából hívták meg Ausztriába, illetve Svájcba. Sipos Józsefet és dr. Hinfner Kálmánt a burgonyabogár elleni védekezés tanulmányozása céljából kívánta kiküldeni a tárca Ausztriába és Svájcba.

12. 1947. július 24.

támasztottak aggályt és nem kerül összeütközésbe a fennálló törvényekkel sem, tehát jogi aggályokat nem lát fennforogni. A másik szempont az, most végre a rendőrség ott tart, hogy a rendőrségen belül lévő egyes vadhajtásokat le lehessen nyesegetni, feltétlenül szükséges egy fegyelmi szabályzat. Meg kell adni a módot a fejlesztésre. Nem hatalmi túltengést akar biztosítani magának, legfeljebb arról van szó, figyelembevétel az igazságügyminiszter állásfoglalását, hogy elvben fogadja el a minisztertanács és amennyiben felmerülnek jogi aggályok, a további kitérő tárgyalások folyamán, újból minisztertanács elé hozza.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ő nem akarja megakadályozni a rendőrség fegyelmzését, viszont nem lát abban veszélyt, hogy egy héttel eltolják, addig, amíg meg tudnak állapodni a rendelet törvényes formájában.

Rákosi Máttyás államminiszter: Tekintettel arra, hogy szakkérdésekről van szó, kéri levenni a napirendről.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁶⁶

77.

[Rajk] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. és 3. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁶⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

78.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Stagl Miklós rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

79.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Bak F. Ferenc rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁶ A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál a következő megjegyzés olvasható: „Ebben az ügyben részletes észrevételt fogok tenni, még a csütörtöki minisztertanács előtt, mert most áll szakzerű kidolgozás alatt a rendelet áttekintése.” A Nemzetgyűlés által a kormánynak rendeletek kibocsátására adott felhatalmazásról lásd a bevezető tanulmányt és 160. sz. jegyzetét. A vita arról folyt, hogy felhatalmazási törvényben meghatározott kivételek vonatkoznak-e a tervezett rendelkezésre. Lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

⁶⁷ A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt Mohács város, 3. sorszám alatt Gyöngyös város tűzoltóparancsnoki állásának betöltésére vonatkozó javaslat szerepel.

12. 1947. július 24.

80.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Gubicza Gyula rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

81.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Mátyás Sándor rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

82.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Lach Béla rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

83.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A Szakszervezeti Tanács Székháza a Fiumei úton a Kivándorlási Alapnak képezi vagyontárgyát.⁶⁸ Annak idején a Szakszervezet vagyonát elvették s most csak igen nagy befektetésekkel hozta rendbe ezt az épületet. A Szakszervezet azt a javaslatot tette, hogy 50 000 Ft-ért megvásárolná ezt az épületet. Tisztában van vele, hogy ennek a háznak értéke sokkal nagyobb, de tekintettel a nagy befektetésekre s az elmúlt időkből ért károsodásra, kéri az ilyen áron való megvásárláshoz a hozzájárulást. Nem akart tárcája keretén belül állást foglalni, ezért hozza ide [a] minisztertanács elé.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

84.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A választásokkal kapcsolatban fontos kérdések [el]döntését kéri. A helyiségek igénybevételével kapcsolatban el kell dönteni tartozunk-e díjazást fizetni, mint bérleti díjat, vagy csak koptatási, rongálási díjat.

Rákosi Mátyás államminiszter: 1945-ben hogy volt?

⁶⁸ Budapest, VII., Fiumei u. 4. sz. alatti ingatlanról volt szó, amelyet 1922-ben 30 millió korona vételár fejében a Belügyminisztérium szerzett meg s a Kivándorlási Alap tulajdonába adta. A háború során erősen megrongálódott épületet 1945 után a Magyar Szakszervezetek Országos Központja vette birtokba – és hozta helyre. A Kivándorlási Alap, illetve a Kivándorlókat és visszavándorlókat Védő Iroda Budapesten, a VI., Eötvös u. 7. sz. alatt nyert elhelyezést. A Szakszervezeti Központ 50 000 Ft vételárat ajánlott fel a Fiumei úti épületért, ami nem volt arányban annak tényleges értékével. Tekintettel azonban arra a fontos szerepre, amit a szakszervezet a demokratikus berendezkedésben betöltött, a Gazdasági Főtanács javasolta a Szakszervezet ajánlatának elfogadását. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 32. napirendi pont.)

12. 1947. július 24.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Akkor még rendezetlen viszonyok voltak. A választások lebonyolítása érdekében igénybe vett helyiségekért nem fizettünk semmit. Előterjeszti 510 025/1947. sz. javaslatát a szükséges helyiségek igénybevétele tárgyában, s a díjtalan igénybevételt teszi magáévá. Igénybe vehető minden olyan községi és felekezeti iskola, vagy egyesület lakásnak nem használt helyisége, amely jelenleg is üresen áll. Bért tehát nem fizetnénk érte, s amennyiben rongálódás történik, a kárt megtérítjük, azonban fellebbezés nélkül a kártérítés nagyságát a belügyminiszter határozza meg.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

85.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A másik kérdése az ajánlási ívekre vonatkozik. Az ajánlások hitelesítési díját állapítsa meg a minisztertanács. Javaslat az, hogy amennyiben a hitelesítést a polgármester, vagy községi előljáró végzi, az teljesen díjtalan. A közjegyzők ne keressenek ezen.⁷⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

86.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a házfelügyelők szolgálati jogviszonyának felmondással [való] megszüntetésére vonatkozó határidők meghosszabbítása tárgyában.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

87.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a katonai szolgálatot teljesítő, hadifogságba került, vagy más okból a szolgálattételben akadályozott, volt társadalombiztosító intézeti alkalmazottak és hozzátartozóik érdekvédelme tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a rendelet megjelentetése előtt a Pénzügyminisztériummal még letárgyalandó.⁷²

⁶⁹ A Belügyminisztérium előterjesztésében hangsúlyozta, hogy mivel esetenként felekezeti iskolák igénybevételére is sor kerülhet, az érzékenységek elkerülése végett tartotta szükségesnek annak rendeletben való kimondását, hogy használati díj az igénybevételért nem jár. Lásd az 510 003/1947. BM sz. rendelet (MKRT 1947. július 26.) II. fejezetét.

⁷⁰ Lásd az 510 005/1947. BM sz. rendeletet, MKRT 1947. július 30. Ez a közjegyzőt is említette, mint aki jogosult az ajánlás hitelesítésére.

⁷¹ A Népjóléti Minisztérium 9915/1947. eln. sz. előterjesztésében a házfelügyelők és segéd-házfelügyelők szolgálati jogviszonyairól szóló 4970/1947. ME sz. rendeletben (MKRT 1947. április 23.) a családok házfelügyelők, valamint a házfelügyelők özvegyeinek védelmében megszabott felmondási határidők fél évvel való meghosszabbítására tett javaslatot, tekintettel arra, hogy a súlyos lakásviszonyok, amelyek a szóban forgó előző rendeletben a felmondási határidő megjelölését szükségessé tették, továbbra is fennálltak. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9260/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. július 30.

⁷² Lásd a 9670/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 29.

88.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 3. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi, miután az már a Gazdasági Főtanács[hoz intézett] általános hitelkérelmében szerepelt.⁷³

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

89.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Újhelyi Szilárd min. osztályfőnök részére államtitkári cím adományozása tárgyában.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Kénytelen megjegyezni, hogy a Turulban kezdte, az egész kinevezés illegális, mert 2 év leforgása alatt már harmadszor lesz előterjesztve, 32 éves korára államtitkár.

[Molnár] *Népjóléti miniszter*: Újhelyi csak mint fedezéket használta a Turult s a kommunista párt nem engedte őt onnan kilépni. Igen megbízható jó szakember, államtitkári funkciókat végez.

Minisztertanács dr. Újhelyi Szilárd min. osztályfőnök részére államtitkári cím adományozásához hozzájárult.⁷⁴

90.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a gyulai állami tüdőbeteggyógyintézeti tüdősebész főorvosi állásra dr. Hutter Károly sebész szakorvosnak kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁷³ A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 3. sorszám alatt az alsó- és középfokú hadigondozás helyszíni ellenőrzéséhez szükséges hitel biztosítására vonatkozó javaslat szerepel. A 258 000/1947. NM sz. körrendelet (MKRT 1947. december 11.) foglalkozott a hadigondozási igazgatás körében észlelt általános jellegű hibák kiküszöbölésével.

⁷⁴ A Népjóléti Minisztérium 9765/1947. Eln. sz. alatt tett előterjesztést. A minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgyhoz a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Újhelyi Szilárd 32 éves. A népjóléti miniszter azzal érvel, hogy államtitkári beosztásban van. Fel kell hívnom a figyelmet arra, hogy legalább 15–20 állami tisztviselő van még államtitkári beosztásban és ebben az esetben valamennyinek meg kell adni az államtitkári címet, pláne sokkal idősebbek, mint Újhelyi. Minthogy pedig nem lehet eltéréseket alkalmazni, fel kell vetni, hogy a minisztériumnak az államtitkári címre kinevezni javasolt személyeket jelentsék be a Miniszterelnökségnek és pártközi értekezletet kell ebben tartani.” Újhelyi Szilárd (1915–1996) jogi végzettséggel rendelkezett. Közszolgálatát 1938-ban az Országos Szociálpolitikai Intézetnél kezdte, majd az Országos Ipari és Bányászati családépítészeti osztály tisztviselője lett. 1937-ben a Márciusi Front egyik kezdeményezője, 1940-ben a kommunista párt tagja lett, részt vett az ellenállásban, ismételtelen letartóztatták. 1945 után a Népjóléti Minisztérium szociálpolitikai főcsoportjának vezetője, 1947 júliusától államtitkára. Később kulturális területen dolgozott. 1951-ben koholt vádak alapján letartóztatták, 1954-ben rehabilitálták. Csatlakozott Nagy Imre reformmozgalmához, 1956–1958-ban Romániában volt internálva. 1962-től a filmgyártásban dolgozott, 1972–1976-ban az UNESCO melletti állandó magyar képviselő. 1988-ban az Új Márciusi Front megalapítója volt.

12. 1947. július 24.

91.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát két rádió adó-vevő berendezés műszaki személyzetének kiküldetése tárgyában.⁷⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

92.

[Molnár] Népjóléti miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozaton 6. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁷⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

93.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti javaslatát a Ferenc Csatorna Részvénytársulat engedélyének meghosszabbítása tárgyában.⁷⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

94.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti 228 844/1947. számú javaslatát dr. Bonyhay Lajos és társai részére címadományozás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

95.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti javaslatát Cseh Árpád MÁV főintéző napidíjának megállapítása tárgyában.⁷⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁷⁵ A Népjóléti Minisztérium 67 571/I/1.-1947. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a foksáni és a máramaroszi hadifogoly gyűjtőtáborban állította fel a minisztérium a rádió adó-vevő készüléket — a SZEK, a román hatóságok és a magyar Belügyminisztérium engedélyével — a hadifoglyok hazaszállításának elősegítése céljából. Kezelőszemélyzetként egy-egy rendőrhadnagyot, illetve rendőr műszaki őrmestert bocsátott a belügyminiszter e célra rendelkezésére.

⁷⁶ A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 6. sorszám alatt a megüresedett óvónői állások betöltésére vonatkozó javaslat szerepelt.

⁷⁷ A Közlekedésügyi Minisztérium 29 855/1947. II. sz. előterjesztésében kérte a Ferenc Csatorna Részvénytársulat részére az 1870. évi XXXIV. tc.-ben foglalt és a 6150/1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. augusztus 10.) 1947. augusztus 10-éig meghosszabbított, a bácskai csatornahálózat kihasználására adott engedély érvényének további két évvel, 1949. augusztus 10-éig való meghosszabbítását, mivel a társulat vagyonjogi kérdései csak a békeszerződés életbelépte után voltak tisztázhatók. A rendelet tervezete megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Lásd a 9360/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 5.

⁷⁸ A Közlekedésügyi Minisztérium 9227/1947. Eln. sz. előterjesztés szerint Cseh Árpád MÁV főintéző a MÁV és a román vasutak közötti kocsikiegyenlítési tárgyalások befejezése, illetve a MÁV gördülőanyagának felkutatása és hazairányítása céljából tartózkodott több hónapon át Romániában.

12. 1947. július 24.

96.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Boboty Béla MÁV főpályamester Ausztriába való kiküldetése tárgyában.⁷⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

97.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a birtokrendezési ügyekben való közreműködés végett a törvényszékhez ideiglenesen áthelyezett telekkönyvi betétszerkesztő bírák részére működési pótlék engedélyezése tárgyában.⁸⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

98.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát özv. Ferencz J. Gyuláné I. o. irodatisztté való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

99.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Murányi Sándor és dr. Joó Sándor kinevezése tárgyában.⁸¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

100.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 12 662/1947. sz. javaslatát Zoltán János és társai kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁷⁹ A Közlekedésügyi Minisztérium 10 517/1947. sz. előterjesztés Boboty Béla MÁV főpályamester és két társa ausztriai kiküldetésének engedélyezését azért kérte, mert tudomására jutott, hogy Salzburg és Innsbruck között mintegy 14 500 tonna magyar szabványú, be nem épített felépítményi vasanyag fekszik, amelyre az osztrák vasutak nem tartottak igényt. Erre az anyagra a MÁV állomások vágányainak pótlásánál volt szükség. A hazaszállítás előkészítését kívánta a kiküldöttök feladatává tenni.

⁸⁰ Az Igazságügyminisztérium szám nélküli, 1947. július 16-án kelt előterjesztése többek között azzal indokolta javaslatát, hogy a törvényszékeknel a birtokrendezési ügyekkel kapcsolatban csak azokat a telekkönyvi betétszerkesztő bírákat lehetett alkalmazni, akik kiváló minősítésűek, a birtokrendezési szabályokat tökéletesen ismerik és ezen felül jó gyakorlati érzékkel, valamint „azokkal az egyéb egyéni tulajdonságokkal is rendelkeznek, amelyek őket a néppel való tárgyalásra és a jogban rendszerint járatlan kisbirtokosok érdekeinek kellő megértésére alkalmassá teszik és a nép nyelvét is értik.”

⁸¹ Az Igazságügyminisztérium 12 661/1947. sz. előterjesztésében dr. Murányi Sándort a kunszentmiklósi; dr. Joó Sándort a kisújszállási járásbírószék elnökévé javasolta kinevezni.

12. 1947. július 24.

101.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát 11 783/1947. sz. alatt több ítélőbíró, illetve államügyész önálló ügyvédi gyakorlatban töltött idejének beszámítása tárgyában.

Pénzügyminiszter [*képviselésében Kemény György államtitkár*]: Dr. Kóbori József nem Magyarország területén folytatott ügyvédi gyakorlatot.

Dr. Bojta Béla: A rendelet nem mondja ki a külföldön töltött időkre nézve a tilalmat, csupán a szabadpályán eltöltött időre rendelkezik.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁸²

102.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát Ormay János László nyugdíjmegállapítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

103.

[Ries] *Igazságügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 7. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁸³

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

104.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát Vörös Géza nyugdíjmegállapítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

105.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát Varga Gusztáv nyugdíjmegállapítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

106.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát az igazolási rendelet tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Mivel több miniszter nem kapta meg, kéri levenni a napirendről.

⁸² Az 1912. évi LXV. tc. 127. §-a adott lehetőséget a szabadpályán töltött időnek a közszolgálatba, illetve a nyugdíjba való beszámítására. Az előterjesztéshez mellékelt kimutatásban kilenc személy szerepel. E szerint dr. Kóbori József 1922-től 1943-ig nagyszabedényi ügyvédi kamaránál volt ügyvédként bejegyezve.

⁸³ Az Igazságügyminisztérium 29 182/1947. VI. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy egy aszódi fiúnevelőintézeti családfő nyugdíjának kedvezőbb megállapítására vonatkozott a javaslat.

12. 1947. július 24.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Előterjesztését a napirendről leveszi.⁸⁴
Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

107.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 12 674/1947. sz. javaslatát dr. Szücs János kúriai tanácselnök népfőügyésznek a III. fizetési osztályba igazságügy-minisztériumi államtitkárrá való kinevezése tárgyában.⁸⁵
Minisztertanács dr. Szücs Jánosnak a III. fizetési osztályba államtitkárrá való kinevezéséhez hozzájárult.

108.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Britannia szálló ügyében. Ebben az ügyben marasztaló ítéletet hozott a bíróság. Van egy olyan minisztertanácsi határozat, amely kimondja, hogy az állam elleni perek folytatását nem tiltja meg, de végrehajtását felfüggeszti. Elmaradt haszonként havi 300 000 Ft-ot perel a cég.

Minisztertanács kimondotta, hogy a Fegyverszüneti Egyezményből a kincstár ellen folytatott perek lefolytathatók, de annak végrehajtása további intézkedésig szünetel.⁸⁶

109.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 9469/1947. számú javaslatát a terményforgalmi min. biztos részére egy gépkocsi vásárlása tárgyában.
Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

110.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 404 277/1947. számú javaslatát külföldi segélyekkel kapcsolatos dologi költségekre 250 000 Ft biztosítása tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Kéri az UNRRA-val kapcsolatos kiadások pontos összeállítását és annak a minisztertanács elé való betérjesztését. Ter-

⁸⁴ Lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 29., majd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontját.

⁸⁵ Az előterjesztés szerint dr. Szücs János (1898-?) a Ludovika Akadémia elvégzése után 1917-ben hadnaggyá avatták. 1924 végéig hivatásos csapatbiztosként teljesített szolgálatot. 1923-ban jogtudományi doktorátust szerzett, 1928-ban hadbírói vizsgát, 1929-ben egységes bírói és ügyvédi vizsgát tett. 1927-ben honvéd törvényszéki bírónak, 1930-ban a budapesti büntetőtörvényszékhez nevezték ki bírónak. Később a pestvidéki törvényszékhez helyezték át. 1945 júniusában budapesti ítéletáblai tanácselnök, 1946 decemberében kúriai tanácselnök kinevezést kapott. 1945 szeptemberétől népfőügyészként dolgozott. 1947 júliusában nevezték ki igazságügyminisztériumi adminisztratív államtitkárrá.

⁸⁶ Az állam elleni perek végrehajtásával kapcsolatos határozatot lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 24. napirendi pontjában.

12. 1947. július 24.

jedjen ki az összeállítás az inflációs időkre is, valamint a MÁV-val kapcsolatos kiadásokra is.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthára*: Kéri az előterjesztést szabályszerűen Gazdasági Főtanács elé terjeszteni és megszavazás esetén a Pénzügyminisztérium iktassa be költségvetésébe.

Minisztertanács az előterjesztést a Gazdasági Főtanács elé utalta előzetes kivizsgálás végett.⁸⁷

A minisztertanács 3/4 3 órákor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gépelt tisztázat, a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a „jelen voltak” felsorolásánál látták el kézjegyükkal a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Mátyás, Fóris László, Koszér Nándor, Ries István, Zentai Vilmos, Vas Miklós, Mihályfi Ernő és Pongrácz Aladár aláírása.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapok közé helyezve többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapokon, külön sorszámozva felsorolták az előterjesztések címeit. Ezekhez esetenként észrevételeket fűztek, amelyek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1–6., a 8–10., a 13–21., a 23–30., a 41., a 47., a 49–58., a 60–75., a 77–82., a 84., a 86., a 88–105., a 107. és a 109–110. napirendi pont előterjesztése illetve irománya. Közülük 12/a-b. sz. mellékletként közöljük az 1. és a 2. napirendi ponthoz tartozó irományt, illetve előterjesztést.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapokon a 7., a 42–50., az 59., a 85., a 108. és a 110. napirendi pont s csak az ülésen vezették rá a megfelelő borítólapra a 11–12., a 31., a 83., a 106–107. napirendi pontokra vonatkozó utalást.

A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapban megtalálható a szovjet-magyar fizetési egyezmény előkészítése ügyében Moszkvában tárgyalásokat folytató delegáció vezetőjének 1947. július 23-án kelt beszámolója és mellékleteinek egy része. Ez azonban csak az 1947. július 28-án tartott minisztertanács ülésen került megtárgyalásra ([13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontja). Közlésére az ott is megtalálható példány alapján került sor.

A Kereskedelem- és Szövetkezetiügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon „pótlás”-ként szerepel dr. Marinovich Lászlónak, a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság elnökének a III. fizetési osztályba történő kinevezésére vonatkozó javaslat. Az Igazságügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon ugyancsak „pótlás”-ként szerepel a minisztérium 12 660/1947. sz. előterjesztése özv. Nyeviczkey Györgyné és társai kinevezése tárgyában. A jegyzőkönyvben azonban nincs nyoma annak, hogy e két kérdést tárgyalták volna, s az előterjesztés sem található a megfelelő borítólapban.

⁸⁷ Az előterjesztésből kitűnik, hogy az augusztus hónap folyamán felmerülő költségekre igényelte a tárcá az összeget; felsorolta, hogy mely segélyszervezet részesült és milyen mérvű állami költségterítésben. A Vöröskereszten kívül az Actio Catholica, a svéd és a dán „Mentsd a gyermeket” szervezet, a quaker-szervezet, az Unitárius segélyszolgálat és a Menonite-szervezet szerepelt a felsorolásban. Elsősorban a közüzemi díjak, szállítási, raktározási, épületbérleti díj megtérítését, alkalmazottak fizetését vállalta át részben vagy egészben az állam. Hangsúlyozta az előterjesztés, hogy az egyes segélyszervezetek olyan közérdekű feladatokat látnak el, amelyekről közreműködésük nélkül a magyar kormánynak kellene gondoskodnia, ezért méltányos működésük ilyen jellegű támogatása. Lásd még a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját.

12. 1947. július 24.

12/a. sz. melléklet (a 12/1. napirendi ponthoz)

Köztársasági Elnök Úr!

A Magyar Köztársaság kormánya azzal a tiszteletteljes előterjesztéssel fordul Köztársasági Elnök Úrhoz, hogy az 1945. évi november hó 4. napján az 1945:VIII. törvénycikk értelmében megtartott választások alapján megalakult Nemzetgyűlést az 1946:I. tc. 10. §-ának (2) bekezdése alapján felosztatni méltóztassék.

Az említett Nemzetgyűlésnek számos tagja ugyanis időközben kilépett annak a pártnak a kötelékéből, amelynek lajstromán képviselői megbízatását elnyerte. Ennélfogva kérdésessé vált, vajon a választóközönség bizalma az illetők irányában változatlanul fennáll-e.

Az országgyűlési választásokról szóló 1947:XXII. tc. 2. §-ának (2) bekezdése értelmében a Nemzetgyűlés jogköre egykamarás Országgyűlésre száll át. Az országgyűlési intézmény visszaállításával a magyar törvényhozás külsőleg is kifejezésre kívánta juttatni a közjogi állapot ideiglenességének lezárását és az alkotmányjogi stabilitás helyreállítását. Ilyen körülmények között önként adódik az a feltevés, hogy az új, immár állandóságra hivatott országgyűlés tagjai olyan személyek legyenek, akiket a nép bizalma erre a közjogi és politikai szerepre újból kijelöl.

Mindezekre figyelemmel a Magyar Köztársaság kormánya alkotmányos kötelességének érzi és a parlamentarizmus követelményének tekinti a választók döntésének kikérését.

Mint hogy pedig az 1947:XXII. tc. 2. §-ának (4) bekezdése akként rendelkezik, hogy az Országgyűlést a felosztatástól számított 60 napon belüli időpontra, mégpedig magában a felosztatásról rendelkező elnöki elhatározásban kell összehívni, a Magyar Köztársaság kormánya előterjesztést tesz az iránt is, hogy a most említett törvénycikk alapján megválasztott Országgyűlést az 1947. évi... [sic!] hó... [sic!] napjára összehívni méltóztassék.

Az ilyen értelemben elkészített elnöki elhatározások tervezetét idezárom.

Gépelt, aláírás nélküli tisztázatról egykorúlag készített egyszerű másolat.

A mellékletekről lásd a jelen jegyzőkönyv 1. sz. jegyzetét.

12/b. sz. melléklet (a 12/2. napirendi ponthoz)

Iparügyi Miniszter

24 529/1947

I. sz.

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Tisztelettel kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását, hogy az idecsatolt egyezményt a Magyar Köztársaság Kormányának képviseletében aláírhassam

12. 1947. július 24.

s ennek megtörténte után az Egyezmény becikkelyezése tárgyában alkotmányos eljárás végett törvényjavaslatot nyújtsak be a törvényhozás elé.⁸⁸

II.

A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Kormányával folytatott hosszas és alapos tárgyalás alapján készült el a csatolt egyezmény. Az egyezmény lényege az, hogy az 5 éves terv keretében iparosodó Jugoszlávia beruházási szükségleteinek tekintélyes részét Magyarországon vásárolja meg s ennek ellenében Magyarország részére rendkívüli fontosságú nyersanyagokat (vasérc, réz, ólom, fa, stb.) szállít.

Az egyezmény felépítése szerint a jugoszláv kormányküldöttség a szállításokat végző magyar vállalatokkal előszerződéseket kötött, amelyekben a magyar vállalatok kötelezettséget vállaltak a szükséges tételek leszállítására azzal, hogy a végleges ár a világpiacon alapján a végleges szerződésekben rögzítetik le. Hosszabb lejáratú megrendeléseknél az egyezmény módot ad arra, hogy az ár a világpiacon árcsökkenés esetén módosulásának megfelelően helyesbítették.

Rendkívüli fontosságú rendelkezése az egyezménynek a világpiacon versenyár meghatározása. Annak érdekében, hogy a világpiacon ár kötelező alkalmazásából országunk közgazdaságára hátrányos következmények ne állhassanak be, szükséges volt a világpiacon árklauzult megfelelő értelmezéssel kiegészíteni. Ebben a tekintetben fel kell hívni a figyelmet az egyezmény I. függelékére, valamint az ehhez fűződő levélváltásra, amelyek kizárják az árdokumentációból a távoli és szélsőséges piacokat, úgyszintén megállapítják azt az elvet, hogy a szerződő országokra a világpiacon ár alkalmazásából komoly veszteség nem hárulhat. Ezek a kiegészítések biztosítékot nyújtanak arra, hogy a végleges szállítási árak megállapításánál a magyar ipar sajátos szempontjai kellő módon megóvassanak.

III.

Meg kell említeni, hogy az Egyezmény A) melléklete, amely a magyar szállítások felsorolását tartalmazza, úgyszintén a C) melléklet, amely az előszerződések jegyzéke, még végleges formában nem volt a Minisztertanács tárgyalása alá bocsátható, mert néhány tétel lekötése még függőben van. Ezért az említett mellékletek helyett tájékoztató kimutatást csatoltam az egyezményhez, amelyben a már lekötött tételek szerepelnek. A folyamatban lévő tárgyalások alapján előreláthatóan mintegy 100–108 millió USA dollár között fog az

⁸⁸ Az egyezmény törvénybe iktatására nem került sor.

12. 1947. július 24.

egyezmény 1. cikkének első bekezdésében szereplő összeg felvételni, de lehetőség van arra is, hogy ezt meghaladó összegű előszerződéses jöjjenek létre, így a második bekezdésben nyitva álló pótkeret 12 millió USA dollárban fog meghatározatni.

Gépelt, aláírás nélküli tisztázatról készített egyszerű másolat.

Az előterjesztés mellett megtalálható az egyezmény tervezete és fent említett mellékletei. Az utóbbiakról lásd a jelen jegyzőkönyv 2-6. sz. jegyzetét.

12/c. sz. melléklet (a 12/76. sz. napirendi ponthoz)

Belügyminisztérium
V. ker., Markó u. 16.
Tel.: 123-540

Tárgy: Az Államrendőrség zavartalan működésének biztosítása.

196 000/1947. BM IV/1. sz.
Melléklet: 1 db

Tisztelt Minisztertanács!

Csatoltan a Minisztertanács elé terjesztém az Államrendőrség zavartalan működésének biztosítása tárgyában kiadni szándékolt rendelettervezetet.

A rendelettervezet a megkívánt cél elérése érdekében többirányú rendelkezést tartalmaz.

A Budapest fővárosi rendőrségről szóló 1881. évi XXI. tc. 50. §-ában foglalt rendelkezés szerint: „A fővárosi rendőrség polgári intézmény, melynek őrési személyzete azonban belső szervezetében szigorú katonai fegyelmi szabályok alatt áll”, a volt m. kir. rendőrség szervezetének és szolgálatának szabályozásáról szóló 39 820/1921. BM számú rendelet⁸⁹ 28. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezés szerint pedig „az őrszemélyzet a m. kir. rendőrségnek, mint polgári intézménynek, egyenruházott közegeiből alakuló tagozata, amely a főlé- és alárendeltség, a szolgálati engedelmesség és a fegyelem tekintetében a katonasághoz hasonló szigorú szabályok alatt áll”. Ezek szerint a ma is hatályban levő rendelkezések szerint csak az őrszemélyzet tagjai állanak katonás szabályok alatt; a fegyelem és az egyenlő elbánás elve azonban megköveteli, hogy az újonnan létesített demokratikus rendőrségnél ne csak az őrszemélyzet, hanem az egész testület minden tagja teljesen azonos szabályok hatálya alatt álljon; ezért a rendelettervezet 1. §-a a rendőrség minden tagját egyöntetűen ilyen szabályok hatálya alá helyezi.

⁸⁹ A 39 820/1921. BM sz. rendeletet nem találtuk meg a Magyarországi Rendeletek Tárában.

12. 1947. július 24.

A rendőrség, mint a közbiztonsági szolgálatra rendelt fegyveres testület működésének alapja a fegyelem. A testületnél a fegyelmet teljes mértékben meg kell szilárdítani és fenn kell tartani. A jelenleg érvényben levő fegyelmi szabályzat rendelkezései a fegyelem megszilárdítására nem nyújtanak kellő lehetőséget. Az 5047/1919. ME számú rendelet⁹⁰ 41. §-ában foglalt felhatalmazás alapján kiadott 2500/1920. BM számú fegyelmi szabályzat⁹¹ rendelkezése szerint a jelentéktelen mulasztásokat meghaladó minden fegyelmi vétséget csak fegyelmi eljárás során lehet elbírálni és megtorolni; ez az eljárás igen hosszadalmas és nehézkes. A szolgálat érdekei azt kívánják, hogy az elkövetett fegyelmi cselekmények nyomban megtoroltassanak. Ennek a célnak elérésére a fenyítő eljárás mutatkozik a legalkalmasabb eszközhöz, amikor is a cselekmény súlyával megfelelően arányban álló fenyítés gyors kiszabásával és végrehajtásával a fegyelmet hatályosabban lehet kezelni. Az érvényben levő fegyelmi szabályzat fenyítő eszközként csak kis összegű rendbüntetés, az őrszemélyzet tagjaival szemben pedig legfeljebb négy napi elzárás büntetés kiszabását engedi meg, ezért szükséges, hogy a fenyítési nemek kiterjesztessenek és súlyosbítottassanak, továbbá, hogy a rendőrség tagjaival szemben általában a fenyítő eljárás alkalmaztassék, a fegyelmi eljárás pedig csak akkor, ha súlyosabb természetű fegyelmi vétség elkövetése forog fenn. Az egyes fenyítési nemek a honvédségi szolgálati szabályzat rendelkezéseivel összhangban állanak. A fegyelmi eljárással kapcsolatos többi rendelkezések az 5047/1919. ME számú rendelet rendelkezéseinek helyébe lépnek, lényegesebb változtatás nélkül.

A 6. § (1) bekezdése azokat a középfokú hatóságokat tünteti fel, amelyekre a rendőrség szervezete tagozódik. A rendőrségnek azonban több olyan alakulata van, amelyek szervezetileg a meglévő középfokú hatóságok egyikéhez sem illeszthetők be, s amelyek éppen ezért a szolgálat ellátása tekintetében is a belügyminiszter közvetlen irányítása, felügyelete és ellenőrzése alá rendeltettek. Ez az eljárás a Belügyminisztérium teendőit nagymértékben növelte és túlzott centralizációt idézett elő. Ilyen szervek pl. a 18 880/1923. BM számú rendelet⁹² alapján működő szaktanulmányi felügyelőség, a 6690/1945. ME számú rendelet⁹³ 2. §-ának (5) bekezdése alapján létesített őrsparancsnokképző tanosztály, tiszthelyettesi tanosztály, a kistarcsai, székesfehérvári, szombathelyi, pécsi, szegedi, debreceni és miskolci tanosztályok, a kiskunhalasi

⁹⁰ Az 5047/1919. ME sz. rendelet (MRT 1919. 752–768. pp.) a rendőrség államosításáról intézkedett.

⁹¹ A 2500/1920. BM sz. szabályzat nem jelent meg a Magyarországi Rendeletkötet Tárában.

⁹² A 18 880/1923. BM sz. rendelet (MRT 1923. 411–415. pp.) az állami rendőrség országos szaktanfolyamainak szervezetéről, az országos szaktanulmányi felügyelő hatásköréről és a tanfolyamok fegyelmi rendtartásáról intézkedett.

⁹³ A 6690/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 19.) a csendőrség feloszlásáról és az Államrendőrség megszervezéséről szóló 1690/1945. ME sz. rendelet kiegészítése és módosítása tárgyában intézkedett.

lovastanosztály, a központi kiképző zászlóalj, a közlekedési tanosztály, a 135 531/1945. BM számú rendelettel⁹⁴ felállított központi fegyverszertár és javítóműhely, a központi anyagraktár, az országos rendőrkörház stb. Szükséges ezeknek a szervezeteknek egy vagy két középfokú szerv alatt való összevonása, hogy a Belügyminisztérium e szervek ügyeinek közvetlen intézése alól mentesülhessen. Ilyen középfokú szervek létesítése a rendőrség szervezetében változást nem jelentene, mert a rendőrségnek a közbiztonsági szolgálatot ellátó hatósági és foganatosító részei (budapesti és vidéki főkapitányság, állambiztonsági hatóság) szervezetükben változatlanok maradnak. A megjelölt szervezeteknek az összevonása létszámemelést nem jelent, mert az összefogó szervek személyzete nagyjából a rendőrségnek a Belügyminisztériumba szolgálattételre berendelt tagjaiból adódnék.

A 8. §-ban megjelölt számvevőségek személyzete ugyancsak a meglévő létszámból kerülne ki. Az 1181/1930. ME számú rendelet⁹⁵ akként rendelkezik, hogy az állami hatóságoknál, hivataloknál, stb. gazdasági előadókat kell kijelölni, akiknek feladata a beszerzésekkel, anyagok kezelésével és a különböző munkálatok körüli teendőket megbízott alkalmazottaknak a tevékenységét irányítani, figyelemmel kíséreni és ellenőrizni, a közszállítási szabályzat rendelkezéseinek pontos megtartását előmozdítani és a gazdaságosság elvének minél teljesebb érvényesülését biztosítani. A rendőrség egyes hatóságainál és szerveinél jelenleg is működnek ilyen előadók, a testület mai létszáma mellett azonban a megjelölt feladatokat gazdasági előadókkal megvalósítani már nem lehet, ezért szükséges, hogy a rendőrségnél a gazdaságkezelési szolgálat rendszeresítették. Az ehhez a szolgálathoz szükséges személyzetet szintén a meglévő létszám adja. A rendelettervezet 8. §-ának (2) bekezdésében meghatározott felhatalmazás ennek a szolgálatnak a szabályozására nyújt lehetőséget.

A 9. § felhatalmazást adna a belügyminiszternek, hogy meglévő állománycsoportokat összevonjon, elnevezésüket, továbbá egyes állománycsoportokba soroltak rendfokozati elnevezését megváltoztassa, szükség esetén pedig új állománycsoportokat létesítsen. Erre a felhatalmazásra azért van szükség, mert többek között pl. a IV. műszaki állománycsoportba sorolt alkalmazottak az általuk végzett műszaki munkálatok közeli befejeztével más állománycsoportokba minősíttetnek át, a VII. állománycsoportba soroltak közül pedig az ipari szakképzettséggel rendelkező és ez idő szerint szakaltiszt elnevezéssel szolgálatot teljesítő alkalmazottakat új rendfokozati elnevezéssel, új állománycsoportba kellene sorolni.

A múltban a belügyminiszter a rendőrség egyenruházati, házasságkötési, stb. szabályzatait az államfő hozzájárulásával adta ki. A Magyarország állam-

⁹⁴ A 135 531/1945. BM sz. rendeletet nem találtuk meg a Magyar Közlönyben.

⁹⁵ A 1181/1930. ME sz. rendelet (MRT 1930. 63. p.) az állami hatóságok, hivatalok, intézetek és üzemek gazdasági előadójáról szól.

12. 1947. július 24.

formájáról szóló 1946:I. tc. azonban a köztársasági elnök részére nem biztosít ilyen jogkört, ezért szükséges, hogy a belügyminiszter kormányrendelettel kapjon felhatalmazást ezeknek a szabályzatoknak a kiadására. A rendőrség államosításáról szóló 5047/1919. ME számú rendelet 25., 33. és 35. §-ában foglalt rendelkezések ugyancsak a belügyminiszternek adtak felhatalmazást hasonló kérdések rendelettel való szabályozására. A 4350/1945. ME számú rendelet⁹⁶ 3. §-ában foglalt rendelkezés szerint a rendőrség tagjainak előléptetésénél, illetőleg magasabb fizetési osztályba való kinevezésénél a honvédség tagjainak előléptetésére vonatkozóan mindenkor fennálló rendelkezéseket kell alkalmazni; a honvédségnél azonban ezek a szabályzatok még nem készültek el, és emiatt a rendőrségnél már esedékessé vált előléptetéseket sem lehetett keresztülvinni. Ezért szükséges, hogy az előléptetési szabályzat a rendőrség tagjaira vonatkozóan felhatalmazás alapján külön készítettessék el.

A rendőrhatalóságok sok olyan talált tárgyat kezelnek, amelyekre a találók igényt nem tartanak; ezek között az ingó dolgok között számtalan olyan van, amelyek a rendőrség céljaira felhasználhatók, így kerékpárok, rádióberendezések, írógépek, stb. Ezeket az ingóságokat, ha tulajdonosuk nem jelentkezik, egy év eltelte után a kincstár javára árverésen értékesíteni kell. Az ilyen árverések azonban a kincstár javára nem sokat eredményeznek, s a kincstárra nézve jelentősebb megtakarítást jelentene, ha ezeket a dolgokat árverésen történő értékesítésük helyett a rendőrség használatába vehetné. A rendelettervezet 11. §-ában meghatározott felhatalmazás megadása ezt a célt szolgálja.

A rendelettervezetben foglalt rendelkezések a rendőrség zavartalan működését biztosítják, ezért kérem a Minisztertanácsot, szíveskedjék hozzájárulni, hogy a rendelettervezetet, mint a kormány rendeletét kiadhassam.

Budapest, 1947. évi július 5-én.

Rajk László s. k.

belügyminiszter

A kiadmány hitelül:
olvashatatlan aláírás
rendőrirodai százados

MOL XIX-I-1-s-12.t. 1947-5563-196 000 BM. IV 1. (34. d.)

Gépelv tisztaúatról sokszorosítási eljárással készített, aláírás nélküli egykorú másolat. A kiadmányt hitelesítı aláírás is sokszorosított formában szerepel az iraton. A hitelesítés mellett a Belügyminisztérium körbelyegzőjének lenyomata látható.

⁹⁶ A 4350/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 7.) a Magyar Államrendőrség tagjainak illetményéről és nyugellátásának rendezéséről szolt.

12/d. sz. melléklet (a 12/76. sz. napirendi ponthoz)

A magyar köztársaság kormányának
...../1947. ME számú rendelete [sic!]

Az Államrendőrség zavartalan működésének biztosítása tárgyában.

A minisztérium az 1946. évi XVI. tc. 1. §-ában foglalt és az 1947. XVI. törvénycikkkel meghosszabbított felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

Fegyelmi rendelkezések.

1. §

A rendőrség minden tagja a fölé- és alárendeltség, a szolgálati engedelmeség és a fegyelem tekintetében belszervezetileg katonás szabályok alatt álló és alkalmaztatásának végleges, vagy ideiglenes minőségére, valamint szolgálati viszonyának jellegére tekintet nélkül, a rendőrségi fegyelmi és fenytő jog hatalmának van alárendelve.

2. §

(1) Fegyelmi eljárásnak van helye a rendőrség olyan tagja ellen:

- a) aki a törvényekben, rendeletekben és szolgálati utasításokban előirt hivatali kötelességét súlyosan megszegi;
- b) aki fenytő hatalmával visszaél;
- c) aki, mint vizsgálóbiztos, teendőinek ellátása körül kötelességszegést követ el;
- d) aki, mint előljáró, a hozzáérkezett feljelentés vagy panasz ügyében a szükséges intézkedéseket azonnal megtenni elmulasztja;
- e) aki korlátlan cselekvőképességét elveszti, vagy aki szolgálatát szakképzettség, vagy egyéb fontos kellékek hiánya miatt a megkívánt mértékben nem látja el;
- f) aki a büntetőtörvények megtorló rendelkezései alá eső cselekményt követ el.

(2) Az (1) bekezdés alá nem eső minden más cselekményt, magatartást, vagy mulasztást fegyelmi fenytő úton kell megtorolni.

3. §

(1) A fegyelmi ügyekben elsőfokon határoznak:

- a) az országos főkapitány, a közép fokú hatóságok vezetői, továbbá a tábornoki kar tagjai elleni ügyben a belügyminiszter;
- b) a rendőrség minden más tagja ügyében a közép fokú, illetőleg a belügyminiszter által kijelölt egyes első fokú hatóságoknál szervezett fegyelmi tanács.

12. 1947. július 24.

(2) A fegyelmi tanács határozata ellen a belügyminiszterhez lehet jogorvoslattal élni.

4. §

(1) A kiszabható fegyelmi büntetések:

- a) fokozatos előléptetésből való kizárás 1–3 évig terjedő időtartamra;
- b) lefokozás bármely alacsonyabb rendfokozatba;
- c) állásvesztés a rendőr, vagy hozzátartozói ellátási igényének érintetlenül hagyása mellett;
- d) állásvesztés a saját és a hozzátartozók ellátási igényének elvonása mellett.

(2) Ha a fegyelmi tanács a 2. § (1) bekezdésének e) pontjában meghatározott esetek valamelyikét állapítja meg, fegyelmi büntetést nem ró ki, hanem határozatában kimondja, hogy az illető rendőrrel szemben szabályszerű elbánás alá vonásnak (1912:LXV. tc. 35. § utolsó előtti bekezdése)⁹⁷ van helye.

(3) Kiszabható fegyelmi fenyítések:

A) tiszthelyettesekkel és legénységgel szemben:

- a) megfeddés;
- b) egyes kedvezmények megvonása 30 napig terjedhető időtartamra;
- c) az egymásután következő szabadnapok élvezetének részbeni megvonása 1–7 napi időtartamra;
- d) a havi törzsfizetés 10%-áig terjedő összegben kiszabható rendbüntetés;
- e) laktanya-, vagy szállásfogság 30 napig terjedhető időtartamra és
- f) szigorított fogság 30 napig terjedhető időtartamra.

B) tisztekkel szemben:

- a) megfeddés;
- b) kedvezmények megvonása 30 napig terjedhető időtartamra;
- c) a hivatalos órákon túl, a napnak meghatározott szakában elvégzendő külön szolgálati teendők ellátása, legfeljebb 15 napig terjedhető időtartamra;
- d) a havi törzsfizetés 15%-áig terjedhető összegben kiszabható rendbüntetés;
- e) állomásfogság 30 napig terjedhető időtartamra;
- f) szobafogság 30 napig terjedhető időtartamra.

(4) A fegyelmi büntetés és a fegyelmi fenyítés mellett a büntetőjogi felelőség és a kártérítési kötelezettség érintetlen marad.

⁹⁷ Az állami alkalmazottak özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló 1912. évi LXV. tc. 35. §-ának utolsó előtti bekezdése a következőket tartalmazza: „Szabályszerű ellátás alatt a nyugalomba helyezést vagy végkielégítést illetőleg ha a tisztviselő, altiszt vagy szolga sem állandó, sem egyszersmindenkorra szóló ellátásra igényt még nem szerzett, az állástól való felmentést kell kérni.”

12. 1947. július 24.

5. §

A fegyelmi és fenyítő eljárás részletes szabályait, ideértve az állástól felfüggesztés módozatait, valamint annak meghatározását is, hogy a fegyelmi eljárás elrendelésére és a fegyelmi fenyítések kiszabására kik jogosultak, a belügyminiszter rendelettel állapítja meg.

Középfokú hatóságok.

6. §

(1) A rendőrség belső szervezetében középfokú hatóságokra tagozódik; ezek:

- a) a rendőrség budapesti főkapitánysága,
- b) a rendőrség vidéki főkapitánysága,
- c) a rendőrség államvédelmi hatósága.

(2) A belügyminiszter felhatalmazást nyer arra, hogy meglévő hatóságok és szervek összevonásával szükség esetén új középfokú hatóságokat, illetőleg szerveket létesítsen.

7. §

A középfokú hatóságok ügyintéző és területi hatáskörét — a rendőrséget megillető általános hatáskörön belül — a belügyminiszter állapítja meg.

Utalványozási jogkör gyakorlására és a gazdaságkezelési szolgálatra vonatkozó rendelkezések.

8. §

(1) A 7. §-ban meghatározott középfokú hatóságok utalványozási jogkörrel ruháztatnak fel és melléjük számvevőségek rendeltetnek. A számvevőségekre nézve a 6690/1945. ME számú rendelet 4. §-ának rendelkezései az irányadók.

(2) A belügyminiszter felhatalmazást nyer arra, hogy a rendőrség gazdaságkezelési szolgálatát rendelettel szabályozza.

Állománycsoportok összevonása és elnevezése.

9. §

A belügyminiszter a 8490/1945. ME számú rendelet 9. §-ában⁹⁸ meghatározott állománycsoportok közül egyeseknek összevonását rendelheti el, elneve-

⁹⁸ A 8490/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. szeptember 25.) a Magyar Államrendőrség budapesti főkapitányságának szervezetéről és az Államrendőrséget érintő egyes kérdések szabályozásáról szól. A 9. § arról szól, hogy a Magyar Államrendőrség hatáskörébe eső tennivalókat a Magyar Államrendőrség tagjai mely állománycsoportok szerint tagozódva látták el, illetve, hogy mely állománycsoportba tartozók voltak egyenruha- és fegyverviselésre kötelezve.

12. 1947. július 24.

zésüket és egyes csoportok rendfokozati elnevezését megváltoztathatja, szükség esetén pedig új állománycsoportot létesíthet.

Rendőrségi szabályzatok kiadása.

10. §

A belügyminiszter felhatalmazást nyer arra, hogy a rendőrség szolgálati, egyenruházati és felszerelési, valamint házasságkötési szabályzatát, továbbá a rendőrség működését bizonyító egyéb szabályzatokat rendelettel megállapítsa és a rendőrség tagjai előléptetésének módozatait a rendőrség sajátos viszonyainak figyelembevételével az általános rendelkezésektől eltérő módon is, szabályozza.

Talált ingó dolgok felhasználása.

11. §

(1) A rendőrség a tulajdonos (birtokos) jelentkezéséig ideiglenes használatba veheti azokat a talált ingó dolgokat, amelyek a rendőrség céljaira felhasználhatók és amelyekre a találó igényt nem tart.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott ingó dolgok csak egy év eltelte után vehetők használatba; a használatbavétel tekintetében követendő eljárást a belügyminiszter rendelettel szabályozza.

Életbeléptető rendelkezések.

12. §

Ez a rendelet kihirdetésének napján lép hatályba. Hatálybaléptével az eddigi jogszabályoknak az ezzel a rendelettel ellentétes rendelkezéseit ezután alkalmazni nem lehet.

Budapest, 1947. év.....hó.....napján. [sic!]

MOL-XIX-I-1-s-12.t.-1947-5563-196 000/BM IV.1. (34. d.)

Gépelváltásról sokszorosítási eljárással készített egykorú egyszerű másolat.

[13.] 193.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi július hó 28. napján de. 12 órakor Rákosi Mátyás elnökle¹ alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviseletében Antos István államtitkár és Vásárhelyi István dr. államtitkár, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter, Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, úgy is, mint a külügyi tárca megbízottja, Vas Zoltán a Gazdasági Főtanács főtítkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Üdvözli a minisztertanács tagjait és az ülést megnyitja. Napirend előtt a belügyminiszter kért szót.

1.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A legutóbbi minisztertanács hozzájárult az országgyűlési választásokkal kapcsolatos napidíjak megállapításához.² Három kategóriát állapítottak meg napidíjak tekintetében, és pedig az összeíró bizottság tagjait és segédszemélyzetét a kerületi, továbbá központi összeíróbizottságok tagjait és személyzetét. Nagy eltérés nincs a három kategória között. Mielőtt azonban ezt rendeletben kiadta volna, mihez tartás végett csinált egy számvetést, melynek alapján közli, hogy reálisan számolva napidíjban 40 millió forintot kellene végösszegben kifizetni. Ha különböző leszorításokat eszközölünk 34–35 millióra lehetne csökkenteni. Ez olyan óriási összeg, ami az összes nemzetgazdasági és a hároméves tervvel kapcsolatos szempontokat felborítaná. Felveti a problémát állásfoglalás végett, amennyiben ezt teljesíteni nem lehet csak a legszükségesebb és elkerülhetetlen kiadások fedezését kéri. Ilyenek a

¹ Dinnyés Lajos miniszterelnök a minisztertanács ülésének első két napirendi pontjának tárgyalásánál jelen volt, csak a 3. napirendi pont tárgyalása előtt adta át az elnöklést Rákosi Mátyás miniszterelnök-helyettesnek.

² Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját

13. 1947. július 28.

fuvardíj-fizetések, plusz a technikai segédszemélyzet napidíja, amit feltétlenül meg kell adni. Javaslat az, hogy az összeíró bizottságok tagjai és biztosok napidíjat ne kapjanak, hanem munkájukat hazafiúi kötelességből, díjtalanul lássák el. Augusztus 2-án, tehát a hét végéig a számláló lapok kitöltése összezedése és átadása befejeződik. A napidíjjal kapcsolatos kérdés rendezését csak szombaton tennék közzé a hivatalos lapban. 1945-ben is önkéntesen végezték az összeírást a biztosok. Most sem feltétlenül fontos napidíjat adni a biztosoknak. Az alaptörvény szerint, ahol házmegbízottak vannak azoknak kell elvégezni a munkát. Ahol nincsen házmegbízott csak ott kell biztosokat alkalmazni. Jogilag is egy nagy probléma lenne ezen munkálatok díjazása, mert a házmegbízottak akkor a jövőben is csak valamely ellenszolgáltatásért fogják a közmunkálatokat elvégezni s ez veszedelmes precedenst képezne.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Arra kér felvilágosítást, hogy a biztosoknak házról házra kell-e menniök?

[Rajk] *Belügyminiszter*: A biztosoknak az asztalukhoz viszik a munkát s ők csak lediktálják a technikai segéderőknak.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Mert ha házról házra kellene menniök nem lehetne ingyen követelni, ebben az esetben azonban tényleg problematikus ilyen óriási összegeknek a kifizetése, esetleg egy átalányjellegű jelentéktelen összeget kell adni. A közellátásügyi miniszternek vannak tapasztalatai ezen a téren, hogy felháborodást kelt a falun az, amikor a kirendelt köztisztviselő magas napidíjakért végez el bizonyos munkát s a parasztságból minden díjazás nélkül vesznek igénybe embereket.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: 7000 ilyen bizottság van.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Minimálisan 9000 bizottság van á 8 taggal.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Tehát 8 embert kell díjazni minden bizottságnál ha csak 12 forint napidíjat állapítunk is meg számukra, óriási összeg jön ki. Egy ember csak 15–20 családot ír össze, ezért nem lehet díjazást adni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Az összeíró biztosok a legkevesebb munkát végzik, mert 50 ember esik egy összeíró biztosra. Egy községben mindössze 25 házon kell keresztülmennie, amit 25–30 perc alatt elintézhet. Tehát napidíjat semmi szín alatt nem lehet nekik adni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A választás természetesen költséggel jár. Napidíjat azonban ne fizessünk. Hatalmazza fel a minisztertanács a belügyminisztert, hogy a pénzügyminiszterrel és a Gazdasági Főtanáccsal egyetértésben állapítsák meg a legszükségesebb és a legfontosabb kiadásokat és azok folyósítását megkezdheti.

Dr. Bojta Béla: Ki kellene mondani, hogy a választásoknál alkalmazott személyeknek munkahelyükön járó illetményei nem szüntethetők meg.

13. 1947. július 28.

Rákosi Mátyás államminiszter: A nagy városokban ez a probléma nem merül fel, mert ott vannak a házbizalmiak, akik ezt a munkát elvégzik, tehát ipari munkásokról itt nincs szó, csupán a faluról.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Itt a dolognak minden oldalról való megvilágítása szempontjából a Rákosi miniszterelnök-helyettes által felemlített szempontokhoz még hozzáteszi, hogy a házmegbízottak a választási megbízottakat helyettesítik csupán, de hátravannak a bizottsági tagok is. Ezek a pártok által vannak delegálva.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* Most vasárnap otthon járt falujában³ s azt tapasztalta, hogy a választási problémák már szépen rendeződtek, mert a pártok vezetői felosztották maguk között ezen munkálatokat.

[*Vás*] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* A választási bizottság egy részének tényleg havi fizetése van, amit úgyis folyósítanak számára.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* A határozat kimondása előtt azonban kéri a minisztertanácsot, hogy a választási gyorskiadásokra 6 millió forintot szavazzon meg számára.

Minisztertanács felhatalmazta a belügyminisztert, hogy a pénzügyminiszterrel és a Gazdasági Főtanács főtitkárával együttesen állapítsa meg a választásokkal kapcsolatosapidíjak és egyéb kiadások összegét. Ezen összegekkel kapcsolatban egelőre 6 millió forint folyósítását engedélyezte. A kiadások tekintetében létrejött határozat a minisztertanácsnak utólagos jóváhagyás végett bemutatandó. A minisztertanács azt az álláspontot foglalta el, hogy a választási munkálatokra igénybe vett személyek munkabére ezen a címen nem csökkenthető.⁴

2.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök* előterjeszti javaslatát dr. Domonkos József⁵ legfőbb államügyész, dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár és dr. Bojta Béla miniszterelnökségi államtitkárnak az állami rendszerű II. fizetési osztályba való előléptetése tárgyában.

Minisztertanács dr. Domonkos József legfőbb államügyész, dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár és dr. Bojta Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár részére az állami rendszerű II. fizetési osztályba való előléptetéshez hozzájárult.

³ Feltehetőleg Alsódabas községben járt.

⁴ Lásd az országgyűlési választásokkal kapcsolatos költségátalányok, fuvardíjak és túlóradíjak szabályozásáról szóló 510 400/1947. BM sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 7.

⁵ Dr. Domonkos (helyesen Domokos) József (1890–1978) jogász. 1919 után Romániában, majd Ausztriában élt. 1925-ben hazatért. Ügyvédként a baloldali perbefogottak védőjeként tevékenykedett. 1945-től 1949-ig legfőbb államügyész, majd 1953-ig a Legfőbb Ügyészség vezetője. 1954-től 1958-ig a Legfelsőbb Bíróság elnöke. Pongrácz Aladárról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 6. sz. jegyzetét, Bojta Béláról pedig a bevezető 130. sz. jegyzetét.

13. 1947. július 28.

Miniszterelnök eltávozik. Az elnöklést Rákosi Máttyás miniszterelnök-helyettes veszi át.

3.

[Rákosi Máttyás miniszterelnök-helyettes] Felkéri Ries István igazságügy-minisztert a moszkvai tárgyalásokról való beszámolóra.

[Ries] Igazságügyminiszter: A június 27-i minisztertanács határozata alapján dr. Nyárádi Miklós betegsége alatt tovább folytatta azokat a tárgyalásokat, amelyeket nevezett a május 1-jei rendkívüli és a május 16-i rendes minisztertanácsok határozata szerint a magyar kormány május 17-én adott írásbeli felhatalmazása alapján megkezdett.⁶ Az 1947. július hó 1-jén tartott minisztertanács hét jegyzőkönyvtervezetre vonatkozóan adott a Moszkvában tárgyaló delegációnak utasítást. Az ennek alapján folytatott tárgyalások során az anyag- és deviza-ellátásra vonatkozó jegyzőkönyvtervezetnél a szovjet fél hozzájárult ahhoz a javaslatunkhoz, amely szerint az érdekelt szovjet vállalatok a bér munkával kapcsolatosan a Magyarországon érvényben lévő jogszabályoknak megfelelően nem kifejezetten adó-, illeték- és díjmentességekben, hanem adott esetben ily kedvezményekben fognak részesülni. Ugyancsak megegyezés jött létre a szovjet vállalatok nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyagokkal és idegen devizával történő ellátásának biztosítására vonatkozólag is oly formában, hogy a szovjet-magyar vegyes társaságokkal kapcsolatos erre vonatkozó intézkedéseket a kormány akkor terjeszti ki a szovjet vállalatokra, ha azok megfelelően indokolt kérelmet terjesztenek elő. Minthogy az új szövegezés — véleménye szerint — teljesen fedi a minisztertanács által elérni kívánt célt, javasolja, hogy a jegyzőkönyvtervezetet az idemellékelt szövegezésben fogadja el a minisztertanács. (A jegyzőkönyvhöz csatolva az erre vonatkozó jegyzőkönyvmásolat)⁷

Antos István államtitkár: Lényegében a jegyzőkönyv most már azt a formát ölti magára, amelyet különösebb aggály nélkül el lehet fogadni, csak úgy találja, hogy rendkívül nehézkes a szövegezése. Pl. az első oldal második bekezdése aggályos, félreértésekre adhat okot.

Vásárhelyi István államtitkár: Ez azt jelenti, hogy termindeviza-hitel⁸ esetén bank-garanciát adnak.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: A szövegezés nem világos egyik fél részére sem.

⁶ Az előzményeket illetően lásd a 176. sz. jegyzőkönyv 3., a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 1–14., és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1–14. napirendi pontját. Az 1947. július 4-e utáni tárgyalásokról lásd a 13/a. sz. mellékletet.

⁷ Lásd a 13/b. sz. mellékletet

⁸ meghatározott időpontban, határidőben esedékes deviza-hitel

Vásárhelyi István államtitkár: Az orosz szöveg teljesen világosan érthető, csak a fordítás homályos.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Az igazságügyminiszter szakértői stílusban is nézzék még végig a jegyzőkönyvtervezetet.

Minisztertanács a szovjet-magyar társaságok és szovjet vállalatok részére nyersanyag, fűtőanyag, segédanyag és külföldi deviza biztosításáról szóló jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* előterjeszti az osztaléktranszfer ügyében létrejött jegyzőkönyvtervezetet mellékleteivel együtt.⁹

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Az árulista kérdést feltétlenül fel kell vetnie. Az árulistának egy sor olyan pontja van, ami teljesíthetetlen. Acéldrótban és kábelben olyan szűk kapacitásunk van, hogy a kívánság szinte teljesíthetetlen számunkra. Ott van ezután a kátránypapír, pamutzövet, petróleum és mazut.¹⁰ Az utóbbiból egyáltalán nem tudunk szállítani s bauxitot is csak nehezen. Az olaj tekintetében egyébként már maga a kereskedelmi egyezmény¹¹ is súlyos kötelezettségeket tartalmaz.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter:* Ha súlyos kötelezettségek vannak az egyezményben, úgy azokért a szakembereknek kell vállalni[ok] a felelősséget. A vállaltakat azonban teljesíteni kell.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Nem tudunk beleilleszteni a mi exportunkba további 2000 tonna petróleumot és 2000 tonna mazutot. Ez lehetetlenség.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Eltekintve attól, hogy itthon is szükségünk van olajra és mazutra, mert olajos mozdonyaink is vannak.

Antos István államtitkár: Ha csak arról van szó, hogy a szovjet vállalatok¹² osztalék fejében a saját készleteiket adják oda, akkor rendben van, viszont van egy csomó árkiegyenlítési szükséglet is. Igen jelentős árkiegyenlítésről van szó, mellyel kapcsolatban komoly gazdasági és pénzügyi problémák merülnek fel.

Vásárhelyi István államtitkár: A tárgyalások során felhívtuk a szovjet fél figyelmét arra, hogy acéldrótot és kábelt még a kereskedelmi egyezmény keretén belül sem tudunk szállítani, s hogy lehetetlen olajat és mazutot a kereskedelmi egyezményen túlmenően szállítanunk. A szovjet félnek az volt a kérése, hogy vigyük ezt ennek dacára minisztertanács elé. Az árkiegyenlítés kérdésével kapcsolatban utal a jegyzőkönyvtervezet 5. pontjára, amely szerint vagy a kereskedelmi egyezményben szereplő árak, vagy — ha ilyenek nincsenek — a magyarországi exportárak irányadók. Ezért a magyar delegáció az árulista¹³ összeállításánál kívánt ügyelni arra, hogy árkiegyenlítésre szükség ne legyen.

⁹ Lásd a 13/c. sz. mellékletet.

¹⁰ pakura

¹¹ A szovjet-magyar kereskedelmi egyezményről lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 8. majd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját és jegyzetét.

¹² Értve alatta a Magyarországon működő, szovjet tulajdonba átment volt német vállalatokat.

¹³ Lásd a 13/c. sz. melléklethez tartozó legendát.

13. 1947. július 28.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Mindent úgy kell szállítani, hogy árkiegyenlítésre ne legyen szükség. A kereskedelmi szerződésben megállapított árak mellett viszont árkiegyenlítésre szükség van. Pl. igen komoly ráfizetés jelentkezik a bauxit exportjánál. A listát úgy kell összeállítani, hogy árkiegyenlítésre szükség ne legyen.

Antos István államtitkár: A kereskedelmi szerződés alapján fizetünk árkiegyenlítést, tehát a tervezet szerint itt is kellene fizetnünk. Gondoskodnunk kellene arról, hogy az esetleges árkiegyenlítés kizárólag az érdekelt vállalatokat kell, hogy érintse.

Vásárhelyi István államtitkár: A bauxittal kapcsolatban jelentenie kell a minisztertanácsnak, hogy az Iparügyi Minisztérium delegátusának a törekvése arra irányult, hogy *elsősorban* bauxitot szállítsunk osztalék fejében, miután a bauxit egyébként nehezen értékesíthető és a bauxit exportjával kapcsolatban — nevezett szerint — árkiegyenlítés szüksége nem merült fel. Most hallja, hogy a bauxittal kapcsolatban is szükség van árkiegyenlítésre, ami azt jelenti, hogy nem sikerült volna oly listát összeállítanunk, ami nem igényel árkiegyenlítést. Kétségtelen, hogy ezt a kérdést mindenképpen rendezni kell, miért is megfontolásra ajánlja a minisztertanácsnak, hogy a jegyzőkönyv 5. pontja egészíttessék ki egy oly mondattal, amely szerint a szóbanforgó jegyzőkönyv alapján teljesítendő exportokkal kapcsolatban a magyar kincstárt árkiegyenlítések nem terhelhetik.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ez esetben az árkiegyenlítés nélkül való szállítás tönkre teszi a vállalatokat.

Vásárhelyi István államtitkár: Nyilvánvaló, hogy [ha] a magyar vegyes vállalat a szükséges árkiegyenlítés nélkül szállít, úgy a veszteség aránylagos részét vállalnia kell a magyar kincstárnak is.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A jegyzőkönyvtervezet 2. bekezdéséből nem világlik ki, hogy Magyarországnak is ugyanazon árukat kell megkapnia, mint amelyeket kivisznek az országból, ez nincsen kifejezetten benne a szerződésben.

Vásárhelyi István államtitkár: A jegyzőkönyvtervezet szerint a magyar felet a szovjet féllel analóg jogok illetik meg. Ez alatt azt érti a jegyzőkönyv, hogy amikor a szovjet fél előleget vesz ki a vállalatból a magyar félnek is joga van a vállalatból annyit kivenni s azt arra használja fel, amire akarja. A jegyzőkönyv e pontja a minisztertanács legutóbbi döntését kívánta honorálni s így ebben a szövegezésben nem lát veszélyt.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Mégis precizírozni kellene ezt a kérdést.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Eléggé precizírozva van, ha az jut kifejezésre, hogy a magyar fél ugyanazon feltételek mellett vehet ki osztalékelőleget, mint a szovjet fél.

13. 1947. július 28.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A jegyzőkönyvtervezet szerint a pontos szállításról is nekünk kell gondoskodni.

Vásárhelyi István államtitkár: A kiszállításról a jegyzőkönyv szerint a szovjet fél gondoskodik, mi csak engedélyeket vagyunk kötelesek kiadni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A jegyzőkönyv szerint végeredményben [az] 1946. évre járó osztalékokat is transzferáljuk, holott ehhez a minisztertanács nem járult hozzá.

Vásárhelyi István államtitkár: A szovjet fél megértést tanúsított az 1946. évre járó osztalékok transzferálásának jogi nehézségei iránt, ragaszkodott azonban ahhoz, hogy az általuk kiszámított összeg erejéig valamilyen formában mégis áruszállítás történjék részünkről. Mi természetesen harcoltunk ez ellen is, a létrejött formában azonban kétségkívül kevésbé veszélyes mint a közvetlen osztaléktranszfer, amit 1946-ra a Szovjetunió felvesz, az nem mint osztalékkelőleg számoltatik el, hanem a szovjet vállalatok tartalék tőkéjéből kerül leírásra. Osztalék címen 1946-ra nincsen transzfer.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Miért csak 1949-ben tudjuk elszámolni az 1948-as osztaléktöbbletet.

Vásárhelyi István államtitkár: Az elgondolás az, hogy amennyiben 1947-re előlegképp többet transzferálunk, mint amennyit az 1948 tavaszán megállapítandó mérlegnek megfelelően transzferálandó lett volna, úgy a túltranszferált összeg elsősorban az 1948. évi osztalék terhére nyer elszámolást. Miután azonban az 1948. évi osztalékot csak 1949 tavaszán állapítjuk meg, természetes, hogy ha eszerint a megállapítás szerint 1948-ra nem járna osztalék, úgy a most túltranszferált összeget csak az 1949. évi árucseré-forgalom keretében lehet elszámolni, mégpedig ugyanúgy, mint hogyha részünkről plusz áruszállítás történt volna a Szovjetunióba.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az árulistában egy csomó olyan áru szerepel, amelyet vagy egyáltalán nem, vagy pedig csak kisebb mennyiségben tudunk szállítani. A most eltávozott iparügyi miniszterrel¹⁴ történt megbeszélés alapján ki kell jelentenie, hogy acéldrótot és kábelt, valamint kábelgyártmányokat, saját szűk kapacitásunk következtében egyáltalán nem tudunk szállítani. Petróleumot és mazutot szintén nem szállíthatunk osztalék fejében, miután a kereskedelmi szerződés már egész kapacitásunkat kimerítette. Kormot szállíthatunk, ha lángkoromról van szó, kátránypapírt, ha a szovjet fél rendelkezésünkre bocsátja a szükséges kátrányt és bitumentet, műselyemszövetet és gyapjúszövetet adhatunk, ha maguk a szovjet vállalatok tudják a szükséges mennyiséget szállítani, bauxitot adhatunk, ha nem igényel árkiegyenlítést. A 10 000 db kerékpár is szállítható, bár gumiban hiány van. A lista többi tételei elfogadhatók.

¹⁴ Bán Antalt, illetve az iparügyi érdekeket a tárgyalás ezt követő folyamán Vas Zoltán képviselte.

13. 1947. július 28.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Az eredeti jegyzőkönyvben volt még egy kikötés. Ez arra irányult, hogy a magyar kormány által életbeléptetendő osztalék-korlátozások ne terjedjenek ki a szovjet félre.¹⁵ Hivatkoztunk a békeszerződés 33. §-ára,¹⁶ melynek értelmében — ha ezt a Szovjetunióknak megadnók — a szövetséges hatalmak mindegyike követelhetné ezt. Erre léptek fel azzal a kívánsággal, hogy külön levélben állapodjunk meg velük, ellenkező esetben ki lennének téve annak, hogy a magyar kormány megszünteti az osztalékokat, vagy egy kicsi összegre korlátozza, tehát a szovjet fél, amely jóvátétel fejében kapta a potsdami vállalatokat,¹⁷ ily módon nem kapna semmit és teljesen értéktelené válnának reánézve ezek a vállalatok.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Azt bele lehet venni, hogy mindig a legméltányosabban fogunk eljárni.

Vásárhelyi István államtitkár: Az osztalék-transzfer kérdésével kapcsolatban a szovjet fél ragaszkodott ahhoz, hogy a jegyzőkönyvbe vétessék fel olyan

¹⁵ Lásd a 13/c. sz. mellékletéhez tartozó legendát.

¹⁶ A békeszerződés (1947. évi XVIII. tc.) 33. §-a a következőket tartalmazza:

„1. Amíg egyes Egyesült Nemzetek és Magyarország között kereskedelmi szerződések vagy egyezmények nem kötöttek, a jelen Szerződés életbelépését követő 18 hónapon át a magyar kormány a következő elbánást biztosítja az Egyesült Nemzetek mindegyikének, amely Magyarországnak hasonló kérdésekben a viszonyosság alapján ténylegesen hasonló elbánást biztosít:

a) Minden behozatali és kiviteli vámnál és illetéknél, a behozott árucikkek belső megadózatásánál és mindennemű idetartozó szabályozásnál az Egyesült Nemzeteket feltétel nélkül megilleti a legtöbb kedvezményben részesített nemzetnek kijáró elbánás.

b) Egyéb vonatkozásokban Magyarország nem tehet önkényes megkülönböztetést az Egyesült Nemzetek valamelyikének területéről származó vagy odairányított árucikkek hátrányára, a többi Egyesült Nemzetek bármelyikének vagy bármely más külföldi országnak területéről származó vagy odairányított hasonló árucikkekkel összehasonlítva.

c) Az Egyesült Nemzetek állampolgárai számára, ideértve a jogi személyeket is, a saját állampolgároknak és a legtöbb kedvezményben részesített nemzet állampolgárainak kijáró elbánás biztosítandó minden Magyarországon belül űzhető kereskedelmi, ipari, hajózási vagy bármely más üzleti tevékenység tekintetében. Ezek a rendelkezések nem nyerne alkalmazást a kereskedelmi repülésre.

d) Magyarország nem engedélyezhet egy országnak sem akár kizárólagos, akár megkülönböztető jogokat kereskedelmi repülőgépeknek a nemzetközi forgalomban való működése tekintetében; minden Egyesült Nemzetnek egyenlő lehetőséget nyújt arra, hogy magyar területen nemzetközi kereskedelmi repülési jogokat szerezzen, ideértve az üzemanyagfelvétel és a javítás céljából szükséges leszállás jogát, továbbá kereskedelmi repülőgépeknek a nemzetközi forgalomban való működése tekintetében minden Egyesült Nemzetnek a viszonyosság és megkülönböztetés nélküli elbánás alapján engedélyezni fogja a jogot arra, hogy magyar területen leszállás nélkül átrepüljön. Ezek a rendelkezések nem érintik Magyarországnak nemzeti védelmére vonatkozó érdekeit.

2. Magyarország fenti kötelezettségvállalásai úgy értelmezendők, hogy megengednek olyan kivételeket, amelyeket Magyarország által a háború előtt kötött kereskedelmi szerződések szokásszerűen tartalmaztak; az egyes Egyesült Nemzetek részéről biztosított viszonyosságra vonatkozó rendelkezések pedig úgy értelmezendők, hogy megengednek olyan kivételeket, amelyeket az illető Hatalom által kötött kereskedelmi szerződések szokásszerűen tartalmaztak.”

¹⁷ Lásd a bevezető tanulmányt és 200. sz. jegyzetét.

rendelkezés, mely szerint a szovjet-magyar, valamint a szovjet vállalatok osztalékfizetési korlátozások alá nem eshetnek. a magyar bizottság rámutatott arra, hogy ilyen rendelkezés felvétele a békeszerződés tervezetének 33. cikkelye értelmében lehetőséget nyújtana az Egyesült Nemzetek valamennyi tagjának arra, hogy hasonló kedvezményes elbírálást igényeljen. Ez viszont a magyar gazdasági életet nagymértékben kiszolgáltatná a külföldi részvényeseknek. Nézete szerint abban az esetben, ha a minisztertanács a szovjet kívánsághoz, — annak súlyos nemzetközi kihatásaira tekintettel, — nem tud hozzájárulni, a kérdést talán oly módon lehetne megoldani, hogy levélben közölnénk a szovjet féllel, hogy az osztalék korlátozó rendelkezéseket alkalmazva, a magyar kormány a szovjet és vegyes vállalatok különleges szempontjaira tekintettel lesz. Ez módot adna arra, hogy a magyar kormány a szovjet vállalatokat — esetleg discretionális jogánál fogva — mentesítse [a] rájuk nézve hátrányos osztaléktranszfer alól.

Dr. Bojta Béla: Mindenesetre határidőhöz kellene kötni ezt a kedvezményt.

Vásárhelyi István államtitkár: A határidő kérdése nem csak ezzel a jegyzőkönyvvel kapcsolatban merül fel, hanem általában döntenie kell majd a minisztertanácsnak arról, hogy a most aláírásra kerülő jegyzőkönyvek érvénye milyen időre terjedjen.

Minisztertanács a 2. számú jegyzőkönyvhöz azzal járult hozzá, hogy 1) az 5. pont kiegészítendő a következő mondattal: „a jelen jegyzőkönyv értelmében a Szovjetunióba történő áruszállítással kapcsolatban a magyar kincstárt árkiegyenlítés nem terheli.” [2] Az árulistával kapcsolatban a minisztertanács azonosítja magát a Gazdasági Főtanács főtitkára által tett javaslattal.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* A 3. számú jegyzőkönyv az adókra és illetékekre vonatkozik.¹⁸ Ezt a jegyzőkönyvet a minisztertanács előterjesztés 3. pontja véglegesen indokolja.

Antos István államtitkár: A jegyzőkönyvtervezet az új szövegezésben nem aggályos, el lehet fogadni.

Minisztertanács a 3. számú jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Előterjeszti a 4. számú jegyzőkönyvet¹⁹ és utal a minisztertanács előterjesztés 4. pontjában foglalt indoklásra. Az egyetlen vitás pont a stabilizáció előtti időkből származó adósságok rendezése, amellyel kapcsolatban a szovjet fél elfogadta a mi valorizációs igényünket is, ragaszkodik azonban ahhoz, hogy a tartozás 1947 vége előtt kiegyenlítettessék.

[*Vás*] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Ez azonban elfogadhatatlan. Ki kell tartanunk a kormány álláspontja mellett. A tartozási összeg sincs még végleg-

¹⁸ Lásd a 13/d. sz. mellékletet.

¹⁹ Lásd a 13/e. sz. mellékletet.

13. 1947. július 28.

sen tisztázva, így nem lehet belemenni. Az egész magyar gazdasági életet felfordítja és valorizációs precedenst teremt. Mindjárt közvetlenül érinti pl. a MAORT-ot. Generális rendelkezésre vár az egész kérdés. A petróleum-finomítók pl. sokkal többel tartoznak az államnak, mint amennyivel mi tartozunk nekik. A nyersolajat a MOLAJ a MAORT-tól kapta, tehát ha a MOLAJ követelését valorizáljuk a kincstárral szemben, akkor a MOLAJ követelését a MAORT felé is valorizálni kell.²⁰ Az volt a legnagyobb hiba, hogy a valorizáció alapjául elfogadtuk azokat az árakat, amiket 1946 augusztusában állapítottak meg. Nemcsak, hogy valorizálunk, hanem rosszul valorizálunk.

Vásárhelyi István államtitkár: A valorizáció elvi kérdését már Budapesten a tárgyalások²¹ során letárgyalták s akkor elvben belementünk a valorizációba, erre a kérdésre most alig lehet visszatérni.

Rákosi Mátyás államminiszter: A tervezet ilyen formában nem fogadható el, mert rendkívül terhes. A magyar állam követeléseit is valorizálni kell.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Egy bizottság értékeli a kölcsönös tartozásokat s a szovjet vállalatok valorizációs igényeibe beszámítja az azokkal szembenálló valorizációs igényeinket. Ez a bizottság állapítja meg, hogy milyen összegről van szó s a transzferálásról akkor fogunk megállapodni, ha az összegszerűség megállapítása már megtörtént.

Vásárhelyi István államtitkár: Ha erről kezdünk most újból tárgyalni, akkor visszamegyünk egy olyan pontra, ami már le van tárgyalva. Ezt nem lehet képviselni a Szovjetunióval szemben, akkor, amikor Nyárádi pénzügyminiszter visszajött a különböző minisztertanácsokról, közölte a szovjet féllel, hogy ezekben a kérdésekben a minisztertanács elvben egyetért, csak a fizetési módok megállapítása tekintetében nem volt egyetértés.²² Az elvi kérdést, bármily sajnálatos, szerinte már nem lehet felvetni.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Mielőtt azonban a kormány döntene afelett, hogy a kifizetés mikor veszi kezdetét, állapítsák meg a kölcsönös tartozásokat. Az összegszerűségtől is függ, hogy mennyi idő alatt fizethetünk.

Rákosi Mátyás államminiszter: A tartozások összegszerűségének megállapítása előtt nem lehet fizetni.

Vásárhelyi István államtitkár: A MOLAJ-nak járó tartozás levonása után a szovjet fél szerint a tartozások maximális összege 25 millió forint lenne.

²⁰ A MOLAJ-ról lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját és jegyzetét; a MAORT a Standart Oil Company of New-Yersey által 1938-ban 25 millió pengő alaptőkével alapított vállalat. 1942-ben a magyar kincstár a társaságnak az ország területén található minden vagyonát saját használatába vette. 1945-ben átmenetileg szovjet kezelésbe került, majd a magyar állam visszaszolgáltatta az amerikai félnek az öt illető vagyont. 1949-ben államosították.

²¹ Az utalás a szovjet-magyar pénzügyi és fizetési tárgyalások budapesti fordulójára vonatkozik. Lásd a 4. sz. jegyzőkönyv 61. sz. jegyzetét.

²² Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 53., a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 1. és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ezt soha sem lehet tudni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Javasolja azt, hogy előbb állapítsák meg a tartozások összegét és azután beszéljünk a rendezésről.

Vásárhelyi István államtitkár: Itt csak az a kérdés volt vitás, hogy a károk megtérítésénél a MÁAZ-nak²³ juttatott térítések mértékét kell-e alapul venni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Az összes károkat megtérítjük, amiket a MESZHART²⁴ megállapít?

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Hivatkozik a tervezet 6. pontjára.²⁵ Eszerint csak azokat a károkat kell megtérítenünk, amelyek az Anyag- és Árhivatal megállapítása szerint az alacsony ármegállapításból származnak. Megmondjuk, hogy az 1946. december 1-jéig keletkezett, valamint az 1947. év első felében keletkezett károkat a jegyzőkönyv aláírása után 15 napi határidő alatt kell megállapítani.

Minisztertanács a 4. számú jegyzőkönyv 1/b. pontját nem tartja elfogadhatónak és utasítja a tárgyaló bizottságot, hogy oly értelmű javaslatot tegyen a szovjet félnek, amely szerint a tartozások mikénti rendezéséről az összegszerűség megállapítása után fognak a felek tárgyalni.²⁶ A jegyzőkönyvtervezet többi pontját a minisztertanács elfogadta.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Előterjeszti a 6. számú jegyzőkönyvet és utal a minisztertanácsi előterjesztés vonatkozó pontjára.²⁷

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Az egész szöveg zavaros és kétértelműsége ad okot, leghelyesebb volna csak a 6. pontot felvenni a többit teljesen elhagyni.

Vásárhelyi István államtitkár: A kétértelműség kiküszöbölésére azt a közvetítő javaslatot teszi, hogy a jegyzőkönyvtervezet 1. bekezdésében történjék utalás arra, hogy azoknak a károknak a megtérítéséről van szó, amelyek a 6. pont értelmében meg fognak állapítani.

Minisztertanács a 6. számú jegyzőkönyvet azzal a módosítással fogadta el, hogy az első bekezdésben a „károkat” szó elé beszúrandók a következő szavak „és az alábbi 6. pont szerint megállapított”.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Előterjeszti a 7. számú jegyzőkönyvet.²⁸ Eszerint azzal kapcsolatban, hogy 1947. augusztus 1-jével a nyersolajszállítás a MOLAJ szovjet-magyar társaság számára a magyar félnek a MASZOVOL tár-

²³ Feltehetőleg elírás történt és valójában a MÁSZ-ról van szó. A MÁSZ-ról lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 32. sz. jegyzetét.

²⁴ A MESZHART-ról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 62. sz. jegyzetét.

²⁵ Az utalás a 13/f. sz. mellékletként közölt jegyzőkönyv 6. pontjára vonatkozik.

²⁶ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 1–2., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 30., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 76–78., a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. sz. napirendi pontját.

²⁷ Lásd a 13/f. sz. mellékletet.

²⁸ Lásd a 13/g. sz. mellékletet.

13. 1947. július 28.

saság²⁹ részvénytőkéjébe való apportja fejében megszűnik, a magyar kormány a fenti időponttal a MOLAJ társaságnak a számára szükséges nyersolaj-mennyiséggel való ellátása biztosítására az alábbi intézkedéseket teszi: a magyarországi olajtermelésből a magyar kormány számára leszállítandó 15% a MOLAJ társaság és a Magyar Állami Olajfinomító Gyárak³⁰ között osztatik fel kapacitásuk arányában, a finomításra nem szánt mennyiség kivételével. Magyarország olajtermelésének fennmaradó mennyisége, amely finomításra kerül, az olajfinomító gyárak között osztatik fel, ideszámítva a MOLAJ-t is, gyártási kapacitásuk arányában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az iparügyi miniszter álláspontját is képviseli, amikor azt mondja, hogy ez a jegyzőkönyv teljesen elfogadhatatlan, mert a MOLAJ nem tud kellőképpen finomítani. Mi történik akkor, ha ez a 15% egyik hónapban teljes egészében nyersolaj formájában kivitelre kerül.

Rákosi Máttyás államminiszter: A szovjet fél nyilván azt akarja, hogy [ha] részben, vagy egészben Magyarországon kerül feldolgozásra, akkor ne más kapja meg, hanem a MOLAJ és a magyar állami olajfinomítók. Ami nyersolaj formájában exportra kerül, azt a 15%-ból le kell vonni. Attól fél, hogy már minden nyersolajunk el van diszponálva.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ha mi 15%-ot kapacitásunk arányában átadunk a MOLAJ-nak és a Péetinek, ez azt jelenti, hogy az egészet átadjuk a MOLAJ-nak, mert a Péti kapacitása egyelőre semmi.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: A vállalt kötelezettségeinkkel kapcsolatban meg kell vizsgálni a termelő kapacitásunkat.

Rákosi Máttyás államminiszter: Ez már megtörtént. A jelenlegi kapacitásunk az 1945-ösnél 25%-kal kevesebb. A termelés csökken és a követelések nőnek. Ha a Szovjetunió felé mi a 15%-os állami részesedés egy részének a MOLAJ-nál történő finomítására vállalunk kötelezettséget s azután kiszülne, hogy a 15% címén semmi sem kerül finomításra, a Szovjetunió joggal rosszhiszeműséggel vádolhatna meg bennünket.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Ebben az esetben a belső fogyasztást kell csökkenteni.

Antos István államtitkár: Abból, hogy mi a finomításra szánt olaj egy részét az állami üzemeknek és a MOLAJ-nak adjuk tovább, még nem következik, hogy exportkötelezettségeinknek ne tudjunk eleget tenni, mert ezeket a vállalatokat is tudjuk exportra kötelezni. Szerinte a leghelyesebb megoldás az lenne, ha a 15%-ot felében a MOLAJ és felében a magyar állami finomítók kapnák.

²⁹ A MASZOVOL-ról lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 62. sz. jegyzetét.

³⁰ A Péti Finomítóról van szó. Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 42. sz. jegyzetét.

13. 1947. július 28.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Erre nézve csak szerdán tudna választ adni, amikor is a Gazdasági Főtanács ülésén még kitárgyalnák a kérdést.

Minisztertanács a MOLAJ szovjet-magyar társaságnak szállítandó nyersolaj tárgyában készített jegyzőkönyvtervezetet a Gazdasági Főtanács elé utalta.³¹

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Előterjeszti a helyiérdekű vasutaknak járó bérösszegekkel kapcsolatban készült jegyzőkönyvtervezetét s utal a minisztertanácsi előterjesztés indoklására.³²

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ő hajlandó lenne a vasutaknak többet is fizetni, de ez egy olyan veszedelmes precedenst képezne, amit nem iktathatunk semmiféle nemzetközi szerződésbe. Inflációs adósságokat nem valorizálhatunk.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ez nem inflációs adósság. A következő években folyamatosan esedékes összegekről van szó.

Vásárhelyi István államtitkár: A problémának a lényege az, hogy a helyiérdekű vasutaknak fizetendő járadék-összegek tekintetében állást kell foglalnunk annak következtében, hogy áttértünk a pengővalutáról a forintvalutára. Valutaváltozás esetén a múltban is mindig alkudozás volt a társaságok és a kormány között. Tehát precedenstől ebben a vonatkozásban nem kell félni, viszont az egy olyan kérdés, ahol bizonyos előzékenységet lehet gyakorolni a szovjet fél felé. Szerinte azt kellene javasolni a szovjet félnek, hogy a járadékok forintban való megállapítása olyan kulcs alapulvételével történjék, ami magasabb a mi általunk tett eredeti javaslatnál, viszont alacsonyabb a szovjet javaslatnál. Ezért arra gondol, hogy globálisan 700 ezer forintig lehetne elmenni. A múltkori minisztertanács 1 millió forinthez is hozzájárult.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Szerinte a pengőjáradéokra történő átalakítással kapcsolatban, ha a tervezett módon történnék, mégis precedens teremtnének – ezt ki kell vizsgálni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Hatalmazza fel a minisztertanács a közlekedésügyi minisztert, hogy a pénzügy és igazságügyminiszterekkel állapodjék meg ebben a kérdésben.

Rákosi Mátyás államminiszter: Határozatként mondja ki, hogy a minisztertanács felhatalmazza a közlekedésügyi minisztert, hogy találjon egy olyan

³¹ Vas Zoltán előterjesztése alapján a Gazdasági Főtanács megbízta „a szovjet külkereskedelmi szervekkel tárgyaló magyar külkereskedelmi bizottságot, hogy a MOART nyersolajtermeléséből a magyar államot illető 15% kincstári részesedés 50%-ának a MASZOVOL rendelkezésre bocsátása tekintetében folytasson tárgyalásokat, a kincstári részesedés másik 50%-a a Magyar Állami Olajfinomító Gyárak rendelkezésére bocsátandó. Ez a rendelkezés 1947. augusztus 1-jén lép hatályba és egyelőre 6 hónapig marad érvényben; hat hónap múlva a kincstári részesedés elosztása ügyében új megállapodás kötendő.” (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. július 30. 30. napirendi pont.)

³² Lásd a 13/h. sz., illetve a 13/a. sz. mellékletet.

13. 1947. július 28.

formulát, amely precedens kizárásával ezt a kérdést nyugvópontra hozza a pénzügy- és [az] igazságügyminiszterrel együtt.

[Ries] *Igazságügyminiszter* szerint precedens az, amit én annak veszek, tehát kár kimondani, hogy ez precedenst nem képezhet.

Rákosi Mátyás államminiszter: Mégis jó ha *expresis verbis* ki van mondva, hogy nem képezhet precedenst.

Minisztertanács a magyar kormány által államosított vasúti részvénytársaságok szovjet részesedésének a Szovjetunió számára való kifizetése tárgyában készített jegyzőkönyvtervezethez hozzájárult azzal, hogy a végleges járadékösszeg tekintetében a közlekedésügyi miniszter határozon a pénzügyminiszterrel és igazságügyminiszterrel egyetértésben.³³

4.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A minisztertanács 1947. évi július hó 10. napján tartott ülésében hozzájárult ahhoz, hogy a Magyar Cserkészfiúk Szövetsége a Franciaországban tartandó világjamboree-ra 50 cserkészfiút államköltségen kiküldhessen.³⁴ Figyelemmel arra, hogy a franciák 550 magyar cserkészfiút várnak, a párizsi magyar követség a Külügyminisztériumnál interveniált, hogy minél több cserkészfiút küldjenek ki, annál is inkább mert az *Union Democratique des Hongrois en France*³⁵ Magyarországot felkeresni szándékozó tagjai részéről egyik franciaországi pénztintézetnél kb. 2 500 000 francia frankot helyeztek letétbe, amely összeg fedezetül szolgálhatna a kiküldendő cserkészcsapat franciaországi tartózkodási költségeinek. Ezenkívül a Párizsban élő magyarok segélyakciója folytán mintegy 200 fontnyi összeg áll a Magyar Cserkészfiúk Szövetségének rendelkezésére a jamboree költségeinek részbeni fedezésére. Ez kb. további 50 cserkészfiú kiküldését tenné lehetővé. Ezek után a cserkész szövetség kérése, emelje fel a kormány az eredetileg 50 fiúra engedélyezett államsegély összegét 100 fiú kiküldetését biztosító összegre, és engedélyezze további 100 főnyi csapat kiküldetését, mert ezek franciaországi kiküldetésének és tartózkodásának költségei is fedezve vannak a fent előadottak értelmében.

Rákosi Mátyás államminiszter: A kiutazás költségei is benne van?

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Erre nem tud pontosan válaszolni, de az ő javaslata az, hogy összesen 100 fiú menjen ki, tehát a már engedélyezett 50 fiún felül még 50 s ez a további 50 fő az államnak már nem kerül pénzébe.

³³ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 29., a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 77. és a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 20/a. sz. mellékletének 1. pontját.

³⁴ Előzményről lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját; illetve a végül kialakított állásponttól a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

³⁵ Demokratikus Magyarok Franciaországi Egyesülete. Lásd a 9. sz. jegyzőkönyv 35. sz. jegyzetét.

13. 1947. július 28.

Minisztertanács a korábban már engedélyezett 50 cserkészfiú kiutazásán felül további 50 cserkész kiutazását engedélyezte a párizsi világiamboree-ra. A most engedélyezett 50 személynek kiadásai a felajánlott segély kereteiből fedeződik.

5.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti javaslatát a Szocialista Szovjet Köztársaság Szövetségének Kormánya mellett működő Polgári Légiflotta Főigazgatóság Moszkva-Budapest-Moszkva vonalon kereskedelmi repülések tárgyában. Az átnyújtott szovjet kérelem szövege a következő: „Addig is, amíg Magyarország és a Szovjetunió között a légiforgalommal kapcsolatban összes kérdések megállapodásban nyernek szabályozást, a minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetségének Kormánya mellett működő Polgári Légiflotta Főigazgatóság »Aeroflott« a Moszkva-Budapest-Moszkva vonalon kereskedelmi repüléseket végezzen a Magyar-Szovjet Polgári Légiforgalmi Rt.-vel (MASZOVLET)³⁶ kötendő vállalati szerződésben megállapított feltételek mellett azzal a kikötéssel, hogy a szovjet kormány a legrövidebb időn belül meg fogja kezdeni a tárgyalásokat a magyar kormánnyal kereskedelmi légiforgalmi Megállapodás megkötése tárgyában.” Egyben arra kér engedélyt, hogy a magyar szovjet kereskedelmi légiforgalmi megállapodás érdekében a legközelebbi jövőben bizottság útján tárgyalásokat indíthasson és azt megköthesse. A tárgyalások lefolytatására Karcag Imre min. o. főnök, Koós Imre légügyi főtanácsos, Tihanyi László légügyi főtanácsos, Bánhidi Antal forg. rep. kapitány és dr. Mester Miklós légügyi titkár küldessék ki.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács délután 3 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gépelt tisztázat, a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőkönyvvezetőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál, nevük említése mellett látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Mátyás, Vásárhelyi István, Ries István, Mihályfi Ernő és Pongrácz Aladár kézjegye.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 3. és az 5. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés, közülük 13/a-h. sz. mellékletként közöljük a 3. sz. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést, illetve irományokat. A 13/a. sz. melléklet és az ehhez tartozó irományok jelentős része megtalálható a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv minisztertanácsi előterjesztéseit összefogó borítólapon is.

³⁶ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 6/o. sz. mellékletét és 79. sz. jegyzetét.

13. 1947. július 28.

13/a. sz. melléklet

(a 13/3. napirendi ponthoz)

Tárgy: Moszkvai pénzügyi tárgyalások.

Minisztertanácsi előterjesztés

A június 27-i rendkívüli minisztertanács határozata alapján³⁷ dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter betegsége alatt tovább folytattam azokat a tárgyalásokat, amelyeket ő a május 1-jei rendkívüli és a május 16-i rendes minisztertanácsok határozata szerint, valamint a magyar kormány május 17-én adott írásbeli felhatalmazása alapján megkezdett.³⁸

A tárgyalásoknak erről a szakaszáról az e tárgyban készült minisztertanácsi előterjesztések szerkezetének és *sorszámozásának* alapulvételével a következőkben van szerencsém beszámolni:

Az 1947. július hó 4-én tartott minisztertanács hét jegyzőkönyv-tervezetre vonatkozóan adott a Moszkvában tárgyaló delegációnak utasítást. Az ennek alapján folytatott tárgyalások során:

1. az anyag- és devizaellátásra vonatkozó jegyzőkönyv-tervezetnél a szovjet fél hozzájárult ahhoz a javaslatunkhoz, amely szerint az érdekelt szovjet vállalatok a bérmunkával kapcsolatosan a Magyarországon érvényben levő jogszabályoknak megfelelően nem kifejezetten adó-, illeték- és díjmentességekben, hanem adott esetben ily kedvezményekben fognak részesülni. Ugyancsak meg egyezés jött létre a szovjet vállalatok nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyagokkal és idegen devizával történő ellátásának biztosítására vonatkozólag is oly formában, hogy a szovjet-magyar vegyes társaságokkal kapcsolatos erre vonatkozó intézkedéseket a kormány megfelelően akkor terjeszti ki a szovjet vállalatokra, ha azok *megfelelően* indokolt kérelmet terjesztenek elő. Minthogy az új szövegezést véleményem szerint teljesen fedi a t. Minisztertanács által elérni kívánt célt, javaslom, hogy a jegyzőkönyvtervezetet az idemellékelt szövegezésben elfogadni méltóztassék.

2. Az osztaléktranszfer ügyében a szovjet fél hozzájárult ahhoz, hogy általános elvként kimondassék, hogy az osztalékok transzferálása mindenkor Magyarország kiviteli lehetőségeinek és fizetési mérlegének figyelembevételével fog történni. Ugyancsak hozzájárult a t. Minisztertanácsnak ahhoz a kívánsághoz, hogy a vegyes vállalatokból a magyar fél a szovjet fél osztalékkelőlegével azonos összegű osztalékkelőlegeket vehessen fel. Fenntartotta azonban a szovjet fél továbbra is az igényét az 1946. évi osztalékok transzferálására és az 1947. évi osztalékok megelőlegezésére. A magyar bizottság rámutatott arra, hogy az 1946. évre az osztalékfizetés nem volt megengedve s így az 1946. évi osztalékok transzferálása mindenekelőtt jogi akadályokba ütközik. De rámutatott a ma-

³⁷ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pontját.

³⁸ Lásd a 174. sz. jegyzőkönyv 2. és a 176. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

gyar bizottság arra is, hogy az 1947. esztendőt egyidejűleg az 1946. évre járó osztalékok, valamint az 1947. évre osztalékelőlegek transzferálásával megterhelni olyan kettős terhet jelent, amelyet a magyar gazdasági élet egyéb vonatkozású megterheléseire figyelemmel elviselni aligha tud. A szovjet fél, méltányolva a jogi nehézségeket, végül is arra az álláspontra helyezkedett, hogy az 1946. évre eső osztalékokat ilyen címen nem kéri transzferálni, ellenben ragaszkodik ahhoz, hogy az 1946. évre általa kiszámított osztalékoknak megfelelő összegek a szovjet érdekeltségű vállalatok tartalék tőkéjére számoltassanak el, de mindenesetre transzferáltassanak. A magyar bizottság megkísérelt olyan álláspontot elfoglalni, hogy ezek az 1946. évről igényelt összegek inkább a következő évek transzferálásra kerülő osztalékaiból vonassanak le. A szovjet fél azonban ezt a közvetítő indítványt nem fogadta el. Ezek után a magyar bizottságnak nem volt más lehetősége, mint arra törekedni, hogy az 1946. évre eső összegek, valamint az 1947. évre osztalékelőleg címén igényelt összegek lehetőleg olyan áruformákban kerüljenek transzferálásra, amelyek a magyar devizagazdálkodás helyzetét kevésbé hátrányosan érinti. Ennek során a Moszkvában időző kereskedelmi delegáció³⁹ szakértőinek bevonásával tárgyalásokat folytatott a magyar delegáció a szovjet féllel. E tárgyalások eredményeképpen a szovjet delegáció elvi hozzájárulását adta ahhoz, hogy a transzferálandó áruk között átvesz 80 000 tonna bauxitot, valamint a magyar részről felajánlott 750 tonna lekvárt, továbbá varrógépeket és kerékpárokat. Utóbbiakat az esetben, ha azokat a magyar fél gumival együtt tudja szállítani. Az áruk összeállításánál a magyar bizottság rámutatott arra, hogy a transzferálandó áruk között nem szerepelhet olyan árucikk, amelyre a kereskedelmi szerződésben szereplő ár esetén a magyar kormánynek exporttámogatást kellene adnia. Ezért a szovjet fél hozzájárult ahhoz, hogy az alumíniumszállítások a transzfer keretéből mellőztessenek, minthogy itt a most megkötött szovjet-magyar kereskedelmi szerződés előreláthatólag exporttámogatást tesz szükségessé. A magyar bizottság a szovjet fél által előterjesztett kívánságokkal kapcsolatban rámutatott arra, hogy acélhuzalt és kábelgyártmányokat Magyarország egyáltalán nem tud exportálni, továbbá ásványolajtermékeknek a transzferálandó áruk közé való felvételéhez sem tud hozzájárulni, minthogy az utóbbiak tekintetében a kereskedelmi szerződés már minden lehetőséget kimerített. Azonkívül felmerült az alumíniumhoz hasonlóan az ásványolajtermékeknel is az exporttámogatás kérdése, mint további akadály. Ennek ellenére a szovjet fél azt a kívánságát fejezte ki, hogy mivel e termékeket a szovjet vállalatok termelik és a szovjet fél e tekintetben az eredeti kívánságait lényegesen mérsékelte, terjesztessék ezen kérdés a magyar kor-

³⁹ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját és jegyzetét.

13. 1947. július 28.

mány elé. Ezen az alapon a szovjet fél az idemellékelt végleges áruлистát nyújtotta át a magyar bizottságnak azzal a fenntartással, hogy a magyar fél által felajánlott lekvár, varrógép, kerékpár átvétele tekintetében még végső jóváhagyást kíván kieszközölni az illetékes szovjet külkereskedelmi szervektől. Az áruлистával kapcsolatban a magyar bizottság az ásványolajtermékeken, acélhuzalon és kábelgyártmányokon felül fenntartotta a végleges válasz adásának a jogát a dörzspapír, a korom, a műselyemszövet szállíthatósága tekintetében, valamint a kátránypapír, gyapjúszövet és gumival ellátott kerékpár mennyisége tekintetében.

Ismeretes a t. Minisztertanács előtt az, hogy a szóban lévő áruлистában szereplő áruknak tekintélyes része a magyarországi szovjet vállalatok raktáraiban tárol. A szovjet fél a most folyamatban lévő pénzügyi tárgyalásoknak Budapesten történt megindulásakor is kifejezésre juttatta már azt a kívánságát, hogy ezek az áruk a szovjet fél osztalékigényeinek kielégítése céljából a Szovjetunióba szállíttassanak. A moszkvai tárgyalások során a szovjet fél ezt a kívánságát nyomatékosan megismételte és rámutatott arra, hogy a szállítások elhúzódása arra az eredményre vezethet, hogy az időjárási viszonyok, valamint az ukrainai gabonaszállítások esetleg lehetetlenné teszik ezeknek az áruknak az 1947. évben a Szovjetunióba való kiszállítását. Minthogy bizonyos összegű osztaléktranszferhez elvileg már a t. Minisztertanács is hozzájárult, nem zárkozhattam el az elől, hogy táviratban kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a szovjet fél a szóban lévő áruk egy részének kiszállítását az osztaléktranszfer kérdésében folytatott tárgyalások befejezése előtt már megkezdhesse. Ehhez egyébként a t. Minisztertanács hozzá is járult.

Ami mármost az osztaléktranszfer-kérdés összecszerúségét illeti, e tekintetben a szovjet fél, figyelemmel az áruлистában foglalt árufajtákra és arra, hogy abban a magyar fél által felajánlott árufajták — szerinte — igen nagy tételekben szerepelnek, azt az igényt terjesztette elő, hogy az 1946. évre eső eredmények címén 16,5 millió forint összegben az 1947. évre eső osztalékok előlege címén pedig 17 millió forint összegben szállíthasson árukat a Szovjetunióba, s ezenfelül az 1946. évre eső eredmények címén 3 millió forintot használhasson fel a magyarországi beruházásokra. Az 1946-ra eső eredmények címén megjelölt 16,5 millió + 3 millió forint volna az az összeg, amely nem nevezetnék osztaléknak, hanem a szovjet vállalatok tartaléktőkéjének csökkentésével fedeztetnék. Az 1947. évi osztalékok előlegeként transzferálásra kerülő 17 millió forint viszont — aszerint, hogy az e célra szervezendő vegyes bizottság megállapításaként több vagy kevesebb a végleges osztalékok összegénél —, az 1948. évi osztalékokból kerülne levonásra, illetőleg az 1948. évben kerülne transzferálására arra az esetre, ha az előlegek összege a végleges osztalékok összegénél nagyobb volna és az 1948. évben nem volnának transzferálható osztalékok, a

13. 1947. július 28.

szovjet fél végül is hozzájárult ahhoz, hogy a transzferált többletnek kiegyenlítése a szovjet-magyar árucsereforgalom keretében történjék.

Meg kell említenem, hogy a tárgyalások során igen élénk vita alakult ki afölött, hogy az osztalékoknak a szovjet fél által igényelt adómentessége tulajdonképpen mire terjed ki. A magyar félnek az volt az álláspontja, hogy ez az adómentesség semmi esetre sem terjedhet ki a vállalat által fizetendő 20%-os osztalékilletékre, hanem csupán azt a kedvezményt jelenti, hogy a szovjet részvényes a kezéhez kifizetendő osztalékjövedelem után mentesül az egyenesadó fizetésének kötelezettsége alól. Igen hosszas viták és tárgyalások eredményeként a szovjet fél elfogadta a magyar bizottság álláspontját, ami a jegyzőkönyv szövegében akként jut kifejezésre, hogy az adómentesség „a kifizetésre kerülő” osztalékokra vonatkozik. Ez tehát lényegében annyit jelent, hogy a szovjet vállalat nem mentesül az osztalékilleték fizetési kötelezettsége alól (aminthogy nem mentesül a vállalat a társulati adó alól sem), hanem csupán a szovjet részvényes maga kapja meg a kifizetett osztalék utáni adómentességet.

Amint a fentebb előadottakból már kitűnik a magyar bizottság igyekezett elkerülni azt, hogy az államközi megállapodás az 1946. évre eső osztalékokról rendelkezék. A jogi nehézségek elkerülése érdekében teremtett helyzet azonban azt jelenti, hogy a szovjet fél az általa osztalék címén kalkulált összegeket a szovjet érdekeltségű vállalatok tartaléktőkéjéből vonja le. Ez a megoldás a magyar gazdasági élet szempontjából kétségtelenül szintén hátrányos. Ez a hátrány különös nyomatékkal jelentkezik a MOLAJ-nál, amelyben a magyar államnak is 50%-os érdekeltsége van. Ebből a vállalatból a szovjet fél az 1946. évi nyereség (de a jogi nehézségek miatt a tartaléktőke csökkentése) címén mintegy 9,5 millió forint összeget kíván kivonni. Hogy azonban a magyar fél meg ne károsodjék, a szovjet fél azt javasolta, hogy a magyar kincstárnak a MOLAJ-jal szemben ugyanilyen összegben fennálló és a stabilizációt megelőző időből eredő tartozása a MOLAJ részéről engedtessek el és írássék le. (Ez a tartozás az ugyancsak most tárgyalás alatt álló kincstári tartozások körébe esik.) Ez a megoldás az államháztartás szempontjából kétségtelenül előnyt jelent, meg kell azonban jegyezmem, hogy a MOLAJ részére hátrányos és így az iparpolitika szempontjából kifogásolható, mert olyan vállalatról vonatnak el tőkék, amely vállalat igen nagy összegű beruházásokra szorul abból a célból, hogy az ásványolajfinomítást a megfelelő végtermékekig kifejleszthesse. Erre egyébként a magyar bizottság rá is mutatott, mire a szovjet fél hajlandóságát fejezte ki a tekintetben, hogy külön tárgyalásokat folytasson a MOLAJ beruházási programjáról.

Az osztaléktranszfer kérdésével kapcsolatban a szovjet fél ragaszkodott ahhoz, hogy a jegyzőkönyvbe vétessék fel olyan rendelkezés, mely szerint a szovjet-magyar, valamint a szovjet vállalatok osztalékfizetési korlátozások alá nem eshetnek. A magyar bizottság rámutatott arra, hogy ilyen rendelkezés

13. 1947. július 28.

felvétele a békeszerződés tervezetének 33. cikkelye értelmében lehetőséget nyújtana az Egyesült Nemzetek valamennyi tagjának arra, hogy hasonló kedvezményes elbírálást igényeljen. Ez viszont a magyar gazdasági életet nagymértékben kiszolgáltatná a külföldi részvényeseknek. Erre az évrre tekintettel a szovjet fél elejtette azt az igényét, hogy a szóban lévő rendelkezés magába a jegyzőkönyvbe vétessék fel, továbbra is igényt tart azonban arra, hogy legalább bizalmas formában tétessék olyan nyilatkozat a Szovjetunió felé, hogy szovjet részvényekre az osztalékfizetési korlátozások nem fognak vonatkozni. Rámutatott a szovjet fél ezzel kapcsolatban arra, hogy ellenkező esetben a részére jóvátétel címén átengedett magyarországi német vagyonok a Szovjetunió gazdasági felépítése szempontjából értéket és segítséget nem jelentenének.

A fentiekben igyekeztem a t. Minisztertanács előtt az osztaléktranszfer igen szövevényes kérdését és az ezzel kapcsolatos rendkívül hosszadalmas tárgyalások anyagát ismertetni. Ezek után pedig a t. Minisztertanács döntését kérem a tekintetben, hogy az osztaléktranszfer kérdésre vonatkozó idemellékelte jegyzőkönyvtervezet a magyar fél részéről elfogadható-e? Bár tudatában vagyok annak, hogy Magyarország mai gazdasági helyzete, úgyszintén az osztaléktranszfer engedélyezésével kapcsolatos precedensveszély a tervezet elfogadása ellen szól, mégis a t. Minisztertanács bölcs megfontolására ajánlom a jegyzőkönyvtervezet elfogadását, annak hangsúlyozásával, hogy a MOLAJ 9,5 millió forintos nyereségének ügye még számszerű felülvizsgálatot igényel. Teszem pedig ezt a következő okokból:

a) Mindenekelőtt tudomására kívánom hozni a t. Minisztertanácsnak azt, hogy a szovjet fél az osztaléktranszfer tárgyalása során igen nagy megértést tanúsított mind a jogi, mind a gazdasági nehézségek tekintetében.

b) Sikertült elkerülni azt, hogy Magyarország az 1947. éven túlmenően fix kötelezettséget vállaljon osztaléktranszferre, ehelyett sikerült elérni, hogy a transzferálás kötelezettsége függővé tétessék Magyarország árucsereforgalmi és devizagazdálkodási helyzetétől.

c) Sikertült elkerülni azt, hogy a jogi akadályok fennforgása dacára osztalék fizetessék az 1946. évre és ehelyett jogi szempontból kevésbé kifogásolható megoldás került előtérbe.

d) Sikertült elérni azt, hogy a transzferkötelezettség teljesítése aránylag jelentős részben olyan árukkal történjék, amelyek egyébként devizaszerzésre nem alkalmasak. (Pl. 80 000 tonna bauxit, 750 tonna lekvár)

A szovjet vállalatoknak az osztalékkorlátozó rendelkezések alól való mentességére irányuló kívánsággal kapcsolatban a magam részéről ismét felhívom a t. Minisztertanács figyelmét arra, hogy egy ilyen megállapodás — bármennyire titkos formában is köttetnék — mindenesetre maga után vonná, hogy az összes Egyesült Nemzetek a békeszerződés 33. cikkének 1. c. pontja alapján hasonló igénnyel léphetnének fel, ami Magyarország számára nemzetközi jogi

13. 1947. július 28.

értelemben vett kapitulációs helyzetet eredményezne. Nyomatékosan hangsúlyozom, hogy ebben az esetben is, mint számos más kérdésben a szovjet igények materiális kielégítését kevésbé veszélyesnek tartom, mint a külföldi vállalatoknak a magyar vállalatokkal szemben elvi alapul történő megkülönböztetését. Ha a t. Minisztertanács ugyanezen megfontolások alapján a Szovjetunió igen nyomatékosan előadott kívánságának el nem fogadása mellett döntene, úgy a magam részéről esetleg azt a közvetítő javaslatot tartanám a Szovjetunió elé terjeszthetőnek, hogy bizalmas levélben közöltetnék a szovjet féllel, hogy a magyar kormány a további osztalékkorlátozó rendelkezések meghozatala esetén a magyarországi szovjet vállalatok különleges szempontjaira tekintettel lesz.

3. A szovjet fél ezideig mereven ragaszkodott ahhoz a javaslatához, hogy az 50%-os vagy annál magasabb részesedésű szovjet vállalatok számára adassanak meg mindazok az adó-, illeték- és vámkedvezmények, amelyek az azonos természetű magyar állami, városi, stb. vállalatokat megilletik. Rendkívül hosszú vita után sikerült a szovjet féllel oly értelmű megállapodásra jutni, hogy azonos feltételek esetén, indokolt kérelem alapján a szovjet részesedésű vállalatoknak az említett kedvezmények *megadhatók*. Tekintettel arra, hogy ezzel a — melléklet szerinti — szövegezéssel a nemzetközi precedens veszélyét elhárítottam vélem, ezt a jegyzőkönyvet tisztelettel elfogadásra ajánlom.

4. A magyar állami szervek inflációs adósságainak rendezése ügyében nem sikerült elfogadtatni a szovjet féllel azt a javaslatot, hogy ezekre az adósságokra a folyó évi augusztus hó 1. napjától az év végéig összesen 3 és fél millió fizettség, a fennmaradó összeg törlesztése pedig a megszállási költségek⁴⁰ megszűnése után kezdődjék. A szovjet fél csupán annyi engedményt tett, hogy augusztusban 3 és fél millió forint fizetését kívánja, a kiegyenlítésen maradó összeget pedig szeptember, október, november és december hónapokban négy egyenlő részletben.

Sikerült azonban megegyezést létrehozni abban az irányban, hogy a kincstár által az infláció alatt nyújtott előlegek szintén átértékelés alá esnek. Erre vonatkozólag a szovjet fél hozzájárult a jegyzőkönyvtervezet oly értelmű szövegezéséhez, hogy a megalakítandó vegyes bizottság feladata a kölcsönös tartozások *értékelése*, és összegének kiszámítása lesz.

[5.] Habár a MOLAJ tartozásának fentebb már említett leírása folytán a kincstár inflációs adósságai kb. 10 millió forinttal csökkennek, (feltéve, hogy a MOLAJ mérlegvizsgálata a szovjet félnek az 1946. évi nyereségre vonatkozó adatait alátámasztja) a fennmaradó összeg még mindig oly tekintélyes, hogy annak a szovjet fél által kért módon történő kiegyenlítését a költségvetési helyzet nem teszi lehetővé. Ezért javaslom, hogy ebben a kérdésben a korábbi

⁴⁰ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 85. sz. jegyzetét.

13. 1947. július 28.

álláspontot fenntartani méltóztassék. Végso esetben szerintem ahhoz lehetne hozzájárulni, hogy a stabilizáció előtti tartozásokat a kincstárnak a stabilizáció utáni tartozások letörlesztése után 4–5 havi egyenlő részletekben fizesse meg. A jegyzőkönyvtervezet egyéb részei elfogadhatók.

6. A MESZHART pécsi szénárkülönbözete tekintetében a Minisztertanács azt a határozatot hozta legutóbbi ülésén is, hogy a térítés mértékének maximumaként a MÁSZ hasonló termelési viszonyok között dolgozó üzemének ráfizetése jelölendő meg. A szovjet bizottság ezzel szemben ismételten arra az álláspontra helyezkedett, hogy részleteiben nem ismeri a MÁSZ bányáinak termelési viszonyait és kalkulációját és ezért előtte részleteiben ismeretlen adatok alapján nem kíván határozni, hanem ezen kérdés a Budapesten az Anyag- és Árhivatal bevonásával alakítandó bizottságban rendeztessék. E lehetőség biztosítása végett a szovjet fél hozzájárult ahhoz, hogy a Budapesten alakítandó bizottság feladatköre kifejezetten a szénár alacsony voltából eredő károk megállapítására is kiterjed. A végleges szovjet jegyzőkönyvtervezetet ide mellékelem. Minthogy tehát a kérdés eldöntése olyan bizottság hatáskörébe utaltatott az összecszerűség vonatkozásában, amely bizottságban az erre hivatott Anyag- és Árhivatal részt vesz, nehéz volna a jegyzőkönyvtervezettel szemben elutasító álláspontra helyezkedni.

7. A MOLAJ nyersolajellátása tekintetében a magyar bizottság rámutatott arra, hogy a havi 22 000 tonna nyersolajellátás a MOLAJ részére nem biztosítható, a következő indokok alapján:

a) Nyersolajtermelésünk nem tartható az eddigi állandó szinten.

b) A MOLAJ nem tudja az ásványolajfinomítást megfelelő végtermékekig végigvinni és így nemzetgazdaságilag jelentős értéket képviselő ásványolajtermékek kerülnek elégetésre pakur[a formá]ájában.

c) Nem rendelkezik még megfelelően kiépített vidéki eladási szervezettel.

d) Végül a többi ásványolajfinomító gyár üzemének leállítása vagy korlátozása igen jelentős károkat okozhat a magyar nemzetgazdaság szempontjából.

Ezen indokok alapján a Minisztertanács határozatának megfelelően a magyar bizottság azt az ajánlatot tette, hogy a MOLAJ kapacitásának megfelelően részsedjék nyersolajellátásban, ezenfelül pedig az esetben kaphat további ellátmányt, ha pakurájának továbbfeldolgozására megfelelő szerződéseket tud kötni.

A szovjet fél fent említett indokai alapján eredeti kívánságát végül elejtette és a következő javaslatot tette [sic!]:

Nyersolajtermelésünknek a magyar kincstárt megillető royalty⁴¹ levonása után fennmaradó 85%-a az ásványolajfinomítók között kapacitásuknak megfelelően osztassék fel, beleértve a MOLAJ-t is. A 15%-os royalty pedig ezenfelül a kincstári tulajdonban levő Péti Finomító és az 50%-os kincstári tulajdonú

⁴¹ felségjog alapján való részesedés

13. 1947. július 28.

MOLAJ között osztassék fel. Evvel kapcsolatban a magyar bizottság megjegyezte, hogy e megoldás, amennyiben azt a magyar kormány elfogadja, legfeljebb a feldolgozásra kerülő nyersolajmennyiségre lenne alkalmazható, minthogy bizonyos mennyiségű nyersolaj nem kerül az országban feldolgozásra, hanem közvetlenül exportáltatik. Ezt a szovjet fél tudomásul vette. Ezek után a magyar bizottság vállalta, hogy ezt a javaslatot döntés végett a magyar kormány elé terjeszti. Ez a megoldás kétségtelenül igen jelentős engedményt jelent a szovjet fél részéről és véglegesen elkerüli határozott mennyiség elkötelezését a MOLAJ javára.

9. A helyiérdekű vasutaknak járó bérösszegekkel kapcsolatban a szovjet fél továbbra is ragaszkodott ahhoz, hogy az aranypengőben megállapított bérösszeg egy aranypengő egyenlő 3 forint arányban folyósíttassék a Szovjetunió részére, éspedig a koncessziós időtartamra évenként. A magyar fél közölte a szovjet féllel, hogy ilyen mértékű valorizációs igényt teljesítenie nem áll módjában s ismételten közölte azt is, hogy a tőkésített követelés egyösszegben való megváltására az államháztartási helyzet ez idő szerint nem nyújt lehetőséget. Felajánlotta a magyar bizottság azt, hogy a szovjet fél részére az 1945., 46. és 47. évre a bérösszeget egy aranypengő egyenlő 1 forint arányban (megfelel évi kb. 350 000 forintnak), az 1947. évi után hét éven keresztül 1 aranypengő egyenlő 1,5 forint arányban (megfelel évi kb. 525 000 forintnak) és az után a koncessziós idő elteltéig egy aranypengő egyenlő 2 forint arányban (ez 1982-ig megfelel évi kb. 700 000 forintnak, attól kezdve 1988-ig fokozatosan kisebb összegnek) fizeti meg. A szovjet fél a magyar bizottságnak az 1945., 46. és 47. évre vonatkozó javaslatát elfogadta, azt kívánja azonban, hogy ettől kezdve olyan összeget fizessen évenként a magyar kormány, hogy összes fizetéseivel a koncessziós időre járó aranypengő összegeknek egy aranypengő egyenlő 3 forint alapon átszámított összegét kiegyenlítse. A magyar fél a szovjet fél kérésére az ügyet a Minisztertanács elé terjeszti. Javasolom, hogy a magyar delegációt oly értelemben méltóztassék utasítani, hogy legfeljebb ahhoz járulhat hozzá, hogy a 3 helyiérdekű vasútban fennálló szovjet részesedés címén a fizetendő annuitás⁴² összege az 1948. évtől a koncesszió lejártáig terjedő időre legfeljebb egyenletesen évi 700 000 forintban állapíttassék meg.

Az 5. és 7. számú mellékletet adminisztratív tévedés folytán csak utólag fogom a t. Minisztertanácsnak bemutatni.⁴³

Budapest, 1947. évi július hó 23. napján.

dr. Ries István s. k.

igazságügyminiszter

Gépel, aláírás nélküli tisztázatról készített egykorú egyszerű másolat.

⁴² évi törlesztés, a részlet és a kamatai

⁴³ Lásd a 13/g-h. sz. mellékletet.

13. 1947. július 28.

13/b. sz. melléklet (a 13/3. napirendi ponthoz)

1. melléklet⁴⁴... [sic!] számhoz

Bizalmas

Jegyzőkönyv

a szovjet-magyar társaságok és szovjet vállalatok részére nyersanyag, fűtőanyag, segédanyag és külföldi deviza biztosításáról

A magyar Fél intézkedik arról, hogy a szovjet-magyar vegyes társaságoknak nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyagokkal és külföldi devizával való ellátása Magyarországon kialakult gyakorlatnak megfelelően olyan feltételek mellett történjék, amilyenekben a legtöbb kedvezményben a jelenben vagy a jövőben részesülő magyar állami, szövetkezeti, városi vagy magánvállalatok és társaságok részesülnek az ipar és kereskedelem hasonló ágazatában.

A fent említett feltételek alkalmazást nyernek a magyar kormányservek által a szovjet vállalatoknak és szovjet-magyar vegyes társaságoknak export-import kompenzációs ügyletek kötésére vonatkozó jogositványok kiadásánál is.

A szovjet-magyar társaságok olyan esetekben, ha harmadik országban nyersanyag vagy más áru vásárlására külföldi devizát kapnak, kötelesek bankgaranciát bemutatni arra vonatkozóan, hogy a rendelkezésükre bocsájtott külföldi devizák értékét forintban idejében befizetik, ha a Magyar Nemzeti Banktól a devizának forintban kifizetésére haladékat kapnak.

Az illetékes magyar hatóságok engedélyével a szovjet magyar társaságok és szovjet vállalatok, ha van szabad kapacitásuk, szerződéseket köthetnek a Szovjet Fél által behozott anyag átdolgozására az árucseré és fizetési egyezményben meghatározott vagy meghatározandó mennyiségen felül is azzal, hogy kompenzációképpen a behozott nyersanyagért a Szovjet Fél a megfelelő vállalat által a behozott nyersanyagból készült készáruat fog kapni. A behozott nyersanyag, valamint a kivitelre kerülő készáru és fél[kész]áru értékelése a behozott nyersanyag értékének összegéig az átlagos világgiazi árakon fog történni és a Magyarországon érvényben lévő törvények és rendeleteknek megfelelően adó-, illeték- és díjkedvezményben, illetőleg mentességben fog részesülni.

Jelen jegyzőkönyvnek a szovjet-magyar vegyes társaságok nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyagokkal és idegen devizával történő ellátása feltételeire vonatkozó intézkedéseit a Magyar Kormány kiterjeszti azokra a szovjet vállalatokra is, amelyek erre vonatkozóan megfelelően indokolt kérelmet terjesztenek be.

⁴⁴ Ez a számozás itt és a következőkben a minisztertanácsi előterjesztés (a 13/a. sz. melléklet) mellékleteinek számozását jelezte; ezekre történt hivatkozás a jegyzőkönyv szövegében is.

13. 1947. július 28.

Ezenkívül a Felek megegyezése alapján jelen jegyzőkönyvnek a nyersanyag feldolgozására irányuló szerződésekre vonatkozó intézkedéseit ki lehet terjeszteni az 50%-nál kisebb szovjet érdekeltségű vállalatokra is.

Gépelt, aláírás nélküli tisztázatról készített egykorú egyszerű másolat.

13/c. sz. melléklet(a 13/3. napirendi ponthoz)

2. melléklet... [sic!] számhoz

Bizalmas

Jegyzőkönyvtervezet

a szovjet-magyar társaságok és a szovjet vállalatok nyereségei és osztalékai kifizetésének és hova fordításának rendje tárgyában

1. A szovjet-magyar társaságoknak, a szovjet vállalatoknak és a szovjet részesedésű vállalatoknak a Szovjetunió részére kifizetésre kerülő nyereségei és osztalékai adómentesek. Ezen nyereségeknek és osztalékoknak transzferálása a Szovjetunióba az 1945. augusztus 27-i egyezmény⁴⁵ szellemében történik Magyarország kiviteli lehetőségeinek és fizetési mérlegének figyelembevételével.

A fent említett nyereségek és osztalékok transzferálása elvileg árukban történik, amelyek a Szovjetunióba a működési év folyamán előlegekként szállítandók. A vegyes szovjet-magyar vállalatokban a magyar félnek analóg jogai vannak.

A nyereségek és osztalékok fejében járó előlegek összegének megállapítását minden naptári negyedév elején Budapesten vegyes szovjet-magyar bizottság végzi. A bizottság ezen előlegösszeget az érdekelt vállalatok előző negyedévi intern mérlegében foglalt adatok figyelembevételével állapítja meg. A működési év folyamán transzferált előlegek, valamint az ezen évről szóló nyereségek és osztalékok végleges összege közti különbségek a mérlegek közzétételétől számított 1 hónapon belül transzferáltatják. Abban az esetben, ha a nyereségek és osztalékok fejében transzferált előlegek meghaladják a nyereségek és osztalékok végleges összegét, akkor a különbség a következő év nyereségeinek és osztalékainak számlájára vitetik át. Ha pedig a következő évben nyereségek és osztalékok nem mutatkoznak, a különbség a szovjet-magyar árucsereforgalom keretében fedeztetik.

⁴⁵ A Szovjetunió és Magyarország között létrejött hosszúlejáratú gazdasági együttműködési egyezményre vonatkozik az utalás. Lásd a DMB mt. jkv. B) k. 335–342., 351–359., 423–424. és 453–456. pp.-t.

13. 1947. július 28.

2. A szovjet-magyar részvénytársaságok és az 50%-os vagy azon felüli szovjet részesedésű szovjet vállalatok működésének eredményeként a Szovjetunió-nak járó nyereségek és osztalékok 1947-ben az alábbiak szerint használatnak fel:

a) 33,5 millió forint értékben a szovjet fél Magyarországról előlegszállítások formájában a mellékletben felsorolt árukat fogja kiszállítani az alábbi határidők alatt: 1947. augusztus hó 1-jéig az áruk első részét 16,5 millió forint értékben, 1947. december 1-jéig pedig az áruk második részét 17 millió forint értékben.

b) 3 millió forint Magyarországon belül lesz felhasználva beruházásokra és egyéb olyan intézkedésekre, amelyek a szovjet-magyar társaságok és a szovjet vállalatok működésének kiterjesztésével és feljavításával vannak kapcsolatban.

3. A transzferált előlegek és az 1947. évi nyereségek és osztalékok végleges összege közötti különbség az évi mérlegek közzététele utáni 1 hónapi határidő alatt transzferáltatik a Szovjetunióba azzal, hogy az áruk 16,5 millió forintot kitevő első részének értéke és a beruházásokra szánt 3 millió forint a különbség megállapításánál nem vétetnek számításba.

Ha a transzferált előlegek összege (a fenti összegek figyelembevételével) meghaladja az 1947. évi nyereségek és osztalékok végleges összegét, az így kiszámított különbség az 1948. évi nyereségek és osztalékok számlájára vitetik át. Ha 1948-ban nyereségek és osztalékok nem mutatkoznak, a különbség 1949-ben a szovjet-magyar árucsereforgalom keretében lesz fedezve.

4. Az első rész fejében szállítandó áruk értéke a... [sic!] számú jegyzőkönyv 3. pontjának első és második bekezdésének megfelelően lesz fedezve, a maradék összeg pedig a magyarországi szovjet vállalatok tartalékalapjának számlájáról az 1947. január 1-jei nyitó forintmérték szerint.

5. A Szovjet Fél nyereségének és osztalékának fejében járó áruk a Szovjetunió és Magyarország között létrejött árucsereforgalmi egyezményben megállapított árakon szállítatnak a Szovjetunióba, az ebben az egyezményben fel nem sorolt áruk pedig a Magyarországon fennálló kiviteli árakon.

6. A nyereségek és osztalékok fejében járó áruknak a Szovjetunióba való akadálytalan szállításával kapcsolatos alakiságokat az illetékes magyar kormányhatóságok sürgősen teljesítik azon elvek szerint, amelyek a szovjet-magyar árucsereforgalmi és fizetési egyezményben megállapítottak.

7. Az 50%-nál alacsonyabb szovjet részesedésű vállalatoktól a Szovjetunió-nak 1947. évre járó nyereséget és osztalékot a szovjet fél Magyarországon belüli fizetésekre és beruházásokra fogja felhasználni.

Gépel, aláírás nélküli fogalmazványról készített egykorú másolat. E jegyzőkönyvtervezet-hez tartozik az alábbi, külön lapokon található jegyzék és titkos jegyzőkönyv szövege:

13. 1947. július 28.

Jegyzék

Magyarországról a Szovjetunióba a szovjet-magyar társaságok és szovjet vállalatok nyereségeinek fejében kiviendő árukról

1. Acéldrót és kábel	150 tonna
2. Nyomdabetűk	9 tonna
3. Dörzspapír	10 000 m ²
4. Kábelgyártmányok	50 tonna
5. Bányalámpák	900 darab
6. Korom	200 tonna
7. Éké	500 darab
8. Boronák	500 darab
9. Kátránypapír	75 000 tekercs
10. Pamutszövet	200 000 méter
11. Műselyemszövet	70 000 méter
12. Gyapjúsövet	90 000 méter
13. Linóleum	4000 m ²
14. Bauxit	80 000 tonna
15. Festékek	1000 tonna
16. Petróleum	2000 tonna
17. Mazut	2000 tonna
18. Zárak, kapcsok, fogók	400 tonna
19. Lekvár	750 tonna
20. Varrógép	1000 darab
21. Kerékpár, gumival	10 000 darab

Jegyzőkönyvtervezet

a Magyar Kormány korlátozó rendelkezéseiről, melyek a szovjet-magyar társaságok és szovjet vállalatok nyereségei és osztalékai kifizetésének mértékére vonatkoznak

A Magyar Kormánynak a nyereségek és osztalékok kifizetésének mértékére vonatkozó és már jelenleg hatályban lévő, vagy a jövőben hozandó korlátozó rendelkezései nem fognak a szovjet-magyar társaságokra és szovjet vállalatokra kiterjedni.

A Felek megállapodtak abban, hogy jelen jegyzőkönyv titkosnak tekintik.

Ez utóbbi jegyzőkönyvtervezetre egykorúlag, kézírással a „Titkos!” minősítést írták.

13. 1947. július 28.

13/d. sz. melléklet (a 13/3. napirendi ponthoz)

3. melléklet.... [sic!] számhoz

Bizalmas

Jegyzőkönyvtervezet

a magyarországi szovjet vállalatoktól beszedendő adók és illetékek tárgyában

1. Tekintettel arra, hogy a Szovjet Fél nem követel kamatokat a magyar állami szervezeteknek a szovjet vállalatokkal szemben fennálló hátralékos tartozásaiért, amelyek ezeknél a vállalatoknál adó- és illetéktartozást okoztak, a Magyar Kormány felmenti a szovjet vállalatokat azoknak a bírságoknak büntetéseknek és kamatoknak megfizetése alól, amelyek 1947. július 31-éig az adók és illetékek késedelmes fizetése folytán keletkeztek.

A Szovjet Fél megteszi a szükséges lépéseket arra, hogy 1947. október 1-jéig kiegyenlítsa a szovjet vállalatok adó- és illetéktartozását.

2. Az 50%-os vagy annál magasabb részesedésű szovjet vállalatoknak, ha indokolt kérelmet terjesztenek elő, az adók, illetékek és vámok tekintetében egyenlő feltételek mellett ugyanazok a kedvezmények adhatók, amelyekkel a legjobban kedvezményezett magyar állami, szövetségi, községi vagy magánvállalatok és társaságok ugyanazon ipari vagy kereskedelmi ágban rendelkeznek, vagy rendelkezni fognak.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázat egykorú egyszerű másolata.

13/e. sz. melléklet (a 13/3. napirendi ponthoz)

4. sz. melléklet.... [sic!] számhoz

Bizalmas

Jegyzőkönyvtervezet

a magyar állami szervezeteknek a szovjet magyar társaságokkal és szovjet vállalatokkal szemben fennálló tartozásának törlesztése tárgyában

1. A magyar állami szervezeteknek a szovjet vállalatok és szovjet-magyar részvénytársaságok által a számukra átadott áruk fejében 1945. január 20. és 1946. július 27. között keletkezett tartozásai oly áron számoltatnak el, melyeket a magyar kormánysszervek ugyanazon árukra 1946. augusztusában állapítottak meg, az 1946. július 27-e és 1947. május 1-je között keletkezett tartozások pedig az áruk átadásának napján érvényben volt áron számoltatnak el.

A fenti tartozást a Magyar Kormány az alábbiak szerint fogja törleszteni:

13. 1947. július 28.

a) Az 1946. július 27-e és 1947. május 1-je között keletkezett tartozások havi egyenlő részletekben 1947. augusztus 31-e és október 1-je között fizetendők.

b) Az 1945. január 20. és 1946. július 27-e között keletkezett tartozások visszavonhatatlan és kamatmentes kölcsön formájában fizetendők akként, hogy 1947. augusztus 1-jén 3 és fél millió forint fizetendő, a fennmaradó összeg pedig 1947. szeptember, október, november és december 1-jén egyenlő részletekben, következképpen ha a valorizációs törvény életbe is lép ezen tartozásokra nem alkalmazhatók.

2. A magyar állami szerveknek a szovjet-magyar társaságokkal és szovjet vállalatokkal szemben fennálló tartozása, valamint ezen társaságok és vállalatoknak a magyar állami szervekkel szemben fennálló tartozása az illető félnek a másik fél javára mutakozó egyenlege kölcsönös kifizetésével törlesztendő.

A kölcsönös tartozások értékelésére és összegének kiszámítására a szovjet fél és a magyar fél képviselőiből alakítandó vegyesbizottság feladata, amely ezt a munkáját a jegyzőkönyv aláírásától számított 1 hónap leforgása alatt köteles elvégezni.

3. A magyar állami szerveknek azon adósságát, amely a MOLAJ vegyes szovjet-magyar részvénytársasággal szemben 1946. április 8. és 1947. július 27. között nyersolajtermékek átengedéséből keletkezett, a társaság 9 538 000 forint erejéig leírja.

Ezzel kapcsolatban a MOLAJ a Szovjet Fél veszteségének elkerülése céljából a Szovjet Félnek ezt az összeget 1947. augusztus 1-jéig kifizeti.

Mindkét összeg leíratik a társaság kiegészítő tartaléktőkéinek számlájáról, amelyek a Magyar Kormány rendeletének megfelelően képződtek a forintmérték felállításáig.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázott egykorú egyszerű másolata.

13/f. sz. melléklet (a 13/3. napirendi ponthoz)

6. melléklet.... [sic!] számhoz

Bizalmas

Jegyzőkönyvtervezet
a MESZHART szovjet-magyar rt. kárainak fedezéséről

A „MESZHART” szovjet-magyar rt. kárait, melyek 1946. december 31-éig keletkeztek a pécsi szénbánya szenének alacsony ármegállapítása révén, valamint az ugyanezen oknál fogva 1947. első negyedében keletkezett károkat a Magyar Kormány az alábbiak szerint fogja rendezni:

13. 1947. július 28.

1. a „MESZHART” adó- és illetéktartozása leíratik.
2. a „MESZHART”-nak a különféle magyar kormány-szervekkel szemben fennálló adóssága leíratik.
3. Leszámítatnak azok az összegek, melyeket a MESZHART kapott a Magyar Kormánytól a károk fejében.
4. A kifizetésre kerülő összeget a Magyar Kormány a MESZHART folyószámlájára való átírás útján fedezi.
5. A MESZHART kárai, melyek a fenti oknál fogva 1947. március 31-ig keletkeztek a Magyar Kormány által fedezetnek egy hónapi határidő leforgása alatt a társaság által a károk mértékéről szóló okmányok benyújtásától számítva.
6. A Felek megegyeztek abban, hogy a károk, valamint a leírásra, beszámításra és kifizetésre kerülő összegeket a Magyar Ár- és Anyaghivatal fogja precizírozni a MESZHART vezetőségével egyetértésben a jegyzőkönyv aláírása utáni 15 napi határidő alatt, ami után, a rákövetkező 15 nap alatt a Magyar Kormány a jelen jegyzőkönyv 4. §-a értelmében a MESZHART-nak kifizeti a precizírozás és kiszámítás után megállapított kárösszeget.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázat egykorú egyszerű másolata.

13/g. sz. melléklet (a 13/3. napirendi ponthoz)

Jegyzőkönyvtervezet
a MOLAJ szovjet-magyar társaságnak szállítandó nyersolaj tárgyában

Azzal kapcsolatban, hogy 1947. augusztus 1-jével a nyersolajszállítás a MOLAJ szovjet-magyar társaság számára a magyar félnek a MASZOVOL társaság részvénytőkéjébe való apportja fejében megszűnik, a Magyar Kormány a fenti időponttal a MOLAJ társaságnak a számára szükséges nyersolaj mennyiséggel való ellátásának biztosítására az alábbi intézkedéseket teszi:

a magyarországi olajtermelésből a Magyar Kormány számára leszállítandó 15% a MOLAJ társaság és a Magyar Állami Olajfinomító gyárak között osztatik fel kapacitásuknak arányában a finomításra nem szánt mennyiségnek kivételével.

Magyarország olajtermelésének fennmaradó mennyisége, mely finomításra kerül, az olajfinomító gyárak között osztatik fel, ideszámítva a MOLAJ-t is, gyártási kapacitásuknak arányában.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázat egykorú egyszerű másolata.

13. 1947. július 28.

13/h. sz. melléklet (a 13/3. napirendi ponthoz)

Jegyzőkönyvtervezet

a Magyar Kormány által államosított vasúti részvénytársaságok szovjet részesedésének a Szovjetunió számára való kifizetése tárgyában

1. Azzal kapcsolatban, hogy a Magyar Kormány 1945-ben az alábbi vasúti részvénytársaságokat államosította:

„Keszthelyvidéki” 66,5% szovjet részesedéssel

„Szentlőrinc-Drávaparti” 20,8% szovjet részesedéssel

„Budapest-Esztergom-Füzítő” 53,0% szovjet részesedéssel (elsőbbségi részvények)

amelyeket a Magyar Kormány 1931–32-ben bérbe vett megfelelő bérösszeg ellenében a koncesszió határidejének lejárásáig, a Magyar Kormány hajlandó a Szovjetunióknak a neki járó bérösszeget[sic!] forintösszegeben az alábbiak szerint kifizetni.

a) 1945–46. és 47. évre a Magyar Kormány évenként 350 000 forintot, tehát összesen 1 050 000 forintot fizet. Ez az összeg különféle áruknak a Szovjetunióba 1947. december 31-éig való szállítása útján lesz kifizetve, mely áruk listáját a Szovjetunió és Magyarország közötti gazdasági együttműködés kérdéseire alakult Állandó Bizottság külön fogja meghatározni.

b) A fennmaradó összeget a Magyar Kormány évenként egyenlő részletekben fogja kifizetni a koncesszió határidejének lejártáig, vagyis 1988-ig.

A jelzett összegeknek a kifizetésével az említett vasúti társaságok szovjet részesedése a Magyar Kormány tulajdonába megy át.

Amennyiben a Magyar Kormány ezen társaságok szovjet részesedését a koncesszió határidejének lejárta előtt óhajtja megvásárolni, akkor ez a kérdés a Felek külön megegyezésének tárgyát fogja képezni, mely esetben a Szovjetunióknak járó teljes összeg évi 4%-kal lesz diszkontálva.

2. A „Szeged-Csanád-i” és a „Pécs-Bars-i” vasúti részvénytársaságok szovjet részesedési értékének megállapítására vegyes szovjet-magyar bizottság létesül, mely 1 hónapi határidőn belül lesz köteles a fenti értékelést elvégezni és eldönteni azokat a kérdéseket, amelyek a Magyar Kormányoknak az ezen vállalatokban való szovjet részesedés értékének a Szovjetunióknak járó kifizetésével vannak kapcsolatban.

Gépet, aláírás és keltezés nélküli tisztázat egykorú egyszerű másolata.

14. 1947. július 31.

[14] 194

Jegyzőkönyv

az 1947. évi július hó 31. napján Dinnyés Lajos miniszterelnök, majd Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Dobi István államminiszter, a külügyi tárca képviselőjében Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviselőjében Antos István államtitkár, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, Zentai Vilmos honvédelmi államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter képviselőjében Szobek András államtitkár, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Vas Zoltán miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Megnyitja a minisztertanács ülést. Felkéri a Gazdasági Főtanács főtitkárát a hiteljavaslatok előterjesztésére.

1.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* előterjeszti a Gazdasági Főtanács javaslatát a választások lefolytatásának költségeire 6 millió forintnak a belügyminiszter részére való engedélyezése tárgyában.¹

Minisztertanács a választások lefolytatásának költségeire a belügyminiszter részére hatmillió forint póthitelt engedélyezett.

2.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* betérjeszti a július havi póthitelekre vonatkozó gazdasági főtanácsai javaslatot. Az összegekről szóló táblázatokat szétküldte. Kér felhatalmazást, hogy a pénzügyminiszter ennek megfelelően a kiutalásokat foganatosíthassa.²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

¹ Az augusztus havi engedélyezett külön hitelek körében a választással kapcsolatos költségekre már biztosított 1 750 000 Ft-on felül további 4 250 000, összesen tehát 6 millió forint engedélyezését jelezte szükségesnek. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. július 30. 4. napirendi pont)

² Elírás történetesen a valójában az augusztus havi hitelekéről készített előterjesztésről volt szó. Ezt 1947. augusztus 6-án (1. napirendi pont) tárgyalta a Gazdasági Főtanács. (MOL XIX-A-

3.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* előterjeszti a Gazdasági Főtanács javaslatát a cserkész világ-jamboree költségeinek fedezése tárgyában. Az eredeti 50 személyen felül 75 személy kiküldetéséhez 120 000 forint szükséges.³

Minisztertanács a cserkész világ-jamboree-ra 125 személy kiküldetését és összesen Egyszázhuszezer forint költséget engedélyezett.

4.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* felhatalmazást kér a Gazdasági Főtanács főtitkára és a pénzügyminiszter részére, hogy a Tervhivatal számára kiutalt költségvetési kereten belül megkezdhessék az utalványozást. A Tervhivatal részére 3 gépkocsi vásárlását kéri engedélyezni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult, a Tervhivatal részére három gépkocsi vásárlását engedélyezte.

5.

[Dinnyés] *Miniszterelnök* bejelenti, hogy Pest vármegye alispánja és főispánja meghívta a minisztereket a Pest megyei hároméves terv elindításának ünnepségére, szombaton 15 órára. Ő maga részéről, mint Pest megyei, részt fog venni az ünnepségen és képviselni fogja a kormányt.⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Napirend előtt a népjóléti miniszter és a belügyminiszter kért felszólalásra engedélyt. Elsőnek a népjóléti minisztert kéri előterjesztése megtételére.

10, 19. d.) A július havi rendkívüli államháztartási hitelekről a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontjában volt szó.

³ Előzményeit illetően lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 11. és a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját. A párizsi cserkész jamboree-ra kiutazó magyar küldöttség ügyében beállott kedvező fordulatban bizonyára szerepük volt a Magyar Cserkészfiúk Szövetsége országos ügyvezető elnöke, Färber József majd Jánosi Sándor helyettes országos elnök által Dinnyés Lajos miniszterelnökhöz írt leveleknek is. Mindketten értetlenségüknek adtak hangot a különböző hatóságok huzavonájá láttán. Jelezték, hogy ha időben nem kapnak lehetőséget arra, hogy nagyobb létszámú csoport utazhasson ki, kénytelenek lesznek lemondani a részvételüket, ami, mint írták „nemcsak a külföldön igen népszerű magyar cserkészet, hanem a magyar demokráciát is visszaszínben tüntetné fel.” Dinnyés július 15-én még azt válaszolta, hogy a minisztertanács határozatát nem áll módjában megváltoztatni, de a szövetség merev álláspontját sem tudja megérteni. Kérte, vegyék fontolóra, hogy a kisebb létszámmal való részvétel is jobb, mint a távolmaradás. (MOL XIX-A-1-f 6. d. Művelődésügy 1947. c. dosszié B-től Sz-ig 213.) A sikeres szereplésről készített beszámoló szerint végül 200 főnyi magyar csoport utazott el a jamboree-re, ebből 125 fő költségeit fedezte a kormány. (PIL 274. f. 18. cs. 30. ó. e. 160–183. pp.)

⁴ 1947. augusztus 2-án, szombaton délben, a vármegyházán került sor az ünnepségre. Dinnyés és Gerő is beszédet mondott. Ugyanezen a napon a Ganz-hajó gyárban tartott ünnepségen is megjelent és beszédet mondott. (Szabad Szó, 1947. augusztus 3. Országszerte ünnepségekkel kezdték meg a hároméves terv végrehajtását.)

14. 1947. július 31.

6.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy meghívták Magyarországra Miss Eliot-ot, a külföldi segélyszervezetek elnökét. Kér felhatalmazást arra, hogy tárgyalásokat folytasson vele Magyarország megsegítése tárgyában és hogy az erre vonatkozó egyezményt aláírhassa. A megegyezést előzőleg be fogja mutatni.⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

7.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Az igazságügyminiszter jelenti, hogy az Országos Nemzeti Sportbizottság küldöttsége itt van és meg akarja hívni a minisztertanácsot a balkáni úszójátékokra.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Behívja a küldöttség két tagját

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Üdvözli a küldöttséget.

Frankó Mihály, a Sportbizottság tagja a Nemzeti Sportbizottság nevében meghívja a minisztertanács tagjait az augusztus 6 és 10-e között a margitszigeti fedett sportuszodában tartandó, úgynevezett balkáni úszójátékokra. Ez az első balkánnal kapcsolatos megmozdulás és éppen ezért nagy súlyt helyeznek arra, hogy a miniszterek minél nagyobb számban megtiszteljék az ünnepélyt megjelenésükkel.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Köszönik a meghívást és a lehetőséghez képest részt fognak venni az ünnepségeken.⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

8.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát az Államrendőrség zavartalan működésének biztosítása tárgyában készült rendelettervezet tárgyában. Legutóbb az előterjesztést az igazságügyminiszter észrevétele alapján levette.

⁵ Dr. Martha Eliot, az ENSZ gyermeksegélyezési osztályának vezetője az International Children' Emergency Fund (UNICEF, Nemzetközi Gyermeksegélyezési Alap) kiküldetésében európai körutat tett, hogy tájékozódjék az alap által biztosítandó segély szükségességéről és szétosztásának lehetőségéről. Eredetileg csak Csehszlovákiát, Lengyelországot és Olaszországot kívánta felkeresni. Molnár Erik meghívására július 29-én Budapestre is eljött. A kormány vendégként több intézményt meglátogatott, fogadta a köztársasági elnök, a miniszterelnök és tárgyalt a Külföldi Segélyeket Ellenőrző Tárcaközi Bizottsággal. Bejelentette, hogy az UNICEF bizonyos értelemben az európai működését beszüntető UNRRA utódszerveként működik, továbbá, hogy az Egyesült Államok 40 millió dollárt szavazott meg részére, más kormányok is hozzájárultak és kérte, hogy Magyarország is járuljon hozzá az alaphoz. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIX A Kcs-11 652). A tárgyalás során előkészítették az UNICEF működésének Magyarországra való kiterjesztésére vonatkozó egyezményt. (MOL XIX-A-1-j 1947-XVI-5155) Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

⁶ Frankó Mihály a Nemzeti Sportbizottság elnöke volt.

14. 1947. július 31.

Felvették az igazságügyminiszterrel az érintkezést.⁷ Amennyire ő informálva van, a rendelet megalkotásánál a közjogi szempontokat is figyelembe vették.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Van egy bekezdés, amely alkotmányellenes.⁸

[Rajk] *Belügyminiszter*: A jogi aggály a 9. § (2) bekezdése körül merült fel. Eszerint a belügyminiszter felhatalmazást nyerne arra, hogy összevonásokat rendelhessen el az állománycsoportokban és az elnevezéseket megváltoztathassa, valamint új közigazgatási hatóságokat hozhasson létre.⁹

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ez teljesen beleütközik a felhatalmazási törvénybe.

[Rajk] *Belügyminiszter* ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy ennek a rendeletnek említett paragrafusa semmiféle rejtett szándékot nem tartalmaz. A hatósági jogkör jelenlegi szervezetsége mellett a Belügyminisztériumot jelenti. [sic!] Közvetlenül a rendőrség 56 egységével kell foglalkozniok. Az átszervezéssel kapcsolatban meg akarják teremteni annak a lehetőségét, hogy pl. a folyamrendészet mint másodfokú hatóság kihelyeztessék a Belügyminisztériumból és részére egy új másodfokú hatóságot teremtsünk meg. Itt a rendőrségi szervezet praktikus módosításáról van szó, amely eddig átmeneti jellegénél fogva nem történetelt meg. Kéri ennek a szempontnak a mérlegelésével döntsön a minisztertanács: az ő jogászai véleménye szerint ez nem egy olyan felhatalmazás és a hatáskörnek nem egy olyan mértékű kiszélesítése, amely a felhatalmazási törvénnyel ellentétben állna. Ténylegesen megbénul enélkül a rendőrség továbbfejlesztése.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Kénytelen fenntartani aggályait, mert nemcsak ezekről van szó. Az elmondott célszerű és racionális intézkedéseket a belügyminiszter megtehetné anélkül, hogy külön felhatalmazást kérne a minisztertanácstól. Azonban itt szervezeti kérdésekről van szó, amelyekre vonatkozó rendelet kibocsátását a felhatalmazási törvény kifejezetten megtiltja. Nem lehet a közigazgatást szervezetileg megváltoztatni. Megmondta Szebenyi Endre államtitkárnak is, ki vannak téve annak, hogy ha egy ilyen kérdés a

⁷ Előzményét lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 76. napirendi pontjában. A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárggyal kapcsolatban csak az Igazságügyminisztérium T. 2870/1947. sz. 1947. július 22-én kelt észrevétele található. Ebben a tervezet 2. §-ának (2), a 4. §, az 5. § és a 12. § (2) bekezdésével kapcsolatos, főleg jogszabályszerkesztési vonatkozású megjegyzéseit közölte.

⁸ Az alkotmányossági aggály a rendeletek kibocsátására adott felhatalmazásról szóló 1946. évi XVI. tc. 1. § (2) bekezdésében foglalt korlátozással állt kapcsolatban. Lásd a bevezető tanulmány 160. sz. jegyzetét.

⁹ Helyesen: a 6. § (2) bekezdése képezte kifogás tárgyát. A tervezetnek ez a része a végleges szöveg 7. § (2) bekezdésében nyert megfogalmazást — az elhangzott javaslatok figyelembevételével — a következő formában: „A belügyminiszter felhatalmazást nyer arra, hogy az államháztartás kiadásainak csökkentésére és a hároméves terv vitelének biztosítására, a meglévő hatóságok és szervek összevonásával, szükség esetén, új középfokú hatóságokat, illetve szerveket létesítsen.”

14. 1947. július 31.

Közigazgatási Bíróság elé kerül, ott joggal állapíthatják meg, hogy a minisztertanács átlépte hatáskörét. Erre nincs szükségük. Ez nem egy kellemes kérdés, ezért kötelessége jogi álláspontját fenntartani.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A maga részéről nem lát fennforogni aggályt, miután ezt a kérdést alaposan megnézte. Itt ilyen mérvű átszervezéseket végrehajtott már. Pl. egységes államvédelmi osztályt hoztak¹⁰ létre, ez szervezeti változtatás volt. Ezt az átszervezést az élet logikája és a felhatalmazási törvény alapján sem kifogásolhatták volna, még a Közigazgatási Bíróság sem. Ha a minisztertanács aggályosnak tartja a dolgot, nem tehet semmit, de a minisztertanácsnak mérlegelnie kell azt, hogy a jelenlegi szervezettség nem megfelelő.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Gyakorlatilag ez mit jelent?

[Rajk] *Belügyminiszter*: Azt, hogy azonnal szükség lenne közúti-, határ-, folyam-rendőrség megteremtésére, Országos Szaktanulmányi Intézet megteremtésére, kórházak, műszaki intézetek, stb. létesítésére.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Ez szervezeti átállítás kérdése.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ez a rendőrség struktúráját nem érinti.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Mit jelent a 10. §?¹¹

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ez egy egészen más kérdés. Ebben semmi új nincs. A rendőrséget eddig is az általánostól teljesen eltérően szabályoztuk. Erre most azért van szükség, mert most van elkészítés alatt az előléptetések egységes szabályzata. Ennek a szabályzatnak elfogadása a pénzügyminiszterre is vonatkozik. Automatikus előléptetést jelent. A pénzügyminiszternek hozzá kell járulni. Ez semmiféle olyan dolgot nem jelent, hogy 24 óra alatt valakiből vezérezredest óhajt csinálni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Nem tudja, hogyan van ez a rendőrségnél, de a honvédségnél alezredesig a honvédelmi miniszter léptet elő, azon felül a köztársasági elnök. Nem tudja a rendőrségnél ez hogy van?

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ott sokkal szorosabban van korlátozva, mert ott csak alhadnagyig lehet a miniszternek saját hatáskörében előléptetni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: És az új szabályzatban?

¹⁰ Az utalás minden bizonnyal arra az 1946 októberében történt átszervezésre vonatkozott, amikor Tömpe István menesztésével felszámolták a Magyar Államrendőrség Vidéki Főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztályát s azt Péter Gábornak rendelve alá, a Magyar Államrendőrség országos hatáskörű Politikai Osztályába olvasztották be. Ezt a korábban alkotmányossági szempontból nem kifogásolt precedenst próbálta Rajk jogalapként felhasználni az újabb szervezeti változtatáshoz.

¹¹ A 10. § azt mondta ki, hogy a belügyminiszter a Magyar Államrendőrség budapesti főkapitányságának szervezetéről és az Államrendőrséget érintő egyes kérdésekről szóló 8490/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. szeptember 25.) 9. §-ában meghatározott állománycsoportok közül egyeseknek összevonását rendelheti el, elnevezésüket és egyes csoportok tagjainak rendfokozati elnevezését megváltoztathatja, szükség esetén pedig új állománycsoportot létesíthet.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ott ki akarják dolgozni ezt a részt is, a különböző különleges körülményekre tekintettel.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Úgy véli, hogy az „eltérő módon” kitétel esik kifogás alá.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Automatikusan, az előfeltételek alapján lépnek elő.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár]: A Pénzügyminisztérium részéről a 10. §-sal kapcsolatban van észrevétel és ez lényegében szintén ennek az „általános rendelkezésektől eltérő módon” kifejezés megváltozását jelenti. Be kell venni azt, hogy „a pénzügyminiszterrel egyetértésben”, minthogy státuskérdésekben a pénzügyminiszternek így is megvan a felülvizsgálati joga. Így az aggályok redukálódnak.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Ő nem jogász, de látja, hogy a rendőrség átszervezése feltétlenül szükséges. Járják az országutakat és tényleg életveszélyes, amit a teherautóvezetők csinálnak. A vízrendészet kérdését is centralizálni kell. Ezt a dolgot gyakorlatilag helyesnek tartja, ha a közjogi aggályok elenyészethetők.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ha jól értette, a 6. § (2) bekezdése ellen az igazságügyminiszternek az az aggálya, hogy esetleg önkényes előléptetések lesznek.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Itt nem arról van szó.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezt a 10. §-t le lehet vezetni azzal, hogy bele vesszük, hogy „a pénzügyminiszter hozzájárulásával”. Ezzel biztosítva van, hogy nem önkényes intézkedésekről van szó. Ezt a 10. §-t ezzel a hozzátétellel el lehet fogadni. A másik az átszervezés kérdése. Tényleg az a helyzet, hogyha nem volt alkotmányba ütköző és nem volt megtámadható egy ennél az átszervezésnél kétségkívül nagyobb jelentőségű átszervezés, mint pl. a vidéki politikai osztály egységesítése a budapestivel, akkor most egy ilyen kisebb jelentőségű kérdésnél nem lehet ilyen alkotmányjogi aggály, különösen, ha a minisztertanács hozzájárult. Javasolja, hogy amennyiben az iparügyi miniszter ezzel a megkötéssel hozzájárulhat, akkor járuljon hozzá a minisztertanács. A másik kérdésnél pedig, kéri az igazságügyminiszter, hogyha alkotmányosan de alkotmány nélkül beleegyeztek egy sokkal nagyobb átépítésbe, akkor egy mostani kisebb átépítésbe is mehessünk bele. Ha ott nem voltak alkotmányjogi aggályok, akkor itt se legyenek. Mindnyájan megegyezünk abban, hogy ezekre az átalakításokra szükség van.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A Gazdasági Főtanácsról szóló rendelet szerint joga van felhívni a belügyminisztert, hogy a racionalizálás érdekében ezt végrehajtsa.¹² Ők ilyen intézkedéseket hoztak is. A Gazdasági

¹² A Gazdasági Főtanácsról szóló 230/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. január 9.) 5. §-ának c) pontja mondta ki, hogy a GF az egyes minisztereknél gazdasági vonatkozású rendeletek kibocsátását vagy más gazdasági vonatkozású intézkedések megtételét kezdeményezheti.

14. 1947. július 31.

Főtanács hozhat egy határozatot, hogy felszólítja a belügyminisztert, egyes hatóságait vonja össze vagy szüntesse meg.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Az analógia, amelyre Vas Zoltán hivatkozott, nem egészen helyes, mert a Gazdasági Főtanácsra vonatkozó rendelet jóváhagyása után a Nemzetgyűlés egy törvényt hozott...¹³

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Amelyben megadta ezt a jogot.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Nem. A minisztertanácsnak megtiltotta, hogy olyan rendeletet adjon ki, amely szervezeti változtatásokat jelent. A Gazdasági Főtanácsnak nincs rendelet-kibocsátási joga, mert rendeletet csak a kormány bocsáthat ki. A Gazdasági Főtanács nem bocsáthat ki rendeletet és ha a Parlament ilyen határozatot hozott, akkor az törvénytelen volt.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Pedig hozott ilyen törvényt.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A miniszteri felelősség alá tartozó ügyekben rendeleteket más nem hozhat ki, mint a kormány. Ilyen törvény a mi törvénytárunkban sincsen. A másik kérdés pedig, hogy ez az egész rendelet így, ahogy van, nem alkotmányellenes, különösen bele tudna menni a 7. és 9. §-okba, de veszedelmesnek tartja a 6. § (2) bekezdését.¹⁴ Itt új hatóságok kreálásáról van szó. Az, hogy a belügyminiszter egy úrendőrségi csoportot felállít, ez nem egy új szerv, de az, hogy megszüntet meglévő szerveket, pl. ad absurdum vive a dolgokat, megszünteti a kerületi kapitányságokat, ehhez nincs joga. Az egész struktúráját változtatja meg a rendőrségnek. Ha frivol akar lenni, akkor azt a tanácsot adná a belügyminiszternek, hogy csinálja meg nyugodtan, de ne kényszerítse a minisztertanácsot ilyen határozat hozatalára, vagy vegye ki a 6. §-t.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Hajlandó levenni a napirendről és vissza se hozza, de a rendőrség működéséért a felelősséget nem vállalja. Teljesen lehetetlen, hogy meg kell szerveznie pl. egy közlekedési rendőrséget és azt nem tudja megtenni. Teljesen lehetetlen, hogy nincs közbeeső hatóság és szerv, amely illetékes lenne közbeeső apróbb kérdések elbírálására. Nem vállalhatja a felelősséget, hogy a minisztertanács megbízza törvényellenes dolgok létesítésével, amit alkotmányellenesnek tart és mégis ő viselje a felelősséget. Így nem lehet országot és rendőrséget építeni. Ugyanez a helyzet a tanosztályokkal kapcsol-

¹³ Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 66. sz. jegyzetét.

¹⁴ A rendelettervezet átszerkesztése folytán a §-ok számozása áttolódott s így az említett §-számok a végleges szövegben a 8., 10., illetve a 6. §-számnak felelnek meg. Azaz elfogadhatónak találta az igazságügyminiszter azt, hogy a középfokú hatóságok ügyintéző és területi hatáskörét a belügyminiszter állapítsa meg, valamint az állománycsoportok összevonása, elnevezésük megváltoztatása, illetve új állománycsoport létesítése tekintetében a belügyminiszternek biztosított hatáskörrel szóló szakaszokat, de aggályosnak találta a középfokú hatóságok szervezetének megváltoztatását. A veszedelmesnek minősített — az átszámozás következtében — 7. § (2) bekezdés végül a következő megfogalmazásban jelent meg: „A belügyminiszter felhatalmazást nyer arra, hogy az államháztartás kiadásainak csökkentésére és a hároméves terv vitelének biztosítására [a] meglévő hatóságok és szervek összevonásával, szükség esetén új középfokú hatóságokat, illetve szerveket létesítsen.”

latban. Ha egy portörőltre vagy krétára van szükség, a Belügyminisztériumnak kell elintéznie. Kell egy közbeeső hatóság, amely ezeket az ügyeket intézze. Nem tudja pl. a folyamrendőrséget megszervezni. Egy óriási bürokrácia van és ez alkalmas arra, hogy az egységes fegyelem alól kivonják magukat. Azért mondja, hogy ez a rendelet ugrópontja. Ha ezt a felhatalmazást nem tudja megkapni, akkor a rendőrséget nem is próbálja szervezni, mert hiábavaló lenne. Az élet logikája alapján így néz ki a kérdés. A gyakorlati élet szükségessége alapján tegyünk intézkedéseket, vagy a jogászi szempontok szerint, ez itt a kérdés?

Rákosi Mátyás államminiszter: A 10. §-ban megállapodtak, hogy „addig is, amíg végleges szabályozás alá kerül, a pénzügyminiszterrel egyetértésben”.

Pénzügyminiszter [képviseletében Antos István államtitkár]: A „szabályozza” szó elé az, hogy „a Pénzügyminisztériummal egyetértve”.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez a része világos és megfelelő. A másik pont a 6. § (2) bekezdése, ahol arról volna szó, hogy a belügyminiszter kapjon felhatalmazást, de úgy, hogy esetleges államjogi kételyek vagy félelmek eloszoljanak. Az igazságügyminiszternek az a kifogása, hogy hatóságok létesítéséhez parlamenti engedély kell. Hogyan lehetne olyan formulát találni, amely megfelelné?

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Javasolja a következő szöveget: „amennyiben azok a rendőrség struktúráját nem érintik”.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Így nem lehet. Ezek az intézkedések éppen a struktúra változtatását célozzák.

Rákosi Mátyás államminiszter: A politikai osztály megváltoztatása nagyobb méretű intézkedés volt.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* A (2) bekezdést a következőképpen formulázná: „a belügyminiszter felhatalmazást nyer arra, hogy a rendőrség hatékonyabb működése érdekében minden olyan szervezeti intézkedést megtegyen, amely a rendőrségnek az 1. bekezdésben megjelölt szervezeti struktúráját meg nem változtatja”.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Mert az a példa, amire hivatkoznak, nem volt strukturális változtatás. De akkor volt is még felhatalmazása a kormánynak.¹⁵

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Ez ellen is aggályai vannak. Az első az, hogy az bizonyos mértékig szélesítő hatású. Ennek lényegében nincs hatása. Másrészt, ez kizárja azt, amit a 2. §-ban kér,¹⁶ hogy új középfokú hatóságokat hozhasson

¹⁵ Azaz a korlátozást kimondó, a 8. sz. jegyzetben említett törvény kiadása (1946. szeptember 3.) előtti időben. A kormánynak adott felhatalmazásról szóló korábbi törvények az 1945. évi XI. tc. 15. §-a; valamint az 1946. évi VI. tc. is tartalmazott bizonyos korlátozásokat, de szűkebb körben, mint az itt említett törvényhely.

¹⁶ Lásd a jelen jegyzőkönyv 9. sz. jegyzetét.

14. 1947. július 31.

létre. Ezzel minden nehézsége megmaradna. Így nem lehet egységesen irányítani a rendőrséget.

Dr. Bojta Béla államtitkár: „az 1. bekezdésben meghatározott középfokú hatóságoknak alárendelt középfokú hatóság” nem lenne megfelelő szöveg?

[*Veres*] *Építési és közmunkaügyi miniszter:* Nem lehet kirendeltségek formájában megvalósítani ezt a célt?

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Annak önálló hatásköre nincs. Most is éppen az a baj, hogy százféle kirendeltséggel kell ezeket az ügyeket intéznie. Ez nem gazdaságos.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* Kéri az igazságügyminisztert, hogy terjesszen elő megfelelő áthidaló javaslatot.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Javasolja, „a minisztertanács hozzájárulásával” szövegrész felvételét.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Ez sem jó, mert akkor a belügyminiszternek nincs intézkedési hatásköre. Azért hozta most ide a javaslatot, mert a fejlődésükkel most érkeztek oda, hogy minden sallang akadályozza működésüket és a hároméves tervvel kapcsolatban a rendőrség nem fogja tudni feladatát ellátni.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* Eladminisztrál mindent a rendőrség.

Rákosi Máttyás államminiszter: Nem lehet valamilyen gazdasági indokolást hozzáfűzni? A belügyminiszter felhatalmazást nyer arra, hogy az államháztartás kiadásainak csökkentésére hajtsa végre ezeket az intézkedéseket és akkor benne van a gazdasági felhatalmazás. Egyébként emelni kell a létszámot, vagy pedig nem tud megfelelően működni a rendőrség.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* A hároméves terv minél hatályosabb megvalósítása érdekében.

Rákosi Máttyás államminiszter: Mind a kettőre lehet hivatkozni. És akkor már benne van a felhatalmazás alapján létrehozható szerv is. Ez így elfogadható.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Van azonban még három észrevétele. A 2. § (2) bekezdésében a minisztériumnak az az indítványa, hogy be kell venni, hogy „az (1) bekezdés alá nem eső minden más cselekmény, ha a szolgálat követelményeivel, vagy a rendőrség tagjaitól elvárható magatartással nem fér össze.”¹⁷ „Minden más cselekmény” nagyon széles meghatározás. A 4. §-nál a (3) bekezdést külön §-ba kellene átvinni, mert míg az (1) bekezdés fegyelmi büntetésekről beszél, a (3) bekezdés pedig fegyelmi fenytésekről, úgyhogy ez nem fér be egy §-ba.¹⁸ Az 5. §-ban a „felfüggesztés” szó után nem „módozata-

¹⁷ A rendelettervezet első két §-a a fegyelmi rendelkezéseket tartalmazta. Az első § felsorolta azokat a cselekményeket, amelyek esetében fegyelmi eljárás indítható. Ehhez csatlakozott a végleges szövegben a javasolt (2) bekezdés.

¹⁸ A fegyelmi büntetésekről szóló rész a 4. §-ban maradt, míg a fegyelmi fenytésekről szóló rész új 5. §-ba került át.

14. 1947. július 31.

it”, hanem „feltételeit” veendő be.¹⁹ A 11. § (2) bekezdésében meg kell állapítani, hogy az egyéves határidő mikor kezdődik?²⁰

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ezekhez a módosításokhoz hozzájárul és így terjeszti elő most már végleges javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.²¹

9.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a 14/1945. ME sz. rendelet kiegészítése tárgyában kiadott 1030/1945. ME sz. rendelet kiegészítése és módosítása tárgyában. Az igazságügyminisztertől ma reggel kapott észrevételt. Tekintettel arra, hogy a felmerült szempontok valóban megfontolandók előterjesztését leveszi a napirendről, de kéri a legközelebbi minisztertanács napirendjére felvenni.

Pénzügyminiszter [képviseletében Antos István államtitkár]: Kéri a pénzügyminiszter bevonását a tárgyalásokba.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.²²

10.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a mozgófényképüzemek engedélyesei által fizetendő 12%-os közérdekű szolgáltatás összegeinek felosztása tárgyában. Itt az előző félévvel szemben a módosítás az, hogy a magyar film-

¹⁹ A rendeletnek ez a szakasza, amely végül a 6. §-ba került, azt mondta ki, hogy a fegyelmi és fenyítő eljárás részletes szabályait, ideértve „az állástól felfüggesztés feltételeit és módozatait” a belügyminiszter rendelettel állapítja meg.

²⁰ A 11. §, illetve az átszerkesztés utáni 12. § a talált ingóságok felhasználásával foglalkozott. Ennek (2) bekezdése – az észrevételnek megfelelően azt mondta ki, hogy az államrendőrség céljaira felhasználható talált ingó dolgok „a találás napjától számított egy év eltelte után vehetők használatba”.

²¹ Lásd a 9482/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 3. Ez már középfokú hatóságként említette a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságát (7. § (1) c.) – bár az egész vita során erről nem volt szó, nyilvánvalóvá téve, hogy az egész rendelet egyik fő célja ennek az elérése volt. Ez adta okát a heves vitának.

²² A Belügyminisztérium 169 837/1946.III/1. sz. előterjesztésében a közigazgatás ideiglenes rendezéséről szóló 14/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. január 4.) kiegészítése tárgyában kiadott 1030/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. április 26.) 22. §-ának (1) bekezdését javasolta kiegészíteni olyan értelemben, hogy a községi jegyzők számára elérhetővé váljék a vármegyei fogalmazói karba való bejutás (kivéve a vármegyei tiszti főügyészi, alügyészi, áruszékí és ülnöki, valamint a főlevéltárosi állásokat). Ezt azzal indokolta, hogy a vármegyei fogalmazói kar legfontosabb munkaköre a községi jegyzők feletti felügyelet ellátása – s ezt a legeredményesebben azok képesek gyakorolni, akik a jegyzői karból kerülnek be a vármegyei fogalmazók sorába. A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e kérdéshez a következő megjegyzést fűzték: „Elvileg nem lehet kifogást emelni a javaslat ellen. Közvetlen nagy veszélyt a vármegyei képzés alóli feloldásban nem látok, hiszen itt csak valószínűleg egy-két esetről lehet szó. Véleményem szerint politikailag kell megbírálni és ezen az alapon alig támadható.” Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A kérdés érdemi tárgyalását lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 55. napirendi pontját.

14. 1947. július 31.

gyártásnak a 28%-át 32%-ra javasolja felemelni. Ez a leglényegesebb. A népkönyvtárak létesítésére megfelelő százalékot javasol. Ez a tétel eddig nem is szerepelt egyáltalán. Továbbá a népművelő és oktatófilm ellátás céljaira eddig volt 3 vagy 5%, ezt most 8%-ra emelte fel. Változtatást jelent továbbá még a megöregedett filmalkalmazottak részére biztosított 3%. Egyébként a hozzájuk érkezett újabb szempontokat figyelembe vették.²³

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* kéri, hogy a minisztériumával még tárgyalják ki, mert nincs megelégedve a kulturális célokra való juttatás mérvével. Elvben fogadják el azzal, hogy a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériummal még le kell tárgyalni.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Amikor ezt a kérdést legutóbb tárgyalták, akkor kérte, hogy a mezőgazdaság felé is valamit adjanak. Ezt a kérést most megismétli. Akkor ígéretet is kapott a minisztertanácstól, hogy legközelebb a mezőgazdaság nem marad ki. Falusi vándor-mozikait szeretne felállítani, hogy olyan helyeken is tudjanak filmezni [sic!], ahol villamosáram nincs. Az elosztás ellen egyébként nincs kifogása, de szeretnének egy pár %-ot kapni a mezőgazdaság részére.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Az oktatófilmekben ez is benne van.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Ez az ő hároméves tervükben is szerepel, nagyon szívesen kapcsolják ezt.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: A gyakorlatban ebből nem sokat látnak. Ha egy minisztériumnak van egy ilyen juttatása, azt rendszerint a saját céljaira használja fel.

[Molnár] *Népjelölti miniszter*: Neki is idevágó kérése van. Az aszálysújtott területek lakossága megsegítése, új telepések támogatása, étkeztetési akciók stb. céljaira szeretnének alapot létesíteni ebből.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nincs értelme ezen sokat vitatkozni. Aránylag kis összegek felosztásáról van szó. Kis összegekről van szó, nem érdemes az egész dolgot megbolygatni egyik irányban sem.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: A külföldi tárgyalások folyamán mind gyakrabban vetődik fel a kulturális kapcsolatok kiépítésének kérdése. A cél az, hogy a filmgyártást minél fokozottabban tudjuk szolgálni. Ez a kulturális kapcsolatok megteremtésére igen alkalmas.

²³ A Belügyminisztérium 322 683/1947.IV/2. sz. előterjesztésében – hivatkozva a mozgófényképezemek engedélyezéséről szóló 5090/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 31.) 4. §-ára, amely szerint az üzemek engedélyesei kötelesek voltak közérdekű szolgáltatás címén a vigalmiadó és a fényüzési forgalmiadó levonása után mutatkozó nyers bevétel 12%-át a belügyminiszter által meghatározott számlára befizetni – javaslatot tett az 1947. augusztus 1. és 1948. január 31. között befolyó összeg felosztására. Így a magyar filmgyártás fejlesztésére az összeg 32%-át, a Nemzeti Segély részére 28%-át, népművelő és oktató filmekre 8%-át, hadigondozottak segélyezésére 10%-át, a Magyar Gyermekebarátok részére 7%-át, az Országos Magyar Színművészeti Akadémiának 5%-át, a megöregedett filmalkalmazottaknak 3%-át, népkönyvtárak létesítésére 2%-át, a Gyórfy István kollégiumnak 5%-át javasolta biztosítani.

14. 1947. július 31.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ez az alap tulajdonképpen a filmgyártás fejlesztésére szolgál, de jelentéktelen összegről van szó. Javasolja, hogy szavazzák meg ezt az összeget, úgy ahogy előterjesztetett és azt is határozzák el, hogy ezeket az összegeket beállítják a költségvetésbe és lényegében ez az összeg szolgálja a filmgyártást és ezeket a kérdéseket tegyék költségvetési témává.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Két szempont van. Az egyik az elosztás, a másik a jövő terve. Az a minisztertanácsi határozat, amely a két kérdést szabályozta, nemcsak a magyar filmgyártás támogatására, hanem egyes demokratikus szervezetek támogatására is vonatkozik. Amikor a mozik a pártok és közületek között lettek felosztva, az is volt a cél, hogy ezáltal a társadalom felé érdemleges támogatást lehessen nyújtani. Ő a jövőt illetően sem tartaná helyesnek, ha a minisztertanács most kimondaná, hogy ez a támogatás meg fog szűnni, mert szociálisnak tartja, hogy a mozik valóban visszatérítést kapjanak. A szétosztás körül túl nagy igények merülnek fel. Ezt kincseskamrának tekintik, pedig ez nem olyan bő forrás. Vannak hónapok, amikor ez az összeg havi 250 000 forintig is felmegy, de ez nem állandó. Ennek az összegnek kezelése ellen lényegében eddig sem voltak kifogások. Ha a teljes összeget 100%-ig átadnák a filmgyártásnak, akkor sem tudnak sokat segíteni a filmgyártáson. Éppen ezt a szempontot szem előtt tartva inkább csak serkentésre használják ezt az összeget, mint hathatós anyagi támogatásra. A minisztertanács ezt a kérdést ne is így mérlegelje, mert az állam részéről a magyar filmgyártás támogatása nem jelent terhet, de ez a pár ezer forint elvonása egyéb intézményektől, nagy kiesést okozhat.

Rákosi Mátyás államminiszter: Fogadják el az előterjesztést és vegyék tudomásul, hogy ezt a mezőgazdasági mozgó-mozit a kultuszminisztérium csinálja meg. Az összeg olyan kicsi, hogy ebből úgyse jön ki. A jövő költségvetésben a Földművelésügyi Minisztérium a kultuszminisztériummal együtt vesse fel ezt a kérdést és akkor megindul a dolog, de nem ilyen alapon.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Ennek nem sok értelme lenne, ha a szaktárcák egymás mellett ugyanazon célra külön-külön összegeket állítanának be, hanem szívesen kapcsolják ezt az akciót a Földművelésügyi Minisztérium elkészült és még elkészülő filmjeivel.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Legutóbb ígéretet kapott erre.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Megújítjuk az ígéretet.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A főkérdés az, hogy az itt számbajövő támogatásra szoruló Hunnia filmgyárnak forgótőkéje nincs és nem tud dolgozni és ezért szükséges a százalék emelése. Ha a forgótőkét biztosítani tudnánk, akkor megindulna a magyar filmgyártás. A belügyminiszter szerint ennek az elosztásnak esetleges módosításáról beszélni lehet. Kétli, hogy ez a forgótőke-kérdést megoldja. Inkább azt ajánlaná, olyan irányú felhatalmazást adjunk a kultuszminisztériumnak, hogy ott teremtsék meg az alapot a filmgyártás megindítására.

Rákosi Mátyás államminiszter javasolja, hogy döntsenek a kérdésben.

14. 1947. július 31.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Elfogadja eredeti formájában az elosztást, csak egy deklarációt kér a kultuszminisztertől.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Ezt szívesen megteszi, a főfelügyeleti jogok teljes fenntartásával.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Miniszterelnök eltávozott, Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes átvette az elnöklést.

11.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát tűzoltóparancsnoki állás betöltése tárgyában Makón.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

12.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát néhai Mucska Vilmos próbarendőr 8 kiskorú gyermeke részére kegynevelési járulék engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

13.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát özv. Pányoki Béláné rendőrnagy főhadnagy özvegye részére kegydíj engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

14.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát néhai Oláh Ödön csendőrvézérőrnagy özvegye részére kegydíj engedélyezése tárgyában. Ő ebben a kérdésben nem foglalt álláspontot, tisztán a humanitástól vezetve hozta ide a javaslatot. Általában csendőröknek nem adunk kegydíjakat, ennek férje azonban 1919-ben halt meg, valószínűleg nem az ellenforradalmárok oldalán. Szegény, öreg asszonyról van szó, akinek semmije nincs. Nem pártfogólag hozta ide, de emberi szempontok miatt.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

15.

[Rajk] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozatban 8. sorszám alatt szereplő előterjesztéshez már egy régebbi minisztertanácson hozzájárultak, ezért leveszi a napirendről.²⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

²⁴ A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 8. sorszám alatt dr. Szántó Rezső rehabilitálására vonatkozó javaslat szerepel. Elintézéséről lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 74. napirendi pontját.

14. 1947. július 31.

16.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Vass Gyula rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

17.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Szatványi Márton rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

18.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A mai temetéssel kapcsolatban kéri a minisztertanács felhatalmazását ahhoz, hogy a hősi halált halt Krammer Pált századosá léptethesse elő és özvegyének ennek megfelelő nyugdíjat folyósíthasson.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Egyúttal javasolja, hogy szavazzanak meg 10 000 forint jutalmat azok részére, akik a gyilkost életük kockáztatásával kézrekerítették, hadd lássák, hogy érdemes gonosztevőket rendőrkézzre juttatni és az életüket kockáztatni.

Minisztertanács Krammer Pálnak rendőrszázadosá való kinevezéséhez hozzájárult és a gyilkos kézrekerítői részére tízezer forint jutalmat engedélyezett.²⁵

19.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Mohács város tűzoltóparancsnoki állásának betöltése tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Nem volt alkalma még megállapítani, nincs-e pártjának észrevétele?

Minisztertanács az előterjesztéshez az igazságügyminiszter hozzájárulásától feltételezetten hozzájárult.

20.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a gyöngyösi tűzoltóparancsnoki állás betöltése tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Itt sem volt alkalma megállapítani pártja véleményét.

Minisztertanács az előterjesztéshez az igazságügyminiszter hozzájárulásától feltételezetten hozzájárult.

²⁵ A Belügyminisztérium I.235 231/1947. IV. 1. a. sz. előterjesztése szerint Krammer Pál rendőrnnyomozó főhadnagy 1947. július 26-án közbiztonsági razzia alkalmával, büntetettek által kezdeményezett tűzharc során szenvedett sérülései következtében hunyt el.

14. 1947. július 31.

21.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti Hegedűs Nándor miniszteri osztályfőnöki, Mónár Jenő és Csuka János miniszteri tanácsosi cím adományozása tárgyában készült javaslatát.

Rákosi Mátyás államminiszter: Hegedűs Nándorral szemben kifogása van, régi reakciós ember, Bernoláknak volt jobbkeze.²⁶

Dr. Bojta Béla államtitkár: Éppen a Kommunista Párt részéről jött egy megkeresés címadományozása tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Elvben elfogadják, az ő hozzájárulásától feltételezetten.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult, Hegedűs Nándor esetében elvben, Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes hozzájárulásától feltételezetten.

22.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Jánosi Béla és társainak a Magyar Szabadság Érdemrenddel történő kitüntetése tárgyában.²⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát az 1947. évi szeptember havában Washingtonban tartandó statisztikai kongresszusra kiküldetések tárgyában.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Két személy kiküldetését is soknak tartja. Az egész konferencia anyagát meg fogjuk kapni, de ha már mennek, akkor menjenek azok, akik ezzel foglalkoznak.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Ez előtt 10 tagunk volt ezen a konferencián.

Pénzügyminiszter [képviseletében Antos István államtitkár]: Kemény államtitkár helyett mást hoz javaslatba, mert az ő személyére szükség van a Pénzügyminisztériumban és nem nélkülözhető. Bejelenti, hogy remény van rá, hogy kiküldetési költségét részben a meghívók fedezik.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter:* Helyesli a közlekedésügyi miniszter álláspontját.

²⁶ Hegedűs Nándorról lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját és jegyzetét. Mónár Jenő miniszterelnökségi előadóként a csehszlovák-magyar lakosságcserevel kapcsolatos nemzetiségpolitikai változások figyelemmel kíséréseivel volt megbízva. Bernolák Nándor (1880–1951) jogász. 1914-től a debreceni egyetemen a büntetőjog tanára. 1920–1922-ben nemzetgyűlési képviselő. 1921. április 14-től 1922. július 16-ig népjóléti és munkaügyi miniszter, ezt követően ügyvédi gyakorlatot folytatott.

²⁷ Jánosi Béla (1898–1974) labdarúgó edző. 1944 tavaszától részt vett az ellenállási mozgalomban, mintegy 20 főből álló csoportot vezetett. 1944 decemberében letartóztatták. 1945 februárjában két testvérét és unokaöccsét kivégezték, ő maga megszabadult.

14. 1947. július 31.

Rákosi Mátyás államminiszter: Elekes és Bene menjenek ki.
Minisztertanács Elekes és Bene kiutazásához hozzájárult.²⁸

24.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát a Legfőbb Állami Számvevőszéknél esedékes előléptetések tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár]: A Pénzügyminisztérium részéről azt kéri, hogy Sörédi személyhez kötötten, létszám felett neveztessek ki.

Dr. Pongrácz Aladár: Ezt elfogadja.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy Sörédi kinevezése személyhez kötötten, létszám felett történik.²⁹

25.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára* felveti ezzel kapcsolatban, hogy van egy lehetetlen rendelkezés, mely szerint nőket nem lehet altisztté kinevezni.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter:* Ő már kinevezett.

Dr. Bojta Béla államtitkár: E felett a rendelkezés felett szemet húnyunk, mert az egész köztisztviselői törvény demokrácia-ellenes és már átdolgozás alatt áll a Pénzügyminisztériumban.³⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

26.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Medvei Jenőnek a Miniszterelnök titkárságában szerződéses minőségben való alkalmaztatása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

27.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Gyöngyösi János volt külügyminiszternek a Pénzügyintézeti Központ elnökévé való kinevezése tárgyában. Pártközi értekezlet hozzájárult a kinevezéshez.

²⁸ A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál a következő megjegyzés olvasható: „Bene a főváros részéről, Elekes, mint a Statisztikai Hivatal elnöke vesz részt. Meg van hívva dr. Varga, aki fölött döntsön a minisztertanács. Támogatjuk.” Bene Lajos (1903–1977) statisztikus. 1937-től a Fővárosi Statisztikai Hivatal vezető munkatársa. Elekes Dezső (1889–1965) statisztikus, egyetemi tanár. 1945-től a Központi statisztikai Hivatal alelnöke, 1946–1948-ban elnöke. Varga Istvánról lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 33. sz. jegyzetét.

²⁹ Sörédi József (1893-?) 1911-től a Földművelésügyi Minisztériumban, 1943-tól a Legfőbb Állami Számvevőszéknél dolgozott. Ekkor osztályfőnökké való kinevezésére került sor. A javaslat továbbá dr. Vuiszváry Károly (1886-?) ügyosztályvezetői, Enyedváry Tamás tanácsosi és Romvári Istvánné napszámos altisztté való előléptetésére vonatkozott. (MOL XIX-A-1-j 1947-XIV-9120)

³⁰ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és jegyzetét.

14. 1947. július 31.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Komoly kifogása van. Oda hozzáértő ember kell. Adjanak Gyöngyösinek fizetést, rendes megélhetést, de ne ilyen pozíciót.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ebbe nem lehet beleegyezni. Ez egy döntő fontosságú gazdasági pozíció.

Rákosi Mátyás államminiszter: Egyelőre járuljanak hozzá, esetleg később más funkciót kaphat.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ha a minisztertanács elfogadja, akkor neki 8 éves szerződése lép életbe. Oda csak pénzügyi szakembert lehet állítani.

Rákosi Mátyás államminiszter: Meg kell nézni a szerződését.

Dr. Pongrácz Aladár: Gyöngyösi tud a pártközi értekezlet hozzájárulásáról, kínos most azt mondani, hogy a minisztertanács nem járult hozzá.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A Pénzügyi Központ vezető embert kell tenni.

Dr. Pongrácz Aladár: Ezzel szemben viszont politikai bonyodalom lesz abból, ha most a pártközi értekezlet határozatát nem fogadják el.

Rákosi Mátyás államminiszter: Egyelőre fogadják el, de meg kell nézni a szerződését, hogy az lehetővé tegye, amennyiben más állami funkcióra nevezik ki, nem kap kártérítést. A szerződést a Gazdasági Főtanácsnak kell jóváhagyni.

Minisztertanács Gyöngyösi János volt külügyminiszternek a Pénzügyi Központ elnökévé leendő kinevezéséhez hozzájárult azzal, hogy szerződését a Gazdasági Főtanácsnak kell jóváhagyás végett bemutatni.³¹

28.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát a CARE szervezet magyarországi működése tárgyában. Egyezményt kell kötni velük segélycsomagok Magyar-

³¹ A kérdést „Pótlás”-ként vezették fel a Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapra; ezen e tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „Sulyok már fel van mentve s így az ő felmentése iránt nem kell külön intézkedni. Amidőn Gyöngyösi kinevezése visszajött, közzététel végett a pénzügyminiszternek küldjük át majd és fel kell hívni a minisztertanácsban a pénzügyminiszter figyelmét, hogy a közzététel iránt való intézkedése kapcsán Sulyok felmentését is tegye közzé.” A köztársasági elnök 1947. augusztus 12-én kelt elhatározásával kinevezte Gyöngyösi Jánost a Pénzügyi Központ elnökévé. (MKHL 1947. augusztus 14.) A Gazdasági Főtanács ezek után már csak Gyöngyösi javadalmazásának a kérdésével foglalkozott; minthogy ezt túlságosan magasnak találta, csak előleg fizetését engedélyezte, hangsúlyozva, hogy a „szerződést mindaddig nem lehet megkötni, ameddig a kollektív szerződésen felüli illetmények kérdése általános rendezést nem nyer.” (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 12. 34. napirendi pont) Gyöngyösi Jánosról lásd a bevezető tanulmány 40. sz. jegyzetét. Sulyok Dezső (1897–1965) ügyvéd. 1935-től a Nemzeti Egység Pártjának a képviselője. 1937-ben átlépett a Független Kisgazdapártba. 1945-től 1947-ig a Pénzügyi Központ elnöke. 1945. június 24-étől az Ideiglenes Nemzetgyűlés, majd 1945. november 4-étől a Nemzetgyűlés tagja. 1946. március 12-én kizárták a Kisgazdapártból, húsz társával együtt. Az általuk alapított Magyar Szabadság Párt elnöke lett. 1947. július 22-én lemondott mandátumáról és külföldre ment. Az Egyesült Államokban élt.

14. 1947. július 31.

országra való továbbítása tárgyában. Formatív dolog, a Miniszterelnökség politikai államtitkára kötné meg.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár]: Itt a Pénzügyminisztérium erősen érdekelt abban, hogy ne történjék Magyarországra illegális import.

Dr. Bojta Béla államtitkár: A segélycsomagok küldése a SZEB engedélyével történik.

Rákosi Mátyás államminiszter: Adjuk át az egészet a Gazdasági Főtanácsnak.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: A szervezetet az oroszok nem is akarták beengedni és Kovács alezredes kénytelen volt dolgavégezetlenül visszamenni.

Rákosi Mátyás államminiszter: A miniszterelnök, a pénzügyminiszter és a Gazdasági Főtanács főtitkára helybenhagyásától feltételezetten hozzá lehet járulni. A népjóléti tárcával tárgyalják le.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben, a miniszterelnök, a pénzügyminiszter és a Gazdasági Főtanács főtitkára külön hozzájárulásától függetlenül hozzájárult.³²

29.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti az igazoló eljárások tárgyában készült rendelettervezetet.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár]: Kéri levenni, mert észrevételeiket nem vették figyelembe.

[Ries] Igazságügyminiszter: Ez nem ok a levételre. A minisztertanács majd dönt a függő kérdésekben. A kérdés rendezése igen sürgős, mert van egy csomó ember, aki azért nem kap állást, mert nincs igazolva. Röviden megindokolja javaslatát. Itt tulajdonképpen egy döntő kérdés volt, amelyet egyes pártok kifogásoltak. Ez a kifogás pedig az volt, hogy az igazolási eljárást az Igazsá-

³² A CARE (Cooperative for American Remittances to Europe) segélyeket Európába közvetítő amerikai vállalkozás volt. A Magyarok Világszövetsége óva intette a magyar kormányt, hogy szerződést kössön vele, preferenciákat biztosítson számára szeretetsomagok beszerzésére és szállítására, mivel — mint közölte — már az év eleje óta előfizetéseket gyűjtött Kanadában és az Egyesült Államokban a Magyarországra küldendő csomagok céljára, de még egyetlen csomagot sem szállított le — s az amerikai sajtóban állandóan azzal védekezett, hogy a magyar kormány nem írta alá a szerződést s nem adott beutazási engedélyt a megbízottai számára. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIX-a-10 899). A figyelmeztetés későn érkezett: a Nemzetközi Segélyeket Ellenőrző Tárcaközi Bizottság — a washingtoni követség ajánlására — közben, némi fenntartásokkal, aláírta a szerződést. (uo.) A SZEB korábban nem engedélyezte a CARE megbízottjának Magyarországra való beutazását (173. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontja), ekkor is csak azzal járult hozzá a szerződéskötéshez, hogy az amerikai vállalat nem hozhat létre külön bizottságot, vagy szervezetet az ország területén. (MOL XIX-A-1-j 1947-XIX-A-Kcs-11 652) Kovács György magyar származású amerikai alezredesre vonatkozott Vas Zoltán utalása.

14. 1947. július 31.

gügyminisztérium felügyelete alá helyezi. Ennek két indoka volt. Minthogy az igazolási fellebbezési eljárás az Igazságügyminisztérium hatáskörébe tartozik, semmi értelme nem volt annak, hogy az igazolási eljárást két hatóság felügyelete alá helyezzük. Állandó panaszok érkeztek az Igazságügyminisztériumhoz a Központi Igazolóbizottság működése ellen. Anyagi természetű panaszok voltak ezek és sorozatosan törvénytisértéseket követtek el, és pedig megtörtént, hogy jogerősen állásvesztésre ítélt egyéneknél új tárgyalásokat tűztek ki annak dacára, hogy a rendelet ezt kifejezetten megtiltja és azt mondja, hogy csak az igazolás alá vont terhére történt bejelentés alapján lehet igazolást folytatni, márpedig ez az állásvesztésnél súlyosabb határozatra nem vonatkozhat. Az történt, hogy 2–3 bizottságon ment keresztül az ilyen ügy, amíg végül igazolták az illetőt. Egy miniszterközi bizottság vizsgálta ki ezeket az ügyeket és a legsúlyosabb visszaéléseket találta, anyagi vonalon is. Így pl. 40 forintokat kértek az igazolásért és annak kifizetése előtt nem adták ki az igazolási nyilatkozatot.

Rákosi Mátyás államminiszter: Azokról a pontokról kell beszélni, ahol a pártközi értekezlet nem tudott megállapodni.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Felvetették azt a kérdést, hogy visszateszik az egész igazolási ügyet a Nemzeti Bizottsághoz. Ő ezt nem tartja helyesnek és nem tudná megmagyarázni, hogy miért nem felelne meg az Igazságügyminisztérium, amelynek 10. ügyosztálya nagyon jól végzi a munkát. Ott tényleg mind baloldali emberek vannak, tehát a garancia megvan arra, hogy jól fogják a jövőben is végezni feladatukat. A többi mind ebből ered, mert megállapították, hogy pl. egyes vállalatoknál közelharc folyt az úgynevezett behívott tagokért. Ezt valósággal jövedelmi forrásnak tekintették mert minden igazolási ügy után volt egy díjazás. Az egyik ügyvéd — értesülése szerint — havi 3000 forintot keresett az igazolási ügyeknél való közreműködésével. Ezeknek a dolgoknak véget kell vetni, hivatalos formát kell adni az igazoló eljárásnak és senkinek ne legyen privilégiuma az igazolás.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az helyes, hogy adjuk át az egész kérdést az Igazságügyminisztériumnak, de tekintettel arra, hogy nem ismerjük teljesen a pártközi értekezlet kifogásait, arról kellene tárgyalni. Ő a következőket javasolná: amennyiben van a pártközi értekezletnek jegyzőkönyve, azt az igazságügyminiszter legyen szíves rendelkezésünkre bocsátani és egy hét múlva hozzuk vissza az ügyet és akkor a minisztertanács határozzon a vitás pontok felett.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.³³

³³ Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 66., az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 80., a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 25., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 106. napirendi pontját. Lásd továbbá a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontját. Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefoglaló horítólapra e tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „Rendkívül sürgős lenne a rende-

30.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát Willingsdorfer István részére a VI. fizetési osztálynak megfelelő nyugdíj megállapítása tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőiben Antos István államtitkár]: Az ő hozzájárulásuk megvan?

Rákosi Mátyás államminiszter: A Pénzügyminisztérium hozzájárulásától feltételezetten elfogadják.

Minisztertanács az előterjesztéshez a pénzügyminiszter hozzájárulásától függően hozzájárult.

31.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. Fridli Rezső és Böröcz József képesítési kellék alóli felmentése tárgyában.³⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

32.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a márianosztrai országos büntetőintézetnél rendszeresített orvosi állás betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

33.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát az elhagyott javak kezelésének újabb szabályozása tárgyában.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: A Földművelésügyi Minisztérium részéről ad át egy hosszabb észrevételt.

Pénzügyminiszter [képviselőiben Antos István államtitkár]: Nekik is vannak észrevételeik.

[Ries] Igazságügyminiszter: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.³⁵

let kiadása; részünkről külön észrevétel nincs." A kérdéssel kapcsolatos pártközi értekezlet jegyzőkönyvét nem sikerült megtalálni.

³⁴ Az Igazságügyminisztérium 60 130/1947. VI. sz. előterjesztése szerint dr. Fridli Rezső országos bírósági fővegyész, egyetemi magántanár, 1942 óta az Országos Bírósági Vegyészeti Intézet vezetője; Böröcz József, az Igazságügyminisztériumba berendelt aszódi fiúnevelőintézeti igazgató olyan költségvetési címnél szereplő státushelyen volt besorolva, ahol az V. fizetési osztálynál magasabb állás nem létezett. Mivel a IV fizetési osztályba javasolta mindkettőjüket előreléptetni, kérte számukra a megszabott keretek átlépésének engedélyezését.

³⁵ Előzményéről lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját és jegyzetét. Az Igazságügyminisztérium T.2367/1947. sz. előterjesztése utalt arra, hogy 1946 nyara óta e tárgyban folytatott tanácskozásokon az az álláspont alakult ki, hogy mivel a rendeleti szabályozásra szóló felhatalmazás nem adott módot az elhagyott javak tulajdonjogának a rendezésére, illetőleg annak kimondására, hogy bizonyos idő múltán az elhagyott javak tulajdonjoga az államkincstárra száll át — e tekintetben tehát törvényhozási szabályozásra van szükség — a javaslata csupán az

14. 1947. július 31.

34.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a magánjogi szolgálati viszonyból eredő egyes követelések kiegyenlítése tárgyában. A pénzügyminiszterrel egyetértésben hozza ide ezt a rendeletet, amelyet a Magánalkalmazottak Szakszervezete nagyon sürget.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Ez gazdasági főtanácsi határozat alapján keletkezett. Javasolja, hogy Antos államtitkár nézze meg, amennyiben nem talál benne kifogásolni valót, úgy a minisztertanácsi határozat váljék érvényessé.

Minisztertanács a pénzügyi államtitkár hozzájárulásától függően elfogadta az előterjesztést.³⁶

elhagyott javak kezelésének kérdésére tér ki. Így a már korábban kialakult álláspontnak megfelelően javasolta az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának a megszüntetését. A deportáltak és hadifoglyok méltánylást érdemlő érdekeire tekintettel javasolta az elhagyott javak fogalmának újbóli meghatározását. A továbbra is elhagyottnak minősülő javak kezelését az államra vagy az Országos Zsidó Helyreállítási Alapra vagy a gyámhatóságra, illetőleg a gyámhatóság által kirendelt gondnokra javasolta bízni. A kormánybiztosság felszámolásáról a Pénzügyminisztérium irányításával működő, a miniszterelnök és a pártok képviselőiből álló felszámoló bizottság útján kívánt gondoskodni, amely bizottságban tanácsadói minőségben a Gazdasági Főtanács, a pénzügyminiszter és a Pénzügyintézet Központ kiküldötteinek is helyet biztosított volna. Jelezte az előterjesztésben, hogy néhány kérdésben a tárcákkal folytatott előzetes tárgyalások során nem alakult ki egységes álláspont s azt javasolta, hogy amennyiben az egyes tárcák továbbra is ragaszkodnak eltérő álláspontjukhoz ezekben a minisztertanács döntsön. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A földművelésügyi és a pénzügyi tárca által jelzett megjegyzések írásos anyaga nem található a jegyzőkönyv mellett. Az 1948. évi XVIII. tc. szól az elhagyott javak kérdésének rendezéséről. Javaslatát 1948. április 29-én nyújtotta be az igazságügyminiszter az Országgyűléshez.

³⁶ Az Igazságügyminisztérium T.2386/1947. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra a bírósági gyakorlatra, hogy az 1946. augusztus 1-je előtt elértéktelenedett pénzben keletkezett hátralékos munkabérekövetelést a hatályos kollektív szerződésben megállapított munkabérnek megfelelő teljes összegben ítélték meg, s így az elmaradt járandóságot érvényesítő felperes a többszörösét kapta meg annak, mint ami az esedékesség idején megillette volna. Rámutatott az előterjesztés arra is, hogy a nagyszámú elmaradt munkabérekövetelés forintösszegben való megítélése egész sor vállalat anyagi romlását vonta volna maga után. Mindezekre tekintettel, hivatkozva a Gazdasági Főtanács 1947. január 11-én hozott állásfoglalására (4741/1947. G. F. sz. határozat) bemutatta rendelettervezetét, amely szerint az inflációs időből származó munkabérekövetelések pengő, illetőleg adópengő összegét átszámítási táblázat segítségével kell forintra valorizálni. Az ehhez tartozó táblázat az 1945. március 1-je és 1946. július 31-e közötti időszakra vonatkoztatva napokra lebontva jelölte meg, hogy hány pengő, illetve adópengő felel meg egy forintnak. Kimondta, hogy a jogerős bírói ítélettel vagy bírói egyezséggel már befejezett ügyekre nem terjed ki a rendelet hatálya. Kivette a rendelet hatálya alól azon személyek ügyét is, akik az igazolási eljárás folyamánként elvesztették ugyan az illetményekre, nyugdíjra való jogosultságukat, de később mégis igazolást nyertek. Ez utóbbiak az 1946. augusztus 1-jét megelőző időre szóló illetményeik tekintetében a hatályos kollektív szerződés szerint a megfelelő forintösszeg 10%-át kaphatták meg a 4260/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. április 4.) értelmében. Lásd a 9540/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 5.

35.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti ad T.3000/1947. számú javaslatát a kisajátítás alá vont ingatlanok előzetes birtokbavételéről szóló rendelettervezet tárgyában.

[Veres] Építési és közmunkaügyi miniszter kéri, hogy ez a törvényhatósági [jogú] városokra is terjesztessék ki.

[Ries] Igazságügyminiszter: Erre nem lát lehetőséget.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezt a rendelkezést mi kényszerből, egyetlen esetre hoztuk. Így külön kisajátítási törvény kell.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Arra gondoltak, hogy ezzel kapcsolatban hozzá lehet tenni: „a kincstár, vagy valamelyik üzeme” által igénybe vett ingatlan. Ez egy kicsit kiszélesítené.

[Ries] Igazságügyminiszter: Ezt sem lehet.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az igazságügyminiszter előterjesztését fogadják el és külön ki lehet szélesíteni, ha szükséges.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.³⁷

36.

Pénzügyminiszter [képviselésében Antos István államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.³⁸

37.

Pénzügyminiszter [képviselésében Antos István államtitkár] előterjeszti javaslatát a közszolgálati alkalmazottak Magyarország volt területén töltött idejének a szolgálati időbe beszámítása tárgyában.³⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

³⁷ Az Igazságügyminisztérium T.3000/1947. sz. előterjesztése a kisajátításról szóló 1881. évi XLI. tc. 45. §-ában foglalt azon rendelkezés alóli felmentésre irányult, hogy a kisajátító — egyéb feltételek mellett — az ingatlant csak akkor veheti igénybe, ha a szakértői bizottság által megállapított kártalanítási összeget bírói letétbe helyezi. Ezt a felmentést azonban csak arra az esetre kívánta alkalmazni, ha a kisajátító az államkincstár. Az előterjesztésből kitűnik, hogy az Andrássy út 104. alatti ingatlan kisajátítási eljárásának meggyorsítása és az ingatlannak a Szovjetunió részére való átadása tette szükségessé a törvénymódosítást. Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pontját és jegyzetét. Lásd a 9510/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 3.

³⁸ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapon 1. sorszám alatt a közúti gépjárművek belföldi átruházása alkalmával fizetendő forgalmiadóra vonatkozó előterjesztés szerepel. A Gazdasági Főtanács előző napi állásfoglalása szerint a kérdést a pénzügyminiszternek és közlekedésügyi miniszternek további tárgyalásokon kellett tisztáznia. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. július 30. 23. napirendi pont.) Előzményéről lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 52. napirendi pontját.

³⁹ A Pénzügyminisztérium 27 420/1947/III. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a 9910/1939. ME sz. rendelet (MRT 1939. 1976. p.), a 37/1940. ME sz. rendelet (MRT 1940. 991–992. pp.), az 1200/1941. ME sz. rendelet (MRT 1941. 188. p.) és az 1250/1942. ME sz. rendelet (MRT

14. 1947. július 31.

38.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár] előterjeszti javaslatát Budapest székesfőváros nyugatra hurcolt rádiumkészletének kiválasztási költsége tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Mekkora összegről lehet itt szó?

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár] A rádium értékének 10–25%-áról.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez egy igen magas összeg.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár] Viszont a rádiumra szükségünk van és megéri.⁴⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

39.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár] előterjeszti javaslatát az 1790/1947. ME sz. forintmérleg-rendelet kiegészítése tárgyában.

[Ries] Igazságügyminiszter javasolja levenni.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár] felhívja a minisztertanács figyelmét arra, hogy ez egy igen fontos és sürgős intézkedés. Az államosított bankokkal [sic!] kapcsolatban most, amikor az igazgatók még abban a helyzetben vannak, hogy a mérleget megállapítsák, hirtelen egy új tendencia jelentkezik: a forintmérlegnek feleslegéből a nyugdíjalapot kívánják kiegészíteni. Ez azért indokolatlan, mert ezek jelenleg semmiféle jövedelmet nem hoznak, viszont teljes egészükben terhelik az államosított bankokat. A forintmérlegek 1–2 héten belül közzétesznek és ha eltolják itt a kérdést, akkor az alapvető rendelkezés is eltolódik.

1942. 666. p.) szerint a felvidéki, kárpátaljai, erdélyi és délvidéki területek visszacsatolása után átvett alkalmazottaknál a korábbi csehszlovák, román vagy jugoszláv közszolgálatban eltöltött szolgálati időt be kellett számítani. A fegyverszüneti egyezmény határokormányai nyomán kiadott 526/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 17.) a területvisszacsatolással kapcsolatos összes törvényt és rendeletet így az említettek is hatályon kívül helyezte. Ennek következtében a nyugdíjkorhatárt elért áttelepült alkalmazottak esetében nem lehetett volna beszámítani a más állam szolgálatában töltött időt. Ezért vált szükségessé a kérdés jogszabályi úton történő újbóli rendezése. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9550/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 5.

⁴⁰ A Pénzügyminisztérium 68 163/1947. K. V. M. J. sz. előterjesztésében előadta, hogy Belgiumban Magyarországról eredetileg Németországba hurcolt s ott bombatalálat következtében megsérült tehergépkocsi roncsai között rádióaktív anyagot találtak. A Budapest székesfőváros tulajdonát képező radioaktív anyag visszaszolgáltatásához a belga hatóságok hozzájárultak. A kb. 3000 kg földanyagból egy belga cég kész volt a mintegy 3–4 gramm rádium kiválasztását elvégezni, amennyiben ennek költségét illetően a magyar állam szavatosságot vállal. A költségeket egyébként Budapest székesfőváros viselte.

14. 1947. július 31.

[Ries] Igazságügyminiszter: Hosszú észrevétele van a javaslatához, amit megküldött a pénzügyminiszternek.

Pénzügyminiszter [képviseletében Antos István államtitkár]: A stílárís észrevételeket magáévá teszi. Kívánatos ez a rendelkezés, mert tőke-átsíbolásról van szó. A Hitelbank pl. 175 000 Ganz részvényt kívánt a nyugdíjalapjának átadni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Elfogadják azzal, hogy az igazságügyminiszter stílárís változtatásait vegyék figyelembe.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy az igazságügyminiszter szövegezési észrevételei figyelembeveendők.⁴¹

40.

Pénzügyminiszter [képviseletében Antos István államtitkár] előterjeszti javaslatát a Magyar Külforgalmi Rt. újabb importüzleteivel kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában. (176 625/1947. számú előterjesztés.)

[Rónai] Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter: Az előterjesztést most elfogadja, de a jövőre vonatkozólag kéri, mondják ki, hogy a Külforgalmi Rt. minden üzleti tevékenységéhez a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium hozzájárulása is szükséges. Néhány tételt megnézett és megállapítható, hogy vannak olyan tételek, amelyek külkereskedelmi tevékenységünkkel nincsenek összhangban.

Rákosi Mátyás államminiszter: A javaslatához hozzájárulnak. Van egy új javaslat, hogy a Kereskedelemügyi Minisztériummal egyetértésben köthessen üzleteket a Külforgalmi Rt. Fél, hogy ez ilyen egyszerűen nem keresztülvihető. Ellenben javasolja, hogy a kereskedelemügyi minisztérium és a Külforgalmi

⁴¹ A bankok államosítása ekkor még nem történt meg. Antos államtitkár részéről csak elszólás, vagy pongyolaság volt erről befejezett tényként beszélni. A Pénzügyminisztérium 10 323/1947. V. sz. előterjesztésében emlékeztetett arra, hogy a forintmérlegről szóló 1790/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. február 13.) az érdekeltségek által erősen hangsúlyozott közhiteli szempontokra tekintettel lehetővé tette, hogy olyan vállalatok, amelyek önálló jogalanyként működő nyugdíjpénztárt tartottak fenn, a nyugdíjpénztár járulékhányát ne mutassák ki. Ezzel szemben a forintmérlegek előzetes revíziója során azt tapasztalták, hogy a nyugellátási kötelezettségek túlzott kimutatásával a vállalatok, különösen a nagy bankok a megnyitó forintmérlegükben kimutatott vagyont nagymértékben csorbítani akarták. Minthogy ez a törekvés kormányzati szempontból nem volt helyeselhető, javasolta a forintmérleg-rendelet kiegészítését olyan értelemben, hogy a nyugellátási kötelezettségek tökeszükségletének fedezetére a megnyitó forintmérlegben a vállalat csak a méltányos korlátok között terhelhesse a vagyonát. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 030/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 17. Az előterjesztés mellett megtalálható az Igazságügyminisztérium T.2903/1947. sz. észrevétele a rendelettervezettel kapcsolatban. Ebben kifejtette, hogy az 1790/1947. ME sz. rendelet nem kíván módosítást, mivel a járulék-tartalékhány címén a mérlegbe beállítható tétel legmagasabb összege korlátozva volt. Felhívta a figyelmet arra, hogy amennyiben az újabb szabályozás a munkavállalók terhére további korlátozást létesítene, ez a választások időpontja előtt nem lenne kívánatos.

14. 1947. július 31.

Rt. állapodjanak meg előzőleg egymás között és ezt hozzák a Gazdasági Főtanács elé.

Pénzügyminiszter [képviselőében Antos István államtitkár]: A Külforgalmi minden egyes üzletét a kereskedelemügyi minisztérium szervei elbírálják. Ő csak azt a két tételt kifogásolja, amire a Gazdasági Főtanács utasította őket. Az egyik a cukor-tétel, a másik a cipő-tétel.

[Rónai] Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter: A Külforgalmi emberei, ha külföldre mennek tárgyalni, feltétlenül jelentkezzenek a kereskedelmi attaséknál, hogy az árakat összeegyeztessék.

Rákosi Mátyás államminiszter: Azt a javaslatot, hogy a kereskedelemügyi minisztérium és a Külforgalmi emberei állapodjanak meg és hozzák a Gazdasági Főtanács elé javaslataikat, amely kizárja, hogy a Külforgalmi a kereskedelemügyi minisztérium beleegyezése nélkül külföldi üzleteket kössön, elfogadásra javasolja.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult és utasította a Magyar Külforgalmi Rt-t, hogy a jövőben külföldi üzletkötései előtt minden egyes esetben tárgyalja ki a kérdést a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériummal.⁴²

41.

Pénzügyminiszter [képviselőében Antos István államtitkár] előterjeszti javaslatát az állami kezelésbe vett Kecskemét thj. városi egyedúrasági borküldetés szeszfőzde alkalmazottainak kiegészítése tárgyában.⁴³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

42.

Pénzügyminiszter [képviselőében Antos István államtitkár] A legutóbbi minisztertanács hozzájárult Dobos dohányjövédéki igazgatónak Bulgáriába való kiküldetéséhez. Most azzal a kéréssel jön, hogy Lossinszky Andort is kiküldhesse, így a kiküldetést rövidebb idő alatt és kevesebb költséggel oldják meg.⁴⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴² A Pénzügyminisztérium a Magyar Külforgalmi Rt. 19 import ügyletéhez szükséges több mint 15 millió forint összegű, devizavásárlási célokat szolgáló, forint hitelével, több mint 2 millió forint összegű devizahitelével, valamint 187 200 dollár értékű zsír – műselymfonal kompenzáció 555 ezer forint összegű kötbérével kapcsolatban vállalta el az állami kezességet. Ennek utólagos jóváhagyását kérte.

⁴³ A Pénzügyminisztérium 57 410/1947. X. b. sz. előterjesztése szerint a szeszfőzde személyzetének további kilenc fővel való kiegészítését az üzem rentabilitásának további biztosítása követelte meg.

⁴⁴ Előzményét illetően lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 39. napirendi pontját.

43.

Pénzügyminiszter [képviselőében Antos István államtitkár] előterjeszti 24 552/1947. sz. javaslatát az állami alapok megszüntetése, illetőleg költségvetésbe olvasztása tárgyában. Erre Gazdasági Főtanácsi utasítás történt.⁴⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

44.

Pénzügyminiszter [képviselőében Antos István államtitkár] Nyárádi miniszter közölte Moszkvából, hogy a tárgyalások előreláthatólag hosszabb ideig elhúzódnak. Mióta visszament, eddig csupán egyetlen ülést tartottak. Azóta a tárgyalások szünetelnek azért, hogy a szovjet fél az adatokat felülvizsgálja. Mivel esetleg Frankfurtba és Berlinbe kell mennie, hogy a Dunai Repülőgépgyár visszaszállítása tárgyában tárgyalásokat folytasson, másrészt pedig a választások alatt Budapesten kíván tartózkodni, legkésőbb augusztus 5-én el akar utazni Moszkvából. Kér felhatalmazást arra, hogy ismét felvehesse a szovjet félnek, hogy Budapesten folytassák a tárgyalásokat és ha ezt nem fogadják el, akkor kéri, hogy Vásárhelyi István pénzügyi államtitkárnak adjanak felhatalmazást és ha ő közben befejezné a tárgyalásokat, akkor Nyárádi újból visszautazna a megállapodás aláírására.⁴⁶

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Azt hiszi, hogy nem lenne helyes ezt a kérést teljesíteni. A Moszkvában folytatott tárgyalásoknál az

⁴⁵ A Pénzügyminisztérium 74 552/1947/I. a. sz. előterjesztésében utalt arra, hogy az intézkedésre a Gazdasági Főtanács 3000/1947. sz. határozata alapján került sor. Az előterjesztés értelmében 1947. július 31-ével megszűnt a Vagyontalan Állami Nyugdíjasok, Özvegyek és Árvák Segélyezésére Szolgáló Alap, a Forgalmiadók Kezelésére Szolgáló Alap, a Kivándorlási Alap, az Országos Mozgóképvizsgáló Bizottság Alapja, a Totalisateure Alap, az Állami Tanítói Internátusok Alapja, a Tehetséges Falusi Szegény Tanulók Nevelési Alapja, a Nemzeti Múzeum Alapja, a Tagosítási Állami Alap, a Rabmunkások Biztosítási Alapja, a Külön Eljárási Alap, az Elismert Vállalati Nyugdíjpénztárak Járuléktartalékának Ellenőrzési Alapja. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9520/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 2. A Gazdasági Főtanács később ismételtlen foglalkozott a kérdéssel. Hozzájárult a Nyugdíjjárulék Alapnak, az Országos Energiagazdasági Alapnak, az Öntözési Alapnak, a Földbirtokrendezési Alapnak és az Újjáépítési Közmunkaváltság Alapnak a további fenntartásához, azzal, hogy az utóbbi négy alap kiadásait és bevételeit az illetékes miniszter a Tervhivatal és a pénzügyminiszter által együttesen megállapítandó mértékben a hároméves beruházási terv kereteibe kell beállítani. Javasolta továbbá az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap és az Országos Épületjavítási Alap átszervezését intézetté. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 13. 5. napirendi pont)

⁴⁶ Előzményeit illetően lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 14. és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját. A Dunai Repülőgépgyár 1941-ben a Weiss Manfréd vállalatok tagjaként létesült. A magyar-német repülőgépezmény alapján Szigetszentmiklós-Horthyigeten felépült gyárat a bombázások elől áttelepítették a kőbányai, illetve a budatétényi barlangokba. 1946 novemberétől a potsdami egyezmény, valamint a magyar-szovjet megállapodás alapján a Magyarországi Szovjet Javakat Kezelő Hivatal hatáskörébe került. 1947 májusában visszakerült magyar kezelésbe. 1948 áprilisában államosították. A Honvédelmi Minisztérium irányította. 1949 novemberétől Csepel Autógyár Nemzeti Vállalatként működött.

14. 1947. július 31.

volt a megállapítás, hogy feltétlenül helyes, ha ezek Moszkvában folynak. A szovjet fél rossz néven venné és úgy gondolná, hogy a magyar kormány lezártnak véli ezeket a tárgyalásokat és meglegedne azzal, hogy államtitkár vezeti a tárgyalásokat, holott egy államtitkárnak feltétlenül kisebb súlya van, mint egy miniszternek. Ez a kérés csak akkor lenne teljesíthető, ha az a szovjet tárgyaló fél részéről vetődik fel.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nyárádi miniszternek azt a javaslatát, hogy a Dunai Repülőgépgyár visszahozatala céljából Berlinbe és Frankfurtba menjen, helyesli. Az nem volna baj, ha odamenne. Talán a minisztertanács javaslata az legyen, hogy egyelőre ebbe beleegyezik, de csak, hogy ezzel a Moszkvai tárgyalások ne szenvedjenek haladékot. A visszajövetelére vonatkozólag egyelőre kéri, hogy maradjon ott, mert az a kérelem, hogy a választásokat megelőző napokat Budapesten töltsen, nem túlságosan indokolt. Ha csak a Kisgazdapárt nem ragaszkodik ittlétéhez, de ezt nem gondolná.

Dobi István államminiszter: A kisgazdapárt általában súlyt helyezne arra, hogy Nyárádi miniszter végre itthon legyen. Legutóbb is ilyen értelmű határozatot hoztak.

Rákosi Mátyás államminiszter: Azt mondhatjuk, hogy sürgesse meg a tárgyalásokat. Azt is ajánlhatja, hogy Budapesten folytassák. Elmehet Frankfurtba és Berlinbe. Ahhoz is hozzájárulunk, hogy ajánlja, hogy a tárgyalásokat Budapestre tegyék át. Egyébként azért akarjuk, hogy saját személyében vezesse tovább a tárgyalásokat, mert tényleg megtörténhet, hogy a szovjet tárgyaló fél tényleg úgy tekinti, hogy a magyarok kevésbé súlyos tárgyaló félnek hagynak ott. Ettől függetlenül felvetjük majd hazatérésének kérdését.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

45.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár] előterjeszti 176 723/1947. ME sz. javaslatát az Országos Szövetkezeti Hitelintézet egy alelnökének, igazgatóságának és felügyelőbizottságának kinevezése tárgyában. Pártközi megállapodás alapján teszi meg előterjesztését azzal a kikötéssel, hogy Katona Jenő ne a Földművelésügyi Minisztérium jelölésében neveztesék ki.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

46.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár] előterjeszti javaslatát Gyenes Kálmán okl. gépészmérnök alkalmazása tárgyában. Legutóbb a közlekedésügyi miniszter emelt kifogást alkalmazása ellen.⁴⁸

⁴⁷ Lásd a 14/a. sz. mellékletet, illetve előzményéről az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 10. és a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 57. napirendi pontját.

⁴⁸ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 37. napirendi pontját.

14. 1947. július 31.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Azért kérte legutóbb, hogy nézzék meg az alkalmazást, mert információi szerint nevezett antiszociális magatartású volt. Ha a pénzügyminiszter feltétlenül ragaszkodik hozzá, nem tartja fenn észrevételét, annál kevésbé, mivel nevezett már dolgozik.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

47.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 228 900/1947. sz. javaslatát dr. Bodor Imre és társai kinevezése tárgyában.⁴⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

48.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Rákóczi András hídmunkás özvegyének és három kiskorú gyermekének kegyellátásban való részesítése tárgyában.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

49.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 10 705/1947. sz. javaslatát dr. Mattyasovszky Zoltán MÁV titkár és társainak jugoszláviai kiküldetése tárgyában.⁵¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

50.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a házfelügyelők és segédházfelügyelők Budapestre korlátozottan megállapított biztosítási kötelezettségének az ország egész területére való kiterjesztése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviseletében Antos István államtitkár]: Csak abban az esetben járulhat hozzá, ha a 4. § (2) bekezdésében a háztulajdonos és a hasznélvező egyetemes fizetési kötelezettsége elejtetik, mert ez az adójogi rendszerünkkel ellentétben áll.

Rákosi Mátyás államminiszter: Elvben fogadják el és a két minisztérium egymás között egyezzen meg.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem érti, hogyha Budapesten ez nem ütközik akadályba, akkor vidéken miért ütközik?

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta azzal, hogy a pénzügyminiszter és a népjóléti miniszter a 4. § (2) bek. kifogásolt részét tárgyalják le.⁵²

⁴⁹ Összesen hét postai főtisztviselő előléptetésére került sor.

⁵⁰ Rákóczi András a MÁVAG-nál volt kovács. 1946. június 3-án a Szabadság híd helyreállítási munkálatainál szenvedett halálos kimenetelű balesetet.

⁵¹ Összesen hat MÁV tisztviselő kiküldetésére került sor. A jugoszláv vasutak belgrádi igazgatósága által a köteléki árdíjszabás ügyében összehívott értekezleten vettek részt.

⁵² A Népjóléti Minisztérium 76 785/1947. sz. előterjesztése szerint a biztosítási kötelezettség kiterjesztését a Magyar Házfelügyelők és Segédházfelügyelők Országos Szabad Szakszervezete

14. 1947. július 31.

51.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát az OTI pénzbeszedői és megbízotti alkalmazásoknak a 8100/1946. ME sz. rendelet tilalma alóli kivételezése tárgyában.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Kéri levenni, meg kell nézni, mert nem tudja, hogy hány emberről van szó.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁵³

52.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát propaganda kiadások fedezésére póthitel kérése tárgyában.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ezt nem lehet. Arra nem tudják megadni, mert [az] 1946/47-es költségvetési év véget ért, és a Gazdasági Főtanács már egyszer elutasította ezt a kérelmet. Az 1947/48-as költségvetési év terhére javasolja megszavazni.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Antos István államtitkár*] javasolja, hogy a jövő heti Gazdasági Főtanács foglalkozzék a kérdéssel.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁵⁴

kérte. A rendelettervezet megtalálható az előterjesztés mellett. Ennek 4. § (2) bekezdése azt mondta ki, hogy „ha a házhaszonbérlet alatt áll vagy házhaszonbérbe van adva, a háztulajdonos és a házhaszonélvező, illetőleg a házhaszonbérelő a betegségi, úgyszintén az öregségi, rokkantsági, özvegyégi és árvasági járulékokért és pójtjárulékokért, továbbá a baleseti biztosítási díjakért valamint a munkáltatót az Intézet javára terhelő megtérítésekért és késedelmi pótlékokért egyetemleg felelős” stb. Ez a rész a rendelet elfogadott szövegében már nem szerepelt. Lásd a 9600/1947. Korm. sz. rendeletet, MK 1947. augusztus 12.

⁵³ A 8100/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 17.) az új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmáról szolt. A Népjóléti Minisztérium 74 697/1947. II. sz. előterjesztésében azért kért felmentést az OTI pénzbeszedők és megbízottak esetében az említett rendelet alól, mert ezek alkalmazási jogviszonya szerződésen alapult és könnyen felbontható volt, így gyakran előfordult a változás e munkakörben, a megüresedő állások gyors betöltéséhez viszont közérdek fűződött. Ezért kérte, hogy az OTI a minisztertanács esetenkénti hozzájárulása nélkül is szerződtesse ezeket a munkatársait. Az Igazságügyminisztérium T.2908/1947. sz. levelében ezzel szembeni tiltakozást jelentett be, mondván, „hogy a kormányrendeletek mindenkre kötelező rendelkezéseitől eltérő gyakorlatot maga a kormány sem folytathat,” jelezte, hogy a felmentés csak újabb kormányrendelet kibocsátása útján valósítható meg. A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapján e tárgyhoz fűzött megjegyzés megegyezett az Igazságügyminisztérium fent idézett álláspontjával.

⁵⁴ A Népjóléti Minisztérium 194 932/1947. sz. előterjesztésében 50 000 forint póthittel kérte megnövelni az 1946/1947. évi költségvetést. A Gazdasági Főtanács az augusztus havi államháztartási külön hitelek megállapítása során hozzájárult az összeg felhasználásához. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 6. 1/a. napirendi pont)

14. 1947. július 31.

53.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát megüresedett állami óvónői állások kivételes betöltésének engedélyezése tárgyában.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: Kérdést tesz fel, hogy ki van-e ez a kérdés úgy tárgyalva, hogy később nem fog hullámokat vetni?

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Igen.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

54.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 34 624/1947. sz. javaslatát tiszteltedíjas szociális titkárok alkalmazása tárgyában.

Dr. Pongrácz Aladár kéri levenni, és pártközi értekezleten letárgyalni.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Egy személy kinevezéséhez ragaszkodna most, Csitkovics Sándornak a IX. fizetési osztályba való kinevezéséhez. A többi leveszi a napirendről.

Minisztertanács Csitkovics Sándor IX. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult.

55.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 36 625/1947. sz. javaslatát tiszteltedíjas szociális titkárok kinevezése tárgyában.

Dr. Pongrácz Aladár: Ugyanaz az észrevétele, mint az előző előterjesztésnél.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

56.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát vízitársulati védtöltések és vízrendezési munkálatok által védett csatornák, épületek, körtöltések, utak és vasutak tulajdonosai terhére kiszabott hozzájárulási összegek forintmértékben való meghatározása tárgyában.⁵⁵

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Észrevétele van, de nem kívánja, hogy bevegék a rendeletbe. Legyen lerögzítve, hogy ő azzal járult hozzá, hogy a gondjainkra bízott érdekekre való tekintettel az alapbefektetési tőke megállapítását, továbbá a vasutak és utak által eddig befizetett hozzájárulási összegek-

⁵⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 115 456/1947. sz. előterjesztésében arra tett javaslatot, hogy az esedékes vízitársulási hozzájárulás korábban kiszabott minden pengője helyett 3 forintot számíthasson fel. Jelezte, hogy helyt adott az 1947. február 13-ai minisztertanácsai ülésen (163. sz. jegyzőkönyv 49. napirendi pont) már tárgyalt tervezettel szemben felvetett észrevételeknek, így a közlekedésügyi miniszter kívánságának megfelelően vette fel az eredeti 4 forint helyett a 3 forintos átszámítási kulcsot. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9580/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 19.

14. 1947. július 31.

ből az alapbefektetési tőkére beszámítható törlesztési összegek meghatározását s végül a hátralévő törlesztési összeg és idő megállapítását az érdekelt intézmények bevonásával tárcaközi bizottság mielőbb megvizsgálja és javaslatát legkésőbb 6 hónapon belül megteszi.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezzel a megjegyzéssel elfogadjuk. Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

57.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Viczenik Ferenc miniszteri osztályfőnök részére államtitkári cím adományozása tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

58.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Klinger Pál miniszteri tanácsossá leendő kinevezése tárgyában.⁵⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

59.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Ács Kálmáné szül. Konta Katalinnak az Országos Kertgazdasági Tanácshoz szerződéses viszonyban való alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

60.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Tábori Mihály szerződéses min. előadónak a dániai tanulmányút résztvevőinek kísérelőként való külföldi kiküldetése tárgyában.⁵⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵⁶ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgyhöz a következő megjegyzést fűzték: „A minisztertanácson Gerő emelt kifogást ellene azzal, hogy minden érat kiszolgált, a nyilasokat is. Bárányos azzal védte meg, hogy 5 éve osztályfőnök, legjobb ismerője a Földművelésügyi Minisztériumnak és mindenkor semleges, tisztán adminisztratív tisztviselő volt.” Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

⁵⁷ A Földművelésügyi Minisztérium 143 790/1947. VII. 1. sz. előterjesztése szerint Klinger Pál (1904-?) 1927-ben agrármérnöki oklevelet szerzett. 1945 után a Magyar Mérnökök és Technikusok Szakszervezetének szervezésében vett részt. 1945 júniusától dolgozott a minisztérium gépésítési osztályán, rövidesen az ügyosztály vezetője lett.

⁵⁸ Előzményét illetően lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 56., illetve a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját.

61.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A Tervgazdasági Tanács tegnapi ülésén felvetődött egy nagyon komoly kérdés. A hároméves tervvel kapcsolatban augusztus folyamára 108 millió forint az az összeg, amely kilátásba helyeztetett. Már a következő órákban kiderült, hogy nem 108 millióról van szó, hanem talán csak 80 millióról, sőt elhangzott egy olyan kijelentés is, hogy talán csak 10 millióról. Itt rendkívül nehéz helyzetben van a Tervgazdasági Tanács, ha semmi bizonyosság nincs. Ilyen mértékű csökkenés rendkívül súlyos teher-tétel lesz az egész 3 éves tervnél és a tervszerű munkát lehetetleníti. A kormány és a Gazdasági Főtanács foglalkozzék azzal, hogy itt valami bizonyosság legyen, hogy a tervünk tényleg tervszerű legyen.

Rákosi Mátyás államminiszter: Javasolja, hogy vigyék a kérdést a Gazdasági Főtanács elé.⁵⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

62.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: 1880-ban egy Amizoni nevű polgár nagyobb alapítványt tett és ebből keletkezett egy iskola. Most meg kellene azt hirdetni, hogy zsidót, mohamedánt, stb. nem lehet felvenni. Ilyen feltételt nem adhat ki. Most döböntek csak rá, hogy egész sereg olyan alapítvány van, ahol ilyen felekezeti kikötés van.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ki kell hagyni ezt a meghirdetésből.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ő vállalná ezt is.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ajánlja a következő szöveget: „felvehető olyan keresztény magyar állampolgár...”

Rákosi Mátyás államminiszter: Neki illegális terve van, azt majd közli a földművelésügyi miniszterrel.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Érintkezésbe kell lépni a Közalapítványi Igazgatósággal.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nincs leszármazottja az adományozónak és az Akadémia az utóörökös.⁶⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁵⁹ A Gazdasági Főtanács ezt megelőző napon tartott ülésén, az államháztartás és hitelgazdálkodás augusztus havi vitelével foglalkozva — jogos aggodalmat keltő módon — úgy döntött, hogy „a hároméves tervvel összefüggő beruházási kiadások további intézkedésig az üzemi feleslegek terhére teljesíthetők.” (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. július 30. 1. napirendi pont) A Gazdasági Főtanács következő ülésén ismét szerényebb keretekben, feltételekhez kötötten határozta meg a beruházásokra fordítható összegeket. Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját és jegyzetét.

⁶⁰ Amizoni Károly vaskereskedő által 1877-ben tett alapítványból 1908-ban hozták létre az Amizoni Országos Magyar Nőnevelő Intézetet. 1909-től Budapesten a XIV. kerület Amerikai út 96. sz. alatt működött. 1947-ben felszámolták. A kérdéssel a Gazdasági Főtanács is foglalkozott s

14. 1947. július 31.

63.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Gyöngyössy István⁶¹ min. osztálytanácsos, a bukaresti magyar politikai misszió vezetőjének miniszteri tanácsossá való kinevezése tárgyában.

Pénzügyminiszter [*képviseletében Antos István államtitkár*]: Azzal kéri elfogadni, amennyiben a fogalmazási szakon van betöltetlen V. fizetési osztályú állás.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter*: A rangot mindenképpen meg kell adni neki, akár cím formájában.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ajánlja személyhez kötötten kinevezni.

Rákosi Máttyás államminiszter: Nevezett megérdemli a kinevezést, mert feladatát igen jól látja el.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

64.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről és a legközelebbi minisztertanács napirendjére kéri felvenni.⁶²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

65.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát néhai Miske-Gerszenberger Jenő elvált feleségeinek kegydíja tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

66.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Gulácsy György rendkívüli követi és meghatalmazott miniszteri kinevezése és az ankarai követség vezetésével való megbízatása tárgyában.⁶³

Minisztertanács Gulácsy György rendkívüli követi és meghatalmazott miniszteri kinevezéséhez és az ankarai követség vezetésével való megbízatásához hozzájárult.

felkérte az igazságügyminisztert, készítsen rendelettervezetet, amely szerint az alapítványokkal, ajándékozásokkal kapcsolatban tett nemzetiségi és vallási megkülönböztetést tartalmazó feltételeket, kikötéseket, a fegyverszüneti egyezményben, valamint a párizsi békeszerződésben vállalt kötelezettségeknek megfelelően semmisnek kell tekinteni. (MOL XIX-A-10, 19. d. 36. napirendi pont 1947. július 30.) Talán ez volt az az „illegális terv”, amire Rákosi utalt.

⁶¹ Gyöngyössy Istvánról lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 67. sz. jegyzetét.

⁶² A Külügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt Lancia Józsefné született Odescalchi Margit és Radványi János kinevezésére vonatkozó javaslat szerepel. Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 41., majd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

⁶³ Előzményéről lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontját.

67.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kvassay László rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternek az isztambuli főkonzulátus vezetésével való megbízatása tárgyában.⁶⁴

Dr. Pongrácz Aladár: Nem lehetne ezekkel a kinevezésekkel a választásokig várni?

Rákosi Mátyás államminiszter: Amúgy sem lehet őket addig nyilvánosságra hozni, amíg az agrément meg nem érkezik.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

68.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Bede londoni követ részére a magyar-angol fizetési egyezmény aláírására adandó felhatalmazás tárgyában.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Ennek a javaslatnak az elfogadása annyit jelent, hogy Bede követ minden további nélkül aláírhatja az egyezményt? Korányi felhatalmazása ezzel megszűnik, de a rá vonatkozó feltételek mindenben vonatkoznak Bedére is. Kéri, hogy az ilyen vonatkozású kérdéseket a jövőben vele is tárgyalják meg.⁶⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

69.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: A SZEB közlése szerint a svábok kitelepítése augusztus hóban ismét elkezdődik. Ehhez Prágába és Berlinbe kell kiküldönnünk egy külügyi, vagy belügyi és közlekedésügyi embert. Egyelőre nevek nélkül kér felhatalmazást két-két személy kiküldéséhez.⁶⁶

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A svábok kitelepítésével kapcsolatban értesülései vannak arra vonatkozólag, hogy olyanokat is telepítenek ki, akik már egyszer felül lettek vizsgálva és mentesítettek. Ő a maga részéről az egész kitelepítést jogtalannak és a demokráciával nem összeegyeztethetőnek tartja, de ha már

⁶⁴ A Külügyminisztérium 5000/1/1947. sz. előterjesztése szerint dr. Kvassay László (1890-?) 1918-ban lépett külügyi szolgálatba. 1927-től 1941-ig a Nemzetközi Dunabizottság magyar helyettes képviselőjeként működött. 1941-ben müncheni főkonzul lett, innen 1943-ban a német külügyi hivatal kifejezett kívánságára távoznia kellett. 1945 elején a Külügyminisztérium budai csoportját vezette, 1945 novemberétől a minisztérium elnöki osztályának vezetője lett. 1946 februárjában nevezték ki rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterré.

⁶⁵ Előzményét illetően lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

A Külügyminisztérium 43 016/4/1947. sz. előterjesztése a korábban hozott határozat — amely szerint az egyezményt a tárgyalásokat vezető Korányi Jenő kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszteri osztályfőnök írja alá — megváltoztatására irányult. Azért javasolta, hogy az egyezményt a londoni magyar külképviselet vezetője írja alá, mert az nem kizárólag árucserével kapcsolatos tranzakciók lebonyolítását szolgálja, továbbá mert az első ideiglenes angol-magyar fizetési megállapodást is a Külügyminisztérium útján kívánta létesíteni az angol kormány.

⁶⁶ Lásd a 14/b. sz. mellékletet, előzményéről pedig a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 115. napirendi pontját és mellékletét.

14. 1947. július 31.

csináljuk, akkor fájdalommentesen csináljuk. Akit egyszer levettek a listáról, azt ne telepítsék ki.

Rákosi Mátyás államminiszter: Általános tapasztalat volt, hogy a gazdag svábok ki tudták magukat vásárolni a kitelepítésből. Másik általános tapasztalat volt, hogy különösen Tolna és Baranya vármegyében Nagy Ferencék akciót folytattak a gazdag svábok mentésére. És tényleg az a helyzet, hogy a leggazdagabb svábok, akik ügyesek voltak, mentesültek, a béreseiket viszont kivitték Németországba. Lehetetlenség, hogy a szlovákok a leggazdagabb magyarokat küldik haza, hogy a földjük ott maradjon, mi pedig a gazdag sváb parasztokat itt tartjuk, holott gyakran ők a legbűnösebbek. Nem fogjuk végrehajtani tudni a szlovák lakosságcserét sem, ha ezt tűrjük. Előbb vagy utóbb fel kell vetni annak a 800–900 igazolóbizottsági elnöknek a kérdését is, akik az összeesküvők mentése céljából lettek kinevezve. Ugyanúgy meg kell nézni ezeket a mentéseket is.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter:* Hozzá jött egyszer egy gazdag sváb küldöttség és bemutatták a tagsági könyvecskéjüket, az úgynevezett Klein-féle ellenállási csoport tagságáról. Ott új aláírások is szerepeltek, többek között Perczel főispán aláírása, és szemellátható volt a megtévesztési szándék.⁶⁷

Rákosi Mátyás államminiszter: Vegyük le ezt a kérdést a napirendről.

[Ries] *Igazságügyminiszter:* Ő azoknak az érdekében szólalt fel, akiket mentesítettek és mégis ki akarnak telepíteni. A minisztertanács leszögezte magát bizonyos alapelvek mellett. Kéri a minisztertanácsot, hogy tartsa magát ahhoz, amit egyszer elhatározott.

Rákosi Mátyás államminiszter: Helyesli, hogy a kormány tartsa magát instrukcióihoz.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter:* Igen súlyos probléma, hogy a most visszatérő svábokkal mi történjék, akiket új eljárás alá kell vonni.⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

70.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát bányahatósági iratanyag visszaszerzése tárgyában a csehszlovák bányahatóságoktól.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁷ Feltehetőleg Klein Ilona – Nagy Ica (1924–1944) varrónőről van szó, aki a szabó ifjúmunkások csoportjával részt vett a jugoszláviai partizánháborúban. Elfogták és kivégezték. Perczel Béla, bonyhádi (1884–1945) Perczel Mór tábornok unokája. 1907-től a Tolna megyei közigazgatásban dolgozott, rövidesen tiszteletbeli vármegyei aljegyző. 1912-től a völgyeségi járás főszolgabírája, majd Tolna vármegye főispánja. A második világháború idején nyugdíjazták. 1942-ben Bonyhádon megalakította a Volksbund-ellenes Hűség a Hazához mozgalmat. 1944-ben a Gestapo letartóztatta.

⁶⁸ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

⁶⁹ Az Iparügyi Minisztérium 83 464/1947. III. a. sz. előterjesztése szerint az 1939-ben Kassán felállított bányakapitánysághoz csatolták a miskolci bányakapitányság területének egy részét és akkor átadták a vonatkozó iratokat, térképeket, okmányokat is. 1945 után a szóban

71.

[Bán] *Iparügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő tétel tévedésből került a napirendre, mert azt már egy előző minisztertanács elfogadta. Így azt leveszi a napirendről.⁷⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

72.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát kereskedelmi és iparkamarai fegyelmi hatóságok átmeneti szervezése tárgyában.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

73.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről.⁷²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

74.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az áruészletügylet újabb szabályozása tárgyában készült rendelettervezet tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter kéri, hogy a jövő hétig vegyék le.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Leveszi előterjesztését a napirendről.⁷³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

forgó területeket visszacsatolták a miskolci bányakapitánysághoz, de az említett iratanyag Kassán maradt. Ezek visszaszerzése érdekében egy bányahatósági tanácsost kívánt kiküldeni Kassára.

⁷⁰ Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt a Magyar-Jugoszláv Egyezmény értelmében alapítandó vegyesbizottság tagjainak Belgrádba való kiküldetésére vonatkozó előterjesztés szerepel. Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 119. napirendi pontját.

⁷¹ Előzményét illetően lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 60. napirendi pontját. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9500/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 2.

⁷² A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt a halász szövetkezetek jogi helyzetének rendezéséről szóló rendelet tervezete szerepel. A 12 440/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. október 24.) szolt a halászati szövetkezetekről. Tulajdonképpen a szövetkezeti törvény (1947. évi XI. tc.) rendelkezéseit alkalmazta a halászati szövetkezetekre, illetve megfogalmazta a törvény rendelkezéseivel szembeni eltéréseket, így a tagságot tekintve, valamint hogy nem a kereskedelem- és szövetkezetügyi, hanem a földművelésügyi miniszter gyakorolja felettük a felügyeleti és ellenőrzési jogot.

⁷³ A 43 500/1947. KSzM sz. rendelet (MKRT 1947. november 5.) intézkedett az áruészletügylet újabb szabályozásáról szóló 9820/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. augusztus 12.) végrehajtásáról.

14. 1947. július 31.

75.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* beszámol a Moszkvában megkötött kereskedelmi egyezményről.⁷⁴ A tárgyalással kapcsolatosan egyidejűleg az 1945-ös pénzügyi egyezmény felszámolása is napirendre került, amelynek alapján az 1945-ös egyezményt lezárták. Mintegy 8 millió dollárt takarítottak meg azáltal, hogy olyan árukat nem szállítunk le, amelyeket az elmúlt esztendőben kellett volna, hogy leszállítsunk. Ezzel szemben azonban tudomásul vesszük, hogy bizonyos árukat mi sem kapunk meg. Ezzel kapcsolatban van még egy kérdés, amely ugyan nem tartozott szorosán össze, de egy másik problémával kapcsolatban mégis szóba került, mert ezek az árulistában nem szerepelnek. A tárgyalások megkezdése előtt 100 000 tonna hengerelt áru volt az igény. Ezt az igényt már itt leszállították 30 000-re, kint 20 000-re, azonban ehhez a mennyiséghez nagyon ragaszkodtak a belső szükséglet kielégítése céljából. Miután az Iparügyi Minisztériumtól azt a felvilágosítást kapta, hogy a magyar állam az eddig vállalt kötelezettségeinek terhére igyekszik minden lehetővé teljesíteni, de még ezt sem fogja tudni teljes egészében teljesíteni, megkísérelte még ezt a mennyiséget is lecsökkenteni. Eddig nekünk mintegy 40 000 tonnára van egyéb irányban kötelezettségünk és ezt 100%-ig nem tudtuk soha teljesíteni. Arra gondolt tehát, hogy vállalhatja-e a felelősséget azért, ha ezeket a mennyiségeket nem szállítják le teljes mértékben? Ez nem vonatkozik a jugoszláv-magyar kereskedelmi szerződésre.⁷⁵ Csak akkor tudná ezt vállalni, ha a Szovjetunió a magyar kereskedelmi élet szempontjából fontos faféléket és színesfémeket bocsátott volna rendelkezésre. Ők ezt nem tudják kilátásba helyezni és az ott tárgyaló egyéb külföldi bizottságok sem. Sikerült azt is elérni, hogy az eddig szállított árukat, amelyeket nem akartak átvenni, most átveszik. A szerződéssel kapcsolatosan megállapodás történt arra vonatkozólag, hogy a Szovjetunió kereskedelmi képviselőket állít fel Magyarországon, amelynek jogviszonyát is szabályozták a szerződésben és Magyarországnak is joga van kereskedelmi attasét kinevezni a moszkvai követség mellé. Egy súlyos probléma vetődött fel, hogy a legnagyobb kedvezmény elve terjesztessék-e ki a harmadik államban lévő szovjet vállalatokra is? Sikerült ezt a kívánságot elhárítani. Sikerült egy nagyon lényeges kérdést tisztázni, a tiszai faúsztatás kérdését. A Szovjetunió hozzájárult ahhoz, hogy a szovjet területén folyó Tisza-részen fát úsztassunk. Az árucserforgalmi egyezményben az állami kötelezettségeket nem vállaltuk. Anyagi kötelezettséget nem vállaltunk, éppen ezért előnyös ez a megállapodás. Eredményt értek el ezenkívül a textiláru értékesítésénél is. 6000 tonna gyapotot kötöttek le és opciót kaptunk 7000 tonnára.

⁷⁴ Előzményéről lásd a [3] 183. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját. Lásd továbbá a 14/c. sz. mellékletet.

⁷⁵ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 15. és a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

14. 1947. július 31.

Rákosi Mátyás államminiszter: Tekintettel arra, hogy az anyag ismeretes és ki van osztva, azzal javasolja elfogadásra, hogy meggyőződésünk szerint ez a legjobb kereskedelmi szerződés, amit eddig kötöttünk és ezért a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter úrnak az egész minisztertanács mély és őszinte háláját fejezi ki s ezt jegyzőkönyvben is megerősíti.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

76.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter:* A moszkvai tárgyalások befejezése után Helsinkibe utazott és ott is megkötötték pár nap alatt a kereskedelmi egyezményt, amelynek keretében fát és papírt kapunk, valamint más szükséges cikkeket.⁷⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

77.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* bejelenti, hogy megkötötték és aláírták a bolgár-magyar kereskedelmi szerződést.⁷⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

78.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* a minisztertanács már régebben vámmentességet biztosított személyautókra stb. vonatkozólag, azonban azt a mennyiséget, amelyről akkor szó volt, nem tudtuk leszállítani és így indokolt, hogy ezt továbbra is fenntartsuk december 31-éig.

Rákosi Mátyás államminiszter: A mennyiség felemelése nélkül.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter:* Igen.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁷⁸

⁷⁶ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 37 033/II/1947. sz. előterjesztésében beszámolt arról, hogy az 1947. július 14-én és július 19-én Helsinkiben tartott tárgyalások eredményeként július 19-én áruforgalmi és fizetési megállapodás aláírására került sor. A megállapodás — az előterjesztés szerint — 1948. július 31-éig rendezte a finn-magyar áruforgalmat, amely alapján mind a kivitel mind a behozatal hozzávetőleg 350–350 ezer angol font értéket képviselt. Felsorolta az előterjesztés a behozatalra kerülő fa és papíryananyagokat, feltüntetve azok mennyiségét is — másrészt felsorolta az exportálandó mezőgazdasági termékeket, félégyártmányokat és szerelvényeket, ez utóbbiak esetében az angol fontban kifejezett értéket adta meg.

⁷⁷ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 68. napirendi pontját.

⁷⁸ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 25 161/III./1947. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy a háború során az ország a gépjármű állományát csaknem teljesen elvesztette és ezért vámmentesen lehetett gépjárműveket behozni már megelőzően is, ezt az állapotot javasolta fenntartani 1947. december 31-éig. A táblaüveggyártás átmeneti szünetelése miatt egyben kérte 500 ezer kg táblaüveg 1947. augusztus 31-éig való vámmentes behozatalának engedélyezését. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9400/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 2.

14. 1947. július 31.

79.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: A Gazdasági Főtanács főtítkárának jugoszláviai utazásával kapcsolatosan kéri, hogy kíséretében Hardi Róbert miniszteri osztályfőnök is utazhassék.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Valamint Gál László és Marton István.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitékára*: És Kelemen Péter.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁷⁹

80.

Honvédelmi miniszter [képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti a katonai büntetőtörvénykönyvről szóló törvényjavaslatot.

Rákosi Mátyás államminiszter: Pártközi megegyezés volt arról, hogy a 126. §-t, amely a politizáló katonákat bünteti, kihagyják, és most mégis belekerül. Kéri, hogy ezt hagyják ki, ez pártközi megállapodás volt.

[Ries] *Igazságügyminiszter* kéri, vegyék le és a Jogi Reformbizottságnak adják ki, mert súlyos büntetőjogi kifogásai vannak, nem szövegezési kifogások és amellet össze kell egyeztetni a büntető törvénykönyvvel. Itt egyszerűen ötletszerű rendelkezések vannak, úgyhogy nagyon fontos, hogy a Jogi Reformbizottság ezt vegye tárgyalás alá.

Honvédelmi miniszter [képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár]: Előterjesztését leveszi a napirendről.⁸⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

81.

Honvédelmi miniszter [képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát néhai Kemény Emil előléptetése tárgyában.⁸¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁷⁹ Előzményét lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontjában. Kelemen Péter fővárosi tisztviselő volt. Vas Zoltán polgármestersége idején került vele kapcsolatba a személyi titkáráként vitte magával a Gazdasági Főtanácshoz.

⁸⁰ A Honvédelmi Minisztérium 14 793/eln. igü.-1947. sz. alatt megküldött törvényjavaslata megtalálható az előterjesztések között. A tervezet 126. §-a: „Azt a katonát, akit szolgálatban vagy szolgálati helyiségben pártpolitikai tevékenységet fejt ki, hat hónapig, súlyos esetben két évig terjedhető fogházzal kell büntetni.” A katonai büntetőtörvénykönyv tervezetét 1948. december 9-én nyújtotta be a honvédelmi miniszter az Országgyűléshez. Lásd az 1948. évi LXII. tc.-t. A Jogi Reformbizottságot a 4470. 1945. ME sz. rendelettel (MK 1945. július 10.) hozták létre a Miniszterelnökség mellett, a jogrend demokratikus átalakításának biztosítása céljából.

⁸¹ A Honvédelmi Minisztérium 8479/eln. szü.-1947. sz. előterjesztésében néhai Kemény Emil volt nyugállományú százados nyugállományú gazdasági ezredessé való előléptetésén kívül további öt tiszt és egy tiszthelyettes rehabilitálására tett javaslatot. Így Fejér Gyula nyugállományú őrnagy alezredessé, néhai Esching Emil volt főhadnagy nyugállományú őrnaggyá való kinevezését, továbbá Sassy Emil volt őrnagy, Kövér I. György volt főhadnagy, Sélyi Béla hadnagy egykori rendfokozatába való visszahelyezésére, valamint Dózsa Adorján őrmester főtörzsőrmesterré való előléptetésére, illetve ennek megfelelő nyugdíjban részesítésére tett javaslatot. Koráb-

82.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Somogyi Imre hbs. ezredes, Vecsey Egon ht. alezredes és dr. Eltér Kornél hmtk. alezredes hivatalos külföldi kiküldetése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár]: Legutóbb kérte, hogy csak két személy menjen.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár]: Azt kérte, hogy a negyedik tag legyen a Pénzügyminisztérium kiküldötte.

Dr. Pongrácz Aladár: A legutóbbi minisztertanács elhatározta, hogy utazási bizottságot létesít,⁸² amely minden ilyen kérelem indokoltságát felülbírálja.

Rákosi Mátyás államminiszter: A pénzügyminiszter javaslatát fogadjuk el, két kiküldött menjen. A honvédelmi miniszter dönti el, kik utazhatnak.⁸³

A minisztertanács két személy kiutazásához hozzájárult.

83.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát a B-lista rendelkezések feldolgozására alkalmazott tiszteletdíjasok alkalmazásának december végéig való meghosszabbítása tárgyában. 50 emberről van szó.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem lehetne ezt megnézetni a Gazdasági Főtanáccsal?

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár]: Pénzügyminiszterrel letárgyalták és december végéig hozzájárult.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Egy hónapra adunk felhatalmazást és az alatt vigye Gazdasági Főtanács elé.

Minisztertanács a tiszteletdíjasok alkalmazását egy hónappal meghosszabbította és ez alatt az idő alatt a honvédelmi miniszter terjessze javaslatát a Gazdasági Főtanács elé.⁸⁴

ban a Tanácsköztársaság érdekében kifejtett magatartásukért, illetve a Horthy-rendszer elleni fellépésükért (Sélyi Béla egy német altiszt lelövéséért) kerültek hátrányos helyzetbe. Feltehetőleg valamennyiük rehabilitálásához hozzájárult a minisztertanács s csak véletlenül nem vették be őket a jegyzőkönyvbe.

⁸² Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

⁸³ A Honvédelmi Minisztérium 16 641/eln. Közig.-1947. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a Honvédelmi Minisztérium 65 millió lírát kitevő olaszországi és 1 millió svájci frank svájci követelésének rendezése tette indokolttá a kiutazást. Különösen Vecsey Egon kiküldetéséhez ragaszkodott a Honvédelmi Minisztérium, mivel ő Olaszországban végezte az iskoláit, így feleslegessé tenné külön tolmács alkalmazását, másrészt mivel már a háború alatt is közreműködött az olasz megrendeléseknél különösen ismerte a tárgyalásokon szóba kerülő ügyeket. Az előterjesztésből kitűnik, hogy a Pénzügyminisztérium részéről dr. Battha László miniszteri osztálytanácsos kiküldetése került javaslatba. Lásd még a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját.

⁸⁴ A Honvédelmi Minisztérium 14 512/eln. Ksz.jogi.-1947. sz. előterjesztésében arra hivatkozott, hogy az 5000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 19.) és a 6800/1946. ME sz. rendelet

14. 1947. július 31.

84.

Honvédelmi miniszter [képviseletében *Zentai Vilmos államtitkár*] előterjeszti javaslatát dr. Olchváry Lászlónak az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában. Pénzügyminiszter hozzájárult.

Rákosi Mátyás államminiszter: Kéri a jövő héten előterjeszteni és szétküldeni.

Honvédelmi miniszter [képviseletében *Zentai Vilmos államtitkár*] Előterjesztését leveszi a napirendről.⁸⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

85.

[*Veres*] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az Országos Házépítő Szövetkezet elnökének, igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjainak kinevezése tárgyában.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* kéri levenni. Nem tudtak megegyezni.

[*Veres*] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Hetek óta folyik a tárgyalás és az a helyzet, hogy a minisztériumokból küldött szakembereket is be kell számolni az átalányba. Hetek telnek el és holnap kezdődik a hároméves terv és nem tudja kinek adni a megszavazott összeget. Arról van szó, ki lesz az ügyvezető igazgató. Nem fogja idehozni úgy, hogy kötelezettséget vállal, hogy ki legyen az ügyvezető igazgató, mert nem lehet egy igazgatóságra, amely még nem is alakult meg, rátukmálni valakit.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Két fontos dolog van. Ő a saját pártjától nem kapott olyan utasítást, hogy szociáldemokratát küldjön be. Nem is lehet, hogyha minisztériumoknak joguk van szakértőket beküldeni, akkor ezeknek pártállását kutassák és ezzel megfosszák a pártokat attól, hogy egy bizonyos számú igazgatósági tagot jelöljenek. Jogában áll a pártoknak bizonyos százalékot beküldeni. A miniszteri kiküldöttek a miniszterek utasításait tartoznak követni, tehát kettőnek egymáshoz semmi köze nincsen. Kéri levenni a javaslatot és pártközi szempontok alapján újra átnézni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Náluk is azt mondják, hogy semmiféle tárgyalást velük nem folytattak és az előterjesztést nem is látták. A múltkor levétették, mert pártközi megegyezés alapján akarták a dolgot elintézni. Azóta

(MK 1946. június 14.) végrehajtásával kapcsolatban a 16 000 fő tényleges és 14 000 fő nyugállományú személy ügyének elintézése, illetve a hadifoglyoknak az említett rendeletek alapján való elbírálása tette indokolttá 50 fő tiszteletdíjas alkalmazására vonatkozó kérésének előterjesztését. Mivel a Honvédelmi Minisztérium előterjesztésében utalt arra, hogy esetleg B-listázottakat is alkalmazna tiszteletdíjasként, az Igazságügyminisztérium T.3020/1947. sz. — másolatban az előterjesztés mellett található — levelében ezt aggályosnak jelezte, különösen ha a B-listázásra politikai okból került sor. A Gazdasági Főtanács hozzájárult az 50 tiszteletdíjas alkalmazásához. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 13. 6. napirendi pont.)

⁸⁵ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját.

14. 1947. július 31.

semmiféle tárgyalást nem folytattak. Vegyék le egy hétre és ez alatt az egy hét alatt egyezzenek meg.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Csak a minisztérium által kinevezett tagokra vonatkozzék a pártarány.

Rákosi Mátyás államminiszter: A minisztériumok kiküldöttjeinek párthoz való tartozása nem lehet vizsgálat alapja. Ennek az elvnek elfogadásával újból pártközi értekezlet elé utalják a kérdést.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* bejelenti, hogy előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁸⁶

86.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a házfelügyelők és segédházfelügyelők központi fűtéssel kapcsolatos járandóságainak időleges szabályozása tárgyában.⁸⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

87.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti 2353/1947. számú javaslatát Kolbányi Géza és társainak szabadpályán töltött idejének beszámítása tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőében Antos István államtitkár]: A Pénzügyminisztérium még nem járult hozzá.

Rákosi Mátyás államminiszter: A Pénzügyminisztérium hozzájárulásától függően hozzájárulnak.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* egyúttal Borbíró Virgil időbeszámítását is előterjeszti.

Minisztertanács az előterjesztéshez a pénzügyminiszter hozzájárulásától feltételezeten hozzájárult.⁸⁸

⁸⁶ Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon ehhez a következő megjegyzést fűzték: „Megvizsgálandó, hogy pártközileg megállapodtak-e a személyekkel kapcsolatban.” Előzményéről lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 109. napirendi pontját.

⁸⁷ Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium 2779/1947. sz. előterjesztésében arra hivatkozva, hogy a kérdés végleges rendezését illető tárgyalások elhúzódtak, a korábbi ideiglenes rendezésről szóló 1640/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. február 12.) hatályának 1948. július 31-éig való meghosszabbítását kérte. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett, de nem jelent meg a MKRT-ban.

⁸⁸ Az Építés- és Közmunkaügyi Minisztérium 3000/1947. eln. sz. előterjesztésében Kolbányi Géza, Balkay László, dr. Rézler Gyula és Márffy Ferenc; 3053/1947. sz. előterjesztésében pedig külön dr. Borbíró Virgil szabadpályán töltött idejének a nyugdíjba beszámítható szolgálati idejéhez való hozzáadására kért engedélyt.

Kolbányi Géza (1893-?) mérnök 1922-től 1937-ig magánvállalatnál dolgozott. 1937 júniusától a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium előadója, majd a MÁV tanácsosa, 1939

14. 1947. július 31.

88.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Incze Gyula egyetemi ny. r. tanárrá való kinevezése tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez a kinevezés a Jáki kinevezésével volt összekötve.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Hétfőn lesz pártközi értekezlet ezeknek a tanszékeknek az ügyében, úgyhogy kéri a jövő hétre felvenni.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Antos István államtitkár]: Csak a VI. fizetési osztályba rendkívüli tanárrá való kinevezéséhez járulhat hozzá.

[Ries] Igazságügyminiszter: Ez lehetetlen, mert egyetemi tanárookra még kvalifikációs korlátozás sincs.

Rákosi Mátyás államminiszter: Jöjjön ez a kettő együtt a megegyezésnek megfelelően.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Most leveszi, a jövő héten mind a kettővel együtt fog jönni.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁸⁹

89.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Fedor István rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

90.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Vészty Mátyásné sz. Wagner Lilla svájci és franciaországi kiküldetése tárgyában.

Dr. Pongrácz Aladár kéri a kiutazási bizottsághoz utalni.

decemberében a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium osztálytanácsosa, 1945 októberében neveztek ki miniszteri tanácsossá. 1946 februárjában az Újjáépítési Minisztériumhoz került.

Balkay László (1901-) gépészmérnök. 1925-től 1945-ig magáncégeknél dolgozott. 1945. május 28-tól dolgozott az Újjáépítési Minisztériumhoz, november 6-án miniszteri osztálytanácsosi kinevezést kapott.

Dr. Rézler Gyula (1911-?) tanári, filozófiai és államtudományi oklevelet szerzett. 1936-tól 1940-ig a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium tiszteletdíjas előadója. 1940-től 1944 augusztusáig a Chinoin Gyógyszervegyészeti Gyár tisztviselője. 1944. augusztus 1-jével kinevezték az Ipari Munkatudományi Intézet igazgatójává, de 1944. október 16-án lemondott állásáról. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945 júniusától az Újjáépítési Minisztérium előadója, december 20-ától miniszteri osztálytanácsosa. 1948-ban külföldre távozott. Az Egyesült Államokban különböző intézetekben dolgozott. 1957-től 1976-ig chicagai Loyola Egyetem Munkatudományi Intézetének munkatársa volt.

Márfy Ferenc (1900-?) gépészmérnök. 1925-től több, élelmiszerkészítményeket előállító üzemben volt vezető állásban. 1945 júniusától az Újjáépítési Minisztérium előadója, majd november-től műszaki tanácsosa volt.

Dr. Borbíró Virgilről lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 80. napirendi pontját és jegyzetét.

⁸⁹ Előzményéről lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 16., a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 15., a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 16., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját, továbbá a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 22. napirendi pontját. Jáki Gyula (1892–1958) sebész, egyetemi tanár.

14. 1947. július 31.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez nem kerül pénzbe, ezt még fogadjuk el és majd a jövő héttől kezdve a bizottság intézi ezeket a kérdéseket.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Bojta államtitkár gondoskodik róla, hogy az ilyen ügyek a bizottság elé kerüljenek.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁹⁰

91.

[*Mihályfi*] *Tájékoztatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a minisztérium kezelési és forgalmazási szakán foganatosítandó kinevezések tárgyában. A felmerült észrevételek ellenére kéri teljes egészében elfogadni.

Pénzügyminiszter [képviseletében Antos István államtitkár]: Nehéz helyzetben van, mert véletlen folytán az egyetlen kommunista kinevezéshez nem akar a Pénzügyminisztérium hozzájárulni, ugyanakkor a többi ellen kifogást nem tesz.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* A tájékoztatásügyi miniszternek most adott megnyugtató kijelentése után nem ragaszkodik osztálya véleményéhez, de a rendelet ellenére nem lehet a VIII. fizetési osztályból a VI. fizetési osztályba ugrani. Ezzel az államháztartást is nagyon megterheljük.

[*Mihályfi*] *Tájékoztatásügyi miniszter:* Ezek mind kivételes képzettségű emberek, 4–5 nyelven beszélnek.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁹¹

⁹⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 107 360/1947. X. sz. előterjesztése szerint nevezett Budapest székesfővárosi főkönyvtáros pedagógiai és könyvtári kérdések tanulmányozására saját költségén utazott Svájcba és Franciaországba.

⁹¹ A Tájékoztatásügyi Minisztérium 4541/1947. sz. előterjesztésében Gerlóczi Lajos miniszteri osztályfőnökké és Gál Ferenc miniszteri tanácsossá való kinevezésére, dr. Huszti Dénes miniszteri tanácsosi címmel való kitüntetésére, továbbá húsz előadó, illetve kezelő kinevezésére tett javaslatot.

Gerlóczy Lajos (1886–?) tanító, 1908-tól újságíró, 1919-ben az MTI munkatársa. 1920-tól 1944-ig a 8 Órai Újság szerkesztője. 1946 októberre óta szerződés nélkül ellátta a Tájékoztatásügyi Minisztérium információs osztályának vezetését.

Gál Ferenc (1915–?) jogi egyetemet végzett. 1946 augusztusától a Tájékoztatásügyi Minisztérium miniszteri osztálytanácsosa, majd a sajtóközigazgatási osztály vezetője.

Dr. Huszti Dénes (1914–?) bölcsészetet végzett. A József Nádor Műegyetemen volt tanársegéd, majd 1938–1941 között a bolognai egyetemen a magyar nyelv és történelem megbízott előadója s a magyar-olasz tanulmányi központ igazgatója volt. 1943-ban a Szegedi Egyetem bölcsészeti fakultása magántanárrá habilitálta. 1943-tól a Kisgazdapárt tagja. 1945 után a Selyem- és Gyapjúgyár cégvezetője, majd egy ideig igazgatója. 1947. június 1-jétől a Tájékoztatásügyi Minisztérium centenárius osztályának vezetője. 1947. augusztus 31-étől 1953-ig országgyűlési képviselő. 1948-tól pártja személyzeti osztályának vezetője. 1949–1950-ben az Országos Dokumentációs Központ, 1955-től a Külkereskedelmi Minisztérium munkatársa.

A Tájékoztatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgyhoz a következő megjegyzést vezették: „Az előterjesztéssel nem érthetünk egyet. Olyan túlzott fizetési osztályok szerepelnek, amelyek felborítják az egész állami adminisztrációt, mert elképzelhetetlen, hogy más tárcák a Tájékoztatásügyi Minisztériummal szemben hátrányos helyzetbe kerüljenek.

14. 1947. július 31.

92.

[Mihályfi] Tájékoztatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Nádass József hírlapírónak Norvégiába, Svédországba és Dániába való kiküldetése tárgyában. Böhm Vilmos követ is kéri a kiküldetést.⁹²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

93.

Közellátásügyi miniszter [képviselőjében Szobek András] előterjeszti 808 407/1947. sz. javaslatát dr. Somos Elemér és társa külföldi kiküldetése tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Kéri most levenni.

Közellátásügyi miniszter [képviselőjében Szobek András]: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁹³

94.

Közellátásügyi miniszter [képviselőjében Szobek András] előterjeszti javaslatát a Hús és Zsiradék Hivatal részére személygépkocsi beszerzése tárgyában.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtítkára: Most vegye le.

Közellátásügyi miniszter [képviselőjében Szobek András]: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Minisztertanács délután 3 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Szigorúan ragaszkodni kell a fennálló rendelkezésekhez, amelyek előírják, hogy tisztviselők melyik fizetési osztályban kezdik meg működésüket. Kettős ugrásokat ki kell zárni. Kérjük levétneti és előzetesen a Miniszterelnökség elnöki osztályával letárgyalni. – Gerlóczi kinevezéséhez elvileg hozzájárulunk.” Ezzel teljesen összhangban fejtette ki véleményét a javaslatról az Igazságügyminisztérium T.2884/1947. sz. levelében, amelynek másolata megtalálható az előterjesztés mellett. Az előterjesztés mellett található egy további — feltehetőleg az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztályától származó — vélemény is. Ez többek között és általános érvennyel megállapította: „Egészen felesleges a rendeletek alkotása, ha azok csak bizonyos irányban érvényesülhetnek és lehetnek olyan szempontok, amelyek a szabályoktól való eltérést megengedik.” Az előterjesztésből nem derül ki, hogy ki volt az egyetlen kommunista, akire Antos István utalt.

⁹² Nádass Józsefről lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 102. napirendi pontját és jegyzetét. 1947. őszén hosszabb időt töltött a skandináv országokban. Böhm Vilmos stockholmi magyar követhoz (lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját és jegyzetét) való viszonya feszültté vált. Hazatérése után miniszterelnökségi osztályfőnök lett.

⁹³ A [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 40. pontjában jóváhagyott kiküldetéséről volt szó.

14. 1947. július 31.

Gépelte tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok az első oldalon, a „jelen voltak” felsorolásánál, nevük említésénél látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Mátyás, Mihályfi Ernő, Ries István, Zentai Vilmos, Szobek András és Pongrácz Aladár kézjegye.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapon közé helyezve, többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapon, külön sorszámozva felsorolták az előterjesztések címeit. Ezekhez esetenként észrevételeket fűztek, amelyek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 9-14., a 16-21., a 26., a 31-43., a 47-53., az 56-60., a 63-65., a 67-72., a 75-76., a 78., a 80-83., a 85-87., a 89-91. napirendi pont előterjesztése, amelyek közül 14/a-c. sz. mellékletként közöljük a 45., a 69. és a 75. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapon a 25., a 44-46., a 49., a 61-62., a 69., a 76-77., a 79., a 92-94. napirendi pont.

A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon „Pótlás”-ként szerepel az „OTBA járulékok újabb szabályozása” című napirendi pont, ennek előterjesztése azonban nem található a borítólapon és a jegyzőkönyvben sincs nyoma annak, hogy tárgyalták volna a kérdést.

A Honvédelmi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon a „Pótlás”-ok között szerepel a 16 803/1947. sz., a honvédegyüttesnek a prágai ifjúsági világtalálkozón való részvételével kapcsolatos előterjesztés címe. Az előterjesztés azonban nem található a borítólapon és a jegyzőkönyvben sem történt róla említés.

14/a. sz. melléklet

(a 14/45. napirendi ponthoz)
176 723/1947. IV. a.

Tárgy: Az Országos Szövetkezeti Hitelintézet egy alelnökének, igazgatóságának és felügyelőbizottságának kinevezése.

Előadó: dr. Halmágyi Tibor min. o. tanácsos

Minisztertanácsi előterjesztés

A 8600/1947. Korm. számú rendelet alapján az Országos Központi Hitel-szövetkezet és az Országos Földhitelintézet egyesülése útján megalakuló Országos Szövetkezeti Hitelintézetnek⁹⁴ a közgyűlés által választandó alelnökét, továbbá 14 tagból álló igazgatóságát és 6 tagból álló felügyelőbizottságát az említett rendelet 7. §-ának (5) bekezdésében foglaltak szerint az első három év tartamára a pénzügyminiszternek a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter meghallgatásával tett előterjesztésére a magyar köztársaság kormánya nevezi ki.

A pártok között idevonatkozóan létrejött megállapodás alapján az Országos Szövetkezeti Hitelintézet alelnökévé Dögei Imrét, az Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos szövetségének főtitkárát; az Országos Szövetkezeti Hitelintézet igazgatóságának tagjává a Kisgazdapárt jelölése alapján Csizmadia

⁹⁴ Az említett rendelet a MK 1947. július 13-i számában jelent meg.

14. 1947. július 31.

Lajos volt nemzetgyűlési képviselőjét, Dr. Fóris László pénzügyi államtitkárt, Hargittai Ernő gazdálkodót, dr. Kelemen Ferenc ny. vezérigazgatóhelyettest, Kovács Jánost, az Országos Központi Hitelszövetkezet vezérigazgatóját, Szentiványi Lajost, a Magyar Nemzeti Bank alelnökét, a Szociáldemokrata párt jelölése alapján Barcza Sándort, a Magyar Országos Szövetkezeti Központ alelnökét, Botyánszky Pálné volt nemzetgyűlési képviselőt, dr. Halmágyi Tibor miniszteri osztálytanácsost, a Magyar Kommunista párt jelölése alapján Dégen Imrét, az Országos Földhitelintézet ügyvezető igazgatóját, dr. Donáth Ferenc földművelésügyi államtitkárt, dr. Fajth Tibor miniszteri osztálytanácsost, a nemzeti Parasztpárt jelölése alapján Erdei Ferenc v. minisztert, dr. Hajdú Istvánt a Földhivatal igazgatóját; az Országos Szövetkezeti Hitelintézet felügyelőbizottságának tagjává pedig a Kisgazdapárt jelölése alapján dr. Fülöp Kálmán miniszteri tanácsost, a szociáldemokrata párt jelölése alapján Quittner Pál miniszteri osztályfőnököt, a Magyar Kommunista párt jelölése alapján Kiss Sándor hites könyvvizsgálót, a Nemzeti Parasztpárt jelölése alapján dr. Zayzon Béla ügyvédet hozom az 1950. évi augusztus hó 31. napjáig terjedő időre a kormány által történő kinevezésre javaslatba.

A pártok között történt megállapodás szerint az Országos Szövetkezeti Hitelintézet felügyelőbizottságának további két tagja a pénzügyminiszter kijelölése alapján a Pénzügyminisztérium szakemberei sorából kerülne kinevezésre. Ennek folytán az Országos Szövetkezeti Hitelintézet felügyelőbizottságába a vezetésem alatt álló tárca részéről dr. Dirsztay Andor miniszteri osztályfőnököt és dr. Uzoni Ödön miniszteri titkárt hozom ugyancsak az 1950. évi augusztus hó 31. napjáig terjedő időre kinevezésre javaslatba.⁹⁵

⁹⁵ Dögei Imre (1912–1964) földműves. 1945 után a Magyar Kommunista Párt Szolnok megyei bizottságának tagja. 1946-tól az UFOSz főtitkára, majd a DÉFOSz ügyvezető alelnöke. A Magyar Kommunista Párt, majd a Magyar Dolgozók Pártja Központi vezetőségének tagja. 1956–1960-ban földművelésügyi miniszter. 1960-ban baloldali szektás magatartása miatt kizárták a Magyar Szocialista Munkáspártból.

Csizmadia Lajos (1888–1965) földműves. A Független Kisgazdapárt alapító tagja. 1930-ban Bajcsy Zsilinszky Endre Nemzeti Radikális Pártjához csatlakozott, de 1936-ban visszalépett a kisgazdapártba. 1944 decemberében bevásárolták az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. 1946 augusztusától helyet foglalt az Országos Szövetkezeti Hitelintézet igazgatóságában. 1947 márciusától pártja Politikai Bizottságának tagja. 1948 áprilisától alelnöke.

Dr. Fóris Lászlóról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 58. napirendi pontját.

Hargitta Ernőre, Kelemen Ferencre és Kovács Jánosra vonatkozóan közelebbi adatot nem találtunk.

Szentiványi Lajos (1893–1956) ügyvéd. 1918-ban Hunyad vármegye utolsó főispánja. 1930-ban belépett a kisgazdapártba. 1932-től a központi pártiroda vezetője. 1934-től pártigazgató. 1939-től országgyűlési képviselő. 1944 márciusában a német titkosrendőrség letartóztatta, Mauthausenbe vitték, csak 1945 augusztusában tért haza. Távollétében bevásárolták az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. 1945 augusztusától a kisgazdapárt alelnöke, 1946 szeptemberétől a Politikai Bizottság tagja, 1948 áprilisától a képviselőcsoport elnöke. 1945 szeptemberétől 1948 februárjáig

14. 1947. július 31.

Tisztelettel kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását a szóbanforgó kinevezésekhez.

Az Országos Szövetkezeti Hitelintézet alelnöki tisztségének betöltésével kapcsolatban a teljesség kedvéért felhívom a t. Minisztertanács figyelmét az alábbiakra:

A 8600/1947. Korm. számú rendelet 7. §-ának (1) bekezdésében foglaltak szerint az Országos Szövetkezeti Hitelintézet két alelnöke közül egyet a közgyűlés választ, egyet pedig a földművelésügyi miniszter küld ki.

a Magyar Nemzeti Bank alelnöke. 1945-től az Országos Földhitelintézet, 1947 augusztusától az Országos Szövetkezeti Hitelintézet igazgatóságának tagja. 1948 októberétől az Országos Vízgazdálkodási Hivatal elnöke.

Barcza Sándor (1894-?) felsőkereskedelmi iskolai végzettséggel rendelkezett. 1912-től az Adria Biztosító Társaságnál, majd 1920-tól különböző más biztosító intézetnél dolgozott. 1945-ben a Szociáldemokrata Párt tagja lett. 1946-ban a Fogyasztási Szövetkezetek Országos Központjának elnöke, majd vezérigazgatója. 1947. július 1-jétől a Magyar Országos Szövetkezeti Központ elnöke.

Botyánoszky Pálné Müller Erzsébet (1890–1956) textilmunkás, békéscsabai szociáldemokrata vezető, 1945 után nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselő, tagja a Szociáldemokrata Párt országos vezetőségének, később a Magyar Dolgozók Pártja központi vezetőségének.

Dr. Halmágyi Tiborra vonatkozóan közelebbi adatot nem találtunk.

Dégen Imre (1910–1977) mérnök. 1945-ben az Országos Földbirtokrendező tanács tagja. 1948-tól a Magyar Országos Szövetkezeti Központ vezérigazgatója. 1955-től az országos vízügyi szolgálat vezetője. 1968-tól az Országos Vízügyi Hivatal elnöke. 1972-től a Budapesti Műszaki Egyetem tanára.

Donáth Ferencről lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és jegyzeteit.

Dr. Fajth Tibor (1909–1975) jogász. 1934-től 1945-ig fővárosi tisztviseelő, 1945-től a Gazdasági Főtanács, majd a Népgazdasági Tanács munkatársa. Egy ideig a Vallás- és Közoktatásügyi, majd a Népművelési Minisztérium osztálytanácsosa, 1955-ben a Kiadói Főigazgatóság elnökhelyettese. 1957-től az Állami Operaház megbízott vezetője. 1960-tól a Magyar Nemzeti Bank Titkárságának vezetője.

Dr. Erdei Ferencről lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 84. napirendi pontját.

Hajdú Istvánról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 16. sz. jegyzetét.

Dr. Fülöp Kálmánról lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 84. napirendi pontját.

Quittner Pálról lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 58. sz. jegyzetét.

Kiss Sándorra vonatkozóan közelebbi adatot nem találtunk.

Zayzon Béla (1905–1952) jogász végzettséggel rendelkezett, ügyvédi gyakorlatot folytatott. A Parasztpárt jogi szakértőjeként szerepelt.

Dr. Báró Dirsztay Andor 1945. augusztus 31-étől a Pénzügyminisztérium miniszteri osztályfőnöke.

Dr. Uzoni Ödönre közelebbi adatot nem ismerünk.

Katona Jenő (1905–1978) újságíró. 1930-tól tagja a Bajcsy Zsilinszky Endre által alapított Nemzeti Radikális Pártnak. A Magyarság, a Korunk Szava majd a Magyar Nemzet főmunkatársa, 1947 tavaszától a Politika c. hetilap, 1948 márciusától a Hírlap c. napilap főszerkesztője. 1950-től 1952-ig a Kis Újság felelős szerkesztője. 1945-ben belépett a Kisgazdapártba. 1945 novemberében beválasztották a Nemzetgyűlésbe. Később ismételt tagja lett a törvényhozó testületnek. 1947. június 6-ától szeptember 12-éig, majd 1948. április 17-étől pártja Politikai Bizottságának tagja. 1947 augusztusától az Országos Szövetkezeti Hitelintézet alelnöke. Ismételt részt vett a fővárosi önkormányzati testületekben.

14. 1947. július 31.

Az 1947. július 8-án tartott pártközi értekezlet a két alelnöki tisztségre Katona Jenőt és Dögei Imrét jelölte.

Értesülésem szerint a földművelésügyi miniszter úr a most megnevezettek egyikét sem kívánja az Országos Szövetkezeti Hitelintézet alelnökéül kiküldeni; fenntartja magának azt a jogot, hogy olyan személyt nevezzen ki alelnökké, aki a Kisgazdapárt tagja és egyben a földművelésügyi minisztérium állományába tartozik.

Budapest, 1947. évi július hó 30.

A miniszter helyett:

Dr. Antos István s. k.

államtitkár

Hitelesítem:

Budapest, 1947. július 31.

Abonyi

miniszteri irodafőigazgató

Gévelt, aláírás nélküli tisztázat egykorú hitelesített másolata. A miniszteri irodaigazgató hitelesítő kézjegye mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

14/b. sz. melléklet (a 14/69. napirendi ponthoz)

Minisztertanácsi feljegyzés

A Három Nagyhatalom berlini értekezletének határozatainak a német lakosság áttelepítésének [sic!] rendezéséről szóló XIII. pontja alapján a magyarországi SZEB 1945. november 20-án hozott döntése alapján a magyar kormány a 12 330/1945. ME számú rendeletével a magyarországi német nemzetiségű lakosság kitelepítését folyamatba tette.⁹⁶

A kitelepítés jelenleg szünetel, mivel a németországi amerikai hatóságok, hivatkozva a nehéz élelmezési helyzetre, a kitelepített személyek további befogadását elutasították.

A magyar kormány, amelynek telepítési politikáját ez a határozat hátrányosan befolyásolta, ezért azzal a kéréssel fordult a Szovjetunió kormányához,

⁹⁶ Az 1945. július 17. – augusztus 2-án Potsdamban tartott értekezlet határozata alapján kiadott rendelet a MK 1945. december 29-i számában található.

14. 1947. július 31.

hogy 50 000 német nemzetiségű személynek a Szovjetunió németországai övezetébe való kitelepítését tegye lehetővé.

A Szovjetunió — a kérelemnek megfelelően — hajlandó befogadni a szóbanforgó 50 000 személyt a megszállása alatt álló területekre.

Tekintettel arra, hogy a kitelepítés Csehszlovákián keresztül történik és Németországnak a Szovjetunió által megszállt területén erre illetékes magyar szerv nincs, tisztelettel javaslom a Minisztertanácsnak, hogy a kitelepítés megszervezése céljából az illetékes tárcák státusába tartozó egy-egy tisztviselő Prágába és Berlinbe kiküldessék.

Budapest, 1947. július 31.

Gévelt, aláírás nélküli egykorú egyszerű másolat. az előterjesztés felső szélén a következő géppel írt feljegyzés olvasható: „A július 31-i minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy 2 kiküldött Prágába, 2 kiküldött pedig Berlinbe küldendő. 1947. VIII. 1.”

14/c. sz. melléklet (a 14/75. napirendi ponthoz)

[KSzM] 37 032/II/1947. számhoz

Minisztertanácsi bejelentés

A t. Minisztertanács 1947. évi március hó 13-án tett⁹⁷ előterjesztésemet elfogadva hozzájárult ahhoz, hogy a Szovjetunióval való új árucsereforgalmi és fizetési egyezmény megkötését célzó tárgyalások lefolytatására bizottságot vezessen Moszkvába. A bizottság vezetésem alatt 1947. április 30. és július 15. között ennek megfelelően a szovjet kormány képviselőivel tárgyalásokat folytatott és ezek eredményeképpen 1947. július 15-én a Magyar Köztársaság és a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetsége között árucsereforgalmi és fizetési egyezmény aláírására került sor. Az egyezmény 1947. június 1. és 1948. július 31. között szabályozza a Magyarország és a Szovjetunió közötti áru- és fizetési forgalmat. Az egyezmény mindkét oldalról mintegy 30 millió dollár értékű áruforgalmat irányoz elő.

A Szovjetunióból behozatalra kerülő főbb cikkek a következők: vasérc (400 000 to), koks (250 000 to), nyersvas (3000 to), gyapot (13 000 to), valamint a fontos nehézipari, vegyészeti stb. nyersanyagok egész sora.

A Szovjetunióba a következő főbb cikkeket fogjuk exportálni: mozdonyok, vonatok, különféle gépek, pamutszövet (10 millió méter), továbbá ásványolajtermékek (benzin, petróleum, gázolaj, mazut), valamint mezőgazdasági termékek (bab, borsó, lucerna, paprika stb.) és több más ipari gyártmány.

⁹⁷ Lásd a 167. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontját.

14. 1947. július 31.

A Szovjetunió a szerződési időszak első felére 5 millió dolláros áruhitelt nyújt Magyarországnak.

Kérésemre a szovjet kormány hozzájárult Romániából származó fának a Tisza szovjet szakaszán keresztül magyar területre való úsztatásához. Ugyancsak teljesítette a Szovjet kormány a rubel kedvezmények, ún. diplomata árfo-lyamának a követségen kívül a hivatalos delegációk javára való alkalmazására irányuló magyar kérést.

A Köztársasági Elnök úr felhatalmazása alapján kereskedelmi szerződés megkötése tárgyában is folytattam tárgyalásokat a szovjet kormánnyal és kérem a t. Minisztertanácsot, hogy a tárgyalások eredményeként július 15-én aláírt magyar-szovjet kereskedelmi szerződést ratifikálás végett az Országgyű-lés elé terjeszteni szíveskedjék.

A kereskedelmi szerződésen és az árucsereforgalmi és fizetési egyezmé-nyen kívül nem kereskedelmi fizetésekre vonatkozó egyezményt és tranzit-e-gyezményt is kötöttünk a Szovjetunióval.

Kérem a t. Minisztertanácsot, hogy fenti bejelentésemet jóváhagyólag tu-domásul venni szíveskedjék.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról egykorúlag sokszorosítással készített máso-lat.

[15.] 195.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi augusztus hó 8. napján délelőtt 11 órakor Dinnyés Lajos miniszterelnök, majd Rákosi Mátyás miniszterelnök-helyettes elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Szakasits Árpád államminiszter, Dobi István államminiszter, külügyi tárca képviselőjében Dr. Mihályfi Ernő, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviselőjében Kemény, Antos és Fóris pénzügyi államtitkárok, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, honvédelmi tárca képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Vas Zoltán miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője, Jeszenszky Ferenc, a Magyar Nemzeti Bank vezérigazgatója

[Dinnyés] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanács ülését és üdvözlöi a minisztereket. Napirend előtti felszólalásra kért és kapott engedélyt Szakasits miniszterelnökhelyettes, valamint a népjóléti miniszter és a pénzügyminiszter helyettese.

1.

Szakasits Árpád államminiszter: Szóvá akarja tenni az aszályos vidéken élő 15 holdon aluli birtokosok sorsát és szeretné, ha a minisztertanács foglalkoznék ezzel a kérdéssel. Esetleg a pénzügyminisztert felkérné, megfelelő javaslatot dolgozzon ki a földművelésügyi miniszterrel együtt, hogy az aszályos vidéken élő kiscgazdák a fél adójukat pénzben is teljesíthessék, a másik felét pedig kukoricában, olajosmagvakban és egyéb terményekben. Ez nem könnyű feladat, ezért nem is kér most határozatot, nagyon alaposan meg kell nézni pénzügyi szempontból és a városok liszttel és kenyérrel való ellátása szempontjából. A gazdák rendkívüli súlyos helyzetére tekintettel valamilyen intézkedést kell tenni, tele vannak panasszal. Ez az egyik kérés. A másik pedig, hogy már

15. 1947. augusztus 8.

most kell előkészíteni nagy gyorsasággal a vetőmaggal való ellátás kérdését. Azok a gazdák, akiknek nem áll rendelkezésükre vetőmag, kellő időben meg kell hogy kapják, nehogy előálljon a múlt évi helyzet, hogy késett a vetőmagellátás és ezért a vetés is megsínylette a bizonytalanságot. Nagyon sok gazdának búzakötvénye¹ van és így követelése van az állammal szemben, ezért el kell rendelni, hogy a búzakötvénnyel adót fizethessenek. Főleg az aszály és egyéb kárral sújtott gazdák. Itt is óvatosságra van szükség, mert semmiképpen sem okozhat ez más oldalon súlyos helyzetet. Az állam pénzügyeit is tekintetbe kell venni. Bízassék meg a pénzügy- és a földművelésügyi miniszter, hogy erre vonatkozóan egy elfogadható megoldást találjanak.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Tudomása van arról, hogy az illetékes tárcák ezzel a kérdéssel már foglalkoznak is, éppen a kérdésre vonatkozó javaslattal.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Ezzel a kérdéssel most már 2 hete foglalkoznak. Ez látszólag egy igen súlyos javaslat, főleg a közellátás szempontjából. Azért mondja, hogy látszólag, mert ott, ahol termés nincs, egész kétségtelen, hogy a gazdák beszoigáltatni nem tudnak és ez azzal jár, hogy a községek háztartását is súlyosan érinti, mert pénzben nem fizethet és terményt meg nem tud adni. Ilyen kényszerhelyzetben az a javaslata, hogy ezekre az aszály-sújtotta egyedekre nézve lehetővé váljék, hogy az adó 50%-át készpénzben azonnal fizethessék, mert ez mégis adóbevételt fog jelenteni és a másik 50%-ra nézve egyéb terményekben lehetővé váljék a természetbeni szolgáltatás. Minderre nézve a következő Gazdasági Főtanács elé javaslatot fog terjeszteni a közellátásügyi miniszterrel egyetértésben.² Az a kérése, hogy ne csak a pénzügy- és [a] földművelésügyi miniszter, hanem a közellátásügyi miniszter is vegyen részt a javaslat kitérgyalásában.

Szakasits Árpád államminiszter: Ez helyes.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Annak idején, amikor a földadó kérdését tárgyalták, több javaslatot terjesztett elő olyan irányban, hogy a vihar által okozott károkat is vegyék figyelembe az adó megállapításánál. Bizonyos megállapodás volt is, de a pénzügyminiszter kihozta a rendeletet és a végrehaj-

¹ A búza névértékű államadóssági kötelezvényeket a fegyverszüneti egyezmény alapján magánosoktól igénybe vett termények, termékek és állatok ellenértékének kiegyenlítése céljából a 6620/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 12.) alapján bocsátották ki. A kötvényeket a termény stb. átvételekor, illetve beszoigáltatásakor kézhez vett elismervények ellenében a községi előljárásságok szolgáltatták ki. A kötvények beváltását 1948. december 31-éig helyezte kilátásba a rendelet, de lehetséges volt ezek felhasználása már korábban is pl. földadó-hátralék kiegyenlítésére. (4520/1947. ME sz. rendelet, MKRT 1947. április 13.)

² Nincs nyoma annak, hogy ilyen javaslatot a Gazdasági Főtanács tárgyalt volna. A földbirtok termésében elemi csapások által okozott rendkívüli károk címén a földadó elengedéséről és földadó leszállításáról már a 7450/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. június 17.) intézkedett. E rendelet nyomán adta ki a pénzügyminiszter az 1947. évben tartós szárazság (aszály) következtében károsult szántóterületek földadójának leszállításáról szóló 166 200/1947. VIII. PM sz. rendeletét, MKRT 1947. augusztus 27.

tásra bízta, hogy majd ott intézkedni fog.³ Az a kérése, hogy Antos államtitkár nézze meg ezt a részét a kérdésnek, mert a viharok nagyon is tudnak olyan károkat okozni, ahol adómérséklést kell adni. Kéri, hogy ez utólag vétessék fel a rendeletbe. Itt egyszerűen tönkrementek a gazdák. Más vonalon a búzakötvényvel való adófizetésnek nem nagy jelentősége van, mert nem túl sok gazdának van búzakötvénye, főképp pedig az elesett rétegeknek, amelyen ezzel az intézkedéssel segíteni akarnak biztos, hogy nincs. A vetőmag kérdését ismét előhozza és kér olyan utasítást, hogy a legközelebbi minisztertanács legyen a legkésőbbi terminus, de előzőleg a Gazdasági Főtanácsban fogja letárgyalni, mert szeptember 10-én a vetőmagnak a helyszínén kell lennie és ez a legkésőbbi terminus. Legutóbb elfogadtak 1500 vagont, de talán 3000 vagonra is van szükség.⁴ Ebben konkrét állásfoglalás kell, mert ha a legközelebbi napokban ez

³ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 48. napirendi pontját. A jégverés által sújtott vidékek gazdáinak megsegítésével ismételtlen foglalkozott a Gazdasági Főtanács. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 16. 31.; július 23. 32.; július 30. 4/b. napirendi pont, továbbá 19. d. augusztus 13. 24. napirendi pont)

⁴ A földművelésügyi miniszter 1947. július 25-én kelt 68 850/1947. I. A. 1. sz. előterjesztése alapján már foglalkozott a Gazdasági Főtanács az aszálykárok miatt szükségessé vált inséges vetőmagakció kérdésével. Az újonnan földhöz juttatott kisbirtokosok és hadigondozottak vetőmagszükségletének kielégítésére – a közellátásügyi miniszter útján a kötött ellátási készletből először 1500 vagon búza rendelkezésre bocsátását, illetve e célra 6 millió Ft hitel engedélyezését fogadta el. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 6. 1/d. napirendi pont) A földművelésügyi miniszter 70 070/1947. I. A. 1. sz., augusztus 19-én kelt, s a Gazdasági Főtanácshoz intézett előterjesztésében további vetőmagmennyiség rendelkezésre bocsátását sürgette. „Az ország aszályújtotta vidékein – olvasható az előterjesztésben – a kat. holdanként 3 mázsás terméseredményt el nem érő gazdák szántóterületének 30%-át kitevő terület bevetésére az egyes gazdasági felügyelőségek jelentései szerint 4750 vagon vetőmag szükséges. Az Áttelepitési Kormánybiztoság a Csehszlovákiából áttelepítettek őszi vetőmagellátására 300 vagon vetésre alkalmas gabonát igényelt, és így végeredményként 5050 vagon szükséglet jelentkezik. Tekintettel arra, hogy a f. évben a gabona nagy mértékben gyommagvakkal kevert, mintegy 15% tisztítási veszteséggel kell számolni, ami kereken 750 vagont tesz ki. Így tehát összesen 5800 vagon gabona biztosítására van szükség, hogy a fennálló vetőmaghiány nagyobb része fedezhető legyen.” Figyelembe véve a már biztosított mennyiséget további 4300 vagon gabonát igényelt. „Enélkül a hároméves tervben az első évre előirányzott 2,5 millió hold búza – és 1 millió hold rozs – terület nem lesz bevethető.” Mindezek ellenére a Gazdasági Főtanács csak további 1500 vagon búza és rozs meglehetősen szigorú feltételek melletti kiutalását tartotta lehetségesnek. Így csak zöldhittel, vagy terménycsere formájában engedélyezte kiadni a vetőmagot s meghatározta, hogy milyen más termény jöhet számításba e szempontból. Kézpénzért csak olyan gazdák kaphattak, akiknek más vetőterületük nem volt. A teljesen aszálykárosult gazda államhitelre is kaphatott vetőmagot, de csak terményvisszaszolgáltatási kötelezettség vállalása mellett. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 20. napirendi pont és melléklete) A földművelésügyi miniszter augusztus 30-án kelt 70 520/1947. I. A. 1. sz. újabb előterjesztésében sürgette az igényekhez képest még hiányzó 2800 vagon vetőmag kiutalását, hangsúlyozva, hogy ha azt kellő időben ki nem oszthatja „még az 1946/47. évi őszi vetésterület sem érjük el és így természetesen a hároméves terv előirányzatának a végrehajtásáról szó sem lehet.” Ennek ellenére a Gazdasági Főtanács csak arra kötelezte a közellátásügyi minisztert, hogy 10 napon belül bocsássa a földművelésügyi miniszter rendelkezésére a már korábban engedélyezett 3000 vagon vetőmagot, hangsúlyozva, hogy „ennek a szükségletnek a

15. 1947. augusztus 8.

nem történik meg, teljesen lehetetlen, hogy időben kint legyen a vetőmag a vidékeken. Az a kérése, hogy miután a javaslatot a legközelebbi napokban megteszi az aszálykárokkal kapcsolatosan, a vetőmag tekintetében a jövő héten végleges döntés történjék, hogy szeptember 10-éig a vetőmag mindenütt ott legyen. Tudja, hogy a közellátás igen súlyos helyzetben van és javasolja, hogy már most foglalkozzanak azzal a kérdéssel, hogy kukorica ellenében hozzunk be búzát. Tengerink van és Törökország pl. felajánlotta többek között, hogy tengeri ellenében búzát ad nekünk. Ez a kenyérellátás kérdését megoldaná.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: A vetőmag-akció keretében legyen tekintettel a földművelésügyi miniszter arra, hogy lehetőleg minden vidékre olyan vetőmag kerüljön, amely az ottani termelési és talajviszonyoknak megfelel, mert a múlt évben ekörül hibák történtek. Ezeket a szempontokat figyelembe kell venni.

[*Erőss*] *Közellátásügyi miniszter*: A Népszavában ma megjelent sajtóközlemény⁵ öt villámcsapásként érte és nem tudott erről semmit és így alig tudott kivédésére felkészülni. A közleményben felvetett intézkedés alapján 35 000 vagon kenyérgabona esne ki. Ezzel a közellátás, az ország kenyérral való ellátása megszűnne. A kérdés messze nagyobb jelentőségű, semmint ennek a gondolatnak az e formában való pusztá felvetését is ki bírniok védeni, miután ez a kívánság a szükséges adatok hiánya folytán eddig is többfelől jelentkezett. Ehhez hozzá kell venni azt, hogy nekünk most már kenyérellátási programunkat időben biztosítani kell a vetőmagellátás útján. Közölte a földművelésügyi miniszterrel, hogy mindent félretéve, megtenni kíván mindent ahhoz, hogy szeptember első felére helyén legyen a szükséges vetőmag, mert tapasztaltuk, hogy mit jelent a késedelem ezen a téren. Ezt a kérdést rendkívül alapos meggondolás tárgyává kell tenni és a közvéleményből kivetni ennek a sajtóban felvetett hírnek még a gondolatát is. Utal az ide vonatkozó alaprendeletre és a végrehajtási utasításra. Ő eddig is mindig pesszimista számítást hozott, de most optimista, mert az idei aszálykár csak a 70%-a a tavalyinak.

Szakasits Árpád államminiszter: Ez igaz, de a hóguta rendkívül sok helyen tette tönkre a termést.

kielégítése minden más igényt — tehát a jótételi szállításokat is — megelőzi.” Hozzáfűzte azonban, hogy „ha a kenyérgabona-helyzet megengedi, a Főtanács szükség esetén 600 vagon vetőmag kiutalását is kilátásba helyezi.” (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 3. 6. napirendi pont és melléklete.) Lásd még a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 44. napirendi pontját.

⁵ „A 15 holdon aluli gazdáknak ne kelljen adógabonát fizetniük” címmel megjelent közlemény szerint Kállai Sándor terjesztette a Szociáldemokrata Párt választmányára azt a javaslatot, hogy 15 holdon aluli gazdák, akik mentesülnek a beszolgáltatás alól, de földadójukat kenyérgabonában kell fizetniük — miután a cséplések során kiderült, hogy sokaknak a betakarított gabonája a saját családjának a fejkvótáját és vetőmagszükségletét sem fedezi — földadójuk felét pénzben fizethessék, másik felét pedig tengeriben, olajosmagvakban és egyéb terményekben. Javasolta azt is, hogy ezeknek a gazdáknak adják ki a vámórlési engedélyt. Ezt a javaslatot a pártválasztmány egyhangúlag elfogadta, azzal, hogy a legközelebbi minisztertanács elé kell vinni. (Népszava. 1947. augusztus 8.)

15. 1947. augusztus 8.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Ő ismeri az állapotokat és nagyon szomorú helyzeteket látott és azt, hogy a 80%-ban mindig jól termő, kötött és csak kicsit laza Szabolcs megyének termése 100–150 kg között mozog, és van a megyének olyan járása is, ahol nem ez a helyzet, hanem sokkal jobb a termés. Általánosítani nem lehet ezen a téren. Ha nagyon pesszimiztikusan számol, ez a 70%-os aszálykár is 10–12 [ezer] vagon kenyérgabona-kiesést jelent.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Idevág az a rendelet, amely augusztus első napjaiban jelent meg az őrlési engedélyekkel kapcsolatban.⁶

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Ott az alaprendeletünk,⁷ amelyet a normál állapottal számolva hoztak, és amikor baj volt, akkor ezt módosították. 1/12 rész adógabona befizetése ellenében kapták az őrlési engedélyt, most viszont erre való tekintet nélkül 2 hónapra, összesen 3 hónapra szóló őrlési engedélyt kiadnak. Ennél messzebb menni nem lehet. Ha most 3 hónapnál tovább kötetlenül adja ki az őrlési engedélyt, akkor később az őszi eredményekkel nem tudunk megfelelően kalkulálni. Felhívja a minisztertanács figyelmét arra, hogy az ilyen kezdeményezésekre és a nem kellő felelősségerzettel bevett gondolatokra a községek erősen reagálnak és olyan kívánalmakkal fordulnak a Közellátási Minisztériumhoz, hogy központi készletéből hatósági áron utalja ki a gazdák számára szükséges terményeket. Ez azt jelentené, hogy ő a gazdáktól begyűjtött adó-gabonát és egyáltalában a szabad gabonát adja el a ráutalt gazdaközönségnek és az ellátásra utalt 4 milliós tömegeket hagyja figyelmen kívül. Így nem lehet a kérdéseket kezelni, mert a rend felborul. Ez egy olyan hallatlan visszhangot fog kelteni, hogy nehéz lesz a megfelelő formát megtalálni a hír megcáfolására.

Antos István államtitkár: Ő a kérdéssel kapcsolatban a pénzügyi kihatásokra szeretné felhívni a figyelmet. A mi kenyér-ártartási politikánk arra van felépítve, hogy a közellátási készletek legnagyobb részét 60 forintos gabonával tudjuk biztosítani. Így is jelentkezett egy 120 millió forintos kenyérár-ráfizetés. Ha ilyen intézkedést hozunk, ennek feltétlenül az lesz a következménye, hogy mindenki igyekszik a pénzbeli fizetésre, ennek következtében gabonamennyiségek értékesítésre kerülnek, minthogy pedig ma ezeket átlagosan 200 forintért értékesíteni lehet, ez azt fogja eredményezni, hogy a feketepiac nagy arányokban szélesülni fog, és azt visszaterelni később szinte lehetetlen lesz. Azt fogja jelenteni, hogy a kenyér-ártartás nem 120 millió, hanem 600 millió ráfizetést fog jelenteni. Ha bevisszük a köztudatba, hogy [az] aszálykárosultak a javaslat szerint fizethetik az adójukat, akkor a panaszok csak növekedni

⁶ A gabona őrlésére vonatkozó szabályok módosításáról a 102 080/1947. KM sz. rendelet (MKRT 1947. július 30.) intézkedett.

⁷ A közellátás biztosítása tárgyában kiadott 3440/1947. ME sz. rendelete (MKRT 1947. március 18.) és az ennek alapján megjelent, a gabona forgalmának és őrlésének szabályozásáról szóló 101 800/1947. KM sz. rendeletre (MKRT 1947. június 29.) vonatkozik az utalás.

15. 1947. augusztus 8.

fognak. Az a véleménye, hogy annak a kivitele a köztudatba, hogy az adó felét pénzben lehet teljesíteni, feltétlenül katasztrofális kihatással járna, és elkerülendő, hogyha nem akarjuk a közellátási problémákat teljesen megoldhatatlannokká tenni. Őket egyébként ez anyagilag nem érinti. A másik oldalon talán 400 millió jelentkezne költségtöbbletként és a gabona előteremtése is nehézségekbe fog ütközni.

Szakasits Árpád államminiszter: Elég világosan megmondta előterjesztése során, hogy lehetetlen a kérdést itt eldönteni, éppen nagy horderejénél fogva, mert az állam pénzügyeivel és kenyérellátási kérdéseivel függ össze. Egy olyan javaslatot hozzanak a minisztertanács elé legközelebb, amely ezeket a szempontokat figyelembe véve megpróbálja a kérdést megoldani. Semmiféle demagógiát ebben a kérdésben nem lehet csinálni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Sajnos az emberek nem olvassák azt, ami kimarad a közleményből és ami benne van, az az, hogy 15 holdon alul a Szociáldemokrata Párt javaslata szerint a gazdák felerészben pénzzel felerészben más terménnyel válthassák meg adójukat. Ha itt azonnal nem teszünk valamit, akkor ez mint futótűz fog elterjedni és holnapután majd leáll az egész országban az adógabona-befizetés. Alapjában véve helyes a javaslat, de azonkívül bele kell venni azt a mondatot, hogy a javaslat a 15 holdon aluli „aszálykárosultakra” vonatkozik. Ennek holnapra már meg kell jelennie. A munkások már telefonáltak nekik és nyugtalankodnak, hogy mi lesz az ő kenyérükkel? A másik kérdés pedig az, hogy felvessék-e most az aszálykárosultaknál általában ezt a kérdést. Járt Bihar vármegyében. Ott is az a helyzet, hogy vannak nagyon rossz termésű vidékek, viszont vannak nagyon jók is. A kukorica, napraforgó és cukorrépa jól áll, márpedig ott ez a fontos, mert ez az ország legnagyobb cukortermő vidéke. Ha most ők megtudják, hogy az adójuk felét pénzben kell fizetni, pláne 60 forintos gabonaáron, akkor az a kevés is le fog csökkenni, amit be akarnak fizetni.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: 2-3 nap alatt kell rendelkezést hozni, hogy megszűnjék ez a bizonytalanság.

[Erőss] Közellátásügyi miniszter indítványozza, hogy ez a kérdés valamilyen formában, a helyesbítés után, vétessék le a napirendről. Az alaprendelet mindazt a jogot és lehetőséget, amely az aszállyújtott területeken az adó mérséklését illeti, tartalmazza. A Pénzügyminisztériummal tartandó együttes tárgyalás után ők ezt meg tudják oldani anélkül azonban, hogy izgató anyagként bevinnék a köztudatba. Ha így dönt a minisztertanács, akkor a földművelésügyi és a pénzügyminiszterrel a kérdést 2 nap alatt meg tudja beszélni. Ígéri, hogy a későbbiek folyamán minden intézkedést meg fognak erre vonatkozólag tenni.

Szobek András közellátásügyi államtitkár: Ők, bár erre vonatkozólag nincs rendelet, bizalmas utasítást adtak ki a felügyelőknek és alispánoknak, hogy

15. 1947. augusztus 8.

mindazon gazdák, akiknek nincs meg a vetőmagjuk vagy fejadagjuk, ne legyenek kötelesek beszolgáltatni.⁸

Dobi István államminiszter: A Földművelésügyi Tanács⁹ ma foglalkozott ezzel a kérdéssel. Megállapította, hogy az alaprendeletben megtalálható a kérdés megoldása, éppen ezért a Földművelésügyi Tanács előterjesztéssel a minisztertanácshoz nem kíván élni. Ő a maga részéről is ezt tartja helyesnek.

Szakasits Árpád államminiszter: Ha a közellátásügyi államtitkár bizalmas rendeletről szóló bejelentése kiment, akkor ezen a határon túl nem is akarnak menni. Ha tudott volna az ő agrárbizottságuk¹⁰ erről a bizalmas rendeletről, akkor nem is vetette volna fel a kérdést.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* A kérdést kicsit tisztázni kell. Tényleg van egy alaprendelet amelynek alapján meg lehet oldani a kérdést. Van egy hivatalos utasítás az összes közellátási felügyelőknek, július 30-i dátummal, amely már követ egy előző utasítást és ennek alapján a termelési bizottságok javaslatára további 2 hónapra, tehát összesen 3 hónapra mentesülnek az adó természetbeni fizetése alól mindazok a gazdák, akik ezt nem tudják teljesíteni. Tehát van idő ennek kivizsgálására és nem háborgatjuk őket, 2 hónap alatt pedig ki lehet vizsgálni az egész kérdést. Ez helyes megoldás a károsultakra és az államra nézve is. Ez a kérdés tulajdonképpen meg van oldva. Egyénileg ki kell vizsgálni, hogy ki van rászorulva és akkor ki lehet mondani, hogy ki fizet és ki nem fizet. A kukorica tekintetében nem szeretné, ha kivinnék a köztudatba egy kukorica-export lehetőségét. Először is felmegy tőle a kukorica ára és ezenkívül nem olyan könnyű pár mázsa kukoricát kivinni. Ennek a finanszírozása 150 millió forintot jelentene. Vigyázni kell az ilyen kijelentésekkel.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* Megnyugvással vették tudomásul Dobi államminiszter bejelentését, ahol maguk az érdekeltek nyilatkoztak arról, hogy az alaprendelet alapján meg lehet oldani ezeket a kérdéseket. Ez a dolognak egyik és legfontosabb része. Ilyen kérdés rettenetesen nagy port ver fel, különösen vidéken. Az ő falujában¹¹ ennek a bizalmas közellátási rendeletnek a hatását már tapasztalta. Megítélése szerint a bizottságnak felesleges volt ezt így felvetni és kéri a miniszterelnökhelyettést,¹² hogy rektifikáltassa ezeket a híreket.

⁸ A bizalmas rendeletet nem ismerjük.

⁹ A Földművelésügyi Tanácsot, a mezőgazdaság érdekeinek képviselőit a 24 070/1946. ME sz. rendelettel (MK 1946. december 10.) hozták létre. Képviseletükben magukat egy-egy taggal a különböző paraszti, földmunkás szervezetek, szövetkezetek, az Agrártudományi Egylet és más szakmai szervezetek, valamint a helyi földművelésügyi tanácsok. A Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetségének létrejöttékor az 1820/1949. Korm. sz. rendelet (MKRT 1949. február 26.) alapján beszüntette működését.

¹⁰ A Szociáldemokrata Párt agrárpolitikai bizottságára utalt.

¹¹ Alsódabas községről lehet szó.

¹² Szakasits Árpádot; az utalás ismételten a Szociáldemokrata Párt agrárpolitikai bizottságára vonatkozott.

15. 1947. augusztus 8.

Antos István államtitkár: Vannak, akik gabonát nem tudnak beszállítani, de kukoricát, vagy burgonyát igen. Ezt kell, hogy tartalékolják és csak ha egyáltalán nincs beszállítható terménye, akkor fizessen pénzzel.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Azért a bizottság foglalkozzék részben a búzakötvényben való teljesítés kérdésével, a vihar által okozott károk figyelembevételével is nézzük meg ezt a kérdést, de főképpen foglalkozzék ezzel a vetőmag-kérdéssel, amelyben a legközelebbi napokban döntést kell hozni.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: A földművelésügyi miniszter kért 1500 vagont és azt meg is kapta.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: De ez nem elég és amellet nem is egyszerre kapja meg.

[Dinnyés] Miniszterelnök: Mikor tudja a közellátásügyi miniszter a megfelelő mennyiséget rendelkezésre bocsátani?

[Erőss] Közellátásügyi miniszter: Augusztus hónap folyamán ki fogják ezt a mennyiséget adni.

[Vás] Gazdasági Főtanács főtithára: Ebben a pillanatban 6000 vagon gabona áll rendelkezésünkre. A jóvátétel 1000 vagont jelent, 1500 kell a földművelésügyi miniszternek a vetőmag részére, havi szükségletünk 3000 vagon. Legnagyobb baj az, hogy semmiféle készlet nem volt és így volt lehetséges, hogy a legfontosabb ipari vidékek, így pl. Salgótarján kenyérvizsgálattal küzdött. Amennyiben a beszállítást a jelenlegi tempóban tudjuk folytatni, ki tudjuk ezt egyensúlyozni. Kéri, hogy a vidéki szociáldemokrata sajtó ne hozza ezt a közleményt, mert abban a pillanatban a kenyérellátásunk felborul. A jelenlegi 6000 vagont is csak óriási nyomással tudták összeszedni.¹³

[Erőss] Közellátásügyi miniszter: A következő heti beszállítás 66%-kal lesz kevesebb, mint az eheti, a cikk következtében. Ennek a hírnek a következő ményei 8–10 napra kihatnak.

[Dinnyés] Miniszterelnök: A földművelésügyi miniszter a kért felhatalmazást megkapta a közellátásügyi miniszter ígéretével, hogy 1500 vagon vetőmagot augusztus hó folyamán rendelkezésre bocsát.

Minisztertanács az aszálykárok és viharok által sújtott gazdák adómérséklésének, illetve adójuk részbeni készpénzben való fizetésének kérdését a közellátásügyi miniszter által kiadott bizalmas körrendelet által elintézettnak vette, a földművelésügyi, [a] pénzügy és [a] közlekedésügyi minisztert felhatalmazta az adónak búzakötvényekben való fizetésének és a vetőmag-ellátás biztosításának megtárgyalására azzal, hogy sürgős javaslatot terjesszenek elő a felvetett kérdések megoldására.

¹³ Mindezek nyomán merült fel 1 millió mázsa kenyérgabona behozatalának a szükségessége. (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 12. 39. napirendi pont)

2.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: A minisztertanács legutóbbi ülésén felhatalmazta arra, hogy tárgyalásokat folytasson Miss Eliot-tal, a Nemzetközi Gyermeksegélyezési Alap megbízottjával, az alappal kötendő megállapodás tárgyában. A megállapodás létrejött és arra kéri a minisztertanácsot, szíveskedjék a köztársaság elnökének hozzájárulását kieszközölni ahhoz, hogy Károlyi Mihály párizsi követünk a szóbanlévő szerződést a magyar kormány nevében aláírhasse. Továbbá kéri, hogy ezen kérdések további részleteinek letárgyalására minisztériuma részéről dr. Ujj Miklóst Párizsba kiküldhesse.¹⁴

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter*: Megjelent nála a jugoszláv ügyvivő és ismertette a jugoszláv kormány álláspontját ezzel a megállapodással kapcsolatban. Az ő megjegyzésük nagyjában azonos a miénkkel és arra kértek, hogy mielőtt véglegesen nyilvánosságra hozzuk, ismertessük Jugoszláviával a megállapodás tartalmát. Kéri tehát a megállapodás feltételeit előzetesen a jugoszláv kormány képviselőjével közölni.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtárhára*: Ez pénzbe is fog kerülni.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Eddig is minden segély-akció pénzbe került.

Pénzügyminiszter [képviseletében Antos István államtitkár]: Fuvarköltségbe kerül.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Szállítási költségek csak a magyar határtól kezdve vannak és egy korlátolt számú irodának a fenntartása. Külföldi 3–4 személy lesz, és akiket itt alkalmaznak.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtárhára*: Az UNRRA havi 200 000 forintunkba került.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez sokkal kevesebbe fog kerülni. Mennyi körülbelül ez összegszerűleg?

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Nem tud összegszerűséget mondani, de fogunk rajta keresni és el lehet fogadni.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Helyesnek tartaná, hogy egységesen lépünk fel. Arra vonatkozólag kell dönteni, hogy amennyiben ezeket a kívánságokat nem lehet keresztülvinni, mi legyen az álláspont, elfogadjunk-e bizonyos kompromisszumos megoldást, vagy sem? Bár lehetséges egy kompromisszumos megoldás a jugoszlávokkal egyetértve.

Rákosi Mátyás államminiszter: Elvben lehetőleg minél párhuzamosabban kell csinálni a jugoszlávokkal, de mi szegényebbek vagyunk náluk és elvesztet-

¹⁴ Előzményéről lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 6. napirendi pontját. Dr. Ujj Miklós neve elírás lehet, valójában Kun Miklós, a Népjóléti Minisztérium osztálytanácsosa utazott ki Párizsba a megállapodás részleteinek megbeszélése céljából. Károlyi Mihály az aláírásról 1947. szeptember 6-án részletes jelentést küldött a kormánynak. (MOL XIX-A-1-j 1947-XVI-267–11 767)

15. 1947. augusztus 8.

tük a háborút, tehát helyenként kicsit eltérhetünk a jugoszlávoktól. Például, hogy ők csak egy embert engedtek be, mi pedig 3–4-et, ezt el lehet fogadni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

3.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*] felkéri *Jeszenszky Ferenc* vezérigazgatót, hogy ismertesse a moszkvai tárgyalások újabb anyagát.¹⁵

Jeszenszky Ferenc vezérigazgató előterjeszti 84 246/1947. számú javaslatát, továbbá azonos számú feljegyzését a magyarországi német követelések ügyében, a mellékletet képező aide mémoire-t, amelyek a moszkvai tárgyalások jelenlegi állását tüntetik fel.¹⁶

A vonatkozó jegyzőkönyvtervezetekkel a minisztertanács több ízben foglalkozott.¹⁷ A 12 alapkérdés közül 7 jegyzőkönyvtervezetre vonatkozóan végleges megállapodás jött létre Moszkvában. Ezzel kapcsolatban a magyar delegáció közölte a szovjet féllel a magyar kormány módosító javaslatait és ezekre vonatkozólag a szovjet fél a mai telefonértesítés szerint kettőre még nem adott választ, háromra vonatkozólag pedig különböző észrevételeket közölt.

Ezzel a három jegyzőkönyvtervezettel csak a későbbiek során foglalkozik majd és előterjeszti a második csoportot, amely tulajdonképpen a moszkvai tárgyalások anyagának leglényegesebb része és amelyet a szovjet fél nem vett tárgyalás alá 7 hétig, csak ezután kezdte meg a kérdést tárgyalni, akkor, amikor különösen az igazságügyminiszter jelenléte után¹⁸ a tárgyalási atmoszféra igen nagy mértékben javult. Ez a Németországgal szemben fennálló magyar adósságoknak a kérdése. Ezek részben német márkában, részben pengőben, részben idegen valutában állnak fenn. Előbb az összegszerűségek kérdése merült fel. A márka-tartozásoknak összegét különböző megfontolások alapján a szovjet fél 500 millió márkára tette, a magyar fél viszont ezeknek a tartozásoknak összegét 300 millió márka körüli összegben állapította meg. A tárgyalások során azután sikerült némileg közeledni a feleknek, amikor is a magyar fél hajlandó lett volna a 375 milliós összeget elfogadni azzal, hogy ebben benne foglaltatnak a magyarországi szovjet vállalatok és [a] szovjet-magyar vállalatok tartozásai is. A szovjet fél is elfogadná ezt azzal, hogy nem foglaltatnak benn a szovjet és [a] szovjet-magyar vállalatok tartozásai. Ezek a vitás tartozások 20

¹⁵ A mondat mellett kézírással a következő megjegyzés olvasható: „PM borítólapban”.

¹⁶ Lásd a 15/a-c. sz. mellékletet.

¹⁷ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 2–13., a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1–14., a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 2. és a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

¹⁸ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 14. és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

millió márkára körüli összeget tesznek ki, tehát a differencia 20 millió márkára csökkent.

Ezek után tértek rá az egyéb tartozások vizsgálatára, de kénytelenek voltak felfüggeszteni, mert a szovjet fél adatai nem bizonyultak helyesnek, úgy-hogy Moszkvába rendelték Matvijenkó tábormokot.¹⁹ Bizonyos tekintetben ezek a tárgyalások fontosságukból vesztek. Nevezetesen a későbbiek folyamán tértek rá a márka árfolyam-kérdésének megvitatására. A magyar fél bizonyította azt, hogy a nemzetközi piacok, stb. alapján megállapíthatja, hogy 1945. január 20-án a német márka értéke forintban kifejezve nem tehető többre 11–47 fillérig terjedő értékre. Ezzel szemben a szovjet tárgyaló fél azt igyekezett bizonyítani, hogy a 3,07 filléres márka-árfolyamban már kedvezmények foglaltatnak benne és különösképpen a német belső árszínvonalra hivatkozott. A magyar delegáció a tárgyalások folyamán, különös tekintettel arra, hogy ennek a kérdésnek a rendezésére egy 25 millió dolláros keretben kapott felhatalmazást, előbb egy 13 millió dolláros, majd egy 16–17 millió dolláros ajánlatot jött, amelyet a szovjet fél nem fogadott el. Eljutottak tehát oda, hogy a szovjet szakértők is meggyőzték a szovjet tárgyaló felet és a magyar szakértők is meggyőzték a magyar bizottságot, de egymást nem tudták meggyőzni. Ekkor tette fel azt a kérdést Merkulov²⁰ tábormok, hogy vajon nem lehetne-e ezt az ügyet és az összes tartozások ügyét egy általános összeggel rendezni. Amennyiben a magyar delegációnak az a véleménye, hogy ezt így rendezni lehetne, ajánlatot kérnek arra nézve, hogy mi lenne a felajánlott összeg? A magyar delegáció közölte azt, hogy a maga részéről hozzá tudna ehhez járulni és ajánlatot tett 275 millió forint összeg erejéig, különösen figyelemmel arra az ünnepléses deklarációra, amit Merkulov tett, hogy ezt az összeget nagyobb részben Magyarországon fogja a Szovjetunió felhasználni és csak kisebb részben kívánja kivinni. Erre a Szovjetunió elutasító álláspontra helyezkedett és azon ajánlatot tette, hogy a szovjet fél álláspontja szerint a dollárban meghatározott követelés mintegy 180 millió dollárt tesz ki, a márka összegszerűségének hozzávetőleges tisztázása után ez 117 millió dollárra csökkent. Minthogy ezt maga a szovjet fél is igen nagy összegnek tartja, arra az álláspontra helyezkedett, hogy letér a jogi alapról, amely szerint neki van igaza és figyelembe kívánja venni Magyarország gazdasági helyzetét és ezért ezt az összeget 50 millió dollárban szabta meg. A magyar delegációnak nem volt felhatalmazása arra, hogy erre az összegre vonatkozóan nyilatkozzék, ezt a szovjet fél tudomásul vette, és ők [a magyar fél] hangsúlyozták, hogy a magyar kormány elhatározását döntően befolyásolja az, hogy miként kívánja[ák] ezeket az összegeket felhasználni és hogy milyen időtartam alatt kerül sor a kifizetésre. Harmadszor

¹⁹ Matvijenkó tábormokról nincsenek ismereteink.

²⁰ Merkulov tábormokról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 61. sz. jegyzetét.

15. 1947. augusztus 8.

pedig befolyásolja a magyar kormányt elhatározásában az is, hogy az átalányösszeg milyen kötelezettségek alól szalválja²¹ a magyar nemzetet. Minthogy ezek a részletkérdések letárgyalva még nem voltak, abban állapodtak meg, hogy erről a helyzetről a magyar kormányt tájékoztatják, ezalatt a részletekre vonatkozóan tovább folynak Moszkvában a tárgyalások és pedig annak megállapítására, hogy milyen kötelezettségek foglaltatnak benn az átalányösszegben. Lényeges felfogásbeli különbség van a magyar és szovjet fél között. Ők [a magyar fél] mindig azon az állásponton voltak, hogy az átalányösszeggel elintézni vélik a szovjet-magyar és a szovjet vállalatoknak Németországgal szemben fennálló követeléseit is. A szovjet fél viszont arra az álláspontra helyezkedett, hogy ez a kérdés kikapcsolandó innen, mert Merkulov szerint budapesti tárgyalásai alatt²² ezt az álláspontját rögzítette is és ebben megállapodás is történt. Mi erről a megállapodásról nem tudunk. A szovjet fél nem érti, hogy a magyar fél ennyire ellenzi ennek a kérdésnek kikapcsolását. Erre a szovjet félnek választ még nem adtak, mert nem kívánta kioktatni a szovjet tárgyaló felet, hogy milyen aggályaink vannak itt és milyen lehetőségek. De itt a minisztertanács előtt megmondhatja, hogyha egy szovjet-magyar közös vállalatnak 6 millió márka tartozása áll fenn a németekkel, illetőleg a Szovjetunióval szemben és nem rendezzük ezt a kérdést, akkor most a szovjet fél a magyar vállalatnál egy igen magas valorizációs kulcs alapján valorizációs megállapodást köt és mondjuk 18 millió forintban jelöli meg az ellenértéket, ezt a szovjet felhasználhatja arra, hogy az illető vállalatba ezt a követelését apportként behozza. Ez a magyar gazdasági élet szempontjából igen nagy hátrányt jelentene. Ez egy fiktív követelés elengedése lenne. Ezzel a magyar gazdasági élet egyáltalán nem nyugodna meg. Magyarországon a szovjet érdekeltség 60%-os. Ha ennek követelése a Szovjetunió rendelkezésére áll, egy alaptőkeemelés kapcsán, mivel a magyar részes a tőkeemelés jogával nem élhet, ez a szovjet fél arányát megváltoztatná. Végül a 100%-os szovjet vállalatnál is vannak veszélyek, mert a vállalatnak ezt a követelését a Szovjetunió elengedheti és ebben az esetben ez a követelés nyereségként jelentkezik és mint ilyen transzferálható. Ezek voltak azok a szempontok, amelyek miatt a magyar delegáció igyekezett odahatni, hogy az átalányösszegbe foglaltassanak bele a szovjet és szovjet-magyar vegyes vállalatok tartozásai is, hogy ezzel az anyagi tehervállalással végül is ezek a kérdések lezáródjanak. Ez volna tehát a helyzet a legnagyobb jelentőségű problémakörben, ezt tudomásulvétel végett terjeszti elő azzal, hogy a most folyó részletes tárgyalások alapján talán mához egy hétre a pénzügyminiszter már tájékoztatni tudja a minisztertanácsot²³ arról, hogy ez az átalányösszeg miket foglal magában és ebben az esetben kerülhet sor a magyar kormány állásfoglalására.

²¹ mentesíti, feloldja

²² Lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 61. jegyzetét.

²³ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját.

lására az összecszerűség tekintetében is. Valószínű, hogy a Szovjetunió a mi állásfoglalásunk közlése után azonnal javaslatokat fog kérni tőlünk a fizetési módzatokra nézve is. Ezért a pénzügyminiszternek már most foglalkoznia kell azzal a problémával, hogy esetleg a jövő héten megfelelő utasítást adhasson a bizottságnak erre vonatkozóan.

A harmadik problémakör a magyar delegáció utasítása, hogy ezeken a tárgyalásokon az Egyesült Izzó demontirozását és a jótételti árakat tegye szóvá.²⁴ Ezt a magyar delegáció már a tárgyalások elején megtette. A Szovjetunió arra az álláspontra helyezkedett, hogy ez nem tartozik az ő hatáskörükbe, ezért a magyar kormány terjessze ezeket a kérdéseket a megfelelő szovjet hatóságokhoz. Kérdi, mi a tennivaló ezen a téren, és addig is, amíg ezek a kérdések tárgyalásra nem kerülnek, aláírhatja-e a megállapodást a delegáció? Miután a magyar delegáció igen magas hatáskörrel rendelkezik és nem zárkózott el egyéb problémáktól, nem volna helyes, hogyha a szovjet delegáció azt a magyar fél által felvetett két problémát elutasítaná magától, ezért igyekezni kell odahatni, hogy ezt a két problémakört is a bizottság tárgyalja. Kéri a pénzügyminiszter, hogy erre a két kérdésre vonatkozóan a minisztertanács már most foglaljon állást.

²⁴ Az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. 1896-ban alakult Újpesten, a Váci út 77. sz. alatti telephellyel. Az 1940-es évek elején a gyár ingatlanának és berendezésének értéke 45 871 671 pengő volt. 1945. március 28-án megjelent a vállalatnál Goldin szovjet ezredes és bejelentette, hogy parancsa van a gyár teljes leszerelésére és elszállítására. Közölte, hogy az elszállított gépek és anyagok a jótételti számlán fognak elszámolást nyerni, ennek megfelelően dollár értékelési jegyzék készült mindenről. A magyar kormány ismételt felhívta a szovjet fél figyelmét arra, hogy a vállalat többségében amerikai tulajdont képez. A szovjet fél kivette ugyan a jótételti jegyzékből ezt a tételt, de a magyar kormány ismételt kérése ellenére sem volt hajlandó az elszállított berendezéseket visszaszolgáltatni. (MOL XIX-A-58 I/3-c 40 067. BE 1945.) Az Egyesült Izzóval kapcsolatos további fejleményekről lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját, valamint a 16/a. és 16/c. sz. mellékletét.

Az 1945. évi V. tc.-vel törvénybe iktatott fegyverszüneti egyezmény 12. pontja, illetve az ehhez fűzött függelék azt mondta ki, hogy a jótételti szállításokat az 1938-ban érvényben volt árak alapján kell teljesíteni, felemelve az ipari berendezések árát 15, a többi árukét pedig 10 százalékkal; másrészt azt is rögzítette, hogy a kártérítés kifizetésének elszámolási alapját az amerikai dollárnak az egyezmény aláírása napján érvényes aranyparitása képezi, vagyis hogy egy uncia arany 35 dollárnak felel meg. A jótételti egyezmény 1945. évi előkészítése során kiderült, hogy a szovjet fél csak az 1938. évi dollárban számított világszintű árakat hajlandó alapul venni. Tekintettel arra, hogy a szovjet fél által igényelt jótételt nagyobbik hányada ipari termék volt, s mivel a magyar ipar sohasem tudott a világszintű áraknak megfelelő árszinten termelni, kivitele mindig is dotációra szorult (de lényegében hasonló volt a helyzet a mezőgazdasági termékekkel is), továbbá mivel sok olyan termék szerepelt a szovjet fél által igényelt áruulistán, amelynek világszintű ára sohasem volt, csak egyedi legyártásuk jöhetett számításba, a jótételt pengőre, illetve forintra átszámított összegét mindez tetemesen megnövelte. Ezért magyar részről kezdetől fogva törekedtek a jótételti árak felülvizsgálatára. (Bővebben lásd Szücs László: A szovjet-magyar jótételti egyezmény. Külpolitika. 1996. 2. szám 93–119. pp., valamint a DMK mt. jkv. A) k. 464–467. pp.)

15. 1947. augusztus 8.

Visszatér a 12 jegyzőkönyvtervezet ügyére, ahol 7-ben megállapodás jött létre. Telefonértesítés szerint elfogadták a magyar kormány módosítását a MESZHART-ra vonatkozóan. Nem nyilatkoztak az osztralék-transzfer és a helyi-érdekű vasutak tekintetében. A MOLAJ-ügyben eredetileg azt javasolták a szovjet fél részéről, hogy a royalty felét kapja meg a MOLAJ éspedig akként, hogy ez az 50% nyersolaj alapján számíttassék, tehát a finomításra kerülő mennyiség után, míg a másik fele a magyar kormány rendelkezésére állna. Ebből lehetne fedezni a nyersolaj-exportot. Vásárhelyi államtitkár szerint ez az álláspont elfogadhatatlan, mire szovjet részről visszatértek az eredeti javaslatukra éspedig külön mennyiségként a MOLAJ részére. Itt vetődött fel az időtartam kérdése, ahol a kormány szerint ez a megállapodás 6 hónapi időtartamra köttesék, a szovjet fél szerint 1948. július 1-jéig legyen érvényben. A különbség tehát az, hogy a szovjet fél a royalty-nak a MOLAJ kapacitásának megfelelő részét kéri, ami nyilván nagyobb, mint az 50%, ezt abban az esetben kéri, hogyha a finomításra kerülő mennyiség kerül csak kiosztásra. Ez a helyzet a MOLAJ-ügyben.

Az infláció alatti tartozásokra vonatkozólag a Szovjetunió javaslata, abban a feltevésben, hogy a 25 milliót nem adják [sic!] meg, a törlesztés módját a következőképp jelölte meg: augusztus-szeptember-október hónapokban 2–2 millió forint, a hátralék pedig 6 havi egyenlő részletekben.

Rákosi Mátyás: Ez már írásban is megvan?

Jeszenszky Ferenc: Kérdés, legyen-e junctim az Egyesült Izzó és a jóvátételi árak és a 12 jegyzőkönyvtervezet, a német adósságok, a MOLAJ és egyéb tartozások kérdésében? Ha 25 milliót meghaladná ez az összeg, akkor külön kell tárgyalni és ennek kiegyenlítéséről csak április 1. után lehetne szó.

Rákosi Mátyás: Melyek azok a kérdések, amelyekhez határozatot kell hozni? Az egyik, hogy belemenjünk-e egy globális összegbe? Ilyen határozatot már hozott a minisztertanács. Arra vonatkozóan, hogy elfogadjuk-e az 50 milliót, most még nem kell dönteni. Addig a Pénzügyminisztérium kidolgozza a terveket. Itt nem kell újabb határozat. Határozat kell arra, hogy ragaszkodjunk-e a junctimhoz, az árak revíziója + az Egyesült Izzó kérdésében? Tekintettel arra, hogy ezt a javaslatunkat a szovjet már egyszer elutasította, következőket lehet tenni: azonnal adjon be a külügyminiszter két jegyzéket, az egyikben kérjük, hogy az Egyesült Izzót is számítsák be eddigi jóvátételi számításukba, a másikban pedig kérjük, hogy mivel be akarjuk fejezni ezeknek a vitás kérdéseknek a tárgyalását, a jóvátételi árakat is ez a bizottság, amely jelenleg Moszkvában van, tárgyalhassa le. Mégpedig lehetőleg junctimban, tekintettel arra, hogy mind a két kérdés Magyarország fizetőképességét érinti és így kétségkívül összefüggésben áll. Ezt a két jegyzéket lehetőleg még a mai nap folyamán át kell adni a szovjet követségen.²⁵

²⁵ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 16/a. sz. mellékletét, illetve II. és IV. pontját, továbbá a 16/b. és a 16/c. sz. mellékletet.

Jeszenszky Ferenc: Ezeket az emlékiratokat a pénzügyminiszter már Moszkvában eljuttatta az orosz hatóságokhoz.

Rákosi Mátyás: Hivatalos jegyzéket is kell küldeni. Igyekezni kell junctimot teremteni és adjunk lehetőséget a Moszkvában tárgyaló bizottságnak, hogy most már a két kormány-jegyzékre hivatkozva újra felvethesse ezt a kérdést, hogy junctim legyen. Az összeg elég nagy, de elfogadható lenne, hogyha mégis megkaphatnánk az Egyesült Izzót, + valami engedményt kapnánk az áráknál, + amennyit le lehet alkudni az 50 millióból.

Vas Zoltán: Ez az 50 milliós ajánlat vonatkozzék minden Potsdammal²⁶ kapcsolatos kérdésre. Lezárni ezeket a kérdéseket.

Jeszenszky Ferenc: Szerintü[n]k ezekben az összes kamatok és az összes eddig nem ismert tárgyalások is benn foglaltatnak.

Kemény államtitkár: A kárpátaljai zsidó kártalanítás ügyét is be kell venni.²⁷

Rákosi Mátyás: Mindent belevenni, mert különben újabb tengeri kigyó keletkezik ezekből az ügyekből. Felkérjük a Külügyminisztériumot, hogy még a mai nap folyamán két jegyzéket intézzon a szovjet kormányhoz, az egyikben kérje az Egyesült Izzónak a jóvátételi szállításokba való beszámítását és egyben azt, hogy ezt a kérdést is az a bizottság tárgyalja, amely jelenleg Moszkvában tartózkodik. A másik jegyzék vonatkozzék a jóvátételi árakra, ugyancsak azzal a kéréssel, hogy ezt is a Moszkvában tartózkodó bizottság tárgyalja le és

²⁶ Lásd a bevezető tanulmányt és 200. sz. jegyzetét.

²⁷ Ljevuskin vezérőrnagy 1947. április 24-én, majd Szviridov altábornagy 1947. május 24-én kelt jegyzékben kérte a magyar kormánytól, hogy a magyar hatóságok által 1944-ben Kárpátaljáról elszállított, az ottani állampolgárok tulajdonát képező értékeket (ékszereket, szőnyeget, szőrméket és más vagyontárgyakat) június 20-áig szolgáltatassa vissza. A magyar kormány szakértői bizottságot hozott létre az igény megvizsgálására. A bizottság elismerte a kérés jogosságát, de jelezte, hogy ezek az értékek jórészt Ausztria és Németország angol, illetve francia megszállási övezetébe kerültek, a magyar kormány már kérte a visszaszolgáltatásukat de mindazideig eredménytelenül. Jelezte azt is, hogy mivel ezek más magyar értékekkel együtt számolatlan állapotban, ismertetőjelek nélkül kerültek elszállításra, átlagos értékben lehet csak rendezni az érték elszámolást. Ezt Szviridov tudomásul vette. Az említett magyar bizottság megállapítása szerint a kárpátukrajnai zsidók vagyonából 1944 júniusa és októbere között az akkori magyar kormány 5 653 724 pengőt vett igénybe. (MOL XIX-A-1-j 1947-VIII-7083) Másrészt a Külügyminisztérium közölte a szovjet féllel, hogy azokat az értékeket, amelyeket nem vittek nyugatra, egy ideig letétként kezelték s ezek részét már át is adták az érdekelt nemzetek képviselőinek, illetve kész átadni a Szovjetunió követségének. Ugyanakkor azt közölte, hogy a Kárpátalja területéről elvitt pénzüsszegek az infláció folytán elértéktelenedtek, úgyhogy az eredeti visszaadás, az érték elenyészően csekély voltára tekintettel gyakorlati jelentőséggel nem bír. (MOL XIX-J-1-j 28. d. SZU IV-529-1946-1875 (102/KAJ) A Kárpátaljáról elhurcolt zsidó javak kérdéséről közvetlenül ezt megelőzően tárgyalta a Gazdasági Főtanács és leszögezte azt az álláspontját, hogy ez „a potsdami egyezményvel kapcsolatos egyéb kérdések rendezése tárgyában Moszkvában folyamatban lévő tárgyalások körébe tartozik és annak keretében oldandó meg.” Kérte a pénzügyminisztert, hogy ennek megfelelően folytassa a tárgyalásokat. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. augusztus 6. 10. napirendi pont)

15. 1947. augusztus 8.

anélkül, hogy kizáró feltételként kikötné, mind a kettő húzza alá, hogy ezek a kérdések, csakúgy mint a potsdami szerződésből eredő kötelezettségek, az ország össz-teljesítőképeségét érintik és így szerves összefüggésben vannak és ezért is szeretné a magyar kormány, ha a potsdami szerződésből eredő kötelezettségek megtárgyalásával [együtt] kezelnék őket.

Kemény államtitkár: Esetleges kiegészítés: az orosz delegáció kérésére tárgyalások folytak ott a Potsdammal kapcsolatos kérdésekről is.

Rákosi Mátyás: Hivatkozhat a jegyzék a második kérdésnél arra, hogy ez a delegáció nemcsak a potsdami szerződésből folyó kérdésekkel foglalkozott és ezért nincs akadálya annak, hogy ezeket a kérdéseket is felvesse. A delegációnak utasítást kell adni, hogy az 50 milliót igyekezzen a legjobb tehetsége szerint redukálni és csak abban az esetben fogadjon el egy kerek összeget, ha ezzel a potsdami határozatokból folyó minden néven nevezendő szovjet igény be van zárva, a jövőre nézve is.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Itt nemcsak a potsdami ügyekről van szó. A kárpátaljai kártérítés pl. nem potsdami, hanem fegyverszüneti ügy. Szóval ezt megfelelően meg kell formulálni. Nem lehet azt mondani, hogy fegyverszüneti, hanem „az összes ilyen természetű igények”. Ellentétes álláspont van arra, hogy a vegyes vállalatoknál ők maguk rendezzék a tartozásokat. Szerintünk az egész kérdés ezzel elintéződik.

Rákosi Mátyás: A bizottságot még ezen kívül, hogy értesítjük őket a jegyzékekről, utasítjuk, hogy az összeget igyekezzen redukálni, + ebben az összegben nem csak általában minden néven nevezendő folyamánya a potsdami szerződésnek benne foglaltassék, de a szovjet tulajdonban lévő vagy közös vállalatok követelése is és a kárpátaljai zsidóvagyron kérdése.

Jeszzenszky Ferenc: Ezt nem lehet úgy értelmezni, hogy ha magyar vagyontárgyakról kiderül az, hogy... [sic!]

Rákosi Mátyás: A meglévő vagyontárgyakra vonatkozó esetleges újabb követeléseket ez nem érinti.

Jeszzenszky Ferenc: Még a MOLAJ-ügyben kell határozni.

Rákosi Mátyás: Fele-fele arányban adjuk meg. Fele az övéké, fele a Pétié.²⁸

Jeszzenszky Ferenc: És nem 6 hónapra, hanem jövő július 1-jéig.

Rákosi Mátyás: Ezt elfogadja a minisztertanács, a továbbiakban azonban eredeti javaslatához ragaszkodik. Az infláció alatti tartozásokra vonatkozóan a szovjet ajánlat az, hogy augusztus-szeptember-októberben 2-2 milliót fizessünk és attól kezdve a hátralék 6 hónapi részletekben. Feltételezi, hogy ez nem nagyobb, mint 25 millió, de ennek fizetése jövő év április 1. után kezdődik.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Maximális legyen a 25 millió.

²⁸ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

Rákosi Mátyás: Amennyiben a maximális összeg 25 millió, így el lehet fogadni.

Vas Zoltán: Ezt tovább kell tárgyalni, mert miszerintünk az oroszok többel tartoznak nekünk, mint mi nekik.

Jeszenszky Ferenc: Az állami adósságok összege 10 millióval csökkent, mert elfogadta a minisztertanács a MOLAJ-ügyet.

Rákosi Mátyás: Maximálisan 25 millió. Ez a kiindulási pont. Semmi körülmények között ebből ne legyen újabb tengeri kigyó. Akkor ezen belül elfogadjuk a fizetési feltételeket.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: De nem augusztusra. Legjobb esetben szeptemberre.

Vas Zoltán: A megszállási költségek megszűnésével.²⁹

Rákosi Mátyás: Nem, ez így menjen, mert nem vehetünk újabb nemzetközi kötelezettséget a nyakunkba. Tehát az első három hónap alatt 2–2 milliót fizetünk szeptembertől kezdődőleg, a továbbiak fizetése csak a megszállási költségek megszűnte után, 6 hónap alatt.

Jeszenszky Ferenc: Két lehetőség van: vagy azt mondaná, hogy most kezdünk el fizetni, de akkor maximálisan 25 millió lehet az igény, vagy nem bánjuk az összegszerűséget, de csak a megszállás után fizetünk.

Rákosi Mátyás: Nem, az a helyes, amit ő körvonalazott.

Antos István: Már legközelebb szöbakerülnek a részletek és a tárgyalóbi-zottságnak intern formában tudomására jutott: fel fog merülni, hogy bizonyos részét ennek az összegnek részvények formájában kell törleszteniük. Mi az intenciója ebben a kérdésben a minisztertanácsnak? Akarják-e a fizetési időt 10–15 évre elhúzni és csak forint összegeket megállapítani, vagy pedig az ilyen érdekeltségű ajánlatot is elfogadnák?

[Bán] Iparügyi miniszter: Szó lesz itt még áruszállításról is.

Rákosi Mátyás: Várják be egyelőre a konkrét javaslatot. Akkor majd állást foglalnak. Elég lesz akkor állást foglalnunk. Konkrétan meg kell nézni.

Jeszenszky Ferenc: Nagyon kéri, hogy a témát a sajtó addig ne tárgyalja, míg végleg nincs letárgyalva, két okból, egyrészt, mert nincsenek még befejezve a tárgyalások, másrészt úgy látja, hogy a szovjet félnek ez kellemetlen lenne.

Rákosi Mátyás: Ez természetes.

Minisztertanács az előterjesztéshez a felvetett szempontok és módosítá-sok figyelembevételével hozzájárult és utasította a pénzügyminisztert, hogy a megadott keretben folytassa és véglegezze a tárgyalásokat.³⁰

²⁹ Lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 85. sz. jegyzetét.

Vas Zoltán fentebbi, az orosz tartozásokat illető megjegyzésének indokairól lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját és 15. sz. jegyzetét.

³⁰ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 1., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 70., a [18.] 198. sz. jegyző-könyv 76–78., a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. és a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját.

15. 1947. augusztus 8.

4.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Jelentést tesz a Turánszky-ügyről, amely-lyel kapcsolatban eddig három jegyzéket kaptak. Az elsőben tiltakoztak Tu-ránszky letartóztatása ellen, a másodikban a belügyminiszter kommunikéjére válaszoltak, a harmadikban pedig közölték, hogy a mi válaszukat nem fogad-ták el. Készen már a második magyar jegyzék, amelyet felolvas. (Csatolva)³¹

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ez innen szökött fasiszta volt, vagy pedig régi amerikai kivándorlott?

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Régi amerikai magyar és egy évvel ezelőtt jött vissza, szállítási üzletekkel foglalkozott. Amerikai állampolgár.

Rákosi Mátyás: Nem lehetne-e tovább menni? mert ez egyelőre mind vé-delmi gestio. Mégis lehetetlen, hogy az amerikai követség tisztviselője egy ma-gyar rendőr kezéből kikap egy eljárás alá vont személyt. Nem ismeri a nemzetközi jogot, de nem lehetne ettől a Mr. Lewis-től megvonni az agrément?

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Ez majd a már készülő III. jegyzékben fog szóba kerülni.

Rákosi Mátyás: Időközben az illetőt kivitték külföldre az amerikaiak. Ha ezt tudjuk, akkor miért nem írjuk meg?

Vas Zoltán: Megkapta a hivatalos orosz engedélyt is és azzal ment el.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem baj, hogy elment, mert úgyis ki kellett volna adni, úgyhogy jobb előbb, mint később.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ezzel kapcsolatban megemlíti, hogy a MAORT ellenőrének ajtaján ma reggel lakatot találtak. Először csak lezárták az ajtót és felszólításra kinyitották, ma reggel viszont le volt lakatolva az ajtó és a magyar állam ellenőre nem tudott bemenni az irodájába.

Vas Zoltán: Rüdemann-t pedig kinevezték vezérigazgatónak, nyilván mun-kavállalási engedély nélkül, pedig mint külföldi állampolgárnak erre is szüksége lett volna és ő kijelentette, hogy nem teljesíti a magyar kormány utasítását.³²

³¹ Turánszky (vagy Thuránszky) az első világháború előtt Balassagyarmaton volt gazdasági felügyelő, majd huszár főhadnagyként szolgált. 1919 után az Egyesült Államokba ment, ahol 600 holdas farmot szerzett. 1946-ban feleségével és két lányával hazatért. Villát vett és teherautófuvarozással foglalkozott. Jobboldali, antiszemita propagandát folytatott. Nyilvánosan szidta a kormányt és a köztársasági elnököt. Ezért letartóztatták, Budapestre szállították és átadták a Néppüzséségnek. Az amerikai követség egyik tisztviselője azonban megszöktette, leányait pedig egy amerikai rendszámú autó elvitte Balassagyarmatról. (Népszava, 1947. augusztus 12. Két kézzel szórta a pénz Balassagyarmaton a rejtélyes módon megszöktetett Thuránszky.) Az Egyesült Államok az egyik amerikai állampolgár letartóztatása ellen tiltakozott jegyzékeiben. Az említett magyar jegyzék nincs az iratok között.

³² Helyesen Ruedemann Pál – 1945 előtt is a MAORT igazgatóságának tagja volt. A MAORT-ról lásd a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 20. sz. jegyzetét.

15. 1947. augusztus 8.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Az amerikai sajtóban és rádióban a Turánszky-üggyel kapcsolatban rendkívül erős agitáció folyik ellenünk. Nem kellene-e nyilvánosságra hozni a saját jegyzékeinket?

Rákosi Máttyás: Ők nyilvánosságra hozták a saját jegyzékeiket?

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Igen.

Rákosi Máttyás: Akkor mi is megtehetjük, de akkor meg kell erősíteni a hangját.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Kivonatolni kell és csak a tényeket közölni.³³
Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

5.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti a magyar állam zárszámadását 1944. évről.

Vas Zoltán: Miért fogadjuk mi el a Horthy-rendszer zárszámadását? Miért hagyjuk jóvá a fasiszta propagandára és saját foglyaink kivégzésére fordított összegeket. Valahogy meg kellene bélyegezni ezt a zárszámadást.

Bojta Béla: El kell fogadni, mert ez a törvényes eljárás, legfeljebb meg lehet bélyegezni.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a Nemzetgyűléshez terjesztendő kísérő jegyzékben vagy átiratban ki kell domborítani az 1944-es év visszasságainak megbélyegzését.³⁴

6.

Dr. Pongrácz Aladár bejelenti, hogy a 2. sorsz. alatti előterjesztést leveszi a napirendről és a Gazdasági Főtanács elé viszi.³⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

7.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát a Kereskedelem- és Szövetkezetiügyi Minisztérium hiteltállépése tárgyában.³⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³³ 1947. augusztus 12-én a Népszavában megjelent, a fentiekben (31. sz. jegyzet) ismertetett cikkhez hasonló közlemények jelentek meg a lapokban.

³⁴ A Miniszterelnökség 9204/1947. I. sz. előterjesztése csupán a vonatkozó jogszabályokra hivatkozást tartalmazza.

³⁵ A Miniszterelnökség előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt a Tervgazdasági Tanács elnökének, tagjainak, póttagjainak, szakértőinek a jelenléti díjára vonatkozó javaslat szerepel. A Gazdasági Főtanács külön nem tárgyalta ezt a kérdést.

³⁶ A Miniszterelnökség 8791/1947. sz. előterjesztése szerint összesen 549 000 Ft hiteltállépésről volt szó.

15. 1947. augusztus 8.

8.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Pénzes Károly stat. felügyelő titkári kinevezéséhez szükséges képesítés elengedése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

9.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Gombosi Zoltán min. osztályfőnök, olajkormánybiztos államtitkári címmel való kitüntetése és illetményeinek a III. fizetési osztály szerint személyhez kötötten való engedélyezése tárgyában. Az előterjesztés pártközi megállapodás alapján történik.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: Az előzetes hozzájárulást ezúttal megadja.

Minisztertanács Gombosi Zoltán min. o. főnök, olajkormánybiztos államtitkári címmel való kitüntetéséhez és illetményeinek a III. fizetési osztály szerint személyhez kötötten való engedélyezéséhez hozzájárult.³⁷

10.

Vas Zoltán: A Gazdasági Főtanács foglalkozott az augusztus havi kiadások és bevételek előirányzatával. Összesen 72 millió kiadást szavazott meg. Javasolja, hogy a minisztertanács az augusztus havi költségvetést erősítse meg. Ezzel kapcsolatban kéri a minisztertanácsot, hogy az egyes tételeket szavazza meg. (Melléklet)³⁸ Ugyancsak kéri az 1947/48. évi költségvetés végleges megállapításáig

³⁷ Gombosi Zoltán (1898-?) a Szociáldemokrata Párt tagja volt. 1920 óta dolgozott az olajszakmában. 1945 elején az Iparügyi Minisztériumban osztályfőnök, majd ásványolajipari miniszteri biztos lett. 1948-ban külföldre távozott.

³⁸ Az említett melléklet nincs a jegyzőkönyv mellett. A Gazdasági főtanács iratai között található ez ügyben keletkezett 6237/1947. sz. határozat szerint az államháztartás augusztus havi kiadási és bevételi előirányzatát a következő módon állapították meg:

<i>Kiadások</i>	
Személyi kiadások	95 millió Ft
Dologi- és átmeneti kiadások	72
Pénzügyi jövedékek üzemi kiadása	15
<i>Nemzetközi kötelezettségek</i>	
Ipari jóvátétel	75 millió Ft
Mezőgazdasági jóvátétel	21
Vörös Hadsereg ellátása	33,6
SZEB kiadásai	3,9
Vegyes kiadások	6,5 (140)
<i>Pénzügyminisztérium</i>	
Külkereskedelmi Árkiegynlítő Alap	15
<i>Iparügyi Minisztérium</i>	
MÁSZ hiányának fedezésére	5
NIK hiányának fedezésére	25
<i>Földművelésügyi Minisztérium</i>	
Áttelepítési Kormánybiztosság céljára	10

15. 1947. augusztus 8.

havi 5000 forint Rendelkezési Alap megszavazását azon miniszterek részére, akik eddig ilyen alappal nem rendelkeztek. Ezen összegből a miniszterek 3000 forintról tartoznak nyugtával elszámolni, 2000 forinttal szabadon rendelkeznek. A Közmunkaalap felhasználását illetően kéri felhatalmazni az építési- és közmunkaügyi minisztert, hogy a Gazdasági Főtanáccsal és a Tervhivatallal egyetértésben ennek a terhére megfelelő kifizetéseket folyósíthasson.

Kemény György államtitkár: A Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alapra eredetileg 10 millió irányoztatott elő és javasolja, hogy ennél maradjanak.

Vas Zoltán: Helyes.

Kemény György államtitkár: És a tervberuházások hogyan tagozódnak? Elvben elfogadtunk 80-at, ebben a keretben maradunk.

<i>Népjóléti Minisztérium</i>	
Hadifogolyszolgálat céljára	10
<i>Közellátásügyi Minisztérium,</i>	
UNNRA-akció kiadásai és	
a Nehézipari Központ részére	
a MÁV-val szemben fennálló tartozások kiegyenlítésére	8
<i>A hároméves terv beruházásaira</i>	
a költségvetési keretben	52 millió Ft
<i>a Közmunkaváltság Alap,</i>	
a Földalap, az Energiagazdálkodási Alap terhére	12
a folyamatban lévő magasépítkezések folytatására (8)	72
Kiadás mindösszesen	467
<i>Bevételek</i>	
Közszolgálati bevételek	335
Tárcabevételek	25
Pénzverési nyereség	25
UNRRRA-készletek értékesítése	5
Vagyondézsmaelőleg	15
Közmunkaváltság Alap, Földalap stb.	12
Bevétel összesen	417
<i>Hiány</i>	50

Ugyanezen határozat — többek között — kimondta, hogy mivel a hároméves tervre előirányozott összegből 12 millió Ft fedezetét a különböző alapok bevételei képezik, a 60 millió Ft-on felüli beruházásokra csak az alapok bevételeinek megfelelő összeg bocsátható rendelkezésre, továbbá, hogy a folyamatban lévő magasépítkezések — augusztusra 8 millió Ft összegben — a hároméves terv keretén belül számolandók el és a tervbe beépítendőek, vagy ha erre lehetőség nincsen, leállítandók. A határozat az augusztus hónapban kibocsátható bankjegymennyiség felső határát 130 millió Ft-ban állapította meg, amiből 50 millió Ft az állami deficit, 80 millió Ft pedig a hiteligazdálkodás terén felmerülő hiány fedezésére szolgált. (MOL XIX-A-10 19. d. 1947. augusztus 6. 1. napirendi pont, illetve a 6237/1947. sz. GF határozat) Ugyanekkor határozott a Gazdasági Főtanács a tárcák államháztartási külön hiteleiről (ennek keretében döntött a miniszterelnökhelyettesek, a rendelkezési alappal korábban nem rendelkező miniszterek és a Gazdasági Főtanács főtitkára részére havi 5000 Ft összegű rendelkezési alap engedélyezéséről), a hároméves terv 1947. évi augusztusi beruházásairól és az augusztus havi devizagazdálkodásról. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 6. 1/a-b. és 2. napirendi pont)

15. 1947. augusztus 8.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Egy tételt kér visszaállítani, a Külügyminisztérium sajtóalapjának 250 000 forintos póthitelét, mert teljesen megbénul a sajtóosztály működése enélkül.

Vas Zoltán: Egyelőre utalványozzon a minisztertanács 100 000 forintot és az ügy további kivizsgálását rendelje el. Úgy találták a Gazdasági Főtanácsban, hogy túlságosan nagy összegekkel dotálták a külügyi sajtószolgálatot.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Igen, nagy költségekkel dolgoztak, most legújabbán bevezették a külképviseltek rádióon való tájékoztatását is.

Kemény György *államtitkár*: Javasolja, hogy a különböző tárcáknál működő sajtóosztályokat racionalizálják.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Kér utasítást, hogy egységes tervet dolgozzon ki erre.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: A Svéd-Magyar Kereskedelmi Kamara előkészítésében rendezendő kiállításra kért 50 000 forint póthitelt.

Vas Zoltán: Ezt már megszavazták.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Az egy másik kiállítás.³⁹ Ez csak magyar árukból fog állni és november 20-án nyílik meg. Erre kér 50 000 forintot.

Rákosi Mátyás: Ezt meg kell adni.

Vas Zoltán: A Gazdasági Főtanács részéről nincs észrevétel ez ellen és felveszi a költségvetésbe.

Minisztertanács az augusztus havi költségvetés tételeihez általánosságban és részleteiben is hozzájárult.

11.

[Mihályfi] *Tájékoztatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Harsányi Klára alkalmaztatása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

12.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti a „Magyar Köztársaság Sportéremem” alapításáról szóló törvényjavaslatát.⁴⁰

Minisztertanács a törvényjavaslatot elfogadta.

³⁹ Egyrészt az 1947 nyarán megtartott stockholmi nemzetközi vásáron való részvételről volt szó, az ezen résztvevő magyar delegáció költségeire 200 000 Ft-ot engedélyezett a Gazdasági Főtanács. (MOL XIX-A-10, 1947. június 18. 35. napirendi pont) Másrészt a Svéd-Magyar Kereskedelmi Kamara szervezésében az ún. Magyar Minőségi Kiállítás keretében 1947 őszén a magyar ipar minőségi termékeit kívánták megismertetni és piachoz juttatni a skandináv országokban. Ez utóbbit 1947. november 24-e és december 10-e között kívánták megrendezni a Magyar Nemzet 1947. augusztus 30-i közleménye szerint.

⁴⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 5544/1947. eln. sz. előterjesztése szerint a sportkitüntetés létesítését a Nemzeti Sportbizottság kezdeményezte. A törvényjavaslat indoklása

13.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a tudományegyetemek orvostudományi karainak tudományi [sic!] és szigorlati rendjéről szóló szabályzat jóváhagyása tárgyában.

Rákosi Máttyás: Az orvosszakszervezet szerint több kérdésben nem ért egyet és kéri, hogy tárgyalják ki.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Egyszer már kitárgyalták velük.

Rákosi Máttyás: Igen, de néhány pont nem felel meg az előzetes megállapodásnak.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Hajlandó levenni és még egyszer megtárgyalni.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: A kötelező tárgyak körébe fel kell venni a diétikát és hosszabbítsák meg a szigorlati terminust.

Kemény György államtitkár: Kéri a pénzügyminiszter meghallgatását is.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Hozzájárul, s előterjesztését leveszi a napirendről.⁴¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

14.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Heller Farkas egy. ny. r. tanár szolgálatban való visszatartása tárgyában.⁴²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

15.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti a 103 562/1947. sz. javaslatát Zinniel Károly és társai kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

16.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti 101 977/1947. sz. javaslatát Kiss Gyula és társai kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

rámutatott arra, hogy milyen nagy jelentőségük volt a sportkapcsolatoknak a nemzetközi érintkezés újbóli felvételében. Emlékeztetett arra, hogy a múltban a „Toldi Miklós Erdemérem” szolgált a kiváló eredményeket elért sportolók kitüntetésére. Kívánatosnak találta, hogy a demokratikus államhatalom magas szinten ismerje el a sportolók kiváló eredményeit. Az előterjesztés mellett megtalálható a törvény tervezete. Lásd a Magyar Köztársasági Sportérdemérem alapításáról szóló 1947. évi XXXII. tc.-t.

⁴¹ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontját.

⁴² Dr. Heller Farkas (1877–1955) közgazdász, a századforduló éveiben a Budapesti Kereskedelmi- és Iparkamara, majd a Földművelésügyi Minisztérium tisztviselője, később egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja volt.

15. 1947. augusztus 8.

17

[*Ortutay*] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti 101 975/1946. sz. javaslatát dr. Rajnavölgyi Géza és társai kinevezése tárgyában.⁴³

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

18.

[*Ortutay*] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Gulyás Kálmán testnevelési főtanácsossá való kinevezése tárgyában.⁴⁴

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

19.

[*Ortutay*] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Szanyi Istvánnak az V. fizetési osztály 2. fokozatába való kinevezése tárgyában.⁴⁵

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

20.

[*Ortutay*] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Kondor Imre egyet. ny. r. tanárrá való kinevezése tárgyában.⁴⁶

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

21.

[*Ortutay*] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti 92 157/1947. sz. javaslatát özv. Petrikovics Gyuláné és társai alkalmaztatása tárgyában.

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴³ A javaslat dr. Rajnavölgyi Géza budapesti, Nánay Béla debreceni, Andor János budapesti, dr. Törnár Ede szombathelyi, Jámbor Ferenc szombathelyi, Molnár András debreceni, Cserepes Gyula kisvárdai, Kocsis Károly egri, Horváth Béla budapesti, Finta Gerő budapesti, Rácz József nagykállói, dr. Pauka Tibor budapesti és Zatskó Gyula miskolci gimnáziumi igazgatónak az V. fizetési osztályba való besorolására irányult.

⁴⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 110 201/1947. IX. sz. előterjesztése szerint Gulyás Kálmán (1896-?) építésmérnök 1926-tól 1935-ig magánalkalmazottként, majd a Budapesti Pénzügyigazgatóságon, illetve a Magyar Dohányjövédéknél dolgozott építészként. 1941-től a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium testnevelésügyi főelőadója, majd tanácsosa volt. Ekkor az V. fizetési osztályba nyert kinevezést.

⁴⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 101 976/1947. V. 1. sz. előterjesztése szerint Szanyi István (1894-?) a dombóvári Esterházy Miklós Nádor Gimnázium igazgatója volt.

⁴⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 110 100/1947. VI. 1. sz. előterjesztést. Dr. Kondor Imre (1911–1990) 1935-ben szerzett filozófiai doktorátust. 1941-ben magántanári képesítést nyert. 1943-tól 1945-ig a Kassai Állami és Városi Könyvtár igazgatója. 1945-től 1951-ig debreceni egyetemi könyvtár igazgatója, illetve ugyanott egyetemi tanár. 1951-től a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója. 1958-tól az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum könyvtárosa, majd osztályvezetője. Jelentős szerepet töltött be a református ifjúsági szervezetek irányításában. A parasztpárt tagja lett, 1945 decemberétől 1948 áprilisáig az országos vezetőségében is részt vett. 1945 novemberétől 1949-ig nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselő. 1956-ban részt vett a Petőfi Párt szervezésében.

22.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Incze Gyula egy. ny. r. tanárrá való kinevezése tárgyában, s egyidejűleg előterjeszti, a pártközi megállapodásnak megfelelően, dr. Jáki Gyula szegedi egyetemi sebésztanári kinevezését is.⁴⁷

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: Incze kinevezése csak a VI. fizetési osztályba történhetne, de nem ragaszkodik ehhez a korlátozáshoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Egy elvi bejelentést tesz. Czapik Gyula egri érsek fordult hozzá a kéressel, hogy az egri jogakadémiaán közgazdaságtudományi kart szervezhessenek meg. Olyan választ akar most adni, hogy elvben hajlandó erről tárgyalni, de a részletekkel a minisztérium később kíván foglalkozni. Ez udvarias kitérés lenne.⁴⁸

Rákosi Mátvás: De ők igennek fogják venni.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Oly értesítést közöl, hogy a minisztertanács csak akkor foglalkozik az ügyel, ha a részletekkel együtt terjeszti elő.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

24.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter Heltai Jenőt⁴⁹ megválasztották a Szerzői Egyesületek Világszövetsége elnökévé. Ez nagy megtiszteltetés. A Világszövetség jövőre kongresszust szeretne Budapesten rendezni és ehhez kér elvi hozzájárulást. Propaganda szempontból ez jó lenne.

⁴⁷ Előzményét illetően lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 16., a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 15., a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 16., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 22. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 88. napirendi pontját. A jegyzőkönyv mellett megtalálható Incze Gyula 1947. július 9-én kelt s feltehetőleg Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi államtitkárhoz intézett levele, amelyben előadta, hogy egyike volt azoknak, akik 1944 novemberében proklamációban követelték Pest feladását, közölte, hogy nem tagja, s nem is volt tagja egyetlen pártnak sem, viszont az összes szóbakerülő tanszéki jelölt közül ő az egyedüli, aki 1926 óta megszakítás nélkül kizárólag a törvényszéki orvostannal foglalkozott. Incze Gyulát a Pázmány Péter Tudományegyetem Orvostudományi Karának a törvényszéki orvosi tanszékére, Jáki Gyulát pedig a szegedi Tudományegyetem Orvostudományi Karának a sebészeti tanszékére nevezték ki.

⁴⁸ Lásd még a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját. Czapik Gyula (1887–1956) 1943-tól egri érsek, 1951-től 1956-ig a magyar püspöki kar elnöke, a Béketanács és a Hazafias Népfrent elnökségének tagja.

⁴⁹ Heltai Jenő (1871–1957) költő, elbeszélő, drámaíró, Kossuth-díjjal és a francia Becsületrenddel tüntették ki.

15. 1947. augusztus 8.

Rákosi Mátyás: Mielőtt elvben hozzájárulást adnak, hozzávetőleges büdzsét kérnek.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter:* Nem fog sokba kerülni, mert az utazást az illető államok fizetik.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

25.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* felkéri a minisztereket, hogy amennyiben az Operában páholyra reflektálnak, azt augusztus 20-áig vásárolják meg az Operánál, mert nem tud ingyen páholyokat rendelkezésre bocsátani az Opera deficitje miatt.

Rákosi Mátyás: Egy páholy mennyibe kerülhet?

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter:* Súlyos ezrekbe kerül ez tárcájának, pontos összeget most nem tud előterjeszteni.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

26.

[*Erős*] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Hús- és Zsiradék-hivatal részére személygépkocsi vásárlása tárgyában.

Vas Zoltán: Felvetődött, hogy miért kell egy megszűnőfélben lévő hivatal részére autót vásárolni?

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter:* Szükség van a kocsira és leltár szerint át fogják venni majd.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

27.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti a 10 361/1947. sz. javaslatát dr. László Árpád és társai kinevezése tárgyában.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* kéri levenni, mert ezt még ki kell tárgyalni.

Rákosi Mátyás: Ők is kéri levenni, mert nekik is sérelmeik vannak. Embereiket hátrány éri.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter:* Milyen személyekről van szó? A miniszterelnökhelyettes által említett személyek kinevezése törvénybe ütközne, mert nem múlt el még 2 év a legutóbbi előléptetésük óta.

Rákosi Mátyás: Kérik a méltányosságot figyelembe venni.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter:* Nem tudja, mi legyen az eljárás, miután soha nem járulnak hozzá előléptetési előterjesztéseihez, noha alig volt ily javaslata.

Rákosi Mátyás: Amennyiben egy héten belül nem tudnak megegyezni, akkor újból minisztertanács elé kerül és akkor döntenek. Most javasolja leven-

15. 1947. augusztus 8.

ni egy hétre, ők is majd közölni fogják kifogásaikat és a szociáldemokraták is és akkor majd döntenek.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Előterjesztését leveszi a napirendről.⁵⁰
Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

28.

[Veres] *Építési- és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az Országos Házépítő Szövetkezet elnökének, igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjainak kinevezése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A Pénzügyminisztériumnak a felügyelő bizottságban is szeretnének biztosítani egy helyet.

[Veres] *Építési- és közmunkaügyi miniszter*: Minden párt küld be felügyelőbizottsági tagot és csak a pártok tudják, hogy azok honnan vannak.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Eláll észrevételétől.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁵¹

29.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát a SKF Svéd Golyóscsapágy Rt. magyarországi követelése tárgyában.

Vas Zoltán: A Gazdasági Főtanács úgy határozott, hogy a most kiutazó svédországi delegáció tárgyaljon ebben az ügyben. Az előterjesztés tehát tárgytalan.

⁵⁰ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját.

⁵¹ Előzményét lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 85. napirendi pontjában. Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium 3178/1947. sz. előterjesztésében hivatkozott arra, hogy az előző minisztertanácsi ülés állásfoglalásának megfelelően 1947. augusztus 4-én pártközi értekezleten kialakított megállapodás alapján tette meg újabb javaslatát. Eszerint az Országos Házépítő Szövetkezet elnökévé Nánássi Lászlót javasolta kinevezni. Az igazgatóságba három parasztpárti, hét kommunista, kilenc szociáldemokrata, hét kisgazdapárti és két pártönkívüli tagot; a felügyelő választmányba egy parasztpárti, két kommunista, két szociáldemokrata és négy kisgazdapárti tagot javasolt kinevezni. Megemlítette, hogy a két pártönkívüli igazgatósági tagot kisgazdapárti miniszterek jelölték. Megtalálható az előterjesztés mellett a korábbi, 3049/1947. sz. előterjesztés is. Ebben dr. Jócsik Lajos szerepelt, mint a Házépítő Szövetkezet elnöke. A javaslatba hozott egyes személyek neve mellett a hivatalukat, illetve beosztásukat tüntették fel, pártállásukat nem. A két javaslatban szereplő személyek csak részben azonosak. Nánássi László (1906–1985) gazdálkodó. 1939-ben részt vett a Nemzeti Parasztpárt megalapításában, 1943-ban a Parasztszövetség szervezőtitkára. 1944 decemberében beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe és élete végéig a parlament tagja volt. 1947 májusában pártja főtitkárhelyettese lett. 1949 után a Magyar Országos Szövetkezeti Központ, majd a Szövetkezetek Országos Szövetségének elnöke. Az Elnöki Tanács tagja, 1957-től 1964-ig a Népfront Országos Tanácsának tagja volt. Dr. Jócsik Lajosról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 9. sz. jegyzetét.

15. 1947. augusztus 8.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár]: Előterjesztését leveszi a napirendről.⁵²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

30.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Olchváry Lászlónak az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Rákosi Mátyás: Nyugatos volt.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Ez nem mindenképpen megbélyegző, lehet azért egy rendes ember.

Rákosi Mátyás: Kérik levenni.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár]: Előterjesztését leveszi a napirendről.⁵³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

⁵² Az SKF Svéd Golyóscsapágy Rt. a göteborgi cég 1929-ben alapított magyarországi vállalata volt. Telephelye Budapesten a IX., Üllői u. 55. sz. alatt működött. A Honvédelmi Minisztérium 1947. július 28-án kelt szám nélküli előterjesztésében rámutatott arra, hogy 1944 szeptemberében az akkori honvédség igénybe vette az SKF Svéd Golyóscsapágy Rt. Magyarország területén tárolt golyóscsapágy készletét, ennek fejében a magyar fél 1947. július 23-án 1 567 639 Ft 47 fillér tartozást ismert el. Kérte, hogy az említett összeget a Honvédelmi Minisztérium rendkívüli hitelként igénybe vehesse és a svéd cég számára kiutalhassa azzal, hogy az összeg Magyarországon belföldi számlán használható fel és arról külföldre szóló transzferálásnak nem lehet helye. Hangsúlyozta az előterjesztés, hogy hasonló esetből kifolyólag mindazideig nem történt kifizetés. Az adott ügy kivételes kezelését többek között arra hivatkozással kérte, hogy a „magyar-svéd kereskedelmi és pénzügyi tárgyalások során Böhm Vilmos rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter úr, Magyarországnak Stockholmban akkreditált követe a svéd delegáció vezetőjével közölte, hogy Magyarország a svéd hitelezőknek követeléseit tekintetében méltányos álláspontra fog helyezkedni, arra való tekintettel, hogy Svédország már az 1945. év tavaszán, közvetlenül a felszabadulás után, a magyar iparnak nyersanyaghitelt bocsátott rendelkezésére, amivel lehetővé tette azt, hogy a magyar ipar a jóvátétel számára való munkát megkezdhesse”. Az előterjesztés mellett megtalálható az ügyben tartott tárcaközi értekezlet jegyzőkönyve, valamint 1947. július 29-ei keltezéssel a Honvédelmi Minisztérium által a Pénzügyminisztériumhoz, valamint a miniszterelnökhöz intézett levél és a Gazdasági Főtanácshoz intézett előterjesztés másolata. Mindezekben hangsúlyozta, hogy javaslatát csak a Gazdasági Főtanács állásfoglalása után fogja a minisztertanács elé terjeszteni. A Gazdasági Főtanács Titkársága által készített 6111/1947. sz. előterjesztésből kitűnik, hogy a svéd cég 6 millió Ft követelést jelentett be. A Gazdasági Főtanács nem járult hozzá az 1946. július 28-a előtti szolgáltatásából kifolyóan a kincstárral szemben támasztott követelés kiegyenlítéséhez, „tekintettel arra, hogy ez a megoldási módozat az érvényben lévő valorizációs jogrendszer alapelveibe ütközik”. Felkérte a pénzügyminisztert, adjon részletes utasítást a Svédországba utazó kereskedelmi küldöttségnek, „igyekezzék a svéd kormánnyal és az érdekeltekkel olyan megállapodásra jutni, amely a kérdést a stabilizáció előtti követelésekkel kapcsolatban követett gyakorlat szellemében rendezze, nehogy a követelés teljesítésének kényszerű megtagadása a Svédországgal való külforgalmi kapcsolatokat hátrányosan befolyásolja.” (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 6. 5. napirendi pont.)

⁵³ Előzményét illetően lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 84. napirendi pontját. A Honvédelmi Minisztérium 15 930/el. Ksz. jogi-1947. sz. előterjesztése szerint dr. Olchváry László (1905-?)

31.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Petróczy István feleségének kegydíja tárgyában.

Rákosi Mátyás: Ez egy nem igazolt katonatiszt özvegye, akit elbocsátottak. Most kegydíjat javasolunk neki.

Zentai államtitkár: A miniszterelnök tett ígéretet.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

32.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Csonga István mentesítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

33.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Toller József rehabilitálása tárgyában.

Bojta Béla: Figyelmezteti az államtitkárt, hogy június 30-án lejárt a rehabilitációk határideje. Meg kell nézni, hogy ezek korábbi előterjesztések-e?

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár]: Ezek korábbi előterjesztések.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

34.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti 18 441/1947. sz. javaslatát a honvédelmi tárcánál történt kisajátításokkal kapcsolatos kártalanítás tárgyában. Konkrét eset kapcsán sürgős ennek a kérdésnek tárgyalása. Olyan lavina indulna el nélküül, amit nem tudnánk elviselni. Elvben kéri elfogadni ezt a rendeletet, az igazságügyminiszterrel történt közös megállapodás alapján.

[Ries] Igazságügyminiszter: Azzal, hogy az Igazságügyminisztériummal még letárgyalandó.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy az Igazságügyminisztériummal még letárgyalandó.⁵⁴

1928-tól bírósági joggyakornok volt. 1936-tól dolgozott a Honvédelmi Minisztériumban. 1944. júliusában nevezték ki miniszteri osztálytanácsossá. A magánjogi osztály helyettes vezetője volt.

⁵⁴ A Honvédelmi Minisztérium előterjesztésében a honvédelmi célú kisajátításokból eredő kártalanítási igények érvényesítésének átmeneti felfüggesztésére tett javaslatot. Előadta, hogy ezek az igények a háborút megelőzően a városrendezésről, majd a háború folyamán a honvédelemről szóló törvények alapján történt kisajátításokkal kapcsolatosak. Egyrészt kérdésesnek tartotta, hogy a honvédség békeszervezetének kialakítása után szükség lesz-e ezek közül egyesekre. Másfelől rámutatott arra, hogy több kisajátítás alatt álló ingatlan a fegyverszüneti egyezmény alapján

15. 1947. augusztus 8.

35.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti rendelettervezetét az árurészletügylet újabb szabályozása tárgyában.

Vas Zoltán: Feltétlenül helyes és elfogadható a rendelet, csak nem kell-e elhúzni még 2–3 hónapig?

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Akkor ezt az árat a fogyasztóközönség fizeti meg, igen busásan.

Vas Zoltán: Viszont, ha bemegy egy munkás és részletre akar pl. ruhát venni, ahhoz külön engedélyt kell kérni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ez nagyon veszedelmes dolog. Csak megbízható kereskedőnek lehet megengedni, mert sehol sincs olyan alkalom az árdrágításra, mint a részletüzletnél.

Vas Zoltán: Fogadja el a minisztertanács, de az összehívandó ankétára hívják meg a Gazdasági Főtanácsot is.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Ott már csak a részletügylet feltételeiről lesz szó, meg fogják hívni az igazságügyminisztert, a pénzügyminisztert és a Gazdasági Főtanács főtitkárát. A keret-rendeletre most szükség van.⁵⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

36.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Vajda Imre államtitkár helyére Barcza Sándornak adminisztratív államtitkárrá való kinevezése és egyúttal az előírt képesítés alóli felmentése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult és a képesítés meglétét az 1150/1945. ME sz. rendelet jogkörében elengedte.⁵⁶

a szovjet hadsereg rendelkezése alá került. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a földbirtokreform során sok esetben ilyen kisajátított földterületeket is igénybe vettek a községi földigénylő bizottságok. Mindezen kérdések rendezése — reményei szerint 1947. december 31-e — után javasolta a kártalanítási igények kielégítését napirendre tűzni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9830/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 10.

⁵⁵ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 35 472/I. 1. 1947. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy az árurészletügylet egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló 1939. évi XII. tc. jelentős kiterjesztése vált szükségessé a gazdasági élet és a kereskedelmi forgalom változása folytán. A kereskedelem szabadságához fűződő közérdekre és az alacsony jövedelmű vásárlóközönség érdekeire figyelemmel minden kereskedőnek lehetőséget kívánt nyújtani arra, hogy árurészletügylettel foglalkozzék, aki e szándékáról a Belkereskedelmi Igazgatósághoz bejelentést tesz. Javasolta szabályozni az ilyen kereskedelem feltételeit és az ellenőrzés módját. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9820/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 12.

⁵⁶ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 4237/1947. Eln. sz. előterjesztésében jelezte, hogy Vajda Imrénének az Országos Terhivatal elnökévé történt kinevezése folytán vált szükségessé az új adminisztratív államtitkár kinevezése. Vajda Imréről lásd a [9.] 189. sz. jegyző-

37.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Varró Antal volt MÁVAG fűrés rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

38.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Kötél Ferenc MÁVAG munkás rehabilitálása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

39.

Vas Zoltán engedélyt kér az iparügyi tárca részére 1 autó vásárlására. Ez a Gazdasági Főtanács előterjesztéséből tévedésből kimaradt.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

40.

[Bán] *Iparügyi miniszter* jelentést tesz belgrádi tartózkodásáról.⁵⁷ Felke-resték az ottani GF elnökét és megbeszéltek azokat a kérdéseket, amelyekben [a] teljes megegyezésnek még szóbeli tárgyalásokban is létre kellett jönnie. Konkrét kérdésekre nem akar kitérni, közölheti azonban, hogy mindenben meg tudtak állapodni. A dolog lényege az volt, hogy megállapodtak abban, hogy egymást a legtökéletesebben igyekeznek segíteni. Ezt illetően az említett miniszterekkel a legteljesebb [egyetértésben] folytatták le a tárgyalásokat. Közben megállapodtak abban, hogy az esedékes előszállítások milyen árulisták alapján jönnek létre. Ezeknek sorában megemlíti, hogy a jugoszláv félnek előleg kifizetéshez forintra lesz szüksége és ezért [sic!] egy 5–6 millió dolláros előszállításról van szó, amelyet a napokban már le is kell kötni. Erre vonatkozólag tájékoztató listát állítottak össze és olyan cikkeket szemeltek ki, amelyek forintosítása könnyebbnek látszott számukra és amelyek értékesebbek. Létrejött egy megállapodás és reméli, azóta már megszülettek a végleges listák is. Gondoskodni kell arról, hogy a szükséges forintmennyiséget az áruk felvásárlásához rendelkezésre bocsássuk. A világgpiaci árak értelmezésében a lefektetett elv értelmezése mind a két fél részéről teljes összhangban történt; ugyancsak eröltettük azt, hogy lehetőleg már 1947-ben az úgynevezett super advance kérdésben egy olyan jugoszláv álláspontot biztosítsunk, hogyha Jukönyv 8. napirendi pontját és 33. sz. jegyzetét. Barcza Sándorról lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 14/a. sz. mellékletét és 95. sz. jegyzetét. A közszolgálati alkalmazáshoz előírt képesítési kellékekről szóló 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) 2. §-a kimondta, hogy „végleges alkalmaztatás esetében a képesítés meglétét csak a kormány engedheti el, ha az érvényes törvények vagy rendeletek főiskolai képesítést írnak elő”.

⁵⁷ Lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 119., a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 15., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 2. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 79. napirendi pontját.

15. 1947. augusztus 8.

goszláviának devizagazdálkodása megengedi, akkor devizában teljesítsen ezen a számlán kifizetéseket. Az illetékes miniszter közlése szerint a jugoszláv devizagazdálkodás ez idő szerinti állapota ezt most nem engedi meg, azonban talán már 1947-ben is hajlandók devizát adni. Felvetették a kérdést, hogy hol tudnánk mi bér munkát vállalni jugoszláv anyagok feldolgozását illetően, erre vonatkozóan vegyesbizottsági tárgyalások határozottak el és felvetették az együttműködést az elektromos áramtermelésnél a Dráván és a Vaskapunál. Ők⁵⁸ a kérdés előzetes megvitatásába készséggel belemertek. Miután ők már többször jártak Belgrádban és ott mindig igen szívélyesen fogadták őket, közölte, hogy a magyar kormány szívesen látja a jugoszláv minisztereket Budapesten. Ehhez a meghíváshoz a kormány utólagos hozzájárulását kéri.

Vas Zoltán: Kéri, hogy az 1 millió dolláros plafont, amit a jugoszlávok igénybe vehetnek, másfél millióra emelhessék fel. Ezzel szemben ők adtak nekünk kontra-hiteleket és ezt már meg is emelték.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette, a jugoszláv államférfiak budapesti meghívásához hozzájárult és a jugoszlávok által igénybevehető 1 millió dolláros plafont másfél millió dollárra emelte.⁵⁹

41.

[*Mihályfi mb.*] *Külgyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. sz. tételét a napirendről leveszi.⁶⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

42.

[*Mihályfi mb.*] *Külgyminiszter* bejelenti, hogy megérkezett Károlyi Mihály és Oltványi Imre követek agrément-je.⁶¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

43.

[*Mihályfi mb.*] *Külgyminiszter:* A diplomata-útlevelek terén uralkodó zűrzavart úgy kívánta rendezni, hogy több mint 100 illetéktelen diplomata-út-

⁵⁸ Itt Bán Antalról és a magyar küldöttség tagjairól van szó.

⁵⁹ Jugoszláv részről Sztaniszláv Kopcsok helyettes iparügyi miniszter, illetve Nikola Petrovics külkereskedelmi miniszter 1947 márciusában Budapesten folytatott előzetes tárgyalásokat. A végső megbeszéléseket Belgrádban Borisz Kidrics jugoszláv szövetségi iparügyi miniszterrel, az ottani Gazdasági Főtanács elnökével folytatták le. (MOL XIX-A-1-j 1947-III-4712, lásd továbbá: Bán Antal: A jugoszláv-magyar gazdasági együttműködés, Magyar-Szovjet Közgazdasági Szemle 1947. I. 4. sz. 1-4. pp.) Feltehetőleg az említett vezetők meghívására került sor a későbbiekben.

⁶⁰ A Külgyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt Lancia Józsefné és Radványi János kinevezésére vonatkozó javaslat szerepel. Kézírással a következő megjegyzés olvasható mellette: „pártközi”. Előzményét lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 64. napirendi pontjában. Lásd még a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

⁶¹ Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 67., illetve a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 11. napirendi pontját.

15. 1947. augusztus 8.

levelet bevonatott. Most két személy tekintetében kéri a minisztertanács állásfoglalását, az egyik Gál Imre, a trieszti konzulátus vezetője, a másik Faragó László, a PK vezérigazgatója, aki hivatalos kiküldetésben utazik külföldre.

Rákosi Mátyás: Az első személy tekintetében természetesen hozzájárulnak, azt nem is kellett volna idehozni. Faragó László diplomata-útleveléhez nem szívesen járulnának hozzá.

Szakasits Árpád: Ő Faragónál indokoltnak látja.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Faragó nemcsak a PK hanem a pénzügyi kormányzat részéről tárgyal.

Bojta Béla: Van rendelet, amely ezt a kérdést szabályozza. Külügyi tisztviselőkön és diplomatákon kívül csak aktív miniszterek és államtitkárok kaphatnak diplomata-útlevelet.

[Rajk] Belügyminiszter: Az előterjesztést csak abból a szempontból nézi aggállal, hogy ezzel precedenst teremtünk. Újból meg fog indulni a lavina, amit egy darabig sikerült féken tartani. Hivatalos ügyben utazó köztisztviselők részére megteremtették a szolgálati útlevelet, ami ugyanazokkal az előnyökkel jár, főleg vízumok tekintetében, mint a diplomata-útlevél. Külföldről is hangzott már el olyan vélemény, hogy feltűnően sok a magyar diplomata-útlevél és ez megingatja a bizalmat.

Minisztertanács Gál Imre részére diplomata-útlevelet, Faragó László részére pedig szolgálati útlevelet engedélyezett.⁶²

44.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát az Állami Selyemtenyészési Üzem részére az 1947/48-as gazdasági évtől kezdve kizárólagossági jog biztosítása tárgyában.

Vas Zoltán javasolja, hogy a Gazdasági Főtanács vonja vizsgálatá körébe.

Minisztertanács az előterjesztést kivizsgálás és előzetes véleményezés végett a Gazdasági Főtanács elé utalta.⁶³

⁶² Faragó László (1896–1967) jogász, ügyvéd, közgazdász. 1920-tól szociáldemokrata párttag. 1929-től a Népszava belső munkatársa, egy ideig a Szocializmus c. folyóirat szerkesztője. 1925-től a Magántisztviselők Országos Szövetségének alelnöke. 1945. június 24-én választották az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjává, képviselő volt a Nemzetgyűlésben és az Országgyűlésben is, 1948 februárjáig. 1945 februárjától 1948 elejéig a Pénzügyminisztérium Központjában dolgozott, 1945 májusától vezérigazgatóként. Tagja volt a magyar béke delegációnak. 1948. február 18-án kizárták a pártjából. 1950-ben kitelepítették. A 311 756/1947. BM sz. intern rendelet intézkedett közalkalmazottak részére szolgálati útlevél rendszeresítéséről. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXVI-1354)

⁶³ A Földművelésügyi Minisztérium 22 414/1947. IV. 2. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy a háborús pusztítások következtében a belföldi hernyóselyemfeldolgozó ipar komoly nyersanyagellátási gondokkal küzdött. Szükségesnek jelezte, hogy ezt a kérdést mind a magyar selyemtenyészés, mind a feldolgozó ipar és a selyem piac mindenkori érdekeire figyelemmel egyetemes szempontok szerint rendezzék. Az Állami Selyemtenyészési Üzem részére a selyemfonalak behozatala és belföldi forgalma tekintetében biztosítandó monopólyhelyzet megteremtésével ki-

15. 1947. augusztus 8.

45.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Magtermelő Rt. igazgatóságába és felügyelőbizottságába beválasztott tárcatisztviselőknek a megválasztás elfogadásához szükséges engedély megadása tárgyában.⁶⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

46.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Danisska József mezőgazdasági kísérletügyi főigazgatóvá való kinevezése tárgyában.⁶⁵

Minisztertanács dr. Danisska József mezőgazdasági kísérletügyi főigazgatóvá való kinevezéséhez hozzájárult.

47.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 4. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről.⁶⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

48.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Beke László kinevezése tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: 66 éves emberről van szó, akit most két fokkal akar előléptetni a földművelésügyi miniszter a nyugdíj miatt.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: 13 évig, személyi okokból történt nyugdíjazása után, állami szolgálatban volt. Kiváló szakíró.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

vánta elérni, hogy olcsón jussanak külföldi nyersanyaghoz, a behozatal ne tegye tönkre a hazai selyemtenyésztést, s a feldolgozó ipar foglalkoztatását a legelőnyösebb feltételek mellett biztosítsa.

⁶⁴ A Földművelésügyi Minisztérium 8208/1947/Eln. 1. sz. előterjesztése szerint az 1947. június 20-án megalakult Magtermelő Rt. részvényeinek 51%-a a kincstár tulajdonát képezte. A részvénytársaság feladata volt a földreform során megváltozott birtokviszonyok mellett a magtermelés elősegítése, fokozása, ennek érdekében a gazdák ellátása talajművelő eszközökkel, üzemenyaggal, vetőmagokkal. Mindezekre tekintettel a földművelésügyi miniszter indokoltan látta, hogy a részvénytársaság igazgatóságában vegyen részt minisztériumának három miniszteri osztályfőnöke és további hét magasrangú tisztviselője; s a felügyelőbizottságban is legyen jelen egy miniszteri osztályfőnöke és egy további tisztviselője. Az engedélykérés okáról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontját és jegyzetét.

⁶⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 8410/eln. 1947. sz. előterjesztése szerint dr. Danisska József (1906-?) 1934 óta dolgozott a Magyar Vetőmagvizsgáló Intézetnél. 1945 decemberében kinevezték kísérletügyi igazgatóvá, 1946 szeptemberétől a kísérletügyi osztály vezetője. Ekkor, főigazgatóvá történt kinevezésével együtt az V. fizetési osztályba sorolták át.

⁶⁶ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 4. sorszám alatt Harmathy Lajosnak a Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ elnökévé való kinevezésére vonatkozó előterjesztés szerepel. A Mezőgazdasági Ipari Üzemek Központról lásd az 5. sz. jegyzőkönyv 44. napirendi pontját és az 5/h. sz. mellékletét. Lásd továbbá a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 63., majd a 17. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontját.

49.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 218 241/1947. sz. javaslatát Varga Géza és társai kinevezése tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Politikai aggályai vannak.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Leveszi előterjesztését a napirendről.⁶⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

50.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Hellei András és Herke Sándor egy. ny. r. tanárok időbeszámítása tárgyában.⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

51.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Ihrig Károly és Szeder Ferenc angliai kiküldetése tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A földművelésügyi miniszter nagyon sok ilyen kiküldetést hoz be. Neki a turisztika ellen nincs kifogása, maga is elnöke egy turista szövetségnek, de az mégis belföldön történik.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Ihrig a Nemzetközi Agrártudományos Egyesület magyar tagozatának elnöke.

Rákosi Mátyás államminiszter: A Dunavölgyi Agrártudományos Bizottság nem is tárgyalta az ügyet.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Ihrig kiküldetése előnyös, mert nemzetközileg elismert egyéniség.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁶⁹

⁶⁷ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztése Varga Géza, dr. Gábos Dénes, Giber János és Z. Szabó László mezőgazdasági szakoktatói igazgatóknak, illetve főigazgatóknak az V. fizetési osztályba való kinevezésére vonatkozó javaslatot tartalmazott.

⁶⁸ A Földművelésügyi Minisztérium 222 763/1947. X. 1. sz. előterjesztése szerint dr. Hellei András (1904-?) 1939-ben lett akadémiai rendes tanár. 1944-ben mezőgazdasági főiskolai nyilvános rendkívüli tanárrá, 1946-ban pedig egyetemi nyilvános rendes tanárrá nevezték ki. Ekkor a Mezőgazdasági Munkatudományi Intézet igazgatója volt. Dr. Herke Sándor (1882-1970) talajvegyész. A magyaróvári növénytermelési kísérleti állomáson teljesített szolgálatot. 1924-ben a Magyar Alföldi Mezőgazdasági Intézet keretében létesített talajtani és agrokémiai kísérleti állomás vezetésével bízták meg. 1940-ben nyugdíjazták. Mindkettőjük esetében hat évet kért ügyfelembe venni, mintha az az egyetemi nyilvános rendes tanári szolgálatban telt volna el.

⁶⁹ A Földművelésügyi Minisztérium 56 312/1947./VIII. 1. sz. előterjesztésében foglaltak szerint az agrárpolitikai és a mezőgazdasági üzemtani eredmények, tapasztalatok kicserélése céljából 1929-ben alakult International Conference of Agricultural Economists (Nemzetközi Agrárgazdasági Konferencia) 1947. augusztus 28-ától szeptember 7-éig Angliában tartotta soronkövetkező kongresszusát. A kongresszus elnöke személy szerint meghívta erre dr. Ihrig Károly egyetemi tanárt, a magyar tagozat elnökét, a Dunavölgyi Agrártudományos Intézet igazgatóját.

15. 1947. augusztus 8.

52.

[Bárános] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Sibelka-Perleberg Artur és dr. Fabinyi Rudolf külföldi kiküldetése tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Csak egy személy kiküldetését javasolja. A miniszter jelölje meg a személyt.

[Bárános] Földművelésügyi miniszter: Ez esetben Sibelka-Perleberget hozza javaslatba.

Minisztertanács dr. Sibelka-Perleberg Artur kiküldetéséhez hozzájárult.⁷⁰

Javasolta továbbá kiküldeni a konferenciára Szeder Ferenc nemzetgyűlési képviselőt, a Dunavölgyi Agrártudományi Bizottság elnökét is. Hangsúlyozta, hogy a kongresszuson való részvétel nemcsak tudományos, hanem kormányzati szempontból is fontos, különös tekintettel arra, hogy az 1948. évi kongresszus magyarországi megrendezésére is esély mutatkozott. A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon megtalálható a külföldi kiküldetéseket véleményező bizottságnak (lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját és jegyzetét) a jelentése és az 52. napirendi pont alatti kiküldetési javaslattal kapcsolatos véleménye. Mindkét esetben csak egy személy kiküldetésével értett egyet.

Dr. Ihrig Károly (1892-?) agrárközgazdász. 1934-től egyetemi nyilvános rendkívüli tanár. 1936-tól nyilvános rendes tanár. 1947. március 31-étől az Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Karának budapesti osztályán a Közgazdasági és szövetkezetügyi tanszék rendes tanára.

Szeder Ferenc (1881–1952) kubikus. 1896-tól vett részt a munkásmozgalomban. 1920-tól a Földműves Szövetség titkára, majd elnöke. Ismételt nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselő volt. 1923-tól tagja a Szociáldemokrata Párt vezetőségének, 1942–1943-ban főtitkár, 1945 után főtitkárhelyettes. 1948-ban kizárták a pártjából. 1950-ben koholt vádak alapján elítélték, börtönben halt meg.

⁷⁰ A Földművelésügyi Minisztérium 23 570/1947. IV. 1. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a FAO 1947. augusztus 25-én Genfben kezdődő és három héten át tartó közgyűlésére kívánta kiküldeni két képviselőjét. Hangsúlyozta a közgyűlés jelentőségét, mivel az előző, a quebeci és a koppenhágai konferencia után, ahol főleg szervezési kérdésekről volt szó, ekkor várható volt, hogy megvitatásra kerül a világ élelmezési és mezőgazdasági helyzete és meghatározzák a termelés emelésére és a meglévő készletek leggazdaságosabb felhasználására vonatkozó módozatokat. Várhatóan jelezte, hogy megválasztják a szervezet új vezérigazgatót. „Az új vezérigazgató jelölésénél — olvasható az előterjesztésben — a közös európai érdekeket képviselő európai kisállamok állnak szemben bizonyos tengerentúli hatalmi törekvésekkel. Az új vezérigazgató személyi befolyása érvényesülni fog a FAO további vezetésében, és Magyarországnak nem mindegy, hogy az Egyesült Nemzetek egyik legfontosabb szervezetében milyen irányzatok érvényesülnek.” Megemlítette, hogy Magyarország ígéretet kapott, hogy javasolni fogják beválasztását a végrehajtó bizottságba. Végül rámutatott arra, hogy a FAO révén a Nemzetközi Bank esetleges kölcsönnyújtására is lehetőség nyílik. A Földművelésügyi Minisztérium 84 591/1946. IV. 1. sz. előterjesztése alapján a minisztertanács az 1946. október 16-ai ülésén (144. sz. jegyzőkönyv 24. napirendi pont) járult hozzá ahhoz, hogy Magyarország tagként belépjen az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági szervezetébe. 1948 után Magyarország nem volt tagja a FAO-nak, tagságát csak 1968-ban újította meg.

Dr. Sibelka-Perleberg Artúr (1900-?) közgazdász, 1934-től állt a Földművelésügyi Minisztérium szolgálatában. 1945 előtt „Tempefői” írói álnéven folytatott baloldali publicisztikai tevékenységet. 1945-től a minisztérium vám- és kereskedelempolitikai osztályának vezetője, egyben a közgazdasági főosztály főnökhelyettese, a FAO Magyar Bizottságának főtitkára volt.

Dr. Fabinyi Rudolf földművelésügyi minisztériumi miniszteri tanácsos volt.

53.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a kolorádó burgonyabogár [elleni] védekező egységek személyzetének kiegészítése tárgyában.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

54.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 33 644/1947. számú javaslatát svájci tenyészállatvásárlásokkal kapcsolatban 2–2 ember kiküldetése tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem lenne elég 1–1 ember kiküldetése?

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Hadd menjen kettő, az jobb és gyorsabbá teszi a lebonyolítást.⁷²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

55.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát az 1030/1945. ME sz. rendelet kiegészítése és módosítása tárgyában.⁷³ Legutóbb levette, mert az igazságügyminiszternek észrevételei voltak. Azóta átszövegezték a kérdéses 2. pontot. Ma reggel a Pénzügyminisztériumból érkezett észrevétel, ennek alapján a pénzügyminiszter kéri, hogy vegye le a napirendről. Az 1030-as rendelet kimondja, hogy a végleges rendezésig a közigazgatásnak ezek csak ideiglenes tisztviselői. Javaslatában azonban semmiben sem érinti az 1030-asnak azt az érdemi rendelkezését, hogy továbbra is megmarad az ideiglenes jelleg, úgyhogy ez az észrevétel így automatikusan eselik. A második észrevétel azt a részt érinti,

⁷¹ A Földművelésügyi Minisztérium 185 682/1947/XI. 2. sz. előterjesztésében hivatkozott arra, hogy az 1946. december 13-án tartott minisztertanácsi ülésen (155. sz. jegyzőkönyv 37. napirendi pont) a kolorádóbogár elleni védekezés céljára huszonkét fős egység felállítására kapott felhatalmazást. Kérte, hogy ezt a létszámot a kétszeresére emelhesse, mivel a bogár már megjelent a nyugatmagyarországi megyékben.

⁷² Az előterjesztés szerint a svájci-magyar áruforgalmi és fizetési egyezmény alapján 1 300 000 svájci frank értékben lehetőség nyílt 120 tenyészbika, 150 üsző, 200 sertés és 50 kecske behozatalára. A tenyészállatok felvásárlására különböző helyeken és különböző időpontokban kerülhetett sor. Ezért javasolta a miniszter két-két, megfelelő nyelvismerettel rendelkező, szakember kiküldését.

⁷³ Előzményét lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját és jegyzetét. Az 1030/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. április 26.) a közigazgatás ideiglenes rendezéséről intézkedett. A Belügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárggyal kapcsolatban csak a Pénzügyminisztérium 21 732/1947. II. sz., a belügyminiszterhez intézett augusztus 7-i levelének másolata található. A Pénzügyminisztérium feleslegesnek minősítette, hogy rendeletet adjon ki ez ügyben, mivel megítélése szerint az 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) lehetőséget adott arra, hogy a minisztertanács felmentést adjon a főiskolai képesítés alól, másrészt az új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmáról szóló 8100/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 17.) alól is felmentést adhatott egyes indokolt esetekben.

15. 1947. augusztus 8.

hogy a pénzügy által jóváhagyott normális létszám keretén belül az üresedésben lévő állások a visszatért hadifoglyok stb. által töltsenek be. Ez a pénzügyminiszter szerint ellentmond a 8100-as rendeletnek, amely a minisztertanács döntését írja elő ilyen állások betöltésénél. Emlékezteti arra a pénzügyminisztert, hogy a legutóbbi minisztertanácsok egyikén a minisztertanács hozta ezt a határozatot, hogy a pénzügy által jóváhagyott normál létszám keretén belül, az üresedésben lévő állásoknál a tárca a saját hatáskörén belül intézkedhet, továbbá a választáshoz kötött állásoknál az előterjesztést közvetlenül a minisztertanácshoz kell tenni. Ennek alapján nem látja jogosnak a pénzügyminiszter érveit és kéri a hozzájárulást, mert enélkül nehezen tudják a vidéki közigazgatást rendbeszedni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Az egyetemi képzettségűekre is bizonyos gyakorlat van előírva a megelőző egyévi szolgálat után, most itt egy sokkal kisebb végzettségű személyre még ez a 3 évi gyakorlat sincs előírva. Ez nem logikus.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: De vannak itt kivételek.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Erről van szó. Az, hogy valakit vármegyei fogalmazóvá kineveznek, előírják az egyetemi végzettséget és legalább 3 évi gyakorlatot, ez helyes. Ez a szöveg azt jelenti, hogy egy községi jegyző, egy félévi szolgálat után is kinevezhető ugyanezekbe az állásokba.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A hivatkozás nem helyes. Tudniillik a felszabadulás után ennek a rendelkezésnek gyakorlatában sok helyen ellentmondó intézkedések és kinevezések történtek. Amennyiben nincs képesített pályázó, teljesen laikus embert is megválaszthatnak pl. alispánnak.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Az indokolás szövegével is ellenkezik a rendelet.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ha mi ezt most így csinálnánk, akkor ezt politikailag nem nagyon tudná vállalni a kormány, mert ez visszacsinálását jelentené annak, amit már addig a kormány rendeletileg kimondott. Sehol ilyen gyakorlati év előírva nem volt, a demokratizálódás érdekében. Ez itt egy motívum, ezt szem előtt kell tartani, de rendeletileg kimondani lényegében nagyon nehéz lenne. 350 ember van, aki kiválóan elvégezte a jegyzői tanfolyamot, az állam rengeteg pénzt költött bele [sic!] és nem tudjuk elhelyezni őket e miatt a rendelkezés miatt. Akkor szüntessünk meg minden tanfolyamot és csak az egyetemeken keresztül lehessen közigazgatási tisztviselőket kiképezni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Akkor a szöveg nem jó. Az a kérdés, hogy aki csak egy negyedévig volt állásban, az tényleg megszerezte-e a gyakorlatot? Egyébként is most már 1944 óta eltelt 3 év.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Most vagyunk a harmadik évben. Kivéve azokat, akiket választás útján mindjárt az első időben sikerült bevinni a közigazgatásba, nem sikerült senkit behozni. Ezt most már negyedszer hozzák ide. Így 2–3

15. 1947. augusztus 8.

évre rögzítenénk a közigazgatás mai rendszerét és egy embert sem lehetne bevinni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Észrevételét logikus alapon hozta fel.

Szakasits Árpád államminiszter: Van lehetőség áthidalásra.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Az 1030-as rendeletet teljes egészében fenntartja, csak egy-két paragrafust módosít.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Kétségtelen, hogy nem egészen megnyugtató az, ha egyszerűen községi jegyzőkből képesítés nélkül valaki vármegyei főjegyző lesz. Ellenben, hogy a belügyminiszternek meglegyen a joga és a módja a közigazgatás demokratizálása céljából a szükséges kinevezéseket foganatosítani, ez helyes. Megnyugtatta mindenkit, ha az ilyen kinevezetteket köteleznék arra, hogy egy éven belül valamiféle vizsgát tegyenek le.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Például a rendes gyakorlati közigazgatási vizsgát.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ezt elfogadja és így kiegészíti javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁷⁴

56.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát egyes vállalatoknál (üzemeknél) állami tűzoltóság szervezése tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ez nagyon fontos rendelet, fogadják el elvileg azzal, hogy még megbeszéljük.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ők már megállapodtak a belügyminiszterrel, hogy tárgyalni kell benne. [sic!]

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult azzal, hogy a részleteket a belügyminiszter, a pénzügyminiszter, az igazságügyminiszter és az iparügyi miniszter tárgyalja le. Megállapodás esetén a rendelet kiadható.⁷⁵

57.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Simon Jenő belügyminisztériumi miniszteri tanácsos állásáról való lemondása tárgyában.

⁷⁴ Lásd a 9811/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 5.

⁷⁵ A Belügyminisztérium 319 951/1947.IV/2. sz. előterjesztése emlékeztetett arra, hogy a tűzoltóság és a tűzrendészet újjászervezéséről szóló 10 280/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. november 13.) egységesítette ugyan a különböző helyi tűzoltóságokat, de az üzemi tűzoltóságokat alig érintette. Az akkoriban bekövetkezett nagy üzemi tüzesetek bizonyították, hogy az üzemi tűzoltóság állami rendszerű átszervezése is szükségessé vált. Javasolta a Nehézipari Központoz tartozó, valamint az ezeken kívül kijelölt további üzemek tűzoltóságának államosítását – azzal, hogy ezek személyi kiadásához az érintett üzemek továbbra is járuljanak hozzá, illetve fedezzék a dologi kiadásait. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9812/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 27.

15. 1947. augusztus 8.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A jövőben ilyen ügyeket ne kelljen felterjeszteni az elnökhöz. Határozatot kell hozni rá.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ő már régen nem terjesztette fel, egyszerűen tudomásul vette, ha valaki lemondott az állásáról.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult és határozatilag kimondta, hogy az állásról való lemondást nem kell a köztársasági elnökhöz felterjeszteni.⁷⁶

58.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Krammer Pál r. ny. százados özvegyének nyugellátása tárgyában.⁷⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

59.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát [a] Központi Szolgálat[nál] rendőri gépkocsivezetők pótlására 12 szakaltiszti állás betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

60.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Seidler Ernő rehabilitálása tárgyában.⁷⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

61.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Cséby Lajos volt rendőrfőhadnagy rehabilitálása tárgyában.⁷⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁷⁶ A Belügyminisztérium 6026/el.-1947. sz. előterjesztése szerint dr. Simon Jenő miniszteri tanácsos 1946. július 1-jén fizetés nélküli szabadságra ment, külföldre távozott s 1947. június 18-án lemondott állásáról. Ennek elfogadása érdekében kívánt előterjesztést tenni a belügyminiszter a köztársasági elnökhöz.

⁷⁷ A Belügyminisztérium 236 297/1947. IV. sz. előterjesztése szerint Krammer Pál betörökkel folytatott viaskodás során kapott halálos sérülést. Özvegye és két kiskorú gyermeke részére az ellenállási vértanúk hozzátartozói számára biztosított ellátással azonos összeg folyósítását javasolta.

⁷⁸ Dr. Seidler Ernő (1886–1940) 1910-től a Magyarországi Szociáldemokrata Párt, 1918-tól a Kommunisták Magyarországi Pártjának tagja. 1919-ben a Vörös Őrség budapesti parancsnoka, a Tanácsköztársaság müncheni követe, a Vörös Hadsereg ezredparancsnoka. Ausztriában, Csehszlovákiában, Németországban, végül a Szovjetunióban élt emigrációban. Törvénysértő eljárás áldozata lett. A Belügyminisztérium 222 445/1947.-IV/1. a. sz. előterjesztése szerint özvegye a szovjet csapatokkal tért vissza Magyarországra, a szovjet követségen dolgozott egy ideig. Ezt — mint az előterjesztésben olvasható — „az államvédelmi osztály jelentése megerősítette”. Seidler Ernőné volt férje rendőr-alezredesi besorolásának megfelelő özvegyi nyugdíjban javasolta részesíteni.

⁷⁹ Cséby Lajos (1899–1976) 1918-tól tagja volt a Kommunisták Magyarországi Pártjának. 1920-ban rendőrfőhadnagyként dolgozott a szerb megszállás alatti Pécsen. 1921-ben Jugoszlávi-

62.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a magyar-román határon lévő 110 csángó személynek betelepítése szempontjából a Szlovákiából történő betelepítéssel azonos eljárás alá vonása tárgyában.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Azzal, hogy egy helyre telepítsék le őket.⁸⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

63.

[Rajk] *Belügyminiszter* utólag kéri tudomásul venni, hogy a sváb kitelepítéssel kapcsolatosan Berlinbe kiküldött személyek számát eggyel felemelte.⁸¹ Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

64.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát az Országos Népjóléti Szövetkezet létesítéséről szóló kormányrendelet-tervezet tárgyában.

Szakasits Árpád államminiszter kéri egyrészt a Gazdasági Főtanács, másrészt pártközi értekezlet elé vinni.

Minisztertanács az előterjesztést további kivizsgálás és véleményezés végett a Gazdasági Főtanács és pártközi értekezlet elé utalta.⁸²

ába, majd a Szovjetunióba emigrált. Részt vett a spanyol polgárháborúban. 1946-ban történt hazatérése után a Partizánszövetség titkára. 1949-ben koholt vádak alapján bebörtönözték. Rehabilitálása után 1957-től 1967-ig belgrádi, szófiai, majd prágai követként külügyi szolgálatot teljesített. A Belügyminisztérium 183 460/1947. III/3. sz. előterjesztésében rendőr-vezérőrnaggyá való kinevezésére tett javaslatot.

⁸⁰ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját és 66. sz. jegyzetét. Egyházasközpárra telepítették le őket.

⁸¹ Lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

⁸² A Népjóléti Minisztérium szám és keltezés nélküli előterjesztésében utalt arra, hogy az Országos Nép- és Családvédelmi Alapot (az ONCSÁ-t) a 6300/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. augusztus 12.) megszüntette; ennek helyi szerveiként a 3500/1941. ME sz. rendelet (MRT 1941. 1114. p.) alapján törvényhatóságokként létesült közjóléti szövetkezetek feladatkörét részben átvették ugyan a földművesszövetkezetek, továbbá a Földművesszövetkezetek Országos Központja (FOK) és az Országos Házépítő Szövetkezet (OHÉSZ), de mivel jelentkezett egy újabb népréteg (hadigondozottak, menekültek, volt hadifoglyok), amely gondozása megoldást kívánt, ezért javasolta létrehozni a közjóléti szövetkezetek 32 fiókjának és a hozzájuk tartozó 120 Kisipari Szövetkezetnek a felhasználásával, az ezek összefogását szolgáló Országos Népjóléti Szövetkezetet. Így akart lehetőséget teremteni a háború következtében versenyképtelenné vált néprétegek számára — az állandó karitatív jellegű segélyezésük helyett —, hogy teljesítőképességüknek megfelelően az ország termelő erőinek sorába emelkedhessenek. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd még a Szövetkezés 1947. június 13-i számában megjelent „Kenyeret ad a hazatérő hadifoglyoknak az Országos Népjóléti Szövetkezet” c. cikket.

15. 1947. augusztus 8.

65.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatait tiszteletdíjas szociális titkárok alkalmazása és kinevezése tárgyában azzal a változtatással, hogy Párkányi Livia helyett Bedő Sándort kívánja alkalmazni.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter*: A Kisgazdapárt érdekeit nem vették figyelembe.

Pénzügyminiszter [*képviselőjében Kemény György államtitkár*]: A Pénzügyminisztériumnak nem küldték meg.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: Ezt tisztázni kell. Amennyiben a pénzügyminiszternek nincs észrevétele, elfogadottnak minősülne.

Minisztertanács az előterjesztésekhez a pénzügyminiszter jóváhagyásától feltételezeten hozzájárult. (Párkányi Livia helyett Bedő Sándor kerül kinevezésre.)

66.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a foksáni, illetve máramarosszigeti gyűjtőtáborokba 9 tagú átvevő bizottság kirendelése és a kirendelési költségek engedélyezése tárgyában.⁸³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

67.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a hadifogságból hazatérték gyors, valamint egyszeri segélyének felemeléséhez, továbbá önállósítási alap megteremtéséhez szükséges póthitel engedélyezése tárgyában.

Pénzügyminiszter [*képviselőjében Kemény György államtitkár*]: Van egy 10 milliós keret, úgyhogy az fedezi a népjóléti miniszternek ezt a javaslatát.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A Gazdasági Főtanács folyósítja ezeket az összegeket.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁸⁴

⁸³ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 88. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 55. napirendi pontját.

⁸⁴ A Népjóléti Minisztérium 69 225/1947. I. 2. sz. előterjesztésében arra kért lehetőséget, hogy a hadifogságból hazatérők gondozására korábban már engedélyezett 15 millió forint póthiteleten kívül további 7 020 000 forintot használhasson fel. Előadta, hogy mintegy 70 000 hadifogoly hazatérésével számol, s az addig folyósított 5 forint gyorssegélyt 20 forintra kívánja felemelni. Ezen kívül míg korábban a hazatérők 30%-ának folyósított átlagosan 30–40 forint egyszeri segély helyett a hazatérők 70%-ának kíván 20–200 forint egyszeri segélyt nyújtani. Mindezekon felül a hadifogságból hazatérő gazdálkodók, kisiparosok és kiskereskedők megsegítésére 3 millió forintos keretet kívánt létesíteni, amiből az igényeknek megfelelően tervezett kölcsönt nyújtani. Ezért javasolta módosítani a hadifogságból hazatértek gondozásának szabályozásáról szóló 9010/1946. ME sz. rendeletet (MK 1946. augusztus 24.), illetve az igények elbírálására, az egyes segélyek mértékének megállapítására a megfelelő társadalmi szervezetek képviselőiből álló bizottságokat kívánt létesíteni. Az előterjesztés mellett megtalálható a Közellátásügyi Minisztérium 102 283/1947. sz. levele, amelyben a segélyek elosztásának egyszerűsítésére hívta fel a figyelmet.

68.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a vasúti üzletszabályzat módosítása tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: Ennek bizonyos kihatásai lehetnek a vasút bevételeire s ezért kér erre felvilágosítást.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Pénzügyi vonatkozásai nincsenek a rendelkezésnek, ez csak a meglévő helyzet lerögzítése. [sic!]

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ez helyes, de ezt a kormányrendelet nem mondja. A harmadik pont azt mondja, hogy a közlekedésügyi miniszter a saját hatáskörében adhat ki titkos refaktiákat.⁸⁵

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ez egy gyakorlati kérdés, ami mindig így volt. Csak a kormány által megállapított célokra, kizárólag közcélokra adhat. Kifogás tárgyává tették azt, hogy a szövetkezeteknek adunk kedvezményeket. Hivatkoznak a vasúti üzletszabályzatra, amely nem enged meg ilyen kivételezést. Így bele kell venni ezt az üzletszabályzatba.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nem a múltról beszélünk, hanem a jövőről. Ez annyit jelent, hogy egyes vállalatoknak adhatók kedvezmények, amit nem adnak meg esetleg egy másik vállalatnak.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Magánvállalatoknak nem ad, szövetkezeti kedvezményről van csak szó.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ezen magyarázatot elfogadja.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

69.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 11 991/1947. számú javaslatát dr. Járfalvy Ottó MÁV titkárnak a németországi szovjet övezetbe való kiküldetése tárgyában.⁸⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁸⁵ Díjkedvezményeket, díjvisszatérítéseket. A Közlekedésügyi Minisztérium 33 640/1947. I/3. sz. előterjesztésében arra hivatkozott, hogy a hároméves terv végrehajtásával kapcsolatban felmerülhet annak a szükségessége, hogy bizonyos személyeknek, vállalatoknak vagy érdekcsoportoknak vasúti fuvardíj- vagy egyéb kedvezményt nyújtsanak. A vasúti üzletszabályzat (6810/1938. ME sz. rendelet, MRT 1938. 2086. p.) tilalmazta az ilyen kedvezmények külön meghirdetés nélküli nyújtását, s amennyiben megtörtént, a másoknak okozott kárt a vasút tartozott megtéríteni. Abból a célból, hogy az ilyen pereket kiküszöböljék javasolta az üzletszabályzat olyan értelmű módosítását, hogy a kormány által megállapított célokra kihirdetés nélkül is lehetővé váljon díjmérsékléseket vagy egyéb kedvezményt nyújtani. Az előterjesztés mellett megtalálható a Közlekedésügyi Minisztérium 102 284/1947. sz., a közlekedésügyi miniszterhez intézett levelének a másolata. Ebben észrevételezte, hogy a rendelettervezet elfogadása az egyenlő elbánás elvének feladását jelentené, másrészt azt állította, hogy az engedélyezendő kedvezményeket az eredeti rendelet szerint is kihirdetés nélkül lehetett nyújtani. Ezért ellenezte a módosítás kiadását. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9800/1947. Korm. sz. rendelet, MKRT 1947. augusztus 14.

⁸⁶ A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztéséből kitűnik, hogy Németország szovjet megszállási zónája és Magyarország közötti árucserforgalmi tárgyalásokkal kapcsolatban merült fel

15. 1947. augusztus 8.

70.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 12 053/1947. sz. javaslatát Dukay Kornél és Pályi Zsigmondnak Prágába való kiküldetése tárgyában a Közép-európai Kocsicsere Bizottság ülésére.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

71.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 10 941/1947. sz. javaslatát Dukay Kornél és Kozáry József Dániába való kiküldetése tárgyában a Nemzetközi Teherkocsi Vasúti Egylet ülésére.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

72.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*] előterjeszti javaslatát a 10 milliós és 100 milliós kincstári jegykölcson tárgyában.⁸⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

73.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*] előterjeszti javaslatát Svédországgal, Angliával és Svájjal folytatandó pénzügyi tárgyalások tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a kiküldetést csak Svédországra engedélyezi.⁸⁸

egy szállítási kérdésekben jártas szakértő kiküldésének szükségessége. Előzményéről lásd a 177. sz. jegyzőkönyv 12. és a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 83. napirendi pontját.

⁸⁷ A Pénzügyminisztérium 176 890/1947. IV. a. sz. előterjesztése szerint a minisztertanács 1947. július 24-én ([12.] 192. sz. jegyzőkönyv 50. napirendi pont) jóváhagyott 50 millió forint összegű kincstári jegykölcsonön túl azért vált szükségessé újabb 10 millió forint összegű kincstárjegy kibocsátása, „hogy az üzemi számláknak a Postatakarékpénztárnál mutatkozó tartozik egyenlege kiegyenlíthető legyen.” A Pénzügyminisztérium külön 176 891/1947. IV. a. sz. előterjesztésében tett bejelentést a 100 millió forint összegű kincstárjegy kibocsátásáról, amely azért vált szükségesé, „hogy az államháztartás folyamatos továbbvitelével kapcsolatos pénzzükséglet fedezhető legyen, addig is, amíg az 1947/48. évi költségvetési év keretében a megfelelő gondoskodás megtörténik.”

⁸⁸ A Pénzügyminisztérium 84 225/1947. IV. b. sz., 1947. augusztus 2-án kelt előterjesztésében jelezte, hogy a korábbi megállapodások értelmében a Svédországgal folytatandó pénzügyi tárgyalásokat 1947 augusztusának végén Stockholmban fogják lebonyolítani. Szeptember elején azonban még folytak a tárgyalások s a Gazdasági Főtanács utasította ekkor „a Stockholmban tárgyaló magyar bizottságot, hogy a tárgyalások során felmerülő hasonló természetű kérdések egyöntetű elbírálása céljából tartson állandó kapcsolatot a Svájcban tárgyaló magyar pénzügyi bizottsággal” (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 3. 44. napirendi pont) Felhatalmazást kért továbbá arra, hogy Magyarország Svájjal szembeni adósságszolgálat mindaddig rendezetlenül maradt kérdéseiről 1947 szeptemberében folytathasson tárgyalásokat. Bejelentette végül, hogy az

74.

*Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát MÁVAG alkalmazottak egyszeri rendkívüli segélye tárgyában.*⁸⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

75.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a bírák és ügyészek külön státusának visszaállítása tárgyában.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* kéri észrevételét figyelembe venni.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára* javasolja Gazdasági Főtanács elé vinni. Minisztertanács az előterjesztést kivizsgálás és véleménynyilvánítás végett a Gazdasági Főtanács elé utalta.⁹⁰

angol hitelezők bizottsága már régebben kérte, hogy a két ország között függőben lévő pénzügyi kérdések ügyében tárgyalások induljanak; — bár magyar részről többször kifejezésre juttatták ezirányú készségüket — egyéb pénzügyi tárgyalások miatt erre nem kerülhetett sor. „Az angol-magyar pénzügyi tárgyalások további halasztása azonban — olvasható az előterjesztésben — ránk nézve igen hátrányos lenne, figyelembe véve egyrészt azt a körülményt, hogy Anglia egyik legnagyobb hitelezőnk, másrészt azokat az érdekeket, amelyek ahhoz fűződnek, hogy az angliai magyar vagyonok felhasználásával kapcsolatos problémák a magyar szempontok érvényesülésével nyerjenek megoldást.” A korábbi tárgyalások (lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját) a háború előtt keletkezett tartozásokra nem terjedtek ki, csak a magyar-angol fizetési forgalom technikai lebonyolítására. Az újabb tárgyalás vezetésével dr. Vásárhelyi István pénzügyi államtitkárt kívánta megbízni. Az angliai és a svájci tárgyalásokra tett utalást már a Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon zárójelek közé tették. Ennek megfelelően megtalálható a borítólapon egy további, 1947. augusztus 7-én kelt 84 282/1947. IV. b. sz. előterjesztés, amelyben már csak a Svédországgal folytatandó tárgyalás szerepel. Ennek oka az volt, hogy a Gazdasági Főtanács hozzájárult ugyan mind a három országgal való tárgyalás lefolytatásához, Angliával és Svájjal kapcsolatban azonban kérte, hogy a pénzügyminiszter készítsen külön jelentést. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 6. 3. napirendi pont) A már 1947 áprilisában megkezdett svájci-magyar pénzügyi tárgyalások újrafelvételének kérdésével a Gazdasági Főtanács is foglalkozott. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 40. napirendi pont) Előzményéről lásd még a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 53. napirendi pontját. Lásd továbbá a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 81. és a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 90. napirendi pontját.

⁸⁹ A Pénzügyminisztérium 22 165/1947. II. sz. előterjesztése szerint a státuszrendezésből kimaradt közszolgálati alkalmazottak egyszeri rendkívüli segélyben részesültek, de a minisztertanács állásfoglalása alapján nem kaptak ilyen segélyt a MÁV, a Posta és a MÁVAG alkalmazottai, mivel ezek a státuszrendezés idején kárpótlásban részesültek. Mégis, mint kiderült a közlekedésügyi miniszter rendkívüli segélyt adott a MÁV és a Posta alkalmazottainak is. Mivel ez sérelmes volt a MÁVAG alkalmazottai szempontjából, kérték a részükre fizetendő rendkívüli segély engedélyezését.

⁹⁰ A Pénzügyminisztérium 22 578/1947. II. sz. előterjesztésében emlékeztetett arra, hogy az igazságügyi bíráskodásnak a közigazgatástól való különválasztásáról szóló 1869. évi IV. tc. nyomán a bírósági alkalmazottak s főleg a bírók a többi közszolgálati alkalmazottal szemben különleges elbánásban részesültek. Ezt a helyzetet megszüntette ugyan az állami alkalmazottak illetményeit egységesen szabályozó 1893. évi IV. tc. hatálybalépésével, de a bírói kar állandó

15. 1947. augusztus 8.

76.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Magyar Nemzeti Bank működésére vonatkozó egyes rendelkezésekről szóló 4920/1946. ME sz. rendelet módosítása tárgyában.⁹¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

77.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát állami kezességvállalás tárgyában a Műszaki és Vegyiművek 350 000 forint összegű hitelével kapcsolatban.⁹²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

sürgetése következtében az 1919. évi XVII. néptörvény, majd az 1920. évi XX. tc. visszaállította a külön bírói státust. A közszolgálati illetmények és nyugellátások tárgyában kiadott 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) államgazdasági és pénzügyi okokból megszüntette a tisztviselői különstátusokat és minden kategóriát az egységes állami illetményrendszerbe sorolt be. Időközben azonban egyes tisztviselői külön státusok (a MÁV-nál, a Postánál) visszaálltak. Ezért, hivatkozva arra, hogy a bírák és ügyészek — törvény által is megkívánt módon — magasabb képesítésűek és más alkalmazottakkal szemben semmiféle mellékfoglalkozást nem vállalhatnak, kérte a külön státus visszaállítását. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, amit később jelentősen átalakítottak, például az eredetileg tervezett hat helyett tizenhat fizetési csoportot vezettek be. A Gazdasági Főtanács két alkalommal is foglalkozott a kérdéssel. Az első tárgyalás alkalmával is kinyilvánította, hogy egyetért az ítélelbírók és az államügyészek külön státusának visszaállításával, viszont kérte, hogy a kezdő ítélelbírói és államügyészi illetmény általában a megfelelő közalkalmazotti státus szerinti illetmények 50%-kal növelt összegénél magasabb ne legyen. Megfontolandónak tartotta továbbá a 16 fizetési fokozatból álló illetményskála bevezetését. Észrevételei alapján a pénzügyminiszter, az igazságügyminiszter és a Gazdasági Főtanács főtitkára által átdolgozott tervezetet ismét tárgyalva fogadta el a javaslatot. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 13. 1. napirendi pont, illetve augusztus 27. 35. napirendi pont) Lásd a 10 580/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 30. Az előterjesztés mellett megtalálható a vallás- és közoktatásügyi miniszter e kérdéssel kapcsolatos 6021/1947. eln. sz. levele, amelyben kérte, hogy a rendeletet terjesszék ki a Közalapítványi Ügyigazgatóság bírói képesítéshez kötött állást betöltő tagjaira is. Ez így nem került be a rendelet végleges szövegébe.

⁹¹ A Pénzügyminisztérium 162 570/1947. IV. sz. előterjesztésében a Magyar Nemzeti Bank működéséről szóló 4920/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 7.) érvényének és a kirendelt kormánybiztos felhatalmazásának december 31-éig történő meghosszabbítását javasolta. Ezt azzal indokolta, „hogy a Nemzetgyűlés feloszlata miatt a Magyar Nemzeti Bank tervbe vett átalakítására vonatkozó törvényjavaslat csak a választások után, az Országgyűlés első ülészakájában kerülhet már csak tárgyalásra”. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9700/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 10.

⁹² A Pénzügyminisztérium 176 498/1947. IV. a. sz. előterjesztése szerint a Műszaki és Vegyiművek Rt. 100%-ban kincstári érdekeltségű vállalat volt. Lehetősége nyílt nagyobb mennyiségben bűtort gyártani angliai exportra. Ehhez volt szüksége gépei, szerszámjai kiegészítésére, illetve bizonyos átszervezésre. A felmerült költségekért a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankkal szemben vállalt készfizető kezességet a kincstár képviselőtében a Pénzügyminisztérium.

78.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 24 186/1947. számú javaslatát pedagógus státus tárgyában, a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértésben.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára* felhívja a figyelmet, a kormány kinyilatkoztatta, hogy legkisebb tanítói fizetés 300 forint lesz.⁹³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

79.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti módosított javaslatát az embersporttal kapcsolatos esélyfogadások szabályozása tárgyában. A bevétel a bevételi számlán folyik be, a felhasználás a Nemzeti Sport Bizottság elnökségének közreműködésével történik.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Azzal a kikötéssel, hogy albrétbe kiadni nem lehet, csak állami szerv rendezheti.⁹⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁹³ A Pénzügyminisztérium előterjesztésében rámutatott arra, hogy a státuszrendezést a pedagógusok érdekképviselője a legerélyesebben sürgette, azzal valamennyi koalíciós párt egyetértett, továbbá a Gazdasági Főtanács 1947. augusztus 6-i ülésén elvileg elfogadta. Jelezte, hogy a rendelkezés kerekén 34 500 alkalmazottat érint, akiknek a törzsfizetése 1947. augusztus 1-jei adat szerint egy évre 142 millió forintot tett ki. A rendezés után bruttó törzsfizetésük 164 millió forint kiadást jelentett, ami azonban számításaik szerint csökkenhetett a természetbeni lakások és élelmezési illetmények következtében mintegy 6,8 millió forinttal. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 9810/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 10.

⁹⁴ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárggyal kapcsolatban csak a rendelet tervezete található. A Pénzügyminisztérium 163 287/1947. X. a. sz. előterjesztése egyrészt a sportlétesítmények leromlott állapotával indokolta az embersport esélyfogadások bevezetését, másrészt felhívta a figyelmet arra, hogy „a háború előtt a sportot támogató magánszemélyek és iparvállalatok olyan viszonyok közé kerültek, hogy ezt a támogatást, amelyre a jelenlegi helyzetben fokozott mértékben volna szükség, nem tudják nyújtani.” Utalt arra, hogy a kincstár és a közületek sem képesek ezt biztosítani. „Mindezekon felül — olvasható az előterjesztésben — az 1948. évi londoni olimpiai játékok előkészületeire és az arra szóló kiküldetésekre szükséges mintegy 1 000 000 forint biztosítása is a magyar sport súlyos gondjai közé tartozik.” (MOL XIX-A-1-j 1947-XXII-9354, valamint uo. 10 690) Az előzményekről — a Gazdasági Főtanács irataiból kiténik, hogy az embersport esélyfogadások bevezetésére vonatkozó igény magánosok és a Főváros részéről már 1946 márciusában felmerült. Az eredeti elképzelés az volt, hogy magántársaság kapjon engedélyt a fogadások megszervezésére. Ezt tartalmazta az 1947. március 14-ei minisztertanács ülés elé került előterjesztés is. A minisztertanács azonban a Gazdasági Főtanácshoz utalta az ügyet, amely az 1947. május 14-ei ülésén (6. napirendi pont) úgy foglalt állást, hogy csak tisztán állami érdekelttségű szervekre szabad bízni a fogadások lebonyolítását. (MOL XIX-10, 61. d. XVIII/11. Sport. 1946–1947. 3178/1947.) A megjelent rendelet végül a Postatakarékpénztár feladatává tette a fogadások kézbe tartását. Lásd még a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját.

15. 1947. augusztus 8.

80.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti az igazoló eljárásról szóló rendelettervezetét.⁹⁵

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: A 6. §-hoz kiegészítés szükséges. A 13. § tekintetében technikai kérdést kell a pénzügynek és az igazságügynek kitárgyalnia.⁹⁶ Jó lenne az is, ha a pártok lehetőleg jogászt küldenének ki.⁹⁷

Rákosi Mátvás államminiszter: Van egy sor pont, ahol nem tudunk megegyezni. Az volt a gondolat, hogy nem kell a Nemzeti Bizottságot teljesen kikapcsolni, mert a 2. § a Budapesti Nemzeti Bizottságot minden eddigi jogától megfosztja.

[Ries] Igazságügyminiszter: A múlt minisztertanácson ezt előadta és akkor Rákosi miniszterelnökhelyettes is hozzájárult. Tárcaközi bizottság vizsgálta felül a Nemzeti Bizottság igazolásait és teljes[en] törvénytelen részeket tapasztalt.⁹⁸ A fő szempont az anyagi szempont volt.

[Dinnyés] Miniszterelnök: Ez már háromszor volt minisztertanácson és számtalanszor pártközi konferencián. Leghelyesebb volna pártvezetői konferenciát összehívni.

[Ries] Igazságügyminiszter: Az egész ország fel van háborodva az ügy miatt.

⁹⁵ Előzményét lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 66., az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 80., a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 25., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 106. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 29. napirendi pontjában. Az Igazságügyminisztérium 1947. július 23-án kelt számnélküli előterjesztésében emlékeztetett arra, hogy a minisztertanács az 1947. évi március hó 27. napján tartott ülésén (169. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pont) hozott határozatával elrendelte az igazoló eljárások felfüggesztését és az igazolóbizottság működésének szüneteltetését, egyben kimondta, hogy egységes jogszabályban kell rendezni az egyes igazolóbizottságok eltérő gyakorlatát. Az igazságügyminiszter az igazolóbizottságok megalakításával kapcsolatos tennivalókat és az igazoló eljárások felügyeletét magának kívánta fenntartani. Kiterjeszteni javasolta az igazolási eljárást bizonyos esetekben azokra is, akik csak 1945 után vállaltak olyan állást, amely körében egyébként igazoló eljárásnak volt helye. Javasolta meghatározni az igazoló nyilatkozatok benyújtásának végső határidejét. A már lezárt ügyekkel kapcsolatos új bejelentések alapján folytatandó eljárást is javasolta egységsíteni, meghatározva az új bejelentésben felhozható adatokat, másrészt ezek megvizsgálására — az esetleges visszaélések elkerülése céljából — központi bizottság létesítését kezdeményezte. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

⁹⁶ A rendelettervezet 13. §-a az igazoló eljárás, illetve a B-listázás során hozott határozatok összhangjának a megteremtését célozta s lehetővé kívánta tenni azok számára, akiket B-listázás során bocsátottak el, hogy politikai magatartásuk igazolása után más foglalkozási ágban elhelyezkedhessenek.

⁹⁷ A rendelettervezet 9. §-ára vonatkozik az utalás, amely szerint az igazolóbizottságok tagjait a pártok és az Országos Szakszervezeti Tanács helyi szervezetei részéről javasolt személyek köréből az igazságügyminiszter jelöli ki.

⁹⁸ A 2. § mondta ki azt, hogy az igazolóbizottságok megalakítása tekintetében a megyékben a főispánokra bízott teendők ellátása Budapesten az igazságügyminiszter feladata. A tárcaközi bizottság vizsgálatáról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

15. 1947. augusztus 8.

Rákosi Mátyás államminiszter: A határidőt is kifogásolják. Ki kell tolni.⁹⁹ Azután a 8. §-ban: úgy tudja, hogy minden bizottságba külön embert kell küldeni.¹⁰⁰ Ez rendkívül nagy terhet ró a pártokra és megnehezíti, hogy olyan embereket küldjenek, akik járatosak ilyen kérdésekben, két vagy három bizottságba is beküldjenek.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Az igazolóbizottság tagja egyidejűleg más igazolóbizottság tagja nem lehet. Lehetetlen, hogy valaki foglalkozásszerűen csinálja ezt.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez eddig nem volt, hogy a pártok is küldhetnek ki tagokat.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Eddig a bizottság hívta be őket. E körül a dolog körül is voltak viták. Helyes, ha a pártok által benyújtott listából az igazolóbizottság jelöli ki az embereket, mondjuk 1–2 hónapra.

Rákosi Mátyás államminiszter: Náluk kifogásolták azt is, hogy megszünteti a hátrányokat a 12. §-ban.¹⁰¹

Dr. Bojta Béla államtitkár: Akik ellen igazolási határozat nem hozott.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Ez sem elégít ki.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Aki most már B-lista bizottságon is keresztülment, azt ne lehessen még egyszer igazolás alá vonatni.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Éppen a B-lista bizottságoknál az elnökök voltak azok, akik legjobban rászorultak volna arra, hogy ne igazolják őket.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* A 12. § tekintetében az a véleménye, hogy ezt ki is lehet hagyni.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Ez így nagyon nehéz. Bizonytalanságot teremt. Az egész a folyó év végéig tart csak.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Nem érinti az igazolások eddigi eredményeit ez a szakasz.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* A kérdés nem olyan egyszerű. Megint az elnökök esetére tér vissza. Aki elnök volt, az minden további nélkül benn maradt. Ezeket is mind mentesítik ezzel.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Akkor hagyjuk ki a 12. §-t.

⁹⁹ A rendelettervezet 4. §-a általában 1947. szeptember 1-jét jelölte meg az igazoló nyilatkozatok benyújtásának végső határidejéül.

¹⁰⁰ A rendelettervezet 8. §-ának (2) bekezdése szerint az „igazolóbizottság tagja (elnöke) egyidejűleg más igazolóbizottság tagja (elnöke) nem lehet.”

¹⁰¹ A rendelettervezet 12. §-a azt mondta ki, hogy azokat a személyeket, akiket a B-listázás során állásukban megtartottak, illetve akiket a szolgálatba visszavettek, továbbá akik esetében az elbocsátásra vonatkozó határozatot megsemmisítették, végül pedig akiknek a végelbírás alá vonása a megfelelő rendelet alapján semmisnek minősül, úgy kell tekinteni, mint akiket az igazoló eljárás során joghátrány nélkül igazoltak jelentettek ki.

15. 1947. augusztus 8.

Rákosi Mátyás államminiszter: A 13. §-ban az elbocsátott alkalmazottak bizonyos körében megengedi az igazoló eljárás lefolytatását abból a célból, hogy másutt elhelyezkedjen.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Ez rendben is van a 4. bek.¹⁰² szerint a népbíróóságok határozata csupán az igazolási ügy elintézésére terjed ki és nem érinti az elbocsátást vagy [a] végelbánás alá vonást.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Ellentét, hogy elbocsátották, másrészt a népbíróóság megállapítja róla, hogy rendes ember.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: Akkor legalább a nyugdíjigényét fenn kell tartani.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Nincs összeütközés, mert ez kimondja, hogy nem érinti. Ti. a B-lista nem egy büntetés, hanem gazdasági szükségszerűség volt és végleges.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* A bíróság megállapítja azt, hogy egy rendes ember, a B-lista bizottság pedig megállapítja, hogy egy semmirekellő.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Emberek, akiket elbocsátottak azért, mert ellenük igazolási határozat van, azok a világon sehol nem kapnak állást. Azért a „B”-lista bizottságnak azt a határozatát, amely ezeket elbocsátotta, nem érinti, de ha vannak ezek közül emberek, akik ártatlanok voltak, azoknak mégis kell jogot adni arra, hogy máshol munkához jussanak. Ez csak annyit jelent, hogy a népbíróóság lefolytatja az eljárást.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* Egyezzenek meg a pártvezetői értekezlet és az igazságügyminiszter együtt.

Rákosi Mátyás államminiszter: Azzal a változtatással, hogy a 12. §-t kihagyjuk, hozzá lehet járulni.¹⁰³

Minisztertanács az előterjesztés a felvetett módosításokkal elfogadta.¹⁰⁴

81.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 14 785/1947. számú javaslatát Ujlaky Géza és társai kinevezése tárgyában.¹⁰⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

¹⁰² A rendelettervezet 13. §-ának (4) bekezdése.

¹⁰³ A rendelettervezet 12. §-ában foglaltak nem szerepelnek a rendeletnek a MKRT-ban megjelent szövegében.

¹⁰⁴ Lásd a 10 000/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 13.

¹⁰⁵ Az Igazságügyminisztérium összesen harminc népbíróósági tanács tag magasabb bírói állásokba való kinevezésére tett javaslatot. Közülük ítélőtáblai bíróné javasolta kinevezni dr. Ujlaky Gézát, dr. Sacher Róbertet, dr. Vita Gyulát és Szabó Zoltánt.

Dr. Ujlaky Géza (1877-?) 1902-től 1946-ig ügyvédi gyakorlatot folytatott. 1946. április 20-tól a Népbíróóságok Országos Tanácsánál a Szociáldemokrata Párt részéről beküldött tagként működött.

82.

[Ries] *Igazságügyminiszter* az előző előterjesztéshez kapcsolódik Major Ákosnak a IV. fizetési osztályba leendő kinevezése. Kéri ehhez is a minisztertanács hozzájárulását.¹⁰⁶

Minisztertanács Major Ákosnak a IV. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult.

83.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 14 929/1947. sz. javaslatát Vincenti Gusztáv és társai, valamint 14 941/1947. sz. javaslatát Borbély Miklós és társai kinevezése tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Oly sok személyről van szó, hogy még nem tudta átnézni. Kéri levenni és jövő héten újra hozni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Leveszi előterjesztését a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.¹⁰⁷

Dr. Sacher Róbert (1878-?) 1903-tól folytatott ügyvédi gyakorlatot. 1945. szeptember 29-től a Népbíróóság Országos Tanácsánál mint a Polgári Demokrata Párt részéről beküldött tag működött.

Dr. Vita Gyula (1881-?) 1908-tól ügyvédi gyakorlatot folytatott. 1946. április 20-tól a Szociáldemokrata Párt által beküldött tagként vett részt a Népbíróóság Országos Tanácsának munkájában.

Dr. Szabó Zoltán (1900-?) 1926-tól a pécsi törvényszéken, majd a járásbíróaságon dolgozott. 1937-ben kinevezték szekszárdi államügyésszé. 1939-ben Pécsre, 1940-ben a budapesti államügyészséghez helyezték át.

¹⁰⁶ Az Igazságügyminisztérium 15 290/1947. I. sz. alatt tett előterjesztést. Major Ákos (1908–1987) 1928-ban belépett a katonai igazságügyi szolgálatba. 1931-ben szerzett jogtudori oklevelet. 1933-ban hadbírói, 1946-ban egységes bírói és ügyvédi vizsgát tett. 1946 novemberében saját kérelmére szolgálaton kívüli állományba helyezték és szolgálaton kívüli hadbíró vezérőrnaggyá nevezték ki. Népbíróasági szolgálatra jelentkezett, előbb mint tanácsvezető, majd mint a budapesti népbíróaság elnöke működött. 1946. november 25-től a Népbíróaságok Országos Tanácsának elnöke volt.

¹⁰⁷ Az igazságügyminiszter 14 929/1947. sz. előterjesztésében összesen 176 bíró, köztük dr. Vincenti Gusztávnak a budapesti ítélőtábla elnökévé és dr. Somogyi Ödönnek a Kúria másodelnökévé; 14 941/1947. sz. előterjesztésében pedig 35 államügyész, köztük dr. Borbély Miklós, dr. Baktay Miklós, dr. Buzássy Lajos, dr. Asbóth Frigyes Dezső és dr. Zaboretzky Ervin kinevezésére tett javaslatot.

Dr. Vincenti Gusztáv (1889-?) közszolgálatát 1911-ben kezdte, 1930-ban kúriai bírónak, 1940-ben a budapesti ítélőtábla alelnökévé nevezték ki. Gál László igazságügyminisztériumi osztályfőnökkel közösen gondozta, jegyeztelte a Corpus Juris Hungarici 1945 utáni köteteit.

Dr. Somogyi Ödön (1896-?) 1919-ben az Igazságügyi Népbiztosaság személyzeti osztályát vezette, ezért az ellenforradalom idején elbocsátották, három és fél év államfogházra ítélték. 1930-tól ügyvédi gyakorlatot folytatott. 1945 után a Budapesti Ügyvédi Kamara ügyésze. 1945. augusztus 28-tól kúriai tanácselnök volt.

Dr. Borbély Miklós (1892-?) ügyvédként dolgozott, majd 1929-ben államügyészi kinevezést kapott. 1939 májusában a nyíregyházi ügyészség elnökévé nevezték ki. Ekkor pestvidéki vezető államügyésszé javasolták kinevezni.

15. 1947. augusztus 8.

84.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 12 302/1947. sz. javaslatát igazságsügyi alkalmazottak időbeszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

85.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti Hajnal Ferenc miniszteri tanácsos kérelmét, hogy a Pénzváltó Bank Rt.-nál felügyelőbizottsági tagságot vállalhasson el.¹⁰⁸

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Meg kell nézni, hogy milyen bank ez?

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtákará*: Hadd fogadja el. Ha nem jelenti be, senki soha rá nem jön.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

86.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*] előterjeszti javaslatát dohányjövédéki munkálétszámbeli alkalmazottak létszámcsökkentő határozatainak megsemmisítése tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtákará*: Kéri a jövő héten hozni.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*] előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.¹⁰⁹

Minisztertanács délután 1/2 4 órakor ért véget.

K. m. f.

Dinnyés Lajos

Bojta Ernő Béla

Gépelt tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok az első oldalon, a jelen voltak felsorolásánál, nevük említésénél

Dr. Baktay Miklós (1900-?) közjegyzőként kezdte pályafutását, 1926 októberében bírósági jegyző lett. 1945 augusztusában a győri főállamügyész helyettesévé nevezték ki. Ekkor győri főállamügyésszé javasolták kinevezni.

Dr. Buzássy Lajos (1901-?) 1923-ban kezdte a közszolgálatot, 1931-ben ügyésszé, 1942-ben ügyészségi alelnökké nevezték ki. Ekkor pécsi főállamügyésszé javasolták kinevezni.

Dr. Asbóth Frigyes Dezső (1902-?) 1921-ben kezdte közszolgálatát. 1945 júniusában nevezték ki ügyészségi alelnökké. Ekkor szegedi főállamügyésszé javasolták kinevezni.

Dr. Zaboretzky Ervin (1902-?) közszolgálatát 1926-ban kezdte. 1946 decemberében nevezték ki államügyésszé. Ekkor a budapesti főállamügyész helyettesévé javasolták kinevezni.

Lásd még a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 75. és a 76. napirendi pontját.

¹⁰⁸ Az engedélykérés okáról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontját és jegyzetét. Feltehetőleg a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbankról volt szó, amely 74,4%-ban magyar, 21,8%-ban külföldi és 3,8%-ban kétes állampolgárságúak tulajdonában volt. 1947. január 1-jén a tiszta vagyonát 35 840 000 Ft-ban mutatta ki. A bank vezetője Frey Endre volt. (MOL XIX-A-10, 7. d. Állami Ipari és Kereskedelmi Kompas 65. p.)

¹⁰⁹ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 58. napirendi pontját.

15. 1947. augusztus 8.

látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Mátyás, Szakasits Árpád, Mihályfi Ernő, Fóris László, Bárányos Károly, Ries István, Zentai Vilmos, Vas Zoltán, Pongrácz Aladár és Jeszenszky Ferenc kézjegye.

Nem szerepel a jelenlévők felsorolásában, de az első napirendi pont tárgyalásánál megjelent és felszólalt Szobek András közellátásügyi államtitkár.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapon közé helyezve, többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapon, külön sorszámozva felsorolták az előterjesztések címeit. Ezekhez esetenként észrevételeket fűztek, amelyek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 3., az 5–8., a 11–12., a 14–21., a 26., a 28–38., a 44–54., az 56–61., a 64–78., és a 80–84. napirendi pont előterjesztése, amelyek közül 15/a-c. sz. mellékletként közöljük a 3. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést, illetve irományokat.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapon az 1., a 4., a 10., a 34., a 43., a 63. és a 79. sz. napirendi pont.

Csak utólag, kézírással vezették rá a megfelelő borítólapra a 2., a 9., a 23–24., a 36., a 39–40., a 42., az 54., a 69–71., a 78. és a 85–86. napirendi pont tárgyára vonatkozó utalást.

A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon megtalálható Pokorný Hermann altábornagynak egy 1947. szeptember 14-én kelt feljegyzése a hadifoglyok hazaszállítási problémáiról.

15/a. sz. melléklet

(a 15/3. sz. napirendi ponthoz)

A pénzügyminiszter Moszkvában folytatott tárgyalásai.

84 246/1947

Melléklet: 2 db

Minisztertanácsi előterjesztés

A május 1-jei rendkívüli és a május 16-ai rendes minisztertanácsok határozata szerint, valamint a magyar kormány május 17-én adott írásbeli felhatalmazása alapján, tárgyalásokat folytatok Moszkvában.¹¹⁰ A tárgyalások legújabb fejleményeiről a következőkben van szerencsém tájékoztatni a Minisztertanácsot.

I.

A t. Minisztertanács előtt már ismert 12 jegyzőkönyvtervezet¹¹¹ közül magyar részről 7 jegyzőkönyvtervezethez történt hozzájárulás. Ezek a következők:

1. Anyag és devizaellátás,
3. Adóproblémák,
5. Vegyes bizottság,
8. MASZOVLET

¹¹⁰ Lásd a 174. sz. jegyzőkönyv 2., a 176. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

¹¹¹ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 2–13. napirendi pontját, illetve mellékleteiket.

15. 1947. augusztus 8.

10. Német javak átadása,
11. Telekkönyvi és cégbíróság,
12. Bauxit.

Tekintettel arra, hogy ezekben a megegyezés már létrejött, a jegyzőkönyvtervezetekben foglalt határozmányok végrehajtása iránt intézkedtem.¹¹²

Ezek után a következő 5 jegyzőkönyvtervezet vár még elintézésre:

2. Osztaléktranszfer,
4. Adósságtörlesztés,
6. MESZHART,
7. MOLAJ,
9. Helyiérdekű vasutak.

Ezekre vonatkozólag a július 28-i rendkívüli minisztertanácson¹¹³ elfogadott módosító javaslatokat a szovjet tárgyaló fél tudomására hoztam és kértem elfogadásukat. A szovjet tárgyaló fél erre a hétre helyezte kilátásba válaszáát, úgyhogy az ezekre a jegyzőkönyvekre vonatkozó végleges állásfoglalást a jövőheti minisztertanács elé fogom terjeszteni.¹¹⁴

II.

A legutóbbi tárgyalások során napirendre került a legnagyobb jelentőségű kérdés, éspedig a potsdami szerződés alapján a Szovjetunióra átszállott magyarországi német követelések kérdése. Az erre vonatkozó tárgyalások bevezetéseként az idecsatolt 2 emlékiratot¹¹⁵ adtam át a szovjet tárgyaló félnek. Ezek a követelések részben RM-ban,¹¹⁶ részben pengőben, részben pedig egyéb külföldi valutákban állanak fenn. Összegszerűségük tisztázása érdekében több albizottsági ülést tartottunk. Az albizottság megállapította, hogy a márkakövetelések összege a szovjet álláspont szerint mintegy 500 millió RM-t, a magyar álláspont szerint pedig maximálisan 300 millió RM-t tesz ki.

Az albizottság többszöri tárgyalásai során mi hajlandók voltunk a márkakövetelések elismerésében 375 millió RM-ig elmenni azzal, hogy ezen összegben bennfoglaltatnak az 50%-nál nagyobb szovjetérdekeltségű és a vegyes vállalatok tartozásai is 20 millió RM erejéig. Ezzel szemben a szovjet tárgyaló fél hajlandó volt az eredetileg 500 millió RM-ben megadott követelésének összegszerűségét 375 millió RM-ra leszállítani, azonban azzal, hogy ez nem foglalja magában az említett szovjet érdekeltségű vállalatok tartozásait. A szovjet

¹¹² Lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 1-2., 4-6., 9. és 12. napirendi pontját.

¹¹³ Lásd a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

¹¹⁴ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 1-3., majd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 23-30. és 70. napirendi pontját.

¹¹⁵ Lásd a 15/b. és a 15/c. sz. mellékletet.

¹¹⁶ Reichsmark = német birodalmi márka

15. 1947. augusztus 8.

és magyar álláspont között a márkakövetelések összecszerúsége szempontjából eredetileg 200 millió RM-ban fennállott különbség tehát e tárgyalások után mindössze 20 millió RM-ra zsugorodott össze. A pengőben és egyéb valutában fennálló tartozások összegére vonatkozó szovjet adatok részben hiányosak voltak, részben pedig téveseknek bizonyultak. Ezekről az albizottság e héten újabb tárgyalásokat fog folytatni.

Fel kell hívnom a t. Minisztertanács figyelmét arra, hogy — bár a márkatarozások összecszerúsége tekintetében a szovjet és [a] magyar felfogás közötti különbség lényegesen csökkent — annak folytán, hogy ez a különbség éppen a szovjet érdekeltségű vállalatok tartozásaival kapcsolatban adódik, a kérdés eldöntésének a magyar gazdasági élet szempontjából fokozott jelentősége van.

Ilyen előzmények után került sor a Magyarország által teljesítendő fizetések összecszerúsége szempontjából a legnagyobb fontossággal bíró kérdésnek: a márkatarozások árfolyamkérdésének tárgyalására. Magyar részről kifejtettük, hogy a Reichsmarknak 1945. január 20-án fennállott értéke minimálisan 11, maximálisan pedig 47 forintfillerre tehető. Ezeknek az értékelési árfolyamoknak a figyelembevételével és a fentiek szerint nagyjából megállapított márkaoösszegnek alapulvétele mellett, az összes márkatarozások rendezésére a tárgyalások során előbb mintegy 13 milliós, utóbb 16 milliós ajánlatot tettem. A szovjet bizottság ezen ajánlatok egyikét sem fogadta el, hanem ragaszkodott az általuk eredetileg bejelentett és szerintük már lényeges engedményt magában foglaló 3,07 forintos márkaértékeléshez, amely az előbbi márkaoösszecszerúség, valamint a pengőben és egyéb valutában hozzávetőlegesen megállapított többi összecszerúségek alapulvétele mellett szovjet számítás szerint mintegy 117 milliót tesz ki.

Abból a célból, hogy az egymástól még mindig távol álló álláspontokat közelebb hozzam egymáshoz és attól feltételezetten, hogy a felajánlandó globális összeg megfizetésével Magyarország a potsdami szerződésből folyó és még végre nem hajtott összes kötelezettségeitől mentesül, felajánlottam, hogy a magyar kormánynak egy 275 millió forintos globális összeg fizetésére fogok javaslatot tenni. Rámutattam arra, hogy ezt a javaslatot csak annak a szovjet részről elhangzott nyilatkozatnak tudatában van módomban megtenni, amelyben formális ígéretet kaptam arra nézve, hogy a magyar kormány által globális kiegyenlítésnek fizetendő összeg nagyobb részét a Szovjetunió Magyarországon fogja felhasználni és csupán kisebb része kerül a Szovjetunióba transzferálásra. A fizetési időre [és] más módzatokra nézve fenntartottam a magyar kormány jogát arra, hogy idevágó javaslatait ezen ajánlat elfogadása után tesse meg. A szovjet bizottság ezen ajánlatunkat nem fogadta ugyan el, de Magyarország nehéz gazdasági helyzetének méltánylásával és a két ország közötti jó viszony további kimélyítése érdekében az összes eddig már megállapított, vagy a jövőben megállapítandó és a szovjet érdekeltségű és egyes válla-

15. 1947. augusztus 8.

latok kivételével német viszonylatban bármely valutában fennálló tartozásoknak eredetileg kb. 180 millió \$-ban, a mostani tárgyalások során pedig előbb 141 millió, később pedig 117 millió \$-ban megjelölt összeg helyett 50 millió forintellenértékét hajlandónak nyilatkozott elfogadni.

A szovjet bizottság kérte, hogy a fenti ajánlatot terjesszem a magyar kormány elé, amit én meg is ígértem azzal, hogy kértem a tárgyalások időközbeni lefolytatását részben a tartozások összegszerűségének végleges megállapítása, részben pedig annak tisztázása érdekében, hogy az esetleges megállapítandó globális összeg lefizetése ellenében Magyarország a potsdami szerződéssel kapcsolatos mely kötelezettségek alól mentesül.

A szovjet bizottság javaslatomat elfogadta. A tárgyalások eredményét a jövő heti minisztertanács elé fogom terjeszteni azzal, hogy az általunk felajánlandó globális fizetés összegszerűségének megállapítását ugyanakkor fogom kérni.

III.

A tárgyalások megindulása előtt felhatalmazást kaptam arra, hogy a jóvátételi árak, valamint az Egyesült Izzólámpa Rt. elszállított berendezésének kérdését is felvétessem a napirendre. E kérdések felvetése alkalmával a szovjet bizottság elnöke kijelentette, hogy letárgyalásukra nincs felhatalmazása és kérte, hogy az erre vonatkozó magyar javaslatokat a szokásos diplomáciai úton juttassuk el a Szovjetunió külügy-, illetve külkereskedelmi minisztériumához.

Annak előrebocsájtásával, hogy az e tárgyban elkészített emlékiratokat itteni követségünk útján a fenti minisztériumokhoz eljuttattam, tisztelettel kérek utasítást arra vonatkozólag, hogy a szovjet tárgyaló-bizottság által felvetett kérdésekben eddig elért megegyezéseket, illetve főképpen a német tartozások ügyében esetleg elérendő megegyezést aláírhatom-e, mielőtt a magyar szempontból rendkívül fontos fenti 2 kérdést legalábbis érdemleges tárgyalás alá nem vettük volna.

Moszkva, 1947. augusztus 2.

Dr. Nyárádi Miklós s. k.

A kiadmány hitelélül:

Budapest, 1947. augusztus 4.

Abonyi

min. irodafőigazgató

Gépelt, aláírás nélküli tisztázatról készített hitelesített másolat. A másolatot hitelesítő minisztériumi irodafőigazgató aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének a lenyomata látható.

15/b. sz. melléklet (a 15/3. sz. napirendi ponthoz)

Melléklet a 84 246/1947. IV. b. számú ügyszóhoz.

Feljegyzés
a magyarországi német követelések ügyében

A magyar kormány a potsdami egyezményvel kapcsolatos magyarországi német követelések és egyéb kötelezettségek tekintetében az erre vonatkozó budapesti tárgyalások során Merkulov hadseregtábornok úrnak olyan értelmű ajánlatot tett, hogy ezeknek a követeléseknek és kötelezettségeknek teljes kiegyenlítéséért 10 millió dollár forintellenértékét fizeti meg. A magyar kormány ezzel az ajánlatával a kérdés megoldására irányuló jószándékát juttatta kifejezésre. Tette ezt annak ellenére, hogy jogi álláspontja szerint kiegyenlítendő német követelésekről csak akkor lehet szó, ha a német-magyar fizetési forgalom végső egyenlege Magyarország szempontjából passzív. Ebben az esetben a magyar adósokat a passzív egyenleg összege erejéig terhelné a Szovjetunió irányában kötelezettség. Magyarországnak a fent említett ajánlat megtételével kapcsolatos jószándékát kiemeli az a köztudomású tény is, hogy a német-magyar fizetési forgalom egyenlege kb. 1 milliárd márkát mutatott Magyarország javára. De nem hivatkozott Magyarország a békeszerződés 28. cikkére sem, amely — bár a békeszerződés még ratifikálva nincs — úgy rendelkezik, hogy azok a német követelések illetik meg a Szovjetuniót, amelyeket a berlini Szövetséges Ellenőrző Tanács ad át a Szovjetunióknak.¹¹⁷ A magyar kormány ugyanis remélte és változatlanul reméli ma is, hogy a Szovjetunió és Magyarország között megindult tárgyalások során közvetlenül rendezhetők ezek a kérdések, különös tekintettel arra, hogy a Szovjetunió figyelembe fogja venni Magyarország gazdasági és pénzügyi helyzetét, amelyre ez a kérdés rendkívül súlyos kihatással van.

Magyarország gazdasági és pénzügyi helyzetére egyébként jellemző az, hogy jelenleg költségvetésének kb. 42%-át veszik igénybe a fegyverszüneti szerződés és a békeszerződés alapján teljesítendő kötelezettségek. Így a költségvetés fennmaradó 58%-ából kell fedeznie összes állami kiadásait és a háború által elpusztított ország újjáépítési költségeit anélkül, hogy külföldi kölcsönökre vagy segítségre számíthatna.

Nyomatékosan fel kell hívnom a figyelmet arra, hogyha a magyarországi német követelések kifizetésére rövid határidő állapíthatnák meg s azon felül ezeknek a követeléseknek egy része a Szovjetunióba transzferáltatnák s ezáltal ezen követelések tekintetében olyan kedvezmények biztosíthatnának, amelyek

¹¹⁷ Lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pontját és 26. sz. jegyzetét, illetve a bevezető tanulmány 200. sz. jegyzetét. A berlini Szövetséges Ellenőrző Tanácsról lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 48. sz. jegyzetét.

15. 1947. augusztus 8.

a jogelődöt meg sem illették, ez Magyarországra tulajdonképpen további jóvátételi terhet hárítana.

Mindazonáltal a magyar kormány nevében a már eddig is tanúsított jószándék által vezettetve és tudatában annak, hogy a szovjet tárgyaló fél a német követelések érvényesítését maga sem tekinti újabb jóvátételi követelésnek Magyarországgal szemben, hanem ezen a címen csak a jogelődöt is megillető jogokat kívánja önmaga részére biztosítani, a következő előterjesztést teszem:

Javasolom, hogy ismét vizsgáljuk át együttesen azokat a tételeket, amelyeknekösszecszerősége tekintetében eddig nem jött létre megállapodás. Olyan újabb bizonyítékok állanak ugyanis rendelkezésünkre, amelyek e tételekösszecszerőségét nagymértékben befolyásolják.

Ezeknek a bizonyítékoknak figyelembevételével és abban az esetben, ha a magyar fél a fentebb már említett alapvető jogi aggályokon felül más vonatkozásokban sem teszi vita tárgyává a szovjet fél álláspontjának jogilag egyébként vitatható részét, a márkában fennálló német követelések összege — a magyar kormány álláspontja szerint — semmi esetre nem haladhatja meg a 300 millió márkát.

Anélkül, hogy akár a Szovjetunió jogi álláspontjának helyességét, akár márkában fennálló német követelések fentebb említettösszecszerőségét elismerném, képviselni tudnék olyan álláspontot, hogy a békés megegyezés és ennek a kérdésnek végleges rendezése érdekében a német márkakövetelések 1 márka = 47 forintfillér árfolyamon számíttassanak át forintra.

Akkor, amikor a márka átszámítására nézve az 1 márka = 47 forintfillér árfolyam alkalmazását javasolom, tulajdonképpen a legmagasabb márka-átszámítási árfolyamot veszem figyelembe. Nevezetesen a Magyar Nemzeti Bank a baseli Nemzetközi Fizetések Bankjának (Bank for International Settlements) évi jelentései, továbbá a Népszövetség Statisztikai Évkönyvei (Annuaire Statistique de la Société des Nations), valamint a Schweizerischer Bankverein évi jelentései alapján kiszámította, hogy a Reichsmark 1945. január 20-i értéke különböző számítási módok szerint 11 forintfillértől 47 forintfillérig terjedhet. Ezeket a számításokat a német devizagazdálkodásra, a német államháztartásra, a német bankjegyforgalom alakulására, úgyszintén a különböző német zárolt márkákra vonatkozó több tudományos munka is alátámasztja. A figyelembe vehető márkaárfolyamok a következők:

1. A szabad pénzpiac a márkavalutát 1945 januárjában olyképpen értékelte, hogy 1 dollárt 1000 márkával vett egyenlőnek; ez azt jelenti, hogy 1 márka 11 forintfillérrel egyenlő.

2. A márkabankjegyek külföldi jegyzése úgy alakult, hogy 1945 januárjában 100 márka 6,25 svájci frankkal, illetőleg 1,45 dollárral volt egyenlő, tehát 1 márka 17 forintfillérnek felel meg.

3. A különféle zárolt márkák (Registermark, Reisemark, Handelssparmark) a svájci és a többi külföldi pénzpiac értékelése alapján mérlegelt átlagban márkánként 33 forintfillérre értékelhetők.

4. A német bankjegyforgalom az 1937. évi 5844 millióról, illetőleg az 1938. évi 8604 millióról 1945. január 20-ig 65–70 000 millióra emelkedett. Ha ehhez hozzászámítjuk az 1944. év végén 9000 milliót kitevő girókövetelések összegét, szemben az 1937. és 1938. évi 700 millió összegű girókövetelésekkel, akkor megállapítható, hogy a bankjegyforgalom az 1937. évi bankjegyforgalomnak 12-szeresére, az 1938. évi bankjegyforgalomnak kb. 9-szeresére emelkedett. Jóllehet köztudomású, hogy a bankjegyforgalom ilyen nagymértékű emelkedésénél a valuta értéke erősebben csökken, (kitűnik ez abból is, hogy a fenti 1–3. alattiak mindegyikénél lényegesen alacsonyabb a márka árfolyama) mégis a valuta értékcsökkenése tekintetében csupán a bankjegyforgalom emelkedését véve alapul 1 dollár 25 márkával, 1 márka pedig 47 forintfillérrel egyenlő értékű.

Meg kell említenem azt is, hogy amikor a magyar kormány és a Szovjetunió a pengőben fennálló német követelések értékelésének kérdésében úgy állapodott meg, hogy 92 pengőt kell 1 dollárral egyenlőnek venni, szóba került a márkakövetelések értékelése is. Akkor a szovjet fél álláspontja az volt, hogy 100 márkát 164 pengővel, tehát 1 dollárt 56 márkával kell egyenlőnek venni. A szovjet félnek akkori álláspontja tehát márkánként 17 forintfilléres árfolyamot jelent.

A márkaárfolyam fenti megállapításánál az 1945. január 20-ai állapot miatt vétetett figyelembe, mert a Szovjetunió a magyarországi német követeléseket ezzel a nappal szerezte meg. Az ezen a napon fennálló árfolyam figyelembevétele annál indokoltabb, mert a német követelések legnagyobb része a háború utolsó éveiben s így erősen csökkent értékű márkában keletkezett.

Befejezésül fel kell hívnom a figyelmet arra, hogy a márkakövetelések összszerszerűsége, illetőleg valorizációja kérdésében a magyar kormány állásfoglalását kétségtelenül döntően fogja befolyásolni az, hogy a szovjet fél ezekből a követelésekből mily részt kíván Magyarországon beruházásokra fordítani, illetőleg milyen részt kíván Magyarországról árukban kivinni, továbbá az is, hogy a követelések kifizetése milyen hosszúra nyúló időtartam alatt történik.

Gépelte, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról egykorúlag sokszorosítási eljárással készített másolat.

15/c. sz. melléklet (a 15/3. sz. napirendi ponthoz)

Melléklet a 84 246/1947. IV. b. számú ügyirathoz

Aide-memoire

Az alábbiakban rövid helyzetképet kívánunk adni a Magyarország gazdasági és pénzügyi helyzetére jellemző tényezőkről: az államháztartás alakulásá-

15. 1947. augusztus 8.

ról, a lakosság életszínvonalának alakulásáról és a magyar gazdasági és pénzügyi életre nehezedő terhekről.

I. Államháztartás

Az 1946/47. évi állami költségvetés 9 havi előirányzatát szembeállítva a tényleges eredményekkel a következő táblázat mutatja:

1. Kiadások:

Előirányzat	2152 millió forint
tényleges kiadás	2587 <i>millió forint</i>
túlkadás	435 millió forint

2. Bevételek:

Előirányzat	1652 millió forint
tényleges eredmény	2020 <i>millió forint</i>
többletbevétel	348 millió forint

A túlkadás az előirányzattal szemben a következőképpen adódik:

a jóvátételnél és egyéb kötelezettségeknél

a közigazgatás kiadásainál, beleértve

az üzemek deficitjét

az Árkiegyenlítő Alapnál

Összesen

105,5 millió forint

165,1 *millió forint*

583,6 millió forint

Ezzel szemben megtakarítás a békeszerződési

terheknél (amely címen a folyó költségvetési

évben kiadás nem eszközöltetett)

Marad az előirányzattal szemben túlkadás

150 millió forint

433,6 millió forint.

(435)

A túlkadás fedezésére szolgált:

a) a többletbevétel

348 millió forint

b) ezen felül igénybe vétetett az egyéb deficitiek fedezésére a költségvetési év utolsó

3 hónapjára rezervált

160 millióból

(az egész évi deficit fedezésére számításba vett

640 millió

3 hónapra eső részéből)

87 *millió forint*

Összesen:

435 millió forint.

A túlkadásnak többletbevétellel nem fedezett része természetesen *plusdeficitként* jelentkezik a költségvetésben számításba vett évi 640 millió hiány 9 hónapra eső részén, 480 millió forinton felül. A 9 hónap összes deficitje így 567 millió forint lenne.

A fentiekben analizált túlkiadáson felül jelentkezik azonban ezenkívül az állam 1946. augusztus elseje óta keletkezett eladósodása is. Ily adósság keletkezett a fegyverszüneti kötelezettségek teljesítésével kapcsolatban 89,7 millió, a tárcák gestiójával kapcsolatban 30 millió, az Árkiegyenlítő Alappal szemben 80 millió forint összegben. Ennek figyelembevételével a túlkiadás az előirányzattal szemben végeredményben 635 millió forint, a valóságos államháztartási deficit pedig az eddigi 9 hónapra összesen 767 millió forint.

Az eddig felmerült túlkiadás folytán a jóvátételi és egyéb nemzetközi kötelezettségek teljesítésére a költségvetési év utolsó hónapjára költségvetésileg biztosított fedezet már nem áll rendelkezésre, sőt az eddig e címen eszközölt kiadások (1128,4 millió forint) 160,9 millió forinttal meghaladják az egész évi előirányzatot (967,5 millió forint). Ezen, az egész évi költségvetéssel szemben a fegyverszüneti kiadások terén már eddig előállott hiányon felül a jóvátétellel kapcsolatban május-július hónapra további 261,5 millió forint szükséglettel kell számolni, s ehhez járul mindaz, amit május elseje után a Vörös Hadsereg és a SZEB ellátására kell költenünk. Változatlanul költségeket feltételezve ez utóbbi címen 118 millió forint kiadást kell beállítanunk.

A nemzetközi kötelezettségeknél ilyképpen a május-július hónapban még felmerülő 380 millió forint kiadásra fedezetül csak a bevételek oldalán elérhető többlet szolgálhatna. Ha azonban fel is tételezzük, hogy a költségvetési év utolsó 3 hónapjában a bevételek átlagos szintje ugyanolyan mértékben haladja meg az előirányzatot, mint az elmúlt 9 hónap átlagában, akkor is csak egy 20%-os többlettel számolhatunk, ami 3 hónapra kereken 100 millió forintot jelent. A nemzetközi kötelezettségeknél adódó fedezetlen hiány tehát — változatlan jóvátételi és hadsereg-ellátási, valamint SZEB költségeket feltételezve — kereken 280 millió forint lenne. Ennyivel emelkednék — a költségvetésileg már számításba vett 160 millió felül — a fentebb részletezett államháztartási hiány abban az esetben, ha a közigazgatás kiadásainál (beleértve az üzemek deficitjét is) abból indulhatnánk ki, hogy az itt netán mutatkozó többkiadás fedezetet talál abban az 50 millió forintos megtakarításban, amivel a békeszerződési terhek rovatán a 3 utolsó költségvetési hónapban számolnunk lehet. Az egész évre ily számítás mellett költségvetésileg számításba vett és még az infláció veszélye nélkül fedezhetőnek ítélt 640 millió forintos deficiten felül összesen *567 millió plusz deficit* jelentkeznék (87 millió pluszdeficit és 200 millió eladósodás az elmúlt 9 hónapra és 280 millió pluszdeficit a hátralévő 3 hónapra). Bármely, az államháztartás más területén jelentkező és ezen a módon nem fedezett többkiadás természetesen szintén hozzájárulna a költségvetés fedezetlen hiányának emelkedéséhez. Nyilvánvaló, hogy az államháztartás pluszdeficitjének fedezéséről a folyó évben mással, mint bankjegykibocsátással nem lehet gondoskodni. Utalunk itt arra, hogy a bevételi többletek elérése érdekében a kormány már minden lehetőt elkövetett: egy-

15. 1947. augusztus 8.

részt új adókat vezetett be (vagyonadó, jövedelemtöbbletadó, gépjárműadó, rizsforgalmi adó), másrészt a már bevezetett adók jobb kimunkálását is fogadtatba vette.

Ha a fentiek alapján a költségvetési év végéig várható tényleges kiadásokat az előirányzattal szemben kereken 1 milliárd forinttal magasabbra értékeljük (amely különbözet az eddigi 435 milliós kiadási többletből, az év végéig a nemzetközi kötelezettségeknél számításba vett 380 millió forintból és az állam terhére máris jelentkező 200 millió forintos tartozásból tevődik össze), úgy a folyó év tényleges kiadási szükséglete kereken 3,9 milliárd forintot fog kitenni, ami a mai árakon kalkulált évi nemzeti jövedelemnek — 14 milliárd forintnak — 28%-a. Az utolsó békeévben az államháztartás szükségleteit az üzemi deficitjével együtt a nemzeti jövedelem 19%-át vették igénybe. Figyelemmel arra, hogy a nemzeti jövedelem ma 40%-kal alacsonyabb az utolsó békeév nemzeti jövedelménél, nyilvánvaló, hogy a magáncélokra rendelkezésre álló nemzeti jövedelem csökkenése sokkal súlyosabb, mint ahogy azt maga a fenti arányszám mutatja.

A folyó költségvetési év végéig mintegy 1500 millió forintra becsült fegyverszüneti költségek kereken 38%-át teszik a költségvetési év előrelátható összes kiadásainak.

II. Életszínvonal

Abból a célból, hogy megállapíthassuk, hogy a nemzeti jövedelem mily hányada áll a fogyasztás céljaira rendelkezésre s hogy ily módon lemérhessük a lakosság életszínvonalát, a nemzeti jövedelemből le kell vonnunk azokat a terheket, amelyek részben a jóvátétel és egyéb nemzetközi kötelezettségek címén, részben a beruházások és az egyéb tőkeszükséglet címén jelentkeznek. Nyilvánvaló, hogy jóvátétel és nemzetközi kötelezettségek címén az 1947/48. költségvetési évre — ha a hadsereg-ellátás és a SZEB költségeinek teljes megszűnésével is számolunk — legalább 1500 millió forintot, beruházási és egyéb tőkeszükséglet címén pedig legalább 2000 millió forintot kell számításba venni. Ezzel kapcsolatban rámutatunk arra, hogy a termelés, az újjáépítés és a gazdaságfejlesztés tervszerű irányítására a magyar pártok által kidolgozott úgynevezett 3 éves gazdasági terv — bár nem nyert még végleges megállapítást — tisztán a beruházási szükségletet 3 év alatt összesen mintegy 6300 [millió] forintra teszi, aminek nem egészen 1/3-a esnék az első évre. A fentiek szerint adódó 3500 milliós szükséglet a nemzeti jövedelemnek kereken 25%-át veszi igénybe, akkor is, ha ezt az 1946/47. éveikhez viszonyítva sikerülne 20%-kal növelni. (Ennél a számításnál mind a szükségletet, mind a nemzeti jövedelmet az 1946. november elsejei árakon vettük számításba és figyelmen kívül hagytuk az azóta bekövetkezett áremelkedést.) Összehasonlítóképpen megjegyez-

zük, hogy az 1938. évben a nemzeti jövedelem tőkévé merevedő része 15,3%-ot tett ki úgy, hogy ekkor sokkal nagyobb nemzeti jövedelemből 85% maradt a lakosság fogyasztására.

A magyar közgazdaságra nehezedő nagy terhek közvetlen következménye az életszínvonal alacsonyága. Az az életszínvonal, amelyet különösen a tisztviselő és munkásosztály a stabilizáció érdekében vállalni volt kénytelen, oly alacsony, hogy az hosszabb ideig nem viselhető el. Ez nemcsak az állami alkalmazottakra vonatkozik akiknek igényei az államháztartásra közvetlen nyomásként érvényesülnek, hanem a magángazdálkodásban foglalkoztatott tisztviselőkre és munkásokra is, mert a gazdasági egyensúly megvalósítása és ennek keretében a fizetéseknek és munkabéreknek a rendelkezésre álló árumennyiséggel összhangba hozása a stabilizációnak ugyanolyan feltétele, mint az állami bevételek és kiadások összhangja.

A táplálkozási viszonyok romlását legjobban mutatja, hogy az 1946/47. évben búzából és rozsból mindössze 11,9 millió mázsa állott a belföldi fogyasztás rendelkezésére, szemben az 1938/39. évi 19,25 millió mázsával. A rendelkezésre álló mennyiség nem volt képes fedezni még az erősen leszállított fejadagok mellett adódó szükségletet sem, amely 15,76 millió mázsa volna. A fejadagok alapján számított szükséglethez képest mutatkozó 3,86 millió mázsa hiány egy részét kukoricával és árpával pótoltuk. Május elején a gazdasági év végéig még várható hiány 510 000 mázsát tett ki, amely mennyiségből 130 000 mázsát fedezne a kilátásban levő búza- és lisztbehozatal. Burgonyából 3 és 1/2 millió, húsból 2 1/2 millió, zsiradékából 0,2 millió mázsával, tejből 4,6 millió hl-el kevesebb állott a belföldi fogyasztás rendelkezésére, mint 1938/39-ben.

A Magyarországra nehezedő terhek másik súlyos következménye a magyar exportképesség erős csökkenése. Minthogy ipari termelésünk jelentékeny része jóvátételi és beruházási célokat szolgál, ipari exportunk — ugyanúgy egyébként mint mezőgazdasági kivitelünk — egészen alacsony és összkivitelünk nem képes elérni azt a szintet, amely szükséges volna ahhoz, hogy a gazdasági fejlődés előfeltételét képező külföldi nyersanyagokat importálni tudjunk. Árukivitelünk a stabilizáció óta havi 60 millió forint körül mozog, ami 1/3-ad részét sem éri el a háború előtti havi átlagnak.

Exportlehetőségeink korlátozott volta miatt attól lehet tartani, hogy gazdasági teljesítőképességünk fokozását — ami nemzetközi kötelezettségeink teljesítésének is előfeltétele — a devizahiány és az importnehézségek hátráltatni fogják.

III.

A fentebb I. és II. alatt kifejtettek szerint a magyar államháztartás bevételei már a jelenlegi terhek mellett is alig látszanak elégségeseknek a kiadások

15. 1947. augusztus 8.

fedezésére és másrésről a nemzeti jövedelemből már ma is oly nagy hányad vétetik igénybe a nemzetközi kötelezettségek és a tőkeszükséglet céljaira, hogy az oly nehezen elért stabilitás fenntartása a magyar kormánynak a legnagyobb gondokat okozza. Viszont rá kell mutatnunk arra, hogy a békeszerződés életbélépése után mind az államháztartás, mind a fogyasztásra rendelkezésre álló javak szempontjából komoly további terhekkal kell számolnunk. Ilyen terhek nehezednek államháztartásunkra és gazdasági életünkre a békeszerződés 26. § alapján, amelynek értelmében Magyarország köteles megtéríteni az egyesült nemzetek állampolgárainak vagyonában Magyarországon bekövetkezett károkat; a békeszerződés 27. § alapján, aminek értelmében Magyarország kártalanítással tartozik a faj, származás vagy vallás miatt elkobzott vagy kényszerkezelésbe vett javakért; a békeszerződés 29. § alapján, aminek értelmében a magyar állam kártalanítani köteles a külföldi magyar vagyonok likvidálása által érintett magyar tulajdonosokat; a békeszerződés 32. § alapján, amelynek értelmében kártalanítással tartozunk azokkal a személyekkel szemben, akik anyagot, vagy szolgáltatást bocsátottak a Magyarországon lévő szövetséges haderő rendelkezésére, stb. Itt említjük meg végül a békeszerződés 28. §-ának azt a rendelkezését, amely szerint a magyarországi német vagyon a Szovjetunióra ruháztatik át. Ez az átruházás önmagában Magyarországra nézve nem jelentene terhet, súlyos kihatással lehetne azonban Magyarország gazdasági és pénzügyi helyzetére, ha ugyanakkor, amidőn Magyarország a Németországgal szemben támasztható összes követeléseiről lemondani kényszerül a Németországot megillető magyar követelések valorizációja címén Magyarország oly fizetési kötelezettség háríthatnák, amelyet eredeti hitelezőivel szemben sohasem lett volna köteles megfizetni.

A magyar nemzetgazdaság terheiről alkotott kép nem lenne teljes, ha említést nem tennénk a békeszerződésen alapuló terheken felül Magyarország háború előtt keletkezett külföldi tartozásairól, amelyek összege hivatalos árfolyamon számítva 1764 millió pengőt, mai értékben 6126 millió forintot tesz ki. Noha Magyarország gazdasági teljesítőképessége ez idő szerint nem teszi lehetővé, hogy a tartozások szolgálatát ellássa, a külföldi hitelezők részéről — különösen a kereskedelempolitikai oldalon — gyakorolt nyomás következtében nyilván nem sokáig lesz lehetséges kitérni az elől, hogy az adósságszolgálatot Magyarország — ha egészen szűk keretben is — megkezdje.

Nem vitás, hogy a Magyarországra háruló súlyos nemzetközi kötelezettségek úgy, mint azok a békeszerződés fent felsorolt összes cikkeiből és az egyébként fennálló szerződésekből következnek, — ha együttesen jelentkeznének — az országra nézve elviselhetetlenek lennének és fedezésükről sem az államháztartás, sem a nemzeti termelés vonalán gondoskodni nem lennének képesek.

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról egykorúlag készített egyszerű másolat.

16. 1947. augusztus 14.

[16.] 196.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi augusztus hó 14. napján délelőtt 11 órakor Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Szakasits Árpád államminiszter, Dobi István államminiszter, Külügyi tárca képviselőjében Dr. Mihályfi Ernő, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, Honvédelmi tárca képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Vas Zoltán miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője, Vajda Imre államtitkár, a Tervhivatal elnöke, mint meghívott, Kemény és Antos pénzügyi államtitkárok

Rákosi Mátyás államminiszter megnyitja a minisztertanács ülését és üdvözlí a minisztereket. A miniszterelnök a franciaországi magyar partizánok ünnepélyén¹ jelent meg, ezért vezeti helyette a minisztertanácsot. Javasolja, hogy a pénzügyminiszter moszkvai beszámolójával várjanak a miniszterelnök megérkezéséig.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter* kéri előterjesztését most meghallgatni, mert később lehet, hogy Szviridov altábornagyhoz kell mennie.

Rákosi Mátyás államminiszter: Felkéri a pénzügyminisztert előterjesztése megtételére.

1.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter*: A múltkori minisztertanács elé került [a] jelentése,² amelyet Jeszenszky Ferenc útján küldött a moszkvai tárgyalásokról.³

¹ A Franciaországi Magyarok Demokratikus Egyesületének egy csoportja látogatott Budapestre. Megkoszorúzták az Eskü-téren a Petőfi Sándor szobrát. Az ünnepségen a köztársasági elnököt Dinnyés Lajos miniszterelnök képviselte. (Magyar Nemzet 1947. augusztus 15.)

² A napirendi pont száma után kézírással a következő megjegyzés olvasható: „PM borítólapjában”.

³ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és a 15/a-c. sz. mellékletet.

16. 1947. augusztus 14.

Előterjeszti 3651/1947. PM IV. b. számú javaslatát a tárgyalások legújabb eredményéről.⁴ A globális összeget ő 40 millióban gondolta megállapítani, ez a mostani követelésnek kb. a fele. Kéri ebben a kérdésben a minisztertanács határozatát. Úgy gondolná a kérdést megoldani, miután az összeg nagyobb része itt marad Magyarországon (kb. 67%-a), hogy ennek fizetésére csakis a megszállási költségek megszűnte után kerülhet sor.⁵ A transzferálásra vonatkozóan is elvi utasítást kér. Javasolja, hogy a jóvátételi kötelezettségek teljesítése utánra kell vállalni.⁶ Erre kér bizonyos irányelveket. – Az angol-amerikai jegyzékre⁷ van Antos államtitkárnak egy igen helyes választervezete, amit majd ismertetés után kér elfogadni.

Antos István államtitkár: Még csak pongyola szöveg áll rendelkezésére. Ismerteti a tervezetet. (Lásd / alatti mellékletet)⁸ A vagyondezsmarendelet felsorolja a négy magyar-szovjet közös vállalatot.⁹ A 17. § szerint a Szovjetunió vállalatit vagyonadó-mentesség illeti meg, a 18. § szerint pedig azokat a szovjet vállalatokat érinti, ahol az érdekeltség az 50%-ot meghaladja.¹⁰ A békeszer-

⁴ Lásd a 16/a. sz. mellékletet.

⁵ Lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 14., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját, illetve a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját; a megszállási költségekről a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 11/a. sz. mellékletét és 85. sz. jegyzetét. Ez a kötelezettség 1947. szeptember 15-éig, a békeszerződés életbeléptének időpontjáig állt fenn.

⁶ A jóvátételt a fegyverszüneti egyezmény megkötésétől, 1945. január 20-ától számított hat év alatt kellett volna teljesíteni, 1946. július 27-én a szovjet kormány hozzájárult a jóvátétel törlesztésének nyolc évre való felemeléséhez.

⁷ Lásd a 16/d. sz. mellékletet.

⁸ Lásd a 16/e. sz. mellékletet.

⁹ Az egyszeri vagyondezszma és az egyszeri vagyonszaporulati dezszma tárgyában kiadott 10 130/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. augusztus 20.) nem sorolta fel a négy magyar-szovjet vállalatot, csupán a vagyondezszma alóli mentességek eseteit ismertető 2. §-ában említette, hogy mentes a vagyondezszma alól a 11 700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 23.) 1. §-a alapján a Szovjetunióknak átadott vagyon, valamint azok a részvénytársaságok, szövetkezetek és korlátolt felelősségű társaságok, amelyekben a Szovjetunióknak az említett rendelet alapján 50% vagyont meghaladó részvény-, üzletrész- vagy törzsbetét érdekeltsége van. A 11 700/1945. ME sz. rendelet a magyarországi német vagyonnak a Szovjetunió részére való átadásáról intézkedett. A 10 130/1947. Korm. sz. rendelet végrehajtása tárgyában kiadott 183 100/1947. VII. PM sz. rendelet 2. §-ának 16. pontja sorolta fel a magyar-szovjet vállalatokat, úgymint a „MASZOVOL” Magyar-Szovjet Nyersolaj Rt.-t, a „MESZHART” Magyar-Szovjet Hajózási Rt.-t (hozzávéve ehhez a Magyar Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat bérleti üzemágát), a „MASZOVLET” Magyar-Szovjet Polgári Légiforgalmi Rt.-t és a „MOLAJ” Magyar-Szovjet Olajművek Rt.-t. Ezen kívül megemlítette a vegyes magyar-szovjet részvénytársasággá alakult Alumíniumérc, Bánya és Ipari Rt.-t, a Viktória Vegyészeti Művek Rt.-t, a Tapolcai Bánya és Ipari Rt.-t, a Magyar Bauxitbánya Rt.-t és a Dunavölgyi Timföldipar Rt.-t. A magyar-szovjet vállalatokon kívül megemlítette a végrehajtásról szóló rendeletnek ez a pontja a Magyar Amerikai Olajipari Rt.-t is, hivatkozással az 1933. június 8-án kötött szerződésre.

¹⁰ Az egyszeri vagyondezszma és az egyszeri vagyonszaporulati dezszma tárgyában kiadott 10 130/1947. Korm. sz. rendelet 17. és 18. §-a az adó kivételének, kiszámításának módjával foglalkozott. Feltehetőleg a rendelet 2. §-ának 18. és 19. pontjára vonatkozott az utalás.

zódás 33. c) pontja szerint 11 hónappal a ratifikálás után az Egyesült Nemzetek bármelyik állama élvezi a legnagyobb kedvezményt.¹¹ Ez azt jelenti, hogy 11 hónap múlva minden más külföldi érdekeltségű vállalat ezt a kedvezményt megkapja. Kéri a felhatalmazást, hogy a 17. és 18. §-okat kihagyja és ezeknek a tartalmát külön levélben közölni fogja a magyarországi szovjet javak kezelésével.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A levél maga a precedenst nem zárja ki, mert ha kiszivárog, ugyanaz a jellege. Talán a Moszkvában létesített megállapodások garanciát nyújtanak a Szovjetunióknak.

Antos István államtitkár: Ez nem jelent megnyugtató megoldást a Szovjetunió részére. Ez a kérdés szerinte semmilyen formában fel nem vehető, legfeljebb méltányossági okokra lehet hivatkozni.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Javasolja, hogy a rendelet úgy jelenjék meg, ahogy Antos államtitkár által felhozott szöveg tartalmazza. Mindenesetre közlendő a Szovjetunióval, hogy a magyar kormány szükségesnek találta a rendeletet így megjelentetni és majd valahogy közlik az oroszokkal, hogy miért volt ez szükséges.

[Ries] Igazságügyminiszter: Nem osztja ezt a felfogást. A potsdami javakra vonatkozóan végleges döntést a békeszerződés tartalmaz.¹² A potsdami megegyezés elvi deklarációt tesz. Nem is lettünk volna kötelesek átadni a javakat előbb, mint a békeszerződés megkötése. Tehát ebben van végleges döntés ezekre nézve és ugyancsak ebben van a rendelkezés a legnagyobb kedvezmény elvéről. Kizártnak tartja, hogy ez jogilag precedenst teremthessen, mert nem lehet az, hogy a szövetséges hatalmak jóvátételként adnak egyik szövetséges hatalomnak valamilyen vagyont és ugyanakkor elképzeli azt, hogy a kedvezményezett szövetséges hatalom a legyőzött országnak ebből bármit is visszaadjon. Olvasta ezt a jegyzéket, ettől a precedenstől nem fél. Egy jegyzék mindig próbálkozás is. Azt hiszi, azt ki lehet dolgozni a precedens-veszély nélkül is.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Az a félelem, hogy ők feladnak jogokat, ez teljesen elsimult. A berlini Szövetséges Ellenőrző Tanács,¹³ amelyben mind a négy nagyhatalom részt vesz, 1945-ben átadta ezeket az összes keleti zónákban található javakat a Szovjetunióknak. Véglegesen átadta. Ez a magyar kormány jogi helyzetét lényegesen megkönnyíti. Ezt a békeszerződés utólag szankcionálta.

¹¹ Lásd a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és 13/c. sz. mellékletét, ennek legendáját.

¹² A potsdami egyezményről lásd a bevezető tanulmány 200. sz. jegyzetét. A békeszerződés 28. cikke szólt erről a kérdéstről; lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 14. napirendi pontját és 26. sz. jegyzetét, valamint a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és 15/b. sz. mellékletét.

¹³ Lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 48. sz. jegyzetét.

16. 1947. augusztus 14.

Rákosi Mátyás államminiszter: Sorra megyünk az egyes javaslatokon. Az első kérdés az összegszerűség. A mi utasításunk az volt, hogy igyekezzen a bizottság lefelé alkudni, amennyire csak lehetséges. Azt hiszi, hogy ezt most is változtatlanul fenntartják és remélik, hogy ezt végre is fogják hajtani, úgyhogy itt újabb utasításra szükség nincs.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Nem kap maximális keretet?

Rákosi Mátyás államminiszter: 50 millió fölül nem. És ebben az összegben benne legyen minden. A harmadik pedig, hogy a jóvátétel ideje alatt minimális transzfert biztosítsanak. Nehezen vállalhatunk most újabb transzfert a nyakunkba. Az más, ha itt Magyarországon fektetik be.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: 60%-ot hagynak itt.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az segítene, ha ezt fel lehetne emelni 80%-ra.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ami itthon fizetendő, azt a megszállási költségek megszűnte után és transzfert elvileg a jóvátétel teljesítése után, vagy előtte is, de csak kis részben.

[Bán] Iparügyi miniszter: Ők februárban igen közel voltak a megoldáshoz. A transzfer kérdésére ők már rámentek. Ott csak az orosz kívánság volt ismeretes, amely le van szögezve jegyzőkönyvben.¹⁴

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: De ez csak az osztalék-transzferre vonatkozott, a globális összegre nem.

Rákosi Mátyás államminiszter: Arra vonatkozólag, hogy egyáltalán ne fogadjunk el transzfert a jóvátétel idejére, úgy véli, hogy ezt az oroszok nem fogják elfogadni. Igyekezni kell azonban a legkisebb részt biztosítani mostanra. – Itt van ezenkívül az aktív-passzív kérdés. Mit javasol a pénzügyminiszter?

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Csak azt lehet érvényesíteni elvileg, hogy mi nem adhatunk át több jogot a szovjet félnek, mint amennyi a német tulajdonosnak volt az átadásnál. Ettől ha nagyon el akarunk menni, akkor a magyarországi belföldi adósságokat átvállalhatják. Semmi esetre sem javasolja azonban a külföldi követelések ilyen módon való törlesztését, mert ez automatikusan devizaterhet jelentene az országnak. Ezt javasolja, mint utolsó kedvezményt. Felelőn eléjük megyünk.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

2.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Itt van még a 35, illetve 46 millió forint kérdése. A vegyesbizottság már összeült Budapesten annak tárgyalására. Várhelyi államtitkár ma hozzá közvetítette azt a javaslatot, hogy egyelőre augusztus-szeptember-október hónapban 1–1 milliót teljesítsünk és ez alatt az

¹⁴ Feltehetőleg a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 6/e-f. sz. mellékletében található jegyzőkönyvtervezetéről van szó.

idő alatt a bizottság megállapodik a fizetendő összeg nagyságában és a fizetés módozataiban.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Mi lesz, ha kiderül, hogy egyáltalán nincs is adósságunk?

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Sok egyéb pontunk van, ahová be lehet ezt számítani.

Rákosi *Mátyás államminiszter*: Jóindulatunk jeléül ajánljuk fel ezt a 3 milliót.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: De csak szeptembertől kezdődően, mert augusztusban már nem tudunk fizetni.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ez elfogadható és így terjeszti elő döntésre. Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.¹⁵

3.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A IV. pontban nincs döntésre szükség, mert a Gazdasági Főtanács már állást foglalt az iparügyi miniszter jelentése alapján az Egyesült Izzó tekintetében, úgyhogy itt a tárgyalásokat tovább fogja folytatni.¹⁶

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ezek a kontra-követelések nem számithatók be a globális összegbe?

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A pengő-kölcsönökről már beszéltünk, mert azt az oroszok már érvényesítették velünk szemben. Az Egyesült Izzó kérdését ők nem akarják kapcsolni a pengő-kölcsön és hadseregfelszerelésre adott kölcsön kérdésével.¹⁷

¹⁵ Lásd a 16/a. sz. melléklet III. pontját. Előzményéről lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját. A magyarországi szovjet érdekeltségű vállalatok és a magyar állami szervek közötti kölcsönös követelések és tartozások megállapítására alakított vegyes albizottság tárgyalásain felmerült egyes vitás kérdésekről 84 451/1947. IV. b. sz., szeptember 9-én kelt minisztertanácsi és egyben gazdasági főtanácsi előterjesztésében adott tájékoztatást a Pénzügyminisztérium. Ebben rámutatott arra, hogy a volt német, illetve a szovjet érdekeltségű vállalatoknak a magyar állami szervek által az inflációs időben folyósított előlegek megfelelő időpontra alkalmazott szakmai szorzószámok szerinti számbavétele esetén a Jóvátételi Hivatalnak a szovjet vállalatok felé fennálló tartozása 6 134 000 forintot tett ki, míg a szovjet vállalatok tartozása a Jóvátételi Hivatal felé 23 610 000 forintra rúgott. Kérte a Pénzügyminisztérium az ebből következő álláspontnak az érvényesítését. A Gazdasági Főtanács hozzájárult ahhoz, hogy a vegyes bizottság magyar tagozata a fenti álláspontot képviselje a tárgyalásokon, azzal a megjegyzéssel, hogy „amennyiben a további tárgyalások folyamán, az egyöntetű megállapodás létrehozása érdekében okvetlenül szükségesnek látszik, a Jóvátételi Hivatal által zárolt számlán kiutalt tételek elszámolásánál a módozatokra nézve létrejött elvi megállapodástól bizonyos mértékig eltérő engedmények tehetők”. (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 12. 32. napirendi pont és melléklete) Dinnyés Lajos első kormányának idején a minisztertanács ülésén már nem foglalkoztak a kérdéssel.

¹⁶ Lásd a 16/a. sz. melléklet IV. pontját.

¹⁷ Az Egyesült Izzó gépeinek leszereléséről lásd a 15. [195.] sz. jegyzőkönyv 24. sz. jegyzetét. 1945-ben a szovjet kormány több részletben összesen 850 millió pengő kölcsönt bocsátott a ma-

16. 1947. augusztus 14.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Magyarországon van nagyon sok német gördülő anyag. Vita volt arról, hogy ez a potsdami egyezmény alá esik-e, vagy sem? Állítólag a Jóvátételi Hivatal úgy döntött, hogy ez a Szovjetunió vagyonát képezi. Itt kétféle kategória van: vannak olyanok, amelyeken rajta van a T betű és az orosz szám,¹⁸ és van olyan, amin nincs. Fel fogják vetni, hogy fizessünk ezeknek a vagonoknak és mozdonyoknak a használatáért. Ezt a kérdést is be kell venni.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Az V. pont¹⁹ tekintetében kér felhatalmazást arra, hogy a külügyminiszternek Antos államtitkár által javasolt jegyzék szövegét elküldhesse. Az igazságügyminiszter szerint nem képez precedenst. Mégis jobb lenne elküldeni a jegyzéket, amelyben felhívjuk a nyugatiak figyelmét erre a kedvezményre.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ő nem ezt csinálná. Ha ők ezt a Szovjetunió-nak odaadták, akkor nem vehetik rossz néven, ha a Szovjetunió nem hajlandó visszaadni abból, amit egyszer kapott.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Helyesli az igazságügyminiszter álláspontját és javasolja, hogy az igazságügyminiszterrel együtt kidolgozhasssa a jegyzék szövegét. Beleveszik azt a jogi álláspontot, de azért mutassanak rá arra, hogy a 33. c) pont egyébként sem alkalmazható erre az esetre, mert mindenkinek, aki idejön vállalatot alapítani, hajlandók vagyunk ezt a kedvezményt megadni.

Antos István államtitkár: Úgy látja, hogy az igazságügyminiszter érvelése a vagyondézsma-rendelet két említett §-ának kihagyására vonatkozik. Az angol jegyzék azzal kapcsolatos, hogy az egy rendelet amelyben megjelent a magyar-szovjet vegyesvállalatok adókedvezményére vonatkozó intézkedés. Ebbe kapaszkodnak bele és kérik ők is ugyanezt. Itt nem potsdami kérdésről van szó. Helyesen hivatkozunk arra, hogy ezek a vállalatok az iparfejlesztési törvényben²⁰ már megadott kedvezményeket viszik tovább. Az igazságügyminiszter véleménye igen jól alkalmazható a vagyondézsma-rendelettel kapcsolatban. Az igazságügyminiszter álláspontjából úgy látja, hogy elképzelhetőnek tartja, hogy ezt a két §-t fenntartsák. A vagyondézsma-rendeletet még nem vitatják az angolok, mert még meg sem jelent.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Maradjunk talán az Antos államtitkár által javasolt alapon.

Rákosi Máttyás államminiszter: Az iparfejlesztésre vonatkozó rendeletre való hivatkozás nem jó. Ezek részint félig magyar vállalatok.

gyar kormány rendelkezésére – abból a pénzből, amit a magyarországi bankoktól vittek el „hadiszákmányként”. Lásd részletesebben DMB mt. jkv. A) kötet 209. p. A hadsereg felszerelésére adott kölcsönt illetően lásd uo. A) k. 84., 172., 183–187. pp.

¹⁸ trofejenni, azaz szákmányolt

¹⁹ Lásd a 16/a. sz. melléklet V. pontját.

²⁰ Az 1931. évi XXI. tc.-re vonatkozik az utalás.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Új vállalatok.

[Ries] Igazságügyminiszter: De a berendezésük nem új. Itt azt mondaná, hogy magyar-szovjet közös vállalatokról van szó, amely[ek]re vonatkozó minden kérdés rendezése a két ország vállalati, kereskedelmi ügye.

Antos István államtitkár: Például ha vesszük a magyar-szovjet olajvállalatot, lényegében az átvette a Wintershall-nak 1937-ben nyújtott kedvezményeket.²¹ Ez az iparfejlesztési törvény alapján történt.

Rákosi Mátyás államminiszter: Azt hiszi, hogy ez a kérdés is világos.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Az igazságügyminiszterrel egyetértőleg ki fognak dolgozni egy jegyzékszöveget és a végleges szöveget a minisztertanács következő ülésén bemutatják.²² A kérdés nem annyira sürgős.

Antos István államtitkár: A vagyondézsma-rendeletből kihagyják ezt a két §-t, vagy pedig az igazságügyminiszter érvelését fogadják el?

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Fogadják el az igazságügyminiszter álláspontját.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Elismeri az igazságügyminiszter igen helyes jogérvelését, de mégis javasolja, hogy hagyják ki a rendeletből ilyen módon ezt a két §-t és fogadják el Antos államtitkár által előterjesztett javaslatot.

[Ries] Igazságügyminiszter: Van itt aggály a levéllel kapcsolatban is. Nem lehet titokban tartani azt sem. Csak idő kérdése és kiszivárog. Legfeljebb ennyiben tesz különbséget. Ha mi levélben adjuk ez kipattan és akkor hivatkozunk arra, amit ő mondott, akkor miért kellett kihagyni a rendeletből és most szükségképp előállni vele. Ha ezt az álláspontot szilárdan elfogadják, nincs az a nemzetközi döntőbíróság, amely előtt ezt az álláspontot képviselni tudnák. Egyébként se vihetnék ezt a kérdést nemzetközi döntőbíróság elé.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Jogászilag valóban indokolt és nagyon bátor álláspont.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Helyesli ezt az álláspontot.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Elfogadja az igazságügyminiszter érvelését. Marad a vagyondézsma-rendelet eredeti szövege. A II. pontnál²³ olyan értelmű módosítást tesz, hogy itt is meg fogják próbálni ezeknek az összegét a globális összegbe belemenyomni. Ezt kéri tudomásul venni. Csak ha ez nem megy, él a másik megoldással.

Minisztertanács a pénzügyminiszter beszámolóját teljességében tudomásul vette.

²¹ A Wintershall A.G. berlini cég alapította a Magyar-Német Ásványolajművek Kft.-t, azaz a MANÁT-ot, majd ennek átvétele révén hozták létre a MASZOVOL-t.

²² Lásd a 16/e. sz. mellékletet, továbbá a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját.

²³ Lásd a 16/a. sz. melléklet II. pontját.

16. 1947. augusztus 14.

4.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Nem ismeretlen a minisztertanács tagjai előtt, hogy hallatlan furor²⁴ keletkezett az összeíróbizottságok munkája nyomán. Hallatlan ostromnak vannak kitéve, mert olyan tömeges törvénysértés történt vidéken és Budapesten egyaránt a választói névjegyzékek összeírásánál, ami mellett a rendelkezésre álló időben a felszólamlások szinte lebonyolíthatatlanok lesznek. Szeretné a minisztertanácson szóvátenni és elsősorban a belügyminisztert megkérni, hogy részükről, mint a párt elsőrendű kérdését vegyék figyelembe, hogy a törvényt szigorúan hajtsák végre. Tehát leszögezzük, hogy a törvény rendelkezéseivel szemben kivételt nem kívánunk. Ellenben a felszólamlások lebonyolításának megkönnyítéséhez a törvényellenes rendelkezéseknél ne szabadítsa rá a pártokra és vidéki szervezetekre a felszólamlások tömegét, hanem valamilyen generális rendelkezéssel kapcsolja ki ezeket a felszólamlásokat azzal, hogy a Központi Felszólamló Bizottsághoz²⁵ utasítsa ezeket, vagy pedig az ilyenek egyénenként megkérdetve, tegyenek büntetőjogi felelősségük tudatában nyilatkozatot, hogy az ellenük felhozott megállapítások nem felelnek meg a valóságnak. A törvényben megállapított okirati igazolás²⁶ majdnem lehetetlenség, vagy pedig nagy távolságok miatt nem kereshetik meg az illetékes hatóságot, hogy igazolványokat adjanak ki, nem is szólva arról, hogy rendszerint nem adják ki azokat. Az elsőfokú hatóság lezárt munkája után is megjelenik gyakran az államvédelmi rendőrség és bizonyos személyek kihagyását kéri azzal az indokolással, hogy ezekkel a személyekkel szemben nekik megjegyzéseik vannak. Általában kéri a minisztertanácsot és elsősorban a belügyminisztert, segítsen abban, hogy általános rendelkezéssel a kiáltó és nyilvánvaló törvénysértő melléfogások kiküszöböltessenek. Ha a belügyminiszter ebben a kérdésben nyilatkozatot tesz, akkor nem tartaná fel a minisztertanácsot azzal, hogy a részletekre kitérjen, ellenben majd a Független Kisgazdapárt részéről a konkrétumokat előtárná a belügyminiszternek és vele kitárgyalná.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Először általánosságban, röviden azt jegyzi meg, hogy a választójog tekintetében a törvény alapján a bizottságoknak szuverén

²⁴ heveskedés, dühöngés

²⁵ Külön Központi Felszólamló Bizottságról nem rendelkezett az 1945. évi VIII. tc. A 16. § szólt az ideiglenes választói névjegyzék elleni felszólamlás lehetőségéről. A felszólamlást az összeíróbizottsághoz lehetett beadni. A választások érvényességének a felülbíráása az említett törvény 53. §-a értelmében a Választási Bíróság hatáskörébe tartozott.

²⁶ Az 1947. évi XXII. tc. 10. §-ának (1) bekezdése kimondta, hogy nincs felszólamlási joga annak, aki a törvény 6. §-a, illetve az 1945. évi VIII. tc. 5. §-ában foglalt pontok valamelyike alapján van kizárva a választójogból, „kivéve ha a kizáró ok hiányát okirattal igazolja,” (3) bekezdése pedig arról szólt, hogy „ha a felszólamlás olyan személy részéről történik, akinek számlálólapját az összeíróbizottság már elbírálta, a felszólamlást indokolni kell és mellékelni kell hozzá azokat az okiratokat, amelyek a felszólamlásban előadottakat igazolják, illetőleg a magyar állampolgárságot valószínűsítik.”

16. 1947. augusztus 14.

hatáskörük van. Mindenesetre a törvény rendelkezései mellett is megtalálta eddig is a módját annak, hogy feltétlenül gondoskodjék a választás tisztaságáról és a rend fenntartásáról. Egy csomó olyan intézkedés történt, amely valóban elősegíti azt, hogy ezeket a szempontokat maximálisan szem előtt tartsuk. Óriási megterhelést jelent ez a Belügyminisztérium munkájának és az államháztartásnak. A választások végén 7–800 000 forintot kell majd kifizetni csak a telefon és rádióköltésekre. Vállalták ezt a költséget, hogy állandóan összeköttetésben legyenek a vidéki szervezetekkel is és azonnal orvosolják a panaszokat. Lényegében a választás, illetve annak előkészítése eddig, beleértve a politikai kortes-küzdelmet is, az országban mindenütt a legnagyobb rendben és nyugalomban folyt. Sehol semmiféle rendzavarásra nem került sor. Ilyen irányban megjegyzés a közellátásügyi miniszter részéről sem történt, csak a névjegyzékek összeállításával kapcsolatban. Már a tegnapi nap folyamán megközelítően végleges számadatokat közölt a miniszterelnökkel, amelyből látszik, hogy nem közelítették meg azt a számot, amit ki kellett volna zárni. A számoknak van törvényszerűsége [sic!], ha alatta maradtunk annak a számnak, amit politikai, józan becslés alapján ki kellett volna, hogy hagyjunk, akkor nem valószínű, hogy mindenki, akit kizártak, azt törvényellenesen zárták ki és akiknek benne kellett volna lenni, azokat kihagyták a névjegyzékből. Mégis az a reális, hogy a kisebb % mégis az, ahol valamilyen törvénysértés történt és nem az a jellemző, hogy csak törvénysértő kizárások történtek. Ha 10–12 000 embert kizárnak törvénysértéssel, ez az egész országot nézve elenyésző százalék, de ha ennyi ember elkezd ordítani, akkor az egész ország visszhangzik tőle. Különösen akkor, amikor ezek mellett az esetek mellett vannak olyan politikai törekvések, amelyek egyenesen igyekeznek felhasználni az ilyen eseteket és beállítani és diszkreditálni az egész magyar demokráciát, mintha a választásokkal kapcsolatban csak törvénysértés történe. Nem keresi a különböző hátterét annak, hogy vajon milyen tendenciával csinálják azokat az ellenzékben lévő kis pártok. A koalíció pártjaitól azonban el kell várni azt a józanságot, tárgyilagosságot, hogy elsősorban a számok törvénye és a reális helyzet alapján ítélik meg a tennivalókat és ne ellenséges, fasiszta propaganda alapján. Ha megnézzük a számadatokat, hogy hányat vettek fel a listára, akkor kb. az a számadat bontakozik ki, hogy vagy megközelítettük, vagy éppen túlhaladtuk a választójogosultak létszámában azt, ami 1945-ben volt. A kizárásoknak száma feltétlenül nagyobb, mint 1945-ben volt. A kizárásoknak ez a nagyobb száma feltétlenül helyes is. Csak egy többé-kevésbé végleges számot mond: 1939-ben Szabolcs megyében 3–4 nyilas képviselőt választottak meg. A 310 000 emberrel szemben összesen kizártak 14 000 embert Szabolcs vármegyében. Ez messze 5%-on alul van. Ha 14 500 ember között van néhány törvénysértő kizárás, a bizottság részéről nem az a helyes eljárás, hogy ezt felborítsuk és visszaadjuk a fasisztáknak a választójogot, hogy újra megválasszanak néhány fasiszta képviselőt.

16. 1947. augusztus 14.

selőt. Körülbelül így néz ki a dolog az ország többi részében is.²⁷ Külön meg kell említeni Budapest székesfővárost, mert jellemző az, hogy Pest környéke ugyanazt a képet mutatja, mint átlagban az ország. Itt az arányszám tényleg magasabb. Az is kétségtelen, hogy az ő adatai szerint Budapesten valóban történtek törvénysértések. Olyan kizárások, amik gorombaságuknál fogva helyreigazítást kell hogy nyerjenek. Ezek a kizárások nemcsak jobbfele történtek, hanem balfele is. A házmegbízottak között van politikailag kétes múltú is és így történhetett meg pl., hogy Nagy Imrét fasiszta múltja miatt megfosztották választójogától. Legutóbb a Kistext-üzemnél járt, ott pedig 20–21 éves munkáslányokat fosztottak meg választójoguktól azzal az indokolással, hogy a múltban fasiszta tevékenységet folytattak és MANSZ²⁸ tagok voltak. Jobbra és balra is történtek ilyen esetek. Budapesten, ahol kiugróan nagyobb a kizárások arányszáma, ez sem azt jelenti, hogy Budapesten globális intézkedéssel kell jóvátenni a kizárásokat. Jól ismerik Budapest szociális és politikai térképét. Vannak olyan politikai települések, ahol kizárólag ludovikás tisztek és miniszteriális urak laknak. Itt 80%-ot is ki lehetett volna zárni. Budapest éppen ennek a következtében más arányszámokat mutat, de ezt kellett is — és józanul kell — ezt megvizsgálni, és igenis ennek alapján komoly, józan politikai megfontoltság után [kell] – orvosolni az elkövetett törvénysértéseket, aminek orvoslásában feltétlenül benne van. A közellátásügyi miniszter által felvetett törvénysértésekre hivatkozva, Budapestre vonatkoztatva a büntetőjogi felelősség tudatában való nyilatkozattételnek értéke nincs. Ha 10 000 ember csapja be így a közvéleményt, akkor sem lehet ennyi embert bebörtönözni, már csak politikai és technikai okokból sem. Legfeljebb néhány száz embert lehetne ilyen alapon felelősségre vonni. A kérdésnek ez a felvetése, hogy nyilatkozatok alapján adják meg a fasisztáknak a mentesítést, a fasiszták visszacsempészését jelentené. Éppen ezért nem tudná ezt magáévá tenni. Itt egyedül egyéni felülbírálásról lehet szó és semmiféle más eljárásnak helyt adni nem lehet és nem is indokolt, mert lényegében büszkén mondhatjuk azt, hogy sajnos az 1945-öt megközelítettük a számarányok tekintetében. Tiszta választások elé nézünk. Ő mindenesetre csak a visszaemlékezés kedvéért felhívja a figyelmet arra, hogy a B-listázások alkalmával egyszer már végigjárták ezt a kálváriát. Itt egymás után hoztuk a helyesbítő intézkedéseket és a fasisztákat visszavettük, míg egy

²⁷ Rákosi a Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségének 1947. június 13-i ülésén világosan megmondta, hogy 400–500 000 emberrel többet kell kizárni, mint 1945-ben, mert ez növeli a párt esélyeit. (PIL 274. f. 2. cs. 46. ó. e.) Rajk e célkitűzés következetes végrehajtójának bizonyult. Lásd részletesen Gyarmati György: „Itt csak az fog történni, amit a Kommunista Párt akar.” Adalékok az 1947. évi országgyűlési választások történetéhez. Társadalmi Szemle, 1947. 8–9. sz. 144–161. pp.

²⁸ A Magánalkalmazottak Nemzeti Szövetségéről van szó. Országos Elnöke Szablya János, ügyvezető elnöke Dóry Ervin, főtítkára Vargha János volt.

csomó rendes ember kimaradt.²⁹ Nem hiszi, hogy a minisztertanácsot az a szempont vezesse, hogy újra végigcsináljuk a B-listás játékot és ezzel az 1945-ös Nemzetgyűlést hozzuk újra vissza. Az ország rendje és nyugalma és a hároméves terv sikere olyan szempont, amit komolyan kell mérlegelni. Semmiféle politikai és reális alapja nincs a közellátásügyi miniszter által felvetett szempontok figyelembevételének.

[*Eröss*] *Közellátásügyi miniszter*: Nem kíván a részletekbe belemenni és felsorolni a konkrétumokat. A törvényt a belügyminiszter is végre akarja hajtani, márpedig ez így nincs végrehajtva. Az állami apparátus nem azért van, hogy ha tömeges törvénytöréseket visz végbe, akkor az ország közönsége legyen arra utalva, hogy tömeges védekezést és eljárást hajtson végre. Egy esetre hivatkozik: olyan parasztember járt nála, akit az 1937-es választásoknál a csendőrök, mint ellenzékit úgy összeverték, hogy egyik lábát le kellett vágni. Nevezett 37 holdjából 17 holdat az ő tanácsára odaadott házhelynek, és most birtokelkobzás címén megfosztották választójogától. Ilyen esetekben segíteni kell. Ha a belügyminiszter azt mondja, hogy a törvényt végrehajtja és kiesik a választók fele, akkor abban benne van, de ha tízezrei vannak a választóknak, akiknél be van írva, hogy tiltott pártban volt, vagy fasiszta volt és maga az előjáróság megállapította ennek ellenkezőjét, ezt figyelembe kell venni. Vagy az okirati bizonyítást a helyi nemzeti bizottságok végezzék, ott 98%-ban a baloldali pártok vannak benn. A politikai rendőrség sem ad ki ilyen igazolást. Ha a két ünnepnapon ilyen bizonyítást adna ki a bizottság, talán az is megoldást jelentene. Azt a nagy izgalmat, ami lehet, hogy jogtalanul kihagyottakkal és jogtalanul bennhagyottakkal kapcsolatban keletkezett, a választások tisztaságának érdekében helyre kell állítani. Nem is kérnek mást, mint hogy a miniszter a törvényt hajtsa végre. A részletekről majd beszélnek még és nem lesz fennakadás.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: A választási előkészületek még el sem kezdődtek és máris elkezdődött külföldön és belföldön egy kampány, amelynek célja, bizonyítani, hogy Magyarországon a választások nem lesznek tiszták. Amikor az előkészületek már küszöbön állottak, akkor jött Sulyok és pártja visszalépése és a párt feloszlata,³⁰ amely lényegében ugyanezen a vonalon mozgott és nem a Sulyok fejében született meg. Amikor a választási előkészü-

²⁹ A B-listázásról az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezések tárgyában kiadott 5000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 19.), míg ennek korrigálásáról alapvetően a 11 000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. szeptember 24.) intézkedett.

³⁰ Miután kiderült, hogy a tervezett új választójogi törvény gyakorlatilag lehetetlenné tette Sulyok Dezső, illetve néhány párthíve képviselői mandátumhoz jutását, a Magyar Szabadság Párt bejelentette, hogy nem vesz részt a törvényjavaslat vitájában és az e törvény alapján rendezett választásokon sem. 1947. július 21-én a Magyar Szabadság Párt Politikai Tanácsa a párt feloszlataát határozta el. 1947 augusztusában Sulyok és néhány híve külföldre távozott.

16. 1947. augusztus 14.

letek már folytak, akkor is lehetett látni lépten-nyomon, hogy mind belföldön, mind külföldön egységes terv szerint diszkreditálni igyekeztek és olyan hangulatot akartak kelteni, hogy ezek nem lesznek tiszta választások. Emögött bel- és külföldi reakciós erők rejlenek. Céljuk a magyar demokráciát kompromittálni. Elterjesztették azt, hogy több mint egy milliót kizártak a választójogból. Ez hazugság. Körülbelül ugyanannyi van, mint 1945-ben. Itt egy igen jól átgondolt és megszervezett, jelentékeny bel- és külföldi erőkkel megszervezett diszkreditáló kampány van a magyar demokrácia ellen. Nyilvánvaló, hogy történetek provokációk és ez a baloldali pártoknak is árt. Mindezt látni kell annak a küzdelemnek általános kereteiben, ami folyik. A házmegbízottak között is vannak, akik a demokrácia ellen dolgoznak. Ezen nem lehet nyilatkozattal vagy becsületszóval változtatni. Arról lehet csak szó, hogy ezt maximális jóindulattal és a legnagyobb jóindulattal csinálják, de nem lehet szó arról, hogy a törvény megváltoztatásával globális visszavételt csináljanak. Ezzel tulajdonképpen ennek a diszkreditáló kampánynak a malmára hajtánánk a vizet. A választásoknak le kell folyniok, demokratikusan, a törvény értelmében. Ha valaki beáll ebbe az általános kórusba, akkor lényegileg akarva – nemakarva ezeknek segít. Véleménye az, hogy ténylegesen történetek visszaélések, ezeket a törvény alapján kell korrigálni. Ott meg van állapítva, hogyan történik az orvoslás és semmiféle globális visszavételről nem lehet szó.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Felhívja a figyelmet arra, hogy a legtöbb panasz azért nem orvosolható, mert technikailag nincs meg az idő és a mód arra, hogy a törvényben előírt módon ez megtörténjék. Igen gyakran kizárási ok a fasiszta egyesület vezetőségéhez tartozás. A rendelet az államvédelmi osztály igazolását követeli meg. Az államvédelmi osztály nem is adhat ki annyi negatív igazolást, mint amennyire itt szükség lenne. A másik ok a sváb kitelepülés. A Statisztikai Hivatal 8 napi időtartamra tűzi ki az igazolvány terminusát. Akkor már lejár a felszólamlási határidő. Technikai módot kell adni a kérdések igazolására. A földbirtok elkobzás esete is gyakran fennforog. Emberek, akiknek soha nem volt földbirtokuk, ki vannak hagyva elkobzás miatt. Hogyan igazolja, hogy nem volt földbirtoka? Nem járhatja végig az ország összes telekkönyvi hivatalát igazolvány végett. Kérdi a belügyminisztert, hogyan képzei megoldhatónak azt, hogy az ilyen kérdéseket orvosolják?

Rákosi Mátyás államminiszter: Ők ezt a kérdést külön már a kisgazdapárt egy delegációjával megbeszélték. A törvény módot ad arra, hogy maximális számú fasisztát zárjanak ki a választójogból. A ténylegesen kizártak kb. 1/6-át teszik ki annak a számnak, amely a fasisztákra leszavazott. A fasiszták java még így is benne van. Sajnálja, hogy a demokratikus minisztertanácsban beszélnek erről és nincs panasz arra, hogy még így is túl sok maradt benne. Kb. 100 000 összeíró működött. Ha ezeknek 1%-a fasiszta, akkor is 1000 ember rosszindulatúan kezeli a kérdéseket. Az ő összeírója pl. Endre László unoka-

testvére volt. Ezt is vegye a közellátásügyi miniszter figyelembe. Nagyon élesek a harcok a reakció és a demokrácia között. Ilyesmik elkerülhetetlenek. A mi bajunk az, hogy keveset zártak ki. Szabolcs megyében úgy látja, hogy 4%-ot zártak ki, holott ott 1939-ben a legnagyobb rész a fasisztákra szavazott. Amikor a számot meglátta, az volt az érzése, hogy a törvényt nem hajtották végre egészen. Pláne, ha vannak a kizártak között rendes emberek is. Ahol kiáltó igazságtalanságok vannak, jóvá fogják tenni. Az 1945-ös statisztika szerint Budapesten 18 000 embert vettek vissza a listára. Budapesten ezzel 18 000 jóvátételt meg lehetett csinálni. Ez bizonyos fokig ellentmond a pénzügyminiszter aggályainak.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Most nagyobb a szám. Állítólag 130 000 emberről van szó.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez a művelet elsősorban a Pfeifferék és Baloghék választóit menti, mert lehet, hogy 10%-a rossz a kizárásoknak, — ez is egy igen magas szám — eddig Budapesten 6000 MKP tagot zártak ki. Nem kell pánikba esni. A B-listázás idején is jöttek vész hírek, hogy megáll a közigazgatás és kiderült, hogy ezek mind manőverek voltak. Ne engedje magát a közellátásügyi miniszter ilyen dolgokkal pánikba vinni és még kevésbé jöjjön olyan javaslattal, hogy globális intézkedéssel vegyük ezeket vissza. Ők már ezt a kérdést egyszer letárgyalták és eddig minden komoly panaszt rendbehoztak. Másrészt akar valamit az önkéntes bevallásról mondani. Dobi miniszter mondta el neki, hogy megjelent nála egy paraszt-delegáció, melynek vezetője egy volt kisgazdapárti képviselő volt. Ez elvesztette a választójogát azzal, hogy a megyei MÉP³¹ tagja volt. Erre hozott a községtől egy igazolványt, hogy ez az állítás helytelen, holott Dobi miniszter ismerte az embert személyesen és tudta, hogy igenis a MÉP tagja volt. Ha ilyesmi megtörténhet, akkor a fasisztákat sem fogja izgatni, hogy ki kell jelenteni, hogy nem voltak fasiszták. Volt olyan is, hogy kötelező volt szavazni, 100 000 ember mégsem szavazott. A kormánynak amnesztiát kellett adni. Ez a javaslat teljesen értéktelen. Ma reggel volt nála egy csepeli küldöttség. Sváb községben 120 magyar telepes. Ez is benne volt azok között, akik megvesztegették a Statisztikai Hivatalt. Mégsem tudnak egyetlen svábot törölni, mert a tanító, a pap és a jegyző is fasiszta volt, és ma is ott fungál a községben. Nem lehet így leegyszerűsíteni a dolgokat. Az a követelése a közellátásügyi miniszternek, ahol rosszindulat játszott közre, ott feltétlenül helyesbíteni kell, az helyes. Egyéb kívánsága lehetetlen. A törvényt azért hoztuk, hogy kevesebb fasisztát küldjenek be a Parlamentbe, mint 1945-ben. A dolgokat úgy kell nézni, ahogy vannak. Ennek a felszólalásnak az eredménye az legyen, a belügyminiszter hasson oda, hogy az egyes jogos felszólalásokat valóban orvosolják, annál is inkább, mert az a koalíciós pártok érdeke is. Ezzel

³¹ Magyar Élet Pártja. 1939. február 22-én alakult, a Magyar Nemzeti Egység Pártja utódaként, mint új kormánypárt.

16. 1947. augusztus 14.

a közellátási miniszter meg is elégedhet és a belügyminiszter nézzen utána a kirívó igazságtalanságok orvoslásának.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az egyik utasításban a paragrafusok fel voltak cserélve, ezért van az a sok hiba.

Rákosi Mátyás államminiszter: Összegezve az egészet, sajnos sokkal nagyobb az egésznek a füstje, mint a lángja.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Távol áll tőle személyi és pártvonalon, hogy egyetlen fasisztát meg kíván védeni. Ezen a téren álláspontja még a koalíciós kormány álláspontján is túlmegy. Nem tudja a kérdést másképp nézni, mint a magyar demokrácia szemével. Nézi a kérdést a magyar demokrácia presztízse szempontjából. Amikor nem sokallja a kizártak számát és nem is kevesli, azért tették szóvá a kérdést, mert lehet, hogy nagyon sok benne maradt, aki kizárandó lett volna, a kizárások terén azonban nagyon sok törvénysértés forog fenn és ezt orvosolni kell. A közlekedésügyi minisztert pedig meg kívánja nyugtatni, hogy az egész Sulyok-féle kilépés nem ártott a magyar demokráciának és nem is sajnálták.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Arról van szó, hogy ahol technikaileg is lehetetlen a megoldás, főleg az államvédelmi szervek időbelileg is elégtelen működése folytán, nincs meg a mód az orvoslásra. Itt valami intézkedésre mégis szükség volna. Talán ezeket a kérdéseket mégis a belügyminiszterrel le kell tárgyalni.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Például a két ünnep alatt dolgozzanak a hivatalok.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Az államvédelmi osztály hatáskörébe a sok kizáró ok közül csak három tartozik.³² Ez csak a kisebb része az összes kizáró okoknak. Az összes többire semmiféle konkrét intézkedés nincs. Ha valakit B-listáztak [az] a) pont alapján, azt könnyen tudja bizonyítani. Vagy ha valakitől elkobozták a vagyonát, akkor is kezében van a bizonyíték.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A MÉP vonalon van egy csomó panasz. Ezt csak az államvédelmi osztálynál tudja igazolni. Erre vonatkozólag viszont nincsenek adataik.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Az államvédelmi szervek azt az utasítást kapták, hogy minden egyes esetben kötelesek feltétlenül iratokat kiállítani. Vagy azt, hogy rendelkezésre álló adatok alapján ez és ez forog fenn, vagy azt, hogy semmiféle adatot nem tud kiadni, vagy álláspontot elfoglalni. De minden esetben meg kell válaszolni. Az összeíró bizottságok tekintetében ez minden esetben pozitív adat. Úgyhogy az államvédelmi szervek részéről itt semmiféle olyan munkatorlódás nem következhet be, amely miatt nem tud eleget tenni ennek a hivatásnak. Van egy külön olyan szempont, amelyet teljes komolyságában

³² Feltehetőleg a törvényjavaslat, illetve a törvény 5–7. §-ra gondolt.

kell nézni. Minden egyes kizárt, különösen Budapesten, még akkor is, ha tudja, hogy az adatok fennforognak, reggeltől-estig szaladgál, hogy visszaszerezze a választójogát azért, mert elterjesztették, hogy ez következményekkel fog járni. Ha meg tudjuk nyugtatni a közvéleményt, hogy nem lesz következménye a kizárásnak, ez a roham meg fog szünni. Legszigorúbb intézkedést adott ki arra, hogy ezeket a kirívó törvénytételeket különös gonddal kell kezelni és minden körülmények között orvosolni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Azt hiszi, hogy ez így megnyugtatja a közéleti minisztert és tényleg: a belügyminiszter tegyen közzé közleményt, hogy a választójogtól való megfosztás semmi hátrányos következménnyel nem jár.³³

Minisztertanács a közéleti miniszter bejelentését és a felmerült észrevételeket, valamint a belügyminiszter válaszát tudomásul vette.

5.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* A legutóbbi sportfogadási rendelettel kapcsolatban a pénzügyminiszter és közötte nézeteltérés támadt a szövegezés tekintetében. Javasolja, hogy a rendeletet az igazságügyminiszter fogalmazza meg és ezzel a szöveggel jelentessék meg.³⁴

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

Rákosi Mátyás államminiszter: A belügyminiszternek a választásokkal kapcsolatban el kell mennie, ezért előterjesztéseit soronkívül előreveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

6.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Baracska Sándornak csongrádi tűzoltóparancsnokká való kinevezése tárgyában.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter:* Allítólag a kispapok részéről sohasem neveznek ki tűzoltóparancsnokot. A jövőre nézve kéri ennek a szempontnak a figyelembevételét.

[Rajk] *Belügyminiszter:* Összesen 4 ilyen állást hozott eddig javaslatba. Egyébként is az első summás kinevezéseken igen sok kispap volt.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter:* Ő nem tudott utánanézni, csak ezt az információt kapta.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³³ A belügyminiszter ilyen értelmű közleménye 1947. augusztus 17-én jelent meg a lapokban.

³⁴ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 79. napirendi pontját, illetve a 10 690/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 4. A rendelettel kapcsolatban egyébként elsősorban katolikus részről súlyos aggodalmak merültek fel. A sportnak a fogadószenvedéllyel való összekapcsolásától a sportolók erkölcsét féltették, mivel, mint mondták „ez azzal a veszéllyel jár, hogy átjárja és megrontja a nemzeti embersportágban amúgy is feszült légkört, de amitől leginkább féltünk, az nem más mint a sport lényege, a sport tiszta szelleme.” (Új Ember 1947. augusztus 10. „Embersport – lóspport.”, illetve augusztus 17. „Még egyszer az embersport.”)

16. 1947. augusztus 14.

7.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Dinnyés Endrének az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.³⁵

Minisztertanács dr. Dinnyés Endrének az V. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult.

8.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát az iregszemcsei községi jegyzői állás végleges betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

9.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Gencsi Pál csehszlovákiai kiküldetése tárgyában.³⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

10.

[Rajk] *Belügyminiszter* bejelenti, hogy a Csehszlovákiába kiküldött bizottság hazaérkezett.³⁷ A bizottság a svábok kitelepítésével kapcsolatosan a tranzit feltételeit tárgyalta meg a csehszlovák kormánnyal. A cseh kormány álláspontja a következő: hozzájárult a tranzit-forgalomhoz, éspedig úgy, hogy minden nap egy szerelvényt átenged a cseh területen. Az egyik súlyos feltétele, hogy a szerelvényeket mindvégig légfékkal ellátott kocsikból kérik összeállítani. Ilyen szerelvények nekünk nem állnak rendelkezésre. Ez az egyik igen komoly aggály. A másik pedig, hogy a megállapodás csak szóbelileg történt, nem voltak hajlandók a vezetők írásba foglalni a megállapodást, éspedig a szóbeli megállapodásokon felvetettek olyan szempontokat, hogy a magyar kormány a romániai szlovákok hazatelepítésével kapcsolatban tengelykilométerenként 0,60 svájci frankot kér és ugyanezt kéri a cseh kormány is. Felemlíti azt, hogy ennek a kívánságnak a fejében reméli azt, hogy a romániai szlovák lakosság magya-

³⁵ A Belügyminisztérium 6405/1947/eln. sz. alatt tette meg előterjesztését. Dinnyés Endre (1910–1984) Dinnyés Lajos fivére. Jogi tanulmányait a pécsi egyetemen végezte. 1932-ben Pest vármegyénél közigazgatási gyakornok, 1936-ban fogalmazó, 1938-ban aljegyző. A Belügyminisztériumba történt berendelése, illetve a gyakorlati közigazgatási szakvizsga letétele után miniszteri segédtitkárrá, 1942-ben miniszteri titkárrá nevezték ki. A háború alatt több ízben teljesített katonai szolgálatot. 1945 februárjától 1947. július 19-éig orosz hadifogságban volt. 1947 augusztusában kinevezték miniszteri tanácsossá, majd szolgálattételre átengedték a Fővárosi Közmunkák Tanácsához. 1947 szeptemberében az V. fizetési osztályba miniszteri tanácsossá nevezték ki.

³⁶ A Belügyminisztérium 183 317/1947. III/3. sz. előterjesztése szerint Gencsi Pál a Székesfővárosi Elektromos Művek főtanácsosának csehszlovákiai kiküldetését az tette szükségessé, hogy a mátravidéki erömű, valamint a kelenföldi erömű részére a Skoda műveknél megrendelt gőzkazán és kazán-tápszivattyú gyártását a helyszínen ellenőrizze.

³⁷ Előzményéről lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontját.

rországi átutazásánál mi könnyítéseket fogunk eszközölni, továbbá a kormány elfogadható határidőn belül a kicserélendő családok számát 48 családra fogja visszaemelni. Itt több nyitott kérdés van, ezért teljes egészében arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a külügyminiszter közölje ezekkel kapcsolatban a magyar kormány álláspontját a csehszlovák kormánnyal. Nagyon nehéz ez, mert ők is úgy vetették fel a kérdést, hogy nem junctim ugyan, de mégis az, mert esetleg megszüntethetik ezt a tranzitot. Feltétlenül szükséges lenne álláspontot elfoglalni és minél hamarabb közölni a csehszlovák kormánnyal, mert megtörténhet, hogy a határon nem fogják továbbengedni a szerelvényt.

A berlini tárgyalások eredményeként az ottani Vörös Hadsereg katonai parancsnokságával megállapodtak a feltételekben, amelyek tulajdonképpen enyhébbek, mint eredetileg az amerikaiakkal volt. A különböző egészségügyi előírásokon kívül az ő indokolt feltételük az, hogy egyrészt az utazás tartamára legyenek ellátva megfelelő élelemmel, továbbá, a megérkezéstől számított 14 napra a szovjet megszállási övezetben érvényes fejadaggal legyen ellátva minden egyes sváb. Nincs kifogásuk az ellen, hogy 500 márkáig vihessenek magukkal készpénzt személyenkint. Természetesen az említett kérdésnek a letárgyalásán kívül kérnie kell a Pénzügyminisztériumtól, illetőleg a Gazdasági Főtanácstól és a Közellátási Minisztériumtól, hogy az élelmiszerterményiségek beszerzése megtörténjék, és hogy ennek kiadásait lehetővé tegyék. A Vörös Hadsereg parancsnoksága szerint 17-én megindulhat az első szerelvény és minden második nap indulhat egy másik. Ebben a hónapban ezen az alapon 10 000-es kontingenst állapítottak meg. Ezek miatt az élelmiszer-beszerzések miatt 19-én tudjuk csak az első szerelvényt indítani, de ezt a kiesést később majd pótolni fogjuk.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Mít jelent ez költségekben?

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Azt ügyis a közellátásügyi miniszter fogja megadni.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: A belügyminiszter, közellátásügyi, közlekedésügyi és pénzügyminiszter üljenek össze és tárgyalják le a kérdést. Elvben elfogadható.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ehhez a javaslatához maga is hozzájárul.

[Rajk] Belügyminiszter: Kéri a Külügyminisztériumot, hogy lehetőleg még ma vegye fel az érintkezést a csehszlovák kormány képviselőjével.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter: Ez már meg is történt.

[Rajk] Belügyminiszter: Gyakran megtörténik, hogy jogerősen kitelepítésre ítélt svábok közvetlenül a kitelepítés elől megszöknek, utána pedig visszatérnek és beülnek a birtokukba. Ki kell mondani, hogy aki a kitelepítési névjegyzéken szerepel, ha nem is hagyja el az országot, akkor is ugyanolyan elbírálás alá esik, mintha kiszállították volna. Ez annyit jelent, hogy elveszti az állampolgárságát.

16. 1947. augusztus 14.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A kitelepítésre kijelölt időben veszi el.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ezt a kérdést meg kell nézni. Mert aki kimegy az országból, az megszerzi a német állampolgárságot, de aki nem megy ki, az hontalanná lesz.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ezt az igazságügyminiszterrel ki kell tárgyalni.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Rákosi Mátvás *államminiszter*: A külügyminiszter kéri, hogy soronkívül ő következék, mert a köztársasági elnök magához kérte.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

11.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát a hágai Állandó Választott Bíróság magyar nemzeti csoportjában megüresedett helyek betöltése tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Nem tartja helyesnek Gajzágó kiküldését, mert nem kiváló jogász. Van egy könyve, az sem egészen kifogástalan. Nem akarja bántani az öreg Szladitsot, de 78 éves ember. Ő úgysem megy már ki Hágába. Gajzágó helyett javasolja Csánk Bélát, mert jobbnak tartaná őt. Szladits-ot azonban presztizsből nem érintené.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Csánkot elfogadja Gajzágó helyett és így terjeszti elő javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztéshez azzal a módosítással járult hozzá, hogy Gajzágó személye helyett Csánk Béla kerül kinevezésre.³⁸

³⁸ A Külügyminisztérium 104 210/10. a./1947. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy az 1899. és 1907. évi hágai nemzetközi békeértekezlet által létrehozott Állandó Választott Bíróságba (Cour Permanente d'Arbitrage) minden szerződő állam — így Magyarország is — hat-hat évi időtartamra legfeljebb négy, a választott bírói tisztség gyakorlására alkalmas egyént jelölhetett ki, akiket, mint a bíróság tagjait lajstromba foglaltak és a szerződő hatalmak, amelyek a közöttük felmerülő vitás ügy elintézése végett a bíróságokhoz fordultak, ebből a lajstromból választották ki az adott vitás ügy elintézésére alkalmas bírakat. E választott bíróság mellett a Nemzetek Szövetsége (Népszövetség) 1920. december 16-án Hágában Állandó Nemzetközi Bíróságot (Cour Permanente de Justice Internationale) állított fel. Ez utóbbi helyébe, a régi szervezeti szabályzat módosításával, a Nemzetek Szervezetével (ENSZ-szel) kapcsolatban álló Nemzetközi Bíróság (Cour Internationale Justice) lépett. Ez utóbbi bíróság szabályzata szerint ennek tagjait az ENSZ közgyűlése a hágai Állandó Választott Bíróság nemzeti csoportjai által ajánlott személyek jegyzékéből választja. Abból a szempontból volt jelentősége tehát annak, hogy olyan jogászok kerüljenek a hágai nemzetközi bíróság magyar nemzeti csoportjába, akiknek esélyük volt arra, hogy esetleg megválasztják, illetve közülük valakiket az ENSZ alapokmánya értelmében szervezett Nemzetközi Bíróság tagjául. Emlékeztetett ezzel kapcsolatban arra, hogy a két világháború között Magyarországnak nem sikerült a hágai Állandó Nemzetközi Bíróságban helyet kapnia, aminek a politikai viszonyok mellett főként az volt az oka, hogy kevés olyan magyar nemzetközi jogász volt,

12.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 2. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* kéri tárgyalni, mert nevezett ügye elintézetlen már hónapok óta.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Majd a Külügyminisztérium általános rendezése keretében, a választások után. Ezért most nem érdemes pártközi értekezletet összehívni.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.³⁹

13.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát a velencei és cannesi nemzetközi filmversenyekre kijelölt magyar kiküldöttek kiküldése tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A Művészeti Tanács költségére.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: A kultuszminisztérium vállalt ebből bizonyos összeget.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Ő nem tud róla.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Pedig ki volt tárgyalva.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Nem túl nagy a delegáció?

Rákosi Mátyás államminiszter: A köztisztviselők külföldi utazási bizottsága foglaljon álláspontot és jelentse a következő minisztertanácson.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴⁰

akit külföldön is jól ismertek. Mindezeket figyelembe véve a hágai Állandó Választott Bíróságba dr. Gajzágó Lászlót, dr. Sebestyén Pált, dr. Szladits Károlyt és dr. Szászy Istvánt jelölte.

Dr. Gajzágó László (1883–1951) rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem nyilvános rendes tanára, az Institut de Droit Internationale tagja volt.

Dr. Sebestyén Pálról lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 1. sz. jegyzetét.

Dr. Szladits Károly (1871–1956) a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem nyilvános rendes tanára. 1939–1942-ben a Magyar Magánjog c. gyűjtemény főszerkesztője, a Magánjogi Döntvénytár szerkesztője.

Dr. Szászy István (1899–1976) a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen az összehasonlító és nemzetközi magánjog nyilvános rendes tanára, előadó volt a hágai Nemzetközi Jogi Akadémián.

Dr. Csánk Béla (1900–1984) jogász, 1933-tól az Igazságügyminisztérium munkatársa. 1946–1949-ben a nemzetközi osztály megbízott vezetője, 1950-től vezetője. 1950–1958-ban a törvényelőkészítő osztály főelőadója.

³⁹ A Külügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt dr. Perényi József moszkvai követségi sajtó és kulturális attasé előléptetésére és a Külügyminisztérium státusába való átvételére vonatkozó javaslat szerepel. Az előterjesztés szerint korábban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium státusában volt, mint intézeti tanár. Lásd még a [18.] [198.] sz. jegyzőkönyv 68. napirendi pontját.

⁴⁰ A cannes-i filmfesztivállal kapcsolatos külügyminisztériumi vélemény az volt, hogy „a francia kormánynak ezt a meghívását még akkor sem szabadna visszautasítani, ha az idén még

16. 1947. augusztus 14.

14.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* bejelenti, hogy finnországi tartózkodása alatt közölték vele, hogy Finnország hajlandó a diplomáciai kapcsolatot felvenni Magyarországgal. Az ottani SZEB ehhez hozzájárult.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter*: Tud róla, és az itteni SZEB is megadta engedélyét.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴¹

15.

Dr. Bojta Béla államtitkár előterjeszti javaslatát a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumnál 225 000 forint hiteltüllépés engedélyezése tárgyában.⁴²

Minisztertanács a kereskedelem- és szövetkezetügyi tárcánál Kettőszázhuszonötezer forint hiteltüllépést engedélyezett.

16.

Dr. Bojta Béla államtitkár előterjeszti javaslatát a belügyi tárcánál rendkívüli hitelek engedélyezése tárgyában.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A 4. tétel szerinti alkalmaztatás csak 6 hónapra történjék.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Eszerint módosítja javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁴³

nem tudnánk versenyképes filmet küldeni". Néhány szakember kiküldését javasolta, tapasztalatok gyűjtése érdekében. Hasonló álláspont alakult ki az olasz meghívást illetően is. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIII-6908 és 8538). A delegációban, a javaslat szerint a Magyar Művészeti Tanács részéről Staud Géza és Gärtner Viktor, továbbá a Magyar Filmalkalmazottak Szabad Szakszervezete részéről Pánczél Lajos alelnök és Radó István szakszervezeti titkár, valamint Pilér György operatőr vett volna részt. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIII-10 029) Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját. A kiutazási bizottságról lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

⁴¹ Lásd a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

⁴² A Miniszterelnökség 9730/1947. sz. előterjesztése szerint egyrészt az 1947. augusztus 23-án Stockholmban megnyílt nemzetközi vásáron való részvétel, másrészt a szövetkezeti szakoktatásban résztvevő tanárok számára szervezett két hónapos továbbképző tanfolyam tette indokoltá a hiteltüllépést.

⁴³ A Miniszterelnökség 8316/1947. sz. előterjesztésében a Belügyminisztérium részére a következő célokra kérte a hiteltüllépés engedélyezését.: 1. a razziák során előállított fiatalokrák átmeneti otthonának létesítésére; 2. Kiss Roland államtitkár számára gépkocsibeszerzésre; 3. a tárcánál szolgálatot teljesítő menekült, berendelt szerződéses alkalmazottak köréből 123 személy kinevezésére; 4. Cseresnyés Sándornak a minisztérium sajtó-információs osztályán történő tiszteltudósítás alkalmazására; 5. a Kivándorlási Alap tulajdonában lévő bérházak átépítésével kapcsolatban három mérnök alkalmazására.

Cseresnyés Sándor (1909–1971) újságíró. Romániai magyar lapoknál dolgozott. Tudósító volt a spanyol polgárháborúban. 1947-től a minisztérium sajtófőnöke. 1949-ben koholt vádak alapján letartóztatták, 1955-ben rehabilitálták.

16. 1947. augusztus 14.

17.

Dr. Bojta Béla államtitkár előterjeszti javaslatát Igmándy Ágnes átrendelésének meghosszabbítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

18.

Dr. Bojta Béla államtitkár bejelenti, hogy a Canterbury-i érseki helynök Budapestre jön és ezzel kapcsolatban 30 000 forint előirányzat nélküli hitel engedélyezését kéri a Rendelkezési Alap részére.

Rákosi Mátyás államminiszter: Remélik, hogy a Canterbury-i érseki helynök rendszeren fog Magyarországról nyilatkozni.

Minisztertanács a Rendelkezési Alap javára harmincezer forint előirányzat nélküli hitelt engedélyezett a canterburyi érseki helynök látogatásával kapcsolatos költségek fedezésére.⁴⁴

19.

Dr. Bojta Béla államtitkár előterjeszti javaslatát Dobos István,⁴⁵ Szakasits miniszterelnökhelyettes titkára átrendelésének a folyó év végéig leendő meghosszabbítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

20.

Dr. Bojta Béla államtitkár előterjeszti javaslatát Major Béla miniszteri tanácsos, a miniszterelnök sajtófőnökének miniszteri osztályfőnöki kinevezése tárgyában a honvédelmi tárca keretében.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Nem tudja, megvan-e az ő hozzájárulásuk?

Dr. Bojta Béla államtitkár: Előzetesen hozzájárult.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Meg fogja állapítani. Addig csak utólagos jóváhagyása mellett fogadják el.

Minisztertanács az előterjesztéshez a pénzügyminiszter jóváhagyásától feltételezetten hozzájárult.⁴⁶

⁴⁴ Az e tárgyban készült szám nélküli feljegyzés szerint a canterburyi érseki helynök a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének meghívására érkezett Budapestre, s a jelzett összeget is a Szövetség igényelte a Miniszterelnökségtől. Johnson, Hewlett (1874–1966) canterburyi érseki helynök, haladó angol közéleti személyiség. Fellépett a hidegháborús politika ellen. 1948-tól az Angol-Szovjet Baráti Társaság elnöke. A Béke Világtanács tagja volt. Vele együtt érkezett Magyarországra A. T. Eye, az oxfordi egyetem rektora. Mindketten több előadást tartottak.

⁴⁵ Dobos István (1917–1986) 1945–1948-ban a Szociáldemokrata Párt Külügyi Osztályának referense, majd 1950-ig előadó a Külügyminisztérium sajtóosztályán. Hamis vádak alapján letartóztatták, 1954-ben szabadult, 1956-ban rehabilitálták. 1958-tól a Magyar Televízió drámai osztályának vezető munkatársa volt.

⁴⁶ A Honvédelmi Minisztérium 18 026/el.n.ksz.jogi.-1947. sz. előterjesztése szerint Major Béla (1900-?) a Kolozsvárt megjelenő Erdélyi szemlénél kezdte újságírói pályafutását. 1917-től az

16. 1947. augusztus 14.

21.

Dr. Bojta Béla államtitkár előterjeszti a belügyminiszter javaslatát Fülöp Istvánnak Heves vármegye, Szabó Istvánnak pedig Szatmár-Bereg vármegye főispánjává való kinevezése tárgyában. Sürgős volt a felterjesztés, ezért utólagosan most jelenti be.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

22.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Legutóbb hozzájárult a minisztertanács ahhoz, hogy Olaszországba és Svájcba kéttagú honvédelmi bizottság utazzék ki. Eredetileg a Honvédelmi Minisztérium három személyt hozott javaslatba, a minisztertanács azonban csak kettőt fogadott el. A Pénzügyminisztérium szerint egy műszaki szakértő kiküldetése is szükséges, és ezért javasolja Eltér Kornél kiküldetését.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Kérdést tesz fel a minisztertanácshoz, hogy a szombati napot hivatali szünnapnak minősíti-e?

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: Nem javasolja.

Minisztertanács úgy határozott, hogy a szombati napot nem minősíti ünnepnapnak.

24.

Dr. Bojta Béla államtitkár előterjeszti javaslatát a hároméves gazdasági terv megvalósítását célzó egyes rendelkezések tárgyában.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: Az 1. § (2) bekezdésébe be kell venni, hogy a Tervhivatalnak beküldendő terv ugyanakkor az illetékes szakminiszternek is megküldessék.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez elfogadható.

Arad és vidéke c. politikai napilapnál, majd az Aradi Hírlapnál dolgozott. 1924-től az utóbbi felelős szerkesztője volt. Vezetőségi tagja lett az Aradon alakult Magyar Pártnak, valamint az Erdélyi és Bánsági Kisebbségi Újságírók Szervezetének. Tagja volt a Párizsban székelő Federation International de Journalist végrehajtóbizottságának. 1940-ben magyar területre telepedett át. 1945 elején a Szabad Nép technikai szerkesztését végezte. 1945. május 10-től a Honvédelmi Minisztérium sajtóirodájának a vezetője volt. 1946. március 13-án miniszteri tanácsossá nevezték ki.

⁴⁷ Fülöp István (1888-?) gazdálkodó. 1945 előtt tizenöt éven át Hatvan község bírója, majd majd városgazdája. Főispáni beiktatására csak 1947. december 20-án került sor. 1948. november 17-én adta át hivatalát utódjának

⁴⁸ Előzményét illetően lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 82. napirendi pontját.

16. 1947. augusztus 14.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Az 1. § (2) bekezdésébe kéri bevenni, hogy az állami üzemek kötelesek a megfelelő szakminisztériumon keresztül eljárni. Itt felmerül pl. a Postánál, amely állami üzem és ugyanakkor a minisztérium egyik főosztálya.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ehhez is hozzájárul.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Szövegezési kérdése van. Ez nem hiba, csak egy kicsit suta. A 2. § (1) bekezdését kéri átszövegezni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez is helyes.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A belügyminiszter nevében kéri, hogy utólag legyen módja a belügyminiszternek beleszólni.

[Molnár] *Népjóléti miniszter*: Az 1. §-ban felsorolt üzemek közé kéri, hogy vegyék fel a törvényhatóságok, stb. kezelésében álló üzemeket is.

Rákosi Mátyás államminiszter: Hozzájárulnak.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az OTI és a MABI ebbe nem fér bele.

Vajda Imre államtitkár, a Tervhivatal elnöke: A tervezet csak az ipari üzemekre vonatkozik.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Az 1. § (3) bekezdése végrehajthatatlan, mert a Tervhivatalnak rendeletkibocsátási joga nincs. „Az Országos Tervhivatal javaslatára a miniszterelnök” [írandó].

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Itt nem rendeletről van szó, hanem a 3 éves terv keretén belül, ezt minden gyár igazgatósága megteheti. [sic!] Nem tartja szükségesnek a Miniszterelnökség javaslatát.

Vajda Imre államtitkár: A Tervhivatalnak nincs módjában a Közlönyben valamit közzétenni. Ehhez nincs joga. Ezért a maga részéről is a rendelet-kiadási jog bevétele mellett van.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ne kössük meg a kezét, hogy ezt bevegyük. Ebbe egy egész csomó adminisztrációs intézkedés fér bele.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ebbe bele lehet menni.

Dr. Bojta Béla államtitkár: A módosításokat beszövegezi és így terjeszti elő. Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁴⁹

⁴⁹ A 79/1947. O. T. sz. előterjesztés, abból kiindulva, hogy a hároméves terv megvalósítása feltételezi az elsősorban érintett üzemek részletterveinek kidolgozását, szükségesnek jelezte az erre kötelezhető üzemek, vállalatok körének meghatározását; építkezések esetében az Országos Tervhivatal és a szakminisztériumok részéről bizonyos elvi és mennyiségi keretek megállapítását; a 200 000 forinton felüli beruházásoknak az Országos Tervhivatal engedélyéhez kötését, az ez alól teendő kivételek meghatározását. A rendelettervezet 1. §-ának (2) bekezdése azt írta elő, hogy az üzemek a részletterveiket a Tervhivatalhoz tartoznak beküldeni. A rendelettervezet 1. §-ának (3) bekezdése azt mondta ki, hogy a részletterv elkészítésének és benyújtásának határidejét, s az ezzel kapcsolatos eljárás közelebbi szabályait az Országos Tervhivatal állapítja meg. A 2. § (1) bekezdése az építkezések engedélyezésének módjával foglalkozott. Lásd a hároméves gazdasági terv megvalósítását célzó egyes rendelkezések tárgyában kiadott 10 070/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 19.

16. 1947. augusztus 14.

25.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát állami műszaki főiskola létesítése tárgyában. Az igazságügyminiszter észrevételeit magáévá teszi. Iparügyi miniszter észrevételeit elvi tárgyalás alapjául elfogadja. Elvi hozzájárulást kér és utána az iparügyi miniszterrel kitárgyalja a kérdést. A költségekkel kapcsolatosan még nem tud nyilatkozni, de nem lesz jelentős tétel.

[Vás] Gazdasági Főtanács főtthára: A rendelet addig nem jelentethető meg, amíg nem tudjuk, mennyibe kerül.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ugyanez az ő észrevételük is.

Rákosi Mátyás államminiszter: Tehát addig ne jelenjék meg, de elvileg hozzájárulunk.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter kéri, hogy vele is tárgyaljanak.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Rendben van.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta azzal, hogy a részletkérdéseket a vallás- és közoktatásügyi miniszter, az iparügyi és [a] közlekedésügyi miniszter, pénzügyi részben pedig a pénzügyminiszter és a Gazdasági Főtanács főtthára tárgyalják ki.⁵⁰

26.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a tudományegyetemek orvostudományi karainak tanulmányi és szigorlati rendjéről szóló szabályzat jóváhagyása tárgyában. Az orvosszakszervezettel letárgyalták.

Rákosi Mátyás államminiszter: A 7. §-t is megváltoztatta?

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Igen.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁵¹

⁵⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 6071/1947. eln. sz. előterjesztésében rámutatott arra, hogy a magyar ipar elérte azt a fejlettségi fokot, hogy a középfokú ipariskolák és a műegyetem közötti színvonalon álló szakemberképzés kérdése napirendre kerüljön. 1947 szeptemberében egyelőre esti tagozat indítását tartotta lehetségesnek az iparban alkalmazásban lévő dolgozók köréből való beiskolázással. Kilátásba helyezte előkészítő tanfolyam szervezését azok számára, akik nem rendelkeztek megfelelő előképzettséggel. Jelezte, hogy egyelőre a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem helyiségeiben kezdené meg működését a főiskola. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint az Igazságügyminisztérium T3182/1947. sz., a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz intézett levelének másolata. Az Igazságügyminisztérium, egyetértve az előterjesztéssel, főleg a kormányrendelet tervezetének szabatosabb szerkesztése érdekében tett javaslatokat. Ezekon túlmutatóan megfontolandónak jelezte, hogy „helyes-e kötelezővé tenni azt, hogy a főiskola hallgatói tanulmányaik folytatása idején alkalmazásban álljanak s ekként el legyenek foglalva.” Lásd még a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 19. napirendi pontját.

⁵¹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 55 992-1947./VI. 1. sz. előterjesztésében az orvosképzés színvonalának biztosítása érdekében mondta multhatatlanul szükségesnek az orvosok negyedszázaddal korábban jóváhagyott tanulmányi- és szigorlati rendjének újbóli szabályo-

27.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Bálint Sándor egyetemi nyilvános rendes tanári kinevezése tárgyában.⁵²

Minisztertanács dr. Bálint Sándor egyetemi ny. r. tanári kinevezéséhez hozzájárult.

28.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Klár János egyetemi nyilvános rendkívüli tanári kinevezése tárgyában.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Egy üresedésben lévő tanszék terhére történik.

[Bán] Iparügyi miniszter: Kéri elfogadni.

Minisztertanács dr. Klár János egyetemi ny. rk. tanári kinevezéséhez hozzájárult.⁵³

zását. Az új szabályzat — az előterjesztés szerint — a következő módosításokat tartalmazta: megállapította az orvostudományi karok tanulmányi rendjét; kizárta a tanulmányok keresztféléves hallgatói minőségben való folytatásának lehetőségét; kötelezően előírta a stomatológia, az orr-, fül- és gégegyógyászat, urológia, gyakorlati radiológia, gümőkóros és fertőző megbetegedések című tantárgyak hallgatását; kollokválási kötelezettséget írt elő a biokémia, stomatológia, orr-fül-gégegyógyászat és a gyakorlati radiológia című tantárgyak esetében; kimondta, hogy az a hallgató, aki szigorlatait az előírt időben nem tette le, nem iratkozhat be a felsőbb évfolyamra; kötelezővé tette a végbizonyítvány elnyerése után teljesítendő egy évi kórházi gyakorlaton felüli három hónapos gyakorló orvosnövendéki szolgálatot. Az előterjesztés mellett megtalálható a 22 §-ból álló szabályzat tervezete. A Rákosi által szóvatott 7. § a következőket tartalmazta: „Azon a tudományegyetemen, amelyen a biokémia, bakteriológia és immunitás, orvosi pszichológia, gyakorlati radiológia és a stomatológia című tárgynak önálló tanszéke nincs, e tárgyakat megbízott előadók adják elő.”

⁵² A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 25 415/1947/VI/1. sz. előterjesztése kitért egyrészt arra, hogy a szegedi egyetem régiségtudományi tanszékének néprajzi tanszékké való átszervezésével kötötték össze Bálint Sándor kinevezését, másrészt arra, hogy mivel Bálint Sándor nemzetgyűlési képviselő volt ezt megelőzően és az összeférhetetlenségről hozott 1946. évi XXVI. tc. 2. §-ának (5) bekezdése értelmében a nemzetgyűlési képviselő megbízásának megszűnésétől számított egy éven belül az államnál közszolgálatot nem vállalhatott, szükségesnek mondta e tilalom alóli mentesítését. Bálint Sándor (1904–1980) 1931 óta a Katolikus Tanítóintézet tanára, 1930-tól a szegedi egyetem néprajzi intézetének munkatársa, 1934-ben magántanári képesítést szerzett. 1940-ben az egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címet adományozták számára. 1939–1940-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a szellemi néprajz helyettes tanára, 1945-ben a szegedi tudományegyetemen a néprajz megbízott előadója. 1945 novemberében nemzetgyűlési képviselővé választották.

⁵³ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 113 346/1947. sz. előterjesztésében jelezte, hogy a Részvénytársaság Villamos és Közlekedési Vállalatok Számára elnevezésű vállalat 75 000 Ft-ot adott a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemnek, hogy Anyag- és Energiagazdasági Intézetet létesítsen a hazai energiaforrások gazdaságpolitikailag helyes kihasználásának tanulmányozása céljából, s az intézet fenntartását tizenöt éven át évi 36 000 Ft-tal támogatja. Az intézet vezetésével dr. Klár János egyetemi magántanárt kívánta megbízni. Dr. Klár János (1906–1984) közgazdaságtudományi, majd jog- és államtudományi oklevelet szerzett. Németországban,

16. 1947. augusztus 14.

29.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Doroghi Ervin részére az egyetemi rendkívüli tanári cím adományozása tárgyában.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Doroghi ellen semmi kifogása nincs, de mégis kérné elutasítani, mert lejáratjuk vele az egyetemi tanári címet, ha komoly tudományos működést nem fejt ki az illető.

Rákosi Mátyás államminiszter: Vegyük le és ne is hozzuk többet vissza.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁵⁴

30.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Domanovszky Sándor tényleges szolgálatban való visszatartása tárgyában.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter* kéri elutasítani.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította.⁵⁵

31.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Ág (Augenfeld) Magdának a VII. fizetési osztály 3. fokozatába való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Ág (Augenfeld) Magdának a VII/3-ba való kinevezéséhez hozzájárult.

32.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Sz. Mihó Idának a IX/3-ba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Sz. Mihó Idának a IX/3-ba való kinevezéséhez hozzájárult.

Franciaországban, Svájcban és Olaszországban az energiagazdasági üzemeket tanulmányozta. Hazatérése után Heller Farkas mellett magántanári képzést szerzett. 1932-től a Részvénytársaság Villamos és Közlekedési Vállalatok Számára elnevezésű cég munkatársa, 1946–1947-ben igazgatója. 1946–1950-ben a közgazdaságtudomány egyetemi nyilvános rendkívüli tanár s az Anyag- és Energiagazdasági Intézet igazgatója.

⁵⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 56 525/1947. VI. 1. sz. előterjesztése szerint dr. Doroghi Ervin (1880-?) nemzetközi jogász, egyetemi magántanár az egyetemi rendkívüli tanári címet korábban származása miatt nem kaphatta meg.

⁵⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 103 841/1947. VI. 1. sz. alatt tett előterjesztésében elsősorban Domanovszky Sándornak az új történészgenerációk nevelésében vitt szerepére tekintettel javasolta a szolgálatban való visszatartását.

Domanovszky Sándor (1877–1955) történész a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanára volt.

16. 1947. augusztus 14.

33.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát özv. Süle Dénesné tényleges szolgálatba való visszavétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

34.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Gyóry Árpádné jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

35.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 65 825/1947. számú javaslatát tanári állások szervezése tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

36.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 5668/1947. számú javaslatát 12 tisztviselő részére szolgálati útlevel kiállítására tárgyában. Az útlevelekre a kultúregyezmények kötésének letárgyalásához van szükség.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Ez a kérdés nem tartozik minisztertanács elé. Ezt a belügyminiszterrel kell megbeszélni és ő minden indokolt esetben kiadja, de nem általánosságban, hanem egyéenként.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Leveszi előterjesztését a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

37.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Márkus István római kiküldetése tárgyában.⁵⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵⁶ Az előterjesztés utalt arra, hogy a gyógyítva nevelő intézetek tanszemélyzetének létszáma 1938 előtt 179 fő volt, ezzel szemben 1947-ben csak 150 fő alkalmazására adott lehetőséget a költségvetés s ebben a létszámban szerepelt négy kézimunkatanítónő és négy kézimunka mesternő is. Az általános iskolai átszervezéssel kapcsolatban kérte, hogy huszonkilenc polgári iskolai tanári állást a gyógyítva nevelő iskolai létszám növelésére csoportosíthasson át.

⁵⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 111 197/1947. sz. előterjesztésében előadta, hogy dr. Márkus István miniszteri osztálytanácsost az 1848–49-es szabadságharcra és a Kossuth-emigrációval kapcsolatos történeti forrásanyag felkutatása céljából, levéltári munkára kívánja kiküldeni tíz hónapi időtartamra Rómába.

16. 1947. augusztus 14.

38.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát a szovjet előadóművészek vendégszereplésével kapcsolatos kiadásokra 60 000 forint rendkívüli hitel engedélyezése tárgyában.⁵⁸

Minisztertanács a szovjet vendégművészek szereplésével kapcsolatos kiadásokra hatvanezer forint rendkívüli hitelt engedélyezett.

39.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára felhívja a kultuszminiszter figyelmét arra, hogy valamennyi előterjesztése szabályellenesen van elkészítve, ti. egyiken sincs rajta az előadó neve és telefonszáma. Nagyon nehéz így tárgyalni velük.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: A jövőre nézve tudomásul vette.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

40.

[Eröss] Közellátásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Somos Elemér és Villányi Ferenc prágai kiküldetése tárgyában.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: A kérdés tárgytalanná vált, mert a cukor időközben megérkezett.

[Eröss] Közellátásügyi miniszter: Nem érkezett meg és tudjuk, hogy miért nem jön. Nincs kitárgyalva és meg van lassítva a kérdés.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Semmi kifogása elvileg a kiutazás ellen, de a miniszter nézze meg, hogy még indokolt-e?

[Rónai] Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter: Amennyiben kimennek, okvetlenül jelentkezzenek a prágai külkereskedelmi kirendeltségnél.

[Eröss] Közellátásügyi miniszter: Erre utasítani fogja őket.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁵⁹

⁵⁸ A vallás- és közoktatásügyi miniszter 117 758/1947. X. sz. előterjesztésében előadta, hogy a külügyminiszterrel és a tájékoztatásügyi miniszterrel egyetértésben szeretné meghívni a Prágában vendégszereplő szovjet előadóművészeket és sakkozókat három hetes magyarországi vendégszereplésre. Jelezte, hogy a meghívandó művészek között szerepel Barszova, a moszkvai Nagy-opera énekesnője, Lepesinszkaja, a Nagy-opera primabalerinája, Kondratov, a Nagy-opera balettáncosa, valamint Gilelsz hegedűművész.

⁵⁹ Előzményét lásd a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 93. napirendi pontjában. A Közellátásügyi Minisztérium 808 407/1947. VIII. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy a belföldi cukortermelés elégtelensége folytán szükségessé vált, hogy 800 vagon csehszlovákiai cukrot importáljanak. A megrendelt mennyiség leszállításának késlekedése miatt kívánta kiküldeni Somos Elemér miniszteri tanácsost és Villányi Ferencet, a Külforgalmi Rt. igazgatóját. A Közellátásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „Ellenvetést tenni nem lehet, a kiutazás szükségesnek látszik.”

41.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. László Árpád és társai kinevezése tárgyában (10 361/1947. sz. előterjesztés). Közli, hogy mind a mai napig nem kapott észrevételt.⁶⁰

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Mind jobboldali, reakciós emberek.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Igazolt, és B-listán átesett emberek.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem követtek el gyilkosságot és nem állnak népbírószági eljárás alatt, de mégis tekintettel kell lenni arra is, hogy demokratikus emberek legyenek.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Nem kéri levenni, azonban úgy tudja, hogy a miniszter tett arra vonatkozóan is ígéretet, hogy a Közellátásügyi Minisztériumban szolgálatot teljesítő Schenker Imre kinevezésére is kapnak javaslatot.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Ez a rendelet értelmében lehetetlen, mert még 2 év nem múlt el legutóbbi kinevezése óta. Ellenben megtette főosztályvezetőnek.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: A Szociáldemokrata Párt szempontjait nem vették figyelembe.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Április végén és május elején történt hivatal-átstrukturálás folyamán 6 főosztályvezetői állást szociáldemokrata tagokkal töltött be.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Ez a rang és a munka megbecsülése, de ez anyagiakban nem jelent semmit.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Havi 300 forintot.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

42.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Vermes Miklós és társainak szabad pályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában (3142/1947. sz.).

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Nem volt letárgyalva a Pénzügyminisztériummal.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult, a pénzügyminiszter jóváhagyásától feltételezetten.

⁶⁰ Az előterjesztés dr. László Árpád miniszteri osztályfőnöké, dr. Kiss László és dr. Ajtay-Kovách Barna miniszteri tanácsossá és Gyulay Fodor Pál közellátási főtanácsossá való kinevezésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. Dr. László Árpád (1902-?) az adott időpontban a Közellátásügyi Minisztérium elnöki főosztályának helyettes vezetője; dr. Ajtay-Kovách Barna (1905-?) a gabona-főosztály helyettes vezetője; dr. Kiss László (1908-?) az igazgatási főosztály helyettes vezetője; Gyulay Fodor Pál (1902-?) a székesfehérvári közellátási felügyelőség vezetője volt.

16. 1947. augusztus 14.

43.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát [a] magyar-lengyel kereskedelmi egyezmény megkötése tárgyában.⁶¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

44.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a kereskedelem és iparkamarai választások határidejének meghosszabbítása tárgyában.⁶²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

45.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti 37 512/1947. számú javaslatát a stockholmi vásáron való részvétellel kapcsolatos kiküldetések tárgyában. A következő módosítással terjeszti elő javaslatát: a Külkereskedelmi Igazgatóság alelnöke, Molnár Albert kimaradt, ezért azt javasolja, hogy 20 napra való kiküldéséhez a minisztertanács járuljon hozzá.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtájkára*: Tényleg ennyi ember kell, de a vezetők részére ez tiszta kéjutazás. Láttam ezt a belgrádi vásáron.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁶³

46.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgyszorozaton 4. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Az előbb a Gazdasági Főtanács főtájkára közbeszólás formájában már megkockáztatott egy ellenvetést. Neki is az a véleménye, hogy akkor, ha valakinek a törvény biztosítja a beszámítást, akkor lehet, de hogy pl. valaki kereskedő volt és azt beszámítják a nyugdíjba, az olyan

⁶¹ Lásd a 16/f. sz. mellékletet; előzményéről a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

⁶² A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 37 651/I. 3. 1947. sz. előterjesztésében az országgyűlési képviselőválasztások kiírásával indokolta a kereskedelmi és iparkamarai választások 1947. szeptember 30-ra kitűzött határidejének 1947. november 30-áig történő meghosszabbítását, nehogy a két választás zavarja egymást. Előzményéről lásd a kereskedelmi és iparkamarai választásokról szóló 4630/1946. ME sz. rendeletet (MK 1946. április 30.), amely 1946. december 31-én jelölte meg a választások megtartásának határidejét, valamint a kamarai választások határidejének meghosszabbításáról szóló 7900/1947. Korm. sz. rendeletet, MK 1947. július 1. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelettervezet. Az újabb meghosszabbításról lásd a 10 040/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 19.

⁶³ Az előterjesztés szerint az 1947. augusztus 23-án megnyílt stockholmi vásáron magyar részről elsősorban a háziipari cikkek megismertetését és kivitelének előmozdítását kívánták elérni. Eredetileg egy főfelügyelő, két altiszt, továbbá egy-egy építész, iparművész, ácsmester és asztalosmester kiküldetésére vonatkozott a javaslat.

terhet fog jelenteni a kincstárnak, amit nem fogunk kibírni. Ezeket a kérdéseket jobban meg kell vizsgálni.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Mindenkor szigorúan, a szakszervezettel való előzetes megtárgyalás után számítják be a nyugdíjat. Amúgy sem kap addig semmit, amíg meg nem szerezte a nyugdíjigényét.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ki fogják vizsgálni és a jövőre nézve tudomásul veszik.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁶⁴

47.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Dr. Salusinszky István kereskedelmi attaséi minőségben Moszkvába való kiküldetése tárgyában.⁶⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

48.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Kádár Lajos romániai kiküldetése tárgyában.⁶⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

49.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Farkas Sándorné szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁴ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 4. sorszám alatt Pozsgay Gyula nyugalmazott államtitkár szabadpályán eltöltött idejéből tíz évnél a közszolgálati idejéhez való hozzászámítására vonatkozott. Pozsgay Gyula (1907–1984) nyomdász. 1924-től 1944 decemberéig a Magyar Könyvnyomdai Munkások Szabad Szakszervezetének vezető szerepet betöltő tagja volt. 1944. december 1-jétől a pécsi nemzeti bizottság tagja, beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe és annak Politikai Bizottságába is. 1944. december 23-ától a Kereskedelem és Közlekedésügyi Minisztérium politikai államtitkára. 1945. december 6-ától 1947 elejéig a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium adminisztratív államtitkára. A Peyer-csoport tagjaként kizárták a Szociáldemokrata Pártból. 1950-ben letartóztatták és életfogytiglani börtönre ítélték; 1955-ben közkegyelemben részesült, majd rehabilitálták. 1956-ban részt vállalt az újra megalakult Szociáldemokrata Párt vezetésében. 1962-ben tagja lett a Magyar Szocialista Munkáspártnak.

⁶⁵ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 37 103/1947. II. sz. előterjesztésében — utalással arra, hogy a megkötött szovjet-magyar kereskedelmi egyezmény lebonyolításához az országnak fontos gazdasági érdeke fűződik, továbbá, hogy a legtöbb államnak van külön külkereskedelmi megbízottja Moszkvában — javasolta dr. Salusinszky Istvánnak a moszkvai követség mellé kereskedelmi attaséi minőségben való kiküldését. Dr. Salusinszky István a Magyar Nemzeti Bank felülvizsgálója, szovjet referense volt, s a szovjet-magyar kereskedelmi tárgyalásokon végig részt vett.

⁶⁶ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 38 038/IV/1947. sz. előterjesztése szerint téli tűzifa beszerzésével kapcsolatos tárgyalások folytatása céljából vált szükségessé dr. Kádár Lajos külkereskedelmi tanácsos romániai kiküldetése.

16. 1947. augusztus 14.

50.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát az ékszerek és drágakövek utasforgalomban való kivitelének szabályozása tárgyában.⁶⁷

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

51.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a Magyar Külforgalmi Rt. egyes behozatali üzleteivel kapcsolatos állami kezesség kiterjesztése tárgyában (176 822/1947. sz. előterjesztés).⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

52.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a Magyar Külforgalmi Rt. újabb kétrendbeli behozatalára szolgáló hitelével kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában (176 770/1947. sz. előterjesztés).⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

53.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a Magyar-Olasz Bank Rt. nyugdíjfizetési kötelezettségének teljesíthetése céljából folyósított újabb visszleszámitási hitellel kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.⁷⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁷ A Pénzügyminisztérium 161 382/1947. IV. sz. előterjesztésében javasolta, hogy csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével lehessen ékszert, drágakövet, igazgyöngyöt az utasforgalomban kivinni az ország területéről. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 050/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 27.

⁶⁸ A Pénzügyminisztérium előterjesztéséből kitűnik, hogy nem újabb behozattal volt kapcsolatos a kezességvállalás, hanem az 1947. július 31-i minisztertanácsi ülésen ([14.] 194. jegyzőkönyv 40. napirendi pont) már tárgyalt ügyletek esetében jóváhagyott 70%-os kezességvállalásnak a behozatali értékek 100%-ára való felemelését javasolta. Ez a Magyar Külforgalmi Rt. 3 106 858,53 Ft összegű devizavásárlási célt szolgáló forin hitelével kapcsolatos állami kezességvállalást jelentett.

⁶⁹ A Pénzügyminisztérium előterjesztéséből kitűnik, hogy 2000 tonna cukor Csehszlovákiából történő behozatalával, továbbá 70 000 pár kanadai eredetű bakancs és 9000 pár cseh gyártmányú fércipő behozatalával állt kapcsolatban az állami kezességvállalás, összesen 795 000 dollár devizahitel tekintetében.

⁷⁰ A Pénzügyminisztérium 176 581/1947. IV. sz. előterjesztése szerint a minisztertanács 1947. január 10-én (158. sz. jegyzőkönyv 67. napirendi pont), illetve március 27-én (169. sz. jegyzőkönyv 88. napirendi pont), már hozzájárult ahhoz, hogy a kincstár kezességet vállaljon a Magyar-Olasz Bank Rt. részére a Magyar Szavatossági Bank útján folyósított 440 000 forint tekintetében. Ez az összeg azonban nem bizonyult elegendőnek a Magyar-Olasz Bank függő ügyeinek rendezésére, ezért a Tárcaközi Hitelvéleményező Bizottság további 80 000 forint hitelt szavazott meg számára, hogy nyugdíjfizetési kötelezettségeinek eleget tehessen. Ez utóbbi összeg erejéig vállalt állami kezességet a Pénzügyminisztérium, aminek jóváhagyását kérte.

54.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Lázár Tamás könyvszakértői alkalmaztatása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

55.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. Mihálkovich István, szolgálati idejének beszámítása és magasabb fizetési osztályba sorolása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

56.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Rapkay Kálmán és Rehling József részére miniszteri tanácsosi cím adományozása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

57.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a testőrség tagjainak honvédségi pótdíj felszámítása tárgyában. A Gazdasági Főtanács határozata alapján csak egy pótdíjat kaphatnak, a magasabbat, tehát a honvédségi pótdíjat.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

58.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát dohányjövédéki munkáslétszámbeli alkalmazottak létszámcsökkenő határozatainak megsemmisítése tárgyában.⁷²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁷¹ A Pénzügyminisztérium 24 764/1947. II. sz. előterjesztése szerint a minisztertanács az 1947. március 20-i ülésén (168. sz. jegyzőkönyv 25. napirendi pont) azért állapított meg külön örpótlékot a köztársasági elnök testőrségének tagjai részére, mert akkor a honvédségi pótdíj még nem volt folyósítható. Miután a honvédségi pótdíj kérdését rendezték, felmerült az igény a testőrség részéről, hogy az örpótlék mellett — mint régebben — a honvédségi pótlékban is részesülhessenek. Az előterjesztés ezt teljesíthetőnek tartotta. A Gazdasági Főtanács úgy foglalt állást, hogy a testőrség szabadon választhat, hogy a honvédségi, vagy a testőrségi örpótdíjat veszi-e igénybe. (MOL XIX-A-10 19. d. 1947. augusztus 13., 3. napirendi pont.)

⁷² Előzményéről lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 86. napirendi pontját.

A Pénzügyminisztérium 42 022/1947. XIII. a. sz. előterjesztésében tájékoztatta a minisztertanácsot arról, hogy a dohányjövédéki alkalmazottak szakszervezete, valamint a dohányjövédéki üzemi bizottságok ismételten kérték az 5000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 19.) alapján végrehajtott B-listázás során elbocsátott 181 dohányjövédéki munkás ügyének felülvizsgálatát. Bejelentette, hogy engedélyével a Dohányjövédéki Központi Igazgatóság, a dohányjövédéki üzemi

16. 1947. augusztus 14.

59.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Szabó II. József forgalmi adóhivatali tisztii kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Szabó II. József kinevezéséhez hozzájárult.

60.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. Valló József miniszteri tanácsos belgrádi kiküldetése tárgyában.⁷³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

61.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát a mének kötelező vizsgálata és a lótenyésztés fejlesztésének előmozdítása tárgyában.

Rákosi Máttyás államminiszter: Az új gazdák érdekei nincsenek eléggé képviselve.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Ingyenes a vizsgálat és ha a vizsgálat eredményes, akkor kell 10 forintot fizetni.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Esetleges észrevételét utólag megteszi.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁷⁴

62.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát ifj. Tildy Zoltánnak a III. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

bizottság és a dohányjövödéki szakszervezet egy-egy tagjának részvételével hármias bizottság alakult, amely javaslatokat dolgozott ki a létszámcökkentő határozatok egy részének megsemmisítését, más részének megváltoztatását illetően. Kérte, hogy a minisztertanács e javaslatokat fogadja el. Indoklásában felemlítette, hogy a létszámcökkentés legnagyobb részt azokat érintette ugyan, akik dohány vagy szivarka elidegenítés miatt fegyelmi eljárás alatt álltak, mégis úgy vélte, hogy az elbocsátottak által elkövetett cselekmények nem álltak arányban a megtorlással. „Legtöbb elbocsátott ugyanis — olvasható az előterjesztésben — nemcsak kenyereét veszítette el, hanem 20–25 évi szolgálata alapján támasztható ellátási igényét is. Az elbocsátottak elítélendő cselekményüket — és ezt mérlegelni kell — a legsúlyosabb gazdasági helyzetben, az infláció legvadabb tombolása idején követték el, amikor a munkás a fizetéséért a létfenntartáshoz szükséges legegyszerűbb javakat sem tudta beszerezni.” A hármiasbizottság véleménye alapján felvetette azt is, hogy a létszámcökkentő bizottságnak volt-e joga az 5000/1946. ME sz. rendeletet a munkáslétszám csökkentésére alkalmazni. Mindezeket figyelembe véve a visszavehetőnek minősített munkások esetében indokoltnak mondta, hogy szolgálati idejüket úgy tekintsék, mintha az meg sem szakadt volna.

⁷³ Lásd a 16/g. sz. mellékletet.

⁷⁴ A Földművelésügyi Minisztérium 42 604/1947. II/2. sz. előterjesztése egyrészt arra utalt, hogy az apaállatok kötelező vizsgálatáról szóló 1927. évi XXV tc. már nem felelt meg a korszerű lótenyésztési követelményeknek, másrészt rámutatott arra, hogy a világháború után megmaradt csekély számú s az ország területén teljesen szétszórt és összekevert fajtajellegű tenyésztésanyag kiválasztása és tenyésztésbe állítása, a lótenyésztés korszerű irányítása egyaránt új szabályozást igényelt. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 550/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 13.

16. 1947. augusztus 14.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nagyon kihasználnák most ezt a kisgazdapárt ellen. Javasolja, hogy halasszák a kérdést a választások utánra.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Helyes. Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁷⁵

63.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát Harmathy Lajosnak az Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ elnökévé való kinevezése tárgyában, azzal a változtatással, hogy Harmathy Lajos helyett Gláser Dezső személyét hozza javaslatba.

[Véres] Építési és közmunkaügyi miniszter: Nem ismerik a problémát.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezt meg kell nézni.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Küldjék szét és majd megnézik.

Rákosi Mátyás államminiszter: A legközelebbi minisztertanácsra.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Leveszi előterjesztését a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁷⁶

64.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát Groffits Gábor egyetemi ny. r. tanárnak állásában való visszatartása tárgyában.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ezt az embert kétszer is B-listázták. Most ezen a címen akarják visszahozni.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Januárban kinevezték a keszthelyi egyetemre egyetemi tanárnak, mert mint létszámfelettit tették B-listára. Ma is rendes egyetemi tanár Keszthelyen.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁷⁷

⁷⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 8578/1947. eln. 1. sz. előterjesztésében ifj. Tildy Zoltának a III. fizetési osztályba való előresorolására és részére egyben az államtitkári cím adományozására tett javaslatot.

⁷⁶ Előzményéről lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 71. napirendi pontját. A Földművelésügyi Minisztérium 68 734/1947. I. A. 2. sz. előterjesztésében Harmathy Lajos gépészmérnököt javasolta ugyan kinevezni az Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemek Központjának (MIÜK) elnökévé, de már eleve jelezte, hogy nevezett nemzetgyűlési képviselő s a képviselői összeférhetlenségről szóló 1946. évi XXVI. tc. 3. §-ának (2) bekezdése alapján a kinevezéshez a Nemzetgyűlés hozzájárulása szükséges. Másrészt kérte a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a MIÜK elnöke egy év felmondással bármikor felmenthető legyen. Gláser Dezsőről több adatot nem találtunk. Az Állami Mezőgazdasági Üzemi Központról lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 44. napirendi pontját és az 5/h. sz. mellékletet. Lásd még a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 42. napirendi pontját.

⁷⁷ A Földművelésügyi Minisztérium 225 635/1947./X. 1. sz. előterjesztése szerint Groffits Gábort, mint az Agrártudományi Egyetem magyaróvári osztályának nyilvános rendes tanárát

16. 1947. augusztus 14.

65.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 225 332/1946. sz. javaslatát az Agrártudományi Egyetem tanári létszámában egyetemi tanári kinevezések tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Dr. Ósy József a beszerzett információk alapján erősen jobboldali ember.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Neki kifogása van a másik személy ellen. Kéri levenni és újra megvizsgálni a kérdést.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁷⁸

66.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 218 241/1947. sz. javaslatát a közép- és alsófokú gazdasági szakoktatás létszámában az V. fizetési osztályba történő kinevezések tárgyában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Varga személye ellen kifogása van.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Vargát kiemeli a többi közül.

Minisztertanács az előterjesztéshez Varga kivételével hozzájárult.⁷⁹

1946-ban B-listázták, majd a Szakszervezeti Tanács panaszára a központi létszámcsökkentő bizottság újból tárgyalta az ügyét, de ez megerősítette a B-listázását. A két eljárás között nevezett kinevezést nyert az Agrártudományi Egyetem keszthelyi osztályának kultúrtechnikai tanszékére. Az előterjesztés egyrészt arra hivatkozott, hogy a mosonmagyaróvári viszonylatban létszámfelettinek minősített tanár Keszthelyen nem tekinthető feltétlenül annak, másrészt pedig elbocsátása esetén az állást ismét be kellene tölteni – és a megfelelő szakemberekben mutató hiányra tekintettel újból Groffits Gábor kinevezésére kellene javaslatot tennie. Groffits Gábor (1888–1957) mérnök. 1902-től a Budapesti Műegyetemen, majd a charlottenburgi egyetemen dolgozott. 1907-től a keszthelyi gazdasági akadémia műszaki tanszékének tanára. 1920-tól műegyetemi magántanár. 1930-tól a magyaróvári gazdasági akadémia igazgatója. 1942-től a Magyaróvári Mezőgazdasági Főiskola nyilvános rendes tanára. 1946-tól az Agrártudományi Egyetem tanára.

⁷⁸ A javaslat dr. Ósy József egyetemi nyilvános rendes tanári és dr. Herodek Sándor egyetemi nyilvános rendkívüli tanári kinevezésére vonatkozott. Dr. Ósy József (1902-?) 1928-ban szerzett közgazdaságtudományi doktorátust. Az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület gazdaságszervező titkára, majd az Erdélyi Magyar Földhitelintézet titkára, később a kolozsvári Gazdasági és Hitelszövetkezetek Központjának titkára volt. 1941-től a kolozsvári egyetem közgazdasági karán tanított, 1943-ban az egyetem magántanárrá habilitálta. 1945 után az egri jogakadémia statisztikai tanszékén tanított. Dr. Herodek Sándor (1902-?) 1927-ben mezőgazdaságtudományi doktorrá avatták. Az állattenyésztési igazgatás területén dolgozott. 1945-ben állami gazdasági felügyelővé nevezték ki.

⁷⁹ A javaslat Varga Géza, dr. Gábor Dénes, Giber János és Z. Szabó László középfokú gazdasági tanintézeti igazgatók gazdasági szakoktatási főigazgatókká való kinevezésére, az V. fizetési osztályba történő előléptetésekre vonatkozott.

67.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* Előterjeszti javaslatát Bálint Ferencnek a Magyar Oltóanyagtermelő Intézet Rt. felügyelőbizottsági tagjává való megválasztása tárgyában.⁸⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

68.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Gelenczei Emil angliai kiküldetése tárgyában.⁸¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

69.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 8006/1947. számú javaslatát több tisztviselő és altiszt szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.⁸²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

70.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Perényi György szerződéses üzemvezetőként való alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Varga Géza (1898-?) 1910-ben szerzett gazdasági akadémiai oklevelet. 1926-tól gazdasági tanárként illetve igazgatóként, 1940-től a Földművelésügyi Minisztérium szakoktatási ügyosztályon dolgozott. 1945 után a csermajori tejipari szakiskola vezetésével bízták meg.

Dr. Gábos Dénes (1893-?) 1921-ben szerzett gazdasági akadémiai oklevelet, 1928-ban államtudorrá avatták. Gazdasági tanárként, illetve szakoktatási intézet vezetőjeként működött. Az 1945 után létesített mezőgazdasági szakoktatási főigazgatóság tiszántúli kirendeltségének vezetésére kapott megbízást.

Giber János (1900-?) 1922-ben szerzett gazdasági akadémiai oklevelet. 1927-től tanárként, majd 1938-tól mezőgazdasági szakiskolai igazgatóként működött.

Z. Szabó László (1904-?) 1938-tól mezőgazdasági népiskolai igazgató, 1941-től középiskolai tanár. 1945-ben a Parasztfőiskola vezetésére kapott megbízást. 1946. szeptember 10-étől a mezőgazdasági szakoktatási főigazgatóság vezetője volt.

⁸⁰ A Földművelésügyi Minisztérium 105 277/1947. III. 1. sz. előterjesztésében a 4600/1933. ME sz. rendelet (MRT 1933. 1174. p.) 33. §-ára hivatkozással kérte, hogy Bálint Ferenc, a minisztérium központi állategészségügyi felügyelője a Magyar Oltóanyagtermelő Rt.-nél felügyelőbizottsági tagságot vállalhasson. Ezt közérdekből egyenesen kívánatosnak mondta.

⁸¹ A Földművelésügyi Minisztérium 106 530/1947. III. 1. sz. előterjesztésében javasolta dr. Gelenczei Emil, az Agrártudományi Egyetem bakteriológiai és járványtani tanszékének tanársegédjét az angliai Wybridge-ben a Királyi Állategészségügyi Intézet által rendezett nemzetközi tanfolyamra kiküldeni.

⁸² Az előterjesztés összesen huszonegy tisztviselő és altiszt szabadpályán eltöltött idejének a nyugdíjba beszámítható szolgálati idejéhez való hozzászámítására tett javaslatot. A javaslatok között szerepelt Takács Ferenc földművelésügyi államtitkár is.

16. 1947. augusztus 14.

71.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Lillafürednek a NIK és a MÁSZ részére való bérbeadása tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A lillafüredi szállót egyáltalán emeljük ki a MALLERD kötelékéből és az adjon majd kedvezményt a MÁSZ-nak és a NIK-nek. Önálló részvénytársaságot kell csinálni.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Ez elfogadható.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

72.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Duna-Tisza csatorna terve tárgyában. A munkát 21-én meg kell kezdeni, dönteni kell, hogy melyik tervet fogadjuk el.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ez hallatlanul bonyolult kérdés. Tény, hogy egész vármegyék vannak ez ellen a megoldás ellen. Ezt a kérdést közmegelegedésre eldönteni nem is lehet, mert egész biztos, hogy azok a megyék, amelyeket ez elkerül, elégedetlenek lesznek. Miért kell ezt most elkezdni?

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Úgy kell elkezdni, hogy öntözőcsatorna lehessen, és azután majd meglátjuk.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Azt nem lehet.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Egy 200 éves tervnél miért kell most hirtelen határozni? Javasolja, hogy ha nem akarjuk, hogy egy fél ország rész nyugtalanodjon, vegyük most le a napirendről.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A munkásokat máshol is tudjuk alkalmazni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁸³

73.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a felszabadulás, illetőleg az 1946. évi július hó 28. napja előtt keletkezett egyes követelések érvényesítésének korlátozása tárgyában. A Malomipari Szövetség ellenzi a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ által kért két paragrafust, azonban nézetünk szerint erre szükség van, mert az elmaradt áruszállításokból elviselhetetlen terhek származnának. Méltánytalan lenne, ha nem háríthatnák át az államra ezeket a károkat.

⁸³ A Duna-Tisza csatorna megépítése komoly formában felmerült már 1723-ban, majd ezt követően is számos terv készült. 1947-ben a Dunaharaszti és Dabas közötti szakasz készült el, de csak öntözési igények kielégítése céljával.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Csak a választások után jelenjen meg. Ez rengeteg panaszt fog hozni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Majd szeptemberben terjeszti elő. Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁸⁴

74.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 13 900/1947. számú javaslatát bírósági fogalmazók kinevezése tárgyában, azzal a változtatással, hogy Ág Béla és Balogh Barna személye kimarad.

Minisztertanács az előterjesztéshez Ág Béla és Balogh Barna kivételével hozzájárult.⁸⁵

75.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 14 929/1947. számú javaslatát dr. Vincenti Gusztáv és társai kinevezése tárgyában. Dr. Miklós Ferencet debreceni törvényszéki elnökké kéri kinevezni. Prokop István kinevezését visszavonja és az egri törvényszék elnökévé dr. Molnár Lászlót hozza javaslatba, azonban minthogy az a kijelentés hangzott el, hogy túlságosan fiatal, Götze Elemért is előterjesztette. Itt a minisztertanács döntsön, vagy vegyék le.

⁸⁴ Az Igazságügyminisztérium T2570/1947. sz. előterjesztése termények és termékek 1945 előtti átvételéből eredő egyes követelések érvényesítésének korlátozásáról szóló 11 030/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. szeptember 24.) kiegészítésére irányult. Az alaprendelet kimondta, hogy olyan követelést, amely termék vagy termény átvételéből származik, amennyiben az átvételére a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központtal, mint szövetkezettel együttműködő vállalat vagy annak bizományosa jogszabálynál fogva vagy hatósági intézkedés folytán kötelezve volt s amelyet még a felszabadítás előtt, de 1944. március 31-e után vett át, további minisztériumi rendelkezésig bírói úton érvényesíteni nem lehet. A javaslat egyértelműbbé kívánta tenni, hogy az említett rendelet előírásai nemcsak a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központtal és jogelődeivel, mint a hatóság által a mezőgazdasági termények és termékek átvételére kötelezett intézmények tekintetében alkalmazandók, hanem az ezek bizományosaiként eljáró kereskedők esetében is. Másrészt ki akarta terjeszteni a rendelet hatályát az átvett termények és termékek kiszolgáltatásának elmaradása folytán a kereskedőkkel szemben támasztható követelésekre is, tekintettel arra, hogy a bombázások és más hadiesemények folytán kiszolgáltatási kötelezettségüknek — többnyire saját hibájukon kívül — nem is tudtak eleget tenni. Végül szükségesnek jelezte a rendelet időbeli hatályának 1946. július 28-áig való kiterjesztését, mivel a termények és termékek kiszolgáltatását „gyakran még a felszabadulás után is lehetetlenné tette egyes hatósági szervek olyan intézkedése — olvasható az előterjesztésben, nyilvánvaló utalással a Vörös Hadsereg által eszközölt lefoglalásokra —, amelyek a kiszolgáltatásra szánt terményeknek és termékeknek más célra való felhasználását rendelte...” Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete és a kísérőlevél. Lásd még a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 72. napirendi pontját. A Mezőgazdasági szövetkezeti Központ (MSZK) létrehozásáról a 2270/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. március 3.) intézkedett. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium alá tartozott. Ellátta a központhoz önként csatlakozott mezőgazdasági szövetkezetek, egyesületek ellenőrzését, segítette ezek eredményes működését.

⁸⁵ Előterjesztésében előadta az igazságügyminiszter, hogy a rendszeresített bírósági fogalmazói állásokból hetenként állás volt ekkor betöltetlen. Javaslatát összesen ötven személy kinevezésére vonatkozott. Az iratokból nem derült ki, hogy Ágh Béla és Balogh Barna személyére vonatkozó javaslatát miért vonta vissza.

16. 1947. augusztus 14.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Kéri, hogy Pongrácz Aladár államtitkárral beszélje meg az igazságügyminiszter.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ez fontos kérdés, pártközi értekezlet elé kellene vinni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Nem lehet 3–400 embert pártközi elé vinni. Így nem tudja tartani a bíróságokat.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nekik két személy volt fontos. Az egyik Kocsis Mihály, aki ki van nevezve, a másik Molnár, akinek az egri törvényszék elnökségét ígérték. Ezenkívül több bíró ellen vannak adatai, hogy nem megfelelők. Átadja a listát az igazságügyminiszter úrnak és kéri, hogy nézzen utána a kifogásoknak.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Rákosi miniszterelnökhelyettes által a következő nevek kifogásoltak: dr. Vincenti, dr. Makó, dr. Ungtváry, dr. Szemlér, dr. Bacsoni, dr. Eigen, dr. Göcze, dr. Rátai, dr. Kocsis Mihály, dr. Déri, dr. Nagy, dr. Öhlschläger, dr. Hegedüs, dr. Unkelhäusser, dr. Papp, dr. Jakab, dr. Lengyel, dr. Baktay, dr. Richter, dr. Vissi, dr. Lopussny, dr. Gárdon, dr. Solti, dr. Schéda és dr. Dékány. Ezeket a személyeket kiemeli az előterjesztésből.

Rákosi Mátyás államminiszter: Vincenti és Makó kinevezéséhez hozzájárul.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Itt bizonyos pártközi megállapodás volt. Kéri, hogy a Kisgazdapárt részéről utólag lehessen még észrevételt tenni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A miniszterelnökhelyettes által kifogásolt személyek kinevezését függőben tartja és kiveszi a javaslatból. Kéri a minisztertanács határozatát az így megmaradó kinevezésekre azzal, hogy dr. Molnár Lászlót hozza javaslatba az egri törvényszék elnöki tisztségére.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁸⁶

⁸⁶ Előzményét lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 83. napirendi pontjában. Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál a következő megjegyzés olvasható: „Egerbe mellőzendőnek tartom Molnár Lászlót.” Az előterjesztés százhetvenhat bíró kinevezésére vonatkozó javaslatot tartalmazott.

Dr. Miklós Ferencet (1902-?), aki 1936-tól putnoki járásbíró, majd debreceni törvényszéki bíró volt, az előterjesztés szerint a gyomai járásbírószék alelnökévé tervezték kinevezni.

Dr. Prokop István már nem is szerepelt az előterjesztésben.

Dr. Molnár László (1904-?) szolnoki törvényszéki bíró és Dr. Göcze Elemér (1883-?) egri törvényszéki tanácselnök neve nagyjából szerepelt az előterjesztésben. Mindkét nevet megjelölték és a lap szélére a „Le” szót írták ceruzával. A Rákosi Mátyás által kifogásolt dr. Vincenti Gusztáv (1889-?) budapesti törvényszéki alelnököt a budapesti ítélőtábla elnökévé; dr. Makó Jenő (1890-?) pécsi törvényszéki elnököt a pécsi ítélőtábla elnökévé; dr. Ungtváry Antalt (1887-?) a veszprémi törvényszéknél ideiglenesen szolgálatba állított volt nagyváradi ítélőtáblai tanácselnököt a veszprémi törvényszék elnökévé; dr. Szemlér Lőrinc (1882-?) budapesti törvényszéki tanácselnököt budapesti ítélőtáblai tanácselnökké; dr. Bacsoni Ferenc (1883-?) debreceni ítélőtáblai bírót a debreceni ítélőtáblához tanácselnökké; dr. Eigen Kálmán (1889-?) budapesti ítélőtáblai bírót budapesti ítélőtáblai tanácselnökké; dr. Kocsis Mihály (1899-?) pécsi ítélőtáblai bírót a pécsi

76.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti 14 941/1947. számú javaslatát dr. Borbély Miklós és társai kinevezése tárgyában. Dr. Solti Lászlót csak főügyész-helyettesé kívánja kinevezni, és dr. Gaál Ödön előléptetését kéri függőben tartani.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Nem szerepel dr. Schüsler, aki megérdemel legalább címet.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Borbély Miklóst is függőben kívánja tartani és ezzel a változtatással terjeszti elő javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁸⁷

77.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát az üzletszerzők jogviszonyának szabályozása tárgyában. Elfogadták a Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezetének kívánságát.

törvényszék elnökévé; dr. Rátai György (1890-?) budapesti központi járásbíróági alelnököt budapesti ítélőtáblai tanácselnökké; dr. Déri Frigyes (1901-?) debreceni törvényszéki bírót debreceni ítélőtáblai bíróvá; dr. Nagy Ferenc (1899-?) budapesti büntetőtörvényszéki bírót a budapesti büntetőtörvényszékhez tanácselnökké; dr. Öhlschlager Andor (1900-?) budapesti büntetőtörvényszéki bírót budapesti büntetőtörvényszéki tanácselnökké; dr. Hegedüs József (1894-?) budapesti törvényszéki bírót budapesti törvényszéki tanácselnökké; dr. Unkelhäusser Miklós (1901-?) budapesti büntetőtörvényszéki bírót budapesti büntetőtörvényszéki tanácselnökké; dr. Papp László (1905-?) pestvidéki törvényszéki bírót a pestvidéki törvényszékhez tanácselnökké; dr. Jakab Mihály (1910-?) budapesti büntetőtörvényszéki bírót a budapesti büntetőtörvényszékhez tanácselnökké javasolták kinevezni. Dr. Lengyel neve nem szerepelt az előterjesztésben, feltehetőleg elírás következtében került a szövegbe. A Rákosi Mátyás által kifogásolt többi személy a jelen jegyzőkönyv 76. napirendi pontjaként tárgyalta s az államügyészek kinevezésére vonatkozó előterjesztésben szerepelt.

⁸⁷ Előzményéről lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 83. napirendi pontját. Az előterjesztés harmincöt államügyész kinevezésére vonatkozott. Köztük szerepelt dr. Borbély Miklós (1892-?) pestvidéki vezető államügyésszé, dr. Baktay Miklós (1902-?) győri főállamügyésszé, dr. Buzássy Lajos (1901-?) pécsi főállamügyésszé, dr. Asbóth Frigyes Dezső (1902-?) szegedi főállamügyésszé és dr. Zaboretzky Ervin (1902-?) budapesti főállamügyész-helyettesé való kinevezésére vonatkozó, az V. fizetési osztályba való előléptetésüket is magában foglaló javaslat. Mint a jelen jegyzőkönyv 75. napirendi pontjából kiténik Rákosi Mátyás kifogást emelt dr. Baktay Miklós; dr. Richeter Béla (1904-?) budapesti államügyész budapesti vezető államügyésszé; dr. Vissi Endre (1898-?) győri államügyész győri vezető államügyésszé; dr. Lopussny István Livió (1903-?) pestvidéki államügyész pestvidéki vezető államügyésszé; dr. Gárdon László (1902-?) gyulai államügyész gyulai vezető államügyésszé; dr. Solti László (1904-?) szolnoki államügyész balassagyarmati vezető államügyésszé; dr. Schido László (1905-?) győri államügyész győri főállamügyész helyettesé és dr. Dékány Mihály (1906-?) budapesti államügyész budapesti főállamügyésszé történő kinevezése ellen, ezeket az igazságügyminiszter kiemelte az előterjesztésből. Az előterjesztésben ceruzával bekarikázták dr. Borbély Miklós és áthúzták Gaál Ödön szegedi államügyész nevét s mellé írták a „függő” szót, s áthúzták a Solti Lászlóra vonatkozó javaslati részt is s mellé írták az „F. helyett” szavakat. Dr. Schüslerre vonatkozó adatot nem találtunk.

16. 1947. augusztus 14.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Benne van az, hogyha 3-szor közvetített valakinek, már szolgálati viszonyban van vele?

[Ries] Igazságügyminiszter: Ezen a területen történtek mindig a legnagyobb visszaélések.

[Veres] Építési és közmunkaügyi miniszter: Kéri kiosztani, hogy a minisztérium emberei tanulmányozhassák a kérdést.

[Ries] Igazságügyminiszter: Előterjesztését leveszi a napirendről, a jövő héten hozza.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁸⁸

78.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti 7000/1947. számú javaslatát MÁV alkalmazottak jóvátetele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

79.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti 35 586/1947. számú javaslatát légi közlekedési szakemberek külföldi tanulmányútja tárgyában.⁸⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

80.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Szathmáry Ottó napidíjai fedezése tárgyában.⁹⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

81.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti 11 609/1947. számú javaslatát Siklósi Lajos MÁV főmozdonyvezetőnek Németországba való kiküldetése tárgyában.⁹¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁸⁸ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 49. napirendi pontját.

⁸⁹ Az előterjesztés a háborúban elpusztult repülőterek újjáépítésének szükségességével, különösen pedig a Magyar-Szovjet Polgári Légiforgalmi Rt. alapítása tárgyában a Szovjetunióval 1946. március 29-én kötött egyezményben a repülőterek újjáépítése tekintetében vállalt kötelezettséggel indokolta a szakemberek külföldi tanulmányútját. Koós Imre légügyi főtanácsos, Bánhidi Antal forgalmi repülőkapitány, Tihanyi László légügyi főtanácsos és Kodolányi Gyula postaműszaki tanácsos kiküldését javasolta a genfi, a stockholmi és a moszkvai közforgalmi repülőter helyszíni tanulmányozása céljából.

⁹⁰ A Közlekedésügyi Minisztérium 11 787/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint Szathmáry Ottót a Svájcban rekedt magyarországi rendeltetésű szállítmányok hazairányításával bízták meg.

⁹¹ Az előterjesztés szerint az amerikai hadianyagból vásárolt mozdonyokhoz tartalékalkatrészek és anyagok beszerzése céljából vált szükségessé a németországi, illetve franciaországi kiküldetés.

82.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 12 602/1947. számú javaslatát Németh Pál MÁV tanácsosnak Romániába való kiküldetése tárgyában.⁹²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

83.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 12 461/1947. sz. javaslatát dr. Gärtner József MÁV főtanácsos és társai olaszországi kiküldetése tárgyában.⁹³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

84.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a kisiparosok és kiskereskedők társadalombiztosítása tárgyában.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Észrevételei ellentétben vannak az alapokkal, amelyeken ez fekszik. Egyelőre ne a betegségi, hanem csak a többi biztosítási ágakat léptessék életbe. A szabályozás terhet jelent, amit a biztosítottaknak kell viselni és az egész megoldást most nem tudnák vállalni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezek egész alapvető dolgok. Nem tárgyalják ki előzőleg a javaslatot.

[Molnár] *Népjóléti miniszter*: Ez évtizedes követelése a kisiparosoknak és kiskereskedőknek. December folyamán összeült a kamara és kérték ezt. Ez érdeke a szegény kisiparosoknak és kiskereskedőknek, de nem érdeke a gazdagoknak. Az iparügyi miniszter egy szűk érdekeltség kifogásának adott hangot.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Szerinte ez nem szűk érdekeltség kifogása. Ez a kérdés évtizedek óta állandóan szerepelt. Ez nem egy szűk csoport kívánsága, hanem komoly iparos érdekképviseltek kívánsága és miután ez ennyire lényegbevágó, kötelessége ezt megmondani. Hisz abban, hogy a népjóléti miniszterrel meg fog tudni egyezni. Elismeri azt, hogy olyan színezete van a levételnek, mintha ellenük foglalnánk állást és ez tőle teljesen távol áll. Viszont az sem volna jó, ha olyan intézkedést tennénk, ami őket nem elégíti ki. Kéri, hogy ezeket az alapvető dolgokat tárgyalják le és ennek megfelelően alakítsák át a rendelettervezetet.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter*: Részt vett az ipartestületek értekezletén Miskolcon és ugyanezt az álláspontot képviselték.

⁹² Az előterjesztés szerint a MÁV újjáépítési feladataihoz szükséges fenyő-fűrészeltáru beszerzése céljából vált indokolttá a kiküldetés.

⁹³ Az előterjesztés szerint a magyar-svájci vasúti köteléki díjszabás néhány kérdését tervezték rendezni az ügyben érdekelt összes vasúti intézet, valamint a németországi szövetséges megszálló hatóságok illetékes képviselőinek részvételével tartott értekezleten. Ez tette szükségessé dr. Gärtner József MÁV főtanácsos és Jakab György MÁV főfelügyelő kiküldését. Az előterjesztés szerint az értekezletet Svájcban tartották. Feltehetőleg tévedésből került a jegyzőkönyvbe az „olaszországi kiküldetése” szöveg.

16. 1947. augusztus 14.

Rákosi Mátyás államminiszter: Mi a konkrét javaslat? El tudják intézni egy héten belül?

[*Bán*] *Iparügyi miniszter:* Természetesen. De jóakarattal kell hozzáfogni és az álláspontokat egyeztetni.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* A javaslatot ugyan megkapta, de meg kell mondania, hogy olyan nagy horderejű a kérdés, hogy nem tudtak eleget foglalkozni vele. Kéri ezért a pénzügyminiszterrel is kitérgyalni.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Az Igazságügyminisztérium egy szempontra hívja fel a népjóléti miniszter figyelmét. A törvényhozás a felhatalmazást a minisztériumnak adta és ezt nem lehet továbbadni. A rendelet úgy lenne átdolgozandó, hogy ezek a kérdések továbbra is legyenek fenntartva az összminisztérium részére. Egyik minisztérium sem szabályozhat összkormányzati kérdéseket rendeletileg.

Rákosi Mátyás államminiszter: Vegyék le és egy hét múlva hozzák vissza.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter:* Nemigen van komoly kilátás arra, hogy meg egyezzenek.

Rákosi Mátyás államminiszter: De akkor a minisztertanácson sem tudunk megegyezni.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter:* Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁹⁴

85.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 195 054/1947. számú javaslatát egészségvédelmi intézményeknél megüresedett orvosi és segédszemélyzeti állások betöltése tárgyában.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Sigora Bálint ellen emel kifogást.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter:* Ezt kiveszi előterjesztéséből.

[*Báránys*] *Földművelésügyi miniszter:* A kisgazdapárt részéről kéri, hogy a jövőben a Cseh-Szombathy államtitkárral tárgyalják le a kérdéseket.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁹⁵

86.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Bedő Bélának a VI. fizetési osztályba közegészségügyi felügyelővé való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács dr. Bedő Béla kinevezéséhez hozzájárult.

⁹⁴ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 55. napirendi pontját.

⁹⁵ A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapot e tárgynál a következő megjegyzés olvasható: „Megvizsgálandó lenne, kikből tagozódik a kinevezés, nevezetesen, hogy már szolgálatban voltak-e?” Az előterjesztés tizenhat orvos és tizenhat asszisztens, gondnok, illetve védőnő kinevezésére vonatkozott. A Ries István által kifogásolt Sigora Bálint a szekszárdi tüdőbeteg gondozó intézet alorvosi állására volt eredetileg tervbe véve.

87.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát hatósági bába-állások ideiglenes betöltése tárgyában (168 783/1947. sz. előterjesztés).

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

88.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát Szendrő László romániai kiküldetése tárgyában.⁹⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

89.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Kende Zsigmond orvos jóvátétele tárgyában.⁹⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács délután 3/4 3 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gépelt tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok az első oldalon, a jelen voltak felsorolásánál, nevük említésénél látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Máttyás, Szakasits Árpád, Mihályfi Ernő, Bárányos Károly, Ries István, Zentai Vilmos, Vas Zoltán, Pongrácz Aladár, Vajda Imre, Kemény György és Antos István kézjegye.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapok közé helyezve többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapokon, külön sorszámozva felsorolták az előterjesztések címeit. Ezekhez esetenként észrevételeket fűztek, amelyek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1–3., a 6–9., a 11–12., a 15–16., a 18., a 20., a 24–38., a 40–69., a 73–76., a 78–83. és a 85–89. napirendi pont előterjesztése, amelyek közül 16/a-g. sz. mellékletként közöljük az 1–3., a 43. és a 60. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést, illetve irományt.

⁹⁶ A Népjóléti Minisztérium 67 931/1/2–1947. sz. előterjesztése szerint a foksani és máramarosszigeti hadifogoly gyűjtőtábor megsemmisítése és az ott működő magyar hadifogolybizottságok munkájának ellenőrzése, továbbá a hadifoglyok hazahozatalával kapcsolatos sürgős intézkedések megtétele miatt vált szükségessé a miniszteri megbízott kiküldése. Lásd még a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 66. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 55. napirendi pontját.

⁹⁷ A Népjóléti Minisztérium 194 955/1947/VII. sz. előterjesztése szerint dr. Kende Zsigmond (1888–1971) orvos és élelmiszerbakteriológust 1919. február 26-án a Belügyminisztérium központi vizsgálóállomásához bakteriológiai szaksegéddé nevezték ki, majd az 1918. évi forradalom érdekében kifejtett tevékenysége és demokratikus magatartása miatt 1921 márciusában elbocsátották. Javasolta, hogy rehabilitációjaként az V. fizetési osztályba soroltan az Országos Közegészségügyi Intézet igazgatójává nevezzék ki. 1945–1948-ban a Magyar Radikális Párt ügyvezető elnöke, 1947–1958-ban országgyűlési képviselő volt.

16. 1947. augusztus 14.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapon a 4., az 5., a 39. sz. napirendi pont címe.

Csak utólag, kézírással vezették rá a megfelelő borítólapra a 10., a 14., a 18–23., a 70–72., a 77., a 81–83. sz. napirendi pont tárgyára vonatkozó utalást.

A Népjelölti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon szerepel dr. Schulek Elek zürichi kiküldetése is, az ezzel kapcsolatos előterjesztés azonban nem található az iratok között s a jegyzőkönyvben sem szerepel ez az ügy.

16/a. sz. melléklet
(a 16/1. napirendi ponthoz)
3651/1947. PM IV. b. szám

A Pénzügyminiszter moszkvai tárgyalásairól.

Melléklet: 3 db

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

A Minisztertanácsnak már több ízben beszámoltam a moszkvai pénzügyi tárgyalások eddigi eredményeiről. Az utolsó, 1947. augusztus 8-án⁹⁸ tartott minisztertanácson beszámolómat távollétemben dr. Jeszenszky Ferenc a Magyar Nemzeti Bank vezérigazgatója ismertette. Ezen a minisztertanácson a német követelések kiegyenlítésével kapcsolatban az alábbi határozat hozatott:

Az 50 millió dolláros globális összeg leszállítására törekedjék a magyar bizottság. Az ilyen módon még leszállítandó globális összeg csak akkor fogadható el, ha ennek az összegnek a vállalása mentesíti Magyarországot minden, a potsdami egyezményvel kapcsolatos később netán felvetődő követelés megfizetése alól, továbbá minden a potsdami szerződéssel kapcsolatos függő kérdést rendez – nem értve ide természetesen az oly magyarországi német dolgokat, amelyeknek német volta később még beigazolást nyer. – Viszont ide értendők a magyarországi szovjet, illetőleg szovjet-magyar vállalatoknak Németországgal szemben fennálló tartozásai, amelyek a globális összeggel szintén rendezettnek tekintendők. A globális összegnek a magyarok feltételei között szereplő tételeken kívül rendezniök kell azokat a szovjet igényeket is, melyek a Kárpátjáról elhurcolt zsidók vagyontárgyaival kapcsolatosak.⁹⁹ Természetesen részletesen letárgyalandók ezek a problémák még a fizetési időtartam és módzatok szempontjából is és ez után fog a magyar kormány az összecszerűség kérdésében véglegesen határozni.

⁹⁸ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

⁹⁹ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 27. sz. jegyzetét.

16. 1947. augusztus 14.

Ezen határozat szem előtt tartásával utasítást kérek a t. minisztertanácstól, hogy az összecszerűség tekintetében újabb magyar ajánlatként milyen álláspontot foglaljak el.

Ismételten kérem a t. minisztertanács álláspontját, hogy tegyék-e a kiegyenlítésre vonatkozóan bármilyen ajánlatot, minthogy előreláthatólag a szovjet bizottság részéről fel fog vettetni az a kérdés, hogy kívánja a magyar kormány az általa felajánlott, illetőleg a későbbi megegyezés során megállapítandó összeget rendezni.

II.

Tájékoztatom a t. minisztertanácsot, hogy a távollétemben dr. Vásárhelyi István államtitkár vezetésével tovább folytatott moszkvai tárgyalásokon, melyeket szovjet részről Jemcsenko osztályfőnök vezetett, átadott 11-én egy újabb jegyzőkönyvtervezet.¹⁰⁰ Ez a Szovjetunió tulajdonába átment német vagyonok passzíváival kapcsolatban azt kívánja, hogy harmadik személyeknek a Szovjetunió tulajdonába átment német vagyontárgyakkal kapcsolatos — az 1945. január 20. napja előtt, vagy utána, de a SZEB hozzájárulása nélkül keletkezett — követeléseit bíróilag ne legyenek érvényesíthetők. Ezt a szovjet bizottság jogszabály kibocsátásával kívánja elérni, annak kibocsátásáig pedig haladéktalanul intézkedést kér a folyamatban lévő peres, illetőleg peren kívüli eljárás felfüggesztése tárgyában. Az Igazságügyminisztérium illetékes osztályával egyetértésben felfogásom az, hogy a német vagyontárgyak átadása az aktívák és passzívák összevetése utáni aktív egyenleg átadását jelenti, mert ellenkező esetben nemcsak német vagyontárgyakat adnánk át, hanem magyar vagyont (követeléseket) is, amire pedig sem a potsdami, szerződés, sem pedig a még hatályban nem lévő békeszerződés nem köteleznek. Kívánja továbbá a Szovjetunió, hogy nyilvánítsuk semmissé mindazokat a jogcselekményeket, amelyeket a Szovjetunió tulajdonába átment volt német vagyontárgyak tekintetében az 1945. évi január hó 20. napját követően a SZEB hozzájárulása nélkül történtek.

Ezzel kapcsolatban álláspontom az, hogy ezeket a jogcselekményeket általánosan semmissé nyilvánítani nem lehet. A magyar kormány minden intézkedést megtett arra vonatkozólag, hogy a német vagyont tekintetében a fegyverszüneti egyezményben vállalt kötelezettségeknek eleget tegyen: a német vagyont zár alá vette, arra vonatkozóan bejelentési kötelezettséget rendelt el és a német vagyonnak a Szovjetunió részére való átadását is elrendelte.

Ezeknek a rendelkezéseknek a megszegőivel szemben az érvényes magyar jogszabályok szerint mind büntetőjogi, mind magánjogi úton el lehet járni. A

¹⁰⁰ Lásd a 16/b. sz. mellékletet.

16. 1947. augusztus 14.

magyar kormány a jelen tárgyalások során is kötelezettséget vállal a tekintetben, hogy ezeket az eljárásokat soron kívül fogja lefolytatni.

Fentiek alapján javaslom a t. minisztertanácsnak, hogy továbbra is fenntartassék a magyar kormány azon álláspontja, hogy a magyarországi német vagyontárgyakat passzívakkal terheltén kapta és adja át a Szovjetunióknak. Ennek folytán ezen álláspont fenntartása esetén viszont e tárgyban ellenjavaslatot tartalmazó jegyzőkönyv átadására egyáltalán nincs szükség.

III.

Tájékoztatom még a t. minisztertanácsot, hogy vegyes és szovjet vállalatoknak infláció alatt történt áruszállításaiból eredő és a magyar kormánnyal szemben fennálló követelései tárgyában a szovjet bizottság az eredetileg kért 35 milliót 46 millióra emelte fel. Ebben benne foglaltatik a MOLAJ-nak kb. 10 milliót kitevő követelése is, mely az osztaléktranszferrel kapcsolatban nyer megoldást. Az inflációs időkből eredő e tartozások rendezésére vonatkozólag dr. Vásárhelyi István államtitkár azt jelentette Moszkvából, hogy lehetségesnek tart egy olyan megoldást, hogy augusztus, szeptember és október hónapokban egy-egy millió forint fizetessék ki, míg a hátralévő összeg november 1-jétől kezdődőleg 6 havi egyenlő részletben kerülne kifizetésre. Minthogy az összegszerűség pontos megállapítása ügyében a tegnapi nappal Budapesten szovjet magyar vegyesbizottság ült össze, kérem a t. minisztertanács döntését, hogy a kiegyenlítés tekintetében az összegszerűség megállapítása előtt foglaljak-e állást.

IV.

A múlt minisztertanács az Egyesült Izzó leszerelt gépeinek beszámítása tárgyában úgy határozott, hogy ennek Moszkvában történő letárgyalására a külügyminiszter úr kérje fel a Szovjetunió kormányát. Ezen szóbeli jegyzék másolatát mellékelem.¹⁰¹ Időközben a moszkvai delegációtól azt a közlést kaptam, hogy augusztus 9-én Jemcsenko osztályfőnök azt a kijelentést tette, hogy ez a kérdés a Rácz miniszter és Szviridov altábornagy között annak idején lefolytatott tárgyalások eredményeképpen levétetett a napirendről. Ezzel kapcsolatban kikértem a januári tárgyalásokon résztvevő iparügyi miniszter véleményét, aki közölte, hogy kizárólag arról volt szó, hogy az Egyesült Izzó leszerelt gépeinek beszámításának megemlétesekor Szviridov altábornagy közölte, hogy ezen igény támasztása esetén a szovjet kormány érvényesíteni fogja az 1945-ben adott pengő-kölcsön, valamint a szovjet részről felszerelt magyar hadosztály felszerelési költségeinek megtérítésére vonatkozó igényt.

¹⁰¹ Lásd a 16/c. sz. mellékletet, továbbá a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 24. sz. jegyzetét.

16. 1947. augusztus 14.

Megemlítem, hogy a pengő-kölcsönre vonatkozó igényt időközben a Szovjetunió már érvényesítette,¹⁰² csak ennek rendezése nincs még letárgyalva, tehát az ellentétként nem szerepelhet az Egyesült Izzó leszerelésével szemben.

V

Végül tisztelettel bejelentem, hogy a külügyminiszter úr az ide másolatban csatolt közlést tette a egyes szovjet-magyar vállalatoknak nyújtott adókedvezményekkel kapcsolatban neki átadott angol és amerikai jegyzékekről.¹⁰³

Tisztelettel kérem a t. minisztertanács állásfoglalását, hogy külügyminiszter úrral egyetértésben milyen választ adjak.

Budapest, 1947. augusztus 13.

dr. Nyárádi Miklós s. k.

Hitelesítem:

Bpest, 1947. augusztus 13.

Fejér Dezső

min. irodaigazgató

Gépelt, aláírás nélküli, egykorúlag készült és hitelesített másolat. Az iratot hitelesítő miniszteri irodai igazgató aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

16/b. sz. melléklet (a 16/1. napirendi ponthoz)

1. számú melléklet.

Bizalmas!

Jegyzőkönyv-tervezet

harmadik személynek a Szovjetunió tulajdonába átment magyarországi volt német aktívákkal szembeni követelése tárgyában

A Magyar Kormány a jelen jegyzőkönyv aláírásától számított egy hónapi határidőn belül az alábbi intézkedéseket fogja hozni:

1. Törvényt ad ki,¹⁰⁴ amely szerint kizáratik harmadik személynek a Szovjetunió tulajdonába átadott német aktívákkal szembeni követelés bejelentésé-

¹⁰² Az 1945-ben a Szovjetuniótól felvett, összesen 850 millió pengő kölcsön (lásd a DMB mt. jkv. A) k. 11. sz. jegyzőkönyv 13. sz. jegyzetét) visszafizetésének kérdését az 1947. évi pénzügyi tárgyalások során rendezték. Lásd a MOL-XIX-L-1-k 255. d. „Az 1947. évi moszkvai tárgyalások” c. dossziét.

¹⁰³ Lásd a 16/d. sz. mellékletet.

¹⁰⁴ Ilyen törvény kiadására nem került sor.

16. 1947. augusztus 14.

nek lehetősége, ha ezen követelések 1946. január 30-a előtt keletkeztek, és ugyancsak akkor is, ha ezen követelések 1945. január 20-a után olyan megegyezésből keletkeztek, amelyek a SZEB hozzájárulása nélkül jöttek létre.

A magyar bíróságok a fentiek értelmében köteleztetnek arra, hogy ne fogadják el elbírálásra harmadik személynek a Szovjetunió tulajdonában volt német aktívák elleni keresetét, és hogy megszüntessenek olyan pert, amely már folyamatban van, valamint vonjanak vissza minden olyan határozatot, amely ha jogerőre is emelkedett, de még nem lett végrehajtva.

Minden olyan megegyezés és jogi cselekmény, amely a Szovjetunió tulajdonába átment volt német aktívára vonatkozik és amely 1945. január 20-a után a SZEB hozzájárulása nélkül jött létre, ugyanazon törvény által semmisnek lesz nyilvánítva.

Ezen törvénnyel ellentétes törvények, rendeletek, körrendeletek és egyéb intézkedések idevonatkozó részükben érvényteleneknek nyilvánítatnak.

2. Azonnal a jegyzőkönyv aláírása után a magyar bírói szervek utasítatnak arra, hogy a törvény megjelenéséig is függeszték fel harmadik személyek minden igényének elbírálását, amely igények az adott időben bírói eljárás tárgyát képezik, avagy később, de a törvény megjelenése előtt fognak bemutatni.

Ugyancsak azonnal felfüggesztetik a már jogerőre emelkedett bírói határozatok végrehajtása, megszűnik minden olyan lefoglalás és elkobzás, amelyek harmadik személyek követeléseinek bejelentésével, vagy bírói határozatok végrehajtásával kapcsolatban szovjet szervek tulajdonára és vagyontárgyaira fogatosítottak.

Gépel, aláírás és keltezés nélküli tisztázatról készített egykorú egyszerű másolat.

16/c. sz. melléklet (a 16/1. napirendi ponthoz)

2. számú melléklet.

Másolat

Magyar Külügyminisztérium

342/Pol. Res. 1947.

Szóbeli jegyzék
a Szovjetunió Követségének
Budapest

A Magyar Külügyminisztérium tisztelettel kéri a Szovjetunió budapesti Követségét, szíveskedjék kormányához továbbítani a magyar kormány azon

16. 1947. augusztus 14.

kérelmét, hogy tegye megfontolás tárgyává azt, hogy az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. (Tungsram) üzemei egyes berendezéseinek 1945. év első felében a szovjet katonai bizottság részéről történt leszerelése során a Szovjetunió által tulajdonba vett üzemi felszerelési tárgyak értéke a magyar jóvátételi kötelezettségekbe teljesítésként számíttassék be.

A magyar kormány arra kéri a Szovjetunió kormányát, bízassék ezen tárgyalások lebonyolítása arra a szovjet, illetőleg magyar kormánybizottságra, mely ez idő szerint Moszkvában pénzügyi kérdésekben tárgyal. A tárgyalásoknak erre a kormánybizottságra való rábízását indokolja az a körülmény, hogy egyrészt a magyar kormánybizottság sem zárkózott el oly szovjet részről felvetett kérdéseknek tárgyalása elől, melyek nincsenek szoros kapcsolatban a potsdami német vagyonok kérdésével, másrészt mert az említett kormánydelegációk által tárgyalt kérdések Magyarország gazdasági erejét olyannyira igénybe veszik, hogy a Magyarország javára eső vagyoni kérdések tisztázása nélkül az ország gazdasági ereje és teherbíróképessége nehezebben mérhető fel.

A Magyar Külügyminisztérium felhasználja az alkalmat, hogy a Szovjetunió budapesti Követségének őszinte nagyrabecsülését kifejezze.

Budapest, 1947. augusztus 8.

Gépelte, aláírás nélküli egykorú egyszerű másolat.

16/d. sz. melléklet (a 16/1. napirendi ponthoz)

3. sz. melléklet

Külügyminisztérium

43 265/4.-1947.

Tárgy: Az angol kormány tiltakozása a 4210/ME, 4220/ME, 4240/ME, és 4250/ME számú rendeletek által nyújtott adókedvezmények tárgyában.

Budapest, 1947. augusztus hó 7-én.

Hiv. szám: 43 129/4.-1947.

Melléklet: 1 db

Sürgős!

Pénzügyminiszter Úrnak

Budapest

Fenti számú átiratommal értesítettem Miniszter Urat, hogy a budapesti amerikai követ kormánya nevében tiltakozást jelentett be a vezetésem alatt álló minisztériumban az ellen, hogy a 4210/ME, 4220/ME, 4240/ME, és

16. 1947. augusztus 14.

4250/ME sz., folyó év április hó 12. napján kibocsátott magyar kormányrendeletek a magyarországi szovjet-magyar olajipari vállalatok részére megkülönböztető adókedvezményt biztosítanak és az 1947. február hó 20-án a magyar kormány által aláírt békeszerződés 33/c cikkére hivatkozással a fent idézett kormányrendeletekben nyújtott előnyöknek a magyarországi amerikai érdekeltségű vállalatokra való kiterjesztését kérte.¹⁰⁵

A mai napon a Brit Politikai Misszió képviselője egy jegyzéket adott át a vezetésem alatt álló minisztériumban, amely a fent ismertetett amerikai tiltakozó jegyzékben sérelmezett discriminatórikus elbánást a brit kormány nevében szintén szóvá teszi és kéri, hogy a magyarországi brit érdekeltségű vállalatok a szovjet-magyar közös vállalatok részére biztosított kedvezményekben szintén részesüljenek.

Tisztelettel felkérem, hogy a budapesti Amerikai Követségnek, illetve Brit Politikai Missziónak adandó válasz tekintetében elfoglalt nagybecsű álláspontjáról engem lehetőleg soronkívül tájékoztatni szíveskedjék.

A miniszter helyett:
dr. Sebestyén Pál s. k.

Gépelte, aláírás nélküli egykorú egyszerű másolat.

16/e. sz. melléklet (a 16/1. napirendi ponthoz)

[Válaszjegyzék-tervezet az angol-amerikai jegyzékre]

A hazai ipar fejlesztéséről szóló 1931:XXI. tc. számos iparvállalatnak biztosított adó- és illetékkedvezményt. Ettől függetlenül külön törvények ugyancsak biztosítottak ilyen természetű kedvezményeket, amennyiben azokat fontos közgazdasági érdekek indokolták tették. Ezeknek a törvényeknek az alapján Magyarországon több olyan külföldi érdekeltségű vállalat alakult, amely egy-egy új iparágat honosított meg és élvezte a törvényben meghatározott időtartamra a vállalati adók alóli mentességet. Így többek között a MASZOVOL jogelődje: a Wintershall A. G. berlini cég által alapított MANÁT magyarországi vállalat, továbbá a bauxit vállalatok, valamint a Magyar Amerikai Olajipari Rt. stb.

¹⁰⁵ Az említett rendeletek a MK 1947. április 12-i számában jelentek meg s a „MASZOVOL” Magyar-Szovjet Nyersolaj Rt.; a „MESZHRT” Magyar-Szovjet Hajózási Rt.; a „MASZOVLET” Magyar-Szovjet Polgári Légiforgalmi Rt.; a Magyar-Szovjet Bauxit Alumínium Társaságok és a „MOLAJ” Magyar-Szovjet Olajipari Rt. adó- és illeték mentességére, illetve kedvezményére vonatkoztak. A békeszerződés 33/c. cikkéről lásd a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és 16. sz. jegyzetét.

16. 1947. augusztus 14.

Voltak ezenfelül olyan vállalatok, amelyek állami adó- és illetékkedvezmények helyett jelentős állami támogatásban részesültek azért, hogy a magyar gazdaság szempontjából feltétlenül szükséges üzleti tevékenységüket kifejthessék. Ezek közé tartozott a Magyar Légiforgalmi Rt., amelynek örökébe a Magyar Szovjet Légiforgalmi Rt. lépett és a német érdekeltségű Dunagőzhajózási Társaság, amelynek a MESZHARTH lett a jogutódja.

Amikor a négy magyar-szovjet közös vállalat a volt német vállalatok érdekeltségének átvételével Magyarországon megalakult, lényegében ezeknek a korábban már fennállott és adókedvezménnyel vagy szubvencióval állami kedvezményt élvező vállalatok örökébe lépett, igényelve természetesen ugyanazokat a kedvezményeket, amelyeket a volt német jogelőd élvezett. Ezt az igényt a magyar kormány éppúgy kénytelen volt elismerni, mint ahogy pl. természetesnek tartotta, hogy a MAORT részére is tovább biztosította a törvényekben, illetőleg államközi szerződésekben korábban fennállott kedvezményeket.

Ezeket az iparfejlesztési és gazdasági érdekből indokolható kedvezményeket a magyar kormány természetesen a jövőben is — az előírt feltételek fennforgása esetén — biztosítani kívánja, bármilyen külföldi érdekeltségű vállalatok, így az angol érdekeltségű vállalatok részére is.

Gépetl, aláírás és keltezés nélküli fogalmazvány. Az irat felső szélén ceruzairással a következő megjegyzés látható: „Antos!”

16/f. sz. melléklet (a 16/43. napirendi ponthoz)

37 889/1947. III. szám KSZM

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Bejelentem a t. Minisztertanácsnak, hogy az 1947. július hó 11-étől 23-éig Varsóban folytatott kereskedelempolitikai tárgyalások eredményeként 1947. július 23-án a Minisztertanáctól kapott felhatalmazás alapján ideiglenes árucserereformai és fizetési megállapodás kötött.¹⁰⁶

II.

A lengyel kormánnyal folytatott kereskedelempolitikai tárgyalásokat az tette szükségessé, hogy az 1946. június 28-án Varsóban aláírt árucserere- és

¹⁰⁶ Előzményéről lásd a 169. sz. jegyzőkönyv 19., a 179. sz. jegyzőkönyv 33. és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 15. napirendi pontját.

16. 1947. augusztus 14.

fizetési megállapodás folyó évi június 30-án lejárt. Jóllehet a folyó évi áprilisi varsói vegyesbizottsági tárgyalásokon a lengyel kormány képviselőit június első felére Budapestre meghívtuk, hogy az 1947/48. évre új megállapodást köthessünk, egyéb irányú elfoglaltságuk miatt a lengyelek e meghívásnak nem tettek eleget, hanem javasolták, hogy három havi átmeneti megállapodás kötése ismét a magyar kormány küldjön tárgyaló-bizottságot Varsóba. Ezt elháríthatatlanul szükségessé tette egyébként az, hogy a lengyelek a fizetési forgalomban bekövetkezett erős, a tavalyi lengyel megállapodásban engedélyezett 500 000 \$-on túlmenő tartozásunk miatt, június elején kokszt- és szénszállításait beszüntették. Az idejekorán e tárgyban tett javaslatainkat elutasították, illetőleg azoknak Varsóban való tárgyalását kívánták.

A tárgyalások három kérdés-csoportot öleltek fel: 1. likvidálni kellett az 1945. okt. 4-ei és az 1946. június 28-ai megállapodást, 2. rendezni kellett f. évi szept. hó végéig a két ország közötti árucsereforgalmat és 3. új alapra kellett fektetni a fizetési forgalmat.

A két korábbi árucseremegállapodás keretében június 30-ig Magyarország 3 955 000 (értékű koksztot, szenet, ammóniákszódát, cinket és gáztisztítóanyagot importált, ezzel szemben különböző ásványolajfélésegekből, gépekből, gyümölcsből, gyógyszerből, valamint egyéb iparcikkekből összesen 3 278 500 (értékű árut exportált. Magyarország terhére ezek szerint 676 500 (passzív egyenleg keletkezett. Ezt az erős passzivitást a lengyel kormány sérelmezte ugyan, de nem barátságosan formában. Nyilván megnyugtatólag hatott, már június végén írásban is közölt az a javaslatunk, mely szerint hajlandók vagyunk az utószállítási jogunk alapján július végével mutatkozó szaldónknak \$-ban történő kiegyenlítésére, bár mindvégig hangoztatták, hogy \$-fizetés helyett inkább áruszállítást kívánnak. Ennek érdekében elfogadták, hogy az utószállítások végső határidejéül f. évi augusztus 15. állapíttassék meg és a végleges egyenleget f. évi augusztus 31-éig tisztázzuk. Az augusztus 15-ei tartozásunkat \$-ban vagy közösen megállapítandó egyéb módon, legkésőbb f. évi szeptember 15-éig kell kiegyenlítenünk. Kikötötték azonban, hogy súlyos mulasztásaink miatt, amely őket annak következtében érte, hogy a koksztot és szenet az eredeti áron, — amely mélyen a világpiaci áron alul maradt (pl. koksznál 13,4 tonnánként, szemben 18 \$-ral) — szállították, kárpótlásul e két ár közötti különbözettel, vagyis 33%-al növelve kell megfizetnünk. Ezt a kívánságot nem sikerült elhárítani, mert korábbi ígéreteinket kénytelenek voltunk az ásványolajfélék, a derítő- és kovaföld tekintetében visszavonni. Remélhető, hogy egyenlegünk augusztus közepéig nem fogja az 50–60 000 \$-t meghaladni. Ennek kiegyenlítése után viszont az 1947/48. évi megállapodás egyenleg-teher nélkül lesz elindítható. Ezt az összeget a Gazdasági Főtanácstól a lengyel koksztimport rendezésére és biztosítására kapott 400 000 \$ (terhére irányoztuk elő.

Abban az esetben viszont, ha mégis aktív egyenleggel rendelkeznének, a lengyelek régi áron szenet és kokszot fognak szállítani.

Az úgynevezett „provizoriumra” vonatkozó tárgyalások nagy gondot okoztak a magyar bizottságnak, mert a lengyelek makacsul ragaszkodtak ahhoz, hogy -ért csak rögtöni segítségképpen hajlandók még júliusban kisebb mennyiségű kokszot szállítani, további szén- és koksz-szállításaikért azonban búzát vagy búzalisztet, nyers ásványolajat, hengerelt vasárut és ócskavasat kívánnak. Ezt a kívánságukat az új, 1947/48. évi megállapodás tekintetében is már eleve bejelentették. A végeredmény az, hogy szeptember végéig szállítanak 25 000 t kokszot (ebből 10 000 tonnát \$-fizetésért azonnal), az eddigi tonnánkinti 13,4 (helyett 18 \$-ért és kb. 15 000 t gázszenet, az eddigi 12,3 helyett 16,5 \$-ért. Mivel pedig ellentétlenül csupán 500 t babot, 200 t borsót, 200 000 \$ értékben gyógyszert, 120 000 \$-ért gyümölcsöt, 116 500 \$-ért gépeket és ezen felül kikészített báránybőröket, eperfamagot stb. tudunk csak szállítani, ragaszkodtak ahhoz, hogy mi is állapítsunk meg másod- és harmadrangú cikkekre kontingenst. Figyelembe véve, hogy kapunk még 50 t cinket és 450 t kvarcitpalát is, kénytelen voltam 300 000 db félig kész gyümölcsös ládára és 50 t Magyarországon konzerválható tengeri halra is kontingenst megállapítani.

A szállításokat megkönnyíti az, hogy július végéig ígérik 400 vagon, augusztusra és szeptemberre 250–250 vagon rendelkezésre bocsátását s egyben ugyancsak szeptember végéig meghosszabbították a tavaly kötött vasúti megállapodásunkat.

A fizetési forgalmat kénytelenek voltunk — hajthatatlan kívánságukra — már most új alapokra fektetni. Az idő rövidege miatt nyomban nem térhetünk át a kliring-rendszerre, amit az 1947/48. évre kötendő megállapodásban bevezetni kívánnak, hanem abban állapodtunk meg, hogy a fizetések kölcsönösen akkreditívek útján, a két ország Nemzeti Bankjánál, vagy ha ez nem lehetséges, az általuk megbízandó magyar pénzügyintézetnél vezetendő kamatmentes számlákon keresztül fognak lebonyolódni. A magyar pénzügyintézetért a magyar kormány teljes garanciáját a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóságnak kell vállalnia annak alapján, ahogy ezt a garanciát a múltban a Magyar Külkereskedelmi Hivatal vállalta.

Hosszabb vitát okozott az a kérdés, hogy a f. évi szeptember 30-án esetleg jelentkező és \$-ban vagy egyéb, közösen megállapítandó módon kiegyenlítendő egyenleg limitáltassék-e vagy sem. A Magyar Nemzeti Bank vezetőségének határozott kívánságára kitarottunk amellet, hogy ezt a kötelezettséget legfeljebb 200 000 \$ erejéig vállaljuk, biztosítva magunknak ezzel azt, hogy devizagazdálkodásunkat nem érheti meglepetés. Természetesen ennek azirányú következményével tisztában voltunk, hogy ez egyúttal felső határa lesz a számlákon jelentkező diszponibilitáson felül engedélyezendő hitelkeretnek. Így is történt, miután a lengyelek belenyugodtak a devizakötelezettség vállalásunk-

16. 1947. augusztus 14.

nak 200 000 \$-ban való limitálásába. A hitelkeret egyébként kölcsönösen állapított meg az imént mondott összegben.

Tárgyalásaink során több ízben kifejezésre juttattam azt a kívánságunkat, hogy illetékes lengyel hatóság mindig idejében adja meg a szükséges behozatali engedélyt, nehogy adminisztratív akadékoskodások miatt a magyar áru behozatala késedelmet szenvedjen. Ezzel kapcsolatban rá kell mutatnom annak feltétlen szükségességére, hogy Varsóban hivatalos külkereskedelmi képvisellettal rendelkezünk, mert csakis ez a biztosítéka annak, hogy Lengyelországgal való árucsereforgalmunk elé tornyosuló adminisztratív akadályok elháríthatók legyenek, megfelelő gazdasági hírszolgálatral rendelkezünk és a magyar export javára állandó, tárgyilagos propaganda kiépíthető legyen. Különös jelentőséget ad ennek az is, hogy közös egyetértéssel az ún. „gesztor”-rendszer már megszüntetjük. A gesztorok a jövőben kizárólag mint közvetlen exportőrök, illetőleg importőrök tevékenykedhetnek.

Az új megállapodás megkötésére a lengyel delegáció augusztus végére várható Budapestre.

A tárgyalások — adott nehézségeinktől eltekintve — végig baráti szellemben folytak.

A létrejött megállapodások szövegét mellékelem.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tiszta másolata.

Az előterjesztés mellett megtalálható az 1945. október 4-én és az 1946. június 28-án kötött magyar-lengyel kereskedelmi megállapodás felszámolásáról, az 1947. július 11. és 23. között folytatott tárgyalások eredményeképpen felvett jegyzőkönyv másolata; a magyar fél által nem teljesített szállítások jegyzéke; A. Siebeneichen, a lengyel bizottság elnöke által Szilágyi Mihályhoz, a magyar bizottság elnökéhez az ügyel kapcsolatban 1947. július 23-án intézett két levél másolata, valamint az ugyancsak 1947. július 23-án a magyar és a lengyel kormány által a két ország közötti kereskedelmi forgalom ideiglenes szabályozásáról kötött megállapodás másolata és az ennek keretében 1947. szeptember 30-áig kölcsönösen szállítandó áruk jegyzéke.

16/g. sz. melléklet (a 16/60. napirendi ponthoz)

84 217/1947.

Előadó: dr. Valló József min. osztálytanácsos
IV. b.

Tárgy: dr. Valló József
min. o. tan. belgrádi ki-
küldetése.

Minisztertanácsi előterjesztés

A jugoszláv kormány a múlt év december havában folytatott magyar-jugoszláv kereskedelmi tárgyalások alkalmával¹⁰⁷ indítványozta, hogy a két kor-

¹⁰⁷ Lásd a 155. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját.

16. 1947. augusztus 14.

mány kiküldöttei hat hónapon belül üljenek össze a két ország között fennálló és a békeszerződés végrehajtásából folyó függő pénzügyi kérdések letárgyalására. A magyar delegáció vezetője akkor ezt az indítványt magáévá tette, később azonban a magyar kormány kénytelen volt a tárgyalások elhalasztását kérni, egyrészt mivel a békeszerződés még nem lépett életbe, másrészt mivel a tárgyalási anyag még nem volt előkészítve. Válaszként a magyar kormánynak erre az ellenvetésére a jugoszláv követség július hó 17-ei szóbeli jegyzékében javaslatot tett a szóbanforgó államközi tárgyalások tárgysorozata tekintetében.

E tárgyalások magyar anyagának előkészítése érdekében már hónapokkal ezelőtt intézkedtem a Budapesten rendelkezésre álló anyag összeállítása iránt. [sic!] Az előkészítő munkálatokat azonban mindaddig nem tekinthetem kielégítőnek, amíg a magyar szempontból jelentőséggel bíró jugoszláv jogszabályokról, hatósági intézkedésekről és a jugoszláviai magyar vagyoni érdekeket ért sérelmekről beható tájékozódást nem szereztem. Minthogy a belgrádi követségre gazdasági előadó eddig nem nyert beosztást, és minthogy a jugoszláv kormány az ottani magyar érdekeltségeket eltiltotta a vállalati központjukkal való minden levelezéstől, ezért a Külügyminiszter Úrral egyetértésben szükségesnek vélem, hogy dr. Valló József miniszteri osztálytanácsos, a vezetésem alatt álló minisztérium szakelőadója, a belgrádi követségre utazzék ki. Feladata a belgrádi magyar követségen fellelhető, a magyar-jugoszláv pénzügyi tárgyalások szempontjából számbajövő anyag feldolgozása, a magyar pénzügyi és gazdasági érdekek intézményes gondozásának megszervezésére vonatkozó javaslat kidolgozása és a magyar állampolgárok vagyoni érdekeit érintő jugoszláv rendelkezésekről való tájékozódás.

Tisztelettel kérem a Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy dr. Valló József miniszteri osztálytanácsost a fentvázolt feladat elvégzésére legfeljebb három heti időtartamra Belgrádba kiküldhessem.

Budapest, 1947. augusztus 11.

A miniszter helyett:

dr. Kemény György sk.

államtitkár

Hitelesítem:

Budapest, 1947. augusztus 12.

Fejér Dezső

min. irodaigazgató

Gépel, aláírás nélküli, hitelesített egykorú másolat. A hitelesítést ellátó miniszteri irodaigazgató aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

17. 1947. augusztus 21.

[17.] 197.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi augusztus hó 21. napján délelőtt 11 órakor Dinnyés Lajos miniszterelnök elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Szakasits Árpád államminiszter, külügyi tárca képviseletében dr. Mihályfi Ernő, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter képviseletében Kelemen Gyula államtitkár, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, honvédelmi tárca képviseletében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Erőss János közellátásügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

Miniszterelnök megnyitja a minisztertanács ülését. Felkéri Bojta Béla államtitkárt a miniszterelnöki bejelentések megtételére.

1.

Dr. Bojta Béla államtitkár előterjeszti javaslatát a 3000/1927. ME sz. rendelet részbeni hatályon kívül helyezése tárgyában.¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

2.

Dr. Bojta Béla államtitkár előterjeszti javaslatát özv. Hubert Ottóné kegydíjának meghosszabbítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

3.

Dr. Bojta Béla államtitkár: A legutóbbi minisztertanács a közalkalmazottak utazási bizottsága elé utalta a cannesi és velencei filmversenyre való kiküldetés kérdését.² A bizottság a kiküldetést egyhangúlag elutasította, mert

¹ A létszámviszonyok rendezéséről, az illetményekről, valamint az özvegyek és árvák ellátásáról szóló 3000/1927. ME sz. rendelet (MRT 1927. 36. p.) 2. fejezetének 11. pontja úgy rendelkezett, hogy altisztté csak férfiakat lehet kinevezni. Ezt javasolta megváltoztatni a Miniszterelnökség, mondván, hogy e munkakörre a nők alkalmasabbak, mint a férfiak. Lásd a 10 390/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 29.

² Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 13., illetve az utazási bizottságról a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

17. 1947. augusztus 21.

egyrészt nem veszünk részt a versenyen és a kiküldöttek nem szakemberek. Javasolja, hogy a minisztertanács tegye magáévá a bizottság javaslatát és utasítsa el az előterjesztést.

Minisztertanács a cannesi és velencei filmversenyre való kiküldetést elutasította.

4.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára* kéri a felhatalmazást ahhoz, hogy 3 millió forintot vehessenek igénybe a munkanélküliség leküzdése érdekében. A kérdést előzetesen a pénzügyminiszterrel letárgyalták és együttesen hozzák minisztertanács elé. Ti. a Tervhivatalnak kiutalt 80 millió forintot egyelőre igénybe venni nem tudjuk, munkaleállás fenyeget. Az pedig nem kívánatos, ha pénz áll rendelkezésre, leállítsunk folyamatban lévő munkákat. Kéri ennek a 3 millió forintnak a pénzügyminiszter részére való engedélyezését.

Minisztertanács a munkanélküliség leküzdése céljára a pénzügyminiszter részére 3 millió forintot engedélyezett.

5.

Iparügyi miniszter [képviselőben Kelemen Gyula államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését leveszi a napirendről, mert több pontban még tárgyalást igényel.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Helyes volna a Gazdasági Főtanácsnál kitárgyalni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Nagyon helyes, ha a Gazdasági Főtanácsban megvizsgálják. Így ki lesz az egész kérdés-komplexum vizsgálva.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.³

³ Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a kollektív szerződésekről szóló 8620/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 28.) módosítására és kiegészítésére vonatkozó javaslat szerepelt. A borítólapon a tárgy mellett a következő géppel írt megjegyzés olvasható: „Miniszter úr kéri levenni a napirendről”, majd alatta kézírással: „Nincs kérdés, kitárgyalva, GF-hez.” Az Iparügyi Minisztérium 20 841/I/1947. sz. előterjesztése megállapította, hogy „a 8620/1946. ME sz. rendelet a hozzáfűzött reményeket beváltotta, amennyiben a felek egyezkedési szabadságának lehető megóvása mellett fenn tudta tartani azt az egységességet, amely az irányított gazdálkodás mellett multhatatlanul szükséges”. Mindamellett szükségesnek mondta — a tapasztalatok alapján — annak kiegészítését és bizonyos fokú módosítását. Így lehetőséget kívánt teremteni arra, hogy az alaprendelet megjelenése óta létrejött újabb munkáltatói érdekképviselők is véleményt nyilváníthassanak a kollektív keretszerződések megkötésekor. Másrészt a nagyobb vállalatok esetében lehetővé kívánta tenni üzemi kollektív szerződések kötését is, amelyek keretében a szakmai kollektív szerződésen túl a helyi igényekre nagyobb figyelmet fordíthatnak. Ugyanakkor a szakmai kollektív szerződések mellett iparági kollektív szerződések megkötésére is lehetőséget kívánt teremteni, ezzel akarván kiküszöbölni azt, hogy egy-egy vállalaton belül 4–5 kollektív szerződés alkalmazása váljék szükségessé. Rendezni kívánta a kollektív szerződések közzétételének, az üzemi bizottságok egyes ügyekben való meghallgatásának kérdését, valamint az Országos Munkabérmegállapító Bizottságnak a munkavállalók és a munkáltatók

17. 1947. augusztus 21.

6.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár] előterjeszti javaslatát a jogosulatlan iparűzés hatályosabb leküzdése tárgyában. Az érvényben lévő jogszabályok nem nyújtanak elég védelmet a jogosult iparűzők számára és kéri a rendelet elfogadását.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Közjogi aggályai vannak. Felhatalmazásuk erre nem szól. Törvényt nem módosíthatnak másként, mint az államháztartás egyensúlyának biztosítására való hivatkozással. Itt pedig erről szó sincs.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A gazdasági és hitellelet rendjére lehet ugyan hivatkozni, de mégis csatlakozik a közlekedésügyi miniszter véleményéhez.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár]: Az igazságügyminiszter részéről nem merült fel ilyen aggály.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Vannak munkások, akik munkanélkül voltak és foglalkoztak ilyen fabrikálásokkal. Mellette van, hogy az iparosokat megvédjék, de ugyanakkor lehetővé kell tenni, hogy a munkanélkülieket is védelmezzük.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: A 4. § (2) bekezdésében a 3 napos határidő rövidnek látszik, meg kellene hosszabbítani 8, vagy esetleg a közigazgatásnál egységesen bevezetett 15 napra.

[Dinnyés] Miniszterelnök: Bármennyire is szükséges államháztartási szempontból ez a rendelkezés, azonban vidéki viszonylatban azt látja, hogy nagyon sok földhözjuttatott pl. különböző házakat csinál magának, ami örvendetes jelenség. Bevallja, hogy ő is igénybe veszi ezeket időnként. Ebből így belügyi kérdés lesz. Vidéken ebből büntetések légiója fog keletkezni.

[Veres] Építési és közmunkaügyi miniszter: Szerinte is igen bonyolult ez a kérdés.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Az igazságügyminiszter foglaljon álláspontot. [sic!]

képviselőivel való esetenkénti kiegészítésének az ügyét is. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint másolati formában az Igazságügyminisztériumnak a rendelet szerkesztésével kapcsolatos, továbbá a Belügyminisztériumnak a törvényhatóságok, városok, községek, mint munkáltatók érdekeinek az Országos Munkabérmegállapító Bizottságban való képviselőre vonatkozó javaslata. A Gazdasági Főtanács ezt megelőzően ismételten foglalkozott a kollektív szerződésekkel. Így július 23-án az akkord-bérek és az órabérek viszonyáról, a normákról, a szellemi munkavállalók járandóságáról, az ebédidőnek a nyolc órás munkaidőbe való beszámításáról, a közmunka-váltás ledolgozásának tilalmáról, az üzemek egészségügyi felszereléséről és a védőnők helyzetéről, képesítéséről folytatott vita főbb kérdéseinek — egy feljegyzés szerint — az állampolitikai bizottság elé viteléről döntött. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 23. 13. napirendi pont.) Feltehetőleg a kommunista párt állampolitikai bizottságáról volt szó, amelynek Vas Zoltán is tagja volt. A következő ülésén minden esetre a kollektív szerződések meghosszabbításáról és a munkavállalók javadalmazásáról hozott határozatot. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 30. 3. napirendi pont)

17. 1947. augusztus 21.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár]: Az igazságügy ismeri a kérdést és nem tesz észrevételt.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: De nincs jelen és nem hallotta véleményünket. Várjuk meg, amíg megjön.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár]: A munkanélküliségnek nem megoldása a kontárkodás. A földművelésügyi miniszter kívánságát elfogadhatónak tartja és a határidőt 8 napra kiterjeszti.

Minisztertanács az előterjesztés tárgyalását az igazságügyminiszter megérkeztéig függőben tartotta.⁴

7.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár] előterjeszti javaslatát a szabadalmi bírók és szabadalmi ügyvivők képesítése tárgyában.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Mibe kerül?

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár]: Semmibe.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ez esetben nincs ellenvetése, ha valóban nem jár kiadással.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár]: Adott alkalommal ők is hasonló kiegészítéssel fogják elfogadni a közlekedésügyi miniszter javaslatait.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: A minisztertanácsnak joga van megkérdezni, hogy mi mennyibe fog kerülni.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁵

⁴ Folytatását lásd a jelen jegyzőkönyv 54. napirendi pontjaként. Az Iparügyi Minisztérium 78 693/II/1947. sz. alatt megküldött előterjesztése utalt arra, hogy az 1922. évi XII. tc.-nek a jogtalan iparüzésről szóló 45. és 127. §-ában foglaltak továbbfejlesztését jelenti javaslata s tulajdonképpen a szakérdekeltségek kívánságának valamint a kincstári érdekek hatályosabb védelmének kíván eleget tenni. Javasolta jogosulatlan iparüzés esetében a kihágási büntetések szigorítását (pénzbüntetés helyett elzárás kilátásba helyezését), másrészt az eljárás egyszerűsítését és gyorsítását, az iparosok fényképes igazolvánnyal való ellátását, ugyanakkor azt is, hogy a kontárral tudva, ismételten dolgoztató is büntethető legyen. Megtalálható az előterjesztés mellett a rendelet tervezete, valamint a Belügyminisztérium észrevételeit tartalmazó levél másolata. A Belügyminisztérium a gyorsított eljárás mellőzését kérte. Csak visszaeső kontár esetében találta indokoltnak az elzárást, mint büntetés alkalmazását. Kifogásolta a tervezetnek a kontárral dolgoztató megbüntetésére vonatkozó részét, mivel — mint állította — a megrendelő részéről olyan vizsgálat megtartását tennie szükségessé, amelynek elvégzésére nem lehet mindenki felkészülve. Rövidnek találta az elsőfokú határozat ellen a Belügyminisztérium kebelében működő Kihágási Tanácshoz történő fellebbezés háromnapos határidejét is, minthogy a kihágási büntetőtörvénykönyv tizenöt napot állapított meg az ilyen esetekre. A felhatalmazási törvényről lásd a bevezető tanulmányt és 160. sz. jegyzetét. Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgynál a következő megjegyzés olvasható: „Helyes a rendelet, de célszerű volna, ha a választások után jönne ki.” Lásd a 10 230/1947. Korm. sz. rendeletet, MK 1947. augusztus 24.

⁵ Az Iparügyi Minisztérium 15 419/I/1947. sz. előterjesztésében a szabadalmi bírák és a szabadalmi ügyvivők képesítésének bizonyos fokú kettéválasztására tett javaslatot. Rámutatott arra, hogy a találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. tc., illetve az ezt kiegészítő 1920.

17. 1947. augusztus 21.

8.

Iparügyi miniszter [képviseletében *Kelemen Gyula államtitkár*] előterjeszti javaslatát Fodor Lászlónak az Ipari Termelési Tanácsba való kinevezése tárgyában.⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

9.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a magyar-osztrák árucserre forgalmi egyezmény tárgyában.⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

10.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: előterjeszti javaslatát az üzleti hirdetések korlátozása és a tisztességtelen versenyről szóló 1923:V. tc. módosítása tárgyában alkotott 1933:XIV. tc. kiegészítése tárgyában.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Ez nagyon fontos rendelet és megerősíti a kereskedelmi miniszter jogkörét.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: A felhatalmazás kiterjed-e erre?

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Igen. Ez oly gazdasági kérdés, amelyet a törvény alapján szabályozhatnak.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁸

évi XXV. tc. 4. §-a a szabadalmi bírák kinevezési előfeltételeként — a műszaki képesítésen túl — három év szabadalomjogi vagy műszaki gyakorlatot és a szabadalmi ügyvivők számára előírt szakvizsga letételét jelölte meg. A szabadalmi ügyvivői szakvizsga anyaga azonban olyan (tisztességtelen versenyre, szerzői jogra vonatkozó külföldi szabadalmi, védjegy és mintaoltalmi jogszabályokra vonatkozó) tárgyakat is tartalmazott, amelyek ismeretét csak a szabadalmi ügyvivőtől kellett megkívnani. Ezért javasolta a szabadalmi ügyvivői vizsga anyagát ketté osztani, a szabadalmi bírói és ügyvivői szakvizsga anyagába azokat a tárgyakat javasolta felvenni, amelyek mind a bírák, mind az ügyvivők számára szükségesek, a szabadalmi ügyvivői különvizsga anyagába pedig azokat, amelyeket csak a szabadalmi ügyvivőknek kell ismerniök. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint kísérőlevelük. Lásd a 11 080/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 17.

⁶ Az Iparügyi Minisztérium 21 824/1947. VIII. sz. előterjesztésében Forbáth Róbert miniszteri tanácsos — aki lemondott tagságáról — helyére Fodor László iparügyi miniszteri osztályfőnököt, a minisztérium elnöki osztályának vezetőjét javasolta kinevezettni az Ipari Termelési Tanács tagjává. Az Ipari Termelési Tanácsot 6540/1946. ME sz. rendelettel (MK 1946. június 9.) hozták létre az ipari termelési áganként szervezett termelési bizottságok csúcsszerveként.

⁷ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 38 558/II. 1947/1. 196. sz. előterjesztésében felhívta a figyelmet arra, hogy az 1946. december 21-én aláírt magyar-osztrák árucserreforgalomtól szóló egyezmény végrehajtását ellenőrző vegyes bizottság 1947. augusztus 21-én Budapesten tartja második ülését. Ezen részt vesz Sagmeister osztrák közellátásügyi miniszter. Kérte a tárcákat, hogy képviselőik vegyenek részt a tárgyaláson. Lásd még a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 36. napirendi pontját.

⁸ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 37 627/1947. I/1. sz. előterjesztése utalt arra, hogy az üzleti hirdetések korlátozásáról és a tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi

11.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Külkereskedelmi Igazgatóság létszámából kivált alkalmazottak állásának betöltése tárgyában.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Név szerinti előterjesztést is szeretnének látni. Az adatokkal majd átír a társmisztereknek.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult.

12.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti 4203/1947. számú javaslatát a Mértékügyi Intézetnél⁹ egyes nem rendszeres alkalmazottak kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

13.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti 5188/1947. számú javaslatát követségek és konzulátusok költségvetésbe állítása tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem tudja, hogy miben fognak állni ezek az előkészületek? A felsorolás igen kiterjedt. Nem hiszi, hogy ezekkel mind külképviselőt fogunk létesíteni.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: SZEB-engedélyek megszerzéséről stb.-ről van szó.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ez nem prejudikál semmire.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Minden egyes eset külön kerül majd minisztertanács elé.

V és az ezt módosító 1933. évi XIV. tc. lehetőséget adott ugyan az elsőfokú iparhatóságoknak, valamint kereskedelmi és iparkamaráknak saját területükön az alkalmi kiadások engedélyezésére, ezt azonban nem találta elegendőnek. „A hároméves terv keretében — olvasható az előterjesztésben — fontos szerepet játszik a kereskedelempolitikai szempontok átfogó érvényesítési lehetőségének biztosítása, mert a jelenlegi helyzet további fenntartása esetén mind az elsőfokú iparhatóságok, mind a kereskedelmi és iparkamarák kevésbé átfogó megítélése akadályokat gördítene egy esetleg szükségessé váló országos kereskedelempolitikai célkitűzés megvalósítása elé.” Ezért a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium számára kívánta biztosítani az alkalmi kiadások engedélyezésének jogát. A felhatalmazási törvényről lásd a bevezető tanulmányt és 160. sz. jegyzetét. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 220/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 24.

⁹ A Magyar Központi Mértékügyi Intézetet az 1907. évi V. tc. 23. §-a alapján hozták létre. 1945-től 1949-ig a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumhoz tartozott. Felügyeletet gyakorolt a mértékhitelítő hivatalok és hordójelző hivatalok felett. Méréseket végzett, szakvéleményt adott — a tudomány és az ipar érdekeit képviselve — hatóságoknak, intézményeknek, magánosoknak.

17. 1947. augusztus 21.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A költségvetést most csinálják. Ott olyan igényekkel lépett fel a külügyminiszter, amely felfordítja valutaháztartásunkat. Javasolja pártközi konferencia elé utalni.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Ő már úgymint régen kér ilyen pártközi konferenciát.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A felhatalmazást az előkészítéshez megadhatják és pártközi értekezleten megnézik a kérdéseket.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.¹⁰

14.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát a polgári repülés nemzetközi bizottságának Bruxelles-ben tartandó gyűlésére 2 megfigyelő kiküldése tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* javasolja, hogy ne menjünk oda. Semmi értelme sincs.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Adjuk oda az utazási bizottságnak a kérdést.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Itt nem arról van szó, hogy szükség van-e erre vagy sem. Ők ellene voltak a kiküldetésnek. Külügyminiszter és igazságügyminiszter voltak mellette. Ez nem hasznos, hanem káros.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Ez szabályozza a nemzetközi tranzit-forgalmat.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Csak egy részét. A dunavölgyi országok nincsenek benne.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Csak megfigyelőként mentek volna. Elfogadja a közlekedésügyi miniszter álláspontját.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította.¹¹

¹⁰ Az előterjesztés követség felállítását javasolta Argentínában, Chilében, Finnországban, Dániában, Norvégiában, a Vatikánnál és az Egyesült Nemzetek Szervezeténél; konzulátus felállítását javasolta Genfben, Kolozsvárott, Zágrábban, Grácban, Montréalban, Munkácson, Pozsonyban, Tel Avivban, Triesztben, Clevelandban és Los Angelesben.

¹¹ A Külügyminisztérium 798/2/1947. sz. előterjesztése szerint a Polgári Repülés Nemzetközi Szervezetének Jogi Bizottsága által 1947. szeptember 10-én Brüsszelbe összehívott értekezlet napirendjén számos olyan többoldalú nemzetközi megállapodás felülvizsgálata szerepelt, amelyben Magyarország is érdekelt volt. Ezért javasolta megfigyelőként kiküldeni az értekezletre dr. Szondy Viktor rendkívüli követet és meghatalmazott minisztert, a Külügyminisztérium jogi csoportjának főnökét, valamint dr. Csánk Bélát az Igazságügyminisztérium nemzetközi osztályának vezetőjét. Egyben jelezte, hogy a közlekedésügyi miniszter nem tartotta kívánatosnak a megfigyelők kiküldését, „mivel az elébe vágna annak az elvi döntésnek, hogy a Polgári Repülés Szervezetében részt veszünk-e. Ennek a kérdésnek az eldöntésére pedig csak akkor kerülhet sor, ha Magyarországot felveszik az Egyesült Nemzetek Szervezetébe.” A külügyminiszter leszögezte előterjesztésben, hogy nem osztja ezt a felfogást. Az utazási bizottságról lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját és jegyzetét.

17. 1947. augusztus 21.

15.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* felhatalmazást kér arra, hogy a köztársaság elnökéhez előterjesztést tehessen Kertész Istvánnak a római magyar követség vezetése alóli felmentése és Velics László részére az olasz kormánytól agrément kérése tárgyában. Pártvezéri megállapodás alapján történt ez az intézkedés.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.¹²

16.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Legutóbb megbízatást kapott a minisztertanácstól a külügyi sajtóosztálynak és a Tájékoztatásügyi Minisztérium külföldi tájékoztató osztályának egyesítésére. Közös irányítás alatt egyesíteni szándékolja ezt a két szervet, a központi irányítással Boldizsár Ivánt bízna meg, ugyanakkor a Tájékoztatásügyi Minisztériumhoz politikai államtitkárrá javasolja kinevezni. A kezdő költségekre bizonyos összeget kell megszavazni. 390 000 forint összeget kér, amelyből 160 000-et már megkapott.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* felhívja a figyelmet, ez csak egy hónapi költség.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Még a választások előtt hozzá akarnak fogni a munkához.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Elvben elfogadjuk, a költségeket illetően pedig a Gazdasági Főtanács megnézi a kérdést.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Az egész konstrukciót meg kell nézni. Racionalizálni akarunk és irracionálunk, az egész komplexum így átmegy a Tájékoztatásügyi Minisztériumhoz. Ez rengeteg intézkedést igényel. Szeretné kiadatni a Gazdasági Főtanácsnak megvizsgálás végett. Boldizsár Iván nagyfantáziájú ember, egyszer tett neki ígéretet, az is 60 000 forintjába került. Ez 10 millióba fog kerülni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Azzal kapcsolatban, hogy hol egyesítsük a két szervet, a külügyben, vagy a tájékoztatásügyben, az a megjegyzése, hogy a választások után esetleg csökkenni fog a minisztériumok száma. Van egy ilyen követelés. Az első jelölt a megszűnésre rendszerint a Tájékoztatásügyi Minisztérium. Ezt is vegyük tekintetbe, nehogy most hirtelen, a választások előtt egy nagy osztályt kivegyünk a Külügyminisztérium kebeléből és átteszünk a tájékoztatáshoz, amely esetleg pár hét múlva megszűnik. Az intézkedést egyébként szükségesnek tartja és a kérdés pénzügyi részét nagyon szigorúan kéri megnézni.

¹² A Külügyminisztérium 5594/1/1947. sz. előterjesztését csak azzal indokolta, hogy a köztársasági elnök a római követség vezetésével megbízott dr. Kertész István rendkívüli követet és meghatalmazott minisztert e tiszte alól felmentette.

17. 1947. augusztus 21.

Szakasits Árpád államminiszter: Ami Boldizsár Iván fantáziáját illeti, nagyon örül annak, hogy az a vélemény alakult ki, hogy van neki fantáziája. Emellett van egy igen kitűnő intézményünk, a Gazdasági Főtanács, amely ezeket a kérdéseket szabályozza. A fantázia szárnyát majd egy kicsit megnyesjük. Ami pedig Rákosi megjegyzését illeti, azt hiszi, hogy ez nem okoz különösebb gondot, mert az osztály akárhová áttehető.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter:* Hangsúlyozva, hogy Boldizsár Ivánt kitűnő képességű embernek ismeri, jó lenne igénybe venni a külföldön szolgálatot teljesítő sajtóattasék szolgálatait is. Nagyon takarékosaknak kell lennünk, mert a Gazdasági Főtanácsnak teljesen igaza van, hogy a helyzet irracionális.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* A minisztertanács tudja, hogy mennyire szükséges az, hogy Magyarországot helyes megvilágításban lássák a külföldön. Boldizsár személyét teljesen alkalmasnak tartja erre a célra. Ami a gazdasági részét illeti, javasolja, hogy elvileg fogadják el a külügyminiszter előterjesztését és a köztársasági elnök úrhoz való felterjesztéshez a felhatalmazást adják meg és a Gazdasági Főtanács állapítsa meg az anyagi kereteit ennek az intézménynek. Kéri, hogy ilyen értelemben elvileg fogadják el és a gazdasági kereteket a legközelebbi Gazdasági Főtanács ülésén le fogják tárgyalni.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter:* Nem olyan fontos, hogy melyik tárcához kerül, de most azért kéri a Tájékoztatásügyi Minisztériumhoz tenni, mert enélkül szinte semmi más feladatköre nem maradna a Tájékoztatásügyi Minisztériumnak.

Dr. Bojta Béla államtitkár: Egy alkotmányjogi aggály van. Nem lehet politikai államtitkár az, aki nem képviselő. Boldizsár Iván pedig nem az.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Ezt az aggályt eddig is áttörtük, mert a Pénzügyminisztériumban is két politikai államtitkár van, akik közül egyik sem képviselő.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.¹³

17.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Gombosi Zoltán államtitkár és Szelezky Gyula miniszteri tanácsos diplomata-útlevél kérelme tárgyában. Utóbbi csak egy útra kér diplomata-útlevelet.

¹³ A Külügyminisztérium szám nélküli, 1947. augusztus 13-án kelt előterjesztésében a Külügyminisztérium sajtóosztályának, a külügyminisztériumi kulturális osztály tájékoztatási csoportjának, valamint a Tájékoztatásügyi Minisztérium külföldi osztályának közös irányítás alatti egyesítéséről; a vezetőjének javasolt Boldizsár Iván adminisztratív államtitkárrá való kinevezéséről volt szó, valamint arról, hogy a külföldi tájékoztatás sürgős költségeire, a választásokkal kapcsolatos tájékoztatási kampány céljaira 396 000 forintot szavazzon meg a minisztertanács. A politikai államtitkárrá való kinevezés lehetőségéről lásd a bevezető tanulmányt és 124. sz. jegyzetét.

17. 1947. augusztus 21.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtükára*: Múltkor volt egy minisztertanácsi határozat,¹⁴ hogy nem töri át ezt a frontot.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Sok baj van a diplomata-útlevelekkel.

Szakasits Árpád államminiszter: Gombosi legalább kétszer havonta utazik hivatalosan külföldre.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Kapjanak szolgálati útlevelet.

Minisztertanács Gombosi és Szeleczyk részére szolgálati útlevelet engedélyezett, a diplomata-útlevél iránti előterjesztést elutasította.

18.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a békéscsabai villamosműnél főkönyvelő irodavezetői állás betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

19.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A miniszterelnökhöz érkezett javaslatok alapján a miniszterelnöktől a szavazólapok előállításával kapcsolatban átiratot kapott.¹⁵ A kívánság az, hogy a szavazólapokat központilag állítsák elő az Állami Nyomdában, vízjeggyel ellátott különleges papíron. Ezzel kapcsolatban legyen szabad neki a következőkre felhívni a figyelmet. Először is, ami a leglényegesebb ennek a kérdésnek az elbírálásánál: a szavazólapokkal a visszaélési lehetőség a legkisebb és egyetlen egy lehetősége van csak annak, hogy valaki visszaéljen az, hogyha az urnákat ellopják és abban a szavazólapokat kicserélik. A szavazás módszere olyan pontosan van előírva a törvényben, hogy lehetetlenné válik a szavazólapokkal való visszaélés. Nem kapják meg előre a szavazócédulát. A pártok megbízottai előtt adják át mindenkinek a szavazólapot és egy borítékot. Ezzel az illető bemegy egy fülkébe, beteszi a keresztet a megfelelő helyre, beteszi a borítékba, lezárja és a bizottság előtt dobja be az urnába. Lehetetlenség, hogy ilyen körülmények között valaki az urnába több borítékot tudna bedobni. Lényegében ha valami visszaélés megtörténhetne, feltétlenül az, hogy valaki hozzájut szavazócédulához, az teljesen mindegy a szavazás eredménye

¹⁴ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját.

¹⁵ A Magyar Állami Nyomda igazgatósága Fóris László pénzügyminisztériumi államtitkár útján hívta fel a miniszterelnök figyelmét arra, hogy a választásoknál leginkább a szavazólapokkal fordulhat elő visszaélés. Javasolta ezért e célra gyártott papiros felhasználásával való központi kinyomtatásukat. Miután pedig az 510 005/1947. BM sz. rendelet (MKRT 1947. július 30.) úgy intézkedett, hogy a szavazólapok előállításáról a választókerület székhelye szerint illetékes törvényhatóság első tisztviselője tartozik gondoskodni, javasolta, hogy szólítsák fel őket a nyomtatványoknak az Állami Nyomdában való megrendelésére. Ennek megfelelően a miniszterelnök a belügyminisztert olyan utasítás kiadására kérte, hogy minden választókerület augusztus 22-éig adja meg az Állami Nyomdának a szavazólapok végleges szövegét és a szükséges példányszámot. Közölte, hogy a nyomda augusztus 24-ére ezeket legyártja és augusztus 25-éig a választókerületi székhelyre — rendőri kísérettel — elszállíthatók lesznek. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIII-10 024)

17. 1947. augusztus 21.

szempontjából. [sic!] Csak egy lehetőség van a csalásra, ha ellopják az urnákat és ott cserélik ki a lapokat. Azonban itt a minimális csalási lehetőség. Amíg [sic!] a szavazást lezárták, addig a bizottság nem hagyhatja el a termet, míg számba nem vette, hogy a névjegyzék alapján hány ember szavazott le. Utána megszámozzák, hogy hány darab van, ez felbontás nélkül történik. A két adatot összeegyeztetik és csak miután mindez jegyzőkönyvbe kerül, bontják fel a borítékokat és a már kétszeresen leellenőrzött számok alapján állapítják meg az eredményt. Így szállítják be a központba. A csalás igen nehéz lenne és azonnal kiderülne. Lényegében itt magával a szavazócédulával csalni nem lehet. Ha elrendelnék a központi nyomást, ez azt jelentené, hogy 16 fajta szavazócédulát kell lenyomni. A csalás olyan területen történhetne [sic!], hogyha központilag állítják elő a lapokat akkor is tudnak csalni. Az a javaslata, hogy munkaidő, takarékoskodás stb. szempontok figyelembevételével, maradjunk meg annál, ami 1945-ben a törvény alapján volt, hogy külön-külön kerületenként állítsák elő a szavazócédulákat. Amennyiben a minisztertanács másképp foglal állást, semmiféle kifogása nincs az intézkedés végrehajtására.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Szóval kerületenként állítanak elő lapokat?

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Azért csalni lehet.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ezt nem csinálhatják meg, mert ez törvénytellenes. A törvényt nem lehet minisztertanácsi határozattal megváltoztatni.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Arról van szó, hogy a papír legyen egységes. Ezeket a papírokat ki lehetne küldeni a központok székhelyére és ott nyomásák ki.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Akkor el fogják lopni a papírt, mert az igen értékes. Az üres papírt fogják ellopni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Mi történik akkor, ha más borítékot dob be valaki? Legfeljebb saját magát csapja be. Ha hamisítja az elnök aláírását, vagy benne van az érvényesnek számító szavazócédula, vagy nincs benne.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A borítékon nem múlik.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A szavazójegyen és a borítékon ugyanannak a szignója kell, hogy legyen.¹⁶

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: 1945-ben már nem volt így.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ő, mint öreg illegális harcos közli, hogy a kézjeggyel egy ügyes elnök pontosan ellenőrizni tudja, hogy ki kire szavazott le. 1945-ben egyhangú volt a vélemény, hogy az elnök hozzá ne nyúljon a borítékhoz.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Amiatt két évre becsukhatják az elnököt, tehát nem teheti meg.

¹⁶ Erről nincs szó az 1945. évi VIII. tc.-ben és a belügyminiszter által 1947-ben a szavazással kapcsolatban kiadott rendeletekben sem szerepel.

17. 1947. augusztus 21.

Rákosi Mátyás államminiszter: Itt csak arról van szó, hogyha technikailag véghezvihető volna és nem kerülne sokba, megcsinálnánk ezt az egységes elő-állítást.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Ő tudná vállalni, de megmondja, hogy teljesen értelmetlennek tartja, mert szorosabb ellenőrzés nem jön ki belőle, viszont rengeteg költségbe kerül.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* Ha vízjeggyel nem is, de egységes papírra kelle-ne nyomatni.

[*Erőss*] *Közellátásügyi miniszter:* Az 1939-es választás alapján tudják, hogy nem jó, ha az elnök a borítékhoz nyúl, mert akkor a választók azt hiszik, hogy tudják, hogy ők hova szavaztak.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Minden választókerületben a Központi Kerületi Választóbizottság tette ezt.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Tegyük fel, hogy egy választókerületben egy olyan paklizás történik, hogy 50%-kal több lapot nyomatnak ki, mint amennyire szükség van. Ezzel semmiféle manővert nem tudnak csinálni. Semmit nem tudnak csinálni egy plusz szavazócédula mennyiséggel.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ha egyébként a minisztertanács megsza-vazza a költségeket, akkor csinálják meg. Ez egy technikai kérdés. Szerinte igen helytelenül ez kikerült a sajtóba, bizonyos fokig enyhe bizalmatlan éllel a belügyminiszter ellen.¹⁷ Ezért nekik semmi kifogásuk mindezek ellen. Felha-talmazták a belügyminisztert, hogy a többköltségeket kérje be, állapítsa meg még ma, hogy az Állami Nyomda el tudja-e végezni ezt a munkát. Ha igen, akkor nyújtsa be a kiadási többlet számláját.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtithára:* Kéri hogy ne az egészen finom papírt használják, azért kár lenne.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Egységes papírra kell nyomni.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök:* Felkéri a belügyminisztert, hogy ebben az irány-ban a szükséges intézkedéseket tegtegye. A drága papírtól a minisztertanács eltekint. Egységes papír és egységes tipográfia legyen. Ilyen értelemben java-solja a minisztertanács határozatát.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

20.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* A miniszterelnök úr áttett hozzá egy, a püspöki kar nevében Mindszenty hercegprímástól érkezett levelet.¹⁸ Ebben a levélben

¹⁷ A lapok 1947. augusztus 19-én adtak hírt a szavazólapok nyomtatásáról; ezekben a belügyminiszter iránti bizalmatlanságra utaló megjegyzést nem találtunk.

¹⁸ Mindszenty hercegprímásnak és a magyar püspöki karnak a németek kitelepítése ügyé-ben írt levelét 17/a. sz. mellékletként közöljük. A Miniszterelnökségen e tárgyban készített fel-jegyzést, továbbá a miniszterelnöknek a belügyminiszterhez, valamint a megbízott

17. 1947. augusztus 21.

a püspöki kar nevében a hercegprímás deportálásnak minősíti a svábok kitelepítését, amit magyar szempontból igen károsnak tart. A levélből nem lehet pontosan kivenni, hogy ő mit akar, inkább azt, hogy általában elítéli és ellene van a sváb kitelepítésnek, de egyes részei a levélnek arra mutatnak, hogy talán csak azokat vigyük ki, akik magukat német nemzetiségűnek vallották.

Ez a levél szövege lényegében és ezért a következő szempontokat említi fel: már több alkalommal kifejtette, hogy ezt a kérdést nem lehet elvontan megítélni, hanem csak a magyarországi körülményeken keresztül. Eltekintve attól, hogy a Volksbundista és SS-tagok¹⁹ kimondottan ellenséges magatartást tanúsítottak Magyarországgal szemben, a német nemzetiségűek kategóriájára támaszkodni sem nemzetgazdasági, sem politikai szempontból nem alkalmas. Egy esztendő gyakorlatunk van a svábok kitelepítésében. Különösen Tolna és Baranya vármegyében a gazdag svábok általában rendkívül óvatosak voltak. Ők maguk sem a Volksbund, sem az SS tagjai nem voltak, ugyanakkor kétségtelenül nem vonható adatok tömege áll rendelkezésre, hogy az illető minden cselédjét, béresét és mindazokat, akik tőlük függtek, bekényszerítették a Volksbundba, sőt az SS-be is. Ők maguk azonban óvatosak voltak. Ha mi ezeket a sváb kategóriákat nem óhajtjuk kiszállítani, nemzetpolitikai szempontból azt mondanánk ki, hogy pont azokat a gazdag svábokat hagyjuk itt, akik fasiszta magatartást tanúsítottak és ezzel lehetetlenné tesszük a telepítési kérdésnek [a] megoldását. Ugyanakkor Szlovákiában olyan tendencia nyilvánul meg, hogy elsősorban a gazdag parasztokat telepítik ki Szlovákiából. Az ő véleménye tehát az lenne és javaslata is, a hercegprímási levéllel kapcsolatban, hogy a minisztertanács maradjon meg változatlanul a 12 330/1946. ME sz. rendelet²⁰ alapján, mert ez jelenti egyedül ennek a kérdésnek a rendezését. A minisztertanács rendelkezésére tudná bocsátani azon adatokat – amikor Nagy Ferencék ezt a kérdést keresztülerőszakolták, hogy ti. egyelőre fontossági sorrendben a német anyanyelvűeket ne bántsuk, a hallatlan nyomor a telepeseknél és egyéb kérdéseknek a zöme, mindenképpen onnan adódott, hogy

külgügyminiszterhez és Mindszenty hercegprímáshoz intézett levelét a fogalmazvány alapján 17/b. sz. mellékletként közöljük. Dinnyés Lajos miniszterelnöki félhivatalos levelezésében megtalálható Mindszenty hercegprímás ugyanezen tárgyban küldött távirata; ezt 17/c. sz. mellékletként közöljük.

¹⁹ A Volksbund der Deutschen in Ungarn a korábban létesült német népművelő egyesületből átszervezéssel, illetve egy csoportjának kiválásával 1938-ban alakult. 1940-ben, a második bécsi döntés után megállapodás jött létre, hogy tagjait mint népi németeket a hitleri Németországhoz tartozókként kezelik. A Volksbund der Deutschen im Ausland tagszervezeteként működött. Tagjai köréből az SS számára toboroztak. Szervezetei közreműködtek Magyarország német megszállásánál. Az SS = Schutz-Staffel (védő testület). 1925-ben Hitler személyes védelmére alakult. 1935 után az Allgemeine SS (általános SS) mellett létrehozták a Waffen SS-t (fegyveres SS), majd a második világháború idején ennek más különleges csoportjait.

²⁰ Elírás történt, mivel a 12 330/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 29.) intézkedett a magyarországi német lakosság Németországba való áttelepítéséről

17. 1947. augusztus 21.

kénytelenek voltak ehhez tartani magukat és a kitelepítetteknek 90%-a legalábbis földhözragadt szegény svábokból került ki és a gazdag svábok továbbra is ott vannak és élvezik a demokrácia minden áldását. Ennek a következménye az, hogy a mai napig pl. Magyarország egyes sváb településein az összes községi előljárók, tanítók, papok, mind ezekből a svábokból kerülnek ki és a magyar telepéseknek megmaradását lehetetlenné teszik. Sokan jelentkeztek, hogy visszamennek a saját megyéjükbe, ahonnan jöttek. A magyar kormány nem vállalhatná, hogy az anyanyelvészeket kivegyék és a rendeletet ilyen értelemben megváltoztassák. Kéri a minisztertanács állásfoglalását.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Kénytelen volt most Tolnában járni és főképpen ott, a sváb településeken jelentkezik ez a kérdés elsősorban. Ez egy nagy probléma termelési szempontból, mert sehol ennyire kevés betakarítás utáni munka nem hiányzik, mint ott. [sic!] A svábok megálltak és nem művelik a földet. Azon a részen a tarlóhántással nagyon el vannak maradva. Az a kategória ez, amelyre nézve volt egy állásfoglalás a múlt évben, amikor a minisztertanács elvben megváltoztatta azt a rendelkezést, hogy a német nemzetiségű[ek] és anyanyelvűek egyaránt kerülnek kitelepítésre.²¹ Ez ott a gya-

²¹ A 12 330/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 29.) végrehajtása tárgyában kiadott 7010/1946. BM sz. rendelet (MK 1946. január 15.) szigorú de következetlen intézkedései ellen a tiltakozások áradata indult meg. Különösen a kisgazdapárt és a Szociáldemokrata Párt részéről. A Minisztertanács is foglalkozott az ügyvel az 1946. április 1-jei ülésén (98. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pont). Mindezek és az Egyesült Államok jegyzékei hatására a belügyminiszter ismételen módosította a végrehajtásról szóló rendeletet. Az áttelepítési miniszteri biztosokhoz és a mentesítő birtokokhoz intézett 32 920/1946/I/3. sz., május 10-én kelt rendelkezésében sorrendet állított fel az áttelepítéseket illetően. Áttelepítendőnek nyilvánította azokat, akik 1. az 1941. évi népszámlálás alkalmával német nemzetiségűnek vallották magukat; 2. a Volksbundnak vagy valamely fegyveres német alakulatnak (SS) tagjai voltak; 3. akik magyarosított családnévüket német hangzásúra változtatták vissza; 4. akik bár az 1941. évi népszámláláskor német anyanyelvűnek, de magyar nemzetiségűnek vallották magukat, ha a népszámlálást követően családi nevüket visszanevetesítették, a Volksbundnak vagy valamely fegyveres német alakulatnak tagjai lettek, illetve ha a német fasizmus politikai, gazdasági és katonai céljait és érdekeit a magyar népvására anyagilag vagy más módon önként támogatták. Áttelepítendőknél minősítette a rendelkezés azokat is akik önként jelentkeztek. Végül hangsúlyozta a rendelkezés, hogy mindazok a német anyanyelvű, de magyar nemzetiségű személyek, akik nem estek a fenti pontok alá — a 12 330/1945. ME sz. rendelet érvénybentartása mellett — további rendelkezésig áttelepítés alá nem vonhatók. A belügyminiszter 1946. augusztus 28-án kiadott 3473/1946. I/1. sz. újabb módosító rendelkezésében megállapította, hogy a fent ismertetett 32 920/1946. sz. rendeletének végrehajtása során egyeseket méltánytalanság ért. „Ez a megállapítás — olvasható a rendeletben — vonatkozik azokra a személyekre, akik az 1944. március 19-e utáni német megszállási időben, a Sztójay kormány és a németek közötti megegyezés folytán kényszerítő körülmények között kényszersorozás útján kerültek abba a helyzetbe, hogy a német fegyveres kötelék (SS)-be soroltattak be.” Ezért elrendelte, hogy további intézkedésig visszatartandók azok, akik az 1941. évi népszámláláskor magyar nemzetiségűnek vallották magukat, ha csak besorozták őket, de a behívásnak nem tettek eleget, illetve ha bevonultak ugyan, de rövid időn belül megszöktek, továbbá azok, akiket azért soroztak be, mert a közigazgatás demokratikus gondolkodásuk miatt meg akart szabadulni tőlük. Mindkét rendelkezés a Miniszterelnökség iratanyagában (MOL XIX-A-1-j 1946-XXIII/e-5373) ta-

17. 1947. augusztus 21.

korlatban is érvényesült, most pedig ezek a svábok, akik magukat magyar nemzetiségűnek vallották, kitelepülésre íródtak, és ez óriási bizonytalanságot okozott, és ezzel a kérdéssel kell foglalkozni, mert a potsdami egyezmény teljesen a kormányra bízta azt, miként renndezi a kérdést. Az ember kétségtelenül örül, ha ezek a községek magyar községek lesznek, véleménye azonban az, hogy azok, akik magukat magyar nemzetiségűnek vallották, itt maradjanak, de ezt a kérdést el kell dönteni. Ez az igazságtalanság súlyos teherteretel.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Sok mindenféle szempont van, azonban a belügyminiszter szempontja a magasabb szempont. Azt hiszi, hogy a katolikus egyház örök elveinek megfelelően elmondotta elveit és így a dolog felett napirendre lehet térni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Nem olyan egyszerű a kérdés, mint ahogy Veres miniszter úr mondja. Nagyon sok magyar ember gyalázatosan viselkedett, azokat sokkal hamarabb kellene kitelepíteni, mint azokat a svábokat, akik baloldaliak voltak akkor is, amikor az csendőrszuronyt jelentett. Most csinálunk egy újabb zsidókérdést. Ugyanazt csináljuk a svábokkal, válogatás nélkül ítéljük el őket. Kapott Németországból egy kitelepített svábtól levelet, az illető egy betűt sem tud németül. Szerinte nem lehet ott kibírni, mert a németek mind nácik. Nem tud németül, ezért nem bír munkát kapni. Az, hogy valaki magát német anyanyelvűnek vallotta, a környezetből származik. Ha valaki 1941-ben be merte írni egy sváb községben, hogy magyar nemzetiségű, az hitet tett a magyarsága mellett. Ha már szükséges egy ilyen operáció, felesleges, hogy melléje vágjunk és nemes részeket is sértsünk. Ez a kérdés így nincs elintézve. Különösen akkor, ha maradnak itt Volksbundisták. Itt nem lehet vitás, hogy ezek milyen álláspontot foglalnak el Magyarországgal szemben. Ezer és ezer ilyen ember van Magyarországon. Azt mondja, maradjanak a mellett, hogy először menjenek a Volksbundisták és SS-ek, azután a német nemzetiségűek és a német anyanyelvűek közül azok, akik fasiszták voltak. Ez a kérdés kétségkívül nagyon keserves kérdés a számunkra.

[Ries] *Igazságügyminiszter*:²² Az ellenforradalom idején Soroksáron szociáldemokrata képviselőt választottak.

Szakasits Árpád államminiszter: A német települések célját a minisztertanács jól ismeri. A német imperialista törekvések előretolt hadállásai voltak, ezeket felrobbantani a demokrácia kötelessége. Hogyan hajtsuk végre, ez egy másik kérdés. Nem a gazdagok felé kell hajolnia a szívünknek, hanem a szegé-

lálható. Részletesebben lásd Tóth Ágnes: *Telepítések Magyarországon 1945–1948 között. A németek kitelepítése a belső népmozgások és a szlovák-magyar lakosságcsere összefüggései*. Kecskemét. 1993. 103–151. pp.

²² Lehetséges, hogy csak véletlenül írták ki ismételtlen azt, hogy az igazságügyminiszter szólt hozzá, de az is lehet, hogy közben valaki más is felszólalt, akinek a szavait nem rögzítették a jegyzőkönyvben, csak az utána ismételtlen felszólaló igazságügyminiszter által mondottakat.

nyek felé. A gazdag svábok kétségkívül azokat a célokat követték, amelyeket tőlük békében is a Német Birodalom kormánya különleges szervei útján továbbított. Egyetlen kivételt ismerne, azt, amit Ries miniszter is: ne dobáljuk ki az ország területéről azokat, akik szervezett munkások voltak, bányászok, szakmunkások, akikre a magyar ipar számára szükségünk van, tehát elsősorban ki a Volksbundistákkal, aztán ki azokkal, akik német nemzetiségűek voltak és természetesen fel kell szabadítanunk földterületeket, mert különben megrekedünk a Szlovákiából kitelepített magyarok elhelyezése tekintetében. Egy olyan helyzetet teremtünk, amely állandó nyugtalanságra fog vezetni és lehetetlen helyzetbe hozza a magyar kormányt. Az emberiség elvét kell alkalmaznunk, de azért ne felejtkezzünk el arról, hogy közelebb áll szívünkhöz a szegény magyar, mint a gazdag sváb.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter* javasolja, hogy a Volksbundista, SS és német nemzetiségűek kitelepíttessenek, erre az utolsó kategóriára pedig bizonyos egyéni elbírálást lehetne bevezetni. Azt hiszi, nem nagy ezeknek a kérdéseknek a száma és a kérdések elég egyszerűek.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Le kell szögezni, hogy nem történt megváltoztatása a kormány eredeti álláspontjának. Van egy összkormány-rendelet és később volt egy pártközi megállapodás, vagy minisztertanácsi határozat,²³ amely anélkül, hogy megváltoztatta volna az eredeti kormányrendeletet, a végrehajtásra vonatkozólag intézkedett és sorrendiséget állapított meg, de az alaprendeletet meg nem változtatta. Teljesen egyetért Szakasits miniszterelnökhelyetessel abban, hogy a kérdésnek az elbírálásánál figyelemmel kell lenni olyan szempontokra is, hogy annak a 200 000 magyarnak jusson valami kis föld is, akiket kitelepítettek Szlovákiából.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Még a Volksbundistáknál is megvizsgálná, hogy nem-e [sic!] egy egyszerű félrevezetett emberről van szó? Vannak, akik nemcsak jó magyarok, de jó jobboldaliak is voltak.

Rákosi Mátyás: A helyzet az, hogy az amerikaiak, ha lehetséges, még vissza is küldenék azokat, akiket kiküldtünk. Az amerikaiak nem fogják betartani a megállapodást. Számolni kell vele, hogy ebből nem jön ki semmi. Marad tehát az az 50 000, amit a Szovjetunió által megszállt területre befogadnak. Ha elfogadjuk az igazságügyminiszter javaslatát, akkor először is még az SS-eknek is csak töredékét tudjuk beszorítani az 50 000-be. Akkor az egész kérdés oda jutott, hogy a szociális rész teljesen el fog veszni. Ebbe a számba elsősorban azok kerüljenek bele, akik együtt élnek most a telepésekkel és megkeserítik a telepések életét. Csepelről jött hozzá nemrégiben egy küldöttség, amely hasonló esetről számolt be. A magyarok már sok helyen öngyilkossággal fenyegetőz-

²³ Lásd a jelen jegyzőkönyv 20., valamint 21. sz. jegyzetét.

17. 1947. augusztus 21.

nek. Itt rendet kell csinálni. Ez a szentendrei gyilkosság is,²⁴ amit feltűnően elhallgatnak, felháborító. Az első, akiken segíteni kell, azok a telepések. Ez elég nagy szám. Kb. 80 községben élnek így együtt magyarok és svábok. Itt kell rendet csinálni előbb, a magyar állam tekintélyén esik különben csorba. A másik kérdés a gazdag svábok kérdése. Mindenütt az a panasz, bár a gazdag svábok voltak mindenütt az egésznek a vezetői, 100 eset közül 95-ben ki tudták magukat vásárolni. Így itthon maradtak. Van még egy dolog. Itt van a szlovákiai magyarok kérdése. Ezek közül elsősorban a gazdagokat küldik haza. Ezt mindenki tudja. Ez azért van, mert a szlovákok nem szégyellik ebben a tekintetben a szlovák nemzeti érdeket, azaz minél több magyar földet elvenni. Mi pedig ebben a kérdésben tétovázunk. 5000 sváb család kitelepítésével 150 000 hold föld szabadulna fel. Tegnap volt Balmazújvárosban. Hallatlan, hogy ünnepnap milyen rongyosak az emberek. Igenis a gazdag svábokat, akik a német terjeszkedésnek természetes alapozói voltak, azokat vigyük el elsősorban. Azok bírják anyagilag is a legjobban, mert egész jól tudnak Németországban is tovább élni. Jobban, mint a szerencsétlen béres. Ebben a tekintetben, ha 5000 sváb család kitelepítésével 150 000 hold földet fel tudnak szabadítani, ezzel a telepítési kérdést el lehet intézni. Azt mondaná, hogy Mindszentynek adjunk egy nyugodt, udvarias választ, ahogy az az illemkódexben meg van írva, a belügyminiszter pedig tartsa szem előtt a magyar parasztság és telepések érdekeit is.

[Véres] *Építési- és közmunkaügyi miniszter*: Kiegészítésül annak, amit Rajk és Rákosi mondtak a gazdag svábokról, hozzáfűzi, hogy ő maga is dolgozott, mint munkaszolgálatos egy gazdag svábnál, akinek 200 holdas birtoka volt. Ő volt a feje valóban a Volksbundnak és még ma is ott ül a birtokán. A magyar állammal szerződéses viszonyban voltak, már csak azért sem léphettek be az SS-be és a Volksbundba.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Arra szeretné a figyelmet felhívni, hogy ha 50 000-et tudunk kivinni, akkor ne írjunk ki többet. Ennek a termelés vonalán következményei vannak. Ezek akkor nem dolgoznak. Ez nagyon súlyos veszteség. Ha kiküldjük, akkor más a helyzet, de ha nem, akkor ne írjunk ki ennyit, mert ez a termelés vonalán igen nagy hátrányt jelent. Az állatállományát is el akarjuk rögtön venni. Ezt a két szempontot egyeztetni kell.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Hozzá kell fűznie azt, hogy a mostani telepítések-nél egészen más szempontok a mérvadók, mint 1946-ban. Akkor általában véve a svábokat kellett vinni és félmillió volt előírányozva, tehát megkezdtük

²⁴ Szentendre környékén — állítólag németországi táborból megszökött volt SS katonák — megtámadtak és megölték egy kirándulót, majd később öt fiút. A lapok arról adtak tudósítást, hogy a meggyilkolt kiránduló felesége a helyszínen szörnyethalt. A hatóságok a németek kitelepítésével hozták kapcsolatba az esetet. (Magyar Nemzet, 1947. augusztus 19., Népszava, 1947. augusztus 20.)

zónák szerint és vittük ki őket. Ennél nem így történik. Együtt az Áttelepítési Kormánybiztossággal és a Földművelésügyi Minisztérium illetékes szervével megállapítják, hol vannak telepes községek. Az egész fel van véve térképre náluk, a mostani kitelepítésnek tehát az a módszere, hogy meg vannak állapítva a telepes községek, ott összeszámolják, hogy kik azok a svábok, akik beleesnek a rendeletbe, azokat elvisszük, hogy a telepéseknek valóban ott földet és házat tudjunk biztosítani. Ezen az alapon szinte automatikusan a módszer következtében nem áll be az a helyzet, amit Bárányos miniszter mondott, hogy olyan sokat írunk be a kitelepítésre, hogy nem tudjuk őket kivinni, mert konkrét megoldásokat csinálunk minden egyes községben. Ehhez jönnek azok a községek Tolnában és Baranyában, ahol a szlovákiai magyarság elhelyezését tartják szem előtt. Ezek közül is a jobboldaliakat választjuk ki. Még az a szempont is van, hogy a 12 330-as rendeletet kiegészítettük a minisztertanács hozzájárulásával egy belügyi rendelettel, a nemzetgazdasági szempontból nélkülözhetetlenek mentesítése tárgyában.²⁵ Így ezek a kategóriák, mind bele-

²⁵ Lásd a jelen jegyzőkönyv 21. sz. jegyzetét. Ezt követően rövidesen kiadásra került a magyarországi német lakosság Németországba történő áttelepítéséről szóló 12 330/1945. ME sz. rendelet, valamint az ezzel kapcsolatos egyéb rendeletek módosítása, kiegészítése és összefoglalása tárgyában a 12 200/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. október 28.). E szerint áttelepülésre volt kötelezve az, aki az 1941. évi népszámlálás során német nemzetiségűnek vallotta magát, a Volksbundnak tagja volt, önként belépett valamely német fegyveres testületbe, aki magyarosított nevét visszanevetesítette, az említettek kiskorú gyermekei és az 1941. évi népszámlálás alkalmával magát német anyanyelvűnek valló, vele együttélő törvényes házastársa, az 1946. április 1-je előtt vele közös háztartásban élő nagyszülei, unokái, akik magukat német anyanyelvűnek vallották. Nem vonatkozott az áttelepítési kötelezettség az áttelepülésre nem kötelezett személy házastársára, ha a házasságot 1946. április 1-je előtt kötötték és a házastársak kiskorú gyermekére, a velük közös háztartásban élő felmenőire, a nagykorú gyermekekre és más lemenőre. Nem vonatkozott a rendelet az ipari-, bányá- és mezőgazdasági munkásra, amennyiben az 1946. április 1-je előtt is ez volt a főfoglalkozása, nem volt a Volksbundnak tisztségviselője, fegyveres német alakulatba önként nem lépett be, magyarosított nevét német hangzásúra vissza nem változtatta, valamint az előzőekben említett hozzátartozókra; az adott községben nélkülözhetetlen kisiparosokra, amennyiben csak az 1941. évi népszámlálási adat alapján lett volna áttelepülésre kötelezve és az előzőekben említett hozzátartozókra sem. A rendelet a belügyminiszter feladatává tette, hogy bizottságokat hozzon létre a kitelepítendőek összeírása, ingó és ingatlan vagyonuk zár alá vétele céljából. Kimondta a rendelet, hogy a kitelepülők Magyarország területének elhagyásakor, illetve amikor el kellett volna hagyni az országot, elvesztik magyar állampolgárságukat; a kitelepülők vagyona — kivéve azt, amit magukkal vihetnek — a magyar államra száll át, ez a Földbirtokrendező Alap állagába kerül. A rendelet értelmében az áttelepülésig az összeírtakat — a belső telepítés és a Csehszlovákiából áttelepülők elhelyezése érdekében — össze kellett költöztetni. Azoknak viszont, akik nem voltak áttelepülésre kötelezve 10 katasztrális hold földet és lakóházat kellett tulajdonukban hagyni, illetve juttatni. A kormányrendeletben foglaltak részletesebb kifejtését tartalmazta a 84 350/1947. BM sz. rendelet. (MKRT 1947. november 27.) Egyes kérdésekben azonban ez szigorítást jelentett. Így például kimondta, hogy a német mezőgazdasági munkás, akinek 3 katasztrális holdnál nagyobb földtulajdont és házat meghaladó vagyona volt vagy az a kisiparos, aki 1947. szeptember 1-je után telepedett le valamely községben, nem mentesülhetett — a kormányrendeletben foglaltak alapján — a kitelepítés alól.

17. 1947. augusztus 21.

esnek ebbe. Meg kell mondani, hogy itt vannak bizonyos siránkozások, amiknek teljes egészében nem kell hitelt adni. Ilyen volt pl. Dorogon és Tatabányán is. Egyszerre a leggazdagabb svábok elszerződtek a bányába és pár heti munkával próbálják kijátszani a rendeletet. Ezeket a szempontokat nem veszik figyelembe, hanem időponthoz kötik ennek a feltételnek elfogadását. A pénzügyminiszter által említett szempont szerint már most is egyéni elbírálás van. 8 napra ki kell függeszteni a községházán a névjegyzéket és ez ellen az illetők fellebbezhetnek.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Ez helyes.

[Rajk] Belügyminiszter: Arra kéri a minisztertanácsot, hogy ebben az értelemben folytathassák továbbra is a svábok kitelepítését.

Rákosi Mátyás: És udvarias választ kell adni Mindszentynek.

[Rajk] Belügyminiszter: Ma már a második szerelvény is elindult és ebben a hónapban így 10 000 svábot fogunk kivinni. Bár nem egészen ésszerű, de éppen gazdasági szempontokat és [a] társadalmi megbékélés szempontjait is figyelembe véve, úgy csinálják, hogy mindenütt úgy érezzék, miszerint az összes telepés községből a legsúlyosabb eseteket összeszedik és már azokat a 10 000-rel elviszik. Ez nem egészen gazdaságos, de ésszerű. A tavalyi kitelepítésnél is elhangzottak olyan kijelentések, hogy a termésnek ártani fog, és mégsem volt semmi hatása. Akkor is tele volt az ország sirással, hogy ez nemzetgazdasági katasztrófát fog előidézni. Ő járt Tolnában és Baranyában, de sehol nem látott annyi megművelt földet, mint ott. Pedig a legnagyobb dologidőben vittük ki onnan a svábokat.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Szeretné felhívni a figyelmet az úgynevezett hűség-mozgalomra,²⁶ amely a legnehezebb időben keletkezett. Ennek a mozgalomnak legalább a vezetőit, akik nyíltan kiálltak a magyarság mellett és szervezkedtek a németek ellen, kivételezni kellene.

Rákosi Mátyás: Ezeknek a nagy része is olyan volt, mint a mostani ellenállók.

Minisztertanács a svábok kitelepítésével kapcsolatban az érvényben lévő álláspontját tartotta fenn a kitelepítés sorrendjét illetve.

²⁶ Hűség a Hazához mozgalom, vagy Treubewegung a magyarországi németek Hitler- és Volksbund-ellenes mozgalma Perczel Béla vezetésével 1942 márciusában alakult. Központja Bonyhád volt. Szervezeteket hozott létre a németek által lakott vidékeken. Mintegy 20 000 tagja volt. Berencz Ádám szerkesztésében Die Donau címen lapot adtak ki. A vezetőség tagja volt, az említett Perczel Béla nyugalmazott főispánon kívül, Bauer József apátplébános, dr. Krasznai István fősztolgabíró, dr. Lehmann István orvos, Gömbös Miklós, Kunszt Henrik és Tomka Gusztáv tanár. Felléptek az SS-toborzások ellen is. Magyarország német megszállása után feloszlatták, vezetői közül többeket deportáltak. 1945 októberében memorandumban kérték mozgalmuk ellenálló jellegének hivatalos elismerését; erre 1947. július 3-án ráírták: „Aktualitását elvesztette.” (MOL XIX-B-1-r 1947-644. tétel-7163, 56. d.)

21.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Mikor most legutóbb külföldről hazafelé jött, Pozsonyban az ottani magyar bizottság jelentést tett neki és ebből megállapította, hogy csehszlovák részről, úgy látszik, nem tartják be az egyezménynek minden intézkedését, különösen a gazdasági jellegű intézkedéseket, amiket a magyar kormány az áttelepített magyarok megóvása céljából kívánt belevinni. Ezek nem kerültek csehszlovák részről megvalósításra. Kéri a külügyminisztert, hogy a csehszlovák végrehajtási egyezményét tegye vizsgálat tárgyává és annak eredményét terjessze a minisztertanács elé, ti. lehetséges, hogy minisztertanácsi állásfoglalásra lesz szükség ezzel kapcsolatban.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter: Ez a lépés már meg is történt, más részről is vannak igen súlyos aggályok. A jövő heti minisztertanács elé szeretné a kérdést vinni.²⁷

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Itt a családok számáról van szó, amit ők nem tartanak be.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Különösen a gazdasági jellegű intézkedéseket nem tartják be.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

22.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A miniszterelnöktől egy átíratot kapott, amelyben arra kéri, hogy a Rendelkezési Alapjának 1/12 részén felül járuljanak hozzá ahhoz, hogy további 200 000 forintot bocsássunk rendelkezésére és ez 1948-tól kezdve kerülne további törlesztésre.²⁸ Felhatalmazást kér arra, hogy a miniszterelnök részére előrehozhassák ezt az összeget.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A múltkori minisztertanács határozott az amerikai és angol jegyzékre vonatkozó válaszjegyzékre vonatkozólag.²⁹ A Pénzügyminisztérium elkészítette a választervezetet. Lényege az, hogy sérelem

²⁷ Előzményét lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 16., és a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontjában. Lásd továbbá a 18. [198.] sz. jegyzőkönyv 60. napirendi pontját.

²⁸ A miniszterelnök jelezte levelében, hogy Rendelkezési Alapjának augusztus havi hitele elfogyott. Felmerült 100 000 forint póthitel kérésének a lehetősége, „amely azonban — írta —, figyelemmel a költségvetési év elejére, valamint a mostani választási időszakra, esetleg támadási felületet nyújtana”, ezért került előtérbe megoldásként a 200 000 forintos, 1948 januárjától 6 hónap alatt törlesztendő előleg kiutalása. „Ez utóbbi egy könnyebb eljárás — írta a miniszterelnök — és nem kellene hozzá minisztertanácsi határozat, csak egy pénzügyminiszteri átírat.” (MOL XIX-A-1-j 1947-IV-37-10 121) Jellemző, hogy a pénzügyminiszter mégis a minisztertanács elé vitte az ügyet.

²⁹ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 16/d-e. sz. mellékletét.

17. 1947. augusztus 21.

semmilyen államot ezeknek a kedvezményeknek megadásával nem ért. Az Igazságügyminisztérium egyetért ezzel a választervezettel. Kér felhatalmazást arra, hogy a külügyminiszter ilyen értelemben válaszolja meg a jegyzéket.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

24.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A moszkvai tárgyalásokkal kapcsolatban bejelenti, hogy a MOLAJ kérdésében sikerült kedvező álláspontot elérni.³⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

25.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 84 332/1947. IV. b. számú előterjesztésének a) pontját. Erre vonatkozólag előterjesztése az, hogy a minisztertanács tartson ki eredeti álláspontja mellett, ti. az árkiegyenlítésre a szovjet-magyar kereskedelmi szerződés keretében kerülhet sor, mert ott megvannak az ellentételek. Erre kér felhatalmazást, hogy az árkiegyenlítés ne nyerjen alkalmazást ebben a viszonylatban.³¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

26.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 84 332/1947. IV. b. számú javaslatának b) pontját. Erre vonatkozólag azt az előterjesztést teszi, hogy kérjük meg őket arra, hogy ezt a kérdést a békeszerződés ratifikálásáig egyelőre halasszák el. Ez rendkívül súlyos és veszedelmes precedenst jelentene, de ezt a kérdést egyelőre ne tárgyaljuk. Kér ilyen értelmű felhatalmazást.³²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

27.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előadja a 84 332/1947. IV. b. számú előterjesztésének c) pontját. Dörzspapír kiszállítását engedélyezni lehet, olaj és kátrányanyagokét nem. Ha a szakminiszterek egyes tételeknél engedményeket tehetnek, úgy ezeket saját hatáskörükben, Moszkvában kívánja letárgyalni. [sic!] Kér erre felhatalmazást.³³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁰ Lásd a 17/d. sz. melléklet I. pontját, valamint a 17/e. sz. melléklet utolsó bekezdését; előzményét illetően a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 8. és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontját.

³¹ Lásd a 17/d. sz. melléklet II/a. pontját, valamint a 17/e. sz. melléklet 1-2. pontját; előzményét illetően a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 3., a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 8. és a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját.

³² Lásd a 17/d. sz. melléklet II/b. pontját, valamint a 17/e. sz. melléklet 1-2. pontját; előzményét illetően a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 3. és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 8. napirendi pontját.

³³ Lásd a 17/d. sz. melléklet II/c. pontját. Az osztalék fejében kiszállításra került áruk jegyzékéről lásd a [13.] 193. sz. jegyzőkönyv 13/c. sz. mellékletét.

17. 1947. augusztus 21.

28.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy azon árucikkek tekintetében, amelyekhez a minisztertanács már korábbi ülésén hozzájárult a kiviteli engedélyeket a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter már a jegyzőkönyv aláírását megelőzően is kiadhassa. Megemlíti, hogy a minisztertanács bizonyos árucikkeknek azonnali kiviteléhez már egyik korábbi ülésén a magyar bizottság Moszkvából történt távirati kérésére hozzájárult. Ezzel jóindulatunkat akarja bizonyítani. Ilyen irányú felhatalmazást kér a kereskedelem és szövetkezetügyi miniszter részére.³⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

29.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 84 332/1947. IV. b. számú előterjesztésének III. pontját. A szovjet fél itt ragaszkodik ahhoz, hogy ezek az összegek az 1 pengő = 3 forint összegben kerüljenek valorizálásra. Maguk az összegek nagyon kicsik, ez is évi 950 000 forintot tenne ki. Javasolja, hogy számszerűségben emelhessük a valorizáció kulcsát, de a teljes 3 forintos valorizációs kulcsot már csak a precedens okából sem fogadhatja el. 2,60–2,80-ig való felemelésre kér felhatalmazást.³⁵

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Adni kell bizonyos összeget, de nem szabad valorizációs kulcsot alkalmazni.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Ennek az intern kulcsnak az alkalmazásával kér felhatalmazást bizonyos összegek megállapítására.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

30.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 84 332/1947. IV. b. számú javaslatának IV. pontját.³⁶ A jövő hét végén utazik vissza Moszkvába, hogy a tárgyalásoknak ezt a részét újra felvegye. Kéri a minisztertanácsot arra, hogy távolléte idejére, valamint azt megelőző szabadsága tartamára Báránys minisztert helyettesítésével megbízhassa.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Az elvi kérdést nem említette a pénzügyminiszter úr.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter: Ennek a letárgyalását magának tartja fenn.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁴ Lásd a 17/d. sz. melléklet II. pontjának utolsó bekezdését.

³⁵ Lásd a 17/d. sz. melléklet III. pontját, valamint a 17/e. sz. melléklet 3. pontját; előzményét illetően a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 10. és a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 13. és a 13. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

³⁶ Lásd a 17/d. sz. melléklet IV. pontját.

17. 1947. augusztus 21.

31.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát kezességvállalás a Magyar Jelzálog Hitelbank 180 000 Ft összegű hitelkeret tárgyában.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Javasolja levenni. Tettünk szóbeli ígéretet a franciáknak, hogy adunk kölcsönt, de ne vállaljunk minisztertanácsi kötelezettséget a precedens miatt. Kéri levenni a napirendről.

Szakasits Árpád: Legközelebbi Gazdasági Főtanács ülése elé kell vinni és ott majd tisztázzák. Most vegyük le.

[Bárános] Földművelésügyi miniszter: Ha a Gazdasági Főtanács elfogadja, nem kell újra visszahozni minisztertanács elé. Elvben fogadjuk el.

Szakasits Árpád: Ez helyes.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult azzal, hogy a Gazdasági Főtanács legközelebbi ülésén tárgyalja le.³⁷

32.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti kezességvállalási javaslatát a Magyar Fonóipari Rt. 32 millió Ft összegű hitelkerete tárgyában.³⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

33.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Papp József szerz. altisztnek a XV. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

34.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Tárnoky Béla alkalmazásba vétele tárgyában.

³⁷ A Pénzügyminisztérium 176 708/1947. IV. a. sz. előterjesztésében előadta, hogy „a Francia Köztársaság jóvátételi megbízottjával létrejött megállapodás szerint Magyarország részéről Franciaország felé a békeszerződés értelmében teljesítendő kártalanítás kérdésének végleges rendezéséig a magyarországi francia érdekeltségű vállalatok meghatározott keretek között hitelben részesülnek, amely hitelek a kártalanítás keretében kerülnek végleges rendezésre.” E francia érdekeltségű vállalatok között szerepelt a Magyar Jelzálog Hitelbank is, amelynek hitele 180 000 forintban lett megállapítva, amelyre megfelelő fedezetet nyújtani nem tudott. Minthogy a hitel rendezése a jóvátétel keretébe tartozott s így az végső fokon egyébként is az államkincstárra hárult, kérte az állami kezességvállaláshoz való hozzájárulást.

³⁸ A Pénzügyminisztérium 176 788/1947/IV. a. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy a Gazdasági Főtanács 1947. május 21-én hozott határozata alapján vásárolta meg a Magyar Külforgalmi Rt. három angliai vállalat összesen 89 000 orsó kapacitású pamutfonódóját, továbbá 20 db fésülőgépét és egyéb felszerelését, összesen 370 000 fontsterling, mintegy 32 millió forint értékben. A gépek működtetésére hozták létre a Magyar Fonóipar Rt.-t, amely teljes egészében állami tulajdonba került; ezért is indokoltnak jelezte az állami kezességvállalás jóváhagyását.

17. 1947. augusztus 21.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Nem lehetne egy hétig várni ezzel? Meg szeretnék nézni a személyt.

Miniszttertanács az előterjesztéshez a közlekedésügyi miniszter jóváhagyásától függően hozzájárult.³⁹

35.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát segéd munkások felvétele a Magyar Nemzeti Bank Pénzjegynyomdájába tárgyában.⁴⁰

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

36.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a volt aszódi gépkocsizó laktanya épületanyagának hasznosítása tárgyában.

Honvédelmi miniszter [képviselőként Zentai Vilmos államtitkár] kéri a miniszttertanácsot, hogy ebből a hasznosításból befolyó összeget póthitelként a honvédelmi építkezésekre bocsássák rendelkezésükre. Pénzügy értékesítse.

[Vás] Gazdasági Főtanács főtitkára: Ez helyes lenne. Pénzügy hasznosítsa és póthitel formájában adja át a Honvédelmi Minisztériumnak.

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁴¹

37.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 14 482/XVI. sz. javaslatát dr. Fóris Ákos OTBA központi igazgató átvétele és kinevezése tárgyában.⁴²

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁹ A Pénzügyminisztérium 68 702/1947. K. V. M. J. sz. előterjesztésében jelezte, hogy a politikai vagy származási okok miatt külföldön károsult magyar állampolgárok érdekvédelmének a tárca hatáskörébe utalása kapcsán külön osztályt állított fel a feladat ellátására. A Németország különböző megszállási zónáiban kárt szenvedettek ügyeinek rendezésénél kívánta hasznosítani a németül jól beszélő Tárnoky Bélát.

⁴⁰ A Pénzügyminisztérium 162 224/1947. IV. c. sz. előterjesztésében az addigi offset nyomás helyett a réznyomású magyar bankjegyek gyártására való áttéréssel és a Román Jegybank által rendelt leu bankjegyek nyomásának elvállalásával indokolta a segéd munkások felvételét.

⁴¹ A Pénzügyminisztérium 133 655/1947. XIV. a. sz. előterjesztéséből kiténik, hogy a honvédelmi miniszter által végleg felszámolt aszódi laktanya romépületének anyagát részben a Szent István fiúotthonnak, részben Aszód községnek — meghatározott szociális, kulturális, oktatási célú építkezéseknél való felhasználásra — teljesen díjtalanul kívánta átengedni. Hasonlóképpen az 1938-ban Aszód község által ajándékozott területet is díjtalanul kívánta felajánlani a Földalappal házhelyek létesítése céljából. Csupán a házhelyhez juttatottak részére átengedett bontási anyagot kívánta méltányos áron értékesíteni. Az előterjesztés mellett megtalálható a Belügyminisztérium 13 865/1947.-II/1. sz. levele, amelyben felhívta a figyelmet arra, hogy a juttatás kérdésében — a törvényes rendelkezések értelmében — Aszód község képviselőtestülete, majd Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye vármegyei képviselőtestülete köteles határozni.

⁴² Az előterjesztés szerint dr. Fóris Ákos (1897-?) 1921-től dolgozott pénzügyi közigazgatási területen, 1927-ben az Országos Munkásbiztosító Intézethez került, az OTI, majd 1946 márciusá-

17. 1947. augusztus 21.

38.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. sz. előterjesztését leveszi a napirendről.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Meg se kapták.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Szabályszerűen ment szét. De hagyjuk el egy hétre. Leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴³

39.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 225 332/1947. sz. javaslatát az Agrártudományi Egyetem tanári létszámába egyetemi tanárok kinevezése tárgyában.

Szakasits Árpád: Ősy személye ellen kifogásaik vannak.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ősyt kiveszi az előterjesztésből és nélküle kéri elfogadni. Nem tudja azonban, hogy mi a kifogás, mert eddig semmi konkrétumot nem kapott ellene.

Szakasits Árpád: Egy kicsit olyan jobboldali.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Erősen jobboldali.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ősyt kiveszi. Kéri a másikat elfogadni.

Minisztertanács dr. Herodek Sándor egyetemi rendkívüli tanári kinevezéséhez az Agrártudományi Egyetem tanári létszámába hozzájárult.⁴⁴

40.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Zámbó Ernő és Keresztessy Gyula megválasztása a Mezőgazdasági Ipari Rt. igazgatósági tagsága tárgyában. [sic!]

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A mezőhegyesi cukorgyárat bérbeadjuk egy kapitalista vállalatnak és most ugyanezeket az embereket küldjük oda igazgatósági tagoknak. Felkérjük a földművelésügyi minisztert, hogy ezt a kérést vizsgálja meg.

tól az OTBA központi igazgatója volt. Ekkor a Pénzügyminisztériumhoz nevezték ki az V. fizetési osztályba miniszteri tanácsossá.

⁴³ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a Magyar Állami Lótenyésztési Felügyelőség megszervezéséről és a lótenyésztés fejlesztéséről szóló 11 750/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 28.) módosítására vonatkozó előterjesztés szerepelt. A Földművelésügyi Minisztérium 42 500/1947. II/2. sz. előterjesztése a lótenyésztési igazgatás fokozottan állami feladattá tételét célozta. Ennek megfelelően javasolta a lótenyésztési díjaknak az államkincstár javára történő befizetését, a törvényhatóságokként szervezett lótenyésztési bizottságoknak a minisztérium irányítása alá rendelését. Lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 93. napirendi pontját.

⁴⁴ Előzményét illetően lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 65. napirendi pontját.

17. 1947. augusztus 21.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ez mindig is így volt. Vegyék le egy hétre a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴⁵

41.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Aujezky László washingtoni kiküldetése tárgyában. A légi forgalmi szempontból nagy súlyt helyeznek arra, hogy meteorológiai szolgálatunk megfelelő legyen. Ha nagyon ellenzik a javaslatot le tudja venni a napirendről.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A légügyi főosztály is kéri a kiküldetést. A dolog lényege a következő: bennünket beosztottak a délkelet-európai csoportba és ők azt akarják, hogy a nyugat-európai csoportba osszanak be. Ő semmi tragédiát nem lát abban, ha [a] kelet-európai csoporthoz tartozunk. Nem érti, miért kell nekünk feltétlenül a nyugat-európaihoz tartoznunk.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ez időjárási szempontból fontos, mert onnan kapjuk a szelet és az esőt.

Bojta Béla: A bizottság álláspontja az volt, hogy a feladatot a követség tisztviselője, mint megfigyelő teljesítheti.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Miután a javasolt személy nemzetközileg kiváló szakteknitély, fogadjuk el.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁴⁶

42.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ elnökének kinevezése tárgyában. A Magyar Kommunista Párt részéről javasolják Korbonics András kinevezését. Egyébként Korbonics a kisgazdapárt tagja. Ő nem ismeri, információi nagyon

⁴⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 190 561/1947./XIII. 1. sz. előterjesztésében egyenesen kívánatosnak jelezte, hogy a tárca a Mezőgazdasági Ipari Rt.-nél képviselőt nyerjen, mert a részvénytársaság az állam tulajdonát képező mezőhegyesi cukorgyár haszonbérelője volt s a szakértő képviselők útján érvényesíteni tudta az általa megkívánt szempontokat. Dr. Zámbo Ernő földművelésügyi miniszteri osztályfőnök, Keresztessy Gyula miniszteri tanácsos volt.

⁴⁶ A Földművelésügyi Minisztérium 6440/eln. 1947. sz. előterjesztésében jelezte, hogy Magyarország korábban évtizedeken át nemcsak rendszeresen részt vett, hanem jelentékeny szerepet vitt a hasonló értekezleteken. A távolmaradás az 1947. szeptember 22. – október 7. között Washingtonban tartandó értekezletről a magyar meteorológiai szolgálat tekintélyének csorbulásán kívül — mint állította — a légi közlekedés, valamint az agrármeteorológiai szolgálat szempontjából is hátrányos lenne. Az 1946-ban Londonban, majd Párizsban tartott értekezleten már nem képviseltette magát az ország, ennek következtében osztották be a helyzetének megfelelő közép, illetőleg dél-európai övezet helyett a kelet-európai-ázsiai övezetbe. Dr. Aujezky László az Országos Meteorológiai és Földmágnességi Intézet helyettes vezetője volt. Bojta Béla megjegyzése a kiutazási bizottság álláspontjára vonatkozott. Lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

17. 1947. augusztus 21.

jók; úgyhogy szakszempontról ez sem volna hátrányos. A maga részéről azonban már a múltkor előterjesztette Gláser Dezső kinevezését.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Információi szerint nevezett nem szakember.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Melyiket tartja fenn a földművelésügyi miniszter?

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ő Gláser mellett van.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Javasolja, hogy a minisztertanács ez esetben Gláser Dezsőt nevezze ki.

Minisztertanács Gláser Dezsőnek az Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemek elnökévé való kinevezéséhez hozzájárult.⁴⁷

43.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Hamburger Jenőné volt földművelésügyi népbiztos özvegyének jóvátetele és nyugdíjmegállapítása tárgyában.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

44.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Az őszi vetőmag kérdése igen nagy problémánk lett. Nincs olyan vidék, ahol ezt ne fessegetnék. Ezt az egész kérdést egységesen feldolgozta és szeretné, ha a jövő Gazdasági Főtanács ülésén végleges formában tárgyalnák. Azért hozta itt fel, mert olyan nagyfontosságú kérdésnek tartja, hogy függőben tartani már nem lehet.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: 1500 vagon már kiutalt gabona pénzügyi kérdéseit a Gazdasági Főtanácsnak rendezni kell. Az MSZK forgótókéjéből ki kell emelni ennyi gabonát és azt később pótolni.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Mennyiért fogják adni ezt a parasztnak? Úgy hallotta, hogy állítólag 120 forintért.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Részben kölcsön kapják.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Vételár, plusz kezelési költség.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴⁹

⁴⁷ Előzményéről lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 63. napirendi pontját. Az Állami Mezőgazdasági Üzemi Központtól lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 44. napirendi pontját és az 5/h. sz. mellékletet. Korbonics Andrásra vonatkozó további adatot nem találtunk.

⁴⁸ A Földművelésügyi Minisztérium 6753/1947. eln. sz. előterjesztése szerint dr. Hamburger Jenő (1883–1936) 1909-től 1914-ig zalaszentgróti kórorvos, 1919-ben földművelésügyi népbiztos lett, majd külföldre távozott. A Szovjetunióban halt meg. Donát Teréziával 1910-ben kötött házasságot. A II. fizetési osztálynak megfelelő özvegyi nyugdíj megállapítását javasolta.

⁴⁹ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és 4. sz. jegyzetét.

45.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Az egri érsekségnek 100 holdat biztosítottak, erre kaptak 20 kat. hold szőlőt. Ezt megfellebbezték és kifogásolták az átszámítást a szőlő rossz állapota miatt. Szerintük 85%-os értékvesztés van és ezen az alapon a megyei tanács 91 hold szőlőt és 9 hold szántót hagyott meg. Ezt megfellebbezte az állami mezőgazdasági birtok, amit a Dobi miniszter visszavont. Tulajdonképpen jogerős határozat van. Donáth államtitkár véleménye az, hogy 1=3 arányban kellene számítani, mert ez felel meg a tényleges állapotnak. Ez a kérdés az Országos Tanács elé kerül, valami intenció kellene, hogy érvényesüljön.⁵⁰ Donát álláspontját elfogadják és kéri ilyen értelemben a minisztertanács elvi állásfoglalását.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ők bűnösök abban, hogy rossz a szőlő.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Az 1=3 arányt elfogadhatónak tartja.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

46.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A koloradóbogár elleni védekezésnél⁵¹ közmunkaerőt is igénybe kell venni. A belügyminiszter ezt tudomásul vette, az építési- és közmunkaügyi miniszter pedig vonakodik ezt beszámítani, mert akkor az az összeg kiesik, amit megfizetnénk, mert ő pénzügyi vonatkozásban nézi ezt a kérdést. Pillanatnyilag szeptember közepéig lehet még gyakorlati lehetősége a kérdésnek.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ez kisz jelentőségű kérdés.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Álláspontja az volna, hogy a folyó év végéig számítsák be, a jövő évre pedig majd meglátjuk.

[Véres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Ennek a javaslatnak alapján pénzügyi konstrukcióvá alakul át a kérdés.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

47.

[Mihályfi] *Tájékoztatásügyi [ill. mb. külügy] miniszter* előterjeszti javaslatát a 4000 magyar építőipari munkásnak Jugoszláviába való kiküldetése tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Miért kell a Jóvátételi Hivatalnak részt venni?

⁵⁰ Az Országos Földbirtokrendező Tanácsra vonatkozott az utalás; 1945. évi földbirtokreform irányító és ellenőrző szerve volt. Donáth Ferencről lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 4. sz. jegyzetét.

⁵¹ Előzményét lásd a 155. sz. jegyzőkönyv 37. és a 15. [195.] sz. jegyzőkönyv 53. napirendi pontjában.

17. 1947. augusztus 21.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: A minisztertanács hozzon olyan javaslatot, hogy utasítsa a pénzügyminisztert, hogy amennyiben előleg kifizetésekre kerül a sor, a munkásoknak a hozzátartozói itt megkapják a pénzt, a Nemzeti Bank folyósítsa ezeket az összegeket és a pénzügyminiszter vállaljon kezességet. A kérdés jóvátételi vonalon is folyik.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Szociális szempontból ehhez hozzájárul.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter*: Nagyon gyorsan történjék meg az intézkedés, mert az érdekeltek hozzátartozói körében nagy az elkeseredés.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ha a Jugoszláv Nemzeti Banktól értesítést kap, azonnal kifizeti rendes dinárárfolyamon.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁵²

48.

[Ries] *Igazságügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Fiatalkorúak Budapesti Törvényszéke tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Mennyibe kerül ez?

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Semmibe. A bíróságnál vannak olyan bírák, akik ezzel foglalkoztak és azokhoz koncentrálni lesznek ezek a kérdések.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára* javasolja a törvénybe bedolgozni, hogy a fiatalkorúak nem tarthatók a törvényszék fogházában.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Erre van törvény, csak kénytelenek vagyunk megszegni. Feltétlenül ki kell ezt mondani.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Fogadjuk el elvben, de a pénzügyminiszterrel ki kell tárgyalni. Miután azonban csak törvényjavaslatról van szó, már most elfogadja.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁵³

⁵² A jegyzőkönyvnek ezt a napirendi pontját a lap szélén ceruzával megjelölték. Előzményét lásd a [3.] 193. sz. jegyzőkönyv 9. és a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontjában. Nem a Tájékoztatásügyi, hanem a Külügyminisztérium 70 439/7/1947. sz. előterjesztésében arra hívta fel a figyelmet, hogy a magyar építőmunkások már több mint egy hónapja kint dolgoztak Jugoszláviában, itthon maradt családtagjaik ellátása viszont nem volt biztosított. A jugoszláv hatóságokkal történt előzetes egyeztetés alapján javasolta, hogy a Pénzügyminisztérium, a Jóvátételi Hivatal és az Országos Társadalombiztosító Intézet képviselőiből álló bizottság utazzon Belgrádba a fizetések átutalásával kapcsolatos pénzügyi kérdések rendezése céljából.

⁵³ Az Igazságügyminisztérium T3120/1947. sz. alatt előterjesztett törvényjavaslatának indoklása a háborús körülmények és azt megelőző mételeyező hatású propaganda következtében a fiatalok körében is megnövekedett kriminalitás visszaszorítása céljából jelezte szükségesnek az e téren a bíróság rendelkezésére álló eszközök továbbfejlesztését. Minthogy az 1913. évi VII. tc. alapján minden törvényszék és egyes járásbíróságok keretében létrehozott fiatalkorúak bírósága nem bizonyult eléggé hatékonynak, indokoltnak találta a fiatalkorúak ügyeivel foglalkozó, szervezetileg is önálló törvényszék létrehozását. E bíróságokat a fiatalkorúak kriminalitásával kapcso-

49.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát az üzletszerzők jogviszonyának szabályozása tárgyában.

Rákosi Mátyás: Közölik a Szakszervezettel, hogy a választások utáni első minisztertanács fogja tárgyalni.

[Ries] Igazságügyminiszter: Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁵⁴

50.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. Pászán Mihálynak a 10 340/1946. ME sz. rendelet alapján törvényszéki bíróvá való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁵⁵

51.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. Kemény István kúriai bírói kinevezése tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

latos társadalmi, gazdasági, pedagógiai és egyéb problémák iránt kellő fogékonyságot és érdeklődést tanúsító elnök szakszerű irányításával olyan bírókból tervezték létrehozni, akik munkásságukat kizárólag a fiatalok ügyeinek szentelik. A tapasztalatokra hivatkozva az új bíróság tevékenységének lényegét nem kizárólag az ítélkezésben, hanem a patronázs tevékenységben, az utógondozás megszervezésében, a társadalmi érdeklődés felkeltésében, a társadalmi szerveknek az igazságszolgáltatás működésébe történő bekapcsolásában jelölte meg. Minthogy elsősorban Budapesten és környékén alakult ki nagyobb mértékben fiatalok kriminalitása, s csak itt működtek azok a társadalmi és pedagógiai intézmények, amelyek a bíróság munkáját kiegészíthették, nem utolsósorban pedig az anyagi lehetőségek szűkössége miatt is egyelőre csak a fővárosban tervezte a fiatalok törvényszékének megszervezését, illetékességét azonban javasolta kiterjeszteni a pestvidéki törvényszék területére is. Az előterjesztés mellett megtalálható a törvénytervezet szövege. Lásd az 1947. évi XXIX. tc.-t.

⁵⁴ Előzményét lásd a 16. [196.] sz. jegyzőkönyv 77. napirendi pontjában. Az Igazságügyminisztérium T.3016/1947. sz. előterjesztése arra irányult, hogy az utazók, ügynökök és más üzletszerzők részére is biztosítsák mindazokat az előnyöket, illetőleg jogokat, amelyek a szolgálati jogviszonyra vonatkozó szabályok szerint az alkalmazottként foglalkoztatott munkavállalókat megillette. Ugyanakkor felhívta a figyelmet arra, hogy mivel az ügynökök rendszerint nem csak egy cég részére közvetítenek üzleteket, a szabályozás során rendezni kell azt a kérdést is, hogy a munkáltatókat terhelő kötelezettségek miként oszthatók meg, továbbá a munkáltatók személyében vagy számában beállott változások hogyan érintik ezt. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Az Igazságügyminisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapra e tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „Ággályos az a rendelkezés, hogy három közvetítés már szolgálati viszonyt létesít. Az biztos, hogy szociális szempontból foglalkozni kellene a helyzetükkel, de egy ilyen rendelkezés megzavarná a gyakorlatilag elfogadott üzletviteleket.”

⁵⁵ Az Igazságügyminisztérium 15 265/1947. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy dr. Pászán Mihály (1914-) bár kitűnő minősítéssel tette le vizsgáit, 1939 után származása miatt állandóan mellőzték az előléptetéseknél. Bírói kinevezését már 1945-ben javasolták, de mivel orosz hadifogságból 1947-ben térhetett haza, ennek rendezésére is csak ekkor kerülhetett sor.

⁵⁶ Az Igazságügyminisztérium 14 270/1947. sz. előterjesztése szerint dr. Kemény Istvánt (1874-?), a volt Országos Földbirtokrendező Bíróság bíróját 1942-ben szabálytalanul nyugdíjaz-

17. 1947. augusztus 21.

52.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. Auer Györgynek a III. fizetési osztályba leendő előléptetése tárgyában.⁵⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

53.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát Pusztai Kálmán és Szendrei István a VIII. fiz. o.-ba való előléptetése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

54.

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula államtitkár] visszatér a 2. sorszámú javaslatára, amelynek tárgyalását félbenhagyták az igazságügyminiszter megérkezétségéig.⁵⁸

[Ries] Igazságügyminiszter: Ezen gondolkoztak és megállapították, hogy ez a gazdasági rend alapján való felhatalmazásba is belefér. Nekik alapos megfontolásaik voltak azoknak a megbüntetésére, akik kontároknál dolgoztatnak. Ha illet valaki rendszeresen csinál, meg kell büntetni.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Úgyiszlóván az összes házmestert így vették fel.

[Ries] Igazságügyminiszter: Hagyják abba. Vagy pedig szabaddá kell tenni az ipart. A kisiparosok vizsgát tesznek, nagyon nehéz és költséges megszerezni az iparengedélyt és igen magas adót is fizetnek, meg műhelybért. Ez nem szociális és igazságos, és ezért járult hozzá. [sic!] Ez egy nagyon régi és nagyon keserves kérdés.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ismeri a kérdést és a kisiparosoknak részben igazuk van a maguk szempontjából. De viszont itt van a munkanélküliség kérdése. Nem lehetne ezt úgy megszővegezni, hogy ezekre azért ne lehessen rögtön ráhúzni ezt a 2 hónapot?

Iparügyi miniszter [képviseletében Kelemen Gyula államtitkár]: Ezt a végrehajtási utasításba bele lehet venni. Kéri elfogadni, mert a végrehajtásnál ügyis a méltányosság és a szociális szempontok figyelembevételével lesznek ezek az esetek elbírálva. A belügyminiszterrel fogják a végrehajtási utasítást letárgyalni.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

ták; ezt kívánta jóvátenni a kúriához való kinevezésével, egyben jelezte azonban, hogy a kinevezés után nyomban nyugállományba kívánja helyezni.

⁵⁷ Az Igazságügyminisztérium 15 802/1947. sz. alatt tett előterjesztést. Dr. Auer György (1888–1958) büntetőjogász 1917-től pestvidéki államügyész, 1933-tól budapesti főállamügyész helyettes volt. 1939-ben nyugdíjazták. 1945-ben visszahelyezték állásába, majd 1945 augusztusában budapesti főállamügyésszé nevezték ki a IV. fizetési osztályba. Később 1948-ig kúriai tanácselnök volt.

⁵⁸ Lásd a jelen jegyzőkönyv 6. napirendi pontját.

55.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a kisiparosok és kiskereskedők társadalombiztosítása tárgyában. Megállapodott a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszterrel és ennek értelmében leveszi javaslatát a napirendről. Kéri azonban kimondani, hogy egyelőre csak az egyéb (nem betegségi) biztosítást kívánja megvalósítani a kormány. Ebben az értelemben át fogja dolgozni és le fogja tárgyalni részleteiben is a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszterrel.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter* kéri az ő bevonását is.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁵⁹

56.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 2. sorszámú előterjesztést — mivel azt egy előző minisztertanács már elfogadta, tévedésből került napirendre —, leveszi.⁶⁰

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

57.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát Benedek Jenő min. osztályfőnöki cím adományozása tárgyában.⁶¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵⁹ Előzményéről lásd a 16. [196.] sz. jegyzőkönyv 84. napirendi pontját. A Népjóléti Minisztérium 220 851/1947. II. sz. előterjesztésében utalt arra, hogy a kisiparosok és a kiskereskedők túlnyomó többségének több évtizedes kívánságát teljesíti a kérdés napirendre tűzésével. A javaslat a kötelező betegségi, baleseti, öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosításra is kiterjedt. Jelezte azonban, hogy az érdekeltek — anyagi helyzetüktől függően — eltérő álláspontot nyilvánítottak a biztosítás teljeskörűségét illetően (a jobbmódúak a betegségbiztosítás bevezetését nem óhajtották). Hangsúlyozta ezzel kapcsolatban az előterjesztés, hogy kizárólag a legjobban rászorulóknak járulékaiból a korszerű biztosítást nem lehet megvalósítani. A biztosítottak körét illetően mégis bizonyos korlátozást tartott szükségesnek mindaddig, amíg a biztosító intézeti orvosok létszám és anyagi viszonyait nem rendezik. A biztosítási díjak megállapítása tekintetében kívánatosnak jelezte, hogy az a kiskereskedő és kisiparos által fizetett együttes kereseti és jövedelmi adó összegét ne haladja meg. Kívánatosnak találta volna, ha külön biztosítási intézetet hozzanak létre, erre azonban az óriási beruházási költség miatt nem kerülhetett sor, így az Országos Társadalombiztosítási Intézet keretében javasolta megoldani a kérdést, azonban úgy, hogy az ellátó intézmény a kiskereskedői és a kisiparosi biztosításról elkülönített számadást vezessen. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

⁶⁰ Lásd a 16. [196.] sz. jegyzőkönyv 85. napirendi pontját. A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 2. sorszám alatt az egészségvédelmi intézményeknél megüresedett állások betöltésére vonatkozó előterjesztés szerepel. Ehhez a következő megjegyzést fűzték: „A legutóbbi minisztertanács felhívta a miniszter figyelmét arra, hogy az ilyen kinevezéseket pártközileg előbb tárgyalja le. Kérdés, hogy ez most megtörtént-e?”

⁶¹ A Népjóléti Minisztérium 10 916/1947. eln. sz. alatt tett előterjesztést. Dr. Benedek Jenő (1908–1966) 1935-től 1943-ig ügyvédi gyakorlatot folytatott, ekkor munkaszolgálatra kellett bevonulnia. 1945 januárjától a Népjóléti Minisztériumban teljesített szolgálatot, miniszteri tanácsosi rangban a társadalompolitikai főosztály vezetését látta el. 1949-től az Országos Hadigondozó

17. 1947. augusztus 21.

58.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Pataky Zoltán jóvá-tétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

59.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát Csüdör Árpádnének a X. fizetési osztályba leendő kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

60.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát Dobos Ferencnek a XIV. fiz. osztályba leendő kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

61.

Honvédelmi miniszter [*képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár*] előterjeszti javaslatát Wachtler Mátyás főhadnagy ellátása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

62.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Ferenczi Edmondnak az UNESCO állandó megbízottjaként leendő alkalmazása tárgyában.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter*: Egy hétre vegyék le. Nem tudják, ki az illető?

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Javasolja, hogy vigyék Gazdasági Főtanács ülése elé, mert ez egy állandó megbízott. Állandóan kell fizetni.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtithára*: Ez politikai kérdés. Ha politikailag szükséges, akkor a valutát ki fogják adni.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* bejelenti, hogy előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁶²

Hivatal elnöke. 1951-től az Egészségügyi Minisztériumban dolgozott, 1962–1964-ben a Legfőbb Ügyészség főosztályvezetője, 1957-től a Magyar Jogász Szövetség főtithára.

⁶² A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 116 444/1947. X. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy dr. Ferenczi Edmond genfi lakos volt, és szerződéses minőségben kívánták alkalmazni. A Vallás- és Közoktatásügyi minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgyhöz a következő megjegyzést fűzték: „Vajon szükség van erre?” Lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontját. Ferenczi Edmond Imre (1920-) 1938 és 1942 között Genfben jogi végzettséget szerzett. A World Student Relief főtisztviselője, a Journal de Geneve külpolitikai munkatársa. Részt vett a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontban. Később a Rajk-perben, mint egyik „beszervezett”,

17. 1947. augusztus 21.

63.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Nagy Gyula egyetemi nyilvános rendkívüli tanári kinevezése tárgyában.

Szakasits Árpád: Kijevben valami kormányzóbizottság tagja volt. Meg kell nézni.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter bejelenti, hogy előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁶³

64.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Valló Piroskának és Péterfy Marionnak a XI/3 fiz. osztályba leendő kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

65.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Módis László szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

66.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Balázs Zoltán szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

67.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Fischer Endréné jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

vádlokként szerepelt. (Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez. Szerk.: dr. Horváth Ibolya, dr. Solt Pál, dr. Szabó Győző, dr. Zánthy János, dr. Zinner Tibor. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1993. 851. p.)

⁶³ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 94 302/1947./VI. 1. sz. előterjesztéséből kiténik, hogy dr. Nagy Gyula kinevezése már korábban is szerepelt a minisztertanács napirendjén, de akkor azzal vetették el, hogy tanulmányait a hitlerista Németországban végezte s így nem lehet alkalmas a demokratikus Magyarországon tanszék betöltésére. Ezzel szemben rámutatott az előterjesztés arra, hogy dr. Nagy Gyula Eduard Spranger és Nicolai Hartmann professzornál doktorált, akik a nemzeti szocializmus eszmevilágától távol tartották magukat és a demokratikus Németország elismert tudósai közt tartották számon. Dr. Nagy Gyula (1918-?) filozófiai és teológiai doktorátussal rendelkezett, vallástanító volt Pécsen, egyben egyetemi lelkészi munkakörben dolgozott. Előzményét lásd a 166. sz. jegyzőkönyv 26. napirendi pontjában.

17. 1947. augusztus 21.

68.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Major József jóvátétele tárgyában.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: A 2/a. pont alapján bocsátották el a B-listázáskor.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Alexits államtitkár kérelmére hozta minisztertanács elé.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Valószínűleg jogtalanul B-listázták.

Bojta Béla: Felhívja a figyelmet, hogy a 11 000/1946. ME sz. rendelet alapján meg lehet minisztertanács nélkül is csinálni. De nincs észrevétele az itteni határozat ellen sem.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁶⁴

69.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Marót Károly egyetemi nyilvános rendes tanári kinevezése tárgyában.⁶⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

70.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A régi adósságok rendezése tárgyában a Gazdasági Főtanács főtitkárával egyetértve azt a javaslatot terjesztik elő, hogy ezeket szeptember-október-november hónapban havi 1 millió forintos összegekben törleszszük és kér felhatalmazást, hogy amennyiben ezen idő alatt a fizetendő összeg tekintetében a bizottságok megállapodásra jutnak, úgy a következő hat hónap alatt törleszthessék abban az esetben, ha nem lesz 25 millió forintnál több.⁶⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 105 885/1947. V. sz. előterjesztése szerint dr. Major Józsefet azért B-listázták, mert 1945 januárjában Németországba távozott, ahonnan csak 1945 decemberében tért haza. Csak később tudta igazolni, hogy nyugatra távozásának oka deportálás volt. Ezért tartották indokoltnak B-listázásának felülvizsgálatát. Az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezések (B-listázás) tárgyában kiadott 5000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 19.) 2. §-ának (2) a) pontja szerint a közszolgálatból el kellett bocsátani azokat, akiknek hivatali működése az ország demokratikus szellemű újjáalakítását tevélegesen nem szolgálta. A 11 000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. szeptember 24.) a B-listázások bizonyos fokú felülvizsgálatára adott lehetőséget.

⁶⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 119 122/1947./VI. 1. sz. előterjesztésében tett javaslatot a kinevezésre. Dr. Marót Károly (1885–1963) 1908-tól gimnáziumi tanár volt, 1917-ben az „őgrög néprajz és folklór” című tárgykörből magántanárrá képesítették. 1924-ben rendkívüli egyetemi tanári címet kapott. 1934-ben meghívták a szegedi egyetem klasszika-filológia tanszékére. 1945-ben a szegedi egyetem nyilvános rendes tanárává nevezték ki. Ekkor a budapesti egyetemre kapott kinevezést.

⁶⁶ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját és 15. sz. jegyzetét, valamint a 17/d. sz. melléklet 4. pontját, továbbá a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 76. napirendi pontját.

17. 1947. augusztus 21.

71.

Bojta Béla előterjeszti a 10 064/1947. ME számú javaslatát az újonnan kinevezett főispánoknak közellátási kormánybiztossá való kinevezése tárgyában.⁶⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

72.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Gärtner József, Borbély Elek, dr. Iványi János és Vermesy Sándor Olaszországba leendő kiküldetése tárgyában.⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

73.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 11 610/1947. sz. javaslatát dr. Gärtner József és Iványi János, valamint Mattyasovszky Zoltán ausztriai kiküldetése tárgyában.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

74.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 11 716/1947. sz. javaslatát Mincsik Dezső prágai kiküldetése tárgyában.⁷⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

75.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 12 619/1947. sz. javaslatát Gyarmaty Béla csehszlovákiai kiküldetése tárgyában.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁷ A 43/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. január 27.) szólt a közellátási kormánybiztosokról. A közellátásügyi miniszter külön kinevezése alapján a főispánok látták el egyben a vármegyei közellátási kormánybiztos feladatkörét is. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye élére Pető Lajos, Sopron vármegyébe és Sopron városba Horváth Lajos, Bihar vármegyébe Barcsa Gyula közellátásügyi kormánybiztossá való kinevezéséről volt szó. Az ügyiratra azonban ráírták, hogy nem felterjesztendő. (MOL XIX-A-1-j 1947-III-10 064)

⁶⁸ Közlekedésügyi Minisztérium 12 621/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint az olasz kikötőkkel Ausztrián és Jugoszlávián keresztül bonyolított forgalom vasúti fuvardíjának valutagazdálkodási okokból szükségessé vált módosítása tette indokolttá a MÁV három tisztviselőjének olaszországi kiküldetését.

⁶⁹ A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztésében a csehszlovák-osztrák-adriai vasúti köteléki értekezleten való részvétellel indokolta a MÁV három tisztviselőjének ausztriai kiküldetését.

⁷⁰ A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztése a közép-európai személy- és poggyászdíj-szabás módosulása folytán felmerült elszámolási zavarok rendezésével indokolta a MÁV tisztviselőjének kiküldetését a prágai értekezletre.

⁷¹ A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztésében jelezte, hogy Csehszlovákiában 10 000 db vasúti talpfa vár átvételre. Ennek lebonyolítására kívánta kiküldeni a MÁV mérnökét.

17. 1947. augusztus 21.

76.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti 13 128/1947. sz. javaslatát Kóós Imre és társainak Szófiába való kiküldetése tárgyában.⁷²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács délután 2 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gépell tiszttárat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok az első oldalon, a jelen voltak felsorolásánál, nevük említésénél látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. A jelen voltak felsorolásában nem tüntették fel Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkárának nevét, de jelen volt és fel is szólalt. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Rákosi Mátyás, Szakasits Árpád, Mihályfi Ernő, Bárányos Károly, Ries István és Zentai Vilmos kézjegye.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapok közé helyezve többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapokon, külön sorszámozva felsorolták az előterjesztések címeit. Ezekhez esetenként észrevételeket fűztek, amelyek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1–2., az 5–16., a 18., a 24–41., a 43–44., a 47–53., az 55–69., a 72–76. sz. napirendi pont előterjesztése, amelyek közül 17/a-e. sz. mellékletként közöljük a 20. és a 24–30. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést, illetve irományt.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapokon a 21–30., a 47., a 70–71. sz. napirendi pont.

Csak utólag, kézírással vezették rá a megfelelő borítólapra a 3–4., a 14–17., a 19–20., a 37., a 45–46. sz. napirendi pont tárgyára vonatkozó utalást.

17/a. sz. melléklet (a 17/20. napirendi ponthoz)

Dinnyés Lajos miniszterelnök úrnak. Budapest.

Miniszterelnök Úr!

A magyar püspöki kar mélyszégyenű megdöbbenéssel értesült magyarországi németjeink kitelepítésének folytatásáról. Mi, akik 1944-ben az akkori kormánytól meggettünk minden tőlünk telhetőt a zsidók embertelen deportálása ellen, Istentől kapott hivatásunk tudatában szükségesnek tartottuk a felszólalást a németek számkivetése ellen is, annál inkább, mert híveinkről volt szó. Felszólaltunk pedig az ellen Miniszterelnök Úr elődjénél, a bíboros Hercegprímás útján, majd a hívekhez intézett közös pásztorlevélben. Hangoztattuk, hogy nehéz lesz megakadályoznunk csehszlovákiai magyar véreinknek ősi földjükről való kegyetlen kiűzését (kegyetlennek kell mondanunk ez igazságtalanságot, ha véghezvitelében valamelyes kíméletet tanúsítanak is a hatóságok), mikor magunk is kiűzzük német alattvalóinkat arról a földről, amelyen ha nem

⁷² A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztése a magyar-bolgár légiforgalmi egyezmény megkötése céljából javasolt kiküldeni Szófiába három légügyi szakembert.

is ezer éve, de általában több, mint 200 esztendeje laknak. Tiltakoztunk az ellen, hogy egyes csoportok, t. i. a Bundisták és SS-ek hazafiatlan viselkedése miatt büntessenek kollektív felelősség alapján ártatlanokat, sőt olyanokat is, akik a Hűség Mozgalomban való részvételükkel tanúsították e Hazához való ragaszkodásukat, vagy akik, ha német anyanyelvüket tagadni nem tudták, legalább magyar nemzetiségűnek vallották magukat. Kiemeltük a magyarországi németek érdemeit a haza felvirágoztatása körül, kiváló és értékes embe-
reik nagy számát, kiket nemzetünknek adtak, a százezreket, kik teljes beolvadásukkal a magyar nép erejét növelték. Emlékeztettünk a 48-as szabadságharc aradi vértanúira, kik között öten voltak németek, Herczeg Ferenc „Hét sváb” című művére, mely mű ugyanazon idők átlag-németjének hazafias képét rajzolta mesteri vonásokkal az utókornak. Miért kell nekünk most ezt a népet egészen eltávolítanunk és magunktól végleg elidegenítenünk? Miért kell nekünk fajtestvéreinket engesztelhetetlen ellenségeinkké tennünk? A németországi lelkészek üzenete szerint kitelepített németjeink gyermekei jórészen németül sem tudnak (mily jó magyarok lettek volna ezekből), magyarul értő papoknak kell tehát őket odakint gyóntatniok, hittanra tanítaniok. És ha élő németjeinket kitelepítjük, miért nem telepítjük ki Semmelweis szobrát és Steindl, Ybl, Hausmann, Strobl stb. alkotásait, Herczeg Ferenc könyveit és miért nem töröljük a Tudományos Akadémia évkönyveiből a nagy német származású tudósaink neveit? És közöttünk is hányan vannak megmagyarosodott németek, e hazának hő fiai! A zsidókat a magyar állam siet kárpótolni az őket ért igazságtalanságokért és visszatelepülésüket, vagyonukba, jogaikba való visszahelyezésüket lehetőleg hiánytalanul teljesíteni. Ezt mi csak helyeselni tudjuk. De mért kell akkor a keresztény németeket, a büntelenekeket is számkivetni, vagyonuktól megfosztani, testileg, lelkileg tönkre tenni és így a történelem előtt új igazságtalanságért felelősséget vállalni? Szorgalmas, józan népréteget vetünk ki magunkból! Vagyonuktól fosztjuk meg őket, miként a tények bizonyítják! Lelkileg törjük őket össze, mert nemkívánatos idegeneknek nyilvánítjuk és ridegen elűzzük azokat, akik hozzánk tartozóknak érezték, sőt érzik magukat még a számkivetésben is. És mit éreznek azon hazatérő sváb hadifoglyaink, akik a mieinkkel együtt szenvedtek a magyar hazáért? Szomorú, hogy 1848-nak 100 éves fordulója előtt ily lelki sötétség borult reánk! Hogy az emberi alapjogok március 15-i kihirdetésének centenáriumán az emberi alapjogok semmibe vételét kell látnunk és szenvednünk. Azt mondják, hogy helyet kell csinálni a Felvidékről kitelepített magyaroknak! Mi azt hittük, hogy a Felvidékről kitelepített magyaroknak a tőlünk kitelepülő szlovákok csinálnak helyet. Avagy mégis igaz lenne, hogy innen csak egypár ezer önként jelentkező vagyontalan szlovák megy el, onnan pedig minden magyarnak, különösen a vagyonosának, kényszerítve kell eljönnie?! Szegény magyarok átjönnek túlról, abban a hitben, hogy visszatelepített szlovák házát és földjét kapják meg és

17. 1947. augusztus 21.

íme, szemük láttára űzik ki svábjainkat otthonukból, mondván az ámuló magyaroknak: „Ide telepedjétek!” – „A máséba? – kérdezik megdöbbenve. – „Ezeknek, a hozzánk magyarul szóló keresztény testvéreinknek jogszerű birtokába?” – És elveszett otthonukért folyó könnyeik összefolynak a száműzetésbe induló embertestvéreink könnyeivel!... Miniszterelnök Úr! A cél nem szentesíti az eszközöket és közelfekvő előnyért feláldozni az örök elveket és igazságokat a legnagyobb rövidlátás, mert megfoszt bennünket ezen igazságok és jogok védelmező erejétől, mikor majd akár a közeli, akár a távoli jövőben szükségünk lesz rájuk. Azt hittük, hogy ennek belátása felülkerekedett bennünk és azért szüntettük be a svábok további kitelepítését. Ehelyett mi könyörgünk a hatalmakhoz, hogy ha már nem lehet őket kivinni az amerikai német zónába, vihessük ki őket legalább az orosz zónába! És ez az orosz zóna kétszeresen sújtja őket, mert idegenebb tőlük. Ugyanis svábjaink betelepítése Németországnak nem azon részéből történt, mely most orosz megszállás alatt van és a keleti rész porosz és protestáns németjei fajlag, vallásilag nagyon különböznek a mi németjeinktől, kik a nyugati, főleg délnyugati katolikus németek köréből származnak. Miniszterelnök Úr! Ezeket el kellett mondanunk, hogy az igazság sérelme ne történjék tiltakozás nélkül. Fel kell szólalnunk, míg a lehetőség halvány reménye fennáll, hogy további nagy szenvedéseknek és bajoknak elejét venni tudjuk! A világ szeme rajtunk! Miniszterelnök Úr és kormánya kell, hogy megtalálja a módját mindennemű deportálás megszüntetésének. A potsdami egyezmény nem kényszeríthet minket öncsonkításra és ha jogot ad németjeink kitelepítésére, ezzel a kétes értékű joggal nem kell élnünk! A háború után több mint két évvel, az uralkodó sátáni gyűlölet helyett a népek megbékélésének ügyét szolgálná a magyar kormány elhatározása, hogy a még ittlévő németjeink közül mindazok, akik a haza ellen súlyosan nem vétettek, itthon maradhatnak.”

Új Ember, 1947. augusztus 17. A püspöki kar levele a miniszterelnökhöz.

Később közreadta a Mindszenty Okmánytár. Második kötet. Vecsey József teológiai tanár, München, 1957. 110–113. pp. ez utóbbi közlésben a levél augusztus 8-ai keltezéssel szerepel s „A Magyar Püspöki Kar nevében: Mindszenty József s. k. bíboros, hercegprímás” aláírás olvasható.

17/b. sz. melléklet (a 17/20. napirendi ponthoz)

[A miniszterelnök feljegyzése a belügyminiszterhez, a külügyminiszterhez, továbbá Mindszenty József hercegprímáshoz intézett levelének tervezete.]

NB!

Az 1947. évi július 25-i püspökkari konferencia foglalkozott a magyarországi németiség kitelepítése körül mutatkozó visszasságokkal és a miniszterelnök úrhoz úgy a hercegprímás úr, mint a püspöki kar nevében dr. Pétery József

17. 1947. augusztus 21.

és dr. Hamvas Endre püspökök memorandummal fordultak és felvetve a történelmi felelősség kérdését kérik, hogy ha már az eddigi hibák helyre nem hozhatók, állítsák le a kitelepítését legalább azoknak, akik egyénileg nem bűnösök és nem okozói az ország tragédiájának.

Megfontolva a történelmi felelősség kérdését is és nem tévesztve szem elől a nagy Szovjet Birodalom nemzetiség-politikai elveit s mert a jelen kormány nem vállalhat felelősséget korábbi kormányok gestioiért, a belügyminiszter úrhoz az alábbi átiratot tervezzük:

Belügyminiszter Úrnak.

A magyarországi németek kitelepítésének folytatásával kapcsolatban Mindszenty József bíboros hercegprímás, esztergomi érsek és az 1947. évi július hó 25. napján tartott püspökkari konferencia határozatából dr. Pétery József váci és dr. Hamvas Endre csanádi püspök a másolatban idezárt memorandumokat terjesztették elem.

Ezek az átiratok komoly jelentőségű és súlyos kihatású tényekre és a nemzet jövője szempontjából káros visszasságokra hívták fel a figyelmet.

Ezért úgy is, mint a kormány elnöke és a magyar kormánynak a nemzeti-ségi kérdések intézésére hatáskörénél fogva elsősorban hivatott tagja, de úgy is mint a Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt képviselője, felkérem Miniszter Urat, hogy a felvetett kérdéseket gondos megfontolás tárgyává tenni és megoldásuk érdekében a minisztertanács elé soron kívül javaslatot tenni szíveskedjék.

Nyomatékosan hangsúlyozom, hogy az ország romlásáért felelős német nemzetiségű személyek ellen folyó erélyes eljárásra a magam részéről is súlyt helyezek s távolról sem szándékozom akadályozni azok kitelepítését, akik a magyar haza iránt tartozó hűség megszegésével a Volksbundba, vagy az SS-be önként beléptek, vagy éppen ezekben a válságos időkben visszanémetesítették megmagyarosított nevüket.

Viszont meg kell védelmezni azokat a németajkú polgártársainkat, akik az ország iránt tartozó hűségről annak idején kétséget kizárólag [sic!] tanúságot tettek s a legerősebb terrorral szemben is a magyar haza hű fiainak bizonyultak. Egyet kell értenem a hivatkozott memorandumokban a „Hűség Mozgalom” tagjai felől mondottakkal. Ebben a mozgalomban a magyarországi németység egy része tett tanúságot hazafiságáról és nemcsak igazságtalanság, de méltánytalanság volna ezeket a családokat megfosztani az állam polgárait egyaránt megillető jogoktól.

A nemzetközi kötelezettségeinket szabályozó békeszerződés mellett az 1946. évi I. tc., a demokratikus magyar állam alkotmányának alapköve, a kormány kötelességévé teszi, hogy az állampolgárok természetes és elidegenítthe-

17. 1947. augusztus 21.

tetlen jogait „a magyar állam valamennyi polgárának minden irányú megkülönböztetés nélkül... egyformán és egyenlő mértékben biztosítjuk.” E jogokból tehát az alkotmány sérelme nélkül németajkú, de annak idején hazafias hűségüket magatartásukkal kétségen kívül bizonyító polgártársaink sem zárhatók ki.

A nagy Szovjet-Orosz Birodalom nemzetiségi politikájának alapelve, hogy semmiféle megkülönböztetést nem enged polgárai között anyanyelvük szerint.

Meg kell fontolnunk azt a történelmi felelősséget is, amely bennünket a külföldön élő magyarságért terhel, abból a szempontból, nehogy olyan magyarokat érjen külföldön joghátrány, akiknek őszintén demokratikus és antifasiszta magatartása kétségen kívül bizonyítható.

Ez a történelmi felelősség nemcsak a magyar kormány tagjait terheli, de a mi személyünkön keresztül az általunk képviselt politikai pártokat s végeredményben a magyar nép vitathatatlanul demokratikus és dolgozó részét is.

Ezért tartom elodázhatatlan feladatnak, hogy a kérdés megoldásával Miniszter Úrnak az itt előadottak figyelembevételével készített soron kívüli előterjesztésére a minisztertanács foglalkozzék.

II.

Külügyminiszter Úrnak

A magyarországi németiség kitelepítésével kapcsolatosan a belügyminiszter úrhoz intézett átiratomnak és mellékleteinek másolatát a szükségesnek látszó esetleges lépések megtétele céljából idezárva megküldöm.

III.

Főmagasságú

Mindszenty József

bíboros hercegprímás, esztergomi érsek úrnak,

Esztergom

Bíboros Hercegprímás Úr!

A hazai németiség kitelepítésével kapcsolatos, Önnek és a magyar püspöki karnak hozzám intézett memorandumára hivatkozással van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a szükséges lépések megtételére soron kívül felhívtam a belügyminiszter urat figyelmét.

Fogadja, Bíboros Hercegprímás Úr, őszinte tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1947. augusztus hó

Dinnyés

Tőkés Ottó belügyminisztériumi titkár

PIIL 274. f. 7. cs. 247. 6. e. 97-100. pp.

Gépelte, Dinnyés Lajos eredeti aláírásával ellátott fogalmazvány.

17. 1947. augusztus 21.

Az előadóív elejére rávezették, hogy „csatolandó ad I. és ad II. beadványok egy-egy másolati példánya.” – azaz Mindszenty és a püspöki kar levelének másolata, de ezek sem eredetiben, sem másolatban nem találhatóak az ügyiratban. A belügyminiszterhez intézett levél átvételét VIII. hó 19-ei keltezéssel Tőkés Ottó saját kezűleg igazolta.

Az eredetileg a Miniszterelnökségen 5/Eln. 1947. VIII. 14-én iktatott iratot — Mindszentyvel kapcsolatos más irattal együtt — Bojta Ernő miniszterelnökségi államtitkár utasítására gyűjtötték össze s feltehetőleg a Belügyminisztérium irattárából kikerülve jutott a jelenlegi őrzési helyre.

17/c. sz. melléklet (a 17/20. sz. napirendi ponthoz)

Dinnyés Lajos Miniszterelnök úrnak
Budapest

Bátaszék környékén és egyebütt a németek kitelepítése folyik. Félő, hogy Volksbund tagok és önkéntes SS-ek mentesülnek, a hűségmozgalom tagjai vagyoni okokból deportáltak. A magyar név becsülete és az igazság érdekében kérem Szent István szellemében a deportálás leállítását pártatlan kivizsgálásig, hogy ne legyek kénytelen a világ közvéleményéhez fordulni.

1947. VIII/21.

Mindszenty s. k. hercegprímás

MOL XIX-A-1-f 5. doboz 1. dosszié

Távíratí szöveg egykorú gépelt másolata.

A táviratot megküldték Tőkés Ottó belügyminisztériumi titkárnak azzal, hogy mutassa be azt Rajk miniszternek.

A távirat szövegét közli a Mindszenty Okmánytár. Második kötet 114. p., 1947. augusztus 23-ai keltezéssel.

17/d. sz. melléklet (a 17/24–30. napirendi ponthoz)

[PM] 84 332/1947.

IV. b.

Moszkvában folyó gazdasági tárgyalások.

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

A MOLAJ nyersolaj-ellátásának kérdésében a szovjet bizottság elfogadta a magyar kormány álláspontját, ennek folytán oly módon jött létre a megegyezés, hogy a *finomításra kerülő* nyersolaj-mennyiség 85%-a a finomítók között kapacitásuk arányában kerül szétosztásra; a fennmaradó 15% fele pedig a MOLAJ-nak utaltatik ki külön ellátmányként, a 15% másik felével a magyar kormány szabadon rendelkezik.

II.

17. 1947. augusztus 21.

a) Az osztaléktranszfer tekintetében a szovjet bizottság nem járul hozzá a t. Minisztertanács által kívánt ama kiegészítéshez, hogy árkiegyenlítés az osztaléktranszfer keretében szállítandó áruknál a magyar kincstárt nem terhelheti. Sőt pozitív formában kéri az árkiegyenlítés kimondását, ha olyan árucikk kerül osztaléktranszfer keretében kiszállításra, amelynél egyébként a magyar kormány árkiegyenlítést ad.

b) Hasonlóan nem fogadja el a szovjet bizottság az osztalék korlátozásokra vonatkozó magyar javaslatot, amely szerint a jövőben kiadásra kerülő osztalék-korlátozó rendeleteknél a magyar kormány figyelembe fogja venni a vegyes és szovjet vállalatok különleges szempontjait. Itt ragaszkodik egy olyan titkos levélváltáshoz, hogy minden osztalékkorlátozó rendelkezés alól a vegyes és szovjet vállalatok mentesíttetnek.

c) Az osztalék transzferrel kapcsolatban ez évben kiszállításra kerülő áruk listájánál a szovjet bizottság ismét előterjesztette az acélhuzal-, és kábelgyártmányokra, valamint az ásványolajtermékekre vonatkozó igényét, melyeket a Minisztertanács teljesíthetőnek nem talált, továbbá az általunk elfogadott 2000 m² dörzspapírnak 100 00 m²-re való felemelését.

Mínthogy szovjet részről az a kívánság merült fel, hogy a magyar bizottság ezeket a kívánságokat újból terjessze a szovjet⁷³ kormány elé, kérem a t. Minisztertanács állásfoglalását.

Egyben kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy azon árucikkek tekintetében, amelyekhez a Minisztertanács már korábbi ülésén hozzájárult, a kiviteli engedélyeket a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter úr már a jegyzőkönyv aláírását megelőzően is kiadhassa. Megemlítem, hogy a Minisztertanács bizonyos árucikkeknek azonnali kiviteléhez már egyik korábbi ülésén a magyar bizottság Moszkvából történt távirati kérésére hozzájárult.

III.

Hasonlóképpen a kormány döntését kell kikérem a magyar állam által megváltott magánvasutak jegyzőkönyv-tervezetével kapcsolatban, mínthogy itt a szovjet bizottság ragaszkodik az 1 pengő = 3 forintos átszámítási kulcshoz. Ez esetben az évi járadék összege kb. 940 000 Ft lesz. Ez kb. a kétszerese annak, ameddig a magyar bizottság felhatalmazása alapján végső esetben elmehet. Megemlítem itt, hogy 1945–46 és 47 évekre azonban elfogadja a szovjet bizottság az évi 500 000 Ft-os törlesztést.

IV.

⁷³ Feltehetőleg elírás történt, s valójában a magyar kormány elé terjesztését kérte a szovjet fél.

17. 1947. augusztus 21.

A Szovjetunió tulajdonába átment német követeléseknek globális összeggel való rendezése tárgyában a Minisztertanács folyó hó 8. és 14-i ülésein⁷⁴ olyan határozatot hozott, mely szerint ezen összeggel kiegyenlítettnek kell venni a potsdami egyezményből folyó összes követeléseket, valamint még a Minisztertanács által körvonalazott egyéb szovjet igényeket is. Bár az erre vonatkozó tárgyalásokat magam kívánom lefolytatni Moszkvában Merkulov hadseregtábornokkal, utasítottam Vásárhelyi államtitkárt hogy tárgyaló partnerével, Jemcsenko osztályfőnökkel igyekezzék tisztázni, hogy milyen egyéb követelések illeszthetők bele a globális rendezés keretébe. Ezeknek a tárgyalásoknak eredménye alapján Vásárhelyi államtitkár azt jelentette, hogy a szovjet biztonság megmarad eredeti álláspontja mellett, mely szerint kizárólag 50%-nál kisebb szovjet érdekeltségű vállalatok tartozásai rendezhetők ennek keretében. Így valószínűleg nehézségek lesznek a magyarországi szovjet vállalatok passzíváinak a globális összeg kereten belül való rendezésével is.

Budapest, 1947. augusztus 19.

Hitelesítem:

dr. Nyárádi Miklós sk.

Budapest, 1947. augusztus 19.

Abonyi

miniszteri irodafőigazgató

Gépetl, aláírás nélküli tisztázatról egykorúlag készített hitelesített másolat. A hitelesítést ellátó miniszteri irodafőigazgató aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható. Az irat első lapját a Pénzügyminisztérium Kossuth-címeres levélpapírjára írták.

17/e. sz. melléklet (a 17/24–30. napirendi ponthoz)

[Tájékoztató a szovjet-magyar gazdasági tárgyalásokról]

Vásárhelyi államtitkár Moszkvából telefonon a következőket közölte:

1. Az orosz delegáció mereven ragaszkodik ahhoz az álláspontjához, hogy a Szovjet tulajdonba átadott vállalatoknak csak az aktíváit veszi át és nem ismeri el a passzívákat.

2. Az orosz tárgyaló fél kívánja, hogy a potsdami megállapodás alapján átadott vállalatok, továbbá az orosz-magyar vegyes vállalatok az osztalék transzfert korlátozó rendelkezések alól vétessenek ki és hogy az ezzel kapcsolatos áruk exportjáról premizálás formájában is gondoskodás történjen.

3. A helyi érdekű vasutak megváltása címén fizetendő annuitások átszámítási kulcsa 1 pengő = 3 forint arányban kívánja az orosz delegáció megállá-

⁷⁴ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3. és a 16. [196.] sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

17. 1947. augusztus 21.

pítani, ezzel szemben hozzájárulna a törlesztés időtartamának 1988. évig (1982. év helyett) való meghosszabbításához. A magyar javaslat szerint 1 pengő = 1,5 forint átszámítása volna indokolt.

4. A minisztertanács utolsó ülésén a vegyes és szovjet vállalatoknak infláció alatt történt áruszállításaiból eredő követelésekre vonatkozólag úgy határozott, hogy egyelőre szeptember 1-jétől kezdve három hónapon át havi 1 millió forint kifizetéséhez hozzájárul. Vásárhelyi államtitkár úr ezzel szemben azt közli, hogy a szovjet tárgyaló fél a három havi á contó fizetést nem fogadja el, hanem teljes megállapodást követel a 25 millió forintot kitevő összkövetelés kiegyenlítésére oly értelemben, hogy a három hónapot követőleg a fennmaradó 22 milliót hat havi részletben törlesszük.

Vásárhelyi államtitkár úr kijelentése szerint a tárgyalások mindezekben a kérdésekben holtpontra jutottak, csak a MOLAJ-jal kapcsolatos royalty kérdésében sikerült a minisztertanácsi határozatnak megfelelő megegyezésre jutni. Az államtitkár úr szerint változatlan magyar álláspont mellett a tárgyalásokat csak politikai síkon lehet tovább vinni, ezért — újabb instrukciók híján — a delegáció hazahívását javasolja mindaddig, amíg Nyárádi miniszter úr Moszkvába újból fel nem veheti a tárgyalást.

Gépelte, keltezés és aláírás nélküli tisztázat.

[18.] 198.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi augusztus hó 28. napján Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Szakasits Árpád államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviselőként Kemény György államtitkár, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőként Koszér Nándor államtitkár, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, a honvédelmi tárca részéről Sárkány József államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Erőss János közellátásügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter képviselőként Vas Miklós államtitkár, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, úgy is, mint a külügyi tárca vezetője, Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi államtitkár, Dr. Bojta Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes: A miniszterelnök kérte, hogy egyelőre kezdje meg a minisztertanácsot nélküle, mert egy osztrák delegációt kell fogadnia.¹ Napirend előtt a belügy és a földművelésügyi miniszter kértek szót.

1.

[Rajk] Belügyminiszter: A választásokkal kapcsolatban kért napirend előtt szót. A legutóbbi minisztertanács óta egy-két olyan észrevétel érkezett be hozzá vidékről, olyan kérdésvetetések, amelyekben a minisztertanácsnak kell álláspontot foglalni, illetve az ő általa elfoglalt álláspontot bírálat tárgyává tenni. Az első kérdés, amely elég gyakran vetődik fel és érkezik be hozzá az, hogy a visszaélések megszüntetésére javasolják, hogy a szavazás napján a szavazatszedőbizottság elnöke a borítékot és a szavazólapokat szignálja és úgy adja át a választópolgárnak. Ezzel a kérdéssel a legutóbbi minisztertanács² már foglalkozott és megállapította azt, hogy elsősorban is a szavazócédulákkal

¹ Feltehetőleg a magyar-osztrák árucsereforgalmi egyezmény végrehajtását ellenőrző vegyesbizottság ülésére Budapestre érkezett osztrák delegációt fogadta Dinnyés Lajos. Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját.

² Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 19. napirendi pontját.

18. 1947. augusztus 28.

komoly visszaélés a törvényben előírt részletek betartása következtében nem is froghat fenn. Másodsorban pedig éppen az aláírásokkal, különösen községekben van ilyen nagy visszaélési lehetőség, ha a választások tisztaságának a látszatát is megsérti. Mert az aláírás módszerével, elhelyezésével, a bizottság elnöke egy egész skálát dolgozhat ki arra, hogy az általa nyilvántartásra szánt szavazó-polgároknak megtudja a szavazatát. Nem véletlen, amiről a minisztertanácsot informálni kell, hogy az ilyen irányú kérések legelsősorban nem a koalíciós pártok, hanem igen nagymértékben az ellenzéki pártok részéről merültek fel. Benne éppen ez keltette fel annak gyanúját, hogy nem véletlen, hogy ők kérik ezt, mert ha ők ennek most eleget tesznek, ebből kovácsolnak majd tőkét a választások tisztaságának megcáfolására. Ez az egyik kérdés, amiben a minisztertanácsnak álláspontot kell foglalni. Ő eddig arra az álláspontra helyezkedett, hogy ilyen irányú intézkedést nem ad ki, elsősorban azért, mert a választásokra vonatkozó törvény nagyon részletes előírást tartalmaz és abban ilyen rendelkezés nincs, tehát nem vállalhatná a felelősségét annak, hogy törvényt sértést kövessen el. A másik az utóbbi napokban gyakran elhangzott panasz: a névjegyzék-kivonatokkal³ kapcsolatos eljárás. Beérkezett hozzá javaslat, hogy a névjegyzék-kivonatokkal a nyilvántartást is könnyen lehessen végezni. A napnak egy bizonyos időszakát kellene megjelölni arra, hogy ilyenekkel csak ebben az időben lehessen szavazni. Ha a kérdést így formális szempontból nézik kétségtelen, hogy bizonyos mértékig a nyilvántartást rendszeresítené és könnyebbé tenné, ha ezt kimondanánk. Ez azonban egy olyan formalizmus, amely, ha magában is foglal bizonyos előnyöket, sokkal több praktikus és politikai hátránnyal jár. Pont azok kérnek névjegyzék-kivonatot, akiknek szolgálata olyan, hogy nincs biztosítva, hogy a lakhelyükön tudnak szavazni és hogy mikor tudnak szavazni. Pl. a vasutas kategória, más ilyen kategóriák is vannak. De nem csak gyakorlati szempontból nézve járhatatlan ez az út, véleménye szerint, hanem a törvény szellemével és a választások tisztaságával szemben is ellentétben áll. Nem lehet egy belügyi rendelettel első és másodrangú állampolgárokká tenni a választókat. Ez a törvény szellemével is ellentétben állana. Hangsúlyozza, hogy nem csak a törvény szellemével, hanem ez gyakorlatilag jelenthetné pont annak a kategóriának kizárását, amelynek a szavazási lehetőségére hoztuk ezt a kiegészítést. Véleménye szerint sem gyakorlati szempontból, sem törvényes alapon ilyen rendelkezést kiadni nem lehet. Kéri a minisztertanács állásfoglalását.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Az első kérdéshez neki nincs külön megjegyzése, de a második helyen mindenesetre valamilyen biztonsági zárat kell csinálni. Most látja, hogy elegendő bármelyik választási bizottsághoz bemenni és névjegyzék-kivonatot kérni.

³ Az ún. kék-cédulákról van szó. Láss e kérdésről Szerencsés Károly: A kékcédulás hadművelet. (Választások Magyarországon) 1947. Budapest, 1992.

[Rajk] *Belügyminiszter*: És nem törlik ki az illetőt a listáról?

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Nem. Ahányszor az ember kér, annyiszor adnak.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Nem helyes a közellátásügyi miniszter információja.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Ő a saját szemével 7 lapot látott valakinél. Azt gondolja, hogy úgy történik a kiadás, hogy beírja az elnök, hogy kiadta a névjegyzék-kivonatot.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ezt egész részletesen előírja az 1945-ös törvény és a végrehajtási utasítás.⁴ Köteles az illető személyazonosságát igazolni, az elnök pedig köteles az illető nevét kihúzni a listáról. Bevezetni, hogy kapott névjegyzék-kivonatot, tehát ott már nem szavazhat. Továbbá a végrehajtási utasításban az is benne van, hogy 30-án lezárul a névjegyzék-kivonat kiadás, akkor az elnök köteles a rákövetkező nap 12 órájáig elmenni a helyi törvényhatósági vezetőhöz és bemutatni hány személyt húzott ki, hány szavazólapot kapott és hány maradt nála. Köteles vele elszámolni egész bankjegyszerűen. Kettős biztosíték van felállítva.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Ez így elmondva az, amire ő kilyukadni kívánt. Az ő saját tapasztalata az, hogy 7 névjegyzék-kivonatot mutatott fel ugyanaz az ember nála.

⁴ Az 1945. évi VIII. tc. csak nagyon érintőlegesen szólt a névjegyzék-kivonattal kapcsolatos eljárásról. 36. §-ának (2) bekezdése csak a szavazatszedő bizottság tagjai, segéderői esetében tartotta lehetséges megoldásnak, ha más szavazókör választói névjegyzékében voltak felvéve, mivel ezek ott szavaztak, ahol a bizottság működött, továbbá a szavazatszedő bizottság mellé küldött pártbizalmiak, illetve a választási bizottság tagjai, segéderői és a melléje kiküldött pártbizalmiak esetében, mivel ez utóbbiak a választási bizottság székhelye szerint illetékes legközelebbi szavazóhelyiségben szavaztak. „Mindazok — olvasható a törvényben e kategóriákra vonatkozóan —, akik a fentiek szerint nem saját szavazókörükben szavaznak, az illetékes szavazatszedő bizottság elnökétől saját személyükre vonatkozó névjegyzék-kivonatot kapnak, melyet a szavazáskor bemutatnak és leadnak. Ezeket a szavazatszedő bizottság összegyűjti.” Majd a 37. § (1) bekezdésében e kérdéssel még a következő olvasható: „A szavazás megtörténtét a bizottság elnöke a választási névjegyzéken, illetőleg a 36. § (2) bekezdésben szabályozott esetben a választói névjegyzék-kivonaton a választó neve mellett feltünteti.” A 40. § (1) g) pontja szerint a szavazás lefolyásáról felvett jegyzőkönyvben fel kellett tüntetni az idegen szavazókörökhöz tartozó szavazók számát. Az 1945-ös törvény végrehajtási utasításaiban nem tértek vissza erre a kérdésre. Az országgyűlési választásokról szóló 1947. évi XXII. tc. 17. §-a az 1945. évi VIII. tc. 36. §-át a következőkkel egészítette ki: „azok, akik valamely körzet névjegyzékében választójogosultaként felvették, az illető körzet helyett tartózkodóhelyük körzetében szavazhatnak, ha választójogosultságukat a névjegyzék kivonatával igazolják. A névjegyzékkivonat kiadásának és a szavazásnak módját a belügyminiszter az 1945. VIII. tc. 36. § (2) bekezdésében foglaltak figyelembevételével rendelettel szabályozza. Az így leadott szavazatok a szavazás helye szerinti választókerület lajstromaira számíttatnak.” A tartózkodási helyen való szavazással kapcsolatos belügyminiszteri rendelkezéseket az 510 005/1947. BM sz. rendelet (MKRT 1947. július 30.) IV. fejezetének 16. §-a, valamint — a hadifoglyokra vonatkozóan — az 510 006/1947. BM sz. rendelet (MKRT 1947. augusztus 5.) 4. §-a tartalmazta.

18. 1947. augusztus 28.

[Rajk] *Belügyminiszter*: El kell járni ebben az esetben, mert ez szabálytalan.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Ha a névjegyzékben feljegyzi, hogy kapott egyet, akkor fel kell jegyezni a neve mellé, hogy kapott. [sic!]

[Rajk] *Belügyminiszter*: Egyébként is bevonják a névjegyzékkivonatot, amikor szavaz az illető.

[Eröss] *Közellátásügyi miniszter*: Láthatólag, amit itt a belügyminiszter mond, akkor itt akadémiusan meg van az igény. [sic!]

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Még egy kérdést szeretne felvetni, amit a belügyminiszter nem vetett fel és ez a választó személyazonosságának a kérdése. Ti. a belügyminiszter választási csoportja telefonrendelkezést adott ki, hogy hogyan igazolja magát a választó.⁵

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Úgy tudja, hogy a törvény szabályozza ezt.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Igen, de a tapasztalat azt mutatta, hogy a bizalmi egyedüli igazolása nem elegendő. A bizalmi-emberek még külsőségre aszerint igazolják az illetőt, hogy számítnak rá, hogy rájuk szavaz. Itt kellene valami megszorítást csinálni, hogy legalább valami levelet hozzanak magukkal, amit hozzájuk intéztek.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A törvény szerint elég, ha egy bizalmi azt mondja, hogy ismeri.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A névjegyzék tekintetében nem osztja a belügyminiszter nézetét, [hogy] szavazhassanak a többivel együtt. Ha ezeknek két órát megszavaznak az pontosan elég. Ezzel elejét veszik a visszaéléseknek.

Szakasits Árpád államminiszter: Külföldi laptudósítók ezt a kérdést vizsgálják a legjobban.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A legszűkebb korlátok közé kell szorítani az esetleges visszaéléseket.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Éppen ezért mondotta tegnapelőtt beolvasott közleményében, hogy az igazolás módját a közvélemény előtt ismerteti. Különböző kérdések felvetése érkezett be, elsősorban vidékről, hogy miket kívánhat a bizottság az igazoláshoz. Most a következő veszély forog fenn. Amennyiben nagyon kezdik kérni az okiratokat és ha a választási bizottság valamelyikének olyan tendenciája érvényesülne, hogy a kizártakon túl is tömegeket kizárjanak, ha nincs pontosan felvilágosítva a közvélemény, hogy hogyan történhet az igazolás, akkor a választási bizottságok kedvük szerint kizárhatnak egy csomó embert a választásból. Összebeszélnek, pl. követelhetnek arcképes igazolványt. Tömegével tudnak kizárni embereket. Ennek az alapján megnézte az 1945-ös törvény idevonatkozó rendelkezéseit, s nem pedig a végrehajtási utasítást.

⁵ A telefonrendelkezéstről készített feljegyzést nem találtuk.

Maga a törvény mondja ki, hogy mit lehet kérni, és mindezek hiányában elegendő a pártok valamelyik bizalmijának szóbeli igazolása is.⁶ Ezek után, csak a törvény szavait ismételve, a közönségnek felvilágosítása érdekében népszerű formában a rádióban ez közzététetett. Ezt egyszerű nyelven plakátszövegben is megcsinálják és ki lesz ragasztva minden választóhelyiségben. Amit az igazságügyminiszter felvetett, kétségtelen, hogy fordulhatnak elő ilyen visszaélések. Azonban — először is elvileg nézve a kérdést —, ezeknek feltétlenül elenyésző kisebb százaléka történhet ilyen alapon, mint hogyha szabadjára engedjük ezt a kérdést. Másodjára pedig azt hiszi, hogy a törvény előírása mellett az itt előfordulható különböző ilyen visszaéléseket mi igen lényegesen le tudjuk csökkenteni. Semmi akadályja nincs, hogy kiadjon olyan rendelkezést, [hogy] ha egyik párt bizalmija igazol valakit, de a többi párt bizalmija nem tekinti elegendőnek, akkor az illetőt külön névjegyzékbe vegyék fel, amelynek alapján nyilvántartják, hogy jelentkezik-e még egy hasonló nevű személy.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Ennek nincs gyakorlati jelentősége, mert kétszer amúgy sem lehet szavazni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ez mindenesetre igen nagy hiba-arányszámot küszöböl. Elsősorban ilyen csalás véleménye szerint Budapesten lehetséges csak, mert még egy nagyobb vidéki városban is egymást ismerik az emberek, legalábbis látásból. Ez csak Budapest körzeteiben fordulhat elő, falvakban teljesen lehetetlen.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Névjegyzék-kivonattal szavazó az ország bármelyik részén, tetszés szerinti helyen szavazhat, vagy pedig a kivonat kikérése kapcsán meg kell mondani, hogy hol akar szavazni[?]

[Rajk] *Belügyminiszter*: Nem. Csalás csak akkor foroghat fenn, ha egy névjegyzék-kivonatot hamisítani tudnának.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Kivéve, ha mázsaszámra kapják a kivonatot.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ez nem lehet. Nem lehet még csak 50%-ot is illegálisan kiadni és arról nem elszámolni. Egy vidéki városban, mondjuk körzetenkint 40 darabot kiadnak. Ez vidéken teljesen lehetetlen, hogy ezeket úgy adják ki, hogy az illető ugyanakkor el tudjon számolni a törvényhatóság felé. Lényegében itt is csak Budapestre korlátozódhat a csalási lehetőség. Egy ember, amikor ezt megkapta, azt áthúzzák a névjegyzékben. Ha pedig valahol szavazott, akkor bevonják tőle a kivonatot.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Itt csak goromba csalásokról lehet szó. Pl. lopnak az Állami Nyomdából.

⁶ Az 1945. évi VIII. tc. 24. § (2) bekezdése szerint a választóknak „... a szavazás alkalmával személyazonosságukat személyazonossági igazolvánnyal, vagy rendőri bejelentő lappal, vagy fényképes igazolvánnyal, vagy valamelyik párt bizalmi egyénének igazolásával, vagy mást hitelt érdemlő módon igazolniuk kell.”

18. 1947. augusztus 28.

Szakasits Árpád államminiszter: A gép számolja a nyomtatványokat. A számolójegyen rajta van a szám, hogy hányat állított elő.

[*Rajk*] *Belügyminiszter:* Még egyszer, az igazságügyminiszter második észrevételére megjegyzi, hogy éppen azért látja lehetetlennek, hogy egy bizonyos időszakra lehetne korlátozni az ezzel való szavazást.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ebben a kérdésben sok ravaszság van. Mindent meg kell tenni, hogy ezek a minimumra redukálódjanak. Egyébként látta 1945-ben, hogy akit ismertek, attól nem kértek igazolványt, és akit nem ismertek attól kértek. A dolognak van egy politikai része, hogyha mi most kétszer 24 órával a választások előtt ilyen intézkedéseket hozunk, esetleg az már [nem csak] a választások tisztasága szempontjából lesz nagyobb baj, mint haszon, hanem politikailag is. Ha az 1945-ben elutasított megjegyzést most elfogadnák, [az] azt jelentené, hogy ez megfélemlítése a választóknak. Ebből meg lehet állapítani, hogy az illető hová szavazott. Így vége van a választás tisztaságának. Ezek a külföldi sajtótudósítók valóságos specialistái lettek a választási visszaéléseknek. Rögtön úgy fognak lecsapni, hogy a kommunisták az utolsó pillanatban annullálták a választás tisztaságát. Ez sokkal több kárt okoz, mint hasznot. A suttogó propaganda el is fogja ezt terjeszteni. Feltétlenül el kell utasítani. Egyébként legutóbb már egyszer elutasítottuk. A politikai kárt sokkal súlyosabbnak látja és ugyanez történik, ha most adunk ki olyan utasítást, hogy bizonyos kategóriák csak bizonyos órában szavazhatnak. Azt fogják mondani, hogy emögött választási csalás van. Azt fogják mondani, hogy a kommunisták az utolsó 24 órában tették ezt az intézkedést. Minden ellenőrzést meg kell csinálni és még abban is benne van, hogy esetleg egy bizalmi ember igazolása ne legyen elég. Ebben is benne van. Meg kell azonban mondani, hogy annak minden befolyása abban a pillanatban megszűnik, amint egyetlen esetben jelentkezik egy azonos nevű ember. Ez előfordulhat. Ez annyit jelent, hogy mivel a szavazókörök általában 600 személyesek, egy-egy szavazókörben előfordulhat ilyen visszaélés egy-kettő. Kétségkívül itt van egy kis visszaélési lehetőség. Benne van, hogy a törvény alapján mindenkinek igazolnia kell magát. Itt is el kell menni addig a határig, amíg csak a törvény szellemével összefér, hogy ne mondhassák, hogy csalunk. Ez a variáns, hogy a bizalmi valakit tudva rosszul igazol, csak addig tart, amíg hamisan nem igazolt valakit. Nincs kifogásuk az ellen, hogy mindenkinek legyen valamilyen igazolványa.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter:* Az igazolási kérdés kevésbé veszélyes, de a névjegyzék-kivonat kérdése aggályos.

Rákosi Mátyás: Neki van egy-két értesülése, hogy valóban vettek be halottakat, meg nyugatosokat azzal, hogy majd a helyébe le fognak szavazni. Szóval ilyesmi is előfordulhat. Lesz 5 millión felüli szavazó, néhány 10 000 közöttük hamis lesz. Ez, ha 50 000-en lennének, 1%-ot jelentene, ami nem jelent semmit. Jó volna, valami olyan rendszer, ami légmentesen kizárná a csalásokat, de ez

lehetetlen. Még az is lehet, hogy 5 esetben mondjuk, eltűnik az urna. A nagy számoknak vannak törvényszerűségeik. Megtörtént már az is, hogy győztes párt urnát lopott. Mindenki tudja, hogy ezért a külön 10 esetért, külön törvényt nem fogunk csinálni. A döntő része az, hogy minden új rendelkezés politikailag a választások előtt még gyanúsabbá teszi a döntést. Az újságírókra vonatkozólag pedig: ők azt hazudnak, ami nekik jól esik. Sőt kaptunk is már diplomáciai jegyzéket is ezzel kapcsolatban. Azt javasolja, hogy most ne csináljunk semmi változást, mert az csak zavart okoz és nem alaptalanul azt a gyanút kelti, hogy közvetlenül a választások előtt meg akarjuk mesterségesen változtatni a törvényt.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Nézete szerint lényeges eltérés van az 1945:VIII. tc. 24. § (2) bekezdése között és aközött, amit tegnap este a rádió beolvasott. Az 1945-ös törvény alapján a választási elnökek diszkrecionális joga az, hogy milyen igazolást fogad el.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Éppen ezt akarta kizárni.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: De ezt nem lehet kizárni. A választási elnök vétót emelhet a bizalmi igazolása ellen is. Ezt nem lehet kizárni. A választási elnök köteles a szavazó neve mellé beírni, hogy a bizalmi igazolta, mert akkor ennek van valami konzekvenciája.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Egyedül falun van ennek jelentősége, ahol nincs semmiféle írásuk az embereknek.

Szakasits Árpád államminiszter: Ott mindenki ismeri egymást.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A másíknál újra azt mondja, hogy a névjegyzék-kivonattal való szavazásnál tényleg mindent el kell követni. Nem volt itt a választási törvény tárgyalásánál, mert mindent elkövetett volna ennek az intézkedésnek a megakadályozására. Ez igen tág teret nyit a visszaélésekre.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Saját szemével látta valakinél a hét névjegyzék-kivonatot. Itt, a VII. kerületben történt.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Kéri a belügyminisztertől, hogy adjon ki olyan rendelkezést, amely szerint az elnök köteles odaírni az illető neve mellé, hogy melyik bizalmi javasolta.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Az igazságügyminiszter javaslatát minden további nélkül magáévá teszi. Ez ellenőrizhetővé teszi a kérdést. Azonban jogilag, mint laikus ember, nem ért egyet a jogászi felfogással. Ezt elvileg kénytelen kihangsúlyozni, különben önkényes intézkedésnek tűnik. Éppen ez a kérdés, amit a miniszter úr felvetett, hogy az elnöknek diszkrecionális joga van, jelenti azt, hogy a visszaélések egész tömegét rejtheti magában, mert ő kijelentheti, hogy ő csak ezt, vagy azt tekinti hitelt érdemlő igazolásnak. Így kizárhatja a szavazók nagy részét. A végrehajtási utasítást félre nem érthető módon kell megszövegezni, hogy a kizárási visszaéléseket csökkentsük, rendeljük el azt, hogy amennyiben valamelyik párt megbízottja igazolná az illetőt, ott legyen felje-

18. 1947. augusztus 28.

gyezve, hogy ki csinálta az igazolást. A törvény kimondja, hogy minden egyes vitás kérdésben a bizottság szavazattöbbséggel dönt. Sehol sincs meg a diszkrecionális jogkör. Ami a másik kérdést illeti, a maga álláspontját elmondotta, természetesen ő a minisztertanácson kialakult álláspontot fogja képviselni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ha jól érti, a belügyminiszter helyesli azt, hogy ott, ahol egy bizalmi férfi igazolja csak a szavazót, ott az illető szavazónak a neve mellé oda kell írni, hogy ki igazolta. Ezt elfogadják. A szignó kérdése nem jöhet tekintetbe, mert a törvény nem engedi. A névjegyzék-kivonatokkal való visszaélés tekintetében, [ha] elfogadjuk azt, hogy bizonyos órára korlátozzuk, akkor elsősorban a vasutasok szavazati jogát korlátozzuk.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Félő, hogy ebben az esetben a munkás kirándulók egyáltalán nem fognak szavazni.

[*Ries*] *Igazságügyminiszter:* Akkor ne menjen kirándulni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Megállapodtak, hogy pl. a vasút nem indít filléres gyorsot a Balatonhoz. Az emberek egy része nem annyira öntudatos, hogy mérgeiben az elmulasztott napért egyszerűen otthon marad és nem szavaz, még mindig kevesebb szavazat vész így el, ha az emberek itthon maradnak, mintha lemennék a Balatonhoz. Ez az utolsó nyaralónap. Ez komoly probléma volt nekik. Ha filléres vonaton nem tud menni, akkor rendes vonaton kétszer annyi ember fog elmenni. A teherautókkal nem lehet semmit se csinálni. Már meg akarták beszélni, hogy a két munkáspárt nem enged teherautón kirándulni vasárnap. Ezt sem lehet. Ők ezt végigpróbálták. Erre a problémára 1945-ben azért nem került sor, mert a választások novemberben voltak és nem voltak autók és vonatok. Ez a probléma helyi vonatkozásban is megvan. Arra is gondoltak, hogy induljanak a gyorsok 9 órákor. Ez sem jó. Még így is a munkáspártok néhány 10 000 szavazatot veszítenek ezzel. Úgyhogy ezeket a problémákat is tekintetbe kell venni. Minden korlátozás elsősorban a két munkáspártnak fog néhány mandátumába kerülni.

Szakasits Árpád államminiszter: Ez a komoly szempont, hogy ez nem éri meg, hogy itt ragaszkodjunk bizonyos elvi megállapodásokhoz, hogy az egész európai sajtó dühösen ordítson felénk. [sic!] A legminimálisabbra kell szorítani az aggályoskodást és a gyanúsítást. Meg lehetne osztani reggel és este között.

Rákosi Mátyás államminiszter: Meg kell vizsgálni, hogy a törvény értelmében van-e a belügyminiszternek joga ilyen korlátozást felállítani, lehet, hogy a törvény erre nem ad alkalmat.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Ő csak azt szeretné megjegyezni, hogy a törvény nem írja elő, hogy hány órától meddig kell szavazni, ezt a végrehajtási utasítás tartalmazza általánosságban is és erre az esetre vonatkozólag is. De egy dolog bizonyos, ha a törvény ezt lehetővé tette, hogy a távollévők szavazhassanak, ezzel ők ugyanúgy szavazhatnak, mint mindenki más, a megszorítás indokolatlan, ezzel a törvény szellemével szembekerülünk. Ha tehát ennek

18. 1947. augusztus 28.

ellenére olyan rendelkezést hoznánk, amelynek értelmében egy része elesik ettől a rendelkezéstől, szembekerülünk a törvény szellemével.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A törvény csak a kezdő és végső időpontot határozza meg, ezen belül a belügyminiszter már korlátozta is az időtartamot.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A törvény szerint reggel hét órától este 20-ig lehet szavazni és egy órával esetleg meg lehet hosszabbítani.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ebben az esetben pláne nem lehet korlátozni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A névjegyzék-kivonatnál azt az elnök teljesen saját hatáskörében adja ki, vagy másokkal együtt?

[Rajk] *Belügyminiszter*: Teljesen egyedül. Viszont el kell számolnia vele, holnap már egyébként is lezáródik az egész. A törvényben nincs benne, hogy meddig lehet kiadni ilyen névjegyzék-kivonatot. Ő mégis korlátozta az időpontot.

Rákosi Mátyás államminiszter: Úgy látszik, hogy itt nincs lehetőség valamit változtatni, legfeljebb utasíthatja a belügyminiszter ezeket a törvényhatósági szerveket, hogy a lehető legszigorúbban ellenőrizzék és még legkésőbb 30-án délig tegyék meg feljelentéseiket.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Amennyiben visszaéléseket tapasztalnak, akkor leváltják a bizottsági elnököt. Utasítást kell adni nekik, hogy a legnagyobb szigorral járjanak el. Azonnal jelentsék, ahol visszaélés történt.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Leváltani nem lehet az elnököt, legfeljebb le tartóztatni. Ő vállalja ezt is. A belügyminiszter figyelmeztesse őket, hogy minden egyes esetet jelenteni fog a törvényszéken.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Csak egy névjegyzék kerülhet egy ember kezébe, amit hozzácsatolnak a szavazatához, tehát itt csalási lehetőség nincs, nekünk mindent meg kell tenni, hogy ebből ne azt vonják le, hogy a választások rendetlenül folynak le.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

2.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Tolnát és Baranyát kellett, hogy járja, vagy 30 községben volt, de ott már megyei polgárháború van. Borzalmas a felzúdulás a svábkérdés miatt.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Csak a svábok között.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nem egészen. Már a telepések⁷ is kijárnak deputációba a svábok mellett, valamit kell csinálni. A helyzet az, hogy

⁷ A kitelepített, vagy összetelepített németek helyére, illetve házukba az ország más részéről beköltöztetettokről, esetleg Csehszlovákiából áttelepítettekről van szó.

18. 1947. augusztus 28.

most ezzel az új eljárással⁸ igen visszás helyzetek adódnak. Nagyon sok magyar nevű ember a „hűséggel a hazáért” mozgalom⁹ tagjai kerül kitelepités alá. A vagyon meglehetősen tűnik szét és a helyi végrehajtó szerv sem ura az egész kérdésnek. Nem tudják végrehajtani úgy, ahogy a központi kormányzat nekik kiadja. Van úgy, hogy a volksbundistákat nem viszik ki, a többit pedig, akinek vagyona van igen.¹⁰ Az a helyzet, hogy ha így megrohanással elfogtak pár száz embert, annak több mint a fele megszökött. Ez komoly helyzetet teremt és nincs is szankció rá, mert nincs intézkedés. A választások után egy rövidebb időre fel kellene ezt függeszteni, hogy olyan rendet csináljunk, hogy ezek a visszás kitelepitések ne történjenek és ne legyen ez az óriási felháborodás, amely most már minden rétegből jelentkezik. Néhány dolgot átad a belügyminiszternek,¹¹ azt nézze meg, hogy most hogy folyik a kérdés. Ez a demokráciának és a nemzetnek is szégyene, amit így folytatni nem lehet.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A svábok kitelepitésével kapcsolatban ténylegesen fennáll ez a jelenség különösen az első szerelvény indításánál.¹² Ennek a magyarázata, hogy amikor nyilvánosságra került a sajtóban, hogy az orosz övezetbe kerülnek a svábok, voltak, akik gondoskodtak arról, hogy a legnagyobb rémhírekkel zaklassák fel a svábokat. Választási propaganda-politika húzódtott meg egyrészt, másrészt pedig olyan kezek kezelték a kérdést, akik az ország nyugalalmát meg akarták zavarni, azt hiszik, hogy a svábokat Szibériába viszik. Természetes, hogy ez elől sokan próbáltak megszökni. A szökési arányszámok szerint a földművelésügyi miniszter által lefestett kép feltétlenül sötét. A mostani szerelvény összeállításánál ez a szökési szám mindjobban lecsökken. A közegeknek megfelelő felvilágosítási munkájával kapcsolatban és a szovjet hatóságok részéről bizonyos morális megnyugtatóssággal kapcsolatban elenyészett. [sic!] A szerelvények összeállítása annyira humánusan történik, hogy megnyugodtak. Mindezeknek a feltételeknek ismertté válása következtében a nyuga-

⁸ Az utalás feltehetőleg a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény alapján Magyarországra áttelepített szlovákiai magyarok elhelyezése érdekében a Németországba való áttelepítésre kötelezett magyarországi német lakosság összeköltöztetése tárgyában kiadott 4300/1947. ME sz. rendelet (MK 1947. április 4.) végrehajtása során kialakult áldatlan állapotokra vonatkozott. Lásd bővebben Tóth Ágnes i. m. 103–151. pp.

⁹ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját és 26. sz. jegyzetét.

¹⁰ A magyarországi németek Németországba való áttelepítésének végrehajtásáról a 70 010/1946. BM sz. rendelet (MK 1946. január 15.) intézkedett. A rendelet II. fejezete (9–13. §) szólt az áttelepülésre kötelezettek vagyonának leltározásáról és megőrzéséről. Ezt az áttelepülő készpénze és értéktárgyai (gyűrű, fülbevaló stb.) tekintetében kiegészítette a 84 239/1947. BM sz. rendelet (MKRT 1947. augusztus 20.), majd a 84 253/1947. BM sz. rendelet (MKRT 1947. szeptember 11.) A Volksbundról lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját és 19. sz. jegyzetét.

¹¹ Nem sikerült megállapítani, hogy mit adott át a belügyminiszternek.

¹² 1947. augusztus 19-én indult a szóban forgó első szerelvény. Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

lom helyreállt. Nem látja, hogy a kitelepítés a demokrácia szégyene lenne. Az első riadalom teljes egészében megszűnt. Ami azt illeti, hogy a szerelvényeknél túlnyomó részben olyanok kerülnek be, akiknek nem kellene, és volksbundisták mentesítést kapnak, ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy nekünk a múlt bűneit kell jóvátennünk, éppen azt a bűnt, hogy a kisemberek kitelepítették és a gazdagok itt maradtak. Eddig ezt a kérdést a minisztertanácson nem említette fel. Nagy Ferenc volt miniszterelnöknek beadott néhány száz darab úrlapot, ami alá volt írva a kisgazdapárt két vezető tagja által, amit azzal küldtek szét a sváb falvakba, hogy utólag a bizottságok mentesítsék ezeket a svábokat. Ezer számra töltöttek ki ilyen lapokat. Melléje bemutatta az államvédelmi osztály által felvett jegyzőkönyveket, ahol az illetők maguk vallották, hogy csak két nappal előbb léptek be a kisgazdapártba. Számított arra, hogy éppen ezért, mert ismerte a kisgazdapárt idevonatkozó mentalitását, csak egy részét adták át ezeknek az adatoknak a miniszterelnöknek, a többi most is őri az államvédelmi osztály. Valóban igen nagy tömegben, közönséges gyilkosok mentesítést kaptak és kis szegény svábokat kivittek. Ez a dolog egyik része. A másik része az, hogy a múlt héten szombaton kénytelen volt az összes koalíciós párt pártvezetőségéhez hasonló szöveget küldeni, amely szerint a Belügyminisztérium minden hatóságának és szervének megtiltotta, hogy bárkit is svábmentesítési ügyben fogadjanak. A koalíciós pártoknak joguk van exponálni magukat, azonban az, hogy ő naponta ezres számokat magukban foglaló listákat kapjon, hogy ezek mind becsületes emberek és jó demokraták, ez lehetetlen.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ez ugyanis mindig csalás.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Volt úgy, hogy egy nap bemutatott 5000 mentesítést. Kénytelen volt 3 tagú bizottságot kiküldeni egyes községekbe. Adatokkal jöttek vissza, hogy 95%-a az eseteknek hazugság. Közölte a pártokkal, hogy csak politikai bizottságuk által láttamozott listák felülvizsgálását fogja elrendelni. Legutóbb is három bizottságot küldött ki ilyen értelemben. Ez felelőtlenység a kormánnyal szemben. Kéri a minisztertanácsot, hogy ne tekintse a dolgot úgy, mintha minden interveniálásnak ellen akarna állni, de ilyen óriási lavinában nem tehet mást. Ezek után a pártok politikai bizottságai pontosabban fogják megnézni a dolgokat. Nem tud más eljárást magáévá tenni, mint azt, amit elrendelt és kéri a minisztertanácsot, hogy ezt vegye is tudomásul.

Rákosi Mátyás államminiszter: Tegnap volt nála egy 120 főnyi magyar küldöttség. [sic!] Elmondották, hogy kisebbségben vannak a községben és állandóan küzdenek a svábokkal. Se éjjelük, se nappaluk, a házaikat felgyújtják, földjeiket tönkreteszik, állataikat megmérgezik és gyermekeiket megverik a svábok bosszúból. Ezt nem lehet tovább tűrni. Szikrázó szemmel mondták, hogy egy nap pogromot csinálnak majd. Ez a kérdés másik fele. A kérdés nehéz, de azt hiszi, hogy minisztertanácsi határozat nélkül is helyesnek tartják, hogy

18. 1947. augusztus 28.

a közbelépéseket lehetőleg a pártnak autoritív szerve végezze és ne egy vidéki párttitkár.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Egy héten keresztül 30 községben járt és pontosan látta, hogy mi a helyzet. Teljesen megvadult állapotok vannak és a belügyminiszter állításai teljesen alátámasztják az ő impresszióját. Kéri, hogy valahogy csinálják úgy, hogy az egészen kitűnő esetekben adjanak mentesítést, amikor maguk a kommunisták is azt látják, hogy itt igazuk van. [sic!] Ez kelti a legnagyobb visszatetszést. Éjjel megrohanják őket és akit elfognak, beteszik a kocsiba.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Két nappal előbb az asztalán van a lista, hogy kit fognak kitelepíteni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A magyarság vezetőit ne telepítsük ki, mert ez óriási visszatetszést szül. [sic!]

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Felhívja a belügyminiszter figyelmét arra, hogy a közegei őt teljesen valótlannul informálják. Hogy pl. konkrét esetet említsen, ő maga is több helyen tapasztalt visszaélést. Felsorolja több tapasztalatát. A valóság nem úgy néz ki, ahogy a közegei a belügyminisztert informálják és ehhez hozzá kell nyúlni. Neki ismerik az álláspontját a sváb kérdésben és éppen ezért könnyen mondhatja ezt. Ezt óriási mértékben használják ki ellenünk.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A kérdésnek két oldala van. Az egyik nem a konkrét esetek a visszaéléseknél, hanem, hogy az egyes eseteket hogyan használják fel választási propagandának. Erre a következőket kívánja válaszolni. A kisgazdapárt a kinyomatás előtt a Slachta-féle párt keresztjét levette a szavazólaponról, röviddel utóbb pedig saját plakátja jelent meg egy nagy kereszttel.¹³ Ez a válasza és ezzel a helyes választ meg is adta. A másik kérdésben nem nyilatkozik. Abban a kormánynak kell nyilatkoznia. A közellátásügyi miniszter úgy állítja be ezt a kérdést, mintha ez lenne az általános helyzet és nemcsak ezrelék-eset. Meglepi, hogy a minisztertanácson olyan módon és olyan hangnemben hangozzék el kritika, mintha az ember rossz pártközi értekezleten lenne. Mindannyian felelősek vagyunk azért, hogy mi történik az országban. Kéri a konkrét adatokat, hogy azonnal megfelelő lépéseket tehessen az ilyen állapotok megszüntetésére. Ne vegye rossznéven a minisztertanács, hogy az egész szempontot és hangnemet, amit itt felhoztak, még csak bíráló tárgyává sem tudja tenni. [sic!]

¹³ Slachta Margit (1884–1974) német-francia szakos polgári iskolai tanári végzettséggel rendelkezett. 1908-tól a katolikus nővédelmi és szociális munkásságnak szentelte minden erejét. 1918-ban megalakította a Keresztény Női Tábor. 1920-tól 1922-ig nemzetgyűlési képviselő. 1923-ban létrehozta a Szociális Testvérek Társaságát. Fellépett a náciizmus ellen. 1945-ben, majd 1947-ben ismét mandátumot szerzett. 1949-ben külföldre távozott, az Egyesült Államokban élt. Az általa vezetett Keresztény Női Tábor nevű párt emblémájában szerepelt a kereszt; a szavazólapon való feltüntetése félrevezethette volna a kisgazdapárt szavazótáborát, mivel az ő szimbólumaik között is szerepelt a kereszt.

18. 1947. augusztus 28.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ezt a kérdést le kell zárni.

Szakasits Árpád államminiszter: A minisztertanácsnak volt egy határozata legutóbb és azt végre kell hajtani szó szerint.¹⁴ Kéri a konkrét eseteket a belügyminiszternek átadni. A sváb vagyona pedig úgy kell vigyázni, mint nemzeti vagyona.

[Rajk] Belügyminiszter: Ez a Földművelésügyi Minisztérium feladata. Obligón kívül áll.

[Eröss] Közellátásügyi miniszter: A Gazdasági Főtanácsban történt határozat értelmében vele egyetértésben neki kell gondoskodni a kétheti élelmezésről.¹⁵ A közellátási kormány biztosítékot akar arra, hogy ebben nem fog akadályba ütközni.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

3.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a B-lista osztály részére 10 900 Ft különmunkadíj-hitel biztosítása tárgyában.

Minisztertanács a B-lista osztály részére különmunkadíj-hitel biztosítása céljából tízezer-kilencszáz forint folyósításához hozzájárult.

4.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a Közigazgatási Bíróság előterjesztésére dr. Borsos Endre, dr. Kullmann Lajos szolgálati idejének meghosszabbítása tárgyában.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ne hosszabbítsuk meg, 70 esztendő mind a kettő.

Szakasits Árpád államminiszter: Ne hosszabbítsuk meg Kullmannét, csak Borsosét fogadjuk el.

[Ries] Igazságügyminiszter: Helyesli ezt az álláspontot.

Minisztertanács dr. Borsos Endre szolgálati idejének meghosszabbításához hozzájárult, Kullmann Lajos szolgálati idejének meghosszabbítását elutasította.¹⁶

5.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát Rónai Sándor miniszter kitüntetése tárgyában.¹⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

¹⁴ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 20. napirendi pontját.

¹⁵ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját.

¹⁶ Előzményéről lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját.

¹⁷ Érdekes módon az iparügyi miniszter javaslata alapján kérte a miniszterelnök a Minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszternek a Magyar Szabadság Érdemrend ezüst fokozatával való kitüntetésére a köztársasági elnökhöz

18. 1947. augusztus 28.

6.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a Gazdasági Főtanácsnál leendő kinevezések tárgyában. Gans személyét illetően a miniszterelnökség a VIII. fizetési osztályt javasolja.

Dr. Pongrácz Aladár: 23 éves, egyévi szolgálattal rendelkezik és semmiféle képesítése nincs. Ez sok.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Szerződéses viszonyban van a Gazdasági Főtanácsnál az említett fizetési osztályban.

Dr. Bojta Béla: A pénzügy eredetileg a X. fizetési osztályt javasolta.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: Ő hozzájárul a VIII. fizetési osztályhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy Gans Sándor a VIII. fizetési osztályba nyerhet kinevezést.

7.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára* betérjeszti 6900/1947. számú javaslatát a Gazdasági Főtanács által tegnap letárgyalt államháztartási különhitelek tárgyában.¹⁸ A Gazdasági Főtanács végigtárgyalta ezeket a kérdéseket s kéri a minisztertanács megerősítését. Közli a minisztertanáccsal, hogy a költségvetést illetően a Gazdasági Főtanács hozott olyan határozatot, hogy ebben a hónapban már nem 1/12-ét fogjuk folyósítani a tavalyi költségvetésnek, hanem előterjesztést tehessen. A kitüntetést a Szovjetunióval és más államokkal való eredményes kereskedelmi tárgyalás és egyezmény megkötése indokolta.

¹⁸ A Gazdasági főtanács 6900/1947. sz. határozatában, illetve a minisztertanács elé vitt előterjesztése nincs a jegyzőkönyv mellett. A Gazdasági Főtanács — az iratai között található példány szerint — hozzájárult ahhoz, hogy az 1947/48. évi költségvetés végleges megállapításáig „a pénzügyminiszter az államháztartás mindenkori helyzetétől függően a tárcák dologi és átmeneti kiadásaira havonként az 1946/47. évi költségvetési hitelek, valamint az állandó jellegű rendkívüli hitelek 1/12-ét bocsássa rendelkezésre. Az idényszerű kiadások fedezésére az érdekelt tárcáknál — pl. közlekedésügyi tárca, földművelésügyi tárca — az említett kereten felül feltétlen szükséges mérvben további hitelek is rendelkezésre bocsáthatók, az 1947/48. évi előirányzat hitel előlegeként. A tárcák mindazokat a feladatokat, amelyekről az 1947/48. évi költségvetési előirányzatban gondoskodás történt, a fentiek szerint rendelkezésre bocsátott hitelek terhére kötelesek ellátni s így a Főtanács az ilyen igényekre külön hitel engedélyezését nem véleményezi.” Összesen — tárcánként és a felhasználási célok feltüntetésével — 33 540 585 Ft hitelt engedélyezett. Közülük a jelentősebb tételek a következők voltak: az amerikai hadianyag-vásárlási kölcsön törlesztésére 1,5 millió; burgonyavásárlásban résztvevő szövetkezetek támogatására 1 millió; belügyi, közbiztonsági, németek kitelepítésével kapcsolatos feladatokra 2,36 millió; iparügyi célokra 1,191 millió; közlekedés, közutak céljára 1,05 millió; államvasutak jótételei, áttelepítéssel kapcsolatos költségére 15 millió; mezőgazdasági árkiegészítésre, vetőmagakcióra 6,57 millió; építőipari munkanélküliség enyhítésére 2 millió; a magyarországi német követeléseknek a Szovjetunióval való megtérítésére 1 millió Ft. Függőben tartott több további igény kielégítését. Jelezte végül, hogy az engedélyezett hitelek közül augusztusban felhasználásra kerülő összeggel az államháztartás augusztusi hiányára előirányzott összeg emelkedni fog. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 2. napirendi pont.)

18. 1947. augusztus 28.

a minisztériumok költségvetését megemelte mindazokkal a póthitelekkel, amelyeket folyamatosan folyósítottak.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

8.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára* előterjeszti 6522/1947. számú javaslatát 5,5 millió kliring-hitel engedélyezése tárgyában, amely az Iparügyi, Kereskedelem- és Szövetkezetiügyi Minisztériumon keresztül a Péti-hez jut és illetve a MSZK-hoz. Pénzt nem igényel ez a művelet, mert csak technikai, így formailag kell jóváhagyni.¹⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

9.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára* előterjeszti javaslatát a bírói státus tárgyában.²⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

10.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Jordán Imre MÁV főfelügyelő költségeinek fedezésére 250 dollár kiutalásának engedélyezése tárgyában.²¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

11.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Marosi Mihály CFR raktárnok gyógykezelési ellátása tárgyában.²²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

¹⁹ Nem egészen pontos a hivatkozás: A Gazdasági Főtanács 6522/1947. sz. határozata arról szólt, hogy az iparügyi tárcánál az „Iparügyi célok” cím „Alumínium árkiegyenlítése” rovaton 3,4 millió forint előirányzat nélküli rendkívüli hitelt engedélyez azzal, hogy ezt az összeget az Ipari Robbanóanyag Rt. követelésének rendezésére kell felhasználni. A MASZ-nak az Ipari Robbanóanyag Rt.-vel szembeni 5,5 Ft tartozásának a rendezéséről a 6521/1947. sz. határozat intézkedett. (MOK XIX-A-10 19., d. 1947. augusztus 13. 29. és 29/a. sz. napirendi pont.)

²⁰ Lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját és jegyzetét.

²¹ A Közlekedésügyi Minisztérium 12 620/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint Jordán Imre, a MÁV főfelügyelője a Romániába került gördülőanyagok visszaszerzése érdekében tartózkodott már az év eleje óta Bukarestben s még két hónapot vett igénybe a feladat ellátása.

²² A Közlekedésügyi Minisztérium 35 427/1947. I/1. sz. előterjesztése szerint Marosi Mihály 1892-től állt a MÁV, majd 1919-től a román vasutak szolgálatában. Az erdélyi magyar szervezetekben vitt szerepe miatt zaklatásnak volt kitéve, ezért kényszerült áttelepülni Magyarországra.

18. 1947. augusztus 28.

12.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Zsigmondfalvi Antal állomáselőjáró özvegyének kegydíja tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

13.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 13 835/1947. eln. számú javaslatát dr. Jeckel Tibor és Römer Alfréd svájci kiküldetése tárgyában.²³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

14.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 13 238/1947. sz. javaslatát Varga Bálint és társai romániai kiküldetése tárgyában.²⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

15.

[Bán] *Iparügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. sorsz. javaslatát leveszi a napirendről.²⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

16.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a munkakörüknél (vezető állásuknál) fogva kollektív szerződés hatálya alá nem eső munkavállalók javadalmazásának korlátozásáról szóló 12 100/1946. ME sz. rendelet módosítása tárgyában.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Mikorra várható ennek a kérdésnek végleges rendezése?

²³ A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztése szerint a MÁV részére az Autophon A. G., Solothurn cégnél rendelt két darab rövidhullámú rádió adóberendezés helyszíni bemérése és átvétele céljából vált szükségessé a két műszaki tisztviselő svájci kiküldetése.

²⁴ A Közlekedésügyi Minisztérium előterjesztése szerint a Szovjetunió részére szállítandó 6000 teherkocsi széles nyomtávra való átépítésével kapcsolatban merült fel, hogy a Jassi-ban hosszabb idő óta folyó hasonló munkákat a helyszínen tanulmányozzák a MÁV szakközegei.

²⁵ Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a magánjogi szolgálati viszonyból eredő végkielégítés kifizetésének szabályozásáról szóló rendelettervezet szerepel. Az Iparügyi Minisztérium 8594/I/1947. sz. előterjesztése a Gazdasági Főtanács kezdeményezésére a szolgálati jogviszonyt illető egyes kérdések szabályozásáról szóló 9700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. október 21.) módosítására irányult. Javasolta, hogy egy évre szóló átmeneti hatállyal a 10 000 forintot meghaladó végkielégítések egyösszegben való kifizetését tiltsák meg azzal, hogy a hátralékot az utolsó havi fizetésnek megfelelő részletekben kell megfizetni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A 14 470/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. december 10.) intézkedett az 1946. január 1. napja után tényleges szolgálatot nem teljesített munkavállalók szolgálati járandóságainak korlátozásáról.

18. 1947. augusztus 28.

*Szakasits Árpád államminiszter: Választások után.
Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.*²⁶

17.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a közszállítások céljára szükséges textil- és bőryanagok központi beszerzése tárgyában.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] 5%-os részesedést kér a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium részére.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Már felvetette, hogy a MÁV részesedését 5%-kal emelje fel az iparügyi miniszter, a saját részesedése csökkentésével.

[*Molnár*] *Népjléti miniszter*: Tájékoztatást kér, vajon ez csak ipari feldolgozásra vonatkozik?

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: Csak beszerzésre.

[*Molnár*] *Népjléti miniszter*: Kéri világosabban kifejezni a rendeletben, mert ez kisüzemek sorsát érinti.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Magát a rendelettervezetet helyesnek tartja. Az egyik, amit a Gazdasági Főtanács szóvátett, az az észrevétele neki is. Javasolná továbbá, hogy ez közfogyasztási cikkekre vonatkozzék csak, mert a MÁV-nál és a Postánál sok beszerzés ez alá nem vonható.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Csak textillel és bőrrrel kapcsolatban.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Közfogyasztási jellegű cikkekre.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Teljesen egyetért a rendelkezéssel, a végrehajtásra vannak olyan észrevételek, amelyek az önkormányzatra is vonatkoznak. Javasolja, hogy a végrehajtást illetően a belügyminiszterrel egyetértésben intézkedjenek.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter*: Elfogadja ezt a javaslatot.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Joga van kisiparosoknál elkészíttetni a szükségleteit.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Mint lehetőség legyen benne.

[*Báránys*] *Földművelésügyi miniszter*: És a szükséghez képest konfekcióknál is.

Rákosi Mátyás államtitkár: Az iparügyi miniszter mindehhez hozzájárult.

²⁶ A 12 100/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. október 20.) úgy intézkedett, hogy a munkáltató az 1946/1947. költségvetési év végéig egy-egy munkavállalójának legfeljebb olyan javadalmazást folyósíthatott, amely az illetménytöbblet-adó összegének leszámításával a havi 3200 forintot nem haladta meg. Mivel 1947. július 31-ével a rendelet hatálya lejárt, javasolta annak meghosszabbítását addig, amíg a vezető állásúak javadalmazására vonatkozó átfogó rendelet az egész kérdést újból szabályozza. Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgyhoz a következő megjegyzést fűzték: „A kérdést a GF előreláthatólag le fogja tárgyalni.” A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 10 680/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 5.

18. 1947. augusztus 28.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A kereskedelemügyi minisztérium 5%-ot kért. A vasutat és postát el tudja vállalni, de ez a százalék-elosztás a további elosztás parcellázását fogja jelenteni.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Úgy látja, hogy a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszternek nem óhajt az iparügyi miniszter juttatni.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőiben Koszér Nándor államtitkár]: A közmegnyugvás szempontjából kérik ezt a számot.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ő nem tud 30%-nál lejjebb menni.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: A két miniszter egymás között intézze el a kérdést.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtáncára*: A felügyelő bizottságba kell bevenni a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumot és akkor nincs baj.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőiben Koszér Nándor államtitkár]: Inkább a két miniszter tárgyalja le egymás között. Csak közfogyasztási cikkekről lehet szó.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.²⁷

18.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti 26 020/1947. sz. javaslatát a chicagói szerszámgépkiallításra való intézményes részvétel tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Miért kell a bauxittól is valakinek mennie?

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Ez az alumínium miatt van.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.²⁸

²⁷ Az Iparügyi Minisztérium előterjesztése helyett a Gazdasági Főtanács 5477/1947. sz. határozata található e tárggyal kapcsolatban a jegyzőkönyv mellett. E szerint a Gazdasági Főtanács a közszállítások terén a textil és bőrneműek központi beszerzésének szükségessége mellett foglalt állást a feladat megoldásával az Országos Ruházati Intézet Rt.-t javasolta megbízni. A részvénytársaságot az Iparügyi Minisztérium felügyelete alá kívánta helyezni azzal, hogy részvényeit a legnagyobb ruházati megrendelést adó tárcák (iparügy, pénzügy, belügy, honvédelmi, közlekedés, népjóléti) között javasolta felosztani. Tárcaközi bizottság elé javasolta utalni a minisztériumoknak a vállalatban való részvételének az arányát, valamint az igazgatóságban való részvétel kérdését. Az igazgatóságban belül hat tagú végrehajtóbizottságot javasolt létrehozni. A határozatban már megfogalmazást nyert az az igény, hogy a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter képviselőjét meg kell hívni az igazgatóságba, valamint hogy a részvényhez nem jutott de csekélyebb arányú ruházati beszerzéssel érdekelt tárcáknak a felügyelőbizottságban egy-egy helyet kell biztosítani. Az Országos Ruházati Intézet Rt. részére 8 millió forint forgótőkét kívánt rendelkezésre bocsátani. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 840/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 7.

²⁸ Az előterjesztés illetve a határozat alapján dr. Marton János miniszteri tanácsos vezetésével Juhász Károly, a Ganz és Társa Rt. főmérnöke, Bíró Ferenc (minden bizonnyal Rákosi fivére), a Weiss Manfréd Rt. főmérnöke és Becker Ervin, a Magyar-Szovjet Bauxitbánya főmérnöke vett részt a delegációban.

19.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát elektrifikálási bizottságnak Angliába, Svájcba és Franciaországba való kiküldetése tárgyában.²⁹

Minisztertanács a kiküldetéshez hozzájárult.

20.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Cseszkó Jenő szolgálati idejének beszámítása tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

21.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Gál László szolgálati idejének beszámítása tárgyában.³¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

22.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Farkas László szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Baráth Ferencné szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

24.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Móricz Anna szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²⁹ Az Iparügyi Minisztérium 26 554/VI-1947. sz. előterjesztése szerint dr. Marton János miniszteri tanácsos vezetésével Ratkovszky István, a Fővárosi Elektromos Művek vezérigazgatója, Stein Andor, a Ganz és Társa Rt. igazgatója, valamint Fábri Gusztáv, az IKART igazgatója vett részt a delegációban. Az indoklás szerint a jugoszláv szállításokkal kapcsolatban egyes gépek beszerzése tette szükségessé a kiküldetést.

³⁰ Az Iparügyi Minisztérium 1806/1.-eln. 1947. sz. előterjesztése szerint Cseszkó Jenő (1905-?) kovács, kőműves. 1923-tól a szociáldemokrata párttag, 1939-től a MÁVAG munkatársa, 1946 januárjától a budapesti gépgyár szociális igazgatója volt.

³¹ Az Iparügyi Minisztérium 1519/1.-eln. 1947. sz. előterjesztése szerint Gál László (1903-?) korábban több német cégnél dolgozott. 1935-től 1944. március 19-éig Budapesten a Baromfi-, Tojás- és Gyümölcsexportőrök Országos Egyesületének főtitkára volt. 1945. januárjában lépett az Iparügyi Minisztérium szolgálatába, mint miniszteri titkár, majd rövidesen miniszteri osztályfőnökké nevezték ki. Ekkor az Anyag- és Árhivatal elnökhelyettese volt. Lásd még a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 73. sz. jegyzetét.

18. 1947. augusztus 28.

25.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Leiner András volt MÁVAG asztalos jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

26.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Slányi László volt MÁVAG lakatos jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

27.

[Bán] *Iparügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Babeczky Gusztáv volt MÁVAG lakatos jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

28.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Kozsér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát Radó Sándornak a VI. fizetési osztályba leendő kinevezése tárgyában.

Pongrácz Aladár: Itt megint a VIII. fizetési osztályból ugrik valaki a VI-ba. Nem lehet ekkorát ugrani.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: A 2500/1947. sz. kormányrendelet 3. § (3) bek. értelmében ez egyszerűen tilos.³²

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Kozsér Nándor államtitkár]: A pénzügyminiszter hozzájárult.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Rónai miniszter személyes kívánsága volt. Ennek ellenére ő ellenállt addig, amíg kiderült, hogy precedenst lehet kimutatni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ez 40 éves ember, a minisztérium szerint igen jól dolgozik és ha nem adnak neki megfelelő állást, elmegy. Megfelelő állást kell adni, ha meg akarjuk tartani. 1945. óta a VIII. fizetési osztályban dolgozik.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

29.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőként Kozsér Nándor államtitkár] előterjeszti 4377/1947. sz. javaslatát a minisztérium számvéviségi szakán új alkalmazások tárgyában.

³² Elírás történetét: a közszolgálati illetmények és nyugellátások rendezéséről szóló 2500/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. június 17.) 3. §-ának (3) bekezdése érintette ezt a kérdést, amennyiben kimondta: „Az a közszolgálati alkalmazott, aki kiváló minősítésű és fizetési osztályában már legalább három éven át teljesített szolgálatot, a közvetlenül magasabb fizetési osztály legalacsonyabb fokozatába lehet soron kívül előléptetni.”

18. 1947. augusztus 28.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Nem lett kitárgyalva. Kéri levenni a napirendről azzal, hogy a Pénzügyminisztériummal kitárgyalandó.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] bejelenti, hogy előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.³³

30.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát Dán Dezső palesztinai attaséi megbízatása tárgyában.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter: Nemcsak, hogy nem tud egyetérteni, de tiltakoznia kell ez ellen a kiküldetés ellen diplomáciai okokból is. Nem egyeztethető össze, hogy más államban is működjön. Ez nem valószínű meg. Az illetékes angol hatóságok előzetes hozzájárulása lenne szükséges. Haifa angol terület. Megvalósíthatatlan.

Rákosi Mátyás államminiszter: A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter és a külügyminiszter próbálja egymás között tisztázni ezt a kérdést.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár] bejelenti, hogy előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.³⁴

³³ Az előterjesztés többek között azzal indokolta a kérést, hogy a minisztérium számvevőségénél 7 fő különböző alárendelt hatóságnál működött. Ehhez kapcsoltnak vezették a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra a következő megjegyzést: „Felmerül az a kérdés, hogy miért nem rendelik vissza a máshol lévő tisztviselőket? Akkor nem kellene új személyeket alkalmazni.” Lásd a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 36. napirendi pontját.

³⁴ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 4446/Eln. fő. 1947. sz. előterjesztésében arra kért felhatalmazást, hogy Dán Dezső budapesti lakost a kairói magyar követség mellé haifai székhellyel, Palesztinára kiterjedő hatáskörrel kereskedelmi attasévá kinevezhesse. Hangsúlyozta a közel-keleti gazdasági kapcsolatok növekvő fontosságát, továbbá, hogy Dán Dezső mint külkereskedelmi szakember már korábban is eredményesen működött Palesztinában, Transzjordániában, Szíriában, Libanonban, Irakban, Iránban és Szaúd-Arábiában. Megtalálható az előterjesztés mellett a Külügyminisztérium 40/res/1947. sz., a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszterhez intézett levelének másolata, amelyben kifejtette, hogy a diplomáciai szokásokkal semmiképpen sem egyeztethető össze egy olyan megbízás, amely alapján az egyik követséghez beosztott kereskedelmi megbízott egy másik államban fejtse ki tevékenységét. A budapesti brit külképviselettel folytatott levélváltás alapján felhívta a figyelmet arra, hogy Haifa brit mandátumi terület, így nem hozható kapcsolatba Egyiptommal. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapra e tárgyhoz a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „Nem tartom indokoltnak. A Külügyminisztérium konzuli és más kérdéseinek rendezése körébe kellene utalni, amit annak idején pártközi megállapodás alapján kellene letárgyalni. Meg kell nézni a személyt is.” A miniszterelnökségi vizsgálódás semmi terhelőt nem állapított meg nevezettel kapcsolatban, de 1948. április 15-én a kereskedelem- és szövetkezetügyi

18. 1947. augusztus 28.

31.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a frankfurti és brüsszeli kirendeltség felállítása és megszervezése tárgyában.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: A brüsszelit helyesli, de a frankfurtit javasolja elhalasztani. Ugyanis tárgyalások lesznek most és majd ha ezek befejeződtek.

Pénzügyminiszter [képviselésében Kemény György államtitkár]: Az a megjegyzése, hogy Varvasovszky a hazahozatali kirendeltségnél van, úgyhogy amíg ő ott nélkülözhetetlen, ne vonják el ebből a munkakörből.

[*Bárános*] *Földművelésügyi miniszter*: A kirendeltségnél egyetlen kiszagda sincs.

Rákosi Mátyás államminiszter: Javasolja, hogy a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium vegye tekintetbe a Földművelésügyi Minisztériumnak ezt a kérését. Jóváhagyható ezek szerint Bruxelles, Frankfurt egyelőre függőben tartandó.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár]: Elfogadja, s így módosítja előterjesztését.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.³⁵

32.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti a londoni kereskedelmi delegáció vezetőjének beszámolóját az angol-magyar kereskedelmi tárgyalások eredményéről. Kéri, hogy az angolok kérésére a miniszterek ezt a kérdést kezeljék bizalmasan.³⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

33.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát a magyar-svájci áruforgalmi tárgyalásokra kiküldendő delegáció engedélyezése tárgyában. Rónai miniszter fogja vezetni.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Elvben hozzájárul, de a végleges listát terjesszék be.

miniszter bejelentette, hogy Dán Dezső megbízásától elállt. Dán Dezső egyébként szociáldemokrata párttag volt s állítólag részt vett az ellenállási mozgalomban. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIII-10 949)

³⁵ Előzményéről lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 83. napirendi pontját. Dr. Varvasovszky László (1912-?) jogi doktor volt. 1937-től a Külkereskedelmi Hivatal munkatársaként csaknem állandó jelleggel kirendeltségi szolgálatot teljesített. 1945 után az Elhagyott Javak Kormánybiztosságán dolgozott, egy ideig a bécsi magyar visszaszolgáltatási bizottság elnöke volt.

³⁶ Előzményét lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 82. napirendi pontjában. Lásd a 18/a. sz. mellékletet.

18. 1947. augusztus 28.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult azzal, hogy a végleges lista terjesztésük a minisztertanács elé.³⁷

34.

*Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőjében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát [a] lengyel-magyar kereskedelmi tárgyalások vezetésére dr. Szilágyi Mihály min. osztályfőnök megbízását.*³⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

35.

*Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőjében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát [a] csehszlovák-magyar árucserereformalmi tárgyalások vezetésével dr. Hardi Róbert megbízását.*³⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

36.

*Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőjében Koszér Nándor államtitkár] előterjeszti javaslatát [az] osztrák kereskedelmi tárgyalások tárgyában. A Gazdasági Főtanács foglalkozott ezzel a kérdéssel és kéri, hogy a Gazdasági Főtanács határozata alapján járuljon hozzá a minisztertanács.*⁴⁰ A lefolyásból származó összeget a 3 éves terv keretében a földművelésügyi miniszter visszafizeti az ő részükre. A kereskedelmi tárgyalások folyamán nem rendelkeznek összegekkel.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* Elfogadhatatlannak minősítették, mert az osztrákok a vasúti kocsik átadásához kötik a tárgyalásokat. Ezt nem tudjuk és nem akarjuk teljesíteni. A másik pedig, hogy 3 millió forintot fizessünk rá. A Gazdasági Főtanács határozatát erősítse meg a minisztertanács.

[Barányos] *Földművelésügyi miniszter:* Itt van magánjogi megállapodás is. Ez független ettől. A helyzet az, hogy a marhában stb.-ben, magánjogi megállapodásokat kötöttek a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszterrel.

³⁷ Az előterjesztésre feltehetőleg annak nyomán került sor, hogy a Gazdasági Főtanács felhatalmazta a kereskedelem- és szövetkezetügyi minisztert, közölje a svájci kormánnyal, hogy az 1946. április 27-én Bernben aláírt magyar-svájci árucserereformalmi és fizetési megállapodás a magyar kormányra elviselhetetlen terheket rótt és kérje a szerződés módosítása céljából a tárgyalások haladéktalan felvételét. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 23. 33. napirendi pont)

³⁸ Előzményéről lásd a 16. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját. Szilágyi Mihály (1904-?) közgazdász. 1927–1929-ben Párizsban végzett közgazdasági tanulmányokat. 1929-ben lépett állami szolgálatba. 1932-től 1936-ig a Pénzügyminisztérium vámosztályán, majd a Kereskedelemügyi Minisztérium külkereskedelmi osztályán dolgozott, egy idő után mint az osztály vezetője. 1944 márciusában a német követség kívánságára nyugdíjazták. 1945 után visszakerült a minisztériumba, mint miniszteri tanácsos, illetve mint osztályvezető.

³⁹ Lásd még a 21. [201.] sz. jegyzőkönyv 13. napirendi pontját.

⁴⁰ Előzményéről lásd a 17. [197.] sz. jegyzőkönyv 9. napirendi pontját.

18. 1947. augusztus 28.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár]: Szerződések is vannak róla. Magánperek légiója következik ebből.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem lehet ezt egy hétre elhalasztani?

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: A dolog lényege a következő: Ausztriából átjön ide nagy mennyiségű vasúti kocsi. Ezek katonai szállítmányok voltak. Ezenkívül van a rendes kereskedelmi forgalom. Ebben a mi feljegyzéseink szerint ők tartoznak nekünk 500–600 kocsival. Ezt a dolgot ki kell vizsgálni, a feljegyzéseket átvizsgálni és egyeztetni. Az után a két ország összeülhet Bécsben és letárgyalhatják a kérdést. Követelnek tőlünk 1500 vagon.

Rákosi Mátyás államminiszter: És e nélkül nem hajlandók tárgyalni.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Igyekeznek megszarolni bennünket. Azt is mondják, hogy bajok lesznek a tranzitóval, ha mi ebbe nem megyünk bele.

[Bán] Iparügyi miniszter: 3500 vagon követelnek tőlünk. Említették, hogy 15 000-et is követelhetnének, és szerintük áruk elő vannak készítve, mint pl. bányafa és marónátron is. Úgy állítják be, hogy nem tudják ezeket az árukat ideszállítani, ha nem kapják meg ezeket a kocsikat. Érzése az, hogy ez alkalommal meg akarnak oldani egy kérdést és össze kapcsolják a kereskedelmi tárgyalásokkal. Azt mondják, hogy egyébként holnap kénytelenek lesznek elutazni.

Rákosi Mátyás államminiszter: Javaslat az, hogy kapcsolják ki a vagonkérdést és akkor talán a lefölozésbe bele is megyünk.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Először meg kell állapítani, hogy jár-e valami, vagy nem jár?

[Bán] Iparügyi miniszter: Itt nyomás van, mert ők azt most akarják elintézni. A lebonyolítás késedelmet fog szenvedni emiatt.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ilyen globális követeléssel, amelynek bizonyos nyomás jellege van, nem mennek semmire. Ezt különítsék el. Hajlandók vagyunk a kérdést egy héten belül rendezni, de függetlenül a kereskedelmi szerződésektől. Menjünk eléjük a maximális udvariassággal, hogy vegyék külön a kérdést.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Kéri jegyzőkönyvbe venni, hogy ő nem vállalja.

[Bán] Iparügyi miniszter: A vasúti kocsik tekintetében ez egyszerű ténykérdés. Ki tartozik az egyiknek és ki a másiknak. Ezt meg kell állapítani.

Rákosi Mátyás államminiszter: Bármely pillanatban elkezdjük a tárgyalást. Ezt közöljük velük, de magát a szerződést ettől függetlenül kell megkötni.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselésében Koszér Nándor államtitkár]: De ehhez ők nagyon ragaszkodnak.

Rákosi Mátyás államminiszter: Majd engedni fognak.

18. 1947. augusztus 28.

Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter [képviselőtében Koszér Nándor államtitkár]: Ezt tudomásul veszi. A lefölözési részben kéri a földművelésügyi miniszter hozzájárulását.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Eddig erről még nem volt szó, csak tegnap vetődött fel.

Rákosi Mátyás államminiszter: A szerződést írjuk alá, a lefölözés kérdését pedig a két minisztérium együtt próbálja elintézni.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

Rákosi Mátyás államminiszter: [A] közellátásügyi minisztert a Köztársaság elnöke magához kérte, ezért előterjesztéseit előre veszik.

37.

[Eröss] Közellátásügyi miniszter előterjeszti javaslatát egyes magánjogi tartozások teljesítésének szabályozása tárgyában.⁴¹

[Ries] Igazságügyminiszter: Az Igazságügyminisztériumnak kifogása van és ezt közölték is a közellátásügyi miniszterrel és kéri ennek a kérdésnek egyelőre levételét. A minisztertanácsai előterjesztés szerint erre a rendeletre két okból van szükség, egyrészt a terményben fizetendő földadó biztosítása végett, másrészt pedig a kétféle gabonaár megállapításából származó bizonytalanságok megszüntetése érdekében.

Rákosi Mátyás államminiszter: Amennyiben levesszük a napirendről, közöljék észrevételeiket: az Igazságügyminisztérium és a Pénzügyminisztérium.

[Eröss] Közellátásügyi miniszter: A haszonbérfizetések esedékessé váltak. Itt súlyos viták vannak és ennek a kérdésnek rendezése azért szükséges.

⁴¹ A Közellátásügyi Minisztérium 102 100/1947. I. 1. sz. előterjesztése rámutatott arra, hogy mivel a mezőgazdasági termékek kötött forgalma miatt a gazdák igen sok esetben nem tudtak eleget tenni a magánjogi megállapodások alapján vállalt természetbeni szolgáltatási kötelezettségüknek, illetve zavarok támadhatnak a teljesítés mértéke, módja tekintetében, szükségessé vált a magánjogi tartozások kérdésének rendezése. Utalt arra, hogy már a 8370/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 27.) is intézkedett ebben az ügyben, amennyiben kimondta, hogy ha a gazdálkodó a természetben járó magánjogi tartozását a beszolgáltatási kötelezettsége miatt nem tudná teljesíteni, a szolgáltatás készpénzzel történő kifizetésénél a hatósági árat kell alapul venni. Az 1947. évi hatósági árrendszer azonban kétfajta hatósági árat vezetett be: az előírt gabonamennyiség esetében 60 forintos, az ezen túli beszolgáltatás esetében pedig 80 forintos árat állapított meg. Ezért a korábbi rendelet kiegészítésére, módosítására tett javaslatot. Általában a magánjogi szerződésben gyengébb fél érdekeit szem előtt tartva, az adósságok rendezésénél a 60 forintos búzaár, a természetben fizetendő mezőgazdasági munkabérek esetében viszont a 80 forintos ár alapulvételét kívánta előírni. Hasonló megfontolások vezették a természetben járó tartásdíjak és az ellátási szerződésből eredő szolgáltatások rendezése esetében is. Javasolta szabályozni a malomhaszonbérletek, a terményben megállapított őrlési díjak kérdését is. Ezen kívül, mivel a korábbi rendelet nem szólt a földadó természetbeni megfizetéséről, rendezni kívánta ezt a kérdést is, nehogy a magánjogi kötelezettségre hivatkozással próbálja valaki kivonni magát az adó terményben való befizetését illető kötelezettsége alól. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete.

18. 1947. augusztus 28.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A 3. § értelmében a tulajdonos 60 forintot kap. Akként kell helyesbíteni, hogy a haszonbérő 80 forintos és az ezt meghaladó tartozást pedig 80 forintos áron tartozik törleszteni [sic!].⁴²

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ez gazdasági kérdés és nem volt a Gazdasági Főtanács előtt.

Rákosi Mátvás államminiszter: Menjen a Gazdasági Főtanács elé. Mához egy hétre újra napirendre tűzhető.

[Eröss] Közlekedésügyi miniszter: Bejelenti, hogy előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴³

38.

[Eröss] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti 11 042/1947. sz. javaslatát Szobek András és társainak szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.⁴⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

39.

[Eröss] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti javaslatát a költségvetésileg engedélyezett 52 sofőri állás betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

40.

[Eröss] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti javaslatát Tutzer József tb. előadónak közlekedési felügyelővé való kinevezése és képesítési kellekek alóli felmentése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴² A rendelettervezet 3. §-ának (3) bekezdése szövege a következőket tartalmazta: „A gabonaértékben megállapított malomhaszonbért a bérő olyan mennyiségű búza őrlési díjának készpénzben számított ellenértékével egyenlítheti ki, mint amilyen mennyiségű búza őrlési díjának a haszonbér az 1946/47. gazdasági évben megfelelt.”

⁴³ A Gazdasági Főtanács kétszer is foglalkozott a kérdéssel. Elvként kimondta, hogy a perek elkerülése végett szükségesnek tartja a gabonában meghatározott tartozások teljesítésének szabályozását s bizottságot küldött ki ennek előkészítésére. (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 3. 28. napirendi pont). A bizottság ajánlása alapján úgy foglalt állást, hogy a természetben járó haszonbérek készpénzzel való kiegyenlítése esetében a haszonbért a haszonbérbe adott ingatlan után járó földadó erejéig a terménybeszolgáltatási kötelezettség alá nem eső termények termelői ára alapján, a haszonbérnek ezt meghaladó részét pedig a terménybeszolgáltatási kötelezettség alá eső termények termelői ára alapján kell készpénzre átszámítani.” (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 12. 38. napirendi pont) Lásd továbbá a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 72. napirendi pontját, valamint a 11 070/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 14.

⁴⁴ Szobek Andrásról kívül egy közlekedési felügyelő és két közlekedési tanácsos szabadpályán eltöltött idejének beszámítására vonatkozott a javaslat. Szobek Andrásról lásd a 3. [183.] sz. jegyzőkönyv 4. sz. jegyzetét.

41.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Szilas Oszkár műegyetemi nyilvános rendkívüli tanári címmel leendő kintüntetése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőként Kemény György államtitkár]: Van-e egyáltalán nyilvános rendkívüli tanár?

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Baj van Szilas Oszkárral. Tömpe lebuktatásában annak idején szerepelt. A szakszervezet elleni cikket írt. Kéri levenni a napirendről.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Szeretné ezeket az észrevételeket írásban megkapni. Előterjesztését leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴⁵

42.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Gillemot László egyetemi nyilvános rendkívüli tanári kinevezése tárgyában.⁴⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

43.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 85 469/1947. sz. javaslatát a ladánybenei községi iskolai tanítóknak állami iskolai tanítókká való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

44.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Vedres Márk és Beck Fülöp feleségének jóvátétele tárgyában.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁴⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 77 927/1947./VI. 1. sz. előterjesztése szerint dr. Szilas Oszkár (1887-?) 1908-ban gépészmérnöki oklevelet, 1910-ben műszaki doktorátust szerzett. 1908-tól 1915-ig a Ganz Villamossági Rt. egyik osztályának helyettes főnöke. 1918-ban a Kereskedelemügyi Minisztérium előadója. 1921-től az Erőátviteli és Világítási Rt. ügyvezető igazgatója, az Elektrotechnika c. szaklap szerkesztője. 1946-tól műegyetemi magántanár. Feltehetőleg Tömpe Andrásra (1913–1971) vonatkozott az utalás. Csehszlovákiában szerzett mérnöki oklevelet. 1934-ben tagja lett a Kommunisták Magyarországi Pártjának. 1937-től részt vett a Spanyol polgárháborúban. 1941-ben hazakerülve egy elektromos ipari üzemben mérnökként dolgozott. 1943 februárjában mint kommunistát bíróság elé állították, de bizonyítékok hiányában felmentették. A Nógrádi-partizánegység politikai biztosa volt, 1945 után rendőrelvezredesként, pártfunkcionáriusként, nagykövetként tevékenykedett.

⁴⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 108 420/1947./VI./1. sz. előterjesztése szerint dr. Gillemot László (1912–1977) 1935-ben gépészmérnöki oklevelet szerzett, de már ezt megelőzően a Siemens-Schuckert Műveknél dolgozott, 1935-ben a Standard Villamossági Rt. tisztviselője. 1945-ben műegyetemi tanársegéd, 1946-ban magántanárrá képezték. Később a Fémipari Kutatóintézet igazgatója.

⁴⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 101 100/1947. VII. sz. előterjesztése utalt arra, hogy Vedres Márkot és Beck Ödön Fülöpöt a minisztertanács korábbi határozata alapján a VI.

18. 1947. augusztus 28.

45.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Ferenczi Edmondnak az UNESCO állandó megbízottjaként való alkalmaztatása tárgyában. Megjegyzi, hogy mind a két munkaspárt örömmel járult hozzá.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

46.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát özv. Nagy Rezsóné szül. Nyerger Mária jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

47.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti, hogy az elhagyott javakkal kapcsolatban indítanak pereket a kincstár ellen. A kormánybiztosság likvidálása nagy nehézségekkel jár. Kéri, hogy rendeletet adhasson ki, amely szerint az államkincstár ellen ilyen követeléseket a kormánybiztosság felszámolásáig bírói úton érvényesíteni nem lehet.⁴⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

48.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti 3431/1947. sz. javaslatát az uzorabírósi eljárásban alkalmazható fogvatartás tárgyában. Az Igazságügyi Orvosi Tanáccsal tárgyalta ebben az ügyben és sajnos ez ellen nem tud semmit tenni, mert ezt csak hosszabb vizsgálat után tudja megállapítani. Ha valaki elmebeteg, akkor vigyék be zárt intézetbe megvizsgálás végett.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

fizetési osztályba sorolt képzőművészeti főiskolai tanárként nyugdíjazták. Ezt méltánytalannak tartva, tekintettel arra, hogy a főiskolai tanárok szolgálatukat az V. fizetési osztályban kezdték, kérte a nyugdíjak ennek megfelelő módosítását. Vedres Márk (1870–1961) szobrászművész képzőművészeti tanulmányait Párizsban végezte. 1902-től 1913-ig Firenzében élt és alkotott. 1919-ben a Képzőművészeti Főiskola mesteriskolájához a szobrászat tanárává nevezték ki, 1919 után állásából elbocsátották. Beck Ödön Fülöp (1873–1945) éremművész és szobrász. Tanulmányait Budapesten és Párizsban végezte. 1919-ben a Képzőművészeti Főiskola rendes tanárává nevezték ki. A Tanácsköztársaság után elbocsátották állásából. 1945-ben Buda ostromakor eltűnt. Így esetében özvegye nyugellátására vonatkozott a javaslat.

⁴⁸ Előzményét illetően lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját.

⁴⁹ Csak a rendelet tervezete található a jegyzőkönyv mellett. Lásd a 10 560/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 30.

⁵⁰ Csak a rendelet tervezete található a jegyzőkönyv mellett. Lásd a 10 530/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 30. A rendelettervezet, illetve a rendelet egyrészt kimondta, hogy az uzorabírósi hatáskörébe tartozó ügyeknél az 1896. év XXXIII. tc.-be iktatott bűnvádi perrendtartás 141. §-ában meghatározott eseteken kívül előzetes letartóztatás elrendelésének van helye akkor is, ha a terhelt egyéniségének és életviszonyainak figyelembevételével alaposan felte-

49.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A potsdami egyezmény értelmében átadott német javaknál mind gyakrabban fordul elő, hogy [a] 100%-os részvényemeny-niségnél több van forgalomban. A háború miatt megtörtént, hogy emeltek részvényt és ez a cégjegyzékbe nem lett bejelentve. A rendelet értelmében bizonyos %-kal a szavazati jog beszámítása történik meg. Ehhez joga lett volna, mint igazságügyminiszter rendeletet kiadni, mert ez cégjegyzési kérdés, de mégis idehozta a minisztertanács elé. (3138/1947. IM számú előterjesztés)⁵¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

50.

Honvédelmi miniszter [képviselőként Sárkány József államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. sz. tételt a napirendről leveszi.⁵²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

51.

Honvédelmi miniszter [képviselőként Sárkány József államtitkár] előterjeszti javaslatát a katonai személyek igazolása tárgyában.⁵³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

52.

Honvédelmi miniszter [képviselőként Sárkány József államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 3. sz. tételt a napirendről leveszi.⁵⁴

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

hető, hogy szabadonhagyása esetében a gazdasági rendre káros magatartást tanúsítana vagy ilyen tevékenységet fejtené ki. Másrészt kimondta azt, hogy ha a terhelt ellen beszámíthatóságot kizáró elmebetegség miatt az eljárást megszüntetik vagy felmentő ítéletet hoznak, szabadlábra helyezés helyett az igazságügyi országos megfigyelő és elmeorvosi intézetbe kell az illetőt beutalni.

⁵¹ Csak a rendelet tervezete található a jegyzőkönyv mellett. Lásd a 10 540/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 30. A német tulajdonban volt részvényeknek a Szovjetunió részére való kiszolgáltatásáról a 11 700/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 23.) illetőleg a 9040/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. augusztus 2.) intézkedett.

⁵² A Honvédelmi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a honvédségi eskü szabályozására vonatkozó javaslat szerepel.

⁵³ A Honvédelmi Minisztérium 19 772/el. Kjogi.-1947. sz. előterjesztése annak a tisztázását célozta, hogy az igazoló eljárásokról szóló 10 000/1947. Korm. sz. rendeletet (MKRT 1947. augusztus 13.) a honvédség tisztjei, tiszthelyettesei, tisztviselői esetében milyen eltérésekkel kell alkalmazni. Így az igazságügyminiszter helyett a honvédelmi miniszter hatáskörébe utalta ilyen ügyekben az igazolási eljárás felügyeletét, az új bejelentések megvizsgálására alakított bizottság elnökének és az igazoló bizottságok jogi képesítésű tagjainak kijelölését. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 570/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 31.

⁵⁴ A Honvédelmi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 3. sorszám alatt honvédelmi minisztériumi tiszteletdíjasok alkalmazására vonatkozó javaslat szerepel. 50 tiszteletdíjast kívánt alkalmazni.

18. 1947. augusztus 28.

53.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a szövetséges hatalmak hatóságai és egyéb szervei által igénybe vett és megürülő lakásokkal kapcsolatos kérdések szabályozása tárgyában.

[Mihályfi mb.] *Külgügyminiszter*: A Budapesten székelő külképviselvek lakáskérései a Külgügyminisztérium kérésére elsőbbségben részesüljenek.

Pongrácz Aladár kéri levenni, mert részletes észrevételt ad a Miniszterelnökség és a miniszterelnök határozott kérése, hogy vegyék le.

[Molnár] *Népjóléti miniszter*: Leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁵⁵

54.

[Molnár] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát a társadalombiztosításra vonatkozó egyes rendelkezések módosítása, illetőleg kiegészítése tárgyában.⁵⁶

[Rises] *Igazságügyminiszter*: Most kapták még csak meg, nem tudnak észrevételeket tenni.

⁵⁵ A Népjóléti Minisztérium szám nélküli előterjesztésében felhívta a figyelmet arra, hogy a békeszerződés ratifikálása következtében a szövetséges hatalmak katonai és polgári szervei Budapesten nagyobb számban üritettek ki olyan lakásokat, amelyeket korábban lefoglaltak, s a régi bérlők, valamint hajléktalanok egyaránt bejelentették igényüket ezekre. Már felkerlte a főváros polgármesterét, hogy további intézkedésig zárolja ezeket a lakásokat, másrészt viszont javasolta, hogy sürgősen alakítsanak döntőbizottságot a lakásigények elbírálására. Az előterjesztés mellett megtalálható rendlettervezet szerint e bizottság elnökét a népjóléti miniszter, egy-egy tagját pedig a kisgazdapárt, a kommunista párt, a szociáldemokrata és a parasztpárt jelölte volna ki. A Népjóléti Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon e tárgyhoz a Miniszterelnökségen a következő megjegyzést fűzték: „A kérdéshez részletes észrevételt fogunk adni. A leghatározottabban ellenezni kell, mert eddig ez a kérdés a Miniszterelnökség hatáskörébe tartozott és nem adhatjuk ki a kezünkől. A főváros is tiltakozik. Ismerjük a népjóléti miniszter szigorú felfogását és ezt a kérdést csak egy teljesen pártatlan szervezet hatáskörébe utalhatjuk. Javasolom tehát: hogy a kérdést az Igazságügyminisztérium, a Miniszterelnökség, a Belügyminisztérium és a Népjóléti Minisztérium valamint a Főváros tárcaközi bizottsága dolgozza ki, vagy pedig a Miniszterelnökség rendelkezék továbbra is a lakásügyi kérdésekben, de nincs észrevételünk az ellen, hogy a Külgügyminisztérium, a Miniszterelnökség és a Népjóléti Minisztérium megbízottaiból létesült bizottság meghallgattassék előzetesen.”

⁵⁶ A Népjóléti Minisztérium 221 242/1947. II. sz. előterjesztésében a társadalombiztosításban résztvevők javára javasolta módosítani a korábbi jogszabályok előírásait. Így az önkéntes továbbfizetők járulékának megállapítása terén rugalmasabb eljárást tett lehetővé; javasolta a családtagok részére engedélyezett ápolási időtartamot felemelni; lehetőséget kívánt teremteni az anyasággal járó segélyek kedvezőbb megállapítására; a temetkezési segély felemelésére; hosszabb kórházi ápolás idejére is javasolt bizonyos készpénzsegélyt folyósítani, a kórházi ápolás idejére a családtagok számára fizethető segély összegét javasolta felemelni; szükségesnek mondta a tuberkulózisban szenvedő betegek kórházi ápolási idejének felemelését; a háztartási alkalmazottakkal szemben az ellátás terén fennállott hátrányos megkülönböztetések megszüntetését; javasolta a betegségbiztosításba bevont családtagok körének kiterjesztését, a fogpótlási kedvezmény kiterjesztését; a terhességi, szülési segély feltételeinek kedvezőbb megállapítását; szükségesnek mondta a baleset folytán súlyos keresőképesség-csökkenést szenvedett biztosítottak, továbbá a nyugdíjban részesülők és családtagjaik betegség- illetve társadalombiztosításának rendezését. Ism-

18. 1947. augusztus 28.

[Molnár] Népjeléti miniszter: Fontos volna a választások előtt kihozni.⁵⁷

Rákosi Máttyás államminiszter: Szakasits szerint az ő osztályuk⁵⁸ javasolja elfogadni. Elvben hozzájárulunk, amennyiben az igazságügyminiszternek kifogásai lennének és a földművelésügyi miniszternek, azokat figyelembe veszi.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ez ne vonatkozzék a MÁV házakra, azok a vasutasok számára vannak.⁵⁹

Pénzügyminiszter [képviselésében Kemény György államtitkár]: Célszerűnek tartanak az alkalmazott fogalmának meghatározását, legalább az volna célszerű, ha az alkalmazott rendszeres állandó működést fejt ki, mint köztisztviselő és nem a javadalmazáshoz kell kötni.⁶⁰

[Molnár] Népjeléti miniszter: Szeretné a választások előtt kihozni.

Szakasits Árpád államminiszter: Holnap reggel közöljék a megjegyzéseket és szombaton megjelenhet.

Bojta Béla: A kommunikében le fogja részletesen adni.⁶¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult, az igazságügy- és pénzügyminiszter jóváhagyásától függően.

55.

[Molnár] Népjeléti miniszter előterjeszti javaslatát Székely Miklós Romániába való kiküldetése és költségeinek biztosítása tárgyában.⁶²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

telten hangsúlyozta azonban az előterjesztés, hogy a kedvezőbb ellátási lehetőségekről az egyes biztosítási intézetek alapszabályaiban kell részletesen intézkedni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete, valamint a Belügyminisztérium e tárgyban az igazságügyminiszterhez intézett 14 009/1947.-II/1. sz. levelének a másolata. A belügyminisztériumi levél egyrészt kifogásolta, hogy a rendelettervezet a „hatósági szegénységi bizonyítvány” kifejezést használta, javasolta ezt a „hatósági vagyoni bizonyítvány”-ra javítani, mivel ez felelt meg a tervezetben foglalt szándéknak. Másrészt észrevételezte, hogy a betegségi biztosításra kötelezettek újabb csoportjai részére járó segélyek között nem sorolta fel a tervezet a kórházi ápolást és az ellátással járó gyógyfürdőt.

⁵⁷ 1947. augusztus 31-én tartották az országgyűlési választásokat.

⁵⁸ A Szociáldemokrata Párt szociálpolitikai osztályára vonatkozott az utalás.

⁵⁹ Nem világos a megjegyzés, mivel az előterjesztés és a rendelettervezet közvetve sem érintette ezt a kérdést.

⁶⁰ A megjegyzés a rendelettervezet 1. §-ában foglaltakkal áll kapcsolatban, e § szerint „a tényleges közszolgálatot akkor kell főfoglalkozásnak tekinteni, ha a munkavállalónak közszolgálatból eredő havi jövedelme a legalacsonyabb állami fizetési osztályban járó — pótlékok stb. nélkül számított — legalacsonyabb havi illetmény összegét meghaladja.”

⁶¹ Az 1947. augusztus 30-ai lapok adtak hírt arról, hogy a minisztertanács elfogadta a társadalombiztosításra vonatkozó rendelet kiegészítését, amely szerint e szempontból a tényleges közszolgálatot akkor tekintik főfoglalkozásnak, ha az illető havi jövedelme a legalacsonyabb állami fizetést meghaladja. Kiterjedt az intézkedés a családtagok kórházi ápolásának, a kisgyermekes anyák járandóságának, a családi táppénznek, a tüdőbeteg biztosított ápolási idejének kedvezőbb rendezésére. Szabad Szó, 1947. augusztus 30.

⁶² A Népjeléti Minisztérium 230 517/1947-I/2. sz. előterjesztése szerint a romániai hadifogoly gondozó bizottság vezetőjét, dr. Réti Endrét a Magyar Orvosok Szabad Szakszervezetének

18. 1947. augusztus 28.

56.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát Dr. Kanizsai László tisztiorvosnak tisztifőorvossá a VI. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

57.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Földes Elemér Iván bőrgyógyász szakorvosnak a VIII. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

58.

Építési- és közmunkaügyi miniszter [képviseletében *Vas Miklós államtitkár*] előterjeszti 3177/1947. sz. javaslatát Geszler Ödön és társainak szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

59.

[*Mihályfi*] *Tájékoztatásügyi miniszter*: előterjeszti javaslatát N. Kovács János gépkocsivezető alkalmaztatása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

60.

[*Mihályfi mb.*] *Külgügyminiszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton szereplő 1. sz. előterjesztését a minisztertanács végén fogják tárgyalni.⁶³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

61.

[*Mihályfi mb.*] *Külgügyminiszter* bejelenti, hogy a minisztertanács legutóbb megszavazta javaslatát a külföldi tájékoztatásra vonatkozólag, de pénzt még nem adott rá. 493 000 forintot kért a múlt héten, s ezt most is fenntartja.

Rákosi Mátyás államminiszter: Mostanra szavazzunk meg 150 000-et és menjen be a Gazdasági Főtanácsba.

[*Mihályfi mb.*] *Külgügyminiszter*: Egyelőre ennyihez kér hozzájárulást.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁶⁴

kívánságára kellett szeptember 1-jével visszarendelniük; helyére a bizottság vezetői teendőinek ellátásával Székely Miklóst bízta meg.

⁶³ A Külgügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a csehszlovákiai magyarok kitelepítéséről szóló jelentés szerepelt. E kérdés tárgyalását a jelen jegyzőkönyv végén olvasható bejelentés értelmében a következő minisztertanácsi ülésre halasztották. Az adott kormány működése idején nem tűzték már napirendre a kérdést. Előzményét illetően lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 21. napirendi pontját.

⁶⁴ Előzményét illetően lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját.

18. 1947. augusztus 28.

62.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* bejelenti, hogy az amerikai követ járt nála és közölte, hogy az Egyesült Államok kormánya hozzájárult Vámbéry Rusztem követi kinevezéséhez.⁶⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

63.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* bejelenti, hogy az albán kormány belgrádi követét megbízta kormányának Budapesten való képviselőletével.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

64.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* bejelenti, hogy Argentína delegációt kíván Budapestre küldeni az itteni argentin állampolgárok hazatelepítése tárgyában.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Ehhez nem kell delegációt küldeni. Nem valószínű, hogy sok argentin állampolgár éljen Magyarországon.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtákará*: Ők is hasonló küldetésben jönnek, mint amilyeneket mi szoktunk küldeni: nyaralási céllal.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

65.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Cserna Zoltán és Suhajda Ilona a New Work-i főkonzulátuson leendő alkalmaztatása tárgyában.⁶⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

66.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Barsváry Sándorné szerb-horvát fordítónak a VIII. fiz. osztály szerinti illetményekkel szerződéses alkalmaztatása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶⁵ Vámbéry Rusztem (1872–1950) a budapesti, a hallei és a genfi egyetemen folytatott jogi tanulmányokat. 1897-től mint ügyvéd, később albirói, ügyészi és táblabirói rangban az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztályán dolgozott. 1918–1921-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen a büntetőjog nyilvános rendes tanára. 1918-ban a Nemzeti Tanács tagja, később a Kossuth Párt alelnöke. Az ellenforradalom idején az egyetemről meg kellett válnia. 1938-tól az Egyesült Államokban élt, a New School et Social Research tanára, a Comity for new democratic Hungary elnöke. Az előterjesztés szerint a háború alatt magyar ügyekben az amerikai Office of Strategie Services és a British Information Service tanácsadója volt. 1947 szeptemberétől 1948 márciusáig volt washingtoni követ.

⁶⁶ A Külügyminisztérium 5380/1/1947. sz. előterjesztése szerint Cserna Zoltán magyar, Suhajda Ilona amerikai állampolgár volt; mindketten New-York-i lakosok voltak.

18. 1947. augusztus 28.

67.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Péter János miniszteri titkárnak miniszteri osztálytanácsosi kinevezése tárgyában. Nevezett külügyi státusban van, de a köztársasági elnök mellett teljesít szolgálatot.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem ismerik a kérdést. Meg kell nézni.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter*: Nem hiszi, hogy kifogás lenne ellene.

Rákosi Mátyás államminiszter: Elvben hozzájárulnak és majd megnézik. Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult.⁶⁷

68.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Perényi Józsefnek, a moszkvai követség mellé rendelt sajtó- és kulturális attasénak külügyi státusba való átvétele tárgyában.⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

69.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti Odescalchi Margitnak a VI. fizetési osztályba és Radványi Jánosnak a X. fizetési osztályba leendő kinevezése tárgyában.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

70.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a községi előljárók tiszteletdíja, községi altisztai állások szervezése, valamint a törvényhatósági községi altisztek elleni fegyelmi eljárás szabályozása tárgyában.⁷⁰ A 2. § (2) bek. he-

⁶⁷ Péter János (1910-) 1935-től 1949-ig református lelkész, majd 1956-ig a tiszántúli egyházkerület püspöke. 1945–1946-ban a Külügyminisztérium békeelőkészítő osztályának munkatársa. 1946–1949-ben a köztársasági elnök titkára. 1953–1990 között országgyűlési képviselő, 1973-tól 1988-ig az Országgyűlés alelnöke. 1956-tól 1958-ig a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kormány megbízottja. 1957–1958-ban elnöke. 1957-től 1961-ig az Elnöki Tanács tagja. 1958-tól a külügyminiszter első helyettese, 1961-től 1973-ig külügyminiszter. 1966-tól 1988-ig az MSZMP KB tagja. 1982-től 1987-ig a Magyar Politikatudományi Társaság elnöke. 1973-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja.

⁶⁸ Előzményét illetően lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 12. napirendi pontját.

⁶⁹ A Külügyminisztérium 4850/1/1947. sz. előterjesztésében Lancia Józsefnét miniszteri osztálytanácsossá, Radványi Jánost miniszteri segédfogalmazóvá javasolta kinevezni. Lancia Józsefné született Odescalchi Margit (1903–1982) Apponyi György felesége volt, majd elvált és másodszor Lancia József olasz tiszt vette feleségül, de szintén elváltak. 1945-ben a Ganz Hajógyárban segédmunkás lett, majd a budapesti hajógyárban dolgozott, az adott időben a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége budapesti tagozatának elnöke volt. Washingtoni szolgálatából rövidesen hazahívták. 1956-ban Ausztriába emigrált. Radványi János (1922-) érettségi után a Weiss Manfréd gyárban, majd más magáncégnél, később washingtoni követként dolgozott, a hetvenes évek elején elhagyta posztját, az Egyesült Államokban maradt.

⁷⁰ A belügyminiszter 152 430/1947. III./2. sz., 1947. július 17-én kelt előterjesztése alapján a Gazdasági Főtanács már tárgyalta a kérdést s állásfoglalása alapján a belügyminiszter és a pén-

lyeshítendő.⁷¹ A Gazdasági Főtanács hozzájárult ahhoz, hogy 3400-ig lehessen ilyen altiszti állást létesíteni.⁷² A pénzügyminiszter álláspontja az, hogy a 3000 lelket számláló községeken felül lehessen ilyen állást létesíteni. Az évi fizetés 5280,00 Ft. Ehhez mint különbözet jönne 300 000⁷³ forint. Amennyiben a minisztertanács és a Gazdasági Főtanács úgy tárgyalná meg, hogy ez az évi különbözet nem jelent komoly megterhelést, kéri ennek kimondását, hogy 4000-es kereten belül lehessen ilyen altiszti állást létesíteni, a szegődményesek átminősítésével. A pénzügy javasolja, hogy 3000-es lélekszámon felül lehessen ezt megcsinálni, ez kb. fedi ezt a keretet.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: A célkitűzéssel tisztában van és azt helyesli, de ezen kívül még nem látnak tisztán, hogy az előjárók tiszteletdíja ebben benne van-e?

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ez a Gazdasági Főtanácson keresztül ment, nem érdemes ennyit vitatkozni.

[Rajk] Belügyminiszter: A pénzügy is hozzájárult a községi előjáró, bíró és pénzbeszedő megkülönböztetéshez. Oszintén szólva ennek a pénzügyi kihatásait nem is tudná felemlíteni, mert ez már elfogadást nyert.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: A 2. § (2) bek. így elfogadható. Ezt meg lehet csinálni.

zügyminiszter által kidolgozott javaslat került a minisztertanács elé. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 23. 10. napirendi pont) A Belügyminisztérium szám nélküli előterjesztésében felhívta a figyelmet arra, hogy nem tartható fenn az 1886. évi XXII. tc. 65. §-a, amely a községi önkormányzatok hatáskörébe utalta a községi előjárók tiszteletdíjban részesítésének a kérdését. Elsősorban azért tartotta szükségesnek e kérdés újbóli rendezését, mert míg korábban az előjárók a vagyonos osztály tagjaiból kerültek ki s így számukra nem volt különösebb jelentősége a tiszteletdíjnak, 1945 után előjárósági tagok lettek nincstelen parasztok, földmunkások, iparosok és munkások is, akik számára az egésznapos elfoglaltságot jelentő tisztségek díjazás nélküli ellátása gazdasági helyzetük ellehetetlenülését jelenthette. Ezért javasolta a legtöbb elfoglaltsággal járó községi bírói és pénztárosi tisztséget betöltők megfelelő díjazásának központi rendezését. Hasonlóképp központi szabályozást kívánt a községi szegődményesek helyzetének rendezése is, akik korábban az egyes községek szabályrendeletei alapján részesültek eltérő mértékű és az állami, törvényhatósági vagy megyei városi altiszteknél lényegesen alacsonyabb díjazásban. Felhívta a figyelmet arra is, hogy amíg az önkormányzati tisztviselők az ellenük emelt fegyelmi vádak ellen perrendtartászerű eljárás keretében védekezhettek, az altiszteknél ez a joga az egyes helyi szabályrendeletekben egyáltalán nem vagy csak nagyon hiányosan volt szabályozva. A demokrácia követelményeivel össze nem egyeztethető megkülönböztetést a tisztviselői és altiszti kar között e tekintetben is sürgősen megszüntetendőnek minősítette. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 511/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 30.

⁷¹ A rendelettervezet 2. §-ának (2) bekezdése a különböző lélekszámú községekben szervezendő bírói és pénztárnoki állások számának megállapítását a belügyminiszterre és a pénzügyminiszterre bízta volna. A megjelent rendelet ezzel szemben rögzítette, hogy az említett állások száma az ország egész területén összesen a négyezret nem haladhatja meg.

⁷² Elírás történt az „altiszti” állást illetően — itt és a következőkben is — a bírói és pénztárosi állások országos számáról lehetett szó.

⁷³ Feltehetőleg elírásról lehet szó és valójában évi 3000,00 forintról történt említés.

18. 1947. augusztus 28.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ezernyi község van, ahol a községi bíró jómódú ember. Nem kell a pénzt a fejéhez vágni senkinek. Akkor mindjárt jelentkezik egy megtakarítás.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: A baj jelenleg az, hogy pillanatnyilag községi bíró csak gazdag ember lehet. Szegény embernek saját magának kell a földjét megművelni és a dolgai után járni.

Szakasits Árpád államminiszter: Ez nem pénzkérdés csupán.

Rákosi Mátyás államminiszter: Pénzügy hozzájárulhat. Azzal, amit a földművelésügyi miniszter mondott, hogy gondoskodni kell róla, hogy jómódú embernek a fejéhez ne vágjuk a pénzt.⁷⁴

[Rajk] *Belügyminiszter*: Megállapítják, hogy kikre korlátozzák a fizetést. Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

71.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti 322 760/1947. sz. javaslatát az Országos Tűzoltóőparancsnokságnál üresedésben lévő állások betöltése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: A IV polgári végzettsége esetén a XII. fiz. osztályba jár kinevezése.⁷⁵

[Rajk] *Belügyminiszter*: Kéri így elfogadni, mert itt valóban az iskolai képzettségen kívül igen sok más szakképzettség is szerepel.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

72.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Lestál [Vas] Gusztáv jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

73.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Feigl Ferenc jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁷⁴ Ennek megfelelően módosították a rendelettervezetben foglaltakat. Az eredeti szöveg szerint „a rendelet hatálya nem terjed ki azokra a községi bírákra és községi pénztárnokokra, akik jóváhagyott és költségvetésileg biztosított képviselőtestületi határozat alapján az ott meghatározott mértékű tiszteletdíjnál magasabb díjazásban részesülnek.” Ez a mondat a kiadott rendeletben a következő módon folytatódott: „továbbá, akinek vagyona 75 000 forintnál magasabb értékű vagy aki legalább 25 katasztrális hold ingatlan után jogszabály alapján köteles adót fizetni vagy akinek jövedelme a jelen rendelet alapján megállapítandó tiszteletdíj kétszeres összegét meghaladja.”

⁷⁵ Két személy szerepelt az előterjesztésben négy középiskolai végzettséggel, közülük az egyiket a X., a másikat a XI. fizetési osztályba javasolta besorolni a belügyminiszter.

74.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a magyarországi német lakosságnak Németországba való áttelepítését akadályozó egyes cselekmények megszüntetése és egyes ilyen rendelkezések megváltoztatása tárgyában. Szét van küldve. Lényegében arról van szó, hogy a kitelepítés alól sokan próbálnak megszökni és ez később igen súlyos kihatással van. Mikor a szerelvény elment, az illetők jelentkeznek utólag, hogy a rendelet nem vonatkozik rájuk, mert csak a határ átlépésénél vesztik el az állampolgárságukat és kérik a vagyonukba való visszahelyezést. Itt csak arról van szó, hogy az eredeti rendelkezést, amely szerint a határ átlépésekor vesztik el állampolgárságát, úgy változtassuk meg, hogy akkor veszti el, amikor neki szerelvénybe kellett volna szállnia.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Bele van dolgozva az ő rendeletükbe. A minisztertanács ezt már előre jóváhagyta, csak a rendeletet kell idehozni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Akkor kéri ügy elfogadni, hogy mindegy, hogy ki adja ki, de még ezen a héten ki kell adni.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁷⁶

75.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Napirend előtti felszólalásával⁷⁷ kapcsolatban kiadott egy intézkedést, hogy az 1945-ös magatartástól eltérően a szavazóhelyiséget kizárólag csak az arra kijelölt tagok látogathatják. Az 1945-ös választásoknál ellepték a szavazóhelyiséget, úgyhogy zavarta a szavazás nyugodt menetét. Most pláne 10 párt indul, úgyhogy nagy tumultus támadna. A minisztereket is kéri, mivelhogy választás szempontjából ők épp olyan polgárok, mint bárki más, hogy szintén tartózkodjanak attól hogy a szavazóhelyiségeket látogassák.

⁷⁶ A Belügyminisztérium 84 226/1947./II. 1. sz. előterjesztése és rendelettervezete nem csak a kitelepülésre kötelezett és az érvényben lévő 12 330/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. december 29.), a 7970/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. július 16.), valamint a 4300/1947. sz. rendelet (MKRT 1947. április 4.) hiányosságait kihasználó németek ellen, hanem az ehhez segédkezet nyújtó magyar lakosság ellen is irányult. „A szóbanforgó rendelkezések — olvasható az előterjesztésben — céljukat csak akkor érhetik el, ha a Németországba áttelepülésre kötelezett személyek rejtegetőinek megbüntetését lehetővé tesszük. Az áttelepülés elől megszökött németet ugyanis sokszor azért nehéz elfogni, mert egyesek tudatosan rejtegetik. A rejtegetőket azonban megfelelő jogszabály hiánya miatt eddig megbüntetni nem lehetett.” Ezért öt évig terjedhető fogházbüntetést helyezett kilátásba a rejtegetők számára. A javaslat kitért egyébként azokra az esetekre is, amikor az áttelepítési kötelezettség megállapítása, illetőleg végrehajtása után merült fel olyan bizonyíték, amely alapján egyeseket mentesíteni lehetett – s vagyonukat már kiosztották Csehszlovákiából áttelepített magyaroknak vagy más telepeseknek. Ilyen esetben a vagyon visszaszolgáltatását javasolta. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 515/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. augusztus 31. A rendelet kitért arra az esetre is, ha az áttelepülésre kötelezést, illetve a vagyonát elkobzását az arra illetékes hatóság hatálytalanította, továbbá arra is, hogy ha az ilyen német személy vagyonát időközben telepítési vagy más földbirtokpolitikai célra felhasználták. Az ilyen esetben fizetendő kártérítés, illetve csereingatlan biztosítása tekintetében készíthetett rendelettervezetet a Földművelésügyi Minisztérium is. Erre vonatkozott Báránys megjegyzése.

⁷⁷ Lásd a jelen jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

18. 1947. augusztus 28.

Miniszterelnök [képviselőtében Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes]: A múltban nagyon jó, bevált rendszer volt az, hogy a bejárattól számított 50 méterre nem volt szabad agítani. Ti. mindig itt történtek a pofozkodások.

[Rajk] Belügyminiszter: Ez a törvényben is benne van.⁷⁸

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

76.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 3795/1947. számú javaslatát a moszkvai tárgyalások újabb fejleményei tárgyában. Előadja előterjesztésének I. pontját.⁷⁹ Javaslata az, hogy a 25 millióig a 6 havi törlesztésre, a 3 hónap leforgása után járuljanak hozzá azzal, hogy ez nem jelent precedens abban a tekintetben, hogy a 25 millió fölül kötelezettséget ebből a formából nem vállalunk. [sic!]

[Bán] Iparügyi miniszter: Ez nem lesz egy jelentős összeg.

Minisztertanács a 25 milliót elfogadta és a 3 havi részletet, de nem ismer el többet 25 milliónál.

77.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatának II. pontját.⁸⁰

[Bán] Iparügyi miniszter: Precedens teremtésétől óvakodni kell.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Konkrét összegben kell megállapodni.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Mi 700 000 forintot ajánlottunk fel, az oroszok kitaranak a 900 000 forint mellett.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: De nem a kurzus figyelembevételével.

⁷⁸ Az 1947. évi XXII. tc. nem érintette ezt a kérdést. A szavazóhelyiség látogatásával az 1945. évi VIII. tc. több helyen is foglalkozott. 27. §-ának (2) bekezdése kimondta „A szavazás helyén fegyverrel csak azok jelenhetnek meg, akik azt hivatali vagy szolgálati állásuknál fogva viselik.” A 33. § (1) bekezdése szolt arról, hogy a „szavazóhelyiségbe a szavazatszedő bizottság tagjai, a választási bizottság tagjai, a szavazatszedő bizottság által alkalmazott segédek, a pártok bizalmi egyénéi és azok a szavazók léphetnek csak be, akiknek a szóbanlévő szavazóhelyiségben kell szavazniok. A szavazóhelyiségben tíznél több szavazó egyszerre nem tartózkodhatik. A szavazóknak szavazatuk leadása után a szavazóhelyiséget el kell hagyniok”. A 33. § (2) bekezdése mondta ki, hogy a „szavazóhelyiség épületében és 50 (ötven) méteres körzetében választási agitációt kifejtteni nem szabad.” A 39. § pedig arról szolt, hogy a „záróra időpontjában a szavazóhelyiséget be kell zárni. azok a szavazók, akik az ajtók bezárásakor a szavazóhelyiségben vagy annak a bizottság által előre meghatározott előterében tartózkodnak, még szavazhatnak.”

⁷⁹ Lásd a 18/b. sz. mellékletet II. pontját. Előzményét illetően lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 2. napirendi pontját és 15. sz. jegyzetét, továbbá a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. napirendi pontját és 20/a. sz. mellékletének 4. pontját.

⁸⁰ Lásd a 18/b. sz. melléklet II. pontját, továbbá a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. napirendi pontját és 20/a. sz. mellékletének 1. pontját.

18. 1947. augusztus 28.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Tehát marad az eredeti álláspont továbbra is azzal, hogy hozzájárulunk 800 000-hez, de mint globális kiegyenlítéshez.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

78.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti a III. számú javaslatát.⁸¹ Itt döntés az irányban szükséges, hogy vállalhatunk-e drótkötél, kábel, ásványolaj és dörzspapír szállítást.

[*Bán*] *Iparügyi miniszter:* Dörzspapírt igen, a többit nem.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Tehát nem vállalható [a] kérdéses határidőig és mennyiségekben. Az osztaléktranszfer korlátozás alóli mentesítést kérhetik a vállalatok és ezt a magyar kormány teljesíteni fogja akkor, ha nem áll ellentétben gazdasági érdekeivel.

Dr. Bojta Béla: Az iparügyi-, pénzügyminiszter, és a Gazdasági Főtanács főtitkára döntsön ebben a kérdésben.

Minisztertanács a III. számú javaslathoz az iparügyi-, pénzügyminiszter és a Gazdasági Főtanács főtitkára döntésétől feltételezetten hozzájárult.

79.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 84 372/1947. számú javaslatát az 1930. évi kincstári váltókölcsön és az 1931. évi kincstári jegykölcsön svájci rész kibocsátásai tekintetében létrejött egyezmények aláírása tárgyában.⁸²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

80.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a tudományos pótlék rendszeresítése tárgyában.⁸³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁸¹ Lásd a 18/b. sz. melléklet III. pontját, továbbá a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. napirendi pontját és 20/a. sz. mellékletének 2. pontját, valamint a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 75. napirendi pontját.

⁸² Az előterjesztés utalt arra, hogy a svájci kormánnyal és a svájci hitelintézetekkel folytatott tárgyalások eredményeképpen megállapodások jöttek létre az 1930. évi magyar kincstári váltókölcsön, illetve az 1931. évi kincstári jegykölcsön svájci rész kibocsátásainak rendezése ügyében. Jelezte, hogy a megállapodásokhoz a Gazdasági Főtanács 1947. május 21-i ülésén, a minisztertanács pedig május 22-i ülésén (177. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pont) hozzájárult. Az előterjesztés mellett megtalálható az egyfelől a magyar kormány, másfelől a Schweizerischen Kreditanstalt Zürich, valamint a több svájci hitelező nevében is eljáró Schweizerischen Bankvereine által a visszafizetés, illetve visszavásárlás feltételeiről létrehozott megállapodás német nyelvű szövege. Ebből kitűnik, hogy a rendezésre váró összeg egy francia csoport irányába több mint negyvenegymillió, egy svájci csoport irányába pedig több mint huszonegymillió francia frankot tett ki. Lásd még a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 90. napirendi pontját és mellékletét.

⁸³ A Pénzügyminisztérium 24 787/1947. II. sz. előterjesztésében — a Gazdasági Főtanács határozata alapján (MCL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 42. napirendi pont) — javasolta,

18. 1947. augusztus 28.

81.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 84 359/1947. sz. javaslatát a svájci magyar pénzügyi tárgyalásokra kormánydelegáció kiküldése tárgyában.⁸⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

82.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 190 088/1947. számú javaslatát 10 millió forint előleg engedélyezése tárgyában a Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap részére.⁸⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

83.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁸⁶

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

hogy az egyetemi tanárok és a tudományos intézmények vezetői 50%-os, a főiskolai tanárok és a tudományos intézetek tudományos munkatársai 40%-os, a tudományos intézetek segédszemélyzete és az oda beosztott középiskolai tanárok, tanítók 30%-os tudományos pótlékban részesüljenek. Javasolta kizárni a pótlékban részesülők köréből a kategóriájukban magas jövedelemmel rendelkezőket. Számítása szerint a rendelkezés összesen 6,1 millió forint kiadást jelent.

⁸⁴ Az előterjesztés szerint az 1947 áprilisában tartott magyar-svájci pénzügyi tárgyalások folytatására szeptemberben került sor. A delegáció vezetőjéül dr. Kemény György államtitkárt, helyettes vezetőjéül dr. Faragó Lászlót, a Pénzügyintézet Központ vezérigazgatóját, tagjaiul dr. Valló József pénzügyminisztériumi miniszteri tanácsost, a Magyar Nemzeti Bank részéről dr. Háy László igazgatót és Jármay Elemér helyettes igazgatót, míg a Pénzügyintézet Központ részéről dr. Rittinger Imre igazgatót javasolta kiküldeni.

⁸⁵ Az előterjesztés szerint az összeget az 1945. augusztus 27-én kötött szovjet-magyar árucserereformalmi egyezmény, illetve az ennek kiegészítését képező pótegyezmény kontingensének terhére kiszállított árucikkek vételárának az exportban résztvevő cégek részére történő kifizetésére kívánta felhasználni.

⁸⁶ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a jóvátételi célból leszerelt üzemek tulajdonosainak kártalanítására vonatkozó rendelettervezet szerepel. A Pénzügyminisztérium 84 149/1947/IV. b. sz. előterjesztése egyrészt arra vonatkozott, hogy a Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. jóvátételként a Szovjetunióknak átengedett részvényeinek magyar tulajdonosait ugyanúgy kártalanítsák, mint a jóvátételi célokra leszerelt magyarországi üzemek tulajdonosait. Eszerint a volt tulajdonosok olyan összegű kártalanításra tarthattak számot, amilyen összeggel az összes szóbanforgó üzemek, berendezések a magyar állam jóvátételi kötelezettségébe beszámítottak. Ezt az összeget 1947. január 1-jétől számított negyvenhat év alatt észak-amerikai egyesült államokbeli dollárra szóló kötvényekkel kívánta törleszteni az állam. Az előterjesztés másrészt utalt arra, hogy 1947. február 13-án (163. sz. jegyzőkönyv 69. napirendi pontja) már foglalkozott a kérdéssel a minisztertanács és akkor a kártalanítást évi 3, 5/8%-os utólagos kamatozású kötvényekkel kívánta rendezni. Ezzel szemben praktikus okokból javasolta ekkor, hogy félévi esedékességű 1,8%-os utólagos kamatozású kötvényekkel történjen a törlesztés. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A kérdésnek a napirendről való levétele

84.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát az államkincstár tulajdonában lévő IX. Soroksári út 114. sor – 38.111. hrszámú teleknek a szomszédos 38.110 és 38.109 hrsz. telekkel való elcserélése tárgyában.⁸⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

85.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a Csehszlovák Nemzeti Bank részéről a magyar-csehszlovák lakosságcsere céljaira nyújtott hitelnyújtás kapcsán kezességvállalás tárgyában. [sic!]⁸⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

a Gazdasági Főtanács előző napi hasonló határozata nyomán történt. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 26. napirendi pont)

⁸⁷ A Pénzügyminisztérium 133 643/1947/XIV. a. sz. előterjesztés szerint az államkincstár tulajdonát képező telek eredetileg az 1848/1849-es honvédek osztatlan tulajdona volt s azon az elhelyezésükre szolgáló rokkant-menház állott. A honvédek elhalása után a II. Rákóczi Ferencről elnevezett laktanya céljait szolgálta, de az épületek a háború alatt teljesen tönkrementek. A Mechanikai Szövőgyár azt az ajánlatot tette, hogy mivel ez a terület a gyári épületekkel közvetlenül határos volt, a gyár és a munkástestedzés fejlesztésére szívesen átvenné és cserébe két ugyan- csak a Soroksári úton lévő telket adna. Ezt a Pénzügyminisztérium előnyösnek találta, miután a cseretelkekre kislakásos bérházakat tervezett építtetni, amelyeket a kincstári szempontból igen jól kívánt hasznosítani.

⁸⁸ Előzményét illetően lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 64. napirendi pontját. A Pénzügyminisztérium 162 526/1947./IV. c. sz. előterjesztése ismét megállapította, hogy az a feltevés, miszerint a lakosságcserevel kapcsolatosan Csehszlovákiában működő magyar szervezet ottani kiadásai az áttelepülő magyarok által folyamatosan letétbe helyezett csehszlovák korona készpénzkészletekből lesznek fedezhetőek, nem nyert beigazolást, sőt a Slovenská Banka által nyújtott hárommillió koronás folyószámlahitel is kimerült. Ezért — a Pénzügyminisztérium megbízása alapján — a Magyar Nemzeti Bank a Csehszlovák Nemzeti Banktól tíz millió, szükség esetén további tíz millió korona kamatmentes hitelkeretet kért és kapott. Az 1947. december 31-én lejáró hitelt továbbra is elsősorban az áttelepülő magyarok által a Csehszlovák Nemzeti Bank pozsonyi országos intézeténél a Magyar Nemzeti Bank nevében vezetett „Lakosságcsere” elnevezésű gyűjtőszámlára befizetett korona-összegekből és az ugyanott jóváírt betétkövetelésekből tervezték kiegyenlíteni. Amennyiben ezek a teljes kiegyenlítésre nem lettek volna elégségesek, akkor áruszállításokkal, illetve ezek elmaradása esetén a hitelező tetszése szerinti devizában kellett volna a hátralékot kiegyenlíteni. A Magyar Nemzeti Bank a korona-összegeket megfelelő forint-összeg ellenében bocsátotta az Áttelepítési Kormánybiztosság rendelkezésére. Mivel az árfolyamok, a beszerzendő áruk ára változó lehetett s különbözet állhatott elő a Magyar Nemzeti Bank terhére, ezért a bank a felmerülő különbözetnek a megtérítésére a magyar kincstár felelősségvállalását kérte. Az előterjesztés mellett megtalálható a Pénzügyminisztériumnak az előterjesztéssel azonos szám alatt a Magyar Nemzeti Bank Bankosztályához intézett levelének másolata. Lásd még a Gazdasági Főtanács 6517/1947. sz. határozatát, amelyből kitűnik, hogy ugyanekkor 2,5 millió forint összegű hitel nyújtását engedélyezte a Csehszlovák Nemzeti Bank részére a szeptember és október hónapban Budapesten működő csehszlovák áttelepítési bizottság forintszükségletének fedezésére. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 13. 25. napirendi pont)

18. 1947. augusztus 28.

86.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a közszolgálatban álló mérnökök és egyéb műszaki személyzet műszaki pótdíja tárgyában. Itt döntést kér a minisztertanácstól, mert a pénzügynek negatív álláspontja van.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Javasolja nem elutasítani, hanem Gazdasági Főtanács elé utalni.⁸⁹

87.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát az Országos Hitelügyi Tanács határozata tárgyában a telekkönyvi bekebelezés ügyében.⁹⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

88.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a petrozsényi részvények átadásával kapcsolatos román illeték ügyében bizottsági kiküldetés tárgyában Bukarestbe.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: A Gazdasági Főtanács határozata ebben a kérdésben az volt, hogy nem kell túlságosan sietni vele.

Szakasits Árpád államminiszter: Hozzájárultunk ahhoz, hogy húzni kell a dolgot. Elvben felhatalmazást adnak, de akkor küldik ki az illetőket, amikor akarják.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult.⁹¹

⁸⁹ A Pénzügyminisztérium 22 170/1947./II. sz. előterjesztése utalt arra, hogy az 1947. május 16-án tartott ülésén hozzájárult ahhoz, hogy a közszolgálatban álló mérnökök és egyéb műszaki személyzet — illetményeik rendezéséig — pótdíjban részesüljenek. A határozat nem adott lehetőséget arra, hogy az iskolai képzéssel nem rendelkező, vagy a középiskola nyolc osztályának elvégzésével egyenértékű műszaki képzésnél alacsonyabb képzéssel bíró alkalmazottak műszaki pótlékban részesüljenek. A Közalkalmazottak Szabad Szakszervezete és az érdekeltek kérését tolmácsolva vetette fel azt a kérdést, hogy kapjon-e pótlékot valamennyi műszaki alkalmazott. Egyben hozzáfűzte, hogy ezt a kérést nem tartja teljesíthetőnek, mert a műszaki pótdíj „egyik fő indoka az volt, hogy a közszolgálatban álló mérnökök és magasabb műszaki képzéssel bíró személyek elszívágását lehetőleg csökkentse, ez az indok pedig a többi alkalmazotti kategóriánál nem játszik szerepet.” A napirendi pont tárgyában hozott határozatot nem rögzítették a jegyzőkönyvben.

⁹⁰ A Pénzügyminisztérium 176 807/1947./IV. a. sz. előterjesztésében a bank és pénzváltó ügyletekkel iparszerűen foglalkozó bejegyzett cégek által nyújtott kölcsönök telekkönyvi bejegyzése esetén igényelhető költségek megtérítése, illetve felszámítása tárgyában az Országos Hitelügyi Tanács részéről hozott határozat rendeleti úton való kihirdetését javasolta. Lásd a 10 610/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 3.

⁹¹ A magyar kormány, még 1946-ban megszerezte a Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. 1 738 664 db, egyenként 500 lei névértékű részvényét az Urikány Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya Rt.-től, ami a Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. alaptőkéjének 61,65%-át képezte. A magyar

18. 1947. augusztus 28.

89.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Tárnokyi Béla alkalmazásba vétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

90.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Horváth János jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

91.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 22 174/1947. számú javaslatát a moszkvai tárgyalásokra kiküldött közszolgálati alkalmazottak kiküldetési illetményének megállapítása tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Elvi észrevétele van. Nem látja helyesnek, hogy a delegáció egyes tagjainak legyen külön reprezentációs költsége. Azért van a delegációnak vezetője, hogy annak legyen reprezentációs költsége.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A vezetők 600 dollárt kapnak.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁹²

92.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a zöldmezőgazdálkodás fejlesztéséről szóló 7000/1947. ME sz. rendelet egyes rendelkezéseinek kiegészítése és módosítása tárgyában.

kormány ezt a 12 millió dollár értékű részvénycsomagot felajánlotta jóvátétel fejében a Szovjetuniónak, kérve hogy ebből az összegből 3,5 millió dollár az 1946. évi, 6 millió dollár az 1947. évi, a további 2,5 millió dollár pedig az 1948. évi jóvátételi számlán kerüljön elszámolásra. Ezt az eljárást, mint a korabeli levélváltásokból kitűnik a magyar államháztartás terheinek minél nagyobb mérvű csökkentésére, az ipar termelőképességének az újjáépítés céljaira történő minél teljesebb beállítására irányuló törekvés indokolta. A Szovjetuniónak ezt az ajánlatot elfogadta. A részvények átadására — külön jegyzőkönyv alapján — 1947. február 5-én került sor. Február 19-én megállapodást kötött a magyar állam a volt tulajdonosok kártalanítása tárgyában. (MOL XIX-L-1-k 244. d. Magyar-szovjet pénzügyi tárgyalások) Ezzel az ügylettel kapcsolatban merült fel román részről az adó- és illetékfizetési igény. Lásd a 18/c. sz. mellékletet. A Gazdasági Főtanács úgy határozott, hogy a kiküldendő bizottság az ő hozzájárulása nélkül megállapodást nem köthet. (MOL XIX-a-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 41. napirendi pont)

⁹² A Gazdasági főtanács ezt megelőzően engedélyezte, hogy a moszkvai tárgyalásokon részt vevő delegáció tagjai részére, a szabályos kiküldetési díjakon felül költségtöbbletet számíthasson fel a pénzügyminiszter. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 13. 35. napirendi pont.) Az előterjesztés szerint a reprezentációs költségek kérdése elsősorban azért merült fel, mert a delegációt miniszterek vezették s így a szokásosnál nagyobb kiadásai voltak. Ezért a számlával igazolt reprezentációs költségek teljes egészében való megtérítését, illetve a számlával nem igazolható költségekre a delegációt vezető miniszterek mindegyike részére 600 dollár reprezentációs pótlék megállapítását javasolta.

18. 1947. augusztus 28.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult a Gazdasági Főtanács véleményétől feltételezetten.⁹³

93.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Magyar Állami Lótenyésztési Felügyelőség megszervezéséről és a lótenyésztés fejlesztéséről szóló rendelet módosítása tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem lehetne-e ezt az egész dolgot az államosítással kapcsolatban letárgyalni?

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ez maga egy államosítás.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Az Állattenyésztési Alappal kapcsolatban.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Az nem rendelkezik a lótenyésztésről. Ez ott nincs is érintve.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁹⁴

94.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 144 030/1947. sz. alatt a földbirtokrendezési szolgálati személyzet fogalmazási és gazdasági szaklétszámába történő kinevezések tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviseletében Kemény György államtitkár]: Miután nincs kellőképpen előkészítve, kéri levenni a napirendről.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁹⁵

95.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 145 758/1947. sz. előterjesztését a földbirtokrendezési szolgálati személyzet műszaki tiszti szaklétszámába történő kinevezések tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁹³ A 7000/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. június 14.) a zöldmezőgazdálkodás azaz a legelőgazdálkodás fejlesztéséről szól. A rendelet 1. §-ának (3) bekezdése úgy intézkedett, hogy az e célból létesülő Országos Zöldmező Szövetség költségeihez a tagoktól szedhető tagdíjak mértékét és a beszedés módját a földművelésügyi miniszter a pénzügyminiszterrel közösen fogja szabályozni. Erre vonatkozott az előterjesztés, amely a községi eljárásokra, illetve a városi adóhivatásokra bízta a tagdíj kivetését és végső soron a behajtását is. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Az Országos Zöldmező Szövetség megalakításáról az 50 700/1947. FM sz. rendelet (MKRT 1947. június 14.) intézkedett. Ezt módosította a tagdíj kivetése és beszedése tekintetében az 52 000/1947. FM sz. rendelet. (MKRT 1947. szeptember 27.)

⁹⁴ Előzményét illetően lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 38. napirendi pontját. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 600/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 13.

⁹⁵ Lásd a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját.

96.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 145 759/1947. sz. javaslatát a földbirtokrendezési szolgálati személyzet mérnöki szaklétszámába történő kinevezések tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

97.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a külföldi őszi vásárok és kiállítások tanulmányozására [és] parasztfijak külföldi tanulmányútjának előkészítésére való kiküldetés tárgyában.

Dr. Bojta Béla: Menjen ez az ügy a Közalkalmazottak Külföldi Utazási Bizottsága elé.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter:* Helyes. Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁹⁶

98.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Zámbo Ernő és Keresztessy Gyula megválasztása tárgyában a Mezőgazdasági Ipari Rt. igazgatósági tagjává.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter:* Az egész nem helyes. Nagy korrupciós lehetőségek merülnek fel. Valósítsák meg ezt másként. Nem helyes az, hogy az ellenőr az ellenőrzendő szerv igazgatósági tagja legyen.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter:* 1953-ban jár le ez a szerződés és ott nem ez a két ember lenne, hanem van vagy hat ember. Ez a Földművelésügyi Minisztérium cukorgyára. Valahogy az állam vegye kezelésbe. Ez ellen élesen tiltakoztak. Itt 30 milliós befektetésről van szó és a bank csak biztosíték ellenében hajlandó befektetni.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter:* Ezt nem azzal kell korrigálni, hogy még növeljük a hibát.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter:* Ez mindig így is volt.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter:* De azok nincsenek bérbeadva, tehát lényegileg ez magánvállalat.

⁹⁶ A Földművelésügyi Minisztérium 226 052/1947. X. 3. sz. előterjesztésben foglalt javaslat S. Szabó Ferenc földművelésügyi adminisztratív államtitkár, dr. Végh Zoltán minisztériumi segédtitkár és dr. Szent-Gály Géza gazdasági felügyelő kiküldetésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. Mindhárom egyben a Mezőgazdasági Kiállítási Tanácsadó Bizottság tisztségviselői voltak. A prágai, a stockholmi, az utrechti, a marseillei és a Bariban rendezett kiállítást tervezték meglátogatni a kiállítások szervezésének tanulmányozása, a személyes kapcsolatok újbóli felvétele és parasztfijak tanulmányútjának előkészítése céljából. Lásd e kérdésről még a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját. A Közalkalmazottak Külföldi Utazási Bizottságáról lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

18. 1947. augusztus 28.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ahol az államnak érdekeltsége van.

Dr. Bojta Béla: Feltétlenül indokolt, hogy ne kapjanak díjazást.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Díjazás nélkül de azzal, hogy egy hónapon belül az egész komplexumot tárgyalni kell.

Minisztertanács az előterjesztéshez díjazás nélkül hozzájárult egy hónapi időtartamra.⁹⁷

99.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a telekkönyvezések rendben folynak, nagyon hamar be fogják fejezni őket, de legutóbb is 4 milliót kellett ilyen célra befizetniük. Kéri másfél milliónak előlegként való megszavazását.⁹⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács a csehszlovákiai kitelepítés kérdésének tárgyalását legközelebbi ülésére halasztotta.⁹⁹

Minisztertanács az elhalasztást tudomásulvette.

Minisztertanács délután 3 óra 10 perckor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Rákosi

Gépell tisztázat Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok az első oldalon, a jelen voltak felsorolásánál, nevük említésénél látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Szakasits Árpád, Kemény György, Bárányos Károly, Koszér Nándor, Ortutay Gyula, Sárkány József, Eröss János, Vas Miklós, Mihályfi Ernő és Pongrácz Aladár kézjegye.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapok közé helyezve többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapokon, külön sorszámozva felsorolták az előterjesztések címeit. Ezekhez esetenként észrevételeket fűztek, amelyek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 3-6., a 10-32., a 37-49., az 51-59., a 65-74., a 76-88., a 90-98. napirendi pont előterjesztése, illetve irománya, amelyek közül 18/a-c. sz. mellékletként közöljük a 32., a 76-78. és a 88. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést, illetve irományt.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapokon az 1-2., a 47-49., a 75-78. napirendi pont.

Csak utólag, kézírással vezették rá a megfelelő borítólapra a 7-9., a 13-14., a 33-36., a 62-64., a 99. napirendi pontra vonatkozó utalást.

⁹⁷ Előzményét illetően lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 40. napirendi pontját.

⁹⁸ Előzményét illetően lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 97. napirendi pontját.

⁹⁹ Lásd a jelen jegyzőkönyv 60. napirendi pontját, valamint az 63. sz. jegyzetet.

18. 1947. augusztus 28.

18/a. sz. melléklet (a 18/32. napirendi ponthoz)

[PM] 41 395/1947. szám

IV.

Minisztertanácsi előterjesztés

I.

Bejelentem a t. Minisztertanácsnak, hogy az 1947. évi július hó 23-ától augusztus hó 9-éig Londonban folytatott angol-magyar kereskedelmi tárgyalások eredményeként 1947. augusztus 9-én a Minisztertanácstól kapott felhatalmazás alapján angol-magyar megállapodás kötött az angol-magyar élelmiszerkereskedelem fejlesztésére.

II.

1947. május 23-án Budapesten a Magyar Köztársaság kormányának meghatalmazottja és az Egyesült Királyság kormányának meghatalmazottja között levélváltás történt a magyar mezőgazdasági termékek Angliába irányuló kivitelére vonatkozóan, három évi időtartamra.¹⁰⁰ Folyó évi július 23-án Londonban folytatódtak ezek a tárgyalások, melyek is a folyó hó 9-én aláírt és csatolt megállapodáshoz vezettek.

A tulajdonképpen egyezményen kívül mellékletben található az I. számú jegyzék, mely 1947. aug. 1-jétől 1948. júl. 31-éig, tehát az első gazdasági évre vonatkozó megállapodás részleteit tartalmazza (árulistával, árakkal és szállítási terminusokkal). Az ugyancsak mellékletben található II. számú jegyzék pedig az 1948. aug. 1-jétől 1950. júl. 31-éig terjedő második és harmadik gazdasági évre vonatkozó gazdasági megállapodás kereteit tartalmazza, főként mennyiségi részletezésekkel, mert az árak csak későbbi időpontban lesznek megállapítva.

A megállapodás, aláírása után azonnal hatályba lép és időtartama 3 év, mely idő alatt Magyarország baromfit, babot, borsót, bacont (különleges kikészítésű hasított sertést), tojást, bort, napraforgóolajat, gyümölcspulpot, friss gyümölcsöt, zöldséget stb. fog Nagy-Britanniának szállítani.

A szállítandó mezőgazdasági cikkekért angol fontot kapunk, melyért az Egyesült Királyság területén, valamint a fontsterling érában nyersanyagot, vagy más fontos árucikket vásárolhatunk. Azt, hogy ezek a fontok nem lesznek-e tágabb körben is felhasználhatók, az angol kormánnyal folytatandó további tárgyalások fogják eldönteni.

Már a májusi tárgyalások megmutatták, hogy részben magas mezőgazdasági árszintünk miatt nehéz feladat a magyar mezőgazdasági export megszer-

¹⁰⁰ Lásd a 177. sz. jegyzőkönyv 13. napirendi pontját.

18. 1947. augusztus 28.

vezése. A nehézségek az árvonalon a májusi tárgyalásokon már teljes egészükben megmutatkoztak, ezért a londoni tárgyalásokra való kiutazás előtt, július 14-én a Gazdasági Főtanács elé vittem azon javaslatot (melyet a Gazdasági Főtanács el is fogadott), hogy az Anglia felé irányuló nyereséges mezőgazdasági exportból származó lefölözések a Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alapon belül külön kezeltessenek és ezek az összegek más, Angliába szállítandó mezőgazdasági cikkeknél mutatkozó esetleges veszteségek fedezésére szolgáljanak első sorban.

A tárgyalásokon a legnagyobb nehézségek a *bacon* és a *tojás* körül mutatkoztak. Tudva azt, hogy az angolok ezen két cikk nélkül nem hajlandók szerződni, erre nézve is kötöttünk megegyezést, mégis a tárgyalások folyamán sikerült az angoloknál, nehézségeinkre való tekintettel megértő hangulatot teremteni és így a budapesti májusi tárgyalásokon az első gazdasági évre megközelítőleg kilátásba helyezett 700 vagon bacon helyett a megállapodás mindössze 50 vagon szállítására kötelez bennünket, úgy, hogy ennek inkább szimbolikus és kísérleti jellege van. A tojásnál pedig az őszi kampányban mindössze 10 vagonos mintaszállítmányra köteleztük magunkat. A tavaszi szállításra általunk biztosított további 340 vagon tojás árára vonatkozóan 1948. febr. 1-je és márc. 15-e között fogunk megállapodni.

Magyar szempontból a megállapodás egyik legfontosabb tétele az angol közlelmezési minisztérium és a magyar exportőrök között létrejött külön szerződésben már fixre eladott 465 vagon *baromfi*. Ez a mennyiség megközelítően 650 vagon baromfinak felel meg, ha a régi kikészítési rendszer szerint tekintjük. Ez a 465 vagon ugyanis kibelezett, fej- és láb nélküli árura vonatkozik és ennek megfelelően a múlt évihez képest jelentékenyen magasabbak az árak.

Fontosság szerint következő cikk a *napraforgóolaj* volt, melyből 400 vagonot kötöttünk le, tonnánként 185 £ árral. Ennek az árnak az elérése rendkívüli küzdelembe került, ha figyelembe vesszük azt, hogy az angol delegáció májusban a felénél is kevesebbet: 90 £-ot ajánlott fel.

Hüvelyesek közül *babból* 500 vagonot kötöttünk le. A bab árát a magyar exportőrök és a brit importőrök egymás között állapítják meg kb. 6 hét múlva. Véleményünk szerint az elérendő ár jó lesz és meg fog felelni a világpiacon árnak. Angol részről az általunk beígért 500 vagonon felül hajlandók további 2500 vagon babot is átvenni.

Bor és szeszszesitalok. Az egyezmény szerint az angol élelmezésügyi minisztérium kötelezte magát, hogy a már kiadott, de még fel nem használt 50 000 £-on kívül további 100 000 £ erejéig, tehát összesen 150 000 £ erejéig, ad ki behozatali engedélyeket magyar borra folyó év december 31-éig. 1948 januárjában pedig újabb kontingenst fognak részünkre a következő naptári évre megállapítani. Amennyiben a folyó évi kontingenst 1947. dec. 31-éig nem tudnók teljesen kihasz-

18. 1947. augusztus 28.

nálni, úgy jogunk van a kontingens ki nem használt részét a következő naptári évre átvinni. A mennyiségi felosztás úgy szól, hogy a kontingens 90%-a borra vonatkozik, melynek keretében tetszésszerű mennyiségű tokajit szállíthatunk, 10%-a pedig magyar szeszesitalokra, így barackpálinka stb. vonatkozik.

Paradicsompürére vonatkozóan az élelmezésügyi minisztérium már 400 vagonot fixre megvásárolt és hajlandó további mennyiségekre is behozatali engedélyt kiadni, amennyiben újabb szállítási ajánlatot kapnánk.

Nehézségeink voltak a pulpexport tárgyalásánál. Az angolok hajlandók 100 vagon *barackpulpot* átvenni, a felajánlott ár azonban, melyet más relációban is fizetnek, tonnánként 42 £.

A mellékletben található I. számú jegyzék további részleteket tartalmaz friss gyümölcs, friss zöldség, aszalt gyümölcs, gyümölcslé, húskonzerv stb. cikkekre vonatkozóan. Ezek közül az első évben legnagyobb lehetőség a gyümölcslénél és pedig a meggylénél mutatkozik, ahol lehetőség van azonnali hatállyal 75 vagon eladni és szállítani.

Az árucikklista ismertetése után most meg kell emlékezni egy igen fontos körülményről. Tekintettel arra a nagy tőkehiányra, mellyel exportőreink küzdenek, hosszadalmas tárgyalás után sikerült elérnünk azt, hogy a baromfira kétszer 200 000 £, vagyis összesen 400 000 £, előleget folyósítsanak angol részről, felét folyó hónapban, felét jövő hónapban. A bacon szállításra pedig 100 000 £ erejéig fognak előleget adni, valamint bacon-termeléshez szükséges technikai segítséget, megfelelő szakemberek ideküldése, tenyészállatok rendelkezésre bocsátása stb. által. Hasonló előfizetést a tojással kapcsolatban is kilátásba helyeztek, az erre vonatkozó megállapodás azonban csak a tojás árának megállapításakor, az 1948. február-márciusi tárgyalásokon kerülhet finalizálásra. Igen fontos továbbá a megállapodásnak az az intézkedése, amely a szóbanforgó magyar cikkek exportjának jövőbeni finanszírozásának elvi kimondásában áll.

Mínt hogy a magyar delegáció a legnagyobb körültekintéssel igyekezett minden szempontból eljárni, sikerült az angolokkal elfogadtatni két olyan záradékot (14. és 15. pont), amelyek biztosítják az exportból kitermelendő fontösszegek felhasználását, vagy ha ez nem volna lehetséges, akkor a magyar kötelezettségek megszüntetését.

A 14. pont összefüggést állapít meg a magyar élelmiszerszállítások és az angol áruszállítások között, a 15. pont pedig jogot ad a magyar kormánynak arra, hogy az élelmiszerszállításokat megszüntesse, ha az angol kormány a most érvényben levő, illetve a tárgyalás alatt álló fizetési megállapodást felmondja, mindaddig, amíg mindkét félre nézve kielégítő új megállapodás létre nem jön.

Az egyezmény jelentősége abban áll, hogy a kieső német piac helyett sikerült azon mezőgazdasági exportfőlölegeink számára piacot biztosítani, melyekben a szomszédos baráti államok nem átvevők, ellenkezőleg, maguk is termelők.

A létrejött megállapodások szövegét mellékelem.

18. 1947. augusztus 28.

Gépelte keltezés és aláírás nélküli tisztázatról sokszorosítási eljárással készített egykorú másolat.

Az előterjesztés mellett megtalálható a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 32 442/1947./II. sz., a delegáció kiküldésével kapcsolatos minisztertanácsi előterjesztése (lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 82. napirendi pontját és 71. sz. jegyzetét), az egyezmény szövege, valamint ennek két melléklete. Ezek közlését, minthogy az előterjesztés minden fontosabb elemüket tartalmazza — terjedelmi szempontokra tekintettel — mellőztük.

18/b. sz. melléklet
(a 18/76–78. napirendi ponthoz)
3795/1947. szám
PM IV. b.

Folytatólagos beszámoló a moszkvai gazdasági tárgyalásokról.

Minisztertanácsi előterjesztés

A pénzügyminiszter távollétében Vásárhelyi István pénzügyi államtitkár vezetésével Moszkvában tárgyaló bizottság telefonjelentése alapján az alábbiakban tájékoztatom a t. Minisztertanácsot a tárgyalás jelenlegi helyzetéről.

I.

Az infláció alatti áruszállításokból eredő tartozások rendezése tárgyában megállapodás jött létre a Mt. hozzájárulásától feltételezetten a következő formában: szeptember, október és november hónapokban 1–1 millió forintot fizetünk, a hátralékot pedig további 6 hónap alatt egyenlő részletekben fizetjük attól feltételezetten, hogy a tartozások teljes összege a 25 millió forintot nem haladja meg. Amennyiben ezt meghaladná, úgy a további összeg tekintetében külön megállapodás kötendő. A tartozások összegét a Budapesten már üléselőző albizottság egy hónap alatt köteles megállapítani.

Kérem a t. Minisztertanács hozzájárulását, hogy ezen jegyzőkönyv ilyen formában aláírható legyen.

II.

A magyar állam által megváltott magánvasutakkal kapcsolatban a szovjet bizottság által kért 1 pengő = 3 forintos átszámítási kulcs alapján kiszámított 940 000 forint évjáradékkal szemben 700 000 forintos ajánlatot tett a bizottság a t. Minisztertanács múlt heti ülésén adott felhatalmazása alapján.¹⁰¹ A szovjet bizottság azonban ezt az ajánlatot nem fogadta el, hanem kifejezetten ragaszkodik az 1 pengő = 3 forintos átszámítási kulcs kimondásához.

Kérem a t. Minisztertanács újbóli állásfoglalását arra való tekintettel, hogy egyrészt a szovjet bizottság álláspontját azzal közölte, hogy ez a végleges elhatározása a szovjet félnek, másrészt a precedens veszélye.

III.

Az osztléktranszfer tekintetében a szovjet bizottság vezetője, Merkulov hadsereg-tábornok hozzájárult ahhoz, hogy az osztléktranszfer keretében ki-

¹⁰¹ Lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 29. napirendi pontját.

18. 1947. augusztus 28.

vitelre kerülő árukkal kapcsolatban a magyar kincstárt árkiegyenlítés nem terheli. Ezen engedményét azonban ahhoz kötötte, hogy ez évben transzferálandó árucikkeknél a még vitás drótkötél, kábel, ásványolaj és dörzspapír¹⁰² szállítások a magyar kormány részéről elfogadtassanak. A dörzspapírra vonatkozó igény, amennyiben az Iparügyi Minisztérium által megjelölt típusokra korlátozódik, teljesíthető. A többi tétel azonban csak a belföldi fogyasztás terhére elégíthető ki.

Az osztalékkorlátozás alóli mentesség tekintetében Vásárhelyi államtitkár egy olyan megállapodást javasolt a szovjet bizottságnak, hogy a szovjet vállalatok kérhetik az osztalékkorlátozás alóli mentesítést és ezt a magyar kormány engedélyezni fogja, amennyiben ez a magyar nemzetgazdaság érdekeivel nem áll ellentétben. A szovjet bizottság ezt a konstrukciót elfogadta tárgyalási alappul, azonban bizonyos módosításokat kívánt rajta eszközölni. Ezen szövegnek Budapestre való eljuttatását a szovjet külkereskedelmi minisztérium a ma délben Budapestre érkezett repülőgép útján vállalta — a Moszkvából éjszaka folytatott telefonbeszélgetés szerint —, azonban ez a repülőgéppel nem érkezett meg,¹⁰³ bár a szovjet bizottság minden körülmények között a jelen Minisztertanács döntését kérte, arra való tekintettel, hogy ezen kérdés eldöntésével a potsdami kérdés megoldását megelőző tárgyalások jegyzőkönyvei véglegesen lezárhatók lennének.

A fentiek alapján kérem a t. Minisztertanács állásfoglalását az osztaléktanszfer keretében transzferálandó áruk tekintetében, valamint Vásárhelyi államtitkár által az osztalékkorlátozások tárgyában tett javaslatra vonatkozóan azzal, hogy az utóbbira vonatkozóan a Minisztertanács véglegesen a szovjet jegyzőkönyvtervezet ismeretében fog állást foglalni.

Budapest, 1947. augusztus 27.

Hitelesítem:
Bpest, 1947. augusztus 27.
Abonyi
min. irodafőigazgató

A miniszter helyett:
dr. Kemény György s. k.
államtitkár

Gépelt, aláírás nélküli tisztázatról készített egykorú, hitelesített másolat. a hitelesítő miniszteri irodafőigazgató kézjegye mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

¹⁰² Az előző öt szót ceruzával aláhúzták, majd az első három szót áthúzták.

¹⁰³ Feltehetőleg a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 20/b. sz. mellékletében foglalt javaslatról volt szó.

18. 1947. augusztus 28.

18/c. sz. melléklet

(a 18/88. napirendi ponthoz)

84 353/1947. szám. IV. b.

Előadó: dr. Balthazár Lajos

pü. segédtitkár

A petrozsényi részvények átírásával kapcsolatban támasztott román igény

Minisztertanácsi előterjesztés

A Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. magyar tulajdonban volt részvényeinek átadása tárgyában létrejött magyar-szovjet megállapodás alapján a magyar kormány folyó évi február hó...n [sic!] szóbeli jegyzéket intézett Románia kormányához avégből, hogy a magyarországi részvényérdekeltségtől már előzőleg megvásárolt, majd a szovjet kormányra átruházott részvényekre vonatkozó jogok a Szovjetunió javára megfelelően biztosíttassanak. A román kormány július hó 25-én kelt és másolatban ide mellékel¹⁰⁴ válaszjegyzékében ismertette a petrozsényi részvény-tranzakcióval kapcsolatos állásfoglalását. Eszerint a román nemzetgazdasági minisztérium de jure csak abban az esetben ismeri el a fenti két jogügyletet, ha azok a vonatkozó román jogszabályok értelmében a bukaresti Áru és Értéktőzsdén keresztül bonyolítottatnak le. Ez a fentemlített kétrendbeli jogi aktus azonban a szerződő feleket mindkét esetben a román pénzügyi jogszabályok alapján meghatározott %-ban kifejezett adók és illetékek fizetésére kötelezi éspedig 0,50% bélyegilleték, 2% kivételes adó és 1,5–2% tőzsdeügynöki díj lerovására, amely terhek a román jegyzék szerint mindkét esetben a magyar kormányt terhelik. Amennyiben a magyar kormány a fenti két tételnek nem tesz eleget, a fenti két jogügylet a hatályban lévő román jogszabályok értelmében jogilag semmis.

A tényállás jogi és gazdasági vonatkozásainak helyes megvilágítása érdekében tárgyalásokat folytattam egyfelől az Igazságügyminisztérium, a Jótételek Hivatal, valamint a volt magyar részvényérdekeltség jogi szakértőivel, másrészről pedig a Magyarországi Szállítások Hivatal orosz jogtanácsosával. A tárgyalások eredményéről a t. Minisztertanácsot az alábbiakban tájékoztatom:

Mindenekelőtt tisztelettel bejelentem, hogy ez idő szerint a hivatkozott román jogszabályokat csak részben ismerem, ennek folytán nem áll módomban felmérni a román kormány részéről támasztott adó- és illeték-követelés összecszerúségét. Amennyiben az adó és illeték alapja a részvénynek dollárban kifejezett ellenértéke, úgy legkedvezőtlenebb esetben hozzávetőlegesen 1,4 millió dollárt tennének ki a részvények átírásával kapcsolatban a magyar kor-

¹⁰⁴ A levél nincs az iratok között.

mányra esetleg háruló terhek. Annak érdekében, hogy megfelelő kalkulációs alapok álljanak a magyar kormány rendelkezésére, a Külügyminisztérium útján táviratilag kértük a bukaresti magyar külképviseleti hatóságtól az idevontató román adó- és illeték-jogszabályok megküldését, valamint a román igényekkel összefüggésben közelebbi információk beszerzését.

Nézetem szerint a kérdés kedvező elintézésére két lehetőség kínálkozik. Elsőnek legyen szabad tisztelettel felhívnom a t. Minisztertanács figyelmét azokra a jelentős adó, illeték és egyéb közteher kedvezményekre, amelyeket mindkét állam a Szovjetunióval szemben fennálló gazdasági kapcsolatok kimélyítése céljából a szovjet érdekeltségű vállalatoknak nyújt, különös tekintettel arra, hogy a magyar tulajdonban volt petrozsényi részvények átruházása folytán a Szovjetunió megszerezte a Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. részvényeinek többségét (61,65%-át). A szovjet kormány jóindulatát és támogatását kellene tehát mindenekelőtt kikérni annak érdekében, hogy a román kormány a most már szovjet érdekeltségűnek tekinthető petrozsényi bánya részvényeire vonatkozó kétféle átruházási jogügyletet a különböző kincstári terhektől mentesítse, annál is inkább, mert tudomásom szerint, amit a szovjet képviselők is megerősítenek, a Szovjetunió a petrozsényi vállalat vezetését már ténylegesen átvette.

Az úgy kedvező elintézésének második lehetősége a következő megfontolásokon alapszik: a petrozsényi részvényátruházás kettős magánjogi ügyletként fogható fel. A részvényeknek a magyar részvényérdekeltségtől történt megszerzése, majd a szovjet kormányra történt átruházása Magyarországon létrejött kötelmi ügyletnek tekinthető, amelynek joghatályossá válása nem kapcsolható ahhoz a felfüggesztő feltételhez, hogy a jogügyletet a Romániában hatályban lévő jogszabályok értelmében kötelmi jogilag a bukaresti tőzsdén meg kell ismételni. Felfogásom szerint tehát a román szóbeli jegyzéknek a tőzsdeügynöki jutaléokra vonatkozó igénye az általános nemzetközi jogi elvekbe ütközik. Ami a névre szóló részvényeknek fizikai átadását és az átruházásnak a Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. részvénykönyvében történő átírását, tehát a Szovjetunió jogi értelemben vett tulajdonába helyezését illeti, mindkét aktus a főügyletnek dologi jogi következménye, s mint ilyen alig vonható ki az érvényben lévő román jogszabályok hatálya alól. Mindez gyakorlatilag egyértelmű azzal, hogy a tőzsdei átírással kapcsolatos tőzsdeügynöki jutalék ezen felfogás érvényesülése esetén elesnék, tehát maradna a román jegyzékben említett 2,5%, mely álláspontom szerint csupán egyrendbeli részvényátruházás (az első) után számítható fel. Ez legkedvezőtlenebb esetben mintegy 300 000 dolláros terhet jelentene a magyar kincstárra.

Az illetékkötelezettség teljes elhárítását, illetőleg akár a részvényérdekeltségekre, akár a Szovjetunióra való áthárítását azért tartom nehezen elérhetőnek, mert az illetékkötelezettséget az Igazságügyminisztérium felfogása

18. 1947. augusztus 28.

szerint az határozza meg, hogy az ügylet létrejötte elsősorban melyik szerződő félnek az érdekeit szolgálta. Minthogy pedig a petrozséni részvénytranzakció a Magyarországot terhelő jótételi szállítások kötelezettségeinek enyhítése érdekében, vagyis a magyar kormány érdekében jött létre, az Igazságügyminisztérium nézete szerint valószínű, hogy a költségeknek a magyar kormány terhére való hátrítása elől nem lesz lehetséges kitérni.

Minthogy a Szovjetunióval kötött megállapodásban a magyar kormány kötelezettséget vállalt arra, hogy elősegíti Romániában a szovjet kormány birtokba-helyezését, tekintettel továbbá az ügy rendkívül sürgős voltára tisztelettel javasolom, hogy további késedelmeket okozó kölcsönös jegyzékváltások helyett egy magyar pénzügyi bizottság utazzék le Bukarestbe, melynek feladatává tétetnék a függőben lévő kérdésnek az illetékes román hatóságokkal történő sürgős letárgyalása és ezzel kapcsolatban felmerült költségeknek a lehetőség határain belül való kiküszöbölése, vagy ha ez végképpen nem sikerül a minimumra történő leszállítása.

Nézetem szerint ugyanis az illetékek elhárítása vagy mérséklése tárgyában csak az ottani jogszabályok ismerete mellett, a román hatóságokkal való tárgyalások alapján lehet eredményt elérni.

A bizottság összeállítása az alábbi volna:

A bizottság vezetője: Szentpétery György, a Jótételi Hivatal elnökhelyettese.

Tagjai:

A Pénzügyminisztériumból dr. Makay Pál miniszteri tanácsos,

Dr. Balthazár Lajos pénzügyi segédtitkár, valamint

Dr. Pataky Gedeon miniszteri osztályfőnök, (illetőleg akadályoztatása esetén

Dr. Szabó Lajos miniszteri osztálytanácsos) jogi és illetékszaktörők; végül

Dr. Domony Péter a Magyar Általános Hitelbank jogtanácsosa, aki ugyancsak eredetétől kezdve ismeri a petrozsényi ügyeket, (illetőleg, ha nevezett akadályozva lenne, dr. Rassay Gyula jogtanácsos).

A Jótételi Hivatal javasolja ezenkívül, hogy a magyar kormány a SZEB-hez kérést intézzen, hogy a MSZH jogtanácsosát dr. Rogozsin urat kéri a bizottság mellé szakértőként kiküldeni, aki a petrozsényi ügyeket kezdettől fogva részletesen és alaposan ismeri és akivel ezen ügyben orosz részről mindvégig tárgyaltunk.

A bizottság utazásával kapcsolatos költségek a Miniszterelnökség fejezet, Jótételi Hivatal cím 4. Kiküldetési költségek elnevezésű rovatát terhelnék.

Tisztelettel felemlítem, hogy Sabalin tábornok úrnak, a Magyarországi Szállítások Hivatala vezetőjének is az a nézete, hogy mindössze 2 1/2%-os illeték megfizetésével a kérdés rendezhető. Minthogy pedig orosz részről ismételtlen leszögezték, hogy a petrozsényi részvények átadását mindaddig nem

18. 1947. augusztus 28.

lehet jogilag befejezettnek tekinteni, amíg a magyar kormány ezt a függő kérdést véglegesen nem rendezi, emiatt is igen kívánatosnak találom a kérdésnek helyszínen való tárgyalását.

Tisztelettel kérem a t. Minisztertanácsot, hogy egyrészt a bizottság kiküldését engedélyezze, másrészt pedig hatalmazza fel a bizottságot arra, hogy a magyar kormány számára elérhető legelőnyösebb feltételek mellett maximálisan 300 000 dollár keretben a román kormánnyal megegyezéstervezetet dolgozzon ki a magyar kormány jóváhagyásának fenntartásával.

Külön kérem a t. Minisztertanács állásfoglalását, a tekintetben, hogy egy magyar delegáció mellé külföldi állampolgár szakértőként bevetessék-e, tekintettel arra, hogy tudomásom szerint a múltban erre precedens nem volt.

Budapest, 1947. augusztus 25.

Hitelesítem:

Abonyi államtitkár

min. irodafőigazgató

Bpest, 1947. augusztus 25.

A miniszter helyett:

dr. Kemény György s. k.

Gépel, aláírás nélküli egykorú, sokszorosítási eljárással készített másolat. A hitelesítő miniszteri irodafőigazgató kézjegye mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

19. 1947. szeptember 4.

[19.] 199.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi szeptember hó 4. napján de. 11 órakor Dinnyés Lajos elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Rákosi Mátyás államminiszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Molnár Erik népjóléti miniszter, Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dobi István államminiszter, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, úgy is, mint a külügyi tárca képviselője, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Dr. Bárános Károly földművelésügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Dinnyés] *Miniszterelnök* megnyitja a minisztertanács ülését és előterjeszti javaslatát a kormány lemondása tárgyában. Az 1947. augusztus hó 31-én megtartott országos választások kapcsán előállott politikai helyzet¹ következtében kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a kormány felmentése, illetőleg az új kormány kinevezéséig az ügyek további vitelével történő ideiglenes megbízatása iránt a köztársasági elnökhöz felterjesztést tehessen. A kormány részére kérnie kell az ügyek további vitelével történő megbízatást, mivel az új miniszterelnök kinevezése az 1946. évi I. tc. 13. § (3) bek. értelmében a Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának meghallgatása után történhetik,² az új Országgyűlés összehívása pedig csak folyó hó 16-ra van kitűzve. Addig az ügyek viteléről gondoskodni kell.

¹ Lásd a bevezető tanulmány... oldalát.

A szavazati jog tömeges megvonása, választási visszaélések, a választói névjegyzékkivonatok, azaz a „kék cédulák” szabálytalan tömeges felhasználása és különböző erőszakosságok következtében a szociáldemokrata miniszterek „sztrájkoltak”, azaz nem mentek be a minisztériumukba, (ez a „sztrájk” azonban nem vonatkozott a minisztertanács ülésre – különben is néhány napon belül feloldották) veszélybe került a koalíciós kormányzás további fenntartásának a lehetősége, elhúzódtak az új kormány megalakítása ügyében folytatott tárgyalások.

² A Magyarország államformájáról szóló 1946. évi I. tc. 13. §-ának nem a (3), hanem a (2) bekezdése mondta ki azt, hogy a „köztársasági elnök nevezi ki és menti fel a Nemzetgyűlés politikai bizottságának meghallgatása után a parlamenti többségi elv tiszteletben tartásával a miniszterelnököt, a miniszterelnök előterjesztése alapján pedig a minisztereket.”

19. 1947. szeptember 4.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A bejelentést tudomásul veszi s ezzel kapcsolatban bejelenti, hogy Szakasits Árpád miniszterelnökhelyettes kórházi ápolás alatt áll és betegsége miatt nem tudott a minisztertanácson megjelenni, de helyettesítésében is megjelent.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács de. 1/2 12 órakor ért véget.³

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Dinnyés Lajos

Gépell tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek az első oldalon, a jelenlévők felsorolásánál, nevük említésénél látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Pongrácz Aladár miniszterelnökségi államtitkár kézjegye.

Szakasits Árpád betegszabadságon volt.

Nyárádi pénzügyminiszter augusztus 31-én Moszkvába utazott a pénzügyi tárgyalások folytatása céljából, ahonnan csak szeptember 9-én tért vissza. Ezért nem volt jelen a minisztertanács ülésén.

Az említett törvény 13. § (3) bekezdése azt mondta ki, hogy a „kinevezett minisztérium a kinevezéstől számított nyolc nap alatt köteles a Nemzetgyűlés ülésében bemutatkozni. Ennek megtörténte előtt a köztársasági elnök a Nemzetgyűlést nem oszthatja fel.”

³ A lapok közlése szerint ez után a miniszterelnök személyesen vitte a felterjesztést a köztársasági elnökhöz, aki azt elfogadta. (Magyar Nemzet 1947. szeptember 5.)

20. 1947. szeptember 4.

[20.] 200.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi szeptember hó 4. napján de. 12 órakor Rákosi Mátyás elnöklete alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Nyárádi Miklós pénzügyminiszter képviselőiben Kemény György államtitkár, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter képviselőiben Kelemen Gyula államtitkár, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter, Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter képviselőiben Dulin Jenő államtitkár, a honvédelmi miniszter képviselőiben Sárkány József államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Erőss János közellátásügyi miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, úgy is, mint a külügyi tárca képviselője, Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[1.]

Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes, miután a miniszterelnöktől értesítést kapott, hogy a köztársasági elnök az ügyek továbbvitelével a kormány tagjait megbízta,¹ a minisztertanács ülését megnyitja. Felkéri dr. Pongrácz Aladár államtitkárt, a miniszterelnöki bejelentések megtételére.

[2.] 1.

Dr. Pongrácz Aladár előterjeszti javaslatát Szabó István főmérnök bratislavai hivatalos útjának engedélyezése tárgyában.²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

¹ A miniszterelnök és a kormány tagjainak felmentéséről és egyidejűleg — az új kormány kinevezéséig — a miniszterelnöki, illetve a miniszteri teendők ideiglenes ellátásával való megbízatásáról szóló szeptember 4-én kelt elnöki elhatározás megtalálható a Miniszterelnökség iratai között (MOL XIX-A-1-j 1947-III-6767-10 720). Az erről szóló közlemény a MKHL 1947. szeptember 5-i számában jelent meg.

² A Miniszterelnökség 10 523/1947. II. sz. előterjesztéséből kitűnik, hogy Szabó Istvánt, mint a Jóvátételi Hivatal főmérnökét egy jóvátételi célra készített hajó átadása ügyében kívántak Pozsonyba kiküldeni.

20. 1947. szeptember 4.

[3.] 2.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára* előterjeszti 7000/1947. számú javaslatát az államháztartási és magánhitelkeretek szeptember hóra való megállapítása tárgyában. Kéri a minisztertanács felhatalmazását, hogy miután a Gazdasági Főtanács a költségvetést még nem tudta véglegesen elfogadni, a folyósításokat a pénzügyminiszterrel egyetértésben megkezdhesse.³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[4.] 3.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a burgonyabogár elleni védekezés céljára rendelkezésre bocsátott 1 millió forint póthitel utólagos engedélyezése tárgyában.⁴

Minisztertanács a burgonyabogár elleni védekezés céljára 1 millió forint póthitel folyósításához hozzájárult.

[5.] 4.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Kerék Mihály egyet. ny. r. tanár kinevezése tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Több szempont a kinevezés ellen szól.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Még tudományos szempontból sem üti meg a mértéket.

³ A Gazdasági Főtanács előterjesztésében bejelentette, hogy a bankjegymisszió 1947 szeptemberében lehetséges felső határát 150 millió forintban határozta meg. Kérte a pénzügyminisztert és a Gazdasági Főtanács főtthkárát, hogy az államháztartás szeptember havi, lehetőleg deficitmentes előirányzatát ennek szem előtt tartásával dolgozzák ki. A rendkívüli hitelgények tárgyalását a következő ülésre javasolta halasztani, felhatalmazva a pénzügyminisztert és a Gazdasági Főtanács főtthkárát, hogy a halaszthatatlan kiadások fedezésére szükséges összegeket a minisztertanács utólagos jóváhagyásával rendelkezésre bocsáthassa. Külön javasolta megtárgyalni a takarmány, a téli alma, a zöldség felvásárlási akciók, valamint az állami birtokok kiadásainak fedezésére szükséges, továbbá az olcsó tankönyvakcióra vonatkozó hitelkonstrukció kérdését. Az utóbbi kérdésről lásd a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 33. napirendi pontját. Kérte végül, hogy az államháztartás és a hitelgazdálkodás 1947. évi október-decemberi előirányzatát a pénzügyminiszter és a Gazdasági Főtanács főtthkára két héten belül dolgozza ki és ezt terjesszék a Gazdasági Főtanács elé. A tervezet tárgyalását a Gazdasági Főtanács ismételten elhalasztotta, végül — a három hónapos tervre való utalás nélkül — csak az október havi pénzgazdálkodás terve került elfogadásra. (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. október 1. 1. napirendi pont)

⁴ Előzményéről lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 53. és a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 46. napirendi pontját. A Földművelésügyi Minisztérium 186 142/1947./XI.-2. sz. előterjesztésében bejelentette, hogy a kolorádóbogár elleni védekezés céljából — a Gazdasági Főtanács kezdeményezése nyomán — tárcaközi bizottságot szerveztek, amelynek tagja a Gazdasági Főtanács, a Pénzügyminisztérium és a Földművelésügyi Minisztérium képviselője s ez a bizottság, döntése alapján kapott lehetőséget az 1 millió forint felhasználására. A Gazdasági Főtanács még júliusban határozott az 1 millió forint felhasználásáról; közvetlenül a jelen minisztertanácsi ülés előtt további összegeket engedélyezett erre a célra. (MOL XIX-A-10, 18. d. 1947. július 23. 6., illetve 20. d. 1947. szeptember 3. 8. napirendi pont)

20. 1947. szeptember 4.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Húszéves tudományos munkássága van.

Rákosi Mátyás államminiszter: Mégis arra kéri a földművelésügyi minisztert, hogy előterjesztésével várjon s azt egy időre tartsa függőben.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Előterjesztését a napirendről levelezi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁵

[6.] 5.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Berendy János és dr. Határ Béla megválasztása tárgyában a Balatonvidéki Villamosművek Rt. igazgatóságába, illetve felügyelőbizottságába.

Rákosi Mátyás államminiszter: Attól tart, hogy ezek a megválasztottak a trust érdekeit fogják védeni.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nem valószínű, miután állami küldetésben részesülnek.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁶

[7.] 6.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 114 012/1947. sz. javaslatát Benedek Rudolfnak a VIII. fiz. osztályba és Csigó Ferencnek a X. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[8.] 7.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Szüts Istvánnak a IX. fizetési osztályba és Turula Károlynak a XII. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵ Lásd a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 38. napirendi pontját. Dr. Kerék Mihály (1902–1990) a Pázmány Péter Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának mezőgazdasági szakán 1926-ban szerzett oklevelet. 1928-ban szövetkezetpolitikából doktorrá avatták. 1924-től 1936-ig a Magyar Mezőgazdák Szövetkezeténél, majd a Magyar Gazdaszövetségnél, végül a Faluszövetség-nél dolgozott. 1945 februárjában a kormány a földbirtokreform előkészítésével és végrehajtásával bízta meg, ugyanekkor a Földhivatal ügyvezető igazgatójává nevezték ki. 1945 novemberében nemzetgyűlési képviselővé választották. 1947-ben az Agrártudományi Egyetem Tanácsa a Mezőgazdaságtudományi Kar budapesti osztályának agrárpolitikai tanszékére hívta meg. 1947–1948-ban a Dunavölgyi Agrártudományi Bizottság tagja. 1949-től visszavonult, illetve kiszorult a közéletből.

⁶ A Földművelésügyi Minisztérium 8763/1947. eln. 1. sz. előterjesztése szerint Berendy János a Földművelésügyi Minisztérium miniszteri tanácsosa, dr. Határ Béla pedig a minisztérium számvevőségi főtanácsosa volt.

20. 1947. szeptember 4.

[9.] 8.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Havas László részére mezőgazdasági kísérletügyi igazgatói cím adományozása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[10.] 9.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Munkácsy József jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[11.] 10.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 5792/1947. számú javaslatát több tisztviselőnek szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Az utolsó négy ellen nincs kifogása, mert az rendben van. De az állami birtokoknál szolgálatot teljesítő tisztviselőkre nézve külön FM rendelet van.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Nem tud róla, de ki fogja vizsgálni. Előterjesztését most a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁷

[12.] 11.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti 6836/1947. sz. javaslatát több tisztviselőnek szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Szintén az előbbi alapon van kifogása az előterjesztés ellen. Gépirónók is szerepelnek, akiknek több évet javasol az előterjesztés beszámítani.

Rákosi Mátyás államminiszter: Tudomása szerint a véleményező bizottság mindig a szakszervezet javaslatát fogadja el. Javasolja az előterjesztéshez való hozzájárulást.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[13.] 12.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Keresztes Sándor kinevezése tárgyában.

Minisztertanács dr. Keresztes Sándornak a VIII. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult.

⁷ Az előterjesztés szerint a javaslatba hozott személyek többsége jószágfelügyelő, gazdasági felügyelő vagy főintéző, illetve intéző volt; a Gerő Ernő által rendben lévőnek nyilvánított, az előterjesztés utolsó négy helyén szereplő személyek közül ketten szintén gazdasági felügyelők voltak, továbbá egy kísérletügyi igazgató és egy szőlészeti-borászati igazgató szerepelt. Így nem érthető a megjegyzése.

20. 1947. szeptember 4.

[14.] 13.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Kibédy Zoltán alkalmazása tárgyában az Országos Halászló Felügyelőségénél.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Az a) pont alapján lett elbocsátva⁸ tudomása szerint, de lehet, hogy csak névcseré forog fenn. Kéri utánanézni.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta elvben attól feltételezetten, ha öt napon belül észrevétel nem érkezik be ellene.

[15.] 14.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 12. sorszám alatt szereplő előterjesztését visszavonja.⁹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[16.] 15.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 146 247/1947. szám alatt a földbirtokrendezési szolgálatnál megállapított kereten belül szerződéses alkalmazottak felvétele tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Javasolja a keretet 800-ra lepassztani.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Ezt nem teheti magáévá.

Rákosi Mátyás *államminiszter*: Elvben hozzájárul és felkéri a földművelésügyi minisztert, hogy a létszámapasztásra vonatkozólag a pénzügyminiszterrel egyetértésben foglaljon álláspontot.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Ehhez hozzájárul és azt is kéri, hogy amennyiben szolgálatban nem álló személyek felvételéről van szó, az illetmények megállapításánál a Pénzügyminisztérium feltétlenül bevonassék.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a földművelésügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértésben járjon el.¹⁰

⁸ Feltehetőleg az államhatalom egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezések tárgyában kiadott 5000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 19.), azaz a B-listázásról szóló rendelet 2. §-ának (2) bekezdésében szereplő a) pontról van szó, amely azt mondta ki, hogy a közzolgálati alkalmazottak közül a tényleges szolgálatból el kell bocsátani „azokat, akiknek hivatali működése az ország demokratikus szellemű újjáalakítását tevőlegesen nem szolgálja.”

⁹ A Földművelésügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 12. sorszám alatt az egyes tisztviselők részére a miniszteri tanácsosi, illetve miniszteri osztálytanácsosi cím adományozására vonatkozó javaslat szerepel.

¹⁰ Előzményéről lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 94–96. napirendi pontját. Az előterjesztés arra vonatkozott, hogy a minisztérium földbirtokrendezési szolgálatot ellátó személyzetének 896 főben megállapított keretén belül megüresedő helyekre külön minisztertanácsai hozzájárulás nélkül szerződethessen új munkatársakat. Indoklásában előadta, hogy a földbirtokreformmal kapcsolatos telegkönyvezési munkálatok befejezés előtt álltak ugyan, de előtérbe került a házhelyrendezés, a Földbirtokrendező Alap állagához tartozó élő és holt felszerelés, épület leltározása és értékelése, a juttatásban részesültek megterhelése, a Németországba kitelepítettek vagyontárgyainak hasznosítása, a Szlovákiából áttelepített magyarok birtokbahehelyezése, amely

[17.] 16.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Makay Gábornak és Schmelzer Győző gépészmérnöknek külföldi kiutazása tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Dr. Makay Gábor nem szakember, hanem jogász, kimenetelét ellenzi.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Ő ennek az ügyosztálynak a vezetője s különben a kommunista párt tagja.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ennek dacára ellenzi.

Minisztertanács Schmelzer Győző okl. gépészmérnök külföldi kiutazásához hozzájárult, dr. Makay Gábor kiutazását elutasította.¹¹

[18.] 17.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a géperejű bérkocsi-vállalat fenntartására jogosító engedélyokiratok felülvizsgálásáról szóló 5310/1947. sz. rendelet módosítása tárgyában.¹²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

[19.] 18.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát stornírozott megrendelések újbóli érvényesítése tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviseletében *Kemény György államtitkár*] azzal járul hozzá, hogy a kérdéses tartozások kizárólag az 1947/48. évi költségvetés keretében számolhatók el.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Régebben adtak előlegeket a cégeknek s ha megbontjuk a szerződést, akkor ezek az előlegek elvesznek.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a tartozások kizárólag az 1947/48. évi költségvetés keretében számolhatók el.¹³

feladatok szakszerű ellátása csak az alkalmazotti létszám folyamatos biztosítása esetén volt megoldható.

¹¹ A Földművelésügyi Minisztérium 70 116/1947./I. A. 2. sz. előterjesztése szerint az ország évi 4–4,5 ezer vagon cellulóze szükségletét kizárólag import úján tudták biztosítani, ami 100–135 millió forinttal terhelte az ország külkereskedelmi mérlegét. Felmerült, hogy főleg a hazai nád feldolgozására érdemes lenne cellulózgyárat létesíteni. Ennek előkészítése céljából javasolta kiküldeni a nád-cellulóze előállításában tapasztalatokkal rendelkező Olaszországba, illetve Triesztbe dr. Makay Gábor miniszteri osztálytanácsost és Schmelzer Győző szerződéses műszaki tanácsadót.

¹² Az 5310/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. május 1.) a géperejű bérkocsi-vállalatok fenntartására jogosító engedélyokiratok felülvizsgálatának határidejéül 1947. szeptember 1-jét jelölte meg. A Közlekedésügyi Minisztérium 38 353/1947. VI. 1. sz. előterjesztése szerint a felülvizsgálatot a megjelölt időpontig nem lehetett befejezni, ezért kérte a határidő egy hónappal történő meghosszabbítását. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 940/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 17.

¹³ Előzményét illetően lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját. A Közlekedésügyi Minisztérium 32 338/1947./I.1. sz. előterjesztésében jelezte, hogy a MÁV 1940 és 1946 között hazai cégeknél több száz kocsi, mozdonyt és egyéb vasúti felszerelést rendelt meg s ezekre annak

20. 1947. szeptember 4.

[20.] 19.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Ferdinándi László ausztriai kiküldetéséhez utólagos hozzájárulás tárgyában.¹⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[21.] 20.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Csala Sándor, Szeder József, dr. Lengyel Géza ausztriai kiküldetése tárgyában.¹⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[22.] 21.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Tolnay Lajos ausztriai kiküldetése tárgyában.¹⁶

Minisztertanács dr. Tolnay Lajos MÁV igazgatónak anyagok hazahozatalára ausztriai kiküldetéséhez hozzájárult. [sic!]

[23.] 22.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Varga István, dr. Balázs Nándor és Sigmund István jugoszláviai kiküldetése tárgyában.¹⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

idején jelentős előlegeket és részletfizetést teljesített. Rámutatott arra, hogy a felmondás következtében a gyártó cégek az időközben részben vagy egészében elkészült járművekkel szabadon rendelkezhetnének, míg a MÁV-nak sürgős szüksége lenne az újjáépítésnél ezekre, a cégekkel szemben viszont csak az előlegek és a részletfizetések erejéig állna fenn követelési joga. Ezért kérte a közlekedésügyi miniszter az említett rendeletnek az államkincstár számára esetenként súlyos hátrányt jelentő végrehajtása alóli felmentést, azaz az erre lehetőséget adó 24 810/1946. ME sz. rendelet (MKRT 1947. január 1.) alkalmazását a MÁV egyes szerződéseit tekintetében.

¹⁴ A Közlekedésügyi Minisztérium 37 706/1947. II. sz. előterjesztése szerint nyolc Ausztriában lévő hajót adott vissza a szovjet kormány Magyarországnak, Ferdinándi László kiküldetésére ezért került sor.

¹⁵ A MÁV három tisztviselője — a Közlekedésügyi Minisztérium 13 234/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint — az osztrák államvasutaknál vezetett folyószámlára vonatkozó megállapodás elkészítése, valamint a határhitelezésből és egyéb címeken felmerülő tartozások és követelések egyeztetése céljából utazott Ausztriába.

¹⁶ A Közlekedésügyi Minisztérium 12 458/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint a háború során Ausztriába hurcolt anyagok visszaszerzése érdekében folytatott tárgyalások 1470 tonna felépítményi anyag hazaszállításának megindítását eredményezték. Tolnay Lajos MÁV igazgatót a még kintlévő és esetleg ott beépített felépítményi anyag visszaszerzése céljából kívánta Ausztriába kiküldeni.

¹⁷ A Közlekedésügyi Minisztérium 13 237/1947. Eln. sz. előterjesztésében a Jugoszláviában maradt magyar vasutasok és a Magyarországra átvitt, de korábban Jugoszláviában szolgálatot teljesítő vasúti alkalmazottak szolgálati táblázatainak és más személyi okmányainak kicserélése és az érdekelték helyzetének rendezése céljából tartotta szükségesnek a három tisztviselő jugoszláviai kiküldetését.

20. 1947. szeptember 4.

[24.] 23.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Seres Tibor és Fazekas József Csehszlovákiába való kiküldetése tárgyában.¹⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[25.] 24.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Fodor Gyula és Garbaisz László Csehszlovákiába való kiküldetése tárgyában.¹⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[26.] 25.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Burány Mátyás kegdyja tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[27.] 26.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 229 931/1947. sz. javaslatát baloldali politikai magatartása miatt hátrányt szenvedett postaalkalmazottak jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[28.] 27.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Bebrits Lajos és társainak Ausztriába való kiküldetése tárgyában.²⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[29.] 28.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Vajna és Vigh Gyula MFTR alkalmazottak Hollandiába való kiküldetése tárgyában.²¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

¹⁸ A Közlekedésügyi Minisztérium 13 230/1947. Eln. sz. előterjesztése a Csehszlovákia és Magyarország közötti autóbuszforgalom megindítását célzó tárgyalásokra javasolta kiküldeni Seres Tibor miniszteri tanácsost és Fazekas József MÁV igazgatóhelyettesét.

¹⁹ A Közlekedésügyi Minisztérium Ausztriában 2000 m fenyőfűrészáru és Csehszlovákiában 10 ezer db talpfa átvétele ügyében javasolta kiküldeni a MÁV két tisztviselőjét.

²⁰ Lásd a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 10. napirendi pontját. Bebrits Lajosról lásd a [7.]187. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját és jegyzetét.

²¹ A Közlekedésügyi Minisztérium 13 713/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint a MFTR-nek a harmincas évek elejétől az Amstelbank amsterdami céggel szemben fennálló 170 ezer angol fontot kitevő tartozása fejében a hitelező az 50%-ban a MFTR érdekeltséget képező Danubrénus hajózási vállalatot árverésre kívánta bocsátani. A hitel prolóngálása érdekében folytatandó tár-

20. 1947. szeptember 4.

[30.] 29.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár] bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.²²

Miniszttertanács a bejelentést tudomásul vette.

[31.] 30.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár] előterjeszti 26 709/1947. számú javaslatát Naszályi László, Simon Béla kiküldetése tárgyában a liegei mérnökkongresszusra, valamint Csiszár Miklós és Kovács János Svájcba és Angliába való kiküldetése tárgyában.²³

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[32.] 31.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár] előterjeszti javaslatát Lestyánszky Dezső jóvátetele tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Ha nyugdíjban marad változatlanul, hozzájárul a rehabilitáláshoz.

Iparügyi miniszter [képviselőtében Kelemen Gyula államtitkár]: Így szól a javaslat is.

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.²⁴

[33.] 32.

[Rónai] Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. sorszám alatti előterjesztése tévedésből került napirendre, miután

gyálás, illetve szükség esetén az érdekeltségi rész értékesítésében való közreműködés céljából kívánta kiküldeni a két vezető tisztviselőt. Lásd még e jegyzőkönyv 84. napirendi pontját.

²² Az Iparügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a külföldi kiküldetésekre vonatkozó előírás alóli felmentési igény szerepelt. Az Iparügyi Minisztérium 15 730/V/1947. sz. előterjesztésében a MÁVAG esetében — ennek kereskedelmi tevékenységére tekintettel — azért kért felmentést a külszolgálatról szóló 2180/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. február 22.) 1. §-ában foglalt azon előírás alól, amely szerint közszolgálati alkalmazottat külföldi szolgálatra kirendelni, vagy kiküldeni csak a miniszttertanács előzetes hozzájárulásával szabad, mivel igen gyakran előfordult, hogy az üzleti követelmények folytán a külföldi utazás sürgőssége nem tette lehetővé a miniszttertanácsi engedély kivárását.

²³ Az Iparügyi Minisztérium 26 709/1947. sz. előterjesztésében a hároméves tervben előírt gyártási program megvalósítása érdekében jelezte szükségesnek, hogy vezető műszaki emberek tájékozódjanak a háború alatt és azt követően a vas- és acélgyártás terén a nyugati országokban elért eredmények felől. Simon Béla kohómérnököt, a MÁVAG műszaki tanácsosát és Naszályi László vegyészmérnököt, a NIK műszaki tisztviselőjét a Belgiumban tartandó mérnök-kongresszusra; Csiszár Miklóst, a MÁVAG műszaki tanácsosát és Kovács Jánost, a MÁVAG tisztviselőjét Svájcba és Angliába, az ottani acél- és vasöntődék tanulmányozására kívánta kiküldeni.

²⁴ Az Iparügyi Minisztérium 5361/3/V sz. előterjesztése szerint Lestyánszky Dezső 1930 júniusában a MÁV igazgatóságától, mint főfelügyelő lépett át a MÁVAG szolgálatába, mint gyárfőnök 1932 májusáig dolgozott s igazgatóhelyettesként demokratikus magatartása miatt nyugdíjazták. A III. fizetési osztálynak megfelelő nyugdíj megállapítására vonatkozott a javaslat.

20. 1947. szeptember 4.

azt a Gazdasági Főtanács fogja kivizsgálni. Az előterjesztést a napirendről leveszi.²⁵

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

[34.] 33.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter* előterjeszti 37 855/1947. sz. javaslatát állami kereskedelmi középiskolai tanárok kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[35.] 34.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter* előterjeszti 37 856/1947. sz. javaslatát kezelői állások betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[36.] 35.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter* előterjeszti 4377/1947. számú javaslatát a minisztérium számvevőségi szakán való kinevezések tárgyában.²⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[37.] 36.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 117 700/1947. sz. javaslatát 411 helyettesítéssel ideiglenesen megbízott tanító megbízatásának meghosszabbítása tárgyában.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: A visszavett hadifoglyok helyett másokkal kell csökkenteni a létszámot.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Kéri meghagyni ezt a keretet, mert nagy tanítóhiánnyal küzd.

Rákosi Mátyás államminiszter: Járuljon hozzá a minisztertanács azzal, hogy a kereten belül történjenek a visszavételek s amennyiben a kultusztárcának új tanítókra van szüksége, tegyen arra nézve előterjesztést.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Így módosítja javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²⁵ A Kereskedelem és Szövetkezetiügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt a Svájcba irányuló lenolaj kivitelének leföldözése szerepel. A Minisztérium 41 181/1947. IV. sz., a Gazdasági Főtanácshoz intézett előterjesztésében arra hivatkozással, hogy az olajgyárnak annak idején ígéretet tettek, hogy a veszteséges belföldi eladásokért a Svájcba irányuló kivitel révén fognak kárpótlást kapni, javasolta a Svájcba irányuló kivitel utáni leföldözési összeg nagyobb hányadának elengedését. A Gazdasági Főtanács a 2 941 694 forint leföldözési összeg megfizetése alól „részben, esetleg teljesen is” mentesítette az érdekelt olajgyárakat. (MOL XIX-a-10, 19. d. 1947. augusztus 27. 43. napirendi pont)

²⁶ Előzményét lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 29. napirendi pontjában.

20. 1947. szeptember 4.

[38.] 37.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Tankó Béla egyet. ny. r. tanár szolgálati idejének beszámítása tárgyában.²⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[39.] 38.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Györgyfy Ákos igazgatónak az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*]: Vele nem lett letárgyalva.

Minisztertanács Györgyfy Ákos igazgatónak az V. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult, a pénzügyminiszter jóváhagyásától feltételezetten.²⁸

[40.] 39.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Bélay Istvánnak a XI/3. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[41.] 40.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Rosta Károlynak a XV. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[42.] 41.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát [Buda Istvánné] Reymeyer Stefániának a XII. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[43.] 42.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Erdőházi Hugó állami gimnáziumi tanárrá való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 104 604/1947./VI/1. sz. alatt tett előterjesztést. Dr. Tankó Béla (1905–1974) 1930-tól vegyészként teljesített szolgálatot a debreceni egyetemen. 1932-től 1941-ig tanársegéd, majd adjunktus volt, egyben gyakorló gimnáziumi tanárként működött. 1947-ben az ekkor szervezett szerveskémiai tanszék professzora. 1950-től az Orvostudományi Karon a biokémiai tanszék egyetemi tanára, majd a debreceni Biokémiai Intézet igazgatója.

²⁸ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 118 552/1947. IV/5. sz. előterjesztése szerint Györgyfy Ákos a siketnérmák budapesti állami intézetének az igazgatója volt. Az V. fizetési osztályba való kinevezéséről hozott határozat végrehajtása előtt váratlanul elhunyt. Ezért özvegye részére az V. fizetési osztálynak megfelelő nyugdíj megállapítását javasolta. Az előterjesztés mellett megtalálható az Igazságügyminisztérium egyetértő véleményét tartalmazó T. 3422/1947. sz. levelelének másolata.

[44.] 43.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Szabó Istvánné tanítónő kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

45.²⁹

Igazságügyminiszter [*képviselőtében Dulin Jenő államtitkár*] előterjeszti javaslatát a magyar állam biztonságát veszélyeztető cselekményekről szóló 1940:XVIII. tc. kiegészítése tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

46.

Igazságügyminiszter [*képviselőtében Dulin Jenő államtitkár*] előterjeszti javaslatát Házy János okl. gyógyszerésznek a IX. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

47.

Igazságügyminiszter [*képviselőtében Dulin Jenő államtitkár*] előterjeszti javaslatát Sztankay Lajosnének a XII. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

48.

Igazságügyminiszter [*képviselőtében Dulin Jenő államtitkár*] előterjeszti javaslatát Kovács Géza jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

49.

Honvédelmi miniszter [*képviselőtében Sárkány József államtitkár*] előterjeszti javaslatát a honvédelmi eskü, illetőleg fogadalom szabályozása tárgyában.³¹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

²⁹ Itt elvették a számozást, ezzel a pótlólag beiktatott [1] sorszám miatt alkalmazott szögletes zárójelbe tett számozás innen kezdve feleslegessé vált.

³⁰ Az Igazságügyminisztérium T3311/1947. sz. előterjesztésében felhívta a figyelmet arra, hogy a magyar állam biztonságát veszélyeztető cselekményekről szóló 1940. évi XVIII. tc. 10. §-ának (2) bekezdése a tiltott útlevélhasználatot és a tiltott határátlépést vétségé nyilvánította, de hatásköri rendelkezést nem tartalmazott s ennek folytán ezek a cselekmények az általános hatásköri szabályok értelmében a törvényszékek elé kerültek. Hivatkozva a törvényszékek túlterheltségére, valamint arra, hogy a törvényszékek többnyire az országhatártól távolabb vannak, így a terheltek előállítására, a tanúk, hatósági közegek megjelenése nagyobb megterhelést jelent, javasolta az eljárás az elkövetés helyéhez közelebb eső járásbíróság hatáskörébe utalni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 10 860/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 10.

³¹ A honvédelmi Minisztérium szám és keltezés nélküli előterjesztésében — a tapasztalatok alapján — megállapította, hogy az 1850/1946. ME sz. rendeletben (MK 1946. február 26.) előírt

20. 1947. szeptember 4.

50.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Sárkány József államtitkár] előterjeszti javaslatát [a] hadbírák képesítéséről szóló 1770/1946. ME sz. rendelet újabb módosítása tárgyában.³²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

51.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Sárkány József államtitkár] előterjeszti javaslatát Fehér István százados rehabilitálása tárgyában.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Nem bűnselekmény, hanem feletteseinek bíráló tevékenysége miatt vesztette el állását. [sic!]

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Sárkány József államtitkár]: 1919-es bűnselekmény miatt lett elbocsátva.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy amennyiben 5 napon belül nem tesz észrevételt a pénzügyminiszter, a javaslat elfogadottnak tekintendő.

52.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Sárkány József államtitkár] előterjeszti 20 754/1947. számú javaslatát a magyar és román hadsereg sporttalálkozója tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Egy nap 40 000 forintba kerül. Felteszi a kérdést, hogy nagy súlyt helyez-e a honvédelmi miniszter erre az előterjesztésre?

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Sárkány József államtitkár]: A magyar-román barátság szempontjából nagyon fontos lenne.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára:* 200 000 Ft-ban kell megállapítani a keretet, de kísérelje meg a honvédelmi miniszter kevesebből kihozni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy 200 000 forintos költségkeretben állapítsa meg a költség-minimumot, a rendelethez a Gazdasági Főtanács és a Pénzügyminiszter hozzájárulása szükséges.³³

honvédeskü illetve fogadalom szövege terjedelménél fogva, főként az ünnepélyes alkalmakkor tömegesen esküt tevő újonc honvédek számára nem bizonyult alkalmasnak. Ezért annak rövidebb formában való meghatározását javasolta. Az előterjesztéssel azonos lapon olvasható a rendelet tervezete. Lásd a 10 790/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 7.

³² A Honvédelmi Minisztérium 16 632/Eln. igü. 1947. sz. előterjesztésében az 1770/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. február 27.) a hadbírók polgári joggyakorlatának megszerzését illető határidő meghosszabbítását javasolta, mivel szolgálati érdekekre tekintettel az ezzel kapcsolatos kérelmeknek nem mindig tehetett eleget. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 12 000/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. október 19.

³³ A Honvédelmi Minisztérium 20 754/el. Kjogi-1947. sz. előterjesztés szerint a sporttalálkozóra a honvédnapi és az ezt megelőző sporthét keretében, szeptember 17. és 22. között került sor Budapesten, míg a magyar csapat október hónapban utazott Romániába. (MOL XIX-I-1-s 1947 12.t.-6929-36.d.) A Gazdasági Főtanács ülésein ez a kérdés nem került napirendre.

53.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Sárhány József államtitkár] előterjeszti javaslatát Kedvessy László szerződéses előadónak — az előírt képesítési kellék elengedésével — a Honvédelmi Minisztérium fogalmazási létszámába, IX. fizetési osztályba miniszteri fogalmazóvá való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Kedvessy Lászlónak a IX. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult, a képesítés meglétét az 1100/1945. ME sz. rendelet 2. § jogkörében elengedte.³⁴

54.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát az Újságírók Szanatórium Egyesülete és a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjbiztosító Intézete munkavállalóinak a betegség- és öregség, rokkantság, özvegység és árvaság esetére történő biztosítás hatálya alól való mentesítése tárgyában.³⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

55.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát dr. Grigássy Pál és társai kinevezése tárgyában az Állami Gyermekekmenhely orvosi létszámába.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Az 1947/48-as költségvetési keret még nincs megállapítva, tehát ez az előterjesztés nem tárgyalható.

[Molnár] Népjóléti miniszter: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

56.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát Ásvány Ferencnek a VIII. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁴ Feltehetőleg elírás történt, mivel az 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) intézkedett a közszolgálati alkalmazáshoz előírt képesítési kellékekről s ennek 2. §-a adott lehetőséget az illetékes miniszternek, illetve a kormánynak a képesítési kellékek megléte alóli mentesítésre. Kedvessy László (1916-?) jogi tanulmányokat folytatott. 1941-től a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott. 1947 márciusától Dinnyés Lajos személyi titkára volt.

³⁵ A Népjóléti Minisztérium 78 427/1947. II. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy célszerűbb, ha az Újságírók Szanatórium Egyesületének és a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjbiztosító Intézetének munkavállalói annál a biztosító intézetnél vannak biztosítva, amelynek alkalmazottai és így mentesítik őket az OTI, illetve a MABI útján megvalósított kötelező biztosításban való részvétel alól. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 10 900/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. október 3.

20. 1947. szeptember 4.

57.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát 195 730/1947. sz. alatt, irodai kisegítő munkaeörök alkalmazása tárgyában.

Pénzügyminiszter [*képviselésében Kemény György államtitkár*]: Ugyanazon elvi okoknál fogva, mint [ami] az a 2. előterjesztésnél³⁶ fennáll, kéri a napirendről levenni.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter*: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

58.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 170 666/1947. számú javaslatát irodai kisegítő munkaeörök alkalmazása tárgyában tisztii főorvosi és tisztiorvosi hivatalokban.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

59.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti 10 584/1947. sz. javaslatát a Népjóléti Minisztérium számvevőségi szakán megüresedett állások betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

60.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Heller István főorvosi kinevezése tárgyában, a hódmezővásárhelyi közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

61.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. [K.] Halász Péter főorvosi kinevezése tárgyában, a kisvárdai közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

62.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Förgeteg János főorvosi kinevezése tárgyában, a celldömölki közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

63.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Debreceni Jenő főorvosi kinevezése tárgyában, a mohácsi közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁶ Az utalás a Népjóléti Minisztérium 2. sorszám alatt szereplő előterjesztésre, azaz az 55. napirendi pontra vonatkozott.

64.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Árva József főorvosi kinevezése tárgyában, a makói közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

65.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Szarvasy György főorvosi kinevezése tárgyában, a gyöngyösi alapítványi közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

66.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Hauser Zoltán főorvosi kinevezése tárgyában, a szikszói közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

67.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Modrovich Emil főorvosi kinevezése tárgyában, a mosonmagyaróvári közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

68.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Kovács Andor főorvosi kinevezése tárgyában, a siklói állami közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

69.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Budinczky János főorvosi kinevezése tárgyában, a békéscsabai közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

70.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Tóbiás István főorvosi kinevezése tárgyában, a balassagyarmati közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

71.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Dobray Zoltán főorvosi kinevezése tárgyában, a berettyóújfalui közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

72.

[*Molnár*] *Népjóléti miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Császár Árpád főorvosi kinevezése tárgyában, a berettyóújfalui közkórházhoz.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

20. 1947. szeptember 4.

73.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozaton 1. szám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.³⁷

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

74.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 10 366/1947. számú javaslatát Kulcsár István rehabilitálása tárgyában.³⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

75.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti 404 705/1947. sz. javaslatát külföldi segélyadományok átvételével kapcsolatos kiadások fedezete tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Egy tárca más tárcának nem adhat pénzt, ezért a Vöröskeresztnek javasolja a fennmaradó összeget átadni. Helyesnek tartaná, ha a segély átvételekkel kapcsolatos kiadások a Népjóléti Minisztérium által rendeztetnének.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter*: Szívesen átadja az egész kérdést a népjóléti miniszternek. Egyelőre azonban 90 000 forint folyósítása elkerülhetetlen számára.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Javasolja, hogy 200 000 forintot a Miniszterelnökség igényelje a Vöröskereszt számlára.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy a Közellátásügyi Minisztérium részére 90 000 forint folyósítandó.³⁹

76.

[Mihályfi mb.] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát holland főkonzulátus felállítására és John D. Fledderus konzul kinevezése tárgyában.⁴⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁷ A Közellátásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 1. sorszám alatt az egyes magánjogi tartozások teljesítésének szabályozása szerepel. Előzményét illetően lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 37. napirendi pontját. Lásd még a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 72. napirendi pontját.

³⁸ A Közellátásügyi Minisztérium előterjesztése szerint Kulcsár István vasmunkás 1919. június 29-től a Népgazdasági Tanács közellátási főosztályának vezetője volt. 1919 augusztusában Ausztriába emigrált s csak 1947 elején tért vissza Magyarországra. A minisztérium az államtitkárok részére megállapított nyugdíjban való részesítését javasolta.

³⁹ Előzményét illetően lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 71–72., valamint a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 110. napirendi pontját. A szeptemberi kiadások indoklása jórészt megegyezett az augusztus havi előterjesztésben szereplővel. A Magyar Vöröskeresztnek a mintegy 70 millió forint értékű adomány beszállítási, számbavételi és raktározási költségeire 380 000 forintot utalt ki a kormány. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXIX-a-11 214)

⁴⁰ A Külgügyminisztérium 31 293/1947. sz. előterjesztése utalt arra, hogy John D. Fledderus már ezt megelőzően konzulként működött Budapesten, másrészt, hogy a SZEB hozzájárult a

77.

[*Mihályfi mb.*] *Külgyminiszter* előterjeszti javaslatát a brüsszeli követség személyzetének felemelése tárgyában. A bukaresti követség személyzetének felemelésétől eláll.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*]: Kéri egyelőre az egész előterjesztés levételét.

[*Mihályfi mb.*] *Külgyminiszter*: A brüsszeli kinevezésekhez ragaszkodnia kell, mert nincs személyzete. Ezt fenntartja.

Minisztertanács a brüsszeli követség létszámának felemeléséhez hozzájárult.⁴¹

78.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Borbély János jóvátetele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

79.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Juhász Antal jóvátetele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

80.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát néhai Morvai János jóvátetele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

81.

Pénzügyminiszter [*képviselőtében Kemény György államtitkár*]: Tárgysorozatának letárgyalása előtt a moszkvai tárgyalásokkal kapcsolatban előterjeszti 84 420/1947. sz. javaslatát.⁴² A pénzügyminiszternek Moszkvából telefonon tett javaslatait a Gazdasági Főtanács elfogadta⁴³ s ezt közölte is Moszkvával, közben azonban újabb javaslatok érkeztek távbeszélőn. A pénzügyminiszter Moszkvából arra kér felhatalmazást, hogy a globális összegre, amelyből a Gazdasági Főtanács határozata szerint kikapcsolták az Izzót ugyancsak kapcsoljuk ki a kárpátaljai elhurcolt zsidó vagytonokat, valamint a Trans Carpatiát.⁴⁴ Ehhez magyar-holland diplomáciai kapcsolat felvételéhez, harmadrészt pedig, hogy Hágában ekkor már működött egy magyar külképviselet, amelynek hatásköre nagyobb volt, mint egy főkonzulé.

⁴¹ 5983/1/1947. sz. előterjesztésében a Külgyminisztérium elsősorban azzal indokolta kérését, hogy a Belgiumban élő magyar bányászok szociális ellátása sok feladatot adott a követség munkatársainak. Az előterjesztésben nem esett szó a bukaresti követség létszámának felemeléséről.

⁴² Lásd a 20/a-b. sz. mellékletet.

⁴³ A Gazdasági Főtanács állásfoglalásáról lásd a 20/c. sz. mellékletet.

⁴⁴ A kárpátaljai zsidók elhurcolt vagytonáról lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és 27. sz. jegyzetét. A Trans Carpatia a háború idején létrehozott német-magyar vegyesvállalat volt. A Szovjetunió területéről mintegy 30 000 tonna ócskavasat hozott be Magyarországra.

20. 1947. szeptember 4.

az orosz delegáció ragaszkodik. Mivel ez túlmegy a Gazdasági Főtanács döntésén minisztertanácsi határozatot kér.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ehhez sajnos hozzá kell járulni, mert csak feltételezetten tűzték ki tárgyalások anyagául.

Rákosi Máttyás államminiszter: Viszont ennek kitárgyalását kilátásba helyezték.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Az aktíva és passzíva kérdéséből elvben nem engedhetünk, tehát a Trans Carpatia kérdése is idetartozik. A globális összeghez nem tartozik az Izzó.⁴⁵

Pénzügyminiszter [képviselésében Kemény György államtitkár]: Az oroszok a vegyes vállalatok tartozásainak leválasztását is kéri.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ezt a harmadik új tételt nem lehet megadni. Ez nem tartozik a potsdami követelések⁴⁶ körébe. A kárpátaljai követeléseket és a Trans Carpatiat még leválaszthatjuk.

Pénzügyminiszter [képviselésében Kemény György államtitkár]: A Szovjetunió kijelentette, hogy csak a potsdami kérdések tárgyalására van felhatalmazva.

Rákosi Máttyás államminiszter: Válaszképpen meg lehet telefonálni, hogy ezen kérdések kitárgyalásához nem ragaszkodik a minisztertanács. Esetleg majd egy másik bizottságot küldünk ki ezen kérdések tárgyalására. A magyar delegáció mindenestre próbálja meg a letárgyalást.

Pénzügyminiszter [képviselésében Kemény György államtitkár]: Egy kisebb szövegezési változtatást óhajt még a magyar moszkvai delegáció. Ugyanis „méltányos elintézés” helyeztek kilátásba, szöveg helyébe „lehető kedvező elintézés” szöveg kerüljön.

Rákosi Máttyás államminiszter: Ehhez hozzájárul a minisztertanács.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

82.

Pénzügyminiszter [képviselésében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a MSZK-nak a FSZOK-nak és a FOK-nak a MOSZK-ban történt egyesülése folytán szükségessé vált különleges intézkedések tárgyában.⁴⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

ra, amelyet a Weiss Manfréd Művek annak idején megvett, és fel is használt. Ennek ellenértékét követelte a szovjet fél. Mivel ezt a tartozást a magyar állam magára vállalta, kérte, hogy ezt az ügyet a szovjet követelések rendezése tárgyában Moszkvában folyt tárgyalások keretében rendezék. (MOL XIX-A-10, 1947. augusztus 27. 34. napirendi pont)

⁴⁵ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 1–3. napirendi pontját.

⁴⁶ A potsdami egyezményről lásd a bevezető tanulmányt és 200. sz. jegyzetét.

⁴⁷ A Pénzügyminisztérium 176 428/1947./IV. a. sz. előterjesztése szerint a 7800/1947. Korm. sz. rendelettel (MKRT 1947. július 1.) 1947. július 1-jei hatállyal — többek között a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ (MSZK), a Fogyasztási Szövetkezetek Országos Központja (FSZOK) és a

20. 1947. szeptember 4.

83.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát a magyarországi volt német javakban a Szovjetuniót ért károk megtérítése tárgyában.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Gyakorlatilag eltérő tartozások, amik teljesen a potsdami követelésekkel együtt tárgyalandók. Be kell vinni a globális követelésekbe.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: Akkor ezt a tételt a moszkvai instrukciókba foglalja be. Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁴⁸

84.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Takács Endre amsterdami kiküldetése tárgyában.⁴⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

85.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Peternák János ny. állampénztári főtanácsos özvegyének, Hraskó Margitnak kegydíj iránti kérelme tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

86.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Kiss Mihály postatakarékpénztári igazgató kinevezése tárgyában. Itt egy tulajdonképpen kompromisszumról van szó. Kiss Mihály kinevezése Vajda Endre kinevezésétől tétetett függővé. A kommunisták csak úgy hajlan-

Földműves Szövetkezetek Országos Központjának (FOK) egyesülésével — alakult Magyar Országos Szövetkezeti Központ cégbejegyzése hosszabb időt vett igénybe, így jogi személyiségét tulajdonképpen csak késlekedve nyerte el, viszont a beolvadt szövetkezeti szervek megszűntek. A helyzet áthidalása céljából a MOSZK július 2-án tartott igazgatósági ülésén oly értelmű kötelezettséget vállalt, hogy a közérdekű feladatokra (gabonafelvásárlás stb.) tekintettel a megszűnt, de működésüket átmenetileg még folytató szövetkezeti központok váltójogi kötelezettségvállalásának jogérvényességét a június 30-át követő időre nézve is elismeri és azokért, mint beolvasztó egész vagyonával felel. E szavatosságtól függetlenül a Pénzügyminisztérium az államkincstár képviselőtében a Magyar Nemzeti Bank javára készfizető kezességet vállalt a hivatalos szervek által az említett szerveknek engedélyezett hiteleken alapuló váltókötelezettségeket illetően. Ennek jóváhagyását kérte.

⁴⁸ Lásd a 20/d. sz. mellékletet.

⁴⁹ Lásd a jelen jegyzőkönyv 29. napirendi pontját és jegyzetét. A Pénzügyminisztérium 84 361/1947./IV b. sz. előterjesztése szerint Takács Endre kiküldetése is MFTR tartozásának rendezését célozta.

20. 1947. szeptember 4.

dók hozzájárulni Kiss Mihály kinevezéséhez, ha Vajda Endre is alkalmaztatást nyer.

Rákosi Mátyás államminiszter: Nem járul hozzá Kiss Mihály kinevezéséhez, inkább lemond Vajda kinevezéséről is. Egy kommunistáért nem hajlandó behozni fasisztát.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár]: A tárgyszorozaton 5. és 6. sorszám⁵⁰ alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

87.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát Varjas László pénzügyi tanácsos kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

88.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 186 682/1947. számú javaslatát Közületek Támogatási Alapja kezelésének megváltoztatása tárgyában.

[Rajk] Belügyminiszter: Hozzájárul a javaslatához, csak szeptember 1-jei hatállyal kéri életbeléptetni, mert ettől az időponttól nála már fel van függesztve.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁵¹

89.

Pénzügyminiszter [képviselőtében Kemény György államtitkár] előterjeszti 177 041/1947. sz. javaslatát a Nemzetközi Beruházási és Áruforgalmi Rt.-nek

⁵⁰ A Pénzügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 5. sorszám alatt Kiss Mihály, 6. sorszám alatt Vajda Endre kinevezésére vonatkozó javaslat szerepel.

⁵¹ A Pénzügyminisztérium előterjesztése utalt arra, hogy a városoknak, községeknek az általuk a költségvetési hiányuk pótlására kivetett pótdadó mellett szükségük volt egyes esetekben további támogatásra is. Erre szolgált 1930-tól a pénzügyminiszter kezelése alatt állott forgalmiadó-részesedési többletalap, illetve a belügyminiszter által kezelt 1929. évi II. tc.-kel létesített Községi Segélyezési Alap. A második világháború után — olvasható az előterjesztésben — ezek az alapok rendeltetésüknek már nem tudtak megfelelni, ezért a 7120/1946. ME sz. rendelettel (MK 1946. június 25.) létrehozott s a pénzügyminiszter kezelése alá rendelt Közületek Támogatási Alapja útján oldották meg a városok, vármegyék és községek útalapjainak támogatását. Minthogy a Belügyminisztérium részéről kezdeményezték az alap megszüntetését és a közületek támogatására szolgáló összegnek a belügyi, illetőleg a közlekedésügyi tárcánál való költségvetési előirányzatát, vagy pedig az alapnak a Belügyminisztérium kezelésébe való átadását, a Pénzügyminisztérium — az utóbbi megoldást helyesebbnek tartva —, tett javaslatot a vonatkozó rendelet kiadására. A rendelet tervezete megtalálható az előterjesztés mellett. Lásd a 10 800/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 7.

20. 1947. szeptember 4.

az ötéves magyar-jugoszláv áruszállítási szerződés lebonyolítása céljából felveendő hiteleivel kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.⁵²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

90.

Pénzügyminiszter [képviselőjében Kemény György államtitkár] előterjeszti javaslatát 84 401/1947. szám alatt – a svájci tartozások megállapodásainak aláírásával kapcsolatos felterjesztés tárgyában.⁵³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

91.

[Veres] Építési és közmunkaügyi miniszter előterjeszti javaslatát az Országos Házépítő Szövetkezet részére 100 000 forint keretű hitel folyósítása tárgyában.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtájkára javasolja, hogy a minisztertanács határon átnyúlóan 100 000 forint hitelkeretben a pénzügyminiszter az OHSZ részére megkezdheti a folyósítást, de a Gazdasági Főtanács legközelebbi ülésén a részletek tárgyalassanak le.⁵⁴

[Veres] Építési és közmunkaügyi miniszter: Így terjeszti elő javaslatát, mert magáévá teszi a hozzászólást.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács 13 óra 30 perckor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Rákosi

Gépell tisztázat Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál látták el kézjegyükkal a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Bárányos Károly, Kelemen Gyula, Rónai Sándor, Sárkány József, Eröss János, Mihályfi Ernő és Pongrácz Aladár kézjegye.

⁵² Előzményét illetően lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 2. és 7. napirendi pontját. A Pénzügyminisztérium előterjesztéséből kitűnik, hogy a Nemzetközi Beruházási és Áruforgalmi Rt.-t a hosszúlejáratú magyar-jugoszláv áruszállítási egyezmény lebonyolítására hozták létre. A Tárcaközi Hitelvéleményező Bizottság a legszükségesebb berendezési stb. költségekre 350 ezer forint hitelt engedélyezett, amellyel kapcsolatban a Pénzügyminisztérium állami szavatosságot vállalt, egyben jelezte, hogy a vállalat összesen 10 millió forint forgótőkeszükséglete tekintetében is szavatosságot kíván vállalni. Ennek jóváhagyását kérte.

⁵³ Előzményéről lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 79. napirendi pontját, továbbá a 20/e. sz. mellékletet.

⁵⁴ Az Országos Házépítő Szövetkezetről lásd a [4.] 184. sz. jegyzőkönyv 41., az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 109., a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 85. és a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját. A Gazdasági Főtanács a szeptember havi pénz és hitelgazdálkodás kereteinek megállapításakor a szövetkezetek részére megállapított 9 millió forintba esetleg bele tudta (egyéb szövetkezetek 1,5 millió Ft cím alatt) ezt az igényt is, de külön nem foglalkozott az Országos Házépítő Szövetkezet hitelével. (MOL XIX-A-10, 20. doboz 1947. szeptember 12. 1. napirendi pont)

20. 1947. szeptember 4.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapok közé helyezve többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapokon külön sorszámozva felsorolták az előterjesztések címeit.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 2–14., a 16–26., a 28–42., a 45–51., az 53–85. és a 88–89. napirendi pont előterjesztése, illetve irománya, amelyek közül 20/a-c. sz. mellékletként közöljük a 81. és a 83. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést, illetve irományt. A 81. és a 90. napirendi ponthoz tartozó irományt, illetve előterjesztést a Gazdasági főtanács iratai között található példány alapján 20/d-e. sz. mellékletként közöljük.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapokon az 1., a 81. és a 91. sz. napirendi pont.

Csak utólag, kézírással vezették rá a megfelelő borítólapra a 3., a 27., a 43–44., az 52–53., a 74–75., a 88–90. napirendi pontokra vonatkozó utalást.

A jelen minisztertanácsi ülés elején tett fontos bejelentést egykorúlag nem szerepeltették önálló napirendi pontként; mivel ezt nem kívántuk kihagyni a napirendi pontok jegyzékéből — és így a tárgymutatóból — pótlólagosan szögletes zárójelbe tett sorszámmal láttuk el, ami viszont a további napirendi pontok számozásának megváltoztatását is maga után vonta. A sorszámozás egykori hibája folytán a 44. sorszám kimaradt, így ezt követően az eredeti számozás érvénye helyreállt.

20/a. sz. melléklet
(a 20/81. napirendi ponthoz)
Előadó: dr. Csikszenthy Rezső
miniszteri tanácsos
84 420/1947.

Tárgy: A Moszkvában folyó magyar-szovjet gazdasági tárgyalások jelenlegi helyzete.

Gazdasági főtanácsi és minisztertanácsi előterjesztés

Tisztelettel jelentem, hogy a Moszkvában folyó szovjet-magyar tárgyalások során a következő helyzet alakult ki:

1. A Helyiérdekű Vasutakkal kapcsolatban a szovjet fél változatlanul ragaszkodott az évi 940 000 forintos annuitásokhoz.⁵⁵ Én ennek a teljes valorizációt jelentő összegnek a fizetését mindenképpen elkerülni akarván, utolsó ajánlatképpen évi 890 000 forintot ajánlottam fel. Kérek utólagos jóváhagyást.

A szovjet fél ajánlatomra a legközelebbi ülésen fog nyilatkozni.

2. A szovjet fél változatlanul ragaszkodik az osztaletktranszfer keretében követelt kábel- és drótkötélmennyiség, valamint olajtermékek szállításához annak ellenében, hogy az árkiegyenlítésre vonatkozó igényét elengedte.⁵⁶ A szovjet fél követelését összes érveinek ellenére is fenntartotta és annak teljesítéséhez változatlanul ragaszkodik, remélve hogy a tárgyalások sikere nem fog ezen a részletkérdésen múlni. Kérek ebben újabb és most már végleges állásfoglalást.

⁵⁵ Lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 77. napirendi pontját és 18/b. sz. mellékletének II. pontját.

⁵⁶ Lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 78. napirendi pontját és 18/b. sz. mellékletének III. pontját.

3. Az osztalék-korlátozás alóli mentesség kérdésében az utolsó szovjet javaslatot csatolom.⁵⁷

Ezt azzal a hozzátétellel tartom elfogadhatónak, hogy az utolsó mondatban a „kedvező elbírálására” szavak helyett a „lehető kedvező elbírálására” szavak írandók.

4. A globális összeg fizetésénél kifejtettem a kormány álláspontját amely arra irányult, hogy ezzel nemcsak a német hitelezés-követelések, hanem — a minisztertanács álláspontja szerint — egyéb függő kérdések is rendezést nyerjenek és a fizetés junktimba hozassék a jóvátételi áraknak és az Egyesült Izzó leszerelésének kérdésével.⁵⁸

A szovjet delegáció ezzel szemben a legmerevebb elutasító álláspontra helyezkedett, amennyiben a globális összeggel kizárólag a magyar vállalatoknak a volt német hitelezőkkel szembeni adósságait tartja rendezhetőnek és sem a szovjet és vegyes vállalatok tartozásait, sem pedig a magyar kormány által kért egyéb kérdéseket ezen rendezés körébe belefoglalni nem hajlandó.

Ugyancsak nem hajlandó a globális összeg megállapítását a jóvátételi árak revíziójának és az Egyesült Izzó kártalanításának kérdésével összekapcsolni még annyiban sem, hogy erre vonatkozólag az általunk kért tárgyalási készséget jelentse ki. A szovjet bizottság indokolása szerint az ő megbízásuk kizárólag a potsdami megegyezéssel kapcsolatos kérdések tárgyalására terjed ki és amennyiben a magyar kormány álláspontja mellett kitart, úgy a szovjet delegáció ezt a tárgyalások megszakításának tekinti.

Megjegyzem még, hogy a szovjet delegáció vezetője utalást tett arra, hogy az általa eredetileg megjelölt globális összeg, mint utolsó engedmény jelentkezik és egyben kifejezésre juttatta azt is, hogy az aktíva-passzíva kérdésben elfoglalt eredeti álláspontját változatlanul fenntartja; nem hajlandó elfogadni a magyar kormánynak idevonatkozó érvelését és nem hajlandó hozzájárulni ahhoz sem, hogy ez a kérdés a globális összeg keretén belül nyerjen rendezést. Miután a tárgyalások ilyenképpen a kormány által a legutóbbi minisztertanácsokon kifejezésre juttatott álláspont fenntartásával tovább nem folytathatók, kérem azonnali állásfoglalást arra nézve, hogy a fenti kérdésekben a kormány fenntartja-e eredeti álláspontját vagy pedig a megegyezés érdekében hajlandó-e, és ha igen milyen mértékű engedményeket tenni.

5. Végül felvetem azt a kérdést, hogy amennyiben a fenti rendkívüli nagy horderejű problémák azonnali eldöntése a mai politikai helyzetben nehézségekbe ütköznék, nem volna-e célravezető ha a magyar delegáció a szovjet dele-

⁵⁷ Lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 78. napirendi pontját és 18/b. sz. mellékletének III. pontját, valamint a 20/b. sz. mellékletet.

⁵⁸ Lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját és 16/a. sz. mellékletének I., valamint IV. pontját, továbbá a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 76. napirendi pontját és 18/b. sz. mellékletének I. pontját.

20. 1947. szeptember 4.

gációhoz azzal a kéréssel fordulna, hogy az eddig létrejött megállapodások aláírása után a globális összeg fizetésének valamint az aktívák és passzívák kérdésének letárgyalása az új magyar kormány megalakulása utáni időre halasztassék el.

Budapest, 1947. szeptember 3.

Dr. Nyárádi Miklós s. k.

(Moszkvából távbeszélőn vette 1947. szeptember 2-án
dr. Csikszenthy Rezső miniszteri tanácsos)

Hitelesítem:

Budapest, 1947. szeptember 3.

Fejér Dezső

miniszteri irodafőigazgató h.

Gépet, aláírás nélküli tisztaatról készített egykorú hitelesített másolat. A hitelesítő aláírása mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

20/b. sz. melléklet (a 20/81. napirendi ponthoz, illetve a 20/a. sz. melléklethez)
ad. 84 420/1947. PM IV. b.

Melléklet

a Gazdasági főtanácsi és minisztertanácsi előterjesztés 3. pontjához

Szovjet javaslat

A Szovjetunió és Magyarország közötti gazdasági együttműködés tárgyában készített jegyzőkönyvhöz.⁵⁹

Az egyes szovjet-magyar vegyes társaságok és magyarországi szovjet vállalatok kérelemmel fordulhatnak az illetékes magyar hatóságokhoz, hogy a nyereségek és osztalékok kifizetésének mértékére vonatkozó és már jelenleg hatályban lévő, vagy a jövőben hozandó korlátozások alól mentesítést nyerjenek.

Figyelemmel arra, hogy a szovjet fél a szovjet-magyar vegyes társaságok és a magyarországi szovjet vállalatok nyereségeiből és osztalékaiból a Szovjetunióknak járó részt a szükséghez képest más, a magyarországi szovjet érdekeltségű vállalatok fejlesztésére szolgáló beruházásokra szándékozik felhasználni, ami a magyar gazdasági érdekeknek megfelel, a magyar kormány az illetékes magyar

⁵⁹ Az 1945. augusztus 27-én létrejött gazdasági együttműködési egyezményről van szó; lásd a DMB mt. jkv. 335–342., 355–359. pp.

20. 1947. szeptember 4.

hatóságoknak a jelen jegyzőkönyv első bekezdésében említett kérelmek kedvező elbírálására ad utasítást.

Gépelt, aláírás és keltezés nélküli tisztázat.

20/c. sz. melléklet (a 20/81. napirendi ponthoz)

A Moszkvában folyó magyar-szovjet gazdasági tárgyalások

A Gazdasági Főtanács utasítja a Moszkvában tárgyaló magyar delegációt, hogy a tárgyalások folyamán az egyes felmerült vitás kérdésekben az alábbiak szerint foglaljon állást:

1. A helyiérdekű vasutakkal kapcsolatban a Főtanács felhatalmazza a bizottságot, hogy⁶⁰ utolsó ajánlatképpen évi 890 000 forintos annuitásokhoz járuljon hozzá.⁶¹

2. A Gazdasági Főtanács kimondja, hogy az⁶² osztaléktranszfer keretében a szovjet fél által követelt kábel és drótkötél, valamint olajtermékek szállítását a magyar kormány nem vállalhatja.

3. A Gazdasági Főtanács a Szovjetunió és Magyarország közötti⁶³ együttműködés tárgyában készített jegyzőkönyvnek az osztalékkorlátozás alóli mentességre vonatkozó részét⁶⁴ a következő szövegezésben tartja elfogadhatónak:

„Az egyes szovjet-magyar vegyes társaságok és magyarországi szovjet vállalatok kérelemmel fordulhatnak az illetékes magyar hatóságokhoz, hogy a nyereségek és osztalékok kifizetésének mértékére vonatkozó és már jelenleg hatályban lévő, vagy a jövőben hozandó korlátozások alól mentesítést nyerjenek.

Figyelemmel arra, hogy a szovjet fél a szovjet-magyar vegyes társaságok és a magyarországi szovjet vállalatok nyereségeiből és osztalékaiból a Szovjetunióknak járó részt a szükséghez-képest más, a magyarországi szovjet érdekelttségű vállalatok fejlesztésére szolgáló beruházásokra szándékozik felhasználni, ami a magyar gazdasági érdekeknek megfelel⁶⁵ a magyar kormány az illetékes magyar hatóságoknak a jelen⁶⁶ jegyzőkönyv (1) bekezdésében említett kérelmek a lehetőség szerint kedvező⁶⁷ elbírálására ad utasítást.”

⁶⁰ Az ezt megelőző hat szót áthúzták.

⁶¹ Az ezt megelőző két szót és az annuitás szóhoz fűzött kiegészítést áthúzták, helyébe az „elfogadható” szót írták.

⁶² Az előző öt szót áthúzták.

⁶³ Az előző hét szót áthúzták.

⁶⁴ A mondat ez utáni részét áthúzásokkal és kiegészítésekkel a következő módon javították „olyan módosítással fogadható el, hogy”

⁶⁵ Az előző bekezdést és a jelen bekezdés eddig terjedő részét áthúzták.

⁶⁶ Ezt a szót áthúzták.

⁶⁷ Az előző három szót áthúzták és helyükbe a „méltányos” szót írták.

20. 1947. szeptember 4.

4. A Gazdasági Főtanács hozzájárul ahhoz, hogy a jóvátételi árak valamint az Egyesült Izzó leszerelésének kérdése a globális összeg fizetésétől elkülönítve tárgyalassék. A delegáció azonban igyekezzék az így elkülönített jóvátételi árak, valamint az Egyesült Izzó leszerelésének kérdését a most folyó tárgyalások keretében rendezni.

A Gazdasági Főtanács ismételten megállapítja, hogy elfogadja az 50 000 000 dolláros globális összeg fizetésének kötelezettségét azzal, hogy a globális összegben minden potsdami egyezmény alapján Magyarországra háruló kötelezettség bent foglaltatik. Az aktíva-passzíva kérdésben a Főtanács hasonlóképpen ragaszkodik ahhoz, hogy ez a kérdés a globális összeg keretein belül nyerjen rendezést.⁶⁸

A Főtanács utasítja a bizottságot, hogy a jelen határozatban foglalt engedményekre való tekintettel kövessen el mindent a tárgyalások tovább folytatása érdekében.⁶⁹

MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 3. 42. napirendi pont.

Gépelt tisztázat a Gazdasági Főtanács elnökének, Dinnyés Lajos miniszterelnöknek és főtitkárának, Vas Zoltánnak a saját kezű aláírásával. A közölt szöveg a Gazdasági Főtanács jegyzőkönyvének 42. napirendi pontja, illetve 7102/1947. sz. határozata. A szövegben több egykorú tintával írt javítás látható, ezeket jegyzetben közöljük.

20/d. sz. melléklet

(a 20/83. napirendi ponthoz)

[PM] 84 354/1947.

Előadó: dr. Baltazár Lajos pü. s. titk.

IV. b.

A magyarországi volt német javakban a Szovjetuniót ért károk megtérítése tárgyában

Minisztertanácsi előterjesztés

Az 1946. évi november hó 15-én tartott minisztertanácscon hivatali elődöm ismertette a potsdami határozmányok következtében szovjet tulajdonba került magyarországi volt német javakban 1945. január 20-a és a Szovjetunió tulajdonába történt háramlás időpontja között bekövetkezett károkkal kapcsolatos kártérítési kötelezettség jogi és pénzügyi vonatkozásait.⁷⁰ A minisztertanács a károk forintösszegét 11,7 millió forintban állapította meg és vállalta a szóbanforgó összegnek egyenlő havi részletekben történő fizetését azzal, hogy a kárösszeg esetleges emelkedése a részletfizetések arányos felemelését vonja maga után.

⁶⁸ Ezt a bekezdést kihúzásokkal és betoldásokkal a következő módon alakították át: „Ragaszkodni kell viszont ahhoz, hogy a megállapodás szerinti globális összegben minden, a potsdami egyezmény alapján Magyarországra háruló kötelezettség, valamint az aktíva-passzíva kérdés rendezése is bennfoglaltassék.”

⁶⁹ Ezt a bekezdést áthúzták.

⁷⁰ Lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 4. napirendi pontját.

20. 1947. szeptember 4.

A fenti határozat alapján a Jóvátételi Hivatal 1946. okt. hó 1-jétől a mai napig 12 millió forintot utalt ki a Szovjetunió magyarországi vagyonát kezelő hivatal részére. Időközben azonban újabb kárbejelentések érkeztek a Jóvátételi Hivatalhoz, amelyeknek a Pénzügyi Központ revizorai útján történt kivizsgálása után a potsdami határozmányok végrehajtására alakult magyar-szovjet vegyesbizottság az eddig felmerült károk összvolumenét 15 629 665 forintban állapította meg, ebből az összegből azonban levonásba hozandó a Szovjet Javak Kezelősége által külön inkasszált 395 537 forint, úgyhogy az ez idő szerinti kárösszeg végeredményben 15 234 128 forintot tesz ki.

Miután az indemnitási törvény⁷¹ értelmében az előző költségvetésben előirányzott összegnek egy hónapra eső része a folyó költségvetési évben is rendelkezésre bocsátható, nincsen akadálya, hogy fenti kárösszegre — annak a t. Minisztertanács által történő elismerése esetén — az eddigi havi keretek között utalványozhassak.

Tisztelettel kérem tehát a t. Minisztertanácsot, hogy jelen bejelentésemet jóváhagyólag tudomásul venni és felhatalmazni méltóztassék, hogy ezen a címen folyó évi szeptember hó 1-jétől kezdődően havi 1 500 000 forintos részletfizetéseket teljesíthessek.

Budapest, 1947. augusztus 23.

A miniszter helyett:
dr. Kemény György s. k.
államtitkár

Hitelesítem:

Budapest, 1947. augusztus 23.

Abonyi

miniszteri irodafőigazgató

Gépet, aláírás nélküli tisztázatról egykorúlag sokszorosítási eljárással készített hitelesített másolat. A hitelesítő kézjegye mellett a Pénzügyminisztérium körbélyegzőjének lenyomata látható.

20/e. sz. melléklet (a 20/90. napirendi ponthoz)

[PM] 84 401/1947.

Előadó: dr. Valló József min. o. tan.

[Tárgy:] Magyar-svájci
pénzügyi tárgyalások.

Gazdasági főtanácsi előterjesztés

Az 1946. április 27-i magyar-svájci áruforgalmi és fizetési egyezmény megkötésével kapcsolatban megállapodás jött létre a két kormány között a Ma-

⁷¹ Lásd a bevezető tanulmányt és 161. sz. jegyzetét.

20. 1947. szeptember 4.

gyar/országgal szemben fennálló régi svájci finánckövetelések kérdésében is. E megállapodás szerint a magyar kormány intézkedik aziránt, hogy a Magyar Nemzeti Bank az említett svájci követelések szolgálatára a Svájcba irányuló magyar export ellenértékéből svájci fizetési eszközöket tartalékoljon, feltéve, hogy az exportvolumen eléri a 25 millió svájci frankot. A megállapodás értelmében a Nemzeti Bank az exportált áruk ellenértékéeként befizetett összegek 5%-át köteles tartalékolni a befizetések bruttó összegének 25 millió svfrs-t meghaladó összege után és 10%-ot a befizetések bruttó összegének 35 millió svfrs-t meghaladó összege után. Az így tartalékoltt, illetőleg kihasított összeg mikénti felhasználásáról, azaz az abból történő adósságtörlesztés közelebbi feltételeiről 1947. április 10-e és május 5-e között folytattunk Svájcban tárgyalásokat, amelyek a következő eredménnyel zárultak:

A svájci kormánydelegáció mindvégig fenntartotta azt az elvi álláspontját, hogy a normális adósságszolgálat felvétele Magyarországra nézve feltétel nélkül kötelező és az a kötelezettség elvben nem korlátozódik az exportfeleslegből kihasított összegre. Ami pedig a f. időszakban kihasított összeg konkrét felhasználását illeti, a svájci kormánydelegáció elfogadhatatlannak minősítette a magyar kormánydelegációnak azt az ajánlatát, hogy a tartalékoltt összegek tőke visszavásárlására fordíttassanak. Hosszas tárgyalások után is csupán ahhoz sikerült a svájci kormánydelegáció hozzájárulását megszerezni, hogy a magyar kormánydelegáció a tartalékoltt összegek felhasználásáról közvetlen tárgyalásokba bocsátkozhassék a hitelezők érdekképviselőivel.

A svájci *hitelezői érdekképviselőkkel* megindult tárgyalások nem minden hitelezői kategóriában vezettek eredményre. A hosszúlejratú adósságok tekintetében nem sikerült megállapodást kötni, mert e hitelezők érdekképviselője nem tartotta elfogadhatónak a magyar delegációnak azt a végső ajánlatát, hogy a magyar adósok az 1947. évi kamatra csak 1/2–3/4%-ot fizetnek a tartalékoltt összegből, annak fennmaradó részét pedig tendereljárásban⁷² tőketörlesztésre fordítják. A magyar delegáció elgondolása szerint a követelések visszavásárlása a névérték 1/10–1/5-én, azaz 10–20%-os tender-maximum mellett történt volna.

A rövidlejratú adósságok két legfontosabb csoportjára, úm. egyfelől a Stillhalte-adósságokra,⁷³ másfelől a kincstári váltókon és kincstárjegyeken alapuló adósságokra nézve megállapodás jött létre azon az alapon, hogy a hitelezők a *folyó* kamatfizetéstől — sőt bizonyos feltételek esetén a tender-kielégítést elfogadó hitelező összes *hátralékos* kamatköveteléstől is — eltekintenek, ezzel szemben a tender-maximum a korábbi magyar javaslatnál magasabban, 22,5%-ban nyert megállapítást. Ily módon az adósságszolgálatra tartalékoltt mintegy 2 millió svájci frank összegből a Stillhalte- és kincstári váltó- (kincstár-

⁷² felkínálás, ajánlat formájában

⁷³ a visszafizetést illetően szüneteltetett

jegy) hitelezőkre eső hányadnak felhasználása a folyó év végéig terjedő hatálylyal rendezést nyert.

Megállapodás jött létre végül még a tekintetben is, hogy az adósságszolgálat rendezésre váró kérdéseiről a két kormányküldöttség a f. év szeptember havában újból tárgyalni fog.

E kötelezettségvállalásnak megfelelően a Gazdasági Főtanács és a Minisztertanács f. évi augusztus 27-ei, illetőleg augusztus 28-ai ülésében⁷⁴ előterjesztésemre dr. Kemény György pü. államtitkár vezetése alatt magyar pénzügyi delegáció Svájcba való kiküldését határozta el.

A mostani szeptemberi tárgyalások anyaga 3 kérdéskomplexumra tagolható: I. Mindenekelőtt tárgyalni kell az elmúlt időszakban az exportfeleslegből kiharított összeg megfelelő hányadának az *elmúlt idősakra* való mikénti felhasználásáról azokkal a hitelezőkkel, akikkel tavasszal megállapodás nem jött létre. II. Dönteni kell abban a kérdésben, hogy a magyar kormány az érvényben lévő megállapodás szerinti exportfelesleg-kiharítás konstrukcióját a *következő idősakra is* vállalja-e, vagy — végső esetben — inkább felmondja a kereskedelmi szerződést. III. Amennyiben a magyar kormány a régi adósságok törlesztésére bármilyen konstrukcióban kötelezettséget vállal, illetőleg amennyiben az érvényben lévő kereskedelmi megállapodások szerint fennálló exportfelesleg-kiharítást a kereskedelmi megállapodás felmondásával meg nem szünteti, tárgyalni kell azokról a közelebbi feltételekről, amelyek mellett az egyes adósság-kategóriákban a törlesztés a *következő időszakban* történni fog.

I. A folyó évben az exportfeleslegből kiharított tartaléknak egyes hitelezői kategóriákra, így különösen a hosszú lejáratú hitelezőkre eső hányada tekintetében a tavaszi tárgyalások során nem sikerült megegyezésre jutni. A magyar delegációnak most arra kell törekedni, hogy a Stillhalte- és kincstári váltó- (kincstárjegy-) hitelezőkkel kötött megállapodás feltételeit a hosszúlejáratú hitelezőkkel is elfogadtassa. Ennek kilátásai azonban csekélyek, mert a hosszúlejáratú hitelezők már tavasszal is ragaszkodtak ahhoz, hogy a kiharított tartalék rájuk eső hányadának egy része folyó kamatokra fordíttassék és a magyar delegáció részéről 1/2–3/4%-os kamatlábat sem tekintették elfogadhatónak. A számszerűségek tekintetében megjegyzem, hogy az összesen 128 379 408 svfrs összegű svájci követelésekből 56,56% esik a címletesített hosszú lejáratú tartozásokra.

Természetesen a folyó kamatfizetés bármilyen mérsékelt kulcsra való felvétele ismét bizonyos precedens-veszélyt rejt magában. Viszont azzal is számolni kell, hogy az Angliában, az Egyesült Államokban stb. zárolt és a békeszerződés értelmében a magyar adósságokkal szemben kompenzálható magyar javak felszabadítása ahhoz a feltételhez lesz kötve, hogy az illető államokkal az adósságszolgálat kérdésében megállapodás jön létre. A győztes hite-

⁷⁴ Lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 79. napirendi pontját, illetve a Gazdasági Főtanács ezt megelőző napon tartott ülését. (MOL XIX-A-10, 19. d. 1947. augusztus 27.)

20. 1947. szeptember 4.

lező államokkal szemben a békeszerződésből adódó előnytelen tárgyalási pozícióban a 1/2–3/4%-os folyó kamatmaximum — tenderszerű tőketörlesztéssel kombinálva — előnyös precedensként értékelhető. Arra is tekintettel kell lenni, hogy kedvezőtlen fényt vetne a magyar kormány hitelpolitikájára, ha a mostani tárgyalásokon a tavasszal szóbajött és akkor svájci részről el nem fogadott 1/2–3/4%-os kamattörlesztésnél is alacsonyabb végső ajánlat mellett kötné le magát. Amennyiben azonban a svájci igények ezt a mértéket is meghaladnák, a delegáció felhatalmazandó volna arra, hogy ebben a kérdésben a tárgyalások újabb elhalasztását indítványozza.

A hosszúlejáratú adósságokkal kapcsolatban ki kell emelnem, hogy a záloglevéladósság kérdését — figyelemmel a jelzálogi fedezetek megsemmisülésére — külön anyagnak tekintem, amelyben folyó kamatteljesítés még annyiban sem jöhet szóba, mint az egyéb hosszú lejáratú adósságok szektorában.

II. Ami az exportfeleslegből való kihatás konstrukcióját illeti, az elmúlt időszakban, — annak folytán, hogy az első 25 millió svfrs-ből nem történt kihatás, a következő 10 millió svfrs-ből pedig csak 5% erejéig — a tényleg kihatásra került összeg abszolút számban mintegy 2 millió svfrs-ot, a kb. 50 millió svájci frankos exportvolumenhez viszonyítva kereken lineáris 4%-ot tett ki. A most következő időszakban azonban, minthogy a kereskedelmi megállapodás, felmondás, vagy módosítás hiányában, elvileg folytatólagosan maradna érvényben, most már — a 35 millió svfrs-os határ átlépése folytán — minden további exportot 10%-os kihatás terhelne.

Nyilvánvaló, hogy a következő évben, amikor az ideai rossz termés folytán exportlehetőségeink összezsugorodtak importszükségleteink viszont növekedtek, a magyar kormány ilyen súlyos áldozatot a régi adósságok törlesztésére nem vállalhat. A kormánydelegáció legfontosabb feladata tehát a svájciakat meggyőzni arról, hogy Magyarország a most következő évben nemcsak a lineáris 10%-os kihatást, de még az elmúlt idősakra vállalt lineárisan 4%-ot kitevő lépcsőzetes kihatást sem vállalhatja, mivel a gyenge terméseredmény folytán életfontosságú importszükségletei exportdevizájának maradéktalan felhasználásra kényszerítik. Ennek folytán Magyarország a most következő évre az adósságtörlesztést Svájc részéről Magyarországnak nyújtandó hitel iránti kérelemmel kénytelen összekapcsolni.

Tisztelettel kérem a Gazdasági Főtanács hozzájárulását ahhoz, hogy a magyar pénzügyi delegáció a régi adósságok törlesztésére vonatkozó megállapodást parafálhasson abban az esetben, ha Svájc ilyen áldozat vállalására hitelnyújtásával lehetőséget nyújt.

Ezzel kapcsolatban azonban kötelelesszerűen rá kell mutatnom arra, hogy a mai gazdasági és pénzügyi helyzetben számolni kell azzal, hogy Svájc nem lesz hajlandó Magyarországnak kölcsönt nyújtani. Előrelátható, hogy svájci részről — a folyó év tavaszán elfoglalt álláspontjukkal megegyezően — az

adósságszolgálat szabályszerű felvételét fogják követelni, és pedig nemcsak a svájci exportunkból kihasítandó hányad erejéig, hanem más forrásokból előteremtendő deviza rendelkezésre bocsátásával is. A svájci kormánydelegáció és a Stillhalte-hitelezők érdekképviselete a tavaszi tárgyalások során a megállapodások szövegében is kifejezésre juttatta azt az álláspontját, hogy a folyó évre létrejött megegyezés nem jelenthet precedenst a következő időszakra és hogy a svájci hitelezők változatlanul fenntartják jogaikat a szabályszerű adósságszolgálat ellátására vonatkozóan. Viszont a magyar delegáció vezetője ugyancsak fenntartással élt és leszögezte, hogy a létrejött megállapodás Magyarországgal szemben nem jelenthet precedenst és nem értelmezhető úgy, hogy a magyar kormány a jövőben is képes lesz hasonló áldozat vállalására.

Végeredményben azzal kell számolni, hogy svájci részről még fokozottabb igényekkel fognak fellépni, minthogy a Svájcba irányuló magyar export kedvező alakulását a magyar gazdasági helyzet számottevő megszilárdulásának bizonyosságaként értékelik. Feltehetőleg minimális követelésként ragaszkodni fognak a múlt évi kihasítás és tartalékolás konstrukciójához és olyan magyar ajánlatot, amely rájuk nézve ennél kedvezőtlenebb, még tárgyalási alapul sem fognak elfogadni. Ha tehát a magyar delegáció az adósságtörlesztés kérdésében merev elutasító álláspontra helyezkedik, fennáll az a veszély, hogy Svájc felmondja a kereskedelmi és fizetési egyezményt. A tárgyalások ilyen kimenetele magyar szempontból súlyos hátrányokkal járna:

1. A magyar kormány erejéhez képest mindenkor áldozatot hozott azért, hogy jóhiszemű és jószándékú adósi presztízst el ne veszítse és a hitelviszonyok kontinuitásának fenntartásával a hitelügyi tárgyalások kedvező atmoszféráját a jövőre is biztosítsa; az eddig ezen a téren áldozatok árán elért pozíciókat kockáztatná olyan merev állásfoglalás, amely a külföld szemében a magyar kormányt tenné felelőssé a szerződéses állapot megszakításáért.

2. A szerződésen kívüli állapot veszélyeztetné a hároméves terv végrehajtását, mivel elsőrendű fontosságú cikkeket (pl. gyáripari berendezések, gépek, anilin festékek) a svájci piacon kívül másutt részben egyáltalában nem tudunk beszerezni, részben pedig számolnunk kell a megrendelések késedelmes és bizonytalan teljesítésével, szemben a svájci szállítók pontosságával, akik ma szinte egyedül vannak abban a helyzetben, hogy a vállalt szállítási határidőt mindenkor megtartsák.

3. Fennáll a veszélye annak, hogy a Svájcba irányuló magyar export volumenje — szerződésen kívüli állapotban — annyira lecsökkenne, hogy az így kitermelhető devizafelesleg lényegesen alatta maradna annak, ami a folyó évben a lineárisan 4%-ot kitevő szerződéseszerű kihasítás után is fennmaradt.

Rá kell mutatni ezzel kapcsolatban arra is, hogy Svájc könnyebben vállalhatja a magyar partner kiesését, mert a Magyarországról származó import az egész svájci importnak 1%-át sem érte el (1946. évi adat), ezzel szemben a

20. 1947. szeptember 4.

Svájcba irányuló magyar export egész exportunknak 17,26%-át tette ki (1946. aug. 1.-1947. aug. 1.); Svájcból való importunk pedig 9,31%-ot tett ki (1946. aug. 1.-1947. aug. 1.). Ha pedig Svájcba irányuló exportunkat és importunkat csak a fontosabb nemes valutájú országokkal (Svájc, Nagy-britannia, Svédország és USA) elért kereskedelmi forgalmukkal állítjuk viszonyba, Svájc részesedése az exportban 45,08%, az importban pedig 22,52%.

Mint ismeretes, egyes exportcikkeinket (pl. a bort) a nemes valutájú országok közül egyedül Svájc hajlandó átvenni. A régi adósságokra történt kihatás 2 millió svfrs végösszegét szembeállítva borexportunk 10 milliós svfrs-os tételével, kitűnik, hogy az adósságtörlesztés a jelen esetben olyan áru exportfelelegből volt fedezhető, amelyért csak a Svájccal fennálló szerződéses viszonyban kaphatunk nemes devizát.

4. A svájci kormány megszüntetné azt a kedvezményt, hogy a svájci exportból eredő devizafelesleget dollárdevizára váltsuk át. Erre kifejezetten utalás történt svájci részről a tavaszi tárgyalások során. Megjegyzendő, hogy a f. évben mintegy 7 millió dollárt, tehát nem [csak] svájci importszükségletünk jelentékeny részét fedeztük ebből a forrásból oly módon, hogy svájci exportunk ellenértékének mintegy 50%-át dollárosítottuk.

5. Lehetséges, hogy a svájci hitelezők végrehajtást vezetnének a magyar adósok Svájcban lévő javaira, illetőleg követeléseire, sőt az sincs kizárva, hogy a magyar javakat kormányintézkedéssel zárólnák.

6. Szerződésen kívüli állapotban megszűnnék a lehetősége annak, hogy a magyar bankok a külföldi piacokon svájci bankok bekapcsolása útján dolgozhassanak. A svájci nyitott kapu fenntartása a gazdasági feszültségek esetleges fokozódása esetén különösen nagy jelentőséggel bírna.

7. Svájc nem tanúsítana előzékeny álláspontot a különféle áruszállítások lebonyolítása során (prioritás stb.).

Ezekkel a hátrányokkal szemben mérlegelni kell azt a precedens-veszélyt, amelyet az esetleges túlzott svájci igények elfogadása a többi külföldi hitelező államokkal való tárgyalásaink szempontjából jelentene. Megítélésem szerint a precedens-veszély enyhítése céljából a magyar kormánydelegációnak ragaszkodnia kell az alábbi alapelvekhez:

a) A régi adósságok törlesztésére fordítandó összeg teljes egészében, vagy legalábbis túlnyomó részében tőkevisszavásárlásra fordítandó, a kamatfizetés lehető mellőzésével.

b) Az exportból kitermelt deviza felhasználása és más devizára való átváltása biztosítandó. Ez a pont azért különösen fontos, mert ezt Svájc és az USA kivételével más hitelező állam ilyen formában nem vállalja.

c) Az adósságtörlesztést attól kell függővé tenni, hogy a hitelező állam — a földrajzi adottságokhoz és a korábbi évek eredményeihez képest — viszonylag magas exportvolument biztosítana Magyarországra részére.

20. 1947. szeptember 4.

A precedens-kérdéssel kapcsolatban rá kell mutatnom arra is, hogy a győztes hitelező államoknak a békeszerződés jogot ad arra, hogy követeléseiket a zárolt magyar javakból kielégítsék. Ebben a vonatkozásban tehát lényegesen kedvezőtlenebb Magyarország helyzete és arra fog kellene törekedni, [sic!] hogy a győztes hitelező államokkal is elfogadtassuk követeléseik *megegyezésen* alapuló lényeges csökkentésének elvét. Ezért ebből a szempontból is fontosnak tartanám, hogy Svájjal kedvező feltételek mellett megállapodás jöjjön létre, mert azt a magyar kormány a győztes államokkal szemben, mint magyar szempontból kedvező precedenst, olyan értelemben érvényesíthetné, hogy a győztes államokat is hasonló méltányos engedményekre bírja.

Az elősorolt szempontokra tekintettel nem tartanám megengedhetőnek, hogy a magyar kormánydelegáció Magyarország kölcsönkérelmének elutasítása esetén a tárgyalások megszakításának kockázatát vállalhassa. Ezért kérem a Gazdasági Főtanács hozzájárulását ahhoz is, hogy a delegáció a kölcsönkérelm elutasítása esetén folytathassa a tárgyalásokat annak tisztázása céljából, hogy melyek azok a legmérsékeltebb svájci igények, amelyek mellett megállapodás még szóba jöhetne. A delegáció az ilyen irányban esetleg folytatandó tárgyalások eredményéről jelentést tesz a Gazdasági Főtanácsnak mielőtt kötelezettséget vállalna.

III. Amennyiben bármilyen konstrukcióban a jövő évre is vállalnunk kell bizonyos összeget a svájci adósságok törlesztésére, ez összeg mikénti felhasználásának közelebbi feltételeiről is megállapodást kell létrehozni. Ebben a vonatkozásban a magyar részről vállalható áldozat maximumát a Stillhalte- és kincstári váltó- (kincstárjegy) hitelezőkkel szemben a tavasszal létrejött kompromisszum mértékében, az egyéb hitelezői kategóriákkal szemben az I. alatt megjelölt mértékben javaslom meghatározni.

Határozati javaslat

I. A Gazdasági főtanács hozzájárul ahhoz, hogy a Svájcba kiküldendő magyar kormánydelegáció a Svájjal szemben fennálló régi magyar adósságok törlesztésére, — a f. évben végződő időszak alatt — tartalékolt összeg felhasználása kérdésében — a fenti előterjesztésben megjelölt kereteken belül — az érdekelt hitelezői csoportokkal, elsősorban a hosszúlejáratú hitelezőkkel megállapodást parafálhasson.

II. Az 1948. évre vonatkozóan a magyar delegáció arra tegyen javaslatot, hogy a Svájjal szemben fennálló adósságok törlesztése svájci részről Magyarországnak nyújtandó kölcsönrel oldassék meg.

III. Amennyiben a Svájjal szemben fennálló régi tartozások törlesztése kérdésében elvi megállapodás jön létre, az 1948. évben ilyen célra fordítandó

20. 1947. szeptember 4.

összeg közelebbi felhasználásáról — a fenti előterjesztésben megjelölt kereteken belül — a delegáció megállapodást parafálhat.

Budapest, 1947. szeptember 1.

A miniszter helyett:
dr. Kemény György sk.
államtitkár

Hitelesítem:

Budapest, 1947. szeptember 2.

Abonyi

min. irodafőigazgató

MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 3. 45. napirendi pont melléklete.

Gépelt, aláírás nélküli tisztázatról egykorúlag készített hiteles másolat.

A Gazdasági Főtanács a fenti előterjesztésben foglalt javaslatot határozatként elfogadta azzal, hogy a „parafálás előtt a GF hozzájárulását még egyszer ki kell kérni.”

21. 1947. szeptember 12.

[21.] 201.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi szeptember hó 12. napján de. 12 órakor Rákosi Máttyás elnöklete
alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter és Dr. Kemény György államtitkár, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, a honvédelmi tárca részéről Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter képviselőében Szobek András államtitkár, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, úgy is, mint a külügyi tárca képviselője, Vas Zoltán a Gazdasági Főtanács főtitkára, Dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

Rákosi Máttyás miniszterelnökhelyettes megnyitja a minisztertanács ülését. Bejelenti, hogy a miniszterelnök távollétére való tekintettel a politikai ügyek tárgyalását mellőzzék s csak a folyó ügyeket tárgyalják le. A miniszterelnökségi államtitkárok távollétében felkéri Vas Zoltán államtitkárt a miniszterelnökségi előterjesztések megtételére.

1.

Vas Zoltán államtitkár előterjeszti javaslatát Balassa Tibor v. főispán, kormánybiztos felmentése és Fülöp István főispánnak közellátási kormánybiztosi kinevezése tárgyában.¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

2.

Vas Zoltán államtitkár javasolja, hogy a főispáni kinevezésekkel kapcsolatban minisztertanács kérje fel a belügyminisztert és a miniszterelnököt, tegyen olyan irányú javaslatot, hogy a városok főispánjai a jövőben azonosak legyenek a megyék főispánjaival.

¹ Balassa Tiborról lásd a [3.] 183. sz. jegyzőkönyv 13. sz. jegyzetét; Fülöp Istvánról pedig a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 47. sz. jegyzetét.

21. 1947. szeptember 12.

[Bárányos] Földművelésügyi miniszter: Helyesebben a városi főispánságokat meg kell szüntetni s csak megyei főispánokat kell kinevezni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.²

3.

Vas Zoltán államtitkár előterjeszti javaslatát Acsády József jóvátétele tárgyában.³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

4.

Vas Zoltán államtitkár előterjeszti a Gazdasági Főtanács határozatát. A GF mai ülésén 10 millió forintot szavazott meg a minisztériumok szükségleteire. A miniszterek 100 millió forintban terjesztették elő szükségleteiket, de a Gazdasági Főtanács csak 10 millió forintot engedélyezhetett. Kéri a minisztertanács hozzájárulását ezen összeg tényleges kiutalásához.⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

² A kérdéssel már csak az 1947. szeptember 30-ai pártközi értekezlet foglalkozott, de megállapodás nem született. (PIL 274. f. 7. cs. 173. ó. e.)

³ A Miniszterelnökség 10 772/1947. I. sz. előterjesztése szerint Acsády József volt miniszterelnökségi titkárt 1924-ben baloldali magatartása és az emigrációval fenntartott baráti kapcsolata miatt állásából minden igény kizárásával elbocsátották. A javaslat a IV. fizetési osztályba, miniszteri osztályfőnökké való kinevezésére és egyidejű nyugállományba helyezésére vonatkozott.

⁴ A Gazdasági Főtanács ugyanezen nap délelőttjén hagyta jóvá a szeptember havi pénz és hiteligzaldalkodás tervét. Erről adhatott tájékoztatást Vas Zoltán. A tervezett kiadási előirányzat a következő módon alakult

Személyi járandóság		85,- millió Ft
Dologi és átmeneti kiadás		110,0
Nemzetközi kötelezettség		
ipari jóvátétel	65,5	
mezőgazdasági jóvátétel	28,0	
Vörös Hadsereg ellátása	26,0	
SZEB ellátása	3,8	
egyéb	1,5	124,8
Hároméves tervvel kapcsolatos kiadás		47,0
Különleges kiadás (lakosságcsere, hadifogolyszolgálat, árkiegyenlítés stb.)		75,0
összesen		442,3
Bevétel		440,0
hiány		2,3

(MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 12. 1. napirendi pont) Ugyanekkor foglalkozott a Gazdasági Főtanács a különböző tárcák által betervezett államháztartási rendkívüli hiteligényekkel is.

5.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Posta kezelésében lévő felsőzsolcai, kincstári tulajdont képező telek elidegenítése tárgyában.⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

6.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az 1848[-as] centenárium alkalmával kiadandó emlékbélyeg tárgyában.⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

7.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Bebrits Lajos, Varga Bálint és Büky Gyula moszkvai kiküldetése tárgyában.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Büky Gyula kiküldetése teljesen felesleges, mert mind Bebrits, mind Varga Bálint kifogástalanul beszélnek oroszul s így tolmács felesleges.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Büky nem mint tolmács, hanem mint titkár szerepelne.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁷

⁵ A Közlekedésügyi Minisztérium 248 999/1947. IV. 2. sz. előterjesztése szerint a felsőzsolcai 350 négyszögöl telket 700 forintért község ház építése céljából vette meg a községi elöljáróság a Postától.

⁶ A Közlekedésügyi Minisztérium 253 271/1947. IV. Bgi. sz. előterjesztése szerint a Magyar Posta vezérigazgatója amerikai útja alkalmával — előzetes felhatalmazás alapján — megegyezett az amerikai postai igazgatás vezetőjével, hogy — kormányaik végleges hozzájárulásától feltételesen — kölcsönösen emlékbélyeget adnak ki a magyar szabadságharc századik évfordulója alkalmából. Amerikában Kossuth Lajosról, Magyarországon pedig Thomas Jeffersonról, a Függetlenségi Nyilatkozat egyik aláírójáról terveztek bélyeget kibocsátani. Az előterjesztés politikai indoklásában a következők olvashatók: „A kölcsönös bélyegkibocsátással egyrészt az egész világ előtt nagymértékben emelnék a magyar szabadságharc centenáriumának nemzetközi jelentőségét és súlyát. Másrészt viszont éppen a mai időkben, amikor politikai kalandorok az Egyesült Államok közvéleménye előtt az új magyar demokrácia harcosainak és vértanúinak játsszák ki magukat, ráirányítanánk a félrevezetett amerikai közvélemény figyelmét az igazi magyar szabadsághős alakjára, aki kicsinyes egyéni érdekeken túl, valóban a nemzet szabadságáért és az emberiség nagy eszményeiért szállt síkra, az egész magyar nemzet forró szeretetét és az egész művelt emberiség tiszteletét és megbecsülését víve magával az emigrációba.”

⁷ A Közlekedésügyi Minisztérium 13 528/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint a MÁV és a szovjet vasutak között folyt tárgyalások befejezése és a szerződés aláírása céljából került sor a kiküldetésre. Bebrits Lajosról lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját és 26. sz. jegyzetét. Varga Bálint a MÁV igazgatóhelyettese volt. Büky Gyula az előterjesztésben tolmácsként szerepelt.

21. 1947. szeptember 12.

8.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Major Ferenc, Kocsis Rudolf és Pehl Rezső csehszlovákiai kiküldetése tárgyában.⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

9.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter előterjeszti javaslatát Oszpolik Mihályné kegydíja tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

10.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Egy korábbi minisztertanácson a vagonkérdésben bizottság kiküldetését kérte Ausztriába. Ott már elvi megállapodást hoztak létre, ennek a bizottságnak vezetője Bebrits Lajos volt, aki azonban most Moszkvába utazik. Kéri helyette Csanádi Györgynek Ausztriába való kiküldetését tudomásul venni.⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

11.

A minisztertanács ülésén megjelenik dr. Bojta Béla államtitkár. Előterjeszti javaslatát Bebrits Lajos államtitkárnak szabadpályán eltöltött idejéből 20 évnek a beszámítása tárgyában.

Minisztertanács Bebrits Lajos szabadpályán eltöltött idejéből a nyugdíjba 20 évnek beszámításához hozzájárult.

12.

[Rónai] Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter előterjeszti javaslatát a szövetkezetek alapszabálymódosító közgyűlésére vonatkozó hirdetmény tartalma tárgyában.¹⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁸ A Közlekedésügyi Minisztérium 13 921/1947. Eln. sz. előterjesztése szerint a nemzetközi tehervonati menetrendkönyv tervezésének kidolgozása volt a célja annak a Pozsonyba összehívott értekezletnek, amelyen a kiküldötteknek részt kellett venniük.

⁹ Előzményét illetően lásd a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 28. napirendi pontját. Bebrits Lajosról lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját és jegyzetét. Csanádi György (1905–1974) mérnök. 1945-től a MÁV pécsi üzemigazgatója. 1956 októberében, majd ez követően közlekedés- és postaügyi miniszter, közben 1956 novemberétől 1957 májusáig közlekedés- és postaügyi kormánybiztos. 1957-től 1963-ig a közlekedés- és postaügyi miniszter helyettese, majd 1974-ig miniszter. 1962–1963-ban a MÁV vezérigazgatója is. 1966-tól a Műszaki Egyetem tanára.

¹⁰ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 110 646/1947. V/1. sz. előterjesztése arra irányult, hogy mentesítse az egyes szövetkezeteket az alól, hogy a szövetkezetekről szóló 1947. évi XI. tc. alapján esedékes közgyűléseik meghirdetésekor részletesen ismertessék alapszabályaiknak a törvény által előírt módosítását. Elelegendőnek mondta, ha a hirdetményükben utal-

21. 1947. szeptember 12.

13.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* bejelenti, hogy a 2. és 3. sorszám alatti előterjesztése már egy korábbi minisztertanácson elfogadást nyert, ezért leveszi a napirendről.¹¹

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

14.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Zsombor László vámszaki tanácsos berendelésének fenntartása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

15.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti 4650/1947. számú javaslatát Bognár Rezső és társainak szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

16.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti 4833/1947. számú javaslatát dr. Russay István és Nyárády Miklósné kiküldetése tárgyában.¹²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

17.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti 42 597/1947. számú javaslatát ügkörébe tartozó iparjogosítványok kiállítása tárgyában.¹³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

nak a törvényre és arra, hogy azt hol lehet megtekinteni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 000/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 14.

¹¹ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előterjesztéseit összefoglaló borítólapon 2. és 3. sorszám alatt Hardi Róbertnek a csehszlovák-magyar, illetve Szilágyi Mihálynak a lengyel-magyar kereskedelmi tárgyalások vezetésére vonatkozó megbízása szerepel. A megbízatásokról lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 34. és 35. napirendi pontját.

¹² A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium dr. Russay István külkereskedelmi segédtitkárt, mint a fakérdések szakértőjét kívánta a jugoszláv-magyar vegyesbizottsági értekezletre kiküldeni. Dr. Nyárády Miklósné Bernbe történő kiküldése azért vált szükségessé, mert az ottani külkereskedelmi kirendeltség kezelési tisztviselője megbetegedett.

¹³ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium előterjesztése utalt arra, hogy az ügkörébe tartozó tevékenységek túlnyomó részét a hatályos jogszabályok szabadiparnak minősítették és nem sorolták fel pontosan azokat a tevékenységeket, amelyekre az iparigazolványt, illetőleg iparengedélyt ki lehetett állítani, nem határozták meg azt az üzletkört sem, amely az

21. 1947. szeptember 12.

18.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti 44 663/1947. számú javaslatát dr. Hardi Róbert min. osztályfőnöknek a németországi angol-amerikai zóna delegációjával folytatandó kereskedelmi tárgyalások vezetésével való megbízása és a kötetendő megállapodás aláírására való felhatalmazása tárgyában.¹⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

19.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát állami műszaki főiskola tárgyában.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: Az építési minisztériummal nem lett kitárgyalva.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Kéri utólagosan minisztériumával is letárgyalni.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta; a végleges szöveg az Építési és Közoktatásügyi, valamint a Pénzügyminisztériummal való egyetértésben tehető közzé.¹⁵

iparigazolványban megjelölt szakma alapján gyakorolható volt. Ez a kereskedelmi szakmák körében önmagában is általános jogbizonytalansághoz vezetett. Hozzájárult ehhez a háború után kialakult áruhiány is, mivel rendeletekkel írták elő, hogy a kereskedők mely köre részesülhet bizonyos árucikkekben, igyekeztek a kereskedők többfajta áru kiutalására jogosító iparigazolványokat beszerezni. Az iparigazolványok kiállítását tekintetében legváltozatosabb gyakorlat alakult ki az ország kétszázhuszonegy elsődökü iparhatósága és hét kereskedelmi és iparkamarája területén. A kereskedelmi szakmák megjelölése és az üzletkörök elhatárolása terén megnyilvánult bizonytalanság a szakmai érdekképviseletek közötti súrlódásokhoz vezetett. Mindezen visszasságon próbált úrrá lenni a minisztérium azzal, hogy jegyzékbe foglalta a kereskedelmi szakmákat s javasolta a kereskedelmi iparigazolványokban a jegyzékben foglalt elnevezések feltüntetésének kötelezővé tételét. Egyben — olvasható az előterjesztésben — igyekezett kiküszöbölni az idegenhangzású megjelöléseket „és azokat a magyar nyelv szellemének és a szakszerűségnek egyaránt megfelelő közérthető elnevezéssel” helyettesíteni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 060/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 14.

¹⁴ Az előterjesztés szerint 1947. szeptember 15-én kezdődtek Budapesten a Németország angol-amerikai zónájából érkezett delegációval a kereskedelmi tárgyalások. Megemlítette, hogy Németország szovjet megszállási övezetével 1947. augusztus 11-én már kötöttek hasonló jellegű kereskedelmi megállapodást. Hangsúlyozta a német piac jelentőségének gyors növekedését — illetve azt, hogy a múlthoz hasonlóan, ismét jelentős élelmiszerkiviteltre nyílik lehetőség.

¹⁵ Előzményét illetően lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 25. napirendi pontját. Az előterjesztés mellett megtalálható a Magyar Mérnökök és Technikusok Szabad Szakszervezete által a Gazdasági Főtanács számára az ügyvel kapcsolatban készített, 1947. szeptember 23-án kelt feljegyzés másolata. Ez hangsúlyozta, hogy a Műszaki Főiskola „megvalósulása pártunk kultúrpolitikájának egyik jelentős eredménye” s hogy „hallgatóinak túlnyomó többségét elvtársaink alkotják”, ezért létrehozását sürgős és szükséges feladatnak mondta. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 6966/1947. eln. sz. 1947. szeptember 6-án kelt előterjesztésében jelezte, hogy az érdekelt minisztériumok képviselőivel folytatott tárgyalások alapján újabb tervezetet készített s

21. 1947. szeptember 12.

20.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát az Egri Jogakadémia közgazdaságtudományi kar felállítása tárgyában. A választások előtt nem látta indokoltnak ebben a kérdésben dönteni. Költségvetésileg nem jelent 19 000 forint havi államsegélynél többet. Azonban a kérdés elsősorban politikum, ezért hajlandó le is venni a napirendről.

[Ries] Igazságügyminiszter: Egy minisztertanácson már felszólalt, hogy megfontolás tárgyává kell tenni az összes jogakadémiák megszüntetését. Négy egyetem ontja a jogászokat, ami nagyon is elég, s még vannak jogakadémiák is, ahol a nívója a tanításnak sokkal alacsonyabb. Két közgazdasági katedra ürül meg a közeljövőben. Nálunk ez a legelhanyagoltabb tanszék. Nem tudjuk az egyetemeket ellátni közgazdasági tanárokkal. Most jön egy akadémia, melyen újonnan akarnak közgazdaságtudományi tanszéket felállítani s el tudjuk képzelni ki fog oda kerülni. Nyilván olyan valaki, aki a mi felfogásunk szerint nem megfelelő, vagyis a fenntartó szerv meggyőződésének megfelelő tanár fog oda kerülni. Veszedelmesnek tartaná a hozzájárulást és kéri levenni a napirendről. Sőt szívesebben venné az elutasítást, mint a levételt.

Rákosi Mátyás államminiszter: Az egész jogi oktatás ügye átszervezés alatt áll, tehát el kell utasítani azzal, hogy majd az átszervezések kapcsán rendeződnek a kérdések.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította.¹⁶

21.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozaton 3. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi, mert azt ízléstelennek tartja és tudtán kívül került napirendre.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.¹⁷

kérte az új szövegezésű rendelet közzétételének engedélyezését. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 140 010/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. november 28.

¹⁶ Előzményéről lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 23. napirendi pontját. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 121 854/1947. VI. sz. előterjesztésében említést tett arról, hogy az egri érsek 1947. augusztus 18-án kelt levelében kérte közgazdaságtudományi kar létesítéséhez a minisztertanács hozzájárulásának a kieszközlését. Az előterjesztés szerint a kar főleg a szövetkezeti ügy igényeinek megfelelően fejtette volna ki oktatói tevékenységét; tanulmányi és vizsgaszabályzatát illetően mindenben az állami egyetemek gyakorlatát kívánta bevezetni. A kar létesítésével járó költségek kétharmadát az egri érsekség magára vállalta volna, csupán 19 ezer forint költség terhelte volna az államot.

¹⁷ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 3. sorszám alatt Ortutay Gyulának a Teleki Pál Tudományos Intézet elnökévé való kinevezésére vonatkozó javaslat szerepel. A 129 098/1947. sz. előterjesztésben — Ortutay Gyula pályájának ismertetésén túl — indokként az szerepelt, hogy Dabasi Schweng Lorándnak, a Teleki Pál Tudományos Intézet volt elnökének lemondását 1947. augusztus 13-án kelt elhatározásával a köztársasági elnök elfogadta.

21. 1947. szeptember 12.

22.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Sárkány Sándor egyet. ny. r. tanári kinevezése tárgyában.¹⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

23.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Barnóthy Jenő egy. rk. tanári címmel leendő kitüntetése tárgyában.¹⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

24.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Réthi Aurél egyetemi rk. tanári címmel leendő kitüntetése tárgyában.²⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

25.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Csorba Zoltán tankerületi főigazgató kinevezése tárgyában.²¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

26.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter bejelenti, hogy a tárgysorozat 8. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.²²

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

¹⁸ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 117 606/1947/VI./1. sz. előterjesztése szerint dr. Sárkány Sándor (1906-?) a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végzett. 1940-ben szerzett magántanári képesítést. Külföldi tanulmányok után a Magyar Növényörökléstani és Nemesítéstani Kutató Intézet igazgatója lett. A budapesti egyetemen felállított gyógyszerészeti növénytan tanszékre javasolták kinevezni.

¹⁹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 101 956/1947. VI/1. sz. előterjesztése szerint dr. Barnóthy Jenő 1938-tól volt a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának magántanára. A kozmikus sugárzás tárgykörében végzett kutatásokat és tartott előadásokat.

²⁰ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 101 409/1947/VI./1. sz. alatt tett előterjesztést. Dr. Réthi Aurél (1884–1976) 1907-ben szerzett orvostudományi doktori oklevelet. A königsbergi és a budapesti egyetemen az orr-fül-gégészeti tanszéken dolgozott. Az első világháborúban katonaeorvosként, majd több budapesti kórházban főorvosként működött. 1944 áprilisában állásából elbocsátották. 1945 tavaszától a Rókus Kórház orr-fül-gégészeti osztályának főorvosa volt; a budapesti egyetemen magántanári képesítést szerzett.

²¹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 121 188/1947/V. a. sz. előterjesztése szerint dr. Csorba Zoltán (1905-?) budapesti bölcsészettudományi, majd daytoni teológiai tanulmányok után 1932-ben szerzett tanári oklevelet. A református gimnázium tanáraként a miskolci tankerület megbízott főigazgatója volt. Ekkor az V. fizetési osztályba javasolták besorolni.

²² A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 8. sorszám alatt testnevelési főiskolai tanárok kinevezésére vonatkozó javaslat szerepel. A 129 102/1947/VI. sz. előterjesztés három főiskolai rendes tanár és hat rendkívüli tanár kinevezésére vonatkozott.

21. 1947. szeptember 12.

27.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Reskó János tanító reaktiválása tárgyában.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Reskó személye nem világos, az igazoló-bizottság ítéletet hozott ellene és 5 évre kizárták az előléptetéstől.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: Még egyszer ki fogja vizsgálni, addig leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

28.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Répás János jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

29.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Csiby Vidor jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

30.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Papp Károly jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

31.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Alexits György államtitkárnak szabadpályán eltöltött idejéből a nyugdíjba 7 évnek beszámítása tárgyában.

Minisztertanács dr. Alexits György államtitkárnak szabadpályán eltöltött idejéből 7 évnek a beszámításához hozzájárult.

32.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti 128 646/1947. számú javaslatát állami népiskolai tanítók kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

33.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát állami tankönyvek kiadásának fedezésére 2 790 000 forint póthitel engedélyezése tárgyában.²³ Az állami tankönyvek deficit-fedezésére feltétlenül szüksége van

²³ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 7076/1947. eln. sz. előterjesztése szerint a póthitelre elsősorban azért volt szükség, mert az eredetileg 10 évesre tervezett tankönyvek átlagos terjedelme 14,4 ív lett, s a tankönyvek lerövidítése erősen veszélyeztette volna az általános iskolai oktatás színvonalát és az átdolgozás következtében előálló idővesztéség az 1947. évi tankönyvel-

21. 1947. szeptember 12.

erre az összegre. Három forintért fogják adni a tankönyveket és igyekezni fognak több ezer ilyen tankönyvet kibocsátani. A felekezeti iskolák olyan agitációt folytatnak, amivel nehezen tudunk versenyezni. Félő, hogy az állami iskolák kiürülnek és a felekezeti iskolák nem fogják tudni ellátni a jelentkező tanulókat. Az Új Emberben egy cikk jelent meg, mely szerint egy állami igazgatótanító felekezeti iskolába viszi gyermekét, mert csak ott látja biztosítva nevelését.²⁴

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Mindez csak aláfestése annak, hogy a kultuszminiszter felhatalmazás nélkül ki akar adni majdnem hárommillió forintot. Ma délelőtt 100 ezer forintokért igen nagy csatát vívtak. A Gazdasági Főtanács foglalkozott a kérdéssel és javasolja elutasítani s a legszigorúbb vizsgálat megindítását kéri, amiért megkerülésével akarják folyósítani ezt az összeget. Szüntessük meg azt az állapotot, hogy mindenkinek ingyen tankönyvet és tandíjmentességet akarunk adni.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter*: A felelősséget vállalja, mert vállalnia kell, de minisztériumának afelett kell dönteni, hogy a tankönyvek szeptember 16-ára megjelenhessenek, vagy pedig akasszuk meg az iskolák megnyitását a tankönyvek hiánya miatt. Berczell volt megbízva azzal, hogy ezt a kérdést, mind a Pénzügyminisztériummal, mind a Gazdasági Főtanáccsal tárgyalja le s neki oly értelmű információja volt, hogy ez meg is történt.²⁵ Ezt szigorúan ki fogja vizsgálni. A választások előtt azt mondtuk, hogy háromforintos tankönyveket fogunk kibocsátani, tehát ezt nem lehet most megmászítani a választások után. Ha 4,5 forintos áron adnák a tankönyveket azonnal el tudná a deficitet tüntetni, de ezt nem teheti. Így tankönyvet és tandíjmentességet csak a legszegényebbek és rászorultabbak kapnak. Csak a Főváros osztogatta az ingyen tankönyveket.

látást megühsította volna. Rámutatott arra, hogy az eredeti terjedelmű tankönyvek árbevétele meghaladta volna a kiadásokat. Az új tankönyvek használatáról a 4340/1947. VKM sz. rendelet (MKRT 1947. június 22.) intézkedett. A minisztérium 1947. augusztus 28-án, az Egyetemi Nyomda helyiségeiben mutatta be ünnepélyes keretek között az egységes új állami tankönyvek első példányait. Bejelentették, hogy az általános iskolák részére több mint ötvenféle tankönyv 2 millió példányban való kiadására kerül sor.

²⁴ Az Új Ember a magyar római katolikus egyház 1945-től megjelenő hitéleti, társadalompolitikai és kulturális kérdésekkel foglalkozó hetilapja. Az Actio Catholica kiadásában jelent meg, szerkesztője ekkor Pénzes Balvin, felelős kiadója Mihalovics Zsigmond volt. Az említett cikket nem találtuk meg.

²⁵ A Gazdasági Főtanács ugyanezen a napon úgy határozott, hogy a tankönyveknek az előállítási költséget nem fedező, alacsonyabb áron való forgalombahozatala céljára csak minimális hitelkeretet áll módjában megállapítani. Felkérte ezért a vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy a tankönyvek árát a ténylegesen felmerülő összegben állapítsa meg. (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. szeptember 12. 3/c. napirendi pont) ezt követően később 1 435 000 forint erejéig mégis hozzájárult az állami tankönyvkiadás hiányainak fedezéséhez. (Uo. szeptember 19. 16. napirendi pont)

21. 1947. szeptember 12.

Rákosi Mátyás államminiszter: Miután igen nagy összegről van szó, megfontolás tárgyává kell tenni. A felekezeti iskolák vállalják a ráfizetést? Nem jött létre a megegyezés?

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter:* A felekezeti iskolák vállalják a ráfizetést, ő nem tudott velük megegyezni.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter:* Így előáll a helyzet, hogy jómódú emberek gyermekei állami szubvenciót kapnak. Állapítsák meg a tankönyvek [árát] egy részét 4,5 forintban s egy részét 3 forintban.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter:* Ez megoldhatatlan.

Rákosi Mátyás államminiszter: Felhívja a Gazdasági Főtanács főtitkárát, s a pénzügyminisztert, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértésben találjanak valami modus vivendit, mert az olcsó tankönyv is fontos, viszont a deficitet feltétlenül el kell tüntetni.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter:* Egyelőre előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

34.

[*Ortutay*] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* a VOKSZ-tól²⁶ meghívást kapott a Magyar-Szovjet Művelődési Társaságon keresztül, mely időre három heti szabadságot kér. Ezen idő alatt helyettesítésére Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi minisztert kéri fel.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

35.

Honvédelmi miniszter [képviseletében *Zentai Vilmos államtitkár*] előterjeszti javaslatát Hámos Gyula nyugállományú g. őrnagy előléptetése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

36.

Honvédelmi miniszter [képviseletében *Zentai Vilmos államtitkár*] előterjeszti javaslatát Szabó Ernő tartalékos őrnagy jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

37.

Honvédelmi miniszter [képviseletében *Zentai Vilmos államtitkár*] előterjeszti javaslatát Decker Gyula volt hadnagy jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

²⁶ A Vseszozjujnoje Obscsesztvo Kulturnoj Szvjazi sz Zagranicej (Külföldi Kulturális Kapcsolatokat Ápoló Össz-szövetségi Társaság)

21. 1947. szeptember 12.

38.

Honvédelmi miniszter [képviseletében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Hámori Józsefné és Ferdinándy Gézáné okl. gyógyszerészek alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

39.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát a társadalombiztosítási jogviszonyon alapuló szolgáltatásoknak a forint bevezetése előtti időre esedékes részletei kifizetésének tilalma tárgyában.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter kéri az előterjesztés levételét.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtthkára: Kétmillió forint megtakarítást jelent, de kisemberekről van szó és egyben jogos követelésekről. Az OTI²⁷ nem valorizálja a követeléseket és csak a stabilizáció időpontjáig szól.

Minisztertanács az előterjesztést elvben, a pénzügyminiszter hozzájárulásától feltételezetten, elfogadta.²⁸

40.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát a bányanyugbér megállapításáról szóló 11 950/1946. ME sz. rendelet kiegészítése és módosítása tárgyában.²⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

²⁷ Az Országos Társadalombiztosítási Intézetet 1928-ban az Országos Munkásbiztosító Pénztár átszervezésével hozták létre; 1949-ig, a Szakszervezeti Társadalombiztosítási Központ megszervezéséig a munkavállalók egészségügyi és szociális ellátásával foglalkozott.

²⁸ A Népjóléti Minisztérium 220 449/1947./II. sz. előterjesztésében arra hivatkozott, hogy a kötelező társadalombiztosítást ellátó intézetek a járulékbéveteleikből fizették a szolgáltatásaikat s mivel az 1946. augusztus 1-je előtti járulékbéveletük teljesen elértéktelenedett, így az infláció alatti, még ki nem fizetett szolgáltatásokat nem tudták folyósítani, sőt még 1947 nyarán sem kerültek olyan helyzetbe, hogy ezeknek a visszamenőleges kötelezettségeknek eleget tehettek volna. Az ilyen ügyekből keletkezett perek nyomán, bírósági javaslatra határozta el a minisztérium a járulékok fizetésének tilalmát kimondó rendelet kiadását. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 12 940/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. november 7.

²⁹ A bányanyugbérék megállapításáról szóló 11 950/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. október 19.) értelmében a megrokkant vagy kiöregedett bányászok nyugbérének és a nyugbérék megállapításával és folyósításával kapcsolatos ügyviteli költségeknek a fedezetét 1946. augusztus 1-jétől kizárólag a kitermelt és forgalomba került szén utáni bányanyugbérfelárból származó jövedelem alkotta. Az így nyert bevétel 23,4 millió forint volt 1947-ben, majdnem annyi mint a kifizetett bányanyugbér (24,8 millió forint) s félő volt, hogy a termelésben esetleg jelentkező kiesés zavarokat fog okozni a nyugbérések ellátásában. Főleg ezért — de más okoknál fogva is — indokoltnak mondta a bányanyugbérfelár szempontjából korábban figyelmen kívül hagyott földgáz és propán-bután gáz, a szénnek nem minősített lignit, palaszén stb. után is felárat számítani. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 150/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 20.

21. 1947. szeptember 12.

41.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát a MÁV és a Posta BBI-nél a járulékkulcs felemelése tárgyában.³⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

42.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát dr. Molnár Tivadar tisztiorvosi kinevezése tárgyában.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: De csak az 1947/48 évi létszám keretén belül.

[Molnár] Népjóléti miniszter: Ezt tudomásul veszi.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

43.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti 172 280/1947. sz. javaslatát Róthler István dr., Horváth Miklós dr., és dr. Hernádi Mihály tiszti főorvosok kinevezése tárgyában.³¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

44.

[Rajk] Belügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. Mikula Szigfried zalaegerszegi polgármester kinevezésének tudomásulvétele tárgyában.³²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁰ A Népjóléti Minisztérium 221 018/1947/II. sz. előterjesztésében utalt arra, hogy a minisztertanács korábban már foglalkozott a Magyar Posta Betegségi Biztosító Intézetének a biztosításra kötelezett munkavállalók után fizetendő járulék kulcsának felemelésével – és az ügyet a Gazdasági Főtanács elé utasította. A Gazdasági Főtanács állásfoglalásának megfelelően a Posta és a MÁV Betegségi Biztosító Intézeténél egyaránt 1947. május 1-jétől a járulékkulcsot mind a táppénzes mind a táppénzre nem jogosult biztosítottak után a törzsfizetés, családi pótlék és üzemi jutalék együttes összegének 6,5%-ában javasolta megállapítani. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 160/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 20.

³¹ Az előterjesztés mindhárom személy esetében egyszersmind az V. fizetési osztályba való előléptetésre vonatkozó javaslatot tartalmazott. Dr. Róthler István (1902-?) 1927-ben orvosi oklevelet, 1932-ben pedig tisztiorvosi képesítést szerzett. Gyulán, Kassán és Szikszón volt tisztiorvos. 1945 után Borsod-Gömör vármegye és Miskolc város tiszti főorvosa volt, majd főfelügyelővé nevezték ki. Dr. Horváth Miklós (1893-?) Kolozsvárott szerzett orvosi oklevelet. 1940-ben Marosvásárhelyen, majd Sopronban tisztiorvos, 1946 januárjától Sopron vármegye és város tiszti főorvosa. Dr. Hernádi Mihály (1904-?) Szegeden szerzett orvosi oklevelet. 1936-tól Szegeden városi orvos, 1937-től tisztiorvos Debrecenben, majd Kassán. 1945 tavaszától Borsod-Gömör vármegye, majd Hódmezővásárhely város, később Szabolcs vármegye, 1946 októberétől Somogy vármegye tiszti főorvosa volt.

³² A Belügyminisztérium 183 530/1947/III/3. sz. előterjesztése szerint dr. Mikula Szigfried 1919 novemberétől állt közszolgálatban, 1927 áprilisától Zalaegerszeg polgármesterhelyettes főjegyzője volt.

21. 1947. szeptember 12.

45.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Ercsi községnél egy vezető-jegyzői, egy önálló jegyzői és két irodatiszti állás betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

46.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Schmotzer György kopó-csapáti-i segédjegyzői állásra való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

47.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Thury Lajos alkalmaztatása tárgyában a Népművelődési Központ személyzeti létszámába.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Korára való tekintettel csak a VII. fizetési osztályba való kinevezéséhez járul hozzá.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Tudomásul veszi és így terjeszti elő javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

48.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát a tápiósülyi és fehérvárcsurgói körállatorvosi állások betöltésének engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

49.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Puss Károly fóti segédjegyzői és Nagy Gyula fóti irodatiszti kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

50.

[Rajk] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatait Hegedüs Gyula és Gáspár Géza párizsi és zürichi, valamint Szimóly Károly és Gergely Ferenc párizsi kiküldetése tárgyában.

Dr. Bojta Béla: A külföldi utazásokat felülvizsgáló bizottság azt az álláspontot foglalta el, hogy valutáris szempontból nem engedélyezi egyik kiutazást sem.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Előterjesztéseit a napirendről leveszi.³³

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

³³ A Belügyminisztérium 182 221/1947. III/3. sz. előterjesztése értelmében Hegedüs Gyulát, a fővárosi Építőanyagvizsgáló és Kísérleti Intézet vezetőjét és helyettesét, Gáspár Gézát, a párizsi és zürichi anyagvizsgáló intézetek laboratóriumainak tanulmányozása céljából kívánta három hét időtartamra kiküldeni. A 183 060/1947. III./3. sz. előterjesztés szerint Szimóly Károlyt és Gergely Ferencet, Budapest főváros két műszaki tisztviselőjét a Párizsban tartandó nemzetközi városrendezési és lakásépítési kiállítás megtekintésére kívánták tíz napra kiküldeni. A külföldi utazásokat felülvizsgáló bizottságról lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

51.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát dr. Rényi Béla miniszteri osztályfőnöki címadományozása tárgyában.³⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

52.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Vidáts János pénzügyigazgató kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

53.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Bán Lajos szolgálati idejének beszámítása tárgyában.

Rákosi Mátyás államminiszter: Információja szerint nyilas volt s a Virradat munkatársa.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Úgy véli névcseréről van szó, mert ez soha nem volt a Virradat munkatársa. Ki fogja vizsgálni az illető személyét, addig leveszi a napirendről.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.³⁵

54.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a földadóalanyoknak a földadó fizetésére alkalmas termelvényekre vonatkozó elszámoltatása és bíróságban való elmarasztalása tárgyában.

[Bán] Iparügyi miniszter: Későn kapta meg, ezért kéri levenni a napirendről.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter: Szintén kéri a levételt, mert csak tegnap délután kapta kézhez az előterjesztést.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.³⁶

55.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 137 934/1947. számú javaslatát Reményi Győző bányamérnök és Bőr Ferenc üzemi tisztii alkalmazása tárgyában.³⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁴ A Belügyminisztérium 3823/1947. Eln. A. sz. előterjesztése szerint dr. Rényi Béla (1903-?) 1934-től állt állami szolgálatban, 1944-ben a nyilasok eltávolították a Pénzügyminisztériumból. 1945-ben visszakerülve kinevezték miniszteri tanácsossá, majd rövidesen megbízták a költségvetési ügyosztály vezetésével.

³⁵ Az adott kormány idején már nem tértek vissza a kérdésre.

³⁶ Lásd a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

³⁷ A Pénzügyminisztérium előterjesztésében jelezte, hogy a piritbehozatal csökkentése céljából szeretne Keszthely környékén kutatásokat folytatni s ehhez kívánta alkalmazni Reményi

21. 1947. szeptember 12.

56.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 84 452/1947. számú javaslatát dr. Rittinger Imre PM igazgató svájci kiküldetésével kapcsolatban szolgálati útlevel kiállítására tárgyában.³⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

57.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 3972/1947. számú javaslatát az ellenőrzés alá vett pénzintézetek külföldi tulajdonban lévő részvényei bejelentési határidejének újabb meghosszabbítása tárgyában.³⁹

Minisz[tertanács] az előterjesztést elfogadta.

58.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát a volt Budapest Székesfőváros községi, valamint a bajai Állami Középfokú kertészeti tanintézet által kiállított kertészképesítő bizonyítvány képesítő erejének megállapítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta azzal, hogy a társmiszterek 5 napon belüli észrevételeit a földművelésügyi miniszter figyelembe veszi.⁴⁰

59.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát a növényvédőszer előállításának és forgalmának szabályozása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést elvben elfogadta a Gazdasági Főtanács határozatától feltételezeten.⁴¹

Győzöt, a brennbergi bányák volt igazgatóját, valamint Bór Ferencet, a MASZOVOL munkatársát.

³⁸ Az előterjesztés szerint a magyar-svájci pénzügyi tárgyalásokon való részvétel céljából került sor a kiutazásra.

³⁹ Előzményét illetően lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 43. napirendi pontját. Az előterjesztés szerint főleg svájci részről merült fel az igény a bejelentési kötelezettség határidejének újabb meghosszabbítása iránt. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 090/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 17.

⁴⁰ A Földművelésügyi Minisztérium 66 218/1947./I. B. 2. sz. előterjesztésében jelezte, hogy az 1943 és 1946 között kertészeti középiskolává átszervezett korábbi kertészeti középfokú tanintézetek bizonyítványát egyes helyeken nem ismerik el a kertészeti középiskolai bizonyítvánnyal egyenértékűnek. Ezt kívánta javaslatával orvosolni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 530/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. október 19.

⁴¹ A Földművelésügyi Minisztérium 183 978/1947./XI.-2. sz. előterjesztésében feltétlenül kívánatosnak jelezte, hogy a termelők jól bevált, szakszerűen kipróbált és a forgalombahozatal előtt minőségileg megvizsgált növényvédőszereket használjanak. E cél érdekében a gyártás rendeleti úton történő szabályozását és az elosztás állami vállalatok, vagy szövetkezetek útján történő

21. 1947. szeptember 12.

60.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az egyetemek és főiskolák mellett tanfolyam létesítése és az egyetemeken és főiskolákon szerezhető képzés elnyerésének megkönnyítéséről szóló 11 140/1945. számú rendelet módosítása tárgyában.⁴²

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

61.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Bálint Ferenc, dr. Tremkó Ferenc, Medveczky Zsigmond, dr. Bölcs házy Kálmán és dr. Török Jánosnak a Magyar Állatorvosok Gazdasági Szövetkezete igazgatósági tagjaivá történt megválasztásának engedélyezése tárgyában.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Csak abban az esetben járul hozzá, ha tantiemet nem kaphatnak.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Elfogadja akkor díjazás nélküli feltétellel.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

62.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 221 994/1947. sz. alatt több okleveles mezőgazdának tanári minőségben való alkalmaztatása tárgyában.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Elvben kéri elfogadni, mert későn kapta meg. 5 napon belül megadja észrevételeit.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben, a belügyminisztertől függően, hozzájárult.

63.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Csukás Zoltán, Mészáros József és Horn Arthur svájci kiküldetése tárgyában.

megszervezését kívánta elérni. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 400/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 28.

⁴² A 11 140/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. november 27.) szolt az önhibájukon kívül megfelelő előképzésben nem részesült 20–45 éves személyek részére az egyetemeken és főiskolákon szerezhető képzés elnyerésének megkönnyítésére szervezett két éves, heti 10–15 óras elfoglaltsággal járó tanfolyamok létesítéséről. Ezt a rendeletet kívánta a Földművelésügyi Minisztérium úgy módosítani az Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi, valamint Kert- és Szőlőgazdaságtudományi Karán, hogy az előkészítő tanfolyam hallgatói heti 10–15 óraszám helyett 30 órát legyenek kötelesek látogatni. Indoklása szerint ezt lehetővé tette az a körülmény, hogy az ide felveendő parasztfiatalok Budapesten népi kollégiumokban nyertek elhelyezést s nem munka mellett — mint a munkásfiatalok —, hanem függetlenül, a nap bármely szakában látogathatták a tanfolyamokat. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 140/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 27.

21. 1947. szeptember 12.

Dr. Bojta Béla: Csukás Zoltán és Horn Arthur kiküldetéséhez hozzájárult a bizottság 2000 forint megszavazása mellett.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter:* Ekként módosítja javaslatát.

Minisztertanács Csukás Zoltán és Horn Arthur svájci kiküldetéséhez hozzájárult, Mészáros József kiküldetését elutasította.⁴³

64.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Nyiry Károly és dr. Reizmann Zoltán isztambuli kiküldetése tárgyában.

Dr. Bojta Béla: A közalkalmazottak külföldi utazását ellenőrző bizott[ság] a kiutazásokat elutasította.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította.⁴⁴

65.

[*Bárányos*] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Pataky Béla ausztriai kiküldetése tárgyában.

Dr. Bojta Béla: A bizottság a kiutazás ellen észrevételt nem emelt.⁴⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

66.

[*Mihályfi mb.*] *Külgügyminiszter* bejelenti, hogy hétfőn, 15-én életbelép a békeszerződés. A ratifikált békeszerződés letétele megtörténik.⁴⁶ Ettől a pillanattól kezdve az angolok és amerikaiak nem ismerik el a Szövetséges Ellenőrző

⁴³ A Földművelésügyi Minisztérium 34 552/1947/II. 1. sz. előterjesztése szerint a Svájci Állattenyésztők Szövetségének szervezésében 1947. október 8–9-én tartották Zürichben az állattenyésztési kongresszust. Dr. Csukás Zoltánt (1900–1957), az Állatorvosi Főiskola egyetemi nyilvános rendes tanárát, dr. Mészáros József miniszteri tanácsost, a Magyar Állattenyésztő és Törzskönyvező Szervezetek Országos Szövetségének igazgatóját és dr. Horn Arthur (1911-?) egyetemi rendkívüli tanárt kívánták kiküldeni a kongresszusra. Az említett bizottság a Közalkalmazottak Kiutazási Bizottsága volt. [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontja.

⁴⁴ A Földművelésügyi Minisztérium 69 769/1947./I/B.1. sz. előterjesztése szerint az Isztambulban, 1947. október 2–7-én a török kormány és az Office International du Vin által rendezett kongresszus főleg a szőlő különféle feldolgozási módjaival foglalkozott. Dr. Nyiry Károly (1893-?) a Földművelésügyi Minisztérium szőlő- és kertgazdasági főosztályának főnöke, dr. Reizmann Zoltán (1892-?) a Magyar Szőlősgazdák és Gyümölcsstermelők Országos Egyesületének ügyvezető alelnöke volt. A kiutazási bizottságról lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

⁴⁵ A Földművelésügyi Minisztérium 116 287/1947./IV. B. 2. sz. előterjesztése szerint, mivel a nyugatra hurcolt és ott elsüllyesztett magyar hajók kiemelése és kijavítása megkezdődött, e munkálatok irányításában való részvétel és az ausztriai SZEB-bel, valamint az osztrák vízügyi hatóságokkal való tárgyalások lefolytatása tette indokolttá a többszöri kiutazást. Dr. Pataky Béla a Földművelésügyi Minisztérium folyamammérnöki ügyosztályának a vezetője volt.

⁴⁶ A párizsi békeszerződés (1947. évi XVIII. tc.) 42. cikke szerint a szerződés orosz és angol szövege a hiteles, amely a Szövetséges és Társult Hatalmak által megerősítendő, továbbá Magyarország részéről is. Kimondta, hogy a „szerződés azonnal életbe fog lépni, amint a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniója, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és az Egyesült Államok a megerősítő okiratokat letették. A megerősítő okiratokat a lehető legrövidebb idő

21. 1947. szeptember 12.

Bizottságot. Magyar vízummal, angol és amerikai útlevéllal utaznak ezentúl.⁴⁷ Igen sok függő kérdés vár ezután rendezésre. Itt van pl. a lapengedélyek ügye és a cenzúra kérdése. Új rendelkezés alapján lap nem jelenhetik meg, csak a miniszterelnökségi sajtó osztály engedélyével, ami pillanatnyilag nincs megszervezve. Törvénnyel kell szabályozni ezt a kérdést, mert különben az 1944-es rendelkezések vannak hatályban.⁴⁸ Ugyancsak elintézését kíván a külképviseletek ügyeinek rendezése is.⁴⁹

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Egy csomó felesleges, papír-pocsékló és demokrácia-pocsékló lapot ez alkalommal meg lehetne szüntetni.

[Mihályfi *mb.*] *Külügyminiszter*: Igen, most itt a legjobb alkalom a lapok felülvizsgálatára és betiltására. Mindezen kérdések rendezésre várnak még. 18 amerikai szenátor és képviselő érkezik Magyarországra,⁵⁰ ezek már csak a magyar kormánytól kérnek engedélyt.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

67.

[Mihályfi *mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát két személygépkocsi és egy autóbusz eladása s két vagy három kisebb Hudson kocsni vásárlása tárgyában.

alatt a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniója kormányánál kell letenni. Minden Szövetséges Társult Hatalom tekintetében, amely megerősítő okiratát későbbi időpontban teszi le, a szerződés a letétel napján lép életbe. A jelen szerződést a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniója kormányának levéltárában kell elhelyezni, amely kormány az aláíró államok mindegyikének hitelesített másolatot fog kiszolgáltatni.” A 11 800/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. október 15.) szövege a párizsi békeszerződés életbelépéséről. Ez rögzítette, hogy a Moszkvában, 1947. szeptember 15-én kelt jegyzőkönyv szerint a Szovjetunió, Nagy-Britannia és Északírország, valamint az Egyesült Államok a békeszerződést megerősítő okiratait letette és ezzel a békeszerződés életbeléptetésének a szerződés 42. cikkében meghatározott előfeltételei bekövetkeztek s az életbeléptetés napjaként 1945. szeptember 15. napját kell tekinteni. Ugyanezen a napon letették az említett hatalmak a Romániával kötött békeszerződést megerősítő okiratot. Ezzel a Magyarország és Románia közötti hadiállapot is megszűnt.

⁴⁷ A Szövetséges Ellenőrző Bizottság tulajdonképpen a szovjet hadvezetés részeként, szovjet elnökének irányításával működött. Az angol és az amerikai missziók a SZEB elnökének, helyettesének és munkatársainak vezetésével működtek, az országba való ki- és beutazásuk, az ország területén való mozgásuk a SZEB előzetes tájékoztatása, vagyis a szovjet elnökség engedélye alapján volt lehetséges. (Halmosy 666–667. pp.)

⁴⁸ Lásd a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 18. napirendi pontját. A 10 750/1944. ME sz. rendelet (MRT 1944. 497–500. pp.) intézkedett a sajtó ellenőrzéséről, a cenzúráról. A lapok megjelentetésének korlátozásáról lásd a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját.

⁴⁹ A diplomáciai kapcsolatok létesítése is a SZEB engedélyétől volt függővé téve. Csehszlovákia a békeszerződés életbelépésekor nyomban felvette a diplomáciai kapcsolatot Magyarországgal. Lásd még a [22.] 202. sz. jegyzőkönyv 8–11. és 13. napirendi pontját és jegyzeteiket.

⁵⁰ Lapközlemény szerint az amerikai kongresszus küldöttei a Marshall-tervvel kapcsolatban a gazdasági és a politikai helyzet tanulmányozása céljából tettek látogatást több európai országban. A terv szerint szeptember 26-án érkeztek Bécsből Magyarországra. (Magyar Nemzet 1947. szeptember 21.) Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 1. napirendi pontját és jegyzeteit.

21. 1947. szeptember 12.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* javasolja, hogy a Külügyminisztérium 24 óra alatt adja át az eladandó kocsikat a Közlekedésügyi Minisztériumnak, ebben az esetben két személygépkocsi vásárlásához hozzájárul, de a különbözetet fizesse meg a Közlekedésügyi Minisztérium.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Ezt elfogadja.
Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

68.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Borbíró Virgilnek Párizsba való kiküldetése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést a Közalkalmazottak Utazási Bizottsága elé utalta.⁵¹

69.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Kopácsy Gusztáv számvevősegi tanácsossá való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

70.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Dinyés Endre miniszteri tanácsosi kinevezése tárgyában.⁵²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

71.

[Veres] *Építési és közmunkaügyi miniszter* bejelenti, hogy a 4. számú előterjesztését a napirendről leveszi⁵³

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

72.

[Erőss] *Közellátásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát egyes magánjogi tartozások teljesítésének szabályozása tárgyában. Az igazságügyminiszter észrevételétől ellentétesen, [sic!] az eredeti szöveget kéri elfogadni. Amennyiben nem tudják természetben fizetni a bért abban az esetben nem 60, hanem 80 forintért számolják el a búzát.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Az adóbúzáat mi 60 forintért vesszük meg.

⁵¹ Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium 3541/1947. eln. sz. előterjesztése szerint az UNESCO Nemzetközi Népművészeti és Néphagyományi Bizottsága által Párizsban, 1947. október 1-5-én tartott ülésére kívánták kiküldeni dr. Borbíró Virgil államtitkárt.

⁵² Előzményét lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 7. napirendi pontjában. Az Építési és Köz-munkaügyi Minisztérium 3455/1947.-eln. sz. alatt tett előterjesztést.

⁵³ Az Építés- és Közmunkaügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon nincs 4. sorszámú előterjesztés, a borítólapon sincs az említettekén túl további előterjesztés.

21. 1947. szeptember 12.

Antos [István] államtitkár: Az a bérlő, aki természetben fizeti meg a bérrösszeget, nem esik probléma alá. Ezzel szemben, aki nem tud természetben teljesíteni, csak a gabona ellenértékét fizeti meg 60, vagy 80 forintos áron fizessen-e? Itt van a probléma. Az adót 80 forintos összegben kell fizetni. Tehát ha a bérlő 60 forintot kap bér fejében és neki 80 forinttal kell fizetni adóját, hátrányosabb helyzetbe kerülne.

Rákosi Mátyás államminiszter: Azt a megoldást javasolja, hogy a bérbeadó adófizetési kötelezettsége erejéig 80 forintos búzaár legyen kötelező a bérlő részéről. Ilyen módon a bérbeadó nem károsodik. A kötelezettség ama részébe pedig, amely a bérlő haszonbérének megtartható mennyiségét képezi, a 60 forintos ár legyen fizetendő.

[Erőss] Közellátásügyi miniszter: Magáévá teszi ezt a határozatot.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.⁵⁴

73.

[Ries] Igazságügyminiszter: Az Országos Magyar Agrárpari és Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ beadványt intézett hozzá,⁵⁵ hogy szabályozzák az 1946. július hó 28. napjáig keletkezett egyes követelések érvényesítésének felfüggesztését. A szövetkezetek nagyon tönkrementek a felszabadulás előtt, különösen a Hangya.⁵⁶

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Nem annyira közületi, mint magánvonalon feltétlenül szükséges.

[Ries] Igazságügyminiszter: Van már egy rendelet, a 11 030/1946. sz. Ez lenne most kiterjesztve és kiegészítve. Azért nem veszedelmes ez, mert csak a forint-stabilizáció előtti időre vonatkozik. Arról van szó, hogy kaptak gabonát ezen idő alatt s most vissza kellene adni, de akkor tönkremennek.

[Veres] Építési és közmunkaügyi miniszter: Sommás munkások két eszten-dő óta nem kapták meg a ténylegesen elvégzett munkájukért járó pénzt. Ezeknek a munkabéreknek kiegyenlítése nagy probléma.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Ezt meg kell adni.

[Ries] Igazságügyminiszter: Nagyon súlyos kérdés. Tömegével érkeztek be a panaszok. A malmoknak még 1944 nyarán beadták a búzát és ott elveszett.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Majd megpróbálnak egy más megoldást, most kéri levenni a napirendről.⁵⁷

⁵⁴ A kérdésről lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 37. napirendi pontját, továbbá a 11 070/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 14.

⁵⁵ Az Országos Magyar Agrárpari és Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ levelét nem ismerjük.

⁵⁶ A Hangya Termelő, Értékesítő és Fogyasztási Szövetkezet 1898-ban, gróf Károlyi Sándor kezdeményezésére alakult. 1947-ben beolvastották a Magyar Országos Szövetkezeti Központba.

⁵⁷ Előzményéről lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 73. napirendi pontját és jegyzetét, illetve a 11 330/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 24.

21. 1947. szeptember 12.

[Ries] Igazságügyminiszter: Bejelenti, hogy előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vett.

74.

[Rajk] Belügyminiszter: Már korábban hozott a minisztertanács egy olyan értelmű rendeletet, hogy a visszavett B-listások illetményei attól a naptól folyósíttassanak, amely nappal hatálytalanították a határozatot. Ebből azonban kimaradt egy kategória, az 5000-es rendelet 13. § 1. bekezdése alá tartozók. Kéri a hozzájárulást, hogy a Belügyminisztérium, és a Pénzügyminisztérium közös megállapodása után erre a kategóriára vonatkozó rendeletet adhasson ki.⁵⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

75.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Mielőtt a Moszkvában folytatott pénzügyi tárgyalás érdemére rátérne, ismertetni óhajt egy kérdést. Ott-tartózkodása alatt [a] szeptember 30-ai Gazdasági Főtanács ülésén és a szeptember 4-ei minisztertanács ülésén egy telefonon leadott minisztertanácsi előterjesztésre kért határozatot. Ebben az előterjesztésben ismertette a tárgyalások akkori menetét s utasítást kért a továbbfolytatásra.⁵⁹ Most onnan hazatérve a tájékoztatásügyi miniszter közölte vele, hogy ennek a minisztertanácsi előterjesztésnek egy passzusa a francia hírügynökség kapcsán kikerült a külföldi sajtóba s egy másik részét pedig a Reuter Iroda ismertette, aránylag szerencsés formában: „azt beszélik Budapesten, hogy az oroszok méltányolva Magyarország gazdasági helyzetét, megegyezésre jutnak a potsdami kérdésekben.”⁶⁰ Nagyon súlyos jelentőséget tulajdonít annak, hogy egy ilyen rendkívüli fontosságú ügy-

⁵⁸ Az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezések — vagyis a B-listázások — tárgyában kiadott 5000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. május 19.) 13. §-a (amely egyébként nem tagolódt bekezdésekre) arról intézkedett, hogy a kormány a pénzügyminiszter előterjesztésére a B-listázási rendelet hatályát kiterjesztheti az állami és helyi igazgatás szerveinél, a közüzemeknél, a társadalombiztosítási intézeteknél, a Magyar Nemzeti Banknál és a Pénzügyintézeti Központnál alkalmazásban lévőkön túl azokra a személyekre is, akik az említett intézményekhez tartozó olyan vállalatnál vagy egyéb szervnél álltak alkalmazásban, amelyeknek az említett szervek valamelyike a tulajdonosa vagy amelyekben a közületnek egyéb (pl. részvények, üzletrészek, államségély) úton vagyoni érdekeltsége volt. Ezek ügyében egyébként a 10 430/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. szeptember 10.) intézkedett. Az 5000/1946. ME sz. rendelet felülvizsgálatáról a 11 000/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. szeptember 24.) szólt, majd ezt is többször módosították. Ezek sorában a 6030/1947. ME sz. rendelet (MKRT 1947. május 22.) úgy intézkedett, hogy a B-listázott azon „vármegyei, városi és községi alkalmazottakat, akiket a belügyminiszter a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártok egyetértő javaslata alapján ideiglenesen szolgálatba állított, úgy kell tekinteni, mintha elbocsátásuk vagy végelbánás alá vonásuk meg sem történt volna.”

⁵⁹ Lásd a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. napirendi pontját és a 20/a-b. sz. mellékletet.

⁶⁰ A külföldi hírügynökségek közleményét nem ismerjük.

21. 1947. szeptember 12.

ben a minisztertanácsi előterjesztés anyaga kikerüljön — bár semmi oka nincs eltitkolni sem a tárgyalások anyagát, sem annak menetét —, de a gazdasági és pénzügyi tárgyalásokról tájékoztatás megjelenésére semmi szükség nincs s nem egyeztethető össze a politikai illemmel. Tekintettel arra, hogy ezek az előterjesztések nyilvánosságra kerültek, nagyobb fokú diszkréció megőrzése céljából a következő indítványt terjeszti elő. Hatalmaztassék fel a moszkvai pénzügyi delegáció arra, hogy ha az elkövetkezendő időben egy ilyen jelentés megtételéről van szó, azt ne telefonon közölje, hanem futárként küldje Budapestre és így őriztessék meg a hivatali titoktartás. A második indítványa az, hatalmaztassék fel a pénzügyminiszter, hogy ezekről a tárgyalásokról szóló jelentését ne előzetesen sokszorosítva, minden miniszternek megküldve terjessze elő, hanem itt a minisztertanácson szóban mondja el, a minisztertanácsi jegyzőkönyvben annak pontos szövege úgyis megtalálható majd, s ily módon biztosítható, hogy csak a minisztertanácson résztvevők körére korlátozódna azoknak a száma, akik ezekről a fontos pénzügyi tárgyalásokról tudomással bírnak. Harmadik indítványa az, kérje fel a minisztertanács a minisztereket, hogy az eddig hozzájuk került minisztertanácsi előterjesztési példányokat a titkárságoktól vonja vissza, s küldje meg a Pénzügyminisztériumnak, ahol egy megfelelő bizalmas dosierben a kasszában fogják azt kezelni.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Az érdekelt miniszterek nehezen tudják nélkülözni a tárgyalások anyagát.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Talán akkor az érdekelt miniszterek kivételével kéri vissza ezeket a példányokat.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Sokkal feltűnőbb, ha most valamennyi minisztériumból összeszedjük ezeket az ügyszerabokat, amire talán eddig rá sem hederítettek.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter*: A pénzügyminiszter 2. sz. javaslatát — ugyanis, hogy írásban előzetesen nem küldi szét az előterjesztéseket — nem helyesli. A diszkréciót úgy is meg lehet tartani, ha a miniszterek saját kezükbe kapják meg, viszont esetleg észrevételeiket — egyszeri hallás után — nem tudják a minisztertanácson megtenni. Helyes lenne, ha a pénzügyminiszter megbízottja csak a gépirónót venné igénybe ezen előterjesztések sokszorosítására, s a megszámozott előterjesztéseket a pénzügyminiszter minisztertanács után a miniszterektől visszakapná. Hozzanak a miniszterek egy olyan utasítást, hogy titkárságaikra beérkező borítékokat, amelyek „sajátkezü felbontásra” szöveggel vannak ellátva, titkárságok nem bonthatják fel.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Elvileg igaza van a kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszternek. Ezzel azoknak a körét akarta szűkíteni, akik között meg lehet állapítani majd az indiszkréciót.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Ha így történik a sokszorosítás és a minisztertanács végén a pénzügyminiszter visszakapja az előterjesztéseket,

21. 1947. szeptember 12.

máris korlátozódott azon személyek köre, akik közül megállapítható az indiszkréción.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Vállalja egy olyan rendelet kidolgozását, amely szabályozza a bizalmas okiratok kezelését. Ez minden országban megvan.⁶¹

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ily módon fog eljárni az előterjesztések szétküldésénél.

Ami a tárgyalások lényegét illeti, a múltkori minisztertanácson azt az előterjesztést tette, hogy nyomatékosan szükségesnek tartja a potsdami kérdések rendezésével kapcsolatban a globális összeg megállapításánál az oda nem tartozó kérdések kikapcsolását. Ezt azért tette, miután látta azt, hogy a szovjet bizottság egyébként nem volt hajlandó ezeknek a kérdéseknek a letárgyalásánál junktimot létesíteni. Javasolta, hogy ezeket a különböző junktimokat (kárpátaljai elhurcolt vagyon, Trans Carpathia) ne próbáljuk meg a globális összeg megállapításába bevenni.⁶² Amidőn ezt a felhatalmazást megkapta és bejelentette, a tárgyalások atmoszférája megjavult. Az Egyesült Izzó kikapcsolásának kérdését Mikoján miniszterelnökhelyettessel szeretné még megbeszélni és továbbítani a magyar kormány azon kérését, hogy a mi részünkre rendkívül fontos az aktíva tételek letárgyalása, amelyre nézve adjon módot és lehetőséget a Szovjetunió.⁶³ A szovjet delegációval közölte a magyar minisztertanácsnak a végső álláspontját a helyi érdekű vasutakkal kapcsolatos kártérítés, az osztaléktranszfer keretében szállítandó olaj- és kábel-mennyiség kérdésében.⁶⁴ A magyar elutasító álláspontot tudomásul vette, de utalt arra, hogy amennyiben a globális összeg kérdésében megállapodást fogunk létesíteni, abban az esetben elfogadják az elutasító álláspontot. Ezzel körülbelül a tárgyalások összes technikai természetű kérdése megoldódott, úgyhogy a jegyzőkönyv szövegezése már folyik Moszkvában. A globális összeget illetően⁶⁵ a helyzet a következő.

⁶¹ Feltehetőleg titkos ügykezelési szabályzat kidolgozásáról volt szó.

⁶² Lásd a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. napirendi pontját és 44. sz. jegyzetét.

⁶³ Az Egyesült Izzó kérdéséről lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 24. sz. jegyzetét, valamint a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 20/a. sz. mellékletének 4. pontját. Mikoján, Anasztasz Ivanovics (1895–1978) 1926-tól bel- és külkereskedelmi, 1930-tól közellátási, 1934-től 1938-ig élelmezési népbiztos. 1937-től a népbiztosok tanácsának elnökhelyettese, majd a minisztertanács elnökhelyettese. Közben 1938-tól 1949-ig külkereskedelmi népbiztos, illetve miniszter, 1953-tól kereskedelmi miniszter. 1955-től 1964-ig a minisztertanács első elnökhelyettese, 1964–1965-ben államfő.

⁶⁴ Az államosított magánvasutakról lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 10., a 8. [188.] sz. jegyzőkönyv 13., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 29. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 77. napirendi pontját. Az olaj- és kábelszállításokról lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 27–28., a 18. [198.] sz. jegyzőkönyv 78., a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 81. napirendi pontját és a 20/a. sz. melléklet 2. pontját.

⁶⁵ A szovjet részről a potsdami egyezmény alapján támasztható pénzkövetelések egy összegben való kiegyenlítéséről lásd a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 14., a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3., a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 1. és a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 30. napirendi pontját, valamint a 17/d. sz.

Szovjet álláspont az volt, hogy 50 millió dollárnak kifizetését kérték, mi 25 millió dollár megtérítést ajánlottunk fel azzal, hogy ebben nem foglaltatnak bent a szovjet és vegyes szovjet-magyar vállalatoknak Németországgal szemben fennálló tartozásai. A Szovjetunió saját maga kívánja rendezni ezekkel a vállalatokkal szemben fennálló tartozásait. A magyar álláspont ezzel szemben az, hogy miután elismeri a szovjet kormány állásfoglalásának helyességét, nem kívánja bevonni ezeknek a vállalatoknak tartozásait a globális összegbe, hanem minden olyan tartozás rendeztessék, amelyeknek egy a közös eredete, tehát német tartozás az alapja. Nem látjuk sem jogi, sem technikai akadályt annak, hogy ezeket a tartozásokat a globális összegnek a meghatározásából kivonjuk. A szovjet delegáció ezzel szemben azt mondta: Ha a magyar kormány tenne egy 40 millió dolláros javaslatot, amely nem foglalja magában a vállalatok tartozásait, akkor az összeg az általuk kért 50 millió dollár és az általunk ajánlott 40 millió dollár között 45 millió dolláros összegben állapodhatnánk meg. Erre ő a 25 millió dollárt felemelte 30 millióra, majd 35 millióra azzal, hogy a magyar kormánynak ezen összeg megfizetésére vonatkozó javaslatát csak akkor tudná előterjeszteni, ha ebben az összegben már a szovjet és szovjet-magyar vegyes vállalatok tartozásai is bennfoglaltatnának. Tekintettel arra, hogy itt megakadtak a tárgyalások, mert nem tudtak megállapodásra jutni az exclusive és inclusive kérdésében, határozatot kell hozni. Rá kíván mutatni arra, hogy részünkre nemcsak az előbbi oknál fogva fontos, hogy az összes potsdami tartozások inclusive rendeztessenek, hanem gyakorlati okok is forognak fenn. Ezek a tartozások, amelyek közvetlenül a szovjet vállalatok és Szovjetunió között kerülnek rendezésre, a márka átszámításától is függnék. Felvetődik tehát a márka átszámítási, a nyereség-osztalék, az osztalék-transzfer, és tartozások kérdése.⁶⁶ Az átszámításnál olyan komoly nyereségek jelentkeznek, hogy komoly osztalék-transzferálási probléma elé állítana bennünket. Később ezeknek a meglévő, de csak papíron szereplő követelések[nek a] bevételeivel lehetne az apport problémát a szovjet részről rendezni. A tárgyalások újrafelvétele alkalmával a szovjet delegációnak egy olyan javaslatot tehetne, hogy felmegy 40 millió dollárra, de ebbe foglaltassanak be a szovjet és vegyes érdekeltégű vállalatok[nek] a német vállalatokkal szemben fennálló tartozásai is. Miután ezeknek a vállalatoknak megtérítési követeléseik lennének a szovjet és vegyes vállalatokkal szemben, tehát töröltessenek ezeknek a vállalatoknak

melléklet IV. pontját, továbbá a 20. sz. jegyzőkönyv 81. napirendi pontját és a 20/a. sz. melléklet 4. pontját.

⁶⁶ A márka átszámításáról lásd a [15.] 195. sz. jegyzőkönyv 3. napirendi pontját. A nyereség-osztalékról és az osztaléktranszferről lásd a [6.] 186. sz. jegyzőkönyv 3., a [8.] 188. sz. jegyzőkönyv 8., a [10.] 190. sz. jegyzőkönyv 2., valamint a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 25-26. napirendi pontját. A Szovjetunióval szembeni, inflációs időből származó tartozásokról lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 2., a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 70. és a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 76. napirendi pontját.

21. 1947. szeptember 12.

az adósságai az 1945. évre visszavetve. Ez egy egyszerű adósság-elengedés lenne.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ott vannak magánfelek is s ezek kapnának egy ajándékot.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Kizárólag a magyarországi szovjet, vagy vegyes vállalatokra vonatkozzék az adósság törlése. Az összes többivel szemben behajtjuk a tartozásokat.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Úgy helyes, és hozzájárul a javaslatához.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Soknak tartja a 40 millió dollárt.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: De akkor ebbe mindent bele kell venni.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Csak Potsdamot tudjuk belevenni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Ezen az alapon mindig feljebb fogunk menni.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ezzel a potsdami hitelezői követelések kérdése lezáródik.

Antos [*pénzügyi*] *államtitkár*: Felhívja a figyelmet, az előterjesztés ebben a formában egy precedensveszélyt rejt magában. Ha csak a szovjet vállalatoknál végzünk adósságtörlést, utólag az összes többi külföldi vállalat hasonló követelésekkel fog fellépni. Ugyanezen javaslatot más formában terjesztené elő. Mi megállapodhatunk egy fix összegben, ha 40 millió a végösszeg, akkor hajlandók vagyunk 45 milliót fizetni, ebből azonban betudunk adósságok fejében egy bizonyos összeget. A velük szembeni követelések összegét egy fix számban állapíthatjuk meg s ezt betudjuk az egészbe.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Nincs precedensveszély, mert ennek az engedménynek ellenében a Szovjetunió mentesíti a vállalatokat a teljesítés alól. A 40 millióból kizárjuk ezeket a vállalatokat és külön megállapodást létesítünk a vállalatokra nézve.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Menjünk lejjebb öt millióval és ezt számítsuk be tartozások fejébe. Tehát 40 millió dollárt ajánlhatunk fel azzal, hogy a szovjet vállalatokkal szembeni követelésekről a Szovjetunió lemond.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Itt voltaképpen nem is lehet helye követelésnek, mert szovjet vállalatok a Szovjetunióknak tartoznak, mert a volt német vállalatok átmentek a Szovjetunió tulajdonába. Itt az adós és a hitelező egy személyben egyesült.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ha mi azonnal 40 millióra megyünk fel, akkor megvan a kilátás, hogy tovább menjünk. Maximálisan 40 millióig kell elmenni, de igyekezzünk 40 millió alul maradni.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Ezt elfogadja.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: 35 millióval kell indulni. S maximálisan 40 millióig mehet fel.

21. 1947. szeptember 12.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Hangsúlyozza a pénzügyminiszter, hogy a 40 millióra még külön kell kérnie a minisztertanács hozzájárulását.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Hangsúlyozni kell, hogy csak úgy tudunk tárgyalni, ha ezt a kérdést inclusive lezárjuk. A magyar kormány ragaszkodik ahhoz, hogy az összes német hitelezői követelések a globális összegben bennfoglaltassanak — hogy milyen formában, az most közömbös — végső esetben a bizottság felhatalmaztatott arra, hogy mint legfelsőbb határt, 40 millió dollárt ajánl fel. Megpróbál 35 millióval inclusive tárgyalni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Felvetette a szovjet tárgyaló félnek a felhasználás kérdését is, mert nem közömbös büdzsé és a transzfer szempontjából. Erre azt a választ kapta, hogy az összeg nagyobb része Magyarországon marad és csak kisebb része kerül majd később transzferálásra a Szovjetunióba. Kér egy olyan értelmű felhatalmazást, hogy egy globális összegben megállapodhasson, de a megegyezést csak akkor parafálhassa, ha a magyar kormány tudomásul vette a felhasználás időpontját, és a módzatokban pontosan megállapodunk.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A szovjet bizottság vezetője utalt arra, hogy ezeket az összegeket elsősorban magyarországi beruházásokra kívánja felhasználni. Másik részét részvény vásárlásokra is kívánja fordítani. Biztosította a szovjet felet, hogy a részletek kitérgyalása során a részvények megvásárlása is figyelembe lesz veendő.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A bauxit vegyes vállalatok ügyében egy memorandumot adtunk át a szovjet delegációnak több függő kérdés gyors elintézését kérve. Ezek technikai kérdések (Dunavölgyi Timföld) ezekről részletesen beszámolni nem érdemes.⁶⁷

[Bán] *Iparügyi miniszter*: A jóvátételi árakat is vesse fel a magyar delegáció.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: A szovjet delegáció tudomásul vette, hogy a kormány átalakításával kapcsolatban egy-két hétre kimaradnak a tárgyalások, de a kormány megalakulása után azonnal folytatni kell.⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács délután 2 órakor ért véget.

K. m. f.

Bojta Ernő Béla

Rákosi

⁶⁷ A Dunavölgyi Timföldipar Rt. budapesti központtal (V. Kossuth Lajos tér 18.) 1941-ben 8 millió pengő alaptőkével, a német tőke jelentős részvételével alakult.

⁶⁸ Nyárádi Miklós pénzügyminiszter már a választások napjának reggelén Moszkvába utazott a tárgyalás folytatása céljából. (Magyar Nemzet, 1947. szeptember 2.)

21. 1947. szeptember 12.

Gépelt tisztázat Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok a jelen voltak felsorolásánál látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Bárányos Károly, Rónai Sándor, Zentai Vilmos, Szobek András, Mihályfi Ernő és Pongrácz Aladár kézjegye.

Jelen volt az ülésen — bár a felsorolásban nem szerepel — Antos István pénzügyminisztérium államtitkár is.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapok közé helyezve többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapokon, külön kezdve a sorszámozásukat, felsorolták az előterjesztések címeit.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható az 1., a 3., az 5–9., a 12–33., a 35–37., a 39–52., az 55–65., a 67–70. napirendi pont előterjesztése, illetve irománya.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapokon a 71–75. napirendi pont.

Csak utólag, kézírással vezették rá a megfelelő borítólapra a 10., a 16–18., a 38., a 43., az 55–57., a 66. napirendi pontra vonatkozó utalást.

A Külügyminisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon szerepel „a követek illetményeinek újbóli rendezése” címet viselő előterjesztésre vonatkozó utalás. Maga az előterjesztés azonban nem található a borítólapban s a jegyzőkönyvben sincs nyoma, hogy tárgyalták volna.

22. 1947. szeptember 19.

[22.] 202.

Jegyzőkönyv

az 1947. évi szeptember hó 19. napján de. 12 órakor Dinnyés Lajos elnöklete
alatt tartott minisztertanácsról

Jelen voltak:

Szakasits Árpád államminiszter, Dobi István államminiszter, Rajk László belügyminiszter, Dr. Nyárádi Miklós pénzügyminiszter, Dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter, Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Dr. Ries István igazságügyminiszter, a honvédelmi tárca képviselőjében Zentai Vilmos államtitkár, Dr. Molnár Erik népjóléti miniszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, Dr. Eröss János közellátásügyi miniszter képviselőjében Szobek András államtitkár, Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter, Dr. Mihályfi Ernő tájékoztatásügyi miniszter, úgy is, mint a külügyi tárca képviselője, Dr. Varga István, az Anyag- és Árhivatal elnöke, Dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár, a minisztertanács jegyzője

[Dinnyés] *Miniszterelnök* üdvözli a minisztertanácscon megjelenőket és az ülést megnyitja. Bejelenti, hogy napirend előtt Varga István, az Anyag- és Árhivatal¹ elnöke kér szót.

1.

Varga István bejelentést kíván tenni a papír-helyzettel kapcsolatban. A nyersanyagbeszerzési nehézségek következtében igen súlyos helyzetbe került papírellátásunk. Celluloze alig van s az importtal sem tudja fedezni az ország szükségletét. 320 vagon papírmennyiségből 190 vagon ment a sajtó ellátására. Szeptember hónapra 870 tonna és 87 vagon papirost kívánt a sajtónak juttatni. A tájékoztatásügyi miniszter ezt tudomásul is vette, azonban pótkiutalás révén lényegesen többről diszponált. Az egyéb célokat szolgáló papírgyártást kellett a sajtó miatt csökkenteni. Az egyéb célokra történő papír-kiutalások csökkentése

¹ Az Anyag- és Árhivalt az 5740/1946. ME sz. rendelettel (MK 1946. május 28.) hozták létre, az iparügyi miniszter felügyelete alatt. Elnöke a miniszterelnöknek volt alárendelve. Ügykörébe tartozott az ipari anyaggyártás általános elveinek meghatározása, az ipari áralakulás irányítása és ellenőrzése. Tevékenységét az Iparügyi Minisztériummal és a Gazdasági Főtanáccsal együttműködésben fejtette ki. Működését az 5400/1948. Korm. sz. rendelet (MKRT 1948. május 11.) alapján fejezte be.

22. 1947. szeptember 19.

aggályos, sőt lehetetlen. A bankjegypapírt nem lehet csökkenteni, a tankönyvekre szánt papír csökkentése is aggályosnak látszik. Információi szerint egyes lapvállalatok a részükre kiutalt papírt továbbadják másodkézbe. Politikai okokból ennek a kérdésnek az ellenőrzésével eddig nem foglalkozott, azonban ez a magyarázata annak, hogy egyik-másik lap, amely nem jelent közszükségletet, lényegesen több papírt használ fel, mint amennyi részükre a tájékoztatásügyi miniszter által kiutaltatott. Azért hozza fel ezt a kérdést, hogy döntsön a minisztertanács: [a] rotációs papír kedvéért az egyéb papírmennyiségek gyártását csökkentse-e, vagy pedig van-e mód arra, hogy megfelelően korlátozzák a sajtótermékeket. A maga részéről a rendelkezésre álló cellulozemennyiség figyelembevételével 70 vagont tud adni havonta, ezenfelül csak az importból részesülhet a sajtó. A lapok igényei napról-napra fokozódnak. A Pesti Izé pl. 30 tonna papírt használ fel.

Szakasits Árpád államminiszter: Megállapítható tehát, hogy a rotációs papírellátásunk katasztrofális. Nagyon nehéz egy újságírónak és egy szociáldemokratának erről beszélni, mert ez a sajtószabadság határait érinti, de lehetetlen, hogy a magyar demokrácia így engedje elfolyni a lapok kiadását anélkül, hogy számításba vennénk, hogy mekkora a papírellátásunk. Anélkül, hogy hosszasan indokolná, javasolja pártközi konferencián ezt letárgyalni s mérlegelvén a fennálló tényeket — cellulóze mennyiségünk, import stb. —, létesítsen egy megoldást a papírellátás terén, mert ez az ország más fontos nyersanyagra is nehezen tudja valutaszükségletét előteremteni. Be kell látni, hogy ha nem tudjuk felfokozni a termelést, akkor le kell csökkenteni az igényeket. Ha kevés a papírunk, kevesebb újságnak kell megjelennie. Hallatlan papírpocekolás folyik, ami tűrhetetlen. A napilap rettentően fontos, de más lapra ne használjunk fel papírt. Mivel ez azonban párt-érdekeket is érint, pártközi értekezletet kell összehívni a kérdés letárgyalására.²

Varga István: A szeptember hónapi ellátást illetően is döntenie kell a minisztertanácsnak, mely szerint egyes lapvállalatok csak a saját céljaikra használhatják fel a részükre kiutalt papírmennyiséget. Az egyes érdekképviseltek még kiséghetik egymást, de hogy feketén tovább adják, azt nem szabad megengedni. Úgy tudja 5 forint a fekete-ára. Rotációs papír kétszer annyi áll jelenleg rendelkezésre, mint egy évvel ezelőtt, tehát a termelés nem csökkent, csak az igények nőttek.

[Mihályfi] Tájékoztatásügyi miniszter: Helyesnek tartja a pártközi konferencia összehívását. Augusztus hónapban minden igényt ki akart elégíteni a választások miatt minden párt részére, [sic!] azonban ennek most jött meg a börtje. Van egy javaslata a mai minisztertanács napirendjén, ami a lapengedélyek kérdését szabályozza.³ Ez módot ad a lapok korlátozására és csökkentésé-

² Lásd a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 66. napirendi pontját.

³ Lásd a jelen jegyzőkönyv 18. napirendi pontját.

22. 1947. szeptember 19.

re. A mostani helyzetben kitűnően felhasználható a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszűnése a revízióra.⁴

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Foglalkoztunk már ezzel a kérdéssel a választások előtt, vagy alatt. Arra a megállapodásra jutottunk, hogy egységes tervet kell kidolgozni a papírtakarékoskodás érdekében. Az időszaki lapoknál és más lapoknál is revízióra van szükség, tehát az összpapírgazdálkodást kell felölelni. Azt hiszi, messzemenő gazdasági vonatkozásai is vannak a kérdésnek. Az elosztás, hogy milyen formában történjék, már politikum. Tehát először egy papírgazdálkodási tervet kell kidolgozni, bevinni a Gazdasági Főtanácsba s a második probléma csak a lapok megszüntetése.

[Bán] *Iparügyi miniszter*: Termelésünk és behozatalunk figyelembevételével kell ezt kidolgozni.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Egy ilyen irányú elaborátum ismeretében hivatásuk össze a pártközi konferencia.

Minisztertanács felhívta a Gazdasági Főtanácsot, főtitkára útján, termelésünk és behozatalunk figyelembevételével egy papírgazdálkodási terv kidolgozására.⁵

2.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 42 963/1947. számú javaslatát a Szovjetunió által felajánlott 10 000 db vasúti tehergépkocsi [sic!] megvásárlásával kapcsolatos megállapodások és tárgyalások lebonyolításával megbízott és ez idő szerint Moszkvában tartózkodó Bebrits Lajos közlekedésügyi államtitkárnak az aláírásra való felhatalmazása tárgyában. Július hó 10-én már elvben hozzájárult a minisztertanács az előterjesztéshez⁶ azzal, hogy a tárgyalások lefolytathatók s miután már alá lehet írni az egyezményt, a tárgyalások anyaga a minisztertanácsnak bemutatandó. A dolog lényege az, hogy 10 000 db vasúti kocsit akarunk vásárolni a Szovjetuniótól, 6 ezer fedett és 4000 nyitott kocsit. A vásárlás azért szükséges, mert az oroszok kivonulásával kapcsolatban gördülő anyagunk helyzete katasztrofális. Jelenleg összesen 46 000 kocsink van. Ezen 10 000 db német eredetű vasúti teherkocsi megvásárlásának ellenértékeképpen kijavítanánk és átalakítanánk a szovjet vasutak részére a Szovjetunió tulajdonában lévő német eredetű 6000 db kéttengelyű nyitott vasúti teherkocsit, beszámítanánk a Szovjetunió által harmadik országból vasútvonalainkon átszállított zsákmányáru fuvardíját és végül az esetleg még fennmaradó véte-lár-tartozásból fedezetlen részt a Szovjetunió harmadik országba, illetve harmadik országból a Szovjetunióba irányuló tranzitszállítmányok fuvardíjának

⁴ Lásd a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 66. napirendi pontját és 46. valamint 47. sz. jegyzetét.

⁵ Az 1947. szeptember 30-ai pártközi értekezlet foglalkozott a kérdéssel, de csak azt rögzítették, hogy ugyanabban az időpontban folyt egy értekezlet az ügyben. (PIL 274. f. 7. cs. 173. ó. e.)

⁶ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 45. napirendi pontját.

22. 1947. szeptember 19.

beszámításával törleszteni. Tehát a nézeteltérések áthidalása megtörtént s részünkre igen kedvező egyezmény megkötéséről van szó. Az összköltség 53 millió forintot tesz ki, ennek legnagyobb része munkadíj, ami bent marad az országban. Nagy része a költségeknek a debreceni műhely alkalmassá tételére használtatik fel, ami szintén magyar vagyon. Nem tudjuk, hogy mennyi kocsi fogunk külföldről visszakapni, de azt is nagy előnynek tartja, hogy az ittlévő kocsik bent maradhatnak az országban. Tekintettel arra, hogy a döntő kérdésekben sikerült megegyezést létesíteni a mi javunkra, kéri a felhatalmazást az aláírásra.

[Nyarádi] *Pénzügyminiszter*: Gazdasági szempontból kétségkívül nagyon előnyös a MÁV-ra az egyezmény. Meg kell alkotni ez alapon egy zavartalan közlekedést. A békeszerződéssel kapcsolatban számolni kellett restitúciós költségekkel. Támogatja az előterjesztést, mert a MÁV eredeti kocsiparkjának visszaszerzésére igen kevés a remény. Ugyanis a kocsik 70–80%-a Csehszlovákiában van s így a legkisebb remény sincs arra, hogy azt onnan visszakaphassuk, mert ők azt a háborús károk fedezetére használják fel. Talán még ők fognak tőlünk követelni. Ki kell még egészíteni azzal is, hogy kutatásaink alapján gördülő anyagainknak fele Németország és Ausztria orosz zónájában van. A kintlévő kocsik felének visszaadását jelenti. Ez transzfer-terhet ró csak a magyar kormányra és nagyon kevés nyersanyaggal kerül kiegyenlítésre. Igen fontos a zsákmányáru fuvardíja. Egyetlen egy olyan probléma van csak, amely a rengeteg gazdasági előny mellett aggályként fennáll és felhívja a minisztertanács figyelmét arra, hogy nem tudja vajon az érvényben lévő nemzetközi vasúti egyezmények értelmében a zsákmány igazán zsákmánynak tekinthető-e és nem leszünk-e kitéve annak, hogy aláírás után kiderül, hogy az adás-vétel nem volt joghatályos. Csupán ez az egy probléma aggasztja, melyhez az igazságügy és külügyminiszter hozzászólása lenne fontos.

[Rónai] *Kereskedelem- és szövetkezetiügyi miniszter*: A moszkvai kereskedelmi tárgyalások alkalmával már felvetődött a vásárlás kérdése s akkor úgy tájékoztatták a vasúti szakemberek, hogy a szükséges faanyag nem áll Magyarország rendelkezésére a kocsik helyrehozatalára, sőt azt mondták, hogy ezt a fát csak a Szovjetunióból szerezhethjük be. Próbáljuk meg ezt a faanyagot megszerezni, mondták, amennyiben az egyezmény létrejön. A mi szempontunkból előnyösnek tartja az egyezményt s a kereskedelmi tárgyalások során erre nézve is igyekezni fog megállapodást létesíteni.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ez az egyezmény két évre van kihúzva, s nem prompt szükséges ez a fa. Nem roncskocsik javításáról van szó, hanem javításos kocsikról. Nem lehet nagy a faszükséglet, mert az összköltség 53 millió forintot jelent, s amint már említette ennek nagy része munkadíj, vas, acél, műhely-rendbehozás stb. A régi tengelyeket és kereket használják fel. Ami azt illeti, hogy mi lesz, ha nem ismerik el a szerződést, megjegyzi, hogy az

22. 1947. szeptember 19.

ECITO nemsokára meg fog szűnni, mert nem életképes. Mi nem lépünk be az ECITO-ba, hanem igyekszünk majd a RIV-el⁷ összeköttetésben állani. A RIV annyit jelent, hogy a nemzetközi vasúttársaságoknak közmegállapodásuk van, a nemzetközi szabályok betartására. A kocsik átadásánál és visszaadásánál és díjak fizetésénél áll ez fenn, de ehhez az szükséges, hogy legyen egy kocsi-parkunk, amely megfelel a nemzetközi szabályoknak. Sokkal könnyebben ki fogjuk tudni állítani a kocsikat majd ily módon. Lesznek olyanok, akik azt mondják, hogy az oroszoknak nem volt joguk eladni ezeket a kocsikat. Új kocsit azonban nem tudunk venni, mert nincs rá fedezetünk. Ezt nem készpénzzel, hanem a már teljesített munkával fogjuk letörleszteni.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Orosz területen nincsenek olyan kocsijaink, ami[ke]lt elsősorban visszakaphatnánk?

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nincsen, mert a mi kocsijaink nem is jók az ő vágányukra és a kocsik már átalakítottak.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁸

3.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát a miniszterelnökségi altiszti létszám-ban egy új altiszti állás létesítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

4.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát az Országos Tervhivatal 39 alkalmazottjának szerződése tárgyában. Figyelemmel arra, hogy kísérleti tisztviselőről van szó, meghatározott időre történik a besorolás és csak január 1-je után tesz végleges javaslatot a Tervhivatal kinevezésükre.

[Nyárádi] *Pénzügyminiszter*: Illetékes osztályával kéri letárgyalni előzetesen a javaslatot.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Amikor a Tervhivatal született, meg lett állapítva a létszám is. Ennek keretén belül vannak-e vajon ezek a kinevezések?

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtákará*: Ez benne van a keretben.

[Báránys] *Földművelésügyi miniszter*: Feltűnő, hogy majdnem mind nő a kinevezettek között [sic!] s igen magas fizetési osztályba kinevezve. Ott kezdik el ezek a nők, ahol az állami szolgálatban lévők 20 év múlva jutnak csak.

⁷ RIV azaz Reglamento Internacionali Vehicoli (nemzetközi kocsiszabályzat). Lásd a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 41. napirendi pontját.

⁸ A kormány 1947 novemberében adott felhatalmazást Szekfü Gyula követnek a szovjet vasúti kocsik megvásárlására és a bérmunkára vonatkozó megállapodás aláírására. (MOL. XIX-A-1-j 1947-XVI-14 336)

22. 1947. szeptember 19.

Dr. Bojta Béla: Különös képességgel is rendelkeznek, legtöbb közöttük doktorátussal és nagy nyelvtudással rendelkezik. A gépírónők a XII. fizetési osztályban kezdik szolgálatukat, csak a különleges nyelvtudással rendelkezők kezdik magasabban.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter:* Kéri levenni a napirendről és vele kitárgyalni a javaslatot.

Dr. Bojta Béla: De kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy addig is, amíg az előterjesztés tárgyában végleges határozat nincs, a tényleg foglalkoztatott tisztviselők a javaslat szerinti átmeneti illetményben részesüljenek. A Gazdasági Főtanács egyik legutóbbi előterjesztésében ez a felhatalmazás is bent foglaltatott, de a mai javaslat alapján kéri kifejezetten a hozzájárulást az illetmények ilyen módon való folyósítására. Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács az előterjesztés levételét tudomásul vette, de hozzájárult ahhoz, hogy a javaslatban szereplő 39 tisztviselő részére az előterjesztés tárgyában hozandó végleges határozatig a tervezett fizetési osztály szerinti illetmények folyósíttassanak.⁹

5.

Dr. Bojta Béla előterjeszti javaslatát Somogyi Imre, a Nemzeti Parasztpárt egyik alapító tagja özvegyének kegydíj folyósítása tárgyában. Meg kell jegyeznie, hogy a kegydíj folyósítása nem törvénytörvényes, mert Somogyi Imre semmiféle közszolgálati viszonyban az állammal szemben nem állt. A vonatkozó 1912:LXV. tc. 121. § (2) bekezdése értelmében a kegyelmi úton kivételesen engedélyezhető ellátásoknál csakis a törvény által megkívánt, de hiányzó kellékek engedhetők el, vagyis a jelen szakasz alapján csupán volt állami alkalmazottak és ezeknek a törvény értelmében egyébként igényjogosult hozzátartozói részére hozható kegyelmi ellátás javaslatba. A pénzügyminiszternek is ez volt a véleménye, azonban tekintettel a rendkívüli okokra javasolja a minisztertanács hozzájárulását.

Minisztertanács Somogyi Imre özvegye részére kegydíj folyósításhoz hozzájárult — egyelőre három évi időtartamra — az összecszerűség kérdésében a Pénzügyminisztériummal letárgyalandó.¹⁰

⁹ A Miniszterelnökség 10 702/1947. II. sz. előterjesztésében négy személyt: Markos Györgyöt, Ádám Lászlót, dr. Lázár Györgyöt és Spányi Gyulát az V. fizetési osztálynak megfelelő javadalmazással javasolta alkalmazni. Valóban feltűnően sok nő alkalmazott, köztük több közismert vezető feleségének a neve, szerepelt a javaslatban.

¹⁰ Az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szolt az 1912. évi LXV. tc. Somogyi Imre (1902–1947) hengerész, festőművész, szobrász. 1939-ben a Nemzeti Parasztpárt alapító tagja. Részt vett a parasztnépfőiskolák szervezésében, a Magyar Parasztszövetség munkájában. A német megszállás után bekapcsolódott a fegyveres ellenállási mozgalomba. 1945 elején a Közellátási Kormánybiztosságnál a kertészeti osztály vezetője, majd a Földművelé-

6.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* kéri a minisztertanács döntését az elnöki hivatal testőrségének¹¹ illetményrendezése tárgyában. A Gazdasági Főtanács eredetileg csak 40 embert engedélyezett és a testőrségi parancsnok minden engedély nélkül még 32 embert vett fel, akik tényleges szolgálatot teljesítenek és már hónapok óta ott vannak. Az elnöki hivataltól azt az értesülést kapta, hogy amennyiben a testőrségnek 72 főnyi létszáma biztosítva van, úgy a rendőrségi őrsegről le is tud mondani.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Ezt a kérdést már egyszer véglegesen rendezni kell. Amikor honvédelmi miniszter lett, akkor a testőrség és parlamenti őrség viszonyát véglegesen rendezni kívánta, be akarta vonni őket a Honvédelmi Minisztériumba. Az akkori álláspont az volt, hogy a testőrség megmarad az elnöki hivatal kezében s az elnöki hivatal vezetője alá helyezte őket. A parlamenti őrség pedig a ház elnöke alá tartozott közvetlenül. A honvédelmi miniszter kapta meg a pénzt s költségvetésileg is átadta őket később az elnöki hivatalnak és a parlamentnek. Egymásután kapja a panaszokat a testőrségre, holott nem is tartozik alája. Balatonbogláron pl. egyszerűen elvette a testőrség a honvédség számára kiutalt laktanyát. Javasolja, hogy fegyelmileg is kerüljenek a honvédelmi miniszter alá, mert legfőbb ideje ezeket megrendszabályozni. Költségvetésileg is legjobb, ha a Honvédelmi Minisztériumhoz tartoznak.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Tisztán csak szakszerű részéhez kíván hozzászólni. Teljesen helytelennek tartja, hogy ezek nem tartoznak egy egységes kötelekbe. Nem jelent semmi akadályt, hogy más helyen teljesítenek szolgálatot. Tartozzanak a rendőrség kötelékébe. Fizetés szempontjából nem jelent semmit, egységesen lehet a szolgálati ellátást biztosítani.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: A palotaőrsegnek már három fajta ruhája van, a testőrségnek pedig csak egy használati ruhája van, tehát nem lehet egységesen kezelni őket. A szolgálat érdekében egy helyen egy embert nem szabad sokáig hagyni, mert mindenütt meg kell, hogy feleljen. A testőr és a parlamenti őr nem függ senkitől, csak attól függ, hogy a parancsnok előtt hogy üti össze bokáját, teljesen jogfolytonossága a régi testőrségnek. Javasolja, hogy ezt a létszámemelést ne engedélyezze a minisztertanács, a két testületet olvassza egybe, ellátmányilag is legyen egy, a testőrség felügyeletét az elnöki hivatal vezetője lássa el. Amikor ilyen nehéz helyzetben van az ország, meg kell értenie az elnök úrnak is, hogy ennyi ember nem állhat csak dísznek őrt. Az egész

sügyi Minisztérium Mezőgazdasági és Kertészeti Újjászervező Csoportját irányította. 1945. november 4-étől nemzetgyűlési képviselő. A Nemzeti Parasztpárt intézőbizottságának, majd Politikai Bizottságának tagja. A Földművesek Országos Gazdasági Szövetségének alelnöke. Közvetlenül ezt megelőzően, 1947. augusztus 5-én hunyt el.

¹¹ A köztársasági elnök testőrségéről lásd a [16.] 196. sz. jegyzőkönyv 57. napirendi pontját.

22. 1947. szeptember 19.

testőrség Jékely¹² kreatúrája volt. Operettszerű uniformisukkal és fegyelmezetlenségükkel csak bajt hoznak reá, mert nem tudja őket megfegyelmezni, ha nem tartozik alája.

Szakasits Árpád államminiszter: Meg kell állapítani, hogy a parlamenti őrség eredete hol gyökerezik.¹³ Úgy tudja törvény, vagy hárszabály őrzi szuverénitásukat. Tudja, hogy törvénnyel ezt is meg lehet változtatni, de a Ház határozata szükséges hozzá.

[Bárános] Földművelésügyi miniszter: Még Nagy Imre belügyminiszter-sége alatt kétszer hozta elő, hogy igen sok rendőr teljesít szolgálatot közéleti embereknél. Javasolta, hogy csökkentsék le ezeket, mert csak a személyeknél való őrtállás ezer rendőrt vesz igénybe.

Zentai Vilmos [honvédelmi] államtitkár: Kénytelen azt mondani, hogy külön véleménye van a miniszterelnökkel szemben azért, mert annak idején hosszú heteken keresztül tanácskozások eredménye lett, hogy végre megszabadultunk ettől a nagy kolonctól. Szolgálataik természeténél fogva mi úgysem tudunk diszponálni felettük. Reánk csak anyagilag hárult a gond, amit úgysem tudott kielégíteni soha. Javaslat az, hogy maradjon meg a mostani állapot és ne hozzuk őket vissza a Honvédelmi Minisztériumba, mert anyagilag úgyis egészen rosszul van a HM eleresztve. Tudomása szerint annak idején a SZEB engedélyével 108 emberhez járult hozzá a minisztertanács.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Csak 40 emberrel való betöltést engedélyezett. Ez pontosan elég arra a célra amennyire szükség van.

Zentai Vilmos államtitkár: A szolgálat természete azt kívánja, hogy ott maradjanak.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Fogadjuk el a miniszterelnök javaslatát. Az, hogy hogyan történjék és milyen szervezet legyen, hogy a rendőrséghez, vagy a honvédséghez tartozzanak-e, később kell eldönteni és a köztársasági

¹² Jékely László (1906-?) ügyvéd. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1945 márciusában belépett a kisgazdapártba. 1945. november 4-étől nemzetgyűlési képviselő. 1945–1946-ban a Népbíróságok Országos Tanácsának bírója. 1946. február 1-jétől 1947. június 20-áig Tildy Zoltán mellett az elnöki hivatal vezetője. 1947 júniusában külföldre távozott.

¹³ A képviselőházi őrség felállításáról az 1912. évi LXVII. tc. intézkedett. Az 1945 utáni parlamenti őrség Nagy Ferenc, mint a Nemzetgyűlés elnöke és Tombor Jenő honvédelmi miniszter által kiadott, illetve jóváhagyott szervezési határozmány alapján működött. Őt hivatásos honvédtisztból és negyven, a honvédség hivatásos állományából önként jelentkezett tiszthelyeteseből, illetve tiszteseből állt. Rendeltesége volt az 1912. évi LXVII. tc. 1. §-ában megjelölt intézkedések (a tanácskozást háborgató hallgatók, vagy képviselők eltávolítása, illetve kivezetése) fogantatása, amennyiben a Nemzetgyűlés elnökének karhatalomra volt ehhez szüksége, valamint az Országházban a személy- és vagyonbiztonság megóvása és a közrend, valamint a biztonság fenntartása. Megerősítése a Nemzetgyűlés elnökének a kormányhoz intézett megkeresése útján történhetett, elsősorban a honvédség, másodsorban a rendőrség köréből; ettől független volt az Országházon kívüli karhatalom alkalmazása. (MOL XVIII-1-a. A Nemzetgyűlés elnökének iratai. 1946. február 14.)

22. 1947. szeptember 19.

elnökkel is megbeszélni. Ne egyszerűen nyersen utasítsuk el a javaslatot, vagyis a 72 személy megtartását, hanem valaki beszélje meg az elnök úrral, győzzék meg őt, hogy ebből mendemondák lesznek, ha ekkora létszámot tart fenn s az államháztartás helyzete is nagyon nehéz.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára*: Tekintettel azonban arra, hogy már bent vannak ezek a katonák és szolgálatot teljesítenek az elnök úr rendelkezésére, nem lehet most egyszerűen nem folyósítani fizetésüket. Javasolja, hogy addig, amíg véglegesen rendeződik a kérdés, folyósítsák fizetésüket. Máshol is követtünk el hibákat, itt is elkövethetünk hibát. Tartozzanak vagy a honvédelmi, vagy a rendőrség köteleke alá.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Szeretné ezt a kérdést minél hamarabb véglegesen rendezni, mert csak kapja a szemrehányásokat s neki semmi beleszólása nincsen.

Minisztertanács hozzájárul ahhoz, hogy a testőrség 72 személyű létszáma részére egyelőre az illetmény folyósíttassék. A kérdés végleges rendezésére felkérte a tájékoztatásügyi minisztert a köztársasági elnökkel való megbeszélésre és a Gazdasági Főtanács főtitkárságát a kérdés végleges letárgyalására és a megfelelő javaslat előterjesztésére.¹⁴

7.

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtitkára* előterjeszti javaslatát a Magyar Vasművek hitelével kapcsolatos állami kezességvállalás tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

8.

[Mihályfi mb.] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát Szekfü Gyulának követi megbízatása tárgyában a Finn Köztársaság területére.¹⁵

Minisztertanács Szekfü Gyula finn követi megbízatásához hozzájárult.

9.

[Mihályfi mb.] *Külgügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Cavallier József rendkívüli követ és meghatalmazott miniszteri kinevezése tárgyában.

¹⁴ A Köztársaság elnökének testőrségét 1946 februárjában a nemzetgyűlési örségből választották le. Kezdetől fogva a honvédelmi miniszter felügyelete alá tartozó honvédségi szervként működött. Ismételten felmerült, hogy a testőrség fenntartásának költségeit mely szervnek a költségvetésébe kell felvenni. (MOL XIX-A-10, III/2-a Köztársasági elnök. 1946–2012–3946). A fentiekben említett tárgyalásra vonatkozó adatot nem találtunk.

¹⁵ Dr. Szekfü Gyula (1883–1955) történész. A Nemzeti Múzeum, majd az Országos Levéltár, 1912-től Bécsben a Haus-, Hof- und Staatsarchiv munkatársa. 1916-tól a Pázmány Péter Tudományegyetem magántanára. 1924-től egyetemi rendkívüli tanár. Részt vett a Magyar Történelmi Emlékbizottság munkájában. 1946 januárjától 1948 szeptemberéig moszkvai, illetve 1947 szeptemberétől Finnországba is akkreditált magyar követ, 1948 májusától nagykövet volt. Élete utolsó szakaszában az Elnöki Tanács tagjává nevezték ki.

22. 1947. szeptember 19.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* a vatikáni megbízatás még nagyon távoli s Cavallier az Új Nemzedék munkatársa volt, a lap pedig fasiszta szellemű volt.

Szakasits Árpád államminiszter: Az ő szerepe tisztázva van s javasolja kinevezését.

Minisztertanács dr. Cavallier József rendkívüli követ és meghatalmazott miniszterrel való kinevezéséhez hozzájárult.¹⁶

10.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Gál Imrének az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Szakasits Árpád, [Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* és [Bán] *iparügyi miniszter*: Kéri levenni a napirendről.

[Mihályfi] *Külügyminiszter*: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.¹⁷

11.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát dr. Ferenczi Edmond részére diplomata útlevelel kiadása tárgyában.¹⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

12.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Kovács Györgynek a VIII. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

¹⁶ A Külügyminisztérium 6161/1/1947. sz. előterjesztése szerint dr. Cavallier József (1891–1970) a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett bölcsészettudományi doktorátust. A keresztényszocialista mozgalomhoz csatlakozott. Az első világháború után a katolikus Központi Sajtóvállalat szolgálatában állt, mint főszerkesztő. 1937-től az Országos Szociálpolitikai Intézetnél volt tanár. 1939-től a katolikus püspöki kar által a zsidók és üldözöttek erkölcsi és anyagi támogatására alakított bizottság és a Magyarországi Szent Kereszt Egyesület élén állt. 1945 után a Magyar Természettudományi Akadémia titkára. 1946 tavaszától a Magyar Vöröskereszt kormány megbízottjának helyetteseként működött. Követi rangban a Külügyminisztérium tisztviselője, az Országos Szociálpolitikai Intézet tanára és főtitkára volt. Egyetemi címzetes nyilvános rendkívüli tanári kinevezést kapott.

Az Új Nemzedék 1914-ben hetilapként indult. Milotay István szerkesztette. 1919-től a Központi Sajtóvállalat napilapjaként jelent meg. Konzervatív irányzatot képviselt.

¹⁷ A Külügyminisztérium 5790/1/1947. sz. előterjesztése szerint dr. Gál Imre (1912–?) a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett diplomát és a jogtörténeti tanársegédként nyert alkalmazást. 1940-től ügyvédi gyakorlatot folytatott. Részt vett az ellenállási mozgalomban, amerikai kitüntetést kapott egy amerikai repülő bűjtatásáért. 1945-től a Magyar Rádió főügyésze, a Polgári Demokrata Párt tagja, a Világ című napilap jogi képviselője. A javaslat az V. fizetési osztályba, miniszteri tanácsossá való kinevezésére vonatkozott s a Triestben felállítandó magyar érdekképviselő vezetéseivel kívánták megbízni.

¹⁸ Előzményét illetően lásd a [17]. sz. jegyzőkönyv 62. napirendi pontját. A Külügyminisztérium 6066/1/1947. sz. előterjesztésének indoklása rámutatott arra, hogy az UNESCO-nál lévő állandó delegátusok a kialakult gyakorlat alapján diplomata útlevelel rendelkeznek és így a diplomáciai testület tagjait megillető kedvezményekre jogosultak.

22. 1947. szeptember 19.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: A kinevezés jogi akadályokba ütközik.

Minisztertanács az előterjesztéshez a pénzügyminisztertől függően hozzájárult.

13.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter előterjeszti 6318/1947. sz. javaslatát Bede István r. kívüli követ és megh. miniszter londoni követté való kinevezése és a brit állammal a diplomáciai kapcsolatok felvétele tárgyában.¹⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

14.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter előterjeszti javaslatát 6350/1947. szám alatt dr. Durugy Ferenc miniszteri osztályfőnök részére a rendkívüli követi és meghatalmazott miniszteri cím adományozása tárgyában.²⁰

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

15.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter előterjeszti 6226/1947. számú javaslatát Gyomai Imre és Szabó Zoltán írónak a VI. fizetési osztálynak megfelelő, Havas Endre és Ignóus Pál újságírónak a VII. fizetési osztálynak megfelelő illetménnyel szerződésileg alkalmazása tárgyában.

[Ries] Igazságügyminiszter: Gyomai Imre személyét ellenzi s kéri ezt levenni a napirendről. Tudomása szerint a párizsi követ más személynek a kinevezését kérte, erre nézve levelet is kapott. Gyomai Imre kivételével hozzájárul az előterjesztéshez.

[Gerő] Közlekedésügyi miniszter: Ebben az esetben kéri az egészet levenni a napirendről.

[Mihályfi mb.] Külügyminiszter: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.²¹

¹⁹ Bede Istvánról lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 20. sz. jegyzetét. A békeszerződés életbelépését követő nap a magyarországi brit politikai misszió vezetője, Alexander Knox Helm követi megbízást kapott.

²⁰ Dr. Durugy Ferenc (1894-?) 1918-ban a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett államtudományi doktorátust. 1919-től dolgozott a Külügyminisztériumban, 1945 júniusában miniszteri osztályfőnöki kinevezést kapott. Ekkor a protocoll osztály vezetésére nyert megbízást és beosztása indokolta a rendkívüli követi és meghatalmazott miniszteri cím adományozását.

²¹ Az előterjesztés a Franciaországgal és Angliával való kulturális kapcsolatok kiépítése végett mondta kívánatosnak a kinevezéseket.

Gyomai Imre (1894–1962) író, újságíró. 1924-ben Párizsba költözött s ottani magyar és francia lapoknál dolgozott.

Szabó Zoltán (1912–1984) író, szociográfus. 1930–1934-ben jogi tanulmányokat folytatott. 1939–1940-ben francia állami ösztöndíjjal Párizsban tanult. Közben a Magyar Nemzet munkatársa volt. Részt vett a Márciusi Frontban. 1945-től a MADISZ országos elnöke. A Képes Világ, a Valóság szerkesztője, a Magyar Közlöny főszerkesztője s ebben a minőségében a Belügyminiszté-

22. 1947. szeptember 19.

16.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszűnésével²² kapcsolatos rendelkezések tárgyában Ezentúl a vízum- és útlevelügyek, a be- és kilépés a magyar kormány belügye lesz. Egyetlen probléma az ausztriai magyar-szovjet zóna kérdése. Szviridov altábornagy azt mondotta, hogy fel fognak állítani egy irodát, amely az ausztriai csapatok kirendeltsége lesz. Kérdéses továbbá Németország szovjet zónája is, mert Ausztriának van szuverénitása, de Németországnak nincsen. A be- és kiutazásokkal kapcsolatban bejelentését kéri tudomásul venni.

[Rajk] *Belügyminiszter*: A maga számára lehetőséget kér a kérdés előkészítésére.

Minisztertanács az előterjesztéshez elvben hozzájárult, a belügyminiszter esetleges észrevételei figyelembe veendőek.²³

17.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: A SZEB megszűnésével kapcsolatban itt van az új magyar-cseh[szlovák] határ megállapításának a kérdése is, a határ-

rium szerződéses tisztviselője volt. 1947-től 1949-ig a párizsi magyar követségen kulturális attasé, majd 1951-től, emigránsként, londoni székhellyel a Szabad Európa Rádió Szerkesztőségének tagja. 1956-tól 1957-ig szerkesztette a londoni Magyar Szót, a Látóhatár, majd az Új Látóhatár szerkesztőbizottságának tagja, a Magyar Írók Szövetsége Külföldön főtíkára volt.

Havas Endre (1909–1953) költő, író. 1931-től részt vett a kommunista mozgalomban. 1933-ban letartóztatták, 1939-ben Franciaországba, Marokkóba, majd Angliába emigrált. Károlyi Mihály híveként az Új Magyar Demokratikus Mozgalom titkára lett. 1945 után hazatért. A rádió külügyi osztályán, majd a párizsi követségen dolgozott. 1950-ben koholt vádak alapján letartóztatták. Börtönben halt meg.

Ignotus Pál (1901–1978) újságíró, szerkesztő 1919-től 1924-ig emigrációban Bécsben és Berlinben élt. Hazajövele után 1938-ig az Esti Kurir munkatársa, majd Londonba költözött. 1939-től a BBC munkatársa, a londoni Magyar Egyesület vezetőségének tagja. 1945 után a londoni magyar követségen dolgozott. 1949-ben tért haza. Koholt vádak alapján elítélték. 1956-ban rehabilitálták, ismét Londonba távozott, ott 1962-ig a Londoni Irodalmi Újság szerkesztője volt.

²² Lásd a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 66. napirendi pontját és a 46–47. sz. jegyzetét.

²³ A már felszámolás alatt lévő SZEB részéről ezzel kapcsolatban felvetett kérdésre a Belügyminisztérium szeptember 29-én Puskin követnek a következő felvilágosítást adta: „Csehszlovák, Román és Jugoszláv viszonylatban a jelenlegi helyzetben a kilépés SZEB engedély nélkül történik – érvényes útlevelel. A belépés hasonlóképpen – útlevelel és vízzel. Osztrák viszonylatban úgy a be- mint a kiléptetés az érvényes útlevel mellett SZEB-engedélyhez van kötve. A SZEB megszűnésekor Kondratov vezérőrnagy azt az utasítást adta a határrendészeti csoportunk vezetőjének, hogy a szükséges SZEB-engedélyt a jövőben a budapesti Orosz Városparancsnokság, mint a SZEB jogutódja fogja a Külügyminisztériumon keresztül adni. Gyakorlatilag az a helyzet, hogy ez a megoldás nem működik. Az Orosz Városparancsnokság nem foglalkozik SZEB-engedélyek kiadásával. Azonban az eddigi gyakorlat alatt f. hó 15-étől a mai napig nem fordult elő olyan eset, hogy valaki a határon kívánt volna átlépni, akinek f. hó 15-e után adtak volna ki útlevelet. Távol külföldről, Angliából, Amerikából stb. érkező egyének ezt az ellenőrzést úgy játsszák ki, hogy repülőgépen Prágába jönnek és a prágai repülőgéppel Csehszlovákiából jönnek át Magyarországra és így a budapesti repülőtéren ezektől SZEB-engedélyt nem kérnek. Nem vitás, hogy osztrák viszonylatban történő határátlépés szabályozást igényel.” (MOL XIX-B-1-r 58. d. 1947–750–7734)

megállapításnál a kérdéses terület, illetve a pozsonyi hídfő átadásánál aggályok merültek fel.²⁴ Megkérdezte, hogy a határmegállapító bizottságba kit fognak cseh részről delegálni, mire a csehek azt válaszolták, hogy Ország urat jelölik ki, aki államtitkári rangban van, tehát nekünk is ilyen magas állású valakit kell kijelölni, de amellettszakértő is legyen. Javasolja a miniszterelnökségi államtitkár megbízását.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Nincs kifogása az ellen, hogy miniszterelnökségi államtitkár jelöltessék ki erre a megbízásra, de kéri, hogy egy belügyi szakértő is helyet kapjon a bizottságban, mert bármennyire is kataszteri határ képezi a tényleges határt, még pontos megállapítás szükséges.²⁵

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: A bécsi országút is el lesz vágva. Megközelíthető ugyan Sopronon keresztül, de ez 40 km-es hosszabb utat jelent. Hogy az új országút megépüljön, szükséges hozzá magyar részről egy 11 km-es és osztrák részről egy 20 km-es útszakasz megépítése. Az osztrákok hajlandóknak mutatkoztak ezt a 20 km-es szakaszt megépíteni, feltéve, ha tőlünk cementet és munkaerőt kapnak. Véleménye az, hogy csak akkor szabad ezt megadni, ha formális egyezményünk van az osztrákokkal erre nézve. A csehszlovákokkal is megállapodást kell kötni útlevel és vízumkényszer nélkül.²⁶

²⁴ A békeszerződés (1947. évi XVIII. tc.) 1. cikke egyrészt kimondta, hogy az 1940. augusztus 30-án kelt, valamint az 1938. november 2-án kelt bécsi választottbíróági határozat semmis, ugyanazon cikk 4/c. pontja pedig az 1937. december 31-i határokhoz képest módosította a csehszlovák-magyar határt: „Magyarország átengedi Csehszlovákiának Horvátjárfalu, Oroszvár és Dunacsun községeket — olvasható az említett pontban — a jelen szerződés 1/A alatt csatolt térképen megjelölt kataszteri területekkel együtt.” A Honvéd Határőrség Főparancsnoksága 1947. október 25-én jelentette, hogy a pozsonyi hídfő békeszerződésben rögzített szakaszának átadása megtörtént. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXXV-13 739)

²⁵ A határrendezési bizottság magyar delegációjának elnöke Bojta Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár lett. A bizottságban helyet foglalt Kiss Roland belügyminisztériumi államtitkár, Karcsay Sándor belügyminisztériumi osztálytanácsos, Szondy Viktor rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, Czebe Jenő vezérkari ezredes, Földi Lajos vezérkari ezredes, Hollós László pénzügyminisztériumi osztálytanácsos, Hazay István pénzügyminisztériumi (állami földmérési) miniszteri osztálytanácsos, Barta József közlekedésügyi minisztériumi osztályfőnök, Péchy József közlekedésügyi minisztériumi miniszteri tanácsos, Zalányi Andor földművelésügyi miniszteri tanácsos, Bogárdy János, a Vízrajzi Intézet igazgatója, Jakabffy Imre, a Teleki Pál Tudományos Intézet osztályvezetője, Annay Károly, a Vámigazgatóság pénzügyi tanácsosa és Volánszky Sándor, a Magyaróvári Villanyművek főmérnöke. (MOL XIX-a-1-j 1947-XXXV-13 017)

²⁶ A Közlekedésügyi Minisztérium már ekkor foglalkozott a három hídfő-község elcsatolásából adódó közlekedési problémák (Bécs-Budapest műút, vasúti közlekedés) megoldásával. 1947. november 1-jén aláírták a megállapodást a Budapest-Bécs közútnak — az új határmegállapítás folytán létrejött — 11 kilométeres csehszlovák szakaszán átmenő forgalom szabályozása tárgyában. Ennek értelmében a csehszlovák kormány egy évre különböző forgalmi könnyítéseket engedélyezett. Így vízum és előzetes engedély nélkül a csoportos rendszeres személyszállítást, alkalmi szállítást is előzetes értesítés mellett. Áruszállítás tekintetében vámmentes áthaladásra kaptak lehetőséget a lezárt, ponyvával ellátott motoros járművek. Arra az esetre, ha egy éven belül nem készülne el a Budapest-Bécs műút új szakasza, a kedvezmények további hathónapra való meghosszabbítását helyezte kilátásba az egyezmény. A megállapodáshoz való csatlakozásra szólították fel Ausztriát. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXXV-11 383)

22. 1947. szeptember 19.

Minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy a magyar-csehszlovák határ megállapítására egy bizottság küldessék ki. A delegáció vezetőjét a miniszterelnök jelöli ki.²⁷

18.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*²⁸ előterjeszti javaslatát a sajtótermékek és terjesztésük ideiglenes és rendezéséről szóló rendelettervezet tárgyában.²⁹

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Magára a rendeletre az az észrevétele: be kell venni azt, hogy az ebben nem szabályozott sajtóeljárás hatályban marad. Fel kell hívnia a minisztertanács figyelmét arra, hogy nincs jogunk kibocsátani rendeletet, vagy pedig az esetre hivatkozni, ha a SZEB megszűnik. A törvény-nyel szemben álló helyzetbe ne kerüljünk.³⁰

[Ries] *Igazságügyminiszter*: A rendelet címében feltüntetendő, hogy „átmenetileg a következőképpen szabályozza” s akkor nem lesz zavar.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter*: Így módosítja javaslatát.

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.³¹

²⁷ A csehszlovák-magyar határrendező bizottság elnöke magyar részről Kiss Roland belügyminisztériumi államtitkár. A bizottság 1947. október 11-ei és november 1-ei tárgyalásairól felvett jegyzőkönyveket rajta kívül Szondy Viktor rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, csehszlovák részről dr. Horváth Iván rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter írta alá. (MOL XIX-A-1-j 1947-XXXV-13 394)

²⁸ Itt és a 19–21. napirendi pont esetében Mihályfi Ernő tulajdonképpen nem mint megbízott külügyminiszter, hanem mint tájékoztatásügyi miniszter szerepelt, ezeket az előterjesztéseit is így jegyezte.

²⁹ A szám nélküli előterjesztés utalt arra, hogy a fegyverszüneti egyezmény 16. pontja alapján a sajtótermékek kinyomtatásának engedélyezése a Szövetséges Ellenőrző Bizottság, illetőleg a 390/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. március 13.) értelmében a Miniszterelnökség sajtóosztálya által kijelölt szerv, majd később a tájékoztatásügyi miniszter hatáskörébe tartozott. Így a békeszerződés ratifikálása és a SZEB megszűnése következtében a sajtóügylek újabb szabályozást igényeltek. A rendelet tervezte úgy szövelt, hogy a SZEB megszűnését követően sajtótermékeket (ideértve a könyveket, az időszaki és nem időszaki lapokat is) csak a tájékoztatásügyi miniszter engedélyével szabad kiadni. A már megjelenő és az ezt követően induló sajtótermékek esetében egyaránt a tájékoztatásügyi miniszter engedélyét kell kérni. Az engedélyek iránti kérelmeket október 31-éig lehet előterjeszteni és a miniszter november 30-áig tartozik ezek ügyében határozatot hozni. A terjesztés engedélyezését a belügyminiszter hatáskörébe utalta; büntetőszankciókat is tartalmazott s kimondta, hogy az átmeneti rendelkezésben nem szabályozott kérdésekben az 1914. évi XIV. tc. rendelkezéseit kell alapulvenni.

³⁰ Nem egyértelmű, hogy milyen törvénnyel való szembekerüléstől óvott az igazságügyminiszter, valószínű azonban, hogy a Nemzetgyűlés által a kormánynak rendeletek kibocsátására vonatkozó felhatalmazására gondolt; lásd a bevezető tanulmányt és 160. sz. jegyzetét. Lásd még a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 66. napirendi pontját és jegyzetét. Ezt követően esetleg más is hozzászólt a kérdéshez, ami azonban kimaradhatott a szövegből, csak így látszik indokoltnak, hogy az igazságügyminiszter szavai után jelezték, hogy az ő felszólalása következtett ismét.

³¹ Az előterjesztés mellett található rendelettervezettel azonos szövegezésben, de a SZEB megszűnésére utalás nélkül, került kiadásra a 11 290/1947. Korm. sz. rendelet MKRT 1947. szeptember 23.

19.

[Mihályfi mb.] *Külügyminiszter* a népjóléti miniszter előkészített egy bolgár kultúrhetet, melyre 80 000 forint póthitelt kér s egyben a bolgárok meghívásához is kér felhatalmazást.³²

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: Javasolja, hogy terjesszék be a pontos költségvetést s véleménye szerint 50 000 forint is elegendő erre a célra.

[Rajk] *Belügyminiszter*: Ha a Gazdasági Főtanács úgy véli, hogy 50 000 forint elegendő erre a célra, úgy kéri megszavazni a 80 000 forintot s a különbözetet kéri a bolgár hősi halottak sírjainak rendbehozatalára fordítani.³³

[Vas] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: A belügyminiszter is adjon szabályszerű költségvetést a munka elvégzésére.

³² Molnár Erik népjóléti miniszter volt a Magyar-Bolgár Társaság elnöke, ez utóbbi minőségében a tájékoztatásügyi miniszterhez írt levelének másolata megtalálható a jegyzőkönyv mellett. Ebből kiténik, hogy a Magyar-Bolgár Társaság 1947. október 10-étől 20-áig tervezte megrendezni a kultúrhetet. Bolgár táncsoport meghívásával együtt Képzőművészeti- és Könyvkiállítást, zenei és irodalmi estet, továbbá a bolgár ellenállási mozgalmat, a demokratikus Bulgáriát bemutató fényképiállítást kívántak rendezni. A bolgár szellemi és művészei élet vezetőin kívül a bolgár kormány képviselőinek jelenlétére is számítottak, remélve, hogy sor kerülhet a magyar-bolgár kultüregyezmény aláírására is. Jelezte Molnár Erik, hogy bolgár részről a következő esztendőben terveztek magyar kultúrhetet rendezni. A levél mellett „Magyar-Bolgár Társaság Budapest” feliratú lapon a következő feljegyzés olvasható: „Trajcszo Kosztov h. miniszterelnök, Nejcsev, Dimitr kultuszminiszter, Kazászov, Dimo tájékoztatás és művészeti miniszter, Damjanov, Rajko nemzetgyűlés alelnöke, a magyar kormány vendégei.”

Kosztov, Trajcszo Dzsunev (1897–1949) bolgár szerkesztő, politikus. 1944–1946-ban Bulgária Kommunista Pártjának titkára. 1946–1949-ben miniszterelnökhelyettes, tárcanélküli miniszter. A Szófia Magyar-Bolgár Társaság elnöke volt. Nem foglalt helyet a Budapestre érkezett bolgár kormánydelegációban. 1949-ben hamis vádak alapján elítélték és kivégezték.

Dr. Nejcsev, Dimitr; helyesen Nejcsev, Mincso (1887–1956) Svájcban szerzett filozófiai doktorátust. 1920-tól a bolgár Kommunistapárt tagja. 1944. szeptember 9-étől 1946. március 31-éig igazságügyminiszter, 1946. november 23-ától 1947. december 11-éig közoktatásügyi miniszter, 1950. május 28-tól 1956. augusztus 11-ig külügyminiszter. 1947. decemberétől 1950. májusáig a Nemzetgyűlés Elnökségének elnöke.

Kazászov, Dino (1886–1980) jogot végzett. 1902-től 1926-ig a bolgár szociáldemokrata párt tagja. 1923-tól 1924-ig vasút-, posta- és távközlési miniszter, 1934-től 1936-ig belgrádi követ. Részt vett az ellenállási mozgalomban. 1944. szeptember 9-étől 1946. március 31-éig propagandaügyi miniszter, majd 1947. december 11-éig tájékoztatás- és művészetügyi miniszter.

Damjanov, Rajko (1903–1992) 1930-tól a bolgár kommunista párt tagja. Ismételen elítélték, illegáltságban, majd emigrációban élt. Részt vett a spanyol polgárháborúban. 1945-től 1950-ig a bolgár szakszervezeti tanács elnöke, 1950-től 1957-ig a bolgár minisztertanács elnöke. A budapesti bolgár kultúrhetet valójában október 20-án nyílt meg s október 29-én, a bolgár-magyar kulturális egyezmény aláírásával zárult. Jelentőségét aláhúzta, hogy tíz nappal a megnyitás előtt adta át megbízólevelét az 1945 utáni első bolgár követ Budapesten. Részletesebben lásd Gjurov Alexander: A sztálinizmus osztódása (kézirat) 182–188. pp.

³³ A második világháború magyarországi harcaiban elesett 3370 bolgár katona sírhelye ismert, több helységben volt emlékhelyük Magyarország déli részén. A legnagyobb bolgár hősi temető Harkányban található. Gjurov Alexander: Za blgarszkite bojenni grobicsca b Ungarija In Bojenen zsurnal. 1998. Knyizsko 1.

22. 1947. szeptember 19.

[*Dinnyés*] *Miniszterelnök*: Töméntelen magyar katona is fekszik még árok szélén, azokat is el kell temettetni.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Javasol 60 000 forintot megszavazni.

[*Molnár*] *Népjelölti miniszter*: Legalább 65 000 forintot kér.

Minisztertanács a bolgár kultúrhét rendezésére 65 000 forint folyósításához hozzájárult. A részletes költségvetés a Gazdasági Főtanácshoz nyújtandó be.³⁴

20.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti 2827/1947. számú javaslatát az 1848. évi centenáriumnak programja és dr. Huszti Dénes országgyűlési képviselőnek a felállítandó kormánybiztosság vezetőjéül való kinevezése tárgyában.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem helyes kormánybiztosságot alakítani. Az az osztály, amely eddig végezte, csinálja továbbra is.

[*Veres*] *Építési és közmunkaügyi miniszter*: A centenáriummal kapcsolatban a nemzetközi vásár jelleget meg kell szüntetni.³⁵ Igyekezzünk minimumra szorítani le a centenáriumi ünnepek költségeit.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette azzal, hogy a kormánybiztosság felállításához nem járult hozzá.³⁶

21.

[*Mihályfi mb.*] *Külügyminiszter* előterjeszti javaslatát Boldizsár Ivánnak az augusztus 21-i minisztertanácson kelt és a külföldi tájékoztatás egységesítésére vonatkozó megbízatását a Külügyminisztérium tudományos osztálya felletti felügyeletre való kiterjesztése tárgyában.³⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

³⁴ A budapesti bolgár kultúrhét költségeire a Külügyminisztérium számára 65 000 Ft-ot engedélyezett a Gazdasági Főtanács. (MOL XIX-a-10,20. d. 1947. október 1. 1. napirendi pont melléklete.)

³⁵ Veres Péter megjegyzése arra vonatkozott, hogy a terv szerint a tavaszi áruminta vásárt „a magyar ipar 100 éve” című kiállításként kívánták kapcsolatba hozni a centenáriumi ünnepekkel.

³⁶ A jegyzőkönyv mellett megtalálható a centenáriumi ünnepeksorozat tervét tartalmazó minisztertanácsi előterjesztés. Ezt 22/a. sz. mellékletként közöljük. Külön lapon szerepel a Tájékoztatásügyi Minisztérium centenáris ügyekkel foglalkozó ügyosztályának kormánybiztossággá való átalakítására és Huszti Dénesnek a kormánybiztosság vezetőjéül való kinevezésére vonatkozó minisztertanácsi előterjesztés. Az indoklás szerint ez elsősorban a Tájékoztatásügyi Minisztérium tervbe vett átszervezése miatt merült fel, hogy a centenáris ünnepek zavartalan lebonyolítását állandó jellegű szerv láthassa el, „mert a politikai változások lehetlenné tennék az ünnepek egységes előkészítését.”

³⁷ Előzményéről lásd a [17.] 197. sz. jegyzőkönyv 16. napirendi pontját. Az előterjesztés szerint ez az osztály szintén tájékoztató munkát végzett és ez volt az egyetlen szervezeti egység, amely komplett fényképlaboratóriummal és tájékoztató archívummal rendelkezett.

22. 1947. szeptember 19.

22.

[*Mihályfi mb.*] *Külgügyminiszter* előterjeszti 5678/1947. számú javaslatát dr. Debrőci Tiborné sz. Benkő Teréziának a VII. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács Debrőci Tiborné sz. Benkő Teréziának a VII. fizetési osztályba való kinevezéséhez hozzájárult.

23.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát Nagy Elemér I. oszt. számvevőségi főtanácsossá való kinevezése tárgyában.³⁸

Minisztertanács Nagy Elemérnek I. osztályú számvevőségi tanácsossá való kinevezéséhez hozzájárult.

24.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát néhai Huszka János ny. detektívfelügyelő özvegyének kegydíja tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

25.

[*Rajk*] *Belügyminiszter* előterjeszti javaslatát az Országos Tűzoltófépáncsnokság részére gépkocsi beszerzése tárgyában.

[*Vas*] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: 2 személygépkocsihoz hozzájárult.

[*Rajk*] *Belügyminiszter*: Feltétlenül szüksége van a tehergépkocsikra is az oltóanyagok szállításához.

Minisztertanács 2 személygépkocsi és 1 tehergépkocsi vásárlásához hozzájárult.

26.

[*Nyárádi*] *Pénzügyminiszter* előterjeszti javaslatát a nyugatról hazatérők ingóságainak átvizsgálása és birtokbaadása tárgyában.³⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

³⁸ A Belügyminisztérium 6824/1947. eln. sz. előterjesztése szerint Nagy Elemér (1892-?) 1912-től állt a minisztérium szolgálatában. Az V fizetési osztályba való előléptetésére vonatkozott a javaslat.

³⁹ A Pénzügyminisztérium 69 354/1947. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy a háború során nyugatra került kincstári vagy önkormányzati javak részben a hazatérők, részben a gazdasági (katonai) javak rendszeres hazaszállítása révén kerültek vissza az ország területére. Ennek megfelelően két rendelet szabályozta a hazaérkező javak lefoglalását, a tulajdonosnak való visszaadását, illetve esetleg a birtokosnál való meghagyását. Egyrészt az 5690/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. június 4.), másrészt a 24 390/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. december 17.). A két rendelet összehangolását, illetve a nyugatról hazatérők ingóságainak átvizsgálásáról szóló 5690/1946. ME sz. rendelet hatályon kívül helyezését célozta az előterjesztés. A jegyzőkönyv mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 420/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 26.

22. 1947. szeptember 19.

27.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a Pénzintézeti Központnál leendő új alkalmazások engedélyezése tárgyában.

[Vas] Gazdasági Főtanács főtitkára: Az előterjesztés levételét kéri.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

28.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Perlaky József gépkocsivezető alkalmazása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

29.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Veress János szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

30.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Belágyi Antal szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

31.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Ocsvay Arabella kegydíjának újbóli megállapítása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

32.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát Kändl János jóvátétele és nyugellátása tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

33.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 37 514/1947. számú javaslatát a dohányjövedéki állandó munkáslétszámbeli alkalmazottaknak a 11 780/1946. ME sz. rendelet hatálya alól való kivonása tárgyában.⁴⁰

[Bán] Iparügyi miniszter: Miután több miniszter nem kapta meg, kéri az előterjesztés levételét.

⁴⁰ A 11 780/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. október 13.) a munkásoknak fizetendő családi-pótlékról szólt.

22. 1947. szeptember 19.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter: Előterjesztését a napirendről leveszi.
Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

34.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 76 891/1947. számú javaslatát az államháztartás vitelére adott felhatalmazás meghosszabbítása tárgyában.⁴¹
Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

35.

[Nyárádi] Pénzügyminiszter előterjeszti javaslatát a földadóalanyoknak földadófizetésre alkalmas terményekre vonatkozó elszámoltatása és bírságban való elmarasztalása tárgyában. Bejelenti, hogy egy tévedés történt, mert az elmúlt minisztertanács a napirendről levétette s tévedés folytán már meg is jelent a közlönyben. A földművelésügyi miniszterrel le fogja tárgyalni. Az esetleges észrevételeket kéri [, továbbá] a megjelent rendelethez a hozzájárulást és az esetleges módosítások felvételéhez való hozzájárulást.⁴²
Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁴¹ Előzményéről lásd az [5.] 185. sz. jegyzőkönyv 13. napirendi pontját. A Pénzügyminisztérium 76 891/1947/I. a. sz. előterjesztése utalt arra, hogy az 1947. évi XX. tc. az 1947/48. évi költségvetési törvény életbelépéséig, de legkésőbb az 1947. évi október 31. napjáig adott felhatalmazást a kormánynak az államháztartás vitelére. Jelezte, hogy a tárcák és üzemek 1947/48. évi előirányzatát az összes érdekelttel letárgyalta. A Gazdasági Főtanács is végérvényesen döntött több tekintetben, egyes kérdésekben azonban, és pedig a létszámkérdésben és a dologi, továbbá az átmeneti kiadások ügyében további tárgyalásokat tartott szükségesnek. Ezek a tárgyalások az időközben történt politikai események (országgyűlési képviselőválasztások, kormányváltozás) miatt nem voltak lefolytathatók. Az előterjesztés szerint erre, valamint a költségvetési előirányzatok kinyomtatására 4–6 hét, ezt követően pedig a parlamenti tárgyalásokra — a korábbi tapasztalatokat figyelembevéve — további 2–3 hónap volt szükséges. Így a korábbi felhatalmazás lejártáig az új költségvetés hatálybalépésére nem lehetett számítani, ezért a felhatalmazás további három hónappal, de legkésőbb 1948. január 31-ig való meghosszabbítását javasolta. A jegyzőkönyv mellett megtalálható a törvény tervezete és — lényegében a fentiekkel azonos — indoklása. Lásd az 1947. évi XXV. tc.-t.

⁴² Előzményét illetően lásd a [21.] 201. sz. jegyzőkönyv 54. napirendi pontját. A Pénzügyminisztérium 166 483/1947./VIII. sz. előterjesztése utalt arra, hogy a földadónak búzában vagy más könnyen eltartható terményben való lerovásáról szóló 4300/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. július 8.) és a 7120/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. június 25.) nem tartalmazott büntető rendelkezést azokkal szemben, akik terményeiket értékesítették és terményben történő földadófizetési kötelezettségüknek nem tettek eleget. Így a kötelezettség-mulasztók nem csak a jó adózókkal szemben jutottak igazságtalan előnyhöz, de rontották az adófizetési morált, veszélyeztették a közellátást és — mivel magasabb áron értékesítették terményeiket — veszélyeztették a forint értékállandóságát. Ezt kívánta megszüntetni a javaslat. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 050/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 14.

22. 1947. szeptember 19.

36.

[Nyarádi] Pénzügyminiszter előterjeszti 134 508/1947. számú javaslatát az államkincstár tulajdonában lévő üzem, vagy üzlethelyiség céljára bérelt épületek és telkek haszonbérletének azonnali hatállyal való felbontása tárgyában.⁴³

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

37.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát a belgrádi kukorica-konferenciára Magyarország meghívása tárgyában.

Dr. Bojta Béla: A KUB csak 2 személy kiutazásához járult hozzá s a 10 000 forint összeget is sokalja, csupán 4000 forintot javasolt.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter: A külügyminiszter nemzetközi politikai szempontból helyezett rá súlyt s ezért a két kiküldetéshez kéri a hozzájárulást. A 4000 forintos keretet figyelembe veszi.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.⁴⁴

38.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Kerék Mihály egyet. nyilv. rendes tanári kinevezése tárgyában.

Szakasits Árpád államminiszter: Dr. Kerék Mihály kinevezését nem javasolja. Az elmúlt rendszernek legszelídebb báránya volt s teljesen kiszolgált.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter: Az egyetem egyhangúlag hívta meg, a legtermékenyebb szakíró s többek között 1939-ben megjelent egy műve a földreformról,⁴⁵ ami igazán kitűnő munka, éveken keresztül anarchistának tekintették.

[Dinnyés] Miniszterelnök: Erre a tanszékre pályázatot kell kiírni.

[Báránys] Földművelésügyi miniszter: Az egyetemnek van autonóm joga.

⁴³ Az előterjesztés rámutatott arra, hogy az államkincstár ingatlanainak bérlői közül többen magasabb összegért albérltetbe adták ki azokat s így anyagi előnyhöz jutottak. Egyrészt a spekulációs haszon kiküszöbölése érdekében mondta szükségesnek a rendelet kiadását, másrészt mérlegelendőnek tartotta, hogy az „albérlőként szereplő vállalat a terveződés szempontjából bír-e olyan jelentőséggel”, hogy részére a bérlemény használatát továbbra is biztosítsák. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 250/1947. Korm. sz. rendeletet. MKRT 1947. szeptember 21.

⁴⁴ A Földművelésügyi Minisztérium 70 199/1947/I/A.-1. sz. előterjesztése szerint október 6-án kezdődött Belgrádban a konferencia, amelyre a jugoszláv fél a Szovjetunió, Lengyelország, Csehszlovákia, Albánia, Bulgária, Románia és Magyarország képviselőit hívta meg. Külpolitikai megfontolásokon kívül a háború folyamán tönkrement hazai minőségi kukoricatermesztés újjászervezése szempontjából mondta szükségesnek a kialakuló együttműködésben való részvételt. A KUB-ról, azaz a kiutazási bizottságról lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

⁴⁵ Előzményét illetően lásd a [20.] 200. sz. jegyzőkönyv 5. napirendi pontját. Kerék Mihály: Magyar földkérdés (Budapest. 1939.) c. művére vonatkozik az utalás. Kerék más műveiben is a következetes földreform megvalósítása mellett foglalt állást.

22. 1947. szeptember 19.

[Ries] *Igazságügyminiszter*: Semminemű sérelem nem éri az egyetemet, ha pályázatot írunk ki s a meghívást most levesszük a napirendről.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Neki ugyan nem ez az álláspontja, de előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

39.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát dr. Bánó J. István, dr. Réber Tibor, dr. Czell Vilmos, dr. Debreceny József, dr. Igmándy Emil és dr. Gyórfy Ferenc min. titkároknak min. o. tan. cím adományozása tárgyában.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Ezek politikai szempontból nem érdemlik meg, hogy így jutalmazzuk őket.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Végre tisztázni kell már, hogy mi a politikai szempont. Ezek mind simán igazolt emberek s politikai szempontból nem merült fel ellenük kifogás.

[Dinnyés] *Miniszterelnök*: Csupán címadományozásról van szó, így meg lehet adni.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

40.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát állami mezőgazdasági birtokok szerződéses segédhivatali tisztviselői létszámában megüresedett állás betöltése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

41.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát egyes külföldi kiállítások tanulmányozása és magyar parasztfjak külföldi tanulmányútjának előkészítése céljából a minisztertanács által engedélyezett külföldi kiküldetés útirányának megváltoztatása tárgyában.

Dr. Bojta Béla: A KUB véleménye az volt, hogy nemes valutájú országokba ne adjunk engedélyt a kiutazásra.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Nem tartja megengedhetőnek a maga részéről sem.

Minisztertanács az előterjesztést elutasította.⁴⁶

⁴⁶ Előzményéről lásd a [18.] 198. sz. jegyzőkönyv 97. napirendi pontját. A Földművelésügyi Minisztérium 227 206/1947. X. 3. sz. előterjesztése szerint azért vált szükségessé az útvonal megváltoztatása, mert a SZEK engedélyének megszerzése, az útlevel érvényének meghosszabbítása oly sok időt vett igénybe, hogy az eredetileg meglátogatni tervezett bécsi és prágai kiállítás

22. 1947. szeptember 19.

42.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Takács Ferenc és dr. Donáth Ferenc államtitkárok részére személygépkocsi beszerzése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

43.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a KISE⁴⁷ sportegyesület bérleti szerződése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

44.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Gulácsy J. László kinevezése tárgyában lótenyésztési felügyelővé.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Kéri levenni a napirendről és egységesen kell rendezni az összes lótenyésztők ügyét.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.

45.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az őszi munkákkal kapcsolatban traktorok igénybevétele tárgyában. A traktortulajdonosokra nézve kívánja ezt a rendeletet kihozni: aki az őszi szántással kapcsolatban nem tesz eleget kötelezettségeinek a kormány igénybevehesse a traktorokat.⁴⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

46.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter* a Sió-csatorna ünnepélyes megnyitása 22-én lesz, mely alkalomból a köztársasági elnök ki akarja tüntetni az ott

időközben bezárt. Így került előtérbe az október 18-áig nyitva tartó zürichi mezőgazdasági kiállítás meglátogatása. A kiutazási bizottságról lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 35. napirendi pontját.

⁴⁷ Vélhetőleg az 1935-ben alakult „Kikötő Sport Egyesület” által a vámmentes kikötő környékén bérelt terület szerződéséről volt szó.

⁴⁸ Az e tárgyban kiadott 11 300/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. szeptember 24.) kimondta, hogy „bármely természetes vagy jogi személy tulajdonában (birtokában) lévő azt a traktort, amelyet tulajdonosa (birtokosa) nem a mezőgazdasági termelés folytonosságához és fokozásához fűződő érdekeknek megfelelő tevékenységre használ, vagy amelynek tulajdonosa (birtokosa) a jogszabállyal reá rótt bér munka kötelezettséget nem vagy nem megfelelően teljesíti, véglegesen vagy ideiglenesen térítés nélkül is igénybe lehet venni.” Az előterjesztés nincs a jegyzőkönyv mellett, csak az Igazságügyminisztérium ezzel kapcsolatos T. 3722/1947. sz. levelének a másolata. Az Igazságügyminisztérium ellenezte a rendelet kiadását, aggályosnak tartva, „hogy lényegileg részleges vagy onelkobzást kimondó, tehát pozitív irányban büntetést megállapító rendelkezést más, mint bírói hatóság kimondhasson.”

22. 1947. szeptember 19.

dolgozó mérnököket és munkásokat.⁴⁹ Erre a célra összesen 39 000 forintra lenne szükség. A mérnökök ezer-ezer forintot, a munkások pedig 150 forint jutalomban részesülnének.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter*: Elvileg nem helyesli, mert ez egy burkolt munkabér tulajdonképpen. Ha már adunk, akkor viszont magasabb összegeket adjunk.

[Vás] *Gazdasági Főtanács főtthkára*: A mérnököknek legalább 2000 s a munkásoknak legalább 200 forintot javasol jutalomként.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Takács államtitkár fogja a tervezetet a köztársasági elnöknek előkészíteni, vele majd letárgyalja és figyelembe veszi a felvetett szempontokat.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

47.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: A kishaszonbérloők, akik az aszály miatt nem tudnak fizetni, valami segítséget kérnek súlyos helyzetük enyhítésére. Addig is míg egy rendelet előkészítése lehetővé válik, a perek felfüggesztése és a bírói eljárások megszüntetése válik szükségessé. Kéri a minisztertanács hozzájárulását ilyen irányú rendelet kibocsátására.⁵⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

48.

[Bárányos] *Földművelésügyi miniszter*: Annak idején a minisztertanács hozzájárult magyar gyerekeknek Dániába való kiküldetéséhez. Ezek a fiúk azonban május helyett csak augusztusban tudtak kijutni, így nem tudják már megkeresni ott a további tartózkodáshoz szükséges pénzt. 40 000 forintra volna szükség és 1/2 ezer dán koronára. Ezzel az összeggel megoldható részükre a hathónapos főiskolai tanulmány is. Javasolja, hogy ezt a póthitelt engedélyezze a minisztertanács.⁵¹

⁴⁹ A Sió-csatorna építése Tildy köztársasági elnök kezdeményezése volt. (Vás Zoltán: Akkori önmagunkról. Önéletírás II. Budapest, 1982. 172. p.) A Sió hajózásiútja készült el 1947-ben. Ezt megelőzően a csatorna el volt zárva. Tartani lehetett attól, hogy a Balaton vízállása az őszi folyamán jelentősen megnő s a tavaszi jégzajlás károsítani fogja a kikötőépítményeket, üdülőterületeket, ültetvényeket, sőt a vasúti alépítményeket is. A Balatoni Egyesületek Szövetsége 1947 júliusában sürgette Dinnyésnél a munkálatok mielőbbi befejezését, aki ígéretet is tett erre. (MOL XIX-A-1-f 7. doboz. Közérdekű ügyek 1947 B-U) Feltehetőleg az említett okok játszottak közre a gyors befejezésben részes mérnökök, munkások jutalmazásának kezdeményezésében. A csatornát 1947. szeptember 23-án Tildy Zoltán nyitotta meg.

⁵⁰ Lásd a mezőgazdasági haszonbérleti jogviszonyból származó egyes követelések érvényesítésének felfüggesztéséről szóló 11 380/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 25.

⁵¹ Előzményéről lásd a [11.] 191. sz. jegyzőkönyv 56., a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 30. és a [14.] 194. sz. jegyzőkönyv 60. napirendi pontját.

22. 1947. szeptember 19.

Minisztertanács a Dániában tartózkodó magyar fiúk részére Negyvenezer forint póthitel kiutalásához hozzájárult.

49.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a Németországi Szovjet Katonai Közigazgatás és a Magyar Köztársaság Kormánya között a németországi szovjet megszállási zóna és Magyarország közötti kereskedelmi egyezmény tárgyában.⁵²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

50.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát kereskedelmi attasék és a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság külföldi kirendeltségeinek megbízatása tárgyában.

[*Mihályfi mb.*] *Külgyminiszter*: Kéri levenni a napirendről s majd az általános külügyi problémák megoldásával rendezni.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter*: Előterjesztését a napirendről leveszi.

Minisztertanács a bejelentést tudomásul vette.⁵³

51.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Soltész Pálnak az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.⁵⁴

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

52.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát Smító János átminősítése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵² Előzményéről lásd a 177. sz. jegyzőkönyv 12. és a [7.] 187. sz. jegyzőkönyv 83. napirendi pontját. Lásd a 22/b. sz. mellékletet.

⁵³ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 37 684/II./1947. sz. előterjesztésében elsősorban arra kért felhatalmazást, hogy a külföldön állandó képviseleteket fenntartó állami ipari vállalatok, valamint az államosítandó bankok külkereskedelmi vállalatai és áruosztályai külföldi üzletkötéseinek ellenőrzésével a külföldön szolgálatot teljesítő kereskedelmi attasékat, illetve a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság külföldi kirendeltségeit bízhatta meg. Ezt a gazdaságpolitika egységes irányítása szempontjából mondta szükségesnek. Így kötelezni akarta az említett vállalatokat, hogy üzletkötési szándékaikat előzetesen jelentsék. Hangsúlyozta, hogy ez a vállalatok számára is előnyt jelentene, mivel a kereskedelmi attasék, illetve a Külkereskedelmi Igazgatóság kirendeltségei hivatalos támogatásban részesíthetnék őket a külföldi hatóságoknál.

⁵⁴ A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium 4879/Eln./1947. sz. előterjesztése szerint Soltész Pál (1899-?) 1945 előtt Bukarestben egy behozatali és kiviteli vállalatnál dolgozott. 1945 novemberétől a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság bukaresti, 1947 áprilisától a római kirendeltségének volt a vezetője.

22. 1947. szeptember 19.

53.

[*Rónai*] *Kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter* előterjeszti javaslatát a szállodák és penziók igénybevételével kapcsolatos rendelet kiegészítése tárgyában.⁵⁵

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

54.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az 1947. augusztus 28-án Budapesten aláírt magyar-lengyel légiforgalmi megállapodás bemutatása tárgyában.⁵⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

55.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti javaslatát özv. Héher Gyuláné kerydjia tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

56.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 14 847/1947. számú javaslatát Borbély Elek és dr. Mátyási Zoltánnak Svájcba való kiküldetése tárgyában.⁵⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

57.

[*Gerő*] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 14 845/1947. számú javaslatát Bebrits Lajos és társainak Jugoszláviába való kiküldetése tárgyában.⁵⁸

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁵⁵ Előzményét illetően lásd a [12.] 192. sz. jegyzőkönyv 63. napirendi pontját. Lásd a 11 200/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 23. Ez lehetőséget adott arra, hogy a szállodák és penziók más célra való igénybevételének tilalma alól a kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter felmentést adjon.

⁵⁶ A Közlekedésügyi Minisztérium 39 263/1947-III. sz. előterjesztése szerint az 1947. augusztus 28-án mindkét fél által aláírt légügyi megállapodás lehetővé tette a Budapest-Varsó vonal megnyitását, illetőleg Lengyelországon keresztül észak felé új vonalak nyitását. Jelentős eredménynek mondta az előterjesztés, hogy viszonyossági alapon tranzitjogot kapott a magyar légiközlekedés Varsóban.

⁵⁷ A MÁV két tisztviselőjét a Nemzetközi Vasúti Szövetség bizottsági ülésén való részvétel céljából küldték ki Svájcba.

⁵⁸ Az előterjesztés szerint a jugoszláviai értekezleten, amelyen az összes szomszédos ország képviseltette magát, a vasúti fuvarjogi szabályozás mellett a nemzetközi kocsiszolgálat kérdése is napirendre került. Bebrits Lajos államtitkáron kívül dr. Nánássy Béla MÁV igazgató, Szilbereki Béla, a MÁV igazgatóhelyettese, a MÁV további négy tisztviselője és Frankendorfer Alfréd, a MÁV nyugalmazott igazgatóhelyettese vett részt a delegációban.

22. 1947. szeptember 19.

58.

[Gerő] *Közlekedésügyi miniszter* előterjeszti 14 846/1947. számú javaslatát Megyeri József Romániába való kiküldetése tárgyában.⁵⁹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

59.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát az állami kezelésbe vett nehézipari vállalatok által fenntartott általános iskolák és népiskolák államosítása tárgyában.⁶⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

60.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 124 954/1947. sz. alatt több gimnáziumi tanár kinevezése tárgyában.⁶¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

61.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* előterjeszti javaslatát 124 955/1947. sz. alatt több gimnáziumi tanár kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

62.

[Ortutay] *Vallás- és közoktatásügyi miniszter* bejelenti, hogy a tárgysorozat 4. sorszám alatt szereplő előterjesztését a napirendről leveszi.⁶²

Minisztertanács a bejelentést tudomásulvette.

⁵⁹ Az előterjesztés szerint a Magyar Posta által a Román Telefontársaságnak kölcsönadott telefonberendezés üzembehelyezése céljából vált szükségessé a kiküldetés. Jelezte, hogy korábban a Román Telefontársaság is kölcsönzött bizonyos berendezéseket, így méltányos volt a szíveség viszonzása, „emellett — mint mondta — az új áramkörök üzembehelyezése a Magyar Posta érdeke is, mivel Románia nyugat felé irányuló távbeszélőforgalma révén külföldi valutajövedelemhez jutunk.” Lehetőséget látott arra is, hogy a kiküldött, ottani vizsgálódásai nyomán javaslatot tegyen „a román nemzetközi távbeszélő áramkörök román területen előforduló gyakori üzembizavaráinak a megelőzésére.”

⁶⁰ Tulajdonképpen a Weiss Manfréd Acél- és Fémművek Rt., valamint a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. által fenntartott általános- és népiskolák 1947. április 1-jei hatállyal történt államosításáról volt szó. Az előterjesztés hivatkozott a Gazdasági Főtanács 1902/1947. sz. állásfoglalására, amely az állami kezelésbe vett nehézipari vállalatok terheinek csökkentése érdekében kívánatosnak tartotta, hogy az általuk fenntartott oktatási intézményeket azok működésének iránya szerint illetékes tárcák államosítsák. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 100/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 25.

⁶¹ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztésében kérte, hogy a kinevezések 1947. július 31-ei hatállyal történhessenek, mivel a pedagógusok számára új rendszerű fizetési fokozatokat megállapító 9810/1947. Korm. sz. rendelet (MKRT 1947. augusztus 10.) az V. fizetési osztályba való kinevezést nem tette lehetővé, viszont bizonyos előnyt jelentett az új rendszer szerinti besorolásnál, ha valaki már elérte ezt a fokozatot.

⁶² A Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztéseit összefogó borítólapon 4. sorszám alatt a szabadművelődési szakhoz történő kinevezések ügye szerepel. A 122 695/1947. VIII. sz. előterjesztés tizenöt szabadművelődési segédfogalmazó kinevezésére vonatkozott.

63.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát dr. Kenyeres Imréné dr. Bolgár Ágnes kiküldetése tárgyában.⁶³

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

64.

[Ortutay] Vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjeszti javaslatát Implon József és Implon Józsefné polg. isk. tanár kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

65.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a birtokrendezési ügyben eljáró bírák, bírósági alkalmazottak és szakértők részére birtokrendezési pótdíj engedélyezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztést előzetes kivizsgálás végett a Gazdasági Főtanács elé utalta.⁶⁴

66.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a magyar-román iratcse-re ügyében meginduló tárgyalásokra igazságügyi meghatalmazott megbízása tárgyában.⁶⁵

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

⁶³ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 7010/1947. eln. sz. előterjesztése szerint illetékes jugoszláv hatóságok meghívására, az ottani gyermekgondozási intézmények, óvodák tanulmányozása céljából került sor a kiküldetésre. Az óvónői csoporttal kiutazó dr. Kenyeres Imréné dr. Bolgár Ágnes, középiskolai tanár a minisztériumban, a budapesti törvényhatósági bizottságban, s a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének vezetőségi tagjaként is foglalkozott ezekkel a kérdésekkel.

⁶⁴ Az Igazságügyminisztérium T3372/1947. sz. előterjesztése az 1935-ben megszüntetett pótdíj visszaállítását a hároméves terv keretében meginduló nagymérvű tagosítással indokolta. Mértékét a napidíj 40%-ában javasolta megállapítani. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. A Gazdasági Főtanács nem tartotta indokoltnak a birtokrendezési ügyekben eljáró bírák, bírósági alkalmazottak és szakértők részére külön pótdíj folyósítását. ezzel szemben az ilyen ügyeket intéző mérnökök pótdíjának megállapítását sürgette. (MOL XIX-A-10, 20. d. 1947. október 1. 6. napirendi pont.)

⁶⁵ Az Igazságügyminisztérium 72 401/1947. VII. sz. előterjesztésében, hivatkozva arra, hogy a magyar állam joghatósága megszűnt az 1938 után visszacsatolt területeken, így kölcsönösen át kell adni a szomszéd államoknak az adott területtel kapcsolatos bírósági, telekkönyvi, birtokrendezési, cégbírósi és ügyvédi kamarai anyagokat, bejelentette, hogy román viszonylatban az iratanyag összegyűjtése befejeződött. Az iratátadással kapcsolatos elvi kérdések megbeszélésére javasolta kiküldeni Romániába a minisztérium három vezető tisztviselőjét.

22. 1947. szeptember 19.

67.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát Olaszliszka község törvénykezési átcsatolása tárgyában.⁶⁶

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

68.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát Etes község törvénykezési átcsatolása tárgyában.⁶⁷

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

69.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát Szántó Frigyes Lipót jóvátetele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

70.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a közalkalmazottak igazolásáról szóló 1080/1945. ME sz. rendelet módosítása tárgyában.⁶⁸

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

⁶⁶ Az Igazságügyminisztérium 3428/1947. sz. előterjesztése szerint Olaszliszka községnek a tokaji járásbíróóság területétől a sárospataki járásbíróósághoz való átcsatolását a közlekedési viszonyokon kívül az is indokolta, hogy közigazgatási és pénzügyi átcsatolása már 1947 januárjában megtörtént. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 360/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 24.

⁶⁷ Az Igazságügyminisztérium 3564/1947. sz. előterjesztése szerint Etes községnek törvénykezési szempontból a szécsényi járásbíróóságtól a salgótarjáni járásbíróósághoz való átcsatolását közlekedési szempontok indokolták. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 350/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 24.

⁶⁸ Az Igazságügyminisztérium 3672/1947. sz. előterjesztése felhívta a figyelmet arra, hogy a közalkalmazottak igazolásáról szóló 1080/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 2.) az igazolóbizottságokban azoknak a politikai pártoknak a részvételét biztosította, amelyek tagjai voltak a Függetlenségi Frontnak. A politikai erőviszonyok azonban — mondta — a nemzetgyűlési és az országgyűlési választások folytán lényegesen megváltoztak, s az államhatalom tényleges gyakorlásában ekkor már nem a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba, hanem a koalícióba tömörült pártok vettek részt. Ezért kívánatosnak jelezte a koalícióban részt nem vevő Polgári Demokrata Pártnak az igazolóbizottságokból való kihagyását. Az említett alaprendelet továbbá úgy intézkedett, hogy az igazolóbizottságban — szavazategyenlőség esetén — az az indítvány vált határozattá, amely mellett az Országos Szakszervezeti Tanács által beküldött tag szavazott. Mivel ezt a rendelkezést a bizottság szavazásra jogosult tagjainak páros száma tette indokolttá — a Polgári Demokrata Párt képviselőjének kihagyása pedig megszüntette ezt a helyzetet, s egyébként sem látszott indokoltnak a szakszervezet többes szavazati jogának fenntartása, javasolta ennek a pontnak a törlését azzal, hogy szavazategyenlőség esetén (ha pl. nincs jelen mindegyik szavazatra jogosult képviselő) az elnök szavazata alapján döntsék el a kérdést. Az előterjesztés mellett megtalálható a rendelet tervezete. Lásd a 11 340/1947. Korm. sz. rendeletet, MKRT 1947. szeptember 24.

71.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát a szövetkezetek ellen indítandó perek felfüggesztése tárgyában.⁶⁹

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

72.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti 20 473/1947. számú javaslatát dr. Lakatos Imre, dr. Deák Géza és dr. Mándi Nagy Istvánnak ítélőtáblai bíróvá való kinevezése tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

73.

[Ries] Igazságügyminiszter előterjeszti javaslatát az orvosi hivatás védelméről szóló rendelet módosítása tárgyában.⁷⁰

Minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

74.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Turcsányi Gyula és dr. Illés Lászlónak Csehszlovákiába való kiküldetése tárgyában.⁷¹

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

75.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát dr. Pete Márton nyugdíjának megállapítása tárgyában.⁷²

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

76.

Honvédelmi miniszter [képviselőtében Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti javaslatát Fiedler Rezső jóvátétele tárgyában.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult és a képesítés meglétét az 1100/1945. ME sz. rendelet 2. § jogkörében elengedte.⁷³

⁶⁹ Az előterjesztés nincs a jegyzőkönyv mellett. A tervezetet nem sikerült megtalálnunk.

⁷⁰ Csak egy sor fér be! – PL.

⁷¹ A Honvédelmi Minisztérium szám nélküli előterjesztése szerint a volt Honvéd Térképészeti Intézet mintegy négy vagonnyi térképészeti anyaga került a háború végén Csehszlovákiába. A SZEB mellett működő csehszlovák katonai küldöttség vezetőjének közlése alapján jelezte, hogy az említett anyagot egy prágai laktanyába gyűjtötték össze és a csehszlovák hatóságok engedélyezték annak átnézését és a fontosnak talált rész Magyarországra szállítását. Turcsányi Gyula ezredest és dr. Illés László századost javasolta kiküldeni a feladat elvégzése céljából.

⁷² A Honvédelmi Minisztérium 19 778/eln. ksz. jogi. 1947. sz. előterjesztése szerint dr. Pete Mártont 1918 novemberében a Miniszterelnökséghez miniszteri tanácsossá, majd ugyanezen év decemberében honvédelmi minisztériumi államtitkárrá nevezték ki. 1919 augusztusában baloldali magatartása miatt elbocsátották. Javasolta a III. fizetési fokozat szerinti ellátásának biztosítását.

⁷³ A Honvédelmi Minisztérium 15 171/eln. ksz. jogi. 1947. sz. előterjesztésében a II. fizetési osztályban járó javadalmazás alapulvételével javasolta megállapítani Fiedler Rezső özvegyének

22. 1947. szeptember 19.

77.

Honvédelmi miniszter [képviselőként Zentai Vilmos államtitkár] előterjeszti 224 578/1947. számú javaslatát a 70 éven felüliek nyugdíjfelvonása tárgyában.

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult azzal, hogy az illetmények 1947. szeptember hó 1. napjától kezdve folyósítandók átmenetileg.⁷⁴

78.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát dr. Kiss Emil tisztifőorvosi kinevezése tárgyában.

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

79.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát Sárdi István kinevezése tárgyában.

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

80.

[Molnár] Népjóléti miniszter előterjeszti javaslatát dr. Vadas Györgyné, Szemenyei Pál, dr. Hazai Géza és Fuchs Terézia szabadpályán eltöltött idejének beszámítása tárgyában.

Miniszttertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

81

[Veres] Építési és közmunkaügyi miniszter előterjeszti javaslatát Gyöngyösi Istvánnak az V. fizetési osztályba való kinevezése tárgyában.

nyugdíját. Fiedler Rezső (1881–1939) vasesztergályos, 1918-tól tagja a Kommunisták Magyarországi Pártjának, a Vörös Újság munkatársa. 1919-ben munkaügyi és népjóléti, majd hadügyi népbiztos. A Tanácsköztársaság leverése után előbb Csehszlovákiába, majd Franciaországba, végül a Szovjetunióba emigrált. Koholt vádak alapján elítélték és kivégezték.

Teljesen érthetetlen az 1100/1945. ME sz. rendeletre utalás, ilyen rendelet nem jelent meg a Magyar Közlönyben s az ügygel nem hozható kapcsolatba a képesítési kellekek meglétének elengedéséről intézkedő 1150/1945. ME sz. rendelet (MK 1945. május 4.) 2. §-a sem.

⁷⁴ Előterjesztésében ahhoz kért hozzájárulást a honvédelmi miniszter, hogy „a nyugellátásoknak az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges korlátozásáról” szóló 6800/1946. ME sz. rendelet (MK 1946. június 14.) alapján kedvezőtlen határozattal elbírált, hetvenedik életévüket betöltött olyan honvédségi nyugdíjasok nyugellátását, akik erre érdemesnek minősültek, az említett rendelet kiegészítéséről szóló 8900/1947. Korm. sz. rendelettel (MKRT 1947. július 22.) felállított felülvizsgáló bizottság döntéséig újból, illetve tovább folyósíthassa. Egyben javasolta, hogy az említett bizottság a hetven éven felüliek ügyét soron kívül tárgyalja le. Ezt azért is sürgetőnek tekintette, mert — mint mondta — a 6800/1946. ME sz. rendelet, bár 2. §-ának (3) bekezdése kimondta, hogy azokat, akik a hetvenedik életévüket betöltötték csak akkor kell felülvizsgálat alá vonni, ha magatartásuk kifogás alá esett, mégis elbírálás alá vontak száz hetvenévesnél idősebb honvédségi nyugdíjast, akik ellen egyébként panasz vagy bejelentés nem érkezett.

22. 1947. szeptember 19.

Minisztertanács az előterjesztést a Gazdasági Főtanács elé utalta előzetes véleményezés végett.⁷⁵

Minisztertanács délután 1/2 3 órakor ért véget.

K. m. f.

Dinnyés Lajos

Bojta Ernő Béla

Gépell tisztázat a miniszterelnök és a minisztertanács jegyzőjének saját kezű aláírásával. A miniszterek és az államtitkárok az első oldalon, a jelen voltak felsorolásánál, nevük említésénél látták el kézjegyükkel a jegyzőkönyvet. A jelen voltak felsorolásából kimaradt, de az ülésen megjelent és fel is szólalt Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkára is. Nem szerepel a jegyzőkönyvön Bárányos Károly, Zentai Vilmos, Szobek András, Mihályfi Ernő és Varga István kézjegye.

A jegyzőkönyv mellett, tárcánként borítólapok közé helyezve többnyire megtalálhatók az egyes napirendi pontokhoz tartozó előterjesztések. Az egyes borítólapokon, külön sorszámozva felsorolták az előterjesztések címeit. Ezekhez esetenként észrevételeket fűztek, amelyek közül az érdemi megjegyzéseket jegyzetben közöljük.

A jegyzőkönyv mellett megtalálható a 4., a 8–15., a 18–32., a 34–45., a 49–52., az 54–70., a 74–81. napirendi ponthoz tartozó előterjesztés, illetve iromány, amelyek közül 22/a-b. sz. mellékletként közöljük a 20. és a 49. napirendi ponthoz tartozó előterjesztést, illetve irományt.

Nem szerepel az előterjesztéseket összefogó borítólapokon a 7., a 22., a 71. napirendi pont.

Csak utólag, kézírással vezették rá a megfelelő borítólapra az 1–2., a 6., a 13., a 15–21., a 45–48., az 53., a 72–73., a 77. napirendi pontra vonatkozó utalást.

22/a. sz. melléklet (a 22/20. napirendi ponthoz)

Tájékoztatásiügyi minisztérium

5827/1947.

Minisztertanácsi előterjesztés

Tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, hogy az 1848–49 évi centenáriumnak alant vázolt programját magáévá tenni szíveskedjék.

A centenáris évfordulóról alig néhány hónap választ el bennünket. 1848 a magyar demokratikus fejlődés dicsőséges elindulása volt. Európa figyelme és rokonszenve kísérte a magyar törekvéseket és amikor a reakciós bécsi politika a maga fejlettebb politikai eszközeivel ezt a fejlődést meg tudta törni, a magyar

⁷⁵ Az Építés- és Közmunkaügyi Minisztérium 3337/1947. eln. sz. előterjesztésében dr. Gyöngyösi (Strasser) István (1912-?) a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen szerzett államtudományi doktori oklevelet. 1934-től állt Budapest Főváros szolgálatában. 1939-től 1948-ig a Szociáldemokrata Párt tagja. 1945 májusától a Fővárosi Közmunkák Tanácsánál miniszteri osztálytanácsosként, az elnöki osztály vezetője. 1945-től 1948-ig a fővárosi törvényhatósági bizottság tagja, a hídépítési különbizottság alelnöke. Egy ideig az Építési- és Közmunkaügyi Minisztérium sajtóosztályának vezetője. A Tér és Forma, a Magyar Építőművészet, valamint a Műszaki Tervezés c. folyóiratok szerkesztője volt.

22. 1947. szeptember 19.

demokrácia tetszhalálba merevült és közel 100 esztendőnek kellett eltelnie, hogy újra a maga útjára léphessen. A néphangulatnak és a kormány elgondolásainak összhangba kell kerülniök és mindent meg kell tennünk, hogy 1948–49 esztendő nem a millennium szecessziós fényűzésével, hanem méltó keretek között emlékezzen meg a márciusi ifjúságról, a kor lelkét megértő nagy politikusokról, írókról és a szabadságért életét áldozó magyar népről.

A szabadság-esztendőt 1947-ről 48-ra forduló éjfelén a Köztársasági Elnök Úr nyitja meg. Ezt követi január 1-jén, Petőfi Sándor születésének 125. évfordulóján Kiskörösön, Petőfi szülőházánál tartandó ünnepély. A Köztársasági Elnök Úr, a kormány tagjai, külföldi és belföldi vendégek különvonaton látogatnak le Kiskörösre. A kiskörösi 48-as bizottság erre az alkalomra rendbe hozatta a színházat és e célra mintegy 80 000 forintot gyűjtött össze. Ugyanekkor a magyar írók is gyűlést tartanak a községben, Petőfi szellemében ünnepélyes hitvallást adnak ki.

A fővárosban több olyan nagy dátum van, amelyről megfelekezünk nem szabad. Természetesen elsősorban maga március 15-e. Ezen a napon nyílik meg a Nemzeti Múzeum nagy emlékkiállítása, amely a szabadságharc teljes emlék- és ereklyeanyagát felöleli és amely a centenáriumi tartama alatt különböző frissítésekkel és újításokkal nyitva marad. E kiállítás anyagának összegyűjtésére a fővárosban és a vidéken, közületektől és magánszemélyektől folyik a múzeum munkája. Az erdélyi anyag hozzáférhetőségéről Groza miniszterelnök úrral tárgyaltam Budapesten tett látogatása alkalmával. Az aradi múzeum 48-as anyagának⁷⁶ lajstromát meg is kaptuk, annak a kiállításra való kikölcsonzésére a lépéseket megteszük. Folyamatban van a kolozsvári szabadságharc emlékek kölcsönkérésének ügye is.

Március 15-én a Nemzeti Színház díszelőadást tart, s az Operaház e napon mutatja be Kodály Zoltán új művét a Cinka Pannát. Március 15-e egyben a szabadsajtó ünnepe. A cenzúra eltörlésének emlékére az újságírók és nyomdászok külön ünnepséget rendeznek. Nemzetközi újságírókongresszust tartanak és ekkor nyílik meg a szabadsajtó kiállítása is. A vidéki múzeumok a szabadságharc helyi anyagából állítanak össze kiállítást.

Április 20-án a Szépművészeti Múzeumban nyílik meg a „100 év magyar művészete” című kiállítás. A következő kimagasló dátum május 1-je. A munka ünnepét a szakszervezetek, illetve a demokratikus pártok rendezik a centenáriumi szellemének, jelentőségének szem előtt tartásával. Május havában nyílna meg az árumintavásár, amely a „magyar ipar 100 éve” címmel kapcsolódna bele az ünnepségekbe. Ez retrospektív képet adna a magyar ipar fejlődéséről,

⁷⁶ Még az első világháború előtt az aradi kultúrpalota múzeumába gyűjtötték össze az 1848/49-es forradalom és szabadságharc legfontosabb tárgyi emlékeit. Groza, Petru ezt megelőzően, 1947. május 2-án tett látogatást Budapesten. 1948 januárjában 16 ládában érkeztek meg Aradról a kiállítás céljára kölcsönzött relikviák. (MOL XIX-A-1-o 1948 C30, C89)

22. 1947. szeptember 19.

de egyben bemutatná a mai helyzetet, a demokrácia erőfeszítésének hatalmas eredményeit.

Tervezünk még magyar könyvtörténeti kiállítást, bélyeg kiállítást és az egykori plakátokról kiállítást. A nyár folyamára tervbe vettük a Magyarok Világkongresszusát. A hazától elszakadt magyarok összejövedele iránt igen nagy érdeklődés nyilvánul meg és módot is kell adnunk a külföldi magyaroknak, hogy az új magyar demokrácia intézményeit, az újjáépítés eredményeit megismerhessék. Ez természetesen idegenforgalmi szervezetünkre — miután szállodáink nagyrésze romokban hever — igen nagy feladatot ró. A Magyarok Világakadémiája címmel a külföldön élő olyan magyarokat, akik az irodalom, művészet és tudomány terén nagy eredményeket értek el, kívánjuk meghívni.⁷⁷

Június 11-én lesz a százados évfordulója annak a beszédnek, amelyet Kossuth a képviselőházban tartott. Ezzel a beszédével érte el, hogy a Ház a 42 millió forint hitelt a honvédség céljaira megszavazta. Ez az a beszéd, amely már évtizedek óta a tankönyvekbe is bevonult és a magyar szónoki irodalom legkimagaslóbb terméke. A centenárium során megvalósítandó művészi terveket a Művészeti Tanács segítségével dolgoztuk fel. A Művészeti Tanács kiírt pályázatokat regényekre, ifjúsági könyvekre, indulókra, kórusművekre és színpadzenekari művekre stb. A zenei program legjelentősebb eseménye a Bartók-verseny lesz. Meghívjuk a külföldön élő nagy énekeseinket, karmestereinket és előadóművészeinket. A Nemzeti Múzeum kupolatermében 48 zenéjéből rendeznek hangversenyeket és a nyári szezonban szabadtéri zenei előadásokat fognak tartani.

Az Iparművészek Szabad Szakszervezete plakátpályázatokat írt ki, melyek között arcképes plakátok, eseményplakátok szerepelnek. Kiírtak pályázatot kisebb emléktárgyak és versenydíjak céljaira. Szobortervek is merültek fel. Máris kész Medgyessy Petőfi szobra, mely Debrecenben kerül felállításra.

Tervbe vettünk egy, a szabadságharcot tárgyaló reprezentatív játékfilm elkészítését. Szó van egy olyan Kossuth filmről, melynek szűzségét Zilahy Lajos írta. Kiseb dokumentfilmek terve készen áll, megvalósításuk csak az anyagi eszközöktől függ.⁷⁸

⁷⁷ A Magyarok Világkongresszusának megrendezésére ekkor nem került sor. Az előkészületek megtörténtek ugyan, mint közölte 1948. december 21-én a Miniszterelnökség Centenárius csoportjával a Világszövetség ügyvezető elnöke. 5000 meghívót küldtek a külföldi magyar szervezeteknek és magánszemélyeknek, de — mint írta — „hivatalos körök utasítása szerint a tervbe vett Világkongresszust megtartani nem lehetett.” (MOL XIX-A-1-o 1948 C-201)

⁷⁸ Zilahy Lajos (1891–1974) író. 1948-ban az egyesült Államokba költözött. A Kossuth-film szűzségét nem írta meg. Palasovszky Ödön írt szöveggönyvet, amit azonban az illetékesek nem tartottak egészen szerencsésnek. (MOL XIX-A-1-o 1948 C 65) Felmerült az is, hogy Hatvany Lajos közreműködésével készítenek több kisfilmet a pesti 1848–49-es események színhelyeiről. (Uo. C 1798)

22. 1947. szeptember 19.

A tudományos program nagyvonalú és értékes. Négy tudományos mű kéziratára máris nyomdakészen áll. Ezek, Szabó István: „Tanulmányok a magyar jobbság történetéből”, Mérei Gyula: „A magyar gazdasági élet 1848 előtt”, Jánossy Dénes: „A Kossuth emigráció Angliában” és Szabó Dezső: „A magyarországi úrbérrendezések története”.⁷⁹

A Magyar Nemzeti Múzeum kiadványai a múlt évtizedek hiányait vannak hivatva pótolni. Végre kiadásra kerülnek Kossuth összes iratai, külön kötet foglalkozik Kossuthal, a pénzügyminiszterrel, külön kötet azzal az idővel, mikor a honvédelmi bizottmány élén állt, majd pedig kormányzóságának korszakával. Kiadásra kerülnek az 1848–49-i országgyűlés iratai, a magyar szabadságharc külföldi sajtójának okmánytára, melynek gyűjtése Londonban, Párizsban és Rómában már folyik. A szabadságharcra vonatkozó memoár irodalom és magánlevelek, mint az egykori közhangulat legmegbízhatóbb forrásai is nyilvánosságra kerülnek. Tolnai Gábor bevezetésével jelenik meg az „1848–49 képekben” című munka, melyben a legszavahihetőbb tanúk, az egykorú képek, mintegy kétszáz színes és egyszínű példány mutatja be ezt a két esztendőt.⁸⁰

A Néprajzi Múzeum kiadványa a szabadságharc korszakának népi életét minden oldalról megvilágító tanulmányokban fogja ismertetni. A Teleki Intézet munkatervében szerepel a magyar jakobinusokkal foglalkozó mű, mint akik a szabadságharc előfutárai voltak. Feldolgozást nyer az egykori magyar gazdasági élet és sok más, eddig elhanyagolt kérdés. A Tudományos Akadémia társadalomtörténeti, különösen parasztsággal foglalkozó műveket ad ki és ebben a körben három pályadíjat ki is tűzött. Mint örvendetes jelenségről kell beszámolnom arról, hogy a magánkiadók a legnagyobb lelkesedéssel készülnek

⁷⁹ Szabó István (1898–1969) agrártörténész. 1923-tól a debreceni egyetemen tanított. 1928-tól 1943-ig a Magyar Országos Levéltár munkatársa, 1943-tól 1959-ig a debreceni egyetemen a magyar történelem tanszékvezető egyetemi tanára. Az említett műve *Tanulmányok a magyar parasztság történetéből* címen jelent meg 1948-ban a Teleki Pál Tudományos Intézet gondozásában.

Mérei Gyula (1911-) történész, ekkor a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Könyvtárának, majd a Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának vezetője, illetve a Levéltárak Országos Felügyelője. 1951-től a szegedi egyetemen tanszékvezető egyetemi tanár. 1948-ban *Munkásmozgalmak 1848–49-ben* valamint *Mezőgazdaság és agrártársadalom Magyarországon 1790–1848 c.* műve jelent meg.

Jánossy Dénes (1891–1966) levéltáros. 1916-tól a Magyar Országos Levéltár munkatársa. 1928-tól a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban miniszteri titkár. 1936-tól a Magyar Országos Levéltár osztályigazgatója. 1942-től főigazgatója, 1945-től 1949-ig egyben a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke. A Kossuth emigráció Angliában és Amerikában 1851–185 c. két kötetes forrásgyűjteménye 1948-ban megjelent.

Szabó Dezső (1882–1966) történész. 1924-től a debreceni egyetem nyilvános rendes tanára.

⁸⁰ Az Országgyűlési Tudósítások 1832. december 17-től 1834. november 29-ig terjedő része, mint a Kossuth Lajos összes munkái sorozat 1–3. kötete megjelent 1948–1949-ben a Kelet-európai Tudományos Intézet Történettudományi Intézetének gondozásában. A további 4–5., majd a 11., s a 13–15. kötet Barta István, illetve a 12. kötet Sinkovics István gondozásában már az 50-es években jelent meg.

a centenáriummal kapcsolatos kiadásokra. Hosszú volna sorra venni azokat a műveket, amelyeket tudományos és irodalmi életünk legkiválóbbjai írnak. Mégis megemlítem Hatvany Lajos reprezentatív nagy művét, mely „Így élt Petőfi”⁸¹ címmel a kortársak emlékezéseiből állítja össze Petőfi életkörülményeinek mozaikszerű színes képét. Újszerű és fontos munka a Szikra kiadásban megjelenő tanulmány, mely Mérei Gyula feldolgozásában azt ismerteti, hogyan ébredt fel az ipari munkásság a 48-as események hatására és hogyan vívott ki magának még a céhrendszeren belül is kedvezményeket, jogainak biztosítására. 48-ban indul meg Petőfi összes műveinek kiadása, mely hat kötetben a verseken kívül a prózai munkák és fordítások összességét adja.⁸² Készül még népi kalendárium is a 48-as események naptárszerű feldolgozásával, népszerű irodalmi szemelvényekkel. Igen fontos, a centenáriummal nem közvetlenül, csak eszmeileg összefüggő állampolgársági kiskaté. Ez kis füzet lesz, mely több állam, például az USA és a Szovjetunió példájára világosan és egyszerűen foglalja össze az állampolgári jogokat és kötelességeket a demokráciában, ismerteti a szabadságjogok történetét és eszmei tartalmát. Alaptétele, hogy az 1848–49 évi szabadságmozgalom azt akarta elérni, ami 100 év után ma végre megvalósult. Hivatása, hogy minél szélesebb rétegek, de főként a nevelő és az iskola padjait elhagyó ifjúság kezei közé kerüljön. Ugyancsak az ifjúság és a falusi középületek (?) céljaira tervbe vettünk egy centenáris térképet, amely az akkori Magyarország területén bemutatja nagyjaink szülőhelyét, politikai és hadi események színterét megfelelő színes, de olcsó kivitelben.

Mindazok a tudományos és irodalmi művek, amelyek a kívánt színvonalat elérik, 48-as emblémával ellátva kerülnek a közönség elé. Ugyanez az embléma jelvény formájában a centenárium két évében, mint párton kívüli és felüli jelvény fog emlékeztetni a szabadság vágyára és a szabadság megvalósítására.

Ahhoz, hogy a centenárium programját országszerte egységesen megvalósítsuk, nagy segítségünkre lesz a Magyar Ifjúság Országos Tanácsa, mely Tildy Zoltán elnök úr díszelnökségével megalakította országos 48-as ifjúsági bizottságát.⁸³ Ezek a 48-as bizottságok már most is tevékeny előkészítő, kulturális és fizikai munkaterveivel méltó megvalósítói a márciusi ifjak eszményeinek. A vidék szervezésében a helyi nemzeti bizottságok is tevékeny részt vesznek. Ahhoz, hogy az ország informálása és az ünnepek időpontjának összehangolása zökkenő nélkül sikerüljön, egy úgynevezett 48-as Híradót vettünk tervbe. Ez az újság facsimile részleteket közölne egykorú lapokból, ismertetné az egy-

⁸¹ Hatvany Lajos (1880–1961): Így élt Petőfi c. művének öt kötete 1955–1957-ben vált teljessé.

⁸² Petőfi Sándor összes műveit tartalmazó kritikai kiadás kötetei csak 1951 utáni években jelentek meg.

⁸³ Az Országos 48-as Ifjúsági Bizottság az akkor működött ifjúsági szervezetek vezetőinek részvételével alakult meg.

22. 1947. szeptember 19.

korú eseményeket és a jelenben programba vett fővárosi és vidéki ünnepségeket. Természetesen a magyar rádió is részt vesz a centenárium előkészületeiben és majdan az ünnepségek közvetítésével megteremti az egységet az ország legtávolabbi vidékei között.

A vidéki ünnepségek nagy íróink, politikusaink szülővárosaihoz, illetőleg nagyobb politikai, vagy hadi események színhelyeihez kapcsolódnak. Így február 18-án Jókai születési évfordulóját ünnepelnők Komáromban. Április 10-én Rákoskeresztúron emlékezünk meg Bulyovszky születésnapjáról, április 21-én a Veszprém megyei Ácsteszer helységben Táncsics Mihályról és november 11-én Bonyhádon Perczel Mórról. A forradalom magyar nagyjainak születési helye a mai határokon kívül esik, tehát Monok lesz, Kossuth szülőfaluja, az utolsó ünneplési hely szeptember 19-én. Szeptember 24-én Cegléden, szeptember 26-án Kecskeméten, október 4-én pedig Szegeden tartotta Kossuth lelkesítő beszédeit, melyekkel a honvédszászlók alá hívta a népfelkelőket. Ugyancsak október 4-én Tác helységben kell megemlékeznünk a két, akkor még fiatal, de később nagy hírre szert tett Görgey és Perczel Mór győzelmes csatájáról. December 19-e Vác emlékűnepe. Ez a város járt elől példájával, mikor az ország helységei között elsőnek ajánlotta fel harangjait ágyüöntés céljaira.

1849. január 1-jén költözött a kormány Debrecenbe. Az ezt követő hónapokban egymást követik a csaták dátumai. Január 22-én volt a tokaji ütközet, február 13-án a szőregi, 26-án a kápolnai csata, március 15-én a szolnoki csata, április 2-a a hatvani, 4-e a tápióbicskei, 6-a az isaszegi, 10-e a váci és 26-a a komáromi csata évfordulója. Május 4-től 21-ig tartott Buda ostroma, július 28-án a győri csata. Közben április 14-e a Habsburg ház detronizációjának évfordulója.

Hátra van még a külfölddel való kapcsolatok felvétele. Nemcsak a külföldi magyarságot óhajtjuk a magunk centenáriumába bevonni. A 48-as évforduló egész Európa számára jelentőséggel bír. Az 1848-as esztendő Európa minden pontján tüzeket lobbantott fel, csak éppen mi voltunk azok, akik a tüzet legtávolabb áptuk és védtük és ezzel Európa tiszteletét érdemeltük ki. Párizs, Róma, Bécs, Varsó és Prága is megünnepli a forradalmat. Ezzel kapcsolatban felvesszük a megfelelő kormányok itteni megbízottaival az érintkezést, hogy ahogy mi is meghívjuk őket a magunk ünnepségeire,⁸⁴ úgy ők se feledkezzenek meg a magyar kormány képviselőinek meghívásáról.

Ezt a sokágú programot, amely gazdasági terveket, művészeti, tudományos célkitűzéseket, kiállításokat, ünnepségeket foglal magába, a Művészeti Tanáccsal, a MIOT-tal és a nemzeti bizottságokkal együttműködve a Tájékoz-

⁸⁴ 1948. március 12-13-án bolgár, csehszlovák, jugoszláv, lengyel, román és szovjet küldöttség érkezett Budapestre az évforduló ünnepségeire.

22. 1947. szeptember 19.

tatásügyi Minisztérium centenáris ügyosztálya irányítja és hangolja össze. Ez az ügyosztály megfelelő esetben centenáriumi kormánybiztossággá alakul át.

Ahhoz, hogy ez a szép és — azt hiszem ebben mindannyian egyetértünk — feltétlenül megvalósítandó program a maga teljességében keresztülvihető legyen, a Minisztertanács jóváhagyása szükséges. Ezért kérem a Minisztertanácsot, hogy a tervet jóváhagyni szíveskedjék, a Miniszter Urakat pedig arra kérem, hogy saját hatáskörükön belül támogassák a centenáris előkészületeket.

Budapest, 1947. évi szeptember hó 18-án.

Dr. Mihályfi Ernő

tájékoztatásügyi miniszter
a Történelmi Emlékbizottság
főtitkára

Gépelte, aláírás nélküli egykorú, sokszorosítási eljárással készített másolat.

22/b. sz. melléklet (a 22/49. napirendi ponthoz)

42 604/II.-1947. sz.

KSZM

Minisztertanácsi bejelentés

Bejelentem, hogy a t. Minisztertanácstól nyert felhatalmazás alapján a Magyarország és Németország szovjet megszállási övezete közötti árucserre és fizetési megállapodás megkötését célzó tárgyalások lefolytatása céljából bizottságot küldtem ki Berlinbe. A bizottság a németországi szovjet katonai közigazgatás szerveivel tárgyalásokat folytatott, amelyeknek eredményeként 1947. augusztus 11-én árucserreforgalmi és fizetési megállapodás került aláírásra. Az árucserreforgalmi megállapodásban a szovjet katonai közigazgatás szervei hozzájárultak ahhoz, hogy a megállapodás hatálya alatt Németország szovjet megszállási övezetéből többek között cukorrépa, szerszám- és textilgépek, ipari és közönséges tűárú, író- és számológépek, csiszoló-anyagok, faköszörület, rotációs-papír, fényérzékeny film, fenyő-fűrészáru, bányafa stb. kerüljön Magyarországra kiszállításra. Ócskavasra vonatkozóan szovjet részről csupán azt a szóbeli ígéretet tették, hogy 1948 elején az ócskavas-szállítást is meg fogják kezdeni. Magyar részről Németország szovjet megszállási övezetébe különféle — közelebbről meg nem határozott — mezőgazdasági termékek, hegesztőelektródák, szivattyú és sajtoló berendezések, gázpalackok, tölgyfakéregkivo-

22. 1947. szeptember 19.

nat, furnír, keményfa fűrészarú, izzó- és rádiólámpa, irónok, kerékpár külső és belsőgumi szállítását helyeztük kilátásba.

Mennyiségi kontingensek, illetve értékkeretek nem nyertek megállapítást. Hogy a kivitel és behozatal konkrétebb formában nyerjen rögzítést, háromhónapos szállítási tervben állapodtunk meg. Eszerint Magyarország 1947. november 15-éig kb. 550 000 \$ értékű áru szállítását helyezte kilátásba (ebben a keretben 250 000 \$ értékben vetőmagok szerepelnek), míg a behozatali oldalon kb. 550 000 \$ értékben többek között szerszám- és textiltgépek, író- és számológépek, csiszolóanyagok, különböző papírok, (így 100 tonna rotációs-papír is) és nyers mozifilm behozatalát biztosítottuk.

Az árucsereforgalommal kapcsolatos fizetések elszámolása dollárban vezetett számlákon keresztül történik, melyeket a berlini Garantie und Kredit Bank és a Magyar Nemzeti Bank vezetnek.

A szállítás kérdésében ugyancsak megállapodás jött létre. Mind a magyar, mind a német vasutak a szükséges szállítóeszközöket a lehetőséghez képest rendelkezésre fogják bocsátani. A továbbiakig a vagonkiállítás kérdésében a prágai CEVEC⁸⁵ konferenciákon fognak a magyar és német vasutak megállapodni.

Kérem a t. Minisztertanácsot, hogy fenti bejelentésem jóváhagyólag tudomásul venni szíveskedjék.

A létrejött megállapodások másolatait csatolom.

Gévelt, keltezés és aláírás nélküli tisztázat egykorú egyszerű másolata.

Az előterjesztés mellett megtalálható másolat formájában a kereskedelmi és fizetési megállapodás szövege, a kölcsönösen szállítandó áruk jegyzéke, valamint a Németországi Szovjet Katonai Közigazgatás Kereskedelmi Osztályának ezekkel, illetve az árucsereforgalmi megállapodás első három hónapjának szállításaival kapcsolatos két levele.

⁸⁵ Lásd a [9.] 189. sz. jegyzőkönyv 48. napirendi pontját.

NAPIRENDI PONTOK JEGYZÉKE

[1.] 181 1947. június 2.	111
1. Az új kormány tagjainak üdvözlése. Pesta Lászlónak a Jótételi Hivatal elnökévé; Vas Zoltánnak a Gazdasági Főtanács főtítkárává és miniszterelnökségi politikai államtitkárrá való kinevezése.	111
2. A távollévő pénzügyminiszter helyettesítésre Bárányos Károly földművelésügyi, s az ugyancsak távollévő kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter helyettesítésére Bán Antal iparügyi miniszter felkérése.	112
3. Egyes kormánybiztosok személyére vonatkozó javaslatoknak a pártközi értekezlet elé utalása.	112
4. A Nemzetgyűlés összehívása, a miniszterelnök bemutatkozó beszédének előkészítése, javaslat a békeszerződés becikelyezésének, valamint a bányák államosításával kapcsolatos kártalanítási törvénynek a megalkotására, vita és határozat az egységes tankönyvekről és a fakultatív hitoktatás bevezetésének függőben tartásáról.	113
5. A földbirtokreformmal kapcsolatos függő kártalanítási ügyek rendezése.	115
6. A román-magyar határ vízügyeit rendező bizottság tagjainak határátlépési igazolványa.	116
7. A Gazdasági Főtanács felhatalmazása a június havi hitelek folyósítására.	116
[2.] 182 1947. június 9.	118
1. Gordon Ferenc berni, Szegedy Maszák Aladár washingtoni és dr. Auer Pál párizsi követ lemondása, illetve felmentése, javaslat a Miniszterelnökség külföldi rendelkezési alapjával való elszámoltatásukra.	118
2. Nagy Ferenc volt miniszterelnök lemondó levelének elhelyezése.	120
3. A június havi rendkívüli hitelekkel kapcsolatos előterjesztés jóváhagyása, azzal a kiegészítéssel, hogy a Szovjetunióból hazatérő hadifoglyok szállítására 1 millió dollár fordítandó.	120
4. Tájékoztató a Nemzetgyűlés által letárgyalandó törvényjavaslatokról, így a népbíráskodás egyes kérdéseiről, a nemzetgyűlési képviselők összeférhetlenségéről, a tehetséges szegénysorsú gyermekek kollégiumi neveléséről, a Magyar Népművelési Intézetéről, a levéltárügy rendezéséről, a mezőgazdasági érdekképviseletekről, a Nemzetközi Munkaü-	

Napirendi pontok jegyzéke

gyi Szervezet módosított alkotmányának egyes egyezményeinek, valamint a békeszerződés becikkelyezéséről; vita a Nemzetgyűlés soron következő ülésének lefolytatásáról. . . .	121
5. A minisztertanács rendes heti üléseinek és a következő ülés időpontjának meghatározása.	125
[3.] 183 1947. június 12.	127
1. Politikai államtitkárok és főispánok kinevezése.	127
2. Személygépkocsi biztosítás Károlyi Mihály számára.	132
3. Egyes állások betöltése a Jóvátételi Hivatalnál.	133
4. Titkár kinevezése a Gazdasági Főtanácshoz.	133
5. A hároméves gazdasági tervre vonatkozó törvényjavaslat elfogadása, határozat a Nemzetgyűlés elé terjesztéséről.	133
6. A Tervgazdasági Tanács és az Országos Tervhivatal létesítése.	133
7. A B-lista-revízió határidejének meghosszabbítása.	134
8. A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter felhatalmazása az orosz-magyar kereskedelmi szerződés megkötésére; vita az e tárgyban kiadandó kommunikéről.	134
9. Magyar építőmunkások jugoszláviai foglalkoztatása.	135
10. A minisztériumok által folyósított rendkívüli hitelek engedélyezése.	136
11. A népgyógyászati állások államgyógyászati állásokká való átalakítása.	136
12. Irodasegédtisztjek és altisztjek kinevezése az Igazságügyminisztériumhoz.	137
13. Miniszteri osztályfőnök és miniszteri tanácsos kinevezése az Igazságügyminisztériumhoz.	137
14. Tanácsköztársaság alatti magatartásáért korábban elbocsátott igazságügyi tisztviselő rehabilitálása.	137
15. A Kúria másodelnökére vonatkozó kinevezési javaslat levétele a napirendről.	137
16. Egy igazságügyi tisztviselő rehabilitálása és kedvezőbb besorolása.	137
17. Egy igazságügyi tisztviselő nyugdíjának megállapítása.	138
18. Egy volt járásbírói jegyző elvált feleségének nyugdíja.	138
19. Határozat a bírói képesítési pótlékról és a népbírák pótlékáról.	138
20. Vita és határozat a földreformmal kapcsolatos műszaki munkák előmozdítása tárgyában készült rendlettervezetről.	139
21. Törvényjavaslat az orosz katonai emlékművek és temetők kegyeleti gondozásáról.	140
22. Hozzájárulás a honvédelmi tárca szerződéses alkalmazottai közül egyesek kinevezéséhez.	141

Napirendi pontok jegyzéke

23. Új polgári alkalmazottak felvétele a Határőrség parancsnokságánál.	141
24. Egy honvédelmi minisztériumi miniszteri osztályfőnök rehabilitálása, illetve szolgálati idejének beszámítása.	142
25. Dr. Bruckner Győző miskolci evangélikus jogakadémiai tanár egyetemi rendes tanári címmel való kitüntetése.	142
26. Egy középiskolai tanár előléptetése.	142
27. Hetényi Géza egyetemi nyilvános rendes tanári kinevezése.	142
28. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz egy tisztviselő kinevezése.	142
29. Vaszy Viktor zeneművészeti főiskolai tanár és társai kinevezése.	143
30. Illyés Gyula író részére szolgálati útlevel kiadása.	143
31. Műszaki főtanácsosi cím adományozása a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium egyik munkatársának.	143
32. Egyes vallás- és közoktatásügyi számvevőségi tisztviselők mentesítése a képesítési kellékek megléte alól.	143
33. Kedvezőbb nyugdíj megállapítása egy népiskolai tanító részére.	143
34. Kedvezőbb nyugdíj megállapítása egy népiskolai tanító özvegye részére.	144
35. Egy népiskolai tanító rehabilitálása.	144
36. Egy népiskolai tanító rehabilitálása.	144
37. Vita az iskolai tankönyvek használatát illető törvényjavaslatról; határozat a felekezeti iskolák tankönyveire vonatkozóan az illetékes egyházakkal való tárgyalás lefolytatásáról.	144
38. Külkereskedelmi tanácsos kiküldése Párizsba és Genfbe Magyar Külkereskedelmi Kirendeltség ügyvitelének felülvizsgálata céljából.	145
39. Vita a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium kinevezési javaslatairól, a javaslat elfogadása.	145
40. A Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság aligazgatójának kedvezőbb feltételek melletti nyugdíjazása.	146
41. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumhoz miniszteri osztályfőnök kinevezése.	146
42. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumhoz egy miniszteri fogalmazó kinevezésének és a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése.	147
43. Egyes nem állami kereskedelmi középiskolai állások betöltése.	147

Napirendi pontok jegyzéke

44. Két kereskedelmi- és szövetkezetügyi minisztériumi tisztviselő előresorolása és a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése. 147
45. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium egy irodatisztje esetében a szabadpályán töltött idő beszámítása. . . 147
46. Hozzájárulás az egyes pénzügyintézetekhez állami felügyelő kirendelése ügyében teendő javaslat körözés útján való jóváhagyásához. 147
47. Rendelettervezet a földkataszter erdőművelési ágában nyilvántartott területek kataszteri tisztajövedelmének leszállításáról. 147
48. Rendelettervezet a földbirtok termésében elemi csapások által okozott rendkívüli károk címén a földadó elengedéséről. 148
49. Vita az új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalma ügyében készült rendelettervezetről; a tervezet levétele a napirendről. 149
50. Vita és határozat a csehszlovák áttelepülés kapcsán kitelepítésre jelentkezett, illetve jelentkezésüket visszavonó közszolgálati alkalmazottak szolgálati viszonyáról szóló rendelettervezetről. 150
51. A MÁVAUT által behozni kívánt autóbuszok behozatali díjának elengedése. 151
52. A Magyar Állami Szénbányák hiteligényével kapcsolatos állami kezességvállalás. 151
53. Miniszteri titkár kinevezése a Pénzügyminisztériumhoz. . . . 152
54. Gépírónöi állás betöltése a Közérdekeltségek Felügyelő Hatóságánál. 152
55. A Postatakarékpénztárnál tervezett új kinevezések ügyének a Gazdasági Főtanács elé utalása. 152
56. A Pénzügyminisztériumhoz egy műszaki segédtszét kinevezése. . . 152
57. A Pénzügyminisztérium egyik gazdasági igazgatójának szerződéses alkalmazása és egy osztálytanácsos szolgálati idejének beszámítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 153
58. Dr. Fóris László pénzügyminisztériumi adminisztratív államtitkárrá való kinevezése. 153
59. Állami kezességvállalás a kisiparnak nyújtott hitelek esetében. . 153
60. A Dohányjövédék Központi Igazgatóságánál egy szerződéses könyvszakértő alkalmazása. 154
61. Az Alapítványi Postás Kórház javára feláras bélyegsorozat kibocsátása. 154

62. A MÁV törölt megrendeléseinek a Gazdasági Főtanács elé utalása.	154
63. A MÁV elnökének kiküldése Svájcba az ottani vasutak százéves jubileumi ünnepein való részvétel céljából.	154
64. A MÁV két tisztviselőjének kiküldése Prágába a csehszlovák-jugoszláv köteléki díjszabási tárgyalásokon való részvétel céljából.	155
65. A MÁV két mérnökének kiküldése Jugoszláviába vasúti talpfák átvétele céljából.	155
66. A Közlekedésügyi Minisztérium három tisztviselő kinevezésére vonatkozó — korábban már elfogadott — javaslatának levétele a napirendről.	155
67. A MÁV részére folyósított forgótöke-kölcsön törlesztése tárgyában készült előterjesztésnek a Gazdasági Főtanács elé utalása.	155
68. A MÁV 32 volt dolgozójának rehabilitálása.	156
69. Egy volt postatiszt nyugdíjának megállapítása.	156
70. Légügyi tisztviselők kiküldése Belgrádba a magyar-jugoszláv légiforgalmi egyezmény megkötése céljából.	156
71. Az új budapesti helyközi távbeszélő központ 6 millió forint értékben való megrendelése a Standard Villamosági Rt.-nél.	156
72. Az építőipari munkák teljesítménybérrendszerben való végzésére; a gyógy- és üdülőhelyeken fekvő lakóházak, penziók és szállodák helyreállításának meggyorsítására, valamint az Országos Házépítő Intézet Rt. illetve Szövetkezet létesítésére vonatkozó javaslatok levétele a napirendről.	156
73. A Fővárosi Közmunkák Tanácsához két új tag kinevezése.	157
74. Hozzájárulás az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium költségvetési hitelének bizonyos átcsoportosításához.	157
75. A Közmunkavállalás Alap terhére foglalkoztatott munkavállalók biztosítására vonatkozó rendelet módosítása.	158
76. A fürdőügyi igazgatásra vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről.	158
77. A hazatérő hadifoglyok ügyében Romániába kiküldendő tárgyaló bizottságra vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	158
78. Dr. Simonovits István kinevezése népjóléti minisztériumi miniszteri osztályfőnökké.	159
79. Egy tisztifőorvos kinevezése.	159
80. Községi óvónők megválasztásának jóváhagyása.	159
81. A Népjóléti Minisztérium szociális főfelügyelői és felügyelői állásának betöltése.	159

Napirendi pontok jegyzéke

82. A Budapesti Állami Gyermekmehelynél két gépkocsivezető alkalmazása. 159
83. Orr-fül-gége osztályos főorvos kinevezése a budapesti kórházakhoz. 160
84. Hozzájárulás egy budapesti röntgenfőorvosi állás betöltéséhez. 160
85. A szombathelyi gyermekmenhely telepfelügyelőjének kegydíjban részesítése. 160
86. Két küldöttnek a Londonban tartandó Anya- és Csecsemővédelmi Kongresszuson való részvétele. 160
87. Az állami mezőgazdasági ingatlanok egységes kezelésére vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről. 160
88. Rendelet a halászatra vonatkozó jogszabályok módosításáról. 160
89. Rendelet a földreform műszaki munkálatainak előmozdításáról. 161
90. Rendelettervezet a jogerős népbírói ítéletek alapján elkobzott egyes mezőgazdasági vagyontárgyak felhasználásáról. . . . 161
91. Kiküldetés a Vadászat Nemzetközi Tanácsának párizsi ülésére. . . 161
92. Huszonkilenc gazdasági felügyelő kinevezése. 162
93. Ideiglenes állami gazdasági felügyelő kinevezése; képesítési kellékek megléte alóli felmentése. 162
94. Hozzájárulás egy gazdasági főfelügyelő és egy gazdasági felügyelő állami vizsga letétele alóli mentesítéséhez. 162
95. A Balkán Koop és társa szófiai cég által az államkincstárral szemben támasztott kártérítési igény peren kívüli egyezség útján való rendezésére vonatkozó előterjesztés elutasítása. . . 162
96. Erőss János közellátásügyi miniszter szabadpályán eltöltött idejének a nyugdíjába való beszámítása. 163
97. Vita és határozat a Romániában zárolt magyar javak (CASBI) felszabadítása ügyében létrejött jegyzőkönyv aláírásáról. 163
98. Két külügyminisztériumi osztályfőnök kinevezése. 167
99. Dr. Perényi József moszkvai követségen teljesített szolgálati megbízatásának meghosszabbítása. 167
100. Magyarország tagdíjhátralékának rendezése a Nemzetek Szövetségénél. 168
101. Harry E. Carston budapesti amerikai főkonzul működésének engedélyezése. 168
102. Oltványi Imre kinevezése kairói követté. 168

103. A hároméves terv propagandájára 50 000 Ft rendkívüli hitel engedélyezése.	169
104. Havi 80 000 Ft engedélyezése az MTI tudósítók kiküldetésének költségére.	169
105. Vita és határozat a mozgófényképüzemi berendezések bérletével kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló rendlettervezetről.	169
106. Rendelet az önkormányzatok ellen támasztott egyes követelések érvényesítésének korlátozásáról.	170
107. Egy szolgálata teljesítése közben lelőtt próbarendőr posztumusz előléptetése.	170
108. Három fővárosi műszaki tisztviselőnek a milánói építészeti kiállításra való kiküldetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	170
109. Egy belügyminisztériumi alkalmazott rehabilitálása.	170
110. Egy volt járási főjegyző rehabilitálására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	170
111. A Budapest Fővárosi Anya- és Kisdédvédelmi Intézet igazgatófőorvosának a Londonban tartandó nemzetközi kongresszusra való hivatalos kiküldése.	170
112. Miniszteri tanácsos kinevezése a Belügyminisztériumhoz.	171
113. Hozzájárulás egy fővárosi tiszti ügyészségi fogalmazó alkalmazásához.	171
114. Tolna vármegye alispáni állásának betöltése.	171
115. A németek kitelepítése ügyében a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökéhez intézendő átirat.	171
116. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium egy tisztviselőjének a kiküldetése.	171
117. A gyapjú forgalmáról, szállításáról és felhasználásáról, valamint a gyapjúbecslő bizottság felállításáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	172
118. 5000 Ft rendkívüli hitel engedélyezése a textilgazdasági bizottság céljára.	172
119. A magyar-jugoszláv vegyesbizottsági tárgyalásokra egy iparügyi miniszteri osztálytanácsos kiküldése Belgrádba.	172
120. A timföld-előállítás és az alumíniumgyártás tanulmányozására szakértők kiküldése Csehszlovákiába és Romániába.	172
121. Szakértők kiküldése Svájcba a Weiss Manfréd Acél- és Fém-művek Rt. elhurcolt javainak restitúciója ügyében folytatandó tárgyalásokra.	173
122. Kegydíj megállapítása egy volt vájár számára.	173

Napirendi pontok jegyzéke

123.	Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter szabadpályán eltöltött idejének nyugdíj szempontjából való beszámítása.	173
[4.] 184	1947. június 19.	199
1.	Tanácselnök kinevezése a Közigazgatási Bírósághoz.	199
2.	A Budapesti Nemzeti Bizottság által alakított Igazolóbizottságok Központi Titkárságánál tartott tárcaközi vizsgálatról szóló bejelentés levétele a napirendről; határozat a minisztertanácsi előterjesztéseknek a társmínisztériumok számára való megküldéséről.	199
3.	A Közigazgatási Bíróság egyik tanácselnökének és egyik ítélőbírójának a szolgálatban való visszatartására vonatkozó javaslat elutasítása.	200
4.	A Miniszterelnökség egy volt tisztviselőjének jóvátételi ügye.	200
5.	A Jóvátételi Hivatal két tisztviselőjének belgrádi kiküldetése.	200
6.	200 000 Ft gyorssegély folyósítása a homokterenyei bányász-szerencsétlenség károsultjai számára.	201
7.	Koszér Nándor kereskedelmi- és szövetkezetiügyi államtitkár, Antos István pénzügyminisztériumi államtitkár és Nyárádi Miklós pénzügyminiszter szabadpályán töltött idejének beszámítása.	201
8.	Vita a gyapjú forgalmának, szállításának és felhasználásának szabályozásáról, valamint a gyapjúbecslő bizottság felállításáról; határozat a kérdésnek a Gazdasági Főtanács elé utalásáról.	201
9.	Törvényjavaslat az iparban alkalmazott fiatalok orvosi vizsgálatáról szóló nemzetközi munkaügyi egyezmény be-cikkelyezéséről.	202
10.	Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium egyik tisztviselőjének a Belügyminisztériumhoz való kinevezése.	203
11.	Egy rendőralezredes csehszlovákiai kiküldetése az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal odakerült iratanyagának és műszaki felszerelésének visszahozatala céljából.	203
12.	Csopey Dénes diplomata külföldön maradása, magyar állampolgárságtól való megfosztása.	203
13.	Tájékoztatás a lakosságcsere keretében Csehszlovákiába áttelepítettek tömeges visszaszivárgásáról.	204
14.	„Közbiztonsági Szolgálati Jel” alapítása.	205
15.	Vita a Bihar vármegye alispánja ellen a Közigazgatási Bíróság által hozott határozatról.	205

16. Vita a csehszlovák-magyar lakosságcsere egyezményvel kapcsolatban létrejött jegyzőkönyv végrehajtása körüli zavarokról.	206
17. Andaházy-Kasnya Béla ankarai követ felmentése, külföldön maradása.	209
18. Az áttelepítési kormánybiztos két helyettesének kinevezése.	210
19. A honvédségi nyilvántartásban álló évfolyamok számának csökkentése.	210
20. Az állami mezőgazdasági ingatlanok egységes kezelésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	210
21. Rendelet a tejtermékek állami ellenőrző jeggyel való ellátása tárgyában kelt törvény módosításáról.	211
22. Kinevezések a Magyar Állami Hal- és Nádgazdasági Üzemeknél.	211
23. A Tolnai Állami Selyemfonógyár volt igazgatójának a B-listázás alóli mentesítésére vonatkozó javaslat elutasítása.	211
24. Dr. Hámori Dezső egyetemi magántanárnak szakértőként a Földművelésügyi Minisztérium lötenyésztési osztályán való szerződéses alkalmazása.	212
25. Kilenc földművelésügyi minisztériumi tisztviselő szabadpályán töltött idejének beszámítása.	212
26. A Földművelésügyi Minisztérium egyik tisztviselőjének egy részvénytársaság igazgatóságában való részvételének engedélyezése.	212
27. A Földművelésügyi Minisztérium egyik tisztviselőjének egy részvénytársaság igazgatóságában való tagságának engedélyezése.	212
28. Kegydíj engedélyezése egy földművelésügyi minisztériumi altiszt özvegye számára.	212
29. Jeszenszky Árpád egyetemi tanár közszolgálatban eltöltött idejének beszámítása.	213
30. Az UFOSZ részére 40 000 Ft folyósításának engedélyezése.	213
31. Az aratógépek használatának a folyó gazdasági évben való eltiltása.	213
32. Az erdőgazdasági birtokok vezetésében való szociáldemokrata-párti részvételre vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	214
33. Hozzájárulás Kendi-Finály külföldi tartózkodási idejére való szabadságolásához.	214
34. A fürdőügyi igazgatás szabályozásáról szóló javaslat levétele a napirendről.	214
35. Az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap igazgatása tárgyában készült javaslat levétele a napirendről.	214

Napirendi pontok jegyzéhe

36. Az OTBA Kórház belgyógyász főorvosának kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	215
37. Községi és körorvosok kinevezése.	215
38. Egyes egészségvédelmi intézményeknél megüresedett orvosi és segédszemélyzeti állások ideiglenes betöltése.	215
39. A Népjóléti Minisztériumnál az üres számvevőségi állások betöltése.	216
40. Hozzájárulás a romániai gyűjtőtáborokban lévő magyar hadifoglyok részére élelmiszer kiszállításához.	216
41. Az Országos Házépítő Szövetkezet létesítésére és az építőipari munkák teljesítmény bérrendszerben végzésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	217
42. Rendelet a gyógy- és üdülőhelyeken épült lakóházak, szállodák és penziók helyreállításának előmozdításáról.	217
43. Vita a Jugoszláviába küldendő építőmunkások ügyében kötött szerződésről; határozat arról, hogy a nemzetközi szerződéseket (a kereskedelmi szerződések kivételével) egyeztetni kell az Igazságügyminisztériummal.	218
44. A MÁV egy felügyelőjének kiküldése Romániába a hadifogoly szállítmányok irányítása céljából.	219
45. A Közlekedésügyi Minisztérium egyik tisztviselőjének kiküldése Belgiumba a Nemzetközi Gépjárműszövetség közgyűlésén való részvétel céljából.	219
46. Az 1947. június 9-én Prágában aláírt magyar-csehszlovák légiforgalmi megegyezés jóváhagyása.	219
47. Egy postafőfelügyelő özvegyének kegyelmi ellátásban való részesítése.	219
48. A Moszkvában tárgyaló vasúti bizottság napidíjának kifizetése.	220
49. A Romániában a magyar gördülőanyaga visszaszerzése ügyében tárgyaló MÁV főfelügyelő napidíjának kifizetése.	220
50. A MÁV egyik szakértőjének a Belgrádban folyó magyar-jugoszláv kereskedelmi tárgyalásokon való részvétele.	220
51. Rendelet a Pénzügyi Központtal kapcsolatos jogszabályoknak és a Pénzügyi Központ alapszabályainak módosítása tárgyában.	220
52. Az új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmazása tárgyában készült előterjesztés levétele a napirendről.	221
53. Tájékoztatás a magyarországi német vagyonnak a Szovjetunió részére való átadása ügyében Moszkvában folytatott tárgyalásról.	221

54. A kisebb szövetkezeti szervek hiteligényeinek kielégítése céljából újabb állami kezességvállalási keret engedélyezése.	224
55. Állami kezességvállalás a francia vasutak által a Magyar Wagon- és Gépgyár Rt.-nek folyósított előleggel kapcsolatban.	225
56. Állami kezességvállalás traktorjavítási hitelakcióval kapcsolatban.	225
57. Állami kezességvállalás az állami tankönyvkiadás forgótöke-szükségletével kapcsolatban.	225
58. Állami kezességvállalás az állami mezőgazdasági birtokok forgótökeszükségletével kapcsolatban.	225
59. Állami kezességvállalás a gazdák mezőgazdasági gépeltá-tására szolgáló elfogadványhitellel kapcsolatban.	225
60. 16 millió forint előleg engedélyezése a Külkereskedelmi Ár-kiegyenlítő Alap részére.	226
61. A Pénzügyminisztériumnál megüresedett tizennégy altiszti állás betöltésének engedélyezése.	226
62. A Pénzügyminisztériumnál egy gyors- és gépíró-alkalma-zásának engedélyezése.	226
63. Hozzájárulás egy nyugalmazott gazdasági főigazgatónak a Pénzügyminisztériumban való szerződéses alkalmazásához.	226
64. Tájékoztatás Slovenska Banka által a Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság csehszlovákiai szerveinek nyújtott hitel-ről; határozat az üggyel kapcsolatos magyar állami kezes-ségvállalásról.	227
65. Az elhagyott javak kezelésének újabb szabályozásáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	227
66. Vita az igazolási eljárások tárgyában készített rendeleter-vezetről; a kérdés levétele a napirendről.	228
67. Vita és határozat egy igazságügyminisztériumi miniszteri osztálytanácsos kinevezéséről.	229
68. Igazságügyi tisztviselők kiküldése Csehszlovákiába a bírósá-gi telekkönyvi iratok kölcsönös kicserélése ügyében.	229
69. Solyom László rendőrezredes részére a vezérőrnagyi cím a-dományozása.	229
70. Rendelet a közellátási célokra szolgáló gabona és liszt vám-mentesítéséről.	230
71. Törvényjavaslat az iskolai tankönyvek használatáról.	230
72. A Franciaországgal kötendő kulturális egyezmény terveze-tének jóváhagyása.	231
73. A Zeneművészeti Főiskola létszámába való kinevezési javas-latok jóváhagyása.	231

Napirendi pontok jegyzéke

74. Hozzájárulás egy székesfehérvári tanfelügyelőségi tisztviselő előléptetéséhez.	231
75. Négy tanítóképző-intézeti rendes tanár előléptetése.	232
76. Egy Zala vármegyei tanügyi főtanácsos kinevezésének levétele a napirendről.	232
77. Baumgarten Sándornak a portugáliai magyar lektorátus megszervezésére adandó megbízása levétele a napirendről.	232
78. Egy gyógypedagógiai tanár rehabilitálása.	232
79. Molnár Erik kinevezése a Közgazdaságtudomány Egyetem tanárává.	232
80. Szabon János közellátásügyi adminisztratív államtitkár és három további közellátásügyi tisztviselő szabadpályán töltött idejének beszámítása.	233
81. Egy közellátásügyi tisztviselő kinevezése.	233
82. A Magyarországra érkezett és az áthaladó UNRRA szállítmányok fuvardíjának elszámolása tárgyában készített javaslat elfogadása.	233
83. Egy közellátási felügyelőnek a képesítési kellékek alóli felmentése.	233
84. Öt közellátásügyi tisztviselő mentesítése a képesítési kellékek megléte alól.	234
85. A bankok ellenőrzésére miniszteri biztosok kirendelése.	234
86. A Gazdasági Főtanácshoz több személy kinevezése.	234
87. Velics László ankarai követté való kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	234
[5.] 185 1947. június 26.	271
1. Vita és határozat a Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemérem alapszabályainak módosítása ügyében készített előterjesztésről.	271
2. A Legfőbb Állami Számvevőszéknek az 1946–1947. költségvetési évre engedélyezett hitelekkel szemben mutatkozó eltérésekről szóló jelentésének levétele a napirendről.	272
3. A kormányrendeletek megjelölése tárgyában készített javaslat elfogadása.	273
4. A közigazgatás egyszerűsítését célzó javaslatok jutalmazására vonatkozó javaslat elfogadása.	273
5. Hozzájárulás egy volt statisztikai ellenőr rehabilitálásához.	273
6. Varga Bélának, a Nemzetgyűlés elnökének külföldre távoztása, a magyar állampolgárságtól való megfosztása.	273
7. Új felhatalmazás a Szovjetunió részére teljesítendő jóvátételrel kapcsolatos megállapodás aláírására.	274

8. A Miniszterelnökséghez berendelt tisztviselők foglalkoztatásának meghosszabbítása.	274
9. Hegedűs Nándor kiküldése az Egyesült Nemzetek Emberi Jogok Bizottságának Genfben tartandó ülésére.	274
10. Az Országos Szövetkezeti Hitelintézet felállítása.	275
11. A Magyar Általános Hitelbank orosz fő részvényese számára további részvények eladásával kapcsolatos terv elutasítása.	276
12. A kinevezésekkel kapcsolatos eljárás egyszerűsítése.	276
13. Az államháztartás vitelére vonatkozó felhatalmazási törvényjavaslat elfogadása.	277
14. Rendelet az Életbiztosítási Rendezési Alapra vonatkozó jogszabályok kiegészítéséről.	277
15. Az új közszolgálati és egyéb alkalmazások tilalmáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	277
16. A zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó egyes jogszabályok hatálya alá tartozott magyar állampolgárok külföldre hurcolt javai tárgyában kiadott rendelet kiegészítése.	278
17. Az egyes pénzüzetek ellenőrzéséről szóló kormányrendelet módosítása.	278
18. Az 1946. évi verésű 5 forintos ezüstérme bevonásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	279
19. A Pénzügyminisztérium budavári épületének őrzése.	279
20. Egy volt postatakarékpénztári tisztviselő rehabilitálása.	279
21. Egy volt postatakarékpénztári irodatiszt rehabilitálása.	279
22. Egy volt postatakarékpénztári titkár rehabilitálása.	279
23. Egy volt postatakarékpénztári főfelügyelő árvájának kegydíjban részesítése.	280
24. A dr. Haris Ervin és Társai cég által a kincstár ellen indított per egyezség útján történő megszüntetésére 12 8000 forint kiutalására vonatkozó javaslat elutasítása; határozat kormányrendelet készítéséről, amely kizárja a kincstár elleni végrehajtások foganatosítását.	280
25. A Közellátásügyi Minisztériumban tervezett címadományozások levétele a napirendről.	281
26. Két közellátásügyi minisztériumi tisztviselő szabadpályán töltött szolgálati idejének beszámítása.	282
27. Egy közellátásügyi minisztériumi segédtitkár képesítési kérelmek megléte alóli mentesítése.	282
28. Szebenyi Endre kinevezése belügyminisztériumi adminisztratív államtitkárrá.	282

Napirendi pontok jegyzéke

29. Az Anya-, Csecsemő- és Kisdedóvó Intézet igazgatójának külföldi kiküldetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	283
30. Pécs városánál egy fogalmazói állás betöltése.	283
31. Budapest Fővárosnál három személy alkalmazása.	283
32. A békéscsabai városi villamosműnél megüresedett főkönyvelő-irodavezetői állás betöltése.	283
33. A Székesfővárosi Alkalmazottak Segítőalapjánál egy fogász szakorvos alkalmazása.	283
34. Kiskunfélegyházai állatorvosi állás betöltése.	283
35. A Székesfőváros Elektromos Művek vezérigazgatójának és helyettes igazgatójának a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése.	283
36. Egy volt rendőr, Debrecen város 1918–1919-es kormánybiztoshelyettesének rehabilitálása.	284
37. Egy volt rendőrségi nyomozó rehabilitálása.	284
38. Egy rendőrtiszt rehabilitálása.	284
39. A csehszlovák-magyar lakosságcserével kapcsolatos jegyzőkönyv jóváhagyása tárgyában készített előterjesztés levétele a napirendről.	284
40. Hozzájárulás a belga tiszteletbeli konzul és a tiszteletbeli al-konzul kinevezéséhez.	284
41. Hozzájárulás a norvég tiszteletbeli főkonzul kinevezéséhez.	285
42. Két honvéd alezredes előléptetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	285
43. Vita és határozat az egyes növények aratási és betakarítási idejének, valamint az aratógépek használatának szabályozásáról szóló rendeletről.	285
44. Vita az egyes mezőgazdasági ipari vállalatok központi hasznosításáról; a kérdés levétele a napirendről.	286
45. A honvédelmi igazgatás céljait szolgáló állami erdőknek a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek kezelésébe való átadásáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	287
46. Az egyes tárcáktól a földbirtokreform lebonyolításának időtartamára a földművelésügyi Minisztériumhoz szolgálattételre átengedett tisztviselők további alkalmazásának engedélyezése.	288
47. Császár Elemér és Manninger G. Adolf egyetemi tanároknak az Agrártudományi Egyetemhez való kinevezése.	288

48. Karácsonyi László főiskolai tanárnak az Agrártudományi Egyetemre való kinevezése és egyetemi tanárrá való átminősítése.	288
49. Az Agrártudományi Egyetemre egy egyetemi adjunktus kinevezése.	289
50. A Földművelésügyi Minisztériumhoz egy munkaügyi gazdasági segédfelügyelő kinevezése és a képesítései kellékek megléte alóli mentesítése.	289
51. Az Országos Halászati Felügyelőségnek öt személy szerződéses alkalmazása.	289
52. A borzderes import lebonyolításával megbízott szakbizottság tagjainak ausztriai kiutazása.	289
53. A Nemzetközi Racionalizálási Bizottság stockholmi kongresszusára egy földművelésügyi tisztviselő kiküldése.	289
54. A Földművelésügyi Minisztérium egyik kísérletügyi főigazgatójának rehabilitálása.	289
55. A Földművelésügyi Minisztérium két tisztviselőjének a FAO római kongresszusán való részvételére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	290
56. Az Agrártudományi Egyetem elhelyezésére vonatkozó javaslatnak a Gazdasági Főtanács elé utalása.	290
57. Reisinger Ferencnek országos erdőügyi felügyelőként való alkalmazására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	290
58. Hozzájárulás egy földművelésügyi minisztériumi fogalmazó kinevezéséhez.	291
59. Vita a külföldi kiküldetések szükségességéről és lehetőségéről.	291
60. Vita az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap igazgatásáról; határozat a kérdésnek a pártközi értekezlet elé utalásáról.	291
61. Rendelet a gazdasági munkavállalók társadalombiztosításáról szóló jogszabály kiegészítéséről.	292
62. 500 000 Ft folyósítása az elhagyott gyermekek érdekében teendő gyors intézkedések céljára.	293
63. A miskolci közkórház sebészfőorvosának kinevezése.	293
64. Az Állami Alkalmazottak Gyógyintézeténél a belgyógyász főorvosi állás betöltése.	294
65. A Népjóléti Minisztériumnál egy miniszteri számellenőr kinevezése.	294
66. Az Állami Gyermekkorház és a Budapesti Állami Gyermekmenhely főorvosának a New Yorkban tartandó Gyermekgyógyászati Kongresszusra való kiküldése.	294

Napirendi pontok jegyzéke

67. A hatósági bába-állások ideiglenes betöltése.	294
68. A Tanácsköztársaság egyik lakásbiztossági előadójának rehabilitálása.	294
69. A magyar-csehszlovák légiforgalmi megegyezésre vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről.	294
70. A Közlekedésügyi Minisztérium által javasolt műszaki alkalmazottak kinevezése.	295
71. A Közlekedésügyi Minisztériumnál egy havidíjas takarítónő alkalmazása.	295
72. A MÁV-nál egy műszaki tanácsos alkalmazása.	295
73. A MÁV két tisztviselőjének szerszámgépek kiválasztása céljából történő angliai kiküldetése.	295
74. A MÁV főmérnök párizsi tanulmányútjának meghosszabbítása.	295
75. Két MÁV tisztviselő kiküldése Lengyelországba a lengyel-jugoszláv köteléki díjszabási bizottság ülésére.	296
76. MÁV alkalmazottak kiküldése Csehszlovákiába a magyar-csehszlovák áttelepítési forgalom lebonyolításával kapcsolatos feladatok ellátására.	296
77. A MÁV egy volt fűtőjének kegyelmi ellátásban részesítése.	296
78. A MÁV egyik felügyelőjének a hadifogollyszállítások zavartalan lebonyolítása érdekében történő máramarosszigeti kiküldetése.	296
79. Rendelet a Hatásköri Bíróság elnökét, tagjait és jegyzőjét megillető tiszteletdíjak, illetve ülésdíjak újbóli megállapításáról.	297
80. Az igazolóeljárások tárgyában készített előterjesztés levétele a napirendről.	297
81. Vita a Csehszlovákiából áttelepítettek igazolásáról szóló előterjesztésről; a kérdés levétele a napirendről.	297
82. OTI egyik főfelügyelőjének az Igazságügyminisztériumban teljesített szolgálatával kapcsolatos illetmények elszámolása.	298
83. A magyar forint értékállandóságának biztosítását célzó egyes különleges büntető rendelkezések időbeli hatályának meghosszabbítása.	298
84. Rendelet a Magyar Országos Szövetkezeti Központ felállításáról.	299
85. Vita a szövetkezetek hirdetményeinek közzétételéről szóló rendelettervezetről; a kérdés levétele a napirendről.	301
86. Rendelet a kereskedelmi- és iparkamarai választások határidejének meghosszabbításáról.	302

Napirendi pontok jegyzéke

87. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium egy irodatisztjének segédhivatali irodaigazgatóvá történő kinevezése. 302
88. Két nem állami kereskedelmi iskolai tanár államszegélyének kedvezőbb megállapítása. 302
89. 50 000 Ft rendkívüli hitel engedélyezése a debreceni Tildy Zoltán Kollégium újjáépítésére. 302
90. A Nevelőképző Főiskoláról szóló törvényjavaslat levétele a napirendről. 303
91. Zák Viktor tanári kinevezése a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre. 303
92. Dr. Rónai András egyetemi tanár kinevezése a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre; dr. Teleki Géza egyetemi tanári kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 303
93. Dr. Móra Mihály egyetemi magántanár rendes tanári kinevezése a szegedi Tudományegyetemre. 304
94. Berlász Jenő egyetemi magántanárnak nyilvános rendkívüli tanárrá való kinevezése a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre. 304
95. Dr. Szabó József szegedi egyetemi tanár más közszolgálatban eltöltött szolgálati idejének beszámítása. 304
96. Hubay Miklós írónak, a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár vezetőjének a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése. 305
97. Dr. Baróti Dezső vallás- és közoktatásügyi minisztériumi miniszteri tanácsosnak a Nemzetközi Nevelésügyi Intézet Genfben tartandó értekezletére, illetve Párizsba történő kiküldetése. 305
98. Egy baloldali magatartása miatt 1922-ben elbocsátott tanító rehabilitálása. 305
99. Dr. Vas Margit rehabilitálása. 305
100. Egy baloldali magatartása miatt fegyelmi úton nyugdíjazott gimnáziumi tanár rehabilitálása. 306
101. 1 millió forint folyósítása a budapesti Szent István bazilika helyreállítására. 306
102. Nádass József hírlapíró Norvégiába, Dániába, Svédországba valamint Csehszlovákiába történő kiküldetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 306
103. Vita és határozat az Iparügyi Minisztérium által előterjesztett kinevezési javaslatokról. 306
104. Hozzájárulás az Iparügyi Minisztérium által előterjesztett kinevezési javaslatokhoz. 307

Napirendi pontok jegyzéke

105. Hozzájárulás az Iparügyi Minisztérium által előterjesztett kinevezési javaslatokhoz.	308
106. Az Ipari Termelési Tanács három tagjának a Stockholmban tartandó racionalizálási kongresszusra való kiküldése.	308
107. A MÁVAG igazgatóhelyettesének a szolgálatban való visszatartása.	308
108. Dr. Hajdú Gyula iparügyi minisztériumi politikai államtitkár, 1919-es népbiztos rehabilitálása, szolgálati idejének kedvezőbb megállapítása.	308
109. Rendelet az Országos Házépítő Szövetkezet létesítéséről.	308
[6.] 186 1947. június 27.	334
1. Beszámoló a magyar-szovjet pénzügyi és fizetési egyezmény ügyében Moszkvában folytatott tárgyalásokról.	334
2. Jegyzőkönyvtervezet a szovjet-magyar vegyes vállalatok nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyaggal és külföldi devizákkal való ellátásáról.	336
3. Jegyzőkönyvtervezet a szovjet-magyar és szovjet vállalatok nyereségének és osztalékának kifizetéséről.	342
4. Jegyzőkönyvtervezet a magyarországi szovjet vállalatoktól beszedendő adók és illetékek tárgyában.	344
5. Jegyzőkönyvtervezet a magyar kormány szerveknek a szovjet-magyar társaságokkal és a szovjet vállalatokkal szemben fennálló adósságainak törlesztése tárgyában.	345
6. Jegyzőkönyvtervezet a Szovjetunió és Magyarország közötti gazdasági együttműködés kérdésében felállítandó állandó bizottság megalapítása tárgyában.	349
7. Jegyzőkönyvtervezet a MESZHART szovjet-magyar részvénytársaság veszteségeinek megtérítése tárgyában.	350
8. Jegyzőkönyvtervezet a MOLAJ szovjet-magyar társaságnak szállítandó nyersolaj tárgyában.	354
9. Jegyzőkönyvtervezet a MASZOVLET szovjet-magyar társaság számára Magyarországra behozott anyagok és felszerelések adótól, illetéktől és vámtól való mentesítése tárgyában.	355
10. Jegyzőkönyvtervezet a magyar kormány által államosított vasúti részvénytársaságokban való szovjet részesedés kifizetése tárgyában.	355
11. Jegyzőkönyvtervezet a volt német aktíváknak a Szovjetunió tulajdonába való átadása és az ezen aktívák megrövidítésében bűnös személyek megbüntetésére tárgyában.	356

Napirendi pontok jegyzéke

12. Jegyzőkönyvtervezet a Szovjetunióknak átadott volt német aktívák tulajdonjogának magyar részről való biztosítása tárgyában. 357
13. Jegyzőkönyvtervezet a szovjet-magyar vegyes bauxit-alumínium részvénytársaságoknak bauxit-lelőhely felkutatására zárt kutatómáni jog megadása tárgyában. 358
14. Vita a pénzügyminiszternek a moszkvai pénzügyi tárgyalásokon az igazságügyminiszterrel való helyettesítéséről. 358
15. Tájékoztató a jugoszláv-magyar gazdasági tárgyalásokról. 359
- [7.] 187 1947. július 3. 383
 1. Bejelentés a Szabadság-szobor bemutatásán résztvevő miniszterelnök távolmaradása tárgyában. 383
 2. Hevesi György Nobel-díjas fizikus igénybe vett birtoka utáni kártalanítása. 383
 3. A belügyminisztériumi hiteltúllépések engedélyezése. 384
 4. Javaslat a nyugellátások korlátozásáról szóló rendelet kiegészítésére. 384
 5. A nyugdíjas közszolgálati alkalmazottak elbírálására megállapított határidő meghosszabbítása. 385
 6. Károlyi Mihály gr. kitüntetése a Köztársasági Érdemrend babérággal ékesített nagykeresztjével. 385
 7. Az 1947. július havi hitelkeretek megállapítása, illetve korlátozása. 385
 8. A MÁVAG-nál szolgálati idejüket kitöltött egyes alkalmazottak szolgálatban való visszatartására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 386
 9. Nádass József szabadpályán töltött idejének részbeni hozzászámítása a nyugdíjazás szempontjából számbajövő szolgálati idejéhez. 387
 10. Rendelet Közművelődési Filmintézet létesítéséről. 387
 11. Gimnáziumi hittanár kinevezése a miskolci Fráter György-gimnáziumhoz. 387
 12. Dr. Löwinger Sámuel kinevezése az Országos Rabbiképző Intézet igazgatójává. 388
 13. A sümegi gimnázium nyugalmazott tanárának reaktiválása. 388
 14. Dr. Bacsó Jenő debreceni tudományegyetemi nyilvános rendes tanár tényleges szolgálatban való visszatartása. 388
 15. Testnevelési felügyelők kinevezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz. 388
 16. Dr. Incze Gyula szegedi egyetemi tanári kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 388

Napirendi pontok jegyzéke

17. Kölönte Géza debreceni tudományegyetemi questor kinevezése. 389
18. Dr. Tóth Sándor pécsi egyetemi magántanár egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitüntetése. 389
19. Dr. Kassay Dezső szegedi egyetemi magántanár egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitüntetése. 389
20. Dr. Kárász Artúr kinevezése egyetemi nyilvános rendes tanárrá a József Nádor Műszaki- és Gazdaságtudományi Egyetemre. . . . 389
21. Kegydíj engedélyezése egy járásbíró özvegye részére. 390
22. Dr. Liska Károly kinevezése főállamügyészhelyettségére. 390
23. Dr. Kleitsch Imre kinevezése főállamügyészhelyettségére. 390
24. Kegydíj engedélyezése egy igazságügyminisztériumi irodatiszt özvegye részére. 390
25. Az igazoló eljárások tárgyában készített rendelettervezet levétele a napirendről. 390
26. Törvényjavaslat a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzügyi Központ I. kúriájába tartozó részvénytársasági alapon működő pénzügyintézetek magyar tulajdonban lévő részvényeinek állami tulajdonba vételéről. 391
27. Új állások rendszeresítésének engedélyezése a Pénzügyminisztériumhoz tartozó egyes intézményeknél. 391
28. Állami kezességvállalás a Magyar Külforgalmi Rt. egyes behozatalai esetében. 391
29. Textil felsőrésszel készült nem bőrtalpú cipők behozatalának átmeneti vámmentességére vonatkozó rendelettervezet levétele a napirendről. 391
30. Két nyugalmazott földmérési műszaki főtanácsosnak tervezett címadományozásra vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 392
31. Egy nyugalmazott államhídi főtiszt nyugellátásának helyesbítése. 392
32. A közforgalmú repülőterek földadó alóli mentességére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 392
33. Nyugdíj megállapítása egy volt postatakarékpénztári alkalmazott özvegye részére. 393
34. A Dohányjövedéki Központi Igazgatóság egy tisztviselőjének előléptetése. 393
35. A Dohányjövedéki Központi Igazgatóságnál szolgálatot teljesítő igazgató főorvos szabad pályán eltöltött idejének a nyugdíjba beszámítható idejéhez való hozzászámításának engedélyezése. 394

36. Egy pénzügyi könyvszakértő szabadpályán eltöltött szolgálati idejének a nyugdíjba beszámítható idejéhez való hozzászámításának engedélyezése.	394
37. Egy pénzügyi főtanácsos szabadpályán eltöltött idejének a nyugdíjba beszámítható idejéhez való hozzászámításának engedélyezése.	394
38. Farkas Elek rehabilitálása.	394
39. A Magyar Központi Híradó Rt. engedélye a közhasználati műsorszóró rádióállomások műsorral való ellátására.	394
40. Rendelet a postamestereknek és postamesteri alkalmazottaknak a Posta állami személyzetébe való átvételéről.	395
41. A MÁV két tisztviselőjének kocsiszolgálati tárgyalások ügyében Ausztriába, továbbá Bebrits Lajos államtitkárnak a Duna-Száva Adriai Vasúttársaság igazgatótanácsi ülésen való részvétele ügyében Olaszországba történő kiküldetésének levétele a napirendről.	396
42. A Magyar Országos Gépkocsiüzem Rt. három alkalmazottjának átminősítése.	396
43. A magyar-jugoszláv légügyi egyezmény jóváhagyása.	397
44. Számvevőszégi igazgató kinevezése a Pénzügyminisztériumhoz.	397
45. Művégtaggyári alkalmazottak kinevezése.	397
46. Az UNRRA bevételi feleslegből 5 millió forintnak szociálpolitikai és egészségügyi intézmények újjáépítésére való kiutalása tárgyában készült előterjesztés levétele a napirendről.	398
47. Az Országos Közegészségügyi Intézet csoportvezetőjének előléptetése.	398
48. Az Országos Közegészségügyi Intézet igazgatójának kiutazása Párizsba a Tuberkolózis Elleni Nemzetközi Szövetség igazgatótanácsának ülésére.	398
49. Egy OTI segédtsízt szolgálati idejének beszámítása.	398
50. Az állami mintagazdaságban alkalmazott állandó gazdasági munkavállalók szolgálati viszonyának rendezéséről szóló rendelet módosítása.	398
51. Egyes mezőgazdasági ipari vállalatok központi hasznosítása.	399
52. Szaktisztviselők kiküldése Csehszlovákiába a vetőburgonya termesztés tanulmányozása céljából.	399
53. A földreformmal kapcsolatban telepfelügyelő kinevezése Várbalog községbe.	399
54. Két szakértő kiküldése Ausztriába, Franciaországba, Belgiumba, Hollandiába és Svájcba az ottani mezőgazdasági gép-	

Napirendi pontok jegyzéke

gyártás és a mezőgazdaság gépesítésének tanulmányozása céljából.	400
55. Berendy János kinevezése a Földművelésügyi Minisztériumba miniszteri tanácsossá.	400
56. Két okleveles mezőgazda alkalmazása a Földművelésügyi Minisztériumnál.	400
57. Két műszaki tiszt kinevezése a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	401
58. A magyar-csehszlovák lakosságcsere végrehajtó szervek átalakítása.	401
59. A Földművelésügyi Minisztérium gépkocsibeszerzési igényének levétele a napirendről.	401
60. Két szőlészeti szakértő kiküldése Franciaországba.	401
61. Felhatalmazás a cséplőgépek igénybevételére vonatkozó rendelet kiadására.	402
62. Reisinger Ferenc kinevezése országos erdőügyi felügyelővé.	402
63. Agráregyetemi hallgatók svédországi tanulmányútjához 20 000 Ft költséghozzájárulás biztosítása.	403
64. Száj- és körömfájás elleni oltóanyag beszerzésére 40 000 svájci frank biztosítása.	403
65. Az Ausztriával létesítendő polgári jogsegélyegyezmény, magánjogi egyezmény, valamint kiadatási és büntügyi jogsegélyegyezmény előkészítése.	403
66. A külügyi tisztviselők útszámláinak érvényesítésére vonatkozó előírások felülvizsgálása.	404
67. Károlyi Mihály kinevezése párizsi követté.	404
68. A Külügyminisztérium távbeszélő és távíró költségére vonatkozó póthiteligény, továbbá a hágai állandó választottbírórság magyar nemzeti csoportjában megüresedett helyek betöltésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	404
69. Állásfoglalás a magyar-csehszlovák lakosságcsere egyes kérdéseiben.	405
70. Címadományozás a Közellátásügyi Minisztérium több dolgozója részére.	410
71. Az UNRRA-árak szállításával, kezelésével kapcsolatos költségek előirányzatnélküli kiadásként való elszámolásának engedélyezése.	412
72. Az UNRRA-segéllyel kapcsolatos mérleg elkészítése.	412
73. Hozzájárulás a FAO Londonban tartandó konferenciáján való részvételhez.	413

74. Dr. Szántó Rezsőnek, a budapesti népőrség volt parancsnokának a rehabilitálása.	413
75. Egy belügyminisztériumi miniszteri osztályfőnök szolgálati idejének megállapítása.	413
76. Egy volt kormánybiztos főispán szolgálati idejének megállapítása.	413
77. Az önkormányzati alkalmazottak illetményrendezése.	414
78. Pécs város polgármesterének kiküldése Párizsba a Városok és Helyi Hatóságok Nemzetközi Szövetségének Kongresszusára. . .	415
79. Három gépkocsivezető alkalmazása az Építési és Közmunkaügyi Minisztériumnál.	415
80. Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium államtitkárának kiküldése a Párizsban rendezendő lakásügyi és városrendezési kiállításra.	416
81. A városrendezésről és építésügről szóló 1937. évi VI. tc.-ben meghatározott egyes határidők meghosszabbítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	416
82. Vegyesbizottság küldése Londonba a magyar mezőgazdasági termékek kivitelének elősegítése ügyében.	416
83. Gazdasági szakemberek kiküldése Berlinbe Németország szovjet megszállási övezetével a kereskedelmi kapcsolatok felvétele ügyében.	416
[8.] 188 1947. július 4.	431
1. Beszámoló a magyar-szovjet pénzügyi és fizetési egyezmény tárgyában Moszkvában folytatott tárgyalásáról, a pénzügyminisztert a tárgyalásokon helyettesítő igazságügyminiszternek és a magyar szakértőknek a Szovjetunióba való beutazásával kapcsolatos nehézségekről.	432
2. Felhatalmazás a gazdasági együttműködés céljából felállítandó szovjet-magyar állandó vegyes bizottságról szóló jegyzőkönyv aláírására.	433
3. Felhatalmazás a MASZOVLET számára behozott anyagok, felszerelések adó-, illeték- és vámmentességéről szóló jegyzőkönyv aláírására.	433
4. Felhatalmazás a volt német vagyonnak a Szovjetunió tulajdonába való átadásáról és e vagyon megrövidítésében bűnös személyek megbüntetéséről szóló jegyzőkönyv aláírására.	434
5. Felhatalmazás a volt német vagyon szovjet tulajdonjogának a magyar hatóságok részéről történő biztosításáról szóló jegyzőkönyv aláírására.	434

Napirendi pontok jegyzéke

6. Felhatalmazás a szovjet-magyar vegyes bauxit-alumínium részvénytársaságoknak a bauxit lelőhelyek felkutatására vonatkozó zártkutatmányi jog megadásáról szóló jegyzőkönyv aláírására. 434
7. Felhatalmazás a szovjet-magyar társaságoknak és szovjet vállalatoknak nyersanyaggal, fűtőanyaggal, segédanyagokkal és külföldi devizával történő ellátásáról szóló jegyzőkönyv bizonyos módosításokkal való aláírására. 435
8. A szovjet-magyar és szovjet vállalatok nyereségének és osztalékának kifizetési rendje tárgyában készített szovjet javaslat elutasítása, az eredeti magyar álláspont fenntartása. 437
9. Határozat a magyarországi szovjet vállalatoktól beszedendő adók és illetékek ügyében új jegyzőkönyvtervezet készítése tárgyában. 441
10. Felhatalmazás a magyar kormányzerveknek a szovjet-magyar társaságokkal és a szovjet vállalatokkal szemben fennálló adósságának törlesztése tárgyában készített jegyzőkönyv módosításokkal való aláírására. 443
11. A MESZHART veszteségeinek megtérítése ügyében felmerült szovjet javaslat elutasítása, illetve felhatalmazás az eredeti szövegezésű javaslat aláírására. 445
12. Vita a MOLAJ szovjet-magyar társaságnak szállítandó nyersolaj mennyiségéről. 445
13. Felhatalmazás a magyar kormány által államosított vasúti részvénytársaságokban való szovjet részesedés kifizetésére vonatkozó jegyzőkönyv aláírására. 447
14. Határozat a potsdami egyezmény alapján szovjet részről támasztott pénzkövetelések egy összegben való kifizetésével kapcsolatos magyar álláspontról, a vállalható összeg végső határáról. 447
15. A Varsóban folytatandó kereskedelempolitikai tárgyaláson résztvevő magyar delegáció kijelölése. 451
16. A büntetőjog egységesítése ügyében Svájcban tartandó konferencia magyar résztvevőinek kijelölése. 451
17. A tisztviselők félévi segélyének egységes szempontok szerinti kiutalása. 451
- [9.] 189 1947. július 10. 452
 1. A Marshall-terv ügyében Párizsba összehívott konferencián való részvétel elhárítása. 452
 2. A nyugellátások korlátozásáról szóló rendelet kiegészítése. 459

3. A Kossuth-címer alakjára és kötelező használatára vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 461
4. Egy őrnagy és egy kegyesrendi gimnáziumi igazgató kitüntetése ellenállási tevékenységért. 462
5. A közellátási tárcánál új munkaerők felvétele a cséplési statisztika elvégzése céljából. 462
6. Gépkocsivezető felvétele az Elhagyott Javak Kormánybiztosságához. 462
7. A Jóvátételi Hivatal elnökének és elnökhelyettesének romániai tapasztalatcsere látogatása. 462
8. Rendelet az Országos Tervhivatal és a Tervgazdasági Tanács létesítéséről, az Országos Tervhivatal vezetőinek kinevezése és a Tervgazdasági Tanács tagjainak megbízása. 463
9. A B-lista ügyek befejezésével foglalkozó tisztviselők különmunkadíja. 465
10. 100 000 Ft póthitel folyósításának engedélyezése a miniszterelnökségi és a gazdasági főtanácsai tisztviselők különmunkájának díjazására. 466
11. Határozat a július havi rendkívüli hitelekről: a Miniszterelnök Rendelkezési Alapjára 100 000, a Belügyminisztériumnak a választások előkészítésére 1,5 millió, a Párizsban tartandó cserkész jamboree-n résztvevő magyar fiúk kiutazására 60 000 és a MIOT részére 32 000 forint folyósításáról. 466
12. Rendelet a büntetőeljárás során lefoglalt és értékesítésre kerülő javak közellátási, illetve ipari célra fordításáról. 467
13. Bizottság küldése Triesztbe az UNRRA-bizottság megszűnésével kapcsolatban a csomagok ellenőrzése céljából. 467
14. Törvényjavaslat a bevett és elismert vallásfelekezetek közötti megkülönböztetés megszüntetésére. 467
15. Dr. Incze Gyula szegedi egyetemi tanárrá való kinevezésének levétele a napirendről. 468
16. A budapesti Izraelita Siketnémák Országos Intézete igazgatójának előléptetése. 468
17. Tíz gimnáziumi tanár előléptetése. 468
18. Műszaki segédtisztviselő kinevezése a Budapesti Műszaki Egyetemre. 468
19. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium egyik miniszteri osztálytanácsosának tanulmányi célú kiküldése Svájcba. 468
20. Címadományozás két vallás- és közoktatásügyi tisztviselő részére. 469
21. Kegydíj engedélyezése egy volt tanító özvegye részére. 469

Napirendi pontok jegyzéke

22. A Budapesti II. sz. Klinika egyik szülésznőjének rehabilitálása.	469
23. A szegedi egyetem egy műszaki segédtisztjének rehabilitálása.	469
24. A Fővárosi Könyvtár egyik főkönyvtárosának rehabilitálása.	469
25. Magyar delegáció küldése a berni Nemzetközi Közigazgatás- tudományi Intézet hetedik nemzetközi kongresszusára.	469
26. Dr. Ernst Jenő kinevezése egyetemi tanárrá a pécsi tudomá- nyegyetem orvostudományi karára.	470
27. A budapesti büntető törvényszék egyik tanácselnökének ki- nevezése.	470
28. Római katolikus lelkészek kinevezése három büntetőinté- zethez.	470
29. A budapesti büntető járásbíróság egyik járásbírójának reha- bilitálása.	470
30. Az egyszeri vagyondézmáról és az egyszeri vagyonszaporu- lati dézmáról szóló előterjesztés levétele a napirendről.	470
31. Rendelet a német megszállás megszűnése és 1946. július 28-a között az állammal és állami vállalatokkal, üzemekkel szem- ben keletkezett magánjogcímen alapuló tartozások és követel- ések bejelentésére vonatkozó határidő meghosszabbításra.	470
32. Az egyetemi tanári pótdíj megállapítása és a bírói képesítési pótdíj felemelése.	471
33. Címek adományozása postatakarékpénztári alkalmazottak részére.	471
34. Nyolc üresedésben lévő pénzügyi műszaki tisztviselői állás betöltése.	471
35. Postatakarékpénztári főigazgató kinevezésének elutasítása.	471
36. Pénzügyminisztériumi pénzügyi tanácsos kinevezésének e- lutasítása.	472
37. A Magyar Külforgalmi Rt. által behozott áruk hiteleivel kapcsolatos állami kezességvállalás.	472
38. Pénzügyminisztériumi Központnál egy új munkatárs alkalmazásának engedélyezése.	472
39. Kegydíj biztosítása egy adóhivatali tiszt özvegyének kisko- rú gyermeke részére.	472
40. Kegydíj engedélyezése egy volt követségi titkár özvegye részére.	472
41. Egy dohányjövődéki főtiszt kinevezésének, rehabilitálásá- nak módosítása.	472
42. A hároméves terv előkészítő munkálataira 100 000 Ft elői- rányzat nélküli kiadás engedélyezése.	472

43. A bankok államosításával kapcsolatban a külföldi állampolgárok számára megjelölt részvénybejelentési határidő meghosszabbítása. 473
44. Előleg engedélyezése a magyar ügyek képviselőjét ellátó svéd külképviselettel ezzel kapcsolatos kiadásaira. 473
45. A Szovjetunió által felajánlott 10 000 vasúti teherkocsi megvásárlásának engedélyezése. 473
46. Miniszteri osztálytanácsos kinevezése a Közlekedésügyi Minisztériumhoz. 474
47. A MÁV hét tisztviselőjének kiküldése Csehszlovákiába egy korábban megkötött forgalmi egyezmény módosítása céljából. . . . 474
48. A MÁV két főfelügyelőjének kiküldése Csehszlovákiába a CEWEC nemzetközi vasútkocsi kiegyenlítő szerv alakuló ülésén való részvétel céljából. 474
49. A MÁV egyik tisztviselőjének kiküldése Németországba és Franciaországba mozdonyalkatrészek beszerzése céljából. . . . 474
50. Kegydíj engedélyezése egy volt postaellenőr özvegye részére. . . 474
51. Két postatanácsos kiküldése Triesztbe bizonyos szeretetcsomag-szállítmányok ellenőrzése céljából. 474
52. A gazdasági munkavállalók biztosításáról szóló rendelet módosítása. 475
53. Az OTBA igazgató főorvosának kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 475
54. Kilenc tisztiorvos kinevezése. 476
55. A Népjóléti Minisztériumban tiszteletdíjas munkaerők alkalmazása. 476
56. Két közegészségügyi felügyelő kiküldése Angliába, Belgiumba és Franciaországba az üzemi jóléti intézmények tanulmányozása céljából. 476
57. Az Országos Közegészségügyi Intézet osztályvezetőjének kiküldése Koppenhágába az influenza és egyéb vírusbetegségek leküzdése tárgyában tartandó nemzetközi kongresszuson való részvétel céljából. 476
58. Miniszteri tanácsos kinevezése a Földművelésügyi Minisztériumhoz. 477
59. Kinevezés az állami mezőgazdasági birtokok személyzeti létszámába. 477
60. Segédtsiszt kinevezése a gazdasági munkaügyi felügyelői szak tiszti létszámába. 477
61. Gépkocsi beszerzése a Földművelésügyi Minisztérium részére. . . 477

Napirendi pontok jegyzéke

62. Két mezőgazdasági kísérletügyi főadjunktus kiküldése Olaszországba a heterozis kukorica tanfolyamon való részvétel céljából. 478
63. Két biológiai és növénygenetikai szakértő kiküldése Svédországba a Sejtteni Kongresszuson való részvétel céljából. 478
64. Miniszteri osztálytanácsosok és miniszteri tanácsosok kinevezése a Külügyminisztériumnál. 478
65. Tájékoztató a romániai zárolt magyar javak (CASBI) felszabadítása ügyében folytatott tárgyalásokról. 479
66. A demokratikus pártok és szervezetek rendezvényeinek mentesítése a rendőrségi felügyeleti és ellenőrzési díjak alól. . 481
67. Községi és városi közmunkaerő nyilvántartóknál kiegészítő munkaezők alkalmazásának engedélyezése. 482
68. Szombathelyen a tűzoltóparancsnoki és tűzoltóhadnagy állás betöltése. 482
69. Fővárosi tisztviselő kiküldése a Párizsban megtartandó Városok Nemzetközi Kongresszusára, valamint a Bernben megtartandó Nemzetközi Közigazgatástudományi Kongresszusra. 482
70. Győrben négy kereskedelmi iskolai tanár és egy igazgató, Nyíregyházán egy kereskedelmi iskolai tanári állás betöltésének engedélyezése. 482
71. A Fővárosi Vízművek igazgatójának a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése. 482
72. Egy tűzoltó vezérőrnagynak a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése. 482
73. Debrecen városnál megüresedett állások betöltési határidejének meghosszabbítása és öt új állás betöltésének engedélyezése. 483
74. Belügyminisztériumi osztálytanácsos szabad pályán eltöltött idejének a közszolgálatba való beszámítása. 483
75. Kassa város egyik volt tisztviselőjének rehabilitálására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 483
76. Belügyminisztériumi bejelentések a választások előkészítésével kapcsolatban. 483
77. A városrendezésről és építésügyről szóló 1937. évi VI. tc.-ben megállapított egyes határidők meghosszabbítása. 483
78. Rendelet a földreform során házhelyhez juttatottak részére folyósított építési kölcsön telekkönyvi biztosításáról. 484
79. Igazgató kinevezése a Fővárosi Közmunkák Tanácsához. 484
80. A lakóházak helyreállításáról szóló rendelet módosítása. 484

81. A szövetkezeti hirdetményeknek a Szövetkezeti Lapban való közzétételére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	484
82. Az Országos Szövetkezeti Tanácsról és a szövetkezeti közgyűlések tartásáról szóló 8840/1945. ME sz. rendelet módosítása.	485
83. A frankfurti és brüsszeli külkereskedelmi kirendeltség felállítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	485
84. A magyar Külkereskedelmi Igazgatósághoz való kinevezésekre vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	486
85. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium egyik miniszteri titkárának időbeszámítása.	486
86. A Magyar Központi Mértékügyi Intézet egyik tisztviselőjének rehabilitálása és özvegye számára nyugdíj biztosítása.	486
87. Bejelentés a közellátásügyi miniszter helyettesítése a földművelésügyi miniszter, illetve a vallás- és közoktatásügyi miniszter Dobi István államminiszter általi helyettesítését illetően.	486
10.] 190 1947. július 15.	491
1. Az ülés napirendjének megállapítása.	491
2. Tájékoztató és határozat az orosz osztaléktranszfer ügyében Moszkvában folytatott tárgyalásról.	491
3. Vita az országgyűlési választásokról szóló törvényjavaslatról.	493
4. Határozat a választójogi törvény indoklásának a miniszterelnökségi államtitkárok útján való jóváhagyásáról, a javaslat nemzetgyűlési tárgyalásáról és az összeíró bizottságok tagjainak díjazásáról.	506
5. Vita a választójogi törvényjavaslatnak a képviselőkkel való előzetes megismertetésének lehetőségéről.	507
[11.] 191 1947. július 17.	524
1. Egy volt rendőr rehabilitálására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	524
2. Kiss László és Dulin Jenő belügyi államtitkárok szabadpályán eltöltött idejének a nyugdíjukba való beszámítása.	524
3. Az országgyűlési választásokkal kapcsolatos szavazóbizottságok elnökeinek és tagjainak fizetendő napidíjak megállapítása.	525
4. Határozat a választási munkáknál a köztisztviselők mellőzéséről.	525
5. A fasiszta jellegű egyesületek jegyzékének jóváhagyására alakult bizottság tagjainak kijelölése.	525
6. Hiteles parlamenti gyorsírók alkalmazása a választási jegyzőkönyvek elkészítésénél.	526

Napirendi pontok jegyzéke

7. Bíró Rudolf kereskedő kitüntetése a Magyar Szabadság Érdemrenddel.	527
8. Egy külügyi tisztviselő kinevezésének módosítása.	527
9. A július havi újabb rendkívüli hitelek engedélyezése.	527
10. Rendelet az általános iskolákban működő tanítók szakrendszerű tanításra való felkészítését szolgáló tanfolyamok szervezéséről.	527
11. Lámfalussy Sándor kinevezése egyetemi tanárrá a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karára.	528
12. Dr. Botvay Károly kinevezése egyetemi tanárrá a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karára.	528
13. Tanítók és tanárok kinevezése szabadművelődési titkárokká, illetve fogalmazókká.	529
14. Miniszteri osztálytanácsos kinevezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz.	529
15. Dr. Abody Előd műegyetemi tanár előléptetése az V. fizetési osztályba.	529
16. Dr. Incze Gyula szegedi nyilvános rendes egyetemi tanárrá való kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	529
17. Az Országos Könyvtárügyi Tanács elnökére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	530
18. Két zenetanár kinevezése a Székesfehérvári Állami Zene-konzervatóriumhoz.	530
19. Egy 1946 novemberében nyugállományba került állami tanító visszavétele a szolgálatba.	530
20. Dr. Kenedy Dezső, az Országos Lupus Központ vezetője szolgálati idejének kedvezőbb megállapítása.	530
21. Dr. Varga István budapesti tudományegyetemi tanár szolgálati idejének kedvezőbb megállapítása.	531
22. Gyógypedagógiai intézeti tanárok szolgálatban való visszatartásának jóváhagyása.	531
23. Bíró Mihály kinevezése az Országos Képzőművészeti Főiskola tanárává.	531
24. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium egyik ügyosztályvezetője részére a miniszteri osztálytanácsosi cím adományozása.	532
25. Egy nyugalmazott állami tanító rehabilitálása.	532
26. A zsidókra hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályok folytán elvesztett gazdasági felszerelésekről szóló korábbi rendelet kiegészítése.	532

Napirendi pontok jegyzéke

27. Az üresedésben lévő letartóztató intézeti állások betöltése.	532
28. Bejelentés a bankok államosítására vonatkozó törvényjavaslat parlamenti jóváhagyását illetően.	533
29. Vita a vagyondézmára vonatkozó rendeletről.	533
30. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság felszámolása kapcsán a kincstár birtokába kerülő tárgyak hasznosítása.	536
31. Budapest területén befolyó házadóból a kincstárt illető részesedés felemelése.	536
32. A Romániában zárolt magyar javak (CASBI) tárgyában létrejött jegyzőkönyv végrehajtásával kapcsolatos kérdéseknek a Pénzügyminisztérium hatáskörébe utalása.	537
33. Rendelet a szeszisitalforgalmi illetékből származó bevétel egy részének az államkincstár számára biztosításáról.	538
34. Rendelet az illetékekről.	538
35. Rendelet a textilfelsőrészszel készült lábbelik átmeneti vámmentességéről.	539
36. Tájékoztató a szövetkezeti központok hiteleivel kapcsolatos újabb állami kezességvállalásokról.	539
37. A Pénzügyminisztérium létszámának kibővítése.	539
38. Egy nyugalmazott pénzügyi irodatiszt szolgálati idejének beszámítása.	540
39. A Dohányjövedéki Központi Igazgatóság egy szakértőjének kiküldetése Bulgáriába, dohány-gyógyszer kompenzáció ügyében.	540
40. A Postatakarékpénztár egy ellenőrének rehabilitálása.	540
41. Rendelet a gazdasági vasutak helyreállításának és üzembehelyezésének előmozdításáról.	540
42. Külföldről beszerzendő gépjármű kerékabroncs behozatalához szükséges dollárösszeg igénylésének levétele a napirendről.	541
43. Csehszlovákiába a MÁV faszénszükségletének biztosítása céljából kiküldött szertárnok napidíjának megállapítása.	541
44. Két MÁV tisztviselő kiküldetése Ausztriába híd faanyagok és fenyőfűrészáru beszerzése céljából.	542
45. Egy MÁV tisztviselő kiküldetése Ausztriába lucfenyőáru beszerzése céljából.	542
46. Rendelet a háztartási alkalmazottak és az alkalmi háztartási munkások szolgálati jogviszonyának szabályozásáról.	542
47. Két népjóléti minisztériumi osztálytanácsos és két tisztiorvos szabadpályán töltött szolgálati idejének beszámítása.	542

Napirendi pontok jegyzéke

48. Dr. Cseh-Szombathy László népjóléti minisztériumi államtitkár, továbbá két községi orvos és egy községi szociális titkár szolgálati idejének beszámítása. 543
49. A háborús események folytán gazdát cserélt egyes hasznos háziállatok marhalevéllal ellátásáról és az ország állatállományának fejlesztéséről szóló korábbi rendelet kiegészítése. . . 543
50. A rizs forgalmiadó címén befolyó összegből 500 000 forintnak a földművelésügyi tárca részére való kiutalása. 543
51. Gépkocsibeszerzés az országos lótenyésztési felügyelő részére. . . 544
52. Miniszteri osztálytanácsos kinevezése a Földművelésügyi Minisztériumhoz. 544
53. Két földművelésügyi minisztériumi tisztviselő mentesítése a közigazgatási gyakorlati vizsga letétele alól. 544
54. A MÁV által a Földművelésügyi Minisztériumnak átengedett egyik műszaki segédtiszt helyzetének rendezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 545
55. Dr. Svastits Géza keszthelyi gazdasági akadémiai egyetemi tanár korábbi szolgálati idejének beszámítása. 545
56. A Dániába utazó fiatal gazdászok kísérőjének kijelölése. 545
57. Vita a Dessewffy Gyula által a Nyíregyházi Kertészeti Főiskolának felajánlott birtok sorsáról. 545
58. Törvényjavaslat a háború által érintett ipari tulajdonjogok fenntartása, illetőleg visszaállítása tárgyában. 546
59. Rendelet a közszállítási szabályzat módosításáról és kiegészítéséről, a Közszállítási Tanács létrehozásáról. 547
60. Rendelet a műszaki középiskola létesítéséről. 548
61. Kinevezések az Anyag- és Árhivatalhoz. 548
62. MÁVAG két volt munkatársának rehabilitálása és nyugdíjuk kedvezőbb megállapítása. 549
63. A MÁVAG egyik volt munkatársának rehabilitálása. 549
64. Buchinger Manó és Varga István diplomata útlevelének meghosszabbítása. 549
65. Külügyminisztériumi tisztviselők előléptetése. 550
66. Csornoki Viktor kinevezése kairói követté. 550
67. Kereskedelmi középiskolai szakvezető tanárok kinevezése. . . . 550
68. Bulgáriával kötött árucsereforgalmi egyezmény jóváhagyása. . . . 551
69. Kereskedelmi delegáció küldése Londonba s felhatalmazása az új angol-magyar fizetési megállapodás tárgyalásának folytatására. 551
70. Rendelet az 1932. október 1. és a német megszállás megszűnése között áruszállításból és munkateljesítésből keletke-

	zett állami tartozások és követelések bejelentése tárgyában kelt korábbi rendelet módosításáról.	552
71.	Új közszolgálati alkalmazottak felvétele a Honvédelmi Mi- nisztérium katonapolitikai csoportjához.	552
72.	Állások szervezése a Honvédelmi Minisztérium katonapoliti- kai csoportjánál.	552
73.	A Honvédelmi Minisztérium egyik segédhivatali igazgatójá- nak a főigazgatói cím adományozása.	553
74.	Egy volt főhadnagy rehabilitálása és kinevezése nyugállo- mányú vezérőrnaggyá.	553
75.	Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium egy előterjeszté- sének levétele a napirendről.	553
[12.] 192	1947. július 24.	563
	1. A Nemzetgyűlés feloszlataása, majd az országgyűlés összehí- váása, a választások időpontjának meghatározása.	563
	2. A hosszúlejárátú magyar szállítások és jugoszláv ellenszállí- tások tárgyában létrejött egyezmény jóváhagyása.	564
	3. Kelemen Gyula iparügyi államtitkár szabadpályán töltött i- dejének a nyugdíjba való beszámítása.	570
	4. Iparügyi minisztériumi miniszteri osztályfőnök szabadpá- lyán töltött idejének a nyugdíjba való beszámítása.	570
	5. A MÁVAG egyik munkásának rehabilitálása.	570
	6. A MÁVAG egyik esztergályosának rehabilitálása.	570
	7. A jugoszláv-magyar árucsereforgalmi egyezmény lebonyolí- tására alakuló részvénytársaság részére 5 millió forint hitel engedélyezése.	570
	8. Magyar konzulátus felállítása Németország amerikai meg- szállási övezetében.	571
	9. A diplomáciai kapcsolat felvétele Albániával és a tiranai követ kinevezése.	571
	10. A felállítandó külképviseleteknél alkalmazásra kerülő mun- katársak kérdésének levétele a napirendről.	571
	11. Dr. Oltványi Imre kinevezése berni követté.	572
	12. Dr. Gulácsy György kinevezése rendkívüli követté és meg- hatalmazott miniszterré.	572
	13. 28 000 forint póthitel engedélyezése a Tájékoztatásügyi Mi- nisztérium részére.	573
	14. Az Építés és Közmunkaügyi Minisztérium számvevőségi i- gazgatójának kinevezésére vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről.	573
	15. A Honvédelmi Minisztérium egy volt kezelőjének rehabilitálása.	573

Napirendi pontok jegyzéke

16. A Honvédelmi Minisztérium egy volt kezelőjének rehabilitálása.	573
17. Gépkocsi beszerzése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium részére.	573
18. Dr. Polgár István szegedi klinikai főorvos egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitüntetése.	574
19. Gyógypedagógiai intézeti igazgatói cím adományozása.	574
20. A sárvári közkórház vezető orvosának egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitüntetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	574
21. A budapesti tankerületi főigazgatóság egy munkatársának a tanügyi tanácsosi cím adományozása.	574
22. Dr. Incze Gyula szegedi egyetemi nyilvános rendes tanárrá való kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	574
23. Javaslat az Országos Könyvtárügyi Tanács elnökének személyére.	575
24. A gyógyítónevelő iskolai tanszemélyzet köréből igazgatók és tanárok előreléptetése.	575
25. A debreceni református tanítóképzőintézet egyik tanárának átvétele az állami tanítóképző-intézeti tanárok létszámába.	575
26. Altiszt kinevezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz.	575
27. A Magyar Nemzeti Múzeum főmérnökének kinevezése.	575
28. Kozma Lajos volt műegyetemi nyilvános rendes tanár rehabilitálása.	576
29. Delegáció küldése a Szovjetunióba a leningrádi egyetem magyar intézetének megszervezése céljából.	576
30. A Dániába utazó magyar gazdalfjak kísérőinek kijelölése, és költségeik biztosítása.	576
31. A Vígyszínház és a Művészszínház anyagi helyzetének megsegítése.	577
32. Felhatalmazás a jóvátételi hajószállítási garanciamegállapodás aláírására.	577
33. A Közigazgatási Bíróság dologi rovatára való átruházás tárgyában készült előterjesztés levétele a napirendről.	577
34. Póthitel engedélyezése a Miniszterelnök Rendelkezési Alapja részére, illetve gépkocsik javítására.	577
35. Külföldi kiutazási bizottság alakítása.	578
36. Kulin Sándor és dr. Ormos Imre egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá való kinevezése az Agrártudományi Egyetemre.	578
37. Jóságigazgató kinevezése.	578

Napirendi pontok jegyzéke

38. Két miniszterelnökségi tisztviselő előléptetése.	579
39. Statisztikai fogalmazó kinevezése.	579
40. Közigazgatási bírósági tanácsjegyzők részére képesítési pótlék megállapítása.	579
41. Ítélobírák és ügyészek képesítési pótlékára vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	579
42. Rendelet a B-listázott, majd visszavett tisztviselők illetményeinek folyósításáról.	580
43. Határozat a Bauxit Tröszt német részvényeinek a Szovjetunió részére való kiadása ügyében.	580
44. A Miniszterelnökségen szolgálatot teljesítő újságírók címadományozására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. . .	581
45. Gépkocsik vásárlása a Miniszterelnökség részére.	581
46. Az Andrássy út és a Bajza utca sarkán lévő palotának a Szovjetunió részére való átadására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	581
47. A só fogyasztói árának leszállítása.	582
48. A petróleum fogyasztói árának leszállítása.	583
49. Előleg engedélyezése a Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap részére.	583
50. Határozat 50 millió forint névértékű kincstárjegy kibocsátásáról.	584
51. Az egyes pénzüzetek ellenőrzéséről szóló rendelet módosítása.	584
52. A közúti gépjárművek belföldi átruházása esetén fizetendő forgalmi adó és az Állami Nyomda póthitele tárgyában készült előterjesztések levétele a napirendről.	584
53. A svájci pénzüzetekkel szemben fennálló úgynevezett kötvényvásárlási kölcsön átkönyvelése az állami költségvetés megfelelő rovatára.	585
54. Állami kezességvállalás a tavaszi szántási hitelekkel kapcsolatban.	585
55. Állami kezességvállalás a Külforgalmi Rt. által lebonyolított négy nagyobb behozatali tétel hitelével kapcsolatban. . . .	585
56. Állami kezességvállalás a törvényhatósági állattenyésztési alapok hitelével kapcsolatban.	586
57. Az Országos Szövetkezeti Hitelintézet elnökének és elnökhelyettesének kinevezése.	586
58. A pénzügyi tárcától a B-listázások során elbocsátott alkalmazottak visszavételének lehetővé tétele.	586

Napirendi pontok jegyzéke

59. Észrevétel a Kis Újságban az adócsökkentésről megjelent cikkkel kapcsolatban.	587
60. Kereskedelmi- és iparkamarai fegyelmi hatóságok átmeneti szervezésére vonatkozó előterjesztés levétele a napirendről. . .	588
61. Két államsegélyben részesülő nem állami kereskedelmi kö- zépiskolai tanári állás betöltésének engedélyezése.	588
62. Kinevezések a Magyar Külkereskedelmi Igazgatósághoz. . . .	588
63. Rendelet a szállodák más célra való felhasználásának eltil- tásáról.	589
64. A dániai és svédországi szövetkezeti mozgalom tanulmányo- zását célzó kiküldetési javaslat elutasítása.	589
65. Rendelet az állami mezőgazdasági ingatlanok egységes ke- zeléséről, az Állami Mezőgazdasági Birtokok Üzem létreho- zásáról.	590
66. Rendelet az Agrártudományi Egyetem Állatorvosi Karának megsemmisült anyakönyveinek helyettesítéséről.	591
67. Pesterzsébet község határában a soroksári Dunaág mentén lévő kincstári terület haszonbérbe adása vízi sporttelep léte- sítése céljára.	591
68. Személygépkocsi beszerzése a Földművelésügyi Miniszteri- um részére.	591
69. A Földművelésügyi Minisztérium egyik osztályfőnökének államtitkári cím adományozására vonatkozó javaslat levéte- le a napirendről.	591
70. A Földművelésügyi Minisztérium egyik miniszteri osztály- tanácsosának kinevezése miniszteri osztályfőnökké.	592
71. A Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ elnökének kinevezé- sére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	592
72. Szerződéses irattári munkatárs alkalmazása a Földművelé- sügyi Minisztériumnál.	592
73. Gépkocsivezetők alkalmazása a Földművelődésügyi Minisz- tériumnál.	592
74. Két állatorvostanhallgató javító szigorlatra bocsátásának engedélyezése.	593
75. Három növényegészségügyi szakértő kiküldése Ausztriába, illetve Svájcba.	593
76. Az Államrendőrség zavartalan működésének biztosítása tár- gyában készített rendeletervezet levétele a napirendről. . . .	593
77. Két városi tűzoltóparancsnoki állás betöltésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	594
78. Egy volt csendőr rehabilitálása.	594

Napirendi pontok jegyzéke

79. Egy volt rendőr törzsőrmester rehabilitálása. 594
80. A Honvédelmi Minisztérium egy volt irodaigazgatójának rehabilitálása és rendőrségi alkalmazása. 595
81. Egy volt csendőr rehabilitálása. 595
82. Kassa város egy volt tisztviselőjének rehabilitálása. 595
83. Engedély a Kivándorlási Alap vagyonát képező volt szakszervezeti székháznak a Szakszervezeti Tanács általi vásárlására. 595
84. Rendelet a választások céljára szükséges helyiségek igénybevételeéről. 595
85. Állásfoglalás a választási ajánlási ívek hitelesítésének díjtalanlansága tárgyában. 596
86. Rendelet a házfelügyelők szolgálati jogviszonyának felmondással való megszüntetésére vonatkozó határidők meghosszabbításáról. 596
87. A katonai szolgálatot teljesítő, hadifogságba került, vagy más okból a szolgálattételben akadályozott társadalombiztosítói intézeti alkalmazottak és hozzátartozóik érdekvédelme. 596
88. Az alsó- és középfokú hadigondozás helyszíni ellenőrzéséhez szükséges hitelgennyel kapcsolatos javaslat levétele a napirendről. 597
89. Államtitkári cím adományozása dr. Újhelyi Szilárd népjóléti minisztériumi miniszteri osztályfőnök részére. 597
90. Tüdősebész főorvos kinevezése a Gyulai Állami Tüdőbeteggyógyintézethez. 597
91. Két adó-vevő rádiókészülék beszerzése a hadifogolyhazaszállítási szolgálat céljára. 598
92. A megüresedett állami óvónői állások kivételes betöltése tárgyában készített előterjesztés levétele a napirendről. 598
93. A Ferenc Csatorna Rt. engedélyének meghosszabbítása. 598
94. Címadományozás nyolc postai tisztviselő részére. 598
95. A MÁV egy főintézőjének kocsikiegyenlítési tárgyalások és magyar gördülőanyagok visszaszerzése céljából történt romániai kiküldetésével kapcsolatos napidíj engedélyezése. 598
96. A MÁV egy főpályamesterének kiküldése Ausztriába vasúti felépítményi anyagok visszaszerzése ügyében. 599
97. Működési pótlék engedélyezése a birtokrendezés kapcsán a törvényszékhez ideiglenesen áthelyezett telekkönyvi betétszerkesztő bírák részére. 599
98. Irodatiszt kinevezése az Igazságügyminisztériumhoz. 599

Napirendi pontok jegyzéke

99. A kunszentmiklósi, valamint a kisújszállási járásbíróság elnökének kinevezése.	599
100. Számtisztek kinevezése az Igazságügyminisztérium területén.	599
101. Kilenc ítélőbíró, illetőleg államügyész önálló ügyvédi gyakorlatban töltött idejének beszámítása a közszolgálatba.	600
102. A budapesti központi járásbíróság egyik irodasegéd tisztjének nyugdíjmegállapítása.	600
103. Az aszódi főnevelőintézet egyik alkalmazottjának nyugdíjazásával kapcsolatos javaslat levétele a napirendről.	600
104. A soproni országos fegyintézet egyik fegyőrének kedvezőbb nyugellátása.	600
105. A budapesti központi járásbíróság egy volt altisztjének kedvezőbb nyugellátása.	600
106. Az igazolóéljárásról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	600
107. Dr. Szűcs János kinevezése igazságügyminisztériumi adminisztratív államtitkárrá.	601
108. A Britannia Szálloda ügyében hozott ítélet végrehajtásának szüneteltetése.	601
109. Gépkocsivásárlás a terményforgalmi miniszteri biztos részére.	601
110. Határozat a külföldi segélyekről készített beszámoló, illetve a kapcsolatos költségek ügyének a Gazdasági Főtanács elé terjesztéséről.	601
[13.] 1947. július 28.	613
1. Vita az országgyűlési választásokkal kapcsolatos napidíjakról.	613
2. Dr. Domonkos József legfőbb államügyész, dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi politikai államtitkár és dr. Bojta Béla miniszterelnökségi adminisztratív államtitkár előléptetése.	615
3. Beszámoló a szovjet-magyar pénzügyi tárgyalásokról, a vegyesvállalatok kedvezményeiről, anyag- és deviza ellátásukról.	616
4. Magyar cserkészek részvétele a párizsi jamboree-n.	626
5. A szovjet polgári légiflotta által a Moszkva-Budapest-Moszkva vonalon folytatandó kereskedelmi repüléseinek engedélyezése; szovjet-magyar kereskedelmi légiforgalmi megállapodás előkészítése.	627
[14.] 1944. 1947. július 31.	644
1. 6 millió forint engedélyezése az országgyűlési választások céljára.	644
2. A július havi póthitelek jóváhagyása.	644
3. 120 000 Ft engedélyezése a párizsi jamboree-n résztvevő magyar cserkészküldöttség költségeire.	645

Napirendi pontok jegyzéke

4. Gépkocsibeszerzés a Tervhivatal részére.	645
5. A kormány képvisellete a hároméves terv Pest megyei elindításának ünnepségein.	645
6. Felhatalmazás a Nemzetközi Gyermeksegélyezési Alappal folytatandó tárgyalásra és a vonatkozó egyezmény aláírására. . .	646
7. A kormány tagjainak meghívása a Margit-szigeti sportuszodában tartandó Balkán-úszójátékokra.	646
8. Rendelet az Államrendőrség zavartalan működésének biztosításáról.	646
9. A községi jegyzők vármegyei fogalmazóvá való előrelépését lehetővé tevő rendelettervezet levétele a napirendről.	653
10. Vita a mozgófényképezemkek nyers bevétele után fizetett 12%-os közérdekű szolgáltatás összegének felosztásáról. . . .	653
11. A makói tűzoltóparancsnoki állás betöltése.	656
12. Kegyevelési járulék biztosítása egy próbarendőr nyolc árva számára.	656
13. Kegydíj engedélyezése egy volt rendőrnyomozó özvegye részére.	656
14. Kegydíj engedélyezése egy volt csendőrvezérőrnagy özvegye részére.	656
15. Dr. Szántó Rezső, a budapesti népőrség volt parancsnokának rehabilitálására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. . . .	656
16. Egy volt rendőrségedfogalmazó rehabilitálása.	657
17. Egy volt rendőrségi hivataliszt rehabilitálása.	657
18. Egy meggyilkolt rendőrfőhadnagy előléptetése századossá, a tettesek kézrekerítőinek jutalmazása.	657
19. Mohács város tűzoltóparancsnoki állásának betöltése.	657
20. Gyöngyös város tűzoltóparancsnoki állásának betöltése. . . .	657
21. A Miniszterelnökség három tisztviselője részére magasabb cím adományozása.	658
22. Javaslat egyeseknek a Magyar Szabadság Érdemrenddel való kitüntetésére.	658
23. Két személy kiküldése a Washingtonban tartandó statisztikai kongresszusra.	658
24. Előléptetések a Legfőbb Állami Számvevőszéknél.	659
25. Nők altisztté való kinevezését tiltó rendelkezés áthágása. . . .	659
26. Szerződéses munkatárs alkalmazása a Miniszterelnökségen. . .	659
27. Gyöngyösi János kinevezése a Pénzügyi Központ elnökévé. . .	659
28. A CARE amerikai segélyszervezet magyarországi működésének engedélyezése.	660

Napirendi pontok jegyzéke

29. Az igazoló eljárások tárgyában készült rendelettervezet levétele a napirendről.	661
30. Az aszódi fiúnevelő intézet egyik munkatársának kedvezőbb feltételek melletti nyugdíjazása.	663
31. Az Országos Bírósági Vegyészeti Intézet és az aszódi fiúnevelő intézet vezetőjének a képesítési kellékek alóli mentesítése.	663
32. A márianosztrai országos büntetőintézetnél megüresedett orvosi állás betöltése.	663
33. Az elhagyott javak kezelésére vonatkozó újabb rendelettervezet levétele a napirendről.	663
34. Rendelet az 1945. március 1. és 1946. július 31. közötti időben keletkezett magánjogi szolgálati viszonyból származó egyes követelések kiegyenlítésének módjáról.	664
35. Rendelet a kisajátítási eljárás alá vont ingatlanok birtokbavételére vonatkozó előírás alóli felmentésről.	665
36. A közúti gépjárművek belföldi átruházása alkalmából fizetendő forgalmi adóra vonatkozó rendelettervezet levétele a napirendről.	665
37. Rendelet a közszolgálati alkalmazottak Magyarország volt területén töltött idejének a szolgálati időbe való beszámításáról.	666
38. Kincstári szavatosságvállalás a Budapest főváros Belgiumba került rádium készletének visszaszerzésével kapcsolatos költségeket illetően.	666
39. A forintmérlegről szóló rendelet nyugdíjalapokra vonatkozó részének kiegészítése.	666
40. Kincstári kezességvállalás a Magyar Külforgalmi Rt. újabb importüzleteivel kapcsolatban; vita a Magyar Külforgalmi Rt. valamint a Kereskedelem- és Szövetkezetiügyi Minisztérium külkereskedelmi tevékenységének összehangolásáról.	667
41. Az állami kezelésbe vett kecskeméti bor- és gyümölcskészítéskor kilenc személy alkalmazásának engedélyezése.	668
42. A Dohányjövédéki Központi Igazgatóság egyik főfelügyelőjének kiküldése Bulgáriába.	668
43. Rendelet az állami alapok megszüntetéséről, illetőleg a költségvetésbe való beolvastásukról.	669
44. Tájékoztató a Moszkvában folyó magyar-szovjet pénzügyi tárgyalások elhúzódsáról.	669
45. Az Országos Szövetkezeti Hitelintézet alelnökének, igazgatóságának és felügyelőbizottságának kinevezése.	670
46. Okleveles gépészmérnök kinevezése a Pénzügyminisztériumhoz.	670

47. Postai főtisztviselők előléptetése.	671
48. Kegvellátás biztosítása a MÁVAG egyik dolgozójának özvegye és gyermekei számára.	671
49. A MÁV több tisztviselőjének kiküldése Jugoszláviába a köteléki díjszabás ügyében tartott értekezleten való részvétel céljából.	671
50. A házfelügyelők és segédházfelügyelők biztosítási kötelezettségének kiterjesztése az ország egész területére.	671
51. Az OTI-nak a pénzbeszedők és a megbízottak esetében az alkalmazási tilalom alóli felmentésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	672
52. Az egészségügyi propaganda céljait szolgáló póthitelkérelem levétele a napirendről.	672
53. Tíz megüresedett óvónői állás betöltésének engedélyezése.	673
54. Egy tiszteletdíjas szociális titkár kinevezése a Népjóléti Minisztériumhoz.	673
55. Tiszteletdíjas népjóléti szociális titkárok kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	673
56. A vizitársulati hozzájárulás forintban való meghatározása.	673
57. Államtitkári cím adományozása dr. Vinczenik Ferenc földművelésügyi miniszteri osztályfőnök részére.	674
58. Miniszteri tanácsos kinevezése a Földművelésügyi Minisztériumnál.	674
59. Szerződéses irodai segédmunkatárs alkalmazása az Országos Kertgazdasági Tanácsnál.	674
60. A dániai tanulmányúton résztvevő gazdaiifjak kísérőjének kijelölése.	674
61. A hároméves terv céljára augusztus folyamán rendelkezésre álló összeg meghatározása.	675
62. Bejelentés az Amizoni-iskola tarthatatlan felvételi felvételeivel kapcsolatban.	675
63. Miniszteri tanácsos kinevezése a Külügyminisztériumhoz.	676
64. Két személy külügyminisztériumi kinevezésének levétele a napirendről.	676
65. Megosztott özvegyi ellátmány engedélyezése egy volt külügyminisztériumi miniszteri osztályfőnök két elvált felesége részére.	676
66. Gyulácsy György rendkívüli követi és meghatalmazott miniszteri kinevezése és megbízása az ankarai követség vezetésével.	676

Napirendi pontok jegyzéke

67. Kvassay László rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter megbízása az isztambuli főkonzulátus vezetésével.	677
68. Bede István londoni magyar megbízott felhatalmazása a magyar-angol fizetési egyezmény aláírására.	677
69. A magyarországi németek újabb csoportjának kitelepítését előkészítő megbízottak kiküldése Prágába, illetve Berlinbe.	677
70. A miskolci bányahatóság Csehszlovákiába került iratanyagának visszaszerzése.	678
71. A magyar-jugoszláv egyezmény alapján alakítandó vegyesbizottság tagjainak Belgrádba való kiküldésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	679
72. Rendelet a kereskedelmi és iparkamarai fegyelmi hatóságok átmeneti szervezése tárgyában.	679
73. A halászsövetkezetek jogi helyzetéről szóló rendelet tervezetének levétele a napirendről.	679
74. Az árurészletügylet újabb szabályozása tárgyában készült rendelettervezet levétele a napirendről.	679
75. Beszámoló a szovjet-magyar kereskedelmi egyezmény megkötéséről.	680
76. Beszámoló a finn-magyar árucseré és fizetési egyezmény megkötéséről.	681
77. A bolgár-magyar kereskedelmi szerződés megkötésének bejelentése.	681
78. Rendelet gépjárművek és táblaüveg vámmentes behozataláról.	681
79. A jugoszláv-magyar kereskedelmi szerződés részleteinek letárgyalása céljából Jugoszláviába utazó küldöttség összeállítása.	682
80. A katonai büntetőtörvénykönyv tervezetének levétele a napirendről.	682
81. Hét volt honvédtiszt rehabilitálása.	682
82. Katonai, illetve pénzügyi delegáció küldése Olaszországba és Svájcba a háború alatt keletkezett követelések és tartozások rendezése céljából.	683
83. Tiszteletdíjasok alkalmazása a Honvédelmi Minisztériumnál.	683
84. A Honvédelmi Minisztérium egyik miniszteri osztálytanácsosának előléptetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	684
85. Az Országos Házépítő Szövetkezet elnökének, igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjainak kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	684

86. Rendelet a házfelügyelők és segédházfelügyelők központi fűtéssel kapcsolatos járandóságairól.	685
87. Építési és közmunkaügyi minisztériumi tisztviselők szabadpályán töltött idejének a nyugdíj szempontjából való beszámítása.	685
88. Dr. Incze Gyula és dr. Jáki Gyula szegedi egyetemi nyilvános rendes tanári kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	686
89. Egy vasaljai tanító rehabilitálása, illetve családtagjai ellátásának biztosítása.	686
90. Egy Budapest fővárosi főkönyvtáros kiutazása Svájcba és Franciaországba pedagógiai és könyvtári kérdések tanulmányozása céljából.	686
91. Kinevezések a Tájékoztatásügyi Minisztériumhoz.	687
92. Nádass József hírlapíró kiküldése Norvégiába, Dániába és Svédországba.	688
93. Közellátásügyi Minisztérium munkatársának és a Külforgalmi Rt. igazgatójának cukorbeszerzési ügyben történő csehszlovákiai kiküldetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	688
94. A Hús- és Zsiradék-hivatal gépkocsibeszerzésével kapcsolatos javaslat levétele a napirendről.	688
[15] 195. 1947. augusztus 8.	695
1. Vita és határozat az aszálykárók és a viharkárók által sújtott gazdák adójának mérsékléséről, az adó búzakötvényben való fizetéséről, a vetőmag-ellátás biztosításáról.	695
2. A Nemzetközi Gyermekegélyezési Alappal kötött megállapodás aláírásának engedélyezése.	703
3. Tájékoztató a magyar-szovjet pénzügyi és fizetési tárgyalásokról.	704
4. Vita a Turánszky-üggyel kapcsolatos amerikai jegyzékekről.	713
5. Az 1944. évi magyar állami zárszámadás elfogadása.	713
6. A Tervgazdasági Tanács elnökének, tagjainak és a meghívott szakértőknek fizetendő jelenléti díjak megállapítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	713
7. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium részére rendkívüli hitelútlépés engedélyezése.	713
8. A Statisztikai Hivatal egyik tisztviselőjének előléptetése és a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése.	714
9. Gombosi Zoltán olajkormánybiztos államtitkári címmel való kitüntetése és előléptetése.	714

Napirendi pontok jegyzéke

10. A költségvetés 1947. augusztus havi előirányzott bevételeinek és kiadásainak jóváhagyása.	714
11. Tisztviselő kinevezése a Tájékoztatásügyi Minisztériumhoz.	716
12. Törvényjavaslat a „Magyar Köztársasági Sportérdemrend” alapításáról.	716
13. A tudományegyetemek orvostudományi karainak szigorlati rendjéről szóló szabályzat levétele a napirendről.	717
14. Dr. Heller Farkasnak, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tanárának a szolgálatban való visszatartása.	717
15. Három irodatiszt kinevezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz.	717
16. Tíz gimnáziumi tanár előléptetése.	717
17. Javaslat tizennégy gimnáziumi igazgatónak az V. fizetési osztályba való előléptetésére.	718
18. Testnevelési főtanácsos kinevezése.	718
19. Gimnáziumi igazgató kinevezése az V. fizetési osztályba.	718
20. Dr. Kondor Imre kinevezése egyetemi nyilvános rendes tanárrá a Debreceni Tudományegyetemre.	718
21. Tizenkilenc szabadművelődési tisztviselő kinevezése.	718
22. Dr. Incze Gyula és dr. Jáki Gyula kinevezése a Szegedi Orvostudományi Egyetem tanárává.	719
23. Az Egri Jogakadémián Közgazdaságtudományi Kar létesítésére vonatkozó kérés elhárítása.	719
24. Bejelentés Heltai Jenő írónak a Szerzői Egyesületek Világszövetsége elnökévé történt megválasztásáról, a Világszövetség Budapesten rendezendő kongresszusáról.	719
25. Operaházi bérletek biztosítása a miniszterek részére.	720
26. Gépkocsi beszerzés a Hús- és Zsiradék hivatal részére.	720
27. Közellátásügyi minisztériumi tisztviselők kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	720
28. Az Országos Házépítő Szövetkezet elnökének, igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjainak kinevezése.	721
29. Az SKF Svéd Golyóscsapágygyár Rt.-nek a Honvédelmi Minisztériummal szembeni követelésével kapcsolatos előterjesztés levétele a napirendről.	721
30. A Honvédelmi Minisztérium egyik miniszteri osztálytanácsosának előléptetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	722
31. Kegydíj engedélyezése Petróczy István rendfokozatát vesztett nyugalmazott honvéd ezredes özvegye számára.	723

32. Egy volt honvéd törzsőrmester rehabilitálása és alhadnaggyá történő előléptetése.	723
33. Egy volt honvéd őrmester rehabilitálása.	723
34. Rendelet a honvédelmi tárca által eszközölt kisajátításokkal kapcsolatos kártalanítási igények érvényesítésének függesztéséről.	723
35. Rendelet az árurészletügylet újabb szabályozásáról.	724
36. Barcza Sándor kinevezése a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium adminisztratív államtitkárává.	724
37. A MÁVAG egyik volt munkásának rehabilitálása.	725
38. A MÁVAG egyik volt lakatosának rehabilitálása.	725
39. Autóvásárlás az iparügyi tárca részére.	725
40. Tájékoztató a jugoszláv-magyar áruszállításokkal kapcsolatos belgrádi tárgyalásokról.	725
41. Két külügyminisztériumi kinevezési javaslat levétele a napirendről.	726
42. Károlyi Mihály és Oltványi Imre követekkel kapcsolatos francia, illetve svájci fogadókészség bejelentése.	726
43. A diplomata útlevelék kiadásával kapcsolatos kérdések rendezése.	726
44. A hernyóselymet tartalmazó fonalak behozatalára az Állami Selyemtenyészési Üzem részére adandó kizárólagos jogot illető előterjesztésnek a Gazdasági Főtanács elé utalása.	727
45. A Magtermelő Rt. igazgatóságába és felügyelőbizottságába beválasztott földművelésügyi minisztériumi tisztviselők számára a tagság elfogadásának engedélyezése.	728
46. Egy mezőgazdasági kísérletügyi főigazgató kinevezése.	728
47. A Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ elnökére vonatkozó kinevezési javaslat levétele a napirendről.	728
48. Egy földművelésügyi minisztériumi tisztviselő előléptetése.	728
49. Négy mezőgazdasági szakoktatási intézeti igazgató előléptetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	729
50. Dr. Hellei András, a Mezőgazdasági Munkatudományi Intézet igazgatója és dr. Herke Sándor, az Alföldi Mezőgazdasági Intézet munkatársa esetében a szolgálati idő kedvezőbb megállapítása.	729
51. Két küldött kiutazása Angliába a Nemzetközi Agrártudományos Értekezlet konferenciájára.	729
52. Magyar képviselők részvétele a FAO genfi közgyűlésén.	730
53. A kolorádóbogár elleni védekezésre szervezett egység létszámának felemelése.	731

Napirendi pontok jegyzéke

54. Kiküldetések Svájcba tenyészállatok behozatala céljából.	731
55. Rendelet a községi jegyzők vármegyei fogalmazóvá történő előrelépésének lehetővé tételéről.	731
56. Rendelet az egyes vállalatoknál szervezett tűzoltóságok államosításáról.	733
57. Egy belügyminisztériumi miniszteri tanácsos állásáról történt lemondásának tudomásulvétele.	733
58. Egy rendőrtiszt özvegyének és gyermekeinek méltányos el látása.	734
59. A rendőrségnél tizenkét gépkocsivezető szakaltest alkalmazása.	734
60. Dr. Seidler Ernő, a Vörös Őrség volt budapesti parancsnokának rehabilitálása és özvegye nyugellátása.	734
61. Cséby Lajos volt rendőr főhadnagy rehabilitálása.	734
62. Határozat a román határon lévő csángó magyarok betelepítésénél követendő eljárásról.	735
63. A németek kitelepítése ügyében Berlinbe küldött személyek számának felemelése.	735
64. Az Országos Népjóléti Szövetkezet létesítésére vonatkozó rendelet tervezetének levétele a napirendről.	735
65. Százhuszonegy tiszteletdíjas szociális szakszolgálati tisztviselő kinevezése.	736
66. Kilenc újabb személy kiküldése a Foksaniban és Máramaroszigeten működő magyar hadifogolygondozó bizottságba és napidíjuk felemelése.	736
67. A hadifogságból hazatérők segélyezésére szolgáló összegek felemelése.	736
68. Rendelet a Vasúti Üzletszabályzat egyes rendelkezéseinek módosításáról.	737
69. A MÁV egyik tisztviselőjének kiküldése Németország szovjet megszállási övezetébe az árucsereforgalmi tárgyalásokkal kapcsolatban.	737
70. A MÁV két tisztviselőjének kiküldése Prágába a Nemzetközi Kocsicsere Bizottság ülésére.	738
71. A MÁV két tisztviselőjének kiküldése Dániába a Nemzetközi Teherkocsi Vasúti Egylet ülésére.	738
72. 10 és 100 millió forint összegű kincstári jegykölcson kibocsátása.	738
73. Tájékoztató a Svédországgal, Svájccal és Angliával folyamatban lévő pénzügyi tárgyalásokról.	738

74. Egyszeri rendkívüli segély engedélyezése a MÁVAG alkalmazottai részére.	739
75. Rendelet a bírák és ügyészek külön státusának visszaállításáról.	739
76. A Magyar Nemzeti Bank kormánybiztosának jogkörét szabályozó rendelet érvényének meghosszabbítása.	740
77. Állami kezességvállalás a Műszaki és Vegyiművek Rt. 350 000 Ft hitelével kapcsolatban.	740
78. Rendelet a tanárok, tanítók, óvónők, továbbá a tanügyi és a szabadművelődési fogalmazási személyzet illetményeinek megállapításáról.	741
79. Rendelet az embersporttal kapcsolatban rendezett esélyfogadások szabályozásáról.	741
80. Rendelet az igazolási eljárásokról.	742
81. Kinevezések magasabb bírói állásokra.	744
82. Major Ákos, a Népbíróságok Országos Tanácsa elnökének előléptetése a IV. fizetési osztályba.	745
83. Bírók és államügyészek kinevezése.	745
84. Tizenhat igazságügyi alkalmazott szabadpályán eltöltött idejének a nyugdíj szempontjából figyelembe vehető szolgálati idejéhez való hozzászámítása.	746
85. Engedély egy igazságügyminisztériumi miniszteri tanácsos részére a Pénzváltó Bank Rt. által számára felkínált felügyelőbizottsági tagság elvállalására.	746
86. A dohányjövédéki munkáslétszámbeli alkalmazottakat illető létszámcsökkentő határozat megsemmisítésére vonatkozó határozat levétele a napirendről.	746
[16] 196. 1947. augusztus 14.	759
1. Tájékoztató és vita a Moszkvában folytatott szovjet-magyar pénzügyi és fizetési tárgyalások újabb fejleményeiről, főleg a német követeléseknek a Szovjetunió javára való teljesítéséről, a magyar-szovjet vállalatok kedvezményeiről és az ezzel kapcsolatos angol-amerikai észrevételekről.	759
2. Tájékoztató és vita a Szovjetunióval szemben fennálló, az inflációs időkből származó tartozások kiegyenlítésének módjátáról.	762
3. Tájékoztató és vita az Egyesült Izzó leszerelt gépeinek a Szovjetunióval szembeni magyar tartozások elszámolásánál való figyelembevételéről.	763
4. Vita a választói jogosultság értelmezését illetően.	766
5. Határozat a sportfogadási rendelet átszövegezéséről.	773

Napirendi pontok jegyzéke

6. Tüzoltóparancsnok kinevezése Csongrád vármegyébe.	773
7. Dr. Dinnyés Endre kinevezése belügyminisztériumi miniszteri tanácsossá.	774
8. Egy községi jegyzői állás végleges betöltése.	774
9. A Budapest Fővárosi Elektromos Művek egyik főtanácsosának kiküldetése Csehszlovákiába, a megrendelt kazánszivattyúk helyszíni ellenőrzése céljából.	774
10. Tájékoztatás a német lakosság kiszállítása ügyében Prágában és Berlinben folytatott tárgyalásokról, vita a visszatérők kitelepítettek jogállásáról.	774
11. A hágai Állandó Választott Bíróság magyar nemzeti csoportjánál megüresedett helyek betöltése.	776
12. Dr. Perényi Józsefnek, a moszkvai követség sajtó és kulturális attaséjának az előléptetésére és a külügyminisztériumi státuszba való átvételére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	777
13. A velencei és a cannesi nemzetközi filmfesztiválon való részvétel lemondása.	777
14. Finnország és Magyarország közötti diplomáciai kapcsolat felvétele.	778
15. Hiteltúllépés engedélyezése a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumnál.	778
16. Rendkívüli hitelek engedélyezése a belügyi tárca részére.	778
17. Igmándy Ágnes (belügyminisztériumi) átrendelésének meghosszabbítása.	779
18. Előirányzat nélküli hitel engedélyezése a Canterbury-i érseki helynök fogadására.	779
19. Szakasits Árpád titkárának átrendelése.	779
20. Osztályfőnök kinevezése a Honvédelmi Minisztériumhoz.	779
21. Fülöp István Heves vármegye, Szabó István Szatmár-Bereg vármegye főispánjává való kinevezése.	780
22. Az Olaszországba és Svájcba utazó honvédségi bizottság kiegészítése egy további kiküldöttel.	780
23. Az augusztus 20-át közvetlenül követő szombati nap szünnapként kezelésének elhárítása.	780
24. Rendelet a hároméves gazdasági terv megvalósítását segítő egyes szervezési kérdésekről.	780
25. Rendelettervezet az Állami Műszaki Főiskola létesítéséről.	782
26. A tudományegyetemek orvostudományi karainak tanulmányi és szigorlati rendjéről szóló szabályzat jóváhagyása.	782

Napirendi pontok jegyzéke

27. Dr. Bálint Sándor kinevezése a szegedi egyetem nyilvános rendes tanárává, a régiségtudományi tanszék néprajzi tanszékké való átszervezésével. 783
28. Dr. Klár János kinevezése a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem nyilvános rendes tanárává. 783
29. Dr. Doroghi Ervinnek az egyetemi rendkívüli tanári cím adományozására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 784
30. Dr. Domanovszky Sándor egyetemi tanár hetvenedik életévén túl a tényleges szolgálatban való visszatartására irányuló javaslat elutasítása. 784
31. Zenetanár kinevezése a Szegedi Állami Zenekonzervatóriumhoz. 784
32. Énektanár kinevezése a Kecskemét városi zeneiskolához. 784
33. Egy nyugalmazott tanítónő tényleges szolgálatba való visszavétele. 785
34. Egy nyugalmazott tanítónő rehabilitálása. 785
35. Huszonkilenc polgári iskolai tanári állás átszervezése gyógyítva-nevelő intézeti tanári állásokká. 785
36. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz tartozó tizenkét tisztviselő szolgálati útlevelének kiadásával kapcsolatos kérés levétele a napirendről. 785
37. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium egyik minisztériumi osztálytanácsosának kiküldése Rómába az 1848/49-es szabadságharc és a Kossuth-emigráció levéltári forrásainak kutatása céljából. 785
38. Szovjet előadóművészek és sakkozók háromhetes magyarországi vendégszereplésével kapcsolatban 60 000 forint rendkívüli hitel engedélyezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium számára. 786
39. Észrevétel a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium előterjesztésein az előadó nevének és telefonszámának feltüntetését illetően. 786
40. A Közellátásügyi Minisztérium egyik miniszteri tanácsosának és a Külforgalmi Rt. igazgatójának cukor behozatalával kapcsolatos prágai kiküldetése. 786
41. Négy közellátásügyi tisztviselő előléptetése. 787
42. Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium két munkatársa esetében a szabadpályán eltöltött időnek a közszolgálatba való beszámítása. 787
43. Tájékoztatás a magyar-lengyel kereskedelmi egyezmény megkötéséről. 788

Napirendi pontok jegyzéke

44. Rendelet a kereskedelmi és iparkamarai választások határidejének újabb meghosszabbításáról. 788
45. A stockholmi vásár magyar pavilonjának berendezésével kapcsolatos kiküldetések. 788
46. Pozsgay Gyula nyugalmazott államtitkár szabadpályán eltöltött idejének beszámítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 788
47. Kereskedelmi attasé küldése Moszkvába. 789
48. A Külkereskedelmi Igazgatóság egyik tanácsosának kiküldése Romániába téli tűzifa beszerzése ügyében. 789
49. Az Iparügyi Minisztérium egyik irodatisztje esetében a szabadpályán töltött idő beszámítása. 789
50. Rendelet az ékszerek és drágakövek utasforgalomban történő kivitelének szabályozásáról. 790
51. Állami kezességvállalás a Magyar Külforgalmi Rt. egyes behozatali üzleteivel kapcsolatban. 790
52. Állami kezességvállalás a Magyar Külforgalmi Rt. újabb két behozatali ügyletével kapcsolatban. 790
53. Állami kezességvállalás a Magyar-Olasz Bank Rt. nyugdíjfizetési kötelezettségének teljesítése céljából folyósított hitel tekintetében. 790
54. A Pénzügyminisztériumnál egy szerződéses könyvszakértő alkalmazása. 791
55. Egy nyugalmazott postatakarékpénztári titkár szolgálati idejének nyugdíj szempontjából való beszámítása és magasabb fizetési osztályba sorolása. 791
56. Miniszteri tanácsosi cím adományozása a Pénzügyminisztérium két nyugalmazott műszaki főtanácsosa részére. 791
57. A köztársasági elnök testőrsége részére folyósítható pótdíj megállapítása. 791
58. A dohányjövedéki munkások körében végrehajtott B-listázások felülvizsgálata, illetve a létszámcsökkentő határozatok megsemmisítése. 791
59. Egy pénzügyi altiszt kinevezése forgalmi adóhivatali tisztté. 792
60. Egy pénzügyminisztériumi osztálytanácsos kiküldése Belgrádba a békeszerződés végrehajtásával kapcsolatos függő pénzügyi kérdések rendezésének előkészítése céljából. 792
61. Rendelet a mének kötelező vizsgálatáról és a lótenyésztés fejlesztéséről. 792

62. Ifj. Tildy Zoltánnak, a MALLÉRD elnökgazgatójának magasabb fizetési osztályba sorolására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	792
63. Az Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ elnökére tett javaslat levétele a napirendről.	793
64. Groffits Gábor, az Agrártudományi Egyetem keszthelyi osztályára kinevezett egyetemi tanár állásában való visszatartása.	793
65. Az Agrártudományi Egyetem létszámába két egyetemi tanári kinevezésre tett javaslat levétele a napirendről.	794
66. Négy középfokú gazdasági tanintézeti igazgató gazdasági szakoktatási főigazgatóvá való előléptetése.	794
67. A Földművelésügyi Minisztérium állategészségügyi főtanácsosa számára a Magyar Oltóanyagtermelő Intézet Rt. felügyelőbizottságában való részvételének engedélyezése.	795
68. Az Agrártudományi Egyetem egy tanársegédének kiküldése Angliába állategészségügyi tanfolyamon való részvétel céljából.	795
69. Földművelésügyi tisztviselők szabadpályán eltöltött idejének a nyugdíjba való beszámítása.	795
70. A Földművelésügyi Minisztériumnál egy szerződéses üzemevezető alkalmazása.	795
71. Határozat Lillafürednek a MALLÉRD kötelékéből való kiemeléséről és a MÁSZ-nak, illetve a NIK-nek való bérbeadásáról.	796
72. A Duna-Tisza csatorna építésének megkezdésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	796
73. Az 1946. július 28-a előtt keletkezett egyes követelések érvényesítésének korlátozásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	796
74. Bírósági fogalmazók kinevezése.	797
75. Bírók kinevezése.	797
76. Államügyészek kinevezése.	799
77. Az üzletszerzők jogviszonyának szabályozásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	799
78. A Tanácsköztársaság alatti magatartásáért elbocsátott hús volt MÁV alkalmazott rehabilitálása.	800
79. Négy légiközlekedési szakember genfi, stockholmi és moszkvai tanulmányútja.	800
80. A magyar javak hazairányítása céljából Svájcba kiküldött egyik MÁV főtanácsos napidíjának elszámolása.	800

Napirendi pontok jegyzéke

81. A MÁV egyik főmozdonyvezetőjének kiküldése Németországba és Franciaországba mozdonyalkatrészek beszerzése céljából.	800
82. A MÁV egy tanácsosának kiküldése Romániába fűrészárúk beszerzése céljából.	801
83. A MÁV két tisztviselőjének kiküldése Svájcba vasúti köteléki díjszabással kapcsolatos tárgyalások céljából.	801
84. A kisiparosok és kiskereskedők társadalombiztosítására vonatkozó rendelettervezet levétele a napirendről.	801
85. Egészségügyi intézményeknél megüresedett orvosi és segéd-személyzeti állások betöltése.	802
86. Közegészségügyi felügyelő kinevezése a Népjóléti Minisztériumhoz.	802
87. Tizennyolc hatósági bába-állás ideiglenes betöltése.	803
88. Népjóléti miniszteri megbízott kiküldése Romániába a hadifogoly gyűjtőtáborok megsemmisítése, a magyar hadifogolybi-zottságok ellenőrzése céljából.	803
89. Dr. Kende Zsigmond rehabilitálása és kinevezése az Országos Közegészségügyi Intézet igazgatójává.	803
[17] 197. 1947. augusztus 21.	816
1. Rendelet nőknek altisztként való alkalmazásának lehetővé-tételéről.	816
2. Egy közigazgatási bírósági ítéldbíró özvegye részére engedélyezett kegydíj további két évre szóló meghosszabbítása. . . .	816
3. A cannesi és a velencei filmfesztiválra való kiküldetési ja-vaslatok elutasítása.	816
4. 3 millió forint engedélyezése a munkanélküliség leküzdésére. . .	817
5. A kollektív szerződésekről szóló rendelet módosítása és kie-gészítése.	817
6. Rendelet a jogosulatlan iparúzás (kontárkodás) elleni hat-hatósabb fellépésről.	818
7. Rendelet a szabadalmi bírák és a szabadalmi ügyvivők ké-pesítéséről.	819
8. Az Iparügyi Minisztérium egyik osztályfőnökének kinevezé-se az Ipari Termelési Tanács tagjává.	820
9. A magyar-osztrák árucsereforgalmi egyezmény végrehajtá-sát ellenőrző vegyesbizottság soron következő ülésének elő-készítése.	820
10. Rendelet az üzleti hirdetések korlátozásáról és a tisztesség-telen versenyről szóló korábbi törvények kiegészítéséről. . . .	820

Napirendi pontok jegyzéke

11. A Magyar Külkereskedelmi Igazgatóságnál üresedésben lévő állások terhére tizenkét szerződéses alkalmazott felfogadása. 821
12. A Magyar Központi Mértékügyi Intézetnél alkalmazott szerződéses munkatársak kinevezése. 821
13. A külképviseletek felállításának előkészítése. 821
14. A Polgári Repülés Nemzetközi Szervezete Jogi Bizottságának Brüsszelben tartott értekezletére egy külügyi tisztviselő kiküldésének elutasítása. 822
15. Dr. Velics László megbízása a római magyar követség vezetésével. 823
16. A külföldi tájékoztatás egységesebb tételével kapcsolatos ügykör-átcsoportosítás a Külügyminisztériumtól a Tájékoztatásügyi Minisztériumhoz. 823
17. Gombosi Zoltán iparügyi államtitkár és Szeleczy Gyula miniszteri tanácsos diplomata útlevelének kiadására vonatkozó előterjesztés elvetése. 824
18. A békéscsabai városi villamosműnél létszámcsökkentés folytán megüresedett főkönyvelő-irodavezetői állás betöltése. . . . 825
19. Vita és határozat a szavazólapok központi előállításáról. . . . 825
20. Vita a Mindszenty József hercegprímás által a német lakosság kitelepítésével kapcsolatban a miniszterelnökhöz intézett levélről. 827
21. Bejelentés a csehszlovák-magyar áttelepítési egyezmény végrehajtása során felmerült kérdések napirendre tűzésével kapcsolatban. 835
22. A Miniszterelnök Rendelkezési Alapjának az adott hónapra esedékes részén túl 200 000 forinttal való kiegészítése. 835
23. A magyarországi szovjet vállalatoknak adott kedvezményekkel kapcsolatos angol és amerikai észrevételek megválaszolása. 835
24. Megállapodás a szovjet féllel a MOLAJ nyersolajellátásának kérdésében. 836
25. Tájékoztató a magyarországi szovjet érdekeltségű vállalatok osztaléktranszferének kérdéséről a szovjet féllel folytatott tárgyalásról. 836
26. Tájékoztató a szovjet féllel magyarországi szovjet érdekeltségű vállalatokat illetően az osztalékkorlátozásáról folytatott tárgyalásról. 836
27. Tájékoztató a szovjet féllel az osztaléktranszferrel kapcsolatban kiszállításra kerülő áruk tárgyában folytatott tárgyalásról. . 836

Napirendi pontok jegyzéke

28. Engedély az osztaléktranszfer keretében a Szovjetunióba kiszállítandó áruk kiviteli engedélyének már a jegyzőkönyv aláírása előtti kiadására. 837
29. Tájékoztató az államosított magánvasutak volt német részese-
sedésének kifizetése ügyében a szovjet féllel folytatott tár-
gyalásokról. 837
30. Tájékoztató a volt német követelések globális összeggel való
kiegyenlítéséről a szovjet féllel folytatott tárgyalásokról; a
pénzügyminiszter szabadsága idején való helyettesítése. . . . 837
31. A Magyar Jelzalog Hitelbank hitelkeretével kapcsolatos ál-
lami kezességvállalás kérdésének a Gazdasági Főtanács elé
utalása. 838
32. Állami kezességvállalás a Magyar Külforgalmi Rt. által Ang-
liából vásárolt textilgépek harminckétfélmillió forint összegű
vételárával, illetve hitelkeretével kapcsolatban. 838
33. Altiszt kinevezése a Közigazgatási Bírósághoz. 838
34. Kinevezés a Pénzügyminisztériumban a külföldön károsult
magyar állampolgárok érdekvédelmét ellátó osztályra. 838
35. Segéd munkások felvétele a Magyar Nemzeti Bank Pénz-
jegynyomdájához. 839
36. A volt aszódi honvédségi gépkocsizó laktanya épületanyagá-
nak és területének hasznosítása. 839
37. Miniszteri tanácsos kinevezése a Pénzügyminisztériumhoz. . 839
38. Az Állami Lótenyésztési Felügyelőség megszervezése és a ló-
tenyésztés fejlesztése tárgyában korábban kiadott rendelet
módosításáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről. . 840
39. Az Agrártudományi Egyetem létszámba egyetemi tanárok
kinevezése. 840
40. A Földművelésügyi Minisztérium két vezető tisztviselője
számára a Mezőgazdasági Ipari Rt. által felajánlott igazga-
tási tagság elfogadására vonatkozó javaslat levétele a napi-
rendről. 840
41. Az Országos Meteorológiai és Földmágnességi Intézet he-
lyettes igazgatójának kiküldése a Nemzetközi Meteorológia-
i Szervezet Washingtonban tartott értekezletére. 841
42. Az Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ elnökének
kinevezése. 841
43. Nyugdíj biztosítása Hamburger Jenő volt népbiztos özve-
gye számára. 842
44. Tájékoztató az ország aszállyújtotta vidékein szükséges ve-
tőmagakcióról és ennek hiteligényéről. 842

Napirendi pontok jegyzéke

45. Az egri érsekség számára biztosított száz hold föld szőlő terület formájában való kiadásánál alkalmazandó átszámítási kulcs megállapítása. 843
46. Közmunka igénybevétele a koloradó bogár elleni védekezésnél. . . 843
47. A Jugoszláviába szerződött négyezer magyar építőmunkás munkabérének átutalásával kapcsolatos kérdések rendezése. 843
48. Törvényjavaslat a Fiatakorúak Budapesti Törvényszékének létrehozásáról. 844
49. Az üzletszerzők jogviszonyának szabályozásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről. 845
50. Törvényszéki bíró kinevezése a budapesti ítélőtáblához. 845
51. Bíró kinevezése a Kúriához. 845
52. Dr. Auer György budapesti főállamügyész előléptetése a III. fizetési osztályba. 846
53. Két igazságügyminisztériumi számszaki tisztviselő előléptetése. 846
54. Az üzleti hirdetések korlátozásáról és a tisztességtelen versenyről szóló rendelet tárgyalásának folytatás. 846
55. A kisiparosok és kiskereskedők társadalombiztosításáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről. 847
56. Az egészségvédelmi intézményeknél megüresedett orvosi és segédszemélyzeti állások betöltésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 847
57. Miniszteri osztályfőnöki cím adományozása a Népjóléti Minisztérium egyik miniszteri tanácsosának. 847
58. A kecskeméti közkórház egyik volt főorvosának rehabilitálása és nyugdíjazása. 848
59. Az Országos Tüdőbetegszanatóriumi Egyesület egyik irodatisztjének előléptetése. 848
60. A szentesi vármegyei közkórházhoz egy boncsozola kinevezése. . . 848
61. Egy volt 1918–1919-es főhadnagy rehabilitálása és előléptetése nyugállományú őrnaggyá. 848
62. Az UNESCO-hoz küldendő állandó megbízott személyére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 848
63. Dr. Nagy Gyula kinevezése nyilvános rendkívüli tanárrá a pécsi egyetem Sopronba kihelyezett Evangélikus Hittudományi Karára. 849
64. A Pázmány Péter Tudományegyetemre két gazdasági segéd-tiszt kinevezése. 849

Napirendi pontok jegyzéke

65. Egy vallás- és közoktatásügyi minisztériumi miniszteri osztálytanácsos evangélikus lelkészként eltöltött szolgálati idejének beszámítása.	849
66. Egy vallás- és közoktatásügyi minisztériumi miniszteri titkár református lelkészként eltöltött szolgálati idejének beszámítása.	849
67. Solt község állami népiskolájából korábban elbocsátott tanítónó rehabilitálása.	849
68. Egy tanügyi titkár rehabilitálása.	850
69. Dr. Marót Károly kinevezése a Pázmány Péter Tudományegyetem nyilvános rendes tanárává.	850
70. A vegyes és szovjet vállalatok infláció alatti áruszállításai- ból eredő szovjet követelések törlesztése.	850
71. Új főispánok közellátási kormánybiztossá való kinevezése. . .	851
72. MÁV tisztviselők kiküldése Olaszországba az olasz kikötőkkel kapcsolatos forgalom vasúti fuvardíj rendszerének módosítása ügyében.	851
73. MÁV tisztviselők kiküldése Ausztriába a csehszlovák-osztrák-adriai tengeri kikötői köteléki tárgyalásokon való részvétel céljából.	851
74. MÁV tisztviselő kiküldése Prágába a nemzetközi személydíjszabási értekezleten való részvétel céljából.	851
75. MÁV tisztviselő kiküldése Csehszlovákiába vasúti talpfa átvétele céljából.	851
76. Három légügyi tisztviselő kiküldése Szófiába a magyar-bolgár légitforgalmi egyezmény megkötése céljából.	852
[18] 198. 1947. augusztus 28.	861
1. Vita a választások tisztaságának megóvása érdekében a névjegyzék kivonatok (kék cédulák) kiadásával és felhasználásával, a szavazók igazolásával kapcsolatban tett bejelentésekről. . .	861
2. Vita a magyarországi német lakosság kitelepítésével kapcsolatban kialakult állapotokról.	869
3. A Miniszterelnökség B-lista osztályának szeptember havi különmunkadíjára korábban jóváhagyott 10 900 forint felhasználásának engedélyezése.	873
4. Közigazgatási bírósági tanácselnök szolgálatban való visszatartása, illetve közigazgatási bírósági ítéldbíró szolgálatban való visszatartásának elutasítása.	873
5. Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter kintüntetése a Magyar Szabadság Érdemrend ezüst fokozatával. . .	873
6. Öt tisztviselő kinevezése a Gazdasági Főtanácshoz.	874

7. A Gazdasági Főtanács által letárgyalt államháztartási kölönhitelek jóváhagyása. 874
8. A Péti Nitrogénművek és a Magyar Szövetkezeti Központ részére 5,5 millió forint kliringhitel engedélyezése. 875
9. A bírói és ügyészi státus tárgyában a Gazdasági Főtanács által készített előterjesztés jóváhagyása. 875
10. Gördülőanyagok visszaszerzése ügyében Romániába kiküldött MÁV főfelügyelő bukaresti tartózkodásának meghosszabbítása, költségeinek fedezése. 875
11. Egy Romániából Magyarországra áttelepült volt vasúti raktárnok kegyelmi ellátása. 875
12. Egy volt MÁV állomáselőjáró özvegye számára kegydíj megállapítása. 876
13. A MÁV két tisztviselőjének kiküldése Svájcba két rövidhullámú rádió adóberendezés átvétele céljából. 876
14. A MÁV hat főtisztviselőjének kiküldése Romániába a teherkocsik széles nyomtávra való átépítésének tanulmányozása céljából. 876
15. A magánjogi szolgálati viszonyból eredő végkielégítés kifizetésének ideiglenes szabályozását célzó rendelettervezet levétele a napirendről. 876
16. A munkakörüknél (vezető állásuknál) fogva kollektív szerződés hatálya alá nem eső munkavállalók javadalmának korlátozásáról szóló korábbi rendelet módosítása. 876
17. Rendelet a közszállítások céljára szükséges textil- és bőrnagyok központi beszerzéséről. 877
18. Mérnökök kiküldése a chicagói szerszámgép kiállításra. 878
19. Négytagú bizottság kiküldése Angliába, Svájcba és Franciaországba bizonyos jugoszláv szállításokkal kapcsolatos szerszámgépek beszerzése ügyében. 879
20. A MÁVAG szociális igazgatója által szabadpályán töltött idő beszámítása a közszolgálatba. 879
21. Iparügyi minisztériumi miniszteri osztályfőnök szabadpályán töltött idejének a közszolgálatba való beszámítása. 879
22. Iparügyi minisztériumi miniszteri osztálytanácsos szabadpályán töltött idejének a közszolgálatba való beszámítása. 879
23. Az Iparügyi Minisztérium egyik munkaügyi tanácsosa esetében a szabadpályán eltöltött idő közszolgálatba való beszámítása. 879
24. Az Iparügyi Minisztérium egyik irodatisztje által szabadpályán töltött idő közszolgálatba való beszámítása. 879

Napirendi pontok jegyzéke

25. A MÁVAG egy volt mintaaasztalosának rehabilitálása. 880
26. A MÁVAG egy volt lakatosának rehabilitálása. 880
27. A MÁVAG egy volt lemezlakatosának rehabilitálása. 880
28. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium egyik miniszteri segédtitkárának előléptetése. 880
29. Hat tisztviselőnek a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumnál való alkalmazására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 880
30. A palesztinai kereskedelmi attasé kinevezésére tett javaslat levétele a napirendről. 881
31. A frankfurti és a brüsszeli kereskedelmi kirendeltség felállítása és megszervezése. 882
32. Tájékoztató az Angliába irányuló magyar élelmiszerkivitel tárgyában kötött egyezményről. 882
33. A magyar-svájci áruforgalmi tárgyalásokra kiküldendő delegáció összetételének jóváhagyása. 882
34. A lengyel-magyar kereskedelmi tárgyalásokat lefolytató bizottság vezetőjének kijelölése. 883
35. A csehszlovák-magyar árucsereforgalmi tárgyalásokat lefolytató bizottság vezetőjének kijelölése. 883
36. Vita az osztrák-magyar kereskedelmi tárgyalások során felmerült kérdésekről. 883
37. Egyes magánjogi tartozások teljesítésének szabályozásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről. 885
38. Szobek András közellátásügyi minisztériumi államtitkár és három további közellátásügyi tisztviselő szabadpályán töltött idejének a közszolgálatba való beszámítása. 886
39. Gépkocsivezetői állások betöltése a közellátásügy területén. 886
40. Közellátásügyi felügyelő kinevezése és a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése. 886
41. Dr. Szilas Oszkár vállalatigazgató műegyetemi nyilvános rendkívüli tanári címmel való kitüntetésére tett javaslat levétele a napirendről. 887
42. Dr. Gillemot László kinevezése a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá. 887
43. A ladánybenei községi iskolák államosításával kapcsolatban hat községi tanító kinevezése állami iskolai tanítónak. 887
44. Vedres Márk és Beck Ödön Fülöpné nyugdíjának kedvezőbb megállapítása. 887

45. Az UNESCO-hoz küldendő állandó megbízott alkalmazásának jóváhagyása. 888
46. A budapesti büntető bíróság egy Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt elbocsátott díjnokának rehabilitálása. . . . 888
47. Rendelet az Elhagyott Javak Kormánybiztossága tevékenységéből eredő követelések felfüggesztéséről. 888
48. Rendelet az uzsorabírósági eljárásban alkalmazható fogvartartás lehetőségéről. 888
49. Rendelet a német tulajdonban volt részvényeknek a Szovjetunió részére való kiszolgáltatása tárgyában korábban kibocsátott rendelet hatálya alá eső részvénytársaságok egyes jogviszonyainak szabályozásáról. 889
50. A honvédségi eskü szabályozására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 889
51. Rendelet a katonai személyek igazolásáról. 889
52. Honvédelmi Minisztériumnál tiszteletdíjas személyek alkalmazása. 889
53. A szövetséges hatalmak hatóságai és egyéb szervei által korábban igénybe vett megürülő lakásokkal kapcsolatos kérések szabályozásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről. 890
54. Rendelet a társadalombiztosításra vonatkozó egyes korábbi rendelkezések módosításáról. 890
55. A romániai hadifogolygondozó bizottság vezetőjének visszahívása és új vezető kiküldése. 891
56. Somogy vármegye tiszti főorvosának kinevezése. 892
57. Bőrgyógyász osztályvezető főorvos kinevezése a budapesti Állami Gyermekmenhelynél. 892
58. Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium négy munkatársa esetében a szabadpályán töltött idő közszolgálatba való beszámítása. 892
59. Gépkocsivezető alkalmazása a Tájékoztatásügyi Minisztériumnál. 892
60. A csehszlovákiai magyarok kitelepítéséről szóló jelentés előterjesztésének elhalasztása. 892
61. A külföldi tájékoztatás céljára igényelt összeg egy részének jóváhagyása. 892
62. Az Egyesült Államok kormányának hozzájárulása Vámbéry Rusztem követi kinevezéséhez. 893
63. Bejelentés a belgrádi albán követ budapesti akkreditálásával kapcsolatban. 893

Napirendi pontok jegyzéke

64. Bejelentés a magyarországi argentin állampolgárok hazatelepítése céljából Budapestre érkező argentin delegációt illetően. 893
65. Két irodai munkatárs alkalmazása a New York-i főkonzulátuson. 893
66. Szerb-horvát nyelvű fordító alkalmazása a Külügyminisztériumnál. 893
67. Péter János kinevezése külügyminisztériumi miniszteri osztálytanácsossá. 894
68. A moszkvai követség mellé rendelt sajtó- és kulturális attasé átvétele külügyi státusba. 894
69. Lancia Józsefné született Odelscalchi Margit és Radványi János kinevezése a Külügyminisztériumhoz. 894
70. Rendelet a községi előjárók tiszteletdíja, a községi altiszti állások szervezése és a törvényhatósági és községi altisztek elleni fegyelmi eljárás tárgyában. 894
71. Hat személy kinevezése az Országos Tűzoltófőparancsnoksághoz. 896
72. Egy kormányzósértésért korábban elbocsátott rendőr rehabilitálása. 896
73. Az esztergomi Vörös Őrség volt parancsnokának rehabilitálása. 896
74. Rendelet a magyarországi német lakosság Németországba való áttelepítését akadályozó cselekmények meggátlásáról. 897
75. A választások alkalmával a szavazóhelyiségek látogatásának tilalmazása. 897
76. Tájékoztató az inflációs idő áruszállításaiból eredő tartozások ügyében Moszkvában folytatott tárgyalásokról. 898
77. Tájékoztató a magyar állam által megváltott volt német tulajdonú magánvasutakkal kapcsolatban Moszkvában folytatott tárgyalásokról. 898
78. Tájékoztató a szovjet érdekeltségű magyarországi vállalatok osztaléktranszfere fejében kiszállítható árukról Moszkvában folytatott tárgyalásokról. 899
79. Felhatalmazás az 1930. évi kincstári váltókölcson és az 1931. évi kincstári jegykölcson visszafizetése ügyében a svájci hitelezőkkel létrejött megállapodás aláírására. 899
80. Határozat a tudományos pótlék rendszeresítéséről. 899
81. Kormánydelegáció küldése Svájcba a pénzügyi tárgyalások lefolytatására. 900
82. A Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap részére 10 millió forint előleg engedélyezése. 900

83. A jóvátétel teljesítése végeztetett leszerelt üzemek tulajdonosainak, és a Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. magyar részvényeseinek kártalanítására vonatkozó rendelettervezet levétele a napirendről.	900
84. Az államkincstár Soroksári úti telkének elcserélése a Mechanikai Szövőgyár Rt. telkére.	901
85. A Csehszlovák Nemzeti Bank részéről a magyar-csehszlovák lakosságcsere céljára nyújtott hitellel kapcsolatos kincstári kezességvállalás.	901
86. A közszolgálatban álló mérnökök és egyéb műszaki alkalmazottak pótdíjára vonatkozó javaslatnak a Gazdasági Főtanács elé utalása.	902
87. Rendelet a bank és pénzváltó ügyletekkel iparszerűen foglalkozó cégek által nyújtott kölcsönök telekkönyvi bejegyzése esetén felmerülő költségek megtérítéséről.	902
88. A Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. szovjet jóvátételbe beszámított magyar részvényeinek átírásával kapcsolatban román részről felmerült illetéki igények rendezése.	902
89. A Pénzügyminisztériumnál egy személy alkalmazása.	903
90. A Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt korábban elbocsátott egyik pénzügyőrségi fővigyázó rehabilitálása.	903
91. A moszkvai tárgyalásokon résztvevő kiküldöttek napidíjának, illetve reprezentációs költségének megállapítása.	903
92. Rendelet az Országos Zöldmező Szövetség tagdíjainak kivételéről és beszédéről.	903
93. Rendelet az Állami Lótenyésztési Felügyelőségről és lótenyésztés fejlesztéséről szóló korábbi rendelet módosítása tárgyában.	904
94. A földbirtokrendezési szolgálatnál huszonöt fogalmazási és gazdasági alkalmazott kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	904
95. A földbirtokrendezési szolgálathoz egy műszaki felügyelő és három műszaki előadó kinevezése.	904
96. A földbirtokrendezési szolgálathoz egy műszaki tanácsos, két főmérnök és két mérnök kinevezése.	905
97. A külföldi mezőgazdasági kiállítások tanulmányozása és parasztfjak külföldi tanulmányútjának előkészítése céljából tervezett kiküldetésekre vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	905

Napirendi pontok jegyzéke

98. A Földművelésügyi Minisztérium két vezető tisztviselője számára a Mezőgazdasági Ipari Rt. által felajánlott igazgatósági tagság elfogadásának jóváhagyása.	905
99. Újabb másfélmillió forint engedélyezése a telekkönyvezések folytatására.	906
[19] 199. 1947. szeptember 4. de. 11 órakor	916
1. A kormány lemondása és az új kormány kinevezéséig az ügyek vitelével való megbízása.	916
[20] 200. 1947. szeptember 4. de. 12 órakor	918
1. A köztársasági elnök által a kormánynak az ügyek továbbvitelére adott felhatalmazása bejelentése.	918
2. A Jóváételteli Hivatal főmérnökének kiküldése Pozsonyba jóváételteli célra szállított hajó átadása ügyében.	918
3. A szeptember havi államháztartási és rendkívüli hitelkeretek meghatározása.	919
4. A burgonyabogár elleni védekezés céljára felhasznált egymillió forint póthitel utólagos engedélyezése.	919
5. Dr. Kerék Mihálynak az Agrártudományi Egyetem nyilvános rendes tanárává való kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	919
6. Hozzájárulás két földművelésügyi minisztériumi tisztviselőnek a Balatonvidéki Villamosművek Rt. igazgatóságába, illetve felügyelőbizottságába való beválasztásához.	920
7. Két munkatárs kinevezése a Magyar Állami Hal- és Nádgazdasági Üzemhez.	920
8. Két további munkatárs kinevezése a Magyar Állami Hal- és Nádgazdasági Üzemhez.	920
9. A tihanyi Biológiai Kutatóintézet adjunktusa részére a mezőgazdasági kísérletügyi igazgatói cím adományozása.	921
10. Egy volt szőlészeti és borászati felügyelő rehabilitálása, nyugdíjának kedvezőbb megállapítása.	921
11. A Földművelésügyi Minisztériumhoz tartozó területen dolgozó harminc személy állami szolgálaton kívül eltöltött ideje egy részének a közszolgálati időhöz való hozzászámítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	921
12. A Földművelésügyi Minisztérium tizenöt tisztviselője esetében a szabadpályán töltött idő egy részének a közszolgálati idejükhöz való hozzászámítása.	921
13. A Belügyminisztérium egyik fogalmazójának áthelyezése a Földművelésügyi Minisztériumhoz.	921

14. Egy személy alkalmazása az Országos Halászati Felügyelőség-nél. 922
15. A Földművelésügyi Minisztériumnál egyes tisztviselők részére a miniszteri tanácsosi, illetve miniszteri osztálytanácsosi cím adományozására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 922
16. A földbirtokrendezési szolgálatnál megállapított kereten belül — a minisztertanács külön hozzájárulása nélkül — szerződéses alkalmazottak felvétele. 922
17. A Földművelésügyi Minisztérium két tisztviselőjének kiküldése Olaszországba, illetve Triesztbe a cellulózgyártás tanulmányozása céljából. 923
18. Rendelet a géperejű bérkocsivállalatok engedélyokiratának felülvizsgálatára vonatkozó határidő meghosszabbításáról. . . 923
19. Felmentés a MÁV részére a korábbi közületi szerződések felmondásáról szóló rendelet bizonyos esetekben való alkalmazása alól. 923
20. A Közlekedésügyi Minisztérium egy főmérnökének kiküldése Ausztriába a szovjet kormány által visszaadott hajók átvétele ügyében. 924
21. A MÁV három tisztviselőjének kiküldése Ausztriába bizonyos tartozások és követelések rendezése céljából. 924
22. A MÁV igazgatójának kiküldése Ausztriába bizonyos elhurcolt felépítményi anyagok hazaszállítása ügyében. 924
23. A Közlekedésügyi Minisztérium egyik miniszteri osztálytanácsosának és a MÁV két tisztviselőjének kiküldése Jugoszláviába bizonyos személyi ügyi tárgyalások folytatása céljából. 924
24. A Közlekedésügyi Minisztérium egyik miniszteri tanácsosának és a MÁV igazgatóhelyettesének kiküldése Csehszlovákiába a két ország közötti autóbuszforgalom megindítása ügyében. 925
25. A MÁV két tisztviselőjének kiküldése Ausztriába és Csehszlovákiába fenyőfűrészárúk és talpfák átvétele céljából. 925
26. A MÁV egy korábban Romániából kitoloncolt állomáselőjárójának kegyelmi ellátása. 925
27. A Tanácsköztársaság alatti magatartásáért korábban elbocsátott két volt postatiszt rehabilitálása, illetve nyugdíjazása. 925
28. Bebrits Lajos közlekedésügyi államtitkár és hét társának Ausztriába való kiküldése vasúti anyagok visszaszerzése céljából. 925

Napirendi pontok jegyzéke

29. A MFTR igazgatójának és jogtanácsosának kiküldése Hollandiába bizonyos tartozások rendezése céljából. 925
30. A MÁVAG alkalmazottainak minisztertanácsi engedély nélküli kiküldetéséhez való hozzájárulást célzó javaslat levétele a napirendről. 926
31. A MÁVAG és a NIK mérnökei közül egyesek kiküldése Belgiumba, Svájcba és Angliába szakmai tájékozódás céljából. . . 926
32. Lestyánszky Dezső, a MÁVAG volt igazgatóhelyettesének kedvezőbb feltételekkel való nyugdíjazása. 926
33. A Svájcba irányuló lenolaj-kivitel leföldözésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 926
34. Hat kereskedelmi középiskolai tanári állás betöltése. 927
35. A kereskedelmi szakoktatás terén üresedésben lévő öt kezelői állás betöltése. 927
36. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium számvevőségére hat személy kinevezése. 927
37. A hadifogságban lévő, eltűnt vagy más oknál fogva távol lévő négyszáztizenegy tanító helyettesítését ellátó tanítók megbízatásának meghosszabbítása. 927
38. Dr. Tankó Béla műegyetemi tanár szolgálati ideje egy részének egyetemi tanárként töltött idejéhez való hozzászámítása. . . 928
39. Györgyfi Ákos állami gyógypedagógiai intézeti igazgató posztumusz előléptetése. 928
40. Számtiszt kinevezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz. 928
41. Altiszt kinevezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz. 928
42. Irodasegédtsiszt kinevezése a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz. 928
43. Állami gimnáziumi tanár kinevezése. 928
44. Tanítónő kinevezése. 929
45. Rendelet a tiltott útlelhasználati és a tiltott határátlépési ügyek bírósági tárgyalásának a járásbíróságok hatáskörébe utalásáról. 929
46. A budapesti országos gyűjtőfogház gyógyszerertárhoz egy gyógyszerész kinevezése. 929
47. A budapesti büntetőtörvényszékhez egy pártfogó tisztviselő kinevezése. 929
48. A kapuvári járásbíróság egyik volt fogházőrének rehabilitálása. 929
49. Rendelet a honvédeskü, illetőleg fogadalom egyszerűsítéséről. . . 929

50. Rendelet a hadbírák képesítéséről szóló korábbi rendelkezés módosításáról.	930
51. A Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt elbocsátott volt százados rehabilitálása és őrnagyként való nyugdíjazása.	930
52. A magyar és a román hadsereg sporttalálkozójának megrendezéséhez szükséges összeg biztosítása.	930
53. A Honvédelmi Minisztériumhoz egy miniszteri előadó kinevezése és a képesítési kellékek megléte alóli mentesítése.	931
54. Rendelet az Újságírók Szanatórium Egyesületénél és a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjbiztosító Intézeténél alkalmazásban lévő munkavállalóknak az OTI illetve a MABI útján való biztosítási kötelezettség alól.	931
55. Három orvosnak a gyermekvédelmi intézményekhez való kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	931
56. Egy számvevőségi tisztviselő kinevezése a Népjóléti Minisztériumhoz.	931
57. Az egészségvédelmi intézményeknél 9 diplomás és 5 segéd-személyzeti munkatárs alkalmazására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	932
58. Vármegyei tiszti főorvosi, valamint járási és városi tisztiorvosi hivataloknál összesen 28 irodai kisegítő munkatárs alkalmazása.	932
59. A Népjóléti Minisztérium számvevőségére 44 tisztviselő kinevezése.	932
60. Gyermekgyógyász főorvos kinevezése a hódmezővásárhelyi közkórházhoz.	932
61. Sebész főorvos kinevezése a kisvárdai közkórházhoz.	932
62. Sebész főorvos kinevezése a celldömölki közkórházhoz.	932
63. Orr-fül-gégész főorvos kinevezése a mohácsi közkórházhoz.	932
64. Sebész főorvos kinevezése a makói közkórházhoz.	933
65. Szemész főorvos kinevezése a gyöngyösi alapítványi közkórházhoz.	933
66. Belgyógyász főorvos kinevezése a szikszói közkórházhoz.	933
67. Tüdőgyógyász főorvos kinevezése a mosonmagyaróvári közkórházhoz.	933
68. Belgyógyász főorvos kinevezése a siklósi közkórházhoz.	933
69. Szülész főorvos kinevezése a békéscsabai közkórházhoz.	933
70. Belgyógyász főorvos kinevezése a balassagyarmati közkórházhoz.	933
71. Sebész főorvos kinevezése a berettyóújfalui közkórházhoz.	933

Napirendi pontok jegyzéke

72. Szülész-nőgyógyász főorvos kinevezése a berettyóújfalui közkórházhoz.	933
73. Az egyes magánjogi tartozások teljesítésének szabályozásáról szóló rendlettervezet levétele a napirendről.	934
74. A Tanácsköztársaság alatti Népgazdasági Tanács egyik osztályvezetőjének rehabilitálása.	934
75. A külföldi segítségnyújtó szervezetek működésével kapcsolatos költségek fedezésére 290 ezer forint engedélyezése.	934
76. Hozzájárulás az ország egészére kiterjedő joghatóságú holland főkonzulátus felállításához.	934
77. A brüsszeli követség létszámának egy fővel való felemelése.	935
78. A Tanácsköztársaság alatti tevékenységéért elbocsátott rendőr rehabilitálása.	935
79. A Tanácsköztársaság alatti tevékenységéért elbocsátott rendőr rehabilitálása.	935
80. A Tanácsköztársaság alatti magatartásáért elbocsátott volt csendőr özvegyének nyugellátása.	935
81. Tájékoztató a Moszkvában folytatott szovjet-magyar pénzügyi és fizetési tárgyalások újabb fejleményeiről.	935
82. Állami kezességvállalás a Magyar Országos Szövetkezeti Központba beolvadó szövetkezeti központoknak a Magyar Nemzeti Bankkal szembeni váltó-tartozásaiért.	936
83. A magyarországi volt német javakban a Szovjetuniót ért károk megtérítése tárgyában készített javaslat levétele a napirendről.	937
84. A Magyar Nemzeti Bank jogtanácsosának kiküldése Hollandiába a MFTR tartozásának rendezése céljából.	937
85. Kegydíj biztosítása egy volt állampénztári főtanácsos özvegye részére.	937
86. Két postatakarékpénztári igazgató kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	937
87. Pénzügyi tanácsos kinevezése a Pénzügyminisztériumnál.	938
88. Rendelet a Közületek Támogatási Alapjának kezeléséről.	938
89. Állami kezességvállalás a Nemzetközi Beruházási és Áruforgalmi Rt.-nek a magyar-jugoszláv áruszállítási szerződés lebonyolítása céljából felveendő hiteleivel kapcsolatban.	938
90. A svájci tartozásokkal kapcsolatos megállapodások aláírása.	939
91. Az Országos Házépítő Szövetkezet részére 100 000 forint hitelkeret engedélyezése.	939
[21] 201. 1947. szeptember 12.	953

Napirendi pontok jegyzéke

1. Balassa Tibor, Heves vármegye volt főispánjának a közellátási kormánybiztosi tisztség alóli felmentése és Fülöp István új főispán kormánybiztosi kinevezése. 953
2. A városok és vármegyék főispáni állásainak azonos személylél való betöltésére vonatkozó javaslat elfogadása. 953
3. A Miniszterelnökség egyik volt titkárának rehabilitálása. 954
4. Hozzájárulás a minisztériumok szükségleteire igényelt 100 millió forint helyett a Gazdasági Főtanács által engedélyezett 10 millió forint utalványozásához. 954
5. A Posta kezelésében lévő kincstári tulajdonban lévő telek eladása a felsőzsolcai községi eljárásnak. 955
6. Tájékoztató az amerikai és a magyar postaigazgatóság között az 1848/49. évi magyar szabadságharc centenáriuma alkalmával tervezett kölcsönös postabélyeg kibocsátásáról. 955
7. Közlekedésügyi delegáció küldése Moszkvába a MÁV és a szovjet vasutak között folyt tárgyalások befejezése és a szerződés aláírása céljából. 955
8. A MÁV három tisztviselőjének kiküldése Csehszlovákiába a Nemzetközi Tehervonat Menetrendi Értekezlet albizottságának ülésén való részvétel céljából. 956
9. Kegydíj engedélyezése a Posta egy volt szakaltisztjének özvegye részére. 956
10. Csanádi Györgynek, a MÁV igazgatójának kiküldése Ausztriába bizonyos vagonok átvétele céljából. 956
11. Bebrits Lajos államtitkár szabadpályán eltöltött idejéből húsz évnél a közszolgálati idejéhez való hozzászámítása. 956
12. Rendelet a szövetkeztek alapszabálymódosító közgyűléseivel kapcsolatos hirdetések tartalma tárgyában. 956
13. A csehszlovák-magyar és a lengyel-magyar kereskedelmi tárgyalások vezetésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 957
14. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztériumhoz egy vámszaki tanácsos berendelése. 957
15. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium hat munkatársa esetében a szabadpályán töltött idő egy részének a közszolgálatba való beszámítása. 957
16. A Külkereskedelmi Igazgatóság egyik tisztviselőjének Jugoszláviába a vegyesbizottsági értekezletre, és egy kezelési tisztviselőnek a berni kirendeltségre történő kiküldése. 957
17. Rendelet a Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium ügykörébe tartozó iparigazolványok, illetőleg iparengedélyek kiállításáról. 957

Napirendi pontok jegyzéke

18. A Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium miniszteri osztályfőnökének felhatalmazása a Németország angol-amerikai megszállási zónájából érkező delegációval folytatandó kereskedelmi tárgyalások vezetésére és a megállapodás aláírására. 958
19. Rendelet az Állami Műszaki Főiskola létrehozásáról. 958
20. Az Egri Jogakadémián Közgazdaságtudományi Kar létesítésére vonatkozó javaslat elutasítása. 959
21. Dr. Ortutay Gyulának a Teleki Pál Tudományos Intézet elnökévé való kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 959
22. Dr. Sárkány Sándor fizikus kinevezése egyetemi nyilvános rendes tanárrá a Pázmány Péter Tudományegyetemre. 960
23. Dr. Barnóthy Jenőnek, a Pázmány Péter Tudományegyetem magántanárának egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitüntetése. 960
24. Dr. Réthy Aurélnak, a Rókus kórház főorvosának egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitüntetése. 960
25. A miskolci tankerületi főigazgató kinevezése. 960
26. Testnevelési főiskolai tanárok kinevezésére tett javaslat levétele a napirendről. 960
27. Egy nyugalmazott állami iskolai tanító reaktiválására vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 961
28. Tanácsköztársaság alatti magatartásáért elbocsátott volt újpesti állami tanító rehabilitálása és özvegyének ellátása. 961
29. Volt községi tanító rehabilitálása. 961
30. Volt Abaúj vármegyei tanító rehabilitálása és özvegye részére ellátás biztosítása. 961
31. Dr. Alexits György vallás- és közoktatásügyi államtitkár szabadpályán töltött ideje egy részének a közszolgálatba való beszámítása. 961
32. Százötven állami népiskolai tanító kinevezése. 961
33. Póthitel igénylés az általános iskolai tankönyvek kiadásával kapcsolatban jelentkezett hiány fedezésére. 961
34. A vallás- és közoktatásügyi miniszter szabadsága alatti helyettesítése a tájékoztatásügyi miniszter által. 963
35. Egy baloldali magatartása miatt nyugállományba helyezett őrnagy rehabilitálása és előléptetése nyugállományú alezredessé. 963
36. Tanácsköztársaság alatti magatartásáért hátrányt szenvedett volt őrnagy rehabilitálása és előléptetése nyugállományú ezredessé. 963

37. Tanácsköztársaság alatti magatartásáért hátrányt szenvedett hadnagy rehabilitálása és kinevezése nyugállományú főhadnaggyá.	963
38. Két gyógyszerész alkalmazása a Honvédelmi Minisztériumnál.	964
39. Rendelet a forint bevezetése előtti időre esedékes társadalombiztosítási szolgáltatások kifizetésének tilalmáról.	964
40. Rendelet a bányanyugbér megállapításáról szóló korábbi rendelkezések módosításáról.	964
41. Rendelet a MÁV és a Posta Betegségi Biztosító Intézeténél biztosításra kötelezett munkavállalók után fizetendő járulék kulcsának felemeléséről.	965
42. Tisztiorvos kinevezése a kapuvári járásba.	965
43. Három tiszti főorvos kinevezése közegészségügyi főfelügyelővé.	965
44. Zalaegerszeg polgármesteri állásának betöltése.	965
45. Az Ercsi községhez tartozó Göböljáráspuszta telepés községben létesített közigazgatási kirendeltségnél négy tisztviselői állás betöltése.	966
46. Szabolcs vármegye területén a Kopácsapáti-i körjegyzőség-nél megüresedett segédjegyzői állás betöltése.	966
47. A budapesti Népművelési Központnál szerződéses tisztviselő alkalmazása.	966
48. A tápiósülyi és a fehérváracsurgói körállatorvosi állás betöltése.	966
49. Két Csehszlovákiából menekült tisztviselő kinevezése a Fót községhez.	966
50. A budapesti Építőanyagvizsgáló és Kísérleti Intézet vezetőjének és helyettesének kiküldése Párizsba és Zürichbe az építési technika újabb eredményeinek tanulmányozása céljából.	966
51. Miniszteri osztálytanácsosi cím adományozása a Pénzügyminisztérium egyik miniszteri tanácsosának.	967
52. Pénzügyigazgató kinevezése a komáromi pénzügyigazgatósághoz.	967
53. Egy pénzügyminisztériumi tisztviselő szabadpályán töltött idejének a közszolgálatba való beszámítására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	967
54. A földadóalanyoknak a földadó fizetésére alkalmas terményekre vonatkozó elszámoltatásáról és bírságban való elmarasztalásáról szóló rendelettervezet levétele a napirendről.	967

Napirendi pontok jegyzéke

55. A Pénzügyminisztérium által egy bányamérnök és egy üzemi tiszt alkalmazása a Keszthely környékén folytatott pirit-kutatások irányítása céljából. 967
56. Szolgálati útlevel kiadása a Pénzügyi Központnak a magyar-svájci pénzügyi tárgyalásokon résztvevő igazgatója részére. 968
57. Rendelet az állami ellenőrzés alá vont pénzügyintézetek külföldi tulajdonban lévő részvényeinek bejelentési kötelezettségét illető határidő meghosszabbításáról. 968
58. Rendelet a volt budapesti és a bajai állami középfokú kertészeti tanintézet által kiállított bizonyítvány képesítő erejének megállapításáról. 968
59. Rendelet a növényvédőszer előállításáról és forgalmáról. 968
60. Rendelet az egyetemeken és főiskolákon szerzhető képesítés elnyerését megkönnyítő tanfolyamoknak szervezéséről szóló korábbi rendelet módosításáról. 969
61. A Magyar Állatorvosok Gazdasági Szövetkezetének igazgatóságába beválasztott öt állami állategészségügyi főtisztviselő számára az igazgatósági tagság elfogadásának engedélyezése. 969
62. Hét gazdasági tanári képesítést szerzett okleveles mezőgazda tanári minőségben való alkalmazása. 969
63. Két agrártudományegyetemi tanár kiküldése Svájcba a Nemzetközi Állattenyésztési Kongresszuson való részvétel céljából. 969
64. Két gyümölcs- és szőlőtermesztési szakembernek az Isztambulban rendezett Nemzetközi Szőlő-, Szőlőlé- és Borkongresszuson való részvételére vonatkozó javaslat elutasítása. 970
65. A Földművelésügyi Minisztérium folyammérnöki ügyosztályvezetőjének kiküldése Németországba és Ausztriába az ott elsüllyedt magyar hajók javításának irányítása céljából. 970
66. Bejelentés a békeszerződés életbelépéséről és az ezzel kapcsolatban felmerülő egyes kérdésekről. 970
67. Gépkocsik beszerzése a Külügyminisztérium részére. 971
68. Az Építési és Közmunkügyi Minisztérium államtitkárának az UNESCO Népművészeti és Néphagyomány Bizottságának Párizsban tartandó ülésére való kiküldése. 972
69. Számvevőszéki tanácsos kinevezése az Építés- és Közmunkügyi Minisztériumhoz. 972
70. Miniszteri tanácsos kinevezése a Fővárosi Közmunkák Tanácsához. 972

71. Az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium előterjesztésének levétele a napirendről.	972
72. Rendelet az egyes magánjogi tartozások teljesítéséről.	972
73. Az 1946. július 28-áig keletkezett egyes követelések érvényesítésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	973
74. Javaslat a visszavett B-listások illetményeinek folyósításáról szóló korábbi rendelkezés kiegészítésére.	974
75. Tájékoztatás a Moszkvában folytatott szovjet-magyar pénzügyi és fizetési tárgyalások egyes újabb fejleményeiről.	974
[22] 202. 1947. szeptember 19.	981
1. Tájékoztatás a sajtó papírellátásáról, határozat papírgazdálkodási terv kidolgozására.	981
2. Felhatalmazás tízezer vasúti teherkocsinak a Szovjetuniótól való megvásárlására vonatkozó szerződés aláírására.	983
3. A Miniszterelnökséghez egy altiszt kinevezése.	985
4. Harminckilenc szerződéses tisztviselőnek az Országos Tervhivatalnál való alkalmazására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	985
5. Kegydíj engedélyezése Somogyi Imre, a Nemzeti Parasztpárt egyik alapítójának özvegye részére.	986
6. A köztársasági elnök mellé rendelt testőrség létszámának megállapítása; vita a hovatartozásáról.	987
7. Állami kezességvállalás a Magyar Vasművek hitelével kapcsolatban.	989
8. Dr. Szekfű Gyula követi megbízatása a Finn köztársaság területére.	989
9. Dr. Cavallier József kinevezése rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterré.	989
10. Miniszteri tanácsosnak a Külügyminisztériumhoz való kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	990
11. Diplomata útlevel kiadásának engedélyezése az UNESCO-hoz delegált állandó magyar megbízott részére.	990
12. Miniszteri segédtitkár kinevezése a Külügyminisztériumnál.	990
13. Bede István kinevezése londoni követté.	991
14. Dr. Durugy Ferenc részére a rendkívüli követi és meghatalmazott miniszteri cím adományozása.	991
15. A francia és az angol kulturális kapcsolatok kiépítése céljából négy írónak a Külügyminisztériumnál való alkalmazására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	991

Napirendi pontok jegyzéke

16. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszűnése folytán Ausztria és Németország vonatkozásában felmerült be- és kilépési kérdések rendezése. 992
17. Bizottság kiküldése az új csehszlovák-magyar határ megá-
lapításával kapcsolatos feladatok ellátására; a bécsi orszá-
gút új szakaszának ennek következtében szükségessé vált
megépítése. 992
18. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszűnése következté-
ben rendelet a sajtótermékekről és terjesztésük ideiglenes
rendezéséről. 994
19. Bolgár kultúrhét rendezése Budapesten; a bolgár katonai
temetők helyzete. 995
20. A magyar forradalom és szabadságharc centenáriumi ün-
nepségsorozatának terve; az ezzel kapcsolatos külön kor-
mánybiztosság létrehozására vonatkozó javaslat elutasítása. . 996
21. A Tájékoztatásügyi Minisztérium keretében a külföld tájé-
koztatásának egységesítése céljából létrehozott szervezeti
egység felügyeleti jogának kiterjesztése a Külügyminisztéri-
um Tudományos osztályára. 996
22. Tisztviselő kinevezése a Tájékoztatásügyi Minisztériumhoz. . 997
23. Számvevőszégi főtanácsos kinevezése a Belügyminisztéri-
umhoz. 997
24. Kegydíj engedélyezése egy volt detektívfelügyelő özvegye
számára. 997
25. Gépkocsi beszerzése az Országos Tűzoltóőparancsnokság
számára. 997
26. Rendelet a nyugatról hazatérők ingóságainak átvizsgálása
tárgyában. 997
27. A Pénzügyi Központnál tíz tisztviselő kinevezésére vo-
natkozó javaslat levétele a napirendről. 998
28. Gépkocsivezető kinevezése a Pénzügyminisztériumhoz. . . . 998
29. Egy pénzügyminisztériumi üzemi segédtsízt szabadpályán
eltöltött idejének a közszolgálatba való beszámítása. 998
30. Egy pénzügyminisztériumi üzemi főtiszt szabadpályán el-
töltött idejének a közszolgálatba való beszámítása. 998
31. Egy postatakarékpénztári segédellenőr kegydíjának újbóli
megállapítása. 998
32. A Tanácsköztársaság alatti magatartásáért korábban elbo-
csátott állampénztári tiszt rehabilitálása. 998
33. A dohányjövedéki állandó munkáslétszámbeli alkalmazot-
taknak a családi pótlékban részesítésére vonatkozó rende-

let hatálya alóli kivételére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	998
34. Törvényjavaslat az államháztartás vitelére a Nemzetgyűlés által adott felhatalmazás határidejének meghosszabbításáról. . .	999
35. Rendelet a terményben fizetendő földadóval hátralékban lévő földadóalanyok elszámoltatásáról és bírságolásáról.	999
36. Rendelet a kincstári épületben lévő üzlethelyiségek, továbbá épületek, telkek haszonbérletének azonnali hatállyal való felbontásáról.	1000
37. Delegáció küldése a Belgrádban tartott Nemzetközi Kukoricatermesztési Konferenciára.	1000
38. Dr. Kerék Mihálynak az Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Karára egyetemi nyilvános rendes tanárrá való kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	1000
39. Hat földművelésügyi minisztériumi miniszteri titkár részére a miniszteri osztálytanácsosi cím adományozása.	1001
40. Szerződéses segédhivatali tisztviselő alkalmazása a Földművelésügyi Minisztériumnál.	1001
41. A külföldi mezőgazdasági kiállítások tanulmányozására és parasztifjak külföldi tanulmányútjának előkészítésére kuitazó delegáció útvonalának megváltoztatására vonatkozó előterjesztés elutasítása.	1001
42. Gépkocsi beszerzés a Földművelésügyi Minisztérium két államtitkára részére.	1002
43. Az Újpesti sziget egy részének a Központi Iskolai Sportegyesület részére történő kedvezményes bérbeadása.	1002
44. Egy lótenyésztési felügyelő kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	1002
45. Rendelet az őszi szántás biztosítása érdekében egyes traktoroknak térítés nélküli igénybevételéről.	1002
46. A Sió-csatorna építőinek jutalmazása.	1002
47. Rendelet a kishaszonbérlők elleni perek átmeneti felfüggesztéséről.	1003
48. Póthitel engedélyezése a Dániában tartózkodó parasztfiatalok részére.	1003
49. Tájékoztató a Németország szovjet megszállási övezete és Magyarország közötti kereskedelmi egyezményről.	1004
50. A kereskedelmi attasék és a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság külföldi kirendeltségeinek megbízására vonatkozó javaslat levétele a napirendről.	1004

Napirendi pontok jegyzéke

51. Főtanácsos kinevezése a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóságához. 1004
52. A Magyar Központi Mértékügyi Intézet egyik munkatársának előléptetése irodafőtisztté. 1004
53. Rendelet a szállodák és penziók igénybevételére vonatkozó rendelet kiegészítéséről. 1005
54. Tájékoztatás a magyar-lengyel légiforgalmi megállapodásról. . . 1005
55. Kegyelmi ellátás engedélyezése egy postai szakaltiszt özvegye számára. 1005
56. A MÁV két tisztviselőjének kiküldése Svájcba a Nemzetközi Vasúti Szövetség bizottsági ülésére. 1005
57. Delegáció küldése Jugoszláviába a vasúti személy- és teherforgalom szabályozása tárgyában tartott nemzetközi értekezletre. 1005
58. A Magyar Posta egy tisztviselőjének kiküldése Romániába egy távbeszélő berendezés üzembehelyezése céljából. 1006
59. Rendelet az állami kezelésbe vett nehézipari vállalatok által fenntartott általános- és népiskolák államosításáról. . . . 1006
60. Hetvenhét állami gimnáziumi tanár előléptetése az V. fizetési osztályba. 1006
61. Kilencvenhét nem állami gimnáziumi tanárnak az V. fizetési osztályba való előléptetése. 1006
62. Szabadművelődési segédfogalmazók kinevezésére vonatkozó javaslat levétele a napirendről. 1006
63. Óvónői csoport kiküldése Jugoszláviába az ottani anya- és gyermekgondozási intézmények, óvodák, tanulóotthonok munkájának tanulmányozása céljából. 1007
64. Két tanár kinevezése a gyulai állami polgári iskolához. 1007
65. A birtokrendezési ügyekben eljáró bírák, bírósági alkalmazottak és szakértők pótdíjáról szóló rendelettervezetnek a Gazdasági Főtanács elé utalása. 1007
66. Igazságügyi meghatalmazottak megbízása a magyar-román iratcsere-egyezmény ügyében való eljárásra. 1007
67. Rendelet Olaszliszka községnek törvénykezési szempontból a tokaji járásbírószágtól a sárospataki járásbírószághoz való átcsatolásáról. 1008
68. Rendelet Etés községnek törvénykezési szempontból a szécsényi járásbírószágtól a salgótarjáni járásbírószághoz való átcsatolásáról. 1008

Napirendi pontok jegyzéke

69. Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt korábban elbocsátott járásbíróági díjnok rehabilitálása és kinevezése irodafőtisztté. 1008
70. Rendelet a közalkalmazottak igazolását végző bizottságok összetételének megváltoztatásáról. 1008
71. A szövetkezetek elleni perek felfüggesztése. 1009
72. Két ítélőtáblai bíró kinevezése. 1009
73. Az orvosi hivatás védelméről szóló rendelet módosítása. 1009
74. Két katonatiszt kiküldése Prágába az oda került honvéd térképészeti anyag átvizsgálása és hazaszállításának előkészítése céljából. 1009
75. Dr. Pete Márton volt honvédelmi minisztériumi államtitkár rehabilitálása. 1009
76. Fiedler Rezső volt hadügyi népbiztos özvegyének nyugellátása. 1009
77. A hetven éven felüli honvédségi nyugdíjasok nyugellátásának átmeneti biztosítása. 1010
78. Szeged város tisztiorvosának kinevezése. 1010
79. Szentáros tiszt kinevezése a Budapest-Lipótmezei Állami Elme- és Ideggyógyintézethez. 1010
80. Két közegészségügyi és két szociális gondozást ellátó dolgozó szabadpályán eltöltött idejének a közszolgálatba való beszámítása. 1010
81. Dr. Gyöngyösi (Strasser) Istvánnak a Fővárosi Közmunkák Tanácsához az V. fizetési osztályba történő kinevezésére vonatkozó javaslat áttétele a Gazdasági Főtanácshoz. 1010

NAPIRENDI PONTOK TÁRGYMUTATÓJA*

Államfő, állami főhatalom gyakorlása

Köztársasági elnök

- a lemondott kormánynak az ügyek átmeneti vitelére adott felhatalmazása 20/1
- kitüntetés - lsd. *Kitüntetések*
- testőrsége 16/57, 22/6

Állami címer 9/3

Állami ünnepek

- Augusztus 20-át követő szombat munkaszüneti nappá nyilvánítása 16/23
- 1848-1849 századik évfordulójának előkészítése
- bélyegkibocsátás az Egyesült Államokkal kölcsönösen 21/6
- kormánybiztosság 22/20
- levéltári kutatások Rómában 16/37
- ünnepek programja 22/20

Államosítások - lsd. Gazdaságpolitika

Állampolgárságtól megfosztás 4/12, 5/6

Áttelepítés, kitelepítés, lakosságcsere

Áttelepítési Kormánybiztosság

- helyettes vezetőjének kinevezése 4/18
- Slovenska Banka által a Kormánybiztosság csehszlovákiai részlegének adott hitel 4/64
- szerveinek átalakítása 7/58

Csehszlovák-magyar lakosságcsere egyezmény végrehajtása

- csehszlovák bankok által a lebonyolításhoz nyújtott hitel 4/64, 18/85
- jegyzőkönyv 4/16, 5/39
- magyar állásfoglalás 7/69
- vasúti szállítási kérdések rendezése 5/76
- végrehajtás körüli zavarok 4/13, 4/16, 17/21

Csehszlovákiából menekült, áttelepített magyarok

- elhelyezése, kinevezése 21/49
- igazolása 5/81
- jelentés a kitelepítésről 18/60
- Magyarország egykori területén töltött közszolgálati idő beszámítása 14/37

Magyarországról áttelepülő szlovákok

* A címszavak, fogalmi meghatározások után szereplő tört számok számlálója a jegyzőkönyv, nevezője a napirendi pont számát jelzi.

Napirendi pontok tárgymutatója

- jelentkezésüket visszavonó közalkalmazottak jogviszonya 3/50
- visszaszivárgás 4/13

Németek kitelepítése

- előkészítés ügyében kiküldetések Prágába és Berlinbe 14/69, 15/63, 16/10
- kitelepítést zavaró körülmények elhárítása 18/2, 18/74
- kormány levele a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz 3/115
- Mindszenty bíboros tiltakozó levele 17/20
- visszatérő németek jogállása 16/10

Nyugatról hazatérők ingóságainak átvizsgálása 22/26

Román határon lévő csángók betelepítése 15/62

Belügyek

Belügyminisztérium

- adminisztratív államtitkár kinevezése 5/28
- államtitkár szolgálati idejének beszámítása 11/2
- hitele, hiteltúllépése 7/3, 16/16
- kinevezések, személyi ügyek 3/109, 3/112, 4/10, 5/28, 7/75, 9/74, 15/57, 16/7, 16/17, 20/13, 22/23
- volt budapesti népőrség-parancsnok rehabilitálása 14/15

Csendőrség

- rehabilitálás 12/78, 12/81
- özvegyi kegydíj 14/14, 20/80

Egyesületi ügyek – lsd. *Társadalmi szervezetek*

Filmügyek – lsd. *Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek*

Főispánok

- felmentése 21/1
- kinevezése 3/1, 16/21
- közellátási kormánybiztosi megbízása 17/71, 21/1
- városok és vármegyék főispáni állásának azonos személyekkel való betöltése 21/2
- volt főispán szolgálati idejének megállapítása 7/76

Házfelügyelők – lsd. *Gazdaságpolitika* Munkaügyek

- kitelepítés – lsd. *Áttelepítés, kitelepítés, lakosságcsere*

Kivándorlási Alap 12/83

Közbiztonság

- Közbiztonsági Szolgálati Jel alapítása 4/14
- rendőrgyilkosság 3/107, 14/18

Közigazgatás

- egyszerűsítése 5/4
- részvétel a berni Nemzetközi Közigazgatástudományi Intézet konferenciáján 9/25, 9/69

Napirendi pontok tárgymutatója

Köszölgélati alkalmazottak

- alkalmazási tilalom 3/49, 4/52, 5/15
- áttelepültek szolgálati jogviszonya 3/50, 14/37
- B-listázási ügyek 3/7, 4/23, 7/5, 12/42, 12/58, 21/74
- igazolása 5/81, 7/5, 22/70
- képesítési kellékek megléte alóli felmentésük 3/32, 3/42, 3/44, 3/93-94, 4/83-84, 5/27, 5/35, 5/50, 5/96, 9/71-72, 11/53, 14/31, 15/8, 18/40, 20/53
- önkormányzati alkalmazottak illetményrendezése 7/77, 8/70
- összeférhetetlenség alóli felmentésük 4/26-27, 15/45, 15/85, 16/67, 17/40, 18/98, 20/6, 21/61
- szabadpályán töltött idejük beszámítása 3/24, 3/45, 3/57, 3/96, 3/123, 4/25, 4/80, 5/26, 5/95, 5/108, 7/9, 7/35-37, 7/49, 7/75-76, 9/74, 9/85, 11/2, 11/38, 11/47-48, 11/55, 12/3-4, 12/101, 14/87, 15/84, 16/42, 16/46, 16/49, 16/55, 16/69, 17/65-66, 18/20-24, 18/38, 18/58, 20/12, 20/38, 21/15
- tudományos pótlék 18/80
- választási munkáknál való mellőzésük 11/4

Moziügyek - lsd. *Művelődési, oktatási, tudományos ügyek* Filmügyek

Nemzeti Bizottságok

- Budapesti Nemzeti Bizottság által alakított Igazgatóbizottságok
- Központi Titkárságánál tartott vizsgálat 4/2

Országgyűlési választások

- ajánlási ívek hitelesítése 12/85
- biztosságok tagjainak napidíja 10/4, 11/3, 13/1
- előkészítésének bejelentése 9/76
- fasisztának minősített egyesületek jegyzékének jóváhagyása 11/5
- helyiségek igénybevétele 12/84
- időpontjának meghatározása 12/1
- jegyzőkönyvek elkészítése 11/6
- költségei 9/11, 14/1
- köztisztviselők mellőzése a választási munkáknál 11/4
- névjegyzékkivonatok (kékcédulák) használata 18/1
- szavazóhelyiségek látogatásának eltiltása 18/75
- szavazók igazolása 18/1
- szavazólapok központi előállítás 17/19
- törvényjavaslat indoklása, nemzetgyűlési tárgyalása 10/3-5
- választói jogosultság értelmezése 16/4, 18/1

Önkormányzatok, helyi igazgatás

- alispánok 3/114, 4/15
- alkalmazottak illetményrendezése 7/77

Napirendi pontok tárgymutatója

- áttelepült közszolgálati alkalmazottak szolgálati idejének megállapítása, igazolása 5/81, 14/37
- Budapesti Építőanyagvizsgáló és Kísérleti Intézet 21/50
- budapesti házadóból a Kincstárat illető rész felemelése 11/31
- budapesti lakásbiztoság 5/68
- Budapest rádiумkészletének hazaszállítása Belgiumból 14/38
- Budapesti Népművelési Központ 21/47
- Budapest Fővárosi Anya- és Kisdédvédelmi Intézet 3/111, 5/66
- Budapest Fővárosi Elektromos Művek 5/35, 16/9
- fővárosi intézményvezetők, tisztviselők külföldi kiküldetése 3/108, 3/111, 9/69, 16/9, 21/50
- Fővárosi Könyvtár 9/24
- Fővárosi Közmunkák Tanácsa 3/73, 9/79, 21/70, 22/81
- Fővárosi Tiszti ügyészség 3/113
- Fővárosi Vízművek 9/71
- kincstári terület eladása Felsőzsolca községnek 21/5
- kinevezések, személyi ügyek 3/110, 3/113-114, 5/30-35, 9/67, 9/71, 9/73, 9/75, 11/48, 12/82, 12/90, 16/8, 17/18, 20/60-72, 21/44-49, 22/78, 22/81
- községi altiszti állások szervezése 18/70
- községi jegyzők vármegyei fogalmazóvá való előléptetése 14/9, 15/55
- községi előljárók tiszteletdíja 18/70
- községi- és körorvosok kinevezése 4/37
- községi és vármegyei alkalmazottak fegyelmi ügyei 18/70
- községi és vármegyei közmunkaerő nyilvántartása 9/67
- önkormányzatok elleni követelések érvényesítésének korlátozása 3/106
- Pécs város polgármesterének kiküldése Párizsba 7/78
- törvényhatósági állattenyésztési alapok 12/56
- Újpesti sziget egy részének bérbeadása 22/43
- Városok és Helyi Hatóságok Nemzetközi Szövetségének párizsi kongresszusa 7/78, 9/69

Rendőrség

- demokratikus pártok és szervezetek mentesítése a rendőrségi felügyeleti és ellenőrzési díjak alól 9/66
- jutalom egy rendőrgyilkos kézrekerítőjének 14/18
- kinevezések, személyi ügyek 3/107, 4/69, 5/36-38, 11/1, 12/79-80, 14/12-13, 14/16-18, 15/58-59, 15/61, 18/72, 20/78-80, 22/24
- Közbiztonsági Szolgálati Jel alapítása 4/14

Napirendi pontok tárgymutatója

- Országos Bűnügyi Nyilvántartó Csehszlovákiába került anyagának visszaszerzése 4/11
- volt Népőrség és Vörös Őrség, valamint rendőrség tagjainak rehabilitálása, illetve hozzátartozóik ellátása 5/37, 14/15, 15/60, 18/73, 20/78–80
- zavartalan működésének biztosítása 12/76, 14/8

Tűzoltóság

- kinevezések, személyi ügyek 9/68, 9/72, 12/77, 14/11, 14/19–20, 16/6, 18/71
- Országos Tűzoltó Főparancsnokság gépkocsi ügye 22/25
- vállalati tűzoltóságok államosítása 15/56

Útlevelőügyek 3/30, 11/64, 15/43, 16/36, 17/17, 20/45, 21/56, 22/16

Békeszerződés – lsd. Külügyek, nemzetközi kapcsolatok

Csehszlovák-magyar lakosságcsere – Áttelepítés, kitelepítés, lakosságcsere *Egészségügy*

Anya- és Csecsemővédelem, gyermekgyógyászat

- Állami Gyermekkórház 5/66
- Anya-, Csecsemő- és Kisdedóvó Intézet 5/29
- Anya- és csecsemővédelmi kongresszus Londonban 3/86, 3/111
- Budapest Fővárosi Anya- és Kisdedvédelmi Intézet 3/111, 5/66
- gyermekgyógyászati kongresszus New Yorkban 5/66
- gyermekgyógyász, szülész orvosok 20/55, 20/60, 20/69, 20/72
- hatósági bábák, szülésznők 5/67, 9/22, 16/87

Belgyógyászat 4/36, 5/64, 20/66, 20/68, 20/70

Bőrgyógyászat 18/57

Egészségügyi intézmények támogatása az UNRRA segély feleslegéből 7/46

Egészségügyi propaganda 14/52

Fogászat 5/33

Gyógyszereszek, gyógyszertárak 20/46, 21/38

Iparban alkalmazott fiatalok kötelező orvosi vizsgálata 4/9

Kórházak

- Alapítványi Postaskórház 3/61
- Állami Alkalmazottak Gyógyintézete 5/64
- Állami Gyermekkórház 5/66
- Budapesti Egyetem II. sz. Klinikája 9/22
- Budapesti Lipótmézei Állami Elme- és Ideggyógyintézet 22/79
- budapesti közkórházak 3/83
- budapesti Szent Rókus Kórház 21/24
- Izraelita Siketnémák Országos Intézete 9/16
- városi kórházak 5/63, 12/20, 17/58, 17/60, 20/60–72

Napirendi pontok tárgymutatója

- Közegészségügyi felügyelők 16/86, 21/43, 22/80
Minisztérium – lsd. *Népjólét*
Művégtaggyár 7/45
Orr-, fül-, gégészet 3/83, 20/63
Országos Közegészségügyi Intézet
– igazgatója 7/48, 16/89
– influenza- és vírusbetegségekről Dániában tartott kongresszuson való részvétele 9/57
– kinevezés, előléptetés, személyi ügyek 7/47, 21/43, 22/80
Országos Lupus Intézet 11/20
Orvosi hivatás védelme 22/73
Orvosok, orvosi segédszemélyzet kinevezése, személyi ügyeik 3/79, 3/83–84, 4/36–38, 5/33, 5/63–64, 5/67, 7/35, 7/45, 9/16, 9/53–54, 11/20, 11/47–48, 12/20, 12/90, 14/32, 16/85, 17/56, 17/58, 17/60, 18/56–57, 20/55, 20/57–58, 20/60–72, 21/24, 21/42, 22/78–79
Röntgenorvos 3/84
Sebészet 5/63 12/90, 20/61–62, 20/64, 20/71
Szemészet 20/65
Társadalom- és betegbiztosítás
– bányanyugbér megállapításáról szóló rendelet módosítása 21/40
– forint bevezetése előtti társadalombiztosítási szolgáltatások kifizetésének tilalma 21/39
– gazdasági munkavállalók társadalombiztosítása 5/61, 9/52
– kisiparosok, kiskereskedők társadalombiztosítása 16/84, 17/55
– Közmunkaváltság Alap terhére foglalkoztatott munkavállalók biztosítása 3/75
– Magánalkalmazottak Biztosítási Intézete 20/54
– Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjbiztosító Intézete 20/54
– Magyar Államvasutak Betegségi Biztosító Intézete 21/41
– Országos Társadalombiztosítási Intézete 5/82, 7/49, 14/51
– Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap 4/35–36, 5/60, 9/53
– Posta Betegségi Biztosító Intézete 21/41
– Székesfővárosi Alkalmazottak Segítő Alapja 5/33
– társadalombiztosítási intézetek alkalmazottainak érdekvédelme 12/87
– társadalombiztosításra vonatkozó rendeletek módosítása 18/54
Tuberkolózis Elleni Nemzetközi Szövetség párizsi ülése 7/48
Tüdőgyógyászat 7/48, 12/90
Egyesületek – lsd. Társadalmi szervezetek
Egyházi, vallási ügyek
Bevett és elismert egyházak közötti különbség megszüntetése 9/14

Napirendi pontok tárgymutatója

Canterbury-i érseki helynök magyarországi látogatása 16/18

Fakultatív hitoktatás bevezetése 1/4

Felekezeti iskolák tankönyve, egységes tankönyv bevezetése 3/37

Izraelita egyház

– Izraelita Siketnéma Intézet igazgatójának előléptetése 9/16

– Országos Rabbiképző Intézet igazgatójának kinevezése 7/12

Evangélikus egyház

– lelkészként eltöltött idő beszámítása a közszolgálatba 17/65

– Pécsi Egyetem Sopronba kihelyezett Evangélikus Hittudományi Karára kinevezés 17/63

Református egyház

– debreceni református tanítóképző intézet 12/25

– lelkészként eltöltött idő beszámítása a közszolgálatba 17/66

Római katolikus egyház

– budapesti Szent István Bazilika helyreállítása 5/101

– Egri Érsekség számára biztosított 100 hold szőlőterület formájában való kiadása 17/45

– Egri Jogakadémián Közgazdaságtudományi Kar létesítése 15/23, 21/20

– gimnáziumi vallástanár kinevezése 7/11

– lelkészek kinevezése büntetőintézetekhez 9/28

– Mindszenty hercegprímás tiltakozása a németek kitelepítése ellen 17/20

Egyesült Nemzetek szervezete – lsd. Külügyi, nemzetközi kapcsolatok

Elhagyott javak

Elhagyott Javak Kormánybiztossága

– gépkocsivezető felvétele 9/6

– tevékenységéből eredő követelések felfüggesztése 18/47

Kezelésének újabb szabályozása 4/65, 14/33

Ellenőrzés

Közérdekeltségek Felügyelő Hatósága 3/54

Legfőbb Állami számvevőszék

– előléptetések 14/24

– 1944. évi állami zárszámadás 15/5

– jelentése az 1946/1947. évre engedélyezett hitelek terén mutatkozó eltérésekről 5/2

Emigrálások 2/1, 2/2, 4/12, 4/17, 5/6

Építésügy

Budapesti Építőanyagvizsgáló és Kísérleti Intézet 21/50

Építési és Közmunkaügyi Minisztérium

– államtitkár kiküldése Párizsba 7/80, 21/68

Napirendi pontok tárgymutatója

- előterjesztéseinek levétele a napirendről 11/75, 21/71
- hitelének átcsoportosítása 3/74
- kinevezési, alkalmazási, személyi ügyek 4/10, 7/79, 12/14, 14/87, 16/42
- külföldi kiküldetés 21/68

Építési kölcsönök telekkönyvi biztosítása 9/78

Építőipar

- építészeti kiállítás Milánóban 3/108
- munkások jugoszláviai foglalkoztatása 3/9, 4/43, 17/47
- lakás és városrendezési kiállítás Párizsban 7/80
- munkások teljesítménybérezése 3/72, 4/41
- technikája terén elért újabb eredmények tanulmányozása Párizsban és Zürichben 21/50

Fővárosi Közmunkák Tanácsa – lsd. *Belügyek*

Házhelyhez juttatottak építési kölcsöne 9/78

Helyreállítás, újjáépítés

- debreceni Tildy Zoltán Kollégium 5/89
- lakóházak, üdülőhelyi penziók, szállodák 3/72, 4/42, 9/80

Közmunkaváltság Alap 3/75

Országos Házépítő Intézet, illetve Szövetkezet 3/72, 4/41, 5/109, 14/85, 15/28

UNESCO népművészeti és néphagyomány bizottságának ülése Párizsban 21/68

Városrendezésről és építésügyről szóló törvény módosítása 7/81, 9/77

Érdekképviseletek – lsd. Társadalmi szervezetek

Faji vagy politikai alapon korábban üldözöttek ügyei

Rehabilitálások

- belügyi területen 3/109, 5/36–38, 11/1, 12/78–79, 12/81, 14/15–17, 15/60–61, 18/72–73, 20/78–80
- egészségügy területén 9/22, 16/89, 17/58
- földművelésügy területén 5/54, 20/10
- honvédelmi területen 3/24, 11/74, 12/15–16, 12/80, 14/81, 15/32–33, 17/61, 20/51, 21/35–37, 22/75–76
- igazságügyi területen 3/14, 3/16, 18/46, 20/48, 22/69
- iparügyi területen 5/108, 11/62–63, 12/5–6, 15/37–38, 18/25–27
- kereskedelmi területen 9/86
- közlekedésügyi területen 3/68, 16/78, 20/27
- külügyi területen 7/74
- miniszterelnökségi területen 4/4, 5/5, 21/3
- önkormányzatoknál, helyi igazgatási szerveknél 3/110, 5/68, 9/24, 9/75, 12/82, 17/58

Napirendi pontok tárgymutatója

- pénzügyi területen 5/20-22, 9/41, 11/40, 18/90, 20/74, 22/32
- művelődésügy, oktatási és tudományos területen 3/35-36, 4/78, 5/98-100, 9/22-24, 11/25, 12/28, 14/89, 16/34, 17/67-68, 21/28-30

Zsidók javainak visszaszolgáltatása 5/16, 11/26

Földművelésügy

Alföldi Mezőgazdasági Intézet 15/50

Állami Mezőgazdasági Birtokok Üzeme 12/65

Állami mezőgazdasági birtokok, mintagazdaságok 7/50, 9/59-60, 12/37

Állatállomány, állattenyésztés

- Állami Lótenyésztési Felügyelőség, lótenyésztés 4/24, 5/52, 11/51, 17/38, 18/93
- állatorvosi állások betöltése 5/34, 21/48
- állattenyésztés fejlesztése, törvényhatósági állattenyésztési alap 11/49, 12/56
- állattenyésztési kongresszuson részvétel Svájcban 21/63
- állategészségügyi tanfolyam Angliában 16/68
- hasznos háziállatok marhalevéllal való ellátása 11/49
- Magyar Állatorvosok Gazdasági Szövetkezete 21/61
- Magyar Oltóanyagtermelő Intézet Rt. 16/67
- száj- és körömfájás elleni oltóanyag beszerzése 7/64
- tenyészállatok beszerzése Svájcban 15/54

Erdőgazdaság

- erdők átadása, illetve bérbeadása 5/45, 16/71
- erdők katasztrális tisztajövedelmének számítása 3/47
- Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek 5/45, 16/62, 16/71
- országos erdőügyi felügyelők kinevezése 4/32, 5/57, 7/62

FAO értekezletein részvétel 5/55, 7,73, 15/52

Földadó

- búzakötvényben fizetése 15/1
- elengedése 3/48, 7/32, 15/1
- földadóalanyok elszámoltatása 21/54, 22/35
- erdőművelési ágban 3/47

Földbirtokreform

- Egri Érsekségnek biztosított birtok szőlőterület formájában való kiadása 17/45
- elkobzott mezőgazdasági vagyontárgyak átadása a földhözjutottaknak 3/90
- házhelyhez jutottak építési kölcsönének telekkönyvi biztosítása 9/78
- műszaki munkák 3/20, 3/89

Napirendi pontok tárgymutatója

- kinevezések, áthelyezések, pótdíjak a birtokrendezést lebonyolító szakszolgálatnál 5/46, 7/53, 12/97, 18/94–96, 20/16, 22/65
- telekkönyvezések 18/99
- volt birtokosok kártalanítása 1/5, 7/2
- Újgazdák és Földhözjuttatottak Országos Szövetségének nyújtott támogatás 4/30

Földművelésügyi Minisztérium

- államtitkári cím adományozása 12/69, 14/57
- gépkocsibeszerzése 7/59, 9/61, 12/68, 22/42
- kinevezések, személyi ügyek 3/92–94, 4/24–25, 4/28, 5/46, 5/50–51, 5/54, 5/58, 7/55–57, 9/58, 11/52–54, 12/70, 12/72–73, 14/58, 15/46, 15/48–49, 16/69–70, 17/43, 20/7–15, 22/39–40
- külföldi kiküldetés 4/33, 5/52–53, 5/55, 7/52, 18/97, 20/17
- miniszter 1/2, 9/87
- rizs forgalmi adójából részesedése 11/50
- tisztviselőinek részvétele vállalatok igazgatóságában, illetve felügyelő bizottságában 4/26–27, 15/45, 16/67, 17/40, 18/98, 20/6

Gazdasági munkavállalók társadalombiztosítása 5/61

Halászat

- halász szövetkezetek jogi helyzete 14/73
- jogszabályok egységesítése 3/88
- Magyar Állami Hal- és Nádgazdasági Üzemek 4/22, 20/7–8
- Országos Halászati Felügyelőség 5/51, 20/14

Hitelek

- állami mezőgazdasági birtoknak 4/58
- gazdáknak 4/59
- paraszt ifjak dániai tartózkodására 22/48
- traktorjavításra 4/56

Kishaszonbérlők, szövetkezetek elleni perek átmeneti felfüggesztése 22/47, 22/71

Külföldi mezőgazdasági kiállítások megtekintése 18/97

Mezőgazdasági érdekképviselések – lsd. *Társadalmi szervezetek*

Mezőgazdasági gépek, ipari üzemek

- Állami Mezőgazdasági Ipari Üzemi Központ 5/44, 7/51, 12/71, 15/47, 16/63, 17/42
- Állami Selyemtenyésztési Üzem 15/44
- aratógépek használatának átmeneti eltiltása 4/31, 5/43
- cséplőgépek, traktorok igénybevétele 7/61, 22/45
- cséplési statisztika 9/5
- cellulóz gyártás tanulmányozása Olaszországban 20/17
- hitel traktorjavításra 4/56

Napirendi pontok tárgymutatója

- Kecskeméti bor- és szeszfőzde 14/41
 - Magtermelő Rt. 15/45
 - mezőgazdasági gépgyártás, gépesítés tanulmányozása külföldön 7/54
 - Mezőgazdasági Ipari Rt. 17/40, 18/98
 - mezőgazdasági ipari vállalatok központi hasznosítása 5/44, 7/51
 - Tolnai Állami Selyemfonógyár 4/23
- Mezőgazdasági ingatlanok
- egységes kezelése 3/87, 4/20, 12/65
 - honvédségi kezelésben lévő erdők 5/45
 - Lillafüred bérbeadása 16/71
- Mezőgazdasági Munkatudományi Intézet 15/50
- Mezőgazdasági szakoktatás – lsd. *Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek*
- Mezőgazdasági termékek kivitele 7/82
- Nemzetközi Agrártudományi Értekezlet Londonban 15/51
- Nemzetközi Meteorológiai Szervezet washingtoni kongresszusán részvétel 17/41
- Nemzetközi Racionalizálási Bizottság Kongresszusa Stocholmban 5/53
- Növénytermesztés
- aratási és betakarítási idő meghatározása 5/43
 - aszály sújtotta vidékek megsegítése 15/1, 17/44
 - kolorádóbogár elleni védekezés 15/53, 17/46, 20/4
 - kukoricatermesztés 9/62, 22/37
 - nemzetközi növénytermesztési konferenciák, tanfolyamok 7/60, 9/62–63, 21/64, 22/37
 - növénygenetika 9/63
 - növényegészségügy 12/75
 - növényvédőszer előállítás és forgalmazása 21/59
 - Országos Kertgazdasági Tanács 14/59
 - szőlőtermesztés 7/60, 21/64
 - tavaszi és őszi szántás 12/54, 22/45
 - vetőmag biztosítása 15/1, 17/44
 - vetőburgonyatermesztés 7/52
- Országos Meteorológiai és Földmágnességügyi Intézet 17/41
- Nemzetközi Meteorológiai Szervezet washingtoni kongresszusa 17/41
- Parasztifjak, fiatal gazdaszok tanulmányútja Dániában, Svédországban 7/63, 11/56, 12/30, 14/60, 18/97, 22/41, 22/48
- Szakoktatás – lsd. *Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek*
- Szövetkezeti tanulmányozása Dániában, Svédországban 12/64
- Vadászat Nemzetközi Tanácsának párizsi ülése 3/91

Vízügyek

- Duna-Tisza csatorna építése 16/72
- magyar-román határ vízügyi kérdései 1/6
- Sió csatorna 22/46
- víztársulási hozzájárulás 14/56

Gazdasáspolitikai

Államosítás, központosítás

- bankok 3/46, 4/85, 7/26, 9/43, 11/28, 21/57
- bányák 1/4
- mezőgazdasági üzemek, ingatlanok 3/87, 4/20, 5/44, 7/51, 14/41, 15/34, 15/56
- ipari vállalatok, intézményeik 5/44, 7/51, 14/41, 15/56, 22/59
- iskolák 18/43, 22/59
- kártalanítás 1/4, 15/34, 18/83

Anyaggazdálkodás

- Anyag- és Árhivatal 11/61
- bőranyag 18/17
- gyapjúforgalom szabályozása 3/117, 4/8
- növényvédőszer 21/59
- papírellátás, papírgazdálkodási terv 22/1
- textilanyag 18/17
- textilgazdasági bizottság 3/118, 18/17

Árszabályozás

- petróleum 12/48
- só 12/47

Bérek, illetmények, járandóságok, pótlékok

- bírók, ügyészek, népbírók pótléka 3/19, 5/79, 9/32, 12/41, 12/97, 22/65
- B-listázott, majd visszavett tisztviselők illetménye 12/42, 21/74
- építőmunkások bérezése 3/72, 4/41
- Jugoszláviába szerződött építőmunkások munkabére 17/47
- kollektív szerződések 17/5, 18/16
- köztársasági elnök testőrsége 16/57
- különmunkák utáni járandóságok 4/48, 5/79, 5/82, 9/9-10, 11/43, 12/40, 12/42, 12/95, 12/97, 14/86, 15/6, 16/80, 18/3, 18/86, 18/91, 22/33, 22/46
- magánjogi szolgálati viszonyból származó követelések 14/34, 18/15
- önkormányzati alkalmazottak 7/77, 18/70
- tanárok, tanítók, óvónők, tanügyi és szabadművelődési alkalmazottak 5/88, 9/32, 15/78
- tudományos dolgozó pótléka 18/80

Napirendi pontok tárgymutatója

Gazdasági Főtanács

- előterjesztése a bírói státus ügyében 18/9
- felhatalmazása a tárcák hitelének folyósítására 1/7, 2/3, 7/7, 9/11, 11/9, 14/2, 15/7, 18/7, 20/3, 21/4
- főtitkára 1/1
- hozzá utalt egyes kérdések 3/55, 3/62, 3/67, 4/8, 5/56, 12/110, 15/44, 17/31, 18/86, 22/65, 22/81
- kinevezések, személyi ügyek 3/4, 4/86, 9/10, 18/6, 20/74

Közszállítási szabályzat módosítása 11/59

Marshall-program elhárítása 9/1

Munkaügy, munkaerőgazdálkodás, munkakörülmények

- alkalmazási tilalom 3/49, 4/52, 5/15, 14/51
- állami mintagazdaságok gazdasági munkavállalóinak jogviszonya 7/50
- aratógépek használatának átmeneti eltiltása 4/31, 5/43
- B-lista ügyek 3/7, 4/23, 7/5, 9/9, 12/42, 12/58, 15/86, 16/58, 18/3, 21/74
- építőmunkások jugoszláviai foglalkoztatása 3/9, 4/43, 17/47
- hadbírók képzésének szabályozása 20/50
- házfelügyelők és segédházfelügyelők szolgálati jogviszonya 12/86, 14/50, 14/86
- háztartási alkalmazottak jogviszonya 11/46
- kollektív szerződések 17/5, 18/16
- közmunka 3/75, 9/67, 17/46
- közszolgálati alkalmazottak - lsd. *Belügyek*
- magánjogi szolgálati viszonyból származó követelések 14/34, 18/15
- Mezőgazdasági Munkatudományi Intézet 15/50
- munkanélküliség 17/4
- munkaszüneti nap 16/23
- Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 2/4
- nők altisztkénti alkalmazása 14/25, 17/1
- önkormányzati alkalmazottak felvétele, kinevezése 9/67, 14/9, 15/55, 18/70
- postamesterek s alkalmazottaik átvétele állami személyzeti állományba 7/40
- szabadalmi bírók és szabadalmi ügyvivő képzésének szabályozása 17/7
- szolgálatban való visszatartás, reaktiválás 7/13-14, 11/19, 11/22, 15/14, 16/30, 16/33, 18/4, 21/27
- szomszédos országokba vagy szomszédos országokból áttelepülő tisztviselők jogviszonya 3/50, 5/81, 14/37
- üzletszerzők jogviszonya 16/77, 17/49

Napirendi pontok tárgymutatója

Nemzetközi Közgazdaságtudományi Kongresszus Bernben 9/69

Nemzetközi Racionalizálási Bizottság ülése Stockholmban 5/53

Tervgazdálkodás

– hároméves terv 3/5, 3/103, 9/42, 14/5, 14/61, 16/24

– Országos Tervhivatal 3/6, 9/8, 14/4, 22/4

– Tervgazdasági Tanács 3/6, 9/8, 15/6

Vagyondézsma, vagyonszaporulati adó 9/30, 11/29

Hadifogolyügyek

Hadifogoly

– hazatérők segítése 15/67

– hozzátartozók érdekvédelme 12/87

– tanítók helyettesítése 20/37

Romániai táborok

– élelmiszer küldés 4/40

– hadigondozó bizottsága 15/66, 16/88, 18/55

– hazatérők szállításának előkészítése 3/77, 4/44, 5/78, 12/91

– megsejtlése 16/88

Szovjetunióból hazatérők szállítása 2/3

Háború következményeinek felszámolása

Békeszerződés – lsd. *Külgügyek, nemzetközi kapcsolatok*

Háború alatt hollandiai, olaszországi, svájci, svédországi viszonylatban

keletkezett követelések és tartozások rendezése – lsd. *Pénzügyek*

Háború által érintett ipari tulajdonjogok visszaállítása 11/58

Háborús események folytán gazdát cserélt hasznos háziállatok 11/49

Külföldre hurcolt anyagok, felszerelések visszaszerzése 3/121, 4/49,

12/95–96, 14/38, 16/80, 18/10, 20/20, 20/22, 21/10, 21/65

Külföldre került iratok visszaszerzése, dokumentációk cseréje 4/11, 4/68,

14/70, 22/66, 22/74

Határügyek – lsd. Országhatár

Hírközlés – lsd. Közlekedés, szállítás, hírközlés – lsd. Tájékoztatás

Honvédelem

Háború – lsd. *Háború következményeinek felszámolása* – lsd. *Hadifogoly*

ügyek – lsd. *Külgügyek, nemzetközi kapcsolatok*

Határőrség 3/23

Honvédelmi Minisztérium

– katonapolitikai csoportja 11/71–72

– kinevezés, alkalmazás, személyi ügyek 3/22, 3/24, 11/73, 12/15–16,

14/83–84, 15/30, 16/20, 18/52, 20/53, 21/38, 22/75–76

– kisajátításával kapcsolatos kártalanítás 15/34

– külföldi követelései és tartozásai 14/82, 15/29, 16/22

– laktanya más célú hasznosítása 17/36

Napirendi pontok tárgymutatója

Honvédség

- baloldali magatartásuk miatt hátrányt szenvedettek rehabilitálása – lsd. *Faji vagy politikai alapon korábban üldözöttek ügyei*
- céljait szolgáló állami erdők 5/45
- Csehszlovákiába került térképészeti anyag visszaszerzése 22/74
- hadbírók képesítési feltételei – lsd. *Igazságügy*
- hadigondozás 12/88
- honvédségi eskü 18/50, 20/49
- igazolás – lsd. *Igazgatási ügyek*
- kinevezések, előléptetések, személyzeti ügyek 5/42, 11/74, 15/31, 21/35–37
- katonai büntetőtörvénykönyv – lsd. *Igazságügy*
- katonai szolgálatot teljesítők, hadifoglyok hozzátartozóinak érdekvédelme 12/87
- magyar-román hadsereg sporttalálkozója 20/52
- nyilvántartásban lévő évfolyamok számának csökkentése 4/19
- nyugdíjasok nyugellátásának biztosítása 22/77

Ifjúságpolitika

- cserkész jamboree Párizsban 9/11, 13/4, 14/3
- elhagyott gyermekek segítése 5/62
- fiatalkorúak törvényszéke 17/48
- iparban foglalkoztatott fiatalkorúak kötelező orvosi vizsgálata 4/9
- Magyar Ifjúság Országos Tanácsának támogatása 9/11
- Nemzetközi Gyermekegélyezési Alappal kötött egyezmény 15/2
- parasztifjak, fiatal gazdászok külföldi tanulmányútja – lsd. *Földművelésügy*

Igazolási ügyek

Budapesti Nemzeti Bizottság Igazolóbizottsága 4/2

Igazolások

- Csehszlovákiából áttelepülők 5/81
- katonai személyek 18/51
- közalkalmazottak 7/5, 22/70

Eljárás szabályozása 4/66, 5/80, 7/25, 12/106, 14/29, 15/80

Közalkalmazottak igazolását végző bizottságok összetételének megváltoztatása 22/70

Igazságügy

Bírák

- hadbírák képesítése 20/50
- kinevezések 3/15, 4/1, 9/27, 12/99, 15/81, 15/83, 16/75, 17/50–51, 22/72
- pótléakai 3/19, 9/32, 12/41, 12/97, 22/65

Napirendi pontok tárgymutatója

- státusának visszaállítása 15/75, 18/9
- ügyvédi gyakorlat beszámítása 12/101

Bírósági fogalmazók 16/74

Büntetésvégrehajtó intézetek

- aszódi fiúnevelő intézet 12/103, 14/30–31
- budapesti gyűjtőfogház 20/46
- kinevezések, rehabilitálások, személyzeti ügyek 9/28, 11/27, 12/103–104, 14/30–32, 20/46–48
- márianosztrai fegyintézet 14/32

Fiatalkorúak Budapesti Törvényszéke 17/48

Hatásköri Bíróság elnökének, tagjainak tiszteletdíja 5/79

Igazolás – lsd. *Igazolási ügyek*

Igazságügyminisztérium

- államtitkár 12/107
- hatásköre a nemzetközi szerződésekkel kapcsolatban 4/43
- kinevezés, előléptetés, személyzeti ügyek 3/14, 3/16–17, 4/67, 5/82, 7/24, 12/98, 12/100, 15/84–85, 17/53
- külföldi kiküldetés 4/68, 8/1, 17/14, 22/66
- miniszter, mint a pénzügyminiszter helyettese, a moszkvai tárgyaláson 6/14, 8/1

Járásbíróság

- hatásköre tiltott határátlépés esetén 20/45
- járásbírók, alkalmazottak kinevezése, személyi ügyek 3/18, 7/21, 12/99, 12/102, 12/105, 18/46, 22/69
- községek törvénykezési szempontból való átcsatolása 22/67–68

Jogszolgáltatás – lsd. *Jogszolgáltatás*

Katonai bíróságok

- hadbírók képzése 20/50
- katonai büntetőtörvénykönyv 14/80

Közigazgatási Bíróság

- határozata a bihari alispán ellen 4/15
- hitelének átcsoportosítása 12/33
- kinevezések, pótlékok, személyzeti ügyek 4/1, 4/3, 12/40, 17/2, 17/33, 18/4

Kúria

- másodelnöke 3/15
- bírák kinevezése 17/51

Népbíróság

- bírói pótlék 3/19
- ítélete alapján elkobzott mezőgazdasági vagyontárgyak 3/90
- Népbíróságok Országos Tanácsának elnöke 15/82

Napirendi pontok tárgymutatója

– törvényjavaslat 2/4

Népügyészség 3/11

Országos Bírósági Vegyészeti Intézet 14/31

Szabadalmi bírák és ügyvivők képesítése 17/7

Ügyészség

– államügyészek kinevezése 15/83, 16/76

– budapesti főállamügyész 17/52

– főállamügyész-helyettesek 7/22–23

– legfőbb államügyész előléptetése 13/2

– ügyészek képesítési pótléka, személyzeti ügyeik 12/41, 12/101

– ügyészek külön státusának visszaállítása 15/75, 18/9

– ügyészségi állások átszervezése 3/11

Iparügyek

Anyaggazdálkodás – lsd. *Gazdaságpolitika*

Bányászat

– bányanyugberről szóló rendelet módosítása 21/40

– Bauxit Tröszt német részvényeinek kiadása a Szovjetuniónak 12/43

– homokterenyei bányászserencsétlenség 4/6

– Magyar Állami Szénbányák 3/52, 16/71

– miskolci bányahatóság Csehszlovákiába került iratainak visszaszerzése 14/70

– pirit-kutatás Keszthely környékén 21/55

– volt vājár kegydjja 3/122

– zártkutatmányi jog megadása a szovjet-magyar bauxit-alumínium részvénytársaságoknak 6/13

Érdekképviseltek – lsd. *Társadalmi Szervezetek*

Gépek beszerzése külföldről – lsd. *Külkereskedelem*

Gyártás

– növényvédőszeresek 21/59

Igazgatás

– állami kezelésbe vett nehézipari vállalatok iskolái 22/59

– büntetőeljárás során lefoglalt javak ipari hasznosítása 9/12

– háború által érintett ipari tulajdonjogok 11/58

– iparban foglalkoztatott fiatalok orvosi vizsgálata 4/9

– Ipari Termelési Tanács 5/106, 17/8

– jogosulatlan iparúzés elleni védelem 17/6

– kisiparosok társadalombiztosítása 16/84, 17/55

– leszerelt üzemek tulajdonosainak kártalanítása – lsd. *Jóvátétel*

– mezőgazdasági ipari vállalatok központi hasznosítása 5/44, 7/51

– Mezőgazdasági Ipari Üzemek Központja 12/71, 15/47, 16/63, 17/42

Napirendi pontok tárgymutatója

- Nehézipari Központ 16/71, 20/31
- Szovjet-magyar vállalatok kedvezményei – lsd. *Pénzügyek*

Iparvállalatok

- Állami Nyomda 12/52
- Állami Selyemtenyésztési üzem 15/44
- Balatonvidéki Villamosművek Rt. 20/6
- bauxit-alumínium részvénytársaságok 6/13
- Egyesült Izzó 16/3
- Magyar Állami Vas-Acél és Gépgyár Rt. 5/107, 7/8, 11/62–63, 12/4–5, 14/48, 15/37–38, 15/74, 18/20, 18/25–27, 20/30–32
- Magyar Waggon- és Gépgyár Rt. 4/55
- Magyar Vasművek 22/7
- Mechanikai Szövőgyár Rt. 18/84
- Mezőgazdasági Ipari Rt. 17/40, 18/98
- MOLAJ 6/8
- Műszaki és Vegyi Művek Rt. 15/77
- Művégtaggyár 7/45
- Standard Villamossági Rt. 3/71
- Péti Nitrogénművek 18/8
- Szovjetunióknak átadott és vegyes vállalatok – lsd. *Pénzügyek*
- Tolnai Állami Selyemfonógyár 4/23
- Weiss Manfréd Acél- és Fémművek Rt. 3/121

Iparügyi Minisztérium

- államtitkárok 5/108, 12/3, 15/9, 17/17
- gépkocsibeszerzés 15/39
- kinevezés, alkalmazás, személyzeti ügyek 5/103–105, 12/4, 16/49, 17/8, 18/21–24
- külföldi kiküldetés 3/119, 17/17
- miniszter 1/2

Közszállítási Tanács 11/59

Kereskedelmi- és iparkamarák – lsd. *Társadalmi szervezetek, érdekképviseletek*

Külföldi tapasztalatszerzés

- gépipari szakmai tájékozódás a MÁVAG és a NIK részéről Belgiumban, Svájcban és Angliában 20/31
- mezőgazdasági gépgyártás tanulmányozása Angliában, Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában és Svájcban 7/54
- szerszámgépkészítés Chicagóban 18/18
- timföld előállítás, illetve alumínium gyártás tanulmányozása Csehszlovákiában és Romániában 3/120

Napirendi pontok tárgymutatója

- vasúti kocsik széles nyomtávra átállításának tanulmányozása Romániában 18/14

Szabadalmi ügyek – lsd. *Igazságügy*

Jogszolgáltatás

Büntetőeljárás

- egységesítése 8/16
- forint értékállandóságát biztosító büntető rendelkezések 5/83
- katonai büntetőtörvénykönyv 14/80
- lefoglalt javak hasznosítása 3/90, 9/12

Igazolás – lsd. *Igazolási ügyek*

Közigazgatási bírósági határozat Bihar vármegye alispánja ügyében 4/15

Nemzetközi jogi kérdések

- polgári jogsegélyegyezmény, magánjogi egyezmény, bűnügyi és kiadatási jogsegély egyezmény Ausztriával 7/65
- Polgári Repülés Nemzetközi Szervezetének Jogi Bizottsága által Brüsszelben tartott ülés 17/14
- Szovjetunióknak átadott volt német részvényekkel kapcsolatos jogi kérdések rendezése 18/49

Polgári peres eljárás

- Britannia Szálloda ügyében hozott ítélet felfüggesztése 12/108
- halász szövetkezetek jogi helyzete 14/73
- kisajátítási eljárás alá vont ingatlanok birtokbavétele 14/35
- kishaszonbérlok ellen indított perek felfüggesztése 22/47
- magánjogi követelések kiegyenlítése 14/34, 16/73, 18/15, 18/37, 20/73, 21/72-73
- szövetkezetek ellen indított perek felfüggesztése 22/71
- uzsorabírósi eljárásban alkalmazható fogvatartás 18/48
- üzletszerzők jogviszonyának szabályozása 16/77, 17/49

Telekkönyvi ügyek

- bejegyzések költségei 18/87
- betétszerkesztő bírók 12/97
- csehszlovák-magyar telekkönyvcseré 4/68
- építési kölcsönök telekkönyvi biztosítása 9/78
- munkák folytatásának hitele 18/99

Jóvátétel

Csehszlovák jóvátétel 20/2

Jóvátételi Hivatal

- elnöke 1/1, 9/7
- kinevezések 3/3
- külföldi kiküldetések 4/5, 9/7, 20/2

Jugoszláv jóvátétel 4/5

Szovjet jóvátétel

- felhatalmazás a megállapodások aláírására 5/7
- hajószállítással kapcsolatos garancia 12/32
- leszerelt üzemek tulajdonosainak kártalanítása 18/83
- moszkvai tárgyalások – lsd. *Pénzügyek*
- Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. magyar részvényeinek átadása a Szovjetunióknak 18/83, 18/88

Katonaság – lsd. Honvédelem

Kegyeleti ügyek

- Bolgár katonai temetők 22/19
- Szovjet katonai temetők 3/21

Kereskedelem

Áruforgalom szabályozása – lsd. *Gazdaságpolitika*

Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium

- államtitkárai 4/7, 15/36
- felhatalmazás külkereskedelmi ügyekben 3/8, 21/18
- hatásköre 4/43, 14/40, 21/17
- hiteltúllépése 15/7, 16/15
- kinevezések, előléptetések, személyzeti ügyek 3/39, 3/41–42, 3/44–45, 5/87, 18/28, 20/36, 21/14–15,
- külföldi kiküldetés 3/116
- minisztere 1/2, 3/8, 18/5
- szövetkezeti ügyek – lsd. *Szövetkezetek*

Kereskedelem- és iparkamarák – lsd. *Társadalmi szervezetek, érdekképviseletek*

Kereskedelemigazgatás

- áruészletügylet szabályozása 14/74, 15/35
- iparendélyek 21/17
- szállodák más célra felhasználásának tilalma 12/63, 22/53
- üzleti hirdetések, tisztességtelen verseny korlátozása 17/10, 17/54
- üzletszerzők jogviszonyának szabályozása 16/77, 17/49

Kiskereskedők társadalombiztosítása 16/84, 17/55

Közszállítási szabályzat módosítása 11/59

Külkereskedelem – lsd. *Külkereskedelem*

Magyar Központi Mértékügyi Intézet 9/86, 17/12, 22/52

Kitelepítés – lsd. Belügyek

Kitüntetések

Adományozása

- államtitkári cím 15/9
- Magyar Köztársasági érdemrend 7/6
- Magyar Szabadság Érdemrend 9/4, 11/7, 14/22, 18/5

Napirendi pontok tárgymutatója

Alapítása, alapszabályának módosítása

- Közbiztonsági Szolgálati Jel 4/14
- Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemérem 5/1
- Magyar Köztársasági Sportérdemrend 15/12

Kormány, minisztertanács

Államminiszter

- miniszter helyetteseként 9/87
- titkára 16/19

Államtitkárok 1/1, 3/1, 4/7, 4/80, 7/41, 11/2, 15/9, 15/36, 16/46, 20/28, 21/11

Hatásköre

- felhatalmazása az államháztartás vitelére 5/13, 22/34
- felhatalmazása nemzetközi egyezmény aláírására 5/7, 14/6
- megbízása lemondása után is a kormányzat átmeneti vitelére 19/1, 20/1
- tárcák hatásköre 4/43, 11/32, 14/40, 17/16, 21/17, 22/21

Hitele – lsd. *Gazdaságpolitika* – lsd. *Pénzügyek*

Kormánybiztosok, kormánybiztosságok 1/3, 4/18, 15/9, 15/76, 17/71, 22/20

Megalakulása, lemondása 1/1, 2/2, 19/1, 20/1

Miniszterek

- helyettesítése 1/2, 6/14, 8/1, 9/87, 21/34

Minisztertanács

- előterjesztések megküldése a társmínisztériumoknak 4/2, 5/12
- előterjesztések levétele a napirendről 3/15, 3/49, 3/57, 3/66, 3/72, 3/76–77, 3/87, 3/108, 3/110, 3/117, 4/2, 4/20, 4/34–36, 4/41, 4/52, 4/65–66, 4/76–77, 4/87, 5/2, 5/18, 5/25, 5/29, 5/39, 5/42, 5/44–45, 5/55, 5/57, 5/69, 5/80–81, 5/85, 5/90, 5/92, 5/102, 7/8, 7/25, 7/29–30, 7/32, 7/41, 7/46, 7/59, 7/68, 9/3, 9/15, 9/30, 9/75, 9/81, 9/83–84, 11/1, 11/16–17, 11/42, 11/54, 11/75, 12/10, 12/14, 12/20, 12/22, 12/33, 12/41, 12/44, 12/46, 12/52, 12/60, 12/69, 12/71, 12/76–77, 12/88, 12/92, 12/103, 12/106, 14/9, 14/15, 14/36, 14/51–52, 14/55, 14/64, 14/71, 14/73–74, 14/80, 14/84–85, 14/93–94, 15/6, 15/13, 15/27, 15/29–30, 15/41, 15/47, 15/49, 15/64, 15/86, 16/12, 16/29, 16/36, 16/46, 16/62–63, 16/65, 16/72–73, 16/77, 17/38, 17/40, 17/49, 17/55–56, 17/62, 18/15, 18/29, 18/37, 18/41, 18/53, 18/83, 18/94, 20/5, 20/11, 20/15, 20/30, 20/55, 20/57, 20/73, 20/83, 20/86, 21/13, 21/21, 21/26–27, 21/53–54, 21/71, 21/73, 22/4, 22/10, 22/15, 22/27, 22/33, 22/38, 22/44, 22/50, 22/62
- hiányos előterjesztés 16/39
- kinevezési ügyek előterjesztésének egyszerűsítése 5/12

Napirendi pontok tárgymutatója

- napirend 10/1
- ülések idejének meghatározása 2/5

Protokolláris ügyek

- Balkán úszójátékokon részvétel 14/7
- hároméves terv pestmegyei beindításán részvétel 14/5
- operaházi bérlet 15/25
- szabadságszobor bemutatásán részvétel 7/1

Szervezési ügyek

- kiküldetéseket engedélyező bizottság 12/35
- kinevezésekkel kapcsolatos eljárás 5/12
- kormányrendeletek megjelölése 5/3

Közellátás

Árszabályozás – lsd. *Gazdaságpolitika*

Hús- és Zsiradék hivatal 14/94, 15/26

Közellátási érdekű intézkedések

- cséplési statisztika elkészítése 9/5
- gabona és liszt vámmentessége 4/70
- lefoglalt javak felhasználása 9/12
- tejtermékek állami ellenőrző jeggyel való ellátása 4/21

Közellátási kormánybiztosok 17/71, 21/1

Közellátásügyi felügyelők 4/83–84, 18/40

Közellátásügyi Minisztérium

- államtitkára 4/80, 18/38
- kinevezések, előléptetések, személyzeti ügyek 4/80–81, 4/83–84, 5/25, 5/27, 7/70, 9/5, 15/27, 16/41, 18/38–39
- külföldi kiküldetések 14/93, 16/40
- miniszter 3/96, 9/87

Külföldi segélyek – lsd. *Népjólét*

Terményforgalmi miniszteri biztos 12/109

Közlekedés, szállítás, hírközlés

Gépkocsiközlekedés

- autóbuszok, gépkocsik behozatala – lsd. *Külkereskedelem*
- autóbuszforgalom Magyarország és Csehszlovákia között 20/24
- géperejű bérgépkocsivállalatok engedélykirata 20/18
- gépkocsi átruházás forgalmi adója 12/52, 14/36
- gépjármű vásárlás, javítás egyes tárcák és személyek részére 3/2, 7/59, 11/51, 12/17, 12/34, 12/45, 12/68, 12/109, 14/4, 14/94, 15/26, 15/39, 21/67, 22/25
- Magyar Országos Gépkocsiüzem Rt. 7/42
- Nemzetközi Gépjárműszövetség közgyűlése 4/45

Napirendi pontok tárgymutatója

Hajózás

- Ausztriába, illetve Németországba került hajók átvétele, kiemelése 20/20, 21/65
- Ferenc Csatorna Rt. engedélyezése 12/93
- Jóvátételi hajó átadása Pozsonyban 20/2
- Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt. hollandiai tartozásai 20/29, 20/84
- Magyar-Szovjet Hajózási Rt. vesztesége 6/7
- Sió-csatorna átadása 22/46

Közlekedésügyi Minisztérium

- államtitkár 7/4, 20/28, 21/11
- kinevezés, alkalmazás, személyzeti ügyek 3/66, 4/84, 5/70-71, 9/46, 21/11
- külföldi kiküldetések 3/70, 4/45-46, 7/41, 20/20, 20/23-24, 20/28, 21/7

Légi közlekedés

- forgalmi megállapodás Bulgáriával, Csehszlovákiával, Jugoszláviával, Lengyelországgal, Szovjetunióval 3/70, 4/46, 5/69, 7/43, 13/5, 17/76, 22/54
- közforgalmi repülőterek mentesítése a földadó alól 7/32
- Magyar-Szovjet Légiközlekedési Társaság adó és vámmentessége 6/9
- Polgári Repülés Nemzetközi Szervezetének Jogi Bizottsága 17/14
- tapasztalatsere látogatás Genfben, Stockholmban és Moszkvában 16/79

Posta

- Alapítványi Postaskórház - lsd. *Egészségügy*
- bélyegkibocsátás 3/61, 21/6
- Betegségbiztosító Intézet - lsd. *Egészségügy*
- kezelésében lévő kincstári terület eladása 21/5
- kinevezés, alkalmazás, személyi ügyek 3/69, 4/47, 9/50, 12/94, 14/47, 20/27, 21/9, 22/55
- külföldi kiküldetés 9/51, 22/58
- postamesterek és alkalmazottaik állami státusba vétele - lsd. *Gazdaságpolitika*

Telefon

- távbeszélőközpont Budapesten 3/71
- távbeszélő üzembehelyezése Romániában 22/58

Útügyek

- bécsi országút új szakaszának megépítése 22/17

Vasút, Magyar Államvasutak

- államosított vasutak szovjet részesedésének kifizetése – lsd. *Pénzügyek*
- ausztriai tartozások és követelések rendezése 20/21
- Betegségi Biztosító Intézet – lsd. *Egészségügy*
- csehszlovák-magyar forgalmi egyezmény módosítása 9/47
- Duna-Száva-Adriai Vasúttársaság igazgatótanácsának ülésén részvétel 7/41
- gazdasági vasutak helyreállítása 11/41
- hadifoglyok hazaszállításának előkészítése – lsd. *Hadifogolyügyek*
- jugoszláv vasutakkal bizonyos személyzeti kérdések rendezése 20/23
- kinevezések, személyi ügyek 3/68, 5/72, 5/77, 11/54, 16/78, 18/11-12, 20/26
- közületi szerződések felmondására vonatkozó rendelet alóli felmentés 3/62, 20/19
- külföldre került vasúti anyagok visszaszerzése – lsd. *Háború következményeinek felszámolása*
- külföldi kiküldetések 3/63-65, 4/44, 4/48-50, 5/73-76, 5/78, 7/41, 9/47-49, 11/43-45, 12/95-96, 14/49, 15/69-71, 16/80-83, 17/72-75, 18/10, 18/13-14, 20/21-25, 21/7-8, 21/10, 22/56
- külkereskedelmi tárgyalásokon vasúti szakértő részvétele 4/50, 15/69
- mozdonyok, kocsik, alkatrészek, felszerelések, anyagok külföldi beszerzése – lsd. *Külkereskedelem*
- Nemzetközi Kocsicsere Bizottság, kocsi kiegyenlítés 7/41, 9/48, 12/95, 15/70
- Nemzetközi Teherkocsi Vasúti Egyesület értekezlete Dániában 15/71
- nemzetközi tehervonat menetrendi értekezlet Csehszlovákiában 21/8
- Nemzetközi Vasúti Szövetség bizottsági ülése Svájcban 22/56
- svájci vasutak százéves évfordulója 3/63
- szállítási díjszabás nemzetközi egyeztetése 3/64, 5/75, 14/49, 16/83, 17/72-74
- szovjet-magyar vasúti egyezmény 4/48, 21/7
- tanfolyam, tapasztalatcsere külföldön 5/74, 18/14
- üzletszabályzat módosítása 15/68

Közmunkaügyek – lsd. Gazdaságpolitika

Közoktatás – lsd. Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek

Közszolgálati alkalmazottak – lsd. Belügyek

Napirendi pontok tárgymutatója

Külföldre hurcolt magyar javak – lsd. Háború következményeinek felszámolása
Külföldön élő magyarok, magyar intézmények

Románia

- csángó magyarok betelepítése 15/62

Külkereskedelem

Árucsereforgalmi tárgyalások, megállapodások

- Angliával 7/82, 11/69, 18/32
- Ausztriával 17/9, 18/36
- Bulgáriával 11/68, 14/77
- Csehszlovákiával 18/35, 21/13
- Finnországgal 14/76
- Jugoszláviával 4/50, 6/15, 12/2, 12/7, 14/79, 15/40, 20/89, 21/16
- Lengyelországgal 8/15, 16/43, 18/34, 21/13
- Németországa angol-amerikai övezetével 21/18
- Németország szovjet övezetével 7/83, 15/69, 22/49
- Svájjal 18/33
- Szovjetunióval 3/8, 14/75

Behozatal

- autóbusz 3/51
- cipők Csehszlovákiából 7/29, 11/35
- cukor Csehszlovákiából 14/93, 16/40
- dohány Bulgáriából 11/39, 14/42
- faanyag Ausztriából 11/44
- faszén Csehszlovákiából 11/43
- fűrészáru Ausztriából, Romániából, Csehszlovákiából 11/44, 16/82, 20/25
- gabona 4/70
- gépkocsi 14/78
- gépkocsi kerékabroncs 11/42
- fonal 15/44
- kazánszivattyúk Csehszlovákiából 16/9
- liszt 4/70
- ló (borderes) Ausztriából 5/52
- mozdonyalkatrész Franciaországból, Németországból 16/81
- oltóanyag Svájcban 7/64
- rövidhullámú adó Svájcban 18/13
- szerszám gép Angliából, Franciaországból, Svájcban 18/19
- táblaüveg 14/78
- talpfa Csehszlovákiából, Jugoszláviából 3/65, 17/75, 20/25
- tenyészállatok Svájcban 15/54
- textiltű Angliából 17/32

Napirendi pontok tárgymutatója

- tűzifa Romániából 16/48
- vasúti teherkocsi Szovjetunióból 9/45, 22/2
- vetőburgonya Csehszlovákiából 7/52

Fizetési megállapodás

- Angliával 11/69, 14/68
- Finnországgal 14/76

Kivitel

- ékszerek, drágakövek (utasforgalomban) 16/50
- élelmiszer Angliába 7/82, 18/32
- felszerelések Jugoszláviába 18/19
- gyógyszer Bulgáriába 11/39
- lenolaj Svájcba 20/33

Külforgalmi Rt.

- behozatali tevékenysége 7/28, 9/37, 12/55, 14/40, 14/93, 16/40, 16/51-52, 17/32
- működésének összehangolása a Minisztériummal 14/40

Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap 4/60, 12/49, 18/82

Külkereskedelmi tevékenység összehangolása 4/43, 14/40

Minisztérium – lsd. *Kereskedelem*

Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság

- aligazgatója 3/40
- kinevezések, alkalmazások 9/84, 12/62, 17/11, 22/51
- kiküldetések 16/48, 21/16
- kereskedelmi kirendeltségek, attasék (Bern, Brüsszel, Frankfurt, Genf, Haifa, Moszkva, Párizs) 3/38, 9/83, 16/47, 18/30-31, 21/16, 22/50
- stockholmi vásár magyar pavilonjának berendezése 16/45

Nemzetközi Beruházási és Áruforgalmi Rt. 20/89

Vám – lsd. *Pénzügyek*

Külügyi, nemzetközi kapcsolatok

Albánia

- diplomáciai kapcsolat felvétele, tiranai követ kinevezése 12/9
- követ akkreditálása Budapestre 18/63

Amerikai Egyesült Államok

- budapesti főkonzulának működési engedélye 3/101
- CARE szervezet magyarországi működése 14/28
- chicagói szerszámgép kiállítás meglátogatása 18/18
- 1848/1849 évfordulóján kölcsönös bélyegkibocsátás 21/6
- New York-i főkonzulátus új alkalmazottai 18/65
- gyermekgyógyászati kongresszus New Yorkban 5/66
- Marshall-terv elutasítása 9/1

Napirendi pontok tárgymutatója

- Németország amerikai-angol meg szállási övezetével kereskedelmi tárgyalás 21/18
- nemzetközi statisztikai kongresszus Washingtonban 14/23
- szovjet-magyar vegyes vállalatoknak adott kedvezménnyel kapcsolatos észrevétele 16/1, 17/23
- Turánszky ügygel kapcsolatos jegyzék 15/4
- washingtoni követ kinevezéséhez hozzájárulás 18/62

Anglia

- állategészségügyi tanfolyamon részvétel 16/68
- Anya- és csecsemővédelmi kongresszus Londonban 3/86
- Canterbury érseki helynök magyarországi látogatása 16/18
- élelmiszerszállítási egyezmény 7/82, 18/32
- FAO londoni értekezletén részvétel 7/73
- fizetési, pénzügyi tárgyalás, illetve egyezmény 11/69, 14/68, 15/73
- gépek vásárlása, átvétele 5/73, 17/32, 18/19
- gépgyártás és a mezőgazdaság gépesítésének tanulmányozása 7/54, 20/31
- követ kinevezése Londonba 22/13
- kulturális kapcsolatok kiépítése 22/15
- Németország angol-amerikai meg szállási övezetével kereskedelmi tárgyalás 21/18
- Nemzetközi Agrártudományi Értekezleten részvétel 15/51
- Szovjet-magyar vegyes vállalatoknak adott kedvezménnyel kapcsolatos észrevétel 16/1, 17/23
- üzemi jóléti intézmények tanulmányozása 9/56

Argentín küldöttség az argentin állampolgárok hazatelepítése ügyében 18/64

Ausztria

- áruforgalmi egyezmény végrehajtásának ellenőrzése 17/9, 18/36
- behozatal 5/52, 11/44-45, 20/25
- hajók visszaszerzése, javítása 20/20, 21/65
- határátlépés rendezése 22/16
- jogsegélyegyezmény 7/65
- növényegészségügyi szakértők kiküldése 12/75
- vasúti anyagok visszaszerzése 12/96, 20/22, 20/28, 21/10
- vasúti tartozások és követelések rendezése 20/21
- vasúti kocsiforgalom, díjszabás egyeztetése 7/41, 17/73

Békeszerződés

- becikkelyezése 1/4, 2/4
- életbeléptetésével kapcsolatos feladatok 21/66, 22/17

Napirendi pontok tárgymutatója

- végrehajtásával kapcsolatos pénzügyi tárgyalások Belgrádban 16/60

Belgium

- brüsszeli követség létszámának növelése 20/77
- Budapest rádiумkészletének hazaszállítása 14/38
- gépgyártás és gépesítés tanulmányozása 7/54, 20/31
- kereskedelmi kirendeltség létesítése Brüsszelben 9/83, 18/31
- magyarországi konzul és alkonzul kinevezése 5/40
- Nemzetközi Gépjárműszövetség közgyűlése Brüsszelben 4/45
- Polgári Repülés Nemzetközi Szervezete Jogi bizottságának brüsszeli ülése 17/14
- üzemi jóléti intézmények tanulmányozása 9/56

Bulgária

- árucsereforgalmi egyezmény 11/68, 14/77
- behozatal - lsd. *Külkereskedelem*
- bolgár kultúrhét Budapesten 22/19
- dohányjövedéki szakértők kiküldése 11/39, 14/42
- légügyi egyezmény 17/76
- szófiai cég követelése a magyar államkincstárral szemben 3/95

Csehszlovákia

- autóbuszforgalom megindítása a két ország között 20/24
- behozatal - lsd. *Külkereskedelem*
- Csehszlovákiába került magyar bányahatósági, honvédségi, rendőrségi telekkönyvi iratok visszaszerzése, cseréje 4/11, 4/68, 14/70, 22/74
- csehszlovák bankok által a lakosságcsere lebonyolításához nyújtott kölcsön 4/64, 18/85
- kereskedelmi tárgyalás 18/35, 21/13
- lakosságcsere egyezmény végrehajtása 4/13, 4/16, 4/64, 5/39, 5/76, 7/69, 17/21, 18/60, 18/85
- légügyi egyezmény 4/46, 5/69
- magyar tájékoztató szolgálat szervezése 5/102
- németek áttelepítésével kapcsolatos kérdések megbeszélése Prágában 14/69, 16/10
- timföld előállítás és alumíniumgyártás tanulmányozása Csehszlovákiában 3/120
- vasúti értekezleteken, megbeszéléseken részvétel Csehszlovákiában 3/64, 9/47-48, 11/43, 15/70, 17/74-75, 21/8

Dánia

- gazdaszifjak tanulmányútja 11/56, 12/30, 14/60, 22/48

Napirendi pontok tárgymutatója

- influenza és más vírusbetegségek tárgyában Dániában tartott kongresszus 9/57
- Nemzetközi Teherkocsi Vasúti Egyesület ülése Dániában 15/71
- sajtótudósító kiküldése 14/92
- szövetkezeti mozgalom tanulmányozása 12/64

Egyiptomba követ kinevezése 3/102

Finnország

- árucserre és fizetési egyezmény 14/76
- diplomáciai kapcsolat felvétele 16/14
- moszkvai követ akkreditálása Helsinkibe 22/8

Franciaország

- cserkész jamboree részvétel Párizsban 9/11, 13/4, 14/3
- építési technika újabb eredményeinek tanulmányozása Párizsban 21/50
- filmfesztivál Cannesban 16/13, 17/3
- gépek, mozdonyalkatrészek behozatala 9/49, 16/81, 18/19
- könyvtárügy és pedagógiai kérdések tanulmányozása 14/90
- követ kinevezése Párizsba 7/67, 15/42
- kulturális kapcsolatok építése, egyezmény 4/72, 22/15
- lakásügyi és városrendezési kiállítás Párizsban 7/80
- Marshall-terv ügyében Párizsban tartott értekezlet 9/1
- MÁV főmérnök tanulmányútja 5/74
- MÁVAG-nak a francia vasutak által nyújtott hitel 4/55
- mezőgazdasági gépgyártás és a mezőgazdaság gépesítésének tanulmányozása 7/54
- Nemzetközi Nevelésügyi Intézet párizsi értekezlete 5/97
- szőlészeti szakértők kiküldése 7/60
- Tuberkolózis Elleni Nemzetközi Szövetség ülése Párizsban 7/48
- UNESCO népművészeti hagyományok bizottságának párizsi ülése 21/68
- üzemi jóléti intézmények tanulmányozása 9/56
- vadászati nemzetközi tanácskozás Párizsban 3/91
- Városok és Helyi hatóságok Nemzetközi Szervezetének kongresszusa Párizsban 7/78
- Városok Nemzetközi kongresszusa Párizsban 9/69

Hollandia

- főkonzulátus létesítése Magyarországon 20/76
- hágai állandó választott bíróság magyar nemzeti csoportja 7/68, 16/11
- Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt. tartozásainak rendezése 20/29

Napirendi pontok tárgymutatója

- mezőgazdasági gépgyártás és a mezőgazdaság gépesítésének tanulmányozása 7/54

Jugoszlávia

- Albánia belgrádi követének akkreditálása Budapestre 18/63
- áruszállítási megállapodás, hitele, e célból gépek beszerzése 12/2, 12/7, 15/40, 18/19, 20/89
- építőmunkások kiküldése, bérük átutalása 3/9, 4/43, 17/47
- gazdasági, jótételi, pénzügyi tárgyalások 4/5, 6/15, 16/60
- kereskedelmi tárgyalás és megállapodás 4/50, 14/79, 15/40
- légügyi egyezmény 3/70, 7/43
- nemzetközi kukoricatermesztési konferencia Belgrádban 22/37
- nemzetközi vasúti forgalom tárgyában tartott belgrádi értekezlet, vasúti ügyek 3/64-65, 14/49, 20/23, 22/57
- óvónők tanulmányútja Jugoszláviában 22/63
- szerb-horvát fordító alkalmazása a Külügyminisztériumban 18/66
- vegyesbizottsági tárgyalások 3/119, 14/71, 21/16

Külföldi állampolgárok részvényeinek bejelentése a bankok államosságával kapcsolatban 9/43

Külföldi kiküldetések szabályozása 5/59, 12/35

Külföldre hurcolt magyar javak – lsd. *Háború következményeinek felszámolása*

Külföldi tapasztalatcserék, kiállítások, tanulmányutak

- agráregyetemi hallgatók tanulmányútja Svédországban 7/63
- állategészségügyi tanfolyam Angliában 16/68
- cellulózyártás tanulmányozása Olaszországban 20/17
- építési technológia tanulmányozása Párizsban, Zürichben 21/50
- építészeti kiállítás Milanóban 3/108
- filmfesztivál Cannesban, illetve Velencében 16/13, 17/3
- jótételi kérdések tanulmányozása Romániában 9/7
- kukoricatermesztési tanfolyam Olaszországban 9/62
- lakásügyi és városrendezési kiállítás Párizsban 7/80
- légitforgalom irányításának tanulmányozása Genfben, Stockholm-ban, Moszkvában 16/79
- mezőgazdasági gépgyártás, gépesítés tanulmányozása Angliában, Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában és Svájcban 7/54
- mezőgazdasági kiállítások megtekintése több európai országban 18/97
- növényegészségügy tanulmányozása Ausztriában és Svájcban 12/75
- parasztfjak, fiatal gazdászok tanulmányútja Dániában és más országokban 11/56, 12/30, 14/60, 18/97, 22/48,

Napirendi pontok tárgymutatója

- stockholmi vásár magyar pavillonja 16/45
- szerszámgép kiállítás Chicagóban 18/18
- szőlészet tanulmányozása Franciaországban 7/60
- szövetkezeti mozgalom tanulmányozása Dániában, Svédországban 12/64
- timföld előállítás és alumíniumgyártás tanulmányozása Csehszlovákiában és Romániában 3/120
- üzemi jóléti intézmények tanulmányozása Angliában, Belgiumban és Franciaországban 9/56
- vasutak tanulmányozása Franciaországban 5/74
- vasúti kocsik szélesnyomtávra átállításának tanulmányozása Romániában 18/14
- vetőburgonyatermesztés tanulmányozása Csehszlovákiában 7/52

Külkapcsolatok létesítése

- diplomáciai kapcsolat felvétele, kiépítése 12/10, 16/14, 17/13
- külföldi konzulok fogadása 3/101, 5/40-41, 20/76
- külföldi követ fogadása 18/63
- magyar kereskedelmi attasék - lsd. *Külkereskedelem*
- magyar konzulátusok 12/8, 14/67, 18/65
- magyar követek kinevezése 3/102, 4/87, 7/67, 11/66, 12/9, 12/11-12, 14/66, 17/15, 22/8-9, 22/13
- magyar követek agrément-je 15/42, 18/62
- magyar követek felmentése, állampolgárságtól megfosztása 2/1, 4/12, 4/17
- magyar követségek alkalmazottainak ügyei 3/99, 9/40, 12/10, 16/12, 18/68
- magyar ügyek képviselőjét a háború alatt ellátó svéd külképviseletek költségeinek megtérítése 9/44

Külügyminisztérium

- adminisztrációs ügyek 7/66, 7/68
- diplomáciai útlevél kiadása 11/64, 15/43, 17/17, 22/11
- gépkocsibeszerzés 21/67
- hatásköre 4/43, 17/16, 22/21
- kinevezések, előléptetések, személyzeti ügyek 3/98, 9/40, 9/64, 11/8, 11/65, 14/63-65, 15/41, 18/66-67, 18/69, 22/10, 22/12, 22/14-15
- költségei 7/66, 7/68
- külföldi kiküldetés 17/14

Lengyelország

- kereskedelmi tárgyalások, egyezmény 8/15, 16/43, 18/34, 21/13
- légiforgalmi megállapodás 22/54
- vasúti díj szabás tárgyalása 5/75

Napirendi pontok tárgymutatója

Németország

- angol-amerikai megszállási övezetével kereskedelmi tárgyalás, külkereskedelmi kirendeltség, konzulátus létesítése 9/83, 12/8, 18/31, 21/18
- elsüllyedt magyar hajók javítása, hazahozatala 21/65
- magyarországi németek kitelepítése 3/115, 14/69, 15/63, 16/10, 18/74
- magyarországi német vagyon átadása a Szovjetunióknak 4/53, 6/11-12, 8/4-5, 12/43, 16/1, 18/49, 20/83
- mozdonyalkatrészek behozatala 9/49, 16/81
- szovjet megszállási övezettel kereskedelmi tárgyalás 7/83, 15/69, 22/49
- Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszűnése folytán a be- és kilépés rendezése 22/16

Nemzetközi egyezmények

- békeszerződés 1/4, 2/4
- egyeztetése az Igazságügyminisztériummal 4/43
- fiatalok kötelező orvosi vizsgálatáról szóló egyezmény 4/9
- Nemzetközi Gyermeksegélyezési Alappal kötött egyezmény 14/6, 15/2
- Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Alkotmányának törvénybeiktatása 2/4

Nemzetközi szervezetek, kongresszusok, konferenciák munkájában részvétel, magyarországi tevékenységük

- Anya- és Csecsemővédelmi Kongresszus Londonban 3/86, 3/111
- büntetőjog egységesítéséről konferencia Svájcban 8/16
- CARE szervezet magyarországi működésének engedélyezése 14/28
- cserkész jamboree Párizsban 9/11, 13/4, 14/3
- Egyesült Nemzetek Szervezete Emberjogi Bizottságának genfi értekezlete 5/9
- FAO értekezlet Rómában, Londonban, Genfben 5/55, 7/73, 15/52
- Gyermekgyógyászati Kongresszus New Yorkban 5/66
- Hágai Állandó Választott Bíróság 7/68, 16/11
- influenza és más vírusbetegségek tárgyában Koppenhágában tartott nemzetközi kongresszus 9/57
- Nemzetek Szövetségével szembeni magyar tartozás 3/100
- Nemzetközi Agrártudományi Értekezlet Angliában 15/51
- Nemzetközi Állattenyésztési Kongresszus Svájcban 21/63
- Nemzetközi Gyermeksegélyezési Alap 14/6, 15/2
- Nemzetközi Gépjárműszövetség közgyűlése Belgiumban 4/45

Napirendi pontok tárgymutatója

- Nemzetközi Közgazdaságtudományi Kongresszus Bernben 9/69
- Nemzetközi Kukoricatermesztési Konferencia Belgrádban 22/37
- Nemzetközi Meteorológiai Szervezet konferenciája Washingtonban 17/41
- Nemzetközi Munkaügyi Szervezet módosított alapokmánya 2/4
- Nemzetközi Nevelésügyi Intézet értekezlete Genfben 5/97
- Nemzetközi Racionalizálási Bizottság ülése Stockholmban 5/53
- Nemzetközi Statisztikai Kongresszus New Workban 14/23
- nemzetközi személydíjszabási értekezlet Prágában 17/74
- Nemzetközi Szőlő-, Szőlőlé és Borkongresszus Isztambulban 21/64
- Nemzetközi Teherkocsi Vasúti Egyesület értekezlete Dániában 15/71
- Nemzetközi Tehervonat Menetrendi Értekezlet Csehszlovákiában 21/8
- nemzetközi vasútikocsicsere szervezet (CEWEC) ülése Prágában 9/48, 15/70
- Nemzetközi Vasúti Szövetség bizottságának ülése Svájcban 22/56
- nemzetközi vasúti teher- és személyforgalmi értekezlet Jugoszláviában 22/57
- Polgári Repülés Nemzetközi Szervezete Jogi Bizottságának ülése Brüsszelben 17/14
- Sejtteni Kongresszus Svédországban 9/63
- Szerzői Egyesületek Világszövetsége 15/24
- Tuberkolózis Elleni Nemzetközi Szövetség igazolótanácsi ülése Párizsban 7/48
- UNESCO állandó magyar megbízottja Párizsban 17/62, 18/45, 22/11
- UNESCO Népművészeti és Néphagyomány Bizottságának ülése Párizsban 21/68
- UNRRA magyarországi tevékenysége 4/82, 7/46, 9/13, 9/51
- Vadászat Nemzetközi Tanácsának párizsi ülése 3/91
- Városok és Helyi Hatóságok Nemzetközi Szövetségének kongresszusa Párizsban 7/78, 9/69

Norvégia

- sajtótudósító kiküldése 5/102
- tiszteletbeli főkonzul fogadása 5/41

Olaszország

- cellulózgyártás tanulmányozása 20/17
- építészeti kiállítás Milánóban 3/108
- Duna-Száva Adria Vasúttársaság igazgatótanácsi ülése 7/41

Napirendi pontok tárgymutatója

- 1848-1849-es eseményekkel kapcsolatos levéltári kutatás 16/37
- FAO római kongresszusa 5/55
- filmfesztivál Velencében 16/13, 17/3
- háború alatt keletkezett honvédségi követelések és tartozások rendezése – lsd. *Háború következményeinek felszámolása*
- követ kinevezése Rómába 17/15
- kukoricatermesztési tanfolyam 9/62
- UNRRA szállítmányokkal kapcsolatban bizottság küldése Triestbe 9/13, 9/51
- vasúti fuvardíj módosítása 17/72

Palesztinába külkereskedelmi attasé kinevezése 18/30

Portugáliában magyar lektorátus szervezése 4/77

Románia

- áttelepült, kitoloncolt vasúti alkalmazottak kegyelmi ellátása 18/11, 20/26
- behozatal – lsd. *Külkereskedelem*
- csángók betelepítése 15/62
- hadifogolytáborok – lsd. *Hadifogolyügyek*
- hadseregek sporttalálkozója 20/52
- határ vízügyi kérdései 1/6
- iratcsereegyezmény 22/66
- jóvátételi tapasztalatcsere 9/7
- Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. magyar részvényeinek átadása a Szovjetuniónak 18/83, 18/88
- távbeszélő berendezés üzembehelyezése 22/58
- timföld előállítás és alumíniumgyártás tanulmányozása 3/120
- vasúti gördülőanyagok visszaszerzése, kocsicsere 4/49, 12/95, 18/10
- vasúti teherkocsik széles nyomtávra átállításának tanulmányozása 18/14
- zárolt magyar javak (CASBI) felszabadításáról tárgyalás 3/97, 9/65, 11/32

Svájc

- állattenyésztési kongresszus 21/63
- áruforgalmi tárgyalás 18/33
- büntetőjog egységesítéséről konferencia 8/16
- behozatal – lsd. *Külkereskedelem*
- Egyesült Nemzetek Szervezete Emberjogi Bizottságának ülése Genfben 5/9
- építési technika újabb eredményeinek tanulmányozása 21/50
- 1930-1931. évi kölcsön svájci hitelezőivel megállapodás 18/79

Napirendi pontok tárgymutatója

- FAO genfi közgyűlése 15/52
- gépgyártás és a mezőgazdaság gépesítésének tanulmányozása 7/54, 20/31
- háború alatt keletkezett honvédségi tartozások és követelése rendezése - lsd. *Háború következményeinek felszámolása*
- kivitel - lsd. *Külkereskedelem*
- könyvtári, pedagógiai, művelődési kérdések tanulmányozása 9/19, 14/90
- követ kinevezése Bernbe 12/11, 15/42
- külkereskedelmi kirendeltség Bernben 21/16
- légiforgalom tanulmányozása 16/79
- Magyar Tájékoztató Könyvtár Genfben 5/96
- Nemzetközi Közigazgatástudományi Intézet Kongresszusa Bernben 9/25, 9/69
- Nemzetközi Nevelésügyi Intézet értekezlete Genfben 5/97
- Nemzetközi Vasúti Szövetség bizottsági ülése 22/56
- növényegészségügy tanulmányozása 12/75
- pénzügyi tárgyalások 12/53, 14/82, 15/73, 18/79, 18/81, 20/90, 21/56
- Svájcba került magyar vasúti javak és a Weiss Manfréd gyár felszerelésének visszaszerzése - lsd. *Háború következményeinek felszámolása*
- svájci vasutak százéves évfordulóján részvétel 3/63
- vasúti köteléki díjszabás tárgyalás 16/83

Svédország

- agráregyetemi hallgatók tanulmányútja 7/63
- honvédségi tartozás az SKF Svéd Golyóscsapágygyárnak - lsd. *Háború következményeinek felszámolása*
- légi forgalom tanulmányozása 16/79
- magyar ügyek képviselőjét ellátó svéd külképviseletek költségeinek megtérítése 9/44
- Nemzetközi Racionalizálási Kongresszus Stockholmban 5/106
- pénzügyi tárgyalások 15/73
- sajtótudósító kiküldése, tájékoztató szolgálat 5/102, 14/92
- sejtani kongresszus 9/63
- stockholmi vásár magyar pavillonja 16/45
- szövetségi mozgalom tanulmányozása 12/64

Szovjetunió

- angol-amerikai észrevétel a szovjet-magyar vegyes vállalatok kedvezményeivel kapcsolatban 16/1, 17/23
- Bauxit Tröszt német részvényeinek kiadása 12/43

Napirendi pontok tárgymutatója

- behozatal – lsd. *Külkereskedelem*
- budapesti épület átadása a Szovjetunióknak 12/46
- előadóművészek és sakkozók meghívása 16/38
- gazdasági együttműködési állandó bizottság 6/6, 8/2
- hadifoglyok – lsd. *Hadifogolyügyek*
- hajók visszaszolgáltatása 20/20
- jóvátétel – lsd. *Pénzügy*
- kereskedelmi attasé küldése Moszkvába 16/47
- kereskedelmi egyezmény 14/75
- kereskedelmi egyezmény Németország szovjet megszállási övezetével 22/49
- légiforgalmi megállapodás 13/5
- légiforgalom tanulmányozása 16/79
- Magyar Általános Hitelbank orosz főrésztulajdosójának további részvények eladása 5/11
- magyar intézet megszervezése a leningrádi (szentpétervári) egyetemen 12/29
- magyar pénzügyi küldöttség beutazási nehézsége 8/1
- moszkvai követség munkatársai 3/99, 16/12, 18/68
- pénzügyi tárgyalások – lsd. *Pénzügyek*
- Petrozsényi román Kőszénbánya Rt. magyar részvényeinek átadása 18/83, 18/88
- vasúti tárgyalások 4/48, 21/7

Törökország

- magyar főkonzul kinevezése 14/67
- magyar követ felmentése, kinevezése 4/17, 4/87, 14/66
- Nemzetközi Szőlő-, Szőlőlé- és Borkongresszus 21/64

Lakásügyek

- Lakások, panziók, szállodák helyreállítása 3/72, 4/42
- Lakásügyi és városrendezési kiállítás Párizsban 7/80
- Országos Házépítő Intézet, illetve szövetkezet 3/72, 4/41, 5/109, 14/85, 15/28, 20/91
- Szövetséges hatalmak által korábban igénybe vett, megürülő lakások 18/53
- Volt lakásügyi előadó rehabilitálása 5/68

Miniszterelnökség

- államtitkárok 1/1, 10/4, 13/2
- gépkocsi ügyei 3/2, 12/34, 12/45
- kinevezési, alkalmazási, személyzeti ügyek 4/4, 5/8, 12/38, 12/44, 14/21, 14/26, 18/3, 21/3, 22/3
- külföldi rendelkezési alapja 2/1

Napirendi pontok tárgymutatója

- Mindszenty József hercegprímás levele a miniszterelnökhöz a németek kitelepítéséről 17/20
- miniszterelnök parlamenti bemutatkozó beszéde 1/4
- miniszterelnök részvétele a Szabadság szobor bemutatáson 7/1
- Miniszterelnök Rendelkezési Alapjának póthitele 9/11, 12/34, 17/22
- választójogi törvény indoklásának a miniszterelnökségi államtitkárok útján való jóváhagyása 10/4
- volt miniszterelnök lemondó levele 2/2

Művelődési, oktatási és tudományos ügyek

Általános iskolák

- államosított üzemek által fenntartott iskolák államosítása 22/59
- hadifogságban lévő vagy más okból távollévő tanítók helyettesítése 20/37
- tanítók kinevezése, átsorolása, személyi ügyei 3/33-36, 5/98-100, 9/21, 11/19, 11/25, 14/89, 16/33-34, 17/67, 18/43, 21/27-30
- tanítók szakrendszerű tanításra való felkészítése 11/10
- tankönyvek kiadása 21/33

Amazoni Országos Magyar Nőnevelő Intézet 14/62

Egyetemek

- Agrártudományi Egyetem 4/29, 5/47-49, 5/56, 7/63, 11/55-56, 12/36, 12/66, 12/74, 16/64-65, 16/68, 17/39, 20/5, 21/63, 22/38
- Budapesti Műegyetem 9/18, 11/15, 12/28, 18/41, 20/38
- budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem 3/27, 9/22, 11/21, 16/30, 17/64, 17/69, 21/22-23
- Debreceni Tudományegyetem 7/14, 7/17, 15/20
- egyetemi és főiskolai előkészítő tanfolyamok 21/60
- egyetemi rendes vagy rendkívüli tanári cím adományozása 3/25, 7/18-19, 12/20, 16/29, 18/41, 21/23-24
- egyetemi tanári pótdíj megállapítása 9/32
- József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 4/79, 5/91-92, 5/94, 7/20, 11/11-12, 15/14, 16/28, 18/42
- lektorátus létesítése Portugáliában 4/77
- leningrádi egyetem magyar intézetének megszervezése 12/29
- orvostudományi egyetemek szigorlati rendje 15/13, 16/26
- Pécsi Tudományegyetem 7/18, 9/26, 17/63
- Szegedi Tudományegyetem 5/93, 5/95, 7/16, 7/19, 9/15, 9/23, 11/16, 12/18, 12/22, 14/88, 15/22, 16/27

Fakultatív hitoktatás 1/4

Filmügyek

- fesztivál Cannes-ban, illetve Velencében 16/13, 17/3

Napirendi pontok tárgymutatója

- Közművelődési Filmintézet 7/10
- moziberendezések bérlete 3/105
- mozik bevételei után fizetett közérdekű szolgáltatás összegének felosztása 14/10

Főiskolák

- Állami Műszaki Főiskola 16/25, 21/19
- Egri Jogakadémia Közgazdaságtudományi Kara 15/23, 21/20
- Keszthelyi Gazdasági Akadémia 11/55, 16/64
- Miskolci Jogakadémia 3/25
- Nevelőképző Főiskola 5/90
- Nyíregyházai Kertészeti Főiskola 11/57
- Országos Képzőművészeti Főiskola 11/23
- Országos Rabbiképző Intézet 7/12
- Testnevelési Főiskola 21/26
- Zeneművészeti Főiskola 3/29, 4/73

Gimnáziumok 3/26, 7/11, 7/13, 9/17, 15/16-17, 15/19, 20/43, 22/60-61

Gyógypedagógiai intézet, iskolák 4/78, 9/16, 11/22, 12/19, 12/24, 16/35, 20/39

Kereskedelmi középiskolák, szakoktatás 5/88, 9/70, 11/67, 12/61, 20/34-35

Kollégiumok

- Debreceni Tildy Zoltán Kollégium 5/89
- tehetséges szegénysorsú tanulók kollégiumi ellátása 2/4

Könyvtárak

- Fővárosi Könyvtár 9/24, 14/90
- Genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár 5/96
- könyvtári kérdések tanulmányozása Svájcban és Franciaországban 14/90
- Országos Könyvtárügyi Tanács 11/17, 12/23

Levéltárak

- levéltári törvény 2/4
- levéltári kutatások Olaszországban 16/37

Mezőgazdasági középiskolák, szakoktatás 15/49, 16/66, 21/58, 21/62

Múzeumok 12/27

Műszaki középiskola 11/60

Művészek, írók ügyei 3/30, 11/23, 15/24, 18/44, 22/15

Nemzetközi kulturális kapcsolatok

- bolgár kultúrhét Budapesten 22/19
- filmfesztivál Cannes-ban és Velencében 16/13, 17/3
- francia és angol kulturális kapcsolatok kiépítése 22/15
- francia-magyar kulturális egyezmény 4/72

Napirendi pontok tárgymutatója

- genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár 5/96
- leningrádi egyetemen magyar intézet létesítése 12/29
- Nemzetközi Nevelésügyi Intézet értekezlete Genfben 5/97
- portugáliai magyar lektorátus megszervezése 4/77
- Szerzői Egyesületek Világszövetsége 15/24
- UNESCO-hoz állandó megbízott küldése 17/62, 18/45
- UNESCO Népművelés és Néphagyomány Bizottságának ülése Párizsban 21/68

Népművelés, szabadművelődés

- Budapesti Népművelési Központ 21/47
- Közművelődési Filmintézet 7/10
- Népművelési Intézet 2/4
- szabadművelődési tisztviselők 11/13, 15/21, 15/78, 22/62

Óvodák 3/80, 12/92, 14/53, 15/78, 22/63

Polgári iskolák 16/35, 22/64

Színházak

- Művész színház helyzete 12/31
- Operaházi bérlet 15/25
- szovjet művészek meghívása 16/38
- Vígszínház helyzete 12/31

Tanárok, tanítók, óvónők, tanügyi alkalmazottak illetményeinek megállapítása 15/78

Tanítóképző intézetek 4/75, 12/25

Tankerületi főigazgatóságok, tanfelügyelőségek 4/74, 4/76, 12/21, 15/18, 17/68, 21/25

Tankönyvek egységesítése, kiadása 1/4, 3/37, 4/57, 4/71, 21/33

Tudományos intézmények

- nemzetközi kapcsolatok – lsd. *Külügyi, nemzetközi kapcsolatok*
- Teleki Pál Tudományos Intézet 21/21
- Tihanyi Biológiai Kutatóintézet 20/9

Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

- államtitkár 21/31
- gépkocsibeszerzés 12/17
- kinevezés, előléptetés, személyzeti ügyek 3/28, 3/31–32, 9/20, 11/14, 11/24, 12/26, 15/15, 16/36, 16/39, 17/65–66, 20/41–42,
- külföldi kiküldetés 9/19, 16/37
- miniszter 3/123, 9/87, 21/21, 21/34

Zenekonzervatórium, zeneiskolák 11/18, 16/31–32

Németek kitelepítése – lsd. Áttelepítés, kitelepítés, lakosságcsere

Nemzetgyűlés – lsd. Törvényhozó testület

Nemzeti bizottságok – lsd. Belügyek

Napirendi pontok tárgymutatója

Nemzetiségi kérdés, szomszédos országokban élő magyarok – lsd. Áttelepítés, kitelepítés, lakosságcsere

Népjólét

Anya- és Csecsemővédelem 3/86, 3/111

Családi pótlék 22/33

Fürdőügyek 3/76, 4/34

Gyermekvédelem

– Budapest Fővárosi Anya- és Kisdédvédelmi Intézet 3/111

– budapesti Állami Gyermekmenhely 3/82, 5/66, 18/57

– elhagyott gyermekek segítése 5/62

– gyermekmenhely felügyelő 3/85

– Nemzetközi Gyermeksegélyezési Alap 14/6, 15/2

Hadifoglyondozás – lsd. *Hadifogoly ügyek*

Hadigondozás – lsd. *Honvédelem*

Kegydíjügyek, kegyellátás 3/85, 3/122, 4/28, 4/47, 5/23, 5/77, 7/21, 7/24, 9/39–40, 9/50, 14/12–14, 14/48, 14/65, 14/89, 15/31, 15/58, 15/60, 17/2, 18/11–12, 20/26, 20/85, 21/9, 21/28, 21/30, 22/5, 22/24, 22/31, 22/55

Külföldi segélyek

– beszámoló külföldi segélyekről, költségeikről 4/82, 7/71–72, 12/110, 20/75

– CARE amerikai segélyszervezet 14/28

– csomagok ellenőrzése Triesztben 9/13, 9/51

– Nemzetközi Gyermeksegélyezési Alap 14/6, 15/2

– UNRRA segélyek 4/82, 7/46, 7/71–72

Népjóléti Minisztérium

– államtitkár 11/48, 12/89

– kinevezés, előléptetés, személyzeti ügyek 3/78, 3/81, 4/39, 5/65, 9/55, 11/47, 12/89, 14/54, 17/57, 20/56, 20/59

– külföldi kiküldetés 16/88

– miniszter 4/79

Nyugdíjügyek

– egyes személyek nyugellátása 3/17–18, 3/33–34, 3/69, 7/30–31, 7/33, 9/86, 11/62, 11/74, 12/102–105, 14/30, 15/60, 17/43, 17/58, 17/61, 18/44, 20/10, 20/32, 20/51, 20/80, 21/35, 22/76–77

– Magyar-Olasz Bank nyugdíjfizetési kötelezettsége 16/53

– nyugdíjalapok 14/39

– nyugdíjas közszolgálati alkalmazottak elbírálására megállapított határidő 7/5

– nyugellátás korlátozása 7/4, 9/2

Országos Népjóléti Szövetkezet 15/64

Óvodák – lsd. *Művelődésügy, oktatási és tudományos ügyek*

Napirendi pontok tárgymutatója

Segélykérések

- bányaszerencsétlenség áldozatai hozzátartozói 4/6
- elhagyott gyermekek 5/62
- tisztviselők 8/17

Szociális felügyelők, titkárok 3/81, 11/48, 14/55, 15/65, 22/80

Üzemi jóléti intézmények tanulmányozása Angliában, Belgiumban és Franciaországban 9/56

Oktatásügy – lsd. Művelődési, oktatási és tudományos ügyek
Országhatár

Csehszlovák-magyar határ 22/17

Osztrák-magyar határ 22/16

Román-magyar határ 1/6

Tiltott határátlépés 20/45

Vámügyek – lsd. Pénzügyek

Országos Tervhivatal – lsd. Gazdaságpolitika

Pártok – lsd. Társadalmi szervezetek

Pénzügyek

Adóhivatalok kinevezési, személyi ügyei 9/39, 16/59

Alapok

- Életbiztosítási Rendelkezési Alap 5/14
- Kivándorlási Alap 12/83
- Közmunkaváltság Alap 3/75
- Közületek Támogatási Alapja 20/88
- Külkereskedelmi Árkiegyenlítő Alap 4/60, 12/49, 18/82
- megszüntetése, beolvasztása a költségvetésbe 14/43
- Miniszterelnök Rendelkezési alapja 9/11, 12/34, 17/22
- nyugdíjalapok 14/39

Állami költségvetés

- államháztartási és rendkívüli tárcahitelek havonkénti jóváhagyása, hitelátcsoportosítás, túllépés 1/7, 2/3, 3/10, 3/74, 5/2, 7/3, 7/7, 9/11, 11/9, 12/13, 12/34, 12/88, 14/2, 14/52, 15/7, 15/10, 16/15–16, 17/22, 18/7, 20/3–4, 21/4
- állami alapok beolvasztása a költségvetésbe 14/43
- 1946/1947. költségvetési évre engedélyezett hitelek 5/2
- 1947 augusztusi költségvetési bevételek és kiadások 15/10
- 1944. évi zárszámadás 15/5
- felhatalmazás az államháztartás vitelére 5/13, 22/34
- svájci kötvényvásárlási kölcsön átkönyvelése a költségvetésbe 12/53

Állami bevételek, követelések

- adók 3/47–48, 6/4, 6/9, 7/32, 8/3, 8/9, 9/30, 11/29, 11/31, 11/50, 12/52, 14/36, 15/1, 16/1, 21/54, 22/35

Napirendi pontok tárgymutatója

- Ausztriával, Olaszországgal, Romániával, Svájjal szembeni követelés 3/97, 9/65, 11/32, 14/82, 20/21
- illeték 6/4, 6/9, 9/66, 11/33-34, 14/10
- követelések bejelentése 9/31, 11/70
- Miniszterelnökség külföldi rendelkezési alapja 2/1
- vagyondézsma 9/30, 11/29
- vámok 4/70, 6/9, 7/29, 11/35, 14/78, 20/33

Állami kiadások, kifizetések, tartozások

- állami, önkormányzati alkalmazottak illetményei, pótlékai - lsd. *Gazdaságpolitika*
- állami szervek gépkocsik beszerzése - lsd. *Közlekedés, szállítás, hírközlés*
- állammal szembeni követelések bejelentése 9/31, 11/70
- Ausztriával, Hollandiával, Olaszországgal, Svájjal, Svédországgal szembeni tartozások 9/44, 14/82, 20/21, 20/84, 20/90
- hároméves terv - lsd. *Gazdaságpolitika*
- jutalmazás 5/4, 22/46
- kártalanítás 1/4, 1/5, 7/2, 18/83
- külföldi kiküldetés napidíja 3/104, 4/48-49, 15/66, 16/80, 18/91
- külföldi segélyek fuvardíja, költsége 4/82, 7/71-72, 12/10, 20/75
- különböző állami feladatok hitele 2/3, 3/10, 3/71, 3/118, 7/64, 7/68, 9/44, 12/34, 12/88, 14/52, 17/4, 17/44, 18/61, 18/99, 20/4, 21/33
- magáncégek követelése 3/95, 5/24
- nem állami feladatok támogatása 5/89, 5/101, 7/63, 9/11, 12/30, 14/3, 16/18, 16/38, 20/52, 20/91, 22/48
- Románia illetékgénye a Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. magyar részvényeinek a Szovjetunió számára történő átadása kapcsán 18/88
- segélyek 4/6, 5/62, 8/17, 17/4, 17/44
- társadalmi szervezetek támogatása 4/30, 9/11
- választások - lsd. *Belügyek*
- vállalatok, vállalkozások kölcsöne, előlege 3/67, 4/60, 7/64, 11/42, 12/7, 12/49, 12/52, 18/8, 18/82, 20/91

Államkincstár

- budapesti házadókból a kincstárt illető rész felemelése 11/31
- kincstár elleni végrehajtás kizárása 5/24
- kincstári jegykölcsön 11/70, 15/72, 18/79
- kisajátítási eljárás alá vont ingatlanok 14/35
- tulajdonát képező ingatlanok hasznosítása, bérbeadása, cseréje, eladása 11/30, 12/67, 16/71, 17/36, 18/84, 21/5, 22/36

Napirendi pontok tárgymutatója

Angol-magyar pénzügyi tárgyalás, fizetési megállapodás 11/69, 14/68, 15/73

Bankok, pénzügyintézetek állami kezelésbe vétele

- államosítás 7/26, 11/28
- állami ellenőrzés alá vont pénzügyintézetek külföldi tulajdonban lévő részvényeinek bejelentése 9/43, 21/57
- állami ellenőrzés alá vont bankok forintmérlegének a nyugdíjalapokra vonatkozó kiegészítése 14/39
- pénzügyintézetek ellenőrzése 3/46, 4/85, 5/17, 12/51

Csehszlovák bankok által a lakosságszere céljára nyújtott hitel 4/64, 18/85
Dohányjüvedék Központi Igazgatósága

- családipótlék 22/33
- kinevezési, személyi ügyek 3/60, 7/34-35, 9/41
- kiküldetés Bulgáriába 11/39, 14/42
- munkaviszonybeli alkalmazottakra vonatkozó létszámcsoökkentő határozatok megsemmisítése 15/86, 16/58

Finn-magyar fizetési megállapodás 14/76

Jugoszláv-magyar pénzügyi tárgyalás 6/15, 12/2, 20/89

Kártalanítás

- bányák államosításával kapcsolatban 1/4
- földbirtokreformmal kapcsolatban 1/5, 7/2
- Petrozsényi Román Kőszénbánya részvényesei esetében 18/83

Közérdekeltségek Felügyelő Hatósága 3/54

Magyar Általános Hitelbank orosz fő részvényese számára további részvények eladása 5/11

Magyar Jelzálog Hitelbank hitelkerete 17/31

Magyar Nemzeti Bank

- állami kezességvállalás a bankkal szembeni szövetkezeti tartozásokért 20/82
- államosítása 7/26
- jogtanácsosának kiküldése Hollandiába a MFTR tartozásai ügyében 20/84
- kormánybiztosának jogköre 15/76
- pénzügyjegynyomdájához kinevezés 17/35

Magyar-Olasz Bank Rt. nyugdíj fizetési kötelezettségével kapcsolatos állami kezességvállalás 16/53

Nemzetközi Beruházási és Áruforgalmi Rt. hitele 20/89

Olasz-magyar pénzügyi tárgyalások 14/82

Országos Szövetkezeti Hitelintézet

- alelnökének, igazgatójának, felügyelőbizottsági tagjainak kinevezése 14/45

Napirendi pontok tárgymutatója

- elnökének, elnökhelyettesének kinevezése 12/57
- létesítése 5/10
- Pénzüntézeti Központ**
 - alapszabályainak és a rávonatkozó jogszabályoknak a módosítása 4/51
 - elnökének kinevezése 14/27
 - első kúriájába tartozó pénzüntézetek államosítása 7/26
 - igazgatójának részvétele a svájci pénzügyi tárgyalásokon 21/56
 - kinevezések 9/38, 22/27
- Pénz- és hiteligazdálkodás**
 - állami ellenőrzés alá vont bankok forintmérlegéről szóló rendelet kiegészítése a nyugdíjalapjaikat illetően 14/39
 - állami kezességvállalás egyes hitelek esetében 3/52, 3/59, 4/54-56, 4/58-59, 4/64, 7/28, 9/37, 11/36, 12/54-56, 14/38, 14/40, 15/77, 16/51-53, 17/31, 18/85, 20/82, 20/89, 22/7
 - devizaigény 2/3, 7/64, 11/42
 - forint értékállóságnak védelme 5/83
 - kishaszonbérlők, szövetkezetek elleni perek átmeneti felfüggesztése 22/47, 22/71
 - magánjogi tartozások teljesítése 21/72
 - nyugellátások korlátozása 7/4, 9/2
 - vizitársulási hozzájárulás forintban való megállapítása 14/56
- Pénz- és kincstárjegy kibocsátás, bevonás**
 - 1946-os ötforintosok bevonása 5/18
 - kincstárjegyek 12/50, 15/72
- Pénzügyigazgatósághoz kinevezés 21/52**
- Pénzügyminisztérium**
 - államtitkár 3/58, 4/7
 - budavári épületének őrzése 5/19
 - egyes intézményeinél állások szervezése 7/27
 - előzetes véleményezési joga kinevezési ügyekben 5/12
 - hatásköre 11/32
 - kinevezés, alkalmazás, személyzeti ügyek 3/53, 3/56-57, 4/61-63, 7/30-31, 7/36-37, 7/44, 9/34, 9/36, 11/37-38, 12/58, 14/46, 16/54, 16/56, 17/34, 17/37, 18/89, 20/85, 20/87, 21/51, 21/53, 21/55, 22/28-30
 - külföldi kiküldetés 16/60
 - miniszter helyettesítése 1/2, 6/14, 8/1, 17/30
- Pénzügyőrség volt fővigyázójának rehabilitálása 18/90**
- Pénzváltó Bank Rt. felügyelőbizottsága 15/85**
- Postatakarékpénztár**
 - főigazgató, igazgató kinevezése 9/35, 20/86

Napirendi pontok tárgymutatója

- kinevezés, alkalmazás, személyzeti ügyek 3/55, 5/20–23, 7/33, 9/33, 11/40, 16/55, 22/31

Román illetékfizetési igény a Petrozsényi Román Kőszénbánya Rt. magyar részvényeinek átruházása kapcsán 18/88

Román-magyar tárgyalások a lefoglalt magyar javak felszabadítása ügyében 9/65, 11/32

Svájci-magyar pénzügyi tárgyalások 12/53, 14/82, 15/73, 18/79, 18/81, 20/90, 21/56

Svéd-magyar pénzügyi tárgyalások 15/29, 15/73

Szovjet-magyar pénzügyi tárgyalások

- államosított magánvasutak volt német tulajdont képező részének kifizetése a Szovjetunióknak 6/10, 8/13, 17/29, 18/77
- Bauxit Tröszt német részvényeinek átadása a szovjetunióknak 12/43
- Egyesült Izzó leszerelt gépeinek figyelembevétel az elszámolásnál 16/3
- magyarországi szovjet és vegyesvállalatok adó- és illetékkedvezménye 6/4, 8/9, 13/3, 16/1, 17/23
- MASZOVLET számára behozott anyagok adó, illeték és vámmentessége 6/9, 8/3
- MESZHART veszteségeinek megtérítése 6/7, 8/11
- MOLAJ nyersolaj-ellátása 6/8, 8/12, 17/24
- potsdami egyezmény alapján szovjet részről támasztható pénzkövetelések egy összegben való kifizetése 8/14, 15/3, 16/1, 17/30
- szovjet és vegyes vállalatokkal szemben fennálló, inflációs időből származó magyar tartozások 6/5, 8/10, 16/2, 17/70, 18/76
- tájékoztatás a Moszkvában folyt pénzügyi tárgyalásokról 4/53, 6/1–14, 8/1–14, 10/2, 13/3, 14/44, 15/3, 16/1, 17/70, 18/76–78, 20/81, 21/75
- vegyes vállalatok anyaggal és devizával való ellátása 6/2, 8/7, 13/3
- vegyes vállalatok nyereségének és osztalékának kivitele 6/3, 8/8, 10/2, 17/25–26
- vegyes vállalatok osztaléka fejében kiszállításra kerülő áruk 17/27–28, 18/78
- volt német aktívák átadása a Szovjetunióknak, az ezek megrövidítésében vétkesek megbüntetése 6/11, 8/4, 16/1
- volt német aktívák szovjet tulajdonjogának magyar részről történő biztosítása 6/12, 8/5
- volt német javakban a Szovjetuniót ért károk megtérítése 20/83
- volt német vagyon átadása a Szovjetunióknak 4/53, 8/4–5

Napirendi pontok tárgymutatója

– zárt kutatmányi jog biztosítása a Szovjet-Magyar Bauxit-Alumínium Rt.-nak 6/13, 8/6

Rendőrség – lsd. Belügyek

Sajtó, propaganda, tájékoztatás – lsd. Tájékoztatás

Sportügyek

Balkáni Úszójátékok 14/7

Embersporttal kapcsolatos esély fogadások 15/79, 16/5

Központi Iskolai Sportegyesület részére az Újpesti sziget egy részének bérbeadása 22/43

Magyar Köztársasági Sportérem alapítása 15/12

Magyar és román hadsereg sporttalálkozója 20/52

Szovjet sakkozók meghívása 16/38

Testnevelési Főiskolára tanár kinevezése 21/26

Testnevelési főtanácsos kinevezése 15/18

Vízisporttelep létesítése 12/67

Statisztikai ügyek

Cséplési statisztika elkészítése 9/5

Központi Statisztikai Hivatalnál kinevezések, személyzeti ügyek 5/5, 12/39, 15/8

Statisztikai Kongresszus Washingtonban 14/23

Szövetkezeti ügy

Egyes szövetkezetek

– alapszabálmódosító közgyűléseinek meghirdetése 21/12

– ellen indított perek felfüggesztése 22/71

– halászszerkezetek jogi helyzete 14/73

– hirdetményeinek közzététele 5/85, 9/81

– közgyűléseinek megtartása 9/82

Magyar Állatorvosok Gazdasági Szövetkezete 21/61

Magyar Országos Szövetkezeti Központ

– beolvadó szövetkezeti központoknak a Magyar Nemzeti Bankkal szembeni tartozásai 20/82

– kliringhitele 18/8

– létrehozása 5/84

Minisztérium – lsd. *Kereskedelem*

Országos Házépítő Szövetkezet

– hitele 20/91

– igazgatósági, felügyelőbizottsági tagok kinevezése 14/85, 15/28

– létrehozása 3/72, 4/41, 5/109

Országos Népjóléti Szövetkezet 15/64

Országos Szövetkezeti Hitelintézet

Napirendi pontok tárgymutatója

- elnökének, elnökhelyettesének illetve igazgatóságának és felügyelő bizottságának kinevezése 12/57, 14/45
- létrehozása 5/10

Országos Szövetkezeti Tanács 9/82

Szövetkezetügy tanulmányozása Dániában és Svédországban 12/64

Szövetkezeti Lap 9/81

Szövetséges Ellenőrző Bizottság

Megszűnésének következtében

- államkincstárt illető visszakerülő tárgyak hasznosítása 11/30
- Ausztria és Németország vonatkozásában a be- és kilépések rendezése 22/16
- megürülő lakások kérdésének szabályozása 18/53
- sajtóügyek szabályozása 22/18

Kormány levele a németek kitelepítése ügyében 3/115

Tájékoztatás

Filmügyek, mozik – lsd. *Művelődési, oktatási és tudományos ügyek*

Kormányrendeletek közzététele, megjelölése 5/3

Magyar Központi Híradó Rt. 7/39

Magyar Tájékoztató Könyvtár Genfben 5/96

Magyar Távíratok Iroda 3/104

Napilapok

- Kis Újságban adócsökkentésről megjelent cikk 12/59
- kommuniké az orosz-magyar kereskedelmi szerződésről 3/8
- sajtó papírellátása 22/1
- sajtótermékek terjesztésének ideiglenes rendezése 22/18
- Szövetkezeti Lapban szövetkezeti közlemények közzététele 9/81

Propaganda

- egészségügyi 14/52
- hároméves terv 3/103

Rádió

- adó-vevő berendezés a hadifogoly szolgálatnak 12/91
- közhasznú műsorszóró állomások műsorral ellátása 7/39

Tájékoztatásügyi Minisztérium

- hatásköre 17/16, 22/21
- hitele 12/13, 18/61
- kinevezés, alkalmazás, személyzeti ügyek 7/9, 14/91, 15/11, 18/59, 22/22
- minisztere, mint a külügyminiszter, illetve a vallás- és közoktatásügyi miniszter helyettese 21/34

Tájékoztató szolgálat szervezése Csehszlovákiában, Dániában, Norvégiában és Svédországban 5/102, 14/92

Újságírók, tudósítók

- Miniszterelnökségen szolgálatot teljesítő újságírók 12/44
- kiküldése külföldre 3/104, 5/102, 14/92

Társadalmi szervezetek

Egyesületek

- cserkészzet 9/11, 13/4, 14/3
- demokratikus szervezetek rendezvényeinek kedvezménye 9/66
- fasiszta jellegű egyesületek összeírása 11/5
- Magyar Ifjúság Országos Tanácsa 9/11
- Országos Tüdőbetegszanatóriumi Egyesület 17/59

Érdekképviselők

- mezőgazdasági érdekképviselő 2/4
- kereskedelmi és iparkamarák 5/86, 12/60, 14/72, 16/44
- Országos Zöldmező Szövetség 18/92
- Újonnan Földhözjuttatottak Országos szövetsége 4/30

Pártok

- Nemzeti Parasztpárt 22/5
- pártközi értekezletek 1/3, 5/60
- Szociáldemokrata Párt 4/32

Szakszervezetek

- szaktanács volt székházának visszavásárlása 12/83

Törvényhozó testületek

Nemzetgyűlés

- elnökének külföldre távozása, magyar állampolgárságától való megfosztása 5/6
- feloszlata 12/1
- összehívása, az új kormány bemutatkozása, lefolytatása 1/4, 2/4

Országgyűlés

- választások előkészítése – lsd. *Belügyek*
- összehívása 12/1

Törvényjavaslatok, tervezetek

- bankok, pénzüzetek államosítása 7/26, 11/28
- bányák államosításával kapcsolatos kártalanítás 1/4
- békeszerződés becikkelyezése 1/4, 2/4
- bevett és elismert vallásfelekezet megkülönböztetésének megszüntetése 9/14
- fakultatív hitoktatás 1/4
- felhatalmazás az államháztartás vitelére 5/13, 22/34
- fiatalok budapesti törvényszéke 17/48
- háború által érintett ipari tulajdonjogok fenntartása, illetve visszaállítása 11/58

Napirendi pontok tárgymutatója

- hároméves terv 3/5
- iparban alkalmazott fiatalok kötelező orvosi vizsgálata 4/9
- iskolai tankönyvekről 3/37, 4/71
- katonai büntető törvénykönyv 14/80
- képviselői összeférhetlenség 2/4
- levéltárügy 2/4
- Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemérem alapszabályainak módosítása 5/1
- Magyar Köztársasági Sportérdemrend alapítása 15/12
- Magyar Népművelési Intézet 2/4
- mezőgazdasági érdekképviselet 2/4
- Nemzetközi Munkaügyi Szervezet módosított alkotmányának be-
cikkelyezése 2/4
- népbíráskodás 2/4
- Nevelőképző Főiskola létesítése 5/90
- orosz katonai emlékművek és temetők kegyeleti gondozása 3/21
- tehetséges szegénysorsú gyermekek kollégiumi ellátása 2/4
- választójog 10/3-5
- városrendezésről és építésügyről szóló törvényben meghatározott
határidők meghosszabbítása 7/81, 9/77

FÖLDRAJZI NEVEK MUTATÓJA

A

Abaúj vm. 131, 512
 Ács 14
 Ácsteszér 1016
 Adria 396, 486, 851
 Albánia 893, 1000
 Alföld 32, 729
 Alsódabas 8–9, 615
 Amerikai Egyesült Államok (USA) 21,
 31–32, 62–65, 69, 73, 76, 86–87,
 89, 93, 104, 114, 119, 127, 132,
 159, 167–168, 171, 173, 195–198,
 207–208, 304, 355, 389, 396, 442,
 448, 450, 452–457, 472, 478, 546,
 551, 604–605, 622, 646, 660–661,
 686, 692, 707, 712–713, 760, 775,
 800, 807, 809–810, 829, 831, 835,
 854, 872, 874, 893–894, 900, 947,
 950, 955, 958, 970–971, 990, 992,
 1013–1015
 Amsterdam 925, 937
 Anglia (Nagybritannia, Brit Biroda-
 lom) 64–66, 69, 71, 73, 86–87, 104,
 118, 203, 214, 235, 280, 295, 338,
 355, 400, 416, 448, 452–459, 476,
 478, 530, 536, 551, 677, 681, 709,
 729, 738–740, 760, 764, 779, 795,
 807, 809–811, 835, 838, 879, 881–
 882, 893, 907–909, 926, 947, 950,
 958, 970–971, 991–992, 1014
 Ankara 21, 63, 88, 209–210, 480, 572,
 676
 Arad 78, 853, 1012
 Argentína 119, 822, 893
 Arlington 159
 Aszód 600, 839
 Athén 126

Ausztria (osztrák, Kelet-Ausztria) 67,
 71, 80, 118, 129, 131, 173, 210,
 231, 281, 289, 296, 303, 382, 396,
 403–404, 454, 457, 464, 532, 542,
 580, 593, 599, 615, 709, 734, 820,
 851, 861, 883–884, 894, 924–925,
 934, 956, 970, 984, 992–993
 Ázsia 354, 841

B

Bábolna 130
 Bács-Bodrog vm. 131, 512
 Bácska 76, 598
 Baja 232, 968
 Balassagyarmat 712, 799, 933
 Balaton 91, 400, 868, 1003
 Balatonboglár 987
 Balatonlelle 507
 Balkán 162–163, 646
 Balmazújváros 832
 Bánát 480
 Bánság 780
 Baranya vm. 15, 111, 130, 171, 511,
 678, 828, 833, 869
 Barcs 377–378, 643
 Bari 905
 Basel 199, 752
 Bátaszék 857
 Bécs 21, 33, 35, 114, 127, 132, 165, 173,
 282, 304, 307, 339, 404, 467, 485,
 828, 882, 884, 971, 989, 992–993,
 1001, 1011, 1016
 Békés 575
 Békéscsaba 128, 283, 408, 933
 Békés vm. 128, 130, 512
 Belgium 163, 219, 231, 284, 400, 476,
 666, 926, 935

Földrajzi nevek mutatója

Belgrád 130, 156, 200, 220, 397, 458,
564, 568, 571, 671, 679, 725–726,
735, 778, 792, 814–815, 844, 893,
995, 1000
Bereg vm. 131, 512
Berettyóújfalu 205, 933
Bergamon 478
Berlin 127, 131, 194, 204, 356, 416–
417, 558, 669–670, 677, 692–693,
735, 751, 761, 765, 775, 810, 992,
1017–1018
Bern 21, 63, 88, 119–120, 125–126,
145, 168, 469, 482, 572, 883, 957
Biatorbágy 11
Biharkeresztes 216
Bihar vm. 131–132, 205, 700, 851
Bologna 687
Bonyhád 678, 834, 1016
Borsod-Gömör vm. 965
Borsod vm. 131, 232, 512
Brassó 204
Bratislava lsd. Pozsony
Brazília 545
Brennbergbánya 968
Brioni 396
Brünn 219
Brüsszel 21, 163, 219, 485, 822, 882,
935
Buda 236, 530, 888, 1016
Budaörs 393
Budapest (Főváros) 8–10, 16, 21, 25,
30, 33, 48, 50, 63, 67, 71, 73, 85,
96, 99–100, 112, 114, 116, 118–
119, 122, 125–131, 137, 139, 152,
154, 156–157, 159, 163, 167–168,
170, 172, 178, 185, 187, 191–192,
194–195, 198–199, 203, 216, 219,
222, 228, 232, 235–236, 238,
253–254, 257, 268–270, 274,
282–284, 288, 295, 301, 304, 307,
309, 311, 313, 318, 325, 328–329,

331, 333, 335–336, 338–339, 342,
346, 356, 359, 363, 374, 377–380,
384, 387, 389–390, 393, 397, 400,
404, 407, 410, 413, 421, 424–425,
427, 432, 452–453, 464–465, 468,
470, 472, 482, 486, 490, 494, 502,
523, 527–528, 530, 536–537, 550,
556, 559–561, 564, 572, 574, 576,
586–587, 595, 601, 605, 607–608,
611, 622, 627, 634–635, 637, 643,
646, 648, 659, 666, 669–671, 675,
687, 691–693, 706, 712, 717–719,
722, 726, 730, 734, 741–742, 745–
746, 750–751, 759, 762, 766, 768,
771, 773–774, 777, 779, 784, 794,
798–799, 806–809, 812, 814–815,
820, 844–846, 850, 852, 856–857,
859, 861–862, 865, 879, 881, 888,
890, 893–894, 901, 907–908, 910–
911, 928, 930, 934, 942, 945, 952,
960, 966, 968–969, 974–975, 992–
993, 995–996, 1003, 1005, 1011–
1012, 1014, 1016–1017

Budatétény 669

Bukarest 21, 116, 158, 164, 177, 179–
180, 184, 187–188, 463, 479–480,
676, 875, 902, 912–914, 935,
1004

Bukovina 76

Bulgária 67, 74, 78, 163, 303, 454, 540,
551, 668, 681, 852, 995–996, 1000

Birmingham 476

C

Cannes 777, 816–817

Canterbury 779

Casablanca 452

Cegléd 16, 1016

Celldömölk 932

Charlottenburg 794

Chicago 686, 878
Chile 87, 822
Curtic lsd. Kürtös

CS

Csanád vm. 131, 377, 447, 512, 643, 855
Csehország 208–209, 238, 246, 257–262, 264, 269, 569, 774, 790, 993
Csehszlovákia 30, 47, 60, 74–76, 79, 87, 89, 105, 114, 121, 129–131, 155, 161, 172, 195–196, 203–205, 207–209, 219, 227, 229, 231, 233, 236–248, 250–270, 284, 294, 296–297, 314–324, 328, 339, 390, 392, 399, 401, 403, 405–410, 413, 427–430, 454–455, 457, 462, 474, 541, 553, 558, 566, 646, 658, 666, 678, 693, 697, 734, 774–775, 786, 790, 833, 835, 851–852, 869–870, 883, 887, 892, 897, 901, 906, 925, 956–957, 962, 971, 984, 992–994, 1000, 1009–1010, 1016
Csepel 354, 400, 669, 771, 831
Csermajor 795
Csongrád 773
Csongrád vm. 130–131, 512

D

Dabas 9, 14, 28, 796
Dachau 118–119
Dánia 77, 306, 384, 545, 576, 589, 591, 602, 674, 688, 738, 822, 1003–1004
Dayton 960
Debrecen 62, 101, 131–132, 142, 146, 216, 282, 288, 388–390, 393, 425, 483, 502, 575, 606, 658, 718, 797–799, 928, 965, 984, 1013–1014, 1016
Dél-Európa 566

Délkelet Európa 841
Dél-Szlovákia 238
Délvidék 666
Dorog 834
Dráva 726
Drávapart 377–378, 643
Duna 12, 81, 91, 99–100, 163, 396, 669–670, 796, 811, 834
Dunacsun 993
Dunántúl 76, 142
Dunaharaszti 91, 796
Duna medence 86
Dunavölgy 87, 729–730, 760, 822, 920, 979

E

Eger 159, 718–719, 794, 797–798, 843, 859
Egyházaskozár 735
Egyiptom 87, 168, 472, 881
Endrőd 131
Ercsi 966
Erdély 75, 148, 189, 304, 396, 480, 666, 779–780, 794, 875, 1012
Érmihályfalva 216
Észak-Dunántúl 571
Észak-Erdély 164, 183–184
Észak-Irország 970–971
Esztergom 114, 131, 377–378, 512, 643, 855–856
Etes 1008
Európa 35, 63–65, 71–72, 104, 118, 120, 233, 290, 399, 425, 452–454, 456, 458–459, 465, 476, 545–546, 646, 661, 868, 971, 992, 1011, 1016

F

Fehérváracsurgó 966
Fejér vm. 131, 512
Felső-Dunántúl 162

Földrajzi nevek mutatója

Felsőzsolca 955
Felvidék 75, 148, 208, 666, 853
Finnország 67, 165, 191, 448, 681, 778,
800, 822, 838, 989
Firenze 305, 888
Fiume 199
Foksani 158, 216, 598, 736, 803
Fót 966
Franciaország 36, 64–66, 71, 73, 118,
171–172, 211, 225, 231–232, 254,
305, 357, 397, 400–401, 423,
452–454, 456–459, 466–467, 474,
476, 478, 532, 626, 686–687, 709,
719, 759, 777, 783, 879, 899, 974,
991–992, 1010
Frankfurt (am Main) 173, 485, 571,
669–670, 882
Füzítő 377–378, 643

G

Genf 143, 191, 274, 305, 800, 822, 848,
893
Gödöllő 304, 401
Gömör vm. 512
Görögország 62
Göteborg 722
Gravenhage 354
Graz 118, 822

GY

Gyoma 798
Gyón 91
Gyöngyös 543, 594, 657, 933
Győr 131, 303, 393, 413, 482, 512, 746,
799, 1016
Gyula 597, 799, 965

H

Hága 21, 405, 546, 776–777, 935

Haifa 881
Hajdú-Bihar vm. 205, 512
Hajdúhadháza 425
Hajdú vm. 131–132
Hajmáskér 287
Halle 893
Harta 470
Hatvan 780, 1016
Helsinki 36, 681
Heves vm. 131–132, 159, 403, 512, 780
Hódmezővásárhely 128, 130–131, 153,
389, 576, 932, 965
Hollandia (Dutch) 71, 354, 400, 925,
934–935
Homokterenye 201
Hont vm. 512
Horthy-liget 669
Horvátjárfalu 993

I

India 472
Innsbruck 599
Irak 881
Irán 881
Isaszeg 1016
Iisztambul 166, 677, 970
Izland 396

J

Jassi 876
Jászberény 232
Jász-Nagykun-Szolnok vm. 130, 512,
570
Jászság 13
Jugoszlávia 34, 58, 74, 77–78, 87, 105,
116, 135, 155–157, 172, 200, 218,
220, 231, 233, 238–239, 296,
358–361, 397, 454, 472, 495, 536,
564–571, 593, 604, 666, 671,
678–680, 682, 703–704, 725–726,

734, 814–815, 843–844, 851, 879,
924, 939, 957, 992, 1000, 1005,
1007, 1016

K

Kairó 168, 452, 550, 881
Kanada 162, 464, 661, 790
Kápolna 1016
Kaposvár 131–132
Kárpátalja 148, 666, 709–710, 804,
935–936, 976
Kassa 207, 429, 561, 678–679, 718,
965
Katowice 296
Kazány 396
Kecskemét 36, 76, 91, 131, 524, 668,
830, 1016
Kelenföld 774
Kelet-Európa 64, 452–453, 576, 841,
1014
Kelet-India 146
Keszthely (Keszthely vidék) 9, 377–
378, 643, 793–794, 967
Kína 233, 253
Kisar 100
Kiskőrös 1012
Kiskunfélegyháza 283
Kiskunhalas 606
Kispest 307
Kistarcsa 606
Kisújszállás 130, 599
Kisvárd 470, 718, 932
Kolozsvár 142, 304, 574, 779, 794, 822,
965, 1012
Komárom 1016
Komárom-Esztergom vm. 132, 159,
512
Kömlő 353
Kopócsapáti 966
Koppenhága 403, 476, 730

Kőbánya 669
Königsberg (Kalinyingrád) 960
Közép-Európa 64, 66, 738, 851
Kunszentmiklós 599
Kürtös (Curtic) 480

L

Ladánybene 887
Lakihegy 100
La Paz 295
Lengyelország 195, 231, 233, 296, 451,
454, 646, 788, 811–814, 883, 957,
1000, 1005, 1016
Leningrád lsd. Pétervár
Libanon 881
Liege 926
Lillafüred 796
London 64, 71, 95, 127, 160, 170, 238,
354, 416, 425, 453, 458, 464, 551,
677, 741, 841, 882, 907–908,
991–992, 1014
Los Angeles 822

M

Madéfalva 76
Magyarország 15, 25, 30, 33–36, 47,
51, 53, 57–58, 60–68, 70–71, 73–
76, 79, 83–89, 95, 98, 100, 102,
104–105, 112, 114, 116, 118–119,
133–135, 143, 145–146, 156–157,
162–165, 167–168, 171–180,
182–197, 203–205, 207–209, 211,
216, 218–227, 229, 231–233,
236–270, 276–277, 284, 294,
296–298, 306–307, 311–312,
314–328, 331, 333–382, 391,
394–397, 401, 403–409, 413,
415–416, 418, 422–425, 427–435,
437–441, 443, 446–449, 451–459,
461–462, 464–467, 469, 473, 476,

Földrajzi nevek mutatója

- 479–481, 489, 491–494, 499–500,
502–504, 509, 513–515, 517,
519–520, 523, 533, 536, 540, 546,
550–551, 554–555, 557, 561–566,
569–573, 576, 580, 582, 584–586,
595, 597, 599–600, 602–604,
607–609, 611, 616–618, 620–626,
628–643, 645–646, 653–655, 658,
661, 665–666, 669–670, 675, 677,
679–681, 687, 692–694, 703–710,
712, 716–717, 721–722, 726–727,
729–731, 734–735, 737–740,
747–754, 757–758, 760–765,
769–770, 772, 774–776, 778–780,
788–790, 800–801, 804–815, 820,
822, 824, 828–834, 836, 838–839,
841, 848–849, 852–862, 870,
874–875, 878, 882–883, 893–894,
897, 899–903, 907–916, 924–925,
929–930, 934–937, 939–951, 955,
957, 963, 968, 970–971, 973–974,
976–979, 984, 990–996, 1000–
1001, 1003–1007, 1009–1018
- Makó 656, 933
- Máramarossziget 153, 158, 216, 388,
598, 736, 803
- Márianosztra 663
- Marokkó 478, 992
- Marosvásárhely 695
- Marseille 905
- Mátravidék 774
- Mauthausen 306, 550
- Mezőhegyes 840–841
- Mezőtúr 570
- Milanó 145, 170, 487
- Miskolc 34, 128, 131, 142, 149, 293,
606, 678–679, 718, 801, 960, 965
- Mohács 594, 657, 932
- Moldva 480
- Monok 1016
- Montreal 123, 203, 822
- Morvaország 208
- Mosonmagyaróvár 478, 729, 793–794,
933
- Moson vm. 512
- Moszkva 16, 31, 33–34, 36, 58, 61, 66,
70–71, 95, 112, 128, 130, 134–
135, 163, 166–167, 220–224, 304,
307, 335–336, 345, 348, 350, 354,
358, 362, 374, 396, 416–417,
431–432, 442, 450, 454, 457,
491–493, 533–535, 551, 573, 576,
581, 602, 616, 627–630, 669–670,
680–681, 693, 704–706, 708–709,
747, 750, 759, 761, 786, 789, 800,
804, 806, 809, 836–837, 857–858,
860, 894, 898, 903, 910–911, 917,
935–937, 940, 942–943, 955–956,
971, 974–975, 979, 983–984, 989
- Munkács 822
- München 126, 208, 734, 854

N

- Nagybudapest 512
- Nagy-Britannia lsd. Anglia
- Nagykálló 718
- Nagyszeben 600
- Nagyvárad 274, 389–390, 788
- Neise 197
- Német Demokratikus Köztársaság
453
- Németország 36, 67–71, 73, 76, 86–87,
93, 97, 104–105, 119, 129, 163–
164, 171, 179–180, 188–191, 193–
198, 210, 214, 222, 224, 238, 296,
328, 339, 355–357, 362–364, 379–
381, 384, 410, 429, 434, 437–438,
447–448, 453, 456, 462, 470, 473–
474, 492, 494, 504, 510, 519, 529,
537, 551, 558, 562, 571, 580–581,
617, 632, 666, 669, 678, 692–693,

704–706, 708–709, 734, 737, 748,
750–753, 758, 762–765, 783,
800–801, 804–808, 811, 828–833,
839, 849–850, 853–856, 870, 874,
879, 883, 889, 897, 909, 922, 935,
937, 941, 944, 958, 977–979,
983–984, 992, 1004, 1017–1018
Neuchatel 546, 557
New Brunswick 123
New Jersey 622
New York 191, 294–295, 545, 572, 893
Nógrád-Hont vm. 131
Norvégia 87, 285, 303, 306, 396, 688,
822
Norwich 159
Novisad lsd. Újvidék

NY

Nyíregyháza 32, 131–132, 482, 545–
546, 745
Nyugat-Európa 73, 841
Nyugat-Magyarország 580, 731

O

Odera 197
Ókéske 91
Olaszliszka 1008
Olaszország 179–180, 188–190, 211,
396, 398, 455–456, 478, 646, 683,
687, 778, 780, 783, 790, 801, 823,
851, 923
Opatija (Abázia) 296
Orosháza 130–131
Oroszország (Szovjetunió; Szovjet-O-
roszország) 23, 31, 33–35, 50,
57–58, 61–76, 80, 85–87, 91, 93,
95, 98–100, 104–105, 112, 121,
127, 130–131, 134–135, 140, 158,
163–165, 171, 176–177, 188–190,
198, 208, 216, 220–224, 226, 274,

276, 280, 307, 334–347, 349–353,
355–358, 362–382, 398, 413, 417,
432–435, 437–443, 445, 447–450,
452–455, 457–459, 462, 464, 473,
476, 479, 491–493, 533–534, 536,
546, 553–554, 565, 576, 580–583,
593, 602, 616–643, 661, 665,
669–670, 680, 692–694, 704–712,
724, 726, 734–735, 737, 748–753,
758, 760–765, 774–775, 779, 786,
789, 800, 804–811, 831, 836, 842,
845, 854–855, 857–860, 870, 874,
876, 878, 889, 898, 900, 903,
910–914, 924, 935–937, 940–945,
955, 958, 963, 970–971, 974,
976–979, 983–985, 992, 1000,
1004, 1010, 1015–1018

Oroszvár 993

Osló 306, 403

Oszták-Magyar Monarchia 424

Oxford 779

Ö

Örkény 543

P

Párizs 21, 31, 63–67, 71, 87, 113, 118–
120, 123, 143, 145, 161, 191, 199,
208, 232, 239, 254, 295, 302, 305,
396, 398, 404, 415–416, 452–459,
464, 466–467, 482, 546, 557,
570–571, 588, 626–627, 645, 676,
703, 780, 841, 883, 888, 966,
970–972, 991–992, 1014, 1016
Palesztina 881
Pécs 101, 111, 118, 129–130, 157, 283,
288, 351, 362, 375–378, 389, 393,
415, 470, 529, 606, 634, 641, 643,
734, 745–746, 774, 789, 798–799,
849, 956, 1011

Földrajzi nevek mutatója

Pécs-Baranyai Köztársaság 157
Pécs egyháza, Pécs egyházmegye 328
Peking 128, 131
Pest 290, 456, 719, 740, 768, 982, 1013
Pesterzsébet 591
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. 129, 512,
570, 645, 774, 839, 851
Pestszentlőrinc 425
Pest vm. 9, 14–15, 112, 131–132, 137
Pestvidék 304, 601, 745, 799, 845–846
Pét 354, 442, 624, 634, 710, 875
Pétervár (Leningrád) 576
Pétfürdő 354
Petrozsény 75, 900, 902, 912–914
Philadelphia 389
Pilisvörösvár 130
Portugália 232, 478
Potsdam 67–69, 76, 164, 194, 197, 222,
339, 344–345, 353, 362, 380,
431–432, 437, 447–448, 450, 580,
620, 669, 692, 709–710, 748–751,
761, 764, 804–805, 809, 830, 859,
889, 911, 936–937, 941, 944–945,
974, 976–978
Pozsony (Bratiszlava) 204, 208, 219,
243–244, 253, 255–256, 258, 266,
268–269, 296, 306, 316–323, 401,
458, 474, 822, 835, 901, 918, 956,
993
Prága 21, 127, 137, 155, 208, 219, 236,
244, 254, 256, 262, 268, 306, 339,
361, 396–397, 407, 409, 432, 454,
474, 677, 689, 693, 735, 738, 786,
851, 905, 992, 1001, 1009, 1016,
1018
Pusztavacs 10
Putnok 798

Q

Quebec 452, 730

R

Rába 100
Rákoskeresztúr 1016
Róma 21, 63, 114, 126, 143, 204, 214,
290, 396, 575, 785, 823, 1004,
1014, 1016
Románia 30, 60, 67, 74–78, 87, 105,
116, 118, 128, 135, 158, 163–166,
172, 177–185, 187–191, 219–220,
231, 238, 274, 303, 396–397, 454,
462, 479–481, 537, 597–598, 615,
666, 694, 735, 774, 778, 789, 801,
803, 839, 875–876, 891, 900,
902–903, 912–915, 930, 971, 992,
1000, 1004, 1006–1007, 1016
Rosny 466
Ruszcsum 163

S

Sajó 400
Salgótarján 702
Salgótarjáni járás 1008
Salzburg 599
San Francisco 191
Sárospatak 1008
Sárszentágota 10
Sárvár 574
Selmechánya 303, 528
Selyp 14
Siklós 933
Sió 91, 400, 1002–1003
Skandinávia 306, 403, 688, 716
Solothurn 876
Somogy vm. 132, 512, 965
Somoskő 201
Sopron 131–132, 528–529, 851, 965, 993
Sopron vm. 131–132, 512, 851, 965
Soroksár 91, 591, 830

Spanyolország 35–36, 413, 735, 778, 887, 995
 Stockholm 289–290, 308, 403, 478, 688, 716, 722, 738, 778, 788, 800, 905
 Svájc 34, 71, 73, 83, 88, 119–120, 126, 154, 163, 171, 173, 285, 305, 400, 403, 451, 468, 470, 585, 593, 683, 686–687, 731, 738–739, 752–753, 774, 780, 783, 800–801, 876, 879, 882–883, 899–900, 926–927, 939, 945–951, 968–970, 995, 1005
 Svédország 71, 77, 384, 396, 403, 417, 473, 478, 566, 589, 602, 688, 716, 721–722, 738–739, 950

SZ

Szabolcs vm. 32, 131, 232, 546, 699, 767, 769, 965
 Szabolcs-Szatmár vm. 131–132, 512
 Szada 495
 Szatmár-Bereg vm. 132, 780
 Szatmár vm. 32, 131, 512
 Szaud-Arábia 881
 Száva 396
 Szécsényi járás 1008
 Szeged 29–30, 41–42, 50, 100, 114–115, 121, 130, 132, 142–143, 149, 282, 304–305, 331, 377, 388, 390, 393, 447, 465, 468, 470, 494, 502, 574, 606, 643, 687, 719, 746, 783, 799, 850, 965, 1014, 1016
 Székesfehérvár 413, 606, 787
 Szekszárd 76, 129, 745, 802
 Szentendre 832
 Szentlőrinc 377–378, 643
 Szerb 734
 Szerep 9
 Szibéria 870
 Szigetszentmiklós 669
 Szikszó 933, 965

Szíría 881
 Szlovákia 75, 87, 105, 196, 204, 207–209, 227, 237–238, 240–241, 243–244, 246–249, 251, 255–260, 262, 264, 266–267, 269–270, 312, 317–318, 321–322, 406–408, 429, 462, 476, 503, 517, 537, 678, 735, 774, 828, 830–833, 901, 922
 Szófia 87, 131, 162–163, 397, 550, 735, 852, 995
 Szolnok 99, 131, 149, 400, 425, 798–799, 1016
 Szombathely 131, 393, 482, 606, 718
 Szőny 354
 Szőreg 1016

T

Tác 1016
 Tápióbicske 1016
 Tápiószty 966
 Tápiószecső 384
 Tata 543
 Tatabánya 834
 Teherán 452
 Tel Aviv 822
 Teresin 203
 Tirana 571
 Tisza 81, 91, 99–100, 121, 135, 680, 694, 796
 Tiszántúl 15, 128, 795, 894
 Tiszaug 100
 Tokaj 909, 1008, 1016
 Tolna vm. 129, 132, 171, 211, 389, 511, 678, 828–829, 833, 869
 Törökország 698, 970
 Transzjordánia 881
 Trieszt 238, 467, 474, 727, 822, 923, 990

U

Újpest 111, 570, 707

Földrajzi nevek mutatója

Újvidék (Novisad) 34
Ukrajna 165, 630
Ungvölgy 400
Urikány 902
Utrecht 905

V

Vác 111, 574, 855, 1016
Várbalog (Jessemajor) 400
Várpalota 287
Varsó 397, 451, 571, 811–812, 814,
1005, 1016
Vaskapu 726
Vas vm. 131, 512
Vatikán 114, 822, 990
Vécs 201
Velence (Olaszo.) 396, 777, 816–817
Venezuela 129
Veszprém 114, 132, 512, 798
Veszprém vm. 1016
Voronyezs 14
Völgységi járás 678

W

Washington 21, 25, 63, 87, 119–120,
233, 452, 478–479, 550, 658, 661,
841, 893–894
Wybridge 795

Z

Zadar 397
Zágráb 145, 397, 822
Záhony 99, 216
Zalaegerszeg 494, 965
Zalaszentgrót 482
Zala vm. 131, 232, 512
Zemplén vm. 131–132, 512
Zürich 468, 804, 966, 970, 1002

ZS

Zsámbék 130
Zsilvölgy 902

SZEMÉLYNEVEK MUTATÓJA*

A

Abódy Előd dr. **529**
 Abonyi 270, 313, 364, 424, 556, 692,
 750, 859, 911, 952
 Ács János 570
 Ács Kálmánné, Konta Katalin 674
 Acsády József **954**
 Ádám László 986
 Adams, Lucy W. 424–425, 427
 Adorján János 463, 465
 Adorján József 299
 Ady Endre 274
 Ág (Augenfeld) Magda 784
 Ág Béla dr. 797
 Ajtay-Kovács Barna dr. **787**
 Alexander József 549
 Alexits György 44, **118**, 452, 467–469,
 487, 491, 524, 527–532, 548, 553,
 850, 961
 Almásy György dr. **576**
 Almásy József dr. 544
 Alth Aurél **478**
 Altorjay Elek 474
 Amizoni Károly **675**
 Andaházy Kasnya Béla 21, 88, **209**
 Andor János **718**
 András Géza 299
 Andrassy János **234**
 Andrassy János **232**
 Annay Károly 993
 Antal Károlyné 212
 Antos István 43, 45, **128**, 201, 271,
 334, 339, 344–348, 350, 352–354,
 431, 435–436, 439, 441–444, 447,
 524, 533–535, 539, 613, 616–618,

621, 624, 644, 649, 651, 653,
 658–662, 664–672, 676, 683,
 685–688, 692, 697, 699, 702–703,
 711, 759–761, 764–765, 803, 811,
 973, 978, 980
 Apponyi György gr. 894
 Arady Bittner Béla dr. 138
 Árkos Frigyes 172
 Armetánó Lajos dr. **574**
 Árva József dr. 933
 Asbóth Frigyes Dezső dr. 745–746, 799
 Ásvány Ferenc 931
 Aujezsky László **841**
 Auer György dr. **846**
 Auer Pál dr. 21, 87, **119–120**, 128, 498
 Avar László dr. **210**

B

Babeczky Gusztáv 880
 Bachrich Kálmán 573
 Baczoni Ferenc dr. **798**
 Bacsó Jenő dr. **388**
 Bajcsy Zsilinszky Endre 32, 84, 104,
 589, 691
 Bak F. Ferenc 594
 Bakó Sándor 131–132
 Baktay Miklós dr. 745–**746**, 798–799
 Balassa Tibor 131–**132**, 953
 Balázs János dr. **468**
 Balázs Nándor dr. 924
 Balázs Zoltán dr. 849
 Bálint Ferenc **795**
 Bálint Ferenc dr. 969
 Bálint Sándor dr. **783**
 Balkay László 685–**686**

* Nem vettük fel a mutatóba a tér, utca, hely, híd, intézmény, gyár, kiadvállalat elnevezéseként szereplő személyneveket.

Az oldalszám megvastagításával jelöltük azt a helyet, ahol az adott személyről részletesebb információ található.

Személynevek mutatója

- Balogh Barna dr. 797
Balogh Éva 147
Balogh István dr. ált. t. 16, 18–20, **41–42**, 130, 187, 271–272
Balogh István dr. lt. **131**
Balogh Magda 152
Balogh Margit 494
Balogh Sándor 50, 71, 208
Balthazár Lajos dr. 912, 914
Bán Antal 22, **34**, 37, 58, 111–113, 116, 118, 120, 127, 199, 201–202, 221, 235, 271, 285–286, 300, 306–308, 334–335, 338–340, 342–343, 346–349, 351–355, 358–361, 383, 386, 431, 437–438, 440, 448, 450, 452, 491–492, 499, 524, 526, 536–537, 546–549, 559, 563–564, 567, 570, 613, 619, 644, 648, 655, 658, 673, 679, 682, 695, 711–712, 725–726, 733, 759, 762, 780, 783, 789, 801–802, 816, 861, 869, 876–880, 884, 898–899, 916–918, 953, 967, 971–972, 975, 978–979, 981, 983, 990, 998
Bán Lajos 967
Bánhidi Antal 156, 627, 800
Bánlaki József 401
Bánó István dr. 476
Bánó J. István dr. 1001
Bányász László **283**
Baracska Sándor 773
Bárános Károly dr. 22, **31**, 37, 46, 111–112, 115–116, 118, 122, 125, 127, 134, 139–140, 146–148, 160–163, 166–167, 169, 199, 210–215, 228–229, 271, 285–293, 297, 299–300, 307, 334, 347–348, 383, 386, 392, 395, 398–403, 414, 431, 438–439, 442, 444, 451–452, 455, 457, 460, 463, 473, 475, 477–478, 491, 498, 503–504, 507, 524, 528, 534–535, 541, 543–545, 547, 549, 563, 567, 577, 579, 583, 590–593, 597, 613, 644, 654–656, 663, 673–675, 695–696, 700, 702, 717, 722, 727–734, 737, 747, 759, 772, 775–776, 792–796, 798, 802–803, 816, 818, 829, 832–834, 837–838, 840–843, 852, 861, 865–866, 869, 871–872, 876–877, 880, 882–885, 896–897, 903–906, 916, 918–923, 939, 953–954, 967–970, 975, 979–981, 985, 988, 1000–1003, 1011
Barát Béla 530
Baráth Ferencné dr. 879
Barcza Sándor 43, 300, 690–**691**, 724–725
Bárcei Gusztáv dr. **575**
Barcsa Gyula 132, 851
Bárd Imre dr. **167**
Bárdos Lajos 231
Báró József 173
Baróti Dezső dr. **305**
Barnóthy Jenő dr. **960**
Barsváry Sándorné 893
Barta István 1014
Barta József 993
Bartha János 143
Bartók Béla 1013
Bartók László 21
Basset 172
Bassola Zoltán 44
Battha László dr. 683
Bauer József 834
Baumgarten Sándor dr. **232**
Bazsik Renáta **160**
Bebrits Lajos 44, **396**, 925, 955–956, 983, 1005
Beck Ödön Fülöp **888**
Beck Ödön Fülöpné özv. 887
Becker Ervin 878

Személynevek mutatója

Bede István 64, 67, **458**, 677, 991
Bedő Béla dr. 802
Bedő Sándor 736
Beer János dr. 470
Beke Gábor 299
Beke László 728
Békési János dr. 393
Belágyi Antal 998
Belányi Jenő 144
Bélay István 928
Belső Gyula 49
Bencsik Gyula 44
Bencsik István **131**
Bencze Imre **494–495**
Benczur József dr. 193
Bene Lajos 659
Benedek Jenő dr. **847**
Benedek Rudolf 920
Benke Tibor 273
Beör László dr. 137
Berczell 962
Berecz Ádám 834
Berecz Kálmán 401
Berei Andor **463–464**
Berendy János 400, 920
Berényi Ferenc **574**
Bernolák Nándor **658**
Berlász Jenő dr. **304**
Berzátzy László **232**
Berzsenyi Javosits László 478
Batkowszky Jenő 468
Beyer Jenő **211**
Bibó István dr. 8, 157
Bíró Ferenc 878
Bíró Mihály **531**
Bíró Rudolf **527**
Bobothy Béla **599**
Boda-Novy Béla dr. 307
Boday Antal **482**
Bódis Tivadar 400
Bodor Imre dr 671

Bogárdy János 993
Bognár József 454
Bognár Rezső 957
Bogyó Tamás dr. 478
Bojilov, Yordan 551
Bojta Ernő Béla dr. 20, **42–43**, 58, 111,
117–118, 120–128, 133–134, 149,
151, 173–174, 199–201, 234–235,
271–272, 285, 309, 334, 361,
383–384, 387, 400, 404, 417, 431,
451–452, 460, 463, 465–466, 469,
486, 491, 496, 508, 524, 526–527,
531, 550, 553, 563, 572, 577–581,
583, 587, 593, 600, 602, 613–615,
621, 627, 644, 652, 658–659, 661,
687–688, 695, 713, 719, 723, 727,
743, 746, 778–781, 789, 800, 803,
816, 824, 841, 850–852, 857, 861,
873–874, 891, 899, 905–906,
916–918, 939, 953, 956, 966, 970,
979, 981, 985–986, 993, 1000–
1001, 1013
Bóka László dr. 44
Boldizsár Ferenc 541
Boldizsár Iván 44, **573**, 823–824, 996
Bolgár Elek 44, **127**, 163, 166–168,
174, 185, 191, 537
Bolya Ferenc dr. **210**
Bolya Lajos dr. 401
Bonyhay Lajos 598
Borbély Elek dr. 851, 1005
Borbély Endre **131**
Borbély János 299
Borbély János 935
Borbély Miklós dr. 745, **799**
Borbíró Virgil dr. 44, **157**, 416, 685,
972
Borhi László 62–63, 71
Borsi Imre dr. 167
Borosi Vas József 295
Boross István **130**

Személynevek mutatója

Borsos Endre dr. 200, 873
Bóta Jenő 212
Botár Bálint dr. **542**
Botond Antal dr. 283
Botskor József 400
Botvay Károly dr. **528**
Botyánszky Pálné 690–**691**
Böhm Vilmos 17, 63, 77, **403**, 688, 722
Bölcs házy Kálmán dr. 969
Bölöni György 467
Bőr Ferenc 967–**968**
Böröcz József **663**
Böszörményi Zoltán 504
Braszova 786
Brestyánszky Ilona dr. 283
Bródy Ernő 502
Bruckner Győző dr. **142**
Buchinger Manó 454, 549–**550**
Buda Istvánné Reymeyer Stefánia 928
Budai Imre 472
Budinczky János dr. 933
Bugyi Balázs dr. 476
Bulyovszky Gyula 1016
Bulics 360–361
Burány Máttyás 925
Burchard-Bélaváry Pál 472
Buss János 284
Buzássy Lajos dr. 745–**746**, 799
Bükfásy Erzsébet 469
Büky Gyula 955
Bürgördyné 186

C

Carlson, Harry E. 168
Cavallier József dr. 989–**990**
Chapin, Selden 63
Christu, Jon **185**
Clayton, W. **453**
Clementis, Vladimír **238**–239, 241,
243, 252, 406, 462

Constantinescu, Vinzenz 188
Crowell, Thomas Y. 70
Czapik Gyula **719**
Czebe Jenő 993
Czell Vilmos dr. 1001
Czinkótzky Jenő dr. **576**
Czoma 120

CS

Csaby Dénes **162**
Csala Sándor dr. 924
Csanádi György **956**
Csánk Béla dr. 776–**777**, 822
Császár Árpád dr. 933
Császár Elemér dr. 288
Cséby Lajos **734**
Csécsy Imre 502
Cseh Árpád **598**
Cseh Gergő Bendegúz 48, 313
Cseh-Szombathy László dr. 44, **129**,
543, 802
Cserenyey Géza 21
Cserepes Gyula **718**
Cseresnyés Sándor **778**
Cserna Zoltán 893
Cseróczki András 9
Cseszkó Jenő **879**
Csete Lajosné 474
Csiby Vidor 961
Csicsery-Rónai István 21
Csigó Ferenc 920
Csikszenthy Rezső dr. 940, 942
Csiszár Miklós 926
Csitkovics Sándor 673
Csizmadia Lajos 689–**690**
Csonga István 723
Csonka László dr. 155
Csopey Dénes **203**
Csorba Zoltán dr. **960**
Csornoky Viktor **550**

Személynevek mutatója

Csuka János 658
Csukás Zoltán dr. 969–970
Csüdör Árpádné 848

D

Dabasi Schweng Loránd 959
Damjanov, Rajko 995
Dán Dezső 881–882
Dancs József 28
Danisska József dr. 212, 728
Dános Marcell 284
Darvay Kornél dr. 125, 269
Daróczi Pál 205, 207
Deák Géza dr. 1009
Debreceni Jenő dr. 932
Debreceny József dr. 1001
Debrőci Tiborné Benkő Terézia dr. 997
Decker Gyula 963
Dégen Imre 690–691
Dékány Mihály dr. 798–799
Dénes István 25
Déri Frigyes dr. 798–799
Dessewffy Gyula gr. 545
Deutsch Elemér 543
Deutsch Kálmánné Kletzl Gizella 469
Di Gléria János 487
Dinnyés Endre dr. 8, 774, 972
Dinnyés Etelka 8
Dinnyés Lajos 8–9, 13–29, 31, 35, 38, 41, 46, 50–51, 57, 63, 65, 67, 71, 74, 76–77, 81–82, 106–107, 111–113, 115, 117–118, 120–121, 123–127, 132, 134–136, 140–141, 145, 149, 174, 198–199, 221, 224, 228, 234, 271–272, 281, 309, 334, 336, 361, 383, 417, 431, 436, 441, 443–445, 451–452, 454–455, 457–458, 461, 463, 469, 477, 486, 491, 496–497, 500, 508, 524, 526, 531,

533–534, 552–553, 563–564, 580, 602, 613, 615–616, 627, 644–646, 648–649, 652, 656, 688, 695–696, 698, 701–702, 736, 742, 744, 746, 759, 763, 774, 803, 816–818, 822, 825–828, 841–843, 852, 856–857, 861, 916–917, 931, 944, 981, 987, 989, 996, 1000–1001, 1003, 1011
Dinnyés Lajosné Hegedűs Katalin 14
Dinnyés Pál 8
Dinnyés Pál ifj. 8, 14
Dinnyés Pálné Kardos Judit 8, 14
Dirsztay Andor dr. 690–691
Dobi István 15, 18, 20, 22, 27–28, 31, 63, 65, 81, 111, 118, 124, 127, 153, 199, 271, 300, 306, 311, 334, 362, 383, 431, 451–452, 456, 486, 491, 507, 524, 563, 613, 644, 670, 695, 701, 759, 771, 843, 861, 916, 918, 953, 981
Dobos Ferenc 848
Dobos István 779
Dobos József 540, 668
Dobray Zoltán dr. 933
Domanovszky Sándor dr. 784
Domokos József dr. 44, 614
Domony Péter dr. 914
Donát Terézia dr., Hamburger Jenőné 842
Donáth Ferenc dr. 44, 128, 463, 690–691, 843, 1002
Doroghi Ervin dr. 784
Dózsa Adorján 682
Dózsa György 132
Dögei Imre 689–690
Dóry Ervin 768
Dreguss Miklós dr. 476
Dubovits Dénes dr. 476
Dukay Kornél 396, 474, 738
Dukesz 379

Személynevek mutatója

Dulin Jenő dr. 42, 44, **129**, 177, 383,
390, 392, 397, 410, 431, 451–452,
470, 491, 502, 524, 532, 548, 918,
929

Durugy Ferenc dr. **991**
Dus Agnes 8

E

Eckhardt Tibor 14
Eigen Kálmán dr. **798**
Eisenhower, Dwight David 357
Ékes Sándor 425
Elekes Dezső **659**
Elekes István 426
Eliot, Martha 476, 703
Eltér Kornél dr. 683, 780
Endre László 770
Endresz György 11
Enyedváry Tamás 659
Erdei Ferenc dr. 24, 300, 454, 463, **465**,
526, 690–691
Erdei Mihály 299
Erdély Gyuláné dr. 137
Éry Frigyes dr. 171
Erdőházi Hugó 928
Ernest Jenő dr. **470**
Ernyei Jenő **468**
Erődi-Harrach Béla dr. 413
Erőss János dr. 18, 22, **32**, 37, 46, 111,
118, 124, 127, 163, 199, 202,
233–234, 271, 280–282, 334, 336,
361, 383, 410–413, 439–440,
451–452, 467, 491, 503–504, 524,
536, 546, 549, 563, 581, 601, 613,
644, 695, 698–700, 702, 720–721,
759, 766, 769, 772, 786–787, 816,
827, 861–864, 867, 872–873,
885–886, 906, 916, 918, 934, 939,
953, 972–973, 981
Esching Emil 682

Esterházy-család 528
Eye, A.T. **779**

F

Fábián Miklós 8–9, 14
Fabinyi Rudolf dr. **730**
Fábri Gusztáv **879**
Faith Tibor dr. 690–**691**
Faludi Pálné 109
Farágó György dr. 42–43, **128**
Farágó László 27, **727**, 900
Farkas Elek 300, 394
Farkas Ferenc B. 20, 454, 463, 586
Farkas Gizella 388
Farkas László dr. 879
Farkas Mihály 15, 20, 361
Farkas Sándorné 789
Fáy Árpád 299
Fazekas József 925
Färber József 645
Fedor István 686
Fehér István 930
Feigl Ferenc 896
Feitl István 17
Fejér Dezső 807, 815, 942
Fejér Gyula 682
Fekete őrnagy 285
Fekete Tibor 132
Felkai László 331
Fenyő Miksa 502
Ferdinándi László 924
Ferdinándy Anna 147
Ferdinándy Gézáne dr. 964
Ferencz Gábor dr. 475
Ferencz J. Gyuláné 599
Ferenczi Edmond dr. **848**, 888, 990
Fiedler Rezső 1009–**1010**
Filó Sámuel 24, 124
Finta Gerő 718
Fischer Endréné Kallós Margit 849

Személynevek mutatója

Fischer Gyula dr. 157, 413
Fledderus, John D. 934
Fodor Gyula 925
Fodor László dr. 570, 820
Fónagy Artúrné 398
Forbáth Róbert 820
Fóris Ákos **839**
Fóris László dr. **153**, 292, 556, 563,
602, 690, 695, 747, 825
Forrai Zoltán 28
Föglein Gizella dr. 53
Földes Elemér Iván dr. 892
Földesi Margit dr. 48, 71
Földi Emil dr. **542**
Földi István 76, **130**
Földi Lajos 993
Földvári László dr. 155
Förgeteg János dr. 932
Franc Károly 219
Frankendorfer Alfréd 1005
Frankó Mihály 646
Frey Endre 746
Fridli Rezső dr. **663**
Frigyesi József dr. 394
Fuchs Jenő 540
Fuchs Terézia 1010
Futó Dezső 25, 53, 508
Fülep Jenő György **146**
Fülöp István 132, **780**, 953
Fülöp Kálmán dr. 300, 690–691

G

Gaál Gaszton 9, 104
Gaál Ödön dr. **799**
Gábos Dénes dr. 729, 794–**795**
Gajzágó László dr. 776–**777**
Gál Endre 550
Gál Ferenc 687
Gál Imre dr. 727, **990**
Gál Jenő dr. 199

Gál László dr. 172, 549, 682, 745, **879**
Gál Pál 469
Gáldy Andor **574**
Galló Béla 300
Gálócsy György dr. 215, 294
Gans Sándor 874
Ganz Ábrahám **360**
Garat Sándor **588**
Garbaisz László 925
Gárdon László dr. 798–**799**
Gárdos Mária 299
Gärtner József dr. 801, 851
Gärtner Viktor 778
Gáspár Géza **966**
Gáspár Lilly **485**
Gecse János 296
Gelenczei Emil dr. **795**
Gellériné Lázár Márta 17
Gencsi Pál 774
Gergely Ferenc 966
Gergely György dr. 416, 551
Gerlóczi Lajos **687–688**
Gerő Ernő 20, 22, **35**, 49, 58, 111, 113,
115, 117–119, 127, 199, 271,
283–284, 387, 391–393, 395–397,
404–405, 410–413, 431, 433,
435–436, 438, 444–446, 449, 452,
454–455, 459–461, 463, 469, 471,
473–474, 477, 481, 483, 491–493,
496, 500, 502–503, 524, 531,
534–536, 538, 540–543, 546–549,
563, 566–567, 569, 572, 577–578,
586–588, 591, 593, 598–599, 613,
616–617, 625, 627, 644–645, 651,
654, 658–660, 665, 671, 673, 695,
699, 701–703, 710–712, 729, 732,
737–738, 743–745, 759, 764–765,
769, 775, 781–782, 785, 787,
792–794, 796, 798, 800–801,
816–823, 826–827, 831, 839–844,
846, 848, 850–852, 861, 864,

Személynevek mutatója

867–869, 873, 875–876, 878, 882,
884, 886–887, 891, 893–896, 898,
902–906, 916, 918–919, 921–925,
953, 955–956, 961, 963, 978, 981,
983–985, 988, 990–991, 993, 996,
1001–1003, 1005–1006
Geszler Ödön 892
Giber János 729, 794–795
Gilelsz, Emil Grigorjevics 786
Gillemot László dr. 887
Girardi Géza 295
Gith Irma 159
Gjurov Alexander 995
Gläser Dezső 793, 842
Goldin ezredes 707
Gombosi Zoltán 45, 714, 824–825
Gonda Béla 162, 417, 477
Gordon Ferenc 88, 119–120, 125–126
Gorondy Novák Sándor dr. 133
Gottwald, Klement 454
Gömbös Gula 11, 13
Gömbös Miklós 834
Göndör Arnold dr. 394
Görgey Artur 1016
Görög Ferenc 396
Götze Elemér dr. 797–798
Grabovszky Kamil 468
Grigóssy Pál dr. 931
Groffits Gábor 793–794
Groza, Petru 87, 164, 190, 479–481,
1012
Gruber kapitány 19
Gsell János dr. 549
Guba Mihály 23, 124
Gubicza Gyula 595
Gulácsy György, D. dr. 572–573, 676
Gulácsy J. László 1002
Gulyás Fodor Pál 787
Gulyás György dr. 575
Gulyás Kálmán 718

GY

Gyarmaty Béla 155, 851
Gyarmati György 21, 80, 109, 768
Gyenes Kálmán 540, 670
Gyimesi István 295
Gyomai Imre 991
Gyömrei Sándor 587
Gyöngyösi (Strasser) Isván dr. 1010–
1011
Gyöngyösi János 20, 81, 88, 208, 235,
238–239, 241, 245–246, 249, 407,
659–660
Gyöngyössy István 480–481, 676
Györfy Barna 478
Györfy Ferenc dr. 1001
György Oszkár dr. 574
Györgyfy Ákos 575, 928
Győri Lajos 300
Győri László 484, 573
Győry Árpádné Nagy Erzsébet dr. 785
Gyulay-Fodor Pál 787

H

Haas Lajos dr. 160
Hadzsega Gyula 472
Hadzsega László 472
Haggenmacher Henrik 284
Hajdu Gyula 43, 118, 127–128, 172–
173, 308, 383, 386, 431, 439, 444
Hajdú István dr. 45, 47, 207–209, 383,
405, 408–410, 417, 690–691
Hajdú Sándor 294
Hajnal Ferenc 232
Hajnóczky István 143
Halász Alfréd 300, 464–465
Halász Péter, K. dr. 932
Halmágyi Tibor dr. 690–691
Halmos Péter 232
Halmosy Dénes 67, 195, 357

- Hamburger Jenő dr. **842**
Hamburger Jenőné Donát Terézia dr.
842
Hamburger Sándor 299
Hámori Dezső dr. **212**
Hámori Józsefné dr. 964
Hámos Gyula 963
Hamvas Endre dr. 855
Hamza László 233, 417
Hankiss Szilárdné Haraszi Jolán 469
Hardi Róbert dr. **146**, 682, 883, 957–
958
Hargittai Ernő 690
Haris Ervin dr. 280
Harmathy Lajos 363–**364**, 592, 728,
793
Harsányi Klára 716
Hartmann, Nicolai dr. 849
Határ Béla dr. 920
Hatos György dr. 543
Hatvany Lajos 1013, **1015**
Hauser Zoltán dr. 933
Hausmann Alajos 853
Havas András dr. **398**
Havas Endre 991–**992**
Havas János 921
Havas László 921
Havel Béla 394
Haviár Győző dr. 155
Hay László dr. 900
Hazai Géza dr. 1010
Hazai László **131**
Hazay István 993
Házy János 929
Hegedüs Edit 226
Hegedüs Gyula **966**
Hegedüs József dr. 798–799
Hegedüs Katalin 14
Hegedüs Nándor **274**, 451, 658
Hegedüs Tibor 173
Hegymegi Kiss Pál 25
Héhler Gyuláné 1005
Hellei András dr. **729**
Heller Farkas dr. **717**, 784
Heller István dr. 932
Helm, Alexander Knox 991
Heltai Jenő 28, **719**
Herczeg Ferenc 853
Herke Sándor dr. **729**
Hernádi Mihály dr. **965**
Herodek Sándor dr. **794**, 840
Hetényi Géza dr. **142**
Hevesi György dr. **383–384**
Hinfner Kálmán dr. 593
Hitler, Adolf 828, 834, 849
Hoffmann Pál dr. 289
Holló Imre 147
Hollós László 993
Hollósy István 170
Holter Béla 501
Horn Arthur dr. 969–**970**
Horthy Miklós 31, 56, 105, 395, 683,
713
Horváth Béla **718**
Horváth Ferenc 300
Horváth Gyula, Cz. **468**
Horváth Ibolya 849
Horváth Iván 994
Horváth János **413**, 903
Horváth Lajos **132**, 851
Horváth 12. Lajos 170
Horváth Lászlóné 138
Horváth Miklós dr. **965**
Horváth Tibor dr. **142**
Horváth Zoltán 17
Horváth Zoltán 84
Hruska Károly **468**
Hubay Miklós **305**
Hubay-Cebrian Andor **285**
Hubert Gusztáv dr. 279
Hubert Ottóné dr. 816
Huszka János 997

Személynevek mutatója

Huszti Dénes dr. **687**, 996

Hutter Károly dr. 597

I

Igmándy Ágnes 779

Igmándy Emil dr. 1001

Ignotus Pál 991–**992**

Ihrig Károly dr. 729–**730**

Iklódi Dezső 480

Illés László dr. 1009

Illyés Gyula **143**

Implon József 1007

Implon Józsefné 1007

Implom Ferenc **124**, 311

Imre Józsefné 14

Incze Gyula dr. **388**, 468, 529, 574,
686, 719

Irányosi József 401–**402**

Iszlamov Tofik 223

Iványi János dr. 851

Iványi József dr. 474

Izsák Lajos 8, 16, 50, 501–502

J

Jaczkó Pál 495

Jakab György dr. 289

Jakab Mihály dr. 798–**799**

Jakabffy Imre 993

Jáki Gyula **686**, 719

Jámbor Ferenc 718

Jándi György 155

Janics Kálmán 208, 244, 429

Jankó Béla 593

Jánosi Béla **658**

Jánosi Sándor 645

Jánossy Dénes dr. **1014**

Járfalvi Ottó dr. 220, 737

Jármay Elemér dr. 416, 551, 900

Jászi Oszkár dr. 502

Jávor György 289

Jeckel Tibor dr. 876

Jefferson, Thomas 955

Jékely László 18–19, **988**

Jemcsenkó sz. oszt. főnök 805–806,
859

Jerem Géza **282**

Jeronka sz. ezredes 353

Jeszenszky Árpád dr. **213**

Jeszenszky Ferenc **334**, 340–341, 343–
345, 350, 431, 435, 439–441, 695,
704, 708–711, 747, 759, 804

Jócsik Lajos dr. 43, **130**, 210, 589, 721

Johnson, Hewlett **779**

Jókai Mór 1016

Joó Sándor dr. **599**

Jordán Imre 220, 875

Joszt Béla 147, 302

Juhász Antal 935

Juhász Kálmán 542

Juhász Károly 878

Juhász Lajosné 156

Justus Pál 20

K

Kabók Lajos 84

Kádár Ilona **232**

Kádár János 20

Kádár Lajos dr. 789

Kadosa József 540

Kállai Sándor 698

Kállay Miklós 119–120

Kálmán András dr. **160**

Kánási Szabolcs **312**

Kanizsai Dezső **468**

Kanizsai László dr. 892

Karácsony László dr. 288

Karácsonyi Ferenc **130**

Kárász Artur dr. 389, 463

Karcag Imre 627, 800

Karcsay Sándor 993

- Kardos Tibor **214**
Karkész Lajos 396
Károlyi Mihály gr. 121, **133**, 385, 404,
703, 726, 992
Károlyi Sándor gr. 973
Kassay Dezső dr. **389**
Katona Jenő 670, 691
Kändler János 998
Kedvessy László **931**
Kelemen Ferenc dr. 960
Kelemen Gyula 43, 203, **570**, 816–820,
846, 918, 926, 939
Kelemen Péter **682**
Kemenes Gyula 578
Kemenes Lajos 299
Kemény Emil **682**
Kemény György 43, 45, **118**, 120, 126–
128, 136, 141, 143, 145, 147–154,
161, 163, 166, 169, 199, 206, 211,
220–221, 224–227, 234, 270–273,
276–280, 286–287, 293, 300, 305,
308, 310, 313, 334, 337, 383–384,
386–388, 391–395, 399–401, 403,
414, 424, 431, 452, 563, 578, 580,
582–586, 588–590, 593, 600, 658,
695, 704, 709–710, 714–715, 717,
719, 721, 727, 736–742, 744, 746,
759, 803, 815, 861, 874, 881–882,
886–887, 891, 895–896, 898–904,
906, 911, 918, 922–923, 930–932,
935–939, 945, 947, 952–953
Kemény István dr. **845**
Kende Zsigmond 502, **803**
Kendi-Finály István 214
Kenedy Dezső dr. **530**
Kenyeres Imréné dr. Bolgár Ágnes
1007
Kerék Mihály 299, 919–**920**, 1000
Kerényi Jenő 232
Kerényi József **531**
Keresztes Mihály **130**
Keresztes Sándor dr. 921
Keresztessy Gyula 840–**841**, 905
Kereszti Alfréd 575
Kertész Endre **130**
Kertész Ervin 593
Kertész Imre 593
Kertész István 20, **21–22**, 208, 251,
429, 461–462, 823
Kéthly Anna 20, 454
Kibédy Zoltán 922
Kidrics, Borisz **726**
Kis Árpád 532
Kisházi Ödön 24, 463–**464**
Kiss Emil dr. 1010
Kiss Gyula 717
Kiss János (altáborn.) 84
Kiss János (főisp.) 131
Kiss László (közellát. tv.) 787
Kiss László dr. (BM állt.) **42–43**, **129**,
524–525
Kiss Mihály 937–938
Kiss Mihály dr. **471**
Kiss Roland 43, 526, 778, 993–994
Kiss Sándor (tanár) **122–123**
Kiss Sándor (h. könyvvizsg.) 690–691
Klaniczay Gyula dr. **542**
Klár János dr. **783**
Klein Ilona (Nagy Ica) **678**
Kleitsch Imre dr. 390
Klinger Pál 400, **674**
Kóbori József dr. 600
Koch Sándor 486
Kóczán István 131–**132**
Koczkás Gyula dr. **529**
Kocsis Károly **718**
Kocsis Rudolf 956
Kocsis Mihály dr. **798**
Kodály Zoltán 1012
Kodolányi Gyula 800
Koeltz tábornok 357
Kolbányi Géza **685**

Személynevek mutatója

Komáromi Lajos 300
Kondor Imre dr. **718**
Kondratov, Alex Mihajlovics 176, 992
Kondratov (sz. balettáncos) 786
Konti Jenő dr. 549
Koós Imre 156, 627, 800, 852
Kopácsy Gusztáv 972
Kopcsok, Sztaniszláv **726**
Korányi Jenő 416, 551
Korbacsics Pál 388
Korbonics András 841
Kóródi Béla 85
Kosinszky Viktor dr. 401–402
Kossa István 20, 23, 27
Kossuth Lajos 9, 785, 955, 1013–1014,
1016
Kossuth László, udvari 9
Koszér Nándor 43, 45, **111**, 118, 127,
129, 134, 171, 199, 201, 206–207,
217, 230–231, 271, 299–302, 309,
334, 356, 383, 416, 431, 451–452,
462, 484–487, 491, 497, 524, 541,
550–551, 553, 563, 588–589, 602,
861, 877–878, 880–885, 906
Kosztov, Trajco Dzsunev **995**
Kotsis Iván dr. 157
Kótzsián Emil dr. **593**
Kovács Andor dr. 933
Kovács Béla 83, 495
Kovács Dezső 284
Kovács Géza 929
Kovács György (külügyi tisztv.) 990
Kovács György (am. ezredes) 661
Kovács Imre (író) 17
Kovács Imre (igazgató) 379
Kovács Iván István 399
Kovács János (FM szerz. alk.) 592
Kovács János (OKH Sz v. ig.) 592
Kovács János (MÁVAG tisztv.) 926
Kovács János, N. 892
Kovács Máté 44, **130**

Kovalszky Viktor dr. 417, 477
Kozáry József 738
Kozászov, Dimo **995**
Kozma Lajos **576**
Kozma Miklós, leveldi 394
Kölönte Géza **389**
Königh Kornél 279
Körner Jenő dr. 294
Kötél Ferenc 725
Kövágó József 20
Kövér I. György 682
Král Andor 996
Krammer Pál **657**
Krasznai István 834
Krasznay Lenke 200
Kulcsár István **934**
Kulcsár Jánosné Vágó Erzsébet 137
Kulin Sándor **578**
Kullmann Lajos dr. 200, 873
Kun András 170, 524
Kun Bertalanné 144
Kun József 299
Kun Miklós 16, 703
Kunszt Henrik 834
Kuszy Etele dr. 296
Kuthy Sándor dr. 164, 187
Kürthy István 416
Kvassay László 677

L

Lach Béla 483, 595
Láczek István **551**
Laczkó Miklós 504
Lahos Pál 133
Lakatos Imre dr. 1009
Lakatos Miklós 44
Lámfalussy Sándor **528**
Lancia József 894
Lancia Józsefné Odescalchi Margit
676, 726, **894**

Lantos János 529
 László Aladár **307**
 László Árpád dr. 720, **787**
 László Iván 578
 Lázár György dr. 986
 Lázár Tamás 791
 Lehmann István dr. 834
 Lehóczky Lajos 203
 Leiner András 880
 Lengyel Géza dr. (bíró) 798–799
 Lengyel Géza dr. (MÁV tisztv.) 924
 Leopold Rezső **575**
 Lepesinszkája, Olga Vasziljevna 786
 Lestál (Vas) Gusztáv 896
 Lestyánszky Dezső 926
 Lévai Pál 570
 Lewis 712
 Lingauer István 155
 Lipcsey Ildikó 164
 Liska Károly dr. **390**
 Littke László dr. 70, 153
 Litván György 19
 Ljevuskin sz. vezérőrnagy 709
 Lomniczy-Lumniczer Sándor dr. **162**
 Lopussny István Livió dr. 798–**799**
 Lóránt Gyula **307**
 Lossinszky Andor 668
 Lőrinczy Sándor dr. 394
 Löwinger Sámuel dr. **388**
 Luczenbacher Rita 495
 Ludinsky Lajos dr. 394
 Lugosi Miklós 488
 Lukács György 462

M

Magas Antal 143
 Magyarossy István dr. 172
 Máj József 463, **465**
 Major Ákos dr. **745**
 Major Béla 779

Major Ferenc dr. 956
 Major József dr. **850**
 Majthényi László dr. 394
 Makay Gábor dr. 923
 Makay Pál dr. 191, 914
 Makó Jenő dr. **798**
 Mándi Nagy István dr. 1009
 Manninger G. Adolf **288**
 Márffy Ferenc 685–**686**
 Marik Pál **478**, 527
 Marinovich László dr. 486, 588, 602
 Markos György 986
 Márkus István dr. **576**, 785
 Marosán György 454
 Marosi Mihály **875**
 Marót Károly dr. **850**
 Marshall, George Catlett 25, 28, 31–
 32, 55, 60, 63–65, 67, 72, 74,
452–453, 455–456, 971
 Marton István 682
 Marton János dr. 878
 Mártonffy Károly dr. 470
 Mártonfi Rudolf 308
 Mátéffy Géza 44, 230
 Máthé Dezső 390
 Mátray László dr. **575**
 Massányi Antal dr. 410
 Matvijenkó sz. tábornok 581, 705
 Mátyás Sándor 595
 Mátyásfalvy György 422
 Mátyásy Zoltán dr. 1005
 Mattyasovszky Zoltán dr. 155, 296,
 671, 851
 Mauthner Ödön 286, 328
 Medgyesy Ferenc 1013
 Medvei Jenő 659
 Medveczky Ilona 495
 Medveczky Zsigmond dr. 969
 Megyeri József 1006
 Mekkey Jenő 311
 Melczer Zoltán 469

Személynevek mutatója

Mérei Gyula dr. **1014–1015**

Mérei Kálmán dr. **551**

Merkulov, Vszevold Nikolajevics 70,
223, 335, 337–339, 342, 351, 433,
442, 447, 705–706, 751, 859, 910

Mester Miklós dr. 156, 627

Mészáros József dr. **969–970**

Mészáros Kálmán 459

Mészáros Lajos dr. 387

Mezei Mihály **131**

Mihálkovich István dr. 791

Mihalovics Zsigmond 962

Mihály József 299

Mihályfi Ernő dr. 18, 20, 22, **30**, 58,
66, 111, 118–120, 127, 169, 199,
207, 209, 234, 271, 274, 284–285,
306, 334, 383, 403–404, 409–410,
431, 452, 454, 478–479, 487, 491,
502, 524, 549–550, 553, 563,
571–573, 602, 613, 627, 644,
676–677, 687–689, 695, 703,
712–713, 716, 726, 747, 775–777,
803, 816, 821–824, 843, 852, 861,
881, 890, 892–894, 906, 916, 918,
934–935, 939, 953, 963, 970–972,
980–982, 989–992, 994–997,
1004, 1011, 1017

Mihó Ida, Sz. 784

Mike Gyula dr. 579

Mikes külügyi tisztviselő 404

Mikita István 300

Miklós Ferenc dr. **797–798**

Mikojan, Anasztasz Ivanovics **976**

Mikula Szigfrid dr. **965**

Milotay István 990

Mindszenty József 76, **114–115**, **144–**
145, 827–828, 832, 854–857

Misik Dezső 851

Miske-Gerstenberg Jenő 676

Mód Aladár 72, 299

Mód Péter 119, 178, 193, **254**

Módis László dr. 849

Modrovich Emil dr. 933

Molnár Albert dr. 486, 588, 788

Molnár András **718**

Molnár Erik dr. 22, **36**, 57, 111, 118,
127, 141, 158–160, 199, 214–216,
232, 271, 291–294, 334, 361, 383,
387, 397–398, 427, 451–452, 475–
476, 491, 524, 536–537, 542–543,
563, 596–598, 613, 644, 646, 654,
671–673, 695, 703, 735–736, 759,
781, 801–803, 816, 847–848, 861,
877, 890–892, 916, 918, 931–933,
953, 964–965, 981, 995–996, 1010

Molnár Ferenc 28

Molnár László dr. **797–798**

Molnár Tivadar dr. 965

Molotov, Vjacseszláv Mihajlovics 16,
64, 66

Mónár Jenő **658**

Mónus Illés 84

Móra Mihály dr. **304**

Móricz Anna 879

Morvai János 935

Morvai Jánosné 935

Mucska Vilmos 656

Munkácsy József 921

Murakózy Gyula **312**

Murányi Sándor dr. **599**

N

Nádas Béla dr. 470

Nádass József **306**, 387, 688

Nagy Dezső dr. **308**

Nagy Elemér (BM tisztv.) **997**

Nagy Elemér (Külker. M. tisztv.) 145,
588

Nagy Ferenc 15, 17–23, 25, 27, 29, 42,
46, 63, 67, 77, 83–84, 87–88, 103,
115, 120, 123–124, 144, 197, 274,

Személynevek mutatója

455, 495, 566, 572, 577, 678, 828,
871, 988
Nagy Ferenc dr. 798–799
Nagy Ferenc, Z. 299
Nagy Gyula dr. (egyet. t.) 849
Nagy Gyula (irodatiszt) 966
Nagy Imre 299, 464–465, 570, 597,
768, 988
Nagy Iván 478–479
Nagy János 152
Nagy Miklós 44
Nagy Rezsóné Nyerges Mária 888
Nagy Vince 25–26, 501, 508
Nagyatádi Szabó István 10, 153, 168
Nánássi László **721**
Nánássy Béla dr. 1005
Nánay Béla 718
Naszályi László 926
Négyessy Árpád dr. **159**
Négyesy László 331
Nejcsev, Dimitr (Mincso) dr. **995**
Nékám Sándor 70
Németh Gizella 295
Németh Jenő 143
Németh József **132**
Németh Józsefné 393
Németh Pál dr. 542, 801
Nonn György 467
Novák Tamás dr. 152
Nyárádi Miklós dr. 8, 22, **31**, 50, 69,
112, 118, 127, 153, 192, 199–202,
221–222, 271, 334, 336, 338–359,
364, 383, 431–447, 449–450, 452,
454, 456–458, 466–467, 471–473,
475, 481–485, 491–493, 496–499,
508, 524, 526, 531, 533–540, 551,
553, 563, 613, 616, 622, 628, 644,
669–670, 695, 750, 759, 761–765,
770–771, 775, 777, 779, 782–783,
787, 790–792, 802, 807, 816, 818,
821, 824, 826–827, 831, 834–839,

844, 847, 850, 859–861, 880,
917–918, 942, 953, 955, 958,
964–969, 974–976, 978–979, 981,
984–986, 990, 997–1000
Nyárády Miklósné dr. 957
Nyári Sándor 308
Nyevickey Györgyné 602
Nyirjessy Sándor 26
Nyiry Károly dr. **970**

O

Ocskay László 84
Odelscalchi Margit lsd. Lancia József-
né
Okáli Dániel 244
Oláh Ödönné 656
Olchváry László dr. 684, **722**
Olcsvay Arabella 998
Oltványi Imre 18–20, **168**, 454, 550,
572
Opoczky István ifj. 295
Ormay János László 600
Ormos Imre dr. **578**
Országh (csehszl. állt.) 993
Ortutay Gyula dr. 18, **29–30**, 111, 113–
115, 118, 127, 142–145, 173–174,
199, 230–232, 271, 302–306, 334,
361, 383, 387–389, 431, 451–452,
462, 488, 491, 524, 563, 573–577,
613, 626, 644, 654–656, 686, 695,
716–720, 726, 739, 759, 777,
782–786, 816, 824, 848–850, 861,
887–888, 906, 916, 918, 927–929,
953, 958–963, 981, 1006–1007
Oszip István **130**
Oszpolik Mihályné 956

Ö

Öhlschläger Andor dr. 798–799
Örtl Jenő 462

Személynevek mutatója

Öry István 131–132
Ösy József dr. 794, 840

P

Pál Lajos 109
Palasik Mária 17, 21
Palasovszky Ödön 1013
Pálffy György 132
Pálffy József gr. 501
Palla Ákos 159
Palla Jenő 468
Pályi Zsigmond 474, 738
Pánczél Imre 575
Pányoki Béláné 656
Papp Andor 131
Papp József 838
Papp Gyula 331
Papp Kálmán 216
Papp Károly 961
Papp László dr. (min. tan.) 579
Papp László dr. (bíró) 798–799
Párkányi Livia 736
Parragi György 25–26
Pászkan Mihály dr. 845
Pásztor József 131–132
Pásztor József Mihály 486
Patakfalvy László dr. 300
Pataky Béla dr. 970
Pataky Gedeon dr. 914
Pataky Zoltán dr. 848
Patkós László 296
Patonay Elek 299
Pauka Tibor dr. 718
Pávay István 142
Péchy József 993
Pehl Rezső 956
Pénzes Balvin 962
Pénzes Károly 714
Perczel Béla 678, 834
Perczel Mór 678, 1016

Perényi György 795
Perényi József dr. 167, 777, 894
Perlaky József 998
Perlaky-Kassa Endre 21
Perneczky Béla dr. 289–290
Pesta László dr. 41, 43, 111–112, 129, 463
Pete Márton dr. 1009
Petényi Géza dr. 294
Péter Gábor 648
Péter János 894
Péterfy Marion 849
Pétery József dr. 854–855
Peternák Jánosné Hraskó Margit
Pető Iván 73
Pető Lajos 132, 851
Pető Pál 284
Petőfi Sándor 1012–1013, 1015
Petrikovics Gyuláné 718
Petrisevits Horváth Lázár 14
Petróczy Istvánné 723
Petrovics, Nikola 564, 726
Peyer Károly 131, 789
Pfeiffer Zoltán 13–14, 25–26, 47, 49, 771
Pillér György 778
Pintér Béla 283
Pintér Géza 394
Piros László 463–464
Pokorny Hermann 747
Polgár István dr. 574
Pollak Mihály 290
Pongrácz Aladár dr. 41–43, 45, 51, 57–58, 129, 201, 206, 215, 228, 235, 271–275, 292, 310, 334, 383–385, 417, 431, 452, 454, 459, 461–463, 472, 487, 491, 494, 496, 500, 503, 506, 508, 524, 526–527, 553, 563, 602, 613, 615, 627, 644, 658–660, 673, 677, 683, 686, 689, 695, 713–714, 747, 759, 798, 803, 861,

874, 880, 890, 906, 916–918, 939,
953, 980
Pongrácz Tibor 495
Poór Lajos 283
Poppe Kornélné László Lujza **468**
Pór Bertalan 467
Pozsgay Gyula **789**
Progli István 396
Prokop István dr. 797–798
Propper Sándor **586**
Pulay Gábor 126
Puskin, Georgij Makszimovics 66,
223, 446, 452–453, 992
Puss Károly 966
Pusztai Kálmán 846

Q

Quittner Pál **589**, 690–691

R

Rab Károly dr. **132**
Rác Jenő 222–223, 335, 342–343,
351, 437–438, 440, 448, 492, 806
Rác József **718**
Radó Gyula dr. **171**
Radó István 778
Radó Sándor 486, 880
Radványi Imre 578
Radványi János 676, 726, **894**
Rády Ödön dr. **159**
Ragó Antal 299
Rajk László 22, **36**, 111, 118, 127, 139,
141, 149–150, 165, 169–171, 194,
199–200, 203–207, 221, 228, 271,
273, 277, 282–284, 286, 297, 334,
361, 383–384, 387, 413–415, 417,
431, 451–452, 454, 460–461, 477,
481–483, 485, 491, 493, 495–502,
504, 506–507, 523–527, 553,
563–564, 579, 593–596, 608, 613,

615, 644, 646–650, 653, 655–657,
695, 727, 731–735, 759, 766, 768,
772–775, 816, 825, 827, 832, 834,
848, 857, 861, 863–867, 869–873,
877, 894–898, 916, 918, 935, 938,
953, 965–966, 969, 974, 981, 987,
992–993, 995, 997

Rajnavölgyi Géza dr. **718**

Rákóczi András **671**

Rákosi Mátyás 15–20, 22–23, 25, 27–
28, **35**, 57, 63, 67, 69, 78, 103,
111, 113–114, 116, 118, 122–124,
127, 140, 144–146, 148–150, 153,
162, 166–167, 198–201, 204,
206–208, 210, 212–214, 221–222,
229, 235, 274, 291, 334, 336, 338,
340–341, 343, 346–350, 353–361,
383, 392, 395, 402–403, 409–412,
417, 431, 433, 440, 442, **446**,
449–450, 452, 454–456, 458, 460,
487, 491–492, 495, 497–498,
501–504, 506–508, 524, 526,
530–531, 533, 546, 548, 550, 553,
563–564, 572, 581–583, 587–588,
590–595, 600–602, 613, 615–616,
622–627, 644, 649, 651–652, 655–
656, 658–663, 665–668, 670–671,
674–679, 681–689, 695, 700, 703,
708–713, 716–717, 719–720, 722–
723, 727–731, 742–744, 747, 759,
762–765, 768, 770–773, 775–777,
780–784, 789, 792–793, 796,
798–799, 801–803, 816, 823–824,
826–827, 831–832, 834, 845, 852,
861, 866, 868–869, 871, 873,
877–878, 880–882, 884–886,
891–892, 894, 896, 898, 906, 916,
918–923, 926–927, 930, 936,
938–939, 953, 959, 963, 967, 973,
979–980

Rapkay Kálmán 392, 791

Személynevek mutatója

- Rassay Gyula dr. **914**
Rátai György dr. **798–799**
Ratkovszky István **879**
Rátz Lajos **20, 299**
Ravasz László **312**
Rázsó Imre **400**
Réber Tibor dr. **1001**
Rehling József **791**
Reicher Endre **25, 507**
Reisinger Ferenc **42, 128, 214, 290, 402**
Reiter László **401**
Reizmann Zoltán dr. **970**
Reményi György **967**
Rényi Béla dr. **967**
Répás János **961**
Répás Jánosné Uhrinyák Mária **144**
Reskó János **961**
Réthi Aurél dr. **160, 960**
Réti Endre dr. **891**
Révai József **20, 24, 49, 51, 54, 65**
Reymeyer Stefánia Buda Istvánné
Rézler Gyula dr. **685–686**
Richter Béla dr. **798–799**
Ries István dr. **15, 22, 33, 37, 58, 69, 111, 118, 121, 123–124, 127, 136–140, 151, 204, 206, 208–209, 211, 215–216, 218, 227–229, 234–235, 271–273, 278, 280–281, 285, 288, 290–291, 297–298, 300–302, 309, 334, 356, 359, 383, 431–432, 446–447, 452, 491, 508, 524, 533, 563, 582, 589–590, 593–594, 599–602, 613, 616–618, 620–623, 625–627, 635, 644, 646–647, 650–652, 655, 657, 661–667, 675, 677–678, 682, 684, 686–687, 689, 695, 720, 723–724, 729, 733, 742–747, 759, 761, 764–765, 776, 781, 784, 788, 794, 796–800, 802–803, 816, 826, 830–831, 840, 844–846, 848, 852, 861, 864–865, 867–869, 873, 885, 888–890, 916, 918, 953, 959, 973–974, 981, 991, 994, 1001, 1007–1009**
Ritscher József **483**
Rittinger Imre dr. **968**
Roberts altábornagy **357**
Rogozsin dr. **914**
Róka Antal dr. **215**
Romvári Istvánné **659**
Rónai András dr. **303–304**
Rónai Sándor **22, 34, 111–112, 116, 118, 127, 134, 145–147, 199, 271, 334, 358, 383, 416, 431, 452, 491, 524, 551, 563, 613, 617, 624, 644, 654, 667–669, 677, 679–682, 695, 716, 724, 759, 777–778, 786–789, 801, 816, 820–821, 844, 861, 873, 880, 882, 916, 918, 926–927, 939, 953, 956–958, 975, 980–981, 984, 1004–1005**
Rosta Ilona **233**
Rosta Károly **928**
Rostássy István **155**
Rosty-Forgách Ferenc **21, 237**
Rotta, Angelo **114**
Rózsa Ferenc **84**
Rózsahegyi Kálmán **27**
Römer Alfréd **876**
Róth Pál **43, 129, 308**
Röthler István dr. **965**
Russay István dr. **171, 957**
Rutkai Ferenc **540**
Ruttkay László dr. **229**
Ruedemann Pál **712**
- S**
- Sabalin tábornok **914**
Sacher Gyula dr. **744–745**
Safrankó Emánuel **131**
Sagmeister **820**
Salamon B. Tamás **43**

- Saláta Kálmán 495
Salusinszky István dr. **789**
Sánta Ilona 8
Sárdi István 1010
Sárkány József 44, **127**, 140–142, 174,
861, 889, 906, 918, 929–931, 939
Sárkány Sándor dr. **960**
Sassy Emil 682
Sattarov ezredes 353
Scheiner Tibor dr. **542**
Schenker Imre 787
Schido László dr. 798–**799**
Schönherz Zoltán 84
Schmelzer Győző 923
Schmotzer György dr. 966
Schulek Elek dr. 804
Schusztér Vilmosné 160
Schüsztler dr. 799
Schvott István 415
Seailles 172–173
Sebestyén László **142**
Sebestyén Pál dr. 22, 44, **199**, 207–
209, 235, 283, 405–406, 408, 410,
417, 777, 810
Sedéry Pál 285
Seidler Ernő dr. **734**
Sélyi Béla 682–683
Seregély Klára 530
Seres Tibor 155, **219**, 925
Sibelka-Perleberg Artur dr. 290, **730**
Siebeneichen, A. 814
Sigmund István 924
Sigora Bálint dr. 802
Sik Endre 478–479
Siklósi Lajos 800
Simon Béla **926**
Simon Jenő dr. 733–**734**
Simonka István 162
Simonovits István dr. **159**
Sipos József 593
Sipos Lajos dr. **544**
Sipos Levente 17
Sipos Zoltán dr. 470
Slachta Margit **872**
Slányi László 880
Smitkó János 1004
Solt Pál dr. 849
Soltész Pál 1004
Solti László dr. 798–**799**
Solymos László 229
Somlyai Magda 8, 15
Somogyi Imre (parasztpárti pol.) **986**
Somogyi Imre (ezredes) 683
Somogyi Ödön dr. 137, **745**
Somos Elemér dr. 688, 786
Soós Gábor dr. 544
Sörédi József **659**
Sötér István dr. **576**
Spergely Imre dr. **592**
Spiró Miklós 464–465
Spranger, Eduard dr. 849
Stagl Miklós 594
Staud Géza 778
Stein Andor **879**
Stein Margit 573
Steindl Gyula 853
Stollár Béla 84
Straub Gyuláné Schmidt Olga **468**
Strobl Alajos 853
Suhajda Ilona 893
Sulyok Béla 299
Sulyok Dezső 20, 25–26, 501, **660**, 769,
772
Supka Géza 502
Surányi Gyula dr. **170**, 283
Süle Dénesné Haják Mária 785
Svastits Géza dr. **545**

SZ

- Szablya János 768
Szabó Árpád 20

Személynevek mutatója

- Szabó Béla 397
Szabó Dezső 1014
Szabó Endre 388
Szabó Ernő 963
Szabó Éva 17, 77
Szabó Ferenc S. 44, 905
Szabó Győző dr. 849
Szabó Imre dr. 137
Szabó István (főisp.) 132, 780
Szabó István (főmérnök) 918
Szabó István dr. (történész) 1014
Szabó Istvánné 929
Szabó József dr. (VKM tisztv.) 469
Szabó József dr. (egyet. tanár) 304, 469
Szabó József II. 792
Szabó Kálmán 544
Szabó Lajos dr. 914
Szabó László Z. 729, 794–795
Szabó Pál, Sz. 44
Szabó Zoltán (író) 991
Szabó Zoltán dr. (bíró) 744–745
Szabó-Jilek Jenő dr. 282
Szabon János dr. 44, 233
Szádeczky Kardos László 131
Szakács Kálmán dr. 504
Szakács Sándor 73
Szakasits Árpád 17, 22, 33, 57–58, 111,
117, 214, 271, 274–276, 280–282,
284, 291–294, 338, 361, 383, 402,
411, 414, 431, 695–696, 698, 700–
701, 727, 733, 735, 747, 759, 779,
803, 816, 824–825, 830–831, 838,
840, 849, 852, 861, 864, 866–868,
873, 877, 891, 896, 902, 906, 917,
981–982, 988, 990, 1000
Szakáts Kálmán dr. 186, 299, 416
Szálasi Ferenc 143
Száll József 21, 120, 126
Szamosvölgyi Gábor 455
Szántó Béla 299
Szántó Frigyes Lipót 1008
Szántó László 477
Szántó Rezső dr. 413, 656
Szántó Zoltán 571
Szanyi István 718
Szarvas Béla 396, 474
Szarvasy György dr. 933
Szászy István dr. 777
Szatainé Fábrián Éva 8, 9
Szatmáry Ottó dr. 800
Szatványi Márton dr. 654
Szebenyi Endre dr. 43, 282, 647
Szeder Ferenc 729–730
Szeder József 300, 924
Szegedy Maszák Aladár 21, 87, 119–
120, 478
Székely Ferenc 143
Székely István dr. 543
Székely Miklós dr. 44, 469, 891–892
Szekeres János 131
Szekfü Gyula dr. 22, 985, 989
Szelezcky Gyula 824–825
Szemenyei Pál 1010
Szemes József 299
Szemplér Lőrinc dr. 798
Szendrei Gyula dr. 549
Szendrei István 864
Szendrő László 803
Szent-Gály Géza dr. 905
Szentiványi Lajos 690
Szent-Iványi Sándor 502
Szentmihályi János dr. 576
Szentpéteri György 463, 914
Szerencsés Károly 862
Szetey András 468
Szilágyi Mihály 814, 883, 957
Szilas Oszkár dr. 887
Szilberek Béla 1005
Szimoly Károly 966
Szirowy 553
Szivós István dr. 69, 431–432
Szladits Károly dr. 776–777

Szmodits Kázmér dr. **487**
Szobek András **44, 128, 644, 688–689,**
700, 747, 886, 953, 980–981,
1011
Szomolányi Sándor **412**
Szondy Viktor dr. **404, 822, 993–994**
Szőke Lajos **575**
Szóts István **153, 226–227**
Sztálin, Joszif Visszarionovics **17–18,**
98, 103–104, 454
Sztankay Lajosné **929**
Sztójay Döme **829**
Szunyogh Józsefné **298**
Szuszajkov, Ivan Zaharovics **165, 190,**
481
Szücs János **462**
Szücs János dr. **44, 601**
Szücs László **17, 67, 71, 77, 707**
Szüts István **920**
Szvirdov, Vlagyimir Petrovics **18–19,**
63, 93, 197, 222–223, 383, 581,
709, 759, 806, 992

T

Tábori Mihály **545, 674**
Tahnyenkova, Galina **66**
Takács Endre dr. **937**
Takács Ferenc **44, 128, 300, 354, 795,**
1002–1003
Takács Vilmos **545**
Tallós György **71, 276**
Talpassy (Kabdebo) Tibor **302, 589**
Talyigás Ferenc **295**
Táncsics Mihály **1016**
Tankó Béla dr. **928**
Tárnoky Béla **838–839, 903**
Tartsay Vilmos **84**
Tasnádi György **70**
Tass István **542**
Tassy **422**

Tekes Sándor **392**
Tekes Sándorné Zsebők Kornélia **532**
Teleki Géza dr. **303–304, 502**
Thomay Frigyes **285**
Thury Lajos dr. **966**
Tihanyi László **627, 800**
Tildy Zoltán **14, 18–20, 22–23, 41, 63,**
65, 302, **455, 507, 550, 988, 1003,**
1015
Tildy Zoltán ifj. **214, 792–793**
Tima Lajos **578**
Timár László **463–464**
Titó, Joszip Broz **87, 105**
Tóbiás István dr. **933**
Toller József **723**
Tolnai Gábor dr. **575, 1014**
Tolnai József **415**
Tolnay Lajos **924**
Tombor Jenő **988**
Tombor László **80**
Tomasovszky Mihály **131–132**
Tomcsányi Pál dr. **291**
Tomka Gusztáv **834**
Torday Lajos **306**
Tóth Ágnes **76, 830, 870**
Tóth Elek **185**
Tóth József **553**
Tóth József dr. **293**
Tóth László **114**
Tóth Sándor dr. **389**
Tökés Ottó **856**
Tömösváry József **162**
Tömpe András **887**
Tömpe István **648**
Törnár Ede **718**
Török János dr. **969**
Török László dr. **229**
Törös Béla **468**
Tremkó Ferenc dr. **969**
Trócsányi György dr. **575**
Trócsányi László dr. **229**

Személynevek mutatója

Truman, Harry S. 62
Trygve Lie 306
Turánszky 712–713
Turcsányi Gyula 1009
Turi István 300
Turula Károly 920
Tutzer József 886

U

Ugray Károly 474
Ujházy László dr. 416
Ujhelyi Szilárd 45, 597
Ujj Miklós dr. 703
Ujlaki Géza dr. 744
Ullmann Gizella 279
Unghváry Antal dr. 798
Unkelhäusser Miklós dr. 798–799
Uzony Ödön dr. 70, 690–691

V

Vadas Györgyné dr. 1010
Vadocz Ferenc 390
Vágó Ferenc dr. 155
Vajda Endre 937–938
Vajda Gyula 302
Vajda György 549
Vajda Imre 463–464, 724, 759, 781, 803
Vajda Pál 308
Vajlok Sándor 429
Vajna István dr. 925
Valis Károly 163
Valló József dr. 792, 814–815, 900, 945
Valló Piroska 849
Vámbéry Rusztem 153, 893
Vandenberg, Arthur H. 62
Várady Aladárné 218
Varga Bálint 876, 955
Varga Béla 17, 20–21, 23, 83–84, 124,
273, 310
Varga Elek 173

Varga Géza 729, 794–795
Varga Gusztáv 600
Varga Gyula 553
Varga István dr. (áll.t. Anyag és Árh.
eln.) 45, 463, 465, 531, 549–550,
659, 981–982, 1011
Varga István dr. (Közlek. M. tisztv.)
924
Varga Lajos dr. 44, 127, 130, 141, 150,
154–156, 174, 199, 208–209,
219–220, 235, 271, 294–296
Varga László 154
Vargha János 768
Varjas László 472, 938
Varró Antal 725
Varvasovszky László dr. 485, 882
Vas Margit dr. 305
Vas-Witteg Miklós 44, 128, 431, 463,
473, 602, 861, 892, 906
Vas Zoltán 27–28, 41, 43, 45, 48, 69,
111–112, 116, 118, 120, 125, 128,
133–136, 138–141, 150, 152, 154–
155, 163, 166, 172, 174, 201–202,
221, 234–235, 271–273, 275, 279–
281, 286–287, 291, 297–298, 303,
334, 338–339, 341, 344–348, 350–
355, 357, 359–360, 383–385, 387,
393, 414, 417, 433, 436, 439–446,
449–450, 452, 462–463, 466, 473,
475, 478, 483, 485, 491, 502, 527,
536, 540, 544, 549, 551, 553, 563,
569, 571, 577–583, 589, 602, 613–
615, 617–625, 644–645, 649–650,
655, 657, 659–661, 664, 672, 675–
676, 682–683, 687–688, 695, 702–
703, 709, 711–716, 720–721, 724–727,
731, 734, 736, 739–740, 746–747, 759,
763, 772–773, 777–778, 781–782,
786, 788, 796–797, 799, 803, 817–
818, 820, 822–823, 825, 827,
837–840, 842, 844, 848, 852, 861,

Személynevek mutatója

- 874–875, 877–878, 883, 893, 895,
918–919, 922, 927, 930, 934, 936–
937, 939, 944, 953–954, 962, 964,
972–973, 975–976, 978–979, 983,
985, 987–989, 995, 997–998, 1003,
1011
- Vasady Kovács Ferenc dr. 153
- Vásárhelyi István 43, 69, **534**, 578,
613, 616–623, 625, 627, 669, 708,
739, 762, 805–806, 859–860,
910–911
- Vásáry István dr. 501, 507
- Vásáry József 501
- Vass Gyula dr. 657
- Vass István dr. 109, 120
- Vass (Wanek) Károly **132**
- Vass Sándor dr. 120
- Vastagh Gábor dr. **398**
- Vaszy Viktor **143**, 231
- Vázsonyi János 84
- Vecsey Egon 683
- Vecsey József 854
- Vedres Márk 887–888
- Végh Rózsi 280
- Végh Sándor 280
- Végh Zoltán dr. 905
- Végi János **549**
- Velics László **126**, 234, 823
- Veres Péter 12, 20, 22, **32**, 111, 114,
116, 118, 120, 127, 135, 140, 145,
157, 199, 213, 217–218, 271, 281,
286–287, 308, 334, 383, 408, 415–
416, 452, 454–455, 483–484, 491, 501–
502, 504, 524, 526, 534–535, 545–546,
553, 563, 613–614, 644, 652, 665,
678, 684–685, 695, 712, 721, 735,
759, 787, 793, 800, 816, 818, 830, 832,
841, 843, 861, 916, 918, 939, 953, 958,
972–973, 981, 996
- Veress János 998
- Vermes Miklós dr. 787
- Vermesy Sándor 851
- Vészí Mátyásné Wagner Lilla dr. 686
- Viczenik Ferenc 45, **591**, 674
- Vida István dr. 8, 30, 67, 81, 109, 494–
495
- Vidáts János dr. 967
- Vigh Gyula dr. 925
- Vikol János 44
- Világhy Miklós dr. 306–307
- Villányi Ferenc **786**
- Villax Ödön 417, **478**
- Vincze Gábor 164
- Vincenti Gusztáv **745**, 797–798
- Virág József 20
- Vissi Endre dr. 798–**799**
- Vita Gyula dr. 744–**745**
- Volánszky Sándor 993
- Vorosilov, Kliment Jefremovics 19, 28,
68, 354
- Vörös Géza 600
- Vörös Vince 8, 20
- Vuiszváry Károly dr. **659**

W

- Wachtler Mátyás 848
- Waldbauer Iván 530
- Waltner Károly dr. **294**
- Weiss Alfonz 173
- Weems, George H. 197
- Weszely László dr. 282
- Willingsdorfer István 663
- Witkowsky Tibor 579
- Wünscher Frigyes 394

Y

- Ybl Miklós 853

Z

- Zaboretzky Ervin dr. 745–**746**, 799

Személynevek mutatója

Zajtay Artur dr. 289

Zalán Kornél dr. **137**

Zalány Andor 993

Zámbó Ernő **212**

Zámbó Ernő dr. 840–**841**, 905

Zanathy János 849

Zatskó Gyula **718**

Zayzon Béla dr. 690–**691**

Zbiskó Gyula 305

Zelei István 474

Zentai Vilmos 44–45, **129**, 199, 210,
271, 285, 334, 383, 431, 452, 482,
487, 524, 552–553, 563, 573, 602,
664, 682–684, 689, 695, 721–723,
747, 759, 803, 816, 839, 848, 852,
953, 963–964, 980–981, 988,
1009–1011

Zilahy Lajos **1013**

Zinner Tibor dr. 849

Zinniel Károly 717

Zlinszky György 464–**465**

Zoltai Zoltán 468

Zoltán János 599

Zombori Gyula 379

Zrinyi Aladár **232**

ZS

Zsák Viktor **303**

Zsarnay Kálmán 131–**132**

Zsedényi Béla dr. 24–26, 124

Zsembai Ferenc **574**

Zsigmond Gyula 464–**465**

Zsigmondfalvi Antal 876

Zsolt Béla 502

Zsolt László dr. 401

Zsombor László 957

Zsukov, Georgij Konsztantinovics 357

Dinnyés Lajos

Rákosi Mátyás

Szakasits Árpád

Képek, faximilék

Dobi István

Rajk László

Nyáradi Miklós

Bárányos Károly

Bán Antal

Rónai Sándor

Ortutay Gyula

Ries István

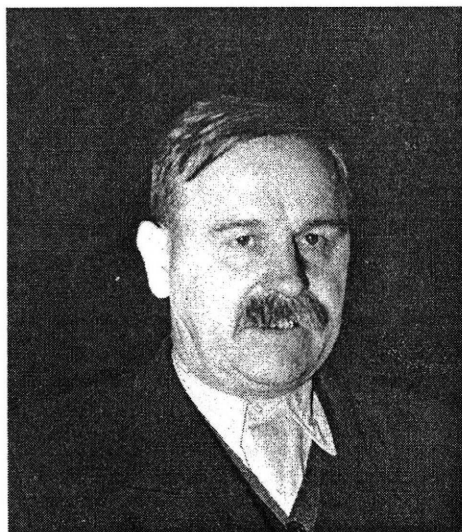
Képek, faximilék

Molnár Erik

Geró Ernő

Veres Péter

Vas Zoltán

J e g y z ő k ö n y v

az 1947. évi június hó 2.-án déli 1 órakor Dinnyés Lajos elnöksége alatt tartott rendkívüli minisztertanácsról.

Jelen voltak:

- Rákosi Mátyas államminiszter:
- Szakasits Árpád államminiszter:
- Dobi István államminiszter:
- Rajk László belügyminiszter:
- dr. Bárányos Károly földművelésügyi miniszter:
- Bán Antal iparügyi miniszter:
- Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezet-
ügyi miniszter képviselőletében Kószér Káldor
államtitkár:
- dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi
miniszter:
- dr. Ries István igazságügyminiszter:
- dr. Kolnár Erik népjóléti miniszter:
- dr. Erőss János közellátásügyi miniszter:
- Veres Péter építési és közmunkaügyi miniszter:
- Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter:
- Kihályffy Ernő tájékoztatásügyi miniszter:
- Vass Zoltán a Gazdasági Főtanács főtitkára:
- dr. Bojta Ernő Béla miniszterelnökségi ad-
minisztratív államtitkár, a minisztertanács
jegyzője.

Rakon

Solti

Rajk

Asz

Ortutay

Ries

Kolnár

Erőss

Veres

Gerő

Vass

Magyar Országos
Levélár

1947. június 2.

XIX-2-83-2-111

Az 1947. június 2-án tartott minisztertanács ülés jegyzőkönyvének
(1. sz. jegyzőkönyv) felzete.

ti javaslatát a román-magyar határ viz-
ügyeit rendező bizottság részére határ-
átlépési igazolványok kiadása tárgyában.
Hat személyről lenne szó.

Bellügyminiszter: ennek semmi akadálya
nincsen.

Minisztertanács az előterjesztéshez
hozzájárult.

7./

Gazdasági Főtanács főtitkára: miután
csak hétfőre terveznek újból miniszterta-
nácsot és a hitelek folyósítása halasztást
nem szenvedhet, kéri a minisztertanács fel-
hatalmazását, hogy a Gazdasági Főtanács dön-
tése alapján a hitelek folyósíthatók legye-
nek.

Közlekedésügyi miniszter: a minisz-
tertanácsnak azonban utólag bemutatandók.

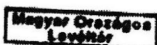
Minisztertanács hozzájárult ahhoz,
hogy a június havi hitelek a Gazda-
sági Főtanács döntése alapján fo-
lyósíthatók, a minisztertanácsnak
azonban utólag jóváhagyás végett elő-
terjesztendők.

Minisztertanács ülés után 3/4 2 órakor
ért véget.

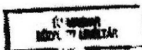
K.m.f.

Bognár Emil

Minisztertanács

1947-06-02-06

Az 1947. június 2-án tartott minisztertanácsi ülés jegyzőkönyvének
(1. sz. jegyzőkönyv) utolsó oldala.

1947. június 12.

XI. Külügyminisiteri:

- 1./ A CASBI tárgyában létrejött Protocole jóváhagyása.
- 2./ Dr. Bárd Imre és dr. Barsi Imre kinevezése.
- 3./ Perényi Józsefnek a külügyminisiterium szolgálatban való meghagyása.

Pótlás.

- 4./ Magyarország Tagdíjhátralékának rendezése a nemzetek szövetségénél.
- 5./ Carlson budapesti amerikai főkonzul működésének engedélyezése.

262
 Roth
 Kemez
 17.10.1947
 Rinyi
 K. 14
 K. 14
 K. 14
 K. 14

K. 14
 K. 14

V. 11
 K. 14
 K. 14
 K. 14

K. 14
 K. 14

K. 14
 K. 14
 K. 14

K. 14
 K. 14

K. 14
 K. 14
 K. 14

Magyar Országos Levéltár

OL MAGYAR HONPOLI LEVÉLTÁR

1947. június 12. - 182. sz. / 14

Az 1947. június 12-én tartott minisztertanács ülés jegyzőkönyvéhez (3. sz. jegyzőkönyv) tartozó külügyminisztériumi előterjesztések jegyzéke.

MAGYAR KÜLÜGYMINISZTERIUM

2555/Fol.-1947.

MINISZTERTANÁCSI ELŐTERJESZTÉS.

I.

Kérem a Minisztertanácsot, hogy az 1946. évi február hó 27-én aláírt és az 1946. évi IV. törvényekbe cikkelyezett magyar-csehszlovák lakosságcsere-Egyezmény végrehajtása és értelmezése tárgyában a magyar és csehszlovák kormányok képviselői között létrejött és ehhez az előterjesztéshez mellékelte nemzetközi kormányok tartalmát tudomásul venni és azoknak aláírására Kossy-Forgách Ferenc rendk. követ és magh. miniszter, prágai magyar meghatalmazottat felhatalmazni mélt. stassek.

*A Minisztertanács
1947. évi. 19. i. ülésén
meghatározott, hogy
az Egyezmény végrehajtása
tárgyában Kossy-Forgách
Ferenc rendk. követ
1947. évi. 19. ülésén
Közl.*

II.

Ismeretesek a Minisztertanács előtt azok a nehézségek, amelyekbe az aláírt lakosságcsere-Egyezmény végrehajtása elejétől fogva ütközött. Az Egyezmény értelmezésére és végrehajtására hivatott vegyesbizottságban annak megalakulása óta előállítottak mutatkoztak legelőször annak folytán, hogy a vegyesbizottságban helyetfoglaló csehszlovák képviselők az Egyezmény rendelkezésének félremagyarázásával arra törekedtek, hogy a Csehszlovákiából Magyarországra áttelepíthető magyarok számát a megengedett

Magyar Országos Levéltár

XIX-A-8322-184.

1947. június 19.

Az 1947. június 19-én tartott minisztertanácsi ülésen (4. sz. jegyzőkönyv) tárgyalta, s a magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezmény végrehajtása tárgyában készült külügyminisztériumi előterjesztés első oldala.

Miniszterelnök megnyitja a minisztertanács ülését. Üdvözi a megjelenteket. Ismerteti a KÖstársaság Elnökhöz intézett felterjesztését és az országgyűlés összehívását szeptember 30 napjára javasolja kitűzni. A felosztási tervzet szövege a következő: "Az 1945. évi november hó 29. napjára összehívott nemzetgyűlést a Magyar KÖstársaság kormányának előterjesztésére az 1946. I. tc. 10. §.-ának /2/ bekezdésében biztosított jogomnál fogva esemmel felosztatom. Egyben az új országgyűlést az 1947. XII. tc. 2. §.-ának /4/ bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében az 1947. évi szeptember hó 16. napjára összehívom."

Bellügyminiszter: ezzel kapcsolatban kéri a felhatalmazást, hogy augusztus 31-re kiírassa a választásokat. Vasárnapi napra esik a úgy véli ez megfelel.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult és felhatalmazta a bellügyminisztert, hogy a választások napját augusztus 31-re kiírassa.

Miniszterelnök eltávozik az elnöklést Rákosi Mátyás államminiszter veszi át.

2./

Ipardíjvíz miniszter: tárgysorozat előtt előterjeszti javaslatát a hosszulejratu magyar szállítások és jugoszláv ellenszállítások egyezménye tárgyában. Most fejeződtek be Budapesten a négy hónapra tartó jugoszláv-magyar kereskedelmi tárgyalások. Az előterjesztés a szállítási mellékleteket, általános feltételeket, utasításokat, további fizetési egyezményt, a világ piaci árak értelmezését, a jugoszláv ellenszállítások lebonyolítását, az egyes szerek és bíróságokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz.

1947. VIII. 24. napján

Magyar Országos Levéltár

Az 1947. július 24-én tartott minisztertanács ülés jegyzőkönyvének (12. sz. jegyzőkönyv) a választások kiírásáról és a jugoszláv-magyar hosszulejratu áruszállítási egyezményről szóló részlete.

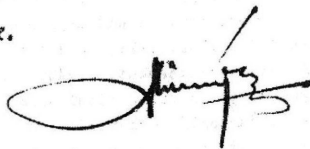
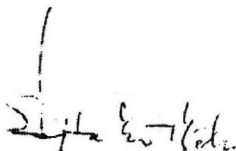
Miniszterelnök megnyitja a minisztertanács ülését és előterjeszti javaslatát a kormány lemondása tárgyában. Az 1947. augusztus hó 31.-én megtartott országos választások kapcsán kialakított politikai helyzet következtében kéri a minisztertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a kormány felmentése, illetőleg az új kormány kinevezéséig az ügyek további vitelével történő ideiglenes megbízatás iránt a köztársasági elnökhöz felterjesztést tehessen. A kormány részére kérnie kell az ügyek további vitelével történő megbízatást, mivel az új miniszterelnök kinevezése az 1946. évi I. tc. 13. §./3/ bek. értelmében a Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának meghallgatása után történhetik, az új Országgyűlés összehívása pedig csak folyó hó 16-ra van kitűzve. Addig az ügyek viteléről gondoskodni kell.

Iparügyi miniszter: a bejelentést tudomásul veszi s ezzel kapcsolatban bejelenti, hogy Szakasits Árpád miniszterelnökhelyettes kórházi ápolás alatt áll és betegsége miatt nem tudott a minisztertanácson megjelenni, de helyettesítésében is megjelent.

Minisztertanács az előterjesztéshez hozzájárult.

Minisztertanács d.e. 1/2 12 órakor ért véget.

K.m.f.

XIV-A-83-C Magyarországi Köztársaság

Az 1947. szeptember 4-én de. 11 órakor tartott minisztertanács ülés jegyzőkönyve (19. sz. jegyzőkönyv) a kormány lemondásáról.

JEGYZÉK

A többször — s rövidített formában — hivatkozott monográfiákról, illetve forráskiadványokról

- Borhi: Borhi László: Megalkuvás és erőszak. Az Egyesült Államok és a szovjet térhódítás Magyarországon, 1944–1949. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1997.
- DMB mt. jkv.: Dálnoki Miklós Béla kormányának (Ideiglenes Nemzeti Kormány) Minisztertanácsi jegyzőkönyvei. 1944. december 23–1945. november 15. Szerkesztette, a jegyzeteket és a bevezető tanulmányt írta Szűcs László. Magyar Országos Levéltár, Budapest, 1996.
- Halmosy: Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti időszak és a második világháború legfontosabb külpolitikai szerződésai. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 1966. Szerkesztette Halmosy Dénes.
- Janics: Janics Kálmán: A hontalanság éve. A szlovákiai magyar kisebbség a második világháború után, 1945–1948. – Ilyés Gyula előszavával. Az Európai protestáns Magyar Szabadegyetem (Bern) kiadása, München, 1979.
- Kertész István: Kertész István: Magyar békeillúziók 1945–1947. Szerk.: Gyarmati György. Európa História, 1995.
- Nagy Ferenc: Nagy Ferenc: Küzdelem a vasfüggöny mögött. Európa História, 1990.
- Rákosi: Rákosi Mátyás: Visszaemlékezések 1940–1956. Napvilág Kiadó: Szerk.: Feitl István, Gellériné Lázár Márta, Sipos Levente 1997.
- Revízió vagy autonómia: Revízió vagy autonómia. Iratok a magyar–román kapcsolatok történetéről (1945–1947). Teleki László Alapítvány. 1998. A bevezető tanulmányt írta és összeállította: Fülöp Mihály Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta: Vincze Gábor
- Vas: Vas Zoltán: Akkori önmagunkról. Önéletírás II. Magvető Könyvkiadó. Budapest, 1982.
- Vida: Vida István: A Független Kisgazdapárt politikája, 1944–1947. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976.

JEGYZÉK

A hivatkozott levéltári források rövidítéseinek feloldásáról

- MOL: Magyar Országos Levéltár
XVIII-1-a: A Nemzetgyűlés elnökének iratai
XIX-A-1-j: Miniszterelnökség általános iratok.

Rövidítés-jegyzék

XIX-A-1-f:	Dinnyés Lajos miniszterelnök iratai
XIX-A-1-o:	1848. centenáriumát előkészítő csoport iratai
XIX-A-10:	Gazdasági Főtanács iratai
XIX-A-83-a:	A Minisztertanács jegyzőkönyvei
XIX-B-1-h:	Belügyminisztérium egyesületi főosztályának iratai
XIX-B-1-r:	Belügyminisztérium elnöki főosztályának iratai
XIX-I-1-s:	Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium elnöki főosztályának iratai
XIX-J-1-j:	Külügyminisztérium TÜK iratok
XIX-J-1-k:	Külügyminisztérium általános iratok
XIX-L-1-k:	Pénzügyminisztérium nemzetközi főosztályának iratai
P-2006:	Bakach Bessenyei György iratai
PIL:	Politikatörténeti Intézet Levéltára
274. f. 3. cs.:	Magyar Kommunista Párt Politikai Bizottsága
274. f. 7. cs.:	Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőség, Főtitkárság, titkárok
274. f. 9. cs.:	Magyar Kommunista Párt nemzetgyűlési frakciója, választási kampányok
274. f. 15. cs.:	Magyar Kommunista Párt közigazgatási és jogügyi osztálya
274. f. 18. cs.:	Magyar Kommunista Párt Ifjúsági Bizottsága (Titkársága)
283. f. 4. cs.:	Szociáldemokrata Párt Elnöksége, Politikai Bizottsága
283. f. 10. cs.:	Szociáldemokrata Párt Főtitkársága
867. f. 1-b-286.:	Balogh István visszaemlékezése

JEGYZÉK

A kötetben előforduló, nem teljesen közhasználatú rövidítések feloldásáról

CASBI:	Casa de Administrare si de Supraveghere a Bunurilor Inamice (Ellenséges Javakat Kezelő és Felügyelő Pénztár)
d.:	doboz
E.:	Elnöki
egy. ny. r.:	egyetemi nyilvános rendes (tanár)
egy. ny. rk.:	egyetemi nyilvános rendkívüli (tanár)
EKM:	Építési és Közmunkaügyi Minisztérium
FAO:	Food and Agricultural Organization of the United Nations (Egyesült Nemzetek Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete)
Fkgrp:	Független Kisgazdapárt

Rövidítés-jegyzék

FM:	Földművelésügyi Minisztérium
FOK:	Földművesszövetkezetek Országos Központja
FSZOK:	Földművesszövetkezetek Országos Központja gazdasági
g.:	
HM:	Honvédelmi Minisztérium
hpsz.:	helyrajzi szám
ht.:	hadtáp
IM:	Igazságügyi Minisztérium
IpM:	Iparügyi Minisztérium
Korm.:	Kormány
Közl. M.:	Közlekedésügyi Minisztérium
KSzM:	Kereskedelem- és Szövetkezetügyi Minisztérium
KUB:	Köztisztviselők Utazási Bizottsága (Külföldi kiutazási bizottság)
MALLERD:	Magyar Állami Erdészet
MAORT:	Magyar–Amerikai Olajipari Részvénytársaság
MÁSZ:	Magyar Állami Szénbányák
MASZOLAJ:	Magyar–Szovjet Olajipari Vállalat
MASZOLVET:	Magyar Szovjet Polgári Légiforgalmi Társaság
MASZOVOL:	Magyar–Szovjet Nyersolajipari Részvénytársaság
MATEOSZ:	Magyar Teherfuvarozók Országos Szövetsége
ME:	Miniszterelnökség
MÉP:	Magyar Élet Pártja
MESZHART:	Magyar–Szovjet Hajózási Részvénytársaság
MFTR:	Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság
MK:	Magyar Közlöny
m. kir.:	magyar királyi
MKHL :	Magyar Közlöny Hivatalos Lap
MKP:	Magyar Kommunista Párt
MKRT:	Magyar Közlöny Rendeletek Tára
MOLAJ:	Magyar–Szovjet Olajipari Rt.
MOSZK:	Magyar Országos Szövetkezeti Központ
MRT:	Magyarország Rendeletek Tára
MSZK:	Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ
MSZP:	Magyar Szabadság Párt
MTA:	Magyar Tudományos Akadémia
NI:	Nemzetgyűlési Irományok (1945–1947. évi)
NN:	Nemzetgyűlési Napló (1945–1947. évi)
Npp:	Nemzeti Parasztpárt
OHÉSZ:	Országos Házépítő Szövetkezet
ON:	Országgyűlési Napló

Rövidítés-jegyzék

OSZH:	Országos Szövetkezeti Hitelintézet
OTBA:	Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap
p.:	pagina (oldal)
pk.:	pártonkívüli
PM:	Pénzügyminisztérium
res.:	reservált (bizalmas)
SZEB:	Szövetséges Ellenőrző Bizottság
SzdP:	Szociáldemokrata Párt
t.:	tétel (irattári tárgyi egység)
to.:	tonna
tük:	titkos ügykezelés
UNESCO:	United Nation Educational, Scientific and Cultural Organization (Az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete)
UNRRA:	United Nations Relief and Rehabilitation Administration (az Egyesült Nemzetek Segélyezési és Újjáépítési Hivatala)

Táblázat a minisztertanácsi üléseken megjelentekről, a miniszterek nevét dőlt betűkkel, az államtitkárok nevét álló betűvel jelöltük

	VI. 2.	VI. 9.	VI. 12.	VI. 19.	VI. 26.	VI. 27.	VII. 3.	VII. 4.	VII. 10.	VII. 15.	VII. 17.	VII. 24.	VII. 28.	VII. 31.	VIII. 8.	VIII. 14.	VIII. 21.	VIII. 28.	IX. 4. 11 h	IX. 4. 12 h	IX. 12.	IX. 19.	
Alexits György	0	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Antos István	0	0	0	0	0	+	0	+	0	0	+	0	+	+	+	+	0	0	0	0	0	+	0
<i>Bán Antal</i>	+	0	+	+	+	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	0	+	+	
<i>Báranyos Károly</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Bojta Ernő Béla	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Bolgár Elek r.k. követ	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
<i>Dinyés Lajos</i>	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	0	+	0	0	+	
<i>Dobi István</i>	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	0	+	
Dulin Jenő	0	0	0	0	0	0	+	+	+	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
<i>Eröss János</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	
Förös László	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	
<i>Gerő Ernő</i>	+	+	0	0	0	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Hajdu Gyula	0	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Hajdú István	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Jeszenszky Ferenc	0	0	0	0	0	+	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	
Kelemen Gyula	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	0	0	
Kemény György	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	+	0	0	+	+	0	+	0	+	+	0	0	
Koszer Nándor	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	
<i>Mihályfi Ernő</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
<i>Molnár Erih</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
<i>Nyarádi Miklós</i>	0	0	0	0	0	+	0	+	+	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+	+	
<i>Ortutay Gyula</i>	+	0	+	+	+	+	+	0	0	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Pongrácz Aladár	0	0	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	0	
<i>Rajk László</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
<i>Rákosi Mátyás</i>	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	
<i>Ries István</i>	+	+	+	+	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
<i>Rónai Sándor</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	
Sárkány József	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	+	0	0	0	
Sebestyén Pál r.k. követ	0	0	0	+	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
<i>Szakasits Árpád</i>	+	0	0	0	+	+	+	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	+	0	0	0	+	
Szívós István oszt. tan.	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Szobek András	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+	+	
Vajda Imre Terv. Hiv. eln.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	
Varga István a TH. h. eln.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	
Varga Lajos	0	0	+	+	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Vas Miklós	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	

	VI. 2.	VI. 9.	VI. 12.	VI. 19.	VI. 26.	VI. 27.	VII. 3.	VII. 4.	VII. 10.	VII. 15.	VII. 17.	VII. 24.	VII. 28.	VII. 31.	VIII. 8.	VIII. 14.	VIII. 21.	VIII. 28.	IX. 4. 11 h	IX. 4. 12 h	IX. 12.	IX. 19.
Vas Zoltán GE főt.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	0
Vásárhelyi István	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Véres Péter</i>	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	0	+	+	+	+	+	0	0	+	+	+	+
Zentai Vilmos	0	0	0	+	+	+	+	+	0	+	+	0	+	+	+	+	0	0	0	+	+	+